SVMMA
DE EXEMPLIS,
ET RERVM SIMILITVDINIBVS
LOCVPLETISSIMA

Verbi Dei Concionatoribus cunctisq; literarum studiosis maximo vsui futura.

FR. JOANNE A S. GEMINIANO
ordinis Prædicatorum Auctore.

Nunc demum post omnes alias æditiones summa industria & diligentia ab innumeris pene erroribus castigata, & aucta.

Adiectus est primum Index certissimus optimam quamque ac desideratam materiam ordine Alphabetico ostentans.

VENETIIS, Apud Dominicum Farreum.
M. D. LXXXIIII.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
D. D. HIERONIMO RVSTICVTIO
SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE

Cardinali Amplissimo, & Ecclesiæ Senogaliensi perpetuo administratori & Comiti,

Aegidius Grauatius Augustinianus. S. D. P.

QVVM præteritis annis, Illustrissime, ac Reuerendissime Præsul, summa hæc de rerum exemplis iam multis abhinc lustris Venetijs excusam, & à me sæpè ac diu in quamplurimis Bibliothecis sedulò requisitam, tandem ad meas peruenisset manus; summo studio eam perlegere cœpi. Et quum præcipuam eius vtilitatem animaduertissem, in eaque quamplurima obscura & manca comperissem; Ad illam dilucidandam corrigendam, necnon augendam (publicæ vtilitatis gratia) plurimum consumpsi temporis & laboris. At ne diutius tantum opus à me sic elucubratum obsolesceret, neque mihi vni immo omnibus virtute præditis opem ferret, abintegrò sub tua clarissima luce proprio nitori restituendum, tuoque nomine inuulgandum curaui. Id quidem iure optimo homines a me gestum esse iudicabunt. Quum enim ipse omnium exemplar virtutum existas, meritò tibi integerrimo viro humanis, diuinisque dotibus vndequaque ornato, liber de exemplis & rerum similitudinibus est ascribendus, Vt qui librum hunc legere nequeunt, seu nolunt, saltim in te ipso, veluti in speculo, intuentes, quid boni sequendum, quidve mali fugiendum sit animaduertant, tuaque vestigia nouiter imitentur. Et si quando animum tuum a grauioribus negocijs disiunxeris, referesque ad sacrarum literarum studia (quæ te semper à prima vsque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad sublime hoc Cardinalatus fastigium ascendisti) eo vti non indignaberis. Quem vbi per te ipsum cognoueris, profectò non indignum tuo patrocinio, tuoque hospitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præstiterim, lectio faciet cunctis fi-

deat, non mea vel ambitiosa, vel elaborata commendatio. Tantum dicam, me omnium tum librorum, tum capitulorum Epitomen adiunxisse, Indicemque nunc primum excogitatum, & quidem refertissimum omnium eorum, quæ in toto opere scitu digna habentur (ad studiosorum commodum) apposuisse. Accipe igitur hilari animo, ac læto suscipe vultu, quod omni humilitate Illustrissimæ, & Amplissimæ Dominationi tuæ offero, sitque tibi ac reliquis argumentum, perpetuumque mei erga te grati animi monimentum, Exiguum equidem si tuæ conferre vellem Amplitudini, per magnum verò si meum æstimas animum, vel rerum quas hic liber continet dignitatem. Nam si tibi (vt spero) periucundum esse sensero, ad maiora forsitan capessenda, tuoque nomini dicanda, tuto me dirigam animo. Vale & me Augustinianamque familiam benignè complectere. Datum Venetijs Calen. Iulij. M D L X X V I.

TOTIVS OPERIS ALPHAbeticus Index, prior numerus paginam, posterior verò paginæ columnam designat.

A

ABDICATIO temporalium putationi Arborum comparatur 81.2
Abiecti a Mundo recipiuntur, & proteguntur a Deo 81.3
Abiecti, & despecti a mundo suscipiuntur, & nutriũtur a Deo 114 1
Abiectos a Mundo Christus plerunque suscipit. 270.4
Abietis uirtutes tres 103.4
Ablatio temporalium etiam Innocenti, Diuino iudicio facta semper est iusta 271.1
Abrahæ quatuor promissiones 203.4
Abstinentia ciborum discreta quantum prosit humano corpori, & animæ 2.3
Abstinẽtia assimilatur arbori, quæ dicitur Agnus castus 81.4
Abstinentiæ duplex modus 81.3
Abstinentia discreta liberat hominem a libidine 114.2
Abstinẽtia in pluribus hominibus interdum impatientiam generat 133.1
Abstinentia deuota Demonem facillime fugat 133 1
Absynthij uirtutes 103.3
Absynthium occidit pulices 274.3
Abundantia diuitiarum sentire prohibet uulnera mentis 114.2
Accidia Saturno assimilatur 3.4
Accidiæ damna quamplurima 4.1
Accidia pruinæ comparatur. 4 2
Accidia igni, & Aeri similis esse afferitur 4.3
Accidiæ uitiũ Animæ maximopere nocet 114 3
Accidiæ tentatio similis est morsui Canis rabidi 133 2
Accidiæ pigritiæque grauitas 161.1
Accidiosi sunt impatientes 176.4
Accidia assimilatur Melancoliæ 161.1
Accidia quid in corde operetur 193 2
Accipitris natura 115.2
Accipiter est Auis regia 119.3
Accipitris natura circa pullos suos 120.2
Accipiter quomodo renouetur 123.3
Achates gemma triplici est genere uariata. 125.2
Actiua uita lunæ propter quatuor cõparatur. 4.4
Actiua uita rolli assimilatur. 5.2
Actiua uita misericordiæ intendit operibus 5.3
Actiuæ contemplatiuæque uitę dignitas 114.3
Actiuæ contemplatiuæque uitæ utilitates 161.3
Actiuæ uitæ perfectio, & dignitas 102.3
Actiua uita societatem contemplatiua uero solitudinem diligit 114.4
Actiuæ contemplatiuæque uitæ excellentia 115.1
Actiuæ cõtemplatiuæque uitæ significatio 123.4
Actiuæ ac contemplatiuæ uitæ necessitas 136.2
Actiui ac contẽplatiui mãdibulis cõparantur 161.3
Actiua contemplatiuaque uita sepulchro assimilantur 247 2
Actiua uita similis est agriculturæ 247.3
Adamantis qualitas claritas, & duritas 75.2
Aduersitas magis quàm prosperitas superbis hominibus prodest ad salutem 82.1
Aduersarij hominis spirituales, qui sint, & quibus comparentur 227.1
Aduersitas mundi plerunque hominem ad seipsum reducit 82 1
Adulatores belluis quibusdam marinis assimilantur 115 1
Adulationis damna 115 1
Adulator duplici est pœna puniendus 227 2
Adulatores similes sunt proditoribus 271.1
Adulterium quantum sit fugiendum animantia irrationabilia nos docent 32.1
Aegypti significatio 24 4
Aegypti terra non irrigatur pluuia 72 1
Aequinoctium unde ortum habuerit 147.2
Aeris natura, & uirtus 2.2
Aeris mobilitas 4 1
Aer tripliciter est uariabilis 10 4
Aeris frigiditas atque caliditas unde causet. ibid.
Aeris proprietates tres 27.3
Aeris naturales effectus quinque 26.4
Aeris effectus uarij 56 3
Aeris qualitates naturales 61 4
Aeris regiones tres, & qualitates uariæ 64.1
Aeris natura, effectus, generatio, & cõparatio. 69.1
Aetates sex ante Christi aduentum 196.2
Aestatis qualitates 41.2
Aeternitas quid sit 171 2
Africæ, Asiæ, & Europæ situs primique earum habitatores 56.2
Afflicti quomodo subleuent seipsos 137.2
Agni casti arboris uirtus 81.4
Agnorum naturales proprietates quinque 153.2
Agricultura quo pacto recte exerceatur 247.2
Agrorum effectus tres naturales 46 2
Agro principaliter tria nocent 247 3
Alabastri perfectiones 129 3
Alabandina prouocat sanguinem 73 4
Albellon est lapis ferrei coloris 65.2
Alæ quid significent 158 3
Alec piscis sola aqua uiuit 29.4
Allectorius lapis quomodo inueniatur 66.3
Allectorij uirtus 126.3
Allij uirtu, & uirtutes septem 111.4
Aloes succi uirtus. 93 4

Alpes perfectio quot bona nobis conferat 108 3
Amare quid principaliter debemus 162.3
Amatores Dei lapidibus comparantur 65.2
Amatores mundi, uel carnis interdum per diuinam gratiam conuertuntur 134 1
Ambra quomodo generetur 113.1
Amethisti species plures eiusque coloris uariatio & uirtus 133 1
Ambitionis peruersitas 162 4
Amiathon lapis qualis 118 4
Amicitia uera, quæ sit 115.4
Amicus fraudulentus Vulpi assimilatur 133.4
Amicitia ficta qualis, eiusque defectus 115 2
Amici utiles assimilantur Muribus 133.4
Amicus fictus qui sit 771.1
Amigdali multiplex uirtus 90.1
Amigdali flores maxime sunt uirtutis 90.2
Amomum quid & eius uirtus 108.4
Amor multiplex 5.3
Amor spiritualis Veneri comparatur 5.3
Amoris spiritualis effectus 7.1
Amor carnalis iure Veneri comparatur 7.2
Amor radio assimilatur 7.3
Amor quid sit ibid.
Amor quomodo excessum odium, & languorem causet ibid.
Amor diuinus quomodo fuit figuratus 7.1
Amor diuinus quo pacto conseruetur 82.1
Amoris diuini feruor quomodo augeatur 89.4
Amor triplex in homine 112.4
Amor spiritualis ad superna carnalis ad terrena trahit 134 1
Amor Dei, & proximi sunt duæ alæ animæ. 134.1
Amor charitatis assimilatur pedi 162.2
Amor sui inordinatus Hydropisi comparat. 162.4
Amor Christi qualis fuit 62.2
Amor Dei quandiu est operatur 227.2
Amor sui ipsius inordinatus iudicium peruertit. ibidem
Amor Dei quo pacto conseruetur 248.1
Amoris Dei effectus 248.2
Amor sui ipsius inordinatus ualde est reprehensibilis 271.1
Amphora a Zacharia præuisa q d significet. 203 2
Anethi uirtus 92.4
Anhelitus effectus plures naturales 185.1
Angeli assimilantur cœlo crystallino propter tria 7.4
Angeli in se triplicē lumen sapiētiæ retinent 7.4
Angeli dicuntur mobiles semper, & quomodo moueantur 7.4
Angeli igni assimilantur 8.1
Angeli, ut nobis appareant assumunt corpus. 8.2
Angelorum sublimitas 9.2
Angeli quales ad nos mittantur 9.3
Angelorum cognitio duplex 10 1
Angelus unus non potest esse in pluribus locis simul 10.2
Angeli obliuionem non suscipiunt 10 2
Angelorum distinctio 55.2
Angeli cur in figura humani corporis appareant. 163. 2
Angeli quomodo ministrent nobis 163.2
Angeli quædam reuelant, quædamque nobis occultant 201.1
Angeli firmamento, & Crystallo comparant. 201.1
Angelorum duplex pulchritudo 201.1
Angelorum beatorumque ordines 212.1
Anima tribus causis, indiget corpore 10 3
Anima humana Trinitatem representat 7.2
Anima uariatur ad modum Aeris 10 3
Anima humana assimilatur uitro 65.4
Anima peccatrix deserto comparatur 44 1
Anima quomodo cognoscat 65.4
Anima peccatrix quo pacto ad gratiam reuocetur 66.1
Animæ pulchritudo pulchritudini arboris comparatur 106.2
Anima gratia non reficitur cęlesti quandiu est in peccatis 120.4
Anima spiritualiter sicut Aquila renouatur. 128.2
Anima quanto est humilior, tanto pręstantior redditur 134.2
Animæ inferiores uires per superiores disponuntur 134 2
Anima peccatrix quo pacto reparetur 134.2
Anima cur corpori coniungatur 163.3
Animæ sanctorum similes sunt puellis 163.3
Anima peccatrix mulieri prægnāti cōparat. 163.4
Anima pluribus simul non pōt esse intēta. 164.3
Anima quando dicatur uidua 227.4
Anima quo pacto spiritualiter ornetur 248.3
Anima iusti assimilatur horto uoluptatis 248.4
Anima iusti assimilatur a ceruo tritici 249.1
Anima ad modum agri est diligēter colēda 248.3
Animæ alæ duæ, quæ sint 249.2
Anima I bene operādo quomodo perficiat. 260.2
Animantia irrationabilia puris elementis uiuentia 30.1
Animalia nonnulla nunc in terris, nunc in aquis uersantia 114 4
Animalia uaria in lege Moysi prohibita 117.4
Animalium formatio quomodo fiat 119.3
Animalium armatura naturalis uaria 120.2
Animalia bona ad uescendum quomodo cognoscantur 120.4
Animalium uaria habitatio 122.1
Animalia uaria cur creata sint a Deo 113 3
Animantium genera tria 151.3
Animalium nonnullorum terrestrium significatio 131.3
Animalia in lege ueteri ad esum concessa, & prohibita 142.2
Animalia in ueteri lege qūn offerebantur 142.3
Animalia nonnulla monstruosa in India 145.1
Animaliū nōnullorum naturalis prudētia. 130 2
Animalium ruminantium naturalis usus 134 2
Animalia, quæ in lege Moysi imolabantur, & q d significent 123.4
Anisi uirtus multiplex 107.1
Annus lunaris ac solaris 30 3
Anni distinctio 51 3
Antichristū sequentes similes erūt locusti. 201 2
Antrum, quid & eius quinque proprietates 26.2
Apes docent nos otium fugere 120.2
Apes, qū sint ad mellificandum inutiles 120 3
Apes non potant nisi aquam claram 129 2
Apes sibi regem constituunt eique naturaliter obtem-

obtemperant ibidem
Apes nullo commiscentur concubitu 130.4
Apetitus tum corporalis, tum spiritualis, quo pacto destruatur 164.2
Apetitus mundanæ felicitatis comparatur dolori capitis 165.1
Apes quo pacto cõseruent, & quæ eis noceãt. 127.1
Apij naturales uirtutes 88.4
Apoplexia quid, ipsiusque mali effectus 19.1
Apostoli assimilantur fontibus 86.3
Apostolorum perfectio, & eorum qui eos secuti sunt 165.2
Apostoli Apostolicique uiri equis assimilant. 202.2
Aptitudines uirtutum uitiorum, & artium sunt nobis a natura 11.2
Apri naturalis usus 144.4
Apri quo pacto se muniãt cõtra uenatores. 156.3
Apũ uirtus triplex, & prudentia admirabilis 115.4
Apum generatio, & fructificatio 116.1
Apum natutalis obedientia 110.2
Apum munditia 250.2
Apum concordia, & naturalis perseuerãtia 118.3
Aqua maris cur sit amara 10.3
Aqua quomodo sit inuestiganda 248.2
Aquæ proprietates 2.4
Aquæ perfectio, & uariatio quomodo causet 12.1
Aqua cocta est melior quam cruda 13.2
Aquæ Macedoniæ uirtus admirabilis 18.1
Aquæ pluuialis uirtus 18.2
Aquæ effectus piures naturales 23.4
Aqua putealis quomodo perficiatur 24.1
Aquæ proprietates septem naturales 28.3
aquę maris cur sit amara 29.3
aquarum tribulationi transitus quo fiat 30.1
aqua maris quomodo possit dulcis fieri 39.1
aquæ proprietates piures & earum significationes 34.3
aquæ naturales effectus septem 48.2
aquæ dulcis, & amaræ discrimen 54.4
aquę fluuij proprietates septem 50.2
aquarum uariatio in sapore prouenit ex quatuor 60.3
aquæ significant tribulationes 61.1
aquilæ naturalis cura circa pullos suos 114.1
aquilæ liberalitas 119.3
aquilæ oculi sunt ad uidendũ pspicacissimi 121.3
aquila quomodo prouocet ad uolandum pullos suos 119.4
aquila ut pariat duo in nidos ponit lapides 124.1
aquilarum genus rapacissimum 119.4
aquilæ naturalis usũ 124.2
aquila in senectute, quomodo renouetur 123.2
aquila ad plus tria oua facit, & tertiũ proijcit 121.3
aquilonaris uentus qualis 49.1
aranea est corpore parua, & mirabiliter operosa 137.8
araneæ uirtus naturalis 137.4
araneæ morsus quomodo sanetur 137.4
araneæ prudentia naturalis 145.3
araneæ magnæ, & paruæ discrimen 143.2
aranearum telæ debilitas 145.3
aranearum usus naturalis 145.3
araneæ exemplum 155.1
arborum putatio quid afferat utilitatis 149.2
arboris bonæ uel malæ natura 82.9
arbor mala quomodo bona fiat 83.1
arbores quomodo ad se inuicem distinguant. 83.2
arbores ut fructificent quibus indigeant 84.4
arborum frondositas quid efficiat 89.2
arborum plantatio quomodo effici debeat 98.2
arboris generatio multiplex 100.2
arbor animali comparatur 10.4
arbores hortenses a syluestribus quomodo differant 107.1
arbor magna a Nabuchodonosor uisa quid significet 223.2
arca fœderis Christum figurabat 270.1
arcæ testamenti descriptio, & significatio 218.2
arcæ Noe constitutio partiumque situatio 252.4
arcus cęlestis colores 6.3
arcturus quid sit 33.2
arcus cęlestis perfectio 47.2
arcturi perfectio 59.2
ardeæ proprietates naturales quatuor 126.4
arenę effectus naturales quatuor 42.2
arenæ proprietates septem 65.2
argilla quid sit & quæ ex ea formentur 144
argentum prædicatorum denotat doctrinam 75.3
argentum uiuum unde generetur 78.2
argarites est gemma similis argento 75.1
argenti uirtutes naturales 75.3
argenti uiui effectus naturalis 78.2
arietis proprietates 145.9
aromaticis arbori uirtus 105.2
articulorum fidei connumeratio 19.1
arma corporalia pariter, & spũalia sũt pluta. 263.3
arma spiritualia electi Dei quæ sint 134.3
artes liberales septem, & quæ sint 245.3
artificum opera tripliciter distinguuntur 246.4
arundinis proprietates quinque 114.3
asinorum timiditas 157.3
ascensus omnis difficilis, descensus facilis 157.3
aspidum uariatio, & proprietates eorum 159.2
asterites gemma est maximam in se continens lucem 80.2
astrion est gemma crystallo propinqua 75.3
assumptio uirginis quomodo describatur, & figuretur 202.2
assumptio Mariæ Matris Dei quo fuit facta 227.2
astuti propriæ innituntur uoluntati 246.2
athlas Mõs altissimus i qua parte sit situatus. 17.1
auaritiæ assimilatur umbrę propter septem 71.3
auaritia est ueluti ignis 40.1
auaritia assimilatur onycino 67.2
auaritiæ damna 66.2
auaritia assimilatur Cępæ 82.2
auaritiæ nocumenta quamplurima 86.3
auaritiæ defectus plures 115.3
auari assimilantur Gryphibus 115.3
auaritia assimilatur sanguisugæ 134.3
auarus, est sicut canis, & serpens 93.2
auarus similis est Araneæ 134.4
auarus assimilatur simiæ, & formicæ 134.4
auaritia ad interitum animam conducit 132.1
auaritia multa parit mala 162.3
auaritiæ, seu cupiditatis uitium ualde detestabile 165.2
auaritia quid sit ibid.

Auaritia assimilatur lepræ 165.3
Auaritiæ mala quam plurima 165.4
Auaritia senilis est monstruosa 181.1
Auaritia nunquam lassat 189.3
Auaritiæ proprietates. 191.4
Auari Auaritiæque proteruitas 203.2
Auarorum hominum implicationes uariæ 221.2
Auaritiæ damna 249.4
Auctoris intentio, & ordo in toto opere seruandus 1 1
Auellanæ uirtus 109 3
Audire debet homo libentius quam loqui 271.2
Auditus interior exteriori assimilari debet 165.4
Auditor uerbi Dei quid attendere debeat. 271 2
Auditor obliuiosus cribro assimilatur 271.3
Aues quæ morantur in aquis 114.4
Aues rapaces quam naturam habeat 115.1
Aues circa terram uolantes citius capiunt. 116.4
Aues quinque modis nos erudiunt circa coniugium 117.1
Auiculæ, nonnullæ ex arboribus generari perhibentur 28 2
Aues nonnullæ quæ sunt exemplum pietatis erga parentes 218.2
Aues aquaticæ, quæ sint 124 3
Aues in uolando non habent determinatas uias 130.4
Auium decipit Cocodrillum 148.4
Auium plurium natura uaria 117.1
Aureolæ sanctorum assimilantur coronis luminarium 11.4
Aureola quid sit ibid.
Aureolę tantum in cœlo dantur 12.1
Aures hominum cur non moueantur 20 2
Auroræ proprietates quatuor 33 4
Aurora, quid significet 51.2
Aurum denotat martirum patientiam 65 1
Auri excellentia, & uirtus 74.1
Auripigmenti uirtus naturalis 75.1
Auri naturales effectus quatuor 77.3
Auri aliorumque metallorum generatio 77.4
Aurium natura, & compositio 166 1
Auri argenti, ferrique significatio 220.2
Aures duas unumque os cur nobis natura dederit 271.2
Australis, & Aquilonaris uenti significatio 5.4
Australis uenti effectus 88 4
Autumni qualitates 55 1
Axis quid sit 83.2

B

Babel Turris cur, quãdo, ubi, & quomodo fuerit ædificata 264.1
Babilon Ciuitas fortissima 28.1
Balena quando senescit quid efficiat 122.1
Balenæ, Cetique differentia 121.2
Balaustiæ floris uirtus 81.3
Balsami perfectiones 86.2
Balsami origo 107.3
Baptismus fonti assimilatur 12.1
Barbæ proprietates naturales quinque 175 2
Basilisco assimilantur peccatum 148 4
Bdellij color, & uigor 92.2
Beatitudines octo uentis assimilantur 32. 3
Beatitudo uera, & perfecta in quo consistat 171.1
Beatorum qui sunt in cœlo refectio 106.4
Beneficentiæ obsequijs delinitur feritas mentis 135 1
Beneficia per Christum nobis exhibita quomodo fuerunt figurata 271.3
Berilli lapidis proprietates septem 79.3
Betæ uirtus 101.1
Bituminis effectus naturales plures 67.1
Blanditores scorpionibus assimilantur 135.1
Blasphemantes Deum, uel sanctos, similes sunt cornicibus 113.3
Bombicis proprietates 138.2
Bombicis usus naturalis 138.2
Bonitas, & malitia unde proueniant 13.3
Boni a malis, & ad se inuicem quomodo differant 135.1
Bona in charitate facta in alium transferri possunt absque meriti amissione 228. 1
Bonitas, hominumque malitia unde ortum habeat 135.1
Bonum ex admixtione, mali corrumpitur 277.3
Bonum triplex 22.4
Boracis natura 49.2
Boreas uentus unde ortum habeat 1.1
Bouis castratio ei prodest ualde 136.2
Bouis syluestris naturalis usus 137.4
Boues ad laborem apti qui sint 138.1
Brachiorum partes uanique effectus 187.4
Bubali ferocitas Boracisque natura 156.1
Bubonis naturales proprietates 138.3

C

Cadere retro, & ante quid significent 200.1
Cain primus Adæ filius ualde astutus 176.2
Caladrij natura 120.4
Calamenti herbæ uirtus 85.3
Calcedonij generatio, & perfectio 71.1
Calybi natura, quæ sit 68.2
Calix Domini est tribulatio 174 3
Campi inculti imperfectiones 39.2
Cameli natura 136.3
Camelus unde dicatur, & eius natura 146.4
Cameli proprietas naturalis 141.3
Camelopardalus, quod animal sit 151 3
Camæleontis forma uariabilis 157.3
Caniculæ stellæ effectus 28.1
Cancri natura 120 3
Canicula stella duplex 45 4
Canis cęlestis duplex, & eius potestas 18.2
Canis marini natura 127.3
Canis terrestris natura 133.1
Canis rabidi morsus quid efficiat 133.2
Canis terrestris naturalis usus 133.1
Canis rabidi potentia 141.2
Canis plures proprietates naturales 148.1
Canis amor magnus erga Dominum suum 148.2
Capillorum proprietates naturales 169.2
Capilli longi mulierum quid denotent 169.2
Capilli quid significent 170 3
Capitis dolor unde oriatur, & quomodo sanetur 171 3

Capitis proprietates septem naturales 171.3
Cappatis uirtus multiplex 100 3
Caprificus naturalis uirtus 89 3
Capreoli uirtus naturalis usus 142 4
Capræ syluestris natura 142 4
Capræ proprietas naturalis 148 1
Capræ syluestris quinque proprietates 155.2
Carbonis accensi uirtutes 15.4
Carnis pugna inquietudinem generat cordis.15.2
Carabonis piscis nis magna 129.3
Carnis delectatio animam occidit 15 1
Cardui uirtus triplex 87 4
Carica quid,& ipsius perfectio 84.4
Cardamomi proprietates 89 1
Caro humana fœno,& saxo assimilatur 86 1
Carbunculi natura,& uariatio 69 3
Carnales homines sunt uulneribus similes 116.3
Carnis indiscreta afflictio plus animæ obest, quã prosit 135.4
Carnis lascinia assimilatur hyrundini 116 4
Carnis concupiscentia assimilatur Syrenæ, & scorpioni 136 1
Caro pinguis animalium quid efficiat 141.3
Carnis uoluptas assimilatur Amphibenæ serpenti 159.1
Carnis species triplex 174.2
Carnales homines assimilantur æquis 203 3
Caro humana quomodo sit nutrienda 251.2
Caro ab Anima quid suscipiat 275.4
Caro quando sit domanda 272.1
Cartilaginis effectus 192.1
Casei formatio 262.3
Casiæ generatio,& locus 92.3
Casiæ fistulæ uirtus 84 4
Castitas multiplex 225.2
Castaneę uirtus uaria 66.1
Castitas quo pacto conseruetur 86.2
Castitas duplex 118.1
Castitas hominis assimilatur castrationi bouis 136.2
Castitas cõtinentiæ assimilatur cinnamomo.86.2
Castoris naturalis usus 135.3
Castoris proprietates naturales 135 4
Castores quomodo habitacula patent, & conseruent 140.2
Catti natura 138 4
Catti quomodo muribus insidientur 138.4
Catti naturalis usus 150.4
Cauernæ proprietates 45 3
Caucasi montis proprietates 99 2
Caulis uirtus uaria 102.2
Cedri uirtutes quatuor 111.1
Celæ uinariæ conditiones 252.2
Celidoniæ unica uirtus 12.4
Centauræ herbæ amaritudo 202.2
Cœpæ effectus naturales 82.2
Cœpæ uirtutes naturales septem 167.4
Cœpæ marini uirtus naturalis 108 1
Ceruorum naturalis usus 222.2
Cerui ætas 246.4
Ceruorum naturalis Amor 249.4
Ceruis silueftris natura 254.2
Ceruis quandiu crescant cornua 151 3
Ceruæ natura in parturiendo 155.3
Ceti naturalis generatio 210.1
Ceti naturalis uirtus 15.2
Chalybis natura 181.1
charitas calíditati terrenæ assimilatur 5 3
chamelcontis natura 144.1
charitas assimilatur soli 13 4
charitas igni assimilatur pluribus de causis 14 4
charitas assimilatur argillæ ibid.
charitas Gemini signo comparatur ibid.
charitas multiplex 22.3
charitas assimilatur Bitumini 67 1
charitas assimilatur lapidi Sardio 67 2
charitatis perfectio, & ordo 67.1
charitas auro comparato 81.6
charitas assimilatur zingiberi 82 2
charitas assimilatur radici 84 4
charitas eiusque excellentia ibid.
charitatis potentia 102.2
charitatis Dei,& proximi perfectio 199 2
charitas assimilatur dorso 167.3
charitatis gradus utilitas,& perfectio 250.3
charitatis unitas quantum prosit 230 4
cherubin duo super arcam 258.2
choleræ rubeæ effectus 168.2
chrysotiti uirtutes naturales 88 3
Christus assimilatur soli 62.3
Christus monti olimpi comparatur 117.2
Christiani,Iudæi,& Saraceni quo pacto differant 64. 2
Christus quomodo se quærendus 81 1
Christus quomodo assimiletur petræ 86 3
Christus tres habuit substantias 2 4
Christus assimilatur Draconteæ 112.4
Christus flori comparatur 112 4
Christus quomodo fuit in lege Moysi figuratus. 132.2
Christus assimilatur Gallinę 132 2
Christus fuit figuratus in Vaccarusa 150.2
Christi quinque principalia opera 68.1
Christus cur binos Apostolos ad prædicandũ misserit 146 4
Christus se habet ad Ecclesiam sicut uir ad uxorem 199.2
Christi passio omnes aliorum passiones excedit. 225. 2
Christi septem mysterij principalia 229.4
Christus crateræ comparatur 280 2
Christus tria præcipue nobis dedit ualde uirtuosa 283.1
cibus spiritualis doctrinæ quid requirat 171.1
cibi decoctio ubi fiat 173.3
cibus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus 136 3
cibo corporali octo principaliter sunt necessaria. 178.3
cicadæ natura 122 4
cyclopes,an reperiantur 184 3
ciconiæ quinque proprietates naturales 125.3
cygni naturalis uirtus 121.1
cygni proprietas 122 2
cyrogrilli naturalis usu 158.1
cygni usus prope mortem 124 3
ciliorum,seu palpebrarum officium,& proprietates 185.4

Cimini virtus multiplex 102.2
Ciceris proprietates tres 32.1
Cinnamomi effectus naturales uarij 86 2
Cinnamomi uirtus 71.1
Cynomiæ natura 124 3
Cypressi forma, & uirtus 84.4
Cypressus est ualde medicinalis 94.3
Cithara crucem Christi significat 225.2
Claustralis uita assimilatur tortugæ 136 3
Clericorum perfectio 244.2
Clericorum dignitas in tonsura ostenditur 272.1
Cocleæ naturalis usus 32.2
Cocodrilli pugna contra Cetum 127.1
Cocodrilli natura 140.3
Cocodrilli proprietas 14.2
Cocodrillus quomodo decipiatur 148 4
Cocodrillus proprietas 148 4
Cœcus a natiuitate quid nobis representet 201.1
Cœli cristallini perfectio 7.4
Cœlum supremum quale sit 9 1
Cęli empirei dignitas diuiniq; eius effectus 23.1
Cęlorum numerus, & ordo 45.4
Cœli, signa duodecim principalia 49.2
Cœli tres tantum cur ab Apostolo computentur. 58.1
Cęlidonij lapidis uirtus,& uariatio 71.2
Cœnæ solemnis conditiones decem 166 4
Cogitationes assimilantur capillis 169 2
Cogitatio peccati interior sine operis consensu non tollit gratiam 228.4
Cogitationes malæ locum parant Diabolo. 272.2
Cognitio humana quomodo percipiantur. 1.2
Cognitio sui est ualde utilis 138.3
Colli situatio compositio, & perfectio 197.4
Collis naturalis proprietas 6 1
Colloquintidæ uirtus 68 2
Colubri naturalis usus 138 4
Colurus solstitialis, & æquinoctialis 26 2
Coluri duo 49.1
Columbæ interdum sunt dolosæ 129.2
Columbæ naturales proprietates 129.2
Columbę perfectiones plures 129.2
Columbarum natura circa fœtum 274.1
Compassio est habenda peccatori 137.1
Cometa quid, & eius natura, & significatio 52.2
Compelluntur peccatores per flagella ad regnum æternum 281.2
Compunctiones sanctæ principaliter sunt a Deo 15 3
Compunctionis feruor flammæ ignis comparatur 202
Compunctionis genera quatuor 177.1
Compunctionis humilitas tentationum repellit sagittas 137.2
Concepti fœtus indicium 183 4
Concupiscentia carnis nebulę comparatur 15.2
Conceptionis formatio quo spatio dierum fiat. 198.2
Concupiscentiæ carnalis potentia 116.3
Confessio, & peccatorum examinatio quomodo sit agenda 235.4
Confessionis necessitas 252 2
Confessionis perfectio. 282 4
Confessio ante mortem est agenda 272.3
Confessionis frequentatio quantum boni conferat 215.1
Confiteri peccata debemus, & quomodo 41.1
Confiteri peccata illico debemus 136 4
Confidentia sanctorum est in interiori spiritu. 137.1
Coniugij honestatem seruare docet nos Aues. 117 3
Coniugalis pudicitia quantum sit seruāda 143.1
Conscientia quomodo sit ædificanda 137.2
Conscientiæ grauamē nō est sustinendum 229.2
Consolationis modus qualis 252.3
Consolationes diuinæ humilibus dantur non superbis 272.4
Consuetudo quid sit 252.4
Consuetudinis potestas 187.4
Continentia triplex 2
Continentes assimilantur margaritis 68.1
Continentes assimilantur castori 136.2
Continentia quo pacto seruetur 281.2
Contemptio saphyro comparatur 67.3
Contemplatiua uita Nuci muscatæ assimilatur. 87.3
Contemplatiua uita in quibus designatur 117.4
Contemplatiuę uitæ fructus 204 4
Contemplanti quatuor sunt necessaria ibid.
Contēplatiua uita similis est cellæ uinariæ. 247.2
Contemplatiui uiri dormientibus comparantur. 273 1
Contemplatiuæ & actiuæ uitæ perfectio 247.2
Contritionis lachrymosæ perfectio 80 1
Contritionis humilis uirtus 137.3
Contumacia quid sit 253 4
Conuersio peccatoris corporum conuersionibus assimilatur 15.4
Conuersiones quinque diuersorum inanimatorum corporum 86.1
Conuersio ad Deum non est differenda 118 2
Conuersi nouiter ad Deum quomodo sint gubernandi 171.1
Conuersio sera est ualde periculosa 25.1
Conuersio debet esse subita 252.2
Conuersatio nostra qualis debeat esse 252.4
Conuitium quid & unde dicatur 246 2
Cos lapis qualis 61.3
Corporum sensibilium distinctio 2.2
Corporis humani infelicitas representatur in puluere 16 2
Corpora quo pacto a putrefactione præseruentur. 80.1
Corporum humanorum conditio & partes 171 3
Corporis membra quomodo sint unita eorumq; officia 205.2
corpus Christi sub sacramento libro comparatur. 205 3
coralli naturalis uirtus 76.1
cordis purificatio corallo comparatur 76.2
cor hominis spiritualis radici assimilari debet 88.1
cor est membrum radicale animalis 137.4
cor serui Dei debet esse sicut semen Rosæ. 87.3
coriandri quinque proprietates 91.4
cor hominis quomodo sit innouandum 118.3
cordis uitium diabolus super oīa diligit. 137.4

cordis desideria bona quando habeant efficaciam 137.4
cor durum quale sit 135 4
cordis compunctio vino,& aceto cōparatur 252.2
cor mundum quomodo sit custodiendum 253 2
corneoli lapidis, uirtus 77 3
cordis castrum quomodo sit custodiendum 253 2
cor nostrū tantū in Deo est collocandum 273 2
cornua quid mistice significent. 158 3
corui quo in principio nascantur 26.2
coruus ualde odit Asinum 144.2
corruscationis effectus 30.4
correptio debet esse similis lapidi, qui dicitur cos 68.3
correptio qualis esse debeat 79.1
correptio pastoris qualis esse debeat 119.4
correptio seuera assimilatur Carduo 87 4
correptio a quo, & qoomodo fieri debeat 107.3
correctio uiri prudentis quomodo esse debeat. 141.2
correctio quomodo,& a quibus sit agenda 229 2
correctio fraterna quomodo sit agenda, & suscipienda 107.3
conceptio proximi quo pacto debeat fieri 278 4
cornicis natura 115.3
corniculæ naturalis usus 110.4
cornicis proprietates naturales 130 3
coturnicis natura 125.3
crystalli natura 74.2
crisolenij lapidis color, & uirtus 71.4
crysopassi lapidis effectus 74.1
croci naturales uirtutes quinque 82 3
crux christi assimilatur moro 100.2
crux christi diabolum ligauit 138.1
crux christi est sicut uirga Moysi 273.2
crudeles hoīes sæpe moriuntur famelici 118.3
crudeles homines sunt similes canibus 137 4
culicis natura 118 4
cucumeris uirtus multiplex 91 1
cucurbitæ uirtus 102.2
cupidi de terrenis similes sunt uallibus 16 3
cupiditas assimilatur radici 88.1
curiosi culicibus assimilantur 118.4
curiositas nouitatum est instrumentum Diaboli. 138 2
curiositas mentis dolori uerticis assimilatur. 172.2
custodia sui mala est causa mortis animæ 273 2

D

DAmnati gloriam Beatorum uident confusse 179 2
Damnati suffragia recipere nullo modo possunt. 229 3
Damni dati culpa interdum est excusabilis.ibid.
Damnati nequaquam culpam in Deum conferre debent 237 3
Damnum alicui illatum quomodo possit remitti. 243.2
Damnati quomodo de inferno ad tempus exeāt. 242.4
Delectationes præsentis uitæ sunt fugiēdæ. 273.3
Delphini natura 124 3
Delphini proprietas naturalis 122.4
Demones solitarijs frequenter insidiantur 156. 3
Dæmones assimilantur locustis 205.3
Dęmones quomodo nos tentent, & repellantur. 254 2
De eo cur humana membra attribuuntur 172.4
Deuoti homines qnomodo in bonitate proficiāt. 138.3
Deuotio pinguedini comparatur 172.3
Dentium dolor 177.1
Dentium nouem perfectiones eorumque numerus 192.3
Dentium dolor, seu putrefactio unde 177.1
Deserti effectus plures 40.3
Deus quomodo diligatur 68 3
Deus quomodo a niatoribus contempletur, & uideatur 218.3
Deus quid sit secundum Trimegistum 64 4
Deserti proprietates septem 36.1
Detractores assimilantur serpenti 138.4
Diaboli quomodo homines decipiant 49.3
Diabolus assimilatur nonnullis aiantibus 118.4
Diabolus Draconi comparatur 138.4
Diaboli fraus magna 139.1
Diabolus quomodo eijciatur ab homine 139.3
Diaboli nomen, & potestas 203 2
Diaboli rapacitas ibid.
Diaboli ignem incendentes excludit debent a sanctorum consortio 229.4
Diabolus quo pacto hominem in peccatis capiat. 273.4
Digestio cibi quomodo fiat 24 1
Dignitorum numerus, ac significatio eorumque nomina 179.2
Dignitatis status quanto altior tanto molestijs plenior 88.2
Dilectio fit quatuor modis 14 4
Dilectio proximi assimilatur tartaro 68.3
Dilectio assimilatur mento 172.4
Diligitur Deus ab hominibus diuersimode 6.1
Diligentes Deum passeribus cōparantur 119 3
Diligunt Deum sancti tripliciter 201.3
Dionius lapis 101.3
Diptami mirabilis uirtus 91.1
Discordia assimilatur grandini 16 4
Discordiæ causa 66 2
Diuitiæ mundanæ montibus Hyperboreis comparantur 17.1
Diuitiæ difficillime acquiruntur 17.2
Diuitiæ spinis comparantur 88.3
Diuitium hominum prosperitas buboni comparatur. 127.4
Diuitiæ assimilantur pinis 88.3 & 173.2
Diuitiarum damna 273.4
Doctores ecclesiæ stellis comparantur 17.3
Doctores ecclesiæ assimilantur montibus 17.1
Doctoris publici, seu prælati partes 140.1
Doctores ueri renibus assimilantur 174.2
Doctor ecclesiasticus octo habere debet conditiones 206.2
Doctrina christi mentes credētium purificat 18.1
Dolosus homo Mygali comparatur 140.1
Dolosus assimilatur vulpi 140.1
Dominari laudabiliter subditis edocemur 174.2

Donum Dei multis capitur modis 140.2
Dona spiritus sancti eorumque effectus 208.4
Dormire in sacra scriptura est in peccato iacere. 280.2
Dorsi quatuor proprietates 174.2
Dorsi significatio 17.2
Dorsi dolor unde ueniat 182.2
Dotes corporis glorificati 206.2
Draconis proprietates, quamplurimæ 156.2
Draconis naturalis usus 144.1
Draconteæ uirtus 112.4
Draconis, proprietates tres 156.2
Dromedarij, quatuor naturales proprietates. 153.2

E

EBal mons quid significet 4.4
Ebrietatis turpitudo 78.2
Ecclesia Christi quando initium habuit 18.3
Ecclesia Christi firmamento comparatur 18.3
Ecclesia Dei monti Syon assimilatur 19.3
Ecclesiæ fidelium unitas qualis esse debeat. 217.4
Ecclesia carens episcopo multis priuatur bonis. 220.1
Ecclesiæ cura quando, & quibus casibus possit renunciari 223.3
Ecclesiæ uni alligatus est ad alias ineligibilis. 250.3
Ecclesiæ ministris quatuor sunt necessaria. 251.2
Ecclesia Dei militans quomodo fuit figurata. 254.3
Eclipsis solis Terræ motum inducit 27.3
Eclipsis solis quomodo causetur 60.4
Echini piscis natura 124.2
Electi Dei stellis comparantur 19.3
Electi assimilantur ouibus 140.3
Electio per inspirationem non est in forma iuris 242.1
Electionis per uiam scrutinij auctoritas 244.2
Electi Dei assimilantur seruis 274.1
Electri genera tria 132.3
Eleemosynarius similis est monti olíueti 19.4
Eleemosyna Cardamomo assimilatur 89.1
Eleemosyna quomodo, quando, & quibus sit agenda 255.1
Eleemosyna assimilatur semini 89.2
Eleemosynas saltim de superfluis facere debemus 119.3
Eleemosyna propinquiori, digniori, & indigentiori conferenda 230.4
Elementa quomodo sint in mixto 2.2
Elementorum numerus & natura 20.2
Elementorum figura, & motus 45.3
Elementorum uariatio & natura 55.2
Elephantium exempla 137.1
Elephantum naturalis usus 142.2
Elephantis benignitas naturalis erga homine. 146.2
Elephantis proprietas naturalis 149.1
Elitropij seu solsequij uirtus 93.2
Eloquentia assimilatur æri 69.1
Eloquentia triplex 69.2
Eloquentia mundana assimilatur frondositatis Arborum 89.2
Ephimeræ ortus, & finis repentinus 124.3
Epatis natura 177.4
Epilentiæ infirmitas 181.1
Epilentiæ uitia tria 181.1
Equorum natura 141.1
Equi, & Cameli naturalis honestas 143.2
Equi proprietas naturalis 151.2
Equorum proprietates naturales 155.3
Equorum usus in prælium 181.2
Eremi qualitates 51.2
Erubescêtes benefacere quid agere debeât. 274.2
Erucæ proprietates naturales quatuor 147.1
Eschites lapis in nidis inuenitur Aquilarû. 127.3
Eschites lapis est preciosus 128.3
Euangelistæ equi Christi fuerunt 141.1
Euangelistæ quatuor quomodo fuerunt figurati. 209.2
Euangelium triplici lingua cur fuit descriptum. 202.1
Eucharistiæ sacramentum assimilatur lapidi Diadeti 69.3
Eucharistiæ dignitas 274.2
Exaltat diabolus hominem ut eum frangat. 119.4
Excommunicatus assimilatur morsui Cani rabidi 141.2
Excommunicatus assimilatur Adæ 231.2
Exemplar in actibus uirtutum duplex 1.1
Exercitij corporalis modus, & utilitas 180.1
Exhortatio ad benefaciendum quomodo fieri debeat 89.4

F

FAbę uirtus naturalis 106.1
Fabæ proprietates naturales 111.4
Fagi uirtus naturalis 109.3
Falconis naturalis usus 127.3
Falconis proprietates septem 237.3
Falsitas quot modis committatur 231.3
Falsus testis tribus est obnoxius personis 231.4
Fatuus non debet sapienti sociari 141.3
Fauillæ proprietates 99.2
Fautor malis quis dicatur 234.1
Febris quid sit, & ipsius species 170.2
Fellis effectus septem 169.2
Fœni naturalis uirtus 86.1
Fœni proprietas 90.4
Fęni uirtutes naturales 90.4
Fęniculi uirtutes quamplurimæ 110.1
Ferri naturales utilitates 74.2
Feruor deuotæ mentis multum prodest 120.1
Feruor spiritus consumit lasciuiam carnis 141.3
Feruor spiritus, quid in sanctis uiris operetur. 255.2
Festa Iudæorum, & modus celebrandi institutionisque causa 282.2
Ficus quomodo fęcundetur 87.2
Ficus sterilis medicinam, & quomodo sterilescat. 89.4
Ficus proprietates naturales ibid.
Ficus præcipue Aegyptiacæ uirtus 110.1
Fides riuo comparatur 21.1
Fidei effectus uarij 25.1
Fides Christi assimilatur carbunculo 69.3
Fides sanctorû assimilatur lapidi Amiathô. 69.4

I N D E X.

Fides Christi est primum salutis fundamentum. 69. 4
Fides argento uiuo comparatur 80. 3
Fides assimilatur amygdalo 99. 1
Fides quomodo sit substantia 90. 3
Fides assimilatur castaneæ 90. 3
Fides assimilatur sinapi ibid.
Fides ad inuisibilia quærenda nos trahit 141 4
Fides Ecclesiæ cuti seu pelli comparatur 175. 1
Fidei significata, & quod quis fidelis multis potest dici modis 234. 2
Figurarum distinctio 58 4
Fidelium Christi status quomodo fuit figuratus. 255. 4
Fidem Diabolus principaliter conatur auferre. 274 4
Filij Dei æterna generatio 117 4
Filius Dei uerus est Deus, & homo 119. 1
Filius imitari non debet uestigia mali patris. 90. 4
Filios fore pios erga parentes Aues docent 120. 1
Filiorum obligatio erga parentes 90. 4
Filij quomodo sint a parentibus educandi 153. 1
Filij tenentur parentibus auxiliari 288. 1
Filius Dei adoptiuus quis multis dicitur modis. 234 2
Filiorum quanta sit obligatio erga paretes. 238. 4
Filij in tenera ætate sunt instruendi 255. 3
Fimi genus triplex 254 3
Firmamenti materia, & creatio 19. 2
Firmamenti potentia 22. 4
Firmamenti pulchritudo 201 1
Flagella diuinæ iustitiæ sagittis comparatur. 255. 4
Flagella Dei sunt nuntij Dei 275. 1
Flammæ ignis proprietates 80. 2
Florum natura uaria 81. 3
Florum uirtutes uariæ 108 3
Florum tres naturales proprietates 113. 1
Forum uarietas eorum, quæ uirtutes naturales. 113. 3
Fontis proprietates, & perfectiones 82. 1
Fontium nonnullorum proprietates admirabiles 24. 4
Fomes peccati quomodo possit mitigari 90. 3
Formicæ natura 148. 4
Formicæ prudentia naturalis 156. 3
Fortitudo assimilatur ferro 82. 3
Fortitudo uirorum spiritualium Barbæ comparatur 175. 2
Fortuna assimilatur fœno 90. 4
Fructus spiritus duodecim signis cœli comparantur 21. 2
Fructus in arbore quomodo generentur 98. 1
Fructuum bonorum proprietates plures 99. 1
Fructus quomodo perficiantur, & maturentur. 99. 1
Fraudulentus homo cancro comparatur 120. 3
Fraxini naturalis uirtus 92. 1
Frontis proprietates quatuor 192. 1
Frumentum quo pacto conseruetur 91 1
Fumi effectus naturales septem 45. 1
Fuminus terræ, herba quantas habeat uirtutes. 109. 1

G

Galaxiæ circulus 25. 2.
Galaxia quid eiusque quatuor proprietates. 57. 4
Galli natura, & proprietas 119. 2
Galli significatio 119. 4
Galli naturalis usus 122. 1
Gallus preciosum lapidem portat in uentriculo. 72. 4
Garyophylli, perfectiones 108. 1
Garizim montis locus, & uirtus 4. 4
Garrulus, & gulosus homo graculo assimilatur. 120. 3
Gaudium multiplex 22. 3
Gelboe montes cur sint steriles 27. 2
Gemmarum uaria origo 77. 1
Gemmum proprietates quatuor naturales 69. 2
Germen quid sit 97 1
Ginestæ uirtus 101. 2
Gith genus leguminis 105. 1
Glebæ terræ effectus 40 2
Gliris naturalis usus 137. 1
Gliris proprietates 141. 4
Gloria æternæ beatitudinis ubi sit 23. 1
Graculi proprietates naturales 121. 1
Grandinis quinque proprietates 16. 4
Granum frumenti quomodo augeatur 250. 3
Gryphium montes custodientium ferocitas. 116. 2
Gratia gratum facies firmamēto assimilatur. 23. 3
Gratia Dei Rori comparatur 24. 1
Gratia Dei assimilatur fluuio egredienti de paradiso 24 3
Gratia Dei assimilatur iaspidi 70. 1
Gratia Dei quo pacto in corde conseruatur. ibid.
Gratia Dei oleo comparatur 91. 1
Gratia Dei quomodo in anima conseruetur. 91. 1
Gratia diuinæ effectus 120. 4
Gratia spiritualis assimilatur mēbra radicali. 141. 4
Gratia Dei assimilatur medullæ 175. 3
Gratia Dei per unum actum peccati mortalis tollit 233. 1
Gratia Dei non infunditur, nisi recte dispositio. 275 1
Gratos esse benefactoribus pantheræ nos docent 142. 1
Gruis, & Anseris naturalis usus 128. 1
Gregorij Nazianzeni laus 1. 2
Gruis natura 134. 3
Gulæ uitium quid efficiat 91. 4
Gulæ delitias non natura, sed uoluptatis culpa introduxit 91. 4
Gulosus est ad contemplandum ineptus 121. 1
Gulosi assimilantur Miluis 121. 1
Gulosis Vrso assimilatur 141. 1
Gulæ uitium quomodo curetur 141. 2
Gulæ, & luxuriæ uitium præcipue est in magnis uitijs 91. 4
Gulositas, & uoracitas gutturi comparatur 175. 4
Gulæ uitium quantum sit animæ nociuum. 176. 1
Gustus perfectionei quinque. 193 2.
Gutturi proprietates 178. 1

H

Hædere uirtus triplex 212. 1
Hædere proprietates 212. 2.

Hædere uirtutes naturales 102.2
Hædi naturalis usus 156.3
Hædi pelli uirtus 157.2
Hannibalis interitus 310.2
Hebeni uirtus 268.4
Hellebori uirtus multiplex 102.2
Hæreticorum,seu hypocritarum fraus 220.3
Hæreticus, & hypocrita,Pantheræ comparantur. 141 3
Hæretici, & schismatici filijs uiperæ comparantur 93.2
Hæretici assimilantur lupis 93.2
Hæreticorum malignitas 209.3
Hæreticorum prauitas 155.1
Hæretici sacram scripturam deprauantes quam pœnam mereantur 233.2
Hepatis effectus tres naturales 70 4
Hericij naturalis prudentia 152 1
Hericij natura 145.1
Hienę natura 143.2
Hyades stellæ septem 162 2
Hyemis qualitates 51.2
Hyacinti naturales effectus uarij 77.1
Hydropisis effectus uarij & distinctio 162.4
Hydropisis quid 177.2
Hydropisis septem effectus naturales 181.1
Hypocrita assimilatur auricalco 71.4
Hypocrita umbræ nucis comparatur 93 3
Hypocrita assimilatur Arundini 93.2
Hypocritarum natura 93.2
Hypocritę,& hæretici seipsos, ac alios decipiunt. 121.3
Hypocrita assimilatur structioni 122 2
Hypocritarum malitia,& fraus 140.1
Hypocritarum usus malus 144.2
Hypocrisis species quatuor 210 4
Hypocritarum malignitas 215.4
Hypocritæ libris falsis comparantur 257.1
Hypocritarum falsitas 276.1
Hypocentauri natura 155.1
Hyssopi uirtus naturalis 92. 4
Hyrundinis natura 117.2
Hyrundinis naturales proprietates 132 2
Homines uarijs in locis ad diuersa adaptantur. 29. 4
Hominis flatus in uita spirituali 102 2
Hominis uita fauillæ assimilatur 58.2
Homo ex quatuor quomodo compositus sit elementis 59 2
Homo cur sit staturę recte 59.3
Homo bonus assimilatur arbori bonæ 80 3
Homo bonus croco assimilatur 80 4
Homo inconstans assimilatur sycomoro 81.1
Homines mali comparantur zizanijs 94.2
Homo perfectus assimilatur Ardeæ 127.2
Homo cur statura recta sit formatus 135 3
Homo quo pacto brutis comparetur 136.2
Homo quomodo potentiam Diaboli effugere possit 138.2
Homo assimilatur leopardo 143 3
Homo quid sit 161.3
Hominis miseria 162.4
Homo triplici modo fit seruus peccati 183.4
Homo cur a Deo creatus sit 245.2
Homo impatiens semper quærulus 247 2
Homo quomodo fiat similis Deo 153.3
Hominem tria reddunt sollicitum 163.4
Humanæ uitæ corporalis fragilitas 129 2
Humanę uitæ breuitas 61 3
Humana uita uento comparatur 61.4
Humilitatis perfectio 71.2
Humanæ productionis,principia tria 73.4
Humerorum officium 190.1
Humilitatis uirtus quantum homini prosit. 92.1 & 121 2
Humilitas assimilatur bdellio 92. 2
Humilitas assimilatur hyssopo 92 4
Humilitas assimilatur anetho 92 4
Humilitas perfectio 142 4
Humilitas assimilatur genibus 176 2
Humilitatis meritum 256.1
Humilitas mentis sterquilinio comparatur. 275.1

I

IAcob scala quid significet 204.4
Iaspidis species proprietates,& uirtutes 67.1
Iaspidis uis 129.4
Iaspidis,& sardinis proprietates 211.4
Ieiunij uirtus 5.2
Ignis proprietates 2.3
Ignis substantia,& natura 8.1
Ignis sphera nobis est inuisibilis 8.4
Ignis,quomodo in hæc inferiora descendat 8 4
Ignis in proprio loco non indiget aliena materia 7. 1
Ignis plures effectus 12.4
Ignis proprietates tres 38 2
Ignis perfectiones naturales 47 4
Ignis inferni perpetuitas 71.3
Ignorantia inducit peccatum 27.3
Ignorantia assimilatur tenebræ 27.3
Ilicis uirtutes quatuor 100.3
Impenitentiæ finalis grauitas 120.3
Impatiens assimilatur Vrso 143.4
Imperseuerantes assimilantur satyris 143.4
Immundi quales reputabantur in lege 176.3
Infantes quomodo sint gubernandi 171.1
Inferni ignis horribilitas 40.1
Inferni ignis,quomodo sit inextinguibilis 71.3
Infernus cui comparetur 256 3
Inferni pęnæ meditatio 275.4
Inferni pęna non omnibus est æqualis 278.4
Infirmitatis mortalis signa septem 273.2
Ingratitudinis grauitas 122.3
Ingratitudo quid sit 102.2
Incensi,seu thuris uirtus 100.2
Inconstans homo assimilatur Mercurio 27.2
Inconstantis hominis natura 121.3
Incesti peccati grauitas 143.2
Inconstans homo assimilatur hienæ 143.2
Incorrigibiles sunt eradicandi 198 1
Inconueniuentia coniugalis euitanda 143.3
Infirmitatis remedium est principaliter a Deo petendum 143.3
Ingenium interdum plusquam uires ualet. 143.3
Incubi proprietates 166.2
Iniuria quot modis inferatur 236.2
Innocentia qualis sit uera 141.3

In obe-

Inobedientia grauis & culpa 122.1
Instabilis homo chameleonti assimilatur 144.1
Intentio assimilatur radici 93.2
Intentio bona non liberat a pœna si opus sit illicitum 234.3
Intentio bona ad operandum requiritur 238.3
Interstitia tria sunt 32.2
Inuidia quid ipsiusque malignitas 122.1
Inuidiæ inuidiosorumque peruersitas 144.1
Inuidia assimilatur dolori dentium 177.1
Inuidia unde dicatur, & Inuidi natura quæ sit. 250.2
Iouis conditiones quatuor 45.2
Iracundi hominis peruersitas 39.3
Iordanis flumen figura fuit baptismi 12.2
Ira pro zelo iustitiæ est bona 66.3
Iræ damna iratorumque praua natura 251.3
Iræ gradus tres 185.3
Iracundi hominis mens qualis sit 251.2
Iracundi natura, & uariatio 276.1
Ira Dei quo serior, eo grauior existit 277.1
Iræ detestatio 23.3
Ira Dei assimilatur Iridi 27.4
Ira quomodo in Deo existat 27.4
Ira humana duplex 28.2
Iridis tres proprietates, & nomina uaria 28.2
Iridis generatio 45.4
Iridis figura, & significatio 45.4
Iridis lapidis perfectio 75.1
Iridis colores principales 213.1
Isboseth exemplum 273.2
Iudæorum mos, & abusus 66.3
Iudicandus non est homo, secundum apparentiã carnis 122.3
Iudicare non debemus secũdum exteriora. 146.2
Iudici duo sunt necessaria 175.2
Iudicium extremum quomodo fiat 234.4
Iudicium temerarium est uitandum 235.1
Iudicis perfectio 235.2
Iudicij dies assimilatur portæ 257.3
Iudicium temerarium unde proueniat 257.3
Iudicij extremi effectus 276.2
Iudicans aliorum uitia ipse immunis a uitijs esse debet 276.2
Iudices omnes munera reijcere debent 276.3
Iudici, & rectori, quæ sint necessaria 73.2
Iuniperi virtus naturalis 82.1
Iuramentum quando possit uiolari 235.3
Iusquiami naturalis uirtus 84.2
Iustitiæ distinctio, & perfectio 28.4
Iustus assimilatur palmę 93.3
Iustitiæ punitiuæ effectus 235.4
Iustitiæ distinctio, & perfectio 177.1
Iustitiæ excellentia 177.1

L

LAborum sex naturales effectus 177.3.177.4
Lac quid sit 124.2
Lacertæ naturalis usus 134.2
Lachrymarum compunctio assimilatur pluuiæ. 15.3
Lachrymarum compunctio aquę assimilatur. 29.1
Lachrymarum utilitas, & perfectio 92.3
Lachrymarum compunctionis uis 69.3
Lachrymarum pęnitentia 145.2
Lachrymarum compunctio quãtum profit. 257.4
Lactis substantia 141.2
Lactucæ perfectio 93.1
Lactucæ uirtus 110.2
Lactucæ caprinæ uis 101.2
Lacus proprietates septem 38.2
Lapidum octo proprietates 65.2
Lateris tres proprietates 166.2
Lasciui homines campo assimilantur 30.2
Lauri uirtus dignitas, & securitas 105.2
Leges humanæ telis Aranearum assimilantur. 145.3
Legum necessitas nominisque ipsius explanatio 226.1
Lentis uirtutes 101.1
Leones quo pacto capiantur 136.4 & 137.1
Leopardi usus naturalis 138.1
Leo omni anno quartanam patitur 143.3
Leo coitum leenæ cum pardo cognoscit 94.4
Leo uictoriosus, fuit Christus 225.2
Leontophoni potentia 123.4
Leones quomodo nascantur 150.2
Leonis usus naturalis 152.3
Leonum quatuor proprietates 153.2
Leporum proprietates naturales quatuor 153.2
Lepræ species, & damna 165.3
Lepræ immunditia, quid significet 179.1
Leprosi quomodo olim mundabantur 187.2
Letargiæ tria damna 181.1
Lex Diuina quomodo a lege differat humana. 235.4
Liberum hominis arbitrium nullo modo cogi potest 1.3
Liguri lapidis proprietates 76.4
Libani montis altitudo 38.2
Limacis natura 161.2
Lilij naturalis perfectio 112.3
Lincis naturalis uirtus 144.1
Lingua maledica est causa diuisionis amicitiæ. 31.3
Lingua cur sic formata sit in homine 163.3
Linguæ proprietates 140.4
Linguæ bonæ, & malæ qualitates 197.2
Lingua est semper refrenanda 264.3
Lingua contumeliosa flagello comparatur 276.2
Linum quanto perficiatur labore 261.1
Locustarum natura insatiabilis 121.1
Locus non sanctificat hominem, sed homo locum 236.2
Loqui qualiter debeamus labia nos docent. 180.1
Loqui irreprehensibiliter uolens quid agere debeat 276.3
Ludi chorearumque saltus inordinati pręsagium sunt mali exitus 123.1
Lucis proprietates septem 33.2
Lucis quatuor proprietates 48.1
Lucis uarij effectus 64.3
Lucerna semper ardens 145.3
Lunæ proprietates, & defectus 2.3
Lunæ natura, & situs 4.2
Lunæ dominium in istis inferioribus 4.4
Lunæ uaria nomina 5.1

Lunæ quamplurimi effectus 32.4
Lunæ proprietates plures 33.4
Lunę defectus 210.4
Lunæ mutatio 212.1
Lupi naturalis usus 138.4
Lupi effectus naturales plures 157.3
Lupinorum uirtus 94.2
Lusiniæ natura 12.3
Luxuria assimilatur igni 31.4
Luxuria est ignis consumens 39.1
Luxuria assimilatur sulphuri 72.3
Luxuriæ damna ibid.
Luxuria quid sit, & quantum mali afferat 123.1
Luxuriosus assimilatur Porco 145.3
Luxuriæ mediatrices graue committunt peccatum 236.2
Luxuria quomodo accendatur 276.3

M

Magnetis, quatuor proprietates naturales. 72.4
Magnetis effectus naturales tres 79.4
Mali interdum Columbis comparantur 123.1
Mali cur bonorum fugiant societatem 200.2
Mali arboris proprietates 102.1
Mali cur interdum exaltentur 280.4
Malo granata arbor 104.1
Maluæ succus quantum prosit 93.3
Mammillæ mulieris naturales proprietates. 174.2
Mandata Dei, quomodo sint obseruanda 276.3
Mandibulæ effectus tres 165.2
Mandibularum significatio 175.1
Mandragoræ natura 87.2
Mannę deserti proprietates 264.2
Mannæ degustatio quid agebat 212.1
Manus ac pedes, quid significent 159.3
Manus proprietates 175.1
Manuum officia naturalia 179.2
Mansuetudinis bona 258.1
Mahometica lex quid boni contineat 64.2
Margaritarum generatio, & proprietates 68.1
Maria uirgo assimilatur Soli 32.1
Marię Virginis dignitas & excellentia 32.3
Mariæ Virginis ætas 33.4
Maria Virgo cur dicatur stella maris 33.1
Maria Virgo luci comparatur 33.2
Mariæ Virgo assimilatur Auroræ 39.4
Mariæ Virgo assimilatur terræ 34.4
Maria Virgo Calcedonio, & smaragdo comparatur 72.4
Maria Virgo uera est stella maris 73.3
Maria Virgo quomodo in utero matris fuit sanctificata 88.1
Maria Virgo assimilatur Cedro 94.3
Maria Virgo cypresso comparatur ibid.
Maria Virgo quomodo uocetur mulier 212.4
Mariæ Virginis figuræ quamplurimæ 212.2
Maria Virgo multis modis fuit illuminata. 212.4
Maria Virgo assimilatur Arcæ testamenti 213.1
Maris Rubri proprietas 29.1
Mare tribus modis moraliter accipitur 33.1
Maris proprietate septem 32.2
Maris pericula uaria 32.3
Mare est lunæ imitatiuum ibid.
Maris proprietates plures 34.2
Maris proprietates nonnullæ 34.4
Maris utilitas 60.1
Marmoris proprietas, & uarietas 66.3
Martis planetæ natura 43.3
Mars planeta ad quid naturam inclinet 61.4
Martires assimilantur palmis 96.1
Masculus fœminam in quatuor excedit 143.2
Mansuetudinis bona 258.1
Matrimonium spirituale carnali cōparatur. 236.3
Matrimonij distinctio 237.4
Mechanicæ artes quæ sint 246.1
Medici quid obseruare debeant circa infirmos. 31.2
Medullæ quinque naturales effectus 179.1
Melancoliæ uis, & effectus uarij 161.1
Melancoliæ damna 197.1
Memoria assimilatur uentri 178.1
Memoriæ quatuor modis auxiliari possumus. 132.1
Mendacij uariæ species 175.3
Mendacij grauitas 193.2
Mensis lunaris acceptio 4.1
Mensis unde dicatur 22.4
Mens hominis assimilatur pectori 178.1
Mentum quomodo fuit necessarium 176.2
Mercennariorum usus 203.4
Mercurij, proprietates tres 35.1
Meridianus circulus 47.3
Merguli natura 125.2
Merguli proprietas naturalis 95.2
Megalis natura 105.2
Milij semina quantum prosint 115.2
Milui immunditia & gulositas 121.3
Milui natura in principio & in fine uitæ 91.3
Milui naturalis usus in uolatu 94.1
Miracula facultatem naturæ excedunt 25.2
Miracula omnia principaliter sunt a Deo 237.2
Myrrhe arboris naturalis uirtus 102.2
Misericordia assimilatur lapidi iridi 273.4
Misericordia assimilatur oleo 96.2
Mititas quid sit 10.4
Modestia motum qualis esse debeat 178.3
Missæ misteria quam plurima declarantur 205.4
Monachi & solitarij piscibus assimilantur 123.2
Monstra humana uaria 187.2
Montes quo pacto in terra causentur 17.2
Montium Sythiæ pretiositas, & asperitas 17.2
Montium octo proprietates 18.3
Montis Synai octo perfectiones 32.1
Montium proprietates nonnullæ 45.2
Montium natura uaria 53.4
Mortis memoria in cinere representatur 35.4
Mortis hora cur incerta 67.3
Mors hominis colloquintidæ comparatur 56.3
Mortuus mundo tribulationes non timet 96.4
Mori fructus quantum prosint 100.1
Mortis, & iudicij memoria ualde prodest 142.2
Mors assimilatur Hyenæ 146.2
Mortis memoria ualde est utilis 146.3
Mors cur fortis dicatur 178.2
Mors sanctorum somno comparatur 178.4
Mortis nuncij 181.1

Mortis

Mortis utilitates,& effectus plures 146.3
Mors triplex designans tres poenitentiæ effectus. 190. 2
Mors citius inuadit aliquando iuuenes quam senes 276.4
Mortuus mundo quis dicatur 277.1
Mortui hominis effectus 277.3
Mugilis piscis natura 130.1
Mulieres quędam uetulæ sunt cornicibus similes 130.3
Mulierum ornatus cui comparetur 145.2
Muli naturalis proprietas 211.3
Mulierum proprietates duodecim 163.8
Mulieris ornatus est sicut rete Diaboli 259.4
Mulierum consortium est ualde fugiēdum. 274.4
Mulier prima quomodo a Diabolo fuit tentata. 275.1
Mulieris nimis ornatæ sunt incendiariæ Diaboli 276. 3
Mundus est locus periculis plenus 36.1
Mundus assimilatur mari 36.1
Mundus assimilatur deserto 36.2
Mundus assimilatur speluncæ 36.4
Mundus mari uitreo assimilatur 214.2
Mundi uniuersitas cui comparetur 258.2
Mundi amator qualis fiat 28.3
Munera placant animum iudicis,& corrumpunt 146. 4
Murenulæ serpentis quem natura 124.3
Murium naturalis usus 100.2
Musicæ partes tres 42.3
Musicæ primus inuentor 191.1
Moscardus paruulas capit Aues 127.4
Muscarum uirtus 137.3
Mus potu moritur 138.2
Musci origo 141.2
Mustum quo pacto in suo dulcore conseruetur 247. 2
Mustum quomodo cognoscatur an sit purū. 266.1
Mutatio hominis multiplex 36.4

N

Nardi naturalis uirtus 94.3
Nasi effectus & proprietates quinque 194.4
Nassa quid sit 40 3
Nauis est anima humana 12.2
Nauis partes quid significent 220.1
Nauigantium consuetudo 261.4
Nazareorum consuetudo 279 2
Nebulę septem proprietates 15 2
Nebulæ tres proprietates 15.4
Nicticoracis natura 118.4
Nilus fluuius gignit equos 93.3
Nitri proprietas 52.4
Nitri naturales uirtutes 57.3
Niuis septem effectus naturales 41 2
Niuis effectus naturales plures 272.3
Noe plantauit uineam 254.3
Nubis effectus naturales septem 33.2
Nubis proprietates sex 38.4
Nubium uariatio 45.4
Nubis effectus tres 40.3
Nucis umbra est ualde nociua 243.2
Nucis muscatæ perfectio 87.1
Nucis uirtus naturalis 102.2
Nucis muscatę perfectiones plures 105.5
Nutricis perfectiones tredecim 134.3

O

Obediendum est superiorum mandato celeriter 36 1
Obedientes debent cruribus comparari 178.4
Obedientiæ tria sunt necessaria 191.2
Obedientia non respicit pręcipientis sanctitatem sed anctoritatem 237.4
Obedienti Deo omnia obediunt 196.3
Obliuio quid sit 196.3
Ocij detestatio 4.3
Ocij damna 12 4
Ocium semper est fugiendum 110.4
Ocium uitare debemus omni tempore 124 2
Ocium fugere debemus 180.2
Ocium uiris spiritualibus quantum obsit 187.2
Ocii quinque mali effectus 145 3
Ocium multum animæ nocet 248.3
Ociosus homo locum facit Diabolo 278.1
Oculi animæ qui sint 173.3
Oculorum natura 188.2
Oculorum proprietates naturales septem 192.1
Odoratus quinque perfectiones 93.2
Officia diuina quomodo sint a religiosis dicenda. 147. 2
Oleaster quid sit 109 4
Olei perfectiones 88.2
Olei triplex uirtus 96.4
Olympi montis altitudo maxima 31 4
Olympi montis altitudo & descriptio 66.2
Oliueti montis perfectio 20.1
Olíueti montis significatio 46.2
Oliueti montis effectus 37 1
Oliuarum uirtus 44 1
Oliuæ uirtus uaria 105.1
Oliuæ quomodo maturescant 105.1
Onagri natura 140.1
Onagri proprietas naturalis 145.3
Onychini lapidis color,& uirtus 71.2
Onychini proprietas 71.3
Operis totius distinctio 2.1
Opera poenitentium assimilantur fructibus arborum 98.1
Opera mala malis fructibus assimilantur 99.4
Opera bona in peccato facta,quid prosint 185.3
Opera humana assimilantur manibus 279.2
Opus bonum est occultandum 147 3
Orationum effectus 48 4
Orationis perfectio 238.2
Oratio assimilatur guttæ 99.1
Oratio assimilatur Rutæ & incenso 99.2
Orationis utilitas,& locus 180.1
Oratio cum ieiunio debet copulari 180.2
Orationes sanctorum quales 218.2
Orationis effectus,& quid sit 26.2
Orationis confessionisque efficacia 259.4
Ordo fratrum prædicatorum assimilatur monti Lybani 37.3
Ordei naturalis uirtus 112.1
Ordo sacer antequam conferatur quid sit agendū 228 4

Oris officia naturalia quatuor 188.2
Orizontis circulus 25.2
Ornatus corporis est signum meretricij, & luxuriæ 278.1
Ossis proprietas naturales 198.2

P

Pacis bona 54.3
Palati effectus, & significatio 122.4
Paleæ leuitas 254.3
Paliuri uirtus naturalis 102.2
Palmæ nitrus duplex 96.1
Palmæ naturales uirtutes quinque 94.3
Palmæ excellentia 95.4
Palmitum proprietates quinque 108.1
Palpebrarum proprietates 185.3
Pantheræ proprietas 136.2
Pantheræ natura 130.4
Pantheræ usus naturalis 144.2
Pantheræ gratitudo naturalis 142.1
Papa alterius potest subdi iudicio 236.2
Papæ auctoritas 238.4
Papa potestatem tum corporalem tum spiritualem habet 241.3
Papilionis natura 144.1
Paradisi terrestris flumina 24.1
Paradisi terræstris locus, perfectio 248.1
Parallelus circulus 25.3
Paralisiæ effectus tres 181.1
Pardi naturalis vsus 244.3
Passio Christi assimilatur monti Moriam 98.1
Passionis Christi meditatio quantum boni afferat 100.2
Passio Christi valde ad amorem cor nostrum inflammat 278.1
Passeris naturalis usus 119.1
Passeris significatio 116.1
Pastoralis cura assimilatur mammillæ 272.1
Patientia uera qualis sit 23.1
Patientia assimilatur Auro 74.1
Patientię bona quam plurima quæ cappari comparatur 100.3
Patientiæ Christi exemplum valde nobis prodest. 120.4
Patienter sunt tollerandæ pœnæ in hoc mundo. 90.2
Patientia assimilatur Rosæ 260.2
Patientia in tribulatione cognoscitur 278.2
Patientia facit hominem uictorem 148.1
Patris amor erga filium eiusque obligatio. 201.3
Pauonis pulchritudo 114.1
Pauonis fimus ualde est medicinalis 118.4
Pauper spiritu Abieti comparatur 101.1
Pauperum varia fortuna in hoc mundo, & in alio 124.2
Paupertatis bonum & diuitiarum damnum 274.1
Peccatum igni comparatur 38.2
Peccatum assimilatur tonitruo & mari 39.1
Peccatum igni comparatur 71.3
Peccatorum capitalium declaratio & grauitas. 124.2
Peccati uetustas quomodo eijciatur 93.2
Peccatorum capitalium similitudo naria. 100.4
Peccatorum opera fructibus corruptis assimilantur 94.2
Peccator est per naturam bonus per culpam malus 101.1
Peccator assimilantur Absynthio 101.3
Peccatum quanta mala gignat ibid.
Peccatorum capitalium comparatio 113.4
Peccatum in spiritum sanctum quale sit. 124.2
Peccatum assimilatur pisci ephimeræ 124.3
Peccati grauitas, & quomodo fiat mortale 124.4
Peccatorum similitudines plures ibid.
Peccatorum omnium grauitas 148.1
Peccator cani comparatur 148.2
Peccator assimilatur talpæ 141.4
Peccatum fenio assimilatur 181.1
Peccatorum plures similitudines ibid.
Peccatum assimilatur Paralisiæ 183.1
Peccator seruo malo comparatur 183.4
Peccatorum multorum comparatio 184.1
Peccati damna 200.2
Peccatorum effectus mali quamplurimi 216.1
Peccati malignitas & grauitas 241.2
Peccator assimilatur cœco 27.1
Peccatorum recidiuatio quantum noceat 252.2
Peccatum quantum sit ab homine fugiendum. 278.2
Peccator assimilatur cœco & defuncto 278.3
pectoris proprietates naturales quatuor 72.3
pedis quinque perfectiones naturales 162.2
pellicani proprietas admirabilis 121.4
pœnitentia assimilatur tonitruo 41.1
pęnitentiæ perfectio uariique effectus. 41.4
pœnitentia terræ assimilatur 41.1
pęnitentia assimilatur Nitro, & Auripigmento. 74.4
pęnitentiæ perfectio 75.1
pœnitentiæ utilitates plures 104.3
pęnitentię similitudines plures 104.2
pęnitentiæ gradus 104.1
pęnitentiæ assimilatur arbori Aloes ibid.
pęnitentia assimilatur Absynthio 103.3
pęnitentia quid sit. 88.2
pęnitentiæ fructus quam plurimi 125.4
pęnitentia lachrymosa facit Deum simulare peccatum 149.4
pęnitentiæ utilitates 149.4
pęnitentiæ perfectio 165.2
pęnitentia assimilatur pulmoni 185.3
pęnitentia duplex 186.1
pęnitentiæ ueræ fructus 257.2
pęnitentiæ utilitas quanta sit 241.2
pęnitentiæ distinctio, quę sit perfectior. 261.2
pęnitens debet esse parturienti similis. 278.4
perdicis fraudulentia 122.3
perdicis proprietas 120.3
peregrini sunt pia charitate adiuuandi 126.3

personæ

ſonę diuinæ quomodo diſtinguantur 57.1
rſeuerantiæ neceſſitas 41.3
rſeuerantia lauro comparatur 105.2
rſecutores innocentium crudeliores ſunt belnis 94.1
rſeuerantia in bono opere eſt habenda 127.1
rſeuerantiæ uirtus. 150.4
rſeuerantia quantum ſit homini neceſſaria. 241.4
rſeuerantia in bono opere eſt neceſſaria 261.4
rſeuerantiæ neceſſitas 279.3
træ proprietates 188.2
ſtis remedium 82.2
ęnicis longitudo uitæ 125.2
legmatis effectus tres 181.1
ger homo cui comparetur 279.3
li quomodo radicitus euellantur 54.3
gritia ſuperfluo ſomno comparatur 187.2
iorum proprietates quatuor 173.4
li quomodo naſcantur 90.1
nguedinis effectus quatuor 172.3
ni arboris naturalis uſus 91.2
ni proprietas 89.4
ri uirtus naturalis 58.2
ni proprietas 90.4
neæ perfectiones 106.3
peris grani perfectio quanta ſit 105.2
ri arboris naturalis uirtus 82.1
ra ſoluentia quo pacto cum ſcammonea fiant 261.2
cina ut ſit perfecta tria requirit 18.1
ſces quomodo natent 115.1
ſces maris a fluuialibus quomodo differant. 217.3
ſces quo pacto aquam ad ſe trahant 123.1
ſces optimi qui ſint 129.3
netæ omnes quanto tempore curſum compleant. 4.1
netarum uarij in nobis effectus 11.1
netarum uis in humanis corporibus ibid.
netarum ſignificatio, & in quibus reſideant ſignis. 21.2
netarum ordo eſt obedientiæ exemplum. 36.1
netarum ordo & ſignificatio 36.3
netarum natura 47.2
nta diuerſis partibus integratur 60.3
nta quomodo creſcat 105.1
netarum differentia quadruplex 112.1
mbi uarij naturales effectus 80.1
uiæ proprietates naturales quatuor. 0.3
uiæ proprietates quinque 15.4
na de arbore cadentia quomodo corroborentur 254.2
ci naturalis uſus 256.4
i duo qui ſint, & quid ſignificent 147.1
ri ſuccus quid homini proſit 17.4
ri multum interdum nocent 96.2
ri uirtus naturalis 102.3
citas humana aſſimilatur brachijs 187.4
latorum pulchritudo uaria 188.2
dicatoris partes 45.3
dicatoris luctus 46.1
prædicatoris munus 45.1
prędicator debet eſſe ſimilis Argento 75.3
prædicatorum bona doctrina quid efficiat 71.2
prædicatores quales eſſe debeant 127.2
prędicator aſſimilatus cani 150.4
prædicatoris boni officium 151.2
Prædicatorum doctrina qualis eſſe debeat. 154.2
Prædicator uerbi Dei oti comparatur 188.2
Prædicatori ſeptem ſunt neceſſaria 154.2
Prædicatores ueri quas partes habere debeant. 216.3
Prædicator ſeminatori comparatur 262.1
Prædones qui ſint, & eorum mores 188.1
Prælatus perfectus noui comparari debet 43.4
Pręlati aſſimilantur montibus 45.2
Pręlatus debet eſſe ſimilis malo arbori 105.3
Prælatorum regimen 192.1
Prælatorum mala exempla inficiunt mores ſubditorum 127.3
Prælati cura erga ſubditos qualis 127.3
Pręlati ſeu rectores quomodo ſint eligendi. 130.2
Prælati exemplum malum quid cauſet mali. 142.2
Pręlatus debet eſſe ſimilis Arieti 151.3
Prælatus aſſimilatur capiti 189.3
Prælatus aſſimilatur collo 190.4
Prælati Soli comparantur 217.4
Prælatorum regimen in duo conſiſtit. 192.1 & 141.2
Prælati quomodo ſeipſos alioſque gubernare debeant 234.2
Pręſumptio ſecundum iuriſtas multis capitur modis 234.2
Principi iuſto quinque ſunt neceſſaria 44.3
Principes humeris aſſimilantur 187.3
Principum regimen fronti debet comparari. 195.3
Principum carnalium uitia 214.4
Propago quid ſit 106.1
Prophetia quid ſit 204.1
Proſperitas temporalis fabæ aſſimilatur 105.1
Proſperitas temporalium rerum malum ſignum. 262.4
Proſperantes in peccatis, tandem ſunt infelices. 279.4
Prouidentia Dei precipue eſt de ſuis fidelibus. 280.2
Prudentia quid ſit ipſiuſque neceſſitas 60.2
Prudentiæ partes 45.2
Prudentia aſſimilatur ſtamno 82.4
Prudentia quid ſit 157.2
Prudens homo quid efficiat 127.4
Prudentiam habere docet nos hericius, & formica 152.1
Prudentiam nos ſeruare docent ſerpentes. 152.3
Prudentiæ partes 182.2
Prudentia odoratui comparatur 191.3
Prudentia quid & quotuplex ibid.
Pruinæ proprietates 3.4
Pruini naturalis perfectio 104.4
Pſylli perfectio naturalis 92.1

Ptolomeus quo tempore fuit 18.2
Puerorum perfectiones undecim 296.2
Puellarum proprietates quinque 163.3
Pulueris tres effectus 16.1
Pulchritudo corporalis uaria 262.4
Pulmonis octo effectus naturales 168.3
Pulmo quid sit,& eius officium 183.2
Pulices,formicę,& cynifes quomodo repellantur. 254.2
Pullus effectus tres naturales 162.4
Pupilla oculorum quid operetur 189.1
Purgatorij pęna 242.4
Purgatorij pœna excommunicationi comparatur ibid.
Purgant interdum animæ in hac uita 238.3

Q

Quadrigæ quatuor quid significent 216.3
Quadrupedes quid denotent 224.2
Quercus significatio 91.4
Quercus naturalis uirtus 66.2
Quies terræ 24.2
Quies corporis qualis esse debeat 179.4

R

Radicis naturales effectus plures 93.2
Radicis uirtus uaria 93.2
Radicis tres uirtutes naturales 93.2
Radicis uirtus 110.2
Radiorum proprietates 57.2
Radius triplex 6.3
Rhamni uirtus 108.2
Rhamni perfectio 56.3
Ranæ natura 54.3
Rationis uirtus excedit omnes alias animi uirtutes. 243.1
Ratio cogitationes hominum regere debet.279.4
Recreatio quieta & modesta cuilibet conuenit. 243.1
Rectores,& prælati debet esse similes neruis.192.1
Religio assimilatur cauernæ 45.3
Religio assimilatur pineæ 106.3
Religiosus debet assimilari Aniso. 107.1
Religiosi gruibus assimilantur 129.2
Religiosi Dromedarijs sunt similes. 153.1
Religiosi dentibus comparantur 192.4
Religiosi debent esse similes pueris. 193.1
Religiosi cur habeant tonsuram admodum coronæ 276.2
Religiosi mortuis comparantur 27.4
Renum quinque naturales effectus. 10.2
Respublica cordi comparatur 187.1
Resten lapis qualis. 80.3
Restitutio tria præsupponit. 243.2
Resurrectio corporum exemplis suadetur 263.2
Reuelationes quo tempore,& quibus olim fiebāt. 204.2.
Riui aquarum effectus 21.1
Roris effectus & generatio. 24.1
Roris proprietates quinque ibid.
Roris generatio quomodo fiat 27.2
Ros quomodo infundatur. 3.1
Rosæ semen quid agat boni 89.2
Rosa domestica quomodo differat a syluestri. 107.1
Rosæ odor suauitas,& uirtus 112.3
Rotarum significatio,& conseruatio 256.1
Rotę ac figuræ circularis declaratio 218.7
Rubeta quid sit 135.4
Rutæ uirtus multiplex 110.2
Rutę perfectiones quatuor 110.2

S

Sacerdotum indumenta quid significent.251.1
Sacerdotes nouæ legis quomodo sese debeant mundare 175.4
Sacerdotis ueteris ac nouæ legis perfectiones. 280.2
Sacramenti corporis Christi septem admiranda declarantur 209.1
Sacramenta nouæ legis a Christo fuerint instituta. 243.3
Sacra scriptura assimilatur Aquæ 49.2
Sacra scriptura Apio comparatur 88.4
Sacra scriptura quando habuit principium.108.4
Sacra scriptura assimilatur Nuci 109.3
Sacræ scripturę studijs, quomodo sit uacandum. 156.2
Sacra scriptura est origo omnium scientiarum. 193.2
Sacra scriptura assimilatur libro 218.3
Sacræ scripturæ origo,& comparatio 219.1
Sacræ scripturæ intelligentia quomodo habeatur 280.1
Sagittæ ortus 55.2
Saladini exemplum 211.2
Salamandræ genus admirandum 144.1
Salamandræ natura 112.2
Salamandrę figura,& proprietas 143.2
Salamandræ assimilatur peccatum 143.3
Saliuę proprietates naturales quatuor 194.2
Salis uirtus naturalis 70.4
Salomonis templum quid repræsentet 267.1
Sambuci uirtus 102.1
Sancti uiri cœci comparantur 45.4
Sanctorum uirorum uaria comparatio 46.1
Sanctorum Sapientia luci comparatur 47.4
Sancti uiri assimilantur gemmis 77.1
Sancti uiri assimilantur floribus 108.1
Sancti uiri Agnis assimilantur 153.2
Sanctorum uirorum plures similitudines 153.4
Sanctorum uirorum perfectio repræsentatur in Corde 193.2
Sancti uiri mercenarijs assimilantur 280.2
Sancti uiri conantur imitari Christum in quatuor 218.2
Sanguinis fluxus quomodo refrenetur 32.4
Sanguis Christi assimilatur opobalsamo 11.1
Sanguisugæ proprietates 134.3
Sanguisugæ natura. 149.3
Sanguinis principium,& sedes 174.2
Sanguis quomodo depuretur 138.1
Sapientia quomodo acquiratur 2.1
Saphyri uirtutes septem naturales 72.2
Saphyri proprietates. 76.1

Sapientia.

Sapientia Auro comparatur 77.3
Sapientia assimilatur aniomo 108.4
Sapientia assimilatur radici 109.1
Sapiens homo assimilatur Araneæ 155.1
Sapientia assimilatur gustui. 154.1
Sapientia assimilatur saliuæ 194.3
Sapientia uera quomodo acquiratur 194.1
Saracenorum fides, & dogmata nonnulla 65.3
Sardii color, & uirtus 67.1
Sardonici lapidis uirtus 76.2
Satyri, seu fauni forma 149.3
Saturni proprietates 5.4
Saturni effectus in istis inferioribus 62.3
Satisfactionis modus 243.4
Satisfactio pœnitentiæ debet esse secundum men- suram culpæ 163.2
Scarus est piscis ruminans 127.1
Scintillæ proprietates naturales 59.1
Scientia superborum aquę montanæ comparatur 55.4
Scientia assimilatur lapidi Achatua 78.1
Scientiarum humanarum finis 92.2
Scientia humana assimilatur naso 194.4
Scorpionis naturalis proprietas, & ueneni 135.4
Scorpio quomodo incidat & noceat 203.3
Scorpionis natura 135.1
Scriptura sacra assimilatur speculo 263.3
Secularia negotia quam plurima inferunt mala 35.3
Seminum uaria natura 85.3
Seminis proprietates sex 114.4
Seminator quatuor considerare debet 262.1
Senis ostinatio 181.1
Senex multis subditur miserijs 179.2
Sensus tactus conditiones quinque 174.2
Sensus interiores, & exteriores qui sint 293.1
Sensus corporis qui sint & quid significet 193.2
Sepulchri, conditiones très 247.2
Serpentis proprietates. 113.2
Serpentis usus naturalis 135.4
Serpentis proprietates tres 138.3
Serpens quomodo nascatur 147.2
Serui mali decem, & octo propietates 183.4
Seruorum genus triplex 183.4
Seruorum dei mentes debent est similes ueuis 195.2
Serui boni proprietates tres 274.1
Silentium quando est obseruandum; & quando non 265.2
Symbolum Apostolorum cur, & quando in eccle- sia dicatur 19.1
Silentij utilitas 280.3
Synocha febris unde proueniat 48.3
Sinapis uirtus multiplex 90.3
Simiæ naturalis usus 90.1
Syon montis dignitas 18.3
Simplicitas, an excuset peccatum 244.2
Simplicitas innocentiæ qualis 264.2
Simoniacus leoni assimilatur 280.3
Syrenæ naturalis usus. 135.4
Sitis, quid sit 29.3
Sobrietas potus assimilatur lapidi dionio 78.2
Smaragdi naturalis uirtus 73.2
Solis uariatio. 13.4
Sol distinguit anni tempora 271.1
Solis equi secundum poetas 13.4
Solis perfectiones, & effectus 82.1
Solicitudo assimilatur uigiliæ 195.3
Solicitudo huius seculi assimilatur molæ 264.3
Solis effectus septem 212.1
Solstitium æstiuum, & hiemale quale, & ubi fit 23.2
Solitaria uita eremo comparatur 47.4
Solitarij, & contemplatiui quales esse debeant 155.2
Somni effectus quatuor 184.4
Somnus superfluus, & intemperatus, quid mali faciat 90.4
Somni proprietates septem 169.4
Somnia cur in homine fiant 147.3
Somnorum nonnullorum explanatio 220.3
Sphærarum numerus & earum motus naturalis 23.3
Speculum quomodo ignem accendat 31.2
Spes non comparatur 82.1
Spes multa affert bona 219.4
Spes Ancoræ, & baculo assimilatur 264.3
Spes, quo pacto tuta fiat 281.1
Spinarum proprietates naturalea 89.1
Spinæ uirtus naturalis 101.2
Spiritus sancti dona assimilantur planetis 21.2
Spiritus sanctus igni, nubi, & uento comparatur 49.9
Spiritus sancti dona, quæ sint 92.3
Spiritus sanctus tria in anima operatur 195.3
Spleni naturales proprietates tres 183.2
Sponsæ Christi parfectiones 196.1
Stamni proprietates naturales 79.1
Statuæ Nabuchodonosor significatio & explana- tio 222.2.
Stellæ pleiades, quæ & quales sint 33.2
Stellarum proprietates. 43.3
Stellarum perfectiones tres 59.1
Stellarum uirtus in istis inferioribus 6.4
Stellæ duodecim in capite mulieris, quid signifi- cent 202.2
Stilionis quatuor proprietates 150.2
Stomachi dolor est interdum signum mortife- rum 199.1
Stomachi proprietates. 168.2
Stomachus Rempublicam representat 178.1
Stomachi doloris diuersitas 196.1
Struthionis propietas. 124.1
Struthionis naturalis usus. 124.3
Stuppæ proprietates 268.3
Subditi qualiter se habeant ad prælatum 130.1
Subditi ualde peccant reprehendendo facta ma- iorum 264.4
Suis naturalis usus 138.2
Sulphuris proprietates 74.2
Superbi similes sunt planetis 19.3
Superbia assimilatur argento uiuo 78.2
Superbia est sicut ignis 52.2
Superbi locustis comparantur 139.4
Superbię effectus, & similitudines uarię 52.2. 53.4.
Superbus assimilatur Tauro 156.1
Superbiæ damna 196.1
Superbiæ gradus duodecim 196.1

Superbiæ.

Superbiæ grauitas 203.2
Superbia fecularis potentiæ assimilatur Turri Babel 264.4
Superbię origo 129.4
Superbire de gratia a Deo data monstruosum est 281.2
Superiorum, & inferiorum obligatio ad se inuicē. 196.4
Superiorum dispensatio excusat inferiorum delicta 228.1
Suspitio mala tribus ex causis prouenit 230.1

T

TAbernaculi Moysi descriptio 254.3
Tabernaculum Moysi plura cōtinebat. 254.3
Tabor montis dignitas 43.4
Talpæ ubi generentur 23.2
Talpæ naturales quatuor proprietates 14.8
Tartari utilitates naturales 68.3
Tauri proprietates quatuor 156.1
Taxi arboris naturalis uirtus 87.2
Taxi proprietas 86.1
Taxi effectus naturales 153.2
Telæ Aranearum formatio 134.3
Temperantia assimilatur Mercurio 54.2
Temperantiæ bona 60.2
Temperantia assimilatur flamno 79.1
Temperantia assimilatur plumbo 79.4
Temporis instabilitas, & breuitas 61.2
Tenebræ naturales effectus quinque 27.3
Tentatur fortius pœnitens quam peccator 54.3
Tentationes per pęnitentiam extinguūtur. 156.3
Tentatio Diaboli assimilatur incubo 196.2
Tentatio triplex 220.3
Tentatus fuit Christus a Diabolo multis modis. 221.2
Tentatio Diaboli in quo præcipuæ fiat 281.2
Tentationis delectatio ualde nocet 281.2
Tentari rationabiliter Deus permittit fideles. 281.2
Tepiditas iram Dei prouocat 281.4
Testudinis uarietas, & uirtus 136.3
Teredinis natura 147.4
Ternarius numerus omnibus rebus naturalibus competit 58.2
Terræ proprietates, & perfectiones 2.4
Terra una cur sit alia calidior 5.4
Terra tenet ignem inclusum 6.1
Terrę uoragines, & hiatus 15.3
Terræmotus effectus, & quomodo causetur 16.3
Terrę perfectiones tres 26.3
Terræmotus quomodo sit causa scissionis terræ. 30.3
Terra quid sit ipsiusque tredecim proprietates. 34.2
Terræ stabilitas 38.2
Terræmotus causa 44.2
Terræmotus tempus, & locus 43.1
Terra cur sic dicatur 45.2
Terræ effectus plures 36.3
Terrę diuisio 57.2
Thini proprietates tres 108.2
Tygridis uelocitas 150.2
Timens Deum assimilatur Betisso 79.3
Timor mundanorum qualis 54.4
Timor quomodo expelletur 67.1
Timor Domini assimilatur fęniculo 110.2
Timor domini quid in nouis operetur 267.1
Timor domini utilitas 267.1
Timor est ueluti animæ ostiarius 282.1
Tineæ natura 147.1
Tineæ proprietas naturalis 158.2
Tyranni assimilantur Aquilis & Miluis 130.1
Tyrannus similis est unicorni 157.3
Tyrannorum similitudo uaria 157.4
Tyrannicum dominium quatuor uitia faciunt. 215.2
Tyrannorum crudelitas contra sanctos 215.3
Tyrannorum quadruplex solicitudo 215.4
Tonitrui quatuor naturales effectus 39.1
Tonitrui effectus naturales septem 41.1
Tonitrui effectus uarij 54.3
Topation quomodo quæratur, & inuenitur. 76.3
Torrentis Aquæ natura 28.3
Tribulationes assimilantur Aquis 37.3
Tribulationes amicos Dei non dissoluit 54.4
Tribulatio assimilatur plumbo 79.4
Tribulationum effectus 81.3
Tribulationes sunt materia patientis 100.2
Tribulationum impetus conseruat iustos 130.2
Tribulatio diuina quid i nobis boni causet. 196.4
Tribulationes sunt nuncij Dei 244.3
Tribulationes cur a Deo mittantur 267.1
Tribulationes cessabunt in alia uita 277.2
Tribulationum flagella uirgis comparātur 277.3
Tribulationum fructus pures 281.1
Trinitas personarum diuinarum apparuit in omnibus creaturis 55.2
Turturis columbæ significatio 130.3
Turturis natura ibid.
Turdi quando naturaliter ad nos redeant 125.3

V

VAccæ naturalis usus 135.4
Vaccæ rufę usus in ueteri lege 159.2
Vallis quatuor naturales proprietates 16.2
Vallis quinque proprietates 26.2
Vanagloria assimilatur Tineæ 158.2
Vanagloria cui comparetur, & eius filiæ septem. 267.3
Vaporum ignitio quomodo fiat 6.2
Vapor diuersa sortitur nomina 45.2
Vaporis quatuor naturales effectus 61.2
Venatum naturales effectus 195.2
Venenum unde dicatur eiusq; proprietates. 148.4
Venenum unum medicina est alterius 402.6
Veneris proprietates, & nomina 6.2
Venti proprietates plures 12.4
Venti quando sint fortiores eorumque significationes 20.1
Ventorum significatio 35.1
Ventorum ortus, & operationes naturales 47.4
Ventorum numerus, & nomina 49.2
Venti proprietates plures 52.3
Ventris tres naturales effectus 178.1
Verbi Dei doctrina assimilatur pluuiæ 17.3
Verbum Dei quomodo a patre nascatur 56.4
Verbum Dei assimilatur lumini 56.4

Verbi Dei comparatio uaria, & utilitas 57.1
Verbi Dei incarnatio quomodo sit facta 65.1
Verbum Dei est bonum semen 83.2
Verbum Dei semini iure comparatur 110 4
Verbo Dei anima nutritur 130.2
Verbum Dei quomodo sit prædicandum 174 2
Verba bonorum esse debent similes linguæ. 197.2
Verbum Dei quomodo sit seminandum 262.1
Verba Dei sagittis, & gladio comparantur 267.3
Verba Dei quomodo sint audienda 283.3
Verbi Dei carentia, fami comparatur 282 3
Veris qualitates 50.2
Verticis dolor 172. 3
Vigilia inordinata quot damna afferat 166.4
Vespertilionis naturalis usus 124.3
Vidualis continentia qualiter sit seruanda. 130.3
Vini detestatio apud Romanos 88.4
Vinum quomodo ab aqua separetur 100.3
Vinum debilitatum quomodo restauretur 266 1
Vinum in qua parte dolei sit melius 267.3
Violarum uirtus 112.2
Virginum sanctarum dignitas Galaxię comparatur 57.4
Virginitatis status, & perfectio 68.2
Virginis Mariæ excellentia 72.4
Virginitas assimilatur lapidi Asterites 80 2
Virgæ natura, & usus uarius 94.3
Virginitas assimilatur cedro, & ordeo 111.1
Virginitas assimilatur rosæ, & lilio 111.2
Virgines assimilantur fœmoribus 198.1
Virginitas lampadi comparatur 268.1
Viri spirituales assimilantur rotis 220.1
Viri perfecti assimilantur oliuæ 105.2
Viri boni Apibus comparantur 116.4
Viri perfecti optimis piscibus comparantur 126 3
Virtutum perfectio similis Arcturo 58.1
Virtutes septem principales Planetis assimilantur 56.3
Virtuosi stellis comparantur 59.1
Virtutum perfectio unde proueniat 78.2
Virtutes septem assimilantur septem metalli speciebus 80 2
Virtutes assimilantur Allijs 113.1
Virtuosi quomodo a Vitiosis differant 113.1
Virtus quid sit 113.2
Virtutes ossibus assimilantur 201.2
Virtutes cardinales quomodo figurentur 187.4
Virtutes sanctorum Vnguento comparãtur. 278.2
Viscerum effectus plures 188.2
Visio triplex 201 1
Vita hominis naturalis umbræ comparatur 59.2
Vitæ præsentis defectus, & miseria 54.3
Vita humana assimilatur flori 112.3
Vita spiritualis quomodo perficiatur 135 2
Vitæ præsentis, & futurę figuratio 268.2
Vitia capitalia septem planetis comparantur. 61.4
Vitia omnia allijs assimilantur 112.3
Vitium contra naturam quantum sit detestabile. 118.1
Vitia assimilantur scorpionibus 157.4
Vitis uirtus naria 94.3
Vitium quanto diuturnius, tanto periculosius. 245.2
Vita hominis corporalis assimilatur telæ 268.2
Vita hominis spiritualis assimilatur mulierię. 268.3
Vita hominis breuitas 282.3
Vita æterna debetur nobis iure hæreditario. 282.3
Vitrum suscipit omnes colores 65.4
Vmbrę effectus uarij 11.3
Vmbrę effectus naturales quatuor 61.2
Vmbilici effectus tres naturales 179.1
Vnctio naria 93.2
Vnicornis usus naturalis 140.3
Vnicornis forma, & ferocitas 157 3
Vnicornis proprietas naturalis 159.2
Vnitas multiplex 269.2
Vocat Deus hominem multis modis 282.4
Vocis uarietas, & perfectio 173.3
Volatilia cur sint a Deo creata 61.2
Voluntas bona diuersimode est in homine. 283.1
Voluptuosus homo similis est Saturno 62 2
Vpupę usus naturalis 120.4
Vrsi natura in comedendo 144.1
Vrsus quomodo a uenatoribus capiatur 138 2
Vrsus est animal impatiens 144 1
Vrticæ uirtus 111.1
Vsurariorum festinata substãtia cito deficit. 166.2
Vsura assimilatur plumæ Aquilæ 132.1
Vsurarij Pigmeis assimilantur 159 2
Vsurarij cõparatio, & eius peccati grauitas. 244.4
Vulpis naturales proprietates 138.4
Vulturis proprietates naturales 116.3
Vultures sæpe dant signum futuris belli 118.3
Vulturis naturalis usus 116.3
Vxor quomodo sit quærenda 117.2

Z

Zelantes Dei honorem magnum accipient premium 283.2
Zelus Dei aeri assimilatur 64 4
Zelus carnalis qualis sit 159.4
Zelus carnalis quot afferat damna 159.4
Zignites lapis est uitrei coloris 68.3
Zingiberis uirtus uaria 82.1
Zodiaci signa quid significent 18.3
Zodiacus unde dicatur 25.2

A B V L AE F I N I S.

SVMMA FR. IOANNIS DE S. GEMINIANO

ORDIN. PRAEDICATORVM sacræ Theologiæ Doctoris clarissimi,

QVAE DE EXEMPLIS AC SIMILITVDINIB. RERVM INSCRIBITVR.

PROLOGVS.

OMNIA facito secundum exemplar quod tibi monstratum est (inquit Apostolus) In omnibus operibus artiũ uidemus, quòd eorũ opifices dirigun tur & regulantur duplici exemplari. Nam qui sunt in arte periti, Interius habent exemplar, scilicet formam artis, secundum quam operantur: Qui uero artem addiscunt nondum eruditi in ipsa, aspiciunt ad exemplar exterius per aliquem artificem factum, sicut pueri qui scribere discũt, tenent præ oculis exemplar magistri. Sed quemadmodum in operibus artium, sic etiã in moribus & actibus uirtutum duplex habemus exemplum. Nam primo quidem per fidẽ habemus intus Christum, secundum illud Apostoli: Habitare Christum per fidem in cordibus uestris. Et hoc est exemplar præcipuum perfectæ uitæ. Vnde & ipse ait. Exemplũ dedi uobis, ut quemadmodum ego feci ita & uos faciatis. Et de hoc exemplari principaliter intelligi debet uerbum præallegatum. Omnia facito secundum exemplar, scilicet Christi, quod tibi monstratum est, scilicet per fidem. Hoc est igitur exemplar intrinsecum existens in corde per fidem, scilicet Christi uita. Quod exemplar Apostolus sequens, & ei conformatus totaliter dicebat: Viuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Christus. Sed est aliud exemplar extrinsecum, scilicet natura creata rerũ, quæ sunt extra animam, quo dirigitur humana industria nõ tantum in operibus artium, in quibus (ut dicit Arist.) Ars imitatur naturã inquantum potest: sed etiam in moribus & actibus uirtutum; ita ut etiam de hoc exemplari possit dici uerbum propositum. Omnia facito secundum exemplar quod tibi monstratum est, scilicet in rerum natura. Nam ex ipsis naturæ operibus, sumuntur similitudines & plurima exempla utilia nostris moribus competentia. Et hinc est quòd uenerabilis doctor Gregorius Nazianzenus, cuius (testante Hieronymo) tanta auctoritas fuit, ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit: Inumo; Insuper (ut testatur Rufinus) tanta fuit eius auctoritas apud ecclesias Christi, ut esse putaretur hæreticus qui illi fuisset ausus in aliquo contraire. Hic itaque tam præcipuus doctor, hanc sibi consuetudinem fecerat, ut quicquid eius occurreret oculis de rebus exterioribus, interioribus animæ moribus adaptaret. Sic enim refert ipse de se in suo apologetico, dicens: Mos mihi est ad meipsum singula quæque reuocare, præcipuè si quies mihi sit & silentium, sit uacet animi moribus adaptare quod uidetur in oculis. Vnde & oculorum uisio est mihi mentis eruditio. Huius igitur exemplum laudabile sequi oportet, si abundare uolunt copia exemplorum. Quæ copia illis si affuerit, præcipue de rebus extrinsecis quæ nobis sunt in aperto, & etiam de mirandis operibus quæ continue natura producit uel adinuenit humana industria: non eos tantum apud curiosos auditores faciet gratiosos quos mira naturæ opera uel humanæ inuentionis studia narrata & patefacta delectant, sed etiam apud uulgus & simplices fructuosos, & acceptos constituet, dum per exempla ad sensum, spiritualia & subtilia declarabunt. Prædicantium igitur commodo, curioso desiderio simplicium auditorum profectui desiderans inseruire, ego inter Fratres Ordinis Prædicatorum minimus nomine Heluuicus, natione

Marginal notes: Heb. 8. — Exemplar duplex. — Eph. 3. — Ioã. 13. — Gal. 2. — Arist. 2 phis. — Grego. Naz. in Apolo. — Rufin.

Auctoris intentio.

natione Theuthonicus de multarum rerum exemplis quæ diuersis hominum moribus & actibus adaptantur, præsens opusculum edidi, & librum De exemplis & similitudinib. rerum, ipsum intitulaui: exemplū sequi desiderans patris nostri beati Dominici de quo inter alia legitur, quòd vbicunque conuersabatur ædificatorijs affluebat sermonibus & abundabat exemplis, quibus ad amorē Christi, seculiue contemptum audientium animi flecterentur. Non autem visum est mihi de exemplis historialibus aliquid in hoc opere ponere: ex eo q̄ tam de historia Bibliorum q̄ etiam de vitis Sanctorum, & insuper de factis gentilium, diuersa per diuersos opera facta sunt satis sufficienter. Intendo autem in opere isto sequi præcipuè rerum ordinem de quib. adducentur exempla; nihilominus, tamen materias quibus aptabūtur exempla, reducam vt melius potero in singulis rerum generib. in ordine alphabeti. Quod quidem qualiter fiat, subsequentibus verbis declarabitur.

Ordo dicendorum.

Quoniam vero curiosis lectoribus varietas tollit fastidium: in ponendis vel exponendis exemplis, non semper eundem ordinem seruabo vel modum. Nam quandoque generaliter tantùm materiæ, de qua agetur, exemplum adaptabitur: quandoque vero distinctè proprietates plures adductæ similitudinis exponentur. Huius etiam eiusdemq; rei exemplum aliquando vni tantùm materię, quandoque vero pluribus, prout eiusdē rei exigerit diuersarum proprietatum congruitas, adaptabo. Sicut Saturno tantum assimilatur homo voluptuosus. Lunę vero assimilabitur non tantum beata Maria, sed etiam vita actiua. & similem modū inuenies in alijs exemplis. Adhuc etiam in adaptationibus ipsis plerunque ex sacra scriptura & nonnunquam ex dictis Sāctorum auctoritatum probationes apponam: quandoque etiam (causa prolixitatis vitanda) adaptationes ipsas, tantummodo prætermissis auctoritatibus scribam. Intendo etiam pleraque exempla per singulas suas partes exponere: & quædam solum ex parte materiæ applicate: quia multa ad declarationem exempla quandoque sunt necessaria, quæ tamen ad adaptationem nil referunt. Et quia plura eidem materiæ exempla conueniunt, interdum quæ in diuersis rerum generibus continentur. oportebit vt de eisdem materijs, (sed non sub eisdem exemplis, in diuersis tractetur locis. Sicut de gratia agetur in primo libro sub similitudine primi mobilis. In secundo vero sub similitudine saphiri. In tertio sub similitudine frumenti: & sic de alijs. Porrò si qua in exemplis ponentur præcipuè de virtutib. lapidum vel herbarum siue etiam de interpretationib. aliquib. somniorum, vel alijs quibuscunq; quæ forsitan ea legentib. minus credibilia videantur, sciant me ex meo ingenio ea non confinxisse, sed ex magnorum scriptis deptompta, non vt fidem de talibus facerem, sed vt veri instructionem & vtilem elicerem ex eisdem, quib. quidem modo doctores sacri & etiam magni philosophi in suis doctrinis moralib. incredibilib. vsi sunt exemplis fabularum: quæ licèt in se vera non essent, ut verani tamen disciplinam moralem vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina scriptura (de lignis expetentibus regem recitando in libro Iudicum) fabulam introducit, quæ à nonnullis expositorib. morib. adaptatur. Nō ergo respuēda sunt exempla naturalia, quæ si non semper, uel ex toto sunt uera, ex parte tamen (ut in pluribus) uera reperiuntur. Nec debet respuere sapiens ea quæ scripta reperit, ex eo quòd ipsemet talia non probauit: sed potius æstimare de talibus, quòd multa quæ ipse nō uidit, alij sunt experti. Si quæ uero de cęlestiū corporum, effectibus inducentur, quæ se ad humanos actus extendere uideantur, ea prudens lector aduertat, potius referendo esse, quam asserendo dicta, nec ea sic intelligat tāquam ex cęlestium dominio corporum ulla humanis actibus, (prout ex libero procedunt arbitrio) necessitas imponatur. Non enim cœlestia corpora in liberum arbitrium hominis aut uolūtatem uel intellectum, quæ uires incorporeæ sunt, directè possunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus sequitur, & organa corporea sensuum qui intellectuali cognitione deseruiunt, cæteraque corporis membra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipsorum dispositioni cœlestium corporum directè supponuntur. Hinc est quòd actus humani (præcipuè qui per corpus explentur) ex uarijs impressionibus siderum uariè disponūtur: ac etiam ex constellationum uirtutibus (quæ hominum corporali conceptui uel ortui dominantur) ipsi homines ad diuersa officia & mores inclinantur. Et quia homines non coactè sed sponte, huiusmodi frequentius inclinationes sequuntur, inde est quòd de uoluntarijs actibus & moribus eorūdem, nonnunquam a peritis astrologis & mira & ueridica iudicia proferuntur, quanquam nō sit laudabile, neque tutum talibus inniti iudicijs uel ea in suis temporibus omnibus obseruare. Bene in sacra scriptura dicitur; A signis cœli nolite metuere. Multa ergo de proprietatibus rerum (quas in hoc libro pro exēplo ponemus) ex libris sacri canonis sunt assumpta. Et nonnulla collecta sunt ex rerum experientia: sed & ex magnorum sapientum scriptis plurima sunt excerpta. Nō autem aliquis miretur de stili deformitate, quę licet cōcedi soleat in opere tam prolixo, ex hoc tamē specialiter accidet: quia plura ex scriptis quorundam in hoc opere ponentur exempla, in quibus nisi fortè truncando, vt breuiora sint, nec sensum nec uerba mutabo, ne ex mutatione uerborum mihi adscribere uidear, quæ iam bene sunt per alios conscripta uel Inuenta. Non solum etiam in hoc opere, de principalibus

Iud. 9.

Hiere. 10.

palibus mundi corporibus introducuntur exempla: sed etiam de his quæ secundum aliquem ordinem in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & alijs consimilibus quæ reducuntur in cœlum. Similiter de impressionibus aeris, grandine, pruina, niue, & alijs quibuscunque similibus, quæ specialiter pertinere uidentur ad aliquod elementum. Et cōsimilis modus seruabitur etiam in illis quæ pertinent ad aliqua corpora mixta: quia simul (ubi ponētur plantarum similitudines) de frondibus, floribus & fructibus & seminibus introducentur exempla. Et sic etiam fiet de alijs corporibus quibuscunque.

Notitia autem rerum in homine triplici uirtute perficitur (ut dicit philosophus). s. sensu, imaginatione, & ratione. Nam ab ipsis exterioribus rebus primo fit motus in sensu. pp quod philosophus dicit, quod omnis nostra scientia oritur a sensu. Ab ipso autem sensu in actu secundo fit motus in fantasia, siue imaginatione. Vnde idem philosophus dicit, quod fantasia est motus factus a sensu secundum actum. Et licet Auicenna distingnat inter imaginationem & fantasiam, dicens eas diuersas potentias realiter distinctas, quia fantasia secundum eum habet ultra imaginationem, quod cōponit & diuidit formas imaginatas, ut patet cum ex forma imaginata auri & forma imaginata montis, componimus formam montis aurei, quam nunquam uidimus: Tamen quia ista compositio non apparet in alijs ab homine, in quo ad hæc sufficit uirtus imaginatiua, cui etiam hanc actionē attribuit Auerrois: Ideo (ut alij dicunt) eadem potentia realiter est imaginatio & fantasia. Ab ipsa autem fantasia siue fantasmatibus, p uirtutem intellectus agentis perficitur intellectus possibilis ad actum intelligendi. Bene philosophus dicit, quod non est intelligere sine fantasmate. Ipse autem intellectus ab uno in aliud discurrens (siue ex principijs conclusiones eliciens, siue conclusiones in principia resoluens) ratio uocatur, ad quam scientia pertinet, sicut philosophus dicit, quod omnis scientia in ratione est. Vt igitur (in exemplis ponendis) secundum præfatum humanæ cognitionis ordinem procedamus, primo ponenda sunt exēpla de sensibilibus, Secundo de imaginabilibus, Tertio de rationabilibus, Sed de exēplis sensibilium corporum, adhuc est distinguendum, quia quædam sensibilia corpora sunt simplicia, quæ non componuntur ex alijs corporibus, sicut elementa & corpora cœlestia, quamuis in se habeant alias compositiones, ut materiæ & formæ, accidentis & substātiæ, & huiusmodi, quædam uero sensibilium corporum sunt composita ex ipsis elementis. Et ista adhuc distinguuntur, quia quædam sunt inanimata, ut mineralia, ut ferrum, & æs, & alia huiusmodi, & lapides, quędam uero sunt animata, quæ adhuc distinguuntur, quia quædam sunt animata tantum anima uegetabili, ut plantæ, quædam ulterius anima sensibili, ut animalia bruta quæ distinguūtur in natatilia, quæ sunt in aqua, & gressibilia siue reptilia quæ sunt in terra, & uolatilia quæ in aere uolant. Quædam ulterius animata sunt anima rationali, ut homines. Circa imaginabilia quoque est attendendum, quia quarundam rerum imagines seu fantasmata intuemur dormientes, siue somniantes, quædam uero mira percipimus uigilantes, quemadmodum prophetæ, etiam uigilando habuerunt imaginarias uisiones. Rationabilia autem uocari possunt, siue illa quæ ex ratione statuuntur, sicut sunt leges, & iura; siue ea quæ a ratione producuntur, sicut sunt artificialia. Est enim ars recta ratio factibilium (ut Philosophus dicit.) siue etiam illa quæ a ratione regulantur, ut mores & humana opera. Quia igitur de omnibus prædictis exempla sunt inducenda, totum hoc præsens opus in decem distinguitur libellos. In quorum primo ponentur exempla de corporibus simplicibus. s. de elementis & corporibus cœlestibus, & etiā de aliquibus alijs quæ aliquo speciali ordine in ea reducuntur. In secundo ponentur exēpla de corporibus mineralibus. s. de metallis, & etiam de lapidibus. In tertio ponentur exēpla de uegetabilibus. i. de arboribus & plātis. In quarto ponentur exempla de natatilibus & volatilibus. i. de piscib⁹ & auibus. In quinto ponentur exempla de animalibus terrestribus. i. quę gradiuntur vel reptant super terrā. In sexto libro ponentur exempla de hominibus. In septimo de imaginibus somniorum & visionum. In octauo uero libro ponentur exempla de legibus. In nono ponentur exempla de artificialibus. In decimo siue vltimo libro ponentur exempla & introducentur de humanis actibus & moribus. In singulis autem prædictis decem libellis, non intēdo particulariter sequi ordinem exemplorum, sed solum illas materias, quibus adaptantur exēpla, locare seu ponere sub ordine alphabeti, uerbi gratia, In primo libro (ubi ponuntur exempla de corporibus simplicibus) nō sequar in eis ordinem ipsorum simplicium corporū, ut. s. primo ponantur exempla de cœlestibus, postea de elementis, & inter elementa primo de uno, postea de alio, sed mixtim ponentur omnia, nunc de uno, nunc de alio secundum quod rebus diuersis quas ponam sub alphabeti ordine, varie adaptantur. Et idem etiam ordo seruabitur in cæteris libellis. Si qua igitur in hoc opere ex mea imperitia indebitè essent posita uel inepte, relinquo atque summitto beneuolentiæ Fratrum, ac studio corrigenda. De his autem quæ bene dicta & adaptata congrue uidebuntur, Regi immortali, inuisibili, soli Deo honor relinquetur & gloria in secula seculorum.

Ari. 1. Posi. — Ari. 5. de ani. — Auicen na. — Auerro. de sensu & sensi. — Arist. 3. de ani. — Arist. 2. post. — Aristo. Ethic. Phil. 6. — Voluminis huius distinctio.

In singulis elementorum, corporumq; cœlestium, ostentatur naturæ, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum sit hominibus discre-

ta ciborum abstinentia necessaria, enucleatur.
Cap. I.

ABstinentia discreta ciborum quantum sit hominibus utilis, in singulis simplicium corporum potest ostendi naturis. Simplicia nanque corpora duarum sunt naturarum, scilicet naturæ cœlestis, & elementaris. Primum exẽplum notabile de fructu ipsius abstinentiæ, quo ad naturam cœlestem ostenditur in corpore Lunæ. Est enim natura cœlestis tãto magis lumini peruia, quanto minus in sua substantia habet de grossa & corpulenta materia. hinc igitur est, ꝙ apparet in Luna quædam nigredinis macula, quia Luna (ut tradit Philo.) sicut est in situ locali magis uicina terræ, ita est (ut ita dicam) magis terrestris naturæ, id est cuiusdam substantiæ grossæ & corpulentæ quàm cœli, propter quam lumen Solis non recipit profunde sicut aliæ stellæ, sed tantum in superficie. Et idcirco in ipsa tãtum modo resultat macula umbræ. Est igitur natura hominis luminari corpori similis, cuius scilicet, mens interior ad lumen sapientiæ tanto est minus, disposita, quanto uenter corpulentior fit ciborum affluentia. Nam multa repletio uentris obtusitatem generat mentis. Vnde Psal. dicit. Repleti sunt qui obscurati sunt. Et hoc est obscuritas Lunæ, id est uitæ delitiosæ, quæ scilicet, non repletur splendore sapientiæ. Sap. Luna non splendebit in lumine suo. Oportet ergo ad hoc ut anima fiat lumini sapientiæ peruia, quòd non utatur superflue ciborum alimonia, propter qđ Apostolus dicit: Induamur arma lucis, sic ut ĩ die honestè ambulemus non in commessationibus & ebrietatibus. Est enim armatura lucis, sapientia cœlestis, quæ mentem de ueritate illustrat & ab erroribus defendit, hæc honestè uelut in die nos ambulare facit, quia lumen nobis porrigit ueritatis sequendæ. Sed qui se a commessationibus uel ab ebrietate non abstinet, hanc armaturam lucis induere non potest. Vnde Hiero. dicit: Si quis æstimat se abundantia ciborum potionumque perfrui, & posse uacare sapientiæ, hunc in delitijs uersari, & delitiarum uitijs non teneri, seipsum seducit. Et in eodem loco dicit: Sapientiæ operam dare non possumus si mensæ abundãtiam quæ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secũdum exemplum abstinentiæ quo ad elementarem naturam, ostendit elementum terræ. Terra enim primo nobis ostendit. quòd abstinentia & attenuatio carnis impetratiua est gratiæ cœlestis. Nam quia terra de sui natura totaliter est sicca & arida, prouidit Deus auctor naturæ quod ad hoc ut fructus producere possit, infundatur cœlesti pluuia, & ita ad fructus uberes producendos efficitur fœcunda. Sic nostri cordis terra si ab humore luxuriæ noxio per abstinentiam cibi & potus efficiatur arida, superfundetur taliter cœlestis gratiæ pluuia, quod ad producendos fructus spiritualium operum erit fertilis & fœcunda. Vnde dicitur. Terra enĩm sæpe uenientem super se bibens imbrem & generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Caro enim nostra dicitur terra, quando fit per abstinentiam ab humore concupiscentiæ uacua. Scriptum est enim Gen. ꝙ uocauit Deus aridam, terram: hæc imbrem cœlestem bibit, quia cęlestis gratiæ confortatione pinguescit. Isa. Descendit imber & nix de cœlo, & inebriauit terram. Sed tunc herbam opportunam producit, cum in meritorio opere spiritui subseruit, ex quo a Deo benedictionem accipit, quia retributionem æterni præmij simul cum ipso spiritu finaliter habebit. Ergo nostri cordis terra tunc est perfecte disposita, cum arescit ex abstinentia, humescit cœlesti gratia, fructescit per bona opera. Ex primo uocatur arida eo scilicet, ꝙ ab aqua siccitate propria fit distincta, quod est quando caro ipsa ab aquis delitiarum separatur & abstinentiæ tenuitate siccatur. Sed ex secundo uocatur humus a mari humido cui terra coniungitur, quod est siue quando corpus nostrum cœlestis gratia, particeps efficitur, siue cum lacrimis irrigatur. Ex tertio uocatur tellus, quia tollimus fructus eius. Et hoc quãdo corpus laborat in bonis operibus. Item patet exemplo terræ, ꝙ abstinentia a cibis tollit tentationes carnis, quia quãdo præ siccitate nimia terra efficitur sicut puluis, tũc temporis uentus non surgit, eo quod uapor tunc non habeat continuans humidum, & sine continuatione eleuari non potest. Sed quando præ abstinentia ualida terra siccatur corporis (humore deficiente concupiscentiæ carnalis,) fit puluis, id est mortificatio humilitatis, & cessat uentus, id est impulsus libidinosæ tentationis. Tertium exẽplum abstinentiæ apparet in elemento aquæ. Nam legitur ꝙ cocodrillus, qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquam acutè uidet. Ex quo exemplo accipitur, ꝙ aqua delitiarum, hebetant oculos mentium. Sed extractum ab aquis, id est abstinentia a delitijs, ad contemplandum spiritualia acuit uisum mentis. Vnde dicitur Eccl. Cogitaui a uino abstrahere carnẽ meã, ut animam meam transferrem ad sapientiã. Item aqua tanto magis est limpida, quanto magis est subtilis & uacua. Si uero sit aqua grossa & partibus terrestribus plena, non est speculabilis uel limpida, sed est immunda uel turbida. Sic caro nostra quæ fluxibilis est ut aqua, & semper ad mare tendit, id est amaritudinem mortis, secundum illud Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur &c. Hæc inquam, aqua nostra, id est caro, si a cibis per abstinentiam teneatur subtilis & uacua, ut non repleatur superfluè eorum abundantia, manebit per continentiam clarissima & munda. Sed si uenter cibis terrestribus frequẽter repleatur, efficitur sicut aqua turbida & immunda uidelicet per incontinentię uitiũ, quod comitatur gula. Iere. Quid tibi uis, in uia Aegypti, ut bibas aquam turbidã? Quartum

Arist. 2. Psal. 72. Sap. 18. Ro. 13. Hiero. contra Iouin. Apo. Heb. 6. Gen. 1. Isa. 55. Eccl. 2. 2. Reg. 14. Iere. 2.

tum exemplum abstinentię ostēditur in aere qui quanto magis est vaporibus & nubibus plenus, tanto magis est obscurus: quantoq; est magis vacuus, tanto est magis serenus. Et ideo in monte Olympo est aer serenissimus, qui tantum in altum leuatur, vt ipsos vapores nubium excedere dicatur, secundum illud: Nubes excessit Olympus. Et quia ibi semper est aer serenissimus, ascēdebant illuc philosophi, vt viderent stellarum cursus. Sed ibi viuere non potuissent, nisi spongias aqua plenas secū portassent, vt sic per aquæ attractionem, aerem grossiorem hausissent. Sicut autē obscuratur serenitas & claritas aeris ex repletione vaporis, sic obscuratur etiam sensus hominis ex nimia repletione ciborū. Vnde Græcorum fuit prouerbium (sicut Hiero. refert) quòd venter pinguis non gignit sensum tenuem. Et ideo abstinentia cibi, facit serenitatem animi. Quintum exemplum abstinentię accipitur ab igne. Nam abstinentia à cibis in multis est igni similis. Quod declarari potest ex septem proprietatibus ignis. Prima accipitur ex ignis officio, Secūda ex ipsius auxilio, Tertia ex mysterio, Quarta ex eius suffragio, Quinta ex dominio, Sexta ex prodigio, Septima ex eius studio. Primo igitur manifestat dictam similitudinem ignis & abstinentiæ, ipsius ignis officium, quod est triplex. Nam vtimur igne ad illuminandum abscondita siue tenebrosa, sicut patet in lucernis accensis siue candelis, quarum igneo & flammeo lumine vtimur in nocte siue per viam ambulādo. Isa. Ambulate in lumine ignis vestri &c. siue etiam in domo stādo. Isa. Ardebit quasi ignis combustio, & erit lumen Israel in igne. Hæc autem illuminatio ignis virtuti abstinentiæ congruit, inquantum per eam assequimur cōtra tenebras ignorātiæ, lumen diuinæ sapientiæ. Quod euidēter apparet trium puerorum exemplo, de quibus dicitur Dan. quòd Malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum, dabatque eis legumina. & sequitur, Deus dedit pueris his sciētiam & disciplinam in omni libro & sapientia. Et ita merito abstinentiæ, acceperunt lumen scientiæ merito etiam abstinentiæ, infunditur lumen reuelationis propheticę: sic legitur Dan. vbi dicitur ex persona Daniel. Ego Daniel lugebā trium hebdomadarū diebus: panem desiderabilem non comedi, caro & vinum non introierunt in os meum, sed nec vnguento vnctus sum trium hebdomadarum diebus. Postea subditur, q apparuit ei angelus & dixit ei: Ex primo die quo posuisti vt affligeres te in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego veni propter sermones tuos. Veni autem, vt docerem te quæ vētura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Adhuc etiam per abstinētiam carnis, conseruatur refrigerium & lumen castitatis. Vnde in psal. Expandit nubem in protectionem eorū, & ignem vt luceret eis per noctē. Abstinentia etenim est nubes, protectionē & refrigeriū præstans cōtra æstum concupiscentiæ carnalis, & ignis etiam est lumē in nobis accēdens virtutem castitatis. Et ideo Aug. dicit, q abstinentia ieiunij, libidinis ardorē extinguit, & castitatis lumen accendit. Secundo vtimur igne ad coquendum. Gen. Coquamus eos igni. Abstinētia autem seruit non modicū interiori decoctioni ciborum etiā corporali, quia cibus temperatè assumptus, à calore naturali qui est in stomacho, faciliter coquitur & optime digeritur. Econtra autem ex nimio cibo vel potu calor ipse naturalis debilitatur vel extinguitur, sicut virtus vini ex nimia appositione aquæ. Debilitato autem calore non fit decoctio vel digestio cibi sed putrescit cibus, & generātur humores corrupti, & febres putridę, vel podagrę & huiusmodi. Et propter hoc temperantia conseruat bonam valetudinem, & abstinentia perducit ad ipsam. Vnde Eccl. dicitur, q qui abstinēs est, adijciet vitā. Tertio vtimur igne ad fabricandum. Isa. Ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum. Sic etiam per abstinentiā à voluptatibus carnis, non solum gulæ, sed etiam luxuriæ, fabricatur & præparatur vas Dei, quia per hāc homo efficitur vt vas sanctificatū, & diuinæ gratiæ receptiuū. Vnde ad Thessa. Abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum vas suū possidere in sanctificatione & honore. Secundo dictam similitudinem declarat ignis auxiliū. Auxiliatur enim ignis hominibus interdum ad defensionem ab hostibus, sicut legitur de Alexandro, q dum esset in desertis in die iuxta stagnum vbi bestiæ conueniebant ad potū & timeret ipse & sui nocte de insultu leonū & aliarū bestiarum ferociū: fecit in circuitu exercitus copiosos ignes accendi, vt esset eis ignis quasi pro muro in circuitu ipsorū. Vnde etiam Zacha. dicitur, Ego ero eis murus ignis in circuitu. Per ipsum etiam ignē arma ærea & ferrea fabricantur, quibus cōmuniter homines ad corporū defensionē vel offensionē vtuntur. Vnde homines sedentes in equis, habētes loricas igneas, Iohānes se vidisse testaē. Et sic tela ignea nominat Apoc. Et Naum. dicitur, Clypeus fortium æreus ignitus. Et hæc omnia abstinentię competunt, quæ tanquam murus vel clypeus ab asperitatum hostiū nos defendit in insultibus, & hæc est armatura sanctorū contra tentationes illorū, propter quod inter arma iustitiæ, Apostolus ieiunia nominat. Et Christus ad pugnā iturus, hanc armaturā induit, s. abstinentiā. Vnde Matth. Ductus est Iesus in desertū à spiritu, vt tentaretē à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuijt, & accedens tentator &c. Est n. ieiunium quasi igneum telū, quo percussus inimicus repellit. vnde Matt. Hoc genus dæmoniorū, non eijcitur nisi in oratione & ieiunio. Tertio declarat hanc similitudinē ignis myste-iū quod est ad purgationē. Nam igne purgantur metalla, immo etiā peccata, s. in purgatorij igne. Vnde Num. Quod potest trāsire per flammas ignis, purga-

Lucanus 2. Hier. 3. Isa. 50. Isa. 10. Dan. 1. Dan. 10 Ps. 104 Aug. in ser. de ieiu. Gen. 11 Eccl. 17 Isa. 54 1. Thessal. 4. Zac. 2. Apoc. 9 Naum 2. 2. Cor. 6 Mat. 4. Num. 31.

A 3

purgabitur. Sed sicut ignis purgat metalla, sic abstinentia peccata. Vnde Aug. dicit q̄ ieiunium purgat mentem, subleuat animum, carnem spir tui subijcit, & cor contritum & humiliatum facit. Quæ omnia manifesta sunt satis exemplo. Niniuitarum. Est etiam mysterium ad vindictam malefactorum nō solum in mundo isto, sed etiam in inferno. Eccl. Humilia valde spiritum tuū, quoniam vindicta carnis impij, ignis. Quod etiam abstinentiæ competit, per quam & spiritus humiliatur secundū illud Psal. Humiliabam in ieiunio animam meam. Et carnalis delectatio impij vindicatur, quia pœnitentia abstinētiæ vindicat delectationem gulæ & luxuriæ. Vnde & ieiunium ponitur pars satisfactionis, quia homo per abstinētiam, libidinem peccati præteriti, per subtractionem delectationis recompēsat: afflictionem etiam addens & futura peccata impedit, concupiscentiam debilitans. Et hoc ad ratione pertinet satisfactionis, quia (sicut dicit Aug.) Satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus cōsensum non præbere. Quarto manifestat dictam similitudinem, ignis suffragium. Suffragabatur. n. ignis antiquitus & ante legem & in lege Moysaica, ad impetrandū quod petebatur à Deo, siue ex eo q̄ sacrificia Deum deprecātia igne consumebantur, secundum illud Leui. Omne sacrificium sacerdotum igne consumetur, siue ex eo, q̄ in signum exauditionis diuinæ, ignis super sacrificia Deum rogātium, de cœlo mittebatur, secundum illud Para. Edificauit altare domino, & obtulit holocausta, & pacifica, & inuocauit Deum, & exaudiuit eū in igne de cœlo super altare holocausti. Et simile habetur Reg. Vbi Helias dixit ad prophetas Baal: Inuocate nomina deorum vestrorū, & ego inuocabo nomen Dei mei, & deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Similiter ergo abstinentia carnis multū suffragatur orationibus nostris, vt à Deo exaudiantur, propter quod dixit Angelus Tobiæ, quod bona est oratio cum ieiunio. Et Esdr. dicitur Ieiunauimus & rogauimus Deum nostrū, & euenit nobis prosperè. Quintum quod adhuc manifestat hanc eandem similitudinem, est ipsius ignis dominium. Interdum enim diuina virtute sic ignis prædominatur aquæ quò l eam immediate attingat, nec tamen attingatur ab ea, sed potius illam extinguat, quod est cōtra naturam & supra virtutē ignis, cum dicatur Eccl. quòd ignem ardentem extinguit, aqua: quod tamen diuino miraculo legitur accidisse, secundum illud Sap. Quod, inquit, mirabile erat: aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. & infra eodem cap. dicitur Quondam tempore in aqua supra virtutē ignis ardebat. Sic vt ergo ignis diuina virtute consumebat humorē aquæ: ita & nūc abstinētia (diuina fa ciēte gratia) consumit & restringit fluxū cōcupiscētiæ. Vapor ignis vrit carnes, i. carnales concupiscentias annihilat & cōsumit. Septimo manifestat similiter dictam similitudinem, ipsius ignis prodigium. Sicut enim esset prodigium q̄ frigida aqua exureret, sic etiam miraculum est q̄ ignis ardēs refrigeret, q̄ certe factū legimus in illis tribus pueris qui missi sūt in fornace ignis à rege Babylonis, quia dicitur Dan. q̄ angelus Domini descendit cū Azaria & socijs eius in fornacem, & excussit flammā ignis de fornace, & fecit mediū fornacis quasi vētum roris flantē, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, neque quicquam molestiæ intulit. Vbi nota, q̄ peccatores si aliquādo ieiunare coguntur, vel ex inflāmatione coleræ efficiuntur impatiētes, & sic incenduntur ita vel spiritu accidiæ: efficiuntur tristes, & sic cōsumūtur melancoliā, vel ex prandij dilatione efficiunt esurientes, & sic famis affliguntur molestias. Sed sancti viri qui ex charitate ieiunāt, in sua abstinentia ad modum istorū puerorum recipiunt rorem diuinum, idest refrigerium gratiæ, & nec igne impatientiæ tanguntur, nec accidiæ spiritu contristantur, nec etiam famis esurie molestatur. Septimum in quo vltimò declaratur prædicta similitudo, est ignis ipsius studium, idest, quod circa ignem per homines adhibet. Nam ignis ab hominibus oleo interdum succenditur, lignis nutritur, & sub cinere reseruatur. Oleum itaq; cum sit inflammabile, ignē succēdit & nutrit, vnde dicitur Exo. Quisquis vestrum est sapiens, veniat & faciat quod dominus imperauit, Cādelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas & oleū ad nutrimenta ignium. Sicut autē ipse ignis olei liquore fouetur, ita quoq; & abstinentia oleo pietatis impinguatur, Matth. Tu cum ieiunas vnge caput tuū, s. oleo pietatis, eleemosynas faciendo. Greg. Illud ieiuniū Deus approbat, quod ante eius oculos manus eleemosynarū leuat. Itē sunt ligna ignis propriū nutrimentū. vnde Leui. Ignis in altari meo semper ardebit, quē nutriet sacerdos subijciens Ligna. Hæc, ligna sunt bona opera sine quibus esset ieiunium omnino imperfectum. Ioel. Sanctificate ieiunium. Vbi Greg. Ieiunium sanctificare, est, adiunctis bonis operibus dignā Deo carnis abstinentiam exhibere. Item videmus q̄ ignis etiā modicus, sub cinere conseruatur. Iob. Agam pœnitentiam in fauilla & cinere. Et facit mentionē de fauilla, quia etiā fauilla ignis in cinere conseruatur, & sic conseruatur meritū ieiunij, in abscōsione & detētione humilitatis. vnde Matt. Ne videaris hōibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscōdito. Vnde & in principio quadragesimalis ieiunij, cinis super capita ponit, vt. s cū abstinentia carnis, tenere studeamus intus humilitatem mētis.

Accidia Saturno, igni, aeri, pruinæq;, secundum diuersos effectus, comparatur, quantumq; detestabile vitium existat declaratur: ac decursu omniū Planetarum sigillatim pertractatur. Cap. II.

Accidia assimilatur Saturno Nā Saturnus qui est inter septem planetas supremus, est

Marginalia: Aug. in ser. de ieiu. — Iona 3. — Eccl. 7. — Psal. 34. — Aug. in solilo. — Leui. 6. — 2. Para. 21. — 3. Reg. 18. — To. 12. — 1. Esdr. — Eccl. 3. — Sap. 16. — Eccle. 39. — Dan. 3. — Exod. 35. — Matt. 6. — Grego. — Leui. 6. — Ioel 1. — Iob 42. — Matt. 6.

est inferiorũ infrigidatiuus, tardè incessiuus, & fœtuum mortificatiuus. Est ergo primo Saturnus frigidissimus planeta, quod quidem Auerrois per accidens dicit esse, scilicet, quia tardè mouetur, & ideo calorem non excitat. Sed Auicenna & alij communiter dicunt, ꝙ Saturnus ex natura sua habet infrigidare, sicut & Mars calefacere. Similiter ergo maximè accidia infrigidat corda. Nã reddit hominem tardum ad motum boni operis, per quẽ excitatur & conseruatur calor amoris, quia si operari desuerit, iã amor non est, sicut Greg. dicit. Habet etiã hoc accidia, scilicet, ꝙ infrigidat cor ex ipsa natura sua, ex eo ꝙ secundũ rationem propriam, opponitur charitati quæ est calor animæ, vitalis. Et hæc oppositio manifesta est, ipsius charitatis effectu. Natura ꝓprius effectus eius est gaudium de Deo. Accidia autẽ est tristitia de bono spirituali, in quantum est bonum diuinum. Vnde patet ꝙ accidia (ex propria ratione) charitati contrariatur. Sicut ergo ipsa charitas animam de Deo inflammat, sic econtrario accidia animã de Deo infrigidat. Vnde accidia ab acedine dicitur, quia ea quæ acida sunt, etiam frigida sunt. Itẽ Saturnus est tardissimẽ incessiuus, ita ꝙ nullus planeta est ita tardi motus scilicet, propter magnitudinem circuli sui, cuius rotatus siue reuolutio propter magnitudinẽ tardius perficitur, quod patet specificando in singulis. Nam luna quæ est infima, moratur in quolibet signo duobus diebus & sex horis & bisse, & complet cursum suum à puncto vsque ad punctũ, idest 27. diebus & octo horis: Alij tamen dicunt ꝙ ipsa luna cursum suum in toto Zodiaco quousq; solem attingat, perficit in 28. diebus cum dimidio. In quolibet enim signo moratur per duos dies, & dimidium, minus viginti minutis. Mercurius vero moratur in quolibet signo per 28. dies, & 6. horas, & complet circulum Zodiaci in 339. diebus. Venus autẽ moratur in signo per 29. dies. In Zodiaco vero per 344. dies. Sol moratur in signo 30. diebus, & 10. horis & semisse horæ, In Zodiaco vero 365. diebus & quadrante, idest sex horis. Mars moratur in signo, per 60. dies & 21. horis, in Zodiaco vero per duos annos, Iuppiter in signo per annum, in Zodiaco per 12. annos. Alfraganus aut differentia decimasexta, dicit, ꝙ luna in circulo signorũ perficit cursum in 39. diebus & 11. horis & dimidia, & quartali vnius horæ ferè. Mercurius vero & Venus & Sol 365. diebus & quartali vnius diei ferè. Mars autem in anno perfecto & decem mẽsibus & 16. diebus & dimidia ferè. Iuppiter autem in vndecim annis, & quatuor mensibus & 14. diebus. Saturnus autem in 29. annis, & 5. mensibus, & sex diebus. Et paret ex prædictis ꝙ mẽsis lunaris duobus modis accipitur: vno modo pro spatio temporis quo luna circuit Zodiacum ab vno pũcto exiens & rediens ad eundem, quod (sicut dictũ est) fit per 27. dies & octo horas. Alio modo communiori accipitur mensis lunaris pro spatio quo luna semel accensa fuerit & reddit ad eundem locum suæ accensionis, sed cum solem nõ inueniat quia sol iam processit per vnum signũ, ipsa luna attingit solem spatio duorum dierum & quatuor horarũ & secundum hoc mensis lunaris continet 29. dies & duodecim horas exceptis fractionibus supradictis. Ex dictis manifestè patet, ꝙ Saturnus inter omnes planetas tardius circulũ vel cursum cõplet. Sic accidia inter omnia vitia mẽtẽ reddit pigram in opere diuino & spirituali, siue non inchoando quod cognoscit: sicut à quibusdam dicitur, quòd accidia est torpor mentis bona negligentis, proponit enim diabolus ante mentem accidiosi difficultatẽ operis, vt desperãs de labore, nullo modo audeat illud inchoare, sicut patet præcipuè de operibus pœnitentiæ. Vnde cõtra hoc sacra scriptura exhortatur dicẽs: Subijce humerum tuum & porta illam & non accidieris in vinculis illius. Siue etiam bona inchoata non persequẽdo. Vnde quandoq; diabolus facit hominem aliqua supra posse, assumere, vt postea ex nimietate ponderis accidiosus effectus, ea totaliter coga[illegible] relinquere. vnde Apostolus non vult ꝙ pœnitens maiori absorbeatur tristitia de peccato, ne sic eum aggrauet nimietas tristitiæ, vt eum retrahat à pœnitentiæ opere. Hinc est etiam ꝙ diabolus illo præcipuè tempore abstinentem de accidia tentat, quo eum fames ieiunij magis grauat, scilicet circa meridiem quando iam incipiunt sentire ieiunantes defectũ cibi & vrgere ab æstibus solis. Vnde dicit Cassianus: Maxime circa horã sextam monachum inquietat, vt quædã febris instruens tẽpore præstituto ardẽtissimos æstus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Hoc igitur facit diabolus vt vel famis grauedine ieiunium dimittant, vel ut ex accidia & impatientia meritũ ieiunij perdant. Item Saturnus est mortificatiuus fœtuũ qui sub eius nascuntur dominio. Hinc est enim (ut dicũt astrologi ꝙ pueri nati octauo mense, non uiuunt sed citius moriuntur, propterea ꝙ octauo mense dominatur eis Saturnus qui utraq; qualitate sua frigida & sicca fœtum mortificat & extinguit. In præcedẽtibus enim sex mẽsibus quilibet planeta per ordinem dominatur fœtui suo mẽse, scilicet primo mense Saturnus secundo Iuppiter, tertio Mars, quarto Sol, quinto Venus, sexto Mercurius, septimo luna, octauo autem mense Saturni dominium redit à capite & nono dominium Iouis, & sic deinceps.

Vnde nascens nono mẽse viuit propter dominium Iouis, qui fœtum, suo temperato calore refouet & custodit. Similiter si nascatur in principio decimi mensis potest esse natiuitas salubris & vitalis propter dominium Martis, cuius calore & siccitate membra roborantur nascentis, vnde fœtus caloris & siccitatis beneficio egreditur iam robustus. Sicut ergo Saturnus extinguit & mortificat fœtum, sic accidia mortificat spiritũ & tollit boni operis mer-

Auer. 2. coe.

Alfrag.

Eccl. 6.

2. Cor 7

Cass. de instit. monia. li. 10.

2 Co.7.

meritum. Vnde Apoſtolus dicit, ꝙ triſtitia ſæ
culi mortẽ operatur, quæ non eſt niſi accidia.
Cuius motus ſi ad rationem pertingat, ita vt
in fugam & horrorem & deteſtationẽ boni ꝙ
eſt ſecundum Deum conſentiat, carne contra
ſpiritum præualente: omnino ipſum ſpiritũ
ſuffocat, & eſt peccatum mortale. Sed quan-
do eſt mo us accidiæ, propter repugnantiam
carnis ad ſpiritum in ſola ſenſualitate, nõ ha
bens rationis conſenſum, tunc non extinguit
ſpiritum, ſed eſt veniale peccatum. Vnde e-
tiam in viris perfectis huius accidiæ tedium
aliquando inuenitur.

Secundo accidia aſſimilatur igni. Nam vi-
demus, ꝙ aduſtio ignis rem dulcem in ama-
ram conuertit, ſicut cibi dulces & ſapidi igne
aduſti nimium efficiuntur amari. Vnde etiã
in corpore animalis colera eſt amara, quia eſt
quædam ſuperfluitas cibalis aduſta, & ideo
deriuatur ad fel, & recipitur in eius ciſtula.
Aqua etiam colata per cineres efficitur ama-
ra, ex eo ꝙ cinis immixtus alicuius rei. ſ. ligni
reliquia eſt aduſta. Patet igitur ꝙ vſtio ignis
dulce in amarum conuertit. Hoc igitur acci-
diæ competit, quæ dum quadam triſtitiæ febre
palatum animæ inficit ſpiritualium delitiarũ
dulcedinem in amaritudinem conuertit, vn-
de ſecundum Iſidorum. Ex ipſa triſtitia acci-
diæ naſcitur rancor & amaritudo animæ. Vn-
de Iſa. Væ qui dicitis bonum malum &c.

Iſid. de ſũ. bo.
Iſa.5.

Tertiò accidia aſſimulatur aeri. Aer enim
eſt tam mobilis quod omni impellẽti & ſub-
intranti, ſtatim aperitur, & cedit. Vnde aer à
vaporibus terreis, ideſt à ventis impellitur,
vaporibus aqueis, ideſt nubibus repletur, &
flammeis ignitionibus nonnunquam in ſum
mo ſuccenditur. Quæ ſatis etiam accidiæ cõ-
gruunt. Nam accidia (ſicut dicit Iſidorus) ocio
ſitatem & ſomnolentiam generat, dum autẽ
anima ſomnolenta & ocioſa pigreſcit, omni
prorſus tentationum impulſui facillimè ape-
ritur & cedit. Nam omnium cogitationũ ma-
larũ & tentationum inutilium ſentina rece-
ptiua eſt ocium. Et hinc eſt, ꝙ accidioſus & pi
ger velut quidã mobilis aer impellitur à ven
to ſuperbiæ, repletur aquis luxuriæ, ſuccendi-
tur igne auaritiæ. Quarto accidia aſſimilatur
pruinæ propter quatuor. Primo ratione conge
labilitatis, quia pruina eſt vapor congelatus
in medio interſtitio aeris præ frigiditate loci
& temporis, in quibus non eſt aliqua pars ca-
loris, vt Ariſt. dicit. Sic etiam per accidiæ vitiũ
dũ calor charitatis extinguitur, quodammo-
do ipſa anima frigeſcit & cõgelatur. Vnde (ſu
per illud Pſal. percuſſit muros eorum in prui-
na) dicit glo. ꝙ pruina eſt vitiũ quo charitas
proximi ſtultitiæ tenebris quaſi nocturno tẽ-
pore frigore congelaſcit. Secundo ratione fri-
giditatis. Eſt enim pruina dura & propter ma
gnam frigiditatem etiam rigiditatẽ inducit.
Nam frigus aggregat partes vaporis & cõtra-
hit, & pruinæ ſubſtantiam duram reddit. Ex
nimia autem frigiditate caneſcit vel albeſcit,
& rigiditatem in ea re quæ ab ea tangitur, in-
ducit. Sic accidioſus per frigus accidiæ effici-
tur durus & rigidus, vt non moueatur, neque
flectatur ad bene operandum. Exo. Obrigue-
runt omnes habitatores Chanaam. & equi-
tur: Fiant immobiles quaſi lapis. Pſal. Factus
ſum ſicut vter in pruina, quia (ſicut dicit glo-
ſa) nulli liquori aptus eſt, & ſic accidioſus nul
li operi. Tertio ratione marciditatis, quia her
bas & flores ſuper quos pruina cadit, marci-
dos reddit & adurit. Sic etiam accidia omnes
virtutes animæ & membra corporis per ociũ
& pigritiam quodammodo marceſcere facit.
Et quia etiam triſtitiã ſpiritus accidia indu-
cit, humorem de venis in anima exurit, ſicut
exiccatur & conſumitur humor aduſtæ rei.
Nam ſpiritus triſtis exiccat oſſa. Et ſic patet
ꝙ accidioſus & piger, dum paruum laborem
vel incõmodum refugit, maximum damnũ
incurrit ſecundum illud Iob: Qui timẽt prui-
nam, irruet ſuper eos nix. Quarto ratione ro-
riditatis, quia pruina radij Solis tacta, ſubito
euaneſcit & in rorem reddit: pruina enim ni-
hil aliud eſt quàm ros congelatus, vt dicit Be
da. Nam pruina eſt ex vapore rorido, qui con-
gelatur antequã ex ipſo reſoluatur aqua. Sic
interdum anima rorida, ideſt gratia ſpiritua-
li perfuſa, accidiæ gelu inuaditur, & torpeſcit,
ſed rurſum calore Solis, ideſt feruore Spiritus
ſancti tacta, in rorem gratiæ reddit, & in hu-
morem deuotionis liqueſcit. Nam dum ani-
ma ſe in accidiã cecidiſſe cõſiderat, ſemetip-
ſam per humilitatem minuit, & vilificat, &
quaſi dolore tundens & percutiens ſollicitat,
ita vt ſicut nunc fuit frigus pruinæ, ideſt acci
diæ, ita creſcat & abundet in ipſa feruor gra-
tiæ. vnde Exodi dicitur de rore, quòd mane
ros iacuit per circuitum caſtrorum, & ſubdi-
tur, quòd apparuit minutũ quaſi pilo tuſum
in ſimilitudinem pruinæ.

Ariſt 1. Mete.
Pſ. 115.
Exo. 15.
Pſ. 112
Io. 17.
Iob 6.
Beda.
Exo. 16.

Lunæ proprietates, variaq; nomina, colliq; ac montium Garizim & Ebal effectus recenſentur, quæ actiua vitæ iure aſſimilantur. Cap. III.

ACtiua vita aſſimilatur Lunę propter qua-
tuor. Primò propter officium. Nam Lunæ
officium eſt inferiora diſponere, ſcilicet terre
ſtria. Et hoc competit ei ex tribus. Primo ex vi
cinitate, quia ea quæ nõ multum diſtant, effi-
cacius mouent. Luna autem propinquior eſt
iſtis inferioribus quàm aliquod aliud cœle-
ſte corpus, & ideo efficacius agit in ea. Secun-
do ex virtuoſitate, quia cum ſit infima, con-
gregatæ ſunt in ea omnes virtutes mouentiũ
ſuperiorum. Vnde ex ſua virtute mouet om-
nia humida, & ex lumine à Sole mutuato
quaſi quidã ſecundus Sol breuiter agit & ex-
plicat in iſtis inferioribus operationes Solis.
Et dico breuiter, quia quod Sol facit in anno
(ſecundum variationem humoris & caloris)
Luna facit in menſe. Tertia cauſa eſt ex mate
rialitate, quia vt tactum eſt ſupra cap. 1 Luna
(vt dicit Ariſt.) eſt quaſi terreſtris naturę, ideſt
corpulentæ & materialis. Vnde propter con-
formita-

Ariſt. 1. cœli. & 2. cœl. 28

formitatem, terrestria magis variat quàm aliquod cœlestium corporũ. Sic etiam vita actiuorũ est circa terrena & temporalia ordinanda & disponẽda. Et sicut ex dictis colligitur, luna respectu terrestrium habet vicinitatem, virtuositatem, celeritatem, & materialitatẽ, quæ omnia cõpetunt actiuis, quia scilicet primò dicuntur esse indigẽtibus vicini siue proxim per compassionem. Luc. Quis tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille ait: Qui fecit misericordiam in illum. Secundo debent esse superiorum virtutibus pleni per imitationẽ, quia sequi debent vestigia Sanctorum, præcipuè in laborando, & patienter tolerando. Iac. Exemplum accipite fratres exitus mali & longanimitatis, laboris & patientiæ per prophetas &c. Tertio debent esse festini per subleuationis celeritatẽ. Prou. Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis date. Et Eccl. Ne protrahas datum anguistianti &c. Quarto, illi debent actiuæ vitæ præcipuis ministerijs deputati qui sunt magis materiales & grossi & ad contemplationem minus idonei. Cor. Secularia iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum.

Luc. 10. Iac. 5. Pro. 3. Eccl. 4. Cor. 6.

Secundò actiua vita assimilatur lunæ propter dominium. Nam luna specialiter macula habita humidis dominatur & significat super ea, vt super pluuiam & aquarum inundationes. Dicit enim Beda, quòd quando luna apparens, in summo corniculo suo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prætendit exordium. Item dicit Messallat, quòd si ecclipsis lunæ fuerit in signis aquaticis quæ sunt tria scilicet scorpio, cancer, & piscis, nimiam significat abundãtiam pluuiarum. Itẽ propter humiditatis dominiũ, significat specialiter Luna super cerebrum, sicut Sol super cor. Ita actiuus bonus compassione plenus affluit abundantia humorum & pluuiarũ, idest abundantia lachrymarũ, implens illud Eccl. Ne desis plorantibus in consolatione, & cum lugẽtibus ambula. Sic enim faciebat Iob qui dicebat: flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Tertio actiua vita assimilatur lunæ propter aspectum, quia scilicet luna crescens vel decrescens in lumine, quandoque aspicientibus apparet arcualis, quandoque circularis. sic bonus actiuus ad vtrunque statum debet se habere. Phil. Scio abundare ecce luna crescens, & penuriam pati: ecce luna decrescẽs. Tobiæ. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ecce augmentum. si exiguum tibi fuerit, libenter illud exiguum impertiri stude: ecce lunæ decrementum. Sed tunc actiuus est arcualis, quando se proximo per misericordiam flectit, siue parcendo, siue compatiẽdo. Tunc autem est circularis, quando postquam ad exteriora exiuit, se ad semetipsum internus sollicite reducit. Talis enim est circulatio ab eodem in idem. Ezec. Animalia ibant & reuertebantur. Quarto assimilatur actiua vita Lunæ propter multiplicitatem nominum: habet enim luna tria nomina, secundum poetas. Nam vocabatur Proserpina, eo quòd seminibus quę iaciuntur in terram, dicitur esse dea. Vnde dicitur quòd quando luna primo incẽditur, optimum est semina iacere, quia tunc virtutes planetarum colligit, quas inferioribus influit. In hoc autẽ exemplo colligitur, quòd actiuæ vitæ cõgruit eleemosynarum semina iacere, ex quibus, si abundanter spargantur, copiosus fructus colligitur cęlestium præmiorum, & econtrario, si iaciantur auarè secundum illud: Qui parcè seminat, parcè & metet. Vel hoc, quòd luna semina fouet, ostẽdit quòd illi qui actiuæ vitæ deseruiunt, præcipuè debent assistere seminantibus verbum Dei. Nam a quibus recipiuntur spiritualia, debent rependi temporalia. Vnde Apo. Si spiritualia vobis seminauimus, nõ est magnum si carnalia vestra metamus. Item luna vocabatur Diana, idest dea syluarum & nemorũ, quia feris de nocte pascua quærentibus in nemoribus, luminis beneficium administrat. Et ideo gentiles vocauerunt lunam deam venatorũ, quia venatio fit in syluis, propter quod Dianam cum arcu depingebant, eo, quòd venatores arcubus vtebantur. Et ex hoc accipitur, quòd qui vitæ actiuæ deseruiunt, præcipue subuenire debent solitariã vitam ducentibus, vt non oporteat eos propter victũ quærendum vagari & à sua solitudine exire. In cuius rei exemplum Christus populum in solitudine pauit. Item luna vocabatur Lucina, vnde per sincopam dicitur luna, de qua Virg. Casta Lucina &c. Nam antiquitus colebatur à virginibus & seruãtibus castitatem. Ex quo etiam colligitur, quòd præcipuè meritorum est per actiuam vitam seruire & subuenire sacris virginibus & monialibus castè viuentibus, ne propter victum cogantur exire à suis claustris, & discurrere.

Beda. Mesa. Eccl. 8. Iob 30. Phil. 4. Tob. 4. Ezec. 1. 2. Cor. 9. 1. Cor. 9. Mat. 9. Virg. in polli.

Item actiua vita assimilatur colli, primò propter ordinem prioritatis. Est enim collis pes montis. Nam per collem ascendimus ad montem, quia scilicet per vitam actiuam ad contemplatiuam venimus. Iacob enim post Liæ connubium (per quam actiua vita signatur) ad Rachelis peruenit amplexũ, per quam contemplatiuæ vitæ formositas figuratur. Secundo propter fructuum suauitatem: abundant enim in collibus sani & sapidi fructus; propter hoc quòd colles plus quàm valles solaribus radijs patent: etiam cœlesti imbre & rore abundantius madent. Sic abundant actiui homines fructibus meritorũ. Magna enim (sicut Greg dicit) sunt actiuæ vitæ merita, quę sunt vt fructus sani propter intentionis sinceritatem. Non sunt enim fructus corrupti, vt opera hypocritarum. Item sunt fructus sapidi per charitatis suauitatem. Ipsi enim sunt qui radijs solis, idest doctrinis & exemplis Christi illustrãtur & qui rore cœlestis gratiæ, abundantius perfunduntur.

Tertio propter graminum salubritatem. Sunt enim (sicut Constantinus dicit) in collibus salubria gramina sine herbę, propter aeris subtilitatem & puritatem. Hae gramina uirentia, sunt uirtutum multarum exempla, quæ in actiuis uiris cōspicimus ualde ad imitandum salubria: habēt enim puritatem aeris, idest munditiam cordis, & etiam subtilitatem, scilicet discretionis.

Item actiua uita (quæ misericordiæ intendit operibus) assimilari potest mōti Garizim. Nam Garizim (ut dicit Hiero.) mons est iuxta Hierico, cui ex aduerso est mons Ebal. In his duobus mōtibus maledictiones & benedictiones populo intranti terram promissionis promulgatæ sunt, ut per benedictiones promouerētur ad bonum, & per maledictiones retraherentur à malo. Vnde sex tribus in Garizim promulgabant benedictiones. & sex aliæ in Ebal maledictiones. mons ergo Garizim ex quo benedictiones promulgantur, meritum est operum misericordię, quæ ad uitam actiuam pertinent. Vnde in die iudicij, benedicti pronunciabuntur à Christo, secundum illud: Venite benedicti &c. Et congruè sex tribus erant, quæ benedictiones pronunciabant, quia misericordiæ opera sex ibidem à Christo computantur, propter quæ electi Dei paternam benedictionem merentur. Esuriui, inquit, & dedistis mihi manducare: sitiui & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, nudus & cooperuistis me, infirmus & uisitastis me: in carcere eram & uenistis ad me. Et contra autem mons Ebal, ex quo pronunciatæ sunt maledictiones, signat auaritiā & crudelitatem impiorum qui opera misericordiæ subtraxerūt, quibus scilicet iudex dicit. Ite maledicti in ignem æternum.

Mat. 25

Mat. 25

De multiplici Amore, eiusq́; proprietatibus ac differentiis: & cui verus amor spiritualis, veriq; amatores assimilantur enodatur, atque de quamplurimis solis, radij, terræq; effectibus (ipsi applicatis amori) sedulò inquiritur. Cap. IIII.

Amor est multiplex, scilicet spiritualis, carnalis, temporalis, & communis. Amor autem spiritualis, scilicet charitas, assimilatur Veneri, quæ est planeta cœlestis Vnde & a paganis Dea dicebatur amoris, ex eo quòd incitat ad amandum. Dicit autem Ptolomæus, quod sub Venere continentur uia, amor, amicitia, & peregrinus: & significat lucrum & gaudiū: quæ omnia cōueniunt amori charitatis. Nam ipsa charitas uia est, qua ad cęlestia gradimur: amor quo Deo connectimur: amicitia qua simul cōiungimur. Item ipsa est baculus peregrinātium: lucrum negotiantium & gaudiū Deo fruentium. Item amor spiritualis assimilatur caliditati terræ. Abundat enim sic amor diuinus in anima, sicut calor in terra, scilicet ex tribus secundum quòd ex tribus cōtingit, quòd una terra fit calidior altera. Primò quidem enim plus omnibus corporibus cœlestibus emittit fortes radios propter suā magnitudinem corporis, & spissitudinem, magis fortem materiam habentem, & lumen magis calidum. Et quia ipse naturaliter mouet sphæram ignis, sicut sphæra stellarum mouet terram, & sphæra lunæ mouet aquam: & sphæra aliorum quinque planetarum mouet aerem. Et ideo radij Solis maximè calefaciunt ubi multiplicantūr uel reflectuntur. Quasi autē radij solis sunt exempla Saluatoris, quæ scilicet nos illuminant per instructionē: quia omnis Christi actio, nostra est instructio (ut dicit Apo.) idest inflammant per inuitationem. Vnde Apost. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Sicut ergo abūdat calor in terra ex radiorum solis (alibi dicebat) multiplicatione, ita, & feruor amoris in anima ex explorū Christi inspectione & imitatione.

Eph. 5.

Secūdo una regio siue terra callidior est altera ex uenti inflatione. Nam quia uentus australis calidus est, aquilonaris uero frigidus: ideo locus australi uento expositus, calidior est quàm aquilonari apertus. Quasi autem auster calefaciens & perturbans aerem, est Spiritussanctus de quo dicitur. Deus ab austro ueniet: qui animam fortiter commouēs & calefacit per dilectionem, & perturbat ad compunctionem. Iob. Nonne uestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? Tertio quoque una terra uel locus calidior est quàm alius, ex loci situatione. Nam terra quæ est uicinior mari meridionali, est calidior quàm terra quæ est uicina aquilonari. Similiter ille qui familiarior & propinquior est homini sancto, feruentior fit & melior, quàm ille qui cum peccatore cōuersatur. Nā uita sanctorum est, ut mare meridianum. Mare quidem est, cū amaricantur mœrore. Ezec. Abij amarus in indignatione spiritus mei. Sed meridianum est cum aduruntur amore. Eccle. In meridiano exurunt terram. Peccator autem est, ut mare aqnilonare. Mare quidem propter inquietudinem cordis. Isa. Impij quasi mare feruens quod qui eīcere nō potest: sed aquilonare est propter subiectionem Demonis. Est enim peccator subiectus Diabolo, & obedit ei: qui dixit, Isa. Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascēdam super altitudinem nubium, & ero similis Altissimo, Psal. Ab aquilone & mari &c.

Abac. 3

Iob. 38.

Ezec. 3.

Eccl. 43

Isa. 57.

Isa. 14.

Ps. 106.

Sed est notandum, quod astrologi ponunt tres alias causas quare quasdam regiones & terras dicunt calidissimas esse. Vna est ex solis appropinquatione quę est ex breuitate diametri. Vnde propter immensitatē caloris terra illa est inhabilis ultra æquinoctialē: quod dicunt propter eccentricitatem sphærę solis. Et hoc pertinet ad Christi incarnationem, quando ipse sol iustitię nobis maxime appropinquauerat diametro, nostræ naturæ se induēs. Vnde ibi erat breuiata maxima distātia, quæ erat inter nos & Deum, & ibi apparuit breuitas diametri, quia fuit uerbum abbreuiatū in carne. Et hęc propinquitas solis, idest Christi, multum

multum debet nos ad eius amorem inflammare. Aposto. Nunc propior est nostra salus, quàm cum credidimus. Ro. 13.

Secunda causa est ex solis mansione, ut in principio capricorni, & in principio cancri, vbi propter recuruationẽ Zodiaci sol uidetur stare in eodem loco. Tunc enim Zodiacus girans minimam partẽ uariat de circulo æquinoctiali, ꝙ sol quasi uidet stare, propter quod calor cõfortatur in locis suppositis illis gradibus. Et hęc causa refertur ad Christi passionẽ: tunc enim uerus sol stet immobilis, cruci. s. affixus. Et hæc Christi mansio fuit in duobus solstitijs, quia scilicet eius affixio dupliciter facta fuit, scilicet ex parte superiori in manibus: & ex parte inferiori in pedibus. Vnde hæc affixio, & mansio Christi in cruce, super omnia debet in nobis calorem amoris accendere: ita ut anima nostra liquescat in lachrymis. Exo. Cũ incaluisset sol, liquefiebat manna, idest mens dulcedine deuotionis plena. Exo. 16.

Tertia causa ex solis oppositione, s. quando est oppositio solis ad Zenit capitũ, ut sub cancro, ubi sol non declinat a capitibus. Et hoc refertur ad Christi resurrectionem uel ascensionẽ, ubi sol Christus superpositus, apparuit omnibus capitibus per potestatẽ & auctoritatẽ. Vnde dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Itẽ fuit superpositus omnium capitibus etiã loco in ascensionem, cũ ascendit super omnes choros cœlorũ, ubi etiã nunquã amplius declinare potest per mortẽ: & ideo amplius a capitib. i. Apostolis, qui fuerunt capita fideliũ, idest principes non declinabit ulterius, sicut ipse dixit Mat. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad cõsumationẽ seculi, quæ omnia debent nos in amore Christi accendere, scilicet, & incarnationis, propinquitas, & affixionis acerbitas, & exaltationis dignitas. Matt. 8. Mat. 28

Itẽ amatores assimilã tur terre, quæ quamuis sit frigida secundum naturã suam, tamen intra se ignem tenet inclusum. Sic amatores Dei quamuis sint frigidi circa tẽporalia, idest negligentes & contemnentes ea, intus tamẽ circa Deum & spiritualia sunt ignei & feruẽtes. Psal. Ignem comburẽtem in terra ipsorũ. Hic est ignis spiritualis comburens & consumens peccata, de quo Luc. Ignẽ ueni mittere in terram &c. Itẽ amor spiritualis similis est ignitioni vaporis, quæ sæpius apparet in aere. Sunt enim decẽ modi talis ignitionis, repræsentantes decem effectus diuini & spiritualis amoris. Prima enim impressionum taliũ uocatur, columna, siue ignis perpendicularis. Hæc enim est quidã ignis qui interdũ apparet in superiori regione aeris ad modũ columnę piramidalis, habens latitudinẽ inferius, & superius tendens in acumen. Et ratio est, quia generatur ex uapore multũ sicco & calido. Vnde transit per duas regiones aeris, s. infimam & mediam, quia frigus earum non potest cõuertere ipsum, & ideo trãsit ad regionẽ supremam, & quia talis uapor est inæqualis habẽs inferius multas partes terrestres dilatabiles: ideo inferius in basi de necessitate dilatatur. Et quia terrestre abundãs repugnat eleuationi & æqualitati aliarum partium: & calidum iterũ dirigens dilatat in reficiendo plus calidum, continuè plus, & plus tendit in acutũ. Vnde efficitur (sicut dictum est) ut columna piramidalis, & propter lõgitudinem uidetur de superiori demissum, sicut perpẽdiculum, quod inferius habet massam, & cõtinue usq; in sublime conum. In hoc igitur, ꝙ talis columna superius est acuta, cum acuti sit penetrare, patet ꝙ repræsentat proprium effectum amoris. qui est penetrare ad intima. Penetrat enim amans usq; ad interiora amati, & ideo de Spiritu sancto, qui est diuinus amor dicit Apost. ꝙ scrutatur profunda Dei. Itẽ in hoc, ꝙ talis uapor primam & secundam regionẽ aeris transcendit, & in tertiam se figit, repræsentat sublimitatem amoris spiritualis. Sunt enim quasi tres regiones, mundus, infernus, & cœlũ. Quidam igitur homines sunt qui uidẽtur Deum diligere solum propter tẽporalia bona, & isti sunt in regione infima. Quidã uero diligunt Deũ, ut euadant ęterna supplicia, & isti sunt in regione media, Quidã diligunt Deum propter cœlestia præmia, siue propter seipsũ, quia ipse erit merces nostra: & isti sunt in regione suprema. Vnde isti habent ignem sublimem, idest amorem excellẽtem. Item in eo, ꝙ talis pyramis superius se restringit, repræsentat amorem perfectũ. Nam licet amor sanctorum inferius erga proximos dilatetur, superius tamen in Deum se totũ restringit & unit, quia quicquid hic inferius amãt, solum propter Deum amant. Item in eo quod talis columna non est breuis, sed longitudinẽ habet signat diuturnitatẽ amoris per continuitatem. Nam omni tempore diligit qui amicus est, ut dicitur Eccl.

Secunda impressio ignea uocaẽ lancea: quę est quidam ignis longus subtilis, in altũ erectus. Est enim ex uapore multũ sicco & calido, & inæqualiter calido & subtili, sed subter nõ habens multa terrestria quæ dilatari possint. Vnde propter longũ subtile quod prætendit signræ, uocaẽ lancea, & stat erecta, acumẽ habens supra se, sicut ignis perpendicularis. Huic ergo competit alius affectus amoris, qui est uulnerare: lãcea enim homines ad uulnerandum utuntur, Dan. Erant ambo vulnerati amore eius. Hoc uulnus amoris, est fortis penetratio cordis. Hæc igitur fuit lãcea, quæ cor Christi uulnerauit: siquidem ipse uulneratus est propter iniquitates nostras, quod totum fecit amor. Vide ergo ꝙ Christus ex charitate uulneratur. Vide etiã ꝙ & nos a Deo ex charitate uulneramur, & flagellis plerunq; percutimur: ipse. n. uulnerat & medetur: quia. s. eius uulnera nõ sunt ad occidẽdũ, sed potius ad sanãdũ. Et ideo meliora sunt uulnera dilientis. s. Christi, quàm fraudulenta oscula, i. blandimenta odientis, s. Diaboli uel mundi. Eccl. 17 Dan. 12 Isa. 53. Pro. 27.

Tertia impressio uocatur candela ardens. Hæc

Hæc est enim flamma quædam, quæ quando apparet in aere, videtur quasi rotũda & sphærica. Fit enim ex vapore multũ calido & sicco qui est æqualiter subtilis & bene tenuis: æqualiter ascẽdit in omnibus partibus, & est æqualiter disgregabilis calore in omnem partem dimensionis, & sic efficit latum quasi rotundum natãs in superficie aeris. Vnde licèt sit latum in superficie, tamen videtur rotundum & sphæricum propter longinquitatem nostri visus. Hic est tertius effectus amoris, scilicet inflammare & ardere. Cant. Fortis est vt mors, dilectio: dura vt ignis, æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Talem ardorem habebat Ioãnes Baptista, de quo Dominus dixit: Ille erat lucerna ardens & lucens. Talis ardor amoris eleuat animam ad culmen perfectionis: Vnde & figuram prętendit circularem & sphæricam, quæ secundum philosophum, est perfectissima figurarum. Et ideo charitas ab Apostolo dicitur vinculum perfectionis.

Cant. 7 | Ioan. 5. | Arist. 1. cœli. | Col. 3.

Quarta impressio siue ignitio, vocatur A sub ascendens, fit enim ex vapore accenso æqualiter subtile, sed cum extẽditur ad partem vnã contrahitur in aliam. Aliquando autem est vapor æqualiter subtilis, sed non bene continuus, nec adherens sibi, sed vna pars eius aliquantulum est distãs ab alia: & tunc videtur A sub ascendẽs post A sub, sicut si eleuarẽtur scintillæ de fornace. Hic est quartus effectus amoris, scilicet eleuare. Facit enim ascendere animam per profectum virtutum, sed iste motus siue profectus in feruentioribus est continuus, in tepidioribus est discõtinuus, & quasi per tẽpora frequenter interruptus Psal. Ibunt de virtute in virtutem.

Psal. 83.

Quinta ignitio vocatur ignis diuisus. Hæc enim generatur ex vapore non vehemẽter calido & sicco, & ideo nõ potest transire mediã regionem aeris, quia frigidissima, & hic vapor est disgregatus, & propter calorem quem habet, quando occurrit in aere inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur: & quia disgregatæ sunt partes videtur diuisus ignis: & quia fugit nubem frigidam tangentem se, & ideo videtur disgregatim egredi, velut si stuppa exsuffletur ex canna. Hic autem est alius effectus amoris, s. separare. Illi enim qui sunt in amore non multum feruentes, nec multũ eleuati in spiritu, debent se separare a vitijs, fugiendo quantum possunt occasiones peccatorũ, & tales sunt multi seculares boni, quos amor dei facit fugere nubem frigidam, idest malitiam carnis vel peccati. In eis autẽ licèt sit ignis amoris, est tamẽ quodammodo diuisus propter multarum rerum curas, & sollicitudines, quas illos habere oportet.

Sexta impressio vocatur cãdela descendẽs. Hæc enim est ex vapore similiter nõ multum calido & sicco, nec penetrare valẽte mediam regionem. Est tamen talis vapor bene continuus, & expulsus ex frigida nube tangente, & est modicus, sed bene compactus, nec multus, sed continue cadit, sed non diuiditur: & propter continuum casum videtur quasi stella cadẽs. Hic est alius effectus amoris scilicet humiliare. Nam licèt in sanctis Dei sit amor Dei continuus, tamẽ quando tanguntur a tẽtatione carnis, vel mundi, vel Diaboli timentes se non esse compactos bene, infirmos bene: & reputantes se modicos, idest non multę virtutis, humiliantur & deprimunt seipsos. Nihilominus tamen semper continuant quæ bene inceperunt. Aliquando tamen propter continuos impulsus tribulationum vel tentationum, ipsis quasi videntur timendo & dubitando, quòd quasi à Deo ciderunt: quod totum pertinet ad eorum humilitatem, ad quam amor Dei eos inclinat.

Septima ignitio vocatur lumen præcedens. Hæc est ex vapore continuo calido & sicco, & bene continuo: in quo est multa materia cõglobata & fortis, cui nihil in aere obuiat: sed accenditur ex confricatione sui, & stat quandoque in aere: & hoc est quod vocant hi qui discurrunt de nocte, lumen præcedens. Hic est alius charitatis effectus, scilicet deducendo illuminare quod est nobis necessarium in via tenebrosa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus est in illa columna ignis quæ populum Dei præcedebat de nocte, de quo etiam in Psal. dicitur: Expandit nubem in protectionem eorum: ignem, vt luceret eis per noctẽ. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.

Ps. 104.

Octaua ignitio vocatur vulgo stella cadẽs: sed a philosophis A sub descendẽs. Hæc enim A sub descẽdens est ex vapore cõsimili, sicut lumen præcedens, cui tamen occurrit aliquid desuper expellens ipsum inferius, & ideo videtur cadens, siue descendẽs. Hic est alius effectus amoris, scilicet inclinare per ministerium vitæ actiuæ. Vnde necessitas proximorũ occurrẽs, expellit siue retrahit amicos Dei ab arce contemplationis, inclinãs illos ad ministerium infimæ actionis, scilicet ad obsequendum proximis.

Nona impressio vocatur draco volãs, & hęc est in nube calida ad latus vnũ, & frigida ad aliud. Vnde tunc propter conuenientiam ad callidum attrahitur ad illud, & ibi incendit: post primam autem partem fumat antequam incenditur, & dilatatur in medio, & incuruatur propter incẽsionem partis vnius, & extinctionem alterius versus humidum & frigidũ. Vnde efficitur velut draco volans, quia anterior pars incensa videtur velut spiramen draconis. Media autem incuruata per hoc ꝙ attrahitur a prima parte, curuat se vt serpens, & volat semper ad illud latus vbi corruscat ipsum latus calidum, eo ꝙ simile attrahit simile, & contrarium expellit contrarium. Hic est alius effectus amoris, qui facit quasi volando ad Deum festinare. Nam sicut hoc draco aereus habet vnum latus, scilicet anterius calidum, posterius verò frigidum, sic amato-

res Dei habent quidem feruore spiritus, sed cum frigore, i. fragilitate carnis, ptopter quod Dominus dixit, ꝙ spiritus promptus est, caro autem infirma. Feruor igitur spiritus inflammat uehementer & suspiria ad Deum facit, sed frigus, idest infirmitas carnis incuruat & trahit ad infima. Sed tamen ex ista pugna uolare cogitur anima, quia ex carnis angustia spiritus magis incenditur, & carnem post se violenter attrahens, in Deũ uelocius tẽdit.

Mat. 26

Decima ignitio vocatur A sub, quandoque apparens, quandoque non, & hoc est ex uapore sicco & inflãmabili medio modo pertinente ad regionem mediam & non penetrante ipsam, quia ex frigore loci expellitur, & quia sub ipso non sunt multæ nubes, ideo incendens nubem occultatur & penetrans nubem apparet iterum, & iste est A sub tertius. Hic est alius effectus amoris. s. utranque uitam alternando, aliquando uacando actiuæ, aliquã do contemplatiuę, quandoque latere ad contẽplãdum, quandoque apparere ad obsequendũ, hoc enim oportet fieri, & illa non omittere.

Item nota, ꝙ amor spiritualis crescit & minuitur, sicut cupiditas mundi crescit & decrescit. Cuius exemplum est, quia decrescente umbra, crescit calor, & crescente minuitur, & sic decrescente amore temporalium, crescit feruor charitatis, & econuerso, eo crescente minuitur. Hiere. Ve uobis qa declinauit dies & ꝓlixiores factæ sunt umbrę uesperi, & hoc est, quia abundauit iniquitas, & refriguit charitas. Amor carnalis assimilatur Veneri. Nam Venus (ut dicit Ptolo.) ex parte corporis dispo nit ad pulchritudinem, & ad uoluptates tactus, olfatus, gustus, & auditus inclinat & impellit, uestium muliebrium incisores efficit: Domus eius sunt libra & taurus, regnat in piscibus, sed in uirgine regnum eius deficit & abscedit. Sic etiam amor carnalis ad pulchritudinem corporis aspicit, sensuum uoluptates exquirit, siue tactuum, siue odorum, siue ciborum, siue cantionum, ornamenta & mulieres appetit. Aliquando etiam iustos uiros qui designantur in libra propter æqualitatẽ iustitiæ, quia in libra existens Sol facit æquinoctia, & uiros fortes, qui designantur in tauro aggreditur & inficit. Regnat autem maximè in piscibus, idest in hominibus sub aquis delitiarum uiuentibus: sed in uirginibus, idest in continentibus deficit uigor eius. Amor temporalis prosperitatis impedit dulcedinẽ contemplationis & priuat fructu boni operis. Cuius exẽplum apparet in rore. Cadit enim aliquando ros fluens & uiscosus ad modum mellis super herbas & folia arborum. Sole autem agente in ipsum, euaporat humidum, & terrestre siccũ comburitur & efficitur quasi farina sparsa, quæ a sua siccitate siccat herbas & inducit sterilitatem. Quasi enim dulcedo roris est delectatio contemplationis, quam calor solis. i. amor temporalis prosperitatis humidum deuotionis educẽs, & terrestrem affectũ accendẽs, & mentẽ ad uana spargens, tollit, & a fructu boni operis aĩam sterilẽ reddit.

Hier. 5.

Ptolo.

Item amor cõis prout, s. & spiritualem & sensibilem amorem includit, assimilatur radio. Primo quia radius habet penetrare. Vnde in perspectiua distinguitur triplex radius. s. rectus confractus & reflexus. Rectus siue ꝑpẽdicularis est, quia corpore radioso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit cẽtrũ. Et huic assimilatur spiritualis homo q totus est rectus. Vnde Cant. Recti diligunt te. Et iste petit centrum. i. cor. Deut. diliges dñm Deum tuum ex toto corde tuo, &c.

Can. 1.
Deu. 6.

Confractus radius siue collaterale est, qui a corpore luminoso egrediens & aliquod diaphanum inueniens non perfecte obediẽs non rectè incedit: sed ad aliquã partem diuertit. Et talis obliquatio dicitur radij confractio, & huic radio confracto assimilatur amor socialis siue ciuilis, qui non est amor totaliter rectus, quia frequenter non est propter Deum, siue secundum Deum, sed ut plurimũ habet respectum ad aliquod mundanum. Reflexus autem radius est qui dum a suo principio rectè uel obliquè progreditur, dum corpus densum incurrit repercutitur, & repellitur, nec transitus ei datur. Vnde cum nõ potest se diffundere in anteriora, posterius necesse est ut redeat, & se ibi multiplicet. Et talis repercussio dicitur radij reflexio. Huic aũt radio reflexo amissilatur amor utilis, q s. reflectitur ad seipsum. Vnde si proximũ uel aliqd diligit, nõ ex hoc ꝓficit interius, s. in Deũ tẽdendo, sed potius retrocedendo in seipsum redeũdo. Est ẽt talis amor carnalis, q solũ ad corpus ꝓximũ ꝓcedit, & interius ad aĩam nõ trãsit, sed poti⁹ retrocedit dũ aliũ corporaliter ad delectamẽtũ sui uel ꝓpriũ cõmodũ diligit aut amat. Sexto amor assimilatur radio, q a radius hẽt colorare. Nã radius solaris dũ in nube roridia Soli opposita includitur, diuersos colores in ipsa nube & aere operatur, sicut patet in arcu cęlesti. Ita similiter & amor qui dum in aĩa tenera & molli intenditur, diuersas ibidẽ passiones & affectiones operatur, qb⁹ uidelicet passionibus ipsa aĩa uelut q buidã coloribus tingitur. Vnde sicut ipse arcus cęlestis habet colorẽ rubeũ, iacinthinũ, ceruleũ, & uiridẽ (Isti u. colores ĩ eo principaliter nobis apparẽt.) Ita similiter ẽt ex amore causantur in aia passiones plures, sed præcipuè quatuor. s. zelus, excessus, odiũ, & morb⁹. Primo. n. amor hẽt cãre zelũ. Vnde beatus Dion dicit, ꝙ De⁹ appellatur zelotes ꝑꝑ multũ amorẽ, quẽ hẽt ad entia, zelus ergo quocũq; modo sumatur, ex intẽtione amoris causatur. Manifestũ est .n. ꝙ quanto aliqua uirtus tẽdit in aliqđ, tanto fortius repellit omne contrarium uel repugnans. Cum ergo amor sit quidã motus in amatũ (ut Aug. dicit) intẽsus, amor qrit excludere omne qd sibi repugnat. Vnde in amore concupiscentiæ qui intensè aliquid concupiscit, mouetur contra omne illud, quod repugnat consecutioni uel quietæ fruitioni eius quod amatur. Et hoc modo uiri dñr zelare

Diony. ca. 4 de diu. no.

Augu. 33. q.

uxores,

..ices, ne propter consortium aliorum impediatur singularitas, quam in uxore quærunt. Similiter etiam qui quærunt excellentiam, mouentur contra omnes qui excellere uidentur, quasi impedientes eorum excellentiam. Et huiusmodi est zelus inuidiæ, de quo dicit in Psal. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatem. Amor autē amicitiæ quærit bonum amici, & secundum hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando ea quæ dicuntur uel fiunt cōtra bonum amici homo repellere studet. Et per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea quæ sunt contra honorem uel uoluntatem Dei repellere pro posse conatur, secundū illud Reg. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum. Et super illud, Zelus domus tuæ comedit me, dicit g osa quod bono zelo comeditur, qui quælibet praua quæ uiderit, corrigere satagit, si nequit, tolerat & gemit.

Ps. 36.

3 Reg. 19.

Ioan. 2.

Secūdo amor causat excessum. Vnde Dion. dicit, quod amor diuinus extasim facit, & quod ipse Deus propter amorem, est extasim passus. Dicitur autem extasim pati cum extra se ponitur. Quia enim (ut dicit Aug.) anima uerius est vbi amat, quam ubi animat, quando aliquis intenso desiderio uel amore fertur in aliquid extra se quodammodo rapitur: & si illud sit supra se, quodammodo supra se rapitur, ita quod seipsam transcendit & excedit.

Dio. de diu. no. cap. 4.

Aug. de qualit. ani.

Tertio amor causat odium. Nam amor consistit in quadam conuenientia amantis ad amatum: Odium uero consistit in quadam repugnantia, uel dissonantia, prius autem consideratur quod conuenit rei quàm quod ei repugnat, quia per hoc aliquod est repugnans, quod impedit uel corrumpit, quod est conueniēs. Vnde necesse est, quod amor sit prior odio, & causa eius. Nam nihil odio habetur, nisi pro hoc quod repugnat ei quod amatur.

Quarto amor causat morbum siue languorem. Cant. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Nam amor peccati lāguidam facit animam ex eo, quod facit ipsam deteriùs se habere, quia coarctat ipsam ad rē sibi inconuenientem, unde læditur & deterioratur, secundum illud Oseæ: Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. Quandoque autem si sit uehemens, lędit etiam corpus propter excessum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor causare languorem, quia causat tristitiam de absentia amati. Vnde Tullius tristitiam ægritudinem nominat.

Cant. 2.

Oseæ 9.

Ci. li. 3. Tusc.

Tertio amor assimilatur radio, quia radius habet inflammare. Nam ex subito & continuo motu radiorum, contingit aerem circumfusum igniri, maxime cum concurrunt radij in loco fractionis. Nam radij ibi multiplicati & coangustati, dum mutuo conculcantur, calo ibi in tantum aliquādo generatur, quod aer circunfusus sæpius inflammatur, ut patet in crystallo, ex cuius oppositione contra radios Solis stuppa incēditur uel ignitur. Ita similiter ex recordatione continua, uel uisione rei dilectæ, feruor inflammatur amoris. Et iste ardor ab amicis Dei deriuatur, etiam ad circunstantes, qui a sibi appropinquantes, ad amorē diuinum sæpius accendunt. Psal. Ignis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Præcipue autem hæc inflammatio competit charitati, de qua dicitur Fortis est, ut mors, dilectio: dura, ut ignis æmulatio. Lampades eius ignis lampades atque flammarum: aquę multæ non potuerunt extinguere charitatē.

Psal. 17.

Cant. 8.

Angelorum varia natura, de excellentia ex varus crystallini cœli atque ignis effectibus & proprietatibus deprompta describitur, exacteq; dignoscitur. Cap. V.

Angeli assimilantur cœlo aqueo siue crystallino. Vnde ipsi intelliguntur per aquas quæ super cœlos sunt. Assimilantur ergo illi cœlo propter tria.

Primo ratione inuisibilitatis. Nā illud uocatur proprie cœlum quia scilicet est nobis inuisibile & occultatum. Est enim nona sphęra, quam non uidemus. Et hoc competit angelis quorum natura incorporea, & intellectualis, licèt in se maxime sit cognoscibilis, tamē nobis quorum cognitio oritur a sensu, est inuisibilis & occulta. Nam ita se habet intellectus noster ad manifestissima naturæ, cuiusmodi sunt naturæ angelorum, sicut oculus nicticoracis ad lumen solis, ut dicit Philosophus. & Sap. Quæ in cœlis sunt, quis inuestigabit?

Secundo ratione perspicuitatis siue luminositatis: propter quam quandoque uocatur cœlum crystallinum, quia est vniformiter ad modum crystalli perspicuum & luminosum. Angeli autem perspicui sunt per munditiā. Vnde beatus Dio. uocat Angelum præclarissimum sine macula. Item sunt luminosi per sapientiam, & est in eis lumen triplicis sapiētiæ. Sapientiæ innatæ, quia per species innatas siue cōcretas omnia cognoscunt quæ sunt a Deo producta (ut dicit Aug.) Item sapientiæ inspiratæ. Suscipiunt enim Angeli diuinas inspirationes & illuminationes, quas beatus August. uocat Theophanias. Item lumen sapiētiæ beatæ, quæ uocatur in eis cognitio matutina ab Augustino, secundum quod cognoscunt res in Verbo cognitionem autem rerū in propria natura uocat ipse Augu. cognitionem uespertinam.

Arist. 2. met.

Sap. 9.

Dio. de cel. hierar.

Aug. in Enchi.

Tertio ratione mobilitatis, uocant enim illud aqueum propter mobilitatem. Mobilitas autem etiam Angelo attribuitur, quia sicut dicit Damasce. Angelus est substantia intellectualis semper mobilis. Et dicitur angelus semper mobilis ratione naturæ intellectiuę & uoluntatis. Nam quippe cum sit creatura, habet esse mutabile, in quantum omne creatum est uertibile in nihil, nisi manu Omnipotentis teneretur. Respectu etiam intellectus dicitur semper mobilis, accipiēdo motum æquinocè prout intelligere motus dicitur, quoniam

Angelus

Angelus ſemper eſt actu intelligens, nõ quãdoque actu quandoque potentia, ſicut nos. Et licèt angeli quãtum ad cognitionem qua cognoſcunt res in Verbo, omnia ſimul intelligant, ſicut etiam de nobis dicit Augu. ꝙ in patria non erunt uolubiles cogitationes noſtræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, ſed omnem ſcientiam noſtram uno ſimul cõſpectu uidebimus: tamen ea cognitione qua cognoſcunt res in propria natura non omnia ſimul intelligunt. Vnde ibi eſt uiciſſitudo intelligentiæ. Et ideo Augu. dicit quod omne ens creatum habens intellectum, intelligit unum poſt aliud, & talis ſucceſſus eſt ut motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicẽ motum, ſcilicet circularem, rectum, & obliquũ. Circularis eſt ab eodem in idem centrum immobile. Et hunc motum habent, in quantum recipiunt illuminationes a Deo & per illas reuertuntur in Deum. Motu autem recto, tũc mouentur, quando procedunt ad prouidentiam ſubiectorum rectè omnia tranſeuntes & non reuertuntur ab eodem in idem, ſed de uno in aliud. Motus autem obliquus eſt in angelis cum per cognitionem inferiorum quibus prouident, reflectuntur in Deũ principium & finem pulchri & boni. Item in uoluntate mobilis eſt angelus, quia non omnia ſimul, uult, ſed modo unum, modo aliud. Dicitur autem angelus localiter mouet in æquiuocè, ſicut & eſſe in loco, ſcilicet per contactum uirtutis. Non quidem, quia ipſe uel eius tactus iſte ſiue motus loco commenſuretur, ſicut accidit corpori, ſed dicitur moueri localiter in quantum ſucceſſiuè uirtus eius applicatur ad diuerſa loca. Vnde iſte motus poteſt eſſe continuus & diſcontinuus, ſecundum enim quòd locum diuiſibilem ad quem applicatur non poteſt ſimul totum dimittere, ſed ſucceſſiuè, ſic dicitur motus diſcõtinuus, vel totum ſimul dimittere & alteri loco ſe applicare, ſic dicitur continuus. Vnde ad hos cœlorum. i. angelorum motus poteſt referri illud Ioelis. Moti ſunt cœli &c.

Item angeli aſſimilantur igni. pſal. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem. Et iſta ſimilitudo quadrupliciter poteſt accipi. Primo ſi cõſideremus, ignis ſubſtantiam. Secundo ſi conſideremus eius eminentiam, ſcilicet quo ad ſitum. Tertio ſi conſideremus eius potentiam. Quarto ſi conſideremus eius refulgentiam.

Primo enim ignis inter omnia elementa habet ſubſtantiam ſubtiliorem. Vnde ſubſtãtia ignis propter ſuam ſubtilitatem repreſentat nobis tria de angelis. Primo eorum immaterialitatem, propterea, quia ignis eſt maximè inter elementa formalis. Nam minimũ habet de materia & plurimum de forma, Angelus autem (licèt ſecundum Dio.) nihil de materia habeat, ut ipſe dicit ꝙ intellectuales ſubſtantiæ, ideſt angeli uitam habent deficiẽtem, ab uniuerſa corruptione, materia & generatione mundæ exiſtentes: habent tamen aliquid loco materiæ, ſcilicet, potentialitatẽ, cum non ſint actus purus ut Deus. Vnde angelus dicitur eſſe compoſitus ex potentia & actu, ſiue ex quo eſt & quod eſt. Sicut igitur ignis inter cætera elementa minimum habet de materia, & plurimum de forma, ita angelus (inter omnes creaturas intellectuales) minus habet de potentia, & plus de actualitate. Vnde angeli quidem dicuntur ſubſtantiæ ſiue formæ ſeparatæ, ſcilicet a materia.

Secundo ignis repreſentat angelorum incorporeitatem. Nam propter ſuam ſubtilitatẽ ignis quaſi non uidetur habere corpulentiã. Vnde additus alteri corpori non uidetur ipſum augere, ut apparet ĩ ferro, uel lapide ignito, quod tamen non uidetur eſſe maius quã non ignitum cum tamen omne quantum additum quanto, faciat ipſum maius, & omne corpus naturale ſit quantum; Nec etiam uidetur ignis, qui eſt in ferro alium locum quam ipſum ferrum per ſe occupare, uel maiorem locum ſimul cum ipſo corpore quam ferrum ſolum, quæ omnia cuidam incorporeitati immo (ut uerius dicam) ſubtilitati ipſius ignis atteſtantur.

Item propter ſuam ſubtilitatem ignis eſt indiuiſibilis, quia (ſicut dicit Dio.) Ignis non poteſt teneri, quia propter ſuam ſubtilitatem & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur competit angelis, ex eo, quod de ſui natura non ſolum ſunt incorporei. Propter qđ dicit idem Dio. ꝙ angeli ſicut immateriales ſic incorporales intelliguntur, ſed etiam non ſunt corporibus alligati, ut ſcilicet incorporibus incluſi uelut animæ humanæ teneantur. Vnde angeli in ſcriptura, ſpiritus nominãtur ſecundum illud: Omnes ſunt adminiſtratores ſpiritus &c. Spiritus autem carnem & oſſa non habet, ut dicitur Luc. Et ideo ſubſtantia angeli non ſolum non eſt corpus, ſed nec etiam alicui corpori unita eſt ut forma, quod eſſet naturaliter ĩ corpore detineri. Aſſumũt tamen ad tempus (ut ex ſacra ſcriptura patet) interdum angeli corpora hominibus apparẽtes, ſicut Augu. teſtatur dicens ꝙ angeli in aſſumptis corporibus apparuerunt Abrahæ, quæ non ſunt eis naturaliter unita, in quacũ que figura appareant, ſed formant ſibi illa cũ uolunt ex aere. Et aſſumunt ſibi huiuſmodi corpora cum nobis apparent angeli non propter ſe, ſed propter nos, ſcilicet, ut familiariter cum hominibus conuerſando demonſtrẽt intelligibilem ſocietatem quam homines expectant cum eis habẽdam in futura uita. Itẽ hoc ipſum ꝙ angeli corpora aſſumpſerunt in ueteri teſtamento, fuit quoddam figurale indicium quòd Verbum Dei aſſumpturum eſſet corpus humanum. Omnes enim apparitiones ueteris teſtamenti ad illam apparitionẽ ordinabantur, qua ipſe filius Dei apparuit in carne. Eſt etiam notandum ꝙ ſicut in ſacra ſcriptura proprietates rerum intelligibilium ſub ſimilitudine rerum ſenſibilium deſcribũtur, ita corpora ſenſibilia quę angeli aſſumũt diuina

Marginal notes: i. | e. | e. | Dio. 15. ca. cœl. | Dio. 4. ca. cœl. hierar. | Heb. 1. | Luc. 24. | Aug. 16 de ciui. Dei.

diuina uirtute sic formantur ab eis, ut congruũt ad repræsentandum angeli prosperitates & hoc est corpus assumere. Habemus ergo tres rõnes quare angeli cum incorporei sunt, in corporibus tamen nobis apparent. scilicet tum ad ostendendum futuram nobis societatem, tum ad figurandum Christi incarnationem, tum ad tradendum nobis per sensibilia de seipsis cognitionem.

Tertio ignis in sua sphæra propter sui subtilitatem, est nobis inuisibilis: unde Dio. dicit, ꝙ ignis est incontemplabilis oculis carnalibus, id est inuisibilis propter suam subtilitatem. Nam lucidum non uidetur a seipso, n si sit in materia spissa. Vnde dicitur inuisibilis, put est in materia tenui. Et in hoc ignis repræsentat angelorum inuisibilitatem, quia sicut de se sunt incorporales, ita etiam sunt inuisibiles: apparent nobis uisibiles, ut dictũ est de igne, prout est in materia spissa. Quod quidem sic uerũ est, quia tunc angeli sumunt corpora in quibus uisibilitet conspectibus nostris apparent. Formãt igitur talia corpora ex ipsa uirtute diuina quantum necessariũ est ad corporis assumendi formationem. Nam licet aer (in sua uarietate manens) figuram nõ retineat uel colorem, tamen quando condensatur figurari & colorari potest, sicut apparet in nubibus. Ad ostendendam igitur propterea inuisibilitatem, quàm angelus ex se habet, dixit angelus Raphael Tobiæ: Videbar quidem uobiscum manducare & bibere, sed ergo cibo inuisibili & potu qui ab hominib' uideri non potest utor. Quia enim ex eisdem nutrimur ex quibus sumus (sicut in secundo de anima Philosophus dicit) sicut angelus est ex natura inuisibili, ita etiam inuisibili utitur nutrimento.

Item ignis inter omnia elementa habet eminentiam altiorem, scilicet quo ad situm; unde Dio. dicit ꝙ Ignis est altus, s. quo ad locum proprium, qui est super omnia elemẽta. s. immediate sub orbe lunæ. Et hæc altitudo situs competit igni ratione leuitatis, quia locus leuium est sursum, sicut grauium deorsum. Ex hac autem altitudine ignis ostenditur angelorum sublimitas quo ad sex. Primo quo ad situm localem, quia sicut sphæra ignis est locata super omnes sphæras elementorũ, ita angelica natura creata & locata est super omnes sphæras cœlorum. s. in cœlo empyreo; quod statim factum (ut dicit Strabus) angelis est repletum. Cœlum autem empyreũ, supremum cœlum est, propterea super illud Deuteronomij domini Dei tui est cœlum cœli dicit. Isido. ꝙ supremum cœlum est cęlum angelorum. Nam quia est creaturis corporalibus & spiritualibus unum uniuersum est cõstitutum, sic creatæ sunt creaturæ spirituales, quod ad creaturam corporalem aliquẽ ordinem habent & toti creaturæ corporali præsident, unde cõueniens fuit, ꝙ angeli in supremo corpore crearentur tanquam toti naturæ corporeæ præsidentes. Attendendum est autẽ ꝙ ignis licèt sit in summo locatus, tamẽ uirtute Solis mouetur & descendit ad mixtionẽ aliorum Inferiorum. Quodlibet enim elemẽtum habet in cœlo aliquod mouens ipsum, sicut terra mouetur ab orbe stellarum fixarũ, & ideo diuersæ rerum species in ipsa generãtur. unde diuersæ figuræ terrestrium respondent diuersis imaginibus stellarum. Aqua uero, ab orbe Lunæ, sicut patet in fluxu & refluxu maris.

Ignis uero ab orbe Solis. Aer uero propter multitudinem motuum in ipso, ab alijs quinque planetis, qui sunt multorum motuum. Sicut ergo ignis quanquam sit altus, tamen uirtute Solis descendit ad mixtionem inferiorum: sic etiam angelorum plurimi quanquã fuerint in cœlo creati uel locati, iussu tamen & ordinatione Dei descendunt, & ueniũt in mũdum ad rerum temporalium administrationem, & humanæ salutis procurationem. vnde Apost. dicit, ꝙ omnes sunt in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Ex hoc tamen quod Apost. dicit, Omnes, non accipiendum est, ꝙ omnes uniuersaliter angeli mittantur in ministerium, quia secundum Diony. quatuor superiores ordines, Cherubin, Seraphin, Troni, & Dominationes, nunquam ad exterius ministeriũ mittuntur, sed solum quinque inferiores, s. uirtutes, Potestates, Principatus, Archangeli, Angeli. Nihilominus tamen solum primi tres ordines dicuntur assistentes, reliqui uero sex ordines dicuntur ministrantes. Vnde Dominationum ordo inter ministrantes computatur, nõ tanquam exequens ministerium, sed sicut disponens & mandans quid per alios fieri debeat, sicut Architectores in ędificijs, nihil manu operantur, sed solum disponunt & præcipiunt quid alij debent operari. Dicit ergo Apostolus, omnes mitti, nõ quia superiores, ut dictum est, ad executionem ministeriorũ mittuntur, sed quia inferiores qui mittuntur, ab eis de mysterijs illuminantur. Vel intelligitur, ꝙ spiritus illi qui sunt ad ministeria deputati, omnes propter eandem causam sunt administratorij. i. in ministerium missi. s. propter eos, qui hęreditatem capiunt salutis, quã uis uniuersaliter omnes angeli sint tales. Et licèt angeli uenientes in mundum exeant a cœlo empyreo, In nullo tamen derogatur ex hoc eorum dignitati, quia licèt sit eis cœlum empyreum ex quadam congruentia deputatum, nihil tamen pp hoc dignitatis recipiũt ab eo, & ideo quando actu non sunt in cœlo empyreo, nihil eorum dignitati subtrahitur, sicut nec regi quando non actu sedet in solio regali.

Item ex angelorum occupatione exterioti contemplationis internæ puritas nullatenus impeditur: quia duarum operationum, quarum una est regula, & ratio alterius, una non impedit, sed iuuat aliam. Vnde cum angelus per solam intellectualem actionem regulat suas actiones exteriores, sequitur ꝙ interior actio

Dio. 15. ca. hie.

To. 12.

Arist. 2. de ani.

Dio. de cœl. hierar.

hier.

Deu. 15

Hebr 1.

Diony. de cœl. hierar.

actio ex ipsis exterioribus actibus impedimentum non habeat, sed potius iuuamentu. Et ideo Greg. dicit, ꝙ angeli sic foras non exeunt, ꝙ internæ consolationis gaudijs priuētur. Secundo ex altitudine ignis, ostēditur Angelorum sublimitas quo ad sufficiētiam substantialem. Nam ita sufficiens est sibi ignis substantia, ꝙ absque alicuius nutrimenti, vel materiæ extraneæ subsidio per se subsistere, & conseruari potest, vnde Dion. dicit, ꝙ ignis est altero non indigens. Hoc autem non competit igni, nisi prout est in loco proprio, & altitudine sphæræ suæ. Nam extra locum suum indiget aliena materia ad sui multiplicationē, & conseruationem. Similiter igitur Angeli sunt formæ per se existentes & subsistentes, corporalis materię adiunctione nō indigentes, sicut indiget humana anima, corpore quo ad tria: Primo quantum ad speciei constitutionē, quia licet anima possit subsistere per se sine corpore, sicut patet de animabus separatis, non tamen habet completam rationē vel essentiam speciei humanæ, cum ipsa sit pars humanæ speciei: vnde homo dicitur quod compositū est ex anima, & corpore. Et ideo Aug. cōmendat Varronem qui hominē nec solam animam nec solum corpus, sed animā & corpus arbitrabatur. Sed angelus habet etiā sine aliquo corpore per se completum esse in specie. Et ideo cōmuniter tenetur ꝙ intelligentia, idest angelus nulli corpori vnitur, vt forma, sed tantum sicut motor, & hoc modo vnitur corpori cœlesti.

Greg. 2. moral. — *Dio. de cæl. hie.* — *Aug. 19. de ciui. Dei.*

Item animæ humanæ indigēt corporibus ad sui multiplicationē siue indiuiduationē. Nam (sicut dicit Aui.) impossibile est esse multiplicationē indiuiduorū sub vna specie nisi ex diuersitate materiæ, qa ex diuersitate principiorū formaliū, sequit̃ diuersitas speciei. Cū igit̃ aīæ non habeāt materiā ex qua sitnt, oportet, ꝙ in eis sit multiplicatio sc̄dm diuisionē materiæ, ī qua sunt scilicet secundum distinctionē corporum. Angeli autem quia, nec materiā habent ex qua sunt, nec etiam materiam cuius sint, formæ, nō multiplicantur secundum diuisionem alicuius materiæ vnde est in eis multiplicatio solum secūdum diuisionē formalem, ad quam sequitur etiam diuersitas speciei. Vnde perfectio naturę angelicæ, requirit quidē multiplicationem specierum, sed non indiuiduorū sub eadem specie, & ideo patet, ꝙ non indigent angeli corporibus ad sui multiplicationem sicut animæ humanæ.

Auic.

Tertiò indigent animæ humanæ corporibus ad intellectualem perfectionem, propter hoc ꝙ anima humana imperfecta est de re, & in patiētia existent, infima in genere intelligibilium substantiarum, non habens in natura sua plenitudinem scientiæ, & ideo indiget vniri corpori, vt à rebus sensibilibus per ipsius corporis sensus scientiam acquirat. Sed angeli sunt perfecti in natura intellectuali ita, ꝙ non indigent cognitionem accipere à rebus sensibilibus: vnde non intelligunt per species à rebus acceptas, sed per species connaturales, scilicet sibi à Deo in sua creatione infusas. vnde Diony. dicit, ꝙ angeli non congregant diuinam cognitionem à rebus diuisibilibus aut sensibilibus. Et ideo patet, ꝙ propter intellectualem perfectionem seu cognitionem indigent vniri corporibus.

Dio. de di. no. cap. 7.

Tertio ostenditur angelorū sublimitas ex altitudine ignis quo ad impassibilitatem corporalem. Nam ignis, vt in altitudine loci sui no est noxiarum, vel turpium passionum receptiuus, sicut est terra, aqua, & aer, quæ frequenter inficiuntur, & fœdantur sordibus & immunditijs & fœtoribus aliorum corporū: vnde Diony. dicit, ꝙ ignis non est recipiens pedestrem, idest ignominiosam subiectionē, quia cum sit in supremo loco, non pedibus conculcatur, seu teritur, sicut terra, quæ est in infimo: nec fiunt super ipsum immunditia, sicut super terram, vel aquā. Et nota, ꝙ quanto corpus est in loco eminentiori tāto est nobilius secundum naturam, quia habet plus de specie, species enim est in terminis, vt dicit philosophus, & ideo ignis secundum altitudinem loci sui non recipit contumeliam minorationis. Similiter angeli cū sint immateriales & incorporei, naturā habent impassibilem, vnde corporeis, ac sensibilibus passionibus non subduntur neq; minorantur. Et ideo Christus propter naturam quam suscepit passibilem, dicitur fuisse ab angelo paululum minoratus secundum illud. Psalmi. Minuisti eum paulominus ab angelis.

Dio. de cæl. hie. — *Psal. 8.*

Quarto ostendit ignis, sublimitatem angelorum quo ad notitiam intellectualē. Nam ignis (vt Dion. dicit) est sursum latus. Hoc autem cōpetit igni, in quantum est extra locū suum, quia naturaliter ad locum suum, qui est sursum, redirē conatur. Sic angeli secundum intellectum mouētur sursum in Deum, accipiendo motum secundum ꝙ est actus perfecti: idest existētis in potentia: sed secundū ꝙ est actus perfecti idest inexistētis in actu. Dicit enim sic Diony. quod mentes angelicæ intelligendo mouentur: & sic angeli sursum feruntur, quia quæcūque intelligendo cognoscunt, in Deū referunt. Distinguit enim in eis Aug. duplicem cognitionem rerum scilicet matutinā prout scilicet cognoscunt primordiale esse rerū & hoc prout res sunt in Verbo, & per talem cognitionē manifestum est ꝙ sursum feruntur. Item vespertinam, prout scilicet cognoscunt esse rerum creatarum. secūdum ꝙ in propria natura cōsistunt. Nam esse rerum creatarum fluit a Verbo sicut à quodā primordiali principio. Et hic effluxus terminat̃ ad esse rerum, quod in propria natura habent & in hac etiā cognitione angeli beati referūtur in Deū, quia cognoscentes creaturā non in ea figuntur, sed, hoc ipsum referunt ad laudem Dei, in quo sicut in principio omnia cognoscūt. Et hinc est ꝙ Genesis in creatione rerū post vesperam tn̄ nominatur nox, sed mane, quia mane fit finis præcedētis diei & initium sequentis, cū dicitur factum est vespere & mane dies vnus: & ad signum quod ipsi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt.

Dio. de cæl. hierarch. — *Dio. de di. no. cap. 4.* — *Aug. li. super Gen. 1. & 11. de ciui. Dei.* — *Gen. 1.*

Quinto ostendit ignis, angelorū eminentiam, quantum ad obedientiam ministerialem, Nam ignis (vt dicit Dion.) est semper mobilis. alia au

Diony. cap. 5. de cæl. hierar.

tem translatio dicit semper motus. Semper autem moueri non competit igni secundum proprium motum, sed secundum quod est sursum in propria sphæra & mouetur motu cęli, quia non solum est verum in orbibus quòd inferior mouetur motu superioris: sed etiã in omnibus corporibus attingit inferius motus superioris quantum potest. Vnde quodlibet elementorum mouetur ab aliquo orbium. Ignis autem a Sole & Marte, vt dicit Rabbi Moyses. Et motus talis nõ est rectus sed circularis, & sic potest esse semper non à virtute intrinseca semper mouente, sed à virtute extrinseca, & iste est motus innaturalis igni secundum ꝙ est in specie sua: sed naturalis secundum ꝙ est elementum, quia aliter non posset venire ad mixtionem nisi ex qualibet parte deferretur per radios solis. Sicut ergo ignis est semper mobilis siue motus secundum Dio. sic etiam angelus dicitur esse substãtia semper mobilis secundum Damasce. quod quidem qualiter intelligendum est, expositum est supra in principio huius capituli.

Rabbi Moyses

Damas.

Item sicut ignis in sphæra sua mouetur motu cœli. Sic etiam angelus ad peragenda ministeria, mouetur motu voluntatis Dei. vnde Ps. Benedicite domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius. Et quantum ad hanc obediẽtiam ministeriorum inueniuntur angeli, & si non ex natura sua, tamen ex Dei prouidentia semper mouente, & semper moti. Mouent enim orbes angeli (secũdum philosophos) motu sempiterno & sic sunt semper mouentes, sed quia hoc faciunt diuinæ voluntatis imperio quod semper exequuntur, ideo sunt quodammodo semper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit, dicitur esse mouens ad illud.

Ps. 102.

Sexto ostendit ignis, excellentiam angelorũ quo ad disparentiam visualem. Dicit enim Dionysius, ꝙ ignis est resiliens quod potest intelligi tripliciter. Vno modo resiliens a loco infimo. Videmus enim quòd flamma ignis in candela si aliquis inclinet eã deorsum, statim resilit & flectitur sursum scilicet versus locum suum naturalem qui est sursum. Sic ẽt angeli licèt quãdoque ministrando descẽdant & visibiliter interdum appareant, completis aũt ministerijs disparent, & ad summa resilire siue redire dicuntur. Vnde angelus Raphael expleto ministerio dixit Tobiæ & filio suo. Tempus est, vt reuertar ad eũ qui me misit. Vos autem benedicite dñm &c. Et cum hoc dixisset, ablatus est à conspectu eorum. Alio modo potest intelligi quod ignis resilit à corpore mixto. Elementa enim sunt in corpore mixto secundum esse primum. i. secũdum suas formas substantiales, sed non secundũ esse secundum, scilicet suarum qualitatum intensarum, quia reductæ sunt ad medium. Sed etiam necesse est quandoque ipsum mixtum dissolui, & resolui in elementa, & tunc vnumquodq; elemẽtũ redit in suam naturã & locum & sic ignis dicitur resilire. s. à corpore mixto vt quidã expositores volunt. Alij tamen non consentiunt ꝙ elementa sint in mixto actu, s. secũdum formas substantiales, sed virtute tantum: & tunc est tertia expositio ꝙ ignis resilit scilicet a combustibili apprehenso. Nam materia quam apprehendit, vsq; ad eius consumptionẽ non deserit, nec apprehenditur dum apprehendit, sed consumpto eo in quod agit, in se resilit, & ita dicitur resiliens. Sicut ergo ignis secũdum primam expositionem resilit à corpore mixto completo suæ durationis periodo, ita etiam angelis resilit vel recedit a corpore assumpto, completo suo officio, & tunc ipsum corpus redit in suum principium, sic etiam ipsum mixtum redit in elementa. Non autem hanc similitudinem sic assigno, vt dicere velim sic intelligendo quòd angelus misceatur corpori assumpto sicut ignis commiscetur elementis alijs in mixtione, neque quod resolutio corporis assumpti fiat in angelũ, sicut resolutio mixti in ignem & in alia elemẽta, sed ꝙ ipse angelus remanet per se dimisso corpore assumpto, sicut si ignis per se remaneret terminata resolutione mixti. Sed secũdum aliam expositionem, ignis resilit à combustibili nõ quia comprehenditur, sed potius comprehendit ipsum, & sic etiam angelus dicitur resilire à loco in quo est vel vbi operatur, nõ quia continetur vel includitur a loco, sed potius ipse continet locum. Nam contineri & includi à loco competit corpori locato, prout est quantum quantitate dimensiua, quæ angelo non congruit cum sit incorporeus, sed est in eo quantitas virtualis, cuius applicatione ad aliquem locum, dicitur esse in eo. Sed tamen substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream, continet ipsam & non continetur ab ea. Anima enim est in corpore vt continens, non vt contenta. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo nõ vt contentus, sed vt continens aliquo modo. Itẽ ignis inter omnia elementa hẽt potentiam seu virtutem ampliorẽ, & hoc propter excessiuam caliditatem. Et ideo secundũ suam virtutem est inuisibilis, impalpabilis, inalterabilis, & inuincibilis. Immensurabilis est ignis, dicit Dionys. quia scilicet virtus eius non determinatur ad vnum terminũ vt commensurata illi. Videmus enim ꝙ in comburendo non extendit se virtus eius tantũ ad vnum, immo quasi ad infinita, si infinita cõbustibilia inueniret. Et similiter in eodẽ combustibili non hẽt certum terminum, vt scilicet comburat tantã partem ipsius, & non plus. Vnde si esset aliquod combustibile infinitum, sine fine cõburendo procederet. Hẽt etiam ignis multos alios effectus facere. Vnde licet sit finitæ essentiæ, tñ virtus eius nõ coarctatur ad vnũ effectum, sed in omnia generata potest, propter quod virtus eius dicitur non esse commensurabilis alicui eorum. Hoc aũt cõpetit angelis, qui licèt essentiam habeant finitam, & limitatã virtutem, tñ habent respectu inferiorum non limitatam vel coarctatam, sed quodammodo infinitam, inquãtum scilicet virtus angeli non est ex se limitata ad vnum effectum tantum, vel circa rem vnam tantum, ita quòd nõ possit circa aliã operari. Virtus etiam angeli non commensuratur inferiori rei, cui applicatur, quia quilibet

Diony. de cœl. hierar. cap. 5.

To. 12.

Dionys. de cœl. hierar. cap. 13.

angelus

Angelus etiam minimus, habet altiorem & vniuersaliorem virtutem, quam aliquod genus corporalium, & ideo virtus angeli non est commensurabilis alicui eorum. vnde quòd angeli diuersi, diuersis rebus præponantur, est non quia virtus angeli magis extendatur ad hoc corpus quàm ad illud, secundum suam naturam: sed ex ordine diuinæ sapientiæ quæ scilicet diuersis rebus, diuersos rectores proposuit. Dicit enim Aug. quod vnaquæque res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi præpositam. Quia tamen virtus angeli simpliciter est finita & terminata, oportet, quòd quando applicatur ad vnum, tunc non applicetur ad aliud. Et hinc est, quòd quia angelus per applicationem virtutis dicitur esse in loco, quòd non potest esse angelus in pluribus locis simul, sed tãtum in vno determinatè, maiori tamen vel minori secundum quòd voluntariè applicat virtutem suam ad corpus maius vel minus.

Aug. li. 83. q[uae]st.

Item ignis (vt dicit Diony.) est incomprehensibiliter impalpabilis, idest non comprehenditur tactu, quia propter uehementiam & improportionem caloris soluit proportionem sensus. Angelus alia ratione non est palpabilis, scilicet propter naturam spiritualem, & incorpoream, quæ nõ subijcitur sensibus aut qualitatibus sensibilibus, vt tangi, vel palpari possit. Item ignis est inalterabilis à sua caliditate, quia nõ potest ignis, manens ignis, infrigidari, sicut aqua manens aqua potest calefieri. Sic angeli beati non recipiunt transmutationem de bonitate in malitiam, quamuis hoc non habuerunt primitus ex natura sed ex gratia, cum fuerint creati in libertate arbitrij, & econtrario dæmones de malitia in bonitatem nequeunt transmutari. Vel etiam angeli de sciẽtia in obliuionem vel ignorantiam minimè transmutantur. Possunt tamẽ decipi dæmones & errare, non quidem quantũ ad ea quæ naturaliter rei conueniunt vel tenentur ab ea, sed quantum ad ea tantum quę à supernaturali Dei ordinatione depẽdet, sicut si cõsiderans Lazarum mortuum, iudicasset eũ non resurrecturum. Item ignis est inuisibilis. vnde Dio. dicit, quòd est per se potens omniũ: Nã per suam virtutem actiuam videmus, quod ignis potest super omnia ista generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis: vnde & omnia transmutat, etiam ferrum, & lapides, & quæcunque fortia Sic Angeli habent dominium, & potestatem supra totam naturam corporalem, propter quod Aug. dicit, quòd omnia corpora reguntur per spiritum vitæ rationabilem. Et Grego. dicit, quòd in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest, vnde natura corporalis ad nutum obedit Angelis quantum ad motum localem, licèt non quantum ad alias transmutationes formales, nisi mediante motu locali alicuius corporis moti, vt tradit August. ibidem. Item ignis inter elementa habet resplendentiam clariorem, nam ignis est ex se lucidus nobis occultus, & aliorum illuminatiuus: propter primum dicit August. quòd ignis est omnino splendens existens. Vbi dicit

Aug. 3. de Tri.
Greg. 3. Dial.

expositor, quòd tam igneum elementi quàm igneum est lucidum est in se, licet non semper visibus nostris subijciatur propter materiã in qua est, vt statim declarabitur. Similiter etiã Angeli in se quidem habent naturam lucidam, & maximè manifestam cum sint formæ separatæ, & actu intelligibiles: vnde Philosophus, vocat eos manifestissima naturæ.

Arist. 2. meth.

Secundo ignis est nobis occultus, Idest inuisibilis, scilicet in propria sphæra, vt dicit Alexander: vnde Dio. dicit, quòd non obstante, quòd sit in se lucidus, tamen nobis est occultus non adhibita materia in qua suam operationem manifestat, quæ est lucere. Nam propter sui subtilitatem & tenuitatem, non subiacet visibus nostris tum esset in materia tenui, sed solum secũdum quod est in materia, cuius partes constant & adunantur. vnde dicit Auie. quod ex congregatione diaphani fit lucidum. vt patet. i. crystallo: & propter hoc ignis, vt dictum est in materia sua non lucet. Et si obijciatur, quod etiam prout est in propria sphæra manifestatur lumen eius in galaxia. Dicendum est, quod galaxia non est ex splendore ignis, quoniam sic semper esset in eadem parte cœli. copertum est aũt, quod mouetur in centum annis gradu vno. Sed causa etiam est multitudo stellarum minutarũ in illa parte cęli, quarum lumen videtur continuum. Similiter etiã Angeli non obstante, quod in se sint maximè intelligibiles, tamen quo ad nos sunt occulti & ignoti, nisi in quantum manifestant se nobis in suis effectibus quos agũt in istis sensibilibus, & hoc est propter in proportionem intellectus nostri, qui dum coniunctus est sic sensibus vel fantasmatibus, vt dictum est, se habet ad eos, sicut oculus nicticoracis ad lucem Solis. Intellectus enĩ coniunctus sensibus non potest intelligere, nisi ad conuersionem ad fantasmata, & sine continno, & tempore. Sed Angelorum non sunt fantasmata, nec tempori continuitati subduntur: quare eos prout sunt in se, & secũdũ suas quidditates, intelligere non valemus.

Auic.

Tertio ignis est aliorum illuminatiuus dicit autem Dio. quod ignis est circumuelatis illuminationibus illuminatiuus, sic enim habet antiqua translatio, & intelligitur circumuelatis .i. circũpositis substantiæ eius, Idest à lumine causatis, quia scilicet ignis propriè ex se non habet illuminare, sed ab exteriori secundum quòd communicat cœlesti corpori, vt dicit Philosoph. Hæc autem illuminatio competit Angelis & quantũ ad seipsos, secundũ quod superiores de his quæ à Deo pcipiũt, illuminãt inferiores vñ Dio dicit. quod vnaquęque celestis essentia intelligentiã sibi à superiori datã inferiori cõicat. Et posset ẽt pro tãto dici, quod sũperior illuminat inferiorẽ circũuelatis illuminationibus, qa ea de q.b. illuminãt, nõ ita excellẽter & clarè recipiũtur ab inferioribus sicut sunt in superioribus, & iõ superior angelus veritatẽ quã accipit quodãmodo, vt ita dicã, ingrossat vt ab inferiori capi possit. Et ideo Dio. dicitur in prædicto capitulo quod vnaquęque substantia intellectualis datam sibi à superiori intelligẽtiã prouida virtute diuidit & multipli-

Dio. de cœ. hie. cap. 1.
Diony. cap. 15 de cœl. hierar.
Diony. c. 50. cœ. hierar.

est ad inferiores suis sum ductrice analogia. Homines autem ab angelis circunuelatis illuminationibus illuminantur: quia intellectus humanus ipsam intelligibilem veritatem nudam capere non potest, cum naturale sit ei intelligere per conuersionem ad phantasmata: vnde angeli intelligibilem veritatem proponunt hominibus sub similitudinibus sensibiliũ. Et ideo Diony dicit quod impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate, sacrorum velaminum circunuelatum.

De anima humana variabili natura, quæ triplici aeris variationi similis esse perhibetur, ac de multiformibus septem planetarum in nobis effectibus per Zodiaci signorum conuenientiam ex Astronomorum sententia. Cap. VI.

Anima variatur ad modum aeris. Nam aer in suis qualitatibus habet variationem triplicem.

Primo ex distantia cœli, quia quanto aer est à cœlo remotior & terræ vicinior tãto frigidior, & grossior, & terrenæ qualitati similior, licet aer terræ vicinus ex reflexione radij aliquando incalescit. Sic quanto est à Deo anima per peccatũ longinquior, tãto est p malitiã frigidior, & ad spiritualia intelligẽda grossior, & ad ĩ yalia p affectũ terrestrior. Caũr et immutatio aeris per solis approximationẽ vel elongationẽ: quia approximatio est causa caloris, sed elongatio est causa frigoris. Appropinquat autem animæ Sol iustitiæ, Christus per gratiam, quãdo scilicet ipsa anima appropinquat sibi per pœnitentiã Iac. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, & tunc causatur in anima calor & feruor amoris. elõgat̃ autem Solis idest Christi ab anima nũquam fit nisi ex culpa. psalm. Longe a peccatoribus salus. Et tunc fit in anima frigus, quia extinguitur affectus & feruor circa spiritualia.

Iac. 4.

Ps. 118.

Item sol si cum Saturno frigido sidere in frigido signo conuenerit in aere frigus inducitur. Si vero cum Marte & calido planeta concurrerit, fit in aere excessus caloris. Est autem in anima quasi sol naturalis splẽdor & lumẽ propriæ rationis, qui si cum Saturno, idest corpore pigro & frigido conuenerit, idest concordauerit in signo frigido, idest in suo carnali appetitu, vel desiderio; intenditur & crescit in anima frigus illud, idest peccati malitia: frigus enim est qualitas mortificatiua: quia si secundum carnẽ uixeritis moriemini, dicit Apo. Sed tunc sol rationis conuenit cum Marte, quando concordat rationis deliberatio siue meditatio cũ bona & feruenti volũtate. Et tũc crescit desiderij feruor, vel affectus amoris. psal. Concaluit cor meũ intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.

Rom. 6.

Psal. 38

Secundo variatur aer ex qualitate uẽti. Nam aer in montibus frigidior est, in vallibus calidior. Et ratio est secundum Constantinum, quia boreas ventus frigidus habet ortum ab eminẽti zona, vnde libere expetit loca alta, & mouetur ibi & subtiliat aere, & sic frigoris est causa. Omne enim subtile dummodo exalatione habeat, per motum infrigidatur. Econtra autem in vallibus aer est quietus quem non impellit de facili ventus frigidus, & ita est calidus. Macrobius autem aliam causam huius assignat dicens, q̃ hoc est ex aggregatione radiorum qui multiplicantur in vallibus magis quam in mõtibus, immo si ad mõtes veniunt non ibi subsistunt, sed ad valles descendunt vbi cum vltra procedere nequeunt, ibi multiplicantur & conculcantur, & sic calorem maximum generant. Vnde niues in vallibus liquescunt citius quam in montibus. Et huic sententiæ concordat Philosophus. Aer ergo mõ ium est vita magnorum, quæ vento agitata superbiæ, abũdat in frigore malitiæ. Aer autem quietus vallium, est vita tranquilla humilium, ad quam vẽtus inquietudinis & superbiæ non ingreditur. Ibi etiam radij, id est cœlestes illuminationes & consolationes multiplicantur, ex quibus amoris & deuotionis feruor plurimum augumentatur.

Const.

Macro.

Aris. 14 methe.

Tertio aer immutatur ex situ loci, quia in terra vicina mari septentrionali aer frigidus est ex vapore frigido a mari resoluto, vnde ibi calor est debilis: propter quod illud mare parum salsescit, & ideo ponticum mare est quasi dulce. In mari autem australi est cõtrarium ex contraria causa Mare autem septentrionale vitã peccatorum signat, quę mare propter inquietudinem dicitur. Septentrionalẽ autẽ à septẽ stellis frigidis dictum quæ ibi præsunt, idest à septẽ uitijs capitalibus quę in peccatoribus dominant, ibi est aer, idest anima frigida frigore peccati & malitiæ: vbi etiam deficit aqua salsa siue amaræ pœnitentiæ, & abundat aqua dulcis carnalis cõcupiscentiæ. Econtra autem in australi, id est in conuersione pœnitentiæ, de qua in Psalmo dicitur, Cõuerte domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: consurgit vapor contritionis calidus per feruorẽ humilem per lachrymarum compũctionem, ex quo fit aer calidus, idest anima feruens etiam in amore. Item anima in vita ista tanto plus sentit de mundi amaritudine, quanto plus habet de terrena affectione: & ecõtra, tanto plus percipit de cœlesti dulcedine, quanto plus est purgata à terreno amore, & magis assidua in contemplatione. Cuius exemplum est, q̃ aqua marina, quæ mixta est grosso terreo combusto, amara est, siue salsa. Sed aqua dulcis est mixta aereo & purgata à puluere terreno. Quasi autẽ terreum grossum & combustum: est amor terrenorum, qui animã reddit terrenam per assimilationẽ, quia anima (vt dicit Hugo de sancto Victore) in illius rei quam diligit, similitudinem transformatur. Item reddit animam grossam quo ad contemplationem spiritualem: & combustam, quo ad affectionem temporalium, vt temporalia nimis ardenter diligat Hoc ergo amore, dum anima respergitur afflictione multiplici frequẽter amaricatur. Sed si fuerit anima aerea, idest spirituali amore cõiuncta, & à terreni amoris puluere purgata, tũc cœlesti

Psalm.

Hugo.

cœlesti, & spirituali dulcedine, quæ pluries erit plena. Item anima habet aspectus & affectiones similes aspectibus signorum & domorum cœli. Distinguunt enim Astrologi quinq; planetarũ aspectus. scilicet coniunctũ, oppositũ, sextilem, tertium, & quartum. Coniunctus aspectus est, quando vnus planeta irradiat super alium in eodem signo citra quintodecimũ gradũ, secundum Azaelem. Et (vt idem tradit) fortissimus & pessimus dicitur, & præcipuè quãdo duo planetæ maliuoli (vt sunt Saturnus & Mars) coniunguntur in signo eiusdẽ cõplexionis puta in Ariete vel Tauro. Et hic aspectus signat amicitiam & concordiã malorum hominũ ad inuicem connentionẽ in aliquo facto: & hæc vnitas pessima est, quia sicut periculosum est, si vnitas desit bonis, ita periculosum est si adsit malis, prout Greg. dicit. Alij tam Astrologi dñt, q̃ hic aspectus non est semper malus, sicut si Iuppiter & Venus coniungantur in Libra vel in Geminis, & sic iste aspectus qñ est inter beniuolos planetas, non est malus, quia bonorũ concordia & conuenientia non est noxia, sed bona. Oppositus aũt aspectus est quando duo planetę sunt in oppositis signis: qui dicitur pessimus ꝓpter contrarietatẽ signorum, & præcipuè qñ planetę hñt contrarias qualitates, puta si Venus sit in Ariete, & Saturnus in Libra. Et hic aspectus designat inimicitiam & discordiam superborũ & tyrannorum ad inuicem quæ pessima est: qa causa fortissima & periculosissima bella Sextilis autem aspectus dicitur, qñ inter duos planetas sunt duo signa integra, vt qñ aliquis planeta (in aliquo signo ascendente) aspicit tertium ante se, & tertium post se, & hoc est à tertio in vndecimum, verbi gratia. Si aliquis planeta fuerit in initio Arietis, aspicit illum, qui est in capite geminorum ante se vel illum, qui est in initio Aquarij post se, quod est signum vndecimum. Et hic aspectus vocatur sextilis, eo q̃ teneat sextam partẽ cœli. s. quadraginta gradus. Et taliter aspectus est laudabilis bonus, & fortunatus: Est enim signũ domus dilectionis secundum Astrologos, s. propter concordiã signorũ in vna qualitate. Talis ergo est aspectus dilectionis spũalis proficiẽs, s. charitatis, in qua homo proficiens & ascendens aspicit tertium ante se, scilicet Spiritumsanctum qui est tertia in trinitate persona, a quo videlicet causatur ipse amor charitatis, secundum illud Apo. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritumsanctum, qui datus est nobis, & tertium post se, scilicet proximũ. Nã hõ in se hẽt duo quæ primo debet ex charitate diligere, s. animam suam & corpus suum: postea debet diligere proximum suum, sicut se ipsum. Alius aspectus qui dicitur tertius est, quando duo planetæ sunt in signis similibus. Et fit à quinto signo & nono. Verbi gratia si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit eum qui fuerit in Leone ante se. & eum, qui in Sagitario post se, quod est signũ nonũ. Et dicitur tertius, quia continet tertiam partẽ cœli. s. 120. gradus. Et hic aspectus est optimus, quia est in signo per fidẽ amicitiæ, vt dicit Misael, quia ibi non est contrarietas in qualitatibus signorũ præcipuè si fuerint planetæ in qualitatibus concordantes, vt Iuppiter & Venus. Hic repræsentat aspectum charitatis iam perfectæ, qui dicitur tertius: quia tria sunt quæ debet homo perfecta charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, & proximum.

Gre. o. — Rom. 8. — Mi a.

Quartus aspectus est à quarto signo & decimo. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis aspicit illum, qui est in capite Tauri ante se, & eum qui est in capite Capricorni post se, quod est decimum signũ. Vnde est aspectus quartus, qñ sunt inter planetas tria signa integra. Et hic aspectus dicitur quartus, quia continet quartam partem cœli, scilicet 90. gradus. Et hic aspectus dicitur esse malus: quia in illo signo sunt iræ, inimicitiæ, & inuidiæ, vt dicunt Astrologi, s. propter contrarietatem signorũ. puta si Sol fuerit in Ariete, & Saturnus in Cãcro. Possumus autem dicere, quòd hic aspectus malus repræsentat aspectum quatuor malarũ affectionum, quæ semper aspectum faciunt esse malum, s. inuidia, ira, odiũ, & luxuria. Malus enim est aspectus inuidorum, Eccles. Nequam est oculus liuidi, id est inuidi. Item iracundorum: vnde de Saule irato contra Dauid dicitur, quòd tam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Item odientium sine inimicorum, quorum est aspectus insidiosus & fraudulẽtus. Eccl. In oculis tuis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Item luxuriosorum, quorum est aspectus infectus & corruptus. Pet. Oculos habentes plenos adulterij.

Eccl. 14. — 1. Re. 18 — Eccl. 12 — 2. Pet. 2.

Hominum in vitiis, seu virtutibus ac artibus naturalis proclinitas, ex animæ, vt corporisq; complexione ob planetarum variabilem influxum, et in corpore dominium, ortum habere declaratur. Cap. VII.

Aptitudines virtutum, vitiorum, & artium insunt hominibus ex natura non tantum ex parte animæ, sed etiam ex parte corporis, & complexionis quam anima, vt plurimum sequitur. Nam diuersi homines sunt apti, & dispositi naturaliter ad diuersas artes. Et hoc est propter vires, & dominium diuersorum planetarum. Verbi gratia quantum ad virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt dicit Ptolomæus) disponit homines ad doctrinam. Iuppiter ad honestatẽ: Mars ad magnanimitatem, Venus ad amicitiã. Mercurius ad eloquentiam & sapientiam. vnde (secundum Ptolo.) Mercurius dat esse studiosos, & scientiæ numerorum amatores. Sol ad virtutum spiritum & animam: Luna ad pudicitiã. Similiter quantum ad vitia Saturnus (vt dicit Ptolom.) disponit ad pigritiam. Iuppiter ad vanam gloriam, & pompam diuitiarum, & honorum, & vestimentorum. vnde dicit Ptolom. quòd sub Ioue sunt honor & diuitiæ, & optimũ indumentum, Mars ad iram, vnde (secundum Ptolom.) sub Marte continetur prælium, carcer, & inimicitiæ. præest enim Mars coleræ, & igni, & coléricæ complexioni. vnde disponit ad audaciam, & animositatem, & appetitum vin-

Ptolo.

dictæ, & ideo Mars ab antiquis Deus vocabatur bellorum. Venus disponit ad luxuriam & voluptates: Sol ad auaritiam. vnde dicit Ptol. quòd sub Sole continetur spes lucri: fortuna & hæres. Mercurius ad furtum & mercationum fraudes; vnde Ptol. dicit, quòd sub Mercurio continetur fortunium, negociatio, & furtum. Luna autem (secundum Ptol. & Albumasar) existens in secundo signo post ascendens efficit, & ostendit mœrorem & tristitiam. In quarto verò, & quinto, & octauo efficit & designat rixant, anxietatem, fugant & mutabilitatem. Similiter quantum ad artes Saturnus disponit homines, vt sint terrarum cultores, & grauium ponderũ portitores, trapezetæ, id est campsores argenti tractatores, & scriptores. Mars verò disponit ad artes, & operationes igneas, vt furnarios & ferrarios. Venus verò vt sint cantores, musicorũ amatores specierum confectores, artifices & vestium muliebrium incisores. Mercurius verò disponit ad scientiam, & vsum calculi & computationis, & ideo dicitur fuisse Deus mercatorum. Sol verò habilitat hominẽ ad omnia opera auri, si fuerit in exaltatione sua. Si verò in cantus, ad omnia opera æris habilitat & disponit. Luna vero disponit ad artes nauticas & aquaticas.

Albu.

De vmbræ effectibus septem, qui Auaritiæ vitio detestabili pluribus de causis optimis similitudinibus ascribuntur. Cap. VIII.

Avaritia assimilatur vmbræ propter septem. Primo, quia vmbra est luminis impeditiua, sic & cupiditas auaritiæ impedit animæ lumen gratiæ. Nam sicut vmbra terræ causat ęclipsim lunæ, scilicet quando terra interponitur inter lunam & solem, ita terrenorum cupiditas causat æclipsim animæ, quando interponitur inter eam, & Deum. Ps. Repleti sunt qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum. Greg. Tenebra animæ est diuitiarum cupido. Secundo, quia vmbra est caloris repressiua, vel totaliter extinctiua, & sic cupiditas siue auaritia calorẽ charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidẽ, quia tanto minus diligitur Deus, quanto magis diligitur mundus. Si ergo amor cupiditatis sit inordinatus, non tamen in tantum, quòd præferat diuitiarum affectum amori diuino, scilicet, vt propter diuitias nõ velit aliquid contra Deum, vel proximum; diminuit quidẽ charitatem, sed non extinguit, quia tunc est peccatum veniale. vnde Aug. dicit, quòd venenũ charitatis est cupiditas rerum temporaliũ: augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excrescit, quòd præferatur charitati, scilicet, vt propter diuitiarum affectum non vereatur facere contra amorem Dei, & proximi, sic auaritia est peccatum mortale, & totaliter charitatis amorem extinguit. Io. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Tertio, quia vmbra est sterilitatis inductiua, quia nihil quasi crescit, vbi est continua vmbra. Sic

Psal. 73.
Greg.
Aug. li. 83. q.
1. Io. 2.

semina diuinorum verborum non possunt crescere, & fructus producere, vbi est auaritia & diuitiarum cura solicita. Matth. Solicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat verbum. Quarto, quia vmbra est serpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quasi colens vmbram. Ita auaritia maximè est serpentibus infernalibus, idest dæmonibus accepta, quia maximè per eam animas illaqueant, vnde Apost. dicit quòd qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli. Quinto, quia vmbra est maturitatis fructuum retardatiua. Ita tenacitas auaritiæ, fructus pœnitentiæ, & si non omnino aliquando impediat, tamen retardat: quia nullum pœnitentiæ opus homines sic difficulter, vel negligenter faciunt, sicut malæ ablatorum restitutiones. Suggerit enim Diabolus illud verbum. Psalm. Beatus qui tenebit &c.

Sexto, quia vmbra est timoris excussiua, & hoc quia tenebrosa est. Ita simili modo auarus semper timet ne perdat quod acquisiuit, vel ne deficiat sibi quod habebat. Et ideo non liberẽ, nec propriè vtitur eo. Propter quod dicit Hieronymus, Auaro tam quod habet, quàm quod nõ habet deesse fatemur.

Septimo, quia vmbra est somni prouocatiua, & hoc propter frigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit in secreto thalam. Ita similiter auaritia inducit somnum, id est, profunditatem & immobilitatem peccati. Radix enim omnium malorum est cupiditas.

Mat. 13.
1. Thi. 6
Psal. 38.
Hier. ad Pauli.
Iob. 40.
1. Thi. 6

Aureolæ quæ Martyribus Virginibus, ac Doctoribus, seu sacræ scripturę Prędicatoribus debentur luminarium coronis pluribus rationibus comparantur, quare de causa sic vocentur quidque sint, & vbi stant explanatur. Cap. IX.

Aureolæ sanctorum assimilantur coronis luminarium, Apparet enim circa solem, & lunam, & stellas notabilis corona quædam alba quæ, Graeè dicitur halon. Et ita quidam sancti notabiles, scilicet martyres, virgines, & doctores, præter communem coronam gloriæ quæ aurea vocatur, adhuc dicuntur habere aureolas. Et designat aureola quoddam accidentale præmium siue gaudium de operibus a se factis, quod habent ratione victoriæ excellentis, quod quidem est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudent, quod gaudiũ dicitur aurea, vnde Exod. Facies super auream alteram coronam aureolam. Significantur ergo aureolæ in huiusmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia scilicet fit in eis circulus post circulum. Nam sicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulum post circulum qui paulatim euanescit, Ita cum vapor quieto tempore est in aere rarus, nondum contractus in nubem, si radius solis, vel lunæ, vel stellæ cadat directè in centrum illius vaporis, diffunditur humidum circa radium, ex hoc fit circulus post circulum: impulsum enim sequitur formam impellentis. Omne autem lumen naturaliter est

Exo. 25.

est rotundum, & ideo ille vapor rotundatur, & ita videtur iuxta luminare cum sit propè terram. Ordo ergo circuli post circulum, id est coronæ in sanctis illuminatis, repræsentat ordinem aureolæ, post auream, vel vnius aureolæ post aliam in aliquibus beatis. Sicut quidam beati in cœlo habent tantùm auream quæ est omnibus communis, scilicet perfectum gaudiũ quod habent omnes beati de perfecta coniunctione ad Deum. Et vocatur aurea siue corona, tum quia cum quadam pugna acquiritur, quia regnum cœlorum vim patitur &c. tum quia per hoc sancti efficiuntur participes regiæ dignitatis. Vnde hanc auream habet Beata Maria Magdalena. Sed vlterius quidam alij super hoc habent aureolam, id est, quoddam accidẽtale gaudium de aliqua excellenti virtute, puta de virginitate: sic etiam Beata Martha quæ etiã fuit virgo. Et quidam super aureolam virginitatis adhuc habent aliam, scilicet prædicationis & doctrinæ, sicut beatus Dominicus qui fuit virgo & doctor. Et quidam post hunc circulũ adhuc habent alium, scilicet martyrij, sicut beatus Petrus Martyr de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui fuit virgo, doctor, & martyr, & ideo ascendit aureolam triplici doratus.

Mat. 11.

Secundò ratione temporis, quia fiunt huiusmodi coronæ tempore temperati frigoris. Nam magnus calor vaporem dissipat, & frigus intemperatum nimis condensat. Est autem in mundo intemperatum frigus malitiæ, & ideo non dantur ibi aureolæ, nec in inferno vbi intemperatur calor gehennæ: sed tantum in cœlo, vbi est refrigerij temperamentum.

Tertio ratione significationis, quia hic circulus si circa periferiam spissatur & nigrescit, vel viridescit, significat humidas impressiones casuras. Si autem attenuatur & sic deficit, aut hoc est æqualiter, & tunc significat quietem & serenitatem aeris aut in vna parte, & tunc ex illis oritur ventus. Si vero rumpitur & laceretur in pluribus locis, significatur tempestas, secundũ Senec. Ergo prima significatio scilicet humectatio per pluuiam doctrinæ, refertur ad prædicatores. Secunda, scilicet serenatio, refertur ad virgines, in quibus serenatur mens ad victoriam carnis. Sed tertia, scilicet ventus vel tempestas refertur ad amatores diuinę passionis. Et in istis tribus tantum, dantur aureolę in cœlo.

Senec.

Fonti fluuioq; Iordanis Baptismatis sacramentũ ob varias eorum proprietates quæ hic exprimuntur, iure assimilatur. *Cap. X.*

Baptismus assimilatur fonti propter septem. Primo quia fons est sui cõmunicatiuus. Nulli enim se fons occultat, sed æquè pauperi & diuiti se communicat. Ita similiter etiam baptismus communis est, & nulli negatur, nec puero, nec seni, nec pauperi, nec diuiti. Zac. Erit fons patens domui Dauid, in ablutionem peccatorum.

Zac. 14.

Secundo, quia fons est sordium ablutiuus, & baptismus omnes abluit sordes peccatorum, scilicet originalis & actualis & venialis. Iudith. Exibat in vallem Bethuliæ & Baptizabat, idest, lauabat se in fonte.

Iud. 12.

Tertio, quia fons est locorum adiacentium sibi fœcundatiuus. Et ita etiam simili modo baptismus se suscipientes dicitur fœcundare, in quantum fructus gratiæ, idest, virtutes confert non habenti, & auget habentibus. Vnde super illud Psal. Super aquam refectionis &c. dicit glosa, quòd anima peccatorum ariditate sterilis fecundatur per baptismum. Prou. veniet vt fons messis tua.

Psal. 22.
Prou. 8.

Quarto, quia fons est aquæ multiplicatiuus. Nam quamuis in ortu suo sit paruus, tamen propter indeficientem fluxum magnorum fluuiorum est causatiuus. Nullus enim est fluuius ita magnus quin occultè, vel manifestè à fonte aliquo nascatur. Ita similiter baptismus auget & multiplicat in adultis gratiam & virtutes. Hest. Fons paruus creuit in fluuium, & in aquas plurimas redundauit.

Hest. 10

Quinto, quia fons limpidus est rerum omnium in eo existentium ostensiuus. Quia scilicet vsque ad fundum videntur, quæ sunt in eo. Ita baptismus dirigit in visionem spiritualem interiorem & exteriorem, interiorem quidem in quantum baptismus dicitur fidei sacramentum quæ oculos mentis idoneos facit ad visionem diuinorum. Exteriorem verò, quia baptizatis conceditur inspicere sacramentum eucharistiæ, & non alijs vt Diony. dicit, vnde baptismus (secundum Damasc. & Dionys.) dicitur habere virtutem illuminatiuam. Hier. Quis dabit oculis meis fontem.

Diony.
Hier. 9.

Sexto quia fons est caloris refrigeratiuus: quia baptismus est ardoris & concupiscentiæ, & fomitis mitigatiuus, inquantum in baptismo confertur gratia, per quam adhibetur remedium ne fomes vel concupiscentia dominetur. Prou. Fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Ruina enim mortis est concupiscentia, quia si secundum carnẽ vixeretis, morlemini, dicitur. Rom.

Pro. 17.
Rom 8.

Septimo quia fons est in altum ascensiuus. Nam quãto primo descendit aqua fontalis, tanto postea ascendit. Vnde quia baptismalis gratia de cœlo venit, in cuius rei signum cęli aperti sunt super Christum baptizatum, ideò ipsa facit vsq; in cœlum ascendere baptizatos: & ideo dicitur baptismus aperire ianuam cęli. Ioã. Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Luc. 3.
Ioan. 4.

Item baptismus est figuratus in fluuio Iordanis.

Primo, quia Iordanis lepram Naaman Syri mundauit: & similiter aqua baptismi mundat lepram, idest infectionem peccati.

Secundò, quia Iordanis regionẽ Iudæorũ fideliũ à regione infidelium diuidit: & similiter sacramẽtum baptismi distinguit religionẽ fidelium, i. Christianorũ, ab omniũ infideliũ populis. Iob. Diuidit torrens à populo peregrinanti.

Iob. 28.

Tertio, quia Iordanis corã filijs Israel se aperuit, & ad terram promissionis siccum iter exhibuit: in quo significatur, ꝙ baptismus ianuã gratiæ nobis aperit, & ad terrã promissionis, idest

ad vitam æternã viam nobis facit. Ioannes: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Quarto quoque, quia Iordanis ex contactu mundissimæ carnis Christi, sanctificari meruit: vnde eo mediante Christus, vim regeneratiuã contulit aquis. Et ipsum sacramentum humanæ salutis, id est baptismum, in aqua fieri instituit. Ephe. Mundans lauacro aquæ.

Eph 5.

Quinto, quia in Iordane Ioannes Baptista cœlos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, filiũ in carne lauit, Spiritum sanctum in columbæ specie super ipsum descendere vidit: in quibus significatur, q̃ baptismus ianuam cœli aperit, & ad sanctæ Trinitatis notitiam & visionem apertam, in qua consistit vita æterna, fœliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus venti varij effectus pluribus rationibus conferuntur. *Cap. XI.*

Beatitudines quæ enumerantur in sermone Domini in monte, possunt assimilari ventis. Nam primũ ventus est nauigantium deductiuus & promotiuus: fortissime enim in mari curritur si bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autem proprie competit primæ beatitudini quæ est paupertas spiritus. Nam pauperes spiritu sunt, qui per mare huius sæculi ad portum & quietem regni cœlestis expedite & sine impedimento perueniũt. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vbi nota, quod in mari huius sæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauem animæ frequenter submergunt. Vnum impedimentum est ex vndis siue fluctibus tumescentibus: & illud designat elationes & tumores honorum mundanorum. Hoc autem impedimentum tollit paupertas spiritus. Nam (sicut dicit glosa) Pauperes spiritu sunt humiles Deum timentes, & tales profecto non ambiũt, sed fugiunt honores, vnde unda tumescentis superbiæ minime hos inuoluit.

Matt. 5.

Secundum impedimentum est ex scopulis occurrentibus, in quos quandoque nauis impingit. Et isti scopuli sunt curæ seculi & cupiditates diuitiarum, à quibus etiam liberat paupertas spiritus. Vnde dicit alia glosa, q̃ pauperes spiritu sunt, qui nihil habẽt & omnia possidẽt: quorum scilicet gloria est nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere.

Tertium impedimentum est ex syrtibus absorbentibus. Sunt enim in mari syrtes, id est loca sabulosa interesse aquosa profunda nimis. Hęc aũt profunditas aquarum est voluptas illecebrarum carnis, à quo etiam impedimento paupertas spiritus liberat. vnde dicit glosa super Lucam q̃ pauperes spiritu sunt, qui nõ quęrunt illecebrosa. Talibus ergo pauperibus promittitur regnum cœlorum, in quo scilicet assequuntur & excellentiam bonorum, & voluptatem spiritualium delectationum: de qua in Ps. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Ps. 35.

Secundũ ventus est ardoris & æstus refrigeratiuus, sicut patet de aura & de vento frigido Aquilonari. Et huic assimilatur secunda beatitudo quæ est mititas cuius est refrenare passiones irascibiles, & præcipue ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus, Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Mititas & mansuetudo idem sunt realiter, tamen posset dici, q̃ differant, quia mãsuetudo dicitur quantum ad effectum. vnde Cassiodorus dicit super Psal. q̃ mansueti dicuntur quasi manu assueti, hoc est tolerantes iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum. vnde ille dicitur mitis quem non afficit rancor & ira. Tales sunt beati, quoniam possidebunt terram. Et in hoc quod dicit: Possidebunt, notatur securitas, in hoc verò q̃ dicit: Terram, notatur stabilitas. Vel secundum August. possessio terræ significat affectum bonum animæ quiescentis æternæ, quæ per terram significatur.

Cas.

Aug. sup Matt.

Tertio ventus est imbrium & aquarum causatiuus, sicut patet de vento australi, qui cum sit calidus & humidus aerem condensat, & turbulentiam generat. vnde dicitur auster ab hauriendo aquas. Huic assimilatur tertia beatitudo scilicet luctus in quo imber lachrymarũ effunditur. Et de hac Dominus dicit, Beati qui lugẽt, scilicet peccata sua, vel etiam aliena. Chrysost. Beatus qui peccata sua luget, beatior qui luget aliena, qui enim aliena luget certum est, quod sua non habet quæ lugeat.

Chrys. in Mat.

Sequitur præmium, quoniam ipsi cõsolabuntur, & hoc quadrupliciter. Primo de peccatorũ remissione. Isa. Conuersus est furor tuus, & consolatus est me. Secundo de pœnarum euasione Apoc. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit neque luctus neque dolor. Tertio de gratiæ & gloriæ adeptione. Isa. Gaudete gaudio vniuersi, qui lugebatis super ea. Quarto de vltione malorum Psal. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam.

Isa. 12.
Apo. 6
Isa. 66.
Ps. 57.

Quarto ventus est ignis accensiuus, vnde fabri habent conflatoria per flatum siue ventum ignem accendentia. Hoc autem competit quartę beatitudini, quæ est esuries iustitiæ. hæc enim esuries nihil aliud est, quam succensum & ardens desiderium iustitiæ. Nam esurire, est cum desiderio velle: vnde esurire debemus iustitiã, vt intelligamus nos semper indigere. Et ideo de hac dicit Dominus. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, qm ipsi saturabuntur. Et dicit qui esuriunt iustitiam, non pecuniam. Ps. Diuites eguerunt, & esurierunt. Item dicit iustitiã, non sapientiam: quia de sapiẽtibus seculi & curiosis dicit Psal. Esurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Item dicit iustitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrsus impatiẽs princeps impius super populum pauperem. Itẽ dicit iustitiam, non lasciuiam. Luc. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Sequitur pręmium, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet cum viderint vindictam. Isa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me.

Ps. 33.
Ps. 106.
Pro. 27.
Luc 15.
Isa. 65

Postea

Postea sequitur. Et erunt ad satietatem visionis omnis carnis. Item satiabuntur cum apparuerit gloria domini, Psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Quinto ventus est seminum productiuus, nutritiuus, & augmentatiuus, sicut patet de vento australi, qui calorem causat, pluuiam & rorem administrat, poros terræ aperit, gramina & semina producit, nutrit, & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini scilicet misericordiæ, quæ semina eleemosynarum. (De quibus Apostolus loquitur dicens: Qui parcè seminat parcè & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo, auget continuando. De his seminibus fructus æternus colligitur, dicente Apostolo, Qui seminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic est igitur misericordiæ ventus, qui calorem amoris pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, idest viscera terreni hominis aperit, & semina eleemosynarum producit. De hac igitur misericordia dicit Dominus, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, Augu. Misericordia est, quædã alienæ miseriæ compassio. Hylarius. Misericordes, sunt qui in quibuslibet subueniunt miseris quorum beniuolo affectu ad omnes tantum delectatur Deus, vt eis misericordiam suam præstiturus sit. Et nota, quòd misericordia initiatur respectu curæ suæ propriæ. Eccle. Miserere animæ tuæ placens Deo: augmentatur respectu necessitatis alienæ, Iob. Si comedi buccellam meam solus, consumatur respectu iniuriæ illatæ quando homo orat pro persequentibus.

Sextò, ventus est aeris serenatiuus, sicut patet de vento boreali qui cum frigidus & siccus, est aeris depuratiuus, pluuiarum & imbrium fugatiuus, & serenitatis inductiuus. Hoc igitur competit sextæ beatitudini, quæ est mundicia cordis, in qua est conscientiæ tranquillitas & serenitas. De hac dicit dominus, Beati mũdo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Dicuntur autem mundo corde illi, qui sunt mundi a vitijs quos non arguit conscientia peccatorum, qui dicuntur beati, quoniam ipsi & non alii Deum videbunt in præsenti per contemplationem, in futuro per fruitionem August. Deus quem non nisi mundi cernere possunt. Idem Deus quam clari quam felices quam beati qui te contemplantur. Bernar. Delectabilis est ad videndum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum.

Septimo ventus est corporum conseruatiuus & augmentatiuus: sicut patet de ventis borealibus qui corpora conseruant ex eo quod aerem pestilentem sanant, & digestiuam adiuuant & retentiuam confortant. Item augmentant vim regeneratiuam: vnde Arist. dicit, quòd sub hoc vento generãtur masculi, & ideo Iacob sub hoc vento dicitur posuisse virgas varias ante oculos ouium, vt generarent, scilicet sub Aquilone. Hoc autem competit septimæ beatitudini, scilicet paci, per quam pestilentiæ bellorum remouentur, virtutes confortantur: & bona tam spiritualia quàm temporalia augmentatur. Naam in pace interiori conscientiæ, conseruantur & augentur bona spiritualia. In pace verò temporali, conseruantur & augentur bona temporalia: quia (sicut dicit Salust.) Concordia paruæ res crescunt: maximè verò discordia dilabuntur. De hac ergo dicit Dominus, Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur. Et dicuntur pacifici, pacem habentes ad seipsos. Cor. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Item dicuntur pacifici pacem facientes inter proximos: vnde Ber. Non dicit beati pacidici sed pacifici: quia non tantum pax est dicenda, sed facienda. Et sequitur præmium quoniam filij Dei vocabuntur: tum quia ipse est Deus pacis, tum quia eius proprium est reconciliare. Item quia ipse fecit nobis pacem.

Quomodo humana vita instar terræ, et aquæ perficitur ac viuatur. Cap. XII.

Bonitas & malitia humanæ vitæ, multum prouenit ex exercitio, & otio personæ. Est enim humana vita velut terra, quæ quãto plus foditur & vertitur, tanto insita ei virtus cũ singulis partibus amplius permiscetur & semper aptior redditur, vt ex ea fructus multiplex generetur. Quando verò nimis stat otiosa, ad productionem fructuum redditur minus apta. Sic et vita hominis quanto bonis laboribus amplius exercetur, tanto fructus gloriosior finaliter ex ea colligitur. Sapien. Bonorum laborum gloriosus est fructus. vnde consulitur Pro. Diligenter exerce agrum tuum &c. Sed econuerso, cum vita humana sine labore operis & pœnitentię cultura pigrescit: non fructus vtiles, sed noxias herbas gignit, cum secundùm illud Prou. Per agrũ pigri hominis transiui, & vineam viri stulti: & ecce totum repleuerunt vrtieę, Ager hominis pigri est vita hominis otioli, quam replent vrticæ, idest vitiorum incendia. Eccle. Multam malitiam docuit otiositas.

Item bonitas & malitia humanæ vitæ variatur ad modum aquæ: variatur enim aqua in bonitate & malitia secundum Auicenam. & sunt regulæ sumptæ à multis. Prima a motu, quia currentes aquæ sunt meliores stantibus. Item currentes ad Orientem sunt meliores currentibus ad Septentrionem. Currentes vero ad meridiem peiores currentibus ad Occidentem. Similiter inter homines currentes per velocitatem, & continuitatem bene operandi, vel per viam mandatorum Dei remunerantur tanquam boni, Matth. Voca operarios, & redde illis mercedem suam. Ociosi vero stantes obiurgantur tanquàm mali. Ibidem. Quid hic statis tota die ociosi? Vel currentes sunt feruenter amantes. Apostolus: Sic currite, vt comprehendatis: sed quasi stantes sunt, qui motu amoris carent. Et hoc stare, cadere est, Apostolus. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Sed qui currunt ad Orientem, idest, ad Christum, (de quo Zacha. Ecce vir oriens nomen eius) isti sunt boni: Qui verò ad Septentrionem, id est, ad statũ peccati, vbi abundat frigus malitiæ, Vnde significatur ipsum per Septen-

Marginalia: 16; o.9.; Aug. 9. de ciui. Dei.; Hilar.; Eccl. 30; Matt. 5.; Aug.; Ber.; Arist. t. Etetic.; 2. Co. 13; Ber.; Sap. 3.; Pro. 24.; Pro. 24.; Ecc. 33.; Matth.; 2. Co. 9.; 1. Co. 9.; Zac. 6.

Septētrionem, i. per vrsum siue per arcturum, continet septem stellas gelidas, idest, septem capitalia vitia, quibus in anima extinguitur ea lor charitatis: isti inquam sunt malæ aquæ, id est malè dispositi. Item isti qui currunt ad me ridiem vbi est feruor solis, idest, ad fauorē mundanæ cōsolationis, scilicet, vt velit in hoc mundo suas consolationes habere, peiores sunt currentibus ad occidentem, idest ad casum aduersitatis. vnde Abraham dixit diuiti epuloni: Recordare quia recepisti bona in vita tua. Ecce iste cucurrit ad meridiem, & Lazarus similiter mala, & iste ad occidentem. Sequitur, Nunc vero hic consolatur: tu vero cruciaris. Melius est ergo hic ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.

Luc. 16.

Eccl. 7.

Secunda regula sumitur a quiete aquæ. Nam statium aquarum sunt gradus. In primo enim, & maiori gradu malitiæ sunt aquæ stantes, quæ habent viscosam pellem in superficie: secundo paludales: tertio lacuales: quarto puteales, quinto fontales. Intelliguntur ergo per puteales, quę sunt profundæ, peccata cordis: per fontales, quæ extra prodeunt peccata oris: per lacuales, quæ se latius, & patenter extendunt peccata operis: per paludales autem, quæ fumositates generant, & sunt causa corruptionis perniciosa exempla præcipuè prælatorum. Sed per aquas viscosam pellem habentes, inhærentiam consuetudinis prauæ intellige, quæ est viscus tenaciter inhærens. Omnes ergo hæ aquæ, sunt malæ, licèt plus, & minus, vt patet per se.

Tertia regula sumitur a fundo aquæ. Nam quæ habent fundum lutosum sine corruptione sunt bonæ: quæ arenosum sunt minus bonæ, quæ plumbeum sunt malæ. Fundus aquæ est cor, quod est fundamentum vitæ: hoc si esset lutosum, idest immundum cum corruptione peccati: tunc non faceret aquam bonam, idest bonam vitam: sed si sit lutosum, idest humile, vt scilicet homo consideret, & cognoscat se esse, vt vas luteum, & fragile, sicut dicit Apostolus. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus: rūc quia tale lutum siue fundum est sine corruptione peccati, facit bonam aquam, idest inducit ad bonam vitam. Sed si sit fundū arenosum, idest cor mundum: sed tamen aliquantulum graue, idest tardum & tepidum ad spiritualia opera, est aqua, idest vita minus laudabilis. Sed si sit plumbeum, idest iniquitate grauatum, quia iniquitas grauat ad modum plumbi. Isa Grauabit cum iniquitas sua: tunc est aqua. i. vita mala.

2 Co. 4.

Quarta regula sumitur a vi minerali per quā transeunt. Nam quæ per aurum transeunt, minus nocent, quam quę per ferrum licèt confortent interiora: sed quæ per cuprum sunt pessimæ, & minus validæ. Per transitum auri accipitur cupiditas auarorum, quę est mala: per transitum ferri truculenta tyrannorum, quæ est peior: per transitum autem cupri, impuritas hæreticorum, quæ est pessima: plus enim nocerunt ecclesiæ hæretici animas corrumpentes, quàm tyranni corpora perdentes.

Quinta regula sumitur a grauitate, & leuitate: nam aquæ leuiores sunt meliores; vnde aqua cocta leuior, & penetrabilior est, quàm cruda. Non enim verū est dictum quorundā rudium, scilicet q cum aqua coquitur subtile euaporet, & grossum remaneat: & ideo sit grossior quàm cruda: quia solum corpus mixtū, & compositū inspissatur decoctione: simplex aūt fit rarius: q a per calidū, quod hēt congregare homogenea, se parantur partes aquæ a terrestribus, quæ prius omnes mixtæ erant. Alia etiam causa est: quia aqua cū coquitur subtiliatur, & ideo partes terrestres magis penetrant per ipsam & descēdendo resident in fundo. Vnde oportet q aqua cocta maiorē faciat residentiā quam non cocta: ergo melior est aqua lenis, quàm grauis, & cocta quàm cruda. Et sic ēt mens tunc est bona, qñ est ab onere peccati leuigata, & a terrestri amore separata. Sed tunc ecōtrario mala, qñ est peccato grauata & terrestritate in terreno amore respersa. Sed tunc est mens perfecta: qñ est igne diuini amoris decocta, vel igne tribulationis purgata, & probata: quia patientia opus perfectū hēt: sed si sit cruda igne amoris, non calefacta nec igne alicuius aduersitatis purgata, tunc nec laudabilis est nec sana.

Charitati, quæ omnium virtutum forma ac perfectio existit, solis, ignis, caloris, argilleq, proprietates attribuuntur. *Cap. XIII.*

Charitas assimilatur Soli propter sex. Primo, quia sol est virtutis vnitiuæ. Planetas enim vnit & conciliat in effectibus suis. Conciliat ēt cōtraria elementa inuicem. sic etiam charitatis effectus est vnire spiritualiter: vnde Apostolus vocat eam vinculum perfectionis, quia scilicet per se tè vnit & ligat animam Deo, & corda fidelium inuicem in Deo. Propter quod de primis fidelibus ecclesiæ in quibus charitas abundabat, dicitur, quòd multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. Psal. Ortus est sol & congregati sunt, scilicet fideles in vnum.

Col. 3.

Acto 4.

Ps. 104.

Secundo, quia sol est virtutis viuificatiuæ, quia nihil viuit vbi sol non attingit. Vnde plantæ per absentiam solis videntur in hyeme mortuæ: approximante sole in verè, iterum fiunt viuæ. Ita charitatis dilectio de morte transfert ad vitam, secundum illud: Nos scimus, quòd translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus. Eccl. perfruere vita cum vxore quam diligis cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole. Quasi enim vir est spiritus, & quasi vxor caro. Tunc enim spiritus cum vxore sua vita perfruitur quando simul cum ipsa carne charitatis operibus exercetur, & ipsorum dulcedine quasi fructibus quibusdam reficitur: & hoc cunctis diebus vitæ præsentis, quæ est instabilis, quia nunquam homo in eodem statu permanet & sub sole, idest sub charitatis feruore.

Ioan. 3.

Eccl. 9.

Iob. 14.

Tertiò, quia sol est virtutis eleuatiuæ sine attractiuæ, quia vi caloris vapores a terra & mari deducit: & eductos sursum attrahit & condensat in nubes, & sic condensatos inuicē in niuea

in niues, grandines vel aquas resoluit. Ita charitas corda calefaciens, vapores affectionũ, vel orationum, vel compunctionum ab eis educit, & sursum ad Deum attrahit & tandem in lachrymas resoluit.

Quartò, quia sol est virtutis perfectiuę: quia calor elementaris incipit agere, generationem corporum: solaris autem calor perficit & producit ad debitum complemẽtum, vt dicit Alexander. Ita vitam spiritualẽ timor inchoat: sed charitatis amor prouehit & consumat: vnde perfecta charitas foras mittit timorem. Ioan. 4.

Quintò, quia sol est virtutis formatiuæ, quia scilicet per eius elongationẽ & approximationẽ facies hominum, & corporaliũ disponuntur: vt dicit Isido. sicut patet in Ethiopibus & alijs cõtrarijs regionibus. Ita charitas forma est omniũ virtutum, sicut dicit Ambr. & hoc apparet quadrupliciter. Primo, quia mouet omnes virtutes ad opera per quæ percipiuntur virtutes & merentur augeri. Secũdo, quia omnes virtutes mouentur ad finem charitatis, scilicet ad bonum. Charitas enim habet bonum pro fine tantum. Tertio quia charitas augmentat virtutum delectationem, & tollit fastidium, & alleuiat onera propter ipsius boni desiderium. Quarto, quia complet animam & perficit non quidem in esse naturæ, sed gratuito. Isido. Ambr.

Sextò, q a sol est virtutis immutatiuæ. Immutat enim ipsos dies, quia secũdum diuersam solis dispositionem, immutationẽ recipit dies. Nã primo rubet in mane, lucet in tertia, feruet in meridie, pallet in vespere. Vnde & quatuor æquos fingit fabulis habuisse, primus eritheus, id est rubeus, secundus athericeus, idest splẽdẽs: tertius lampas, id est ardens, quartus philogeus id est amans terram. Ita charitas quosdam facit rubentes in martyrij passione: quosdam lucentes in doctrinæ instructione, quosdam feruẽtes in Dei affectione: quosdam pallentes in carnis maceratione.

Itẽ charitas assimilatur igni quo ad quatuor. Primo quo ad formalitatem quia, vt dictum est supra cap. 5. ignis inter cætera elementa est maximè formalis, Multum.n. habet de forma parũ de materia. Sic amor charitatis quos repletet, facit habere modicũ de affectu materialiũ siue temporalium rerum, & plurimum de appetitu formalium, i. spiritualium bonorum, vt iam nõ carnalia carnaliter, sed spiritualia spiritualiter diligat. Distinguit enim Bernardus quatuor modos diligendi, f. diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter: & spiritum spiritualiter. Secundo quo ad mobilitatem, quia ignis semper est in motu. Sic & amor charitatis eos in quibus est semper facit esse in motu boni operis. Vnde Gregorius dicit, quod nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Tertio quo ad virtuositatem. Nam ignis habet virtutem inclinãdi alta, & eleuandi infima, cõgregandi sparsa. Sic amor (secundum Dionysiũ) habet vim inclinatiuam quia inclinat superiora inferioribus. Item habet virtutem eleuatiuam, quia eleuat inferiora superioribus: & coadunatiuam, quia coadunat æqualia æqualibus. Quarto quo ad proprietatem: habet enim ignis multiplicem proprietatem, vt ponit beatus Dio. quarum aliquæ, competunt charitati: vtdelicet quòd est sui communicatiuus. Nam (sicut dicitur ibi) ignis omnibus sibi quoquomodo approximantibus non secundum locum tãtum: sed secundum congruentiam materiæ, vniuocè cõmunicatiuus est. Et propter hoc licet ignis in sphæra sua tangat orbem lunæ, non tamen imprimit in ipsum cum eorum non sit materia vna. Sic charitas facit bona esse communia & maxime inter proximos, & domesticos: quia si quis suorum & maximè domesticorum curam non habens fidem negauerit, est infideli deterior, vt dicit Apostolus. Tenetur etiam homo ex necessitate charitatis subuenire non omnibus indigentibus, quia hoc esset impossibile vnicuique, sed tenetur subuenire sibi approximantibus, idest de proximo occurrentibus. Et non solum charitas cogit hominem communicare bona sua per subuentionem, sed etiam se ipsum in obsequium vel saltem per compassionem secundum illud Cor. Libenter impendam & super impendar ego ipse. Item ignis est maximè actiuus, vnde inter elementa appropriatur ei esse actiuum, scilicet propter calidum cuius ignis est principium vt dicit philosophus. Vnde calidum primo & per se competit igni. solum autem calidum est simpliciter actiuũ inter qualitates elementares quia humidum, & siccum sunt qualitates passiuæ: frigidum autem nõ est simpliciter actiuum vel motiuum, sed mouet priuando motum: vnde etiam mouet ad centrum vbi fit congregatio & immobilitatio & non diffusio. Vnde licet alia elementa aliquo modo sint actiua, ignis tamen est magis principaliter actiuus. Et sic est charitas respectu virtutum. Vnde omnia virtutis actio perfecta, quodammodo attribuitur charitati, & ipsa dicitur esse forma omnium virtutum. Et propterea Apostolus dicit, quòd fides per charitatem operatur. Nam quia per charitatẽ ordinatur actus fidei, & etiam cuiuslibet alterius virtutis ad vltimum finem, ideo ipsa dat formam actibus omnium virtutum. Vnde nulla virtus sine ea perfectoriè vel meritoriè operatur. Et ideo Grego. dicit, quòd nihil habet viriditatis ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Ber. sup Cant. Dio. de cęl. hie. Dio. in libr. de cœ. hie. ca. vlti. 1. Thi. 5 2. Co. 12 Arist. 2. Meth. Gal. 5. Greg. in Home.

Item ignis (vt dicit Dio.) adest inuisibiliter omnibus, scilicet mixtis, licet non actu sed virtute, & ideo inuisibiliter, Vnde videmus quòd ex omni fere corpore, ignis per collisionem excutitur, & propterea Dion. dicit, quòd est præsens omnibus inuisibiliter. Et posset hoc generaliter intelligi non tantum de corporibus mixtis sed etiam aliquo modo de singulis ac omnibus corporibus inuisibiliter. Posset enim dici, quòd ignis sit primo, quidem, in corporibus superioribus scilicet cœlestibus per principium sui: quia cum omnis alteratio reducatur in cœlum, sicut in primum alterans

Dio. de cœ. hie.

setans non alteratum neque dispositum per qualitates alterabiles, oportet in cœlo esse principium omnium qualitatum actiuarum & passiuarum, sicut Mars principium est calidi & sicci intemperati & sol temperati, vel etiam vlterius in aliquam stellarum fixarum & similiter in alijs. Est etiam ignis in corporibus inferioribus per mixtionem: & est in mixtis non actu, sed virtute (vt dicit Philosophus) in se autē est actu. Sic etiam per charitatem homo omnibus adest, scilicet per affectionem. Nam cum teneatur omnes diligere, & anima verius sit vbi amat quàm vbi animat (vt dicit August.) Quia per cognitionem cognitum est in cognoscente, sed per amorem econtrario est amans in amato, oportet, quòd per ipsam dilectionem omnibus quodammodo quos diligit præsens sit, vnde Apostolus dicebat, Et si corpore absens, spiritu tamen sum præsens.

Arist. li. de Ge.

Aug.

Item ignis nunc est occultus, nunc manifestus: vnde & Dion. dicit. Cum neglectus est, id est sub cineribus occultatus, videtur quasi non esse: sed remotis cineribus subito clucet quasi prouocatus naturaliter ad quandam vindictam suæ despectionis. sic licèt charitas ex occupationibus exterioribus seu necessitatibus quandoq; videatur tepescere, tamen subito & cito reaccenditur & ex idgnatione torporis primi amplius inflammatur. Psal. Nunquid qui dormit, non adijcietur resurgat? Mach. Refulsit Sol, q prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus: vnde amor diuinus aliquando facit latere ad contemplandum: aliquando apparere ad agēdum.

Col. 2. Dio. de cæl. hie.

Psal. 40. 2. Mac.

Itē ignis sine sui diminutione est sui distributiuus, & diuisiuus, vnde ad ignem vnius candelæ innumerabiles possunt accēdi. Sic amor charitatis non minuitur: sed augetur ex eo, quòd ad plures diuidatur.

Item adhuc habet ignis plures alias cōditiones, quæ charitati conueniunt, quia ex se est lucidus, calidus, leuis, & subtilis, quia charitas facit nos lucidos in discretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues & mobiles in obedientia mandatorum, subtiles siue tenues in contemptu terrenorum, vel in abstinentia ciborum.

Item charitas assimilatur calori. Primo quidem quia calor est generationis omniū principaliter effectiuus, sicut patet de calore cœlesti. Et sic charitas est qua virtutum olm opera generantur, & ad perfectum finem perducuntur. Secundo quia calor est inferiorum ad superiora reductiuus, quia dissoluit terrestria in aquosa: & aquosa in aerea: & aerea in ignea: & sic inferiora per media reducit ad suprema. Sic charitas facit incipientē, proficientē, & perficientē, & mediante ēt proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia est durorū remullitiuus, sicut patet in metallis, quæ dissoluit, & liquefacit etiā niues & grādines: glaciesq; ne, & sic charitas dura cordæ dum apprehendit ad pietatē emollit.

Quarto, quia est liquidorū induratiuus sicut patet in ouis in igne positis, in quibus subtilioribus partibus resolutis remanentibus terrestribus res durescit: & simile facit calor solaris. Sic charitas Dei mollia, & nutantia corda consolidat, & corroborat.

Quinto, quia est grossorum & densorum subtilitatiuus. Nā rem in quā agit dissoluit, & suæ actioni idoneam facit, vnde cum rem ad simplicitatē ducere laborat, eam subtiliat: vt patet in glacie, quæ dum dissoluitur subtiliatur. Sic charitas diuites grossiores metallis, subtiliat dum eos facit omnia dare in eleemosynas.

Sexto, quia est metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis consumptiuus: & sic charitatis feruor omnis peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, quia est grauium alleuiatiuus: quia dum humiditatē, quę grauitatis est causa in rebus consumit, pōdus rei diminuit. Calidum enī facit humidū euaporare, quia vapor depuratus, & in substantiā aeream, vel leuem mutatus, rē leuiorem reddit. Corpora aūt animaliū dicuntur esse leuiora post prandiū propter caloris cōfortationē, & spirituū gnationē, quibus corpus leuiatur: & mortua corpora sūt grauiora viuis. Sic amor charitatis omnia lenia reddit: vnde Aug. dicit, q oīa sæua, & immania, tollerabilia, & propè nulla efficit amor.

Aug. de vet. do.

Octauo, quia similiū congregatiuus, & dissimiliū disgregatiuus. Vñ si aurum, plumbum, ferrū, & lapides fiant vna massa & proijciantur in fortē ignem, calor vnumquodq; coniungit cum suo simili, vt aurum cum auro, & sic de singulis si frigus omnia simul congregaret. Sic charitatis amor est, qui iustos inuicem vnit, & eos ab iniquis distinguit.

Itē charitas assimilatur argillæ propter tria. Primo, quia ex argilla vasa fabricātur. Nā argilla est terra glutinosa, & nemorosa ad varia opera figulorū apta, & est ab Argis sic vocata, apud quos primo ex tali materia vasa sunt facta fictilia. Sic per charitatē efficitur cor hominis vas diuinum, idest Dei contentiuum: quia qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.

Ioan. 4.

Secundo, quia ex argilla formanf lapides, & lateres gnantur. Nā talis terra (vt dicit Isid.) per actionē caloris liquidiores partes cōsumentis, & terrestriores consolidantis, facile in laterem cōmutatur. Sæpè ēt terra frigiditate humidi tandem mutatur in lapidē. Nā sicut dicitur a philosopho: Vnctuosum tali transmutationi est valde aptū: vnde vnctuosum est mediū inter viscosum, & euaporatiuū. Nā gratia euaporatiui, habet a calore coagulari: gratia vero viscosi nō potest ex toto educi, sed hēt amplius comprimi, & consolidari, & sic in lapidem trāsmutari. Sic per charitatē efficiuntur hoīes, vt lateres solidi, & vt lapides viui, apti scilicet collocari in ędificio supernæ Hierusalem. Vnde dicitur. Ipsi tanquā lapides viui ædificamini domos spirituales.

Isid.

Arist. 4. Methe.

1. Pet. 2.

Tertio, q a cū argilla fluxus sanguinis refrenatur. Nā argilla frigiditate sua est sāguinis cōstrictiua, ut ait Cōstātinus: vñ si cū forti aceto fuerit distēperata: & tpibus & frōti apposita prohibet de naribus sanguinē fluere. Sic acetū cōpunctionis cū argilla dilectionis cohibet fluxū pcti.

Const.

Vbi

Vbi quando caro spiritui, vicissimq; spiritus carni, totaliter subijcietur, & exprimitur. Cap. XIIII.

CAro in mundo videtur, vt in pluribus spiritui præualere, & esse fortior eo, sed in cœlo econuerso totaliter spiritus dominabitur ipsi carni: & caro erit per omnia spiritui subiecta. Videmus enim quod quilibet planeta cœlestis, fortior est in propria, quàm in aliena domo existat, & fortius esse inde imprimit, & agit. Domus enim planetarum dicuntur signa cœli, in quibus quilibet planeta dicitur habere domũ suam. Nam domus Saturni, vt dicit Albumasar, prima & propria est Capricornus: & similiter Aquarius: domus Iouis Piscis, & Sagittarius: domus Martis Aries, & Scorpio: domus Veneris Libra & Thaurus: domus Mercurij Virgo & Gemini: domus Solis Leo, Lunæ, Cancer. Et patet, quòd Sol in Leone, qui est domus eius propria, fortior est, quàm in alio signo: & simile est de alijs. Sic quia in mundo isto est ipsa caro naturaliter velut in domo propria, spiritus tanquam in aliena, frequenter contingit quod caro præualet & dominatur spiritui. In cœlo vero vbi econuerso erit spiritus, vt in propria domo, & quasi in aliena patria erit quodammodo ipsa caro: ideo erit spiritus tanquam potentiori totaliter subiecta. Vnde vocabitur (secundum Apost.) Corpus spirituale.

Albu.

1.Co.15

Carnis & spiritus pugna inquietudinem generat cordis, & aufert tranquillitatem mentis. Nam quando in sublimi apparent duo vẽti fortes contra se inuicem pugnantes, significatur tempestas maris, & tunc procella maris non libere transit ad partem vnam: sed vna obuiat alteri ex ipsa pugna ventorum: tamen qui superior est ex ipsis ventis, vincit, eo, quòd minus est admixtus humori, & iõ minus sedabilis. Quasi autem duo venti contrarij sibi in aere, sunt duo appetitus aduersantes sibi in homine, scilicet spiritus & carnis: de quibus dicit Aposto. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnẽ. Ex eorum ergo pugna sequitur tempestas maris, idest inquietudo cordis: quia cor non potest se libere ad partem vnam transferre, scilicet spiritus, carne repugnante eidem. Vnde Apostolus: Video, inquit, aliam legẽ in membris meis repugnantem legi mentis meæ: nec etiam ad partem carnis spiritu retrahente. vnus ergo obuiat alteri, quia sibi inuicem aduersantur. Sed pars quę est in ordine naturali superior, scilicet spiritus, tunc carnem vincit, quando humori aqueo, idest carnali amori admixtus non existit scilicet, quando se tenet in sua puritate: tunc enim ipse spiritus quasi carnem, & ossa nõ habet, vnde Apost. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Carnis delectatio licet sit sensui dulcis, intus tamen animam occidit. Cuius exemplum est, quia aliquando cadit super herbas, & folia arborum ros fluens, & viscosus ad modum mellis, & quia mel non coctum laxat, ideo aues comedentes herbas illa moriuntur de dissenteria, & inueniuntur intus croceæ propter coleram, quæ generatur ex melle. Sicut ergo dulcedo roris in herbis, est delectatio carnis in operibus voluptatis, quæ dulcedo in ventre coleram gignit, & auem extinguit: quia delectatio ipsa carnis in mente amaritudinem, & conscientiæ remorsum relinquit, quæ est amaræ coleræ similis. Hæc etiam animæ innocentiam spiritualiter occidit, vnde Apost. Si secundum carnem vixeritis, moriemini.

2.Co. 4.

Rom.7

Rom.8.

Atræ nebulæ vitia septem enumerantur, quarũ similitudinibus carnis concupiscentiæ vitia cognoscuntur. Cap. XV.

COncupiscentia carnis assimilatur nebulæ propter septem.

Primo, quia nebula est ex corruptis vaporibus resoluta. Nebula enim est impressio ex resolutione nubium generata & in pluuiam resoluta, vapores enim resoluti, & per singulas aeris partes dispersi, nebulam faciunt. Quando igitur tales vapores sunt corrupti, tunc generant pessimam nebulã: aliquando fœtidam, qua aer inficitur. Ita ex corruptis, & impudicis colloquijs, vel aspectibus generatur concupiscentia inordinata, & inflammata, qua corpus incenditur, & inflammatur.

Secundo quia nebula est florũ germinum, & vinearũ corruptiua. Ita mala cõcupiscentia corrũpit flores bonarũ cogitationũ, granima affectionũ, & fructus vinearũ, idest opera pœnitentium. Iob. Ignis est vsque ad consummationem deuorans & omnia eradicans genimina.

Iob 31.

Tertio, quia nebula est multarum ægritudinum inductiua, quia ex inordinata luxuriæ concupiscentia multa oriuntur vitia. Nam (secundum Greg.) Filiæ luxuriæ, sunt cæcitas mentis, quia secundum Aug. ratio absorbetur. Item inconsideratio scilicet mortis & inferni: inconstantia ad cogitandum nũc illud nunc aliud. Amor sui quo scilicet desiderat longam vt expleat voluptatem suam, vitam præcipitatio qua scilicet aliquis præcipitat se ad peccandum, exponẽs se etiam quãq; periculo vt luxuriam expleat. Odium Dei quod fit quia Deus abstrahit se ab eis & punit eos qui sequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus præsentis seculi, scilicet appetitus honoris, diuitiarum sanitatis, fortitudinis, & huiusmodi, quibus luxuriosus consequitur finem intentum. Item desperatio futuri seculi, quæ est diffidentia veniæ, & gloriæ consequendæ.

Greg.

Aug.

Quarto, quia nebula ex eo, q̃ vias occultat est latronibus amica. Et sic concupiscẽtia luxuriæ, est dæmonibus valde grata. vñ Iob. dicit de Vehemoth. per quem intelligitur diabolus, quod dormit in locis humentibus, idest, quiescit in luxuriosis.

Iob 40.

Quinto, quia nebula est itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiscentiæ homines ad æternam patriam festinantes, aut totaliter impediunt si eis consentitur, aut saltẽm tardiores reddunt, dum eis resistitur: quia sine peccato saltem veniali vix aut nunquam habetur, quo, scilicet veniali peccato feruor charitatis remittitur.

mittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula est radiorum solarium interceptiua, & aeris obscuratiua. Sic etiam concupiscentiæ nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit & animam tenebrosam reddit: vnde Aug. Exhalabant nebulæ de limosa cõcupiscentia carnis & scatebra pubertatis, & offuscabant cor meum. Et philosophus dicit: Concupiscentia corrumpit æstimationem prudentiæ.

Aug. li. conf. Arist. in Ethi.

Septimo, quia nebula est a calore solis passiua: vnde quando est sursum a sole attracta reddit in nubis materiam: & tunc futuræ pluuiæ est significatiua: quia si concupiscentiæ motus sursum ad rationem trahantur & per ipsam rationem refrenentur: tunc transeunt in materiã virtutis: & tunc non culpam generant sed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentantur. Quando vero a solis radijs nebula repercussa deorsum cadit, in suam originem reddit, & tunc pœnitus euanescit. Vnde dum inferius reddit futuræ serenitatis signũ existit, quia scilicet si concupiscẽtiæ motibus per solem rationis in principio resistatur: tunc ipsa concupiscentię caligo deorsum pulsa, penitus annullatur: vnde & post hæc anima serenior reperitur.

Cordis nostri compunctiones à Deo & à voluntate nostra per terræ pluuiæq; similitudinem exoriri declaratur. Cap. XVI.

Compũctiones & inspirationes sanctæ licèt insint nobis principaliter a Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum appa ret in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vastæ voragines, quæ sunt in corpore terrę, sicut in corpore nostro sunt venæ quæ sunt vasa sanguinis, & arteriæ, quæ sunt vasa spiritus: nõ sunt in ipsa terra ex natura eius cum qualitates terræ, scilicet frigidum & siccum faciant eam totã solidam, sed sunt ibi ex calore solis & stellarum consumente humidum terræ, & per consequens relinquente fissuras magnas sicut fiunt fissuræ magnæ in paludibus, quæ vehementer arescũt, ad quod etiam cooperatur inclusus: qui vapor quidem exhalare non valens summa violentia eleuat terram in vno loco, & addit in alio loco. Et ita fiunt specus magnæ, & mõtes, & receptacula aquarum maxima & obscurissima, & hiatus ingentes. Similiter etiam in intimis cordis nostri sunt itinera aquarum, idest, compunctiones lachrymosæ, & hiatus, idest, suspirationes affectuosæ, & specus magnæ, idest, humiliationes profundæ quas tamen anima a seipsa non habet, sed ex virtute & actione solis. & stellarum, idest, Dei & sanctorum angelorum: cooperatur tamen ad hæc vapor inclusus, idest, interior motus liberi arbitrij, vt scilicet fiant in nobis specus magnæ, idest profundæ meditationes, & mõtes, idest, altæ cõsiderationes, receptacula aquarum, idest receptationes gratiarum, vel cõpunctiones lachrymarum, & hiatus ingentes, i. affectus ferventes. Item compunctio lachrymarum assimilatur pluuiæ, propter quatuor.

Primo, quia pluuia calore solis dissoluitur: est enim naturale, quod quanto plus est in nube de materia pluuiæ, tanto fit radiorum solarium fortior impressio super nubem, propter aquę ad calorem solis contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam dissoluitur. Ita quoque in anima quanto plus est lachrymarum, humarum, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eam, donec tota resoluatur in lachrymis siue compunctionem totaliter lachrymosam. Vnde post acutissimum solis calorem videmus in aere sequi pluuiam vehementem: quia cum cor diuino amore, calescit, amans, & deuotis lachrymis ingemiscit, vnde Beda dicit, quod quando fit calo ris generatio circa huiusmodi nubẽ, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita, vt sanguis aliquando pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore incenditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Beda.

Secundo, quia pluuia ad terram aliquando quidem planè, quandoque vero impetuosè vehitur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est a terra remotior & cœlo vicinior, tanto suauius terram petit, & guttis gracilioribus ad ima descendit. Et quanto econtra est à cœlo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosè terram petere consueuit. Et hoc quia tanto anima est perfectior, & Deo proximior: tanto secretiores, & suauiores lachrymas emittit, quanto verò se fuisse per peccatum a Deo remotiorem, & terræ, per affectum coniunctiorem anima conspicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur & sic serenatur conscientia ex compunctione lachrymosa. Tob. Post lachrymationẽ, & fletum, exultationem infundis: hæc exultatio, est ex serenatione conscientiæ.

Tob. 3

Quarto, quia ex pluuia terra fœcundatur, precipuè ex illa, quæ cum tonitruo cadit eo, quod tonitruum suo motu vaporem discutit: & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructum bonorum operũ, & maximè si sint cum tonitruo, idest, cum timore diuini iudicij: hoc enim est tonitruum quod maximè animam concutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discussionem peccati. Iob. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri?

Iob. 25.

Nonnullorum corporum conuersionibus, carbonibusq; accensis, ob varios eorum effectus peccatoris conuersio comparatur. Cap. XVII.

Conuersio peccatoris assimilatur quinque conuersionibus corporum, quæ metaphoricè in scriptura traduntur.

Prima est conuersio solis in tenebras. Iohel. Sol conuertetur in tenebras: hæc fit per verecundiam, & confusionem, quando homo iacens in mundo erubescit de peccatis, & cõfunditur. Psal. Cõfundantur iniqua agentes superuacuè.

Iohel. 2 Psal. 24

Secunda

Ioel. 2. Secunda est luna in sanguinem, Ioel. Conuertetur luna in sanguinem. Et hoc fit in peccatore per displicentiam peccati, & indignationem: luna enim est peccator qui est in continua mutatione. Eccle. Stultus vt luna mutatur: Ecc. 17. qui conuertitur in sanguinem, quando conuertitur zelo odij, & indignationis contra peccata, Psal. Iniquitatem odio habui & abominatus sum. Psal. 18.

Tertia, est petræ in stagna aquarum: hoc fit in homine per dolorem peccati & compunctionem. Psal. Qui cōuertit petram in stagna aquarum, idest, cor durum in abundantiam lachrymarum, quæ debent prouenire ex dolore & compunctione peccati. Psalm. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Ps. 113. Ps. 118.

Quarta, est lapidis in æs: hoc fit per confessionem quando tactus diuino calore duritiã suam frangit, & sonat vox confessionis. Iob. Lapis calore solutus in æs conuertitur. Iob. 21.

Quinta, est maris in aridam, quod fit per satisfactionem. Tunc enim amaritudo peccati in ariditatem pœnalitatis & satisfactionis conuertitur. Iob. Cutis mea aruit, & contracta est. Iob. 7.

Item conuersi ad Deum feruenter, assimilantur carbonibus accensis.

Primò, ratione ruboris. Nam carbo extinctus habet nigredinem: sed dum ignitur vertitur in rubedinem. Sic peccator tanquam carbo extinctus habet nigredinem peccati. Tren. Denigrata est super carbones facies eorum: sed dum in contritione accenditur in ruborem peccati totus conuertitur. Et quanto magis de peccato rubescit, tanto magis reuiuiscit: vel dum ad pœnitentiam inflammatur, nigredo peccati vertitur in rubedinem amoris diuini. Amor enim diuinus dealbat & rubricat, secundum illud. Cantic. Dilectus meus candidus & rubicundus. Tren. 4. Cant. 5.

Secundo, ratione vigoris, habet enim vigorem in scintillatione, in operatione & conseruatione. In scintillatione quidem, quia carbo accensus cum secundum suam substantiam nō possit ascendere sursum ex eo quod partibus grossioribus & terrestribus admixtus violenter in inferioribus detinetur: tamen crepitando & scintillando conatur tendere sursum. Sic conuersus ad Deum feruenter, quia corpore detentus non potest ire ad Deum: tamen crepitando idest, vehementer dolendo & gemendo, scintillas feruentium desideriorum uel orationum uel lachrymarum ad Deum mittit. Ezech. Et scintillæ quasi aspectus æris candentis: & ibidem. Aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium. Ezec. 1.

Item habent carbones virtutem in operando, quia carbo incensus acutissimum habet ignem & valde actiuum & penetratiuum: ita ꝙ emollit ipsum ferrum: sic etiam durissimum cor peccatoris quandoq; emollitur viso exemplo alicuius feruenter pœnitentis, Eccle. Ignis probat ferrum durum. Eccl. 31.

Item habet vigorem in conseruando. Dicit enim Augustinus. Hoc est imitandum in carbone, quod est tantæ fortitudinis vt si quis eum in aqua ponat, scilicet extinctum omni tempore in ea imputribilis perseuerat. Sic in aqua lachrymarum vel tribulationum nutritur vita pœnitentia, ac præseruatur a peccati putredine. Sapien. In aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebit. August. Sap. 16.

Tertio, ratione fractionis vel extinctionis, quia deficiente humiditatis glutino quo partes sibi inuicem cohærent, faciliter frangitur, & adhuc facilius extinguitur, nisi bene custodiatur. Et sic pœnitentes perdito glutino charitatis, facile a tentationibus frangitur: faciliter etiam in eo spiritus feruor extinguitur, nisi in timore Domini iugiter teneatur, secundum illud Eccle. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. dicit enim Gre. quod carbo cinere innolutus ignem acceptum custodit: sed detectus & aeris frigiditati expositus, subito euanescit. Eccl. 27 Greg.

Sic sub cinere humilitatis vel memoria mortis, quæ timorem inducit, conseruatur gratia pœnitentis, sine qua si frigus malitiæ vel accidiæ, ipsum inuadit, statim extinguitur & perit. Et ideo dicitur Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Iob. 24.

Nebulæ, ac pulueris quædam proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphoricè conuenire videntur. Cap. XVIII.

CORpus humanum assimilatur nebulæ propter tria. Primò quia nebula a terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebulas ab extremitatibus terræ: & sic corpus humanum de terra sumptum est. Genesi. Fecit Deus hominem de limo terræ, idest, quantum ad corpus: vnde & finaliter in terram resoluitur. Hie. 10 Gen. 2.

Secundo, quia nebula citò dissipatur, & sic vita corporis humani cito finitur. Sap. Transit vita nostra tanquam vestigium pedis, & sicut nebula dissoluetur quæ fugata est a radiis solis & a calore illius aggrauata. Sap. 2.

Tertio, quia nebula turbinibus agitatur: & sic humanum corpus passionibus inquietatur. Pet. Hi sunt nebulæ a turbinibus agitatæ. 2 Pet. 2.

Item corporis humani infelicitas representatur in puluere. Primo ratione varietatis. Nam puluis a vento percutitur, mouetur, leuatur, & dispergitur. Sic vigor humani corporis modò vento aduersitatis percutitur, modo vento tentationis mouetur: modò vento prosperitatis erigitur, modo vento mortis dispergitur. Ps. Fiant tanquam puluis ante faciem venti. Psal. 34

Secundo, ratione obscuritatis, quia puluis ∫æpe aerem obtenebrat: solē obnubilat, & oculos sauciat. Ita corporis concupiscentia aerem, id est, sensualitatem obtenebrat, solē, idest, rationē obnubilat, & oculos mentis, scilicet intellectū & voluntatem sauciat, scilicet per immundas cogitationes, & per immundas affectiones Exo. Sit puluis super omnem terram Aegypti. Aegyptus Exo. 9.

ptus enim interpretatur, tenebrosa.

Tertio, ratione fœditatis, quia ex coniunctione pulueris & humoris generatur lutum immũdum, ita dum corpori nostro iũgitur humor nutrimentalis, gignitur lutum immundum luxuriæ. Iob. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris, cutis mea aruit. Hoc puluere pascitur serpens infernalis. Isa. Serpenti puluis panis eius.

Iob. 7.
Isa. 65.

Obscuris vallibus atque terremotui qui aerem obnubilat, terrenorum cupidi similes esse exprimitur. *Cap. XIX.*

Cupidi de terrenis, similes sunt vallibus.

Primo, quia valles q̃sq. sunt sordida: nã ad valles confluunt sordes, & ibi diutius conseruantur. Ita in cupidis sunt sordes omnis malitiæ & peccati, quia radix omnium malorum est cupiditas. Iohel. Multiplicata est malitia populi in valle concisionis.

Iohel. 3.

Secundo, quia valles sunt obscuræ. Nam cito fumosis vaporibus obnubilantur & densis tenebris obscurantur. Ita in cupidis est obscuritas propter vapores fumosos, idest propter desideria terrena. Mach. Acceptum ignẽ de altari absconderunt in valle. Ignis altaris, est lumen sapientiæ cœlestis quæ illuminat & inflammat: quæ tamen occultatur menti in valle cupiditatis.

2 Mac. 1

Tertio, quia valles sunt a cœlo remotæ. Ita cupidi a cœlesti desiderio. Hier. Quid gloriaris in vallibus, idest in terrenis cupiditatibus? defluxit vallis tua, idest tua mens cupida, de summis ad ima: de cœlestibus ad terrena, filia delicata quæ confidebas in cameris tuis &c.

Hie. 49.

Quarto, quia valles sunt infructuosæ: quia salices & infructuosæ arbores maxime in vallib. crescere comprobantur. Item in cupidis crescũt arbusta, idest opera infructuosa. Et hinc est q̃ Pat. Edon (qui interpretatur terrenus & significat cupidum) percussus in valle salinarum vbi non erat fertilitas propter salsuginem. Item cupiditas terrenorum mentem obscurat & animã venenat, & ideo assimilatur terremotui qui aerem obscurat & interdũ animalia habentia ora iuxta terram venenat & necat. Et horum ratio est: quia cum terremotus fit ex vapore terrestri grosso & fuliginoso & nigerrimo, quando eleuatur a sole opponitur soli sicut nubes magna: & ita inducit aeris obscuritatem: & si etiam terra illa fuerit ante terremotum sicca, eleuatur ex superficie eius puluis qui reddit aerẽ spissum & nigrum. Et sol, & luna, & stellæ, apparent ex huiusmodi puluere quasi sanguis ad nigredinem vergens. Et sic etiam hoc modo inducitur obscuritas aeris. hic etiam vapor cum sit venenosus, occidit animalia quæ hauriunt eum, habentia ora iuxta terram, vt oues. Vnde dicit Sene. quòd tempore Neronis fuit terremotus, in quo periit grex sexcentarum ouium. Ita ex terrenorum cupiditate tanquam ex terrestri vapore vel puluere anima obscuratur. Apo. Terremotus magnus factus est, & sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis.

2. Pa. 18.
Sene.
Apo. 6.

Terremotus magnus est inordinatus terrenorum affectus, qui solem, idest rationem, & lunam, idest voluntatem, quæ mutabilis est, maculat & fœdat. Hic est terremotus qui vapore venenoso & pestilentiali, idest opere vel lucro doloso, & iniusto animas æterna morte facit interire. Luc. Terremotus magni per loca erunt, & pestilentiæ, & fames, terroresq;. Vbi nota quod terrenæ cupiditates homines reddunt inquietos & ideo vocantur terremotus. Item dolosos & fraudulentos, & ideo vocantur pestilentiæ. Item faciunt eos insatiabiles & famelicos; & ideo vocantur fames. Item raptores, & tyrãnos, & ideo vocantur terrores.

Luc. 21.

Quando causetur grando, & quinque proprietates ei a natura insitæ patefiunt quæ quibusdam de causis, bello hominumque controuersiis assimilantur. *Cap. XX.*

Discordia siue bellum assimilatur grandini propter quinque.

Primo, quia grando est frigidissima quo ad tactum. Nam grando est stilla pluuiæ frigidis & venti rigore in aere congelata (vt dicit Aristo.) fit enim ex vapore frigido & humido ad interiora nubis fugato per dominium caloris circunstantis: quia vapor in nube recipitur, & a frigiditate condensatur. Nam quando vapor eleuatur ita altè virtute caloris, q̃ nõ consumitur, fit nubes calidissima, eo quòd multum de calore remanet in vapore. Ideo ex calore circunfuso in aere confortatur frigus & coartatur in vnum locum, & ex calore ipsius nubis aperiente frigus repente intrat, congelat, & fit grando. Ita ex calore iracundiæ dominãte, & ex vapore superbiæ cor subintrante: & ex frigore alicuius iniuriæ vel aduersitatis, generantur discordiæ & bella, quæ corda hominum frigida faciũt expulso charitatis calore. Psal. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum &c. Per ignem intellige iram: per niuem & glaciem aliquam aduersitatẽ vel iniuriam constringentem: per spiritum intellige pestem superbiæ, & ex his sequuntur procellæ bellorum.

Arist. 2. meth.
Ps.

Secundo, quia grando est dura ad ictũ. Nã grando fortiter percutit, ex eo q̃ dura existit. Vnde & grana eius in scriptura; lapides appellantur. Eccl. Confracti sunt lapides grandinum. Prouenit autem durities grandinis, ex eo quòd frigus (vt dictum est) fugiens calorem aeris ad interiora nubis se recipit, & ex sua aggregatione virtus eius inualescit. Vnde vaporẽ quem in nube inuenit, sua virtute constringit & in duram substantiam conuertit, & ideo magis quàm in hyeme fiunt grandines in æstate, quia virtus frigoris quæ est in æstate, vnitur & in vna parte aeris adunatur. In hyeme per aerem totum dispergitur, quare debilior redditur, nec ad congelandũ vaporem sufficiens inuenitur. Ita bella & discordiæ ex calore iracundiæ, scilicet ex frigore malitiæ generatæ, corda hominum sic indurãt, q̃ vnus erga aliũ qui aduersatur semper sæuiat: & nulla pietate seu benignitate mollescat. Vnde bel-

Eccl. 43.

de bellum si diu durat, corda lapidea, generat. Sap. A petrosa ira plenæ mittentur grandines.

Tertio quia grando est subita siue impetuosa quo ad descensum, Nam cum de se sit grauis, vento etiam impellente cum impetu descedit. Et ita etiam similiter cum impetu iræ & violentiæ bella geruntur. Cū tamen Iacobus moneat, ꝙ omnis homo sit tardus ad iram. Nam ita non habet misericordiam, neq; erumpens furor, Isa. Sicut impetus grandinis turbo confringens.

Quarto, quia grando non est totaliter rotunda quo ad aspectum. Nam habet figuram quasi dentis, vel mochi. Cuius causam quidam assignāt: quia cum vapor vnde generatur, esset expansus in latus, frigus contrahens, magis traxit de materia a lateribus quam a superiori parte: & cum latus esset magnum congelauit partem antequam alia flueret ad eam: & adhæsit ei sicut congelata gutta: & si aliquando inueniatur rotunda, dicunt quod est per accidens. Quia descendendo per inferiorem partem aeris, qui per reflexionem radiorum est temperate calida, liquescit & minuitur & rotundatur. Quia ergo figura rotunda perfectionem (secundum Philosophum) importat, deficit in grandine rotunditas figuræ: quia communiter bella & lites contingunt ex defectu charitatis vel imperfectione. Charitas enim est vinculum pacis. Nam cui charitas perfectè adesset, etiam iniustè lædenti minime repugnaret, dicente Domino: Qui te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & aliā. Et Apo. Nō volmetipsos defendentes charissimi, sed date locū iræ. Sap. Fructus inimicorum existimabat ignis ardens in grandine. Ignis quidē ardens in grandine est charitas feruens in persecutione. Et hæc frequenter inimicos exterminat, dum eos ad beneuolentiam mutat, vnde Apost. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi, hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius.

Quinto, quia grādo est noxia quo ad effectū. Nam cum impetu terram petit, segetes, fructus & flores plurimum lædit: vnde in Psal. Percutit in grandine vineas eorū. Interdū etiam ex grandine animalia occiduntur, secundum illud Ps. Occidit in grandine iumenta eorum: præcipuè quando grando est multū grossa, quia tunc grauior exist t & impetuosius ruit. Et nota ꝙ descēdit grando maior vel minor secundum ꝙ altiori loco vel terræ viciniori cadit, quia ex maiori motu in aere calido minoratur & retardatur, iō maior cadit a viciniori loco. Apoc. Grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines. Multo autem magis per bella quàm ꝑ grandines arbores vastantur & segetes, etiā occiduntur homines, animalia rapiuntur: & bona innumerabilia dissipantur & dispergunrur.

Sap. 5. Isa. 34. Col. 3. Matt. 5. Ro. 12. Sap. 16. Ro. 12. Psal. 105. Psal. 77. Apo. 16.

De hyperboreis montibus in Septētrionali parte situatis, ac de eorū tribus præcipuis proprietatibus, ſit ſermo, quibus mortales diuitię comparātur. Cap. XXI.

Diuitiæ huius mundi assimilantur montibus hyperboreis propter tria.

Primò, propter preciositatem gemmarū. Sunt enim montes Scythiæ multum locupletes, auro abundantes & gemmis, In eis enim sunt smaragdi optimi, & cristalli purissimi. Et talia præcipue sunt mundanarum diuitiarum materia, quibus accumulandis & possidendis cupiditas humana insistit, scaurum & gemmæ & alia consimilia, Quæ tamen, quia amitti possunt, veræ diuitiæ non sunt. vnde Dominus dixit: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. vbi omne diuitiarum genus ostenditur amissibile esse. Nam si de pannis vel palliis sericis vel aureis suas quis diuitias fecerit, corruptibiles diuitiæ sunt, quia possunt vastari a tineis. Si vero de metallorū pecuniis, adhuc patet destructibiles esse, quas ærugo potest consumare. Si autem gemmæ, sint vel alia quæcunque quæ non possunt consumi ærugine vel tinea demoliri, saltem a furantis manibus non possunt esse securæ: ergo vt ibidem consulitur, thesaurizate vobis thesauros in cęlo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt nec furantur.

Secundo, propter asperitatem syluarum. Nam circa illos montes vbi tales diuitiæ sunt, asperrimæ quædam sylnæ per quasi ad dictas diuitias difficile est accessus, reperiuntur: In quo intelligitur ꝙ licet diuitiæ sint ad appetendum faciles: difficiles tamen sunt, ad lucrandum & possidendum, & ideo homines vt eas lucrentur, maximos labores assumunt. Eccle. Laborauit diues in congregatione substantiæ. Et idcirco inexcusabiles sunt qui propter cęlestes & perennes diuitias negligunt laborare. Et propter hoc dicit Greg. ꝙ si qui viam laboriosam existimant, suæ desidiæ est accusatio. Si enim tempestas pelagi nautis, plagæ & vulnera militibus, glacies & frigora agricultoribus, leuia & portabilia sunt propter spem pręmij temporalis, multomagis cui cęlum placet nullum debet sentire periculū: maximè enim labores mitigat in finem bonum venire. Ne aspicias ergo ꝙ via ista aspera est, sed quo ducit. Nec aliam ꝙ lata est, sed vbi desinit. In hoc etiam quòd difficilis est accessus ad montes diuitiarum ostenditur quòd difficulter qui diues est, intrabit regnum cœlorum. vt dicitur Matt.

Tertio, propter multiplicitatem ferarum: Sūt enim in illis sylnis idest circa illos montes diuersa ferarum genera quæ homines vehemēter impediunt, ne ad loca diuitiarum accedant. Nā ibi sunt Grifones immanes, ibi Pardi, Tigrides, & Pantherę. Ibi esse dicitur (præcipuè in Albania & Hercauia quæ sunt Scythiæ regiones) tantæ magnitudinis & feritatis carnes, vt tauros premant & leones occidant. In grifonibus qui equis & hominibus sunt infesti significatur violentia raptorum. In pardis autem varijs & maculosis, varia intelliguntur fraudulentiæ mercatorum. In tigribus velocissimis significatur festinata & velox substantia vsurariorum. quia vsura in paruo tempore multum multiplicatur & crescit. Vnde dicitur Prouer. Substantia festinata minuitur, quia diuitiæ vsurarię sicut festinan

Matt. 6. Eccl. 5. Gre. in hom. Mat. 19

tur crescunt, ita communiter cito deficiunt. Sed in pantheris qui odore alias bestias ad se attrahunt & attractas eas rapiunt & comedunt, intelligitur malitia quorundam hypocritarū qui sub quadam sanctitatis specie lucra sæculi quærunt, vnde ab illis rapiunt quos odore bonæ famæ & sanctitatis traxerunt. Per canes intelligitur maliuolentia inuidorum qui præcipuè in illis abundat qui eadem lucra quærunt videlicet illos qui sunt eiusdem artis & inter medicos & iudices, ex eo q vnus putatur impedire lucrum alterius, sicut philosophus dicit. Omnes has feras idest vitia diuitiæ mundi gignūt propter cupiditatem, de qua dicit Psalm. in ipsa pertransibunt omnes bestiæ, idest omnia vitia.

De septem Tauri stellis, quæ Græce Hyades vocitare consueuerunt ac de earum quatuor proprietatibus, pariterq; montium quibus Ecclesiæ doctores assimulantur. Cap. XXII.

Doctores sancti Ecclesiæ sunt similes stellis, quæ dicuntur hyades. De quibus fit mētio Iob. vbi dicitur: Qui facit arcturum, & orionas, & hyades, & interiora austri. Intelligūtur ergo Doctores in eis propter quatuor. Primo propter earum ortum. Nā hyades quæ oriuntur in vere, sunt stellæ pluuiales in quarum ortu inundans pluuia propter hoc, q tunc temporis vapores a mari, & a terra per caloris solaris violētiam fortius ad superiora trahuntur, qui motu hyadum in pluuiam resoluuntur. Hyades ergo a quibus est inundantia pluuiæ, doctores ecclesiæ sunt, a quibus super arentes animas effunditur imber doctrinæ. Deut. Concrescat, vt pluuia doctrina mea, & ideo dicit Greg. Doctores sancti hyadū nuncupatione signantur Græco quippe eloquio, hyados vocatur pluuia, & hyades nomen a pluuijs acceperunt, quia ortæ proculdubio imbres ferunt. Bene igitur hyadum appellatione expressi sunt, qui ad statum vniuersalis ecclesiæ, quasi in cœli faciem deducti super arentem terram humani pectoris sanctæ prædicationis imbres funderet.

Deu. 32. Grego. in past.

Secundo, propter earum situm quia istæ stellę hyades situm suum habent in fronte tauri, vt dicit Martia. Et in 16. gradu tauri, vt dicit Misael. Ex corpore hominis dominantur collo & guttu ri. Constat autem q in collo, & gutture vox prædicationis formatur: vnde quasi hyades sunt in Tauro, dum sancti prædicatores prædicationis vocem formantes, dominium & auctoritate habent in prædicando: sed sicut dicit beatus Greg. loquendi auctoritas perditur quando vox prædicationis ab opere nō iuuatur. Vnde necesse est, sicut idem beatus Grego. dicit, quod prædicator quisque plus actibus quàm vocibus intonet, & bene viuendo vestigia sequentibus imprimat, quàm loquendo & prædicando, quò gradiantur, ostendat.

Mart. Misa. Greg. in pasto.

Tertio, propter effectum. Nam quando oriuntur hyades, crescunt dies, & sol incipit esse feruentior: finges etiam vberius crescūt, quia tūc a pluuijs irrigantur. Sic etiam per doctrinam, & prædicationes sanctorum doctorum crescūt in audiētibus dies. idest claritas cognitionis, & feruor dilectionis, & fructus operationis.

Quarto, propter aspectum, quia scilicet constellatio hyadum habet stellas plures, & clarissimas aspectui nostro, & etiam ordinatas per girum: quia. s. sancti doctores fuerunt, vt stellæ incorrupti per vitam. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos, erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Item multiplicati per gratiā. Gene. Inspice cœlum, & numera stellas si potes. Item clarissimi per doctrinam. Baruch. stellæ dederūt lumen in custodijs suis. Item ordinati per girum quasi vallantes & defendentes ecclesiam. Iud. Stellę manentes in ordine, & cursu suo aduersum. Si saram pugnauerunt. Item doctores sancti assimulantur montibus, propter decem proprietates quas beatus Isidorus tangit. Quarū prima est, quod montes sunt a terra eleuati. Sicut etiam sancti Doctores eleuatiesse dicuntur per contemptum terrenorum: vnde Isa. Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, vbi Greg. dicit, Qui cœlesti prædicatione vtitur, terrenorum operum infimam deserens, in rerum culmine stare videatur, quo tanto facilius subditos ad meliora pertrahat: quanto per vitæ meritum de supernis clamat.

Dan. 12. Gen. 15. Bar. 3. Iud. 5. Isi. lib. ethim. Isa. 40. Greg. in past.

Secundo mōtes sunt solidi & compacti. Et tales sunt doctores sancti per patiētiam aduersorum. Prouer. doctrina viri per patientiam noscitur. Nec dum montes graui mole constiterant. Nam doctores sancti etiam graui mole tribulationis pressi, tamen consistunt solidi & alti.

Pro. 19. Ps. 80.

Tertio montes sunt a terra versus cęlum erecti, & tamen terrę radicitus coniuncti. Et similiter sacri doctores sunt versus cœlum erecti per desiderium & contemplationem æternorum. Apo. Conuersatio nostra in cœlis est. Isti tamen montes: sunt terræ, idest corpori coniuncti radice, idest radicali & ineuitabili necessitate corporalium passionum. Deut. Accessistis ad radices montis, qui ardebat vsq; ad cœlum. Hic mōs est eminentia sanctorum doctorum quorum radix inferior, scilicet necessitas carnis terræ coniūcta est: mens tamen & desiderium vsque ad cęlum ardet. Psalm. Montes excelsi ceruis, idest doctoribus sanctis

Phi. 3. Deut. 4. Ps. 103.

Quarto sunt mōtes aquarum attractiui; eo q terra alta, est spongiosior ad attrahendū. Ita doctores sancti attrahūt aquas gratiarū per vacuitate siue porositatem humilium affectionū siue orationum. Ps. Super montes stabunt aquę.

Ps. 103.

Quinto, sunt montes aquarū amissiui, fontiū & fluminum causatiui. Nā voragines quæ sunt principium indeficientiū fluminū & matrices, magis sunt in altis locis vel sub eis. Ideo maxima flumina a montibus oriuntur. Sicut de maximo in meridie monte qui dicitur Athlas, patet & de alio mōte maximo ī Aquilone versus orientem. Huius enim tanta est altitudo q habitantes sub ipso, vident in eius cacumine radios solis in mane per quatuor horas vltimas noctis, & sic in sero per quatuor primas horas noctis.

Et in

Et in eiusdem pede siue fundamento habitant gentes diuersarum linguarũ, a quo mõte oriuntur diuersa & magna flumina. Ita etiam sancti Doctores sunt aquarum, idest doctrinarũ emissiui per exercitium prædicationum, fontium & fluminum effusiui per scripturas librorũ & prædicationum. Sunt enim interius pleni profundis voraginibus, idest profundis considerationibus: Ex quibus causantur doctrinarum profluuij Psalm. Rigans montes de superioribus. Isa. Aperiam in supremis collibus flumina, & in medio camporum fontes.

Ps. 108. Isa. 41.

Sexto, quia montes sunt metallorum nobiliũ contentiui. Et sic sunt doctores contentiui habituum nobilium virtutum & donorum Zach. Montes ærei.

Zach. 6.

Septimo, sunt diuersorum fructuum & herbarum medicinaliũ productiui: quia enim puri oris sunt aeris quam valles: fructus faciũt puriores, sapidiores, & saniores: quamuis faciant pauciores. Ita sancti doctores producunt herbas & fructus, scilicet bona opera & meritoria. Psal. Qui producit in montibus fœnum & herbam. Et eorum fructus, idest opera habent puritatẽ intentionis: saporem deuotionis: & sanitatem discretionis.

Ps. 146.

Octauo, montes sunt radiorum solarium susceptiui & diutius retentiui. Sic sancti doctores sunt susceptiui & retentiui radiorum solarium, idest diuinarum reuelationum, Mach. Resplenduerunt montes.

1. Mac. 6

De nonnullis doctrinæ Christi similitudinibus ex varijs aquarum effectibus depromptis. Cap. XXIII.

Doctrina Christi vera mentes credentiũ purificat. Vnde assimilatur illi aquæ, quæ est Macedoniæ, quæ ab omnibus bibita, facit eas albas. Et sic doctrina Christi recepta in mentibus credentium, reddit eas mundas. Eze. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Econtrario aũt praua hæreticorũ doctrina, quia est terrena & carnalis, corda recipiẽtiũ sordidat & denigrat, sicut aqua calida & terrestris multũ denigrat pelles animalium. Nam calor aquæ adurendo pellem priuat eã perspicuitate, & per cõsequens lanam: quia omne animal præter hominem variat pilum secũdũ varietatem pellis. Vnde tales sunt aquæ hæreticorũ: quæ falsitatibus, & mendacijs animas denigrant, i. obscurãt. Hier. Facta est mihi quasi mendacium aquarũ infidelium. Item doctrina Christi assimilatur fonti. Prouer. Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ. Eccl. Fons sapiẽtiæ verbum Dei in excelsis. Et hic fons tres habet conditiones: prima quia erudit. Prouer. Fons vitæ eruditio possidentis. Secunda quia vitam adducit. Prouer. Lex sapientis fons vitæ, vt declinet a ruina mortis. Tertio, quia aquas consolationis tribuit, Isa. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Hi fontes sunt Apostoli, qui nobis tribuerunt aquam perfectionis euangelicæ. Exo. Venerunt in Helim, non erant duodecim fontes. Item doctrina verbi Dei assimilatur pluuiæ, secundum illud Deut. Concrescat, vt pluuia doctrina mea, & hoc propter quatuor. Primo, quia pluuia est aeris pacificatiua, & lætificatiua. Et sic doctrina verbi Dei cor mundat, Io. Vos. n. mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Mundando autem letificat, Psal. Lætabor ergo super eloquia tua. Secundo, quia est oris saporatiua. Nam secundum Cõstantinũ, aqua pluuialis sapidior est alijs aquis. Est enim (vt ipse dicit) ex se lucida, clara, subtilis, leuis, sapida, & omnibus impuritatibus impermixta. Quæ oĩa cõpetunt sacræ doctrinæ, quia. s. est lucida ad dirigendum. Apoc. Ostendit mihi fluuium aquę viuæ splendidũ tanquã cristallum.

Eze. 36. Hier. 15. Pro. 18. Eccl. 1. Pro. 16. Pro. 17. Isa. 12. Exo. 15. Deu. 32. Io. 15. Psal. 18.

Item est clara ad intelligendum, Ps. Declaratio sermonum tuorum, illuminat & intellectũ dat paruulis. Subtilis ad exponendum, Sap. Est in illa spiritus intelligẽtiæ multiplex, vnitus subtilis. Item leuis ad obseruandum, Io. Mandata eius grauia non sunt. Item sapida ad medicandum. Ps. Quam dulcia faucib. meis eloquia tua super mel ori meo, Eccl. Sapientia doctrinæ, secundum nomen eius, nomen est sapientiæ a sapore dicta. Item est omnibus impuritatibus, i. falsitatib. impermixta ad credendum, Mat. Viã Dei in veritate doces. Tertio, quia est caloris mitigatiua, Ita doctrina sapientiæ mitigat ardorẽ carnis, Hier. Ama sciẽtiam scripturarum, & carnis vitia non amabis, Eccl. Ignem ardentem extingue aqua, scilicet sapientiæ ignem luxuriæ.

Apo. 22. Ps. 118. Sap. 7. 1. Io. 5. Ps. 118. Eccl. 6. Mat. 22 Hier. su per na. Eccl. 3.

Quarto, quia piscĩũ est nutritiua. Quasi enim pisces aquatici sunt homines tribulati, quos aqua doctrinæ salutaris nutrit, consolatur & confortat. Psal. Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me. Et hinc est, quod doctrina spiritualis assimilatur etiam piscinæ: quia piscina siue piscaria propriè dicitur ad nutriendum pisces collecta, quia, scilicet, spiritualis doctrina est piscium, id est, spiritualium virorum nutritiua.

Ps. 118.

Sed nota, ꝙ ad bonitatem piscinæ requiruntur tria, s. fundi soliditas: aquæ influxibilitatis puritas, & influentis continuitas. Ita vt doctrina spiritualis nutriat animam, requiritur primo recipientis soliditas, scilicet, vt non sit vas confractũ non retinẽs, secundũ illud Eccl. Cor fatui quasi vas confractũ oẽm sapientiam nõ tenebit. Itẽ doctrinæ puritas, s. vt doctrina pura sit & catholica non heretica, vel infectiua. Item doctrinæ continuitas, quia cum ipsa sit cibus mentis, oportet quod quotidie ipsa reficiatur.

Eccl 21.

De septem planetarum naturalib. in humanis corporibus effectibus, quibus septem charismatum dona comparantur. Cap. XXIIII.

Dona septem Spiritus sancti assimilantur septem planetis. Quia sicut septem planetarum viribus formatur, & perficitur hominis corpus, Ita septẽ donorũ gradibus formatur, & perficitur spiritus. Nã secundũ Astrologos & Medicos) Saturnus materiam conceptam in matrice mollem, & fluidam frigiditate, & siccitate sua coagulat & condensat. Et hoc spiritualiter cõgerit dono timoris, qui pronitatem, & fluxibi-

litatem hominis ad peccandum cohibet, & restringit. Nam (vt dicitur Prouer.) Per timorem Domini declinat omnis a malo.

Pro. 17.

Iuppiter autem secundo mense spiritum, & membra tribuit, in quibus, & ex quibus est postea robur operandi. Et hoc competit dono fortitudinis, quo & spiritus, & membra roborantur ad bene operandum Prouer. Accinxit fortitudinem lumbos suos, & roborauit brachium suū.

Mars tertio mēse subtiliat sanguinem, & humorem condensat, & ordinat, & componit Et hoc competit dono consilij, quo scilicet mens subtiliatur ad bene disponendum, & ordinandum actus & motus suos.

Sol quarto mense vitalem calorem, & spiritū hepari, & cordi tribuit. Hoc enim competit dono sapientiæ, qua anima viuificatur, inflammatur, & Spiritussancti habitaculum efficitur

Venus, quinto mense organa sensibilia & officialia membra aures, & nasum, & huiusmodi perficit, & disponit. Hoc competit dono scientiæ, quo organa sensibilia, & temporalia ordinantur, & regulantur.

Mercurius, sexto mense omnia corporis foramina, & porosa, & linguam, & nares componit. Hoc competit dono intellectus, quo foramina, id est, sensus corporis componuntur: nares etiā, id est, vis discretionis tribuitur, & lingua ad theorice loquendum dirigitur.

Luna mense septimo suis limitibus membra diuidit, & distinguit. Quod pertinet ad donum pietatis, quo diuiduntur & distribuuntur eleemosynæ secūdum exigentiam vniuscuiusque: secundū illud Psal. Dispersit dedit pauperibus.

De varijs Montis Sion ac firmamenti proprietatibus, & motibus Zodiaciq. signis, quibus Ecclesia Christi atque fidei articuli assimilantur. Cap. XXV.

Ecclesia Christi assimilatur firmamento propter septem Primo, quia firmamentū secunda die factum recitatur. Gen. Sed notandum, q̄ supposito, q̄ cœlum non sit de natura quatuor elementorum, sed de natura quintæ essentiæ: vt ponit Aristo. tunc non potest intelligi factū secunda die quantum ad productionem substantiæ, siue formæ suæ substantialis, quia si materia corporalium præcessit tempore formationē suā (vt communiter Sancti ponunt) tunc sequeret, quod si firmamentum fuit secunda die productum quantum ad suam formam substantialē, quod materia fuit primo sub alia forma substātiali, quod esse non potuit, quia natura cælestis cum sit incorruptibilis, habet materiam, quę nō alteri formę potest subesse: vnde impossibile est, quod sit formatum ex materia prius tēpore existente. Et ideo productio substantiæ, firmamenti ad tempus creationis pertinet, sed aliqua formatio, eius pertinet ad opus secundæ diei, sicut etiam Dio. dicit, quod lumen solis fuit informe in primo triduo, & postea fuit in quarto die formatum Et sic potest dici, quod firmamētū fuit a principio creatum secundum suam substantiam: sed secunda die ampliori formatione decoratum, & ornatum. Ita etiam ecclesia fidelium fuit ab initio mundi inchoata, scilicet in primis parentibus vel secundum aliquos in Abel primo iusto, sed perfectè formata, & decorata fuit secunda die, id est, in tempore plenitudinis gratiæ, quando Christus venit in mundum.

Arist. 1. cœl.

Dio de di. vno.

Prima enim dies, id est, totum tempus præcedens fuerat nubilosa, id est, sub caligine culpæ, vel figuratum vmbra: quia scilicet patres nostri omnes sub nube fuerunt. Sed secunda die fuit luminosa per plenitudinem gratiæ, & per præsentiam Christi qui ait: quandiu sum in mūdo lux sum mundi. Et ideo prima die Christus fuit quasi informis sub obscuritate figurarum. Sed in secunda quasi formatus in præsentia, & veritate, Heb. Iesus Christus heri & hodie.

1. Co. 10

Io 9.

Heb. 13.

Secundo, quia firmamentum octaua sphæra vocatur. Nam sub eo sunt septem phæræ planetarum, & ipsum ponitur octaua sphæra. Hoc autem ecclesiæ Christi competit, quæ octauam resurrectionem expectat, & octauam diē. scilicet Dominicam celebrat, & de octauis etiā sanctorum festiuat. Septenarius autem numerus orbium septem planetarum sub firmamento ad vetus testamētum refertur, vbi septima celebratur dies, scilicet sabbatum, vnde dicitur Eccl. da partes septem nec non & octo.

Eccl. 11.

Tertio, quia firmamentum decoratur stellis, vnde dicitur Gen. quod Deus fecit stellas, & posuit eas in firmamento. Sicut ergo firmamentū habet quasi innumerabiles stellas, ita ecclesia quasi innumerabiles sanctos. Gen. Inspice cœlum, & numera stellas, si potes. Notandum est, quod stellarum, siue cœli stellati a nobis solum medietas videtur, quæ medietas sphæræ cęlestis hemispęrium vocatur. Et hæc medietas a nobis totaliter videtur: sed propter defectum visus nostri, terræ coniungi putatur. Vnde circulus vbi finitur orizon, id est, visus terminatio vocatur. Sic etiam ecclesiæ, siue sanctorum eius pars est a nobis visibilis, scilicet hi qui sunt in terra, & pars a nobis inuisibilis, scilicet illi qui sunt in gloria.

Gen. 1.

Gen. 15.

Quarto, quia firmamentum inter duos polos rotatur: quorum, scilicet Septentrionalis nunquam nobis occidit, qui dicitur polus articus. Alter, scilicet australis q antarticus dicitur, nunquam a nobis videtur. Sunt autem hi duo poli inter quos firmamētum vertitur, quorum vnus visibilis est, & alter inuisibilis, duo testamenta, quibus Ecclesia in sua fide innititur, quorum vnum, scilicet testamentum vetus bona visibilia, & præsentia promittebat: aliud verò, scilicet nouum futura, & inuisibilia prædicat. Vel hi possunt duo naturæ in Christo, scilicet diuina, & humana, circa quas est tota dies ecclesię. Et vna est visibilis, scilicet humana, & altera inuisibilis, scilicet diuina. Vel duo poli inmobiles, quibus cœlum in suo motu innititur, sūt duo charitatis præcepta, quibus immobiliter inniti debet vita fidelium ecclesiæ: quorū vnum est de dilectione Dei, qui non videtur: alterum de dilectione proximi, qui videtur, dicēte Ioannes. Qui non diligit proximum suum quem videt

diligit, Deum quem non videt, quomodo potest diligere.

Quinto, quia firmamentum in 12. signa distinguitur, secundum circulum Zodiacum qui in 12. partes distinguitur æquales, quæ sunt 12. signa quæ nobis signant in qua parte cœli, & sol, & planetę immorantur. Et sunt ista 12. signa 12. spatia æqualiter distincta stellis notabilibus ab Astrologis denotata. Et vnumquodque signū per 30. diuiditur gradus, & gradus per 60. minuta, & minutum per 60. secunda, ita quòd 60 secunda minutum vnum, 60. minuta gradū vnū. 30. gradus signum vnum faciunt. Sunt etiam signa hæc animalium specialiū nominibus nuncupata, quorum primum vocatur Aries, secundum Taurus, tertium Gemini, quartum Cācer, quintum Leo, sextum Virgo, septimum Libra, octauum Scorpio, nonum Sagittarius, decimū Capricornus, vndecimum Aquarius, duodecimum Pisces. Sicut ergo circulus Zodiaci, siue firmamenti distinguitur 12. signis, Ita fides ecclesiæ distinguitur 12. articulis, quorum sex pertinent ad diuinitatem, & sex ad humanitatem.

Nam primus articulus est, vt credamus diuinæ essentię vnitatem, i. quòd Deus vnus est.

Secundus est, vt credamus in vna essentia esse personarum trinitatem, scilicet patris, & filij, & Spiritussancti.

Tertius, vt credamus rerum creationem, id est, omnia tam visibilia, quàm inuisibilia esse à Deo çreata.

Quartus, pertinet ad effectus gratię, per quā viuificamur à Deo, s. credere in vnam sanctam ecclesiam catholicam, & omnia ecclesiæ sacramenta, & remissionem peccatorum fieri per ea.

Quintus est credere corporum resurrectionē, scilicet quòd omnes homines resurgent cum corporibus suis.

Sextus est credere resurrectionem bonorum in vitam æternam, & punitionem malorum, scilicet in inferno.

Septimus est credere Christi conceptionem, scilicet ꝙ Christus conceptus est de sancto Spiritu, & eius natiuitatem ex Maria Virgine.

Octauus est credere eius passionem, & mortē, scilicet quòd crucifixus est sub Pilato, & quod verè fuit mortuus, & sepultus.

Nonus est credere eius resurrectionem, scilicet, quòd tertia die resurrexit a mortuis.

Decimus est credere, ꝙ descendit ad inferos.

Vndecimus est, quòd ascendit ad cęlos, & ꝙ sedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus est de aduentu ad iudicium die nouissima. Et sicut omnia 12. signa continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus signorum: Ita oēs isti articuli continentur in symbolo, qui dicitur Apostolorum, scilicet. Credo in Deum &c. Qui dicitur in ecclesia secretè, ex eo quod fuit editus fide Christi nōdum propalata. Et dicitur omni die in prima, & complectorio, l in principio diei, & in principio noctis ad ostendēdum, ꝙ à fide debent omnia opera nostra incipere, & ꝙ ipsa fide munimur in prosperis, & aduersis. Duodecim Zodiaci verò animalia a q̄bus signa denominantur, repræsentant duodecim Apostolos, qui symbolum ediderunt. Nam in Ariete quod est nomen primi signi repræsentatur Beatus Petrus, qui fuit Dux Apostolorum. Aries em̄ consueuit esse Dux gregis, vnde Beatus Petrus symbolum incipit, dicens. Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ. Iohannes autem secūdum quosdam subiunxit, Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum. Iacobus autem Zebedei addidit, Qui conceptus est de Spiritu Sancto natus ex Maria Virgine. Andreas autem apposuit, Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. Philippus autem adiunxit, Descendit ad inferos. Thomas autem dixit, Tertia die resurrexit à mortuis. Bartholomæus vero protulit, Ascendit ad cęlos sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos. Iacobus autem Alphæi confessus est, dicens, Credo in Spiritumsanctum. Simon autem adiungens ait, Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum cōmunionem. Iudas vero Iacobi, qui & Thadeus addidit, Remissionem peccatorum. Vltimo Matthias, vel secundum quosdam iterum Thomas concludit dicens, Carnis resurrectionem, & vitā æternam amen. Aliqui tamē aliter prædictos articulos attribuunt Apostolis, sed non est magna vis.

Sexto, quo ad motum. Quia firmamētum triplici motu mouentur. Nam secundum astrologos primus motus eius est diurnus, qui est ab Oriente in Occidentem super polos mundi, & completur in 24 horis diurnis, & nocturnis.

Alter motus firmamenti est stellarū fixarū, siue signorum econtrario ab Occidēte in Orientem, qui completur totus in 36. milibus annis, & sic in omnibus annis per vnum gradū, quamuis hunc motū stellarum ignorasse videtur Aristoteles, qui supponit in secundo de cęlo, cęlū sydereum esse vltimam sphærā, cui attribuit vnicum tantū motum, & vniformem, & in eo esse stellas fixas, & immobiles asseruit, sicut clauos in rota. Vnde prædictus stellarum motus adhuc non clarè patebat astrologis contēporaneis Aristotelis. Primi enim qui hunc perceperūt, & tradiderunt posteris, fuerunt Abrachis, & Felix. (vt Ptolomæus refert) a quibus, & ipse habuit. Et hi fuerunt post Alexandrum Magnum. Dictus vero Ptolomæus fuit post tempora Christi, circa Adriani Imperatoris, quem ipse Ptolomæus in suo libro Almagesti sæpius nominat.

Tertius motus firmamenti, siue cęli stellati, est motus accessionis, & recessionis, q̄ fit in 80. annis per vnum gradum. Et ita etiam similiter fideles ecclesiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, est motus naturæ, & iste est ab Oriēte in Occidētem, idest à natiuitate ad mortem: & iste est cursus naturalis, quia oēs moriuntur. Apostolus: Oēs quidem currunt: Secundus est pœnitentiæ, ab Occidente in Orientem, i. ab occasu peccati ad ortū gratiæ per quā efficiuntur stellæ fixæ, & fulgidæ, Deu. Estis hodie, sicut cęli. Tertius est gloriæ, & iste est accessionis, & recessionis quo

1. Cor. 9

Deu 1.

nis quo recedimus a miseria mundi, & accedimus ad fœlicitatem paradisi. Item recedimus a corporis mortalitate, & accedimus ad vitę æternitatem. Dan. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiā erudiūt multos, erunt sicut stellę in ꝑpetuas ęternitates. *Dan. 12*

Septimo, quia firmamentum, idest, cęlum stellatum specialiter elemento terræ dominatur. Vnde in terra diuersæ res generantur, & diuersæ imagines in eis figurantur, secundum diuersitatem stellarum, & constellationum. Similiter ecclesia domininm, & auctoritatē habet super terram super eos, id est, qui viuunt in terra non solum spiritualem de qua Dominus dixit Matt. Quodcunque liganeritis super terram erit ligatum, & in cœlis: Sed insuper (vt quidam dicut) habet potestatem temporalem, cum temporale ordinetur ad spirituale. *Mat. 16.*

Item ecclesia assimilatur Monti Syon.

Primo quidē, quia mons ille fuit magnæ sublimitatis: & sic ecclesia magnæ sublimitatis est quantum ad temporalem, & spiritualem auctoritatem, Isa. Erit mons domus Domini, id est, ecclesiæ auctoritas, & dominium in vertice montium. *Isa. 2.*

Secūdo, quia mons est magnæ fortitudinis, & firmitatis: & sic ecclesia magnam fortitudinē, & firmitatem habuit contra persequentium seueritatem, Isa. Vrbs fortitudinis nostrę Siō &c. *Isa. 27.*

Tertio, quia fuit mons magnę vbertatis: & sic ecclesia Propter meritorum Christi, & sanctorū fœcunditatem. Psal. Lauda Deum tuum Syon, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te. *Ps. 147.*

Quarto, quia fuit mōs magnæ amęnitatis. Et sic ecclesia habet magnam amœnitatem in varietate diuersorum statuum, & sanctorū. Apoc. Agnus stabat supra montem Syō, & cum eo centum quadraginta quatuor millia. *Apo. 14.*

Quinto, quia fuit mons magnæ securitatis, & sic ecclesia secura, & intrepida est propter Dei, & angelorum custodiam, & potestatem. Et ideo dicitur. Isaia. Noli timere popule meus habitator Syon, &c. *Isa. 10.*

Sexto, quia fuit mōs magnæ sanctitatis: quod ecclesiæ etiam competit propter sacramentorū efficaciam, & virtutem. & ideo dicitur ibi esse saluatio propter sacramēta salutis. Isa. Dabo in Syon salutem. Et Abd. In monte Syon erit saluatio. *Isa. 46.* *Abd. 1.*

Septimo, fuit mons perfectæ eruditionis, Et hoc magis ecclesiæ competit propter euangelicę legis perfectionem. Isa. De Syon exibit lex. *Isa. 2.*

Vergiliis stellis septem ante genua Tauri, nauigationis tempus ostendentes eorum ortu, quatuor causis electi Dei comparantur, in quibus septem principales sunt virtutes. Cap. XXVI.

ELecti Dei reprę̄sentantur in constellatione istarum stellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerū. Nam (secundum Gregorium) Pleiades a pluralitate dictæ sunt. Sunt enim septem stellæ, quæ inter genua Tauri sitæ, & vicinæ sibi sunt, & diuisæ a se inuicem. Vnde per eas omnium electorū vniuersitas insinuaꝛ, qui inter vitæ p̄ntis tenebras spiritus septiformi gratiæ lumine nos illustrant, quia mūdi origine vsq; ad eius terminū diuersis tēporib. missi quasi distincti sunt, & coniuncti per intentionē mentis Vnde Iob, Nunquid coniūgere valebis, micantes stellas Pleiades. Vel septem stellis decoratur constellatio Pleiadū, quia septē virtutibus fulget vniuersitas electorum, s. quatuor Cardinalibus, quæ sunt iustitia, temperantia, fortitudo, & prudentia. Et tribus theologicis, scilicet fide, spe, & charitate. Quæ quidem virtutes, & si sint inter se distinctæ, adeo tamen sunt confederatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquā possint haberi separatæ: Vnde secundum doctrinā. Stoicorum quam in hac parte approbat doctrina sanctorū, virtutes sic cōnexę sunt ad inuicē, vt qui vnā habet, omnes pariter habeat, & qui vna caret, omnibus carere necesse est. *Iob. 38.*

Secundo propter earum ortum. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur, & quanto aer serenior est, & frigidior, tanto ab alijs stellis melius discernuntur, quia electi Dei maxime per tribulationis frigus ad virtutes consurgunt, & in eis virtutes oriuntur: meliusq;, quàm virtuosi sint cognoscuntur, quando tribulationum frigoribus constringuntur.

Tertio ꝑꝑ aspectum, quia. s. vna ex illis stellis latere videtur, ita ꝙ nec ex toto se occultat: nec ex toto se manifestat. Hęc est electorū humilitas qua bona sua occultare desiderant, ne illa ventus vanitatis dispergat. Nec tn̄ ex toto occultāt, sed vt tam sibi per humilitatis custodiā, quàm alijs per diuinorū operum exempla proficiant, sic opera in publico faciunt, vt eorum semper intentio maneat in occulto.

Quarto ꝑꝑ effectū, quia cum Sol per pleiades iter facit, aeris caliditas vernalibus pluuijs tēperatur, & terra tūc tēporis florum pulchritudine adornatur: quia. s. electi, & virtuosi viri, sunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, semper tamen sobrij, & bonorum exemplorū odoriferis floribus redimiti, & ornati.

Eleemosynæ vtilitates ac perfectiones, Montisq; Olineti proprietates, quibus eleemosynarius & misericors similis efficitur, hic describitur. Cap. XXVII.

ELeemosynarius, & misericors similis est Monti Olineti. Nam Mons Olineti (secundum August.) fuit mons chrismatis, & vnctionis, pinguedinis, & refectionis, medicaminis, & curationis. Et hoc propter abundantiam olei ibi crescentis, quia oleum est vnctuosum, virtuosum, & deliciosum.

Primo enim eleemosyna sanctificat tribuentem: & hoc significatur in vnctione chrismatis, de qua dicitur Exo. Omnia vnctionis oleo consecrabis. Hoc enim est oleū misericordiæ, & pietatis, quo omnia consecrantur, quia (sicut dicit Apostolus) Pietas ad omnia valet. *Exo. 40.* *1. Th. 4.*

Itē eleemosyna reficit esuriente, & hoc significatur

ficatur in olei impinguatione. De qua dicitur in Psalmo, Impinguasti in oleo caput meum. Et nota, quòd erat oleum quo inungebatur tabernaculum: & hoc est oleum, idest, pietas eleemosynæ corporalis, qua refouetur tabernaculū ventris siue corporis, de quo dicitur Exo. Assumpto vnctionis oleo vngues tabernaculum. Aliud verò oleum erat quo inungebatur caput: & hoc est eleemosyna spiritualis, per quam inungitur caput mentis: de quo ibidem præmittitur. Oleum vnctionis fundes super caput eius. Et de hoc oleo etiam habetur Hester, ꝙ oportebat, ꝙ puellæ, quæ seruabantur regi, sex mēsibus oleo vngerentur &c. Istæ puellæ sunt animæ deuotæ quæ Christo regi seruantur, quæ oleo iniunguntur sex mensibus, quando solicitè insistunt sex eleemosynarum spiritualium operibus quæ in hoc versiculo continentur.

Ps. 22. Exo. 40. Hest. 2.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemosyna curat ægrotantem, scilicet peccatorem, & hoc designatur in vnctionis medicamine de quo Matth. Vngebant oleo multos infirmos, & sanabantur. Sic oleo misericordia, & eleemosynarum sanantur, & curantur vulnera peccatorum, Tob. Eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & facit inuenire vitam æternam.

Matt. 6. Tob. 4.

Planetarum status cursus, variaq; eorum effectus ac proprietates hic recensentur, quibus elati assimilantur. *Cap. XXVIII.*

Exaltationem superborum semper sequitur deiectio, secundum illud Prouerb. Ante ruinā exaltatur cor. Vnde superbi similes sunt planetis: quia sicut planeta habet in auge sua ascēsum, & exaltationē, sic in opposito augis descensum, & depressionē: vnde (sicut dicit Pli.) A centro terræ, absides altissimæ sunt: Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagitario, Mercurio in Capricorno mediis partibus: & ecōtra ad terræ centrum humillimæ atque proximæ. Alii ēt dicunt quòd quilibet planeta sicut in aliquo vno signo habet regnum, & gloriam suam, sic in aliquo alio abiectionem & tristitiam, verbi gratia. Nam (sicut dictum) sol habet gloriam suā in xix. gradu arietis, & casum in eodem gradu Libræ. Per Solem ergo intellige mundana sapientia refulgentes, qui extolluntur in Ariete in aliorum ducatu, quòd suas opiniones, & consilia multi sequantur, Aries. n. apud pastores consueuit esse dux gregis. Sed ista gloria annihilatur in Libra, idest in diuina sapientia omnia recto pondere librante, & ponderante, vnde Apost. dicit, ꝙ sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.

Pro. 16. 1. Co. 6.

Item Venus gloriā suā habet Piscibus xxviii. gradibus & casum suum siue tristitiam suam in consimili gradu signi oppositi, scilicet Virginis: Intellige ergo per Venerem eos, qui carnali pulchritudine sunt venusti, qui in piscibus, idest, in delitiis corporis gloriātur volentes, scilicet mollitèr viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorū in Virgine deficit, quia castitas siue virginitas in ipsi. delitiis perit. Bernardus, Perit humilitas in diuitiis, castitas in delitiis Apost. Vidua quæ in delitiis est, viuens, mortua est.

Bern.

Item Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piscibus totidem gradibus, Mercurius qui gloriatur in Virgine, significat hominem, qui superbit, & extollitur de carnis castitate, quem quandoq; Deus in piscibus aquarum, idest intentationibus concupiscētiarum cadere permittit, vt humilietur: vnde Philip. Gloriamini in Christo non in carne.

Phil. 3.

Itē Luna erigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenam potestatē, quæ præcipuè Luna terrestribus dominans, in Tauro erigitur, dum per superbiam in tyrannidem conuertitur. Sed in Scorpione deijcitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda idest fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete. per Saturnum intellige abundantiam tēporalem. (Nam Saturnus a saturando est dictus) Cuius vxor a paganis fingitur fuisse vocata. Opus ab opulentia. s. quia hanc tribuit mortalibus hæc regnat in Libra, idest in mensura, vel temperantia, quia sine temperantia, & mensura etiam si abundet, non durat tēporalis substātia Sed in Ariete, idest in morte penitus annullatur. Psal. Dormierunt somnum suum & nihil inuenerunt oēs viri diuitiarum. Est aūt mors velut Aries duobus cornibus. ideft modis percutiens, quia est mors naturalis, & violentia.

Psal. 75.

Item Mars erigitur in Capricorno vigintiseptem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanam fortitudinem, quæ in Capricorno erigitur, idest in strenuitate bellorum fulget, & ascendit. Sed in Cancro, idest in tempore pacis occultatur, & marcescit. Nā Cancer non est animal belligerum sed in cauernulis se abscondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, idest in iuuentute ascendit. & elaret, est enim caper animal superiora petens. Sed in Cancro, idest in senectute retrocedit, & deficit. Est enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iuppiter (secundum quosdam) regnat in Cancro, & in Capricorno facit descensum. Alij vero dicunt, ꝙ Iuppiter erigitur & caput draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitijs, & honoribus crescit. Sed in Sagittario, idest in persecutione, vel deiectione cadit, vbi etiam caput Draconis, idest superbia quæ est caput peccati deijcitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & astutiam hominis. Hæc est enim cauda Draconis. i. quædā imitatio demonis, quia hoīes inuldi atq; fraudulenti post diabolū vadunt Hæc in Sagittario, i. lingua: de qua Hiere. Sagitta vulnerans lingua eorū, ascēdit primus gradibus. Primus est mentientiū. Isa Propheta docens mēdacium, ipse est cauda. Secundus est in detrahentibus,

Hier. 5. Isa. 9.

Apoc.9. tibus, Apocalypsis: Caudæ eorum similes serpentibus. Serpenti enim propriè detractor assimilatur, secundum illud Ecclesiastici: Sicut si mordeat serpens in silentio. Ita nihil minus eo habet, qui occulte detrahit. Tertius gradus est in blandientibus: Apocalypsis. Habebant caudas similes Scorpionum, Gregorius. Scorpiones sunt omnes blandi, & malitiosi. qui bonis quidem in facie non resistunt, sed post dorsum portant, vnde venena fundunt. Hęc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter obmutescit. Vno modo quando non auditur: Alio modo, quando aspere reuellitur, vel repellitur, Ecclesiastici: Sæpe aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ille spinis aures sepit, qui malè loquentia asperis, & increpatorijs verbis resistit. Sed ille non audit qui autem ab ipso abducit.

Eccl. 10

Apoc. 9.

Greg. in hom.

Eccl. 28

Diaboli tentatio quandò per fidelium pœnitentiam compunctionisq; feruorem augeatur, per similitudinem aliinorum ventorum facile exprimitur. Cap. XXIX.

Feruor pœnitentiæ, vel fidei suscitat furorē, & fortem persecutionem diaboli. Nam diabolus quanto videt hominem exurgere, vel agere feruentius, tanto eum persequitur acrius. Dicunt enim naturales, quòd in magno æstu fiunt fortissimi venti, sicut in diebus canicularibus: venti enim, qui tunc fiunt, licèt raro tali tempore fiant, tamen fortissimi sunt eradicantes arbores, & ædificia subuertentes. Et est ratio, quia tunc non eleuatur nisi vapor grossus, & quia calor fortis, qui tunc est, expellit a se frigus vndique ad vnum locum, ideo illud frigus impetuosè pellit vaporē, & sic tempus illud est causa fortium ventorum. Quod ergo in magno æstu fiunt fortissimi venti, repręsentat, quod in magno mentis feruore, exurgũt contra eam persecutiones vehementissimæ, Iob. Diuiditur æstus super terram, qui dedit vehementissimo imbri cursum, vehemēs enim imber cum forti vento esse consueuit. Post æstum ergo sequitur vehementia imbris: quia post feruorem mentis sequitur procella tentationis. Sed est notandum, quòd est duplex canis cœlestis, scilicet canis, qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis est, qui lucet ad pedes Geminorum versus Cancrum ad meridiem. Et de vtroque verum est, quòd in diebus canicularibus fiunt venti. Sunt autem illi dies calidissimi cum illi canes oriuntur cum sole quando sunt sub radijs solis, quia tunc est quadruplex causa caloris. Vna, quia Sol est in domo propria, scilicet in Leone. Alia causa est directa oppositio Solis ad habitabilem nostram. Tertia est ex reflexione circuli: quia diu radij morantur circa eundem locum circuli signorum. Quarta est ex coniunctione duarum stellarum callidarum. Alio autem tempore dicti canes oriuntur hælicè sub radijs Solis quando Sol præcedit eos, ita quòd mane aurora videri possunt: hoc autem est Sole existente in principio Virginis: tunc enim sunt venti naturaliter propter qualitates temporis connaturales vento, quæ sunt frigiditas, & siccitas, non sic impetuosi, In occasu quoque illorum canū etiam fiunt venti, sed aliter. Nam canis occidit cosmicè in hyeme, sole existente in principio Capricorni: & quia tunc frigus stringit terram magis de nocte, quam de die, non fiunt venti nisi de die quando sol aperit terram, & eleuat poros. Occasus autem canum helyeus est, quando in æstate occultantur sub radijs solis a visibus hominum, & tunc sunt dies caniculares. Sic ergo patet, quòd tam in ortu, quam in occasu canum siue cosmico sine halyco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti sunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, scilicet fidei, qui fuit a principio nascentis ecclesiæ sub radijs solis, idest sub Apostolis, & discipulis Christi; & tunc flauerunt maximi venti, idest fortissimę persecutiones fuerunt. Itemm post solis occasum, idest, post Christi tempora, & Apostolorum, adhuc fuerunt venti persecutionum in alils fidelibus, & martyribus, Vndè dicitur de ecclesia sub similitudine domus, Matth. Flauerunt venti & irruerunt ad domum illam & non cecidit: fundata enim erat supra firmam petram, idest Christum. Alius vero feruor est pœnitentium, & tunc etiam sole Christo aperiente terram, idest animam & eleuante vapores compunctionum, & orationum, sequuntur venti magnarum tentationum. vnde dicitur Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidet ventos, & est sensus: qui conturbat domum suam, idest conscientiam suam per compunctionem peccatorum, possidet ventos, id est, impulsum tentationum; Sed præcipuè solitarijs, qui occultati a visibus hominum feruent amore cœlestium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum, quas diabolus suscitat eis. Vnde Iob. Venit vehemens irruit a regione deserti. Regio enim deserti, est feruens vita solitarij, & ibi est vehemens ventus, idest, impetus tentationis diaboli.

Iob. 33.

Matt. 7.

Pro. 40.

Iob. 1.

Item feruor compunctionis assimilatur flammæ ignis, Primo quidem, quia flamma ex violentia sui motus partes materiæ, in quam agit, allidendo ad inuicem concutit, & ideo aliquando quendam sonitum facit. Similiter homo cōpunctus dum dolenter meminit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra sua deliquit, quasi partes suæ materiæ adinuicem collidit, & aliquando sonum vocis, & dolorosi eiulatus emittit Ioel. Exilient sicut sonitus flammæ ignis.

Ioel. 2.

Secundo, quia flamma tenebrosa pandit, & abdita prodit. Ita homo compũctus peccata sua abscondita in confessione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata sua non cognoscit nec de eis compungitur, nec confitetur, dicitur Iob: Nōne lux impij extinguetur, s. vt peccata sua non videat? Et seqtur, Nec splēdebit flāma ignis eius, quia nec hēt iguem feruentis cōpunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatę cōfessionis.

Insi. 18.

Tertio

Tertio, quòd flamma semper in motu existit. Ita etiam homo compūctus per motū boni operis continuè satisfacere satagit. Et hæc est flamma, quæ purgat rubiginem peccati, i. satisfactio feruens. Num. Omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur. (Mat. 3.)

Quarto, quia flamma viam cum offendiculis suis ostendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius ostendat, vias suas diligenter attendit: vnde Isa. Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis.

Quinto, quia flamma materiam cui se coniūgit, ab infimis ad superiora trahere non desistit, Et sic compunctio feruida animas a terrenis affectibus abstrahit, & ad cęlestia desideria erigit. Et tunc anima ad pugnandum contra tentationes valentior existit. Vnde dicitur: Cum cernerent flammas in sublime ferri; qui prius fugam simulauerunt, versa facie fortius resistebant. (Iud. 20.)

Sexto, quia quandoq; flammam vehemēs vētus extinguit, & dissipat: quia nonnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis: & ideo necessaria est magna custodia sensuum, & cautela, sicut claudu ntur, & custodiuntur lampades accensæ ne extinguantur. Cantic. Lampades eius, lampades ignis atque flammarum. (Cant. 8.)

Septimo, quia flamma ex omnī parte rei accensæ in acutum, & in conum tendit. Ita verus pœnitens a superfluis, & illicitis, immo etiā a licitis vndique quantum potest magis ac magis iugiter se restringit, Eccl. Consummatio illorum flamma ignis. (Ecc. 21.)

Riuulo à fonte, seu flumine ducto, ob varios eius effectus Christi fides comparatur. *Cap. XXX.*

Fides assimilatur riuo, quia fluit à fonte, idest à Domino per influxum reuelationis. vnde Apostolus dicit ad Ephe. quòd fides donum Dei est. Sed nota, ꝙ riuus est immunditiarum purgatiuus. Quia scilicet fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum affectionum. vnde dicitur Act. fide purificans corda eorum. (Eph. 2.) (Act. 15.)

Item riuus est terræ fęcundatiuus: quia fides fœcundat animam meritorijs operibus. Hebr. sancti per fidem operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones. (Heb. 11.)

Item riuus est potus animalibus administratiuus: quia fides potum veræ sapientiæ administrat animabus. Eccle. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum. Ezec. Pascham eos in montibus & riuis, &c. (Ecc. 15.) (Eze. 39.)

Itē riuus est viroris & pulchritudinis in plantis conseruatiuus: quia fides cōseruat in sanctis virorem, idest, virginitatem & pulchritudinem sanctæ conuersationis, sicut patet in sanctis virginibus, quæ fidei virtute armatæ corrumpi nō poterant, sicut rosæ super riuos plantatæ non marcescunt. Eccle. Quasi rosæ plantatæ super riuos aquarum. (Ecc. 39.)

Item riuus est lapillorū & arenarū congregatiuus, quia fides est humiliū (qui in partis lapillis signantur) & tribulatorū siue patientiū (qui signantur in arenis quæ stant sub aquis tribulationū) congregatiua, s. per vnitatem dilectionis & pacis. Psal. Congregas sicut in vtre aquas maris. Aqua. n. maris sunt animæ, in amaritudine & tribulatione positæ, quæ tamen in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minime separantur. (Psal. 32.)

Item riuus est geniminum multiplicatiuus. Quia, scilicet fides est multiplicatiua fideliū & credentium. Ps. Riuos eius inebrians, multiplicans genimina eius. (Ps. 64.)

Item quia riuus est penetrans & transitiuus, quia scilicet fides etiam dura corda penetrat & irrigat. Iob. In petris riuos excidit. (Iob. 28.)

Quæ & quot sint Spiritus sancti fructus exprimitur, qui elementis ad cœli duodecim signis (ex nominum significationibus varijsq; eorum proprietatibus) assimilantur. *Cap. XXXI.*

Fructus spiritus assimilari possunt signis cœli. De quibus dicitur: A signis cœli: nolite timere. Et hæc similitudo declarari potest tripliciter. Primo quidē per numerum signorum. Sūt enim signa cœli siue zodiaci circuli, duodecim numero. Et similiter Apost. enumerat duodecim fructus spiritus dicens. Fructus aūt spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. (Gal. 5.)

Sed notandū, ꝙ horum duodecim signorum tria dicuntur esse ignea, s. aries, leo, sagittarius. Tria vero dicuntur esse terrea, scilicet taurus, virgo, & capricornus. Tria vero aerea, scilicet gemini, libra, & aquarius. Tria aquea, scilicet scorpio, cancer, & piscis. & sic in 4. cœli partibus ordinantur, quia ignea sunt in oriente, aerea in occidente, in Austro terrea, in Septētrione aquea. Ita ēt simili modo in duodecim fructibus tres sunt ignei secundum tria quæ sunt in igne. Nā ignis habet illuminare, inflammare, & consolidare. Sunt ergo hæc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans, & patientia consolidans. Nam fides illuminat intellectū, charitas incendit affectum, patiētia vero consolidat per aduersorum contactum, sicut solidatur intus per malleorum percussionē. Tres ēt alij fructus sunt aerei, secundum tres aeris effectus. Nam aer laetificat, modificat, & inflammat. Ex aere enim illuminato lętificatur affectus. vnde Tob. Quale mihi gaudium erit qui in tenebris sedeo & lumen cœli nō video? Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur, secundum temperiem aeris. Si enim aer est temperatus, & corpus bene se habet, & si intemperatus, corpus se habet male. Item ex aere inflammato feruescit humor colericus, vt patet in æstate. Sic ergo & ista tria sunt aerea, gaudium, modestia, & benignitas. Nam ex præsentia Spiritus sancti oritur gaudium in interioribus, sequitur modestia in exterioribus, & etiam benignitas ad subueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis feruere facit ad benefaciendum proximis. Tres autem alij fructus sunt (Tob. 5.)

aquei,

aquei, scilicet mansuetudo, continentia, & castitas. Nam aqua habet frigiditatem, lubricitatẽ & coagubilitatem, sed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mansuetudini, quę iracundiæ ardorem cohibet & extinguit Nã mansuetudinis est, iram vincere & indignationes cohibere, vt dicit Ambrosius. Item lubricitas aquę coarctatur & restringitur terminis alienis, sicut fluxus maris coarctatur littoribus & fluxus venarum in puteis & fontibus. Est enim humidũ bene terminabile termino alieno, vt dicit Philosophus. Et hæc coarctatio competit continentiæ, quæ fluxum carnis restringit. Nam continẽs patitur, sed nõ deducitur, vt philosophus dicit. Coagulatur etiam aqua & fit immobilis, sicut patet in glacie. Et hoc competit castitati, quia casta es est qui neque patitur neque deducitur. Tres alij fructus possunt dici terrei, scilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet trãquillitatem, quia non agitatur vel commouetur: neque ab exteriori, sicut aer qui vento agitatur, neque ab interiori sicut aqua fluctuans, vnde psalm. Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Et hoc competit paci, quæ scilicet facit, vt nec ab exterioribus pturbemur, neq; interioribus desiderijs angustiemur. vnde Angeli dixere: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Item terra habet perpetuitatem. Eccl. Terra autem in æternum stat, & hoc competit longanimitati. Item terra habet bonorum fructuũ vbertatem vel communicationem: & hoc competit bonitati qua proximis communicamus in bonis: vnde bonũ est diffusiuũ suiipsius. Apost. In omni bono opere fructificantes.

Ambr.

Aristo. gener. & cor. Aristo. eth.

Ps. 92.

Luc. 2

Eccl. 1

Col. 1.

Secundo declaratur dicta similitudo scilicet signorum & fructuum per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet signum suum nomẽ proprium competens alicui fructuum. Nam primum signum vocatur Aries, quia sicut aries animal iacẽdo super latus vnum, equaliter mutat vices, quia tanto tempore iacet super latus dextrum quanto super sinistrum. (Tota eñ ęstate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero.) Sic sol existens in illa parte circuli zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctium & ęquales facit dies artificiales & noctes. Hoc autem adaptatur fidei, per quam æquanimiter se habet homo ad diem prosperitatis & ad noctem aduersitatis. Nam vera fides nec prosperitatem temporalem ambit, nec aduersitatem metuit, sicut patet de Moyse. Fide (inquit Apost.) Moyses grandis factus, negauit se esse filiũ Pharaonis filiæ: Ecce quod prosperitatem non appetijt, & sequitur magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalem habere iocunditatem. Ecce quod aduersitatem non timuit.

Heb. 11.

Secundum signum vocatur Taurus: quia taurus terram sulcando fœcundat & locupletat: & tunc quando Sol est in signo Tauri, terra est arabilis & congrua agriculturæ. Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ coluntur & est abundantia frugum: sic etiam dicitur Iacob. Quod fructus iustitiæ in pace seminatur.

Iaco. 3.

Tertium signum vocatur Gemini, quia sole existente in illo signo, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æstate cum nõctes sunt breuissimæ, quãdo vna pars illius constellationis occidit, alia pars anterior oritur & ascendit. Et ideo dicunt poetæ quod illorũ geminorum fratrum quos fabulæ vocant Castorẽ & Polluecem, vnus cœlos, alius inferos possidet. Hæc autem competunt charitati quæ in nobis Spiritu sancto præcedente ad fœcundandum vitam nostram geminatur, scilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior ascendit superius, scilicet amor Dei, alia posterior est inferius, scilicet amor proximi, vnde nec Deus sine proximo, nec etiam vere proximus diligitur sine Deo. Ioã. Hoc mandatum habemus a Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

1. Io. 4.

Quartum signum vocatur cancer. Cancer eñ est animal retrogradum & sol peragrans illam partem zodiaci facit retrogradationem in octauo gradu canceri, & hoc competit modestiæ, scilicet vt in exterioribus moribus, & ornatu debitum modum non transeat, sed potius se in ipsis in mẽsuram debitam retrahat. Apost. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.

Phili. 4.

Quintum signum vocatur leo, quia secundũ Isidor. Leo est fortissimum animal & maximè caliditatis, præcipuè in parte anteriori, scilicet pectoris Sic sol intrãs illud signum acrius igniferos radios emittit quàm faciat in fine quãdo inde exit Et hoc competit benignitati, idest bonæ ignitati amoris, quæ ad benefaciendum alijs inflammatur quæ intus in corde incipiens plus facit hominẽ velle facere quàm possit finaliter opere implere. Apost Estote inuicem benigni.

Isid.

Eph. 4.

Sextum signum vocatur virgo, & hoc propter sterilitatem, quia Sol illud intrãs, suo calore humores consumit & a suo fructu terra efficitur sterilis, & hoc competit castitati, & præcipue virginali, quæ calori diuini amoris adiucta, humores lubricos sic in carne cõsumit, vt sterilis permaneat a generatione carnali, & vberior & fertilior fiat in fructu spirituali. Isaiæ. Lætare sterilis, qua non paris.

Isa. 40.

Septimum signum vocatur Libra secundum Isidorum ab isto instrumento ponderandi: quia sol in illo signo existens, dies adæquat noctibus: sicut res æquatur pondere in lance. Vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autem mansuetudini competit, quæ dum iras comprimit mala illata a proximo æquo animo ferre facit. Eph. In mansuetudine cum patientia supportantes. Vel dies nocti æquatur, quia iuxta nocumentũ illatum pensatur mansuetudinis meritum.

Eph. 4.

Octauum signum vocatur Scorpio, quia scorpio retro ferit & caudæ aculeo pungit. Sol enim existens in illo signo est causa læsionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus calescit. Vnde aer distemperatus in frigiditate cito lædit & pungit vt dicit Isidorus. Hoc autem continentiæ competit, quæ ex distemperantia carnis tentationis aculeo quandoque acriter pungitur, & licet aliquando ex tentatione lædatur, non tamen si non consentit occiditur. Apostolus. Si spiritus facta carnis

Isid.

Rom. 8.

nis mortificaueritis viuetis.

Nonum signum vocatur Sagittarius, quia sicut sagittarius emittit sagittas, sic Sol in hoc signo existens ad nos mittit grandines, pluuias, & niues. Hoc autem competit patientiæ quę grandines persecutionum, pluuias tribulationum, & niues afflictionum suscipit atque portat.

Decimum signum vocatur Capricornus, quia scilicet caper est animal cornibus petēs superiora. Nam ibi Sol facit solstitium vernale & tunc ascendere incipit versus superiorem arietem & versus caucrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, nisi qui superiora petit: verum enim gaudium est, quod non de creatura sed de Creatore concipitur, vnde Apost. Gaudete in domino semper.

Phil. 4.

Vndecimum signum dicitur Aquarius, qui secundum fabulas dicitur fuisse pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens, & ideo tenet vrnam. Sed secundum veritatem dicitur aquarius: quia quando Sol est ibi, aer condensatur in aquas multas & fiunt pluuiæ plusquam alio tempore, sicut dicit Isidorus. Hoc autem competit bonitati, scilicet gratiam & misericordiam abundanter effundere & præstare, quia bonum est diffusiuum suiipsius.

Duodecimum dicitur Piscis, quia illo tempore fit generatio piscium & confricatio, quia calore solis ascendente & humores dissoluente, solent tunc pisces effundere semen suum. Hoc autem competit longanimitati, per quam homo ad modum piscis etiam in aqua tribulationis non deficit, sed viuit.

Dio. de cœl. hie.

Tertio, declaratur dicta similitudo per distinctionem graduum, siue facierum. Nam quodlibet dictorum signorum dicitur habere facies, idest partes. Cum enim quodlibet signum diuidatur per 30. gradus initium primæ faciei est a primo gradu, & durat vsque ad 10. gradum, secunda vsque ad 20. gradum, tertia facies vsque ad 30. Et quælibet facies signi datur alicui planetæ: verbi gratia, prima facies Arietis, datur Marti, secunda Soli, tertia Veneri, & sic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus signorum cōtinet tres facies, ita quælibet 12. virtutum habet tres modos siue tres effectus. Nam primo fides quę assimilatur Arieti, cuius prima facies est Martis, secunda Solis, tertia Veneris, est principium fortitudinis, & hæc est facies Martis. Vnde fidei ascribitur victoria. Hebr. Sancti per fidem vicerunt regna. Et ibidem, Fortes facti sunt in bello. Item est principium luminis spiritualis, & hæc est facies solis. Ioan. Credite in lucem, vt filij lucis sitis. Itē est principium charitatis, sicut cognitio est principium amoris, & hæc est facies Veneris, cuius est ad amorem incitare.

Heb 11.

Ioan. 12

Secūdo pax quæ assimilatur Tauro, cuius prima facies est Mercurij, secunda Lunæ, tertia Saturni est etiam triplex. Est itaque prima pax pectoris, idest conscientiæ, & hæc est facies Mercurij qui semper comitatur solem: quia tunc est conscientia pacata, quando sequitur Christum, & ei adhæret. Secunda est pax temporis, & hæc est facies Saturni, quia Saturnus dicitur a saturitate & abundantia, quam tribuit pax temporis. Tertia est pax æternitatis, & hæc est facies lunæ secundum illud Psalmi: Luna perfecta in æternum.

Psal. 88.

Tertio charitas quæ assimilatur Gemini, cuius prima facies est Iouis, secunda Mercurij, tertia Lunæ. Est etiam triplex, scilicet incipientiū, & hæc est Iouis, quia ex parte superiori primus planeta beniuolus & calidus. Item est proficientium, & hæc est facies Mercurij, qui dicitur fuisse Deus mercatorum propter hoc quod natum vel conceptum sub eo disponit ad vsum computationis & ratiocinij (vt dictum fuit supra cap. 7.) Mercatorum enim est semper in lucro proficere. Item est charitas perfectorum. Et hæc est facies lunæ, quia luna dominatur aquis & charitas perfecta dominatur tribulationibus. Cant. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.

Cant. 8.

Quarto, modestia quæ assimilatur Cancro. Cuius prima facies est Veneris, secunda Martis, tertia Lunæ: est triplex. Prima est circa vestium apparatum, & hæc est facies Veneris. Nam Venus (vt dictum est supra in eodem cap. 7.) dicitur disponere natos, vt sint vestium muliebriū incisores, vt dicit Ptolomęus. Secunda species modestiæ est circa exteriores corporis motus. Et hæc est facies Martis, quia Mars (secundum Ptolom.) disponit ad nobilitatem & leuitatem. Tertia est circa ludum, & hæc est facies lunæ: quia luna (vt idem Ptolom. dicit) existens in secundo signo post ascendens, ostendit mœrorem & tristitiam per quam scilicet temperātur ludi.

Ptolo.

Quinto benignitas, quæ assimilatur Leoni, cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis: est triplex. prima scilicet in supportando, & hæc est facies Saturni qui in motu suo est tardissimus, quia homo qui benignus est, tardissimè mouetur ad iram contra alium, vnde scit supportare. Item etiam debet esse benignitas in communicando, & hæc est facies Iouis qui omnibus dicitur prodesse & nulli nocere. Item in cōuersando, & hæc est facies Martis. Nā Mars dominatur coleræ. Et ille q̄ vult benignè conuersari, oportet, q̄ dominetur iræ. Nam licet Mars sit de se incensiuus, tamen coniunctus Veneri temperatur. Et sic homo coniunctus proximo, vt bene conuiuat ei (etiam si de natura sua esset agrestis & asper) debet tamen seipsum per benignitatem temperare.

Sexto castitas quæ assimilatur Virgini, cuius prima facies est Solis, secūda Veneris, tertia Mercurij: est triplex. Prima est castitas virginalis, & illa est facies Solis, quia est præclarissima. Sapiē. O quàm pulchra est & casta generatio cum claritate. Secunda autem est castitas coniugalis, & ista est facies Veneris. Quia licet Venus incitet ad amorem: tamē est temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum si sit temperatus & honestus, castitas vocatur. Tertia vidualis & hæc est facies Mercurij. Nam Mercurius cum Sole graditur & non longe a Sole recedit, nunquam plus triginta gradibus distans ab eo: & dicitur pręesse feminibus. vnde significat

Sap. 3.

fiẽat vitam vidualem quæ ſemper debet vacare Deo, ſicut legitur de ſancta Anna. Quòd ieiuniis, & obſecrationibus erat ſeruiens Domino die ac nocte.

Luc. 2.

Item debet vacare eleemoſynis, quæ ſunt ſemina quibus recolligitur fructus æternus. De quo ſemine dicit Apoſtolus: Qui parce ſeminat, parce metet.

2. Co. 9.

Septimo manſuetudo quæ aſſimilatur libræ. Cuius prima facies eſt lunæ, ſecunda Saturni, tertia Iouis, debet eſſe triplex, ſcilicet in appetitu, vt ad vindictam non excandeſcat. Eccl. Fili in manſuetudine animã tuam ſerua. Et hæc eſt facies lunæ quæ temperat calorem Solis in iſtis inferioribus, & ſic manſuetudo temperat feruorem iræ.

Ecc. 10.

Manſuetudo enim eſt temperantia irarum, vt dicit Philoſophus 4. Item debet eſſe manſuetudo in motu, ſiue actu, ſcilicet vt non impetuosè vel rapidè, ſed planè & modeſtè opera ſua perficiat. Et hæc eſt facies Saturni, cuius motus non eſt impetuoſus vel rapidus, ſed planus & moroſus. Eccl. Fili in manſuetudine opera tua perfice.

Ariſt. 4. Ethi.

Eccl. 4.

Tertio debet haberi manſuetudo in auditu, ſcilicet vt ex ira veritati non contradicat, Eccle. Eſto manſuetus ad audiendum verbum Et hęc eſt facies Iouis: quia Iuppiter (vt dicunt Aſtrologi) inuenitur veridicus in ſuis ſignificationibus, & ſignificat ſapiẽtiam, & rationem. Sapientia enim & ratio veritati non contradicunt.

Eccl. 4.

Octauo continentia, quæ aſſimilatur Scorpioni. (Cuius prima facies eſt Martis, ſecũda Solis, tertia Veneris) eſt triplex, Vna eſt a conceſſo, & licito, vt cum quis continet ſimpliciter ab omni actu venereo, etiam a matrimonio, & talis continens oportet, quòd habeat cõtinuum bellum cum carne, quia caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Et hæc eſt facies Martis, qui diſponit, & incitat ad bella. Secũda eſt a turpi, & illicito, ſicut continere a fornicatione, & adulterio, & ſtupro, & huiuſmodi. Et iſta eſt facies ſolis. cuius radius non coinquinatur immundicijs. Tertio eſt ab immoderato, & ſuperfluo vſu cibi, vel matrimonij. Et hæc eſt facies Veneris, quæ temperat malitiam, malitiam inquam, i. inordinatam cõcupiſcentiam cibi, vel actus venerei.

Gal. 5.

Nono patientia, quæ aſſimilatur Sagittario. (Cuius prima facies eſt Mercurij, ſecũda Lunę, tertia Saturni,) eſt tripliciter commẽdabilis. Primo quando quis patitur vtiliter, puta quãdo patitur propter iuſtitiam, quia talis patientia aequirit meritum æternę beatitudinis ſecundũ illud: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Talis eſt qui ſequitur Chriſtum qui paſſus eſt propter viuificationem noſtram. Hæc eſt facies Mercurij, qui (vt dictum eſt) ſequitur motu ſuo ſolem. Chriſtus. n. eſt Sol iuſtitiæ. Secũdo qñ quis patitur libenter, ideſt, voluntariè Petr. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida, & fur, qui ſcilicet inuitè patiuntur, Apo. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et hæc eſt facies Lunæ quę ſuo motu ecliptatur. Talis eſt qui ſua voluntate patitur. Tertio quando quis patitur

Matt. 5

1. Pet. 4.
2. Co. 12

firmiter ſiue longanimiter, vt ſcilicet non deficiat propter paſſionis diuturnitatem, Apo obſecro vos, ne deficiatis in tribulationibus. Et hæc eſt facies Saturni, qui habet motum longum, & diuturnum, & complet curſum ſuum in triginta ann.

Eph. 3.

Decimo gaudium ſanctorum, quod aſſimilat Capricorno (cuius prima facies eſt Iouis, ſecunda Martis, tertia Solis,) eſt triplex. Primo, quòd quis gaudeat de proſperitate proximi, ſicut mẽbrum de commoditate commembri ſui. Cor. Si glorietur vnum membrum congaudent omnia membra, & hæc eſt facies Iouis, de quo dicunt aſtrologi, quod habet exaltationem, & gaudiũ ſuum in Geminis, tribus gradibus. Nam dum quis gaudet de bono proximi, gaudium geminatur, & hæc debet habere tres gradus, quia debet gaudere de bono proximi ſpirituali: corporali: temporali. Secundum eſt gaudere de aduerſitatibus mundi, per hoc enim homo conſociatur Chriſto. Petr. Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete. Et hæc eſt facies Martis, quia Mars erigitur, & exaltatur in Capricorno, & ibi eſt gloria ſua ſiue gaudium, (vt dictum eſt ſupra c. 28.) Quaſi enim Capricornus eſt mundus, cornibus, ideſt, aduerſitatibus ſuis nos impetens, & percutiens in quo vir ſanctus non conturbatur, ſed gaudet. Iacob. Omne gaudium exiſtimate fratres chariſſimi, cum in tentationes varias incideritis Tertium eſt gaudere de nixu ſiue exercitio interioris habitus virtuoſi, Prouer. gaudium eſt iuſto facere iudicium: & hæc eſt facies Solis, qui gloriam luminis ſui quod valde eſt gaudioſum, non habet ab extrinſeco, ſed a ſeipſo. Pſal. Omnis gloria eius ab intus.

1. Co. 12

1. Pet.

Iac. 1.

P. o. 21.

Pſ. 44.

Vndecimo bonitas, quæ aſſimilatur Aquario, Cuius prima facies eſt Veneris, ſecunda Mercurij, tertia Lunæ, eſt triplex ſcilicet delectabilitatis, honeſtatis, & vtilitatis, vnde Ambr. diuidit bonum in tria, ſcilicet delectabile quod ſolum ratione delectationis eſt appetibile, vnde tale quandoque poteſt eſſe & noxium & proficuũ, honeſtum & inhoneſtum, ſicut patet in amore coniugali, & in vſu matrimoniali: & hæc eſt facies Veneris. Item in bonum honeſtum, quod ex ſeipſo habet rationẽ appetibilis ſicut ſapientia, & hæc eſt facies Mercurij, qui dicitur diſponere ad ſapientiã. Item in bonũ vtile, quod ſcilicet eſt appetibile in ordine ad aliud, & hęc eſt facies Lunę, quę multum cõfert iſtis inferioribus. Quia (ſicut dicit Baſil. (Ipſa eſt decor noctis, mater roris, miniſtra humoris, & dñatrix maris.

Ambr. li. de offic.

Baſil.

Duodecimo longanimitas, id eſt, perſeuerantia in bonis, quæ aſſimilatur Piſci, (cuius prima facies eſt Saturni, ſecunda Iouis, tertia Martis) cauſatur ex tribus. Primo ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tanto plus tolerat difficile, & hęc eſt facies Saturni qui, (vt dictum eſt) dicitur a Saturitate, ideſt, abundantia. Secundo ex temperantia operis, q a quanto quis moderatius agit, tanto diutius durat, & hęc eſt facies Iouis, qui eſt planeta temperatus, ĩ ſuis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hęc eſt facies Martis, q diſponit ad animoſi-

inimositatē. Et ſic patet, quomodo fructus Spiritus ſancti aſſimilatur ſignis cœli, quibus ſcilicet fructibus, per ipſum ſpiritum, virtutes cœlorum, ideſt cœleſtium mentium perficiuntur, [Pſ. 32.] & firmantur in bono. vnde Pſal. Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.

Quid, & vbi ſit beatitudo æterna, electorumq; gloria, per ſeptem cœli empyrei proprietates declaratur. Cap. XXXII.

GLoriam æternæ beatitudinis repræſentat cœlum empyreum. Oportet enim locum, & locatum inuicem continuari, vnde cum cœlum empyreum ſit locus gloria beatorum, oportet, quod eorum ſtatui conformetur. Et iſta conformitas attenditur quantum ad ſeptem. Nam primo cœlum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. [Iſa. 66.] de hoc enim ipſe Deus dicit, Cœlum ſedes mea, & terra ſcabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mundo maximè repræſentat Dei æternitatem, & immutabilitatem, ſcilicet corpus ſupremum quod vocamus empyreū, quia illud ſolū inter ſphæras cœleſtes ponimus immobile, & ideo aſſimilatur ſedi in qua ſedēs quieſcit. Et corpus infimum, ſcilicet terra quod a ſuo ſitu nunquam mouetur. Et ideo aſſimilatur ſcabello, quod etiam oportet eſſe quietum, [Eccl. 1.] & firmum, Eccl. In æternum ſtat, quia in cœlo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo ſpecialiter dicitur ibi eſſe ſedes Dei, [Pſ. 10.] Pſal. Dominus in cœlo ſedes eius. Et hinc eſt, quod homines orare volentes, manus ad cœlū leuant tanquam ad Dominum eius. Hoc autem competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat ita, vt nunquam ab eis ſeparetur, & ideo replet eos lætitia æterna, & gloria, [Pſal. 5.] ſecundum illud Pſal. In æternum exultabunt, habitabis in eis, & gloriabuntur in te.

Secundo cœlum empyreum eſt claritate lucidum, vnde empyreum dicitur cœlum igneum non ab ardore, ſed à ſplendore Conueniens enī eſt (ſecundum Baſilium,) [Baſil. li. hexa.] vt ſicut damnati habent extremas tenebras, ita beati habeāt extremam lucem. Et hoc etiam competit beatis quorum mens per lumen infuſum gloriæ confortata, & eleuata, ineffabile & increatum lumen attingit, [Pſ. 35.] ſecundum illud Pſal. In lumine tuo videbimus lumen. Repræſentat etiam illud ſplendidiſſimum, cœlum claritatem glorioſam quā corpora glorioſa poſt reſurrectionem habebunt, [Sap. 3.] Sapien. Fulgebunt iuſti ſicut Sol in Regno patris eorum.

Tertio cœlum empyreum eſt capacitate maximum. Nam infra ſe includit omnia corporalia. Et hoc etiam competit beatorum Felicitati, quæ ſcilicet includit, & continet omnia deſiderabilia, [Boe. de conſi.] vnde Boetius dicit, quòd beatitudo eſt ſtatus omnium bonorū aggregatione perfectus, & ideo ibi ſatiabitur ſolum humanus appetitus, [Pſ. 16.] ſecundum illud Pſal. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Quarto eſt figura ſphæricum, Figura autem ſphærica cum careat initio & fine, repræſentat æternitatem Dei, quàm Beati participant ipſum Deum per eſſentiam videndo, ſecundum illud [Ioā. 17.] Ioan. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolū Deum verum. Et ideo beati dicuntur eſſe in vita æterna, ideſt, in vita interminabili, & perfecta. Nam æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio, vt Boetius dicit. Vnde quia beati habent vitam interminabilē, & intranſmutabilem non ſolum ſecundum eſſe, ſed etiam vlterius ſecundum operationem, quia quantum ad illam operationem qua Verbum vident, non ſunt in ſanctis volubiles cogitationes: (vt Aug. dicit) [Aug. 15. de Tri.] Et ideo dicitur Dan. quod erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. [Dan. 12]

Quinto eſt ab omni motu quietum. Nam ſi eſſet motum, motus eius deprehenderetur per aliquod corpus apparens ſicut deprehenditur motus aliarum ſphærarum: quod minime apparet, & ideo cœlum empyreum eſt omnino quietum, vnde Baſilius dicit, quòd remuneratio, quę [Baſil. 2. Hexa.] pro dignis operationibus reſtauratur in ea luce, quæ eſt extra mundum, quietis domicilium ſortietur. Sic etiam ſtatus beatorum vltimo fini inhærentium, eſt ſtatus omnimodæ quietis & pacis ſecundum illud: [Pſ. 147.] Poſuit fines tuos, pacem.

Habent enim quietem ab omni labore, ſecundum illud Apoc. [Apo. 14] Amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant a laboribus ſuis. Item ab omni moleſtia vel inquietatione. Pſal. [Pſal. 4.] In pace in idipſum dormiam & requieſcam.

Sed nota, quòd quamuis cœlum empyreum ſit immotum, habet tamen (ſecundum aliquos) influentiam ſuper alia corpora quæ mouentur, ſicut etiam ſupremi angeli qui aſſiſtunt, habent influentiam ſuper medios & vltimos qui mittuntur, quamuis ipſi non mittantur. Influit autem cœlum empyreum in primum mobile non ad tranſiens & aduenìens per motum, ſed ad fixum & ſtabile puta virtutem continendi, & cauſandi, vel aliud huiuſmodi ad dignitatem pertinens. Similiter beati qui ſunt in patria, influūt nobis qui ſumus in via ſuffragia & beneficia multa, & præcipuè ſpiritualia, quæ ſunt fixa & ſtabilia bona, vnde Iob hortatur hominem viatorem, dicens: [Iob. 5.] Voca, ſi eſt qui tibi reſpondeat & ad aliquem ſanctorum conuertere.

Sexto eſt a difformitate remotum. Eſt enim totaliter vniforme non habens partium difformitatem, ſicut cœlum ſtellatum. Quod etiam competit beatitudini ſanctorum, non quidem ex parte beatorum, cum beatitudo vnius ſit maior, quàm beatitudo alterius (ſecundum illud Corint.) [1. Co. 15] Stella differt a ſtella in claritate, & ſic ex parte beatorum eſt ibi quædam difformitas graduum propter quod dicit Chriſtus: [Ioā. 14.] In domo patris mei manſiones multæ ſunt, ſed ex parte Dei beatificantis qui eſt beatitudinis obiectum, ex cuius cognitione ſaluus aliquis efficitur & beatus (ſecundum illud Auguſt.) [Augu. cōf. li. 5.] Beatus qui te nouit etiam ſi alia ignoret, ipſa beatitudo ſanctorum eſt ſimplex & vniformis. Quia licèt dicantur eſſe ibi congregata omnia bona, tamen illa congregatio bonorum eſt in Deo,

non

non per modum compositionis,sed per modum simplicitatis: quia quæ in creaturis multiplicia sunt in Deo præexistunt simpliciter & vnitè. Et hinc est quod diuina beatitudo vna & simplex existens,& nihilominus omnem beatitudinem complectitur. Quia quicquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera vel falsa, totū eminētius in diuina beatitudine praexistit. De cōtemplatiua enim fœlicitate habet certissimā & continuam contemplationem sui & aliorum omnium. De actiua vero gubernationem totius vniuersi. De terrena autem fœlicitate quę consistit in voluptate,diuitijs,potestate,dignitate,& fama (secundum Boe.) habet gaudium de se & de omnibus alijs pro delectatione, pro diuitijs omnimodam sufficientiam quam diuitiæ promittunt, pro potestate omnipotentiam, pro dignitate omne regimen,pro fama admirationem totius creaturæ.

Boe. 3. conso.

Septimo cœlum empyreum est situ supremū; quia a centro maximè remotum. Isa. Sicut exaltantur cœli a terra &c. Ita etiam beatitudo sanctorum est summum omnia bona transcēdens. Nam quantum ad obiectum, est summum bonum simpliciter: sed quātum ad actum in creaturis beatis est summum bonum non simpliciter sed in genere bonorum participalium a creatura. Et tantā est excellentia illius beatitudinis, quam designat cœli empyrei excellentia localis, quod (vt dicit Apost.) Nec oculus vidit, nec auris audiuit.

Isa.55.

2.Co.2.

De varijs gratiæ gratum facientis effectibus, quæ primo mobili cœli, aquæ, nonnullisq; mirabilibus fontibus assimilatur, ac etiam fluuio de Paradiso egredienti in quatuor diuiso capita quorum nomina eorumq; effectus hic exprimuntur,atque ipsi gratiæ perfectissime comparantur. *Cap. XXXIII.*

Ca. 33.

Gratia gratum faciēs assimilatur primo mobili propter quatuor.

Primo, quia illud cœlum est empyreo cœlo immediatum. Cœlum enim empyreum deputatum glorię beatorū idipsum repræsentat. Sicut ergo illud cęlum immediatè se habet ad empyreum. Ita gratia immediatè se habet ad gloriā, sicut motus ad terminum, vel sicut imperfectū ad perfectum. Rom. Gratia Dei vita æterna.

Rom.6.

Secundo, quia illud cœlum est in ordine cœlorum mobilium decimum. Nam (secundū Ptolo. Mesallach, & secundum. Alphetragium in Astrologia noua) supra firmamentum, idest cœlum stellatum, quod est octaua sphæra, oportet opponere aliā sphærā nouam quā vocamus cœlum cristallinum, in quo reducitur motus orbis signorum qui est ab occidente in orientem. Et similiter supra hanc oportet ponere sphęram decimam: in quam reducitur motus diurnus qui est ab oriente in occidētem, & hæc decima sphęra (vt dicunt)est primum cęlum mobile. Hic igitur ordo siue numerus huius sphæræ (quæ scilicet est decima) competit et gratiæ sine qua decē præcepta decalogi non implentur. Ipsa enim est lucerna cū qua decima dragma perdita per peccatum, idest humana natura recuperatur, idest iustificaī. Vnde Apo. Iustificati ergo gratia Christi,hæredes sumus,secundum spem vitę æternę.

Mes. li de sphæra mota.

Luc.15. Titū 3.

Tertio,quia hæc sphæra decima, inter omnes sphæras mobiles obtinet principatum. Est enim primum mobile,& ideo non habet nisi vnicum motum, scilicet diurnum. Oportet enim multitudinem ab vnitate causari. Et natura (sicut dicit Philosophus,) non transit de extremo ad extremum,nisi per medium,& ideo non est saltus naturę ab vno, quod habet vnicum motum ad aliud quod habet tres, nisi per mediū,quod habet duos. Cum ergo in sphæra stellarum fixarū deprehensus sit ab Astrologis triplex motus (vt dictū est supra cap 30.)scilicet diurnus ab oriēte in occidētem supra polos mundi:& alter stellarum fixarum ecōtrario ab occidente in orientem,tertius accessionis & recessionis:patet secūdum prædicta, quod sphæra stellarum fixarum non potest esse primum mobile,sed oportet ante eam esse alias duas sphæras, scilicet vnā quæ habet tantum duos motus,scilicet diurnum ab oriente in occidentem; & decliuū, qui est econtrario ab occidente in orientem, & ista est sphęra nona, & aliam decimam ante istam quæ habeat tantum vnicum motum scilicet diurnum. Illud enim quod est primum in genere corporū mobilium, non potest esse multiforme & variū in motibus; quia ab vno motore primo & simplici in eo,quod mouetur,ab ipso non potest esse nisi vnus motus. Quia ergo diuina gratia est id quo anima primo mouetur ad iustitiam, recte in cœli primo motu designatur. Est enī motus gratiæ vnius in quantū non inclinat nisi ad bonum Malum enim,quia multifarie contingit (vt dicit Dionysius) habet motus multiformes. Ipsa etiam gratia est, qua Deo vnimur. & est, motus eius diurnus,i. lucidus & velox. Nescit.n tarda molimina Spiritussancti gratia.

Aris. de animal.

Dio. de di. no. Hiero.

Quarto, firmamentum siue cœlum stellatum est omnium motuum causatiuum, & mensuratiuum. Nam illud quod est primū in aliquo genere,est causa & mensura aliorū:quare cum motus localis sit primus motus,vt Philosophus probat, & inter motus morales gratia est primus motus omnium virtutum & motuum,qui sunt in nobis ad actus virtuosos & interiores. Omnes enim virtutes gratuitæ causantur a gratia. sicut omnes potentiæ animæ ab essentia animæ. Vnde gratia est in ipsa essentia animæ:virtutes autem sunt in potentijs,tanquam in subiecto.

Aris. de cœli, & mūdo.

Item gratia illuminat animam ad cognoscendum defectus suos, quos peccati tenebra occultat. Nam sicut adueniente lumine solis fugantur tenebræ noctis & pulchritudo vniuersi apparet. Ita cum gratia illuminat animā videt defectus suos quos primo non videbat, sicut atomi in radijs solis apparent & in vmbra non. Ita minima peccata in conscientia illuminata. Psal. Accedite ad eum, & illuminamini. Sed nota quod sicut Sol non illuminat cecos quamuis oriatur super bonos & malos: Ita nec gratia peccatores, quia peccatores sunt in contraria dispositione, scilicet per obstaculum peccati. Ioan. Tenebræ eum

Psal.33.

Io an. 2

eum non comprehenderunt, scilicet lucem gratiæ. ideo dicitur Ephe. Exurge qui dormis. *Eph. 5.*
Item gratia assimilatur rori.
Primo, quia ros ex alto manat generatur, enim ros in alto flante vento calido. id est austro, quia gratia descendit nobis infundente Spiritu sancto Non est enim ros (teste Philoso)nisi pluuia pauca. Auster autem rorem gignit, quem aquilo sua frigiditate dispergit, quia gratia quã Deus hominibus infundit, diabolus, si potest, eam corrumpit, dum culpam contrariam gratiæ introducit. Dicit tamen Basilius, quòd luna est mater roris, quia scilicet domina nostra in luna significata, totius gratię impetratrix existit. Et ideo quicquid ros gratiæ in nobis facit totum potest dici opus virginis. *Aristo. Pro. 12. Basil.*
Secundo, quia ros serenitatem & temperiem amat. Nam ros non generatur nisi in sereno & tempore temperato, quia si non sit serenũ impeditur appropinquatio solis vaporem eleuantis, qui est materia roris. Si autem est æstus consumitur ipse vapor subtilis: vapor enim roridus subtilior est inter vapores humidos, & ideo eleuatur ad supremum interstitium aeris exclusiuè, quia ille locus temperatus est, eo quòd medium est inter calidissimum & frigidissimum, ideo ibi æqualiter agit calor congelationem impediens, & frigus comprimens. Vnde ille locus strictus ab Aristo. dicitur, quia clausus est inter duo extrema. Ros ergo est diuina gratia, quæ nullo modo inuenitur in anima nisi serena sit & a peccato pura. Non enim sol lumen gratiæ influens, appropinquare potest, vbi mentis serenitas deest. Item æstus concupiscentiæ destruit vaporem gratiæ, & ideo oportet, quòd reprimatur remedio temperantiæ, siue abstinentiæ.
Tertiò, quia ros terras inebriat, s. quia diuina gratia mentes a terrenis delitiis alienat.
Quarto, quia ros in feminibus medullam ampliat. Ita diuina gratia in nobis omnia bona multiplicat.
Quinto, quia ros ostreas & pisces maris impinguat, quia gratia mentes humanas per amorem charitatis dilatat.
Sexto, quia margaritam in conchilia generat, quia per diuinam gratiam filius Dei in vtero virginali est generatus.
Septimo, quia pullos coruinos sustentat antequam nigrescant: quia gratia animam non deserit, quam spiritualiter pascit, nisi postquam per culpam nigrescere incipit. Est enim gratia cibus spiritualis animæ, sicut panis est cibus materialis corporis.
Octauo, quia ros causat dulcedinem. Nam quamuis videatur insipidus, est tamen potestate dulcissimus & mellis in herbis & floribus causatiuus. Nihil enim sapientes mel aliud esse dicunt quàm rorem calore digestum in aere. Ita similiter gratia diuina quæ est in pęnitẽtia modo non sentitur sic sapida, quamuis sit prædulcissima sicut apparebit in patria. Item gratia diuina assimilatur aquæ.
Primo, quia aqua est æstus refrigeratiua: est enim aqua frigida ex natura, quare in calore æstatis homines balneant se aquis, anates & anseres sunt ob hanc causam continuè in aquis commorantes. Et ita ẽt simili modo diuina gratia animæ refrigerium tribuit, dum calorẽ concupiscentiæ inflammantis extinguit.
Secundo, ratione coniunctionis, quia est separatarum partium coniunctiua. Nam terra præ siccitate in puluerem caderet, nisi eius partes aqua connecteret. Vnde caseus caprinus, quia parum habet de humiditate totus est interius oculatus & discontinuatus: non sic pecorinus, quia magis humore est plenus. Ita similiter gratia diuersorum cordium est vnitiua, vt sit in diuersis voluntas vna.
Tertio, quia est viriditatis cõseruatiua, quòd apparet in omnibus herbis & plantis, quarum virores pendent ex aquis. Arescit enim in breui quęcunque planta, si nõ in virore suo per aquã fuerit conseruata. Et ita gratia Dei est in bono conseruatiua, dum in peccata cadere non permittit.
Quarto, quia est resistentium subuersiua. Nã omnia resistentia sibi vastat & alta in planum humiliat. Quando enim aqua terrã vel aliquod aliud intrat, terram excauat & a fundamentis omnia subleuat, & sic omnia complanat. Ita gratia omnia sibi resistentia in regno animæ, & sternit, dum altissima corda conuertit, & suo dominio subiicit.
Quinto, quia est vacui repletiua. Nam replet omnes fossas sibi obuias, vt nihil esse vacuum permittat in loco quem inhabitat. Et sic gratia est beatorum hominum repletiua, dum nihil in anima vacuum derelinquit, eo quòd omnes virtutes ibi gignit, quibus omnem patientiã perficiunt & ad suum complementum addunt.
Sexto, ratione caloris, quia ab alto cadens, est caloris causatiua. Nam in alueo fluens non calescit, quia tardè mouetur: sed aqua cadens ab alto, citius mouetur & descendit velocius. Motus enim nisi sit velox, calorem non inducit. Quasi autem aqua fluida est gratia humana. Hæc enim cito labitur, quia faciliter amittitur & hoc non calefacit, quia diuinum amorem non inducit immo frequenter oppositum. Vnde Aposto. dicit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem &c. Sed aqua cadens ab alto, est gratia veniens a Deo. Et hæc est aqua quæ velociter descendit, quia nescit tarda molimina Spiritussancti gratia, sicut dicit glosa Hieronymi super illud Actuum: Et factus est de cęlo repente sonus &c. Vnde hæc etiam est aqua, quæ charitatis igne animam calefacit. *Gal. 5. Act. 2.*
Item ipsa gratia diuina superabundans facit in quocunque homine cessare tentationes diaboli, sicut in multa pluuia cessant venti, eo quod vapor siccus qui est materia venti, impeditur, & non eleuatur amplius ventus, & hoc abundante suo contrario, cum contrarium magis forte. Quasi ergo multa pluuia in terra, est abundantia gratiæ in anima, in qua cessant venti malarum tentationum. Eo quòd vapor, idest appetitus peccati non eleuatur in corde suo contrario, scilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item

Item gratia Dei assimilatur fluuio de Paradiso egredienti, qui diuiditur in quatuor capita, idest in quatuor flumina. Hæc enim in diuersis quatuor habet modos. Est enim in pœnitentibus turbida. Et hæc gratia assimilatur Geon, id est Nilo, qui est fluuius Mesopotamiæ semper turbidus & circuit terram Aethiopiæ, idest mentes hominum denigratorum. Aethiopes enim nigri sunt & descendit per Aegyptum, idest per corda superborum quæ sunt tenebrosa, lumine vero sapientiæ carentia. Aegyptus enim interpretatur tenebra, cuius planiciem, idest humilem cognitionem, Nilus, idest gratia pœnitentiæ irrigat: cumulis arenarum, idest memorijs peccatorum claudentibus ostia eius. Nam peccatorum memoria superbiam mentem humiliat, & ipsa humilitas gratiam retinet, ne defluat. Hic fluuius habet cocodrilos, idest dæmones infestantes. Sed bestiola quædam quæ dicitur endros, luto se inuoluens, intrat per os in vētrem eius, & rapit omnia interiora eius, eumq; occidit. Hæc bestiola humilitatē Christi significat, quæ luto carnis nostræ se vestiens diabolicum ventrem, idest virtutem dirupit: & quos sibi incorporauerat extraxit eiusq; virtutem extinxit.

Gen.2.

Secundo, gratia Christi est in obedientibus plurima, & hæc assimilatur Physon, qui circuit terram Euilath, idest Indiam. Nam India in scriptura interpretatur nutus vel dilucidus, q a scilicet vir obediens nutu alterius scilicet superioris, sibi dilucidato, idest ostenso, mouetur. Et dicitur Physon Græcè, decem Latinè, eo quòd decem in se recipit flumina, idest obseruantiam & impletionem decem præceptorum legis. Hic fluuius abundat arenulis aureis & gemmis preciosis, & in eius etiam litore crescunt aromaticæ & medicinales herbæ. Arenulæ aureæ sunt exēpla speciosa, gemmæ preciosæ sunt merita copiosa, medicinales herbæ sunt vitiorum remedia virtuosa: quæ omnia abundanter inueniuntur in vere obedientibus.

Tertio, gratia Christi in patientibus est subita siue festina. Vnde assimilatur fluuio Tigris, qui ad instar Tigris animalis velocissimè currit ad modum sagittæ, (vt dicit Iosephus,) quia scilicet passiones & tribulationes præsentes faciūt nos ad Deum currere velociter. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt: sicut equus calcaribus percussus velocius currit. Hic pergit cōtra Assirios, qui interpretantur Deprimentes, quia scilicet patientia contra persecutiones & depressiones, hominem inuictum reddit. Item post multos circuitus intrat mare rubrum: quia quandoque post multas passiones perducit ad martyrium quod propter rubedinem effusi sanguinis per mare rubrum designatur.

Psal.15.

Quarto, Christi gratia est fructifera in diligentibus. Et hæc assimilatur Eufrati qui interpretatur frugifer: nullus enim est fructus operis sine gratia dilectionis. Hic est fluuius Mesopotamiæ quæ interpretatur altitudo cuiusdam vocationis, quia scilicet altitudo christianæ vocationis consistit in dilectione charitatis. Hic est copiosus in gemmis: quia charitas abundat in operibus virtuosis, & meritorijs.

Item gratia Dei assimilatur, quibusdam fontibus mirabilibus, qui inueniuntur in quibusdam prouincijs secundum quinque differētias, quæ sunt in effectibus gratiæ. Refert enim Aug. & etiam Isido. quod sunt duo fontes in Boetia, de quorum vnus memoriam & alter obliuionē inducit. Et hæc est prima contrarietas in effectibus gratiæ: quia gratia facit obliuionem temporalium, & memoriam spiritualium. Et hæc fuit in Apostolo dicente: Quæ retro sunt obliuiscēs, scilicet temporalia: ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me, scilicet ad spiritualia.

Aug. de ci. Dei

Phil.3.

Secundo refert August. quod est quidam fons in Aegypto, in quo faces extinguantur accensæ, & accendantur extinctæ. Et hæc est secunda contrarietas gratiæ, quia extinguit vitia, & accendit virtutes, Rom. Abijciamus opera tenebrarū, & induamur arma lucis.

Ro.13.

Tertio dicitur quidam esse fons apud Garamantes, qui fons est tam algens de die, vt nō bibatur: tam calidus de nocte, vt non tangatur. Et hæc est tertia differentia gratiæ. Quia gratia in die prosperitatis facit algidum, idest humilem ita, vt non bibatur siue absorbeatur a superbia. Et in nocte aduersitatis facit calidum, idest feruentem, & deuotum ita, vt non tangatur ab impatientia.

Quarto, leguntur duo fontes fuisse in Sicilia, quorum vnus sterilitatem faciebat, alter vero fœcunditatem inducebat. Et hæc est quarta differentia gratiæ: quia facit aliquos steriles in carnalibus, scilicet per continentiam, & fœcundos in spiritualibus, scilicet per doctrinam, & bona opera.

Quinto, legitur fuisse quidam fons in Idumæa, qui vt legitur tribus mensibus anni est turbidus, tribus sanguineus, tribus viridis, & tribus limpidus. Et hæc est vera differentia gratię, quæ in quibusdam est turbulenta, vt in tribulatis, siue actiuis, qui frequenter turbantur, (sicut Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga plurima,) in quibusdam vero limpida, sicut in contemplatiuis. In quibusdam verò sanguinea sicut in martyribus. Et in quibusdam viridis, sicut in virginibus.

Luc.10.

Item gratia Spiritussancti assimilatur aquæ puteali.

Primo ratione saporis, quia a terra circunstante saporem attrahit. Vnde nunc salsam, nūc dulcem se ostendit. Ita gratia Spiritussancti quādiu anima terreno corpori circundatur, non vniformiter, sed variè in anima sentitur. Nam nunc est salsa in anima pœnitentis: nunc dulcis in anima contemplantis.

Secūdo rōne laboris: ad hoc. n. vt aqua putealis melioretur, oportet, vt sæpius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quāto frequentius in extrahendo eā de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur. n. aqua ex puteo profundæ bonitatis diuinæ, orationis assiduitate. Et ideo quanto crebrius oratur, tanto magis gratia impetratur, per quam anima proficiēs melioratur.

Tertio

Tertio ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis est dulcior, quāto est terræ niuæ uicinior. Terra autem uiuentium dicitur uita beata. Ps. portio mea &c. Huic terræ quanto magis anima propinquat per contemplationem, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulciorem, & etiam carnis, vel mundi intrinsecus refrigerationem.

Ps. 112.

Quarto, ratione caloris, quia puteus nunquā de leui in hyeme congelatur, eo quòd calor a suo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde non solum non congelatur, idest non coarctatur a frigore, immo magis tunc feruescit, & inflammatur. Et ita etiam simili modo est de anima, quæ per gratiam in hyeme tribulationis magis in amore Dei calescit, & accenditur.

Gratiæ gratis data varij effectus recensentur, qui cœlestis sphæræ circulis assimilantur, quorum hic nomina describuntur, perfectionesq́, ac proprietates patefiunt. Cap. XXXIIII.

Gratiæ gratis datæ, assimilantur circulis cœlestis sphæræ, de quibus meminit Salomon. Lustrans uniuersa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Nam gratiæ gratis datæ sunt illæ, quas enumerat Apost. Alij datur per spiritum sermo sapientiæ: alij autem sapientiæ secundum eundem spiritum, alij gratia sanitatis in uno spiritu, alij operatio uirtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonū. Prima igitur est sermo sapientiæ. Et hæc assimilatur cœlesti circulo, qui dicitur solsticialis æstiualis. Sermo enim sapienter loquentis ad tria tendit, quæ nobis ille circulus repræsentat.

Eccl. 1.

1. Cor. 12.

Primo ad instruendum intellectum specialiter de diuinis, & spiritualibus, circa quæ propriè est sapientia. Tūc autem intellectus instruitur dum aliquis sic clare loquitur, quod doceat. Et hoc repræsentat circulus ille solsticialis, qui idō solsticialis æstiualis dicitur, quia sole ibi existēte fit solsticium æstiuale, ubi autem existit sol præsens, omnia clarè & lucidè uidentur sic qui loquendo instruere desiderat, necesse est, ut ea quæ loquitur, clarè & lucidè ostendat. Et talibus dicitur ex persona Sapientiæ: Qui elucidāt me, uitam æternam habebunt.

Eccl. 14

Secundo, qui sapienter loquitur, intendit ad mouendum affectum, ut scilicet libenter audiant uerbum Dei: sed ille qui vult delectare, oportet, quòd loquatur temperatè, idest, non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, sed attediat. Et si vult mouere affectum, oportet, quod loquatur feruenter. uerba enim inflāmare nequeunt, quæ frigido corde proferuntur, ut dicit Grego. Et hoc significat circulus solsticialis æstiualis, quia est quasi coniunctiuus nostræ habitabilis, & torridæ zonæ. In nostra habitabili est temperies aeris, in torrida uero excessus feruoris. Vnde in sermone pradicantis debent hæc duo coniungi, scilicet temperamentum locutionis, scilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, ut scilicet per primum placeat, per secundum moueat.

Greg. I hom.

Tertio, sermo sapienter prædicantis tēdit ad flectendum ad actum, idest ad hoc ut auditor amet ea quæ ipse prædicans dicit, & ipsa implere velit, quod fit dum sic aliquis loquitur, quòd auditorē flectit. Ad quod quidem Spiritus sanctus uti tur lingua hominis quasi quodam instrumento. Ipse autem est qui perficit operationem interius. Vnde Grego. dicit, Nisi corda audientium spiritus sanctus repleat ad ardorem amoris, vox dicentiū in cassum sonat. Et hoc ēt ostendit circulus solsticialis æstiualis, ex eo qđ iste circulus tangit zodiacum in Cancro. Nam zodiacus dicitur a zoda quod est uita, quia uiuificatiuus est spiritus sanctus, quia spiritus est, qui uiuificat, ut dicit Saluator. Vnde tunc æstiuali coniungitur zodiacus quando ipsius prædicatoris sermoni adiungitur Spiritus sancti uirtus. Quæ coniunctio fit in cancro, ubi sol reflectitur, & retrocedit. Nam in 8. gradu Cancri sol retrogradationem facit, quia Sol in tantum extollitur versus tumorem sphæræ, scilicet nostrā habitabilem, & situm in terra, quod non potest plus extolli, & tunc retrograditur descendendo per signa inferiora. Tunc ergo zodiacū solsticialis in Cancro tangit, quando sermo prædicatoris uirtute Spiritus sancti adiuncta, superbum cor peccatoris ad humilitatem pœnitētiæ flectit & reducit.

Grego. in ho penth.

Secunda gratia gratis data, est sermo scientiæ, idest gratia loquendi efficaciter de inferioribus, & specialiter de humanis. Et hæc assimilatur alteri circulo solsticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem scientiam non vanam, sed salutiferam, debet intendere ad tria. Primo ad instruendum, scilicet ut minuatur tenebra ignorantiæ, & crescat lumen scientiæ. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia scilicet sole in eo existente fit solsticium hyemale, postquam incipiunt crescere dies, & noctes decrescere. Roma. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die &c. Secundò debet intendere ad afficiendum, scilicet timore supplicij, & amore præmij. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia est ex parte torride, & alterius habitabilis. Nam in torrida vbi est excessus ardoris, intellige supplicium inferni. In alia habitabili ubi temperies, & amœnitas est aeris, intellige suauitatem cœli. Quorum primum est timendum, reliquum appetendū. Tertiò debet intendere ad promouendum scilicet ut homo per scientiam humanorum etiā practicè proficiat ascendendo de virtute in virtutem. Quod iterum ostendit circulus solsticialis hyemalis: quia tangit zodiacum in Capricorno. Caper enim est animal cornibus superiora petens. Vnde dicitur Capricornus, quia sol ibi existens post solstitium hyemale incipit ascendere per signa uersus superiorem arietem, & uersus cancrum, unde ascensum significat hominis per profectum uirtutum.

Ro. 13.

Tertia gratia gratis data dicitur fides. Et hæc assimilatur circulo galaxiæ propter quatuor. Primo propter puritatem, qua Galaxia dicitur uia

Act. 15.

lactea, In qua significatur nitor puritatis quam fides facit, secundum illud dictum Petri: Fide purificans corda eorum. Secundo propter firmitatem, quia galaxia semper stat in eodē loco cœli, (vt dicit Philosophus.) Qđ intelligitur quantum ad apparentiam propter tardissimum motum, quia rei veritate expertum est, quod galaxia mouetur in centum annis gradu vno. Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, sicut pro constantia fidei, vt dicit glosa. Vnde fides dicitur substantia propter firmitatem. Tertio propter claritatem. Nam galaxiæ circulus tūc est clarior quando aura nocturna fuerit frigidior & serenior: quia scilicet constantia fidei tanto amplius clarescit, quando aura persecutionis vel frigus mundi tenebrosi magis contra eam excrescit. Quarto propter vtilitatem. Nam galaxia propter suam claritatem, & serenitatem dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & constans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Israel. Quòd fide transierunt mare Rubrum tāquam per aridam terram. Et etiam est fides viatorum directio, ne in tenebris ignorantiæ, vel infidelitatis exorbitando pereant. Vnde dicitur: Initiauit nobis uiam nouam, & post eum ascendamus cum vero corde in plenitudine fidei.

Heb. 2.

Heb. 11.

Heb. 10.

Quarta gratia gratis data est gratia sanitatū. Et hæc assimilatur circulo paralello Septentrionali qui est diuisio nostræ habitabilis & frigidę. Dicitur enim paralellus, idest æquę distans, a para, quod est iuxta, & lele quod est distans. æqualiter enim distat ab alio australi, siue antartico paralello. hoc autem competit gratiæ sanitatum, quia omnis infirmitatis est æqualiter, & indifferenter curatiua, & non videlicet minus vnius, quàm alterius: quia innititur diuinæ virtuti cui nihil est impossibile vel difficile. Non sic autem de virtute medicinæ, creatæ, quæ aliquas infirmitates curare potest, & aliquas nō. Et rursus curabilium infirmitatum quasdam tardus, & quasdam citius curat.

Item iste paralellus dicitur Septentrionalis. Septentrio denominatur de stellis arcturi, quæ circa polum articum vertuntur. Vnde iste circulus vij. stellarum, significat septem modos, quibus gratia sanitatis corporis in euangelio legitur esse concessa: in quibus etiam significantur septem modi quibus infirmitates spirituales curantur. Primo enim legitur fuisse concessa gratia corporalis sanitatis discipulorum oratione, sicut habetur de socru Petri febricitante, quòd discipuli rogauerunt illum pro ea, & sequitur, quòd stans super illam imperauit febri &c. Et similiter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iustorum. Iaco. Oratio fidei saluabit infirmum & alleuabit eū Dominus & si in peccatis sit, dimittetur ei. Secundo potestatis concessione, sicut Luc. Dominus mittenti discipulos ad prædicandum, dedit eis potestatem, vt languores curarent, significans quòd verbo prædicationis curatur infirmitas peccatoris. Sapien. Sermo tuus Domine sanat omnia. Tertio præcepti expressione, sicut dixit Centurio Mat. Dic tantum verbo scilicet præcipiendo, & sanabitur puer meus: in quo significatum est quod obedientia sanat morbos spirituales specialiter superbiæ, & negligentiæ sicut infirmus obediens medico curatur.

Luc. 4.

Ia. 5.

Lu. 10.

Sap. 19.

Mat. 8.

Quarto appropinquatione, quia qui sic appropinquabant Christo, vt eum tangerent, sanabantur. Matth. Quotquot tangebant eum, salui fiebant. Iste tactus pertinet ad actiuos vel ad imitatores operum Christi, qui etiam sanantur spiritualiter.

Matt. 6.

Quinto manuum impositione. Luc. At ille singulis manus imponens, curabat eos. Istā manuum impositio est per pœnitentiæ absolutionem. Vel tactus manuum Christi est flagellatio Dei qua etiam expellit infirmitatem peccati.

Luc. 4.

Sexto aquæ lotione siue sit infirmitas cæcitatis, sicut Dominus misit cæcum a natiuitate vt lauaretur ad natatoria Siloe, & abijt & lauit & vidit: signans quòd cæcitas ignorantiæ, tollitur per aquam sapientiæ. Sine sit infirmitas lepræ, sicut Dominus introduxit de Naaman leproso curato in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman principis militiæ, Syriæ, est corruptio in prælato, quæ curatur in descensu humilitatis: Iordanis enim interpretatur descensus. Siue sit quæcunque alia infirmitas, sicut sanabatur vnus qui primo descendebat in piscinam, Et ista est lotio baptismi vel pœnitentiæ, quæ omne peccatum purgat.

Io. 9.

Luc. 4.

Io. 7.

Septimo vulnerum alligatione, sicut patet de Samaritano, qui curauit vulneratum vulnera eius alligando, vinum & oleum infundēdo. Hæc alligatio, est iustitiæ adhibitio per correptionem, in qua debet esse vinum mordens & oleum liniens: quia miscenda est lenitas cum seueritate, & misericordia cum iustitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit nostram habitabilem a frigida. Habitabilis autē siue habitatio animæ est in corpore. Frigus autem est qualitas mortificatiua. Vnde per gratiā sanitatum habitabilis nostra, idest corporis nostri natura diuiditur a frigida. idest separatur & liberatur etiam a morte: quia, scilicet habentes hanc gratiam mortuos suscitant.

Luc. 10.

Quinta gratia gratis data est operatio virtutum idest signorum vel miraculorum. Vnde hæc assimilatur zodiaco circulo, qui dicitur esse circulus signorum. Nam miracula quæ facultatem naturę excedunt vocantur virtutes. Quia vero sunt ad manifestandum aliquo a supernaturale, vocantur signa: propter excellentiam autem dicuntur portēta vel prodigia quasi procul aliquid ostendentia.

Sexta gratia gratis data est prophetia: Et hæc assimilatur illi circulo cœlestis sphæræ qui dicitē Colurus solstitialis, qui incipit a polo Septētrionali, & p Cancrū & Capricornū circulariter procedens, iterū redit ad suum principiū. Nam prophetia (vt dicit Greg.) quandoq; incipit a præteritis, sicut de prophetia Moysi patet, qui prophetanerat de principio creationis rerum. quandoque vero est de præsenti occulto: quandoque

Greg. in hom.

doque de futuro, & quandoque a futuris redit ad præterita, sicut expressè patet in libris prophetarum. Dicitur autem colurus a colon vri, i. membrum, siluestris bouis, Colon enim est membrum, vrus vero bos siluestris dicitur, idest causa scilicet bouis siluestris qui erigens caudam circulum facit imperfectum, Vnde colurus quasi circulus imperfectus. Nam (sicut dicit Apostolus.) Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Vnde prophetia imperfectionem habet.

1 Cor. 13.

Septima gratia gratis data est discretio spirituum, & hæc assimilatur circulo orizontis qui scilicet diuidit duo hemispheria. hæc autem hemisperia, scilicet inferius & superius, sunt duo spiritus, scilicet creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiam diuidunt, & discernunt quando id quod suggeritur, vel inspiratur est a spiritu creatore, idest a Spiritusancto: vel a creato idest a spiritu proprio vel maligno. vident et ea quæ dicuntur, quo spiritu dicantur. Vnde dicitur: Probate spiritus si ex deo sint, Et ibidem. Nolite omni spiritui credere.

1. Io. 4.

Octaua est gratia linguarum. Et hæc assimilatur alteri circulo paralello scilicet australi. (Nā paralellus vt dictum est) dicitur æquè distās: ga scilicet habētes donum linguarum, omnes linguas quantumcunq; distantes siue differentes equaliter loquebātur, sicut patet de Apostolis. Sed hoc quod dixi, æqualiter, intelligēdum est quantum ad ea quæ pertinebant ad fidei doctrinam: in quibus diuina gratia nulla linguarum distantia fuit Apostolis ignorata, sed quātum ad ea: quæ supra adduntur humana arte ad ornatum, & eloquētiam locutionis, quilibet Apostolus instructus erat in sua lingua, non autem aliena. Vnde Apostolus maiori facūdia vsus est in epistola ad Hebræos quam scripsit in propria lingua, quam in alijs quas Græco sermone composuit. Sicut etiam in sapientia & scientia fuerunt sufficienter instructi quam requirebāt in doctrina fidei, non autem quantum ad omnia quæ per scientiam acquisitam cognoscūtur, puta de conclusionibus arithmeticæ, vel geometriæ &c.

Act. 40.

Nona gratia est interpretatio sermonum. Et ista assimilatur alteri coluro scilicet æquinoctiali, qui per libram in arietem procedens, iterum redit ad suum punctum. Assimilatur autem interpretatio sermonum coluro, quia imperfectio nem habet sicut & prophetia. Nam qui scit interpretari vnum, nescit quandoque interpretari aliud. Sicut Daniel interpretatus est visionē siue somnium Nabuchodonosor, & tunc in alia visione quam ipsemet habuit, dixit. Ego audiui & non intellexi. Et ideo interpretatio sermonū reducitur ad prophetiam, in quantum. scilicet mens illuminatur ad intelligendum, & exponendum quæ sunt in sermonibus obscura. siue propter difficultatem rerum significatarum, siue etiam propter ipsas voces ignotas quæ præferuntur, siue propter similitudines rerum adhibitas, secundū illud Dan Audiui de te, q̄ possis obscura interpretari, & ligata soluere.

Dan. 16

Dan. 5.

Hæreticorum proteruitas ac doctrinarum falsitas, Antro, Alluvioniq́, pluribus eorum effectibus comparatur. Cap. XXXV.

Aereticorum uita assimilatur antris terræ propter quinque.

Primo, quia antrum est latibulum tenebrositatis. Vnde dicitur antrū ab atro eo, quod atris tenebris sit infusum. Sic hæreticorum vita cum sit animalis, & tenebrosa, latet tamen sub specie pietatis. Vnde Matth. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū. & Reg. Absconderunt se in speluncis, & in abditis, in petris quoque, & in antris, & cisternis, Hæc enim diuersa loca, diuersi modi sunt, quibus hæretici se occultant sub specie pietatis.

Matt. 7.

1. Reg. 13.

Secundo, quia antrum habet intuitum capacitatis. Vnde antrum dicitur specus ad speculādum, quia in sua prædas animalia speculantur, vt dicit Isid. Sic hæretici in scripturis maliciosas, & sophisticas subtilitates speculantur, quibus simplicium animas rapere, & peruertere possint. Iob. Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.

Isid. in li. Ethi.

Iob. 39.

Tertio, quia antrum habet intemperamentum contrarietatis. Nam antrum est in æstate valde frigidum, & hyeme valde calidum, sic hæretici in operibus charitatis sunt valde frigidi: sed in operibus iniquitatis sunt valde calidi i. feruentes, & soliciti. Vnde in eis impletur illud Matth Quoniam superabūdabit iniquitas tua, refrigescet charitas multorum. Iob. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur, ab anterioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus

Matt. 24

Iob. 27.

Quarto, quia habet nutrimentum vtilitatis. Nam antrum est fœtibus bestiarum nutriendis aptum. Sic hæretici nutriunt filios bestiales, & carnales, concedendo eis libertatem operū carnis, dicentes fornicationem nō esse peccatum, & multa alia similia: Iudith. Fecerunt sibi antra, & speluncas in montibus, idest, opiniones corruptas & carnales, in montibus, idest, in exēplis & doctrinis suorum maiorum.

Iudit. 6

Quinto, quia est habitaculum infirmitatis. Nam antrum ex vaporibus, & sudoribus animalium sæpe est fœtidum, & corruptum, & ideo in eo habitare uolentibus est infirmum. Sic verbis & exemplis pestiferis, & corruptis ipsorum hæreticorum cohabitantes, & cohærentes eis inficiuntur, & infirmantur in fide & bonis moribus Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt Timo. Errantes & in errorem mittentes.

Psal 13.

2. Ti. 3.

Itē hæreticorū doctrina assimilat̄ Alluuioni.

Primo ratione inundationis, quia Alluuio dicitur latens, & late innundatio aquarum Doctrina autem hæretica sub specie pietatis, & colorata veritatis, quasi per omnes partes orbis hactenus inundauit, & se dilatauit.

Secundo ratione consumptionis, dicitur enim Alluuio, ab abluendo, quia terram per quā transit, abluit, & abluendo consumit. Sic hæreticorum doctrina, licèt videatur externus munditiam quandā prætendere, tamē finaliter con-

sumit, dum animæ omnem bonam dispositionem tollit. Iob. Alluuione paulatim terra consumitur. Paulatim enim hæretici decipiunt, incipiendo a bonis, & trahendo ad mala.

Iob. 14.

Tertio ratione dissolutionis: nam quanto per absconditas riparum concauitates maiori se fluxu alluuio diffundit, tanto periculosius littoris soliditatem dissoluit. Sic hæreticorum doctrina quanto ocultius mentibus simplicium infunditur, tanto periculosius vitæ, vel fidei in eis soliditatem dissoluit.

Quarto ratione deceptionis. Quia ripæ superficies exterius solida videtur, sed cõsumptio interius occultatur. Et ideo pes calcantis ripam facile labitur, quia interiori soliditate cõsumpta latens vacuitas non videtur, vt dicit Gregorius. Sic etiam faciliter simplices ab hæreticis seducuntur, & in hæresim eorum labuntur, quia falsitas eorum, & prauitas sub quadam veritatis specie, & verborum dulcedine occultatur Tim. Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

Gre. in hom.

1. Ti. 3.

Tres humilitatis gradus describuntur, qui circulis planetarum similes esse videntur humilitatemq., naturæ per aeris, terræ, ac vallium quamplurimas proprietates ostentantur.

Cap. XXXVI.

Humilitatis gradus assimilari possunt circulis planetarum. Nam (vt Ptolomæus dicit) planetis assignantur tres circuli, scilicet deferens, æquans, & epicyclus. Deferens est circulus planetæ, per cuius circumferentiam semper mouetur epicyclus ipsius planetæ, dictus, ideo deferens: quia defert circulum epicycli. Huic assimilatur primus humilitatis gradus, qui est subdere se maiori, nõ solũ, quia maiori deferendũ est, sed etiam, quia secundũ eius imperium, & obedientiam subditus moueri, & incendere debet in omnibus, vt sic secundum circumferentiã huius circuli, id est secundum dispositionem prelati deferatur circulus epicycli, id est, vita & volũtas subditi, exẽplo scilicet Christi, qui dicit Io. descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

Ptolo.

Io. 6.

Secundus circulus vocatur æquus, scilicet super cuius centrum mouetur deferens, q a in illa tenet vniformiter planeta cursum suũ. Et huic assimilatur secundus humilitatis gradus, q̃ est non præferre se æquali: & ille est æquans, quia. s. æqualitatem suæ mensuræ homo non excedit. Ecclesiast. Noli extolli: sed esto in eis quasi vnus ex illis.

Eccl. 32

Tertius aũt, q vocatur epicyclus, est quidam paruus circulus quem describit planeta motu corporis sui, per cuius circunferẽtiã mouetur corpus planetæ. Vnde in superiori parte sui epicycli mouetur ab Occidente in Oriẽtem. In inferiori vero parte mouetur ab Oriente in Occidẽtem, & huic assimilatur tertius gradus humilitatis, qui est minorem non spernere, sed ei se conformare. Et ille est iste circulus minor epicycli, cum homo se paruificat obsequendo, vel cõdescendendo minori, sicut Christus qui dixit Apostolis: Quis maior est qui recumbit, an qui ministrat? & postea subdit Ego autem in medio vestrum sum, quasi qui ministrat. Hunc circulum & gradum humilitatis describit nobis motus corporis nostri, qui scilicet docet, vt nos superbire in nullo debeamus. Et hic motus est duplex vnus in morte, & hic est ab Occidẽte in Orientem inquantum corpus per mortem redigitur in pristinam suam originemq. Gen. Donec reuertaris in terram, de qua sumptus es. Secundus est in vita, qui continuè tendit ab Oriente in Occidentem, id est, a natiuitate ad mortem. Ecclesiastic. Oritur Sol, & occidit, id est, homo primo nascitur, postea moritur. Sapientiæ. Nos nati continuò desinimus esse, & postea erimus, quasi non fuerimus.

Luc. 22

Gen. 3.

Eccl. 1.

Sap. 5.

Item assimilatur aeri propter quinque.

Primò, quia aer ex sui natura est perspicuus: sic humilis est perspicuus per sapientiæ susceptibilitatem, quæ est lux spiritualis. Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia.

Pro. 12.

Secundo, quia est sui in omnem partem extensiuus: sic humilis per sui ad omnem statum coaptionem. Nam sicut dictum est, humilis homo maioribus obedit, æqualibus seruit, minoribus condescendit, & sic ad omnem partem humilitas se extendit. Glosa tamen dicit super illo verbo, Decet nos implere omnem iustitiam. quòd humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & non præferre se æqualibus, & hæc est humilitas sufficiens. Secundus est subdere se æquali, & non præferre se minori, & hęc est humilitas proficiens. Tertius est subdere se minori, & hæc est perficiens: quia in hac humilitate tertia, est perfecta iustitia.

Mat. 3.

Tertio, quia aer est cælestis influentiæ receptiuus, quia humilis est ad diuinam gratiam recipiendam dispositus, Ia. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Quarto, quia aer est uirtutis respirandi administratiuus, per quam respirationem conseruatur vita corporalis. Vnde & aer per respirationẽ attractus spiritus vocatur, secundum illud Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Sic etiam per humilitatem attrahitur spiritussanctus, per quẽ est, & conseruatur in anima spiritualis vita. Vnde Isa. (secundum aliam translationem.) Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, trementem sermones meos?

Ps. 118.

Isa. 66.

Quinto, quia aer est volatilium locus, locus aũt est locati conseruatiuus, quia humilitas est hominum spiritualium, & contemplatiuorum conseruatiua. Vnde sicut aues in aere volant, sic viri virtutum in humilitate ambulant. Nam qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, sicut dicit Gregorius. Item humilis assimilatur terræ quia quamuis sit infima, tamen cœlestis influentiæ est maximè receptiua. Cũ enim sit cœli cẽtrum in omni sui parte, ab ipso influentiæ suæ capit effectum. Et idio inter omnia mũdi corpora esse fecundissima, & rerum multarum in esse productiua.

ductiua. Similiter, & anima humilis, maximè receptiua est influxus gratiæ cœlestis: & quia cō fluit aqua gratiæ ad cōcauitatem terræ, idest humilitatem animæ, ad cuius scilicet abundantiā, sequitur fœcunditas vitæ per opera meritoria virtutum, sicut in plantis ad abundantiam humorum, sequitur fœcunditas fructuum. Psalm. Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et iterum Psal. Terra nostra, id est, humilis anima, dabit fructuum suum. *(Psal. 1. — Psal. 84.)*

Item humiles assimilantur vallibus.

Primo quidem, quia valles sunt aquosę, Cum enim vallis sit terra decliuis, & depressa inter medium montiū collocata, oportet, φ aquarum desuper fluentium sit receptiua. Et talis est anima humilis, quæ dum se voluntariè Inclinat, & deprimit, inter duos montes, i. modos superbię, quorū vnus est extolli de spiritualibus, alius extolli de tēporalibus, ab vtroq; declinans, quasi media transit, & ideo supernarum gratiarum influxum copiosissimè recipit. Ps. Inter medium montium pertrāsibunt aquæ. Abūdat ēt in vallibus, i. in humilibus aqua lachrymarū. Ps. Ascēsiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. *(Ps. 103. — Psal. 83.)*

Secundo, quia valles sunt fructuosæ, Nā propter humoris copiam, in herbis, & floribus, & fructibus fęcundatur, frondium, & florū decore citius adornantur. Ita in humilibus abundant herbæ virtutum, fruges operum, frondes verborum, flores affectionum. Psal. Valles abundabūt frumento, id est, humiles vitæ merito. *(psal. 64.)*

Tertio, q a valles sunt vmbrosæ, quia. s. a montibus, & collibus obumbrantur, & sic in humilibus, sunt vmbræ montiū. i. exempla sanctorum, Zach. Fulgietis ad vallem montium meorum. *(Zac 14.)*

Quarto, quia sunt æstuosæ, quia scilicet fit in eis maior solariū radiorū concursus. Quia dum ibi multiplicātur, & detinenē, nec vltra eis dilatari cōceditur, maior ibi, quàm in montib. calor gñatur Vñ in eis niues citius dissoluuntur ex quarū resolutione loca circumadiacētia humectantur. Similiter in humilibus diuinæ consolationes, & inspirationes, & gratiæ, quasi radij In vallibus multiplicantur, quibus mentes eorum ad amorem supernæ patriæ inflammantur: vnde omne frigus accidiæ, vel peccati, citius quasi nix resoluta tepescit Macha. Acceptum ignē de altari absconderunt in valle. ignis altaris est amor spiritualis, qui absconditur, & seruatur in valle, idest in humilitate mentis. *(2. Mac. 1)*

Quinto, quia valles sunt quietæ. Nā ædificia in vallibus constituta minus ventorum impulsionibus agitantur, quàm quæ in montibus collocantur. Nam montium obiectu a procellarum inundantiū impetu valles defenduntur, & terręmotibus incolæ vallium rarius molestantur, eo, φ partes terræ in vallibus magis inter se cōprimuntur, quia venti illas partes difficulter subintrant, quia ergo minimæ sunt porosæ a vētis modicum agitantur, sicut dicit Philosophus. Similiter etiam humiles, sunt magis quieti, & tuti, & a ventis persecutionum, & a montibus tentationum. Vnde sicut dicitur Iudicum. Iudas, qui habitatores montium obtinuit habitatores, vallis delere non potuit. *(Iud. 1.)*

Cur Dei filius incarnatus sit, exprimitur, eiusque incarnatio quinque de causis rori comparatur. Cap. XXXVII.

INcarnatio filij Dei assimilatur roti, siue roratitioni secundum illud Isai. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, hæc autem similitudo attenditur q o ad quinque. Nam filius Dei incarnatus est, vt mundum malignitate inflammatum refrigeraret. Ros enim calorem temperat, & refrigeria præstat. Ita ille ros temperauit æstum concupiscentiæ. Eccl. Ros obuians ardori venienti, humilem efficiet eum, & adducet refrigerium gratiæ. Dan. Fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. *(Isa. 11. — Eccl. 43 — Dan. 3.)*

Secundo incarnatus est, vt mundum aridum impinguaret. Ros enim quosdam pisces maris impinguat. Et in aliquibus regionibus oues rore pascuntur, & impinguantur. sic ille ros mundum aridum impinguauit. Gene. In pinguedine terræ, & rore cęli desuper erit benedictio tua. Impinguamur enim in Christo ex consideratione suæ humanitatis: & hæc est pinguedo terræ, & etiam ex contemplatione suæ diuinitatis: & hæc est pinguedo roris. *(Gen. 27.)*

Tertio, vt mundum sterilem fęcūdaret, locus enim vbi ros non descendit, sterilis existit. Sic mundus erat sterilis a bona operatione: sed descendit ros ille in ipsum, & germinare fecit. Oseæ: Ego quasi ros, & Israel germinauit quasi lilium.

Quarto, vt mūdū famelicum pasceret. Num. Cumq; descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter, & manna. Isto tamen rore nō pascuntur homines coruini, idest per peccatum denigrati: sed paruuli, idest homines mansueti per puritatem albi. Nam pulli coruorum, quàm diu habent pilos albos, a parentibus relinquuntur: & tunc eleuantes capita, & aperientes rostra, cœlesti rore pascuntur. Vnde in Psal. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Quando aūt nigrescere incipiunt, a parentibus suis nutriūtur. *(Num. 11 — Ps. 146.)*

Quinto, vt potestatem dæmonum coerceret. Ros enim nocturno tempore cadens venenosa animalia arcet, & ideo venenum eorum non tantum nocet de nocte quantum de die secundum philosophum. Ratio etiam pungunt serpentes quandiu stant in er herbas roridas. Sic ille ros cęlestis ad nos veniens, malitiam dæmonis refrenauit. Isa. Ros lucis ros tuus, & terram gigantum, id est superbotum dęmonum, detrahes in ruinam. *(Ari. de anima. — Isa. 26.)*

Instabilis hominis natura qualis existat, ex proprietatibus Mercurij atque aeris exactè dignoscitur. Cap. XXXVIII.

INconstans homo assimilatur Mercurio, quia quamuis sit de se temperatæ naturę, & diuo-

nus, tamen frequentius variatur quia modò masculinus, modò fœmineus inuenitur. Cito enim se vertit ad naturam illius planetæ cui coninngitur, vt cum bonis bonus, & cum malis malus, cum mediocribus mediocris, vt malitiosus statim efficiatur. Et talis est inconstans, siue inconstans homo, secundum prophetam dicentē: Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.

Psal. 17.

Itē inconstans homo assimilatur aeri in tribus.

Primo, quia aer est substantialiter leuis: & sic homo inconstans est leuis in credendo. Eccles. Qui cito credit, leuis est corde. Ioan. Nolite omni spiritui credere. Bern. Vtrumque vitium est, & omnibus credere, & nulli.

Ecc. 19. 1. Io. 4. Bern. in cant.

Secundo, quia aer est faciliter mobilis. Sic homo inconstans est mobilis in operando, quia scilicet non perdurat in opere incœpto, sed faciliter dimittit vnū, & incipit aliud. Iac. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis.

Iac.

Tertio, quia aer est multipliciter alterabilis, & variabilis etiam in oppositas qualitates. Vnde ex fœtidis cito corrumpitur, dum ei vapor pestifer admiscetur: & ex odoriferis sanus, & redolens inuenitur. Sic inconstans homo alteratur in conniuendo ex bonis exemplis aliorum, vel ex malis, & ex pestifera societate inficitur, & ex bona familiaritate dirigitur. Vnde cōgruè assimilatur aeri, quī ad omnem ventum, vel nubium vaporem alteratur. Iob. Subito aer cōgregatur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

Iob. 37.

Rationis ignorantia per similitudinem eclypsationis Solis, vmbraq; effectus variabilis, errorem, atq; peccatum in animam inducit. Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, sicut eclipsis Solis inducit terræmotum. Est enim Eclipsis Solis causa, & signū terræmotus eo, quòd in terra ad quā connertitur vmbra Eclipsis, intenditur frigiditas, poros terræ constringens, & reflectens vaporem in se ipsum. Et verius signum in cauda, quàm in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi spissior fuerit vmbra. Similiter quanto maior, & crassior est error, & ignorantia mentem obscurans, tanto magis mouetur anima inordinatè ad peccandum. Et præcipue si est Eclipsis in cauda draconis, id est, si est error, vel etiam ignorantia finis, qui prior est in intentione. Vnde tunc opus sequens est inordinatum. Matth. Si oculus tuus, id est, intentio nequam fuerit, totum corpus, id est, processus operis, tenebrosum erit. Nā qualis est intentio, quæ præcedit, tale est omne opus, quod sequitur, vt dicit Grego. & intelligitur de intentione finis.

Mat. 6.

Greg.

Item ignorantia assimilatur tenebræ.

Primo, quia tenebra est visus impeditiua, vnde dicitur tenebra a tenendo, quia ligātur, & tenentur oculi ne lumen videant. Sic ignorantia tenet oculos mentis, ne videant lumen veritatis, Tob. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video,

Tob. 5.

Secundo, quia est gressus prohibitiua. Non. n. tutum est in tenebris ambulare. Io. Qui ambulat in tenebris, nescit quò vadit.

Io. 12.

Tertio, quia est casus inductiua. Nam qui ambulat in tenebris, faciliter, & frequenter cadit, præcipuè vbi lubricum esset. Sic etiam ignorantia boni inducit casum peccati. Prouerb. Via impiorum tenebrosa nesciunt, vbi corruant. Frequentior autem est casus, vbi est tenebra ignorantiæ, cum lubrico concupiscentiæ. Psal. Fiant viæ eorum tenebræ, & lubricum. Et frequenter vnus ignorans facit errare alium. Matth. Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Prou. 4.

Psal. 34.

Mat. 15.

Quarto, quia est timoris incussiua, timet eñ homo in tenebris. Psalm. Timor, & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Similiter ignorantia timorem inducit. Sicut enim ignorantes artem bellandi, timent frequenter, quæ non sunt timenda, vt fragorem armorum, & similia: Similiter ignorantes, viā Dei, timēt frequenter, quæ non sunt timenda. Psal. Illic trepidarunt timore, vbi non erat timor.

Psal. 54.

Psal. 13.

Quinto, quia est verecundiæ diminutiua. Vnde qui volunt turpia facere, tenebras quærunt, vt verecundiam fugiant. Eccl. Omnis homo, qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quid vereor? Sic etiā ignorantia culpæ minuit, vel tollit ruborem pœnitētiæ. Item. Confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt.

Ecc 23.

Dei ira quarta sit super peccatores futura, per Solis iridisq; ac Lunæ nonnullas similitudines, in die nouissimo clarissimè patefiet. Cap. XL.

IRa Dei quarta super peccatores in fine apparebit. Nam feruor Solis sub nube tangitur, sed quando discooperitur, quanti sit ardoris ostenditur. Sic Christus, qui nunc est quasi sub nube misericordiæ, quantæ sit iustitiæ & potentiæ manifestabit in fine. Psalm. Cognoscetur Dominus iudicia faciens. Item ira Dei assimilatur iridi siue arcui lunæ.

Psal. 9.

Primo, ratione significationis differt enim significatio iridis Solis, & Lunæ, quia arcus Solis, vt sacra scriptura dicit Gene. apparet in signum diuinæ clementiæ. Vnde etiam apud Græcos dicebatur arcus deymonis, idest sapientiæ. Quia Isiodistæ (qui omnia naturalia attribuebāt dijs) dicebant, quòd arcus ille est signum clementiæ, quia calor mixtus ex aqua & igne, signum est, quod neque per aquam neque per ignem eueniet periculum, deymone, idest, sapientia prouidente. Vnde ante tempus iudicij, quando nos igne conflagrandi finem mundi expectamus venturum, dicunt quidam doctores catholici, quòd per xl. annos arcus non apparebit, vt ostendat diuinam clementiam a mundo amotam diuini iudicij ira appropinquante. Arcus autem Lunæ (secundum philosophos) tempestatem longam, & auram instabilem. Et magis diuina ira assimi-

Gen. 9.

Psal. 49. assimilatur ei, quàm elementia. Psal. Ignis exardescet in conspectu eius, & in circuitu eius tempestas valida.

Arist. 3. mete. Secundò ratione colorationis, quia (vt dicit Arist.) color lunaris iridis est albus, eo, quòd lumen in nocte videtur album: quod est, quia frigus noctis condensans nubem, non sinit radiũ Lunæ, cum sit debilis, penetrare in profundũ eius, ideo tantum in superficie illustratur nubes, & ideo per consequens non generatur nisi albedo, quæ in sola superficie habet fieri. Nam rubedo constituitur ex immutatione lucis in profundum humidi fumosi, & viriditas ex lumine penetrante in humidum aqueum. Albedo ergo iridis Lunæ significat claritatem, & tranquillitatem iræ diuinæ. Non enim eo modo ira est in Deo sicut in homine scilicet vt sit ex eo passio perturbans, & offuscans, sine obscurans iudicium rationis. Est ergo ira Dei alba, idest clara, & tranquilla, in nullo mentem eius offuscans. Psalm. Deus iudex iustus & fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Et ideo (vt dicunt Doctores) non est in Deo ira, quæ est passio afficiens, sed solum ira efficiens, vt scilicet ipsa pœna illata a Deo puniente ira Dei vocetur.

Psal. 7.

Arist. 3. mete. Tertiò ratione apparitionis, quia cum arcus Solis frequenter appareat, arcus tamen Lunæ rarissimè apparet. Nam (vt dicit Arist.) in quinquaginta annis nõ videtur nisi bis. Et ideo hoc potest esse, quia arcus talis non apparet, nisi Lunæ decimaquarta, & cum fuerit in ortu, vel occasu suo. Luna ergo existens in signis Aquilonaribus, nec ad Aquilonem, nec ad meridiẽ habet illam oppositionem quæ requiritur ad iridem. Si autem est in signis meridionalibus, & est plena, sequitur quòd Sol est in Aquilonaribus, & ideo tunc vix sunt nubes in Aquilone, quæ sint senem iridis. Si autem Luna decimaquarta sit in ortu, vel occasu scilicet sero vel mane, patet, quòd Sol est ei oppositus, ideo licèt oppositio recta sit, quæ requiritur, tanta fit disgregatio aeris, quòd vix ibi potest esse nubes in tanta densitate & continuitate quanta requiritur, nisi hoc faciat aliqua specialis stella, quæ fortè non est in tali dispositione in quinquaginta annis nisi bis. Et ideo fortè hoc dicit Philosophus, licèt quidam dicant eum hoc dixisse tantum referendo, non asserendo. Quod ergo arcus Solis (qui est signum clementiæ) frequentius apparet, arcus vero Lunæ (qui est tempestatis præsagium) apparet rarissimè significat, quòd Deus pronior est ad misericordiam, quàm ad iram, & præstabilior ad parcendum, quàm ad puniendum. Eze. Non est voluntatis meæ mors impij. Et Ioel. Conuertimini ad dominum Deum vestrum, quoniam misericors est, & præstabilis super malitia.

Eze. 18. Ioel. 2.

De duplici ira humana hic pertractatur, quarum altera rationem a rectitudine trahit, quæ caniculæ stellæ, pluuiæ impetuosæ atque aquæ torrentis assimilatur: altera verò secundum rationem est, eamque esse contemnendam declaratur. Cap. XLI.

IRa humana duplex est vna quæ rationem a rectitudine contrahit, & hæc est ira per vitium. Alia qua appetitus sensitiuus contra vitia, & mala mouetur secundum ordinem rationis. Et hæc est ira per zelum, prout Greg. distinguit.

Gre. lib. 5. mor. Prima ira similis est stellæ, quæ canicula nuncupatur. Et hoc ostendunt tria.

Primò caniculæ effectus: est enim illa stella in effectu feruentissima quod competit iræ inordinatæ. De qua philosophus dicit, quòd est accensio sanguinis circa cor: vnde qui ad iram alios prouocant dicuntur esse incendiarij diaboli, de quibus in Ps. Incenderunt igni sanctuariũ tuum, idest, cor quod debet esse Deo dicatum.

Psal. 71.

Gre. in mora. Secundò hoc ostendit caniculæ ortus. Nam (secundum Albumasar) canicula oritur in xix. gradu Cancri, in cuius ortu fit magna turbatio in aere. Ita etiam dum ira exurgit, & excandescit, fit magna turbatio in homine. Et hæc perturbatio, primò fit interius in corde, quia (sicut dicit Greg.) cum tranquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodam modo scissamque perturbat. Vnde per iram sapientia perditur, vt quid quove ordine agendum, sit omnino nesciatur, sicut scriptum est. Ira in sinu stulti requiescit, quia nimirum intelligentiæ lucem subripit, cum mentem commouendo confundit. Item fit perturbatio in opere sicut scriptum est: Ira perdit etiam prudentes, quia scilicet confusus animus nequaquam explere etiam si quod intelligit, prudenter valet. Item fit per iram turbatio in corpore, quia (sicut dicit ibidem Grego.) Dum iræ suæ stimulus accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se ĩpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti. notus quidem ore clamorem format, sed sensus quid loquitur ignorat. In quo itaque iste ab arreptitijs longè est. qui actionis suæ conscius non est? Item fit per iram turbatio in conuersatione, quia per eam (sicut Grego. dicit,) Gratia vitæ socialis amittitur sicut scriptũ est: Noli esse assiduus cum homine iracũdo, ne discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Quia qui se ex humana ratione non reparat, necesse est, vt bestialis solus viuat. Item fit per iram turbatio in congregatione, quia (sicut dicit Greg.) per iram concordia rumpitur, sicut scriptum est: Vir animosus parat rixas, & vir iracundus effundit peccata. Peccata quippe effundit, quia etiam malos quos ad discordiam prouocat, peiores facit.

Gre. in mora.

Pro. 22.

Pro. 29.

Hip. in Aph. Tertio declarat dictam similitudinem caniculæ tempus. Ab hac enim stella dicuntur dies caniculares, in quibus sanguinem minuere, vel medicinam accipere est valde periculosum propter excessum distemperantiæ aeris in calore, vnde Hipocras dicit, quòd ante canem, & post canem, & sub cane molestæ sunt purgationes, & pharmatiæ. Et ibi dicitur in commento, quod ante ortum. & in ortu, quòd post ortum illius statim dare potionem laxatiuam periculosum est: quia tunc aer est calidus, & siccus, scilicet a calido signo, & calida stella, scilicet Sole, &

Leone cum canicula existente. Vnde ex modica medicina sumpta corpus fieret nimis calidum, & siccum,& febris forsitan sequeretur. Medicina et isto modo sumpta euaporaret, & nimis et operaretur,cum corporis pori tunc ex calore aeris sint aperti. Dicit enim ibidem Galenus, quod calor extraneus vires extrahit medicinæ, vñ aqua calida repugnat solutioni: sed calor aeris, tunc est fortis,propterea virtus interior tunc est debilior, & per potionem,vel minutionem plus debilitatur. Sicut ergo sub feruore caniculæ, exhibenda non est potio medicinæ: Sic etiam in feruore irę exhibenda non est correptio disciplinę: quia nec a furioso correptore modestè, vel ordinatè corrigitur, nec ab irato peccatore patiéter, vel vtiliter sumitur:propter quod, & ira viri iustitiam Dei non operatur,Nam dum perturbata mens iudicium suæ rationis exasperat, oē quod furor suggerit,rectū putat, sicut dicit Greg.

Gal. in Aph. — Isa. 1. — Gre. li. mor. 5.

Item impetus iræ dissipat animam, sicut pluuia impetuosa destruit plātam: frigiditas enim, quæ tunc maior est in pluuia,est qualitas mortificatiua. Qñ vero pluuia est suauis cum humido aereo,& terrestri sicco fœcundatur terra. Ita et ira impetuosa,rationis iudicium lædit, & ad refrenandum seipsum lētum, & frigidum reddit. Sed suauitas mansuetudinis gratiam Dei recipit,qua nostræ animæ terra fœcunda fit, & pinguescit,secundum illud Prouerb. Mansuetis dabit gratiam.

Prou. 3.

Item ira assimilatur aquæ torrentis.

Primo,quia talis aqua est impetuosa: torrens enim est aqua cum impetu veniēs, & recedens. vnde dicitur torrēs,quia impetu crescit, sed siccitate torrescit & arescit. Talis est ira eorum,qui subito,& multum accēduntur,& cito reuertuntur. Vnde tales vocantur impetuosi. Isa. Conuertentur torrentes eius in picem, scilicet propter subitam inflammationem iræ.

Isa. 34.

Secundo, quia talis aqua est damnosa. Nam vias destruit,terram corrodit,& vicina loca submergit. Sic ira nimia destruit vias rationis, corrodit vires corporis, & interdū sibi propinquos, iratus inuadit,& lędit:vñ de huiusmodi furioso posset etiam illud dici. Isa. Spiritus eius velut torrens inundans vsq; ad medium collis ad perdendas gentes in nihilum.

Isa. 30.

Tertio,quia talis aqua est periculosa:Nā quia cum impetu venit,omnia sibi obuiantia diluit, quæ cum impetu sequuntur. Hæc et lapillos, & paleas coaceruans post se vestigia derelinquit, & sic in mare descendit, vbi omnis fluuius nomen,& dulcedinem perdit. Sic etiam ira cū impetu crescit,sibi obuiantes,id est resistētes, si potest,prosternit, & cum impetu alios sibi vnitos secum ad periculum attrahit:lapillos, & paleas, idest paruas, & leues iniurias ante oculos mētis coaceruando,idest remunifcendo reducit,post se vestigia rationis,& mansuetudinis per obliuionem dimittit. Et hæc ira est torrens iniquitatis, quæ animam per odium turbat. Psal. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me.

Ps. 17.

Secunda est ira,& indignatio sanctorū contra mala,quæ est secundum rationem, & quæ dicitur ira per zelum, non est cōtemnenda, sed valde timenda, vtpote cuius verba, & maledictiones efficatiam inueniuntur habentia. Et hoc apparet per exemplum in montibus Gelboe, quos iratus Dauid de cæde populi in ipsis facta, maledixisse legitur. Reg. Gelboe enim, (vt dicit Hieron.) erant montes alienigenarum, in quibus Saul cum filijs suis corruit: propter quod indignatus Dauid eis maledixit, & maledicēdo eos in sterilitatem perpetuam commutauit. Et ideo (vt glosa ibidem dicit.) Hi montes ante maledictionem vberes fuerunt, quos maledictioni postea subiacere testatur, eo quod nunquam ibi pluere,vel rorem descendere reperiatur.

2. Reg. 1 Hiero.

Quid sit iustitia eiusq; forma ac perfectio explanatur & terra tribus rationib. comparatur. Ca. XLII.

IVstitiæ æqualitatem seruare docet nos terra, quæ (secundum Philosophum) est æquè librata in medio proprijs pōderibus. Quęlibet enim suarum partium suo pondere nititur ad mundi medium, & in declinatione suarum partiū singularū, tota æquè librata suspenditur circa centrum,propter quod æqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet,quod in terra est de sui natura partium æqualitas, loci & medietas, & quietis stabilitas. Et enim in suis partibus æquè librata, in medio mundi locata, & in eodem situ perpetuo stabilita. Hæc aūt tria virtus iustitię requirere videtur. Nam primo virtus iustitię requirit ęqualitatem,quod ipsum nomē demonstrat. Dicuntur enim ea, quæ adæquanī, iustificari, vnde Constantinus Iurisconsultus dicit,quod ius est ars boni,& æqui. Ius autem est, quo cognoscitur quid sit iustum.

Arist. 2. cœli. — Const.

Secundo pertinet ad iustitiam mediū tenere, vnde Philosophus assignat medium iustitiæ, secundum proportionabilitatē arithmeticā quod est mediū rei. Alijs enim virtutibus moralibus assignatur medium rationis tantum, sed iustitię medium rei. Nam aliæ virtutes morales consistūt principaliter circa passiones,quarum rectificatio non attenditur nisi secūdum comparationem ad ipsum hominem cuius sunt passiones, secundùm quod irascitur, & concupiscit prout debet secundum diuersas circūstantias, & ideo medium talium virtutum non accipitur secundum proportionem vnius rei ad alteram,sed solum secundum comparationem ad ipsum hominē virtuosum, & propter hoc in ipsis est mediū solum secundum rationem quo ad nos. Sed materia iustitia est exterior operatio, secundum quod ipsa, vel res, cuius etiam vsus debitam proportionem habet ad aliam personam. Et ideo medium iustitiæ consistit in quadam proportionū ęqualitate rei exterioris ad personam exteriorē. Aequale autem est realiter medium inter maius,& minus,vt dicit Philosophus: & ideo iustitia habet medium rei. Sed hoc medium rei est etiam medium rationis,& ideo in iustitia saluatur etiam ratio virtutis moralis.

Arist. 5. Ethi. — Aris. 10. meth.

Tertio iustitia requirit stabilitatem, & firmitatem. Et ideo diffinitur à viris peritis, quod iustitia est

tia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quod ille iustus est, qui est in operando voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primo voluntas ad ostendendum, quod actus iustitiæ debet esse volūtarius, Psal. Exultent & lætentur, qui volunt iustitiam meam. Secundo additur Constans, ad designandum firmitatem propositi, scilicet, vt in proposito faciendi iustitiam firmiter perseueret. Iob. Tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. Tertio additur, Perpetua ad ostendendum perseuerantiam, siue diuturnitatem. Vbi nota, quod voluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipsius actus iusti, qui perpetuo durat: & sic solius Dei volūtas est perpetua. Alio modo ex parte obiecti, quia s. aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iustitiæ, quia non sufficit ad rationem iustitiæ, vt aliquis velit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit iniuste in omnibus agere. Sed præcipue requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuò, & in omnibus iustitiam seruandi Ps. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tēpore. Quod aūt vltimo subditur, Ius suum vnicuique tribuens, ponitur ibi actus iustitiæ pro habitu, qui per actum specificatur. Itē habitus reducitur ad actum. Vnde si quis vellet hāc descriptionem ad debitā formā diffinitionis reducere, diceret sic, Iustitia est habitus secundum quem aliquis constanti, & perpetua voluntate ius suum vnicuique tribuit, & quasi est eadem diffinitio, cum ea quam Philosophus ponit in Eth. dicens, quòd iustitia est habitus secundum quem aliquis dicitur operatiuus iusti. Nota etiam, quod vnicuique reddere ius suum non solum pertinet ad iudicē, vel ad principem, sicut ad dirigentē, vel operantē, quod iustū est, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti: Sed etiam ad subditos, sicut ad exequētes. Hæc est igitur forma iustitiæ, quā repræsentat nobis, (vt dictum est) ipsum elementum terræ. Hieremias. Faciet iustitiam in terra.

Iob. 17.

Ps. 105.

Hie. 23

Aquæ pluuiæ, Maris Rubri, ac denique nonnullorum animantium variæ proprietates explanantur, quibus lachrymarum compunctio cor nostrum clarificans assimilatur. *Cap. XLIII.*

LAchrymarum compunctio assimilatur aquæ propter septem.

Primo quidem, quia aqua est sordiū lauatiua. Nam videmus, quod ea quæ sordidantur, per lotionem aquæ mundantur. vnde pannus lineus videtur esse sordidus dum est a tela succisus, aqua sæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequam tondeantur, prius in aqua lauantūr. Ita aqua lachrymarum est omnium peccatorū abstersiua, mundificatiua, & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ: Nam quasi aquæ fluentes ex resolutione niuium, sunt aquæ fluentes ex recordatione peccatorū, & hæ sunt maximè ablutiuæ. Et hanc aquarum virtutē cognoscunt etiā animalia, & hmōi lotionis manifesta nobis præbent exempla. Nā læna, dum adulterium committit cum pardo, tanquàm malefecerit, virūq; offenderit, ad ipsum nullatenus redit, nisi prius lota fuerit aquis. Similiter ciconia, dum alio masculo cōcubuit, nisi prius se lauerit, ad comparē non redit. Cygnus alba est auis, non solum adulterium refugit, sed etsi cum coniuge coierit, tanquā rem turpem & fœdā fecerit, nisi prius se lauerit, nunquā cibum sumit. Et tamen multi nostri, multis adulterijs, & sceleribus fœdati, sine lotione pœnitentiæ ad corpus Christi accedere non verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quærit, videri refugit tanquam turpe, & detestādum quid fecerit: nisi prius se aquis lauerit ad socios nunquam redit. Et habent elephantes hoc proprium, quòd semper in Luna noua turmatim ad aquas accedūt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluūt, & filios quos ante se ire faciunt, semper similia facere instruunt. Sed multi miseri relicta aqua munda pnīa, ad modum porcorum quærūt aquā lutosam luxuriæ. Eze. Non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem.

Eze. 16.

Secundo, quia aqua est viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuæ ex defectu humiditatis aquæ, ascendente humore iterū fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pnīæ lachryma. Et sicut ēt piscis absque aqua nō viuit, sed remotus ab aquis, moritur & putrescit: Ita ēt peccator sine lachrymis viuere spiritualiter nequit. Isa. Cōputrescant pisces sine aqua, i. pœnitētes sine lachryma, & morientur in siti. Nā & piscis quidā, qui allec dicitur, ex sola aqua viuere phibetur, sicut talpa ex terra, Camaleon ex aere, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis sapientiores dicant, quod nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemento. Dicitur enim esse vnum genus plantæ, quod quātuncunq; aridum fuerit in aqua missum, ptinus reuiuiscit. Vnde ēt anima mortua, si in lachrymarū aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quædam auiculæ, quæ miro modo ex quibusdā arboribus gñantur, & loco fructuū in eis nascunt, quandiu tñ ad arborem suspenduntur nunquam uiuificantur. Sed quando ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et est notandum, quòd hæ auiculæ modicum valde habent de carne, & minus de sanguine, quare ad esum non sunt aptæ. Sed quæ est arbor producens has aues, nisi mundus producens homines? & quid est non viuificari in arbore, sed in aqua, nisi quia non spiritualiter viuimus quandiu mundo, vel peccato inhæremus? Sed dum a mundo recedimus, & aquas deuotionis attingimus, tunc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhærent, sunt carne multa, & sanguine pleni. Sed qui aquis pœnitentialibus sunt asperti, sunt carne, & sanguine quasi nulli, quia non sequuntur, quæ carnis sunt, sed quæ Dei Apostolus. Caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt.

Isa. 50.

1. Co. 15

Tertio,

Tertio, quia aqua est impinguatiua, & fœcundatiua. Dixerũt enim philosophi, ꝙ si terra fuerit nimium indurata, nec aquis balneata, semẽ non recipit, & receptum non permittit erumpere, & germinare: sed vomere sæpe confracta, semina nutrit, & per aquã pluuiæ remollita quandam in se pinguedinem colligit, quam receptã, & in se decoctam radicibus ad productionem seminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli sunt fructui apta, sed vomere pœnitentiæ commollita, & perfusa deuotionis aqua, fiunt pinguia & fructifera: propter quod est quidam lapis preciosus, qui dicitur Enidros, qui ad nostrũ exemplum de se perpetuas stillat guttas. Videmus etiam, quòd nulla est terra adeo bona de se, cui si subtrahitur aqua, non fiat infœcunda, & vana, nec alicui vsui apta, quin potius resolu ta in puluerem vertitur. Et econtra terra conuenientibus temporibus recipiẽs in se aquam, fit mollis, arabilis, ad ferendum apta, & valdè fecunda. Hoc patet in terra Aegypti, quæ non irrigatur pluuia, sed crescẽte Nili fluminis aqua, terram irrigat, & crescente e ripatum suarum flumine irrigat vniuersa. sitque ibi sterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua causa non ascenderit ipsa aqua. Tempore etiam Heliæ quando non fuerunt pluuiæ perierunt præ siccitate omnia. Sed cum oraret, vt descẽderet aqua, rediit rerum abundantia. Quæ etiam est arbor tam fertilis, & amara quæ non protinus sterlescat, & ex viridi sicca fiat, si humor aqueus ei deficiat? Ita etiam sine lachrymarum irrigatione nullus esse potest fructus pœnitentiæ. Iob. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Iob. 12.

Quarto, quia aqua est lassorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dum calore æstuant, si aquã coactè, vel sponte transeunt mox se excutiunt, & resumptis viribus auidius cibũ sumunt, & fortiora ad opera redeunt. Ceruí etiã quantũcunq; lassi, a canibus fatigati, si possunt aquas intrare, & flumina transnatare, mox pristinas vires sumunt, & spretis canibus siluas petunt. Ita etiam lachrymæ mirabili modo lassos & laborantes confortant, & vires perditas reparant. Vnde anima quantũcunque demissa, vel debilitata, miro modo confortatur his aquis balneata.

Quinto, quia aqua est durorum emollitiua. Nã panis bis coctus, qui est natura durissimus, in aqua positus mollis efficitur. Ita lachryma cõpuncti deuotè orantis. Dei seueritatem emollit, & ad parcendum, & miserandnm flectit, Io. Mouebatur aqua, & sanabatur vnus. Io. 5.

Sexto, quia est sitis sedatiua. Nam sitis est appetitus frigidi, & humidi. vnde cum aqua de natura sua frigida sit, & humida, rectè sitis est extinctiua. Itá lachrymæ pœnitentiæ extinguũt ardorem culpæ. Eccl. Ignem ardẽtem extinguit aqua. i. ardorẽ culpæ compunctionis lachryma. Eccl. 1.

Septimo, quia aqua est castrorum fortificatiua: Nam Babylonia fortissima dicitur fuisse, nõ tantum, quia murus altissimus & fortissimus, sed quia insuper vndiq; fluuijs vallaretur. Nullus enim locus potest esse fortis, vbi aqua deficit, sicut patet de Bethulia in Iudith. Ita lachrymæ pœnitentium mirabiliter protegunt contra impetus tentationum, & persecutionem. Exo. Erat aqua quasi murus a dextra eorum & leua. Exo. 14. In tali enim aqua, Aegypti. i. hostes persequentes, sumerguntur, & capita draconum. i. dæmonum tentantium vires confringuntur. Psal. Tu contribulasti capita draconum in aquis. Psal. 74.

Item lachrymarum compunctio assimilatur pluuiæ propter quinque.

Primo quidẽ, quia pluuia calore solis, dissoluitur. Est enim naturale, ꝙ quãto in nube plus est de materia pluuiæ, tanto fit radiorum solariũ fortior impressio super nubem propter aquæ ad solem contrarietatem. In tali igitur nube dũ calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam fortem dissoluitur. Ita ergo similiter in anima, quanto plus est de lachrymarum materia, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eam, donec tota resoluatur in lachrymas, siue cõpunctionem totaliter lachrymosam. Indic. Nubes stillauerunt aquas. i. pęnitentes lachrymas. vnde post acutissimum solis calorem videmus sequi in aere pluuiam vehementem, quia dũ cor diuino amore calescit, amaris & deuotis lachrymis ingemiscit. Vnde Beda dicit, quòd quando fit caloris exaggeratio circa huiusmodi nubem, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita vt sanguis pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore succenditur, tota in amoris rubedinem transformatur. Iud. 5. Bed.

Secundo, quia pluuia terræ aliquando quidẽ planè, aliquando vero impetuose infunditur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est a terra remotior, & cœlo vicinior, tanto suauius terram petit, & guttis gracilioribus ad ima descendit: & quanto econtra est a cœlo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosis terram petere cõsueuit. Et hoc est, quia quãto anima est perfectior, & Deo proximior, tanto suauiores, & secretiores lachrymas emittit. Quanto vero fuisse per peccatum a Deo se remotiorem, & terræ per affectum coniunctiorem anima respicit, tãto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur. Ita serenatur conscientia ex compunctione lachrymosa. Iob: Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Hæc enim exultatio, est ex serenatione conscientiæ. Iob. 8.

Quarto, quia ex pluuia terra impinguatur, præcipuè ex illa, quæ cũ tonitruo cadit, eo quòd tonitruum suo motu vaporem discutit, & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fęcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructus bonorum operũ, & maximè si fint cum tonitruo idest, cum timore diuini iudicii. Hoc enim est tonitruum quod animam maxime concutit terrore sui, & maxime eam subtiliat ad discussionem peccati. Vnde hoc est tonitruum in quo fiũt fulgura, idest, considerationes minantes, & terrentes, ex quibus sequuntur pluuiæ, idest, lachrymæ animam

fœcun-

34. fœcundantes. Psal. Fulgura in pluuiam fecit.

Quinto, quia ex pluuia ventus quietatur. Solet enim dici, quod ad paruam pluuiam accidit magnus ventus. Et ita modica lachryma magnā tentationem extinguit. Flammam enim suggestionum cito extinguit vnda lachrymarum.

Item compunctio lachrymarum assimilatur mari rubro, quod aliquando habuit magnam abundantiam aquarum, & aliquando habuit aquam non multam, sed paucam. Vnde primo propter aquarum abundātiam, vocatum est mare viride. Inuenitur enim ꝙ aliquādo tota Aegyptus fuit cooperta mari, & priusquam cooperiretur habebat aliud nomen, quam nunc. Tūc ergo illud mare viride vocabatur, scilicet propter resistentiam resistentis caloris solis aduren tis, sicut folia plantarum sunt viridia quamdiu ex humiditate resistunt calori. Postmodum autem propter paucitatem diminutæ aquæ vocatum est mare rubrum, quia propter paucitatem aquæ aduritur fundus eius, & arena fit rubea, vnde modo forte propter paucitatem aquę possunt fieri fossata in mari in quibus esset nauigatio tutior, quæ voluerunt quidam reges facere, sed geometricē probatum est eis, quod ibi erat in tantum altior terra, ꝙ omnia flumina fuissēt facta salsa propter mare, quod omnia flumina vicisset. Sicut ergo illud mare aliquando habuit abundantiam aquarum, aliquando paucitatē: Ita quoque sancti viri aliquando hāt copiam, aliquando penuriam lachrymarū propter quod debent dari lachrymæ ad mensuram secūdum illud Psal. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Item lachrymæ feruidæ compunctionis proueniunt ex intimo cordis desiderio patriæ cęlestis. Cuius exemplum apparet in eleuatione aquæ ad ostia fluminum, & fontium: quia vapor ex motu & calore corporum cœlestiū generatus, & in terra inclusus, non valens exalare calet, & sua caliditate attrahit aquas ad concauitates terræ. & ibi retentus aperit terram actione sua, & eleuat aquam. Et ideo aqua scaturit saliendo, & bulliendo, sicut olla: sicut paret in ostijs fluminum, vel fontium & exiret actu calida, nisi frigus expulsum a calido interiori ad crustam terræ exteriórem infrigidaret eam statim. Ita desiderium vel affectus generatus in cordibus sanctorum ex amore & contemplatione cœlestium, dum fortiter interius incalescit, aquas lachrymarum ad concauitates oculorum attrahit & velut olla bulliens eas exterius effun

41. dit: vnde Psalm. dicit: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei.

Item lachrymarum compunctio purificat, & fortificat, & clarificat cor nostrum. Cuius est exemplum, quando in fundo fluminum inuenitur gallum album: quia ibi terra vincit aquam in commixtione, & illic lapis leuiter fit calx, & induratur fortiter propter suam adustionem, & de se emittit splendorem quasi crystallus, eo qđ in eo miscetur terrestre cum aqua: ergo in aqua fluminum inuenitur gallum album durum, & lucidum. Quia in aqua lachrymarum, cor pœnitentis efficitur album, idest, mundum ad operandum, durum ad tolerandum, & lucidum, ad contemplādum. Sed notandum, quod compunctionis lachrymas æqualiter sancti viri non habent, sed aliquando quidem habent, aliquando vero carent, quibusdam fontibus similes, qui quandoque aqua sunt pleni, quandoque totaliter vacui, sicut narrat Seneca, quod sunt quidā fontes alicubi, qui senis horis sunt pleni, & senis horis vacui. Cuius causa est proportio vaporis aquas eleuantis, & ipsius aquæ quæ eleuatur, quia si vapor, qui eleuat fuerit fortior vincens aquam, tunc cito eleuat aquam iam congregatam. Sed ad hoc, vt iterum eleuet oportet intercidere tempus aliquod quo aqua iterū congregetur, & sic interrumpitur fluxus. Si autem vapor eleuans fuerit debilior, eleuabit aliquam partem aquæ suæ virtuti proportionatam, & tūc deficiet donec ipse vapor reperietur, & confortetur ex radijs cœlestium corporum. Similiter secundum quantitatem interioris affectionis, & secundum abundantiam lachrymabilis humoris est, vel non est in homine fletus corporalis. Hierem. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?

Sen. de nat. qšt.

Hier. 9.

Campi naturæ explanatio, cui lasciuus homo, per sacræ scripturæ verba, similis esse describitur.

Cap. XLIIII.

Lasciuus homo similis est campo. Est enim campus planus, & incultus nec vomere fulcatus: nec fimo impinguatus, sed deambulationi, & lusibus iuxta ciuitatem habi acula deputatus. Sic quoque lasciuus homo vomere pœnitentiæ non sulcatur. Deute. Tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terrā sciendit vomere, & ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. Hæc vitula est anima vana, & lasciua quam neeiugum obedientiæ domat, nee aratrum pœnitentiæ fatigat. Hanc ergo finaliter dæmones de armento trahunt, & ad asperam, & saxosam vallem ducunt, quādo eam de corpore vel mundo educentes ad pœnam æternam deferūt, quæ dicitur vallis ratione profunditatis: aspera ratione acerbitatis, & saxosa ratione æternitatis: quia saxa valde durabilia sunt: & ideo ibi eius ceruices, idest, lasciuæ ceruositates penitus deponuntur. Item lasciuus homo ad modum campi, fimo, idest, recognitione propriæ vtilitatis non respergitur: & ideo ad fructum pœnitentiæ non impinguatur. Sed econtra homo prudens dicit: de conscientia sua secundum illud Lucæ: Fodiam circa illam, & mittam stercora Ille terram conscientiæ fodit, qui eam discutiendo reuoluit: sed ille stercora mittit, qui suorum peccatorum vilitate attendit, & recognoscit, & per hoc anima diuinæ misericordiæ susceptione impinguatur, & ad fructum pœnitentiæ disponitur, & adaptatur. Item lasciuus homo velut campus discursibus circa publica loca iugiter immoratur, Vnde de muliere lasciua dicitur. Prouerb.

Deu 21.

Luc. 13.

Prou. 7.

Garrula,

Hiero. efficit. Sic mentes ferreas libido domat. Hiero. Flammigero igne percutit mulier conscientiã.

Item ex duobus lapidibus si inuicem collidũtur, exit ignis. Et quid mirum si ex contactu impudico uiri & mulieris, exit ignis concupiscentiæ, & luxuriæ?

Item si murus non combnratur a candela ap Hiero. posita: tamen denigratur. Hiero. Si cum uiris fœminæ habitant uiscarium diaboli non deerit.

Item nix, licet frigida, tamen iuxta ignem liquescit. Sic uirginitas familiaritate, & colloquijs mulierum deperit.

Item luxuria assimilatur foueæ.

Primo propter principium: fouea enim a fodiendo est dicta, eo, quod fit in terra fodientiũ manu profundata: sic vitium luxuriæ est profundatum, & radicatum in terra i. in carne humana: & præcipuè ex corrupto, & pessimo ingenio hominum adinuenientium diuersos modos delectationis, & corruptionis huiusmodi uitij, de quibus dicitur, ibunt in adinuentionib. Ps. 80. suis. Prouerb. Fouea profunda est meretrix.

Pro. 23. Secundo propter augmentum, quia ut fodiẽdo quanto plus terra in sua superficie cumulatim erigitur, tanto amplius interius profundatur, sic luxuriosus quanto magis uisum, & intentionem dirigit, & erigit ad superficiem terræ, idest ad pellem, & pulchritudinem carnis, tanto magis interius in appetitu profundatur, Iob. 31. & crescit ardor libidinis, & ideo Iob dicebat, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Patet autem quod dictũ est in Holoferne, & Dauid.

Tertio propter periculum, quia quãto fouea fit profundior, tanto eius transitus est periculo- Isido. sior, & ideo a principio est repellenda. Vñ Isido. dicit. Calca serpentis caput. Calca prauæ cogitationis initium, scilicet antequàm fiat fouea profunda vsque ad consensum. Hiere. Foderunt fo- Hie. 18 ueam animæ meæ.

Greg. Quarto quantum ad exitum. Nam (sicut Grego. dicit.) Foueam homo cadendo facilè ingreditur, sed post casum non facilè egreditur. Et licet sic sit de omni peccato, tamen specialiter sic est de ipso peccato luxuriæ tum propter corruptionem fomitis, & concupiscentiæ carnis, quã homo fert secum semper: tum propter fomentorum præparationem, quia tota die concurrũt præ oculis luxuriæ fomenta: sicut aspectus mulierum, & colloquium, & repletio ventris, & huiusmodi.

De quamplurimis sanctissimæ Virginis perfectionibus, & excellentijs, quæ hic per varias similitudines, ac Solis, Lunæ, Stellæ, Lucis, Aurora, nubis, Maris, terræ, & denique Montis Sinai proprietates, quã diligentissime exprimuntur. Cap. XLVIII.

Maria mater domini assimilatur soli.

Primo, quia sol habet nobilitatem in ortu. Oritur enim ex alto, & cũ splendore multo Sic Beatissima Virgo Maria orta est ex alta progenie, quia scilicet ex regali stirpe, & nata cum sanctitatis splendore. Non enim nata est infecta originali peccato sicut alij communiter nascuntur. Hinc est, quod ecclesia festũ de eius natiuitate agit Eccle. Sicut sol oriens mundo Eccl. 27 in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species, &c.

Secundo, quia sol habet sublimitatẽ in situ. Quia uidelicet sol est positus in medio planetarum habens tres supra se, & tres infra se. Sic Beata Maria exaltata, & sublimata est in gloria in sua assumptione. Sicut supra, se habeat tres personas diuinas, infra se siue sub se tres angelorũ hierarchias, & per consequens totam essentiam hominum beatorum: quia homines in cœlo nõ facient ordinem per se (vt dicit Augu.) sed assumendi sunt ad ordines angelorum. Ps. Thronus Aug. Ps. 88. eius sicut sol in conspectu meo.

Tertio, quia sol habet uelocitatem in motu: vnde & satis cito perficit suum circulum qui tamen est ualde magnus continue. n. sol mouetur uelocius, quàm sagitta, licet in aspectu nostro quasi non moueri videatur prænimia. n. claritatis intensione sicut & eius quantitas sic, & eius uelocitas subterfugit uisum nostrum, similiter beata uirgo Maria uelocitatem habuit in motu obedientiæ, quia diuinæ uoluntati per an- Luc. 1 gelum sibi expositæ cito consensit dicens, Ecce ancilla Domini &c. Item in motu beneuolentiæ, quia statim ascendit in mõtana cũ festinatione & salutauit Elisabet. In quo dedit exẽplum conscendendi ad superiora per perfectionẽ uirtutum sine negligentię tarditate. Item in motu pœnitentiæ: quia dolenter & solicitè filiũ suũ requisiuit, quem ex aliqua sorte sui negligentia se perdidisse timuit, Luc. Ecce pater tuus & ego Luc. 2. dolentes quærebamus te. Quarto, quia sol habet pulchritudinem in aspectu, & propter hoc est oculis ualde delectabilis ad uidendum secũdum illud Eccle. Delectabile est oculis uidere Eccl. 11 solem. Nam sol sicut dicit Ambrosius, est ocu- Ambr. lus mundi, iocunditas diei, pulchritudo cœli, in exa. mensura temporum, uirtus, & uigor omniũ nascentium: Dominus planetarum, decor & perfectio omniũ stellarum. Et iõ in fabula cũ pennatis uestigijs sol depingitur & facie puerili, propter quod et phebus. i. pulcher dictus est: sic & beata uirgo Maria plena pulchritudine fuit: vnde Cant. Tota pulchra es amica mea & macu- Cant. 4. la non est in te. Et dicit tota. s. intus, & extra, ad differentiam hypocritarum qui habẽt solũ extra in apparentia pulchritudinem sanctitatis, sed ipsa pulchra fuit itus per puritatem, extra per uirginitatem. Et ideo etiam significatur per arcã quæ intus & extra erat deaurata.

Quinto, quia sol habet efficaciam in effectu: habet enim uirtutem calefactiuam, & inflammatiuam. Nam ex motu radiorum & eorũ confractione & multiplicatione calor gñatur in obiecti cor corporis superficie, & maxime si corpora obiectũ fuerit speculare sicut dicitur in perspectiua, quare si circa speculũ concauũ stuppa ponatur, a calore generato incẽditur. Sic quoq; beata uirgo mentes puras & sibi deuotas quæ sunt ut specula mũda, inflammat ad Dei dilectionem: unde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis, Ec- Eccl. 24 cle. Et hæc est inflammatio amoris quæ arcẽ facit fœnum

Iac. 1. fynum concupiscentiæ carnalis. Iac. Exortus est sol cum ardore & arefecit fœnum. Itē sol habet virtutem fœcundatiuam. Omnia.n.hic inferiora fœcundat; & generatiuā eorum potentiā excitat, adiuuat & confortat; vnde videmus ad sensum ꝙ nihil fortificat neq; crescit; vbi solaris radius non attingit. Illud aūt quod facit animā Eccl. 15 bonis operibus fœcundam, est timor Dei; vnde dicitur Eccle. Qui timet Deum, faciet bona. Sed Eccl. 12 beata virgo Maria etiam dicitur esse mater timoris. Eccl. Quia sibi deuotos ad Deum timēdum inducit, & eis sui mentis donum timoris acquirit. ex quo eos in bonis operibus fœcundos efficit; sed oportet eam præuenire per deuotionem si quis vult impetrare suæ gratiæ benedi- Sap. 16. ctionem. Sap. Oportet præuenire solē ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

Item sol habet virtutē discretiuam i discretiuam quia per eius lucē omnia detegentem nūc colores omnes discernimus; & nigrum de albo distinguimus. Similiter ipsa est quæ mentibus sibi deuotis acquirit lumen discretionis & verā cognitionem vitiorum atq; virtutum; vnde dicitur mater agnitionis. Hoc lumine carent illi miseri qui reuerentiam non habent ad eam, sed po- Sap. 5. tius contra eam infœlices suas linguas relaxāt blasphemantes; qui vere possunt dicere, Iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol institiæ non est or- Eccl. 6. tus nobis, Et illud Eccl. Non vidit solem, nec cognouit distantiam boni & mali. Item sol hēt virtutem fortificatiuam. Vnde videmus ꝙ in eius ascensu super nostrum orizontem virtutes animalium roborant, & fortiores efficiuntur & vsq; ad diem mediam augmentantur; & quando sol tendit ad occasum, debilitantur; & ideo in somnum animalia resoluuntur. Vnde etiam flores in ortu solis aperiuntur qui in occasu clauduntur. Ita beata virgo Maria sibi deuotos cōfortat & roborat, dum eis subueniendo ad spem & fi- Eccl. 24 duciam sui mentes eorum sublevat. Vnde ipsa Cant 4. dicitur esse mater spei sanctę, Eccle. Propter om- Apo. 12 nes ergo dictas proprietates dicitur esse electa vt sol, Et mulier amicta sole, Apoca.

Basi. in hexa. Item beata virgo Maria assimilatur lunæ propter septem. Nam luna (secundum Basilium) est decor noctis, mater roris, ministra luminis, dominatrix maris, mensura temporis, emulatrix solis, immutatrix aeris. Quæ omnia bene competunt sanctissimæ matri Christi.

Primo ergo luna est decor noctis: non solum quia noctem illuminat, sed etiam quia in nocte decor ipsius apparet, præcipuè tunc cum est plena. Ita beata virgo Maria in nocte, id est in obscuritate præsentis vitæ existens, fuit plena luce, sine luce gratiæ diuinæ (sicut angelus dixit Aue gratia plena &c.) sine luce diuinæ præsentiæ, propter quod subdidit, dominus tecum. dominus scilicet pater te desponsans: dominus filius te impregnans, dominus spiritus sanctus te sanctificans. Vnde ipsa fuit totius Trinitatis nobile triclinium, siue luce virginalis munditię, Sap. 7. quæ candor est lucis æternæ & speculū sine macula, vt dicitur Sap. Propter quam lucem addidit angelus: Benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in virginitate permanentes propter sterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed illa in mulieribus etiam virginibus benedicta ex eo quòd quanquam virgo, non tamen sterilis, sed diuinitus fœcunda; & ideo mater intacta. & sic patet quod beatissima virgo Maria quasi luna plena in diebus suis lucet Sed est notandum, quòd luna plena non Eccl. 50 tantum habet pulchritudinem lucis, sed etiam perfectionem figuræ circularis quia tunc tota est rotunda & ideo magis pulchra: quod etiam beatæ Virgini congruit. Et ideo in Psal. vocatur Psal. 88. luna perfecta in æternum. Hæc est perfectio suę charitatis per quam ad modum figuræ rotundę fuit mobilissima, i. promptissima ad bene operandum, capacissima & amplissima ad omnes suscipiendum, Eccle. Transite ad me omnes qui cont Eccl. 24 cupiscitis me &c. Item sine carens, id est, indeficientissima ad perseuerandum vnde ibidem, Vsque ad futurum seculum nō desinam. & ideo etiam dicitur perfecta in æternum. Luna enim quando plena est, lucet per totam noctem, sed quando non est plena quandoque lucet in principio noctis. Et significat bene incipientes, & cito deficientes. quādoque in fine noctis & significat bene finientes. Sed beata Maria velut luna plena fulsit in suo principio, quia in vtero sanctificata: in medio, quia filio Dei illustrata, & sancte, & innocenter conuersata: in suo vltimo, quia anima & corpore glorificata: per noctē etiam significatur tribulatio & tentatio. Quidā ergo sancti adiuuāt in principio, quidam in medio, quidam in fine, ipsa autem adiuuat semper. Et in principio, dando audatiam: & in medio, conferendo perseuerantiam, & in fine, dando coronam. Hæc est etiam luna quæ noctem, idest, peccatorum tenebrositatem lumine suæ gratiæ siue misericordiæ non desinit illustrare. Vnde & ipsa sicut luna vocatur Regina cœli, quia de nocte absente sole inter sidera primatum tenet, & tanquam absente rege idest sole, vt regina regnum gubernat. Similiter quādo rex Christus ex aliqua causa faciem suam alicui abscondit, tunc Maria maxime misericordiam suam ostēdit & fulget ei luce misericordiæ, quę prius erat in tenebris culpæ. Et sic patet quomodo vir- Can. 4. go beata non solum est electa vt sol: sed etiam pulchra vt luna.

Secundo beata Virgo assimilatur lunæ, quia luna est mater roris. Nam vim suæ humiditatis aeri imprimit, & aerem subtiliter alterans & immutans, in ipsius superficie rorem gignit: vnde manifestè videmus, quod æstiuali tempore quanto luna est serenior tanto abundantior ros super gramina se ostendit Ros autem assimilatur filius Dei incarnatus propter ipsius roris generationem. Nam ros generatur in interstitio medio aeris, & temperate calido, & temperate frigido. Tria autem interstitia sunt, cœlū, mundus, infernus, Hæc ergo irroratio, idest filij Dei incarnatio non est facta in supremo interstitio, idest in cœlo: quia naturam angelicam non assumpsit, nec in infimo scilicet in inferno, quia dæmones non redemit: sed in medio, idest in mundo,

Ose. 14. mundo, quia naturæ humanæ se vniuit, Ose. Ero quasi ros. Huius roris mater fuit beata Maria quia inter eius virginea viscera ros iste cœlestis descendens nostræ se carni vniuit. Est.n.quoddam genus piscis qui coclea vocatur: qui tempore roris ad littus procedens & ibi se aperiens, rorem cœlestem intra viscera suscipit & se claudens, Margaritam gignit. Ista coclea est Beata Virgo Maria, quæ rore cœlesti perfusa generauit de suis viscerib. Margaritam preciosam, de qua

Mat. 13. Matth. Inuenta autem vna preciosa Margarita, abiit & vendidit: hæc Margarita Christus est, ꝓpter quem debemus omnia vendere, quæ habemus, scilicet terrenam substantiam, voluntatem propriam, & conuersationem mundanam, & eam emere. Istum rorem Deus totum posuit in vterum Virginis, & inde procedens totum

Ber. super cô. mundum irrigauit. Bern. Rigaturus aeré Deus cœlesti rore, totum vellus prius infundit. Redempturus etiam genus humanum, preciũ contulit in Mariam.

Tertio, quia Luna est ministra humoris, nam in augmento Lunæ, humores crescunt in corpore crescunt enim, & humescunt in capitibus cerebella in ossibus medullæ, & breuiter in corporibus omnis humoralis substantia. Et similiter in eius diminutione omnia diminuuntur. Ob hanc causam melius est minuere in Lunę augmento, quam in eius decremento. Sed ligna pro ædificiis incidere, & arbores inserere, vel plantare est melius in decremẽto, quam in augmento. Cuius ratio est, quia cum augmento crescũt humores: si tunc arborem insereres, vel plantares, humor nimius, qui in planta abundaret, a natura bene regi non posset, fructus faceret vermiculosos: ligna etiam tunc incisa ædificiis non sunt apta. Quia propter humiditatem inclusam ad putredinem sunt parata, a vermibus nihilominus facilite corrodenda, & deturpanda. Beata autem Virgo humoris ministra fuit: quia scilicet suis filiis triplicem humorem infundit, scilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis. Conceptionis administrauit Spiritui sancto, nutritionis administrauit Christo: humorem autem gratię, & deuotionis cuilibet suo filio adoptiuo. Siquidem in conceptione Christi Beata Virgo Maria ex purissimo humore sanguinis sui materiam ministrauit in cõceptione corporis Christi. Sed sanctus spiritus ipsum corpus organizauit, & formauit. Vnde Beata Virgo vera mater Christi fuit, quia hoc solum (secundum philosophum) pertinet ad rationem matris, vt

Matt. 1. materiam det conceptui. Vnde Matt. Cum esset desponsata Mater Iesu Maria. Item dedit filio humorem nutrimentalem, scilicet quando eũ lactauit vbere de cœlo pleno: propter quod di-

Luc. 12. citur, Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti. Sunt etiam duo vbera quibus lactat Beata Virgo filios suos adoptiuos, scilicet ex vno infundens humorem gratiæ iustis, ex alio humorẽ misericordiæ peccatoribus. Et ideo ab ecclesia vocatur Maria mater gratiæ, mater misericordiæ.

Quarto, quia Luna est dominatrix maris. Nã sicut adamas trahit ferrum post se, sic Luna mouet, & trahit post se Oceanum. Vnde in suo ortu intumescit mare, & crescit ex parte orientali: & decrescit ex parte occidentali: & econtra quando est in occasu: secundum autẽ quod Luna plus, vel minus, proficit in lumine, ita plus, vel minus se extendit, vel retrahit ipsum mare. Et sicut dicit Maurus. Oceanus incremento lunæ

Maurus in Cæ. lib. tenet modum istum. Primo enim die crescentis Lunæ fit copiosior solito, & abundat in summo: sed secundo minuitur: & sic crescit vsq; ad diem septimum. Deinde iterum crescit per septem dies. Ita quod in decimaquarta die iterũ est plenus in summo. Vnde in nouilunio mare est summe plenum, & in plenilunio. Mare autẽ moraliter accipitur tribus modis. Nam vno modo dicitur mare, huius vitæ amaritudo: & super illud mare Beata Virgo habet virtutem, scilicet, quia eius pietas ostenditur super illos, qui sunt

Matt. 8 in tribulationis amaritudine positi. Nam venti, & mare obediunt ei. Venti sunt aduersitates exteriores: mare sunt interiores amaritudines, vel venti sunt violentiæ tentationum: mare perturbatio tribulationum.

Secundo modo, mare vocatur peccatorum in-

Isa. 57. quietudo. Isa. Impii quasi mare feruens, quod quiescere non potest: sed quando ista luna oritur peccatoribus, eos luce suæ misericordiæ illustrando: tunc crescit ex parte Orientis, & decrescit ex parte Occidentis: quia scilicet eius auxilio oritur, & crescit in ipsis peccatoribus lux gratiæ, & aqua misericordiæ: & deficit casus culpæ. Sed econtra, si ista luna occideret peccatoribus, scilicet vt eis per suam gratiam non adesset, tũc crescerent ex parte occidentis, & deficeret ex parte Orientis, idest, deficeret lux gratiæ, & cresceret casus culpæ.

Tertio vocatur mare, mundi vicissitudo, siue mutabilitas. Sicut autem ostensum est, mare virtute lunæ habet quadruplicem mutabilitatem. Vna est repletionis, & illa est in nouilunio. Secunda diminutionis, & illa est vsque ad septimum Lunæ, Tertia augmentationis per alios septem dies, siue sex. Quarta iteratæ repletionis: & hæc in plenilunio. Similiter virtute, & auxilio beatæ Virginis peccatores in mundo existentes replentur aqua pœnitentiæ, & decrescit in eis mare culpæ, & augetur profectus gratiæ, & tandem peruenitur ad plenitudinem gloriæ.

Quinto, quia Luna est mẽsura temporis: quia secundum motum Lunæ accipiuntur anni lunares, qui apud Iudæos obseruabantur: vnde Ec-

Eccl. 43 clesiast. Luna in omnibus in tempore suo, ostẽsio temporis, & signum æui. Et continet annus lunaris 354. dies: vnde patet, quod annus solaris superat lunarem in 11. diebus, vnde Hebrei, & Arabes annum seruant lunarẽ, quam sit noster 11 diebus præter quadrantem vnius diei.

Item secundum lunam distinguuntur menses lunares: vnde mensis dicitur a mense, quod est luna, eo, quod Hebræi ex cursu lunæ menses vocabant. Et accipitur mensis lunaris apud Iudæos, & Arabes secundum cursum lunæ in toto Zodiaco, donec solem attingat: quod facit in 29. diebus

diebus cum dimidio, vt Astrologi dicunt Dies autem lunares secundum Arabes incipiunt de sero ab occasu Solis, eo qđ ortus Lunæ fit tẽpore occasus Solis: & sic (secundum eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non utuntur in mensibus suis visione nouæ lunæ, computant diem ab ortu Solis cũ nocte vsque ad ortum sequentis diei: & sic (secundum eos) dies præcedit noctem, vt dicit Alfraganus Patet ergo, quòd Luna habet dies, menses, & annos: sed tamen menses, & annos habet breuiores. Quia scilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum, & virtutum, & donorum, sicut & Christus, qui Soli assimilatur: tamen in minori gradu, licet excesserit omnes alios Sanctos Ecclesiast. Quare dies diem superat, & annus annum.

Alfrag. diffe. 1.

Ecc. 33.

Sexto, Beata Virgo assimilatur Lunæ: quia Luna est æmulatrix Solis. Nam aliquando ipsi Soli est ante: aliquando super, aliquando subter. Vnde luna aut est cum sole in coniunctione quando ascendit: aut a latere, vt quãdo a sole recedit, vel quando ad solem reuertitur: aut in plena oppositione, quando scilicet totaliter soli opponitur. Sic Beata virgo: ante Christum qui etiam est sol iustitiæ: fuit quantum ad ætatem carnis, sicut mater ante filium, & hoc quãtum ad humanitatem, quia quantum ad diuinitatem Christus fuit ante eam secundũ illud, post me venturus est, qui ante me factus est.

Item fuit post Christum quantum ad mortem: quia Christus ante eam, mortuus fuit. Nã (vt quidam dicunt) superuixit filio vndecim annis. Erat enim vt dicunt quando Christum concepit decem, & quatuor annorum, & mansit cum eo annis. 33. & post mortem Christi superuixit vndecim annis, & secundum hoc quãdo obijt erat annorum quinquaginta octo.

Item ipsa fuit super Christum materna auctoritate, cui Christus in pueritia humiliter se subiecit, & reuerenter obediuit, (secundum illud Luc.) Descẽdit cum eis, & venit Nazareth, i. cum Virgine, & Ioseph: & erat subditus illis.

Luc. 2.

Item ipsa fuit sub Christo non solum dignitate: sed etiam situs localitate cum esset in cruce suspensus. Tunc enim ipsa stetit inferius sub eo iuxta crucem. Ioan. Sed notandum, ꝙ quando Luna est sub sole, ita quod recta diametro inter nos, & solẽ sit interposita, solet esse Eclypsis, idest, defectus solis concausatiuè. Et hoc fuit in passione Christi, quia Beata Mater sub ipso mœrens stetit, & tunc ipsa Eclypsis solis. i. mortis Christi pro tanto causatiua fuit, inquantum naturam qua pati, & mori posset, ex ipsa Christus assumpsit. Sed notandum, ꝙ Eclypsis solis accidere nõ potest secundum naturam, nisi in cõiunctione solis, & Lunæ, quando de nouo accenditur, & dum ipsa coniunctio in linea Eclyptica celebratur: & hoc est semper quãdo sol est in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econuerso. Vnde dicit Albumasar. Si Luna inter nos & solem obuiat, defectum radiorum nobis facit in capite, vel cauda Draconis. Quid autem sit caput & cauda Draconis, dicetur in capitulo 62. Et similiter Beata Virgo dupliciter ipsum solem Christum quodammodo obscurauit. Primo quando ipsum concepit, & carne vestiuit: tunc enim minoratus est paulo minus ab angelis, quia exinaniuit seipsum, formam serui accipiens. Vnde hoc fuit quasi in capite Draconis, idest in muliere vel humana carne, quæ fuit caput idest principium peccati.

Ioã. 19.

Albu. libr. de mo pla.

Phil. 2.

Itẽ in cauda. i. in morte Christi ubi fuit quodammodo finis peccati: vbi draco infernalis suum dominium perdidit, & terminauit.

Nota etiam, ꝙ quando luna est sub sole, quãuis lumen perdat ex parte terræ: non tamen pdit ex parte cœli: unde quando luna ipsi soli cõiungitur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cœli in plena illuminatione pmanet, & insistit. Et ita similiter beata uirgo, quamuis in passione uidetur ex parte corporis eclypsata, & obscurata per tristitiæ immensibilitatem, tamen ex parte animæ semper fulgorem tenuit per fidei firmitatem. Vnde licet alia luminaria mundi, scilicet apostoli fuerint eclypsata, tunc fidem pdendo, ipsa tamen semper luxit, fidei lumen seruando.

Item ista nostra luna tunc fuit in coniunctione cum sole, quando innixa super dilectum suum ad cœlum assumpta fuit.

Item Christi solis a latere stetit: quia in cœlo iuxta thronum filij locatus est thronus matris sicut legitur in figura de matre Salomonis. Fuit autem opposita soli in annunciatione, quia tunc quanto sol, idest Deus vel angelus annuncians plus ipsam commendabat, & magnificabat dicens, Aue gratia plena, tanto ipsa e conuerso se humiliauit dicens, Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillæ suæ respexit: ideo eam suo lumine repleuit, sicut luna impletur lumine, quando est soli opposita

3. Reg. 2

Luc.

Septimo, beata uirgo assimilatur lunæ, quia luna est immutatrix aeris, & mediãte aere maxime immutat corpora humana: unde Hipp. de luna loquens ait. Est quodam cœleste sidus in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidẽtia est mirabilis, & stupenda. & Galenus dicit, Rem certam quæ non fallit intendat medicus, quam docuerunt astrologi Aegyptiorum quòd per coniunctionem corporis lunaris cum stellis fortuitis fiunt ægritudines terminabiles, ad bonum. Cum contrarijs uerò contrariæ, scilicet ad malum. & ideo cautus & perfectus medicus (secundum doctrinam Hippocratis) aspicere debet primam lunam, & quando est plena luminę, quia tunc crescunt humores in omnibus, ut dictum est. Quando ergo in febres aliquis cadit multum, necesse est videre utrum luna tunc exeat de coniunctione. Tunc enim crescit infirmitas quousque ueniat ad oppositionis gradum, scilicet in plenilunio, & tũc si fuerit cũ malo planeta aut in malo signo, & aspexerit dũm domus mortis, quæ est signum occultum, scilicet scorpionis, vel si aspexerit mortem quæ dicitur domus signi scorpionis, tunc de morte timendum est. Si verò fuerit cum bono planeta, & i bona domo, siue signo, & aspexerit dominum

Hippo. in pro- nost.

Galen. in com. de die cret.

dominium domus vitæ, scilicet Mercurium & Venerē quæ est domus Arietis siue primi signi, tunc de vita sperandū est; & sic de aliis vt patet in libro Hippocratis quem dicitur composuisse de vitiis infirmitatis secundum lunam. Sicut ergo luna habet dominiū super infirmitates corporales; sic etiam domina nostra habet dominium super morbos tam corporales, quàm spirituales; vt faciat eos esse ad vitam vel ad mortē secundum hominum merita & deuotionem ad ipsam. Nam eam reuerentes, vitali aspectu aspicit & curat. Ipsam verò blasphemantes vel contemnentes (nisi per pœnitentiam redeant) mortali aspectu aspicit & necat.

Itē Beata virgo vocatur ab ecclesia stella maris, ex eo, q̄ illa cœlestis quę dicitur stella maris, est primo quo ad sitū altissima. Similiter virgo beata altissima est per glorię dignitatem, super omnes choros sanctorum & angelorum iuxta filium in gloria sublimata. Eccle. Ego in altissimis habito.

Item illa stella est quo ad motū velocissima. Licet enim stella maris quę vulgo dicitur Tramontana, a loco suo moueri non videatur; tñ in sphęra suę circulo circulariter circumuoluitur; sed quia circulū hēt breuissimum quasi nō moueri videtur. Sic beata virgo Maria quamuis in statu gratiæ immobiliter permāserit & ab ipso per motū alicuius criminis nunquā recesserit: motu tñ dilectionis diuinæ velocissimè cucurrit. Dicit enim Bernardus, q̄ qui amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius. Ipsa præ omnibus sanctis plenius & ferrentius dilexit. Vnde ipsa dicit̄ mater pulchrę dilectionis. Fuit aūt amor suus per modum circulationis: quia motus circularis est ab eodem in idem: quia ipsa Deum sic diligebat, q̄ oīa alia non nisi pp ipsum amabat: & sic omnis amor eius à Deo incipiebat, & in Deū redibat: Eccle. Girum cœli, i. cœlestis amoris circuiuī sola. Et dicit sola, quia nullius sancti amor fuit ita in Deum totaliter directus sicut beatę virginis. Vnde & breuissimū circulum hēbat, quia post contēplationem, oīa quę occurrebant statim referebat in Deum. Ideo dicit Aug. de ipsa. Vnū scimus pro certo, q̄ omnis Marię vita & actio intenta fuit semper in Dño. Item hmōi stella quo ad aspectū nostrū est minima quamuis in se sit valde magna. Similiter beata virgo exterius exhibuit se minimam per humilitatem, quāuis esset valde magna per sanctitatem: vnde dixit, Quia respexit humilitatem ancillę suę, ecce enim ex hoc beatam me dicent oēs generationes. Item stella illa est quo ad effectum vtilissima, propterea q̄ ipsa est nauigantium directiua, & ideo vocatur stella maris. Nam propter situs sui immobilitatem homines ad ipsam aspicientes maximè certificat; sic beata Virgo nauigantes per mare mūdi dirigit: quibus scilicet lucem sitę misericordię nunquā subtrahit vel abscondit: vnde illa stella vocatur polus; quia semper nobis pollet, & nunquam occidit: sed semper super nos existit: vnde polus à pollendo est dictus, quia continuè mundo pollet.

Item ista stella est ratione sui situs medij totius cœli ostensiua. Medium aūt cœli est filius Dei, qui mediator est Dei & hoīum: hūc nobis ista stella ostēdit, quia eū nobis visibilē genuit. Ad hanc ēt stellā astrologi potissimè recurrunt, quia per eius sitū discernuntur termini & situs aliorum syderum & cœlestiū circulorū. Sic sancti qui sunt veri astrologi, cœlestia contemplantes, potissimè ad eam recurrunt & attendunt: quia situs syderū, i. mansiones beatorum quas habent in cœlo, & termini cęlestium circulorū, idest perfectiones angelorū per ipsam discernūtur tanquā per ipsorū omnium dominam & reginam, & per ipsam etiam tanquā per cœli portam omnes qui saluantur, illuc introducuntur.

Item illa stella per gyrum arcturi sibi propinqui ab aliis stellis est distincta: cuius vicinitate polus articus est vocata (vt dicit Beda) Arcturus enim est septem stellarum cursus quę istam stellam circueunt faciētes: ei quasi circulū & coronā, Quia s. beata virgo omniū sanctorum coronis qui ad septem gradus pertinent, coronat̄ & decoratur. Nā primus gradus est angelorū, secundus est patriarcharū, tertius est prophetarū, quartus apostolorū, quintus martyrū, sextus confessorum, septimus virginum. Notandum etiam q̄ ista stella siue polus est axis cęli ex vna parte receptiua siue terminatiua: Axis. n. vocatur linea quędam imaginata quę ab illo polo antartico vsq; ad istum polū articum recto diametro sicut linea a puncto vsq; ad punctum esset tracta. Axis ergo iste fuit dolor passionis Christi q̄ ab vno polo, s. a filio cruci affixo vsq; ad alium, scilicet vsq; ad cor ipsius matris immobile a fide & gratia, pertransit, sicut ei Simeon prædixerat, Luc. Tuam ipsius animam pertransibit gladius, idest dolor passionis Christi. Luc. 2.

Item beata Maria assimilatur luci. ꝑpter vij. Primò quia lux tenebras pellit, Ioan. Lux in tenebris lucet, scilicet tenebras expellendo, Damasc. Aufer lucem, & omnia in tenebris, omnia incognita remanebunt. Sic beata uirgo dum uerum lumen mundo effudit, cecitatis & infidelitatis tenebras effugauit. Vnde Maria interpretatur illuminatrix, ipsa etiā est illa lux de qua dicitur. Lux auroræ oriēte Sole mane absq; nubibus rutilat. Ipsa nanq; peccatores purgat a tenebris peccatorū lumine gratię illę. Et iō dicit̄ lux auroræ, quia expellit tenebras culpę, & introducit lucē gratię. Ipsa frigidos accēdit calore charitatis suę; & iō assimilatur luci Solis Orientis, quia lux Solis calefacit. Itē ipsa ęstū concupiscentię refrigerat, & a nubibus carnaliū passionū animas serenat. Et ideo assimilatur luci matutinę quę est cum refrigerio, & luci etiam serenę, scilicet quę est absque nubibus. Ioan 1. Dama. 2. Re. 23

Secundo lux merores dissoluit. Et hoc est inquantum habet aspectum lętificatiuum: dulce enim est lumen, & delectabile oculis videre solem, vt dicitur Eccle. Hoc autem competit Beatę Virgini, quę scilicet est mœrentium consolatrix. Nam spirituales consolationes, & gaudia deuotis sibi mentibus frequenter infundit. Hester. Noua lux oriri visa est, gaudium, & honor, & tripu- Eccl. 11 Hest. 8.

& tripudium Est enim gaudiosa incipientibus, quibus spirituales consolationes impendit: honorabilis proficientibus, quos ab omnibus impugnationibus protegit: tripudiosa est peruenientibus, quos in cœleste gaudium introducit.

Tertio, quia lux insidias prodit. Nā latebras illustrat, & patefacit in quibus insidiæ absconduntur. Sic beata virgo insidias diaboli deuotis suis patefacit ne ab ipsis decipiantur. Et idō diabolus tam lucem multum timet, Ioan. Nō venit ad lucem, ut non arguantur opera eius. (Ioan. 3.)

Quarto, quia lux securitatem parit; unde homines, qui de nocte pauescunt, In die securi vadunt, & hoc est, quia non timent offendiculū. Ioan. Qui ambulat in die, non offendit: quia lucem huius mundi uidet. Non enim timent, q in die vadunt, aut pedis offendiculum aut hostis latentis incursum, vel phantasmatis terrentis aspectum. Sic qui beatam Mariam sequuntur, & ei per deuotionem adhærent illuminantur, & protegūtur ab ea, ut neq; peccādo cadāt, nec eos demones fallāt, nec ipsos phantasmata terreāt. Ro. induamur arma lucis sic, ut in die honeste ambulemus. Arma lucis, sunt exempla beatæ Virginis, q quncunq; indutus fuerit, eam.s. sequendo tutus erit ab omnibus prædictis. (Ioā. 11.) (Ro. 13.)

Quinto, quia lux uisum pascit, & hoc ꝓpter suam pulchritudinem, in cuius aspectu anima delectatur. Prouer Lux oculorum lætificat animam; sic spiritualis pulchritudo beatæ Virginis considerata uisum animæ lętificat, & pascit. Ecclesiast. Pulchritudine enim decoris eius admirabitur oculus. Siquidem candor eius admirabilis fuit tam in interiori puritate, quàm in exteriori uirginitate. Sap. Candor est lucis æternę, scilicet quantum ad puritatem mentis: & speculum sine macula, quantum ad honestatē carnis In hoc speculo quilibet poterat securè respicere: quia tanta erat lux honestatis, quæ emicabat in facie Virginis, q (ut dicit Hieronimus) quicunque respiciebat in faciem Virginis huius, omnis turpis tentatio extinguebatur in eo. Iob. Lux vultus mei non cadebat in terram. (Pro. 15.) (Eccl. 43) (Sap.) (Hier.) (Iob. 29.)

Sexto, quia lux cœlestium corporum uirtutes ad nos uehit, unde (secundum Auicennā) lux est uehiculum uirtutum cœlestium, quia s. cœlestia luminaria mediante luce agunt, & mouent ista inferiora. Sed sciendum secundū quosdam, quod lux habet causare effectus naturales, inquantum motus sibi adiungitur; non q in motu sit uirtus causatiua principaliter effectuum naturalium, sicut est in luce, sed quia ꝑ motum determinatur uirtus solis, inquantum corpus agit in corpus per contactum, & cōcretionem aeris moti. Et ideo cessante motu, quod erit in fine mundi, lux non causabit effectus naturales; sed solum intentionales dando esse coloribus, & se diffundendo in medio absq; eo, q causet aliquem effectum naturalem. Habet enim corpus cœleste inquantum corpus, quod agat per motum: hoc enim est proprium corporis, ut motū moueat. Et ex hac parte habeat, ut moueat ad transmutationē naturæ. Sed hoc ꝑ lucem habet ulterius, quod solum causet esse spirituale inquantum attingit ad ordinē substātiarum separatarū, & participat aliquid de modo ipsarum: unde si motus auferatur, lux habebit solum se multiplicare in medio, & causare effectus spirituales in corporibus, & ex parte hac habet lux aliquam similitudinem cum forma intentionali; maximè cum fiat in medio, & tollatur ad præsentiam, & absentiam luminaris, propter quod non habet esse fixum, & ratū sicut forma naturalis; unde ratione debilis esse quod lux habet in medio, & ratione effectus intentionalis, quem solum causabit motu cessante, posset forte aliquo modo tolerari dictū eorum, qui dicunt, quòd lux habet in medio esse intentionale. Sicut ergo mediante luce deuenit ad inferiora uirtus cœli, ita mediante Virgine deuenit ad nos virtus Dei, idest filius Dei, de quo dixit angelus Virgini: Virtus Altissimi obūbrabit tibi: sed hoc factum non est nisi addito motu fidei. s. per Virginis consensum dicentis, Ecce ancilla domini &c. Mediante etiam ista luce cœlestis gratia nobis infunditur, & deueniūt ad nos diuinæ miserationes. Vnde Eccl. Miserere nostri Deus omnium, & ostēde nobis lucem miserationum tuarum. (Auic.) (Eccl. 36)

Septimo, quia lux diuersas res gignit. Dicit enim Dionysius, quòd lux omnibus corporib. generationem confert. Sic beata Virgo genuit illum, qui multos filios adduxit secum in gloriam, quos non contemnit uocare fratres, vt dicit Apostolus Hebr. 2. Omnes autem, qui Christi fratres sunt, possunt dici filij spirituales Beatæ Virginis, quæ mater Christi est naturalis. Vnde ipsa dicit, A generationibus meis implemini. Et ideo omnes Christiani sunt filij huius lucis, Io. Credite in lucem, vt filij lucis sitis. (Dio. 4. c. de di. no.) (Hebr. 2.) (Ioā. 12.)

Item Maria mater Domini assimilatur auroræ, propter quatuor.

Primò, quia est noctis ac dieī mediatiua: est enim terminus noctis, & initium diei. & ideo aliquid habet de obscuritate, & aliquid de claritate. Et talis fuit Beata Virgo in vtero matris: quia enim in ipsa terminari debebat nox culpæ, & initiari dies gratiæ, secundum illud Roma. Nox præcessit, dies autem appropinquabit. Ideo ipsa tanquam vera aurora in ipso suo principio aliquid tenuit de nocte culpę: quia fuit in originali peccato concepta, & aliquid de die gratiæ: quia fuit in vtero sanctificata, & per gratiā sanctificationis ab ipso peccato purgata. Vnde Iob. dicitur de die originalis peccati, qui incepit quando aperti sunt oculi Adam, & Euę. Obtenebrentur stellæ caligine eius, expectet lucē, & non videat, nec ortum surgentis auroræ. Stellæ .i. idest sancti illo die sunt obtenebrati, quia fuerunt cum originali peccato concepti, & cum originali nati. Sed ista dies culpæ non vidit lucem, i. Christum; quia nec in suo conceptu, nec in ortu originale habuit peccatum: ideo dicit expectet lucem, & non videat. Auroram antē .i. Beatam Virginem non vidit. s. quantum ad ortum, quia non est nata cum originali, licet uiderit quantum ad conceptum. Et ideo signanter dixit nec ortum surgentis auroræ. (Ro. 13.) (Iob. 3.)

Secundo,

Secundo, quia aurora est latronum expulsiua. Nā latrones, qui de nocte in tenebris exeūt, aurora: adueniente die fugiunt, & se abscondunt, Iob. Si subito apparuerit aurora arbitrantur vmbram mortis. Ita dæmones tanquam insani, & exterriti fugiunt, cum nostram aurorā. i. Virginem gloriosam in corde alicuius per deuotionem fulgere cognoscunt.

Tertio, quia aurora est roris infusiua: vnde dicitur aurora quasi aura rorans. Ita beata virgo Maria diuinæ gratiæ rorem nobis abundanter infundit. Quod significatum est in lucta Iacob cum angelo. Nā cum ei dixisset angelus. Dimitte me, quia aurora est: Respondit, Non te dimittam, nisi benedixeris mihi, & postea sequitur: quia benedixit ei in eodē loco. Hæc. n. est benedictio de qua dicitur. In rore cœli desuper erit benedictio tua. Et hic est ros superne gratiæ, quē nobis hæc aurora infundit. Et iste ros auroræ est decoratiuus, & refrigeratiuus, & dulcoratiuus. Decoratiuus, quia dicitur, ꝙ conchæ marinæ (vt supra tactum est in aurora se aperiunt, & rorē suscipientes Margaritas concipiunt, quæ scilicet in ornamentis ponuntur Et sic animæ deuotæ, dum se isti auroræ, idest Beatæ Virgini per affectum deuotionis aperiunt, rorem gratiæ supernæ suscipiunt, per quam Margaritas candidas. i. affectiones purissimas concipiunt, quæ sunt animæ ornamenta. Et ideo isti auroræ dicitur: Ros lucis ros tuus, idest affectiones tuę generas lucidas, & mundas.

Item iste ros auroræ est dulcoratiuus. Exo dicitur, quòd in aurora colligebatur manna: manna qdem est internę dulcedinis gratia, quā his, qui tribulato sunt corde, infundit hæc aurora.

Item iste ros est refrigeratiuus. s. ardoris ferueātis concupiscentiæ, secundum illud Ecclesiast. Ros obuians ardori venienti humilem efficit eum, & ideo aurora est caloris temperatiua.

Quarto, quia aurora est lucis a sole impetratiua. Vnde dicitur: Lux auroræ oriente sole mane absque nubibus rutilat. Sic ista aurora. s. virgo Beata impetrat lumen diuinæ cognitionis, & inspirationis. Nota quòd ista lux auroræ, quæ est mane oriente Sole, multa bona operatur. Est enim infirmorum confortatiua: auium lætificatiua, florum de nocte clausorum apertiua, herbarum de nocte depressarum erectiua. Quę omnia hæc iam prędicta facit in nobis Beata virgo Maria. Est enim ipsa aurora, quæ debiles cōfortat: si quidem infirmi confortantur in aurora, ex eo quòd sanguis in aurora dominatur, & iō somnus dulcior est in aurora.

Item, quia tunc uirtutes animales corroborātur. Vnde secundum medicos, melius se habēt infirmi, & iō dicitur aurora quasi aurea hora i. optima. Ita similiter per beatam virginem infirmi spiritualiter recipiunt sanitatem: uires animæ recipiunt vigorem, sanguis dulcedinis, & deuctionis recipit augmentationem.

Item in aurora aues lætificantur: & ideo ad cantādum excitātur: unde dicitur aurora, quasi auium hora, quia s. beata virgo est quæ deuotos excitat ad Dei laudem. Ipsa enim est quæ flores clausos, idest mentes humilium aperit ad bene operandum; vt odorem boni exempli vndique circumfundant. Ipsa etiam est quæ depressos ꝑ merorem erigit per spem, & consolationem.

Itē beata Maria assimilatur nubi ꝓ septē.

Primo, quia nubes est omnium impressionū cœlestium de facili susceptiua. Quia s. domina nostra receptaculum fuit omnium cœlestium gratiarum. Nam cæteris sanctis per partes; Mariæ autem totam se infudit gratiæ plenitudo, sicut Hieronymus dicit: vnde Angelus dicit ei: Aue gratia plena: & ideo præceteris sanctis extitit gloriosa. Exod. Gloria dñi apparuit in nube.

Secundo, quia nubes est sua leuitate sursum ascensiua: quia s. virgo beata contemnens terrena semper erat ad cœlestia eleuata Isa. Ascendet dominus super nubem leuem. i. virginem a terreno amore alleuiatam, & cęlesti calore, subtilitatā, & ingredient Aegyptum. i. mundum.

Tertio, quia nubes est solaris radij in corporatiua; sed tamen radius, qui in ipsa nube incorporatur ipsam penetrans non eam scindit, nec ipsa nubes diuiditur. Ita ipsa domina nostra filiū Dei in se recepit, & carne vestiuit, & sine sui corruptione etiam mundo peperit. Ezec. Solem nube tegam. Act. Nubes suscepit eum.

Quarto, quia est caloris mitigatiua, & umbratiua, quia s. virgo Maria est omnium malorū nostrorū mitigatiua. Ps. Expādit nubē in ꝓtectionē eorū. Mat. Nubes lucida obūbrauit eos.

Quinto, quia nubes est laborātiū recreatiua, & siti ęstiantium refrigeratiua, quia s. domina nostra est omnis nostri laboris consolatiua, & refrigeratiua. Eccl. Speciosa misericordia dñi in tpe tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tēpore siccitatis; ipsa. n. est regina misericordiæ.

Sexto, quia nubes resoluta in pluuiā est terrę fœcundatiua ac seminū nutritiua, impinguatiua, augmentatiua, & multiplicatiua, quia s. domina nostra per impetrationē gratiæ terrā animæ nostræ fęcundat, bonas affectiones in nobis nutrit, & impinguat, & opera nostra augmētat & multiplicat. Isa. Nubes roris in die messis. Nā ipsa in fundendo diuinę gratiæ rorem, facit nos multiplicare bonorum operum messem.

Septimo, quia nubes est amaritudinis in dulcedinem mutatiua. Nam ex marinis aquis generata in altum tamen sublimata, & contra solē suspensam solis beneficio amaritudine deposita fit in dulcedinem tota conuersa. ita ēt domina nostra licēt amara (vt dictum est) fuerit in originali peccato generata; tamen à Spiritusancto sanctificata, & à sole institiæ grauidata, facta est prędulcissima, & mater pia Reg. Ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari &c Et dicitur beata virgo nubecula parua, quantitate humilitatis, leuitate sanctitatis, quia s. ab omni peccato immunis, & subtilitate paupertatis.

Item beata Maria assimilatur mari. Primo, quia mare continet amaritudine poculum, idest, aquam amaram, cuius amaritudinis causa est; secundum Philosophum, Quia in mari sunt duo uapores, scilicet humidus & siccus, siue

Hiero. Luc. 1. Exo. 16 Isa. 19. Ezech. 32. Act. 12. Ps. 104. Mat. 18 Eccl. 35 3. Reg. 18. Arist. 2. met.

sue subtilis & grossus: per calorem, ergo solis, & motum à mari resoluitur pars subtilior, & remanet grossior, quæ nimirum calefacta sit salsa, & adusta efficitur amara. Et ita in beata Maria fuerunt duo vapores, id est amores, scilicet ad filiũ: vnus naturalis ad illius humanitatẽ, qui erat, vt vapor grossior: alius spiritualis ad illius diuinitatem. Et secũdum hoc habebat de ipso duas consolationes. Vnam secundum sensualitatem quæ erat, vt pars grossior. Aliam secundum tõ[?] quæ erat, vt pars subtilior. In passione aũt filij sui propter calorem solis, id est propter feruorem pœnarum, & dolorum Christi, & motum mortis eius, exhalauit pars subtilior, id est remissa est in ea consolatio rationis, & abundauit vapor grossior, id est affectio naturalis, propter quã intantum calefacta, & adusta est dolore, ꝙ tota facta est amara. Vnde Maria interpretatur amarum mare, Iob. Feruescere faciet sicut ollã profundum maris, id est cor Virginis, ꝙ quantũ feruebat amore, vrebatur dolore. Et ideo ipsa ad modum ollæ bullientis ex tra effundit aquã lachrymarũ, Ruth. Vocate me Mariã, hoc est amarã: quia amaritudine repleuit me Omnipotens.

Iob. 40.

Ruth. 1

Eccl. 2.

Secũdo, mare est fluminum hospitium: nam omnia flumina intrant mare, vt dicitur Ecclesi. Et ita omnia dona spiritualia, & omniũ gratiarum charismata influxerunt in beatam Mariã. Ecclesiastic. In me gratia omnis vitæ &c.

Eccl. 14

Tertio, quia mare est omniũ aquarum principium. Nam mare est sui diffusiuum, vnde tã fluminibus quàm fontibus (secundum Hiero.) est aquæ ministratiuum. Hoc etiam probat Seneca, ꝙ mare est principium omniũ fluminum, & fontium. Sed Arist. & Auic. & Algazel, & cõmuniter peripatetici volunt, ꝙ fontium & fluminum, pluuia sit causa: Et huic sententiæ, videtur attestari, ꝙ crescẽte pluuia, vt in hyeme crescũt flumina, & econtrario in æstate cõtingit. Sed positio prima magis videtur conuenire Scripturæ Ecclesiast. Ad locum vnde exeũt flumina reuertuntur. Potest tamen dici ꝙ quantum ad continuationem attractionis aquæ ad aliquam vastã voraginẽ, quę est principium fluminis, verius videtur dictum Senecæ. i. ꝙ mare sit principiũ, eo quòd pluuia non videtur sufficere posse ad indeficientem exitũ fluminis alicuius, sed quãtum ad facilitatem attractionis, & congregationis aquæ verius est secundũ: eo quòd terra spongiosior est in loco descensus pluuiæ quam alibi in profundo, & ideo magis attractatiua est, & aqua pluuialis subtilior est ab alto cadens, ideo penetrat cũ inuenit poros terræ, ad hoc aptos, & ita vtraq; sententia de facili sustinetur. Sed licet terra attrahat ab vtroq;: s. a pluuia, & à mari, quia ex omni parte attrahit: tamẽ inde videtur copiosius attrahere: vnde continuè attrahit, scilicet à mari præcipue, cum aqua pluuialis, eo ꝙ pauca est, & raro cadens, nec tota, nec semper perueniat ad locum vnde flumen oritur. Et huiusmodi congregatio aquæ non fit solum ex attractione ad vnum locum, sed ex concursu pluuiũ venarum, siue per naturam, siue per artem quomodo aggregantur venæ artificialiter, cum pu-

Sen. li. 9. natu. quæst.

Eccl. 1.

tei fodiũt. Et sic patet, quòd aqua fluminum & fontium, & est à nubibus per pluuiã, & est à mari per attractionem continuã, scilicet magis cõtinuè, & abunde à mari. Vnde etiã Aristo. dicit, ꝙ mare Oceanum est continue principium omnium fluminum, ita similiter quamuis à nubibus, quæ sunt in aere, id est à sanctis qui sunt in cœlo, & fluminibus & fontibus, qui sunt in terra, id est viris & mulieribus eos orantibus, in ecclesia infundatur id est impetret à Deo frequenter gratię pluuia tamen à mari plenissimo, id est à beata Virgine magis continuè, & abunde attrahitur aqua gratiæ. Ipsa. n. (vt dicit Bernard.) sinum pietatis suæ omnibus aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, vnde gratiæ aliorum sanctorum, minimè sunt respectu gratiarũ eius, Ecclesiast. Quasi guttæ aquæ maris deputati sunt. Quarto, quia mare est in necessitatibus refugium. Ita beata virgo est refugium miserorum in tribulatione positorũ, vnde ipsa est spes omnium miserorum in terra habitantiũ. Psal. Spes omnium finium terræ, & in mari.

Aristo. met.

Ber.

Eccl. 1

Psal. 64.

Quinto, quia mare est itineris compendium. Ita similiter, siue ad statum gratiæ, siue ad portum gloriæ. Beatæ Virginis auxilio citius peruenitur. Psa. In mari uia tua.

Psal. 76.

Sexto, quia mare est laboris lucrum. Vnde negociatores ipsum maximè frequentant. Ita qui volũt cęlestis gratiæ thesauris ditari, ad Beatã Virginem sæpius ire debẽt, siue ad contemplandum eius exempla, siue ad salutandum, & commendandum eius præconia, siue ad impetrandum, & obtinendum eius suffragia. In cuius figuram dicitur Ioan. quòd perrexerunt discipuli eius ad mare.

Septimo, quia mare est vndarũ propulsiuũ, & æqualitatis, & trãquillitatis reductiuum: vnde mare vocatur pelagus, q a pellit vndã. Et vocatur et æquor ab æqualitate: q a, & si fluctus eius velut mõtes oriantur: sedatis tñ tẽpestatibus adæquãtur. vt dicit Isid. Ita beata Maria sibi deuotis, & amicis vndas tẽtationum repellit, & fluctus. i. furores persequẽtium, & tempestates, id est, impetus aduersantium ad æqualitatẽ pacis, & tranquillitatem reducit. Quod figuratum est Ionæ, vbi dicitur, ꝙ tulerunt Ionam, & miserunt in mari, & stetit mare à feruore suo: per Ionã intellige orationem puram, & deuotam, quæ tunc in mare mittitur, qñ Beatæ virgini porrigitur: & tunc mare, id est, mundus seuiens cessat à feruore suo, id est, persecutionis furore.

Isid.

Ion 1.

Item Beata Maria assimilatur terræ propter 13. Nam terra (secundum Basiliũ) est corpus infimum, orbis medium, cœli centrum, elementum maximè corpulentum; mundi fundamentum; naturaliter frigidum & siccum, quantitate minimum, qualitate obscurum, figura sphæricum, aquæ glutino mansiuum secundum se totum quietum; licet in partibus suscipiat sæpe motũ, omnium viuentium receptaculum; & pedum Dei scabellum. Primo igitur Beata virgo assimilatur terræ, quia terra est corpus infimum, scilicet inter quatuor elementa secundum ordinem naturalem elementorum; sicut cœlum est supremum

Pro. 25. supremum in ordine corporum. Prouerb. Cœlũ
sursum, & terra deorsum. Ita beata virgo fuit
infima omnium sanctorũ per sui reputationẽ.
Vnde,& appellauit se vilissimo,& infimo nomi
Lucæ. 1 ne fœminarum, scilicet ancillam: Ecce, inquit,
ancilla, &c.

Secundo, quia terra est orbis medium, quia
scilicet Beata uirgo est media, idest mediatrix
Psal. 73 nostra per reconciliationem. Ps. Operatus est sa-
lutem in medio terræ.

Tertio, quia terræ est cœli centrum. Tale au-
tem centrum cœli habet stabilitatem, & fixio-
nem. Et sic Beata uirgo ex dono Dei habuit sta-
Psal. 92 bilitatem, & fixionem in gratia & fide. Psa. Fir-
mauit orbem terræ, qui non &c.

Quarto, quia terra est elementum, maxime
corpulentũ. Ita Beata uirgo fuit corpulẽtissima
per priuilegiationem: quia corpus virgineũ pos-
sedit in mũdo, corpus diuinum portauit in vte-
1. Par. 4. ro; & corpus gloriosum possidet in cœlo. Paral.
Inuenerunt terram latissimam, quietam, & fer-
tilẽ. Corpus enim Beatæ Virginis fuit terra quie
ta a passionibus; fertilis per prolis fœcunditatẽ,
latissima per gloriæ immortalitatem.

Quinto, quia terra est mundi fundamẽtum,
scilicet propter immobilitatem: quia quasi om-
nia corpora mouentur circa eã, scilicet cœlum,
ignis, aer, & aqua, sed ipsa stat sicut fundamẽtũ
Eccl. 2. immobile. Ecclesiast. Terra aũt in æternũ stat.
Ita Beata Maria tanquã fidei fundamentũ fuit
semper stabilis in ea, Apostolis ab illa recedẽti
bus tempore passionis. Item ipsa stat pro mũdo,
idest peccatoribus semper assistens, & nunquã
Eccl. 24 eis deficiens. Ecclesiast. Vsque ad futurum secu
lum non desinam. i. vsque post diem iudicij pec
catoribus assistere non cessabo.

Sexto, quia terra est elemẽtum naturaliter fri
gidũ, & siccum. Et ita Beata Maria fuit frigida,
& sicca per carnis incorruptionẽ, q̃a caruit hu-
Iud. 1. more luxuriæ, & ardore concupiscentiæ: Iud.
Deu. 23 Terram arentem dedisti mihi, Et Deu. Terram
quam calcas ferrea est; ferrum enim est frigi-
dum, & siccum.

Septimo, quia terra est quãtitate minima. Et
ita Beata uirgo fuit per paupertatis extenuatio-
Gen. 41 nem minimum habens de mundo. Gen. Cresce-
Hier. 4. re me fecit Deus in terra paupertatis meæ, Hie-
rem. Aspexi terram; & ecce vacua erat

Octauo, quia terra est qualitate obscura. Ita
Beata Virgo obscurata, & turbata est in filij sui
Isa. 60. passione. Isa. Ecce tenebræ, scilicet affixionis, &
doloris operient terram, idest, beatam Virginẽ.
Isa. 33. Et in eodem; Luxit & elanguit terra.

Nono, terra est figura sphærica. Et Beata Vir-
go fuit figuræ sphæricæ inquantum habuit ple-
nitudinem gratiæ. Nam sicut figura sphęrica ꝓ-
batur a philosopho esse perfectissima figurarũ;
& ipsa fuit perfectissima fęminarum. Istud au-
tem quod philosophi vocant sphęram terræ, sa-
cra scriptura vocat orbẽ terræ. Vnde eadem est
Psal. 88. figura sphærica, & orbicularis. De qua in Ps. dici
tur, orbẽ terræ, & plenitudinẽ eius tu fundasti.

Decimo, quia terra est aquæ glutino mãsiua,
Quia scilicet propter humiditatem aquæ, tenẽt
se adinuicẽ partes terrę, Et sic Beata Virgo aquę
glutino, idest, diuina gratiæ dono cõstans & fir-
ma fuit. Vnde ipsa fuit terra rore cœlestis gra-
tiæ mandens, ut habetur Iudic. Iudic. 6

Vndecimo, q̃a terra secundũ se tota est quie-
ta. Et ita ẽt similiter tota quieta fuit Beata Vir-
go Maria ꝑ mẽtis abstractionẽ, & discursib. ua-
cationem. Vnde & ei attribuitur sabbatum, q̃d
est dies quietis, Leui Sabbatum erit terræ. Leu. 23

Duodecimo, quia terra est omnium uiuentiũ
receptaculum, Ita & Beata Maria omnes reci-
pit ad se confugientes; immo ipsa inuitat, dicẽs,
Transite ad me omnes, qui cõcupiscitis me &c.
Et hoc est quia ipsa est plena misericordiæ; secũ Eccl. 24
dum illud Psal. Misericordia domini plena est Psal. 32
terra, & ideo ipsa data est in refugium. Psal. Ter- Ps. 113.
ram autem dedit filijs hominum.

Decimotertio, q̃a terra dicitur pedũ Dei sca-
bellum. Et sic fuit Beata Virgo ꝑ filij Dei susce-
ptionẽ; quasi .n. pedes Dei quibus mediantibus
stetit in eius utero, uerunt corpus, & aĩa Chri-
sti. Vnde Isa. terra scabellum pedum meorum. Isa. 66.

Itẽ Beata Virgo Maria assimilatur monti Sy-
nai ꝓpter octo. Primo, q̃a mõs ille fuit mons mi
sericordiæ, & ꝓmissionis. Est. n. mons Synai in
ꝓuincia Madian, cuius pars est Oreb, ubi appa-
ruit Dominus Moysi in rubo cõpatiens afflictio
nẽ populi sui, & ꝓmisit liberare eũ a seruitute
Aegyptiorum ꝑ manum eius, ut habetur Exod. Exo. 3.
Ita Beata Virgo Maria tãquã misericordię regi-
na, fuit ꝓmissa, & ꝑfigurata in illo eodem rubo
in quo Dominus Moysi apparuit, sicut ecclesia
dicit, Rubũ quẽ viderat Moyses, &c Et in alijs
prophetijs multis, & expressis. Et in ea impletæ
sunt ꝓmissiones facta de liberatione humani
generis a seruitute diaboli. Nã in ea descẽdit fi-
lius Dei, & carnem nostrã assumpsit ꝓ nostra li
beratione. Exo. Descendit Dominus sup mõtem Exo. 19
Synai &c. Secũdo, q̃a mõs ille fuit mõs angelicę
frequẽtationis. ibi n. frequenter angelus ex ꝑso
na Domini apparuit, & locutus est Moysi Vnde
dicitur Act. q̃ apparuit ei in deserto montis Sy-
na in igne flãmæ rubi &c. Et dicitur ẽt, de Moy Act. 7.
se, Hic est q̃ fuit in ecclesia in solitudine cum
angelo, q̃ loquebatur in Mõte Syna, & cum pa- Ibid.
trib. nostris, q̃ accepit verba dare nobis. Ita simi
liter Beata Maria fuit ab Angelo visitata & sa
lutata, & d̃ uerbo uitæ edocta, sicut patet Lucæ. Luc. 1.

Tertio q̃a Syna fuit luminis mõs, & inflam-
mationis, ut cũ apparuit ibi dñs in flãma rubi,
Exo. Et iterũ ibid. dicitur, q̃ mõs Synai fumiga- Exo. 3.
bat eo, q̃ descendisse Dñs sup eum in igne, & Exo. 19
ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace. Et hoc
factum est de Beata Virgine, q̃n. s. Spiritussan-
ctus in eã superuenit, q̃ est ignis idest amor di-
uinus, & eã æstuanti desiderio fumigare fecit,
& mentem totam ipsius illuminauit, & inflam
mauit Luc. Spiritussanctus superueniet in te &c. Lucæ 1

Quarto, q̃a fuit mons pluuiæ, & roris, & sic
fuit Virgo Maria in filij Dei cõceptione. Ps. De- Psal. 71
scẽdet sicut pluuia in uellus &c. Hãc pluuiã siue ro
rẽ cęlestẽ meruit beata virgo suscipere q̃a humi
lima fuit. Nã a superbis & elatis fugit. Reg. Mo-
tes Gelboe nec ros nec pluuia veniat super vos. 2. Re 1.

Quinto. quia Syna fuit mons diuinæ habitationis. Nã secundum Iosephum, erat opinio hominum habitare ibi Deum, propter quod non pascebant ibi oues, nec pastores cõmuniter approximare audebant. It i similiter Beata Virgo fuit habitaculum Dei Psal. Mons in quo beneplacitũ est Deo habitare in eo. Et iterũ. Dominus in eis in Syna &c. Sexto quia fuit mons sapientiæ, & eruditionis. Ibi enim data est populo lex per manum Moysi. Leui. Hæc sunt præcepta atq; iudicia & leges quas dedit dominus inter se & filios Israel in monte Synai per manũ Moysi. Ita similiter Beata virgo illum mundo peperit, qui est verbum & sapientia patris, qui est dux & legifer noster per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.

Psal. 73. Pl. Sto. Leu. 20.

Septimo, quia est mons iustitiæ & comminationis. Nã beatissima Virgo Maria sicut sibi deuotis & eam reuerentibus est salutis refugium, ita & cõtẽnentibus & blasphemantibus erit ad mortis & perditionis iudiciũ. Vnde Exo. dixit Moyses de monte Synai. Cauete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem, morte morietur.

Exo. 19

Octauo, quia erat mons pascuæ & refectionis. Vnde dicit Iosephus quod est mons excelsus ad pascua ægregius: quamuis in aliqua arte eius, vt dictum est pastores ante Moysem propter reuerentiam non auderent pascere oues. Sed Moyses dum approximauit, rubum ardere sine combustione vidit, & Deum sibi loquentem. idest angelum sibi loquentem præsentialiter ex persona Dei, audiuit, vt habetur Exod. Vnde dicitur ibi quod cum minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Oreb, apparuitque ei dominus in flamma de medio rubi. Ita beata virgo in assumptione fuit, quando peruenit ad pascua æternæ beatitudinis, ad quæ etiam gregem fidelium ad eum confugientium exemplo & auxilio iugiter introducit.

Ioseph. de bel. iu. Exo. 3.

Per nonnullas aquarum proprietates, quanta vitæ præsentis tribulationes à Dei electis æquo animo sufferantur, ritè edocetur. Cap. XLIX.

Miseriæ, & tribulationis pręsentis vitæ assimiliantur aquis, de quibus in Psalm. Saluum me fac Deus, quoniã intrauerunt aquæ vsque ad animã meã. Istæ aquæ sunt transeunde auxilio scilicet diuinę gratiæ, ipse enim Deus dixit, Cũ trãsieris per aquas, tecum ero. Sed iste transitus potest fieri multipliciter. Primo calcãdo per fidem: sicut de beato Petro legitur. Item transeundo per fortitudinem, quemadmodum legitur Reg. vbi dicitur Semei cũ mille viris de Beniamin irrumpentes Iordanẽ quod fuit per fortitudinem ante regem, idest Christũ transierũt vnda miseriarũ præsentium. Item natando, quod fit per prudẽtiã. Quicunq; enim natare vult necesse est quod habeat natandi prudentiã. & hoc significatũ est Act. ubi dicitur quod centurio iussit eos qui possent natare, mittere se in mare. Item nauigando, quod fit per pœnitentiã: nauis enim pœnitentia est Exod. Trãseuntes mare per sicciũ liberati sunt. Item aquas diuidendo, quod fit per virgam diuinæ iustitiæ. Exo. Eleua virgam tuã & extende manum super mare, & diuide illud. Item saltando in baculo diuini adiutorij per cõtemplationem quod significatur Gen. ubi dixit Iacob, in baculo transiui istum: Iacob contemplatiuus est qui Iordanem miseriarum pręsentium debet transire apodiando se baculo diuini adiutorij. Item miseria & tribulationes licèt de se non sint homini gratæ, vel placite: possunt tñ effici faciles & quasi dulces ad sustinẽdum. Qđ patet exemplo aquarum. Nam de se nullum habet aqua sapo ẽ, acquirit tñ saporem vel per colationem quam habet in poris terrę, vel per calorem solis qui dulcedinem facit in aqua eleuãdo subtilius eius & permiscendo humidum aereum quod pinguescit & dulcorat: & salsedinẽ inducit comburẽdo terrestre quod remanet. Ex his colliguntur tres modi quibus aqua tribulationis efficitur animæ sapida; vnus est per passionis Christi inspectionem. Hæc enim est colati aquæ in poris terræ, Fuit enim corpus Christi carneum & terrestre sicut corpora nostra: & ideo per poros terræ, vulnera corporis Christi possumus accipere in quibus tunc aquam nostram tribulationum colamus: quãdo nihil esse quod patimur respectu doloris eius quem ipse pro nobis pertulit iudicamus. Et sic dulce & leue nobis fit si pro illo, parua, qui pro nobis maxima pertulit patiamur, Heb. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum a peccatoribus contradictionem, ut non fatigemini animus vestris deficientes. Gre. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adcò durũ quod non ęquo animo toleretur.

Psal. 68 Iob. 3. Isal. 43. Mat 24. 3. Reg. 29. Mat. 28. Exo. 24. Exo 14 Gen. 3 Heb 12. Gre. in quadã epi.

Secundus modus est per contemplationis eleuationem. Et hæc est caloris solaris in sublime subleuatio & impinguatio. Nã calor solis idest feruor diuini amoris id quod subtilius est hominis, scilicet mentem eleuat ad contemplandum cælestia, & tunc anima pinguescit aereo humore, scilicet spirituali deuotione quæ ei omnem tribulationem dulcorat. Vnde habetur Exod. quod dum incalesceret sol liquefaciebat manna, est enim calor solis feruor diuini amoris qui mannam liquefacit dnm mentem afflictam in deuotionis dulcedinẽ resoluit. Tertius modus est per vrentem contritionẽ, & hęc est terrestris uaporis adustio, quia scilicet feruens cõtritio adurit, & consumit omnem terrenum affectum, & aqua tribulationis quæ erat peccati insipida, fit homini compunctio sapida: non quidem sapore dulci, sed salso. Est enim tribulatio homini compuncto ex una parte sapida, idest grata, scilicet ut a peccato purgetur; sed est ei salsa ratione causæ, quia scilicet displicet ei cõmisisse vñ patiaẽ. Vnde hoc est mare deserti, idest pœnitentiæ, quod est mare salsissimum, vt dicitur Iosue.

Exo. 16. Io. 12.

Tres cineris similitudines nos mortis memoriam frequenter retinere hic ostendunt. Cap. L.

Mortis memoria repræsentatur in cinere triplici ratione. Primo quia cinis terram fœcundat.

fundat. Ita memoria mortis ad bene operandū solicitat. Greg. Valde se solicitat in bono opere qui cogitat de extremo vitæ.

Gre. in hom.

. Secundo, quia ignis per cinerem conseruatur & maxime si cinis est calidus; quia si frigidus, ignem extinguit. Ita memoria mortis feruens et impressa gratiam Spiritussancti conseruat; sunt tamen qui frigidam memoriam habent. vt illi qui animam cum corpore morituram credunt, talis memoria potius extinguit gratiam quam conseruat.

Tertio, quia cinis maculas lauat, & similiter memoria mortis abluit omnium peccatorū maculas, Eccl. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Lauat enim maculas luxuriæ, si quis consideret quale futurum est quod diligit. Greg. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm quod unusquisq; hoc quod diligit quale sit mortuum penset. Item lauat peccatum superbiæ si consideret, quòd ipse est moriturus qui se eleuat. Eccl. Quid superbis terra, & cinis? lauat peccatum auaritiæ, si consideret quid finaliter de mundo portat. Iob. Saccum meum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

Eccl. 8.

Greg. li. mor.

Ecc. 16

Iob. 18.

Mundus deserto mariq; cōparatur & instar aeris obscurati declaratur. *Cap. LI.*

MVndus est locus obscurus, quia obscuratur ad modum aeris fumo vanitatis, puluere cupiditatis; & nebula carnalitatis. Io. Omne quod est in mundo, cōcupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia uitæ. Item aer (vt dicit Isido.) uehementius concitatus ventos, tonitrua & corruscationes efficit; contractus nubila gignit, conspissatus pluuias facit, congelatus niues & grandines introducit Sed rarefactus serenitatem adducit. Mundus autem aliquando concitatur per superbiam, & tunc generat ventos persecutionum, tonitrua comminationū. & corruscationes siue fulgura persecutionum. Aliquando vero contrahitur per auaritiam, & tunc obnubilatur & obscuratur, quia (sicut dicit Greg.) Tenebra animę, est diuitiarū cupido Aliquando uero conspissatur & impinguatur per gulam: & tunc pluuias facit, idest fluxum luxurię, proxima enim sibi sunt (ut dicit Greg.) venter & genitalia. Aliquando uero congelatur per accidiam: & tunc si facit opera quæ videantur alba, idest pura vel bona, sunt tamen frigida & cito destructibilia. Quandoque uero rarescit, idest subtiliatur per pœnitentiā, & tūc serenatur per gratiam.

1. Io. 2.

Isid. li. eth.

Gre.

Item mundus assimilatur mari. Primo, quia mare est multorum periculorum cōtentiuum: Est enim mare periculosum. Primo propter motum: Matth. Motus magnus factus est in mari, propter quem motum mare est tempestuosum, procellosum, & tumultuosum. Et ita mare mūdi est tempestuosum ex controuersia, procellosum ex infortunijs, tumultuosum ex iniquitatib. & vitijs. Cor. Periculis in mari: secundo propter uētum est in mari impulsio contrariorum ventorum. Dan. quatuor venti pugnabāt in mari: nam ut uentus auster est prætius prosperitas, vt aquilo aduersitas orientalis inspiratio gratiæ: occidentalis suggestio malitiæ. Tertio est periculosum propter defectum, tam scilicet nauis quam nautæ, idest gubernantis. Nauis enim siue lignum, cum quo habemus transire hoc mare, est hoc corpus, qđ est vas fragile propter passibilitatem: graue propter peccati onerositatem, & multis foraminib penetrabile ꝓpter sensuū susceptibilitatem. Sunt enim sensus, ut foramina quædam per quæ multa mala ingrediuntur. Item est frequenter defectus nautæ periti, idest rationis prudenter regentis. Omnia hæc pericula sentiunt homines periti in mari huius mundi: Eccle. Qui nauigant mare, narrant pericula eius.

Mat. 8.

2. Cor. 11.

Dan. 4.

Ecc. 44

Secundo, mare est animantium, & multiplicium monstrorum productiuum. Vnde (secundum Rabanum) plura monstra producit mare quàm terra. Psa. Hoc mare magnum est, spaciosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Ita in mari mūdi sunt animantia diuersa, & monstruosa multa, non tantum corporaliter, sed & spiritualiter. Sunt enim mundo in homines animales, i. sensuales ad modum piscium, secundum illud. Facies hominis sicut pisces maris: & dicuntur animales, idest sensuales, non sapientes illa quę Dei sunt: quia animalis hō nō percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Itē sunt monstruosi uelut illę beluæ, de quibus habetur Dan quod surgebant de mari. Nam prima quæ erat similis leoni, signat superbiam ultæ. Secūda quæ erat similis vrso, signat uoluptatem carnalis concupiscentiæ. Tertia quæ erat similis pardo signat cupiditatem auaritię. Quarta quæ habebat dentes ferreos terribiles, signat crudelitatem malitiæ.

Rab.

Ps. 103.

1. Cor. 2

Dan. 4.

Tertio quia mare est nubium, & nebulæ, & ventorum generatiuum. Et similiter etiam mūdus generat nebulas errorum, nubes uitiorum, uentos persecutionum siue tentationum ꝓpter quas præcipitantur & suffocantur multi. Mat. Grex præcipitatus est in mare, & fuit grex porcorum, idest hominum carnaliter viuentium.

Mat. 8.

Quarto, quia mare est lunæ imitatiuum. Dicit enim Philosophus, ꝙ mare imitatur naturā lunę Nam sicut adamantem sequitur ferrum, sic mare sequitur Lunæ cursum: unde semꝑ est mare in summo augmento, & uigore, quando luna est plena lumine, siue uersus cœlum ut in nouilunio siue uersus terram, ut in plenilunio. Et sicut luna in suo lumine plus ꝓficit, uel deficit, sic mare crescit amplius, uel decrescit, ut supra dictū est capitulo 48. Sed sicut mare ipsum imitatur lunam, ita mundus sequitur fortunā. Vnde sicut crescit, uel minuitur fortuna alicuius, ita multum, uel parum eum appreciat mūdus, unde metrice dicitur. Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos. Tempora si fueris nubila, solus eris.

Aristo. de proprie.

Primo, quia desertum est locus infructuosus, non enim colitur nec seritur. Sic mundus, idest mundani homines, non scinduntur aratro pœnitentiæ,

nitentiæ, nec recipiunt semina doctrinæ, ita ut eis applicetur, nec semen diuinæ gratiæ, & ideo nec fructus operum producunt meritorios æret næ gloriæ Hier. Erit quasi mirice in deserto, quæ scilicet sunt infructuosæ.

Hie. 17.

Secundo, quia desertum est locus spinosus, i. spinis, & vepribus plenus. Et sic etiam in mundo abundant spinæ, idest solicitudines temporalium, quæ mentem inquietant, uel spinæ, idest punctiones tribulationum, quæ cor, vel corpus cruciant, uel spinæ, idest inordinationes peccatorum, quæ conscientiam pungunt, & lacerant. Iud. Conteram carnes vestras, cum spinis tribulisque deserti.

Iud. 8.

Tertio, quia desertū est locus periculosus. Est enim uenenosorum animaliū domicilium, ferarum latibulum, & latronum habitaculum. Sic in deserto mundi sunt animalia uenenosa per luxuriā Malach. Posui hæreditatem eius in dracones deserti. Item sunt feræ. i. feri p superbiā unde superbo Regi Nabuchodonosor dictū est, Eijciam te ab hominibus, & cum bestijs ferisq; erit habitatio tua. Item sunt in deserto mundi latrones per auaritiam Qui enim pauperes usuris, & exactionibus, & alijs tributis spoliāt, mūdi latrones uocantur Periculis latronum.

Mala. 1
Dan. 4.
1. Cor. 11.

Quarto, quia desertum est locus defect osus, quia est locus sitis & ariditatis, s. aqua carēs. Ps. In terra deserta inuia, & inaquosa: ita in hominibus mundanis est ariditas, & sitis inordinati appetitus, & insatiabilis, circa peccata & temporalia. Ps. Eturientes, & sitientes, anima eorum in ipsis defecit Et hoc est, quia deficit eis aqua, scilicet gratiæ, quæ hanc sit in inordinatam extinguit. Io. Si qs biberit ex hac aqua, quā ego dabo ei, non sitiet in æternum. Vbi ergo hæc aqua deficit, est sitis insatiabilis. Ps. Anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Ps. 62.
Ps. 106.
Io. 4.

Quinto, quia desertum est locus æstuosus. s. ardoribus solis expositus. Habent enim mundani continuum ardorem solis, scilicet inordinatū amorem prosperitatis, Ioel. Ignis comedit speciosa deserti. Et uocat ignem ardentissimum ardorem solis, qui est inordinatus affectus cupiditatis. De quo in Psal. Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.

Ioel. 1.
Psal. 2.

Sexto, quia desertū est locus meticulosus, quia est locus horroris, & uastæ solitudinis. Est. n. mūdus illa solitudo deserti, de qua dicitur: Ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpēs flatu adurens, & scorpio & dipsas. Serpens flatu adurens est ipse mūdus, q flatu suæ cupiditatis inficit Scorpio in facie blādiēs, & retro pungēs; est caro siue uoluptas corporis. Dipsas aūt latenter interficiēs est diabolus, & hæc timorē debent incutere, & horrorē.

Deut. 8

Septimo, quia desertū est locū deuius: locus. n. est desertū deuij, & erroris. Vnde Ps. Errauerunt in solitudine, in inaquoso, uiā ciuitatis, & habitaculi nō inuenerunt. Sunt. n in deserto uię deuię, fructicibus plenæ, arenosæ, lapidosæ, puluerulētæ, ferulentæ, & alijs incommodis onerosæ: Similiter in mundo sunt uiæ de uiæ iracundorum, quia præcipuè ira facit a ratione deuiare, sed fructibus & vepribus: plenę sunt viæ pigrorum, secundum illud per agrum pigri hominis transiui; & per uineam viri stulti: & ecce totū repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ. Ose. Sepiam viam tuam spinis. Viæ autem arenosæ, sunt uiæ auarorum, qui aurum quærunt. Omne enim aurum tanquam arena est exigua. Sed lapidosæ & scandalosæ sunt viæ superborū. Ecclesiastici: Via peccatorū, complantata lapidibus. Sed viæ puluerulentæ sunt vię gulosorum, q nutriunt puluerē, idest corpus in puluerē reuersurū. Ecclesiastici: Reuertatur puluis in terram suam. Fœtulentæ autem sunt viæ luxuriosorum, qui fœtent per carnis corruptionem. Omnis quippe caro corrupe at viam suam. Gen De cadaueribus eorum ascendet fœtor. Isa. Viæ autē onerosæ & difficiles, sunt viæ inuidorum, qui ex multis torquentur, Sap Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: ambulauimus vias difficiles Omnis ergo peccatorū via est sicut via deserti, de qua dicitur; Abierunt per viam desertī tota nocte.

Ps. 108.
Pro. 4.
Ose. 7.
Sap. 7.
Eccl. 21
Eccl. 12
Gen. 6.
Isa. 34.
Sap 5.
4. Reg. 4

Item mundus est similis speluncæ, est enim spelunca fouea subterranea, a speculādo dicta. habet enim ex parte lucis introitu latu sed terminū habet a rutum, vnde locus est lucidus in ingressu, obscurus in progressu. sed arctus & insipidus in egressu si in terminatur egressus, vt dicit Damascen. Sic homo mundū ingrediens habet introitum lucidum, dum in vitam nascitur, q a vita erat lux hominum: sed habet progressum obscurum, quia scilicet in mundo vtuēdo, multis tenebris ignorantiæ, & peccatorum inuoluitur. Sed habet egressum arctum, & insipidum, dum moritur. Nihilominus tamen mundus est locus ad speculandū. Apostolus. Videmus nunc per speculum in enigmate.

Dama.
1. Cor. 13.

Quomodo spiritualis homo variè permittetur, per sex corporis species mutationum, quæ hic singillatim recensentur exprimitur. Cap. LII.

Mutatur homo sex modis spiritualiter, secūdum q sex modis mutantur res corporaliter. Sex enim sunt (secundum philosophum) species mutationis, quæ competunt vitæ spirituali, scilicet corruptio, & generatio; augmentum, diminutio, alteratio, & loci mutatio. Corruptio fit salubriter, in homine pęnitente, per peccati destructionem. Apostolus. Destruatur corpus peccati, ut vltra non seruiamus peccato, Gene. Mudamini ac mutare vestimenta vestra. ipsa enim peccati destructio, est mentis mundatio. Generatio vero fit in pœnitente per gratiæ reuocationem, qua scilicet confertur homini nouum esse gratuitum. Pet. Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac cōcupiscite. Sed quia talis gratia pendet ex Deo gratiam infundente, dicitur in Psal. Mutabis eos, & mutabuntur. Augmentum fit in proficiente per virtutum extensionem, Prouerb. Iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem. Et quia talis profectus est per gradus vij. virtutum, vel septē donorū, dicitur Daniel. Septem

Arist. 2. phy.
Rom. 1
Gen. 35
1. Pet. 2.
Ps. 101.
Pro. 4.
Dan. 4.

niel. Septem tempora mutabuntur super te.

Diminutio fit in prudente per humilitatis reputationem, secundum illud Apostol. Ego sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus. (1.Cor.4)

Alteratio, vero debet fieri in præsidente per morum mutationem: Nam præcipue ad prælationem assumptus mutare & corrigere debet mores inordinatos sicut dictum fuit Sauli: Mutaberis in uirum alterum. (1.Re.10) Loci mutatio fit in sapiente per diuersorum contemplationem. Est enim triplex motus localis, rectus, circularis, & obliquus. Huuc enim triplicem motum beatus Diony. attribuit animæ, sic, (Dio. de diu.no.) Nam quia motus circularis est secundum quem mouetur aliquid uniformiter circa idem centrum, ideo operatio intelligibilis, quæ simpliciter habet uniformitatem, dicitur esse circularis, & hoc est quando anima relictis exterioribus ad seipsam regressa, cessante discursu, figit intuitum suum in contemplationem unius simplicis ueritatis, & tandem prætermissis omnibus in sola Dei contemplatione persistit. Talis enim animæ motus dicitur uniformis, quia remouetur triplici difformitate.

Primò a difformitate rerum exteriorum, per hoc quòd illis relictis anima redit ad seipsam. Et iste erat motus siue circulus sanctorum animalium Ezech. (Eze.1.) Animalia (inquit) ibant ad exteriora consideranda, & reuertebantur ad interiora contemplanda.

Secundo a difformitate discursuum interiorum. s. ex hoc, quod relicto discursu rationis, figit intuitum suum in contemplatione unius simplicis ueritatis. Vñ hæc est uniformitas de qua Dominus dixit: Porrò unum est necessarium. (Luc.11.)

Tertiò remouetur difformitas intellectus, cũ prætermissis omnibus in sola Dei contẽplatione persistit. Et hanc uniformitatem appetebat Philippus dicens: Domine ostende nobis patrẽ, & sufficit nobis. (Io.14.) Motui aũt recto assignat beatus Diony. illã operationem intelligibilẽ, qua proceditur de uno in aliud, sicut quãdo anima procedit ab exterioribus ad intelligibilem cognitionem. Motui autem obliquo, qui composi tus est ex recto, & circulari, assimilatur illa operatio intellectus, quæ habet aliquid uniformitatis simul cum processu ad diuersa prout. s. anima illuminationibus diuinis ratiocinando.

Tria præcipua mala (ex diui Pauli doctrina) secularia negotia quæ ipsis aquarum receptaculis comparantur, nobis inferre uidentur. Cap. LIII.

Negocia secularia assimilantur receptaculis aquarũ, & hiatibus ingentib. q̃ sunt in corpore terræ, in quibus (ut dicit Theophrastus, & Seneca refert) generantur animalia informia & tardi motus, & cæca, ut plurimũ, sicut sunt talpæ, pisces etiam pinguissimi, generantur in illis fluminib. de quibus quidã comederũt, & mortui sunt. Sic q negocijs secularib. implicanĩ, efficiunt animales per concupiscentiam Iuda: (Iudę.2.) Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritũ non habentes. Item informes per malitiam: cõtra quos dicit Apostolus, Nolite cõformari huic seculo, sed reformamini. (Ro.12.) Tardi motus per negligentiam. Prouer. dicit piger, Leo est in uia. (Pro.20.) Item cæci per ignorãtiam. Mat. Sinite illos, cæci sunt. (Mat.16) Item comedentes de talibus eos imitando, uel eis se conformando, spiritualiter moriuntur, & propterea dicitur, quod nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, ut ei placeat cui se probauit. (2. Tim. 2.) ubi ostendit Apostolus, quòd negocia secularia tria mala faciunt homini.

Primum est, quod impediunt Dei militiam, Vnde dicit: Nemo militans Deo. & figuratum est in Dauid, qui indutus armis Saulis non poterat ire ad pugnam contra Philisteum quousque exuit illa. (1. Reg. 17.) Saulis. n. arma, sunt seculi negocia, q. bus impeditur miles Dei ne pugnare valeat cõtra diabolum: unde talia arma impediunt, non defendunt: quia arma militiæ nostræ non carnalia, sed spiritualia sunt, ut dicit Hiero. (Hier in epi. ad Pau.)

Secundum malum, quia implicant humanã uitam. Vnde subdit implicat se negocijs secularibus. Negocia enim seculi, hominem implicãt, & inuoluunt, & inuoluendo detinent, ut non possit ab eis, cum vult, exire. Faciliter enim tales a mundo superantur. Pet. his rursus implicati superantur. (2.Pet.2.) Item negocia secularia implicãt, & inuoluunt hominem, ita ut faciant eum in multa peccata cadere. Et propter hoc dicitur Eccle. Qui implicatus est, abundabit malitia. (Ecc.34.)

Tertium malum est, quia impediunt diuinã gratiam: per quam homo Deo est acceptus, & idẽ subdit Vt ei placeat, cui se probauit. quasi dicat, si se implicaret, non ei placeret. Et ratio est, quia subtrahunt hominem a spiritualibus. Hebr. Si subtraxerit se, non placebit animæ meę.

Superioribus sedulò parendum, plantarum exemplis, qui firmamentum naturaliter obsequuntur, declaratur. Cap. LIIII.

Obedire superioris mandato, & consentire prudentioris consilio debet homo celeriter, sed proprio sensui credere, uel proprium appetitum implere tardius eum oportet. Cuius exemplum apparet in moribus, planetarum, qui motu superioris orbis, scilicet firmamenti qui est ab oriente in occidentem, mouentur velocius scilicet in una die. Nam raptu firmamentis singulis diebus ab ortu ad occasum rapiuntur: motu autem suo qui mouentur econuerso ab occidente in orientem, tardiori tempore perficiunt cursum suum. Nam secundum comparationem astrologorum unusquisq; tanto mouetur tardius, quanto magis distans est a centro. unde secundum eos motui lunæ deputatur tempus unius mensis: Soli, Mercurio, & Veneri deputatur tempus unius anni, Marti autem dantur duo anni, Ioui. xij. Saturno xxx. Stellis autem fixis. xxvj. milia annorũ. Et sic patet, quod planeta seu stella quanto altior, tanto in suo motu tardior: quia quãto aliqs est maior vel sapientior, tãto debet esse in sensu suo humilior, & in facto suo maturior, & cõsultior.

Non

Nō enim tardè fit, quod bene fit sicut Octauianus imperator legitur dixisse. scilicet sub alijs verbis. Satis, inquit cito fit, quicquid bene fit. Prou. 10 Pro. Qui festinus est pedibus offenditur.

Mentes Libani perfectiones recensentur, quibus Prædicatorum ordo comparatur. Cap. LV.

ORdo Fratrum Prædicatorum similis est mōti Libani. unde in honorem patroni eius scilicet beati Dominici legitur, Euangeliū Mat. 7. Mat thæi, vbi dicitur: Nō potest ciuitas abscondi supra montem posita. Nam ciuitas istum montē protegens, & decorās est ipse: ergo ordo eius cōgrue monti Libani assimilatur.

Primo propter culmen eminētię. Est enim Libanus mons Fœnicis altissimus, qui omnes mōtes illius regionis excedit. Et sic ordo Fratrū Prędicatorum omnes alios videtur excedere quodammodo ordines, ex ipsa sua origine, & nomine, ex eo quod maxime assimilatur religioni Christi. & Apostolorum. Ipse enim Christus apostolos suos principaliter elegit, & religionē eorum Io. 15. instituit ad officiū prædicandi. vnde ait Io. Ego elegi uos ut eatis, & fructū afferatis, scilicet animarum &c. Nulla aūt est hodie alia religio quæ à suo principio fuit instituta ad hoc officiū, nisi ordo Fratrum Predicatorum. Vnde fundatori ipsius ordinis scilicet beato Dominico dictum est per uisionem ab apostolis, Petro, & Paulo, quorū unus sibi baculum & alter librum obtulit, Vade, & prædica: quoniā à Deo ad hoc ministeriū es electus, quod & ipsum nomen declarat, quia ordo prædicatorum uocatur. Et ideo merito de Isa. 2. hoc mōte, idest ordine, intelligi pōt illud Isaię, Erit mōs domus Domini in uertice mōtiū &c.

Secundo propter libamē obedientię uel reuerentiæ. Dicitur enim Libanus à thure quod ibi nascitur ex eo quod thus Deo libatur & cultui eius offertur. Similiter in ordine Fratrum Prædicatorum præcipuè reperitur libamē obedientię per quam seipsos Deo offerunt in odorem suauitatis, eo modo quo dicebat Apostolus. Ego enim iam delibor. Can. Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris.

Tertiò, propter candorem continentiæ. Nam Libanus, cādidus interpretatur, quia perpetuis niuibus decoratur. Hic candor est in ordine Prædicatorum propter obseruantiam perpetuę castitatis, quæ est ut quidam candor carnis? Hiere. Hier. 17. Nū quid de petra agri deficiet nix Libani? quasi Psal. 63. dicat, nō deficiet Psal. Niue dealbabūtur In Selmon mons Dei mons pinguis.

Quarto, propter emanationē sapientię. Est. n. Libanus mons aquæ indeficientis: vñ ibi erant putei uiuentium aquarum, quæ impetu fluebāt Can. de Libano, ut dicitur Can. Itē est Libanus fons & origo fluuiorum, ex cuius radice oriūtur duo fontes scilicet Ior, & Dan qui simul iuncti Iordanis nomen afficiunt, ut Hiero. dicit. Ita in or- Hiero. dine Prædicatorum est puteus aquæ viuentis & indeficientis, i. profunditas sapientiæ salutaris. Vnde emanāt flumina doctrinę spiritualis. sed duo eius præcipui fontes fuerunt, duo eius eximij doctores. s. Frater Albertus, & Frater Tomas, qui simul iuncti non solum tempore sed etiam opinionum concordia, mirabilem fluuiū sapientiæ profuderunt regioni Israelitarum. i. Ecclesiæ fidelium prout in eorum libris, q sunt quasi innumerabiles, euidentius claret. Plures etiā alij putei viuentis aquæ i. doctores profundissimi pleni aquis salutaris scientiæ in hoc Ordine fuerunt, & sunt, in quibus aqua sapientiæ huius Ordinis indeficiens perseuerat. Iosu. Steterunt aquæ in loco uno. & ad instar montis,

Quinto propter suauitatē redolentiæ. Est. n. mons Libanus, mons redolētiæ. & aromaticitatis, ppter qđ dicitur Eccle. Quasi Libanus odo- Ecc 24. rem suauitatis habentes &c. Ibi n. sunt arbores thuriferę & herbæ odoriferę plurimæ, crescunt ibi. Et ita ēt simili mō in ordine Prædicatorum sunt arbores thuriferæ. i. plurimi Fratres magnę deuotionis, & multę orationis. Nā thura siue incēsa signāt orationes sāctorū, ut habetur Apoc. Apoc. 8. Itē sunt ibi herbæ odoriferæ, i. quā plurimi Patres magnę opinionis, odorē bonæ famæ undiq; diffundētes, Eccle. Quasi Libanus nō incisus, Eccl. 24. odor meus. vnde inter mōtes aromaticos Israel inter religiones sanctorū, seu ordines ordo iste beati Dominici præcipuum locum tenet. Et de his aromaticis montibus dicitur Can. Fuge dilecte mi assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum Cant. 8. super montes aromatum.

Sexto, propter fertilitatem gratiæ. Nā propter roris abundantiam, & pluuiarum frequētiam, herbis abundant præcipuis, pascuis uberrimis, & fructibus optimis. Sic in ordine Prædicatorū abundat ros diuinæ gratiæ. pluuia spiritualis doctrinæ. Et ideo sunt ibi herbæ uirtutum, pascua scripturarum, & optimi fructus animarum. Ose. Ose. 14. Erumpet radix eius, ut Libani. ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius ut libani. Conuertentes sedentes in umbra eius uiuēt tritico, & germinabūt quasi vinea memoria le eius quasi vinū Libani. Vnde iste inter montes fructiferos, siue herbiferos, idest ordines salutiferos, de quibus dicitur i Psal. Qui producit Ps. 134. in montibus fœnum, & herbam &c. pinguissimus, & fertilissimus existit. & ideo est mōs eius pinguis, vt supra allegatum est.

Septimo propter quietem confidentiæ. Nā est mons confidentiæ & securitatis, quia qui illuc deueniunt, a venenosis omnibus tuti sunt, quæ aromaticitate sua fugere cogūtur. Ita in hoc venerabili Ordine confidenter requiescit ecclesia tuta. scilicet ab omnibus venenosis, idest vniuersis hæreticis, quos præcipue iste ordo fugauit sua sapientia. & uirtute vnde iste est mons firmissimus, & securus, de quō dicitur Exo. Intro- Exo. 15. duces eos, & plantabis in mōte hæreditatis tuæ firmissimo habitaculo tuo, qđ operatus est dñe.

Octauo, propter pulchritudinem. & amœnitatem apparentię scilicet propter uirentiam arborum. Et sic ordo Prædicatorum etiam in apparentia exterioris habitus, pulchritudinem, & decentiam habet, & hæc repræsentat pulchritudinem spiritualem, quæ debet esse in eis qui talem habitum portant, scilicet, & albedo

[Isa. 25.] albedo munditiæ, & nigredo pœnitentiæ. Isa. [Isa. 52.] Gloria Libani data est ei, decor carmeli. Isa. Quàm pulchri sunt montes &c.

Nono propter medicamen prudentię. Sunt enim in hoc monte species, & herbæ aromaticæ [Can. 4.] cōtra diuersa genera morborum. Can. Nardus, & crocus, & fistula, & cinamomum, cū vniuersis lignis Libani sic in ordine Prædicatorū sunt prudentissimi confessores, & consiliatores, sciētes contra omnes animarum morbos debita cōsilia, & remedia adhibere propter quod de isto [Gen. 5.] monte dicitur Gen. in monte te saluum fac, ne & tu simul pereas.

De monte Moriah, in quo Abraham filium suū sacrificare voluit. Iacobq; obdormiuit, & scalam cacumine cœlum tangentem conspexit, quibus omnibus Christi passio animæ nostræ salutaris assimilatur. Cap. LVI.

PAssio Christi assimilatur monti Moriah. Primo, ratione immolationis. Nam hic fuit ille mons, in quo Abraham Isaac filiū suū super aram posuit ad immolandum. Et similiter Christus in passione fuit positus in ara cru-[Gen. 22.]cis, vt immolaretur pro nobis. Vnde dicitur. Cū colligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum: extenditque manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum. Si quidem Isaac, Christum Dei præfigurauit, qui fuit pro nobis ligatus a Patre, etiam pro nobis passioni expositus in altari, idest in alto aere super lignum crucis affixus, & vehemētissimi doloris, & passionis gladio confessus, & pro nostris peccatis Deo patri immolatus. Et totum hoc fuit in monte prædicto, idest in altitudine diuinæ dispositionis præordinatū Gene. [Gen. 22] Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, atque in holocaustum offer eum super vnum montium quem monstrauero tibi.

Secundo, ratione mortis. Nam fuit ille mōs, in quo Iacob dormiuit, & scalam porrectam vs-[Gen 28]que ad cœlum conspexit. Gene. Dormitio autē Iacob in monte, fuit mors Christi in cruce, & q̄ vidit scalam ad cœlum, ostendit quòd per humilitatem mortis in cruce meruit gloriā ascen-[Luc. 24.]sionis in cœlum secundum illud Nonne oportuit pati Christum &c.

Item per hoc idem ostendit, quòd per passionem crucis aperta est ianua regni cœlestis.

Tertio ratione redemptionis. Nam hic est mons gratiæ, quem monente Angelo, dum populus cęderetur, Dauid ab Ornan Iebusęo iusto precio emit, vbi altare instituit, & hostias immolauit, sicque placato Deo, populi plaga cessa-[1. par. 21]uit. In quo præfigurata est, & humani generis iusto precio sanguinis Christi redemptio, & ipsa Christi immolatio, Dei placatio, siue reconciliatio, & electorum liberatio.

[3. Re. 6.] Quarto, ratione orationis. Nam ibi Salomon domum orationis, idest templum ędificauit. Ita ædificauit Christus multiplicium orationū genera in passione, vel cruce, siue pro calicis trāslatione, siue pro inimicorum compunctione, siue pro spiritus sui susceptione in omnibus ex-[Luc 22.]auditus est pro sua reuerētia. Ita passionis Chri-[Luc. 23.]sti frequens meditatio eleuat animam à terre-[Heb 5.]nis. Nam testa oui plena rore bene clausa, in calore forti, posita iuxta hastam, ascendit a terra per hastam. Oui testa est mens deuota, quæ rore plena est, quando est ad lachrymas per compunctionem parata, sed tunc est bene clausa, quando stat sub humilitatis custodia. Tunc autem iuxta hastam ponitur, quando iuxta crucem locatur, & si sit in forti calore, idest feruenti passionis Christi meditatione, uel feruenti Christi amore, scilicet, ut bene contempletur, & sentiat, quam uehementem, & inestimabilem amorem in cruce nobis Christus ostendit; tunc mirabiliter eleuabitur, & rapietur à terrenis. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero a terra, [Ioan. 12.] omnia traham ad me ipsum. Nam si calor solis attrahit vaporem; multo fortius amor, & uirtus Christi, attrahit mentem.

Terræ stabilitas, ipsius summa passibilitas grauia æquo animo sufferre nos edocet. Cap. LVII.

PAtienter sustinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra. Quæ, secundum Isido. ideo uocatur solum, quia est elementum solidum; cuiuslibet ponderosi corporis sustinēs totam molem: propter quod qualibet grauia sursum mota quousque stabilem tangant terram, manent penitus inquieta, & continuant motum suum, quo inceperunt moueri, sed quietantur, cum peruenerint ad eam. Similiter fortis & patiens, solidum habet animum ad quælibet onerosa, & grauia ęquanimiter toleranda, nec generat grauis res aliquam perturbationem, uel inquietudinem in eo, qui etiam inter inquietudines solus quietus manet, & firmus. Sed istam soliditatem, & firmitatem charitas operatur in anima. quia charitas patiēs est, [1. Cor. 13.] & omnia suffert. Nec uera sufferentia est, quæ sine charitate est, quia uera patientia est, quæ ipsum amat, quem portat. Nam tolerare & odisse, non est uirtus mansuetudinis, sed uelamen furoris? sicut Greg. dicit. Sed notandum est, q̄ [Gre. in mor.] terra licet sit summè stabilis quo ad situm, est tamen summè passibilis per affectum. Et similiter homo patiens, licet de propria non irritetur iniuria, nec tribulatione turbetur, tamen alienæ miseriæ ualde, & ex corde compatitur. Vnde Apostolus (qui de se sua infirmitate commotus nō fuit) aiebat; Quis infirmatur, & ego [2. Cor. 11.] non infirmor?

Septem uitia capitalia conscribuntur, quæ igni, nubi, tonitruo, mari, laeni, & denique ipsi fonti diuersimode comparantur. Cap. LVIII.

PEccatum assimilatur igni triplici ratione. Primo, ratione ardoris: est enim aliquis ignis qui maxime excedit, in ardore, scilicet infernalis, aliquis excedit in fœtore, scilicet sulphuris, aliquis uero in terrore, ut ignis fulguris.

Primus

[Ezec. 8.] Primus ignis infernalis est ignis luxuriæ. Ezech. Ab aspectu lumborum eius deorsum igni. A lumbis enim deorsum sunt instrumenta luxuriæ: hic aũt ignis est denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obscuritatẽ culpę & pœnæ. Ignis autẽ luxuriæ denigrat per fumum infamiæ. [Ioel. 3.] Ioel. Dabo ꝓdigia in terra deorsum, sanguinem, ignem, & vaporem fumi. Terra deorsum, est caro de terra sumpta, quæ est pars hominis infima, ex cuius videlicet luxuria plurimum, sequitur sanguis, idest, sanguinis effusio, & ignis, idest, concupiscẽtiæ inflãmatio, & etiã uapor fumi, idest, famæ denigratio. Item iste est [Iob. 31.] ignis consumptiuus, Iob. Ignis est vsq; ad consumptionem deuorans. Deuorat enim luxuriæ vsq; ad cõsumptionem animæ per gratiæ expulsione; vsq; ad consumptionem vitæ per humoris resolutionem, & vsq; ad consumptionẽ temporalis substantiæ per diuitiarũ effusionẽ. [Luc. 15.] Luc. Dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriosè. Item iste ignis est detentiuus: non enim ex igne inferni potest aliquis erui nisi diuino miraculo, sicut erutus dicitur Lazarus resuscitatus [Io. 11.] a Christo. Vnde dicitur ꝙ postea nunquam risit ex horrore illarum pœnarum inferni, quem cõceperat. Sic etiã ex igne luxuriæ non potest aliquis liberari nisi diuino miraculo, & gratiæ ipsius suffragio. [Sap. 8.] Sap. nõ possum esse cõtinens nisi Deus det. Vnde necessaria est sanctorum oratio [Nu. 11.] ad talem gratiam impetrandam, Nume. Orauit Moyses, & absortus est ignis. Item iste ignis luxuriæ est fomentorum susceptiuus: Siquidẽ hũc ignem luxuriæ, nutriunt & fouent iuuenum lasciuiæ. [Ps. 77.] Psal. Iuuenes eorum comedit ignis, scilicet luxuriȩ. Item diuitiarum comedit ignis, scilicet luxuriæ. [Ps. 117.] Item diuitiarũ copiæ, Psal. Exarserũt sicut ignis in spinis. Spinę enim dicuntur diuitiæ propter punctionem sollicitudinũ ꝗ multum tamen luxuriæ præbent opportunitatẽ. Itẽ [Iob. 28.] deliciarum affluentiæ, Iob. Terra de qua oriebatur panis, scilicet deliciarum in loco suo, igne subuersa est. Itẽ ornamentorum pompę quæ homines alliciunt & appetitum accẽdunt. [Isa. 11.] Isa. Gloria eius succensa dabit ignem, & uermes: ignem idest ardorem concupiscentiæ; & vermes, idest corruptionem luxuriæ, vel vermes, idest remorsus conscientiæ.

Secundus ignis, scilicet ignis sulphureus, est [Pro. 30.] ignis auaritiæ, qui videlicet est insatiabilis. Prouer. Ignis nunquam dicit, Sufficit. [Ecc. 5.] Ecclesi. Auarus nõ implebitur pecunia. Item est inextinguibilis, [Isa. 66.] Isa. Ignis eorum non extinguetur. & propterea assimilatur igni sulphureo. Dicitur enim ꝙ quædam cauernæ sunt in monte Aethnæ, ꝗ semper ardent, & hoc propter abundantiã sulphuris cuius proprietatem tenet auaritia, ꝗ semper ardet. [Psal. 10.] Psalm. Pluit super peccatores laqueos, ignis, sulphur &c. Et dicit laqueos ignis, quia ꝑ auaritiam multi illaqueãtur a diabolo. [1. Ti. 6.] Thimo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Item iste ignis semper est augmentabilis; quia crescente pecunia crescit etiam amor nummi. Sic etiam augmentatis lignis, crescit ignis.

Tertius ignis, scilicet fulguris, est superbiæ, [Ezec. 1.] Eze. De igne fulgur egrediẽs. hic est ignis descẽdens siue ruens per deiectionem. Nã licet superbus primo ascendat per eleuationem, tamen postea ruit per deiectionem. [Iob. 1.] Iob. Ignis cecidit de cœlo, hic ignis de cœlo cadens, fuit superbia angelorum, qui de cœlo ceciderũt per superbiam. Sicut enim vapor fulguris primo ascendit nube inclusus, sed postea cum impetu descẽdit a suo contrario expulsus. Ita accidit primo angelo superbienti. [Luc. 10.] Vnde dominus dixit, Videbam sathanam sicut fulgur cadẽtem. Item hic ignis est ardens per ambitionem, [Ps. 105.] Psal. Exarsit ignis in synagoga eorum. Item hic ignis est fumescens ꝑ ostẽtationem [Exo. 19.] Exo. Mons Synai fumigabat. Mõs Synai, altitudo superbiæ. Item est nocens oculis ꝑ offuscationem. [Apo. 9.] Apoc. dicitur ꝙ de fumo egrediẽte de puteo obscuratus est aer, & Sol.

Item peccatum assimilatur nubi propter sex.

Primo, nubes ad modum spongiæ tota est cauernosa, vana & vacua, nulla stabilitate suffulta, sed a ventis hincinde deducta. Qnia homo q̃ in peccato existit, omnis bono est vacuus, totus in operibus est inanis, in nullo bono proprio, firmus, sed magis a vento. i. a tentatione diaboli vel vanitate mundi ad omnia mala deductus. [Iudæ] Vnde in epistola Iudæ, Hi sunt nubes sine aqua, quæ a ventis circunferun tur.

Secundo, quia nubes est ex grossis, & terrestribus vaporibus generata, quod competit specialiter auaritiæ, quæ est ex terrenis, & metallicis desiderij, causata. [Hie. 51.] Hiere. Qui leuat nubes ab extremo terræ.

Tertio, q̃a nubes aliquãdo est obscura, & ideo solarium radiorũ occultatiua. q̃a peccatũ dum animã obtenebrat & obscurat, videre nõ sinit ir radiationes diuinas [Exo. 14.] Exo. Erat nubes tenebrosa.

Quarto, quia nubes sicut resoluta in pluuiã, est valde proficua, sic resoluta in ventum est valde nociua. Quia tempestatis est in mari & in terra generatiua. & ex collisione sua aeris inflãmatiua, & corruptionis & tonitrui causatiua, & maximè illa quæ ex vaporibus fętidis, & putridis generata valde est infectiua & corruptiua. Hæc aũt ꝓcipuè cõpetũt vitio superbiæ ꝗ omnia perturbat, rixas generat, corda ad mala inflãmat, & cõturbat, & tonitrua timoris, & motũ corruptionem causat. [Reg.] Reg. Cœli obtenebrati sunt, & nubes, & vẽtus. & [Eze. 38.] Ezec. Ascendens quasi tẽpestas venies & quasi nubes, & operies terra, & in [Psal. 17] Psal. Nubes transierũt, grando, & carbones ignis. Et iterum in Psal. Vocem dederunt nubes, scilicet [Psal. 76.] tonitrui, secundũ illud. Vox tonitrui tui in rota. [Exo. 15.] Exo. Cœperunt audiri tonitrũa. & micate fulgura, & nubes densissima operuit montem.

Quinto, quia nubes est hominum deceptiua: quia cum fuerit nubes ex siccis vaporibus generata, prætendit aquam esse futuram, sed in fine causatiua venti, & turbinis est persolutina. Ita peccatum mortales omnes homines decipit, q̃a dum suauia & saporosa promittit, in fine nihil aliud quam pœnam inferni persoluit. [Pro. 25] Prou. Nubes & ventus & pluuia non sequens, uir gloriosus, & promissa non complens.

Sexto,

Sexto, quia si nubes vna sit alteri contraria, tẽpestatis est causatiua: quia hominis ad hominẽ discordia est omniũ malorum inductiua, Ezec. Dies nubis tempus gentium erit & veniet gladius in Aegyptum. (Ezec. 30.)

Item peccatum assimilatur tonitruo propter quatuor.

Primo, quia tonitruum omnia conquassat. Eccl. Substantiæ iniustorum sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum, in pluuia personabunt. (Eccl. 40)

Secundo quia tonitruum cerebrum perturbat, quia scilicet peccatum rationem offuscat. Psal. Fulgura multiplicauit, & conturbauit eos, fulgura cum tonitruis prodeuut. Apoc. Procedebant fulgura, & voces, & tonitruã. (Ps. 17. Apo. 4.)

Tertio, quia tonitruum timorẽ generat. Psal. A voce tonitrui tui formidabunt. Et similiter peccatum pauorem causat. Prouer. Pauor his q operantur malum. (Ps. 103. Pro. 10.)

Quarto, quia tonitruum vinum in dolijs mutat. Ita peccatum mutat vinum charitatis in vinum corruptum iniquitatis. Vnde fit per peccatum pessima mutatio animæ de statu gratiæ ad statum culpæ, & a spe gloriæ ad reatũ gehennæ. Isa. Visitabitur in tonitruo & cõmotione terræ. (Isa. 23.)

Itẽ peccatum assimilatur mari.

Primo, quia est timoris incursiuum, & hoc ptinet ad peccatum auaritiæ: quia auarus si non habet, semper est in solicitudine lucrandi: sed si habet, semper est in timore perdendi Ose. Formidabunt filij maris. (Ose. 11.)

Secundo, quia mare est amaritudine sua dulcedinum fluminum & fontium absortiuũ, ita luxũria amaritudine sua, absorbet dulcedinem præcedentium delectationum. Pro. Nouissima illius amara quasi absynthium. Apoc. Multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. Boet. Voluptates tristes habere exitus q̃squis libidinum suarum recordari volet. (Pro. 5. Apo. 8. Boe. de cons.)

Tertio, quia mare est appetitus cibi & potus ablatiuum. Hoc facit satietas, & deliciositas gulæ, quia viuentes in delitijs perdunt appetitum corporalem & spiritualem. Vnde & sapientia quæ a sapore dicitur, quia facit superna sapere, secundum illud Apostoli. Quæ sursum sunt, sapite: dicitur non esse cum mari neque inter delitiosos reperiri. Iob. Sapientia ubi inuenitur, & quis est locus intelligentiæ? Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter vrgẽtium. Abyssus dicit, Non est in me, & mare loquitur Non est mecum. (Col. 4. Iob. 23.)

Quarto, quia mare cum nebulas & nubes generat, est caliginis & obscuritatis in aere inductiuum. Hoc competit superbiæ, quia propter ambitiones honorũ & dignitatum offuscat intellectum, & rationem, vt scilicet propriam mensuram homo non videat, nec attendat. Et ideo superbus assimilatur dormienti, quia habet sensus vapores somni ligatos, & offuscatos. Prou. Eris sicut dormiens in medio mari. (Pro. 23.)

Quinto, quia mare est radiorum Solis interceptiuum. Et hoc competit inuidiæ, quæ radios idest gratias datas a Deo, impedire & itercipere conatur. Et ideo inuidi qui aliorum gratiam offuscare conantur, & aliquando hic confunduntur, & tandem ad æternas tenebras perducuntur. Vnde dicitur in epist. Iudæ. Hi sunt fluctus feri maris, despumantes suas confusiones; siderã errantia, quibus procella tenebrarum conseruata est in æternum. (Iuda.)

Sexto, q̃ a mare est sui coloris immutatiuum. Et hoc competit iræ, quia dum hõ irascitur, mutat faciem & colorẽ Eze. Apparuit rota una iuxta animalia habens quatuor facies, & aspectus rotarũ & opus earum, quasi uisio maris. Talis rota est homo iratus, q̃ stridendo & clamando uadit, & mouetur & p impetum iræ sequitur animalia bruta, q̃a efficitur similis feris crudelib. & impetuosis. Et habet quatuor facies, & grãdes: nã prout ira est in corde, aliam put effunditur ore. s. in uerbis clamorosis, & contumeliosis, tertiam prout proditur per aliquod aliud signum siue oris, siue digitorum, sicut Italici includunt pollicẽ inter duos digitos collaterales, qđ uocãt facere ficum, siue silbectũ, ut grãmatici dñt, uel alio signo cõsimili, quarta cum opere per fictum percutiendo, vel occidendo, & aspectus vultus uariatur, & mutatur sicut mare. Macha. Facies & color immutatus, declarabat internum animi dolorem. (Ezec. 1. 2. Mac.)

Septimo, quia mare est caloris solaris repressiuum. Et hoc competit accidiæ, quæ sua frigiditate reprimit calorem solarem. i. amoris spiritualis feruorem, & aliquãdo accidia ipsum spiritualem & uitalem calorem. i. amorem totaliter in anima extinguit, & mortem spiritualem inducit, Apoc. Omnis anima uiuens, mortua est in mari. (Apo. 16)

Item peccatum assimilatur lacui.

Primo, rõne retentiouis, quia (secundũ Isid.) Lacus dicitur quasi locus aquæ, quia stat & non fluit. Nam aquas recipit, alijs nõ effundit. Et iõ pp quietem est aquis cæteris grossior, & ad potã dum peior. Et hoc competit peccato auaritiæ, quia auarus bona quæ recipit, & congregat, sibi soli retinere conatur, & alijs non infundit, uel communicat largiẽdo, unde uult sp recipere, & nunquam tribuere. Hæc. s. auaritia uel cupiditas est quodammodo cæteris aquis detetior: q̃a (sicut Apo. dicit) Radix omnium malorũ est cupiditas. Auari ergo & cupidi, quia intendũt solum ad congregandũ, & cumulandum diuitias mundi, congregabuntur ipsi & colligabũtur simul in lacu. i. penis inferni, ut sicut profundati sunt in lacum auaritiæ, ita profundetur in lacũ miseriæ. Isa. congregabuntur congregatione unius fascis in lacũ, & claudentur ibi in carcere Et tangit duplicem pœnam quæ respõdebit duplici culpæ. Nã quia fuerunt auidi ad cõgregandũ, iõ congregabuntur congregatione unius fascis in lacũ, quia uero manum habuerunt ad largiẽdũ clausam, ideo claudẽtur ibi in carcere. (Isido. 1. Thi. 6. Isa. 24.)

Secundo ratione indurationis. Nam in Reatinis paludibus, & lacu, dicuntur iumentorum ungulæ indurari. Quasi autem vngulæ iumentorũ sunt mentes peccatorum, quæ maximè per superbiã indurãtur. Dan. Miserunt eũ in lacum (Dan. 6.)

in lacum leonum. Quasi enim lacus Leonum, est malitia & crudelitas superborũ: & talis crudelitas & feritas indurat eos superbi.. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis.

Iob.41.

Tertio, ratione summersionis. Nam in Iside est lacus in quo nihil natat, sed omnia summerguntur: & hoc pertinet ad vitium gulæ, quod primos parentes nostros cum tota posteritate summersit. Et multi summerguntur hodie in aquis delitiarum. Vnde gulosus similis est Dauid, qui desideravit aquam de lacu, idest suauitatem & delitiositatem gulæ.

2. Reg. 23.

Quarto, ratione ebrietatis. Nam in Italia dicitur esse lacus, qui bibentibus tedium facit. Hoc ptinet ad irã, quæ qñ excrescit nimis, quasi vinũ inebriat, & rõne absorbet, & ideo homo iracundus est et socijs, & amicis in tedium & grauamen. Quia. n. homo iratus quasi cæcus in homines impingit, ex eo q ratõnis, & veritatis cõsilium sed iudicium nõ expectat. Non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuã.

Isa.38.

Quinto, ratione profundationis. Nam in quodam lacu Iudeæ seu Palestinæ nihil viuum vel habẽs animam, potest mergi vel profundari. Et hoc pertinet ad vitium accidiæ, quo non absorbetur, vel mergitur qui habet animam viuentẽ per charitatẽ: quia charitas qua anima spiritualiter viuificatur, nũquam est otiosa seu accidiosa. Vnde quando præeminet in anima, non sinit animam cadere in lacũ accidiæ. Et si aliquis labitur in vitium accidiæ, sicut crescit accidia, ita labitur & pditur ipsa spiritualis vita. Tren. Lapsa est in lacum vita mea.

Tren.4.

Sexto, ratione variationis, quia in Traconitide est lacus ter in die dulcis, & totiens amarus, vt dicit Isid. Hoc autem competit inuidiæ, quæ quotiens ex vna parte dulcorat, & delectat, totiens, ex altera contraria amaricat, & contristat. Lætatur. n. inuidus, & exultat de damno proximi tripliciter, s. de damno personæ, de dãno substantiæ, & de damno famæ, siue honoris & gloriæ. Sed ecõtrario tripliciter amaricatur scilicet, de psperitate personę, de augmẽtatione substãtiæ, & de exaltatione famæ & gloriæ. Et ex tali varietate & tristitiæ, inuidia est qdã miseria: verè enim miser est, q de aliqua miseria lætus est. Sed adhuc miseriabilior eẽsetur qui de alterius fęlicitate torquetur. Vnde de lacu huius miseriæ se eductũ a Deo lętabatur Propheta dicens. Exaudiuit preces meas; & eduxit me de lacu miseriæ.

Ps.39.

Septimo, rõne generationis, quia lacus Sodomorũ, dicitur mare mortuũ. Mare pter suã magnitudinẽ, mortuũ, q a nihil generat viuũ. vnde nec pisces habet, nec volucres: & iõ illud refertur ad vitiũ luxuriæ, pcipuè sodomiticũ, cuius actus nõ ordinatur ad generationem, sed solum ad delectationem. Et ideo vocatur vitium contra naturam, ex eo q natura actum carnis ordinauit ad generationem prolis. Et ideo est vitium magnum prouocans iram Dei, Apoc. Misit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus est lacus.

Apo.14.

Item peccatũ assimilatur fonti propter tria. Primo propter occupationem auaritiæ, quæ circa terrena intendit. Gen. Fons ascendebat de terra, irrigans &c.

Gen.2.

Secũdo propter ardorem luxuriæ, Eccle. Sicut viator sitiẽs, ad fontem os aperit, & loquitur de muliere luxuriosa.

Eccl.26

Tertio propter corruptionẽ societatis puræ, q rũpitur p malũ exẽplar. Prou. Fons turbatus, & vena corrupta. Itẽ peccatum in conscientia clausum est cã timoris, & periculi sicut vapor fictus, siue vẽtus inclusus in visceribus terrę, & coarctatus aliquo consimili superueniente & cõprimente ipsum; & nõ valens expirare pter profunditatem terrę, & solidiratem, concutit terrã sibi obuiantem & obstantem, & sic causat terremotũ, & facit terrã tremere: & aliquando est cã magnorum periculorum, qa quandoq; facit diluuia & effusiones aquarum & hiatuum: & quãdoq; scindit terrã, & euertit eam & superius fit inferius. Ita similiter peccatum in conscientia clausum, & retẽtum, est cã terremotus, i. timoris, Mat. Viso terremotu & his q fiebant, timuerunt valde. Sene. Nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ cõscientia. Est et periculosum, tum qa peccatum qd p pœnitentiã nõ deletur, mox suo pondere ad aliud trahit: & sic est cã cadendi, sicut terremotus facit cadere domos. Apo. Terremot' factus est magnus, & quarta pars ciuitatis cecidit: iũ et qa dum homo diutius in peccato manet, Deus eum subito percutit & subuertit sicut quãdoq; terremotus subito fit, qui commouet & subuertit. Act. Subito terræ motus factus est magnus ita vt mouerẽtur fundamenta &c. Et ideo bene consulitur Eccle. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Pro.25.

Mat.27

Sen.

Apo.11

Act.16.

Eccl. 5.

Peccatores qui & fines terræ vocantur, variis rationibus, & proprietatibus Lunæ, Marti, aquæ, terræ & postremo ipsi deserto assimilantur. Cap. LIX.

Peccator assimilatur Lunæ propter quatuor. Primo, q a luna est solis eclypsatiua siue obscuratiua inter nos, & solem interposita, quãdo cõcurrunt simul in eadem linea eclyptica, & de hoc dictum est supra ca.48. Ita similiter peccatũ eclypsat & obscurat in anima lumen rõnis, vel quia interponit se peccatũ inter nos & Deum, tollit animæ lumẽ gratiæ: propter quod viç peccatorum vocantur tenebrosæ, secundum illud Prou. Via impiorum tenebrosa, & Apo. dicit, Obscuratum est insipiens cor eorum. Ioel. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem.

Prou. 4.

Ro.1

Ioel. 2.

Secundo, quia luna est oculorum viciatiua. Nam (secundu Pro.) luna efficit hominem male dispositum in oculis & inordinatum. Efficit. n. in homine vnum oculum maiorem altero, aut strabonem siue orbum in vno oculorum. Et sub dit: Homo autem in cuius cõplexione lunę constellatio dominium habuerit, vicio in oculo nõ carebit. Ita similiter peccatores in oculis mẽtis prauè sunt dispositi, quia oculum ad terrena habent magnum, sed ad spiritualia paruum. Et similiter hypochritæ qui vidẽt festucam in oculo fratris

Mat. 7.

fratris sui, trabem autē in oculo suo non videt: habent oculum ad videndum se, paruum; & ad videndum alios, magnum. Specialiter inuidiæ vitium vel iræ, videtur facere hominem in oculis praue dispositum: Vnde de Saule hoste Dauid dicitur quod iam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Sed talem aspectum inuidię auferunt iustitia & pax. Nam pax remouet odiū, iustitia rectificat aspectum & actum. Vnde in Psalmo. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.

1. Reg. 18.

Psal. 71.

Tertio, quia luna est temporalium euētuum indicatiua Eccl. Luna in omnibus, in tempore suo, ostēsio temporis, & signum æui. Luna enim (vt dicit Beda) si in principio rubeat vt aurum, ventos ostendit. Si in summo eius corniculo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis p̄tendit exordium. Si vero nigrescit in medio plenilunium, serenum. Cum vero in doctrina nauigationis scintillat ad remos, in breui tempestas futura erit. Quæ omnia peccatoribus competūt, quorum quidam sunt rubentes per ignita desideria, quidam nigrescentes per turpia opera, & aliqui scintillantes per praua eloquia. Item quidam sunt ventosi per superbiam, quidā pluuiosi siue aquosi p luxuriā, qdā vero setens videri volunt per vanā gloriā, qdam tempestuosi, & inquieti sunt per cupiditatem, & auaritiam.

Eccl. 43

Quarto, quia luna est sui status mutatiua, nec vnquam in eodem statu permansiua, & est luna non solum in se mutabilis, sed etiam in effectu. Nam (vt dicit Ptolo.) luna efficit hominem instabilem & mutabilem de loco ad locum discurrēdo. Est etiam in hominibus quadruplex mutatio, quæ adhuc designatur in luna.

Pto. in almag.

Prima est naturæ, secūdum quod homo variatur per quatuor ętates; Prima est augmentatiua, scilicet in iuuentute. Secunda est statiua, quæ scilicet dicitur virilis. Tertia dicitur diminutiua, s. virtutis. Et hæc est senectus. Quarta est decrepita siue senium, quæ minuit substantiam & virtutem. Hæc mutatio ętatum (secūdum Ptol.) accipitur secūdum circulum lunæ, quæ quadrupliciter variatur. Nam primo luna crescens quo vsq; efficiatur dimidia, est in effectu suo calida & humida: & talis est prima ætas: deinde luna vsq; ad plenilunium est calida, & sicca, & talis est secunda ætas, in qua hominis complexio calido paulatim humidum consumente, efficitur calida, & sicca. tertio luna cadens a plenilunio quousq; redeat ad medietatem, est frigida & sicca, & talis est ætas tertia, in qua cōplexio, quia cum humido egrediente deficit calidum, efficitur frigida & sicca: quarto luna a medio vsque ad defectum est frigida, & humida, & talis est ætas quarta, in qua complexio, quia frigiditate inualescente inducitur humidum extraneum non nutriens nec augens sed humectās extrinsecus, quod est humidum phlegmaticum, efficitur frigida per se, & humida per accidens.

Pto. in almag.

Secunda mutatio est fortunæ, prout homo variatur secundum diuersos euentus bonos & malos, quos etiam luna signat. Nam luna (vt dicūt Pto. & Albumasar) aliquando significat & efficit euentus malos, aliquando vero bonos. Nam in secundo signo existens post ascendens, mærorem designat & tristitiam, & ablationem substantiæ per fures. Et etiam in quarto, quinto, & octauo rixam, fugam, & mutabilitatem. In ipso etiam signat, quod qui tunc incipit regnare, cito deponetur. In duodecim autem impedimentum, rixam, duritiam, & carcerem ex parte amicorum. In omnibus alijs domibus siue signis bonum efficit, & prætendit.

Tertia mutatio est culpæ, quam etiam sacra scriptura mutabilitati lunæ assignat. Eccl. Stultus autem vt luna mutatur. Nam luna apparet parua & corniculata, & tunc dicitur monoides: quandoque vero apparet quasi per medium secta, scilicet: quando est octaua, vnde dicitur dicothomos: quandoque vero non apparet omnino plena, scilicet quādo est 11. vnde dicitur amphitraeos, quasi de sua plena rotunditate dubia: quandoque vero apparet tota plena, scilicet quando est 14. vnde dicitur grece pansilenos. Ita peccatum paruū est quando in cogitatu concipitur, integrum cum opere agitur, sed totaliter plenum cum in cōsuetudinem ducitur.

Eccl. 27.

Quarta, est mutatio miseriæ secundum corporis defectum, de qua Iob. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Et hanc etiam luna ostendit dum minuitur cadens a plenilunio in defectum, Eccle. A luna signum diei festi luminare quod minuitur in consummatione Vnde significat vitam humanam quæ incipit a festo, idest a gaudio, quia late suscipitur. homo cum nascitur secundum illud Ioan. iam non meminit pressuræ propter gaudium quia natus est Homo in mundum. sed tandem vita humana continue diminuta consumitur. Sed hæc mutatio & diminutio cessabit in futuro post resurrectionem. Isa. Luna tua non minuetur, q̄a Dn̄s erit tibi in lucē sempiternam, & cōplebunt dies luctus tui.

Iob. 1.

Eccl. 43.

Ioan 16

Isa. 40.

Item peccator assimilatur Marti. Nam Mars est planeta in effectu calidus & siccus, masculinus & nocturnus. Ita peccator est calidus quādo feruescit per iracundiam, Eccle. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguitur donec aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem scilicet iræ in alijs vel in se. Item peccator est siccus dum marcescit per inuidiam. Nam (sicut dicit poeta.) Inuidus alterius rebus marcescit opimis. Inuidia (sicut dicit philosophus) est tristitia in alienis bonis. Et sicut dicitur Prouе. Spiritus tristis exsiccat ossa. Item est masculus, cum resoluitur per luxuriam, & præcipuè per vitium contra naturam. Apo. Masculi relicto naturali vsum fœminæ, exarserunt in desiderijs suis, inuicem masculi in masculos turpedinem operantes. Item est nocturnus per auaritiam. quæ animam præcipuè obtenebrat. Item quia fures, quos facit cupiditas, præcipuè de nocte & in tenebris furantur. Thess. Sicut fur ita in nocte veniet.

Eccl. 23

Aristo. 2. met.

Prou. 4.

Rom. 1.

Thes. 5.

Item peccatorum vita assimilatur aquæ.

Primo, quia est turbida per affectum cupiditatis. Ier. Quid tibi in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Via Aegypti, uia solicitudinis: Aqua turbida, anxietas temporalium.

Secundo, quia est immunda quantum ad lasciuiam carnis Exo. Ad percussionē uirgæ Moysi, uersa est aqua in sanguinem. Vnde Psal. Conuertit aquas eorum in sanguinem. Moyses Christus cuius uirga diabolus, de qua Isa. Væ Assur, virga furoris mei, qui cum tentat percutit, sed aqua conuertitur in sanguinem cum anima cōsentit ad carnis lasciuiam. Exod. Vidi te conculcari in sanguine tuo.

Tertio, quia est sterilis per accidiā. Reg. habetur de aquis Hiericho, quod steriles erant. Et idō uitam peccatoris significant accidiosi, qui sterilis est a fructu bonæ operationis.

Quarto, quia est frigida per inuidiæ malitiā, ardoris charitatis extinctiuam. Iere. sicut cisterna frigidam facit aquam, facit malitiam suam.

Quinto, quia infidelis per præsumptionē Ier. Plaga mea desperabilis renuit curari, facta est mihi in mendacium aquarum infidelium scilicet foneas, & herbas occultantium.

Sexto, quia est congelata per obstinationē, Eccle. Vetus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Ventus aquilo, est diabolica suggestio. Cristallus est aqua summe congelata, & significat animam obstinatam, & induratam.

Septimo, quia est amara per iram, Apoc. Stella ardens cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum, & multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factę sunt. Aqua amara anima peccatrix, stella ardens ira quæ cum cadit in aquam, amaritudinem generat, idest, rancorem.

Octauo quia est maledicta per desperationē. Num. Ingrediantur aquę maledictæ in uentrē tuum, & utero tuo tumescente putrescat fœmur. Venter conscientia est; quæ maledictę, fluxibilitates peccatorum animam desperate facientes, & ex hoc sequitur diruptio, uteri quæ signat vehementiū doloris uermis interioris cōscientiam corrodentis, & putredo fœmoris: in qua significatur priuatio spei, eo ꝙ in fœmore est uis generatiua.

Nono, q̄a mortuæ est per pęnę ipsius illationem Iosue. Aquæ inferiores .i. peccatores ad infima peccatorum descendentes, descenderunt in mare mortuum .i. in amaritudinem mortis æternæ. Sed nota, ꝙ hæ aquę .i. peccatorum fluxibilitates, sunt quadrupliciter diuidendæ.

Primo ꝑ donū fortitudinis; qđ signaī Gē. ubi dicitur. Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Firmamētum est donum fortitudinis, per quam diuiduntur aquæ culpæ ab aquis gratię.

Secundo, per uirgam pœnitentiæ, quod signatur. Exod. ubi per uirgā, Moysi diuisæ sunt aquę maris. Et erat aqua quasi murus a dextris, & a sinistris. Virga est penitentia, & aqua à sinistris, vita peccatorum, qui sinistra quærunt .i. tpalia, aqua a dextris, uita sanctorū, q quærūt ęterna.

Tertio, per arcam gratiæ. Iosu. ubi dicitur, ꝙ cum portaretur arca per fluuiū, Iordanis aquæ diuisæ sunt, quia inferiores decurrebant in mare mortuum, & aquæ superiores crescebant. Arca est gratia aquæ inferiores peccatores ad ima peccatorum defluentes quo usque ueniant ad mare mortuum, idest amaritudinē mortis ęternæ. Aquę uero superiores, sunt uiri sancti, qui semper in merito crescunt.

Quarto per pallium charitatis sicut habetur Reg. quod diuisę sunt aquę per pallium Heliæ.

Item peccatoris cor assimilatur glebę terrę: quia gleba si nimium fuerit indurata, semē nō recipit, & receptum in germen prorumpere nō permittit. Sed uomere sępe confracta, semen tegit, & nutrit, & per pluuiam remollita, quādam in se pinguedinem colligit quā ad seminis productionem radicibus circunfundit, ut dicit Greg. Sic quoque cor hominis, si fuerit per peccati cōsuetudinem induratum, semel spiritualis doctrinæ, uel inspirationis pœnitentiæ aut nō recipit, aut si recipit: fructum siue germen operis non producit. Sed si uomere pœnitentiæ seu linguæ confitentis peccatum sępe fuerit confractum, tunc semen huiusmodi in eo recipitur, & nutritur. Iob. Cōfringet glebas uallium post te. Glebæ uallium sunt corda humiliter pœnitentium, quæ dum confringuntur aratro pœnitentiæ, suscipiunt semen spiritualis doctrinæ, ita quod auxilio pluuiæ .i. diuinæ gratiæ circunfusa, radices affectionum mittunt. Hierem. Ad humorem mittit radices. Item in germen operis quam rumpit, Ezec. Plantabo illam, & erumpet in germen, & dignum fructum pœnitentiæ patet Isa. Iste est omnis fructus, ut auferatur peccatum. Assimilantur etiam peccatores finib. terræ, secundum illud Prouer. Oculi stultorum in finibus terræ. Respiciunt enim homines stulti magis ad fines terrę, quam ad medium, i. magis ad extrema vitiorum quam ad medium virtutum. Vnde magis eis placent opera peccatorum quam exempla iustorum. Vocantur ergo peccatores, fines terræ, primo, quia terræ fines sunt a medio remoti. Et ita etiam similiter peccatores a medio salutis: de quo in Psal. Operatus est salutem in medio terræ. Item quia sunt mari coniuncti, quia scilicet peccatores sunt amaritudini æternę damnationis uicini. Item q̄a fines sunt ultimi .i. uiles, & despecti Item peccatoris anima assimilatur deserto, quia desertum est locus ineptus habitationi humanæ, secundum illud Iob. Absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur. Ita anima peccatoris est inepta habitationis sapiētię diuinę, idest filij Dei. Sap. in maliuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccati. Sap. Iter fecerunt per deserta quæ non inhabitantur. Hæc aūt ineptitudo habitandi accidit in deserto, primo ꝑꝑ terræ utilitatē. Ita anima efficiē nilis ꝑꝑ peccati abominationē. Ezech. Proijciā te in desertū, &c. Et dicit pij ciam, tanquam rem utilem & abominabilem. maxime aūt nilis efficit animā peccati reiteratio. Hiere. Quā uilis facta es nimis, iterās uias tuas.

Secundo

Marginal references (left column): Iere. 2. — Exo. 14. — Psal. 104. — Isa. 10. — Exo. 28. — 4. Reg. 20. — Iere. 6. — Iere. 15 — Ecc. 24. — Apo. 8. — Nu. 5. — Iosu. 3. — Gen. 1. — Exo. 13.

Marginal references (right column): Iosu 18 — 1. Reg. 2 — Greg. — Iob. 39. — Hie. 17. — Eze. 17. — Isa. 28. — Pro. 17. — Ps. 67. — Iob. 38. — Sap. 1. — Sap. 11. — Eze. 19. — Hier. 2.

Secundo propter loci sterilitatem: quia sterilitas accidit animæ per meritorum euacuationē, sunt enim peccatorum opera a fructu meriti vacua. Hiere. Erit quasi myricæ in deserto, myricę enim infructuosæ sunt.

Tertio propter aeris intemperiem, quæ intēperies accidit animę propter concupiscentię inflammationem. Ioe. Ignis s. concupiscentiæ comedit speciosa deserti. Et Eccle. Exurget desertum, & extinguet viride sicut ignem.

Quarto propter aquarum defectibilitatem, quia scilicet in peccatoribus deficit tam aqua gratiæ, quàm aqua sapientiæ. Iere. Arefacta sunt arua deserti.

Quinto propter hostium vastitatem, quia patiuntur peccatores dæmonum eos vastantium frequentem intorsionem. Thren. In deserto insidiati sunt scilicet dæmones in peccato. Corint. Prostrati sunt in deserto.

Pœnitentiæ perfectio declaratur, quæ tonitruo, niui, mari, arenæ, ac terræ motui comparatur, & tandem loca ipsi terræ motui apta patefiunt. Cap. LX.

POenitentia assimilatur tonitruo propter septem, quæ sunt in generatione ipsius tonitrui.

Primo, est vaporis inclusio, Est enim materia tonitrui (secundum Philosophum) vapor siccus, & calidus, inclusus in nube aquosa, & cōcaua. Talis enim vapor de facili totus incenditur, & in forti calore ambo simul vapores eleuantur, s. vapor humidus nubis, & vapor siccus tonitrui, & quia vapor terrestris non est adeo dilatabilis, vt aqueus, constringitur in medio eius, & vapor humidus expanditur sicut corium circa ipsum. Huic itaque eleuationi vaporis assimilatur compunctio cordis. Nā tunc vapor terrestris sursum eleuatur, quando peccatum commissum ad memoriam reuocatur: sed tunc clauditur in nube aquosa, quando peccati memoriam sequitur compunctio lachrymosa. Eccle. Sicut nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

Secundū est inclusi vaporis inflāmatio. Nā, quia cōtrariū contrariū fugit, interior vapor siccus fugit exteriorem humidum in profundum nubis exterioris, exterior etiam vapor nubis, loci frigiditate contrahitur, & amplius interiorē exagitat, & interior exagitatus cōstringat partem ad partem ad latera exterioris: & ex ipso motu, & confricatione contingit ipsum igniri. Talis autem vaporis inflammatio est feruens peccati detestatio, & ad ipsum destruendum accensio. Nam dum peccata sua homo considerat, & peccatorum delectamenta quæ iam transierunt cōparat ad maxima damna quæ reliquerūt quasi quædam confricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens exagitata incenditur, & ad peccati reatū tollendum vehementius ignitur. Eccle. Vapor ignis vrit carnis, idest feruor contritionis consumit peccata carnes. Sed attendendum est, ꝙ quandoque vapor inclusus deficit, & de nube egreditur ita ꝙ tonitruū non facit. Et ista egressio quandoque est ante inflammationem, quandoque post inflammationem. Ante inflammationem quidem, quandoque incipit comprimi in profundum acumen sui, eo quod siccus est, & penetrat nubem, & egredietur ad aerem, & ipsum commouet fortiter vel debiliter secundū diuersitatem suæ virtutis. Et inde est quòd ante tonitrua venti sunt validi, & fortes. Sic quando memoria peccati est sicca sine lachrymarum compunctione, & non inflammata peccati dolore, egreditur cito de nube, idest corde, ita quod non generat tonitruum, idest confessionis sonum, sed potius tentationis ventum. In inflammatione autem accidit egressio vaporis, qñ vterque vapor rarus est, & debilis: & tunc quia non inuenit resistens, egreditur sine sono uel uento qui ad nostrum auditum perueniat: sicut in ęstatem serotinis paruis coruscationibus. Sic quando tam peccati recordatio quam ipsa cordis compunctio debilis est, & rara, & non feruens, sed quasi tepida, etiam multotiens deficit, & perit ipsa contritio, ita ut non sequatur tonitruum, idest debita peccati confessio. post inflammationem autem, fit eo, quòd uapor paruus existens pulsando latera parum facit soni. Sed antequam pertranseat extinguitur, & tunc auditur sonus sine coruscatione Sic similiter est quando aliquis paruam contritionem habens, confitetur, quia bona uoluntas etiam extinguitur, & non pertransit ad satisfactionem.

Tertium, est nubis aquosæ scissio. Postquam enim ignitus est uapor in nube, expellitur a contrario frigido nubis aquosę, & tunc uis ignis scindit nubem aquosam. Scissio autem nubis aquosæ, idest apertio mentis compunctę per actū confessionis. Sed hæc scissio primo debet esse interius per propositum confitendi, & tunc si aliquo impedimento legitimo interueniente non posset quis sacerdoti alicui confiteri, puta mortem præuentus, vel alias omnino impeditus, sufficeret contritio cum ipso confitendi proposito ad peccati remissionem secundum illud. Psal. Dixi scilicet in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Psal. 31.

Quartum est scissæ nubis sonatio, quæ quidem sonatio tanta est quòd vsque ad nos terribiliter venit, nec mirandum cum pannum violenter scissus sic strideat, & vesica vento plena quamuis sit parua, tamen fortiter stricta, & confracta, maximum sonitum faciat. Hic sonus est confessio oris facta sacerdoti, in qua nubes aquosa, idest mens compuncta de peccato; salubriter aperitur, & pestifer vapor peccati exterius expellitur. Sed nota quòd sonus tonitrui habet tripliciter fieri. Nam quandoque fit violenta expulsio vnius vaporis ab alio, & tūc propter nubis scissuram fit in eadem nube fortissimus sonus tonitrui. Et sic quando vapor compunctionis expellit vaporem criminis fit sonus confessionis, & sic uiolentia compunctionis producit sonum confessionis, Iob. Quis dedit uehementissimo imbri cursum & uiam sonantis tonitrui? Quandoq; uero fit iste sonus ex collisione alicuius nubis alterius, qa uapor paulatim scindens nubem suā in qua est, euolans Iob. 38.

Iam inuenit aliam nubem siccã constrictam, & spissam, & impingit in illam, & ex collisione facit sonum Et hic sonus fit cũ coruscatione, interdum q̃nq; sine coruscatione, Psal. Vocem dederunt nubes Sic ẽt sunt quidam qui dum confitentur, incipiunt quidem tepide dicere facta sua, sed occurrente materia inter serunt aliena & ibi collidũtur & sonũ faciunt, quia plus aliena & extranea facta quã propria confitenẽ peccata. Vnde non deberet dicere sacerdos: Absoluo te, sed absoluo eos. Q̃nq; vero egreditur vapor paruus, rarus, & inflãmatus ex nube tenui & non multum aquosa, & tũc videtur ille ignis sicut alba flãma per multum fumum, & nõ facit solum in propria nube. sed obuiat ei alia nubes valde aquosa & spissa & quia debilis est flãma, extinguitur in illa aquosa nube potius susurrando quàm tonando, sicut susurrat ferrum ignitũ candens in aqua. Talis est susurronũ confessio maligna, qui non vadunt ad confessionẽ vt dicant peccata propria, sed potius vt reuelent peccata aliena, & vt malã opinionem generent in confessore, vel prelato de aliena persona, vel propter aliquam aliam violentiam. & talis confessio potius est excusatio.

Ps. 76.

Quintum est vaporis egredientis coruscatio. Nam dum vapor ignitus, & inflãmatus egreditur de nube apparet coruscatio, & fiunt tunc simul tẽpore coruscatum & sonus, sed non simul deprehenduntur, quia visus velocior est quàm auditus. Vnde licet nubes prius scindatur quã emittitur ignis, & ideo tonitruũ prius fit naturaliter quàm fit coruscatio, tñ coruscatio prius attingit sensum visus, eo q̃ visibile spũalius est in aere. s. per esse magis spũale. & intentionale, & ideo statim fit in aere. Audibile aũt in aere est vt in propria materia, quia materia causę soni nõ est nisi in aere, licet intentio soni, & non esse recipit in aere, & iõ sonus non fit in aere subito sed successiue, sicut cũ mulier lauat pãnos, eminus hõ prius videt percussionẽ quã audiat sonũ, & ita est in tonitruo, & coruscatione. Eccl. Accelerat coruscationes emittere. Debet igitur esse in penitente non tñ sonus confessionis sed ẽt coruscatio bonę conuersationis, de qua Dñs dixit. Sic luceat lux vestra coram hoibus, vt videant opera vestra bona Debet ẽt pœnitens euidenter vitam suã in melius mutare. Et hæc est coruscatio quę quanto est rubicundior, & magis ignea, i charitate feruidior, tanto est potior, & efficacior. Sunt. n. tres colores coruscationis, s. rubeus clarus, & albus flammeus, & rufus quasi vinosus. Primus est ex vapore non multum sicco, humidum enim dat ei colorẽ rubeum sicut est flãma viridium lignorũ: & est timendus eo q̃ ille, quia humidum continet materiam ita q̃ nõ spargitur, & ideo facilius, & fortius incendit: flamma autem albi coloris est vaporis valde sicci sicut est flamma siccorum lignorum, & iõ spargitur & non lędit nisi facile crematibilia, vt stuppam & hmõi Rufus aũt color penetrabilior est, eo q̃ ille est vaporis conglutinatiui valde terrestris & multum frequenter simul incendit, & scindit. Ex his igitur colligitur q̃ ubi plus

Eccl. 43

Matt. 5.

abundat humor cõpunctionis, & rubor. i. feruor amoris, ibi est efficacior coruscatio boni operis.

Sextũ est in tonitruo, fulminis percussio. Fulmen aũt tonitrui extinguit venenum animalis percussi. Nã percutiens serpentem vel aliquod aliud venenosum, extinguit in eo humidũ naturale quod est in eo venenum, licet non ei. Vñ hmõi cadauer fulminati vermiculat, quod non fieret si esset venenũ, quia venenum inde prohiberet nasci vermes & ex eo cibari. Similiter pœnitentię virtus extinguit in peccatoribus nequitiam, & venenum peccati & producit vermes, i. remorsus conscientię magnos, quia multum remordetur & dolet de peccatis pręteritis cõsciẽtia confitentis, sed tamen plures vermes non eam fędant, sed purgant.

Septimum est nubis aquosę in pluuiam resolutio, quia scilicet post tonitruum nubes in pluuiam resoluitur, terram fęcundantẽ, & plantas nutrientem. Et hæc est satisfactio per eleemosynas per quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aer reddit terræ per nubiũ resolutionem quod acceperat per euaporationem: in quo restitutio designatur male ablatorũ, quæ etiam est pars satisfactionis. Non enim remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, vt dicit Aug Et hęc duo bene simul cõueniunt, scilicet fulgur & coruscatio bonę cõuersationis & pluuia satisfactionis, vt scilicet ipsa pœnitentis opera & sint coruscantia ad ædificationem proximorum, & pluentia ad ablutionem peccatorum Psal. Fulgura in pluuiam fecit.

Ps. 124.

Item pœnitentia assimilatur niui propter septem.

Primum est quòd nix, est malarum herbarũ mortificatiua. Et sic per pœnitentiam mala vitiorum incentiua extinguũtur, quę ex terra nostrę carnis oriũtur. Prou. Nix in ęstate & pluuia in messe: sicut enim frigus niuis in ęstate tempeat incendium æstus: ita pœnitentia si est in pectore, temperat incendium culpę.

Pro. 26.

Secundo quia nix est terræ impinguatiua. Nam dum super terram moratur, & poros terrę claudit sua frigiditate, & calore reuocato interius, fit humorum attractio ad radices, vnde terra calescit & per consequens impinguescit. Isa. Descendit nix de cœlo, & inebriat terram, & infundit eam. Et ita etiam similiter pœnitentia quamuis corpus attenuat, animam tamen impinguat; quia dum poros terre, idest carnis appetitus restringit, calor amoris, & humor grati in radice, idest in corde interius vberius exerescit.

Isa. 55.

Tertio, quia nix est fœtidorum locorum coopertiua sine occultatiua. Et ita multi qui primo per peccatorum infamiam fœtebant, per pœnitentiam quam postea faciunt, infamiam suam cooperiunt, & famam recuperant: sicut patet de Magdalena. Tegit & pœnitentia peccata quæcunque fœtida: ut scilicet ea non videat Deus ad puniendum. Psalm. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Psal. 31.

Quarto, nix sui ipsius diffusiua est, & sup terrã non cum strepitu, sed plane applicatiua, quia scilicet

scilicet pulam suam, hõ vociferare nõ debet vel inaniter iactare seu publicare ad ostentationẽ, Matt. Attendite ne iustitiam vestram faciatis co ram hominibus, vt videamini ab eis. (Matt. 5.)

Quinto, quia nix p p sui pulchritudinem est oculorum attractiua. Sic pnia a spicientes ædificat & attrahit per exemplu ad imitationem. Interdum tñ nix oculos aspicientiũ disgregat, & similiter & q̃nq; aliquos male dispositos quorũdam pnia scandalizat. Vnde clamant eos hypocritas. sicut Christus dixit Iudæis de Ioanne: Venit Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt dæmonium habet. (Iac. 11.)

Sexto rõne proficuitatis, quia nix calore soluta, est terræ valde proficua, quia. f. eam remollit, & inebriat quam prius frigiditate sua forti indurabat, vt dicit Greg. Sic si aliquãdo pnię rigor fraternæ charitatis amore non gulæ vel corporis delectatione, soluatur vel recreetur discrete, nõ obest, immo prodest. Nam nimia rigiditas q̃nq; cor indurat sed ipsum charitatiua & discreta re missio siue recreatio remollit. Vnde Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit & bibit. (Greg.) (Luc. 17.)

Septimo quia nix est alpium siue montium dealbatiua, Psalm. Niue dealbabuntur in Selmon mons Dei. (Psal. 67.)

Sicut magni peccatores, denigrati per culpam purgantur, & dealbantur per veram pœnitentiam. Psal. Lauabis me, & super niuem dealbabor, Isa. Si peccata vestra fuerint vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. (Psal. 6.) (Isa. 1.)

Item pnia assimilatur mari: primo quidẽ q a mare est nauseæ & vomitus eiborum prouocatiuum. Et ita similiter pnia generat peccati abo minationem. Nam quod primo peccatori videbatur pretiosum, & delectabile, videtur peniten ti ignominiosum & abominabile. Vnde Abac. Vomitus ignominiæ super gloriã tuã. Ezec. Turbabuntur insulæ in mari, Idest mentes peniten tium p peccati detestationẽ & abominationẽ. (Abac.) (Eze. 26.)

Secũdo, quia mare est doloris capitis inductiuum: sic pnia facit conscientiæ remorsionẽ. Nã dolor capitis est tristitia mentis ex peccati recor datione proueniens. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pęnitentis amaricata vehemẽter sibi ipsi indignatur. Abac. In mari indignatio tua. (Abac. 3.)

Tertio, quia mare est sordium reiectiuum, & sui purgatiuũ, quia nihil retinet immundum: & hoc fit per pęnitentis confessionem, per quam peccata mortalia extra conscientiã abijciũtur, sicut mare proijcit mortuorum cadauera. Apoc. Dedit mare mortuos suos, qui in eo erant. (Apoc. 20.)

Quarto, quia mare est durissimorũ, & pretiosorum generatiuũ. Nam quamuis mare sit liquidum, generat tñ durissima, vt patet in piscibus, qui sunt duræ testæ; & in gemmis, & lapidibus, quos producit. Et hoc est, quia pęnitens licèt sit mollis & liquidus in lachrymarum compũctione, tñ durissima tolerat in satisfactione, vt ieiunando, & sese affligendo. Vnde etiam producit gemmas & lapides pretiosos, i opera salutifera, & Deo grata, quæ sunt quædã diuitiæ ipsius pœnitentis. Naum. Aquæ in circuitu eius, cuius diuitiæ mare, aquæ muri eius. (Naum. 39.)

Quinto, quia mare non est vltra sua littora progressiuũ: quia licet sit liquidum, quod per se non bene terminatur & sistitur, tamen bene terminatur per aliud. Sic pęnitens facit quãdo nõ transgreditur præcepta diuinæ legis vel limites a discreto confessore sibi impositos, vel etiã suæ propriæ rationis, Iob. Circundedi mare terminis meis, & posuit vectem & ostia, & dixi. Hucusq; venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. (Iob. 39.)

Sexto, quia mare est piscium nutritiuum & conseruatiuum, quia scilicet pœnitentia non solum peccatores purgat, sed & deuotos & spirituales nutrit & conseruat, quia licet habeant amaritudinem exterius, hñt tamẽ dulcedinem interius. Vnde & homines de aqua maris suscipiunt dulces cibos piscium sine quibus reficiuntur. Sap. Postulauerunt escas epulationis, & in allocutione desiderij ascendit illis de mari ortigometra. (Sap. 19.)

Septimo, quia est de amaritudine siue salsedine in dulcedinem cõuersiuum. Dicit enim Philosophus, quòd ab aqua maris potest remoueri salsedo, quia si quis accipiat vas terreum nouũ & crudum, & clauserit bene eius orificiũ, & ipsum in mare eiecerit vacuũ, & dimiserit ipsum per vnum diem naturalem, aquam dulcẽ inueniet intra ipsum. Hoc ergo vas est cor pœnitentis quod si fuerit terreũ per humilitatem, nouũ per puritatem, crudum, idest non coctum per libidinum igneitatem, & bene clausum per custodiæ sedulitatem, & vacuum a peccati fœditate, quantũmcunq; circundetur exterius quacunq; amaritudine, implebitur tñ interius ineffabili dulcedine: quia scilicet illuminabitur anima in contemplatione diuinorum operum, quæ contemplatio ipsam totam dulcorat Ps. Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo. (Aristo. meth.) (Ps. 106.)

Item pœnitentiæ onus assimilatur arenę, propter quatuor.

Primo, quia arena habet virtutem restrictiuã. Nam arenarum multitudine maris impetus sistitur, & ad eius cumulos se constringens, ne vltra assignatos a Deo terminos effluat, impediẽ vt dicit Hie. Similiter pœnitentia coercet & restringit impetum & tentationem, & fluxũ peccati ne transgrediatur homo mandata Dei, Ps. Terminum posuisti, quem non transgrediẽtur, neque conuertentur operire terram. (Hiero. super Hier.) (Ps. 103.)

Secundo, quia arena hẽt virtutẽ purificatiuã: purificatur. n aqua per arenam colata: & pœnitentia animam purificat, & mundat. Et ad hãc purificationem hortatur Iacobus dicens: Emundate manus peccatores, & purificate corda. (Iaco. 4.)

Tertio, quia arena hẽt virtutem dulcoratiuã. Nam aqua etiam salsa per arenam colata non solum efficitur purior, sed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentiæ congruit: quia amaritudo, & tristitia pœnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem & gaudium. Matth. Beati qui lugent, (Matt. 5.)

gent, quoniam ipsi consolabuntur. Vnde populo in deserto pœnitentię aquę amarę dulcoratæ sunt Exod. Iudith. Egressis mare rubrum deserta Synai montis occurrerunt, & post illic fontes amari obdulcorati sunt eis.

Exo. 15
Iud. 5.

Quarto, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulsiuam. Dicit enim Constantinus medicus, quod arena ex sabuli lapide resoluta, est metallorum purgatiua, & etiam repercussina, deopilatiua, & tumoris expulsiua. Quæ omnia pœnitentiæ cōpetunt, quę purgat culpam, deopilat, idest ad confessionem aperit conscientiam, repercutit præsumptionis audaciam, & repellit tumentem superbiam. Primum patet per exemplum in Magdalena, in qua fetuens pnia multa purgauit facinora, secundum illud. Remittuntur ei peccata multa, quoniā dilexit multum. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum pœnitentia tetigit protinus se peccasse confessus fuit, dicens: Peccaui domino. Tertium quoque patuit per exemplum in publicano qui pœnitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cœlum, sed percutiebat pectus suum. Quartum patet in Paulo, cuius cor superbia prius tumidum, & contra Christi discipulos sæuitia plenum, expulso tumore superbiæ, per humilitatē pœnitentię paratum se Christo obtulit, dicens: Domine quid me vis facere, mutata est sæuitia lupi in mititatem, & mansuetudinem agni.

Const.
Luc. 7.
2. Re. 12
Luc. 8.
Act. 9.

Item pœnitentia assimilatur terremotui, & hanc similitudinem declarant modus, tempus, & locus terremotus. Modi. n. terremotus (secundum Aristo.) duo sunt, quia aliquis terremotus est sicut tremor, & hoc est quādo ventus siue vapor inclusus est modicus. Quidam vero terremotus est sicut sonus corporum confricantium se, & hoc semper est cum ruptura occulta vel manifesta. Possidonius autem dicit, quod terremotus est qnq; tantum sursum & deorsum: qñque vero est incliuatio ad alteram partem, in modū nauis. Et iste motus est periculosus, quia signū est, qđ cauerna latet in qua terra declinat. Ideo si terremotus tales sunt, in aliqua ciuitate, tutius est habitationē dimittere: pręcipue si aqua est ibi prope quę allunione aliquam cauernam augeat: quia tunc dispositus est locus ad voraginem. Concomitatur autem terremotum sæpius sonus, qui qñq; non quiescit donec terra sit scissa. Vnde iuxta Corinthum in quadā insula fuit terremotus eleuans locum in altitudinem collis, & cum ventus subterraneus nō cessaret, sed semper multiplicaretur, collis fuit ruptus & exiuit inde ventus fortis, qui tm̄ cineris exufflauit de colle super ciuitatem illam, ꝙ destruxit eam & oppressit. Et ante terremotum audiebatur sonus ex collisione ventorum in cauernis terrę ad solida corpora. Cinis autem fuit ex hoc, ꝙ calor frigiditate maris conclusus, & confortatus, incinerauit loca circa cauernas; & si fuisset ibi sulphur, & huiusmodi, fecisset incendium. Isti autem soni sunt diuersi in principio, in medio, & in fine: licèt non omnes sunt in quolibet terræmotu. Patet ergo ex omnibus prędictis, quòd in terræmotibus contingunt sex, scilicet tremor, scissio, sonus motus, ventus, & cinis. Sic pœnitens debet tremere timore. Psalm. Timor & tremor venerunt super me.

Aristo. methe.
Possid.

Psal. 54.

Item debet scindi dolore. Ioel. Scindite corda vestra &c.

Ioel. 2.

Item debet sonare in confessione, Psal. In voce exultationis, & confessionis sonus epulantis.

Psal. 54

Item debet moueri in bona operatione siue sursum in cōsideratione cęlestis pręmij, siue deorsum ex consideratione infernalis supplicij, siue in partem alteram, idest in oppositum vitij. Nam baculus curuus non dirigitur nisi in partē contrariam flectatur, & omnis cura fit per oppositum. Apo. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immundiciæ & iniquitati ad iniquitatem. Ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ, in sanctificationem, oportet enim pœnitentem sustinere ventum tentationis. Vnde Eccle. Fili accedens ad seruitutem Dei; sta in iustitia & timore, & prępara animam tuam ad tentationem. Sed tamen propter hunc ventum nō debet homo dimittere bonum: quia (vt dicitur Eccle.) Qui obseruat ventum, non seminat. Debet etiam pœnitens incinerari, i. humiliari ex mortis memoria. Ecclesiast. Quid superbis terra & cinis?

Rom. 6
Eccl. 2.
Eccl. 11
Eccl. 9

Secundò, assimilatur pœnitentia terræmotui quo ad tempus. Nam tempora apta terræmotui sunt illa in quibus vincit humiditas sine frigiditate sicut est ver: vel in quibus vincit siccitas sine caliditate, vt est Autumnus, quando siccitas multiplicat materiam vaporis sicci, humiditas vero non permittit exire, In æstate autem calor fortis, & dominans consumit vaporem: in hyeme vero frigus dominans, euaporationem prohibet Si autem ista tempore, scilicet hyemale, & æstiuum, ex aliquo accidente fiat, vt verna lia vel autumnalia; nihil prohibet in ijs fieri terræmotum; imo si tunc contingat erit, magnus & diuturnus. Similiter homines sunt ad pœnitentiam apti in quibus abundat humiditas, id est lachrymæ: ita tamen quòd sint sine frigiditate accidiæ. Et talis fuit Magdalena. Similiter in quibus viget siccitas abstinentiæ sine calore concupiscentiæ. Vbi autem vincit calor æstatis, id est feruor concupiscentię carnalis, vel frigus hyemis, ideft accidiæ torpor; ibi terræmotus non fit, quia in talibus pœnitentia perit. Nisi forte contingat, ꝙ tales ex Dei virtute tangantur, & ad temperantiam debitam reducuntur.

Item nota, quòd terræmotus magis fit in nocte quàm in die, quia in die Sol euocat calorem terrę exterius, & ideo non eleuat vaporem. In nocte vero clauditur, & vaporem intus multiplicat, qui multiplicatus comprimit alium ante se eleuatum: & fit motus terrę. Similiter in nocte, idest tempore aduersitatis, magis conuertuntur homines ad pœnitentiam quàm in die prosperitatis. Nam mala quæ nos hic præmunt, ad Deum nos ire compellunt. Reuocat enim aduersitas hominem interius ad seipsum: multiplicat in eo vapores. i. compunctiones.

Tertio pęnitentia assimilatur terræmotui quo ad locum,

ad locum. Nam loca terręmotui apta, sunt loca cauernosa, quia in cauernosis vapor congregatur & ex alio superueniente coarctatur. Vnde in locis montuosis sæpius fit: quia sub montibus sunt cauernæ, & loca montuosa vniuersaliter sunt porosa.

Item sunt apta terręmotui loca inundationibus alicuius aquę propinqua: quia ipsa aqua vndis percutiēs est in talibus locis causa congregationis vaporis & coarctationis. Vñ loca mari propinqua ēt si non sunt cauernosa, non tñ sunt a terręmotibus libera, vt dicit Calestenes: quia licet ex taritate loci, vapor liberum exitū habeat: tñ ex percussione vndarū, vnus vapor impellēs aliū, replet locū: & ideo ēt in plano loco si tangitur mari vel montibus, fiunt terręmotus, vt in Lōbardia, in cuius multis ciuitatibus fuit quandoq; terręmotus magnus & diuturnus. Et similiter in Pistoria, quę est ciuitas Tusciæ. Et tēpore ēt Bonifacij Papæ octaui fuerūt terręmotus magni in ciuitate beatæ Mariæ, q pluribus diebus durauerunt, existente curia Romana ibidē: quæ tamen ciuitas in plano sita est, aquis plena, & lacui vicina, & montibus propinqua.

Itē sunt apta terręmotui loca quæ hñt mollia latera: quia mollities oppilat poros & coarctat eos. Patet ergo ex his ꝙ loca terręmotuum, sunt loca cauernosa, & loca vndis aquarū percussa, & loca quæ habent mollia latera. Per loca ergo cauernosa & concaua, intellige humilium corda, quæ sępe pœnitentiæ tremoribus cōmouentur. Per loca ab vndis percussa, intellige hoīes in aduersitatibus positos: quos dum impetus tribulationum percutiunt, cōmouent ad cōpunctionem, & ad pniam festinare cōpellunt: Per loca aūt quæ hñt mollia latera intellige hoīes pios, & proximis qui circa eos sunt, cōpassiuos, quos pietatis mollities ēt si potens sint, ad pœnitentiæ commotionē & vitæ mutationem disponit & pducit, Sicut patet Cornelij centurionis exēplo, quem pietas & eleemosynæ sue ad fidem, & ad baptismum perduxerūt. Et nota, ꝙ sunt quędam loca, in quibus raro, vel nunquā fit terręmotus, vt Aegyptus, quæ nunquam vel modicū tremuit. Quod est, secūdū Pindarum, quia Aegyptus qñque tota cooperta fuit aquis, sicut etiam Aristoteles dicit: ideo limus paulatim aggregatus est, & ita creuit terra quasi tota limosa, & mollis, & bene continuata in partibus: ideo vapor non habet vbi coarctetur. In quo significatur, ꝙ illi qui sunt cooperti aquis, i. qui molles sunt & assueti delicijs, difficulter & raro ad pœnitentiam commouentur. Nā pœnitentia non inuenitur, in terra suauiter viuentium. Vnde Matth. Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, & non in deserto pœnitentiæ.

Item pœnitentia hypocritæ hominis est exterius in corpore, non aūt in toto, quia non interius in mēte: & ideo assimilatur terręmotui, qui nunquā commouet totā terram, sed solum partem. Nam (secundum Senecam) non occupat simul locum vltra centum passus: quod est, ꝗa vapor expellit ab vno loco ad alium: ideo nōn potest terra simul tremere. Sed contra talem pœnitentiam dicitur: Conuertimini ad me in toto corde &c.

Cale. — Act. 5. — Pind. — Ari me theo. — Mat. 11 — Senec. — Ioel. 2.

Pœnitentis purgatio, quæ purgationis Maris similis efficitur, planetis, terræ, agris, & Monti Oliueti assimulatur. Cap. LXI.

Pœnitentes assimilantur planetis. Nam planetę in suis circulis aliqñ videntur retrogradi, qñq; stationarij, qñque vero directi. directus dicitur planeta, qñ directē mouetur a principio signi versus finem. Retrogradus vero qñdo est couersō. tendere videtur a fine signi versus principium. Stationarius aūt quando stare videtur quasi in medio, ita ꝙ neque ad principium videtur accedere, neque ad finem. Fit aūt directio planetæ semper in parte epicycli superiori. Retrogradatio semper in parte inferiori. Statio fit in medio. Similiter in pœnitentia sunt quasi retrogradi ad peccatorum vilitatem redeuntes: de quibus dicitur. Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post cognitionem retro cōuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato. Contingit enim eis illud. Prouet Canis reuersus est ad suum uomitum, & sus loca in uolutabro luti. Et Luc. Nemo mittens manū suā ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Stationarij uero sunt in pœnitentia perseuerantes. Apo. State in Domino charissimi. Hęc statio magnam cautelam & circunspectionem requirit. Vnde Apoc. Qui se existimat stare, uideat ne cadat. Sed quasi directi in cursu sunt feruenter proficientes, secundum illud Apoc. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendens meipsum, ad destinatum persequor ad brauium supernę uocationis.

Item adhuc pœnitentis purgatio est ut purgatio maris. Mare enim se purgat, quia uapor eleuatur de fundo eius uirtute Lunæ qui facit effluere aquam super litus. Hæc uiolentia proijcit cadauera & sordes ad litus. Sic etiam uapor contritionis, exurgens de fundo cordis, uirtute Lunæ, idest diuinæ gratiæ. facit effluere aquam lachrymosæ compunctionis, & cadauera, idest maculas peccatorum carnalium & sordes peccatorum spiritualium proijcit extra ad litus confessionis, & ita conscientia remanet munda interius. Iac. Abijcientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ.

Item pœnitentes assimilatur terræ, Psal. Humilians autem peccatores usq; ad terram, idest usque ad humilitatem pœnitentiæ. Nam pœnitentes ad modum terræ primo teruntur angustijs. Dicitur enim terra eo quòd teratur.

Item humectantur lachrymis. Vnde terra uocatur humus a mari humido, cui coniungitur.

Itē abūdāt fructibus, i. operibus bonis Vnde terra uocatur tellus, quia tollimus fructus eius.

Itē extenuanf ieiunijs. Vñ terra vocatur arida; ex eo ꝙ ad aqua sit propria siccitate distincta: quia, sicato pęnitentis ab aquis delitiarū separatur, & abstinentię tenuitate siccatur.

2. Pet. 2. — Prou. 6. — Luc. 6. — Phil. 4. — 1. Co. 10 — Phil. 4. — Iac. 1. — Ps. 146.

Item pœnitens assimilatur agris propter tria. Primo, propter laboriositatem. Nam ager cum labore excolitur, quia vomere apetitur, ligone foditur & euertitur: semine seritur, rastro retegitur, imbre perfunditur, sæpibus cingitur. Similiter cor pœnitentis apetitur vomere contritionis: foditur & euertitur ligone confessionis, id est lingua confitentis: seritur semine, i. eleemosynis; retegitur rastro aspero, i. abstinentia & ieiunijs; perfunditur imbre, i. fletu & lachrymis. Itē dēt vallatē sępe, i. diligenti custodia sepiuunt: secundum illud: Sepi aures tuas spinis. Hæc est ergo agricultura, quę persuadetur Prou. Pręparа foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & postea ędifices domum tuam.

Eccl. 28

Pro. 24.

Secundo propter varietatem. Nam ager gelu hyemali cōstringitur, vernali tempore vestitur, calore ęstiuali aduritur. Similiter anima pęnitētis qñq; tangitur frigore accidię, qñq; angustiar feruore concupiscentię, qñque decoratur virore diuinę gratię. Luc. Fœnum quod hodie in agro est, cras in clibanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens: quia nunc viret humore deuotionis, nunc vritur feruore tentationis.

Luc. 12.

Tertio, propter cōtinuitatē vicissitudinis. Nā ager in autumno collectis frugibus iterato pręscinditur: & sic alternatis laboribus continuè lacessitur. Sic homo pœnitens, quàm diu viuit, debet continuare, & esse in labore pœnitentiæ, & non cessare a bonis operibus. Ecclesiastici: Mane semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua.

Eccl. 11

Itē pęnitens assimilatur monti Oliueti, quia debet in eo plantari Oliuetū pnīe: Cuius oleum (sicut dicit Hieron.) ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis, in medicamen vulneris, & in refectionem esurientis. Nam pęnitētia ab amaritudine contritionis incipit lumen diuinę gratię in anima nutrit, peccati vulnus sanat, & obstruit, & animā pane lachrymarū, & panperem, eleemosynarū reficit & nutrit. Vnde meritò in hoc monte pinguedinis debēt firmari pedes, idest affectus pœnitentis. Zach. Stabunt pedes eius super montes Oliuarum.

Zac. 14.

Duobus stellis, firmamenti motum sequentibus in bono haud perseuerantes similes esse nonnullis de causis significatur. *Cap. LXII.*

PErseuerantiam in bono incœpto non tenentes assimilantur duabus stellis, quæ dicūtur caput, & cauda Draconis, quę s. mouentur cum firmamento, & consequuntur cursum suum. Vnde a Leone transeunt in Cancrum, & a Cancro in Geminos: & sic deinceps. Et si caput Draconis est in aliquo signo, semp in opposito est cauda & venter in quarto, vt si caput fuerit in Cancro, venter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & sic de alijs. Et sic propter aspectum oppositum cauda est totaliter venenosa. Similiter illi, qui bene inceperunt, & postea retrocedunt, transeunt a Leone in Cancrum. Nā Leonis animalis a quo illud signum denominatur, virtus & fortitudo est in anterioribus, vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus, & ideo signat fortiter inchoantes: sed Cancer est animal retrogradum, & ideo signat retrocedentes. Vnde quasi a Leone in Cancrum transeunt, qui fortiter incępta relinquūt. Sed inde transeunt in Geminos, qui retrocedentes & recidiuantes effi ciūtur duplo peiores quàm primo fuissent, dicente Christo: Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Tales ergo homines habent caudā oppositam capiti, s. principium bonum, & finem malum. Et tales erant illi, quibus dicit Apo. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consumamini.

Matt 2.

Gal. 3.

Prælatorum officium per Iouis ac montium præcipueq; montis Tabor similitudines, perfectissime declaratur. *Cap. LXIII.*

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quo ad quatuor.

Primò, quo ad effectum. Nam Iupiter est in effectu suo beniuolus, calidus, humidus, diurnus, & in suis qualitatibus temperatus. Similiter pręlatus debet esse beneuolus ī affectione, calidus in dilectione, humidus in compassione, diurnus in conuersatione, secundum illud Rom. Sicut in die honestè ambulemus, & iterū temperatus in omni recreatione, vel in omni correptione.

Ro. 15.

Secundò, quo ad aspectū. Nam Iupiter in colore est argenteus: sic pręlatus debet esse argenteus, idest sonans per eloquentiam, cādidus per mundiriam, clarus per famam.

Tertiò, quo ad situm: quia Iupiter quando in superiori parte circuli sui, circulo Saturno cōiungitur, bonitate sua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet resistere, & reprimere malitias luporum, gregem corrumpētium, vel dissipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum.

Quartò, quo ad iudicium: quia in iudicijs (secundum Astrologos) signat sapientiam, & rationem, & est veridicus. Expedit enim Prelato sapienter agere, rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quando apparet in ascendente, signat (secundum astrologos) reuerentiam, & honestatem, fidem, ac disciplinam: quæ etiam Prælatum exornant, scilicet reuerentia subditorum, honestas morum, & disciplina correptionum.

Item prælati debent esse similes montibus.

Primò, quia montes sunt ad speculandum apti, scilicet propter altitudinem: quia scilicet pręlati debent esse eleuati per contemplationē, & speculatiui per considerationem. Psal. Ascendunt montes, idest contemplatiui, & descēdunt campi, idest actiui. Illi enim ascendunt ad considerationem æternorum, isti vero descendunt ad subuentionem proximorum.

Ps. 103.

Secundo, quia montes sunt ad defendendū tuti. Vnde quia sunt fortes, & solidi, sunt apti castrorum ædificationi. nam propter suam duritiem non de facili possunt suffodi, & propter altitudinem non facile possunt adiri. Et prælati debent esse constantes, & firmi ad defendendum. Iudith: Filij Istael non in lancea, nec in sagit-

Iudit.

In sagitta confidunt, sed montes defendũt illos. Tertio, quia montes sunt ad pascendum fœcundi. Sunt etiam in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quãuis in uallibus sunt generaliter pinguiora. Humor enim quo gramina nutriuntur, subtilior est in montibus, & purior quàm qui continet in uallibus, propter hoc quod calor cœlestis illum humorem facilius digerit, & in substãtiam graminũ committat perfectius, & conuertit, tum propter illius subtilitatẽ, tum propter aeris ibidem puritatem. Sic etiam prælati debent subditos sollicite pascere puris exemplis, spiritualibus verbis, & pijs, & largis eleemosynis, Iob. Circũscripsit montes pascua sua.

Iob 39.

Quarto, quia montes sunt priusquam ualles cœlestium imbrium susceptiui. Vnde aquæ a montibus deriuantur ad ualles, & non econtrario. Sic prælati debent cœlesti doctrina inferiores, subditos irrigare, Iob. Quos imbres montiũ irrigant, &c.

Iob. 27.

Item qualis debeat esse vita prælatorũ, ostẽditur per exemplum montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ designantur quatuor opera, siue officia prælatorum. Nã in hoc monte spiritualiter docuit, in hoc monte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquãdo turbas pauit; in huius etiam supercilio montis se transfigurauit coram discipulis suis, & futuram gloriam suam reuelauit. In quibus s. instruũtur prelati, qđ eorũ officium est spiritualiter docere, instãter orare, indigẽtib. ꝓuidere, & futuram gloriam, non præsentem quærere.

Quo pacto anima a peccatorum putredine præseruetur, quamplurimis rationibus, & exemplis ostẽtatur. *Cap. LXIIII.*

PRæseruatur anima a peccati corruptione, sicut corpora præseruantur a putrefactione. Sũt n. quatuor accidẽtia putrefactionẽ ꝓhibentia, s. caliditas, frigiditas, mobilitas, & cõ inuitas.

Primum, ergo est caliditas præcipuè intensa. Res. n. multũ calidę nõ putrescunt, præcipuè cũ siccantur, ut piper, galanga; Zinziber autem putrescit propter innatũ humidũ. Similiter aqua inquantum feruet, nõ putrescit, q a calor ignis in ea maior est quàm calor aeris: ideo nõ uincitur, sed uincit. Simi liter pseruatur anima a corruptione peccati, & à tentatione per feruentem orationem. Vnde dominus hortabatur discipulos: Orate ne intretis in tentationem.

Luc. 22.

Secundum est frigiditas si sit ab extrinseco. Nam si est frigus extrinsecum prçcipuè est impediẽs, quia per se repugnat calido alieno, & extrinseco. Vnde in hyeme, & uniuersaliter in aere frigido cum seruatur corpus a putredine, q a calidũ extrinsecũ est paucum, & frigus sibi contrariũ est multum, nec in talib. apparet motus putrefactionis, nisi recedẽte frigore. Si aũt est frigus intrinsecũ, sic impedit putrefactionẽ, quia coagulat humidum, nec permittit illud exhalare sicut est in omnib. metallis, & alijs frigido coagulatis, in quibus frigus claudit poros, & vincit calidum extrinsecũ ne de humido aliquid exhauriat, nisi parum, vt quando generatur rubigo: iđ in auro nõ est rubigo, & maior est in eo duratio, quia eius humidum naturale magis cõstat. Tãquam ergo frigus extrinsecum est tribulatio mundi, siue afflictio carnis, quæ calorem extraneum, idest ardorem concupiscentiæ, siue luxuriæ, per quem extraneam carnem concupiscit, mitigat & extinguit. Nã malitia vnius horæ, obliuionẽ facit luxuriæ, sicut dicitur Eccle. Sed tanquam intrinsecum refrigerium est cõtẽplatio cœlestium. Hæc enim est quæ poros i. corporis sensus claudit: Hæc est quæ deuotionis humorẽ coagulat, nec exhalare permittit: hæc insup est, quæ extraneũ calorẽ, idest amorẽ mundi superat & vincit. Quia anima sicut dicit Grego. quanto maiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fasti dio frigescit ad infima.

Eccl. 12.

Grego.

Tertiũ est mobilitas. Nã aqua, vel vinum qđ mouetur, impeditur putre fieri, eo quod calor naturalis exsiccatur a motu, & non preualet ei calor extrinsecus. Vnde vinum potens efficitur melius ex motu: q a calor naturalis magis digerit subtile humidũ, ex quo etiã sapor melioratur, & pendulũ vinum & motũ, ẽt si fit corruptũ, quandoq; reuertitur & reparatur. Et econtra, vinum non motum, & præcipuè soli expositũ, corrumpitur, & connertitur in acetum, quia dũ calor exterior exhaurit calidum interius, & humidum subtile exhalat cum ipso, & perit vinũ. Similiter mobilitas obediẽtiæ, vel motus frequẽs operum bonorum, præseruat a peccati putredine ad quam pigritia, & ocium inducit. Eccl. Mitte illum in operationem, ne vacet, multum enim malitiam docuit ociositas.

Eccl. 33

Quartum putrefactionem impediens est cõtinuitas. Nam mare totum non putrescit, sed diuisum per partes paludales putrescit: in naturalibus. n. multiplicato subiecto, multiplicatur qualitas, & virtus: & ideo totum simul plus potest continere quàm calor aeris potest dissoluere: si tñ ipsæ partes sint in toto continuę, aliàs non. Quia videmus, quod grana multa, vel gramina. vel germina, simul adunata citius putrescũt, q̃ pauca: propter hoc, quod illa grana nõ sunt cõtinua: & cũ sint parua egreditur naturale calidũ ab vnoquoq; eorũ, & trahit secũ humidũ, & calidũ exiẽs fit alienum, & cũ exeat a multis cõfortatur, & corrũpit. Similiter cõtinuitas, & perseuerantia boni operis pręseruat a corruptione peccati. Vnde potes colligere ex prædictis, quod præseruat animã a putrefactione peccati caliditas charitatis, quę excludit putredinẽ inuidiæ; de qua putredine dicitur Prouer. Putredo ossiũ, inuidia. hanc enim putredinem charitas excludit, quia charitas nõ æmulatur. Item frigiditas castitatis, quæ excludit putredinem luxuriæ, de qua dicitur Ioel. Cõputruerunt iumenta in stercore suo. i. homines carnales, & bestiales in fœtore luxuriæ. Sed hanc putredinem excludit castitas a concupiscẽtiæ ardorib. velut quoddam frigus resistens. Vnde de pdictã caliditate charitatis, & hac frigiditate castitatis dicitur: Vtinã frigidus esses, aut calidus.

Pro. 4.

1. Cor. 13.

Ioel. 1.

Apoc. 3

Ioel. 2. Item mobilitas obedientiæ excludit putredinem superbię, de qua dicitur Ioel. Ascendit putredo eius: quia superbè egit.

Iob. 41. Item cōtinuitas perseuerantiæ, excludit peccatum accidiæ, de qua Iob. Quasi lignum putridum es: lignum enim putridum nullum producit fructum: talis est accidiosus, & qui non perseuerat, quia non peruenit ad fructum operis sui: est enim fructus ultimum, quod expectatur ex arbore, & ideo signat meritum siue præmium operis, quod accidiosus, & imperseuerans amittit. Est enim continuitas gratiæ, per quam membra Christi adinuicem colliguntur, & continuantur, & excludunt putredinem omnis peccati.

Ex uarijs similitudinibus Orionisque exemplis, Principis proprietates ac perfectiones, accuratè describuntur. Cap. LXV.

PRincipatus secularis dominij similis debet esse Orioni quo ad 5. in quibus signantur. 5. uirtutes, vel conditiones, quæ debent esse in bono principe. Et primum esse patientia aduersorum, & hanc designat Orionis ortus. Nam Orion est astrum tempore hyemali exortum, aquarum, & tempestatum excitatiuum. Hyems enim quod est tempus acuti frigoris est status uitæ secularis, in quo frigus malitiæ abundat. Cui uidelicet malitiæ dum creatus princeps ad obuiandum, uel resistendum, se per iustitiā præparat, sibi met tempestates, & impetus. i persecutiones, & scandala suscitat, quia s. superborū nequitia dum tangit irritatur, & quasi modo ignis, dum flatum iustitiæ sentit, per impatientiam exeandescit: Vnde iustus princeps necesse est, ut se primo per patientiam muniat, ut pp insurgentiam malorum impetus a iustitiæ rectitudine non cadat. Scriptum est, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, Vnde notabile est, quod Orion in ortu suo tempestatem significat: sed post serenitatem, quia nimirum iusto principi post tempestatem aduersitatis, sequitur serenitas pacis.

Mat. 5.

Secundum quod est necessarium iusto principi est potentia armorum, qua s. possit contueri subditos, & expugnare aduersarios, & hanc designat Orionis aspectus. Nam (sicut Isidorus dicit) Gladiati militis, & accincti, etiam stellarum ordine faciem pertendit: Vnde modo armati militis pedes, & brachia extendentis disponitur, & ideo etiam in signo Tauri, quod in terra est animal ferox, & cornibus armatum, Orion maxime fulget. Est ergo necessarium principi, ut iniquitates quas benignitate repellere nequit, uiolentia, & coactione dirumpat. Vnde dicitur Eccl. Noli quærere fieri iudex, nisi ualeas uirtute dirumpere iniquitates.

Isido.

Eccl. 7.

Tertium necessarium principi est iustitia respectu subditorum. i. quod in suis subiectis iustitiam bene seruet, & hoc designat Orionis situs. Nam Orion ab Ariete usque ad Geminos se extendit, & tota illorum trium signorum superficies, scilicet Arietis, Tauri, & Geminorum, fulgoris sui plenitudine clariorem reddit. Hic ergo fulgor Orionis, est iustitia principis. Et sicut dicit Tulli. In iustitia splendor est maximus, ex qua boni uiri nominātur. Sed splēdor Orionis per tria signa extenditur, quia scilicet uirtus iustitiæ per tria diuiditur. Nam est iustitia iudicatiua in punitionibus: & debet esse in Ariete, idest inæqualitate, scilicet ut secundum modum delicti sit, & plagarum modus. Aries enim est signum æqualitatis, in quo æquinoctium fit. Item est iustitia distributiua in dispēsationibus, quæ unicuique, quod suum est, distribuit: & hoc est in signo Tauri, quia dum sol est in Tauro, terræ sulcantur, ut uidelicet unicuique culturæ debitum semen mittatur. Item est iustitia commutatiua in mercationibus, scilicet in emptionibus, & uenditionibus: & hæc designatur in Geminis, ex eo quod commutatio talis sit inter duas partes.

Cic. de off.

Quartum necessarium principi est prudentia agendorum. & hanc designat Orionis uirtus. Nam existente sole in signo Orionis. s. in Tauro, & Geminis omnia oriuntur, & germinant, q̄ nutrimentū recipiunt ex aquis, & aere (ut Marcus Celsus dicit) & operatur etiam ad terræ fœcunditatem. Tunc autem sol existit in signis orionis, quando inuenitur prudentia in operib. principis, & sub tali principe omnia bona germinant, omnia necessaria abundant. Et est notabile, q splendor Orionis (ut idem Marcus dicit) est signum futuræ serenitatis: Et econtrario eius obscuritas, futuræ est præsagium tempestatis: Quia scilicet prudentia principis, est causa, & signum serenitatis pacis. Et econtrario, eius obscuritas. i. stultitia, signum & causa est scissuræ, & tempestatis, sicut patet de Salomone, & Roboam filio suo, de quibus dicitur Ecclesiastico: Salomon regnauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine eius, quemadmodum eruditus est in iuuentute sua, & impletus est quasi phylon sapientia, & ita finem habuit Salomon cum patribus suis, & dereliquit post se de semine suæ gētis stultum, & imminutum prudentia Roboā, quia auertit gentem consilio suo &c. Est etiam satis notabile, qd sole existente in Tauro, Oriō sub eius radijs quasi se abscondit: nec tunc suā manifestat inferiorib. claritatem. Quia s. prudēs princeps, quando clariora & fortiora exterius opera facit, tunc se ante Dei conspectum intus per humilitatem abscondit, & in ipsa solis præsentia suam claritatem ab inferiorib. retrahit: quia in conspectu diuitiæ apud homines obtinet, paruipendit. Omnem suam iustitiam quandam tenebram reputat, dum subtilitatem diuini iudicij trepida mente p nsat. Vnde Dauid q (teste scriptura) Princeps sapiētissimus fuit, sub huius solis radijs offuscatus dicebat: Nō intres in iudicium cum seruo tuo domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.

Marc. Cel.

Ecc. 47

Quintū necessariū principi est diligētia, uel cautela cōtra inimicos. Et hoc designat Orionis æmulus. Quia s. cōstellationē Orionis, sequitur quædā stella, q̄ Canicula dicitur, q. s. ab astrologis maliuola, & nociua esse iudicatur. Sed non est illa

est illa canicula, quæ oritur in Leone, de qua denominatur dies caniculares, sed est alia stella de complexione Martis. Hæc ergo canicula est inuidorum maliuolentia, qui principium clari tati, & gloriæ inuidentes, eos multis modis, & vijs subuertere moliuntur. Vnde necessaria val de est principibus contra tales magna diligentia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quandoque à malo consiliario, & suggestore sibi coniuncto ad iram inflammatur, & pestilens, & periculosus efficitur. Cuius exemplum apparet in Ioue, qui de se est planeta beneuolus, sed Marti coniunctus efficitur pestilens, & maliuolus. Antiqui enim Poetę Ioui attribuunt tonare, quia illius stellæ est eleuare vaporem terrestrem, præcipuè cum iungitur Marti in signis aquilonaribus in æstate. tunc enim certissimè potest dici, quod erūt multę scintillationes tonitrui, & pestilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuāt. Mars vero incendit eos, & sic efficitur aer pestilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis temperiem ad malitiam, & pestilentiam trahit. Ita similiter malignus consultor mentem benigni principis aliquando ad furorem accendit, & ad nequitiam operis. & nocendi pestilentiam trahit: sicut patet de Aman, & Assuero. Vnde dicitur Hester: Multi aures principum simplices, ex sui natura alios extimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res, & ex veteribus probatur historijs, & his quæ geruntur quotidie, quod ex malis quorundam suggestionibus regum studia deprauentur.

Hest. 16

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces comparantur. Cap. LXVI.

PRosperitas mundi assimilatur fumo.

Primo quidem, quia fumus est domorum denigratiuus: Et similiter prosperitas mūdi multis peccatis animas deformat, & denigrat. Isa. Domus impleta est fumo. Et dixi, Væ mihi, quia vir pollutus labijs ego sum. Nam quando domus ecclesiæ cœpit repleri fumo mundanæ prosperitatis, tunc cœpit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis.

Isa. 6.

Secūdo, quia fumus nō est diu duratiuus. Subito. n. ascendit, sed cito deficit, & talis est prosperitas peccatorū. Ps. Mox, vt honorificati fuerit & exaltati, deficiētes queadmodū fumus deficiēt.

Psal. 36.

Tertio, quia est oculorū læsiuus. Prouer. Acetum dentibus, & fumus oculis, &c. Nam fumus ex materiæ suæ grossitie amaritudinem contrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter prosperitas nimia cęcat oculos mentis, vt non cōsideret neque videat quid sequatur, Luc. Nunc quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, sed abscondita sunt ab oculis tuis.

Luc. 19.

Quarto, quia fumus est cerebri, sine capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrū penetrat, & spiritū animalē grauat. Similiter temporalis prosperitas caput rōnis grauat, & deprimit ad infima per auaritiam. Amos: Auaritia in caput omnium. Apo. Impletum est templum Dei fumo. Templum Dei, est mens humana, quæ tunc repletur fumo, qn̄ repletur terrena prosperitate.

Amos. 9

Apo. 15

Quinto, fumus candelæ extinctæ est mulierum prægnantium abortiuus, vt dicit Philosophus. Quasi enim mulieres prægnantes sunt ipsæ animæ, bonum propositum concipientes, quod tamen conceptum mundi prosperitas destruit antequam veniat ad complemētū operis Vnde sicut talis fumus extinguit conceptos fętus, ita etiam prosperitas mundi extinguit bonos affectus. Iud. Factum est, vt fumo, & igne necarentur viri pariter, & mulieres, idest fortiores, & debiliores affectus, propter quod Greg. dicit, quòd sicut impossibile est, imò difficile ficulneā, iuxta viam positam vsq; ad maturitatem producere grossos suos: ita hominem in seculo remanētem vsque ad finem boni peruenire.

Aristo. de animal.

Iud. 9.

Grego.

Sexto, quia fumus est angulorū petitiuus. Sic prosperitas mūdi detrahit ad angulos, idest ad sordes luxurię. In angulis. n. ut dicit Ber Sordes congregantur. Vnde est prosperitas mundi quasi quidā fumus incēdij, quo. s. incenditur in anima primo ignis cōcupiscentiæ, & tandem ignis gehennæ. Apo. Flebunt, & plangēt se super illam reges terræ, qui cū illa fornicati sunt & in delicijs vixerūt, cum uiderint fumum incēdij eius.

Ber.

Apo. 18.

Septimo, quia fumus est fœtorum delatiuus, sicut quādo res fętida, & corrupta fumat Et similiter prosperitas mūdi, dum vitam corrupit, fœtorem infamiæ inducit. Vnde isto fœtenti fumo obscurat claritas solis, & aeris, i. claritas rationis, & gloria hominis. Apoc. Obscuratus est sol, & aer, de fumo putei.

Apoc. 9.

Item prosperitas temporalis in homine peccatore signum est futurę calamitatis. Cuius exēplum est, quia trāquillitas aeris eo tempore, & loco, quādo, & vbi deberet causari vētus, signū est futuri terræmotus. Quod est quia tunc vapor ingreditur in cauernam, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui esset dignus vēto aduersitatis, & pęnæ, male agendò habet trāquillitatem prosperitatis, signum est venturæ calamitatis. Vnde Boetius dicit, quòd fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium.

Boet. de cōs.

Prudentiæ partes quæ sint, ac quantum homini hac nobilissima virtus expediat per exemplū montis Oliueti enucleatur. Cap. LXVII.

PRudens homo assimilatur monti Oliueti, qui mons erat ad partem orientem tēpli, & ideo mane sole oriente illuminabatur, vespere vero, & nocte ex lumine templi illustrabatur, propter quod mons trium luminum dicebatur, tum quia sol ipsum illuminabat; tū quia lux templi ipsum de nocte illustrabat; tū quia materiam luminis, i. oleum ministrabat. Similiter homo prudens debet hoc triplici lumine illustrari, scilicet lumine vespertino per memoriam præteritorum. Lumen enim vespertinum sequitur diem præteritum

Item lumine matutino solis, & hoc est per prouidentiam futurorū, quia lumen solis matutinum,

num futurum diem inchoat, & respicit. Debet etiam esse lucidus prudens homo in dispositione præsentium. Et hæc est prudentia, quæ à Tullio vocatur intelligentia. Et hęc designatur in oleo, quod est materia luminis: quia præsentia quæ sensibus subiacent, materia, & origo sunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudentis loquitur Seneca dicēs, si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur, præsentia ordina, futura prouide, præterita recordare. (Seneca de quatuor virtu.) Est ergo prudenti necessarium habere præteritorum memoriam, ex eo φ prudentia est circa contingentia agibilia, in quib. oportet dirigi ex his, quę ut in pluribus contingunt. Hæc autem per multam experientiam accipi oportet: experimentum autem ex pluribus memorijs bene habetur secundum philosophum. (Aristo. 1. met.) Vnde maximè prudentia regitur præteritorum memoria. Deut. Memento dierum antiquorū, cogita generationes singulas. (Deu. 32)

Item necessaria est ei præsentium intelligentia. Cognitio enim præsentium siue necessariorum, siue contingentium, dicitur intelligentia, siue intellectus. Et accipitur pro recta æstimatione, & acceptione finis. Omnis enim deductio rationis, ab aliquo intellectu procedit. Prudentia autem est recta ratio agibiliū, sicut philosophus eam diffinit. (Arist. 6. Eth.) Et est tertio, sibi necessaria prouidentia futurorum, scilicet, ut ordinet aliquod ad commodum, & expediens ad finē, Importat enim prouidentia respectum quendā alicuius distantis, ad quod ea quæ in præsenti sunt, ordinanda concurrunt. Prudentia autem propriè est, circa contingentia agibilia, cuiusmodi sunt propriè futura, quia præsentia, & pterita necessitatem quandam habent. Et iō pręcipuè ad prudentiam pertinet prouisio futurorum. Deuteron. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. (Deu 31)

Religionis perfectio, quæ cauernæ assimilatur, & qualis Religiosorum status existat, varijs exemplis exprimitur. Cap. LXVIII.

Religio assimilatur cauernæ, immo diuersæ cauernę diuersæ sunt religiones. Primo, quia cauernæ sunt pauescentium præsidiū. Nā ad cauernas arborum, vel petrarū, fugiunt volucres s. columbæ, vel turtures, quando aquilam, vel accipitrem timent, Cant. Columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ. (Cant. 2.) Similiter erinacij, cuniculi, lepores, fugiunt ad cauernosos lapides, quando sentiūt canum voces. Ps. petra refugiū erinacijs. (Ps. 103.) Proue. Lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum. (Pro. 10.) Itē similiter homines qui volunt esse tuti ab aquila regina auium. i. a superbia regina uitiorum, vel accipitre i. ab auaritia quæ rapit, & accipit aliena, vel à cane. i. à canis immundicia quæ est luxuria, seculum relinquunt, & ad religionē (tanquam ad tutissimas cauernas confugiunt.) Isa. In die illa proijciet homo idola argēti sui quæ fecerat sibi, ut adoraret talpas, & vespertiliones, & ingredietur scissuras petrarum, & cauernas saxorum. (Isa. 2.) Per idola argenti auarorum dī uitiæ signantur, quia auaritia est idolorum seruitus, secundum Apo. (Ephe. 5.) per talpas quæ cæcitatem oculorum habere dicuntur, intelliguntur carnis illecebræ, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per uespertiliones quę in tenebris in alto uolant, intelliguntur dignitates, & gloriæ superborum, qui in tenebris huius uitæ volunt ambulare in magnis. Sed ista omnia proijcere iubetur, qui cauernam religionis ingreditur.

Secundo, quia cauernæ sunt fructificantium hospicium. Nam in cauernis arborum, vel petrarum mellificant apes, & nidificant aues. Isa. Sibilabat dominus api, quæ est in terra Assur, & venient, & requiescent omnes in torrentib. vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in uniuersis foraminibus. (Isa. 7.) Sic in religione fructificant actiui, qui sunt apes breues per humilitatem, solliciti per operositatem, mellifici per benignitatem, ingeniosi per discretionis sagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui, q sunt ut aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, ueloces per charitatem altè uolantes per contemplationis sublimitatem, qui tamen potest contemplationis volatū ad cauernas seu fenestras suas redeunt, ad regulares obseruantias humiliter se reducunt. Vnde Isa. Qui sunt isti, qui ut nubes uolant, & quasi columbæ ad fenestras suas? (Isa. 60.) Iere. Estote ut colūba nidificans in summo ore foraminis. (Iere 48.) Summū enim os foraminis est summum uotum religionis. s. obedientiæ, in qua potissimè nidificat, & fructificat columba, idest spiritualis, & pura persona.

Tertio, quia cauernæ sunt nocentium animalium ratibulum. Nam sępe in cauernis latitant mures. Iudit. Egressi mures de cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium. (Iud. 14.)

Item uermes, & serpentes, Isa. in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mitte. (Isa. 11.)

Item in cauernis quandoque subintrāt venti, & includuntur vapores, & faciūt terremotū. Vnde terra cauernosa sępe patitur terremotū. Sic sunt quædam religiones dissipatæ, & dissolutæ, in quib. habitant sub habitu religionis mures. i. detractores alios corrodentes, & uermes, idest carnales, alios corrumpentes, & serpentes insidiosi. & inuidi latenter lædentes; & interdū terremotus. i. ambiciosi uel tyranni collegium, uel ordinem periculose commouentes, & plurimum perturbantes. Iob. in desertis habitant torrentium, vel in cauernis terræ. (Iob. 19.)

Cœlorum numerus & ordo stellarumq, perfectio ac natura describitur, nubiumq, ac pratorum, & tandem iridis proprietates apponuntur, quibus omnibus uiri sancti assimilantur. Cap. LXIX.

Sancti uiri assimulantur cœlis quo ad quinque.

Primo, quo ad substantiam. Nam cœlum habet in substantia simplicitatē, quia non est ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licèt enim ponatur communiter ex materia, & forma

& forma compositum, tamen materia talis tota est suę formę subiecta, & ab ea totaliter comprehensa. Et ideo in cęlo nō est discordia (sicut Empedocles dixit) sed solum concordia. Similiter sancti viri in se contrarietatem non habēt. Quia licet sit in eis materia & forma, idest caro, & spiritus tamen ipsam carnem subijciunt spiritui, secūdū illud Apo. Castigo corpus meū, & in seruitutem redigo Non etiam ipsi habent cum alijs discordiam, sed omnimodam, quātū possunt, tam in se quàm cum alijs (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob. Facit concordiam in sublimibus suis. Luc. Pax in cęlo idest in homine cęlesti, & sancto; & gloria in excelsis, scilicet in beatis.

1. Cor. 9
Iob. 25.
Luc. 16

Item habet cęlum in substantia immutabilitatem: quia in cęlo non est generatio, nec corruptio, nec in toto, nec in parte. Et hoc competit spiritualiter virginibus, & illis sanctis qui cōtinenter viuunt, qui nec carne per luxuriam, nec spiritu per aliquam mortalem culpam corrumpuntur: nec est in eis generatio carnalium filiorū. Sed licet cęlū nō sit in se generabile aut corruptibile, in inferioribus tamē est generationis eorum principium effectiuum, & regulatiuum. Quod quibusdam sanctis aliqualiter competit: quia licet ipsi per se generationi filiorū carnalium vel matrimonio non intendant, tamē circa hoc alios fideles mouent, & ordinant. Sicut patet de apostolo Paulo: qui licet ipse in se esset virgo, tamen alijs dicebat, Vxori vir debitū reddat, similiter & vxor viro. Et iterum, Volo autē iuniores nubere, & filios procreare. Non enim sancti viri, etiam cōtinentes, matrimoniū damnant in alijs, sed approbant, & commendant. licèt virginitatis mundiciam nuptijs, & matrimonio praeferant.

1. Cor. 7
1. Thi. 5

Item in cęlo non est augumentum vel diminutio. Et sancti ad hoc summè student, vt non eueniat in eis vel augmentum culpę, vel diminutio gratiae.

Secundo, sancti viri assimilantur cœli circularitati. Nā figura sphęrica est capacissima, quia vndique aequaliter concaua, & ideo valde competit cęlo, quod est omnium corporum contentiuum. Vnde dicitur Hester. Tu enim fecisti cœlum, & terram, & quicquid cœli ambitu continetur. Ita similiter sancti viri per humilitatem sunt vndique concaui, & omnino diuinae gratiae, capacissimi.

Hest. 13

Item figura sphęrica est deitati conformis, & simillima, quę & principio, & fine caret & ideo competit cęlo quod est nobilissimum corporū, vt sit sui opificis perfectioni conforme, & eius aeternitatem gloriae repraesentet. Psal. Cœli enarrāt gloriā Dei. Ita similiter sancti viri et in hoc mūdo diuinā perfectionem imitari conatur, & quātū possunt, similari, & conformari, propter quod dicitur. Qualis cęlestis, tales & cęlestes.

Psal. 22.
2. cor. 15

Item figura sphaerica est ad motum habilissima, & aptissima, quia nō habet angulum impedientem se, & detinentem. Et ideo bene competit cœlo, cuius motus est circularis, & cōtinuus, & maximè necessarius, quia est vt vita quędā natura existētibus omnibus, sicut philosophus dicit. Ita similiter sancti viri ad motum bonae operationis, & ad exitum praesentis peregrinationis student quātum possunt esse habiles, & expediti. Vnde ab impedientibus quantū possunt se abstinēt, & restringunt, secūdum illud. Pet. Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quae militant aduersus animam.

Aristo. 8. phi. 1.
1. Pet. 2.
Iol. 2.

Tertio sancti viri assimilantur cœlo quo ad situm. habet enim cœlum altitudinem situs, quia sicut nobilitate, ita & localitate praeminet omnibus corporibus. Eccle. Altitudinem cęli & latitudinem terrae, & profundum abyssi quis dimensus est? Hanc altitudinem habent sancti viri in conuersatione secundum illud, Nostra conuersatio in cœlis est. Item in cōtemplatione siue in oratione, secundū illud Thre. Leuemus corda nostra cum manibus in cœlum. Item in intentione, secūdum illud Matth. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo Nam (vt ibidem subditur.) Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, idest intentio.

Eccl. 1.
Phili. 3.
Thre. 4.
Mat. 6.

Quarto, sancti viri assimilantur cœlo quo ad motum; quia motus cœli est naturalis, circularis, & incessabilis; licèt enim motus cœli fiāt effectiuè à motore separato, idest ab intelligentia spirituali quae non inhęret cœlo vt forma, sed solū vt motor, & mouet ipsum imperio voluntatis: quia (sicut dicit Augu.) materia corporalis quantum ad motum localem, obedit angelis ad nutum: Sicut etiam in nobis apparet, in quibus statim ad imperium voluntaris & imaginationis sequitur motus corporalium membrorum. Et adhuc in motu cœli (vt dicunt aliqui) supra voluntatis imperium additur etiam influxio virtutis illius: Tamen motus cœli dicitur naturalis quantum ad hoc quòd habet naturalem aptitudinem, vt tali motu, & non alio moueatur. Vnde sic ex se non habet aliquid impediens talem motum, & ideo etiam est figurae circularis. Dicit etiam philosophus, quod primum mouet cœlum sicut concupitum, & desideratum: quod quidem intelligi posset non sicut concupitum & desideratū a cęlo, sed ab intelligentia mouente cęlū: quae ideo mouet cęlū, vt assimiletur in causando, Deo. Et sic primo colligitur, q' in motu cęli, est obedientia mouentis intelligentiae, cuius scilicet imperio cœlum obedit. Itē aliqua influētia virtutis motiuę. Et tertio desiderium assimilationis primae causae, & quarto ex parte cęli aptitudo naturae pprię. Et similiter ista sunt quibus sancti ad bene operādū mouētur incessanter, scilicet influētia cęlestis gratiae, & charitatis & obedictia diuinae volūtatis, q. manifestatur in obseruantia pceptorū, & impletione diuinę legis quibus diuina volūtas nobis innotescit. Itē est in eis desideriū, & amor aeternae fęlicitatis, in qua cū ipse Deus apparuerit, similes ei erimus. Est ētiā in eis aptitudo ppriae voluntatis, & liberi arbitrij electio ad diuinā volūtatē implēdā, secūdū illud Ps. Vt facerem volūtatē tuā Deus meus &c. Vnde in oratione dominica petere docemur.

Augu 3 Tri.
Ari. 12. met.
6. Io. 3.
Ps. 12 2.

Fiat

Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo, & in terra.i.ut impletur in homine cœleſti atque ſancto, ſic ēt impleatur in peccatore terreno.

Item motus cœli eſt circularis. Circularis.n. motus eſt ab eodem in diem. Et hunc motum habent ſancti: quia ſpiritū quem à Deo habent per creationem, ſtudent in ipſum, reducere per finalem inhęſionem, ſecundum illud Eccle. Reuertatur puluis in terram ſuam, unde erat, & ſpiritus, redeat ad dominum qui dedit illum. Eccle. Girum cœli circuiui &c.

Eccl. 12.
Eccl. 24.

Item motus cœli eſt inceſſabilis, & infatigabilis, propter hoc, quòd ſubſtantia mouens ipſum, eſt infinitæ uirtutis. Quælibet.n. uirtus ſuperioris ordinis licèt ſit finita in ſe, & reſpectu ſuperioris ſui, eſt tamen infinita reſpectu inferiorum ſuorum, ſicut etiam uirtus ſolis eſt infinita ad reſpectū omnium, inferiorum generabilium, & corruptibilium, per quorum productionem, etiam ſi infinita eſſent, non minoraretur: ſic ſimiliter uirtus intellectus eſt infinita reſpectu formarum ſenſibilium. Ita & uirtus ſubſtātiæ ſpiritualis quam mouetur cœlū infinita eſt reſpectu motus corporalis, vnde non ſequiť fatigatio. Similiter ſancti uiri ſunt in motu bene viuendi, & bene operandi inceſſabiles, & infatigabiles, ſecundum illud Apo. Bonum facientes non deficiamus. & ad Heb. Non fatigemini, animis veſtris deficientes. Et hoc habent ſancti viri ex uirtute Dei confortantis, & impellētis cuius virtus omnipotens, & indeficiens eſt. Vnde Apoſt. Omnia poſſum in eo qui me confortat.

Gala. 6.
Heb. 12.
Phy. 4.

Quinto ſancti viri aſſimilantur cœlis quo ad numerum. Sunt.n. decem cœli ſiue ſphęræ mobiles, ſecundum modernos aſtrologos. Quarum prima, eſt incipiēdo ab inferiori orbis Lunę, Secūda orbis Mercurij. Tertia orbis Veneris, quarta Solis. Quinta Martis, Sexta Iouis, Septima Saturni. Octaua cœlum ſtellatum. Nona cœlum chriſtallinum, ſiue aqueū. Decima eſt primum mobile, ſecundū poſitionē quorundam. Hic autem denarius numerus competit ſanctis uiris ꝑ obſeruationem decem pręceptorum decalogi, quib. Inceſſanter mouentur curſu ſuo in Deū, ſecundum illud Pſal. Viam mandatorum tuorū cucurri. Sed ſicut ſuper has ſphæras ſiue cœlos prædictos (ſecundum Theologos) eſt cœlum empyreum ſiue igneum.i. ſplendiſſimum, quod eſt omnium contentiuum. ita ſuper omnia iſta ꝓcepta eſt præceptū charitatis, omnia alia præcepta continens, & includens, ut patet per Apo.

Pſ. 119.
Cor. 13.

Iſti ergo ſunt cęli ad quos nos peccatores currere debemus, vt eorum beneficio diuinam miſericordiam impetremus. Quia ipſe Deus dicit: Exaudiam cœlos, & ipſi exaudient terram.

Oſe. 2.

Item ſancti uiri aſſimilantur ſtellis, ſicut ſtellæ ornāt cœlum, ita ipſi ornant eccleſiam. Eccl. Species cœli, gloria ſtellarum. Nam primo ſtellæ ſunt natura puriſſimæ. Licet.n. dicatur Iob. ꝙ ſtellæ non ſint mundæ in conſpectu eius, tamen hoc dicitur per reſpectum ad puritatē diuinam, reſpectu cuius omnis creatura eſt ꝑmixta, & impura. Vnde ſignanter dixit In cōſpectu eius, i. in cōparatione eius qui eſt actus purus, ſed tamen in ſe ſtellæ, vel in comparatione ad alia corpora, mundiſſimæ ſunt naturæ. Ita ſimiliter uiri ſancti ſunt puri, nulla peccati fœditate turbati. Vnde de eis dicitur Mat. Beati mundo corde.

Ecc. 53.
Iob. 25.
Mat. 5.

Secundò, ſtellæ ſunt ſimpliciſſimæ, non ex cōtrarijs compoſitæ.

Ita ſimiliter uiri ſancti ſunt ſimplices ꝑ intentionem, & non duplici corde. Proue. Simplicitas iuſtorum diriget eos.

Prou. 10

Tertiò, ſtellæ ſunt incorruptæ. Et ſimiliter ſancti per uirginitatem, uel mentis, & corporis integritatem. Talibus dicebat Apo. In omnibus exhibuiſtis uos incontaminatos.

2. Cor. 7

Quartò, ſtellæ ſunt luminoſæ, & radioſæ Iſa. Stellæ cœli, & ſplendor earum expandent lumen ſuum. Et ſimiliter ſancti ſpiritualiter illuminauit alios per radios doctrinæ, & per fulgores.i. exempla bonæ uitæ. Matth. Sic luceat lux veſtra coram hominibus.

Iſa. 13.
Mat. 5.

Quintò ſtellæ ſunt figuræ ſphęricæ. Et ſimiliter ſancti per paupertatem, & contemptū temporalium: quia admodum ſphęræ non attingūt terram, niſi in puncto.i. per ſolam uitæ ſuſtentationem. Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus.

1. Ti. 6.

Sextò, ſunt ſtellæ quo ad ſubſtantiam, ſolidę, non poroſæ: ſic & ſancti uiri ſunt clauſi nullis vanis aperti per aliquam vanitatem, vel curioſitatem, ſed habent mentis ſtabilitatem veram. Iudi. Stellæ manentes in ordine, & curſu ſuo.

Iud. 5.

Septimò, ſtellæ ſunt quo ad ſuperficiem planæ, non angulosæ, non aſperæ. Similiter ſancti viri ſunt plani per mentis tranquillitatem, & pacem, non anguloſi per ſingularitatē, nec aſperi per inordinatam rigiditatē, ſed mites, & dulces per lenitatem.

Octauò ſtellæ ſunt ſitu altiſſimæ, à corruptione eleuatæ. Similiter ſancti ſunt eleuati per animi magnitudinem, vel conuerſationem cęleſtē.

Nono ſtellæ ſunt motu velociſſimę. Sic etiā ſancti uelociſſimi, & prōptiſſimi, per obediendi velocitatem, Baruch. Stellæ uocatæ ſunt, & dixerunt, Adſumus & luxerunt ei cum iocunditate.

aru 4.

Decimò ſtellæ ſunt aſpectu paruæ, quamuis in ueritate ſint maximæ, ſed paruitas apparet ratione diſtantiæ. Similiter ſancti apparent parui humilitatem, & ſunt altiſſimi per ſanctitatē ſiue gratiæ ſublimitatem, Eccleſi. Dedit illi ſicut ſtellas exaltare ſemen eius.ſ. Chriſti, ex cuius ſemine, ideſt doctrina, ſiue gratia, ſancti regenerati ſunt, ſecundum illud Pet. Renati non ex ſemine corruptibili.

Eccl. 44
1. Pe. 1.

Vndecimò, ſtellę ſunt nobis innumeræ, ſoli Deo notæ, qui numerat multitudinē ſtellarū, & eis nomina uocat. Sic ēt ſoli Deo cognitus eſt numerus electorū in ſupna felicitate locādus.

Duodecimò, ſtellæ ſunt in poteſtate maximè, & hoc patet ex multis effectibus. Nam ſunt ſtellæ inferiorum generatiuæ. Quod competit ſanctis coniugatis, uel prędicatorib. qui generāt filios ſpirituales Deo, ſecūdum illud Apo. Chriſto.n. Ieſu per euangelium ego nos genui.

Item ſunt tēporū immutatiuæ. Sic ſancti eo-

tum

rant orationibus quandoque tempora mutant: sicut patet in Iosue, qui solem stare fecit, & diē ad bellandum prolongauit. Et in Ezechia, qui dies uitæ oràdo, & flendo augmērauit, & in Helia qui tempus siccitatis sua oratione in pluuiā mutauit. Vnde Iac. Helias homo erat similis nobis, passibilis, & oratione orauit &c

Iosu. 10
Isa. 38.
3. re. 18.
Iaco. 5.

Item sunt conseruatiuę. Quod competit specialiter sanctis prælatis, quorum specialiter est gregē subditorū custodire, & cōseruare in bono. Baruc. Stellę dederunt lucem in custodijs suis.

Baru. 4.

Item sunt radiorum emissiuæ, & hoc competit sanctis doctoribus, qui emittunt radios doctrinæ. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt multos, erunt sicut stellæ.

Dan. 12

Itē sunt noctis illuminatiuæ: quia sanctis suis exemplis illuminant in nocte peccati existentes. Sapien. Fuit illis in lucē stellarum per noctē.

Sap. 10.

Item sunt sui luminis occultatiuæ. Et hoc cōpetit sanctis per humilitatem occultant uitam suam. Ioel. Stellæ retraxerunt splendorem suū.

Ioel. 2.

Item sunt aeris purgatiuæ. Et hoc competit non solum doctoribus, qui purgant ecclesiam ab erroribus, sed etiam sacerdotibus qui per sacramentum baptismi, uel pœnitentiæ purgant animas.

Item sunt serenitatis causatiuæ. Et ita etiam similiter sancti turbationes, & scandalas remouendos, & ad serenitatem pacis, & concordiæ reducendo.

Itē sunt nauigātium directiuæ, quia s. sancti suis consilijs dirigunt fluctuantes, & dubitātes.

Item sunt sui luminis communicatiuæ, quia scilicet per pietatem, & charitatem communicāt se, & sua. Item & stellę sunt in suis circulis ordinate progressiuę. Quia quilibet sanctus in suo gradu, uel statu ordinate uiuere studet, Hieremias. Dat ordinem stellarum in lumine noctis.

Hier. 31

Item sancti uiri assimilantur nubibus. Nam nublum quædam sunt albæ: & hoc est quando vapor nubis est subtilis, ita quòd non spissatur. tunc enim recipit lumen superiorum in profundo, & sic fit nubes alba; quæ si reprimitur ad terram ex aliquo frigore, fit inde nebula alba Talibus ergo nubibus albis assimilantur innocentes, qui & lumen gratiæ interius, & candorem continentiæ exterius conseruant Apoc. Vidi nubem candidam, & super nubem sedentē similem filio hominis. Hæc. n. nubes candida est innocētium uita, qui cum Christo prsidēt, & ei inhærent. Ps Innocētes, & recti adhęserunt mihi.

Apo. 14
Psal. 24.

Aliquando uero sunt nubes nigræ, & hoc est quando calor circunstans expellit frigus ad interiora nubis, & per consequēs inspissat, & aufert perspicuitatem luminis receptam, & fit nubes nigra. Et his nubibus nigris assimilātur pœnitentes, qui calore contritionis calescentes, frigidus malitiæ suæ introrsus ad mentis considerationem trahunt: & dum se per humilitatem diuinæ gratiæ lumine indignos aspiciunt, seipsos etiam exterius despiciendo in oculis aliorum nigrescunt. Exo. Erat nubes tenebrosa illuminans. Nam pœnitentium humilitas licet uideatur obscura, & despecta exterius, illuminat interius. Aliquando vero sunt nubes rubeę, vel purpureæ. Et hoc est quando humidum nubis subtile est admixtum adusto terrestri. Tunc. n. recipiendo lumen superius, fit rubea Sed si tūc vapor humidus fit inferius iam præparatus, & dictus à sole in mane, vel sero, erit nubes purpurea, & figurat pluuiam eodem die. Et talibus nubibus assimilantur patientes, & præcipuè martyres, qui fuerunt rubenti sanguine cruentati, Isa. Quare rubeum est indumentum tuū. Sed tanquā nubes purpureæ sunt amici in Dei feruentes amore, qui & nitent puritate, & rubent charitate Can. Dilectus meus candidus, & rubicundus. & Prou. Bissus, & purpura & indumentum eius. in bisso candor puritatis, in purpura feruor charitatis accipitur. Quandoq; autem sunt nubes virides, quod est si nubes fit iam rorans, & conuertens se in pluuiam propter frigus conuertens eam in aquam, quia si tunc recipit lumen a superiori, fit uiridis Et talib. nubibus assimilantur virgines siue cōtinentes. est enim virginitas in carne, velut uiriditas i aqua siue aquosa nube. Eccl. Super omnem aquam viriditas. Hoc enim erit in resurrectione, quia in oi carne glorificata incorruptio erit castitatis.

Exo. 14.
Isa. 4.
Cant. 5.
Pro. 31.
Eccl. 40

Item sancti uiri assimilantur pratis. Nā prata aquis crescentibus irrigantur, herbis, & floribus diuersi generis decorantur, unde & ridere dicū tur. Prata suo nitore delectant uisum, suo odore afficiunt olfactum, graminum sapore delectant gustum. Ita similiter sancti uiri irrigantur aqs gratiarum, decorantur herbis, & floribus, idest habitibus, & actibus uirtutum diuersarum; delectant uisum pulchritudine morum, afficiunt olfactum odore exemplorum, gustum animæ, sapore, & dulcedine uerborum, Prouerb. Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ uirentes

Pro. 27.

Item sanctorum uita assimilatur arcui cœlesti, qui dicitur iris, propter quinque.

Primo propter eius generationem: quia scilicet arcus cœlestis generatur de reflexione radij solaris in nubem concauam lucidam, & aquosam siue roridam, sicut nos uidemus, quia radius fulgens in aqua, relucet ad parietem, & secundum hunc modum fit in animabus sanctorum infusio gratiæ. Quia sunt vt nubes concauæ per humilitatem, lucidæ per conscientiæ puritatē, & aquosæ siue roridæ per lachrymarum irriguitatem. ideo sunt susceptiuæ radij diuinæ gratię, & ita efficiuntur arcus Dei. Eccl. Vide arcum, & benedic qui fecit illum.

Eccl. 4.

Secundo propter colorationem. Nam arcus ille (ut Beda dicit) ex quatuor elementis contrahit quatuor colores: quia ex igne contrahit rubeum in summo, ex terra uiride in infimo, ex aere iacintinum, ex aqua ceruleum. Secundū autem Aristo. primus color, scilicet rubeus, vel uinosus, ex radio fit iuxta gentem superficiem rotunditatis nubis, hunc, scilicet qui color mixtus scilicet glaucus, vel ceruleus secundum qualitatem dominantem in medio nubis. Tandem apparet color uiridis, ubi uapor n. agis est terrestris, & inter istos colores sensim distinguere

Aristo. meth.

guere est impossibile, quia scilicet per nullam lineam potest distingui vnus ab alio, & ideo nullus pictor (vt ipse Aristot. dicit) pot colores arcus depingere, quia semper picta per lineam distinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit distinguendo mediū in duos, prout contingit ipsum medium variari secundum duas distinctiones: Dicendum est, q sancti viri habent admodum arcus ruborem ex inflammatione charitatis, nitorem ex munditia vitę sanctitatis, virorem ex conseruatione castitatis, siue virginitatis. Habent etiam, & colorem ceruleum ex compassione pietatis, secū dum illud Psalm. Factum est cor meum tanquā caera liquescens in medio ventris mei. Ex istis ergo virtutibus refulgent sancti admodum cœlestis arcus, secundum illud Eccle. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.

Lib. me te.

Psal. 21

Eccl. 45.

Tertio propter figurationē. Habet enim iris figuram semicirculi, idest arcualem. Quamuis etiam Sol, cuius imago est iris, sit rotundus, qa tamen longe est altior nubibus, superiorē partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem. Vnde quanto Sol est ortui vel occasui propinquior, tanto in parte opposita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiusmodi arcus figura, quæ habet sanctorum vita: nam habet medium connexum, & eleuatum, superius habet extrema, idest cornua inclinata inferius. Nec est etiam extensus: quia non apparet cum corda, nec etiam est sagittarius, quia nulla ibi est sagitta. Similiter sancti viri habent medium, idest cor eleuatum semper superius ad Deum, extrema sive cornua inclinata inferius ad proximum. Quasi enim duo cornua sunt duo studia eorum, quibus inseruiunt proximis; vnū circa salutem animarum, quod inclinatur ad proximū per eleemosynas spirituales, quę sunt docere, pro eis orare, consulere, & huiusmodi; Aliud circa salutem corporis, & hoc inclinatur proximo per eleemosynas corporales, quæ sunt pascere famelicos, vestire nudos, & huiusmodi. Sunt etiam non extensi idest sine tensione; corda nimię rigiditatis, & crudelitatis, neque suis sagittis percutiunt tyrannicæ prauitatis. Sunt enim benigni ac mites plus erga alios quam ēt erga seipsos. Hæc est ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cœli, idest in sanctis, & cœlestibus viris, Gene. Arcum meum ponam in nubibus cœli.

Gen.

Quarto propter significationem, secundum illud Psal. Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus. Nam arcus iste cœlestis quandoque significat pluuiæ inundationem, & hoc est quando apparet in meridie: quā doque vero nubium tonationem: & hoc est quā do apparet circa occasum, quia tunc significat quod tonabit, & leniter pluet. Aliquando vero significat aeris serenationem, hoc est quādo apparet in Oriente vel circa. Sic etiam viri sancti quando apparent, sequitur pluuia, idest abundantia doctrinæ, & tonitruum, idest terror diuinæ iustitiæ, & serenitas animæ per purgationem conscientiæ, scilicet pœnitentiam. hæc studẽt sancti viri peccatoribus assiduè impendere.

Ps. 59.

Quinto, propter operationem, quia scil. cet arcus cœlestis sua interpositione Solis calorem tē perat. Quia sancti viri se interponendo, inter Deum, & peccatores, iram eius mitigant, secundū illud Psal. Dixit vt disperderet eos si nō Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram eiu.

Ps. 120.

Item arcus per sui resolutionem in pluuias, inferiora fœcūdat. Et similiter sancti p alijs orādo, & se in lachrymis resoluendo, gratiam eius impetrāt, qua anima fœcundatur ad fructus bonorum operum producendos.

Item arcus per suam speciem superiora pulchrificat. Vnde Eccle. dicitur de ipso quod valde speciosus est splendore suo, Et similiter Sancti splendent non solum mundo, idest hominibus, sed etiam cœlo, idest Deo, & angelis ipsi etiam sunt superior, speciosior, & illustrior portio gregis Christi.

Eccl. 43.

Item arcus aerem inhumidat. vnde (secundū Bedam per xl annos ante iudicium non apparebit arcus, quod erit signum desiccationis elemētorum. Similiter sancti viri aerem suis lachrymis molliunt, quia frequenter & vberrimè plorant, siue pro reatu culpę, siue pro incolatu miseriæ, siue pro timore iustitiæ, siue pro dilectione patriæ,

Beda.

Item arcus pacem inter Deum & mundū denunciat. Et similiter sancti viri dum mundum & peccatores Deo reconciliant. Eccle. In tempore iracundiæ, factus est reconciliatio.

Eccl. 44.

Item sanctus homo. assimilatur materiæ vaporali, quia idem corpus dicitur vapor, æther, & fumus. Nam secundum quod habet continuas, dicitur vapor: secundum vero quod habent subtile aereum inflammabile dicitur æther: secundum vero quod habet in se calidum aduenae partes, dicitur fumus, & ideo est niger. Similiter sanctus vir primō est aqueus in lachrymali cōpunctione, secundo subtilis & aereus in spiritualium contemplatione, tertio calidus, & fumans in feruēti dilectione. Sap. Vapor est enim virtus Dei.

Sap. 7.

Quamplurimæ lucis, aquæ, ac ignis proprietates enumerantur, quibus sanctorum beatorumq; sapientia comparatur. Cap. LXX

Sapientia sanctorum assimilatur luci propter quatuor.

Cap. 70.

Primo propter munditiam vitę. Lux enim purissima est & incoinquinabilis. Vnde per sordes transiēs, non inquinatur. Hoc bene competit cęlesti sapientiæ qua sancti illuminantur. De qua dicitur Sapientiæ, quod nihil inquinatum in illam incurrit. Cādor enim est lucis æternæ, & speculū sine macula, & ideo cęlestis sapiētia mūditiā psupponit. Vnde dicitur Sap qd in maluolā animam non intrabit sapiētia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et idē dicit Gregorius Nazianzenus, q prima sapientia, est vita laudabilis, & apud Deum mens pura, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Sap. 12.

Sap. 1.

Grego. Naz.

Secundo

Secundo propter excrescentiã notitiæ. Habet enim lux ĩ medio se ipsam multiplicare, & augmentare, secundum illud Prou. Lux splendẽs procedit, & crescit vsq; ad perfectum diẽ. Similiter sapientia sancto rum in vita ista semp augmentabilis est quousque perueniat ad perfectũ diem.i.ad perfectam & claram Dei visionẽ: pp quod dicitur Eccle. usque ad canos inuenies sapientiam Et ideo dicebat Gregorius Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent semp discere potius ignorans malo quàm docere. Optabile enim mihi est, & peccatorum vsque ad vltimam discere senectutem, quoniam nulla ætas ad discendum sufficere potest.

Prou. 5. — Eccl. 6.

Tertio propter euidentiam iustitiæ. Videmus enim, q lux est radiorum emissiua, & diffusiua, sicut patet de luce solis. Sic etiam quãdo est lux veræ sapientiæ interius, emittit, & producit radios non solum verborum bonorum, sed etiam bonorum exemplorum exterius, secundũ illud Matt. Sic luceat lux uestra coram hominib. ut uideant opera bona uestra. Vnde dicitur Iac. qđ sapientia quæ de sursum est, est plena misericordia, & fructibus bonis Et iccirco etiã dicit Gregorius supradictus: Ille, inquit, sapiens mihi uidetur, qui de uirtutibus animæ, pauca quidem commonet, & proloquitur, plura autem in suis factis, & moribus ostendit, & fidem uerbi operum suorum a stipulatione confirmat. Clara.n. sapientia est illa non quæ uerbis uolat, sed quæ in uirtutibus constat.

Mat. 5. — Iac. 3.

Quarto propter efficaciam doctrinæ. Nam sicut lucis est alijs splendere, ita sapiẽtis est alios docere, & sapientes efficere. Vnde dicitur de sapiente Thobia Luce splendida fulgebis. Hic est splendor doctrinæ procedens a luce sapiẽtiæ. Eccl. Sapientia doctrinæ secundum nomen est eius Habet autem doctrina sapientiæ multos effectus lucis. Nam lux est contrariorum conciliatiua. sic sapientes, & sancti uiri studẽt discordes pacificare & fœdere pacis eos tam Deo, q̃ inter seipsos unire. Isa. Dedi te in fœdus populi, & in lucem gentium.

Tho. 13 — Eccl. 6. — Isa. 42.

Item lux est debilium cõfortatiua, unde multum confortantur infirmi dum audiunt diem fieri. Sic & sapientiæ proprium est confortare. Vnde Eccl. Sapientia confortauit sapientem super decem principes ciuitatis. & ideo sapientib. dicitur illud Isa. Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborare.

Eccl. 7. — Isa. 36.

Item lux est grossorum subtiliatiua: subtiliat enim lux aerem non solum de die, sed etiã de nocte. unde Hippocras dixit, q nisi stillaret lux de nocte, & subtiliaret aeris densitatẽ, destrueret omne corpus animatum. Similiter subtiliat sapientia mentes hominum simpliciũ ad omnia recte dijudicandum Sapientiæ: Omniũ artifex docuit me sapiẽtia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, simplex, unicus, subtilis.

Hippo. — Sap. 7.

Item lux est durorum liquefactiua, sicut patet in cera & aqua congelata quę liquescũt ad calorem lucis solatis. Vnde Exo. Cũ incaluisset sol, liquefaciebat manna. Sic uerba sapientiæ liquefaciunt corda dura. Ps. Emittet uerbũ suũ, & liquefaciet ea. Iudith. Petræ sicut cera liquescent. Item lux est absconditorum manifestatiua. Sic per doctrinam sapientium manifestantur nobis abscondita scripturarum, secundum illud Iob Profunda fluuiorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Exo. 17. — Iudith. 16. — Iob. 28.

Item est corporalis uitæ regitiua. Sic per sapientiam prudentium, regitur vita plebium. Vnde Para Salomon orauit Deum, dicens: Fecisti me regem super populum tuum multũ, q iã innumerabilis est quasi puluis terrę. Da mihi sapientiam, & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo.

2. Par. c. 1.

Item lux est dormientium excitatiua, & solicitatiua. Nam qui de nocte dormiunt, adueniẽte diei luce excitantur, & surgunt. Psal. Ad te luce uigilo. Sic sapientia solicitat dormientes in peccatis, excitans eos stimulo timoris, vt è lecto peccati surgant. Vnde Psal. Initium sapientiæ timor Domini. Timor enim Domini expellit peccatum.

Psal. 62. — Ps. 110.

Item sapientia sacræ scripturæ assimilatur aquæ propter septem.

Eccl. 1.

Primo, quia ipsa est facierum representatiua. Apoc. Ostendit mihi Dominus fluuiũ aquæ viuę splendidũ tanquam cristallum. In aqua.n. viua, & splendida facies intuentium tanquam in speculo ostenduntur. Prouer. In aquis resplẽdẽt vultus prospicientium, & talis est sacra scriptura Greg. Scriptura sacra mẽtis oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt ibi inter facies nostra uideatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus. Ibi sentimus quãtum proficimus, quantum a profectu longe distamus.

Apoc. 27. — Pro. 27. — Greg. 2. mor.

Secundo, quia est sordium mundificatiua. Ezec. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Iob. Iam uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis.

Ezech. 26. — Iob. 15.

Tertio, quia est sterilium fœcundatiua. Isa. Effundam aquas super sitientem, & fluenta sup aridam, supple, ut fœcundetur, per aridam intellige animam in suis naturalibus consideratam. Nume Anima nostra arida est. Sed per sitiẽtes intellige physicas doctrinas q̃ sine aqua istius sapientiæ non proficeret.

Psal 54. — Nume. 11.

Quarto, quia est frigidorum calefactiua. Gen. Anna inuenit aquas calidas in solitudine. Hæ aquæ calidæ, sunt sacræ scripturæ verba, siue documenta ignita. Psal. Ignitum eloquium tuum vehementer.

Gen. 36 — Ps. 118.

Quinto, quia est promissorum impletiua. Isa. Panis ei datus est, aquæ eius fideles. Panis enim nesciens animã, est doctrina sacra. cuius aquę idest promissiones, sunt fideles sine fraude, & deceptione. Dicuntur enim aquæ fideles, vbi nõ sunt foueæ, vel herbę latentes per quas fraudes, & deceptiones verborum signantur, a quib. sacræ scripturæ doctrina penitus est munda.

Isa. 33.

Sexto, quia ab amaritudine dulcoratiua. Nã ipsa continet lignum, quod fuit positum in aquas Marath. Exo. Ostendit eis lignum, quod cũ misisset in aqua, in dulcedinem uersa sunt, hoc est lignum crucis. Psal. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua.

Exo 15. — Ps. 118.

Septimo,

Ioā. 18. Septimo, quia est inferiorū eleuatiua. Ioan. Aqua quā ego dabo ei, fiet in eo fons aquę saliē tis in vitā æternā. Iā sapiētia humana inista vi ta, siue naturalis, siue fidei, est imperfecta. Et idō al similatur aquæ rōne imperfectæ figuræ: qa aqua non habet sphęram completam: nō enim aquæ sphæra vndiq; circūdat terram, quia scilicet ter ra est in parte discooperta. Et dicūt philosophi, illud naturaliter esse, quia aqua cū non sit cor pus ita naturale, sicut ignis, & aer, sed sit valde materialis, minus habet de loco, & de figura sphęrica quàm aer, & ignis: & ideo non potest implere concauum alicuius sphęræ, cum humi dū eius fluat in seipsum, & in partes contraha tur: ideo non habet figuram sphæricam, scilicet circularem: sed quasi semicircularem. Vnde di cit Alpetragius, q ignis velociter, & vniformi ter imitatur circularem motum cœli & per cō sequens locum. Aer vero imitatur, sed non vni formiter. Aqua vero nec vniformiter nec com pletè, sed semicirculariter. Terra vero in nullo imitatur, sed sphæricam figuram complet non imitando cœlum, sed recedendo a cœlo p hoc quod partes sua grauitate cōprimuntur ad cen trum. Locus ergo naturalis, aquæ non est tota superficies terræ, sed superficies aeris, scilicet il la quæ magis abundat in qualitatibus consimi libus aquæ scilicet in frigido & in humido, & su perficies terræ sibi similis. Hæc autem est tātum in aquilone, vbi est purissimus locus aquæ quo ad generationē: in meridie autem nō est aqua, nisi quia illuc fluit ab aquilone. Nec est contra theologos dicentes quod terra non apparebat in principio: quia tunc aqua erat in circuitu ter ræ vaporaliter. quia nōdum habebat proprium locum & distinctionem. Sicut ergo terra est tan tum ex parte cooperta aqua, ita nos in vita ista siue notitia naturali siue fidei, tantum ex parte cognoscimus. Ex parte enim cognoscimus & ex

1. Cor. 13. parte prophetamus. Vnde scientia nostra est im perfecta sicut & aquæ figura. Isa. Repleta est ter

Isa 11. ra scientia diuina, & quasi aquę maris operien tes, scilicet non ex toto, sed ex parte. sed scientia

Isa 10. beatorum assimilatur igni. Isa. Erit lumē Israel i. in igne. Israel interpretatur videns Deū, & signi ficat beatos qui Dei visione fruuntur quorum lumen, idest scientia igni assimilatur, quia est velox & vniformis. Velox enim est, quia sine di

Aug. scursu. Non enim (vt dicit August.) erunt in pa tria volubiles cogitationes nostræ. ab aliis in alia euntes, atque redeuntes, sed totam scien tiam nostram vno simul conspectu videbimus: & sic non solum velox, sed etiam vniformis qa vnico reali medio siue forma, omnia cognoscūt beati quæ ad eorum beatitudinem faciunt, sci licet diuina essentia. Scientia autem angelica naturalis, licet sit completa, quia omnium crea turarum habent plenam notitiam, non tamen vniformis, quia non per vnam speciem siue for mam, sed per multas cognoscunt. Vnde dicitur in libro de causis, quod intelligentia est plena formis, & ideo similis aeri quæ non vniformi ter imitatur cœlum, & ita nec ipsi sapientiam, habent diuinam, quia quæ Deus cognoscit vni formiter ipsi (vt ita dicam) cognoscunt multifor miter. Sed scientia hominis viatoris est vt dixi, similis aquæ: quia nec perfecta, nec vniformis, sed varia & multiformis. Illi vero qui cœlestem sapientiam fugiunt qua dicunt Deo, Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus; si miles sunt terræ, quæ recedendo a cœlo com pletam facit sphæram, quia recedendo a cœle sti sapientia completam quandam accipiunt nequitiæ figuram, quæ potius est tenebra quam lumen. Isa. Ecce tenebræ operient terram. Nam sapientia huius mundi, stultitia est apud Deū.

Isa. 60. 1. Cor. 3

Vita solitaria perfectiones per varia Eremi exē pla breuiter conscribuntur. Cap. LXXI.

Solitaria & eremitica vita assimilatur eremo siue solitudini. Nam habet quatuor spiritua liter, quæ habet eremus corporaliter.

Primo libertatem, quia ibi ferę siluestres libe rius euagantur. Sic etiam anima a curis & tu multibus seculi separata, est liberior ad contem plandum. Thren. Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit se supra se. Vnde ibi liberius percipit diuinas reuelationes, Ose. Ducam eam in solitu dinem & loquar ad cor eius. Ibi ergo petra Chri stus animæ oranti, & sitienti se aperit, & aquam sapientiæ salutaris vberius infundit. Psal. Inter rupit petram in eremo, & adaquauit eos ve lut in abysso multa.

Thre. 3 Ose. 22. Ps. 77.

Secundo, quia habet dubietatem vel dece ptibilitatem. Nam propter siluestres feras quæ in eremo commorātur, loca talia a venatoribus frequentantur, & laquei ibi & retia occultan tur. Et sic etiam solitarii maximè molestantur, & tentantur a dæmonibus, qui sunt venatores animarum diuersas deceptiones inuenientes. Et hinc est quod diabolus Christum in deserto tentauit. Vnde multo magis tentat & venatur ibi simplices homines. Ecclesiastici: Venatio Leonis Onagri in eremo. Leo enim est diabo lus Onagri vero simplices eremitæ.

Tertio habet difficultatem siue asperitatem. Nam talium locorum habitatores pluribus la boribus exponuntur, & nunc gelu, nunc frigore constringuntur, nunc æstu exuruntur, nunc ro re, nunc pruina, nunc niuibus perfunduntur. Sic etiam spiritualiter solitarii, diuersorum vi tiorum molestiis fatigantur, quia quandoque ri gescunt gelu accidiæ, quandoq; feruescunt æstu concupiscentiæ. Sed si viriliter resistunt, perfun duntur rore gratiæ siue consolationis diuinæ. Vnde Deus quandoque ad horam videtur eis iratus, scilicet quando tot vitiorum tentationi bus commouentur, sed statim videtur placatus, quia scilicet post tentationum victoriam, ma gnæ dulcedinis consolationibus perfunduntur. Vnde dicitur. Tetigit autem & iustos tentatio mortis, & commotio facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

Sap. 18.

Quarto habet tranquillitatem. Nam quam uis talis locus multum habeat afflictionis mul tum tamen habet quietis, quia ibi habitantes raro nisi a latronibus molestantur. Similiter so

litarii

ltarij homines habent ſolum pugnam latronũ, ideſt dæmonum. Sunt enim (vt dicit Antonius) a tribus bellis erepti viſus, auditus, & locutionis: ſed remanet eis pugna cordis propter dęmones infeſtantes. Et ſic licet hæc vita ex vna parte videatur aſpera, & terribilis, & tamen ex partibus multis, eſt ſecura & ptranſibilis. Deu. Tráſiuimus per eremum terribilem & ſolitudinem magnam.

Deut. 1.

Aquilonaris & Auſtralis venti effectus, quorum alteri ſpiritus malus, alteri vero bonus comparatur. *Cap. LXXII.*

SPiritus malignus aſſimilat̃ uento aquilonari. Primo, quia aliquo eſt uentus frigidus; & hoc habet ex loco ſui exitus. Et ſimiliter ſpiritus malignus eſt frigidus, feruorem mentis extinguendo. Eccle. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit criſtallus ab aqua.

Eccl. 48

Secundo, quia eſt ventus ſiccus, & hoc ſimiliter hẽt ex loco exitus ſui. Similiter ſpiritus malignus ſiccus eſt, ideſt deſiccatiuus, humorẽ deuotionis conſumendo. Vnde Prouer. Vẽtus aquilo diſſipat pluuias, ideſt deuotionem lachrymarum. & Eccle. dicitur, quod ventus aquilo flauit &c. Et poſtea ſequitur quod deuorauit montes & exuret deſertũ, & extinguet virides ſicut ignem, ſ. deſiccando deuotionis humorem.

Prou. 25
Eccl. 43.

Tertio, quia eſt ventus ſubtilis, & hoc hẽt qa aquilo propter nimiam cõgelationem minime vaporatur, & ideo nõ ingroſſatur ex vaporibus humidis. Similiter malignus ſpiritus ſubtilis, i. aſtutus eſt in fraudulenter decipiendo: & ideo tentatio eius propter ſubtilitatem, & obſcuritatem aſſimilatur fumo, ſecundum illud Iſa. Ab aquilone fumus veniet, & non eſt qui effugiat.

Iſa. 14.

Quarto, quia aquilo eſt uentus vehemens: & hoc quia exit a locis frigidiſſimis, & montibus ſub quibus continetur multus vapor terreus. Eccleſiaſt. Tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus. &c. Similiter malignus ſpiritus, eſt vehemens & violentus crudeliter perſequendo. Iob. Ventus vehemens uenit a regione deſerti concuſſit quatuor angulos domus. Ezec. Ventus turbinis ueniebat ab aquilone.

Eccl. 43.
Iob. 1.
Eze. 21.

Notandum, quod ſpiritus malignus & Spirituſſanctus contrario modo operantur. Ille quidẽ in hoĩbus peccatoribus, & hic in iuſtis: ſicut accidit de uento aquilonari & auſtrali. Nam auſter congregat & inſpiſſat vapores in nubes & rorem, eo quod aperit propter caliditatẽ ſuam, & etiam cõgregat propter ſuam tortuoſitatem. Sed aquilo econtrario diſſipat & diſpergit oẽm vaporem. In Corintho tñ contingit oppoſitum: ſcilicet quod aquilo inducit ibi uapores, & auſter diſſipat: quod eſt, quia illa ciuitas hẽt ad auſtrum terrã arenoſam, & deſertam, cuius ſiccitate minimus vapor reſoluitur, ecõtra hẽt ad aquilonẽ paludes & maria ex quibus nẽtus aquilo ingroſſatur, & accipit tortuoſitatẽ, & generat ibi pluuias, & alios vapores. Similiter in mentibus Sanctorum, auſter ideſt Spirituſſanctus, de quo dicitur Abac. Deus ab auſtro veniet: inducit ſiue congregat nubes & uapores, ideſt ſanctas cogitationes & affectiones quas aquilo ideſt malignus ſpiritus diſſipare, & diſpergere conat̃. Sed in peccatoribus econtra diabolus tãqnam aquilo in Corintho inducit & congregat uapores, i. malas & terrenas, vel carnales affectiones: Sed auſter, ideſt Spirituſſãctus eas diſſipat, & diſpergit, dum ad puritatem reducẽdo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonẽ odiẽs, & auſtrum, diligens ſponſa in canticis dicit. Surge aquilo, & veni auſter, perfla ortum meum, & fluent aromata illius.

Abac 3.
Can. 4.

Item malignus ſpiritus qñque ut deuotos, & ſpirituales viros decipiat, transfigurat ſe in angelum lucis, & tunc eius ſimulatio eſt ſimilis ſpeluncę, quia ſpelunca ex parte lucis habet introitum latum, ſed terminum arctum. Vnde locus lucidus eſt in ingreſſu, obſcurus in progreſſu, ſed arctus & hiſpidus in egreſſu, ſi tñ inueniatur egreſſus, vt dicit Damaſce. Sic etiã quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat ſplendorem, & ſtuporem, in progreſſu dat timorem, ſed in exitu dimittit errorem. Et propterea dicit Pſalmus, quod inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua.

Dam.
Pſal. 9.

Quam plurimi ignis ac nubis omniumq; ventorũ effectus & ortus, quibus pulcherrimis ſimilitudinibus, Dei ſpiritus comparatur. *Cap. LXXIII.*

SPiritus ſanctus aſſimilatur igni. Act. Apparuerunt illis diſpartitæ linguæ tanquam ignis, ſeditq; ſupra ſingulos eorum Spirituſſanctus.

Act. 2.

Primo, propter gratiam, ſcilicet donorum, habet enim ignis ſeptem uirtutes deſignantes ſeptiformem gratiam ſeptem donorum Spiritus ſancti. Nam Spirituſſanctus ad modum ignis alta humiliat per donum timoris, emollit dura per donum pietatis, illuminat obſcura per ſcientiam, reſtringit fluida per conſilium, conſolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla tollendo rubiginem, per donum intellectus ſurſum tendit, per donum ſapientiæ altiſſima comprehendit.

Secundo aſſimilatur Spirituſſanctus igni propter excellẽtiam. Ignis enim excedit omnia elementa in tribus, ſcilicet in ſpecie, in ordine, & uirtute. In ſpecie quidem, ideſt in pulchritudine ratione lucis in aſpectu. In ordine ratione ſublimitatis in ſitu. In uirtute ratione uigoris in actu. Similiter Spirituſſanctus in his omnia excedit. Primo in pulchritudine lucis. Iob. Spiritus eius ornauit cœlos. Ornamentum enim cœlorum, eſt pulchritudo lucis. Pſalm. Expandit ignem ut luceret eis per noctem. Item in altitudine originis Thren. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me. Item in multitudine uirtutis. Pſal. Spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Heb. Deus noſter ignis conſumens eſt.

Iob. 27.
Pſal. 41.
Thre. 1.
Pſal. 32
Heb. 12.

Tertio, propter uiolentiam. Nam ignis ex uiolentia ſua habet alta inclinare: grana eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spirituſſanctus, q̃a inclinat excelſos ad humilitatẽ,

eleuat infimos per supernotũ auiditatẽ, coadunat inuicẽ diuisos per morum vniformitatem.

Quarto, propter munificentiã. Et enim munificus & vt ita dicã, liberalis, cõicando se & sua. Nam cõicat suam formam, i. igneitatẽ: & sic Spiritussanctus ꝑ gratiã quodãmodo cõicat suam deitatem. Nam qui spiritu Dei aguntur, hi filij

Rom. 8

Dei sunt. sicut dicitur Rom. Item communicat suam potentiam, idest caliditatem quæ est eius virtus actiua. Et sic Spiritussanctus suam chari-

Rom. 5.

tatem, per quam operatur magna. Apost. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum qui datus est nobis. Item cõicat suam efficaciam, i. operationem quæ multiplex

1 Cor. 12

est. Et sic Spiritussanctus cõicat suas operationes quę multæ sunt secundum diuersas gratias gratis datas. Nam alij datur per spiritum sermo sapientiæ &c. vt dicitur Corin. Et postea subditur, quod hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus. Et Spiritussancti operationes assimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, scilicet calefaciendo, desiccando, & denigrando, & multis alijs modis transmutando per suã virtutem actiuam. Et similiter Spiritussanctus in diuersas qualitates siue virtutes eos in quos ve-

1. Re. 10

nit, alterat, & transmutat. vnde dictum fuit Sauli: Insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis, mutaberisq́, in virum alterum.

Dio. de cę. hier. ca. vlt.

Secudo, ignis habet renouare. Est enim ignis (vt dicit Dio.) sui renouatiuus in materia, scilicet aliena se generando, vt per nouas gñationes seipsum extra sphęram suam cõseruet. Nam extra sphæram suam ignis se renouãdo, melius custodit & conseruat naturã suam in materia aliena quã faceret ibi in materia propria, quia materia grossa tardius euellitur per actionem contrarij. Sic Spiritussanctus quãuis in sphęra sua, idest in natura sua propria non remouetur vel immutetur, tñ in nobis existens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit

Psal. 50.

in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Spiritum rectũ innoua in visceribus meis.

Eze. 36

& Ezech. Ecce dabo vobis cor nouum &c. Ipse ergo renouari dicitur, dum nos per ipsius gratiã

Ps. 103.

innouamur. Psal. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ.

Dio.

Tertio, ignis habet augmentari. Dicit enim Dionysius, quod ignis est latenter augmentatiuus sui ipsius. & alia translatio dicit, crescens a seipso, i. a propria virtute actiua, non quod in ipso sit materia sui crementi, & ideo non crescit nisi addito combustibili. Et similiter Spiritussanctus, quanquã ex se naturam non habeat vt crescat vel minuatur, tamen in nobis crescere dici-

Luc. 1.

tur, quia crescere nos facit in gratia. Vnde dicitur de Ioanne Baptista, quod puer crescebat &

Sap. 7.

confortabatur spiritu. Sic etiam multiplicari dicitur: quia in nobis sua dona multiplicat. Vnde Sapien dicitur spiritus multiplex. Et Helias duplicem spiritum, idest duplex donũ, siue duplicem gratiam dicitur habuisse, scilicet ad prophetandum, & miracula faciendum.

4. Re. 10

Quarto, ignis habet segregare. Vnde Dionys. dicit, quod ignis est discretiuus. Segregat enim ignis & discernit in metallis purum ab impuro, & grossum a subtili, vt plumbum ab argento. Assumit enim subtilia similia sibi, & reijcit grossiora propter quod dicitur congregare homogenia sibi. Vnde patet, quod ignis habet congregare, & segregare. Habet enim congregare similia, & dissimilia disgregare. Vtraque autem operatio attribuitur Spirituisancto, segregat enim ab alijs illos quos sibi elegit ad aliquod speciale. Vnde dixit Spiritussanctus: Segregate mihi

Act. 13.

Paulum, & Barnabam in opus ministerij ad qđ assumpsi eos. Item ei attribuitur bonorum con

Eccl. 43

gregatio. Ecclesiast. Tempestas aquilonis & cõgregatio spiritus. Tempestas enim aquilonis, est congregatio superborum, quia est congregatio illius, de quo dixit Isa. Sedebam in monte testa-

Isa. 14.

menti in lateribus aquilonis, s. diaboli: sed congregatio spiritus, est congregatio humilium.

Quinto, ignis habet penetrare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est acute pergens. Illud enĩ quod est acutum, pergit penetrando. Ipse enim Spiritussanctus amor est. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius secre-

1. Cor 2

ta perscrutari. Vnde Apostolus dicit, quod Spiritussanctus omnia scrutatur etiã profunda Dei. Et ideo etiam mẽtes diligentium Deum perducit ad secretorum Dei contemplationem. Notandum etiam, quod ignis acute pergit in quãtum est in materia aliena, quam successiue conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem post

Aristot. 3 cœl.

partem semper in acutum vadit. Si enim simul conuerteret, moueretur in rotundum, uel in latum. Vnde philosophus negat ignem esse acutorum angulorum, sicut quidam posuerũt: quia non dant elementis secundum naturam aliquã figuram, nisi forte rotundam: quod intelligitur de elementis secundum quod statuuntur in proprijs sphæris suis, & intelligit etiam quod ignis non habet angulos permanentes: quod quidem verum est, quia semper variantur. Sicque Spiritussanctus mentẽ hominis non statim totaliter

Greg.

perficit, sed paulatim proficere facit. Vnde Greg. dicit, ꝙ nemo repente fit summus, s. in bona conuersatione: a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat. Ideo quanto plus homo perspirituum proficit, tanto ab exterioribus amplius se restringit: sicut accidit de cęlo ꝙ acutę figurę existit, qa semper versus cuspidẽ strictius fit.

Sexto ignis habet se alijs incorporare, siue alia sibi vnire, quasi, vt ita dicam, sicut materia vnitur formæ, sicut patet in ferro ignito, & carbone inflammato: in quibus ignis secundũ omnes partes suas sic partibus carbonis siue ferri cõiungitur, quod inter vnius, & alterius substantiam sensibilis differentia non habetur. Vnde & corpora talia dicuntur esse ignis materia, vt idẽ

Aristot. met. 4.

dicit Phil. Quia Spiritussanctus quos per suam gratiam ad se trahit, secum quodammodo vnum

2. Co. 6.

facit. Vnde dicitur quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo.

Septimo ignis habet eleuare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est sursum ferens, scilicet alia:

Dio. de cęl. hie.

& hoc in quantum cogit alia in quibus habet victoriam, sequi motum suum, quia sicut par-

ticipant

ticipant de forma eius, ita & de motu. Sic etiam Spiritussanctus quibus formam suæ gratiæ tribuit, leuat & post se trahit, Ezec Quocunq; ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter leuabantur sequentes. Spiritus enim uitæ erat in rotis cum euntibus ibāt, & cum stantibus stabāt, & cum eleuatis a terra pariter eleuabantur, & rotæ sequentes eum, quia.s.spiritus vitę erat in rotis Vbi attende quod Spiritussanctus facit ire proficiendo, stare perseuerando, & eleuati a terra, cœlestia contemplando, vel terrena contemnendo.

Ezec. 1.

Item Spiritussanctus assimilatur nubi. Primò quia nubes a terra vel mari eleuātur. Reg. Ecce nubecula parua ascendebat de mari. Quia scilicet Spiritussanctus quos replet, eleuat a terrenis per ipsorum terrenorum contemptum Ezec. Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram.

3. Re. 18
Ezec. 8.

Secundo, quia ex nube refrigerium præstatur: quia scilicet Spiritussanctus refrigerat & incentiua uitiorum. Vnde angelus dixit virgini Mariæ: Spiritussanctus superueniet in te & virtus altissimi obumbrabit tibi, idest te ab omni æstu vitiorum refrigerabit. Matth. Nubes lucida obumbrat eos.

Luc. 1.
Mat. 27

Tertio, quia ex nube pluuia generatur. Eccle. Quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Quia scilicet Spiritussanctus resoluit animā in abundantiam lachrymarū siue in compūctione siue in oratione. Vnde dicit Apost quod spiritus postulat pro nobis, idest postulare, nos facit gemitibus inenarrabilibus.

Eccl. 35
Rom 8.

Item Spiritussanctus assimilatur vēto. Primo quia ventus habet originem occultam. Et ista similitudo tangitur Ioan. vbi Dñs dixit Nicodemo: Spiritus vbi uult spirat, & uocem eius audis, sed non scis vnde ueniat, aut quo uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu: Quod Chrysostomus exponit de uento, qui etiam in Psal. dicitur spiritus procellarum. Et tangit Dominus primo eius potestatem, quia vbi uult spirat, idest ventus quo uult flat. Et si dicas uentus non habet voluntatem: Dicendum est, ꝙ voluntas sumitur pro appetitu naturali, qui nihil aliud est quàm inclinatio naturalis, de qua dicitur Iob. Qui creauit pondus uentis.

Ioan. 3.
Psal. 10.
Iob. 38.

Secundo tangitur uenti indicium: quia uocē eius audis, i. sonitum eius ex percussione ad aliquod corpus. Sic enim dicitur in Psal. Vox tonitrui tui in rota.

Psal. 76.

Tertio ponit uenti originem quæ occulta est: quia non scis unde ueniat aut quo uadat. Sed diceret aliquis, utique scitur unde ueniat aut quo uadat. Nam auster uenit a meridie, & uadit ad aquilonem, Boreas ue o uentus uenit a contrario ab aquilone. & uadit ad meridiem. Respondert potest, quod principium uēti potest sciri dupliciter. Vno modo in generali, eo modo scitur quod auster uenit a meridie, & uadit ad Aquilonem. Alio modo in speciali, & hoc modo ne cū uñ ueniat, i a qua plaga determinate incipiat, & quo uadat, idest ad quam plagam determinate terminetur. Sic est oīs qui natus est ex spiritu. Quasi dicat, si uentus qui est corporeus hēt sic occultā originem, & processum ut sciri nō possit, un de ueniat aut quo uadat multo magis est occulta origo, & processus regenerationis spiritualis, & adhuc multo amplius origo & processus ipsius Spiritussancti.

Secundo, quia uentus hēt impulsionē inquietam, est.n. uētus mobilis, & totus inquietus. Qđ quidē spiritui sancto cōpetit per effectū inquātum mouet ad bonū, & non permittit nos quiescere per otium. Isa. Cōmotum est cor eius, & populi eius sicut ligna siluarū ante faciem uenti. Greg. Mētē quam Spiritussanctus replet in amaritudinē temporaliū, & delectationem æternorum cōmouet. Et notandum, ꝙ ad modū uenti Spiritussanctus multipliciter cōmouet. Nam ad modū uenti, mare. i. cor peccatoris perturbat ad pniam delictorum: aerem condensat. i. peccatorē ad se restringit & resoluit in pluuiā. i. in abundantiam lachrymarum: ignē. i. amantem inflammat per desiderium æternorū. Montes. i. superbos concutit, & aperit per detectionē, & humiliationem ipsorū: poros corporis aperit, exterius calorē euaporando educit quia oculos mentis aperit, & calorē i. amorem charitatis extrahit. i. extra propalari facit ad obsequium proximorū. Et nota quod Sapientiæ spiritus esse dicitur mobilis, & stabilis Quia uidelicet Spiritussanctus cōmouet ad bene operandum, & etiam stabilitat ad perseuerandum: uel facit mobilem ad bonum, & stabilem contra malum.

Isa. 7.
Greg.
Sap. 7.

Tertio, quia uētus hēt operationē fructuosā: Sunt.n. diuersi uenti. s. in uniuerso xij. Quorum quilibet hēt aliquid utilitatis facere in mundo propter quod de thesauris diuinæ prouidentiæ exire uel produci dīr, secundum illud Psal. Qui producit uentos de thesauris suis. Vnde possunt xij. ventis fructus Spiritussancti quos esse facit in nobis, congruè adaptari. Nam licet Spiritus sanctus unus sit in se, est tamen multiplex in effectu Vnde & Sap. dicitur spiritus multiplex. Adaptantur ergo fructus spiritus uentis.

Ps. 134.
Sap. 7.

Primo in generali quo ad numerum. Sunt em̄ uenti in numero xij. secundum philosophorum doctrinam. Licet enim sacra scriptura quatuor tantum uentos cœli nominet & ponat. In quatuor uentis cœli dispersi vos dicit dominus. Et iterum Daniel & Zach. & Apoc. quatuor uenti tantum simpliciter nominantur qui. s. sunt principales a quatuor mūdi partibus uenientes, quę sunt Oriens, Occidens, Meridies & Septentrio. Et sumuntur prout tradunt Philosophi secūdū coniugationem quatuor qualitatum: Tamē quilibet quatuor uētorum principalium duos alios habet uentos, hincinde collaterales. Nam subsolanus qui est principalis ueniens ab Oriēte hēt a dextris uentum qui dicitur uulturnus, & a sinistris eurum. Auster uero qui est principalis a meridie habet a dextris africum & a sinistris notum. Aquilo uero qui est principalis a Septētrione habet a dextris eorum, & a sinistris boream: Fauonius uero ab Occidente habet zephirum a dextris, & a sinistris circium: & sic sunt uenti in uniuerso xij. quorum numerum quidam secundum numerum signorum cœli siue domorum

Aristo. mete.
Zach. 4.
Dan. 48
Zach 6.
Apoc. 8.

Arist.2. phi. Pto. morum xij. accipiunt. Dicit n. Arist. quod astronomia altera pars est physicæ & Pto. dicit quod oportet in huiusmodi cōsideratione cœli physicum esse. Domus autem cœli xij. hoc modo sumuntur, quia planeta dicitur signum ascendens seu emergens ab oriente super orizontem. Inter quod & quartum quod est in angulo, sub medio terræ, oppositum medio cœli, sunt duo s. secundū & tertium. Similiter inter illud quartum, & signum occidens, quod opponitur ascēdenti sunt duo s. quintum & sextum. Eodem modo inter septimum, & illud quod est in medio cœli sup terram, quod est ab ascendente sunt duo, s. undecimum & duodecimum. Hæc enim signa secundum Ptolomeum causalitatem habent sup omnia quæ oriuntur in mundo, tamen præcipuè causant ventos, & in nullo ita cito deprehenditur motus cœli, sicut in ventis. Et ita patet quòd hæc signa vel domus ita sunt disposita sicut venti. Aliqui tamen sunt qui numerū ventorum accipiunt secundum diuersos ortus, & occasus solis. Est enim ortus æquinoctialis, vt cum Sol est in ariete, & libra: quod hic facit in vere subsolanum. Item contra hunc sunt duo, ortus. s. duo solsticiales, & sic sunt ab Oriente (vt dictum est) tres, Opposita ratione sunt ab occidente alij tres. A septētrione vero sunt tres secundum, medium, & extrema, quia aquilo est medius, collaterales vero boreas, & circius. vel secundum alios medius est septentrio, collaterales vero aquilo, quod circius similiter est a meridie. Sed Seneca, & Varro sumunt xij. ventos secundum xij. circulos quibus respondent totidē discrimina in aere. Nam duo coluri æquinoctiales cum duobus tropicis cum sint quinque, intersecantur ab orizonte, & sic intercepti faciunt decem partes. s. quinque ab occidente. Meridianus vero circulus duas partes adijcit dum similiter in duo secatur, & ita sunt xij. Et similiter ipsi venti. Et licet in hac descriptione Seneca, & Varro conueniant, differunt tamen in modo ponendi circulos, & sectiones eorum. Sed quicquid sit de eis, omnes tamen communiter asserunt xij. esse ventos, & in eodem etiam numero scilicet duodenario. Apost. fructus spiritus commemorat dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, cōtinentia, castitas.

Sen.

Gal.

Secundo, magis in spirituali possunt prædicti venti fructibus spiritus adaptari secundum proprietates aliquas singulorum. Nā subsolanus qui est principalis, ab Oriente veniens, & subsolanus nominatur, quia nascitur sub radijs solis, cōpetit primo fructui spiritussancti. s. charitati. Quasi n. radius qui a Sole, & eius luce emittitur, spiritus est qui ex patre filioque procedit, sub quo, & a quo charitas in nobis exoritur. Roma. Charitas Dei diffusa est in cordib. nostris, per spiritum sanctum qui datus est nobis. Hic tamen subsolanus ventus, quāuis à calidissima ueniat regione, temperatus tamen ad nos pertingit. Ita similiter quamuis charitas a spiritusancto procedit, qui est amor increatus, & immensus, tamen ipsa quæ nobis infunditur qualitas quędā est creata, & limitata licèt quandiu sumus in via, semper possit augeri charitas intensiue.

Ro. 5.

Secundus autem ventus a dextris subsolani, qui dicitur vulturnus eo quod alte tonat. Vnde Lucretius poeta. Altitonans vulturnus, & auster fulmine pollens. competit castitati quæ ardua est ad seruandum, quia in carne præter carnem viuere angelicum est, non humanum. Hic ventus habet desiccare aeris humorem: quia castitas constringit humorem. i. lubricitatem carnalis concupiscentiæ.

Lucre.

Tertius ventus a sinistris subsolani, qui dicitur eurus, quasi ab eo ruens. s. ab Oriente competit fidei quæ a Christo introducta est, qui visitauit nos oriens, ex alto. De quo dicitur Zach. Ecce vir, oriens nomen eius. Iste etiam ventus generat nubes quæ lumen solis obumbrant: quia per ipsam fidem non omnino claram, & apertam, sed vmbraticam, & obscuram de Deo cognitionem habemus.

Zach. 6.

Quartus ventus. s. principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius eo quod faueat eis, quæ nascuntur in terra, & foueat ea: & hoc competit continentiæ, qua caro nostra de terra sumpta souetur, & conseruatur in mundiciam & sanctitatem. Hic ēt ventus facit nubila, sed in India serena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, testringendo, vel refrenando quasi perturbet, tamen animæ serenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij vetius meridiem, qui dicitur Zephyrus: quia s. flores, & germina, eius flatu viuificantur. Zai. n. idem est, quod vita, & Zoe viuere: competit gaudio, quod vitā conseruat, & prolongat, sicut econtrario a tristitia festinat mors. Item iste ventus producit flores, quia s. animus gaudens, ætatem floridam facit, vt dicitur Prouer.

Pro. 17.

Sextus ventus qui est a sinistris fauonij versus aqlonem dicitur circius, eo quod coro sit cōiunctus. Hoc competit patiētię, per quā homo in regno cęlorum choro angelorum iūgetur. Matth. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vnde dixit Abbas Effrem: patiens homo cōsortium merebitur angelorum. Sed hoc vento fiūt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iste ventus purgat pluendo, illustrat fulgurando: & ferit, excitat tonando: quæ omnia tribulatio facit animæ si fit patienter portata, quia uidelicet cā purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem.

Mat. 5.

Abb.

Septimus ventus principalis a meridie veniens, dicitur auster: quia s. aquas haurit Et hoc competit bonitati, quæ s. aquas gratiarum, quas a Deo hausit, alijs abundanter communicat, & effundit. Nam bonum (secundum Diony.) est diffusiuum. Vnde auster gignit flumina, & præbet pluuias largas.

Dio. de su. bo.

Octauus ventus qui est a dextris versus Oriētē, dicitur aphricus s. eo quod frequenter in Aphrica initium accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic ventus est calidus, & est a dextris austri. In calore igitur designatur amor in

dextris

dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde signat aphricus rectum amorem erga proximũ: & talis amor est, qui benignum facit. Dicitur enim benignus, q̃ est bene ignitus, ſ. bono igne amoris ad benefaciendum proximo.

Nonus ventus, qui procedit a sinistris austri, versus Occidentẽ, dicitur nothus, qui licet sit tẽperans, tñ aliqñ pestilentias inducit. Et hoc cõpetit mansuetudini, cuius scilicet est iras tempe rare refrenare, & cohibere. Nihilominus tñ aliqñ mãsuetus præ larns zelo iustitiæ coactus percussiones, & correptiones exercet cum digna seueritate. vnde Moyses, qui erat mitissimus, propter peccatum populi, qui vitulum adorauerat zelo iustitiæ accensus occidit vna die 23. millia de populo.

Eccl. 32

Decimus ventus, qui est principalis veniens a Septenttione, vocatur aquilo, quia scilicet ligat aquas & stringit. Et hoc cõpetit longanimitati, i. perseuerantię, quæ ligata, & cõfirmatas te net aquas gratiarum, & virtutum in anima.

Vndecimus ventus, q̃ est a dextris aquilonis, dicitur corus, qui circulu ventorũ quasi claudit, & ad se trahit. Hoc ergo cõpetit paci, quę oẽs per appetitũ sui trahit ad se, quia oia pacẽ exoptãt. Vt dicit Aug. Et Dionys. Hæc ẽt velut finis claudit circulum oĩum virtutum, & affectionũ animę. Vñ Ps. Posuit fines tuos pacẽ. Hic ẽt ventus infrigidat: quia pax iracundię accensiones tepri mit, & ita cordi refrigerium tribuit.

Aug. 19 de ciui. Dio. 9. de diui. no. Psal.

Duodecimus ventus, qui procedit a sinistris aquilonis, dicitur boreas, quia ꝓcedit ab hyperboreis montibus. Et hoc competit modestię: hic enim generat niuem quæ candorem pulchritudinis habet, secundũ illud. Eccl. Pulchritudine decoris eius admirabitur oculus, per modestiam exteriorum motum, hominum, conuersatio red ditur pulchra, & grata oculis intuẽtium, scilicet quando aliquis exteriores mores suos siue motus ordinat, & moderatur secundum congruentiam suam, & negociorum, & locorum, & aliarũ personarũ. Vñ Ambro. dicit: Hæc est pulchritudo viuendi, bene congruentia vnicuiq; sexui, & personę reddere, hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad oẽm actionem accommodatus. Sunt tñ quidam philosophi qui ordinem istorũ ventorum aliter assignant. Dñt enim, q̃ Fauonius qui est principalis ad Occidentem, hẽt a dextris Zephyrum, qui secũdũ eos est idem quod aphricus: a sinistris vero hẽt corum. Item auster q̃ est principalis a meridie, & secundum eos idem est quod nothus, habet a dextris euro austrum, & a sinistris austrum aphricum, qui sic dicitur eo, quod coniunctus sit austro & aphrico.

Eccl. 43

Ambr. 1. de off.

Item a Septentrione est ventus principalis q̃ vocatur Septentrionalis, habens a dextris Aquilonem, & a sinistris circium, qui etiã dicitur boreas. In ventis autem qui veniunt ab Oriente, non differunt a primis Sed hęc differentia parũ vel nihil refert quantum ad moralem doctrinã siue similitudinẽ quam ex eis principaliter quętimus, & generaliter intendimus de omnibus in hoc libro. Qu ia vero in sacra scriptura sępius Spiritussanctus (secundum expositionem docto rum) assimilatur australi vento quam alijs ventis prædictis sicut econtrario malignus spiritus principaliter Aquiloni, vt patuit in præcedenti capitulo. Est notandum, quod ista similitudo est congrua propter tres qualitates quas habet ventus australis.

Prima est, quia ventus est calidus: & hoc non hẽt ex natura sua, cũ omnis ventus sit ex vapore terreo, & frigido, sed habet caliditatem ex loco exi tus sui, quia procedit de locis calidis. Et hoc cõpetit spiritusancto in quantum mentem accendit ad amorem cœlestis premij. Vnde Iob. Nunquid vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro. Vestimenta enim calida animæ, sunt eis affectiones feruentes ab austro, idest spiritusancto inflammante.

Iob. 37.

Secunda, quia est ventus turbidus, quia scilicet aerem facit turbidum, & nubilosum. Et hoc competit spirituisancto in quantum mentẽ perturbat in cognitione defectus proprij, siue peccati sui. Zach. Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine austri. Tunc Spiritussanctus ca nit tuba in corde hominis, quando immittit ei timorem iudicij: quia dñs in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo, scilicet veniens ad iudicium, vt dicit Apost. Sed tũc in turbine vadit, quando mentem ipsam timore concussam, perturbat ad pœnitentiam, & ad considerationem peccati sui.

Zach. 9.

1. The. 4

Tertia est, quia est nubilosus, siue pluuiosus, licet enim vapor huius venti in locis calidis: vnde oritur, non sit multum humidus, cũ ibi propter siccitatem nimiam sit humiditas modica, postea tñ paulatim appropinquando ad Aquilonem sit humidus, eo q̃ suo calore aperiẽdo, humidum in ventum sibi attrahit, & ideo ẽt semp̃ crescit, & fit nubilosus, & diluuiosus: Et hoc cõpetit Spirituisancto in quantum facit flere, & lachrymari ex consideratione pręsentis exilij. Ps. Conuerte domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro, Glosa, quando flat calidus ventus austri, soluuntur glacies, & fluunt torrentes. Similiter aspirãte Spiritusancto soluũtur mentes frigidæ, & implentur oculis aquis, & fluxibus lachrymarum.

Ps. 125.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur pluribus exemplis, hominis status in spirituali vita assimilatur. Cap. LXXIIII.

Status hominis in vita spirituali distinguitur ad modum anni: Annus enim principaliter distinguitur per quatuor tempora. Habet enim hyemem in quo est frigoris asperitas, & ver in quo est pullulationis arborum nouitas, æstatem in qua solis caliditas, Autumnum in quo fructuum maturitas. Igitur per hyemem accipitur asperitas tribulationis, per ver nouitas conuersionis, per æstatẽ feruor dilectionis, per Autumnum maturitas perfectionis.

Primo igitur per hyemem repræsentatur status tribulationis, per quam incipit homo a malis resipiscere, & ad bona disponi. Et illa similitudo patet quadrupliciter.

Primo, quia in hyeme fit in homine augmentatio, phlegmatici humoris. Humor aut phlegmaticus est frigidus & humidus. q. videlicet in tribulatione refrigescit ardor carnaliũ desideriorum, & abundat fletus, & humor lachrymarũ.

Secũdo, quia in tpe hyemis varia est habitudo humanæ cõplexionis, quia. s. in hoc tẽpore melius se hñt colerici, peius phlegmatici, melius iuuenes, peius decrepiti. Vnde in tali tẽpore proxima est infirmitas quæ fit ex phlegmate, vt febris quotidiana, minus aũt illa quæ ex colera, vt tertiana. Iuuenes & colerici calidi sunt & sicci, phlegmatici, & decrepiti frigidi sunt & humidi. Qui aũt adhuc peccata sua deflẽt, nec tñ adhuc vllo amore cœlesti feruent, isti sunt vt phlegmatici: qui tẽpore hyemis, i. tribulationis siue tentationis, corruptioni mentis faciliter subiacẽt. Sed illi qui spiritu feruent, & carnis humore carẽt, isti tẽpore tribulationis, vel tentationis similes iuuenibus, & colericis melius se hñt. proxima aũt est infirmitas, quę prouenit ex phlegmate, i. ex propria mẽtis corruptione. Ex propria enim mentis corruptione prouenit continuus ardor carnis quasi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertio, qa in hoc tpe necessaria est discretio cibationis, quia in hyeme vtendũ est calidis & siccis, ut. s. amore ęternorũ tpe tribulationis sint opera sancti spiritus ardore succensa, & ab humore desideriorũ carnalium penitus arefacta.

Quarto, qa in hoc tpe est intensio frigoris, qđ accidit ex solis nimia remotione: tunc. n. Capricornum sol intrat, quod dicitur esse inferius signũ Notemus ergo aĩal, vnde signũ hoc nomen accepit, qa Capra similitudinẽ delinquentium tenet, quia ex cõsuetudine peccãdi peccator, vt capra fœtet, quę tñ in altis rupibus pascitur, dũ peccator verbis, & exemplis sublimiũ virorũ delectatur. In hoc ergo tpe sol Capricornũ intrat, dum s. sol iustitię peccatorem sancti spũs radijs illustrat, post Capricornũ vero intrat Aquariũ, vt fœtorẽ carnis abluat lachrymis. Ascendit ẽt vsq; ad Piscem, quod est tertium signum, & obtinet finem hyemis vt quasi piscis sub aquis, sic peccator viuat in lachrymis.

Secundus status animę in nouitate cõuersionis, & ille significatur in vere, in quo est renouatio arborũ & plantarũ. Nam primo in hoc tpe fit augmẽtatio sanguinis, quia cũ aliquis de nouo couertitur, spũali dulcedine multiplicius delectatur. Itẽ in hoc tpe mala est infirmitas, quæ fit ex melancolia, & quartana, pessima, quæ fit ex sanguine, ut sinocha. Ita in initio conuersionis, dum delectatur animus cõtemplantis, s. ex abundãtia boni operis quasi ex inũdatione sanguinis nascitur tumor elationis, tunc quasi ex corruptione sanguinis nascitur synocha febris, & contingit, vt sanguis qui est amicus naturę, fiat inimicus vitæ. Dñt enim physici synochos esse mortis amicos. Item in hoc tẽpore melius se habent senes, peius iuuenes, melius decrepiti, peius pueri: quia ex natura consimilis temporis augmentatur materia infirmitatis, sicut in contrario tpe cum infirmitas contraria tempori nascitur, dolor cõtrariæ infirmitatis leuiatur, quia contraria contrarijs curantur. Similiter ẽt conuersionis tẽpore maiori tentationis feruore impugnantur, quia senes & pueri molestius ferũt ieiunia & labores. Itẽ in vere vtendum est frigidis, & siccis. Ne. n. per desiderium vanæ gloriæ feruor sanguinis ebulliat, necesse est, vt animus frigus tẽtationis, & sterilitatem siccitatis ad memoriã reducat. Vtatur ergo hmõi beneficio dietæ, vt sanior sit in vere, ne in initio cõuersionis appetatur amor laudis. Nota etiam ꝙ in vere ex calore, & humore temporis aperiuntur pori terræ: procreantur diuersi coloris herbarum, & arborum flores: & sic in anima pœnitentis cõuersi ad Deũ diuersi gñis virtutes oriũtur, & fit quasi nouum ver interius in mente. Vnde in Psal. Ver & æstatem tu plasmasti ea: in vere intellige nouiter conuersos mansuetudine temperatos, in æstate prouectiores igne charitatis feruentes. In hoc ẽt tempore sol ascendens. tria signa dicitur obtinere: Arietem in initio, Cancrum in medio, Geminos in fine. Attende ergo in Ariete ducatum, in Tauro iugum, in Geminis consortium, Ducatum prelationis, iugum subiectionis, consortium, cognationis, vt scias pręesse subesse, & coesse. Solet etiam hoc tempus inconstans esse, modo pluuiosum ex uicinitate hyemis, modo siccum ex uicinitate ęstatis, modo eadẽ ratione frigidum, modo calidum, & ideo hoĩes citius infirmãtur in Martio, quia cum corpora humana aperta sint ex calore statim corrumpũtur ex subito frigore. Sic nouiter siquidem conuersi, inconstantię motu solent agitari: & licet corda eorũ sint aperta calore dilectionis, tñ corrũpuntur qñq; subito frigore improuisę suggestionis. Et modo inundatione præcedentium delictorũ quasi puluis humectantur, modo vero desiderio cœlestium quasi sol radio desiccantur. Prouidendum est autem ne infirmitas quę in frigore hyemis orta fuerat, in Martio, idest in initio conuersionis redeat & occidat.

Psal. 73.

Tertius status hoĩs est sub feruore dilectionis: & istũ statũ mentis signat tempus æstatis.

Primo enim in hoc tẽpore fit augmentatio caloris, per quã scilicet designatur, ita contra peccatum. Nam quanto plus abundat charitas tanto plus odio habetur iniquitas. Item in hoc tempore melius se hñt phlegmatici, peius colerici, melius decrepiti, peius iuuenes. Senes enim, & phlegmatici frigidi sunt, & humidi, ideo isti melius se hñt si infirmantur in æstate, idest in contrario tempore: citius enim pñt curari, quia contraria contrarijs curantur. Sed iuuenes, & colerici qui sunt calidi, & sicci ex consimili tempore peius se hñs, uidelicet si nimis alta sapiant si nimis prelationis desiderio succensi calent. Vnde in hoc tempore pessima est infirmitas, quę uenit ex colera, minus mala quę ex phlegmate: quia augmentatur materia infirmitatis ex consimili natura tẽporis In hoc igitur tẽpore utile est uti frigidis, & humidis. Vtatur ergo frigidis, i. considerationibus timorem inducentibus ad reprimendum nimiũ calorem. i. nimiam prẽsumptionem indiscreti feruoris. Vtendum ẽt est humidis,

dis,i. considerationibus ad fletum inducētibus contra ariditatem superbię, quę.s.quandoque prouenit ex nimia confidentia sui. Unde ad hoc valet considerare casus,& lapsus sanctorum virorum, & ēt humilitatem & lachrymas eorū, ut David, & Petri Apostoli,& aliorum similium. Item in hoc tempore ascendit sol usque ad Cancrum, & fit ibi æstiuale solstitiū. Solstitium aūt solis est in via charitatis summus gradus amoris, s.ut nihil ultra Deum sine supra dirigatur. Vocatur ēt Cancer tropicum signum,i. conuersiuum, ut ab amore Dei conuertaris ad amorem proximi. Hic est enim regressus à Cancro ad Virginem, a feruenti amore Dei usque ad castum amorem proximi. Sol aūt in eadem æstate tria signa dicitur obtinere.in principio Cancrum. In medio Leonem,in fine Virginem, ut habeatur charitas in Cancro ad proximū in conuersione cōpassionis, in Leone vigilantia circunspectionis, in Virgine in puritate dilectionis. Cancer vero retrograditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo est quæ carnalem commixtionem adhuc ignorat. Huius ēt temporis proprium est radices herbarum,& arborū siccare. Sicca enim est species huius mundi,& siccantur herbarum, & arborū radices, dum nullo terrenæ delectationis humore nutriuntur fideles.

Quartus status aīæ, est sub maturitate discretionis siue perfectionis, quam designat tempus autumni. Nā primo in autumno crescit melancolia, per quam significatur tristitia de peccatis: quia quanto plus accedis ad maturitatē sensus, & ætatis, tanto magis debet crescere immēsitas doloris de defectib⁹,& peccatis. Unde Eccl. Qui addit sciētiam, addit dolorem. Item in hoc tēpore melius hūt sanguinei, peius melancolici, peius senes, melius pueri. Habuisti per sanguinē dulcedinem charitatis, hēs nunc per coletā magnam tristitiam de peccatis. In veræ vitæ nouitatem, in autumno maturitatem, ut temperes maturitas vitæ nouitate, vitę nouitas consilij maturitate, ut nouiter conuersus peruenire desideret ad maturitatē pfectionis. senex recogitet quàm feruens fuerit in initio conuersionis. Si ergo sic in uere, & autumno ætates humores alternādo consideras in contrarijs temporibus, vtrorūque naturas incolumnes seruas. Item oportet in hoc tempore uti calidis,& humidis. Non enim sufficit ad conseruandum animæ sanitatem, siccati ab humore voluptatum, refrigerari ab æstu vitiorum, nisi ēt infundaris supernæ cōtemplationis rore,& sancti spiritus simul accendaris amore. Item solet in autumno sol tria signa obtinere. Librā, videlicet in principio, Scorpionem in medio, Sagittarium in fine Libra, in qua Sol existens æquinoctium facit, æquali lance ponderat dies,& noctes, & tu æquali lāce pōderes bonas, & malas operationes. Scorpio vero cauda minatur, aculeo pungit, eculeus in cauda dolor est in fine. Cum aūt ad maturitatem ætatis perueneris, time periculum mortis: Sagittarius autē ex duabus naturis constat, ferina scilicet,& humana: superior vero homini, inferior vero assimilatur animali. Qui vero rationabiliter viuunt, digni sunt cœlo: qui vero bestialiter, digni sunt inferno, arcum tenet idest sagittam facit. Et autem iustorum arcus, spiritualis intelligētia, corda doctrina, sagitta verba doctrinæ, pharetra vero memoria. Hunc arcum tetendit dominus & parauit illum. Arcum enim nobis parat dominus, cum nobis sacræ scripturæ intelligentiā explanat. Ex hoc arcu mittuntur, sagittæ potentis acutæ quæ sic uulnerant, ut corda transfigant. Nouit enim dominus (ut dicit beatus Augu.) sagittare ad amorē. Hac sagitta uulnerat cor hois deuoti, ut dicat. Vulnerasti cor meum. Vtinam percussus per hac iacula, morerer mundo. Can. 4.

Superbiæ multiplicis effectus describuntur qui ex varijs Martis cometæ tonitruiq; ac venti exemplis peracutè eliciuntur. *Cap. LXXV.*

SVperbia est similis Marti, Mars (secundum Pto.) disponit natum ad mobilitatem & animi leuitatem, iram & animositate: quæ omnia competunt superbiæ. Nam facit hominem mobilem,i. inconstantem. Est enim (secundum August.) superbia peruersæ celsitudinis appetitus, & ideo est sicut quidā uentus, quæ excelsas summitates arborum,i. elatas mentes hominū commonet,& eas firmas & quietas nūquam esse permittit. Aug. de ci. Dei. Item facit animum leuem. Nam sicut ligna desiccata ab humore aquæ efficiūtur leuia. Ita per superbiam consumpto humore gratiæ, efficitur mēs leuissima, & est superbus animus, ueint uter uento plenus. Iob. Leuis erit super faciem aquæ. Iob. 24. Item facit hominem iratum & animosum, scilicet, ut nimis audeat,& nihil sufferat: propter quod dicitur Pro. quòd inter superbos semper sunt iurgia. Pro. 14.

Item superbia assimilatur cometæ propter quatuor.

Primo pp ascensum, q a cometa siue cometes nihil est aliud quā uapor terreus & grossus, cuius partes sibi multū coniacent, quia.s. est bene cōmixtus, & uiscosus ascendēs paulatim ab inferiori parte aeris ad superiorem, s. ultra mediū frigidæ regionis aeris ad illā partem,s. ubi aer concauitatem ignis contingit quæ dicitur regio æstus,& ibi talis uapor diffunditur, & inflāmatur,& in medio remanet superspissus,& ibi etiā cōtinuè nutritur de thesauro suo qui sub eo est, scilicet de ipso fumo paulatim ascendente, & ideo est in medio flamma alba valde, & spissa. Illud aūt quod distat a medio diffusum est ad latus alterum,& est tenue, & ideo hēt flammam tenuem ad modum nubis albæ, & hæc uocatur coma. Et hoc Constantinus dicit concordās, scilicet cū Aui & Algazel. Cōst. in methe. Ex his autem habetur, quòd Cometa est ex napore terrestri nimiū exaltato, igne inflammato continuè eleuato, & comato siue caudato. Et talis est superbia hominis, quæ in altum se erigit, uehementer incenditur, continuè ascensum petit, & caudam post se trahit Primum est contra naturam, quia homo est naturæ terrestris tā origine, quàm resolutione, quia de terra est, & in terram redit: terre autem cum sit grauis, non est ascēdete, sed descen-

dere. Ex quo patet, q non est hominis superbire, sed potius se deijciendo humiliare Et ideo Eccle. exprobando dicitur ei. Quid superbis terra, & cinis? Secundum autem. s. igniti, quia homo superbus frequenter, & faciliter pro modico indignatur, & excandescit in iram. Hoc inquam inest ei praeter naturam. Non n. ex natura ppria vapor haber caliditatem, sed potius frigiditatē, cum terra sit elementum naturaliter frigidum: inest ergo illi inceusio ex loco ad quem eleuatur. Sic homini est praeter natutam, q feruescat in iram nimiam, cum homo sit animal mansuetum natura. Inest ergo inflammatio iracundiae ex ipsa elatione superbiae. Eccle. non est creata a Deo hominibus superbia, nec iracundia nati mulierum. Est & superbiae proprium expetere in hominibus continuum incrementum, & iō nunquam quiescit, quia semper petit ascēsum, secundum illud Ps. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Patet etiam q superbia, dum semper vult praeire, aliorum sequelā expetit tanquam caudam, vel comam habere. Nullū enim vult se praecedere, sed omnes retro venire. Et ideo dicitur Apoc. quòd cauda draconis trahebat tertiam partem stellarum coeli.

Eccl. 10

Eccl. 10

Psal. 37.

Apo. 12.

Secundum, superbia assimilatur cometae pp aspectum, quia cometes de die non apparet, sed solum de nocte conspicitur: quia s. homo superbus dum lucem gratiae amittit, tenebras ignorātiae necessario incurrit. Iob. Immanibus abscondit lucem, idest superbis. Vnde glosa dicit ibi, q immanes sunt q se elatis cogitationibus extollunt quibus lux absconditur, quia veritatis eis cognitio denegatur.

Iob. 37.

Tertio propter motum, quia cometae rotātur ad modum stellarum, & sequuntur eas quousq; abscondantur, & per hoc Alpetragius in astrologia sua noua probat ignem moueri circulariter, quia s. iste vapor incensus ei adhaerens in circuitu rotatur Vnde & Pto. in centiloquio propositione tertia, uocat cometas secundas stellas, secundum expositionem Hali, & Abraam, & Bugafari Sit etiam superborum est proprium inuolutiones & circuitus quaerere, secundum illud Ps. In circuitu impij ambulāt, q a du interiora non appetunt, in exteriore labore fatigātur.

Alpetr.

Pto.

Psal. 11.

Quarto propter signum, quia cometę signant mortem magnorum, destructionem regnorum, & concitationem bellorum. Vnde recitat Sene. quòd post mortem Demetrij regis, parum ante bellum Achaycum, cometa fulsit non minor sole secundum apparentiam. Similiter ante aduentum Caroli Comitis Prouinciae, & fratris Regis Franciae, qui erat per Papā Vrbanum factus Rex Siciliae, & uocatus ab eo ut ueniret in regnum, quod s. fuit anno Mcclxiiij. sequenti anno domini Mcclxiiij. apparuit cometa maximus in mense Augusti iuxta signum Cancri, paulatim procedens uersus meridiem, donec ad stellationē Orientis appropinquauit, & nunc ad vnam partem, nunc ad aliam dirigebat comam durauitque per plures menses, cuius coma se extendebat in longitudinem per quartam partem nostri hemisperij. Et sequenti anno s. anno domini Mcclxv. debellatus est Manfredus cum exercitu suo per dictum Regem Carolum apud Beneuentum, vbi ipse Manfredus occubuit cū magna strage gentis suae. Rō aūt praedictae significationis cometa: est, quia cometae sunt de complexione Martis & sunt ab ipso, ut a primo efficiēte licet coniunctio eius cum Ioue augeat hoc. Dominium autem Martis signat mortem violētam qua magis moriuntur magni quàm parui. Et quia Mars est inclinans ad iram, concitat calorē regētium populos, cuius commotio fortior est in magnis q in paruis. Haec omnia signata p cometas superbiam sequūtur. s. occisio magnorum, dum unus contra alium insurgit ex superbia. Et ideo dicitur Isa. De Rege Caldeorum superbo: Tu vulneratus es sicut nos, & nostri simi lis effectus es, detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. Item destructio regnorum, quia s. per superbiam diuiduntur gentes, & regna, & omne regnum in se diuisum desolabitur. Item concitatio bellorum. Vnde Prouer. Arma, & gladius in manu superbi.

Sen. de na. quę. lib. 3.

Item superbia assimilatur tonitruo.

Luc. 11

Pro.

Primo, quia tonitruum oua auium pullificantium laedit. Et similiter superbia opera spiritualium uirorum destruit, Augu. Superbia bonis operibus insidiatur, ut pereant. Et ideo Grego. dicit, q perit omne, quod agitur si non in humilitate sollicitè custoditur. Ps. Fulgura coruscationes, & dissipabis eos. Fulgur. n. & coruscatio fit in tonitruo, secundum illud Ps. Vox tonitrui tui in rota illuxerunt coruscationes &c. Superbi. n. spiritualiter dissipantur, q a tonant seipsos magnificando, fulgurant, alios despiciendo, coruscant, opera sua ostendendo. Et nota q uox tonitrui. i. superbi dicitur esse in rota: quia q eq d etiam de alijs dicit, in laudē propriam reflectit.

Aug. in Reg.

Grego. mor.

Ps. 143.

Psal. 75.

Secundo, quia tonitruum praegnantes abortire facit. Et similiter superbia bona proposita in corde praeconcepta ne pariantur. i. ne opere cōpleantur efficit unde monetur homo Eccl. Age conceptiones tuas nō in delictis & verbo superbo.

Eccl. 32.

Tertio, quia tonitruum turres altas concutit, & aliquando deijcit. Quia s. superbia perfectissimos uiros inuadit, & aliquando etiam eos uincit. Ipsa etiam deiecit angelos de coelo, & hominem de paradiso Sap. Ab initio cum perirēt superbi gigantes &c. Sunt enim gigātes omnes viri virtutibus eminentes, quos dum elatio superbiae uincit protinus perire facit. Vnde Apoc. Dicitur quòd facta sunt tonitrua. Et postea subditur, quod ciuitates gentium ceciderunt. Quasi enim quaedam tonitrua sunt hominū superbiē tium corda: quae tamen ciuitates deijciunt, quia ipsa munimēta uirtutū annihilāt, & destruūt.

Sap. 14.

Apo. 16

Quarto, q a tonitruū arbores euellit. Quia s. superbiae uitium etiam homines actiuos & fructuosos subuertit. Eccle. Radices gentium super borum arefecit Deus. Nam sicut perit fructus arboris arescente radice, ita perit uirtus boni operis superbiente corde.

Eccl. 10

Quinto, quia tonitruum magis in altis locis quam in infimis laedere consueuit: quia videlicet elationis tentatio magis eos qui sunt in sublimi

blimi quàm eos qui sunt in humili inuadere consueuit, Isa. Væ coronę superbiæ siue accipias de corona clericorum seu prælatorum siue de corona dominorum & regum.

Isa. 28.

Sexto, quia tonitruum diuersimodè lędit, & percutit. Et ponuntur præcipuè quinque modi percussionis, & fulminationis tonitrui, qui satis congruè superbis, & tyrannis hominib. adaptantur.

Primus est, quia ex tonitruo quandoq; egreditur sagitta quæ dicitur Telatonitrui, & de huiusmodi sagittis dicitur in Psal. Et enim sagittæ tuæ transeunt, uox tonitrui tui &c. Hæc autem sagitta scindit & incendit quicquid inuenit. Generatur enim talis sagitta in nube uiridi profunda ex uapore sicco ibi inflammato hoc mõ, quia naporalis commixtio terrestris uaporis incenditur, & cum tangit uiridem nubem in qua est inclusus, quæ est iam in cõuersione ad aquã, conglutinatur ut farina in pasta. fortissima aut incensio obuiat, ita q humore nubis nõ extinguitur, & sic conglutinatus napor fit humidus, & ideo in inferiori parte acuitur, vbi primo incipit distillare, & est grossus in parte, & sic postea induratur in lapidem: qui s. est rubeus, & ad modũ sagittæ inflãmatus, egrediens scindit, & incẽdit quicquid inuenit. Quasi ergo sagitta lapidea in resolubili nube est cor tyrannicum, & superbum in mortali carne. Hæc sagitta est lapidea, ignea, acuta, & noxia, & talia sunt su pborũ, & tyrannorũ corda & opera. s. lapidea per duritiam crudelitatis, ignea per ambitionẽ dignitatis, acuta per astutiam malignitatis, & noxia p uiolentiã potestatis, & iõ non immerito tonitruum superbię formidatur, tales sagittas emittens. Vnde in Psal. voce tonitrui formidabunt.

Psal. 79.

Ps. 108.

Psal. 9.

Secundum modus percussionis tonitrui est quando talis vapor terrestris est minus conglutinatus & in nube minus aquosa: tunc. n. nõ cõtinuatur, sed incensus ibi egreditur cum impetu, & scindit iterum & incendit: sed non scindit, nisi ligna & nõ lapides nisi raro. scindit autem ex impulsu & incendit ex inflammatione. Et huic assimilatur illorum superbia qui impulsi fastu gloriæ, uel malorum suggestione, & inflammati impetu iræ, non lapides duros. i. nõ sibi resistere ualẽtes, sed ligna mollia. i. impotẽtiores, & sibi resistere non valentes inuadunt. Ps. Deum superbit impius incenditur pauper.

Tertius modus est qui scindit corpora solida, sed nõ rara, & hic est uapor rubeus clarus, q nunquam facit lapidem, & sua flãma nunquã separatur a uapore, & hic nunquã scindit, nisi sint valde cõpacta corpora, quæ sunt magnæ quantitatis, quia hęc resistunt, & hic interficit hoĩes, & apparet in eis odor combustionis, & non videtur vulnus. Quia cum vapor sit subtilis intrat sine uulnere, & si inuenit aurum, in bursa consumit aurum, & nõ lædit bursam: q a bursa, ut rarum corpus dãs locum, ptrãsitur de facili Aurum autẽ, ut cõpactum resistit, & iõ qñq; minuitur in partes, qñq; in puluerem. Vnde aliqñ accidit, quòd perforauit gladium, & non læsit vaginam. Huic autem assimilatur superbia eorum

Iac. 4.

qui solum magnis, & potentibus se opponunt, subiectis autẽ, & impotentib. se opponere dedignatur, sicut dicitur de Leone, q fortia animalia inuadit, sed uilib. subiectis ignoscit. Talis (sicut dicit Augu.) fuit antiquitus superbia populi Romani, qui s. sibi uoluit per poetam in laudẽ suam ascribi, quod nostra scriptura sacra attribuit soli Deo, s. sibi proprium esse parcere subiẽctis, & debellare superbos, quod attribuitur ipsi Deo, qui superbis resistit. humilibus autem dat gratiam.

Est & eiusdem uaporis alius quidem modus, cum ex minus aquea nube egreditur, quia subintrat, & nõ lædit diuidendo, uel apertè incendendo, sed est coruscatio rubea ualde nociua, & illa nocet uineis, sicut dñt uinitores, & pcipue botris illis, q sunt multis folijs cooperti, cum p aliquod foramen proijcit coruscatio illuc vaporem cum radio suo, eo q illæ vuæ se euaporare non pñt. Et hæc coruscatio non adeo est nociua corporib. cum directè cadit, sed suus radius ei quem attingit, est nociuus, quia corrumpit ipsum, eo q hoc sit de natura illius uaporis. Vnde hac de causa quidem aspicientes inflati sũt in facie, & quidam excecati in oculis.

Huic ergo assimilaĩ superbia, & malitia quorundã ꝓditorum, qui minus habet de nube aquea. i. de humanitate & pietate, & habent coruscationem rubeam. i. astutiam malignam, & iccirco non manifestè, sed occultè, & ꝓditoriè lædunt, & bonorum opera quæ p fructus vineę significãtur per aliquod foramen. i. per aliquem maliciosum modum calumniare, impedire, & dissipare conantur, & non solum suos aduersarios directè sibi oppositos, tales lędunt, etiã sibi adhærentes freqñter lędunt, & decipiunt fraudulenter, quod est quasi eos excecare. Nã latenter alium fraudare est lumen ei agnitionis subtrahere. Quartus modus est vaporis albi q egreditur in flamma sicca nõ coadunata, & iõ spatgitur aer, sed tñ egreditur magno impetu p p nubẽ ꝓfundam in qua est, q̃ est aquosa multum, & iõ scindit, & scindendo extinguitur, ita q ea quæ scindit uidentur alba, & non apparent in eis signa combustionis: & qñque interficit qñ est bene fortis impulsus, & qñque propter suã disgregationem percutit in loco uno, & non lædit locum, iuxta cum stantem, sed pcutit eum qui stat remotè: quandoque etiam reflexus a pariete vno progreditur ad alium, & percutit illum. Et huic assimilatur superbia eorum qui quanquam videntur alibi, idest mansueti, & pacifici, tamen habent spiritum in naribus latentem, & ideo quandocunq; reputant se inhonoratos subito accenduntur, & cum magno ualde impetu ꝓsiliunt ad nocendum, & quandoq; ad occidendum cum fortiori ira impelluntur, & q a ira tollit eis discretionem, qñque non discernentes quod faciunt modo prosiliunt ad lędendũ unũ, mõ aliũ & qñq; talẽ q est ab offendẽte remotus, & sine culpa. Sed qñq; talium ira cito post factũ extinguitur dolent de eo qđ fecerũt. Sed notandum est, q aliqñ talis uapor fulminis tam debilis est, q pertingens ad hominem consumit

sumit vestem, vel aliquod huiusmodi, & extinguitur, & cessat eius violētia, & nō lędit. Sicut ego vidi quēdam in terra originis meæ, s. in Castro Sancti Geminiani, quod est in partibus Tusciæ, propè ciuitatē Florentiæ ad viginti miliaria, q de seipso referebat, q a fulmine tonitrui subito percussus in terrā corruit stupidus, & cum post lōgam moram ad seipsum redijsset lūbare brachatū suarū quod scilicet de corio fuerat totaliter cōsumptum siue exustū reperit, in carne vero sua vel corpore nullam læsionem inuenit. Cuius ego rōnem vel causam existimo extitisse, q a vapor ille fulmineus ꝓpter debilitatem suæ adustionis alterauit q d e siccum quod sibi prius occurrit, scilicet ipsum coriū; humidū aūt post ipsum inuentum, vt erat caro vel sanguis, nō fuit sufficiens vel potēs alterare, nisi forte, quod pilos circunstantes insensibiliter incēdit, quia pili sunt valde inflāmabiles. Huic ergo vapori debili assimilatur eorū superbia, q sicut cito indignātur, ita cito reuocātur & ideo ex eorum indignatione vel elatione parua vel nulla dāna sequuntur. Sic Dauid prouocatus contra Nabal Carmelicum cogitasset eū extinguere & nō derelinquere ex eius familia vsq; ad mingēte ad parietem, ꝑ vxorē eius Abigail subito est placatus, ita qđ nullū dānum eidem postea fecit. Quintus modus est eiusdē vaporis ex nube debilitata, & ille nihil nocet, quin statim ad tactū aeris extinguitur, & retūditur, ita qđ cessat incēdiū eius, & violētia pulsus: & huic assimilatur superbia eorū q libēter nocerent si possent, sed debilitati paupertate vel aliquo timore q escūt, & dimittūt, nullū nocumentū inferentes.

1. Reg. 25.

Item superbia assimilatur vento. Primo quia ventus est aeris concitatiuus, turbatiuus, & obscuratiuus, siue inspissatiuus. Nā superbia intelligētias mētis obscurat, corda ad malū incitat, & hominum pacem perturbat. Ezechie. Vētus turbinis veniebat ab aquilone, idest superbia ꝑturbans venit, & orta est a demone. Secūdo q a ventus est in mari tempestatis generatiuus, vndarum eleuatiuus, & per cōsequens mari inflatiuus, & in partes contrarias extensiuus, & ideo nauigātiū summersiuus. Quia superbia in mūdo bella, & rixas concitat: vndas, idest affectiones humanas extollendo eleuat: mare etiā cordis inflat, & in partes contrarias separat, donec nauigantes in naui pœnitentiæ omnino summergat. Ioan. Mare vento magis flante exurgebat. Matt. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim ventus contrarius.

Eze.

Io. 6. Mat. 13

Tertio, quia ventus, est montiū concussiuus, & diruptiuus domorum subuersiuus, & arborū impulsiuus, & eradicatiuus. Videlicet, quia superbia etiam viros eminentes spiritu pulsat tentādo & subuertit assentiendo Reg. Spiritus grādis, & fortis subuertēs mōtes, domos diruit, & collegia diuidēdo Matt. Flauerunt uenti, & irruerūt in domum illā, & facta est ruina eius magna. Prouer. Domus superborū demolietur dominus. Arbores, idest homines fluctuosos, & multis gratijs ditatos al quando eradicat destruēdo, deijciendo Sap. Si in ramis in tempore germinauerint infirmiter posita à vento cōmouebuntur, & à nimietate vētorū eradicabūtur, cōfringentur rami inconsummati, & fructus illorū inutiles, & acerbi ad mādūcādū & ad nihilum apti, Eccl. Substātia superbi eradicabitur.

3. Reg. 16. Mat. 7. Pro. 5. Sap. 4. Eccl. 12

Quarto, ventus est spumæ in aqua generatiuus, vesicæ inflatiuus, & extensiuus, palearū, & puluerum leuatiuus. Quia superbia quē aduersitate nō deijcit in spumam vanitatis si pōt adducit, & per vanam gloriam inflando, & eleuādo summergit. Sapi. Spes impii quasi lanugo est quæ a vento tollitur, & tanquam spuma gracilis quæ à ꝓcella dispergitur. Apoc. Timeo ne inflationes, & seditiones sint inter vos. Deute. Tumentes superbia ascendistis &c. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciem venti.

Sap. 5. 2. Cor. 12. Deut. 1. Iob. 21.

Quinto, quia ventus est in aqua dissimilitudinis, & inæqualitatis inductiuus, & multarū ægritudinum causatiuus, quādo scilicet in corpore generatur vel ibi includitur, scilicet, quia superbia dissimilitudines voluntatū, & in æqualitates rerum procurat. Vnde multas ægritudines in animo generat Eccl. synagogæ superborum non erit sanitas. Eccl. Mirabilis prorsus infirmitas, quomodo venit sic reuertetur Quid ergo prodest ei, quod laborauit in ventum?

Eccl. 3. Eccl. 5.

Superborum natura ex pluribus montium, colliū, fluctuumq́, proprietatibus ac exemplis facillime pernoscitur. *Cap. LXXVI.*

Svperbi assimilantur montibus.

Primo quidē, quia sunt tumidi. Mons. n. secundum Isido. est tumor terræ. Superbi enim terrenis diuitijs præcipue intumescunt. Deute. Tumentes superbia ascendistis in montem.

Isi. Deu. 1.

Secundo, quia sunt elati. Nam montes se in altum erigunt: vnde secundum Isido. dicuntur montes, quasi eminentes Superbi enim per elationem mentis erigunt se in altum. Iob. Vir vanus in superbiam erigitur, & Psa'. Ascendunt montes scilicet per superbiam se extollendo.

Iob. 11. Ps. 103.

Tertio quia sunt terreni idest de terrenis cupidi. mons enim pede solum terram tangit, q a superbi affectū suū solum in terrenis ponunt: sunt enim velut animæ pedes, ipsius affectiones: Ps. Nō veniat mihi pes superbiæ. Hier. Nolite eleuari, q a dominus locutus est. Date domino Deo vestro gloriam antequam offēdāt pedes vestri ad mōtes caliginosos: expectabitis lucem & ponet eam in vmbram mortis & caliginem, quod si hoc non audieritis, In abscondito plorabit anima mea a facie superbiæ.

Psa. 35. Hier. 3.

Quarto quia montes sunt nubium generatiui, & per consequens aeris obscuratiui. Exo. Operuit nubes montem. Quasi. n. nubes in montibus, sunt terrena desideria vel appetitus dominandi in superborū cordibus; & ex his aer obscuratur, idest mens & ratio errat & offuscatur. Exo. Erat nubes tenebrosa.

Exo. 24. Exo. 14.

Quinto, quia sunt turbinum & ventorum & fluminum plus quam valles passiui. Quia scilicet superbi turbationes, percussiones, uiolentias, deiectiones frequentius patiuntur, & ideo contritionibus

contritionib.& dolorib.implētur. Abac. Cōtriti sunt montes seculi Et in eodem, Doluerūt mōtes. Exod. Cœperunt audiri tonitrua ac micare fulgura,& nubes densissima operuit montem.

Abac.3. Exo.19.

Sexto, quia montes sunt niuium diutius seruatiui. Quia s. superbi sunt niuis.i. frigoris malitiæ,& peccati diutius retētiui. unde in hoc frigore malitiæ diabolus hominem superbum ad æternum interitum trahit. Quod figuratum est Patal. Vbi Banaias interfecit leonem tempore niuis. Leo significat superbum quem in tempore niuis.i.in frigore malitię diabolus extinguit, Vnde in his montibus frigidis superbiæ, multi pereunt æterna morte, Regum incliti Israel super montes tuos interfecti sunt.

1. Para. 10. 2. Reg. 1 Isa. 41.

Item superbientes de pulchritudine siue fortitudine corporis assimilantur collibus. Nā collis est tumor terræ breuis: unde & dicitur tumulus quasi tumens tellus. Nā superbi tales de vanitate intumescūt, quia de terra.i. de corpore,& cito uastātur, q̄a breues dies homini sunt,& iō mors sequens hanc superbiā collium in puluerē redigit. Isaia. Colles quasi puluerem pones. & iō talis superbia multum decipit,& fallit gloriantes,& cōfidentes in ea. Hierem. Verè mēdaces colles fuerunt. Fallax.n.gratia, & uana est pulchritudo & simile est de fortitudine. Vnde Hier Non glorietur fortis in fortitudine sua.

Hiet. 3. Pro. 31. Hier. 9.

Item superbia assimilantur fluctibus maris. Primo, quia fluctus se mutuo collidunt,& similiter superior mutuo se innadunt,& lædunt, & hoc est de diuina sententia, ut superbi se inuicem,& deijciant,& expellant. Eccl. Cōmouit illos quasi fluctus maris, uiros potētes, gigantes migrare fecit. & vagati sunt in gētibus alienis.

Eccl.29

Secundo, quia fluctus nunc sursum, nūc deorsum mutuo se impellunt. Similiter supbi nunc extolluntur, nunc deijciuntur. Vnde al iquādo superbi sunt in exaltatione. Psal. Exaltati sunt fluctus eius, quandoque vero in fractione siue deiectione. Iob. Confringes tumentes fluctus tuos. Quasi enim mare tumentes fluctus suos confringit cum mundus ipse, seuiens, potentes & superbos opprimit.

Ps. 106. Iob.38.

Tertio, quia fluctus spumam & uentum gignunt, Similiter supbia gignit spumā iniquitatis,& uentum uanitatis. Vnde dicitur in epistola Iudæ, Hi sunt fluctus feri maris, despumātes suas cōfusiones. Iaco. Similis est fluctui maris, q̄ a uento scilicet uanitatis, mouetur & circūfert.

Iuda. Iac. 1.

Quarto, quia fluctus arenulas innoluunt, & superius secum ferunt, sic superbi inuoluunt alios minores secum.i. ad consensum suæ supbiæ trahunt: sicut Lucifer traxit alios angelos. Exo.inuoluit eos dominus, idest inuolui permisit, in medijs fluctibus.

Exo.14.

Quintò, quia fluctus pisces allidunt: q̄a supbi alios quos inueniūt molles,& impotētes psequuntur,& opprimunt. Vnde Iob. In persona sic oppressi conqueritur dicens, pedes meos sub uerterūt, & oppresserunt quasi fluctib. semitis suis dissipauerūt itinera mea. insidiati sunt mihi,& prçualuerunt, & non fuit q̄ feret auxiliū.

Iob.30.

Sexto, q̄a fluctus maris naues in periculo ponunt. Per naues intelliguntur ecclesiæ quas superbi persequuntur. Math. Vēti & fluctus in naui. Venti, tentationes dem onū, & fluctus.i. persecutiones superborum, in naui.i. in ecclesia Christianorum.

Mat.4.

Septimo, quia fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt. sed vel omnino deficiūt, vel se agitāt,& ꝓpellunt similiter superbi semper sunt inqeti in se, & ēt in alijs quousq;, vel ipsi deficiāt, vel alios, vnde volūt ꝓpellant. Isa. Impij quasi mare feruēs, qđ q̄escere nō potest: redūdāt fluctus eius in cōculcationē & lutum,& nō est pax, dicit dominus Deus impijs.

Isa.57.

Item superborum scientia, sicut inflat eos in corde, ita reddit eos tumidos in locutione,& iō assimilatur aqua montana. Aqua enim montana q̄ extra ebullit cū diu bibit, facit gulas strumosas,& propter nimiā frigiditatē multiplicat phlegma grossum in gutture. Aqua enim montiū est sciētia superborum, quæ strumositatē facit in gutture.i. tumorē in voce siue locutione. Nam facit eos verba fatuosa, & ampullulosa ꝓferre, secundum illud Hora. Proijcit ampullas, & sexquipedalia verba. & ideo superborum fastuosæ locutiones sunt aquis sonantibus similes, quia magnum sonitum faciunt & nihil distinctum seu rationabile proferunt, Psal. Sonuerunt,& turbatæ sunt aquæ eorum. Iob. Verba illius non sonant disciplinam.

Hor. Ps 45. Iob. 34.

Ex Mercurii tribus proprietatibus, temperantiæ perfectiones eliciuntur. Cap. LXXVII.

Temperātia assimilaf Mercurio ꝓpter tria. Primo propter dominiū, q̄a Mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lucanus loquēs de Mercurio ait, Quē Deus aquarū percussit. Similiter tēperātia aquis cōcupiscētiæ dominaf,& fluxum carnis.i. luxuriç lubricitatē restringit. Vnde sine tēperamento virtutis huius, murus cōtinentiæ ruit. Eze. Dic ad eos q̄ liniunt absq; tēperatura, q̄ casurus sit. Illi enim absq; tēperatura liniunt, qui carnem suam innumeris delitijs nutriunt, & quia non eis adest temperātiæ modus, cadit protinus continentiæ murus.

Ezech. 14.

Secūdo, propter effectū, q̄a scilicet Mercurius conceptum, vel natum sub dominio suo disponit ad sapientiam. Vnde a sapiētibus Deus eloquentia dictus est, Et ideo gentiles vocauerunt Paulum Mercurium, quia ipse erat Dux uerbi. Similiter temperantia tam ciborum, quam venereorum, disponit ad sapiētiā. Quod signo naturæ ostenditur seu creationis. Nā Deus corpua hominis, qui præceteris animalibus sapientia pollet, in maximo temperamento continuit,& æqualitatem complexionis inter omnia corpora maximè reduxit. Cor. Deus temperauit corpus &c. Et ideirco nos ipsum a superfluis & inhonestis temperare debemus. Dicitur etiā Mercurius fuisse Deus palestræ (secundum Isid.) eo quòd cum sole luctatur uolens eum superare, semper enim iuxta solem graditur, nunquam plus distans ab eo, quam per tres gradus. Vnde raro videtur, quia ferè semper sub radijs solaribus

Act.14. 1. Cor. 12.

bus occultatur. Hæc luctatio cū sole, est pugna carnis cum ratione volentis eam superare. hæc luctam caro excitat, sed temperantia sedat ipsam carnem, tōni subijciēs, vt eam sequatur, & iuxta eam vadat, sicut Mercurius iuxta solem.

Tertio propter principatū. Nā (secūdū Ptolo.) sub Mercurio sunt Gemini, regnat in virgine, in piscibus regnū eius abscedit. Sic temperātiæ subsunt gemini. i. sensus corporis, q sunt geminati, vtpote quia duæ sunt aures, duo oculi, duæ nares. i. duo foramina narium, & sic de alijs. Habet enim tēperātia sensus corporis refrenare, & castificare. regnat in Virgine q a potissima rēperantiæ species est virginitas: sed deficit in piscibus, idest in his q viuūt in aquis delitiarū. Perit enim castitas in delitijs, sicut Ber. dicit.

Ber. in epi.

Nonnullis venti temporisq; similitudinibus, fortius atque crebrius pœnitentes quam peccatores tentari declaratur. Cap. LXXVIII.

Tentatur fortius, & frequentius pœnitens quam peccatores. Et hoc apparet per similitudinē vēti. Nā (sicut Seneca dicit) circa aurorā fit vētus, q a tūc vapor ventum faciēns est collectus, & radius solis appropinquās percutit gelidū aerem. Sed in prima parte noctis raro fit vētus, q a ille uapor non est copiose collectus. Per aurorā, ergo intellige pœnitētis conuersionem, per quam nox peccati expellitur, & dies gratiæ illucescit, & tunc diabolus maxime tētationis vētū societate conatur. Sed existēte homine in tenebris, seu nocte peccati, raro fit ventus, quia parū tentat diabolus. Et ideo sup illud Eccl. Fili accedēs ad seruitutem Dei, sta in iustitia & ti more, & ppara animā tuam ad tētationem, notat Greg. dicens. Non ait ad requiem, sed ad ten tationē: q a hostis noster nos adhuc in hac vita positos quāto magis sibi rebellare cōspicit, tanto amplius expugnare contendit. Illos. n. pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos vero vehementius incitatur, cū ex corde nostro, quasi ex iure propriæ habitationis expellitur. Item deficiēte æstu tentationis, abūdant lachrymæ cōpunctionis. Nam in autūno præcipue circa finem, abundāt pluuiæ, eo q calor æstatis qui cōsumebat vapores remissus est, & plus eleuat q̄ consumit. Est enim quasi calor æstatis, feruor tentationis, quo deficiente & tēperie subsequente, sequuntur pluuiæ, idest abūdantes compunctionis lachrymæ. Hiere. Finita est æstas, & ita subditur, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum.

Eccl. 2.

Greg.

Hier. 8.

Tribus de causis timorem in sanctis viris persistere debere, quibusdam similitudinibus exprimitur. Cap. LXXIX.

Timere debēt sancti viri quādiu sunt in carne, quātūcunq; videātur spiritu feruente. Primo, ppter ipsius carnis fragilitatem. Sunt enim similes terræ, quæ licēt p naturā sit solida, igneis tn partibus cū aereis est permixta Sic ēt sancti viri, licēt habeant ex parte spiritus soliditatem sanctitatis, & igneitatem. i. feruiditatem charitatis, tamen immixtam, & coniunctā aeris, idest fragili & passibili carni. Vnde dicitur Math. Spiritus prōptus est, caro aūt infirma. Vn de Apo. Habemus thesaurū in vasis fictilibus.

Ma. 26

2. Cor. 4

Secūdo timent Sācti propter suorū defectuū multiplicitatē: terra enim interius est cauernosa & spōgiosa. Sācti. n. cū se introrsus ad semetipsos reducunt, videtur eis vita sua multis defectibus plena, non solum paruis, sed ēt magni. Sunt. n. defectus vitæ velut concauitates terræ. Cauernæ aūt sunt concauitates magnæ, significantes defectus maiores. Sed velut spongiositates paruæ sunt culpæ, & defectus leuiores. Dum ergo sancti in cōspectu diuini iudicij uitā suā intrinsecus reuoluūt, velut terrā cōcauitatib', sic vitam suam defectibus plenam esse recognoscūt, de quib. apud iudicē vehementer iudicari metuūt vnde Proph. dicebat, Nō intres in iudiciū cum seruo tuo domine. Similiter Hiere. sub terræ similitudine defectus humanæ vitę cōsiderās, dicebat. Aspexi terrā, & ecce uacua erat.

Ps. 142.

Hier. 4.

Tertio timent Sancti suarū cogitationum & affectionū impuritatem, & tentationum impetuositatem. Nā sicut terra in suis cōcauitatibus est diuersorum vaporū susceptiua, & etiam uētorum, quorum violentia aliqñ cōcutitur, rumpitur. & terræ motus maximi interdum generātur. Sic ēt sancti uiri quoq; ex suis defectibus uapores malarū cogitationum, vel immundarum affectionū sentiunt, & ventus subintrātes. i. tentationes vehemētes, per quas cōcutiūtur, & interdum per consensum rumpūtur, & ira fit terræ motus. i. animę motus iu peccatū, Hest. Apparuerunt terræ motus, & turbatio super terram.

Hest 11.

Ps. 90.

Tumor mundanorū assimilatur terræ motui, q semper fit ad latus, & per modum tremoris, non sursum neq; deorsum. Sic enim uapor ille mouetur, qui terræmotum facit. Sursum enim dicitur Deus esse, deorsum infernus: sed quasi ad latus est nobis mūdus. mouet ergo sursum, q timet dominum, deorsum q timet infernū: sed quasi ad latus mouet, & tremunt, q timent mundū, & trāsitorias pęnas. Sed frequentet peccatores timētes, & fugiētes pęnas trāsitoria incurrūt pęnas æternas. Ps. Cadēt a la tere tuo & c.

Bed.

Tribulationes Dei amicis esse apprime vtiles ex terra, marisq; similitudinibus comprobatur. Cap. LXXX.

Tribulationes & amaritudines, & q̄cunq; concussiones, amicos Dei non dissoluunt, sed fortiores faciunt. Vnde sunt similes terræ q̄ (vt dicit Beda,) vndiq; mari cingitur, vndique quatitur & tñ nō dissoluitur, sed potius solidatur: q a dum eius siccitas maris beneficio humectatur partes terræ coadunantur, q̄ alias in puluerē verterentur. Sic ex tribulationum, & amaritudinum circūdatione stillatur mentibus electorū humor cōsolationis internæ, qua anima roboratur, cōsolidatur, & sic in seipsam tota coadunatur, ut p irā, vel impatientiā minime dispergatur. Psal. Firmauit orbem terræ, q nō cōmouebitur.

Psa. 92.

mouebitur. Item tribulationis amaritudo tutiores reddit sanctos viros quam cōsolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur, & natat in amara siue salsa, q̄ in dulci aqua, ex eo ꝙ aqua amara siue salsa grossior, & grauior est dulci. Vnde ī ea natat ouum recēs, & in mari Palestinæ mortuo nihil viuum immergitur. Ideo nauis (vt dictū est) tutius fertur, & natat in amara aqua q̄ dulci. Sic aīa si habet amarā aquam tribulationis: tuta esse potest, quia aut est ei ad purgationem, aut ad augmentū meriti. Sed in aqua dulci consolationum dubitat, ne per eas aut resoluatur, aut forte in eis principaliter premietur, si quid fecisset boni, Vnde Psal. Renuit consolari anima mea. Et iterum Sap. Transeuntes mare ꝑ ratem, scilicet patientiæ, liberati sunt.

Ps. 76. Sap. 14.

Item tribulatio assimilatur mari.

Primo, quia licèt mare nō sit potabile, vel dulce quo ad gustum, est tamē quo ad multa vtile, & proficuum. Nam multarum infirmitatum est curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlcerosos, & scabiosos. Ita etiam tribulatio licèt nō sit delectabilis, sed pœnale carni in sensualitate, est tū vtilis, & proficua spiritui, videlicet, quia sanat infirmitates mentis. Curat. n. hydropicos. i. auaros, vlcerosos, idest superbos, scabiosos, idest luxuriosos qui habent pruritum carnis, quia tribulatio castigat. Vnde Mich. Proijciet in profundum maris omnia peccata.

Miche. 7.

Secundo, q a mare quamuis ex se sit salsum, & amarum, pro dulcedine tū venarum ꝑ quas facit transitum, est sui saporis variatiuum. Similiter tribulatio licèt videaꝰ amara, vt in p̄senti, tū propter dulcedinem, & patientiam eorum q̄ eam temporaliter, & trāsitorie sustinent, mutabitur in æterni præmij dulcorem. Iudith. Fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum.

Iudit. 5.

Tertio, quia mare licèt sit inquietum, est tū propter continuum suæ substantiæ, a sua corruptione conseruatiuum. Sic tribulatio licèt inquietet mentem, vel carnem, tamen conseruat eam a corruptione luxuriæ. Eccl. Malitia vnius horę obliuionem facit luxuriæ. Iob. Recedunt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescat. Aquæ enim. i. concupiscentiæ carnis, recedunt de mari. i. de amaritudine tribulationum, & tunc vacuefactus fit fluuius, idest luxuriæ fluxus.

Eccl. 1. Iob. 14.

Item tribulatio feruentem spiritum compunctionis gignit, & ventum vanitatis excludit. Cuius exemplum est, ꝙ tēpore æstatis in parte septentrionali generatur spiritus multus, & vapor coarctatur, qui facit terram tremere. Ibi. n. iuxta mare quasi quotidie terra tremit, & tam fortis est ibi motus equi vel hominis, ita ꝙ vasa plena liquoribus effunduntur. Vnde quidā perforauit terram septentrionalem lancea longa, & exiuit ventus tantus qd ferè diruit magnā domum. Per terrā septētrionis intelligitur anima peccatoris frigida a calore charitatis Est. n. subiacēs septē capitalibus vitijs, q̄ tū æstate charitatis calescēte cōcipit spiritū multū cōtritionis, vaporē cōpūctionis, & tremorē humiliationis, ita ꝙ vas cordis plenum liquore peccati: vacuetur effusione cōfessionis, & interdū, dū terra. i. corpus perforatur lancea longa attractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excludiꝛ, & exit ab hoie ventus omnis peccati & vanitatis.

In singulis creaturis tum corporeis, tum etiam incorporeis, supra cœlestibus, & sublunaribus, sanctissimæ tribitatis repræsentari vestigia, pulcherrimis similitudinibus ostentatur. Cap. LXXXI.

Trinitas diuinarum ꝑsonarum in vnitate essentiæ repsentatur gnāliter in omnibus creaturis. Et hæc repr esentatio in creaturis irrationalib. vestigium appellatur. Quælibet. n. creatura subsistit in suo esse, & habet formā ꝑ quā determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primam repręsentat Patrē, ꝑ secundum filium, ꝑ tertium Spiritumsanctum.

Item in magnitudine creaturarum cognoscitur potentia patris; in dispositione filij sapientia, in ornatu, bonitas spiritussancti.

Item in quolibet indiuiduo inuenies vnitatem, speciem, & vtilitatem, quorum primū conuenit patri, secūdū filio, tertium spirituisancto.

Item scriptura dicit, ꝙ omnia cōstituit Deus, in numero, pondere, & mensura In omni enim creatura est vnitas, veritas; & bonitas, siue modus, species & ordo vt sic in omni creatura quo trina: ostenderetur principij vnitas, & quo trina, personarum trinitas.

Sap. 11.

Item inuenitur in omnī creatura, quod est, quod discernit, & quod congruit. Sed oēs istę distinctiones siue assignationes vestigij, ad personarū trinitatē reducūtur, vt ꝑ se est manifestū.

Itē apparet repręsentatio Trinitatis in oibus substātijs. Nā in omni substantia creata. (secundum Dion.) inuenitur essentia, virtus, & operatio, quorū primū cōuenit patri, secūdū filio, tertiū spirituisancto. Specialiter aūt reperitur sancte Trinitatis reꝑsentatio in substātijs incorporeis, & immaterialib. s. in animabus, & in angelis. Gnāliter aūt in tres diuiditur species, q̄ sunt vegetabilis q̄ est in plantis, sensibilis quæ est in brutis, & rōnalis q̄ est in hominib. Sed omnib. trib. competit vna rō animæ cōis. Et in vna cōi animæ rōne repræsentatur vnitas essentiæ, sed in triplici animæ distinctione repræsentatur ꝑsonarum distinctio. Sed excellentior adhuc repræsentatio Trinitatis est in anima rōnali. s. ꝑ modum imaginis ꝑ quam dicitur, ꝙ homo ad imaginem Dei factus est. Nam sicut sunt in vnitate essentiæ diuinæ tres ꝑsonę, ita in vna essentia rationalis animæ tres potentiæ sunt. s. memoria, intelligētia, & voluntas. imago. n. Trinitatis diuinæ, nō inuenitur in hoie, nisi secundū mentē in alijs vero partib. ōnditur ibi repræsentatio solum ꝑ modū vestigij. Sed adhuc Trinitatis imago attēditur in mēte, & magis secūdū actus, dictarū potentiarum, q̄ secundū potētias ipsas. Propterea q a personæ diuinæ distinguuntur secundum ꝓcessionē uerbi a dicente, & ꝓcessionē amoris utrunq; cōnectētis. Verbū aūt in anima siue actuali cognitione non pōt esse, Aug dicit. Vn̄ principaliter attēditur imago Trinitatis in mēte secūdū actus, put. s. ex notitia rei quā habemus

Dio. de diuin. nom.

habemus cogitãdo interius verbũ concipimus, & ex hoc in amorẽ ꝓrũpimus. Sed qa principia actuum sunt habitus & potẽtiæ, vnum qđ que aũt est virtualiter in suo principio, secũdario & quasi ex cõsequenti. Imago Trinitatis põt attẽdi in aĩa secundum potẽtias & habitus ꝓut in eis actus virtute existunt. Sed adhuc attẽde, qđ imago nõ attẽditur in notitia, vel amore sui vel alterius rei, sed ꝑ respectũ ad hoc qđ est Deus: qa s. mens põt meminisse, intelligere, & amare deum, a quo facta est, vt dicit Aug. Quia (vt dictum est) diuinæ ꝑsonæ distinguuntur secundũ ꝓcessionem verbi a dicente, & ꝓcessionẽ amoris. Verbum aũt Dei nascitur de Deo secundũ notitiã sui ipsius, & amor ꝓcedit secũdum qđ se ipsum amat. & manifestum est, qđ diuersitas obiectorum diuersificat speciem verbi & amoris: qa nõ est idem verbũ de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago secundum verbum conceptum de Dei notitia, & secundum amorem exinde deriuatũ. Ipsa enim rõnalis anima tribus theologicis virtutibus pficitur, s. fide, spe, & charitate, in via. ipsa autẽ in patria tribus dotibus dotabitur, q̃ sunt visio succedẽs fidei, inhæsio succedẽs spei, & fruitio correspõdens charitati. Vnde patet qđ in anima rationali est sanctissimæ repræsentatio Trinitatis, & secundum esse naturæ & secundum perfectionem gratiæ & secũdum statum gloriæ. Adhuc autem expressior, & nobilior representatio Trinitatis est, q̃ in angelis reperitur. Vnde secũdum Greg. Angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo similitũdo diuinæ imaginis illuminatur expressa: & hæc similitudo inuenitur in quolibet angelo. Repræsẽtãt etiã angeli sanctissimam Trinitatem in cõmuni, qa distinguuntur omnes ꝑ tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines continet. Vnde Deus est in Thronis vt maiestas, i Cherubin vt veritas, in Seraphin vt caritas p q̃ notatur Trinitas personarum & similiter inuenitur in alijs hierarchijs. Item apparet repræsentatio Trinitatis in substãtijs corporeis & materialibus. Nã in omni corpore (secũdum Philosophos) tres dimensiones existunt, s. longitudo in linea, latitudo in superficie, spissitudo siue profunditas, dicitur esse in corpore, quia est eius dimensio ꝓpriẽ propria. linea est tantum producens, & iõ competit patri qui est principium non de principio. Linea enim (secundum Philosophum) dicitur esse ꝓducens, quia est principium a quo superficies fluit: sed dicitur esse nõ producta, qa licet dicatur fluere a puncto vsq; ad punctum, quod non est in continuo nisi lineam ducere, tñ non põt habere a puncto aliquam quantitatem, cum punctum sit indiuisibile. Vnde linea prout continua non diuiditur in puncta, sed in partes continuas. Et ideo physicus non considerat puncta, cum istæ dimensiones non fluant a puncto, sed a materia. Corpus vero est tantum productum, quia profundum quod est propriũ corpori fluit a superficie. Alioquin idem produceretur a seipso. si in plano essent plures superficies. sed tamen dicitur corpus non esse producens, qa nõ intelligitur vltra corpus alia species magnitudinis differens ab istis. Vñ ꝓfunditas siue corpus congruit Spiritui sancto, quia ab aliquo ꝓcedit principio. s. patre, & filio, sed nulla alia diuina ꝑsona ꝓcedit ab ipso. De quo ẽt dicit Apost scrutatur profunda Dei. Superficies aũt: producens, & producta est: producitur enim a linea, & ipsa simul cum linea producit ipsum corpus siue profunditatem: & iõ competit filio qui nascitur ex patre, & ab eo simul & Patre Spiritussanctus procedit.

Itẽ beata Trinitas repræsentatur in naturis. Competit. n. ternarius numerus omnib. reb. naturalibus. Et quia secundum Pithagoram esse completũ in natura habet principium mediũ, & finem: ideo Pithagoras docuit Deum naturæ proprietatib. eminentem colere ter in die. Quia ipsa cognitio quæ de possibili est, perficitur tribus. s. sensu quo manuducimur, imaginatione qua indagamus uerum ex his quę nos manu ducunt, & intellectu quo conspicimus inuẽtum. Iõ etiam honoramus Deum ter, secundum Termegistum secundum tria puncta hæmisperij. i. mane, meridie, & vespere: vnde lex Pithagoricorum & Christianorum adorat ad Orientẽ. Lex Termegisti & Machometi ad meridiem: lex Moysi ad occidentem.

Item posita sunt a philosophis magnis in cultu Dei tria s. adoratio propter reuerẽtiam, thus ꝑ distributionem suauissime cognitionis diuinæ, & virtutum celestium-terrestrium; hymnus, secundum Pithagorã, propter concentum celi.

Item est repræsentatio Trinitatis in cœlis. i. in corporibus cœlestibus. Computantur. n. ab Apostolis tres cœli, quia dicit se raptum ad tertium cœlum, propterea quia in sphæris cœlorũ triplex est differentia. Quia est aliquod cœlum mobile, & stellatum, sicut firmamentum, cum quo etiam computantur septem planetarũ orbes, q sunt sub eo. Aliquod uero est mobile, sed non stellatum sicut cristallinũ, vel si qđ aliud supra ipsum, qđ sit primum mobile, secundum astrologos. Tertium autem quod nec est mobile nec stellatum, sicut empyreum, quod est beatorum locus. In celo etiam relato ad terram inuenitur triplex, dimensio: sunt. n. tres vix continuæ. s. longitudo ad sursum in deorsum, vel ecõuerso: latitudo a dextro ad sinistrum: Altitudo ab añ ad retro. Igitur in celo ad terrã relato, relatio circunferentiæ ad centrum causat longitudinẽ ascẽdendo, & descendẽdo. Ordo uero signorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, qa ab Occidente in orientem facit añ, sed retro est ab Oriente i Occidentem. Alius uero motus facit latitudinem. i dextrum ad sinistrum.

Ita representatio sanctæ Trinitatis in planetis est. Assignatur enim eis triplex circulus, scilicet deferens, æquans, & epicyclus.

Item in eorum cursu dicitur esse triplex gradus. Quia quandoque planeta est retrogradus, quandoque directus, qñque stationarius. Nam quasi stationarius pater a nullo est procedens: sed quasi retrogradus est filius, carnem assumens: tunc. n. sol retrocedit usque ad decimã lineam,

Greg.

Arist. 2. cœl.

1. Cor. 2

Pithag.

Isa. 38 neam, vt figuratum est Isa. idest vsq; ad humanam naturam, quæ quasi decima est post nouē ordines angelorum & in decima dragma figurata Luc. Sed quasi directus est Spiritussanctus, qui missus est ad directionem fidelium, Vnde Psal. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Sed præcipuè sancta Trinitas repræsentatur in sole, qui est maximus planetarum. In eodem sole secundum Aug. tria hæc consideramus, quod est, quod lucet, q' calet. Primum cōpetit Patri a quo filius habet esse & spiritussanctus: Secundum filio, Tertium spirituisancto.

Luc. 15.

Ps. 142.

Item est repræsentatio Trinitatis in locis. Est enim triplex locus deputatus creaturæ rōnali, s. locus summus idest cœlum, vbi sola lætitia; & est infimus, s. infernus, vbi sola tristitia; & est medius hoc est mūdus, in quo sunt summa sperāda, & infima timenda. Vnde Phi. In nomine Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestriū, & infernorum. In nomine Iesu (vt dicit Amb.) tota Trinitas representatur. quia Iesus interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngens, & vnctio, & ipse vnctus. Vngens pater, vnctus filius, & vnctio spiritussanctus. Et ideo in nomine Iesu olim in apostolorum temporibus credentes baptizabantur in nomine Trinitatis.

Phil. 2.

Ambr.

Item repræsentatur trinitas in elemētis q̄ distinguuntur (secundum Philosophum) tripliciter qa sunt simpliciter leuia: vt est ignis vel simpliciter grauia vt est terra: vel media grauia & leuia, sicut aer, q̄ est grauis respectu ignis, leuis autē respectu aquæ: & aqua quæ est leuis respectu terræ, grauis autem respectu aeris. Itē in elementis inuenitur quædam alia trinitas respectu loci: quia solum tria elementa se contingūt in loco generationis, scilicet, aer, aqua, terra. Aer enim non plus habet de natura grauis quam aqua de natura leuis. Specialiter autem ignis repræsentat sanctam Trinitatem, quia ignis apparet tripliciter, in flamma, luce, & carbone. Item quia ignis habet triplex esse, est enim ignis purus in propria sphæra, ignis coniunctus rei combustibili, scilicet in aliena materia, & est ignis mixtus, scilicet in re elementata, in qua (secundum quosdā) ignis & etiam alia elementa sunt actu. nō quo ad esse primum, scilicet formarum substantialium, sed quo ad esse secundum, scilicet qualitatem suarū, quæ sunt reductæ ad medium: & ideo sunt ibi sicut extrema in medijs, & secūdum aliquos nullo modo sunt ibi actu, sed sunt ibi virtute. Repræsentatur etiam trinitas beata in aere, qui distinguitur per tria interstitia, suprēmum quod dicitur æthereū, & medium, ac infimum quod dicitur aereum. In supremo est calor & lux pp̄ter ignis, & solis propinquitatē. Similiter in infimo p̄ repercussionē radiorum a terra. In medio aūt ad qd̄ non pōt pertingere reflexio radiorum, est frigiditas & obscuritas. Aqua etiam repræsentat personas trinitatis, quia inuenitur aqua triplex scilicet cōdensata vt in nube, vel congelata vt in glacie, uel liq̄da ut i fonte uel flumine. Est enim aqua vnum ex illis tribus quæ testimonium dant in terra ipsi Trinitati beatissimæ. Ioann. Tres sunt q̄ testimoniū dāt ī terra, spirit', aqua, & sāguis, spiritus inquā sanctificationis, aqua ablutionis sanguis redemptionis. Terra quoq; repræsentat Beatam trinitatē. Dicitur enim Isa. Quis appendit tribus digitis molem terræ? per quos tres digitos intelligi possunt tres personæ diuinæ in orbe terræ representatæ. Vnde & terra quę inhabitatur trifarie a sapientibus est diuisa. Vna dicitur Asia, altera Europa, tertia Aphrica est. Et est Asia mundi totius pars media a meridie per orientem vsq; ad aquilonem protensa, a quadā muliere sic vocata, quę apud antiquos regnū tenuit Orientis vt dicit Isid. Europa uero a septētrione vsq; ad occidentē est extensa, quæ sic vocata est ab Europa filia regis Libię quam Iuppiter rapiens ab Aphrica duxit in Cretā, hāc tertiam partem orbis vocauit Europam. Et sic in Europa. 54. gentes sunt, vt dicit Chrysostomus. Aphrica uero ab occidente usq; ad meridiē est ꝓtensa siue porrecta, & secundum quosdam dicta Aphrica quasi aprica eo qd̄ soli omnino sit aperta & nulli quasi frigori sit subiecta, ut dicit Isid. Aliq aūt dicunt ab Afer filio Abraā ex cetera cā esse dictā, q̄ uersus Lybiam dicitur duxisse exercitum, & ibi victis hostibus cōsedisse. & Aphrica cū Europa est totius orbis medietas. Quidā vero dicūt qd̄ has tres partes mūdi tres filij Noe diuiserūt postqnā egressi sunt de arca, ita vt Sem cū sua posteritate futura occuparet Asiā, Iaphet Europā, & Chā possideret Aphricam, sicut dicit glossa Gē. 10. & idē dicūt Chry. & Isi. Plinius & alij plures cōcordant cum eis.

Ioan. 6.

Isa. 24.

Isido. Eth. 1.

Item beata Trinitas repræsentatur in motibus Est enim motus secūdum locum triformis, rectus, circularis & obliquus. Item distinguitur motus secundum aliquos in naturalem, cuius principiū est natura, & uiolentū, cuius principium est ab extra, & animalē, cuius principiū ab intra, qa ab anima q̄ mouet multipliciter.

Item in numeris est repręsentatio Trinitatis Nam primum impar est ternarius numerus, in quo perfectio primi representatur, s. Dei, qui trinus est & unus. Ideo omnis res quæ habet ista tria, s. principium, medium, & finem, dicitur esse perfecta, utpote quia in trinario numero finis conformatur principio. & ideo sit dicit philosophus secundum translationem Arabicam. Per hunc numerum scilicet ternarium, ad hibuimus nosmet ipsos magnificare unum Deum eminentem, proprietatibus eorum quæ sunt creata. Vnde & Hermes trimegistus ponit mundum perficit in tribus ymamene, quod est impulsio uel implexio causarum, necessitate q̄ est exæquatio causarum permotum adesse, & ordine qui est distributio cuiuslibet producti in locum & officium suum.

Arist. 1. cœl.

Item numerus diuiditur in tria, quia numerorū (secundum Isido.) alius linealis, alius supficialis, alius uero solidus. Linealis est qui ab unitate incipiens ordinatè procedit ut unus duo tres, & sic in infinitū. Superficialis nemo numerus est ductus in se uel in alium semel ut bis duo, bis tria. Solidus autem est qui ducitur in se, uel in alium semel, & postea semel dicit̄ in totum,

Isid.

totum, vt cum dicitur, Bis duo, bis ter, tria ter, & sic de aliis. Vel alia distinctio numerorum per tria est, quia numerorum alius digitus, alius articulus & alius compositus. Digitus enim continet numeros simplices ab vnitate vsq; ad decē. Articulus continet decem, & alios denarios, vt viginti, triginta, quadraginta, & sic de singulis. Compositus vero vtrunq; cōplectitur, vt vndecim, duodecim, tredecim &c.

Itē repræsentatur Trinitas in figuris. Nā prima figura dicit̃ rectilinea. Hec est triāgulus habēs tres angulos æquales duobus rectis. Cui cōparatur anima vegetabilis, quæ habet tres uires nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuā. Est ergo triangulus tribus lineis inclusus, in tribus angulis extensus, & per tres species diuisus, qui sunt, secundum philosophum, æquilaterus, qui habet omnia latera æqualia: Isocheles qui habet duo latera tantum ęqualia, & gradatum qui habet latera inæqualia. Figura circularis repræsentat Trinitatem: q̃a Deus est circulo similis. Dicit enim Hermes supradictus, ꝙ monas gignit monadem, & in se suum reflectit amorē. Quod quo ad nostrum intellectum trahētes, dicimus ꝙ patet unus vnicum generat & gennit filium ab æterno, cū quo et simul ab æterno spirat Spiritusanctū qui est nexus & amor amborum: Nam Deus pater ab æterno se perfecte intelligit, & intelligēdo se diligit, quā dilectionē extra se ad aliū non extendit, sed in se reflectit q̃ ad intelligentē & intellectum, ad patrem, & filiū, a quibus ꝓcedit ipsa dilectio ad modum circuli in seipsum reflectit. Vnde omnino Deus in essentia vnus pater intelligens, & intelligendo filiū gignens, & amor ab vtroq; procedēs, vt in vtrunq; se referens & reflectens. Propter qđ Trimegistus fuit interrogatus q̃d esset Deus, respondit: Deus est sphæra intelligibilis, cuius centrum est vbiq;, circunferentia vero nusquam. Nam quia Deus corpus non est, nec ēt esse pōt, eo ꝙ summè simplex est, quia omne perfectissimum oportet esse simplicissimum, eo ꝙ posterius componentibus sit omne cōpositum: ideo ad differentiam sphæræ corporalis dicit, ꝙ est sphæra intelligibilis. Vnde in centro, quod est quid minimum & simplicissimum circunferentiæ comparatum, diuinam simplicitatem intellige: sed per circunferentiam quæ est maxima, immensitatem diuinam accipe. Est ergo sensus descriptionis ꝑdictæ, Deus est sphæra idest principio carēs & fine: multo magis quam circulus, siue sphæra, vt sic eius notetur æternitas: Intelligibilis, vt notetur eius inmaterialitas. Cuius cētrum. i. indiuisibilis & simplex essentia, vbiq; totā est: sed circunferentia eius, idest eius immēsitas, nusquam est, quia a loco cōprehendi non pōt. sic etiam circunferentia primi cœli dicitur minime loco contineri: quia si primum cœlum esset in loco, cum locus sit terminus corporis cōtinentis (vt Philosophus dicit) extra cœlū aliud corpus esset, quod cœlū includeret; & sic sequeretur, quæstio de illo alio corpore & sic de aliis, & ita procederetur in infinitum quod est incōueniens. Vnde secundum Alexandrum, vltima sphæra nullo modo est in loco: sed Auerroys dicit ꝙ licèt vltimum cœlum non sit in loco per se, idest secundum circunferentiam; est tamen in loco per accidens ratione centri circa qđ mouetur, quia ipsum centrum habet fixionem in loco. Sed rationabilius videtur dictū Themistii, scilicet ꝙ vltima sphæra etiam secundū circunferentiam dicitur esse in loco rōne partium, q̃a partes mutāt locum substantia & ratione, licet non actu, sed potentia tantum, cum nō sit pars actu diuisa. Si enim esset pars cœli actu diuisa, tunc esset actu in toto sicut in loco. Vnde quia aliquid dicitur de toto ratione partium, in quātum partes vltimæ sphæræ sunt in loco in potentia, tota vltima sphæra est in loco per accidens ratione partium: quod sufficit ad motum circularem. Quicq̃d autem sit de sphæra corporali, de Deo tamen qui est sine quantitate immensus & omnino indiuisibilis, hoc est uerū, quod nullo apprehendatur loco. Sic ergo Deus dicitur sphæra propter suam æternitatem, intelligibilis propter suam immaterialitatem, & dicitur habere centrum propter suam simplicitatem, ubique totus propter suam indiuisibilitatem, & dicitur esse nusquam, idest a nullo comprehēsus propter suam immensitatem.

Item repræsentatur Trinitas in consonātiis musicis. Sunt enim musicæ tres partes, s. harmonica, rithmica, & metrica. Itē harmonica fit tripliciter. Nam (secundum Isid.) omnis sonus harmonicus aut voce editur scilicet per fauces, aut flatu. s. per fistulas, aut pulsu sicut per timpana, psalterium, & citharā, & huiusmodi. Pulsus importat potentiam patris, vox refertur ad sapientiā filii, flatus ad bonitatem uiuificatiuā Spiritussancti. Sic patet quia beatissima Trinitas in omnibus, licèt uario modo, repræsentatur suis effectibus, ꝙ Deus omnium auctor est non solum vt vnus, sed etiam ut trinus, ex quo omnia per quem omnia, in quo omnia, cui semper sit honor & gloria, & erit in secula.

Varia verbi Dei similitudines, ac vtilitates, quæ ex lumine, sole radiis, scintillis, guttis, & stillicidiis roris & pluuia eliciuntur. Cap. LXXXII.

Verbum Dei assimilatur lumini, iuxta illud Psal. Lucerna pedibus meis, verbum tuū, & lumen semitis meis, & hæc similitudo attenditur quantum ad septem.

Primò, quia lumen est diuersorum corporum diuersimodè penetratiuum. Vnde auctor perspectiue dicit, quòd lumen est triplex, scilicet reflexum, fractum, & directum. Reflexum fit ut a speculo, & aliis politis corporibus, quæ lumen a se receptum reiiciunt. Et tales sunt q̃ verbum Dei audiunt, sed ipsum auditum reiiciunt vel contradicendo, vel contrafaciendo, secundum illud. Iob: ipsi fuerūt rebelles lumini, vel reiiciunt illud obliuiscendo, secundum illud Iac. Comparabitur uiro consideranti uultū natiuitatis suæ in speculo. Psal. Proiecisti ser. mones meos retrorsum. sed Luc. dicit: Beati q̃ audiunt uerbū Dei, & custodiūt illud. Aliud est lumen

Aristo. Physi. | A lex. | Auer. | Temi. | Psal. | Iob. 34 | Iac. 1. | Ps. 49. | Luc. 1.

lumen fractum, sicut qñ lumẽ venit ad corpus aliquantulum densum, vel durum. Tale.n.corpus lumẽ in se recipit, sed propter materiã quæ omnino non obedit, ut transire lumen possit, lumen non rectè incedit sed ab incessu recto diuertit; & talis incessus dicitur fractio radij. Sic frangitur verbũ Dei in his qui audiendo ipsum suscipiunt, sed non obediunt faciendo. Vñ nec rectè ipsum suscipiunt, & ideo dicitur. Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantũ, fallentes vosmetipsos. Matth. Vide, ne lumen quod in te est, tenebræ sit. Nam res, quam radius non penetrat, licet ex vna parte vbi lumen recipit, sit illuminata ex alia, tñ ad quam nõ transit remanet tenebrosa; Vnde tales licet illuminentur in eo, quod audiunt, tñ tenebrosi sunt in eo quod non faciunt. Tertiũ lumen dicitur directũ, qñ nõ repellitur nec materiã inobedientẽ reperit, sed libere transit, & operationes perfectas facit. Sic simili modo & verbum Dei est cum diligenter & perfecte auditur ac deuote, quia tunc memoriter retinetur, & obedienter ac solicitè impletur. Vnde tunc perfectã operationẽ facit, q ad æternã beatitudinẽ perducit, secundũ illud Iac. Si quis perspexerit in lege perfectę libertatis, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, vel verbi, hic beatus in facto suo erit. Ps. Deducet quasi lumen iustitiam tuam. Nam lumen hmói, trãseundo deducit a principio ad mediũ, & de medio ad extremũ. Sic verbũ Dei qñ audit aure, retinetur corde, perficitur opere, tũc iustificat holem & dignũ reddit eternę beatitudinis.

[Margin: Iac. 1. Matt. 6. Iac. 1. Psal.]

Secundo, quia lumen est formarum vel figurarum declaratiuum & manifestatiuum: sic uerbum Dei manifestat nobis formas & figuras vitiorum & virtutum. Ephe. Omne quod manifestatur lumen est.

[Margin: Ephe. 5.]

Tertio, quia lumen est oculorum lætificatiũ. Eccl. Dulce lumẽ, & delectabile est oculis uidere solem. Sic verba Dei interiores oculos animę illuminant, ipsamq́, lætificãt & delectãt. Prou. Lux oculorum lætificat animam.

[Margin: Eccl. 11. Pro. 15.]

Quarto, quia lumen est egris oculis odiosum, & molestię illatiuũ. Similiter verba Dei in hominibus praue dispositis sunt molesta. Ioan. Dilexerũt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim eorum opera mala.

[Margin: Ioan. 3.]

Quinto, quia est pigritiæ excitatiuum. Nã lumen Dei adueniens, excitat mentẽ ad surgẽdũ a lecto peccati, & etiam ad bene operandũ. Isa. Surge illuminare Hierusalem &c. Sunt enim verba bona quasi stimuli. Eccles. Verba sapientum quasi stimuli.

[Margin: Isa. 60. Eccl. 12]

Sexto, q a lumen est formarũ & specierum in superficie speculi uel alterius corporis politi impressiuum. Nã lumen politæ materiæ superficiẽ pertingens, in angulis æqualibus se reflectit, & oĩum subiectorum formas imprimit. Vnde qđ est extra substantiã, in superficie collocat speculi per imaginẽ & figurã. Sic & per verba Dei imprimuntur mentibus hoĩum diuersæ cogitationes & affectiones quasi diuersæ imagines. Nam qñq; uerbum Dei auditũ mentes audientiũ clevat in contemplationẽ & amorem cœlestium, qñque etiam imprimit timorem suppliciorum infernalium, quandoq; etiam contemptum & despectum omnium mundanorum, quandoq; fugam & odium omnium uitiorum.

Et hæc præcipuè facit verbum Dei mentibus politis, & a peccatorum rubigine tersis. Vñ hoc est lumen sapientiæ quod mentes multipliciter informat. Sap. Diligite lumen sapientiæ.

[Margin: Sap. 6.]

Septimo, quia lumen secundum dispositionẽ materiæ quã subintrat, est uariationis susceptiuum. Nam eius claritas intenditur in materia perspicua & pura, & remittitur in materia feculenta. Sic verbum Dei in mente pura & tersa a vitijs, lumen sapientiæ plurimũ inducit. Sed in mente impura & fœculenta peccatis, lumen sapientię uel gratiæ non immittit. Item in diaphana materia, quia obstaculum non inuenit, ideo per eam irradians proprios fulgores exprimit & ostendit vt Diony. dicit, & quanto perfectius in illa profundatur, tãto latius ex ea refusa ad alia deriuatur. Dum autẽm lumen materiæ grossæ infunditur, imperfectẽ ab ea recipitur. vnde solum se diffundit extrinsecus. Sic verbum Dei in mente peruia nõ hñte opacitatẽ uel grossitiem materialis amoris, fulget uel splendet, secundũ illud Tob. Luce splendida fulgebis, idest non solum in te splẽdida eris, sed & alijs per doctrinã uel bonorum operum exempla fulgebis, secundum illud Matt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt uideant opera uestra &c. Vnde de talibus dicitur Baruch: Stellæ dederunt lumen in custodijs suis. Stellæ enim sunt mundissimę substantiæ. & lumen a sole percipiũt, qđ alijs refundunt. Sed in mente ubi est densitas amoris materialis & temporalis, lumen diuini uerbi solũ exterius in auditu percipitur: & si aliquo modo ad cor transeat, nõ ibi figitur uel aliquid operatur sed citius a cõtrario facti siue affectus repellitur. Sic lumen a grossis uel compactis corporibus repulsam patitur, nec ad interiora admittitur, etiam in superficie esse uidetur.

[Margin: Dio de cęl. hie rar. Tob. 13 Matt. 5. Bar. 4.]

Item verba Dei assimilatur ipsi radio solari, ex cuius reflexione gñatur flamma ignis, ut dicitur Mach. Sol refulsit, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus. Ita frequenter diuinum uerbũ generat in mente hoĩs mirabilem flammã amoris. Ps. Eloquium Dñi inflammauit eum. Et nota ꝙ radius inflãmationẽ causans, oportet ꝙ sit a corpore terminato, solido & firmo, i. permanente. Vnde radius solis in aqua fluente, inflãmationẽ uel ignitionẽ causare nõ põt, ex eo ꝙ hmõi aqua non est solida, nec pmanens, nec & terminata. & ideo nullam formam retinens: posset tamen fieri in aqua contenta in aliquo uase ualde rotundo, & solido, & terminante, & quiescente, puta in ampulla, uel huius modi. Et ita similiter etiam ad hoc ut ex uerbis diuinis cor hominis inflammetur, oportet, quod sit terminatum per inquirendi sobrietatem, scilicet ut non plus velit sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem.

[Margin: 2. Mac. 1. Ps. 104.]

Item oportet quòd sit solidũ, idest non cõtractum siue obliuiosum, vt scilicet quod ex una parte recipit, ex alia parte effundit. Vñ dicitur

[Margin: Rom. 12]

Eccl. 21. Eccl. Cor fatui quasi uas confractum, omnē sapientiam non tenebit. Vel debet esse solidum, i. non molle: quia quodcunq; molle est, sicut faciliter impressionem recipit, ita faciliter amittit. Et talis etiam sicut faciliter ad verbum Dei accenditur, ita faciliter extinguitur.

Item oportet, quod sit permanens, vt non ad tempus credat, & in tempore tentationis recedat, secundum illud Ioā. Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. (Ioan. 5.) Cor ergo quod habet stabilitatem & soliditatem, vehementer inflammatur & incenditur per diuini eloquij. i. sacræ scripturæ radium, Luc. Cor nostrum ardēs erat in nobis, dum loqueretur nobis in via. (Luc. 24.)

Item verba Dei frequenter prædicata assimilantur scintillis.

Primo, quia scintillæ habent igneitatē. Nam scintilla est modica ignis particula ex materia ignita, caloris impetu resoluta. Quia. s. ex mēte cœlestis desiderij, vel superni zeli igne accensa, verbum deuote prædicantis egreditur cum impetu feruoris, quo mentes audientium succenduntur, & inflammantur, secundum illud Eze. Scintillæ quasi aspectus æris candentis, (Ezec. 1.) vt dicit Greg. vita prædicantium sonat & ardet ex quo scintillæ prodeunt, idest verba ignita. (Grego.)

Secundo, verba Dei frequenter audita assimilantur scintillis rōne mobilitatis, quia hn̄t mobilitatem: quia scintilla mox ut resolnitur; sursum mouetur sed dum ex partibus terrestribus grauatur, ad centrum iterum reclinatur & ideo scintillæ discurrunt nunc ascendendo nunc descendendo, Sap. Tanquā scintillæ in arundineto discurrent. (Sap. 3.) Sic sancti prædicatores nituntur per suum uerbum corda audientium ad cœlestia eleuare, & tunc eorum uerba sunt ut scintillæ ascēdentes: sed interdum propter auditorū imbecillitatē cogūtur ipsa nerba, quæ prędicāt, temperare, & ea potius auditorum fragilitati quam suæ auiditati concordare: & tunc eorum uerba sunt quasi scintillæ descendentes: sic faciebat Apost. Humanum dico propter infirmitatem carnis uestræ. (Rom. 8.) Interdum ēt ea tēperant propter infirmitatem propriā, secundum illud Corin. Parco autem, ne quis existimet aliquid esse supra id quod videt in me, aut audit ex me. (Cor. 12.)

Tertio, quia scintillæ hn̄t luminositatem. sic sanctorum prędicatorum uerba illuminant audientium corda ad considerandum Dei opera. Eccle. Desiderabilia omnia opera eius, & tanquam scintilla quæ est considerare. (Eccl. 42)

Quarto, qa scintillæ hn̄t virtuositatē. Ex modica. n. scintilla fit sæpe maximus ignis. Ita similiter ex breui prædicatione, immo aliqn̄ ex breui sermone sequitur magnus fructus. Eccle. Ab scintilla vna augetur ignis. (Eccl. 11.) Vnde Act. dicitur, q̄ prædicante Petro, cecidit Spiritussanctus super omnes qui audiebant uerbum Dei, (Act. 10.) Sap. Sermo scintillæ ad commouendum cor nostrum. (Sap. 2.)

Item verba Dei assimilantur guttis & stillis rorii & pluuiæ. Vnde Deut. Cōcrescat ut pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meū, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina. (Deu. 32) Eccle. Guttas pluuiæ. i. verba doctrinæ cœlestis quis dinumerauit. (Eccl. 1.) Nam sicut sapientiæ eius non est numerus, ita nec uerborum eius. Guttæ ēt siue stillæ terram humectant, radices ingrossant, semina fœcundant, plantas & arbores uegetant, pisces in mari recreant, ostreas impinguant ac in eis margaritas generant, insuper ēt lapides cauant. Ita similiter etiam verba diuina audita deuote uel lecta, animam humectāt deuotione: radices cordis, idest cogitationes & affectiones ingrossant, augmentant semina, i. bona proposita, fœcundant operationes: plantas & arbores, i. nouiter conuersos & pęnitentes qui debent fructus dignos pœnitentiæ facere, uegetant, idest cōfortant spirituali refectione, pisces in mari, i. positos in amaritudine & tribulatione, recreant interiori consolatione, ostreas, idest claustrales & inclusos impinguant religionis obseruatione, ac in eis margaritas puritatis generant solicita castificatione & emendatione. Item lapides, idest, lapidea & dura secularium corda & peccatorum emolliunt & cauāt, idest ad compunctionem & pęnitentiam disponunt frequenti auditione, sicut Gutta cauat lapidem non bis, sed sæpe cadendo.

Virginum virginitatisque decor ac perfectio, qualis quantusque existat, ex pluribus Galaxiæ similitudinibus. Cap. LXXXIII.

Virginum sanctarum perfectio assimilatur circulo Galaxiæ propter quatuor.

Primo, propter decorem & pulchritudinē. Nā galaxia est circulus cœlestis cęteris circulis pulchrior. Et similiter de virginitate dicit Ciprianus, q̄ est flos ecclesiastici germinis, decus atq; ornamentum gratiæ spiritualis, & illustrior portio gregis Christi. (Cipri.) Et Ambros. de ipsa dicit. Pulchritudinem quis pōt æstimare maiorem decore uirginitatis. Quæ amatur a rege, probatur a iudice, dedicatur a domino, consecratur a Deo, semper sponsa, semper innupta. Vnde nec amor fratrem habet, nec damnum pudor. (Ambro. libr. de virgi.)

Secundo propter honorē. Est enim virginitas tanto honorabilior, quanto sublimior. Eius autem sublimitatem ostendit galaxiæ situs, quæ medium tenet inter duas partes cœli æquales. uirginitas similiter medium cœli tenet. Namq; angelis debetur, & hominibus, inter quos quasi media est uirginitas habens cum hominibus cōmunem carnis fragilitatem. Sed cum angelis habet commune & quasi supra homines incorruptioni integritatem. Propter quod dicit Hiero. quod in carne præter carnem uiuere, angelicum est, nō humanum. (Hiero.) Damascenus dicit, quòd abstinentia a nuptijs, est angelorum imitatio. (Dam.) Dicit enim Ptol. quod circulus galaxiæ duplex est. Vnus quasi intra alium, & ille qui est intra, continuus uidetur incipiens, a pedibus Geminorum, & regirans in Geminos per principium Sagittarii. (Pto. li. 8 Alma. 2) Et alter est supra illum non ubique coniunctus ei, sed in aliquibus partibus cōiunctus ei, & in aliquibus distinctus ab eo: & iterū ille exterior circulus non uidetur omnino continuus ab aliquo puncto in punctum idem, sed

in mul-

in multis locis videtur interfectus. Similiter et duplex est perfectio siue incorruptio virginalis. Vna interior in proposito mentis, & hæc continua, & perpetua debet esse. Alia est extra, virginitas. s. carnis, & hæc interrumpitur seu corrumpitur per violentiam absq; consensu mentis: & tunc non amittitur meritum virginitatis: sicut dixit sancta Lucia. Si me inuitam feceris uiolari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Hę autem duæ integritates in quibusdam inueniuntur coniunctę, quia vtranq; habent: in quibusdã disiunctæ, idest integritas carnis sine integritate mentis, uel econuerso.

Tertio, virginitas assimilatur galaxiæ propter candorem. Nam galaxia quẽdam candorem habet, & ideo vocatur via lactea, siue circulus lacteus: & iste candor competit virginitati, quæ est candor lucis æternæ, vt dicitur Sap. Quędam sunt quæ hñt lucem & incorruptibilitatem ęternam, i. interminabilem, vt Sol & stellæ, & sic habebunt corpora Sanctorum post resurrectionẽ, quæ erunt sicut stellę in perpetuas æternitates, vt dicitur Daniel. Huius autem æternæ lucis & incorruptibilitatis est quidam candor virginitas carnis in qua nihil coinquinatum incurrit, ut habetur Sap. Est enim in carne corruptibili perpetuę incorruptionis meditatio, ut dicit Augu. Ecclesiast. Pulchritudinem decoris eius admirabitur oculus.

Sap. 7. — Dan. 12. — Sap. 7. — Eccl. 48.

Quarto, propter splendorẽ. Nã galaxia inter oẽs circulos cœlestes meliorem hñt claritatẽ. In locis enim illis, ubi videtur galaxia, sunt stellæ multę paruę quasi contiguę, in quibus diffunditur lumen solis, omnino luminosę, & magis refulget fulgor ille, & ibi materialis est pars orbis idest spissior, & ideo aptior ad tenendum lumẽ, & terminandum visum: & ideo apparet locus iste magis radiosus. Similiter virgines in cęlo habent singularem splendorem glorię. Nam virginitati debetur aureola. Vñ corpus virgineũ est in cœlo sicut circulus splendidissimarum stellarum. Isa. Stellę cœli, splendor earum.

Isa. 13. — Arist. li. 1. mete.

Quinto, propter fixionẽ. Nã galaxia, ut dicit philosophus, non recedit ab uno loco orbis: qđ intelligitur quantũ ad apparẽtiam propter motum tardissimũ, quia in rei veritate compertum est, quod galaxia mouetur motu stellarum fixarum s. in centum annis vno gradu. Et hęc immobilitas competit virginibus sacris, quę ita inhęserunt Christo, quòd nunquam ab eo potuerunt separari, ut ait Apo. Roma. Quis nos separabit a charitate Christi?

Rom. 8.

De Arcturi proprietatibus, eiusque stellarum numero, ac de septem planetis, quibus similitudinibus multis, virtutum perfectio comparatur.

Cap. LXXXIIII.

Iob. 9. — Isido.

VIrtutum perfectio dicitur similis arcturo, de quo Iob: Qui facit arcturum, & Orionas. Nam arcturus a septem stellis in axe fixis & in se reuolutis constituitur, ut dicit Isid. Hoc ergo signum septem stellarũ, significat in anima perfectionem septem virtutum propter quinque.

Primo, propter numerũ; quia ut septẽ sunt stellę, illud signũ decorantes, ita sunt septẽ uirtutes aiam perficientes, s. secũdum septem quę in nobis regenda sunt, tria ex parte aiæ & quatuor ex parte corporis. Aia n. constat ex tribus potẽtijs, corpus uero ex quatuor elementis. Nam ex parte animę prima ẽ uis rõnalis, quę illustratur fide ad cognoscendũ uerum. Secunda est uis irascibilis, quæ erigitur spe ad malum declinandũ. Tertia est uis cõcupiscibilis, quę incenditur charitate ad diligendũ bonũ. Sed quo ad quatuor elementa ex quibus constituitur corpus.

Primo in igne fulgente accipe iustitiã de qua dicit philosophus, quod est pręclarissima uirtutum. Et sicut ignis purgat fęces metallorũ, ita iustitia purgat uitia malefactorum. In aere uero illustrante, & uiam qua eundum est, ostẽdente, accipe prudentiam dirigentem: In aqua ardorem refrigerante, & terrã ne dissoluatur in puluerem suo humore continente, accipe tẽperantiam, ardorem cõcupiscentię restringentem, & carnis continentiam cõseruantem. In terra percussa undique aquis, & tñ immobiliter permanente, accipe fortitudinem in periculis roborantem. Iste ergo girus arcturi est, quem nulla hominum potest uiolentia dissipare. Iob. Nũquid girum arcturi poteris dissipare?

Arist. 5. Eth. — Iob. 38

Secundo, repręsentatur harum virtutum perfectio propter situm. Nã secundum Grego. inter omnes circulos superiores, altior est circulus arcturi, & polo stellis altissimis stellę eius sunt uicinę: & nos per altitudinem dictarum virtutum maxime approximamus Deo & angelis beatis, qui sunt in cœlis.

Tertio, propter aspectũ. Apparent enim stellę illæ radiosæ & rutilantis formę: Quarũ quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres uero sequentes stellæ in modũ semicirculi ordinantur & disponũtur. Similiter & hę uirtutes, qñ in homine sunt euidẽtium operũ radiis se ostendunt: Sed primæ quatuor quadrangulares sunt quatuor Cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nã prudentia dirigitur in eligendis, tẽperantia disponitur in utendis, fortitudine roboratur in sustinendis, iustitia vero in distribuendis. Alię uero tres quæ quasi semicirculum faciunt, sunt tres virtutes Theologicæ, quę nos in pręsenti uita respectu perfectionis patrię non ex toto; sed ex parte pficiũt, & ideo non totũ circulũ, sed quasi semicirculũ faciunt. Nã ex parte fide cognoscimus, spe impfecte tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quarto, propter motum. Nam illę stellæ sub polo circa axem locatæ, semper (sicut dicit Grego.) vertuntur circa axem, sicut visa circa stipitem. Et hinc est quod ille circulus uocatur uisa maior, sicut Macrobius dicit. Item sicut dixit Grego. ille circulus semper uertitur, & nunquã ad ima dimergitur. Et quando tres stellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et econuerso cũ quatuor sursum erigit, tres alias ad ima submittit, quia uidelicet hę uirtutes semper circa rectũ se uertunt, & nunquam ab eo recedere uel ad

Macro. — Grego.

Ima seu obliqua uitiorum ruere permittunt. Et quia tres ad cotemplationem, s. Theologice, qua tuor uero Cardinales ad actiuam uitam pertinent, cum illæ dimittuntur, istę leuantur, & eco uerso, quia quanto magis contemplatiuę insisti mus, tanto magis remittimur in actiua, propter quod dicit Beda quod contemplatiua est ab omni actione quiescens.

Beda.

Quinto, uirtutes assimilantur arcturo, propter effectum. Nam arcturus dicitur ab arctando: quia suo frigore arctat & constringit terram. Vnde dicitur Iob. Ab interioribus egreditur tempestas, & ab arcturo frigus. Ipsa.n. parte surgit frigus propter elongantiam a calore solis: frigore uero pori terræ arctantur. Similiter etiam qui in istis uirtutibus est perfectus, totaliter refrigescit con tra terrena: & coarctat quãtum potest poros terræ, id est necessitates corporis, secundum illud Apost. Habentes alimenta, & quibus regamur, his contenti sumus.

Iob 37.

1. Thi. 6

Item septem uirtutes assimilantur septẽ planetis. Nam in Luna, quæ est primus planeta uer sus terram, & partim umbrosa, noctis tñ illuminatiua & roris generatiua, repræsentatur fides, quæ est omnium uirtutũ prima. Et licet sit enigmatica, est tñ intellectus ab erroris tenebris pur gatiua, & roris.i. doctrinæ cęlestis administratiua: uel roris.i. diuinæ gratiæ impetratiua.

Veneri aũt, quæ præcedit solem & etiam diẽ, & ex diei approximatione habet ægros erigere, assimilatur spes: quæ nunc præcedit uerum solẽ & æternum diem, & cõfortat animum deficientem quousque perueniamus ad patriam.

Soli autem inflammanti, & omnia decoranti assimilatur charitas, qua corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cui' dicitur esse aĩam disponere ad sapientiã & eloquentiã, assimilatur prudẽtia.

Marti, cuius dicitur esse ad animositatem disponere, & sic animam deiectam erigere, & ad bella præparare, assimilatur fortitudo: cuius est tentationes constanter & uiriliter ferre.

Ioui, cuius est omnibus prouidere assimilatur Iustitia quæ omnibus prodest, dum bonos defen dit, & malos corrigit, & refrenat a noxijs.

Saturno autem qui est planeta frigidissimus, & cuius est calorem firmamẽti uel solis in istis interioribus temperare, assimilatur tempetãtia, quæ habet æstuantes passiones & complexiones in corpore humano temperare.

Itẽ de quatuor uirtutib. Cardinalibus, siue de vsu ipsarũ, instruit nos tempus. Nã primo quidem instruit nos tẽmpus de vsu prudentiæ. Est enim homini prudentia tripliciter necessaria.

Primo in agendo, quia (sicut dicit philosophus) prudentia est recta ratio agibilium. Pertinet igi tur ad prudentiã ea quæ agit mensurare secundum mensuram debitã rõnis. & de hoc nos instruit tẽpus, sicut dicit Alchindus de quinque essen. quia est mẽsura rerũ mutabiliũ. Vñ q omnis actio hoĩs est cum tpe & mẽsura, debet prudens in actionibus suis se tempori conformare: vt scilicet omnia faciat cum debita mensura.

Arist. 6. ethic.

Alchin.

Itẽ docet nos tempus ordinate operari unum post aliud: quia tempus (sicut dicit philosophus) est numerus motus secũdum prius & posterius. & hoc ad prudentiam pertinet, s. non omnia simul uelle agere, sed ordinatẽ unum post aliud. Vnde Eccles. Fili, ne in multis sint actus tui. Et ideo metrice dicitur pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

Arist. 4 phy.

Eccl. 11

Secundo, necessaria est prudẽtia in disponendo. Et hanc docet nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentię adaptantur. Diuiditur enim tempus in præsens, præteritũ, & futurum. Et secundum hoc assignat Tullius tres partes prudentiæ, s. memoriam in recordatione præteritorum, intelligẽtiam in ordinatione præsentium, & prouidentiam in prouisione futurorum. De quibus Deut. Vtinam saperent scilicet præterita, & intelligerent præsentia, ac nouissima prouiderent, id est futura.

Cic.

Deu. 32

Tertio, necessaria est prudentia in cauendo, s. futura pericula: & ad hoc solicitat nos temporis alterabilitas. Nã tempore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil est periculosius. Quia dicit Hippocrates: Mutationes temporũ maxime generant morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditatẽ, corpora alterat, & mutat: ideo quia natura non patitur repentinas mutationes: subita mutatio temporis est causa infirmitatis. Sũt enim præcipuẽ quatuor tẽporis qualitates, quarum distemperantia causa est suo modo tã corporalis quam spiritualis infirmitatis: a quibus, quia moderna tempora præcipue abundare uidentur, summe debet cauere homo sapiens, uidelicet calidum, frigidum, humidum, siccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquendo omnia simul inordinate abũdãt: uidentur adesse tẽpora, de quibus prędixit Apo. Instabunt tempora periculosa. Aestuat.n. tẽpus nunc ardore inordinato, i. desiderio peccãdi. Isa. Succensa est quasi ignis impietas. Item abundat frigiditas malitiæ & iniquitatis ex defectu caloris uitalis & ordinarij, s. charitatis. Matth. Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Thim. Erunt homines seipsos amantes, uix hodie amatur aliquid propter Deum, sed propter proprium commodum. Vnde omnis amor est reciprocus in seipsum: & ideo oportet, ut remittatur in proximum, & in Deum.

Hippo.

2. Thi. 3

Isa 9.

Mat. 24

2. Thi. 3

Item est super abundantia siccitatis quæ fit per ingratitudinem quæ desiccat humorem uitalem in mundo. Vnde secundum Bernar. Ingratitudo est ventus vrens rorem gratiæ, fluenta misericordiæ, venas pietatis exsiccans. Thim. Erunt homines ingrati scelesti, sine affectione, & ideo mundus est hodie in pede statuæ ubi coniungebatur ferrum testæ. Dan. Quia scilicet circa finem, mundi erunt homines sine fœdere, & sicci ab humore gratiæ.

Ber.

2. Thi. 3

Dan. 2.

Item est intemperantia noxij humoris uoluptatum carnalium, in quibus homines pro posse abundant. Thi. Erunt homines magis amatores uoluptatum, quam Dei.

2. Thi. 3

Secundo, tempus inducit nos ad iustitiam, cuius est communitatem seruare sine personarum acceptione. Hanc communitatem iustitiæ tempus

pus' præcipue seruat: quia nihil est eo communius, & omnibus æqualiter est commune. Vnde nequissimi sunt usurarij, qui eo qđ Deus fecit cõe, vtuntur vsurariæ, dum tempus alijs vẽdũt. Sunt aũt qui nihil cõe esse vellẽt, ut cupidi. Alij vero, qui & si qñq; cõia distribuant, tamẽ amore pecuniæ uel personæ distributionis & iustitię æqualitatem non seruãt: quos omnes redarguit temporis communitas & æqualitas.

Tertio, tempus inducit nos ad fortitudinem. Pertinet.n. ad uirũ fortem non otio uel ignauia torpescere, nec propter difficultatẽ aliquam ab opere virtutis desistere. Sed si aliqñ remitti contingat continuo reuiuiscere: quæ oĩa tempus docet. Nam tẽpus nnnquã quiescit, & uicissim cur sum peragit. In quo scilicet docet nos pigritiam & ociositatem vitare. Ad quod insuper solicitat nos ipsius temporis preciositas. (Nam sicut dicit Auguſt.) nihil eſt tpe preciosius. Quia de omni possessione simul duo haberi pſit, sed duo momẽta simul haberi non pãt. Vnde tẽpus recuperationem non recipit: & ideo perdi a nobis per otiũ non debet. Solicitat.n. nos tempori breuitas. Quia licẽt tẽpus sit longum, nobis tñ est cur tum. Quia perexiguũ & cũ tedio est tẽpus vitę nostræ: & ideo solicitẽ & non pigrẽ operandum est. Ad hoc quoq; solicitat nos tẽporis incertitudo & imperceptibilitas: quia (ut dicit Isido.) tem pus per se nõ dignoscitur, sed solũ per actus hu manos. Item vbi deficit, ibi incipit: quia nunc, quod est finis præteriti, est initium futuri: ut homo dicat semper illud, Ego dixi nunc cepi.

Item tempus si in hyeme senescit, in vere reuiuiscit: ut si homo quandoq; remittitur, continuo renouetur.

Quarto, inducit nos tempus ad temperantiã; quę maximẽ necessaria est ad conseruationem sanitatis, & gratiæ spiritualis. Quod etiã tẽpus indicat: quia moderato tempore in suis qualitatibus temperato, corpori nimis salubrius. Vnde dicit Hippoc. Si tpa tẽporaliter se habuerint, boni erunt status, & maxime bonæ ennnciationis fiunt ægritudines: & hoe temporaliter & spiritualiter accidit de medio & temperamento delectationum: quia confert temperantia salutem corporis & animæ.

Virtuosorũ perfectiones quæ sint, ex multis stellarum perfectissimis similitudinibus extrahuntur. Cap. LXXXV.

Virtuosi assimilantur stellis quo ad tria.

Primo, quo ad stellarũ essentiã. Nã stellæ secũdum suã essentiã sunt puræ, sunt altæ, sunt sphæricæ: Quia virtuosi uiri sunt puri per continentiam, alti per patientiam, & sunt sphærici per obedientiam.

Secundo quo ad stellarum permanentiam. Quia stellæ sunt incorruptibiles, infatigabiles, & ineclypsabiles. Sic virtuosi viri sunt incorruptibiles per toletantiam, infatigabiles per constantiam, ineclypsabiles per perseuerantiam.

Tertio quo ad apparentiã: qa stellę sunt paruæ, sunt pulchræ, sunt proximæ. Et virtuosi viri sunt parui per humilitatẽ, pulchri per honestatem, proximi per amoris vnitatẽ siue charitatẽ.

Quarto, quo ad influẽtiã: quia stellę sunt virtuosæ, operosę, & luminosę. Similiter viri uirtutum sunt uirtuosi per gratiam Eccl. Homines di uites in uirtute pulchritudinis studium hãtes.

Item operosi per iustitiam. Heb. Sancti per fidem uicerunt regna operati sunt iustitiam.

Item sunt luminosi per doctrinam. Mat. Vos estis lux mundi, &c.

Hominis corporalis vita breuitas & instabilit[as] ex quãplurimis fauillę, vaporis, fluminq; ac uenti similitudinib. perfectissimẽ declaratur. C. LXXXVI.

Vita hominis naturalis, seu corporalis, assimilatur umbræ.

Primo propter causam. Quia umbra (sicut dicit Greg.) ex lumine formatur & corpore. Est.n. obiectio corporis opaci ad luminosum. Sic uita humana causatur ex coniunctione aĩæ intellectiuæ, & corporis humani. Anima autẽ intellectiua prout intellectualis est lumini cõparatur. Vnde & Philosophus. Intellectũ agentẽ qui est in anima, dicit esse ut lumen, & de hoc etiã dicitur in Psal. In lumine tuo uidebimus lumẽ. Itẽ signatum est super nos lumen uultus tui dñe. Et ideo uita humana ex una parte hẽt nobilitatem, s. ex parte luminis. i. animę intellectiuę, a qua orit̃ Ioã. Vita erat lux hoium. Ex alia uero utilitatem, s. ex parte corporis, quod uiuificatur: de cui' origine dicitur Gen. Formauit Deus hominẽ de limo terræ. Et hæc duo tãgit Psal. quasi admirans tã disparium coniunctionẽ. Dñe (inquit) quid est hõ, quia innotuisti ei? aut filius ho minis: q a reputas eũ: scilicet quãtũ ad aĩam. Nã quãtum ad corpus ibi subdit, Hõ uanitati similis factus est: dies eius sicut umbra prætereunt.

Secundo humana uita assimilatur umbrę p figurã. Qñq; enim umbra hẽt figurã latã, qñq; rotũdã, qñ acutã. Nam si corpus luminosum minus sit quàm corpus obiectum, tũc facit umbrã tẽdentẽ in latum admodum calathi. Et tali umbrę assimilatur uita peccantium quæ est uita uitiosa. Hęc est lata porta & spatiola uia quę ducit ad pditionẽ, ut dicitur Mat. Et hoc accidit: quia luminare est minus quã corp' obiectũ q. a. s. minus põt in talibus aĩa quã corpus. Vñ caro in eis dñatur. Si uero corpus luminosum corpori obiecto est æquale, facit umbrã ęqualẽ & rotundã. Talis uita est p fectorum, quæ est uita uirtuosa & perfecta. Vñ assimilatur umbræ rotundæ p perfectionẽ figurę rotundę, siue figurę circularis, quę (sc̃d m philosophum) est perfectissima figurarũ. Talis uita est eorum in qbus luminare parificatur corpori obiecto, i. in quibus caro spiritui cõformatur, ut ambo pariter seruiãt iustitię & uirtuti. Si uero luminare sit maius corpore obiecto, tunc facit umbrã tẽdentẽ in acutũ. Vñ cum sol maior sit terra, facit umbrã pyramidalẽ. Et huic umbrę quæ incipit a lato & tendit in strictum, assimilatur uita hominum imperfectorum quæ adhuc sunt in pugna, & licet aliquid sentiant de latitudine uitiorum, tamẽ pu-

Auguſt. | Pſal 76. | Hip. in Aphor. | Eccl. 34 | Heb. 11. | Matt. 5. | Greg. | Ariſt. 3. de ani. | Pſal. 4. | Ioã. 1. | Gen. 2. | Pſ. 148. | Mat. 7.

gnæ non succumbunt: quia scilicet se coarctăt per pœnitentiam, scientes quòd arcta via est quæ ducit ad vitam. Matth.

Mat. 7.

Tertio assimilatur vmbræ propter fugă secundum illud Iob: Fugit uelut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Nam vmbra ad motū corporis mutatur, similiter & ipsa vita. Nā non est eadem sanitas corporis mane & vespere, & hoc propter varietatem humorum, in quorum adęquatione sanitas consistit. Est autem sciendum, ꝙ vmbra est corporum insequētium fugitiua, fugientium insecutiua. Quia plurimi qui plus vitam suam diligunt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat: Pręcisa est uelut a texente vita mea, &c. Isa. Econuerso ēt plurimū accidit: quod qui plus cupiunt mori, illi diutius uiuunt. Et de talibus erat q̄ dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, &c. Psal.

Iob. 12. Isa. 38. Ps. 119.

Quarto, assimilatur vmbræ propter mensurā: Quia quanto dies est maior, tanto vmbra est minor. Quod fit: quia tunc sol est in cœlo altior, & capitibus nostris proximior. Vnde corpus minus lumini opponitur, & ita fit vmbra minor. Et ideo si sol directè super nos esset, nulla super nos vmbra appareret. Econtra, quanto dies est minor, tanto vmbra fit maior: quod est, q̄a tunc sol a nobis est remotior sicut q̄n est in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus. Quia quanto dies prosperitatis est altior, tanto vitę vmbra fit breuior, secundum illud Ecclesi. Omnis potentatus, breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia, quia plures inuident magnis, quam paruis: & idcirco frequentius occiduntur ab æmulis. Vel quia immoderatius delicijs vtūtur, & ideo quanto citius infirmantur, & moriuntur. Vel hoc ēt prouenit ex diuina prouidentia, vt ostendat diuitias, & potentias humanas esse contemnendas. Sicut Petrus Rauēnensis dixit, de vita summorum Pontificum, reddens rationem, quare parum viuunt communiter eū summo gradu dignitatis. Econtrario aūt, quibus deficit temporalis prosperitas, prolixior uita uidetur: & talis erat ille qui dicebat. Tædet animam meam uitæ meæ. Iob.

Eccl. 10. Pet. Rauen. Iob. 10.

Item vita hominis assimilatur fauillæ ꝓpter tria. Primo propter principium. Nam fauilla (ut dicit Isid.) est cinis modicus ex extinctione scintillaris materiæ derelictus. Tanquam enim scintillę fulgentes fuerunt primi parentes: ex quorū materia propagata sunt nostra cinerea corpora. Sed ex eorum extinctione, s. peccati transgressione, relicta est nobis fauilla modica idest breuis vita. Quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors, vt dicit Apo. Iob. Assimilatus sum fauillæ, & cineri.

Isi. libr. Eth. Rom 5. Iob. 34.

Secundo propter effectū. Nā fauilla inhærens carboni ignito, fulgorē eius occultat. Tanquam aūt carbo igneus, est spiritus purus, qui ex fauilla, & cinere, i. ex corporeæ vitæ necessitate minoratur primo in conceptione. Sapien. Homo infirmus, & exigui temporis minorat intellectum.

Sap. 9.

Item in operatione, quia spiritus prōptus est, caro autem infirma. Isa. Erit fortitudo nostra, ut fauilla stuppæ & opus nostrum, quasi scintilla.

Mat. 8. Isa.

Tertio, propter motum. Repręsentat .n. scintilla triplicem motum. Primo motum naturæ: quia fauilla, vt dicit Greg. ad modicum uentum dispergitur, qua dispersa, puluis nunquam colligitur.

Greg.

Ita humana vita à modico contrario destruitur, & in puluerem mortis dispergitur, sed tamē mortuus homo vix ad vitā reducitur, Iob Erūt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.

Iob. 2.

Secundo, motum culpæ, quia fauilla de facili inflāmatur, sed subito propter defectū nutrimēti extinguitur. Sic hō uiuens in carne luxuriæ, vel auaritię igne, vel cuiuscunq; peccati ardore, de facili inflammatur: sed cito labente materia cum uiti, a vita finitur. Isa. Erit sicut fauilla pertransiens, multitudo eorum.

Isa. 21.

Tertio, motū gratiæ, quia fauilla, dū est ignita, uenti raptu sursum tendit, Sed de relicta, pro prio pondere tendit ad ima. Sic anima hominis in hac uita posita, calore charitatis inflāmata, uel flatu, Spiritussancti eleuata, sursum ad cœlestia tendit: Sed sibi relicta, proprio pronitatis pōdere, & corruptibilis corporis mole aggrauata, semper ad ima descendit. Vel quandoq; anima sursum ascendit per orationem feruentem: & q̄nque ad ima descendit per pęnitentiam humilem. Iob. Me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

Iob. 12.

Itē uita humana assimilat̄ uapori ꝑ quatuor.

Primò, rōne eleuationis. Sicut.n. probatur in lib. de crepusculis: vapores in aere non ascēdūt longius tribus miliaribus. Vel saltē distinguuntur tres regiones aeris in quas eleuantur uapores. Quarū vna est calidissima .s. a suprema propter ignis uicinitatē. Alia frigidissima. s. media. Tertia temperata, s. infima, Tales etiā sunt tres ætates, quibus humana vita deducitur.

Primo, est augmētatiua, quæ scilicet durat vsque ad vigintiunum annum secundū augmentum longitudinis, vel usque ad xxv. & hæc (secūdum quosdam) est ætas calidissima.

Ambr.

Secūda aūt ætas statiua: & hęc est ab anno. 21. vel 25. vsq; ad 40 si fit hō bonę cōplexionis. Et hęc, secundū aliquos, est magis temperata ætas, quam prima: quanquam alij contrarium dīt.

Tertia defectiua est: & hæc est vsq; ad finem, & hęc ętas est frigida. Sed sicut quidam uapores resoluuntur aliq̄n in principio suæ eleuationis, scilicet in primo aeris interstitio, sicut patet in nebulis, & alijs uapotibus humidis. q̄nq; in medio, sicut patet in nubibus. quandoq; vero in supremo, sicut patet de uaporibus siccis. Ita etiam de hoībus accidit: quia quidā moriūtur in adolescentia, siue iuuentute: quidā in media ętate: quidā in senectute. Vnde mors ętati non parcit. Et ideo Beatus Ambr. dicit, ꝙ mors est senibus in ianuis, & iuuenibus in insidijs. Et ideo stultus est qui perpetuitatem de uita confidit.

Secundo, assimilatur napori, rōne distinctionis. Distinguitur .n. triplex vapor. s. siccus, siue terreus, & humidus, siue aqueus, & tertius ex utroq; mixtus. Solum.n aqua, & terra, sunt uaporabilia elemēta. In his ergo trib' uaporibus, tres

modos accipere possumus hoīnm malè niuentiū. Quorū uidelicet q̄dā sunt terreui per auaritiā, quidā uero aquei ꝑ luxuriā, & q̄dā ex utroque mixti per superbiā. Nā multi sunt superbi, qui idcirco status altos, & dignitates quęrunt, & ut terrena possideant, & vt voluptatibus affluāt. Ioā. Oē qd̄ est in mūdo, aut est cōcupiscētia carnis, aut cōcupiscētia oculorū, aut superbia vitæ.

Ioan. 2.

Tertiò, assimilatur humana vita vapori, rōne durationis: q̄a vapores durāt paū in aere, & cito resoluuntur. Sic hoīes paruo tp̄e viuūt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ est vita nostra? va por est ad modicū parens. Dicitur.n. decuriatus humanæ vitæ decursus secundū augmentū peccati. Nā à principio mundi q̄n nou erat peccatū adhuc multiplicatū hoīes viuebant diutius, sicut patet de prima ætate, quæ fuit ante diluuiū, in qua hoīes diutissime viuebāt, vel uixerunt. Nā Adam vixit noningentis 30. annis Seth eius filius nouingētis 12. annis, cuius filius Enoc noningentis quinque anni. & Cayn eius filius vixit noningētis annis & x. & sic de alijs. Post modum vero multiplicato vehementer peccato, tēpore. Noe induxit Deus diluuiū, & abbreuiari voluit Deus deinceps tēpus humanæ vitæ, dicēs ad Noe: Non permanebit sp̄us meus in hoīe in æternū, q̄a caro est. Eruntq; dies illius cētū 20. annorū. Quāuis Augustinus hoc verbū exponit: quia tm̄ tempus fuit abinde, ꝙ hæc Deus dixit Noe, vsq; ad diluuiū. Vñ erūt dies illius, s. ad pœnitentiā indulti, siquis redire uoluerit centū, & viginti annorū, s. antequā inducā diluuiū. Primus tñ sensus adhuc satis pōt tolerari: q̄a certū est, ꝙ post diluuiū hoīes minus vixerūt. Adhuc aūt ulterius, q̄a a tp̄e diluuij semp inualescēte pc̄tō, ampli° decurtata est, in tm̄, vt Dauid dicat Dies annorū nostrorū in ipsis 70. anni. Si aūt in potētatib. 80 annis: ampli° eorū labor, & dolor.

Iaco 4.

Gen. 3.

Psal. 89

Quarto rōne resolutionis: q̄a s. diuersi vapores diuersimode resoluūtur: & sic diuersi hoīes à diuersis vitijs absorbētur. Nā quidā vapores sūt qui resoluūtur, siue cōuertuntur in ignē, sicut illi qui ascēdunt sursum ad supremā aeris regionē, quæ dicitur regio æstus: q̄ incenduntur, & in igne cōuertuntur. Et tales sunt multi ad statum dignitatis eleuati. qui uel incēduntur igne iracundiæ, & seuitiæ. sicut Nero qui fuit crudelissimus & iracundus, uel auaritiæ, sicut de rege Antigono Seneca dicit, ꝙ fuit rex auarissimus, uel igne cōcupiscentiæ, & luxuria, sicut de Sardanapallo refert Orosius, qui fuit rex Assyriorū luxuriosissimus. Quidā uero vapores sunt qui resoluuntur in aerē siue uentū, & iste uentus q̄nque eleuatur in altum, & gn̄at in aere, uel in mari tēpestatē: & talis est uita quorūdā inquietorum, qui semper in iurgijs, litigijs, & seditionibus delectātur, & pacem vñr odio habere. Sicut dicitur quod Alexander cuidā quærenti, quare mundū ita infestaret, & in pace stare non posset? rñdit, q̄n pax ei esset bellum, si adesset. Q̄nq; uero uētus per cauernas, & foramina terræ ingressus, facit terræmotus, qui faciunt terrā tremere. Et sic quorundā uita, ita tyrannica est, & terribilis, ꝙ faciunt alios tremere, & in hoc quasi ponūt beatitudinem suam, ut potentes, reputentur, necnō terrori habeantur. Sicut dicit Seneca de Alexandro quod ducebat summū bonum terrori esse ignorans, quòd ignaua quæque animalia timentur ob uirus malum, sicut scorpiones & serpentes, & huiusmodi.

Sene.

Sen. lib. de benefi.

Alij autem sunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus assimilatur uita iustorum, q̄ à terrenis per affectum, eleuati sunt & segregati, & ideo ad uelociter eundum ad domiuum parati, & expediti. Et eīn ideo dicitur Isa. Qui sunt isti, qui ut nubes uolant? Vñ sicut ex nubibus sunt pluuiæ, fulgura, siue sagittæ, & tonitrua: ita ex talibus sunt doctrinæ, correctiones asperæ, & q̄nque manifesta miracula. Tales nubes habent intus igneum uaporem, idest, feruorem spiritus, ex quo proueniunt talia. Et est sciendum, ꝙ tales uapores nubium q̄nque eleuantur, & trahunt aliquando secum paleas, pilos, ligna, uel lapides propter quod postea quandoque talia pluunt: & non est hoc, quia talia fuerunt in nubibus generata, sed cum eis eleuata. Et sic sunt cupidi, qui uolunt omnia rapere, & secum trahere. Sed sicut nubibus resolutis omnia talia cadunt. Sic quando huiusmodi homines per mortem resoluuntur, necesse est hęc omnia descendere, & hic remanere. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum affert.

Isa. 6.

Iob. 22.

Item uia humana assimilatur aquę fluuij propter septem.

Primo, quia fluuius hēt continuitatem in fluxu. Vnde a fluendo dictus est. Non est enim (vt dicit Isid.) aliud fluuius, quam perennis, & continuus aquæ fluxus. Et nos ad modum fluuialis aquæ fluendo continuè labimur, ad mortem tēdentes. Iuxta illud Ouidij. Præ tereunt anni more fluentis aquæ. Reg. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram.

Isid.

Ouid.

2. Re. 14

Secundo, habet amaritudinem in ortu, & in exitu: quia a mari omnes fluuij oriuntur, & ad mare reuertuntur. Sic etiam humana uita, & a planctu incipit, & in luctu finitur. Plorando eīn homines nascuntur, & plorādo moriuntur. Eccl. Ad locum unde exeunt flumina, reuertuntur.

Eccl. 1.

Tertio, habet uolubilitatem perpetuā in rotatu, & uelocitatem in cursū, uel motu. Et quid est aliud omnis uita nostra, quàm quidem fluxus in rota, in qua semper rotata, & nunquam ad modicum manens fixa a uita continuo diminuta & semper de ea aliquo subtracto, ad mortē currimus cursu ueclociori, quàm fluuius absque mora, Ioel. Fluuius circundedit me. Inter omnes enim motus. motus vtique cœli est uelocissimus, ex quo causatur omnis alius motus. Vnde fluuij rotatus illi motui comparatus est quasi nullus. Sed vita nostra in fluxu motum eç li sequitur. Vnde omni die de uita nostra minuitur: ergo multo fortius, quàm fluuius ad mare, uita nostra currit ad mortem.

Ioel. 2.

Quarto rōne profunditatis, & pulchritudinis: hēt. u. aqua profunditatē in situ, & pulchritudinē in aspectu. Quia uita nostra, & si nunc apparet pulchra, & aspectu uenusta. tanquā tamē in imo, sine profundo status vanissimi constituta,

vana tota est,sicut spuma, & sicut via nauis in aqua,& auis per aera, cuius post transitum nulla est apparentia.

Quinto, habet dulcedinem in transitu ex ꝓgressu qa.s. vita hominis in medio suo esse videtur dulcis,dum homo est sanus, & iuuenis. Sed, quia medium nõ concordat cum extremis,ideo nec recta cõsistit. Rectum enim(vt dicit philosophus)est cuius mediũ nõ exit ab extremis.Quare si vita nostra esset recta, qualis est in ortu, & exitu, talis deberet esse in transitu,s. luctuosa.

Sexto,ratione circulationis. Flumen enim habet circularitatẽ in motu,dum a mari exit multa circuit,& ad mare vltimo redit.Sic simili modo etiam vita a doloribus incipit, dolores decurrit,& doloribus desinit.

Septimo,habet virtuositatẽ in impetu:qa fortiter in omne resistẽs impingit,oĩa frangit,nihil ei resistit:sed dũ ad mare redit, penitus nomẽ ꝑdit.Sic,& homo oĩa in mũdo disponit,omnia uoluit,omnia rumpit,& frangit,nullum interdum resistens inuenitur ; sed ad mortem dum venit, omne superbiæ nomẽ amittit, Isa. Quasi fluuius violentus vita quem spiritus domini cogit. Isa. 69.

Item vita humana assimilatur vento propter quatuor.

Primo, ꝓpter infimũ ortũ. qa oritur materialiter ex vapore terrestri,s.sicco: & huius signum est,ꝙ vẽti fortes ꝑcipuè sunt in autũno Sole existente circa æquinoctiũ hyemale : qa tũc Sol cõburendo exiccauit elementa,& ĩõ vapor tũc eleuatus magis est siccus,& terreus, ꝓpter qđ in autumno dominatur cõplexio terra,s. frigida,& sicca.Sicut igitur est ventus materialiter ex fumo terræ,sic & est homo materialiter ex terræ limo Gẽ.Fecit Deus holem de limo terræ.Nec obstat, ꝙ corpus humanũ dicitur esse cõpositũ ex quatuor elementis: quia fit denominatio a ꝑdominãte elemento. Vnde dicitur homo, quasi ab humo.i.terra.Apparet ergo similitudo aquæ in humoribus,virtus ignis in calore naturali, cõnaturalitas aeris in respiratione,soliditas & grauitas terræ in carnibus,& ossibus. Ex quo patet,ꝙ ĩ cõpositione humani corporis,multum ponit Deus de terra,parũ de alijs elemẽtis.Parũ qdẽ de igne posuit,vt hõ parum haberet de ardore concupiscẽtiæ,& de incensione iræ, & de vredine auaritiæ. Parũ de aere,ut hõ parum haberet de eleuatione superbiæ.Parum de aqua, ut parum haberet de mobilitate inconstantiæ. Multũ aũt ponit illi de terra,q hẽt frigiditatem contra ęstũ auaritiæ, infirmitatem cõtra eleuationem superbiæ, & stabilitatem contra motum inconstantiæ. Gen. 2.

Notandum est autem, ꝙ uapor siccus nõ põt ventum causare,nisi eleuetur a Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem siccum terrestrem, & nõ cõsumens ipsum est ẽt cã uenti. Calor igitur Solis est vigor aiæ rõnalis, quæ ipsum humanũ corpus quãquam graue,& terrestre viuificat,& erigit sursum. Vnde solus homo est rectæ staturæ, caput habens sursum. Vnde August. de hoc loquẽs.ait:Beluas ꝓstratas in faciẽ Deus fecit,pastũ quærentes de terra: te aũt in duos pedes erexit de terra faciem tuam sursum haberi voluit: Aug.

non ergo discrepet cor tuum a facie tua, ut facies tua iit sursum,& cor tuum sit deorsum.

Secũdo,humana vita assimilatur vẽto ꝓpter obliquũ motũ.Nõ.n.talis est vapor uẽti,q habet motũ rectũ,sed obliquũ,& tortuosum,nuc.s descẽdẽdo,nũc ascendẽdo. Cuius rõ est.Quia talis vapor terrestris,& siccus, eleuatur a calore Solis ad mediã aeris regionẽ,q.s. est maximi frigoris. Vnde cum talis uapor sit ꝑ naturam frigidus, & grauis,obuians ei frigus loci,qđ ẽt ipsum inspissat,& grauat, facit ipsum descẽdere aliquantulũ:sed calor Solis,q est in ipso, cũ nõ sit ab ipso facile separabilis, qa magis cõseruatur in sicco terrestri,q̃ in vapore humido,iterum releuat ipsum,& inde fit inuoluta impulsio aeris,q vẽtus vocatur.Nã superior pars vaporis cum sit grauis de se,& ispissata ex frigiditate loci,deprimit valde vehemẽter,& cum fit latissimus uapor, & inspissatus a frigore,multum agitat aerem, & dat flatũ donec descendat cõuersio superioris extremitatis ipsius su ꝑ inferiorẽ ferè deinde resurgit calor ex radio. Et interim calido radio sicco. Iterum eleuãte iterum ipsum:& subministrãte materiã eleuatione pluris naporis in ipsũ: & iõ cõfortãdo iterũ dat ascẽdẽdo aliũ flatũ fortiorem. Fortior aũt est flatus descẽsiones venti,q̃ ascensionis ꝓpter hoc, ꝙ superior extremitas inspissata a frigore loci, descendit, & spissum fortius impellit aerem,quã rarũ. Patet ergo, ꝙ motus venti non est rectus,sed tortuosus, s.per mediũ descensus.Nã una flatio descendit,& alia ascendit,& quia non est motus continuus, sed interruptus.Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem,ut probat philosophus.

Item patet, ꝙ una flatio debilior est altera,s. ascendens,q̃ descendens.Et hæc omnia cõpetũt humanæ vitæ.Nã homo in corpore uiuens, nũc ascendit per augmentum,s. in iuuentute : nunc descendit per decrementum naturæ,& uirtutis, scilicet in senectute, & prolixius est tẽpus senectutis,q̃ iuuentutis, & ideo maior est descẽsus, quàm ascensus, nec unum tempus continuatur alteri,quia ætas statiua.i.virilis, est intermedia. Aristo. physi.

Item homo in corpore viuens, nunc ascendit ꝑ ꝓsperitatem, nunc descendit per aduersitatẽ, nunc ascendit per superbiam & gloriam, nunc descendit per confusionem,& ignominiam.

Itẽ,nũc ascẽdit uiuens,nũc descendit moriẽs,

Tertio assimilatur vento propter incertũ terminum.Nam uentus parum durat, nec scit homo,quando flat. ubi, uel quando quiescere debeat,secundùm illud Io.Spiritus vbi vult spirat, & nescis vnde ueniat,aut quo uadat, Hoc enim secundum Chrys.Christus dixit de vento, cuius initium,& finis,nobis occulta sunt. Similiter uita hominis parum durat. Iob. Memento mei domine,quia uentus est uita mea. Nescit enim homo ubi,uel quando finiatur,secundũ illud Ecc. Nam nihil est certius morte, & nihil incertius hora mortis.Vult enim Deus,sicut dicit Greg ꝙ hora mortis sit nobis incerta,& semper sit nobis suspecta,secundum illud Mat. Vigilate,quia nescitis diem,neque horam. Io.4. Chrys. Iob.7. Eccl.9. Grego. Mat.25.

Notandũ tamẽ,ꝙ sunt tres causę abscissionis, quæ

quæ & suo modo abscindunt vitam humanam.
Prima est intensum frigus, qđ terram vehemē ter cōstringens vaporē uenti eleuari non sinit.
Secunda est intensus calor, qui vaporem eleuatum consumit.
Tertia est magna pluuia, quæ aerē infrigidās, vaporem grauat, & intantum descendere facit, quòd non potest subito a calido eleuari.
Item terram, & vaporem superficiei constringit, vt non possit alius vapor eleuari ad augēdū materiā venti, & oīs vapor cito deficit, nisi cōtinuè aliquid generetur. In istis et signantur tres causæ mortis humanæ. Quia in intenso frigore intelligitur malitia transgressionis: quia frigus signat malitiam peccati: malitia.n. animam frigescere facit, dum calorem charitatis extinguit. Vnde dicitur Hiere. Sicut cisterna frigidam facit aquam, ita frigidam facit malitiam tuam. Hoc ergo frigus est, s. peccatum, quod mortem introduxit, secundum illud Apo. Per vnum hominē intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Intenso vero calore accipitur distemperātia complexionis, q̄ est naturalis cā humanę infirmitatis, & mortis, vt patet p̄cipue in febribus. Sed p pluuiā supeadentem intelligitur iustitia diuinæ ordinationis p quā (sicut dicit Apostolus.) Statutū est hoib. semel mori. Vel p pluuiam supuenientē, intellige occisionē hominis violētā, dum vnus per alium percutitur, & occiditur.

Hier. 6.

Rom. 5.

Heb. 9.

Quarto, assimilatur humana vita vento, pp flationis sonitum. Est.n. sonitus venti per modum vndarum confringentium sese, eo q̄ una inundatio vincit aliam, & extendit se sup eam. Ventus ergo dum pflat fortiter, sonat, sed sonādo trāsit, & nullum sui post sonitum vestigium derelinqt. Sic quantumcunq; homines in mundo viuentes magnum sonitum faciūt, siue magnas dignitates adipiscendo, siue bellorū victorias assequendo, siue magnas diuitias cumulando, siue magnæ sapientiæ nomen hndo: oīa tā cito p̄tereunt sicut, & sonitus venti. Et post hæc ita sunt ac si quasi nunquam fuissent. Vnde dicit Prophe. Perijt memoria eorum cum sonitu.

Psal. 9.

Humana moralis vita nonnullis similitudinibus ad instar aquę uarietatis variare comprobatur.
Cap. LXXXVII.

Vita hominis moralis, siue bonæ, siue malæ dispositionis sit, sicut aqua, fit boni, & mali saporis. Variatur.n. sapor aquarum secundū Sene. ex quatuor s. ex principio, ex loco, ex consortio, & ex spiritu i. aere in aquam transformato. Variatur.n. aqua ex originali principio. i. ex re, aqua oritur, vt aqua rosacea ex rosis, & sic de similib. Et sic et homo ex origine (secundum philosophum) contrahit dispositiones quasdam ad qualdā passiones, & uitia. Vñ narrat in Ethi. q̄ ex patre iracūdo nascitur et interdum filius iracundus. Et similiter secundum fidem catholicā nos omnes ex primo parente, peccatum origina le contraximus, propter quod Apostolus dicit, q̄ eramus filij iræ natura.

Sen. li. 3 nat. q.

Aristo. Ethi. 7.

Eph. 2.

Secundo, variatur ex loco, s. vñ ipsa aqua transit ut, patet in aquis sulphureis, & in Sicilia inuenitur aqua habens saporem aceti, quia utuntur incolæ pro aceto. Similiter etiam secundū loca, & regiones varias, in quib. homines habitāt, videmus uariari et mores eorum. Vnde et in sacra scriptura uiri iusti a locis malorum hominum, infectarum regionum recedere inbentur. Sicut iustus est Abraham de Vr Caldeorum exire, & de regione Sodomorum Lot descendere. Ne stes (inquit angelus) in omni circa regione. Et loca q̄dam solitaria, ad diuinas reuelationes disponete, vel adaptare uidentur, secundum illud Ose. Ducam eam in solitudinem, &c.

Gen. 19.

Os. 2.

Tertio, variatur ex vitioso cōsortio. i. ex uitio, & natura, quam acquirit ex re uicina, uel ex mala uicina, et si nō cōmisceatur sibi, ut aqua posita iuxta amphorā sapit de amphora, licet nō tetigerit eā. Similiter familiaritate, & cōsortio bono, uel malo efficiūtur multi mali, uel boni. Mores.n. (secundum Tullium) formantur ex conuictu. Pro. Qui cū sapientibus graditur, sapiēs erit amicus aūt stultorū efficietur similis illis. Ps. Cū electo, electus eris, & cum peruerso, peruerteris.

Pro. 13.

Ps. 17.

Quarto, uariatur (sicut ibidē Seneca dicit) ex spiritu in aquam transformato. i. ex diuersitate aeris immutātis. Vnde dicit, qđ sunt aquę qdā, ita uenenosæ ex spumali materia minerali, & tō magis actiuæ, q̄ statim bibitæ interficiunt. Et in Macedonia sunt aquæ, quæ ab auibus bibitę, faciunt eas albas. Iste spiritus siue aer, est doctrina moralis, siue spiritualis, qua aliquis informatur, q̄ si bona est, bonū facit recipientē, si uero praua, generat prauos mores. Vnde doctrina hęreticorum venenosa statim animam credentis occidit. Apost. Sermo eorum, ut cancer serpit.

2. Thi. 2.

De vita tum actiua, tum contemplatiua hominis spiritualis, quę uenti proprietatibus, & aeris comparatur. Cap. LXXXVIII.

Vita hominis spiritualis assimilatur vento. Primo, rōne augmentabilitatis. Nam omnis ventus est à principio debilis, sed postea fortificatur secundum quod materia eius crescit, & secundum quod fortiori frigido repercutitur. Similiter in uita spirituali primo homo est debilis, & imperfectus, postea efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, postea quod spirituale. Crescit autem homo in spiritu secundum augmentum materiæ. i. bonorum operum. Et iterū repercussio frigoris, i. tribulationis, & aduersitatis est etiam sanctis uiris causa crescendi, & proficiendi: quia uirtus in infirmitate perficitur.

2. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Secundo, ratione obliquitatis. Quia sicut omnis uentus mouetur obliquè, siue tortuosè, Ita omnis homo uiuit defectuosè. Tunc enim homo hēt tortuosum motum, quando declinat ad peccatum. Psal. Omnes declinauerūt, simul inutiles facti sunt. Est autem triplex ratio, quare omnis uentus mouetur tortuosè.

Psa. 13.

Prima est, quia uentus imitatur corpora cœlestia, sicut effectus causam. Iuppiter enim specialiter monet uentos Aquilonares, Sol Orientales, Luna Occidentales, Mars Australes. Ideo etiam

Aries,

Aries, Leo. Sagittarius dñr triplicitas ignea, q̃a mouent ventos orientales, & illa signa sunt calida, & sicca: Taurus vero, & Capricornus frigida, & sicca, q̃ mouent australes: Alia vero calida, & humida dñr triplicitas aerea, q̃ mouēt occidētales: Alia frigida, & humida, q̃ mouent Aglonares. Sicut ergo cęlestis virtus causat in vētis motum tortuosum, ita cęlestis spiritus. i. diabolus, q̃ de cęlo cecidit, causat in homine peccatum. Propter q̃d Sapien. dicitur, ꝙ inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum Ipse est, q̃ suis tentationib. mouet hominem ad peccādum, siue in flammando ad auaritiam, siue iram, uel ad luxuriam, quæ est triplicitas ignea. vel aerea, siue infrigidando, per inuidiam accidiam, & pusillanimitatem, quæ est triplicitas terrea, vel aquea, & sic de alijs.

Secunda causa, siue rō obliquitatis venti, est ex loco suæ gñationis. Nam ventus inferius habet calorem, q̃ expellit ab eo frigus: similiter superius est æstus, idem faciens. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur a loco frigoris circulariter, vt supra, & infra elandatur, vt dñt quidam. Similiter homines à loco suę generationis. i. a mundo tentantur, & alliciuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt s. non rectè ambulent, neq; viuant. Nam mundus superius prosperitatibus, inferius vero aduersitatib. nos obsidet, & includit.

Tertia cā est, q̃a ipse vapor terrenus, q̃ est materia venti inferius impellitur à calore eleuāte: superius vero a frigore inspissante. Iste igitur vapor terrenus signat carnem, q̃ aut calore cōcupiscentiæ, aut frigore, siue corpore accidiæ, & tristitiæ hominē adpeccatum impellit. Ergo istę sunt tres causæ, quare homines nō rectè ambulant. s. diabolus, caro, & mundus: quæ suis tentationib. homines ad uniuersa uitia impellunt.

Tertio, assimilatur vento vita spiritualis rōne discontinuitatis: quia uentus non est cōtinuus, vel continui flatus, sed vna exufflatio est post aliam: quia frigus non continue repellit, sed cū semel deprimitur tunc confortatur calore loci inferioris, & assumptione pluris materiæ, & eleuatur iterum, & iterum secundò repercutitur, & sic alterando uices ascendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita spiritualis non est semper uniformiter continua, sed aliquando sancti viri eleuantur ad contemplationem, aliquando deprimuntur ad actionem: & sic uices alterando cōtinuant, donec moriendo deficiāt.

Quartò, rōne inęqualitatis, quia ventus non est æqualis sufflationis, cùm frigiditas repercutiens sit maior, & minor, & vapor inæqualiter spissus, & rarus. Inter duos ēt flatus fortes sunt multi debiles. Similiter sancti uiri sunt diuersis temporibus magis, & minus deuoti quātum ad deuotionem actualem: fortius, & debilius operantes quātum ad uitam actiuam, vel aliq̃n debiliores, aliq̃n fortiores ad tolerandum aduersa.

Item aliquando frequentius, aliquando rarius aliqua operantur.

Item uita hominis spiritualis diuiditur per actiuā, & contemplatiuam. Et utraq; repræsentatur in aere: quia aer habet partem sui (sicut dicit Beda) quæ communicat cum natura cœlesti. Est. n. pura, quieta, & clara: & iō repræsentat, uitā contemplatiuam. Est n. aer superior purus, q̃ a nullis terrenis exalationibus est iniectus. Similiter vir contemplatiuus ad cœlestia eleuatus terrenis affectionibus non inficitur, secundum illud, Quæ sursum sunt sapite, non quæ sup terram, & Greg. dicit, quod uita contemplatiua ad quandam mentis libertatem transit, temporalia bona non cogitans, sed æterna.

Beda.

Col. 3.

Greg. in Ezec.

Item ille aer est qetus. i. nullo vento commotus. Sic uir contemplatiuus uentis. i. commotionibus curarum secularium non impellitur. Vnde Christus de Ioan. Baptista dixit, quod non erat arundo uento agitata, & ideo Grego. dicit ibidem, quod uita contemplatiua, calcatis curis omnibus, ad uidendum faciem Creatoris sui in ardescit Ps. Vacate & uidete: uacare. s. à curis, & actionibus exterioribus cessando: uidere. s. contemplando Nam sicut dicit Aug. Otium sanctū quærit charitas ueritatis.

Mat. 11.

Ps. 45.

Aug. de ci. Dei.

Item ille aer est clarus, quia cœlesti lumine perfusus. Sic aer contemplatiuus cœlestis inspirationis lumine frequenter perfunditur. Vnde dicit in contemplatiua uita amabilis ualde dul cedo, est, quæ super semetipsam animam trahit, cœlestia appetit: & spiritualia mētis oculis patefacit. Alia uero (ut Beda dicit) est pars aeris inferior, quæ propinquat ad naturam terrestrem, & iō est grossa, turbulenta, & terrenis uaporib. plena, multarum tā rerum generatiua, ut pluuiæ, grandinis, & huiusmodi. Et huic assimilatur uita actiua. Vita n. actiua est grossa: quia mentem ingrossat, & hebetat circa intelligibilia. Vñ Grego. dicit quod Lya, quę actiuam uitam designat, lippa est, & fecunda, quia dum occupatur in ope re minus uidet.

Greg. super Ezec.

Item actiua uita est turbulenta: quia s. perturbatur circa agibilia. Vnde Marthæ, quæ uitam actiuam designat, dicit Dominus, Luc. Solicita es, & turbatis, erga plurima.

Luc. 10.

Item actiua uita est terrenis uaporibus. i. solicitudinibus plena: quia occupat animam circa terrena ministeria. Et iō dicitur Luc. quod Martha, quæ s. uitam actiuam elegerat, satagebat circa frequens ministerium.

Luc. 10.

Item est uita multorum meritorum generatiua, siue acquisitiua. Et ideo, ut dictum est, designata est per lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Grego. dicit in eodem loco, quod magna sunt uitæ actiuæ merita.

Septem capitalia uitia, praui q̃, eorum defectus recensentur, quibus septem planetarum extrema proprietates metaphorica ascribuntur. Cap. LXXXIX.

Vitia capitalia, quæ sunt septem, assimilantur septem planetis Nam primo in Sole præceteris gloriosius incedente, nota superbiā, quæ semper appetit gloriosa. Psal. Per diem, scilicet prosperitatis. Sol scilicet superbiæ, non uret te.

Ps. 120.

Secundo in Mercurio, qui est colore argenteus,

tens,& semper iuxta Solem incedit,accipe auaritiam,quæ argẽtum quærit,& semper superbiã sequitur:Quia dũ superbus appetit gloriolã,no põt assequi,nisi abundet metallina materia,aurea,vel argentea.& ideo se totum dat ad acquirendã pecuniam.Similiter, & auari diuitijs pleni semper vt in pluribus , sunt superbi , & quærunt ab alijs honorati.Vnde Apo. Diuitibus huius seculi præcipio non sublime sapere. Augustinus:Vermis diuitum superbia.

1.Thi. Iob 21.

Tertio,in Luna inspissante aerem,& quandã semper vmbram, siue obscuritatem in se habente,intellige accidiã,q̃ menti ingerit quandã nigredinem per quã inspissat , & cõturbat animæ rõnem . Hæc præcipue cauenda est in nocte aduersitatis.Psal.Neq; luna per noctem. i. aecidia per tempus aduersitatis,vret te,supple.

Psl.120.

Quarto per Martem sanguinem circa cor accendentem,accipe iram,quæ est accẽsio sanguinis circa cor,vt dicit Philosophus.

Arist. 2.

Quinto,in Ioue qui quantum in se est,ꝓdest, cũ sit planeta beneuolus,accipe gulã,q̃ de se,necessaria est omnibus rõne vitæ , nec vlli inuenitur obesse,si eã sciuerit debitè cohibere . Sed sicut Iuppiter ex cõiunctione cũ alio efficitur noxius:sic etiam qñdo necessitati voluptas coniungitur.vitium gulę incurritur,quod obest.

Sexto quidem in Venere,quæ ad luxuriam disponit,peccatum carnis intellige.

Septimo,in Saturno ,qui est stella colore plũbeo,siue liuido,accipe inuidiam, quæ est quidã liuor de bono proximi , plumbeam , & grauem faciens animam.

Item vitia assimilantur arenæ propter septẽ. Primo, ꝓpter ariditatem. Nam arenã ab ariditate est dicta, & hoc ꝑtinet ad superbiã. Superbia,dum pluuiam,seu rorẽ diuinæ gratiæ impedit,q̃a Deus superbis resistit, aiæ ariditatem inducit Hanc ariditatẽ patiebantur qui dicebant, Anima nostra arida est. Et sicut arena si manu pressa fuerit,ꝓ nimia siccitate , vel ariditate stridorẽ facit.Similiter superbus qualitercũq; pressus,vel tactus,stridorẽ quendam impatientię statim producit. Ecclesiastici . Ascensus arenosus in pedibus,idest affectibus veteranis,idest Adã, quando audiuit Eritis,vt dij.

Nu. 11.

Eccl. 25.

Secundo,propter ponderositatẽ. Nã arena est pondere grauissima : & hæc põderositas refertur ad iram,per quam homo efficitur alijs importabilis.Prouer.Graue est saxum,& onerosa est arena,sed ira stulti utroque grauior.

Prouer. 27.

Tertio, ꝓpter aquæ vicinitatẽ,q̃ refertur ad Icõtinentiã. Inuenitur.n.arena sub aquis , sicut in fluuijs,aut iuxta aquas,sicut in litioribus maris.Sic sunt incõtinentes , quorũ q̃dam sub aq̃s voluptatum,& fluxu peccatorum carnalium viuunt,& immorantur,vt fornicarij, adulteri , & huiusmodi,Quidã vero ad modũ arenæ,quę est in littore maris, & si aqua non inũdãtur , tñ ea aliquando fluctuante infundũtur , & tales sunt coniugati:qui licet matrimonio licitè possunt vti , tamen inundante in eis concupiscentia in ipso carnali opere,quandoque sordidantur.

Quarto propter partium discõtinuitatẽ. Non enim arena habet partes , quæ possunt conglutinari,& continuari.Et hinc est, q̃ ex arena nõ fit lapis.Nã arena in aquis maris ab omni lutea ui scositate absoluitur. Vnde vincens in ea siccitas, in lapidẽ coagulari non patitur, vt dicit Ari. Et sicut dicit in li Metheo.Terra pura nõ fit lapis: quia siccitas vincens, non facit partium terrę cõtinuationem:sed potius dissolutionem , propter quod non vertitur in lapidem. Et multo fortius hoc est in arena:cum sit terra naturaliter,& substãtialiter siccior,& durior . Hæc aũt diuisio , & discontinuatio arenarum partium ad inuidiam pertinet,quæ glutinium charitatis excludens,tenet homines ab inuicem diuisos, ut etiam lapidi singulari Christo incorporari non possint.

Ari. de proprietatibus elementorum

Quintò,propter sterilitatem. Est enim arena sterilis,& infęcũda, tum propter defectum caloris,& humoris , tum propter dominiũ siccitatis, & frigotis.Vnde imbre superueniẽte nõ diffunditur,nec dissoluitur: sed magis cõprimitur, & induratur. Hæc sterilitas pertinet ad accidiam,q̃ calorem charitatis, & humorem deuotionis excludens,ariditatem mentis & frigiditatem inducens animam sterilem,& infęcundam reddit,ut fructum bonorum operum non producat.

Sexto, ꝓpter mineralitatem. Habet enim arena virtutẽ mineralẽ,uel saltẽ ei similẽ. Vnde inter arenas fluuiales,& marinas inueniũtur arenæ aureæ,& lapides politi , & gemmæ pretiosæ. Hoc aũt pertinet ad auaritiam, quæ circa metalla aurũ, & argentũ, & huiusmodi insudat. Sap. Omne aurum tanquam arena est exigua.

Sap. 7.

Septimo, ꝓpter obstãtiã:Obstant.n.arenę q̃que fluminibus,ne intrent mare.Nam cumulatæ arenæ,& in maris hostijs, siue fluuijs adunatæ,quamuis sint paruæ,quia tñ sunt multæ,flumen impediunt,& retardant, ne intret mare,& iõ faciunt flumen interdum retro redire, & per campos spargere,sicut patet de Nilo, q̃ hoc mõ irrigat totam terram Aegypti , sicut dicit Hiero. hoc aũt pertinet ad vitium gulæ.Nam gula, flumẽ plenum aquis,i. peccatorẽ mollẽ,& assuetũ delitijs detinet,& retardat,ne intret mare pęnitẽtię,& re igionis Et aliquãdo ẽt si ingreditur, ipsum retroire,i.quã cito facit exire,& redire ad seculũ. Isid. tñ dicit, q̃ nilus Aquilonis flatibus repercussus , aq̃s retroluctantibus intumescit , & inundationẽ facit Aegypti , s. a medio Augusti, vsq; ad medium Septembris . Hanc uero dicunt inundationem fieri virtute stellarũ. Sicut etiam virtute stellarũ fit,ut in Aegypto nũquã pluat, sicut dicit Plato Et sicut uidemus et, q̃ uirtute stellarum certis tẽporibus vbiq̃, tẽpestates fiũt in mari,vt circa festum omnium Sanctorũ . Vnde nautæ,tunc maxime portum quærunt . Aliq uero attribuunt diuinæ uirtuti, ex quo talis dispositio data est specialiter illi regioni,sicut etiã impetum maris. Ambro. enim attribuit diuinæ virtuti sic disponenti in prima creatione.

Hiero. super Amos. 8.

Pla.Th.

Voluntas,quæ ex diaboli laqueus , seu vir voluptuosus , diuersimode ipsi Saturno assimilatur.

Cap. XC.

VOluptuosus homo similis est Saturno . Nã Saturnꝰ a saturãdo est dictus, ut dicit Isid. Cuius

[Ibid.] Cuius uxor ops dicta est, ab opulentia, quā tribuit mortalib. In Saturno n. delectatio gutturis, in uxore delectatio significatur carnis, in q̄b. delectationib. corporis uoluptas consistit. Sed adhuc oñdūt uoluptuosum hominem esse Saturno similem, uoluptatum exitus, effectus, tp̄s, & affectus. Exitus q̄dem, q̄a Saturnus pingebatur olim mestissimus. Cuius cām assignant fabulæ, q̄a a filio suo Ioue fingitur fuisse castratus: q̄d ꝑpea forte dicitur, quia planeta Iuppiter impedit, & temperat malitiam Saturni. Sed uerior cā tristitiæ est, q̄a (ut dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominem sub eius dñio natum, uel conceptum esse tristem, raro hilarem, uel ridentem. Unde ēt in iudicijs mœrorem, & tristitiam designat. Hæc aūt tristitia cōpetit fini voluptatis, q̄a (ut dicit Boe.) Voluptas tristes hēt exit⁹: secūdū illud Prouer. Nouissima illius amara quasi absinthium. [Ptol. li. de iud. astror.] [Boet.] [Pro 5.]

Secundo, si cōsideretur effectus. Nā Saturnus est effectus frigidus, & siccus, & pōderosus, & sic ēt in fabulis pingit̄. Quæ oia cōgruunt uoluptati, q̄ infrigidat, spiritualis affectionis calorē extinguendo: desiccat, humorē deuotionis consumēdo, & grauat, mentē ad inferiora deprimēdo.

Tertio, quantum ad tempus. Nam Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia uoluptas carnis quærit tenebras noctis. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem. [Iob. 24.]

Quarto, tenet similitudinem, si consideretur voluptuosi affectus. Nam sicut dicit Ptolo. Nati sub Saturno, turpia, & immunda non abhorrēt vestimenta, & alia ēt diligunt fœtida. Quod totum moraliter competit luxuriosis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorem. Insuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Item uoluptas generat tentationes carnis, sicut pluuia suauis generat uermes. Nam q̄ñ pluuia est suauis, miscetur cum humido aereo, & terrestri sicco, ex quo formatur corpus aquaticū, cui statim uirtute stellarum dat̄ aīa. Humidū. n. bñ commistum cum terrestri ex ipso aere fit viscosum. Et fit sicut pellis, in qua continuè pulsans calidū, facit spiritum: cui tāquā proprio subiecto dat anima sensibilis. Quasi aūt suauitas pluuiæ est uoluptas delitiosæ uitæ, q̄ uermes in terra gñat, quia in carne tentationem suscitat.

Item uoluptas, & abundantia diuitiarum, & delitiarum est pedica, & laqueus diaboli, q̄a hominem quem persequitur capit. Vñ Laban ꝑsequens Iacob in monte Gala eum cōprehendit. Mons. n. Gala, ad fertilissimus, & deliciosissimus esse dicitur in pascuis, frugib. & fontibus. In monte ergo Galaad, & Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abundantia delitiarum, homo a diabolo tentatur, & illaqueatur. [Gene. 31]

Præclaris similitudinibus ac exemplis, Christo Dei filio, Solis, Lucis, Montisq́; Olympi, proprietates, quàm doctissime conferuntur. Cap. XCI.

Christus assimilatur soli, q̄a sol excedit omnia luminaria cœlestia, corporea in quatuor. Primo in quantitate. Nā (secundū traditionē Alphragani) Sol dicitur maior omnib. corporib. post illū xv. stellæ, q̄ in prima magnitudine inter stellas fixas ponunt̄ ab ipsa, tertio Iuppiter, quartò, Saturnus, quintò oēs stellæ fixæ suis ordinib. positæ, quas Pto. & Alphraganus differentia. 19. in sex gradus magnitudinis diuidit sextò loco Mars, septimo Terra, octauo Venus, nono Luna, decimo Mercurius. Sicut aūt Dion. dicit in his, q̄ nō mole sunt magna idē est magnū esse, q̄d bonū; & idē maius, q̄d melius. Unde sicut sol excedit oīa alia corpora in magnitudine quantitatis: ita Christus excessit omnes sanctos in magnitudine bonitatis, non inquātū Deus, sed ēt inquantum homo: q̄a ipse habuit plenitudinem gratiæ pre omnibus sanctis. Unde dicitur habuisse spiritum non ad mēsuram i. totaliter, non particulariter, quantum ad omnes gratiæ effectus vel non ad mensuram, super omnem proportionem respectu aliorum hominum. [Alphr. diff. 21.] [Pto. 7. dist. Al.]

Secundò sol excedit in claritate: quia in alijs est luminis principium, ut dicit Arist. & cum eo concordat Auicen. & Pto. Mesalach, Dicunt. n. q̄ sicut omnium calidorū est vna prima cā. s. ignis; ita oportet, quod omniū luminosum sit unum principium. Et hoc nō erit, nisi sol, & idcirco vocatur sol. i. solus lucens. Sic ēt in homine, q̄ est, vt minor mundus, unum membrū influit omnibus. s. cor. Oportet ergo, q̄ sol cum sit principiū luminis, plus habeat de lumine, quàm aliquod aliud corpus sicut ignis plus habet de calore, & corde uitali uirtute. Similiter ergo Christus, qui est principium uitæ spiritualis, vel luminis sapientiæ, de quo Io. Erat lux uera, &c. Et Eccle. Fons sapientiæ. Verbum Dei: oportuit, ut ꝑ omnibus alijs sapientiæ splendore fulgeret. Eccl. Quid lucidius Sole? idest, quid sapientius Christo? de quo dicit Apost. quod in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. [Arist. de propri. elemen.] [Io. 1.] [Eccl. 1.] [Eccl. 17.] [Col. 2.]

Tertio, sol excedit in dignitate. Unde sol dicit̄ esse vas admirabile secundum illud Eccl. sol in aspectu annūciās in exitu. vas admirabile, opus Excelsi. In meridiano exurit terram, & in cōspectu ardoris eius q̄s poterit sustinere? Similiter & Christus excedit ēt in dignitate: q̄a inquantum Deus, est æqualis patri, in dignitate naturæ: inquantū homo, excedit oēs sanctos in dignitate Gloriæ, Ioannes. Vidimus gloriam eius, &c. Et ad Hebr. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis &c. [Eccl. 43.] [Ioh. 1.] [Heb. 1.]

Quartò, sol excedit in potestate. Nam maioris virtutis est, & plus influit in inferiora: immo sol habet quādā potestatē, & uirtutem suꝑ omnia corpora; dū omnia illuminat, & suꝑiora, & inferiora. Unde oīa respicere dicit̄. Eccle. sol illuminās ꝑ omnia respexit. Similiter Christus dixit. Data est mihi omnis potestas in cęlo, & in terra. Specialiter aūt sol habet uirtutē illuminatiuā. Et ipse Christus dixit. Ego sum lux mūdi. Item uirtutem inflammatiuam. Ecclesiastici. Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans. Et de Christo dictum est. Non ne cor nostrum ardens erat in nobis, &c. [Eccl. 42.] [Mat. 28.] [Io. 8.] [Eccl. 43.]

Item renouatiuam: quia dum poros terrę aperit, uirtutem latentem in radicibus ad actū ꝑducit, & quod mortuum uidebatur reuiuiscit, & renouatur, [Luc. 24.]

nouatur, qđ vetustate tabuit. Et ita similiter per Christū renouamur, & regeneramur in nouam vitam, secundum illud Ephe. *Ephe. 4.* Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem &c. Hic enim nouus homo, Christus est.

Item uirtutem purgatiuā. Nā tenebras fugat, & fœtores consumendo purgat. Sic Christus purgat tenebras ignorantiæ, & fœditates peccatorū. *Hebr. 1.* Hebr. Purgationem peccatorum faciens.

Item uirtutē nutritiuā. Quia dum suo calore, terræ humiditatē resoluit: vt sua attractiua, qđ radicib. est simile. de illa attrahit, & in terræ nascentiū nutrimentū conuertit. Sic Christus nutritor fideliū dixit, Ego sum pastor bonus. Qui calore amoris resolutus in mortē, corpus suum nobis simile, tradidit in cibū, & sanguinē in potū. *Io. 6.* Et ideo ipse dicit. Caro mea vere est cibus, &c.

Item sol habet virtutem conciliatiuam, vnde virtute sua conciliat in corporib. animaliū quatuor elementa. Sic Christus reconciliauit nos Deo per mortem suam, secundum illud: *Ro. 5.* Reconciliati sumus Deo per mortem filij sui.

Item sol habet virtutem immutatiuam. Nam secundū qđ ascendit, & descendit per Zodiaci signa, sic variat, & immutat tempora. Nam existens in nostro hemisphærio, diem facit; existens in alio noctem inducit. Similiter Christus existens per gratiam in anima, illuminat eam, & diem ibi facit: Sed recedens ab ea per culpam, tenebrosam & nocturnam dimittit.

Item sol habet uirtutē distinctiuam. Quia secundum 4. versiones distinguit 4. tempora anni. Quia existens, in ariete, vel facit, ascendens ad Cancrum æstatem efficit: ad Libram, autūnum constituit, sed dum ad Scorpionem, hyemē introducit. *Eccl. 1.* Vnde Eccl. Oritur Sol & occidit &c. Qđ *Hug.* secundum Hugonem de Sancto Victore, sic exponitur. Oritur quando. s. p vernale æquinoctiū ingrediens ad nostrum polum, consurgit. Occidit, quando per autumnale exiens ad inferiora, descendit: Girat per meridiem quando in hyemalibus signis commoratur. Flectitur ad Aquilonem, quando in æstiuis signis, quæ polo boreali viciniora sunt, circunfertur. Similiter sol spiritualis Christus ortus est per incarnationē. *Ps. 101.* Psal. Ortus est sol, & congregati sunt. Occidit p passionem. Vnde Ps. Sol cognouit occasum suum. Ad locum reuertitur p ascēsionem. *Abac. 3.* Vñ Abacuc: sol, & Luna i. Christus, & triumphans ecclesia, steterunt in tabernaculo suo, s. in cœlo. Flectitur ad aquilonem per suam ad indicandum reuersionem. *Iere. 1.* Iere. Ab aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terræ, quantū ad peccatores. In iudicio stabit Christus, sicut sol in medio cœli, *Ios. 10.* Ios. Stetit sol in medio cœli. & dicit stetit: quia non plus flectetur, nec prece, nec precio.

Item Christus assimilatur luci. Quia lux est altissima in ortu, velocissima in motu, speciosissima in aspectu, & efficacissima in effectu.

Primo, dico, q lux est altissima in ortu, q a causā, & orīt de cęlo, s. a sole, & stellis, q̄ sunt altissima corpora situ, & dignitate. *Ecc. 24.* Ecclesiastici: Ego feci in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens. Nam sicut calor est qualitas actiua consequens formā substantialem ignis. Ita lux est qualitas actiua consequens formam substantialem solis, vel cuiuscunque alterius corporis a se lucentis, si aliquod tale est, cuius signum est: Quia radij diuersarum stellarum habent diuersos effectus, secūdum diuersas naturas corporum. Sed sicut lux oritur de substantia solis, vel corporis a se lucentis: sic Christus filius Dei genitus est de substantia Altissimi. s. Dei patris. *Ecc. 24.* Ecclesiastici: Ego ex ore Altissimi prodij. i. de substantia patris. Nam sicut verbum sapientiæ nostræ spiritualiter, siue inuisibiliter procedit ab ore, ita filius a patre. Vnde sicut lux est coæterna, & coæqua Soli: q a quā cito fuit sol, fuit lux sua, ita, q si sol fuisset ab æterno, fuisset etiā lux ab æterno: ita filius est coæternus patri, ut dicit Aug. Nec obstat, quod Genesis dicitur fuisse pducta lux, postea sol quarto die: quia (secundum Beatū Dion.) illa lux primo die creata fuit lux solis, sed informis, quantū ad hoc, quod iam erat substantia solis, & habebat illuminatiuā virtutem in communi, sed postmodum data est ei specialis, & determinata uirtus ad particulares effectus.

Aug. li. de Tri. Gen. 1. Dio. c. 4. de diui. no.

Secundo, filius Dei assimilatur luci: quia lux est velocissima in motu. Videmus. n. quod Sole apparente in puncto Orientis, fit illuminatio totius hemispherij nostri, vsque ad punctum oppositū. Ex quo patet, quod lux non est corpus, q a si lux esset corpus, illuminatio esset motus localis. Nullus autem motus localis corporis alicuius potest esse in instanti: quia omne quod mouetur localiter, necesse est, vt prius veniat ad medium magnitudinis, quam ad extremum: Illuminatio aut fit in instāti; quia quando subiectū alicuius formæ susceptiuum, est in ultima dispositione: tunc forma introducitur in instanti, si autem subiectum esset indispositum, tunc qdē requireretur tempus, non quidem ex parte formę introducendæ, sed ex parte subiecti susceptiui: sed aer inquātū diaphanus, est in vltima dispositione ad lumē: & io illuminatio fit in instanti.

Itē, quia illuminatio nō est tm motus, sed terminus. Terminus aut motus localis, & cuiuscūque motus, sp est in instanti: sicut gñatio, q̄ est terminus alterationis, fit in instanti. Hoc aūt cōpetit filio Dei, p quem omnia creata sunt: Creatio. n. est productio instantanea. Vñ sicut a luce in instāti fit aeris illuminatio, ita a filio Dei est istāti facta rei creatæ pductio. *Ioan. 1* Io. Erat lux vera, q̄ illuminat, &c. Vel p subitā icorporationē, vel receptionē luminis ī aere, possumus intelligere ipsam icarnationē Verbi, q̄ quātu ad hoc, fuit in istāti: q a ipsum corpus Christi fuit ī ipso suæ cōceptionis exordio in istāti formatu, & organizatu. Nō. n. erat cōueniēs, qđ filius Dei corpus assumeret, nisi formatū. Si aut añ pfectā formationē tps aliqđ conceptionis pcessisset, nō posset tota cōceptio attribui filio Dei, q̄ non attribuitur ei. nisi rōne assumptionis, & per hoc filius Dei conceptus dicitur: qđ aliter dici non potest. Et ideo ipsa distinctio membrorū, & formatio, in instāti facta est p p infinitam uirtutē agentis, & formātis. *Grego. sup. Io.* Vnde Greg. dicit, quod angelo nunciante, & Spiritusancto superueniente mox. Verbum in vte-

eo,

ro, mox intra vterũ verbum caro. Localis tñ motus sanguinis ad locum gñationis, q conceptionẽ pcedit, nõ fuit in instãti. nec ẽt augmẽtũ, corpori se conformans, qd sequtur conceptionem. Quia hoc est contra canonem motus localis, & augmenti, qđ ẽt non fit sine motu locali. s. quod fiat in instanti. Nota igitur, qđ filius Dei aliqñ vocatur lux, s. secundum illud Ioan. Ego sum lux mundi: aliqñ uero splendor. Hebrę. Qui cum sit splendor gloriæ. Aliqñ lumen secundũ illud Io. Non erat ille lux, sed vt testimonium phiberet de lumine. Lux aũt propriè dicitur, prout est in sole, lumen prout recipitur in aere: sed splendor prout resultat ex polito, & terso corpore secundum illud Macha. refulsit Sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis. Similiter filius Dei proprie dicitur lux, prout est in patre. Thi. Lucem habitat, &c. Sed lumen prout est in carne. Isa. Surge illuminare Hierusalem, qa, venit lumen tuum, sed splendor appellatur, prout exiuit de virgine. Isa. Donec egrediatur, vt splendor, iustus eius. Scriptura tamen variæ, & diuersimodè his interdum vtitur nominibus.

Ioan. 1. | Heb. 7. | Ioan. 1. | Mach. 6. | 1 Thi 6 | Isa. 40. | Isa. 42.

Tertio. filius Dei assimilatur luci: q a est speciosissima in aspectu, immo ẽt sine luce, nil apparet plenum. Vñ Ambro. dicit, qđ (lux est plenitudo omnis creaturæ visibilis. Cuius est maxima gratia, q in sito conspectu oĩa mũdi corpora laudib. facit digna, Sic ẽt filius Dei de quo dicif Sapien. Speciosior est sole, & s p omnẽ stellarũ dispositionem est pulchritudo. & ornamentum ois creaturæ, non tm̃ uisibilis, sed ẽt inuisibilis. Et iõ nota, qđ secundum Dion filius, qui & verbum Dei dicit, hẽt pulchritudinem substãtiuã, cãtiuam, & excessiuam. Primo filius Dei nõ hẽt pulchritudinẽ accidentalem, sed substantiuã, & essentialem. Nã pulchritudo eius nõ est ab alia re causata, uel participata. Et iõ dicimus ipsum non tm̃ pulchrum: sed ex pulchritudinem. In creaturis n. differunt pulchritudo, & pulchrum sicut cã, & causatum, & sicut participans, & participatum: quia pulchrum dicitur, quod participat pulchritudinem: pulchritudo. n. creaturę, est quædam participatio causæ omnia pulchrificantis, & iõ creatura dicit pulchra, sed nõ pulchritudo, sed Deus q est essentialiter pulcher, & nõ p participatione alicui9, alterius dicit pulcritudo.

Ambr. | Sap. 7. | Dio. c. 4 de diui nominibus.

Secundo, habet pulchritudinem excessiuam. Dicit. n. verbũ Dei pulchrum, sicut pulcherrimũ & sup pulchrũ (vt dicit Dio.) qã pulchritudo sua excedit in pluribus omnem pulchritudinem.

Primo, in ueritate: q a nõ est pulchritudo eius ficta, vel artificiata sed naturalis, & vera. Itẽ in ppetuitate: quia nunquam destruitur. nec ipse Deus aliquando sua pulchritudine destruitur.

Item in uniformitate, quia pulchritudo sua non augetur, nec diminuitur.

Item in totalitate, siue uniuersalitate, qa nõ vno respectu pulcher, & alio turpis: neq; hic pulcher & illic non, neq; aliquibus pulcher, & quibusdam non pulcher, sed sicut ipse secundũ seipsum, cum seipso semper exitens vniformiter pulcher, & sicut præsens in semetipso, excedens formam, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertio pulchritudo sua est pulchritudo causatiua omnis pulchritudinis tripliciter.

Primo efficienter: quia s. pulchrificat omnia existentia secundum ipsorum propriam proportionem, & causat uniuersalem armoniam, & claritatem, iuxta significationem solaris luminis cum fulgorem emittit, & uniuersitatem rerum pulchrificans distributione sui fontani radij. Vnde istud pulchrum est, sicut principium effectiuum omnis pulchritudinis.

Secũdo exemplariter. Omnis. n. pulchritudo, & omne pulchrum uniformiter, & causaliter pexistit in simplici, & supernaturali natura omnium pulchrorum, & ipsa est causa exemplaris omnium in verbo, quia secundum ipsum omnia denominantur p propter quod Boe. Mundum mente gerens similique potentia formans pulchrum pulcherrimus ipse.

Boe. de consf. 3.

Item tertiò. Quia s. finis est omnium pulchrorum: omnia. n. fiũt, cã pulchri, & pp hoc pulchrum, idem est. quod bonum, quia omnia desiderant pulchrum & bonum.

Quarto, Christus assimilatur luci ex eo, quod lux est efficacissima in effectu. Vnde Dion dicit qđ lux omnib. corporib. cognitionem cõfert. & vitam, & motum. Et q cquid in istis inferioribus cãtur, mediante luce producitur. Et hoc etiã dicit Auicenna. Ex quo ẽt concluditur, & arguif, quod lux non habet in aere tantum esse intentionale, sed etiam reale, ex eo, q intentiones nõ causant transmutationes naturales. Nec obstat, q nimia albedo, vt in niue, oculum transmutat: & ita uidetur, q intentio si fortis sit possit transmutari realiter. Dicendum, quod albedo quantũcunq; magna, non habet oculũ realiter transmutare, rõne qua calor, vel rõne, qua intẽtionem suam multiplicat in medio, sed ea ratione, qua aerem facit lucidiorem, siue lucẽ adauget. propter quod reddit visui obiectum improportionatum ratione nimiæ claritatis, & aer sic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipsum transmutare põt rõne excellẽtis lucidi, & nõ rõne intentionis coloratæ. Possumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare: cuius existere in carne humana nõ fuit intentionale, & fantasticũ. uel imaginarium, sed uerum, & reale, sicut & lucis esse est reale in aere. Fuit. n. verus Deus, & uerus hõ. Et iõ ipse est similis luci.

Dio. de di. no.

Primo, quia lux est rerum generatiua, qđ quidem habet lux inquãtum instrumentaliter agit in uirtute corporum cœlestium ad producẽdas formas substantiales.

Ita ẽt similiter p ipsum uerbũ. i. p filiũ Dei, oĩa pducta sunt secũdũ illud Ioã. Oĩa p ipsum facta sunt. i. creata, & sine ipso factum est nihil. Sed intelligẽdũ p ipsum nõ sicut p instrumẽtũ. Vnde in hoc nõ est simile de Luce, sed intelligẽdum est omnia esse facta per verbũ, sicut artificiata dñr esse facta per artificem. i. per rõnem artis pconceptam. Nunquã. n. aliqs faceret aliquid, nisi pexisteret actualis pconceptio suæ sapientiæ, q est forma, & rõ rei factæ: sicut ratio arcæ in mente artificis præconcepta est ratio arcæ faciendæ. Et similiter Deus pater nihil operatur

Io. 1.

tur nisi per conceptum sui intellectus, q. est sapientia ab æterno cōcepta, s. Dei Verbum, & Dei filius: & ideo impossibile est, quod aliquid faciat, nisi per filium. Et ideo Augustinus dicit, quod Verbum est ars plena rōnum viuentium. Dicit et patrem per filium omnia fecisse, inquantum filius ab ipso patre habet, quod sit causa omniū factorum: & ideo nō sequitur, quod sit ut instrumentum, vel minister patris: quia eandem numero, & æqualem virtutem, quam pater habet, & filius ab ipso habet per quam operatur.

Augu.

Secundo, q. a lux est sui luminis omnibus cōmunicatiua. Ita Christus quantum in se est, lumen gratiæ, uel misericordiæ suæ communicat vniuersis. Ioan. Illuminat omnem hominem ne nientem in hunc mundū. Chry. dicit, qd illuminat quantum de se est omnem hominem, quia ex parte sua nulli deest, immo uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionē ueritatis uenire. Vnde si quis non illuminatur non est ex parte Dei, sed ex parte hominis auertētis se a lumine illuminante. Sicut ēt homo nō illuminatur a Sole, uel quando in domo tenebrosa se includit, vel qn oculos claudit, nel quando obstaculum interponit. Sic etiam spiritualiter non illuminatur a Christo, vel qui in tenebris ignorātiæ voluntariæ, se claudit. Iob. Ipsi fuerūt rebelles lumini, vel qui oculos animæ intellectum. s. & volūtatē Deo nō aperit. Dan. Declinauerunt oculos suos, vt nō uiderent cœlum, neq; recordarentur iudiciorum iustorum. Vel qui peccati mortalis obstaculum interponit: Psalmus Super cecidit ignis, & non uiderunt Solem.

Ioan. 1. Chriso. sup Io. 1. Thi. Iob. 24. Dan. 13 Psal. 57.

Tertio, quia lux est errantium, siue deuiantium directiua, & Christus est dux & director, quem sequentes errare non possunt: Ioan. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris. s. deuij, vel erroris. Non enim sequēs Christum ambulat in tenebris ignorantiæ, quia ipse est ueritas: neq; in tenebris culpæ, quia ipse est via: neque in tenebris damnationis æternę, quia ipse est uita.

Ioan. 8.

Quarto, quia, lux est oculorum manifestatiua. Hoc autem Christus faciet in ultimo iudicio, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

1. Cor. 4

Itē Christus similis fuit monti Olympo, q. est mons Macedoniæ ita excelsus, ut nubes sub eo esse dicantur. Tantæ enim altitudinis est, quod omnes aeris turbines, & impressiones excedit, quem philosophi ascendentes, vt cursus stellarum inspicerent ibi uiuere nō poterant, nisi spōgias plenas aqua portarent, ut sic, p aquæ attractionem aerem grossiorem haurirent, ut dicitur in historia Hæc autem omnia Christo competūt qui oēs nubes, i. sanctos excelsit altitudine vitę, omnes turbines passionum, uel tribulationū altitudine pcientiæ, omnes philosophos altitudine sapiētiæ; nec altitudinem suæ diuinitatis philosophi contingete potuerūt nisi cum spongijs, idest creaturis plenis, aqua ipsius cœlestis sapiētiæ, Omnes enim creaturæ (vt prius dictum est) diuinam sapientiā repræsentāt. Dominus enim illam effudit super omnia opera sua. Et ipsi philosophi non cognouerunt Deum, nisi ex creaturis. Rom. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque uirtus eius, & diuinitas.

Eccl. 1. Ro. 1.

Quomodo Christiani, Iudæi, Sarraceniq; in Religionem a se inuicem dissentiant, exemplis planetarum quibusdam aperitur, lexq; Mahometica aliquantisper commendatur. Cap. XCII.

Christiani, Iudæi, & Sarraceni differunt ad modum planetarum. Nam planetæ aliqui sunt boni, q. nulli nocent, sed tā suos quoū natiuitati commantur, quam non suos adiuuare dicuntur. Tales ergo dicūtur Christiani, quibus Apostolus dicit: Nemini dantes ullam offēsionē; Vnde tam suis, quamnon suis benefacere iubentur. Luc. Diligite inimicos uestros: benefacite his, qui oderunt vos. Quidam uero planetę sunt mali, ut Mars, & Saturnus, qui nō suis obsunt, suis, tamen prosunt. Tales hodie Iudæi qui licet suis non fœnereutur, tamen fœnerantur non suis, ut Christianis, & alijs nationibus. Itē dicūt se secundum legem suam ad diligendum amicos teneri, & ad odiendum inimicos. Vnde ad illud præceptum: Diliges amicum, nel proximum tuum: addiderunt in suis traditionibus, & odio habebis inimicum, quam additionem correxit Dominus, Matt. Quidam planetæ uero mediocres sunt, ut Sol, Luna, Mercurius. Nam suis bona, ingerunt: non suis modo bona, modo mala. Tales autem uidentur esse Sarraceni: quia non solum inter se sunt misericordes, sed etiā interdum Christianis misericordiam impendunt, licèt eos tamen frequenter impugnent. In hoc tamen sunt minus mali Sarraceni, quam Iudæi: quia Christum reuerentur, quem Iudæi blasphemant. Confitentur enim Sarraceni Christum ex Maria uirgine sine viri semine natum. Hoc est certum & ego qui inter eos fui, frequenter hoc audiui ab eis & a suis Sacharijs, q religiosi sunt dicti, apud eos, & Musehetis, idest qui eorum escas officiant. Vnde in libro qui dicitur, Alcoran, i. lex, quam cōdidit Machomet, proponitur quæstio una sic. Quæ fœmina de masculo tantū, & quis masculus de fœmina tantum. Et respōdet: Eua ex Adam, Christus ex Maria Virgine.

1. Cor. 6. Luc. 6. Mat. 5.

Item quærit. Quæ sunt tria, quæ sine seminis commixtione edita fuerunt: Respondet. Adam, aries Abrahæ, & Christus.

Item confitentur Sarraceni Beatam Mariam fuisse per Angelos commendatam, & de Christo nasciturо fuisse edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo sic dicitur; Angeli Mariā alloquentes inquiunt: O Maria omnibus uiris, & mulieribus splendidior, mundior, atque lætior: soli Deo perseuerantet studens, ipsum cum humilibus genibus Deo se flectentibus adorās, & nequaquam in terrenas sordes proijcitibus, & curam agentibus. quis Mariæ custos efficeretur. Hæc arcana secretissima comitto Angelis dicentibus. O Maria, cui summi nuncij gaudium cum Verbo Dei. cuius nomē est Iesus Christus, filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in

hoc

hoc seculo, & futuro, sedes & infantulos cunabula seruantes conueniens præses sapiens; uir optimus vniuersitatis creaturæ, mittitur? Respódet illa: O Deus, cum uirum non tetigerim, quomodo concipiam? Respondent angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia pront uult operāti. Cuius mandatum omne suum placere perficit, ipseq; filium suum cum diuina uirtute uenientem, librum legiferum, omnisq; magisterij peritiam, & testimoniū ac euangelium mandatūq; filijs Israel edocebit. Ille namq; formis volatilium luteis, ac compositis insufflans, uolare faciet. Cęcos, & mutos curabit, morpheaticos, & leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante viuificabit: quicquid cōiectūris, quidve disputatione deputatum sit propalabit, similiter cuncta, quæ in Deum credentibus mirabilia censentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorū Christum fuisse summum omniū prophetarū apud Deum. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquentem, & dicentem Omniū prophetarum alio super alium p me sublimato, & eorum quibusdā cum Deo locutis; Christo Mariæ filio, animam nostram proprie confitentes, vim, atque uirtutem præcæteris præbuimus.

Item confitentur Christum esse Verbum & virtutem Dei: & ideo ibidem dicitur ꝙ quando Deus iudicabit mundum, clamabunt homines ad eum, & dicent: Iesu Christe spiritus, & Verbum Dei. & virtus Dei, moueat te pietas tua, intercede pro nobis. Et tunc dicet eis Esuriui &c. sicut in Euangalio per omnia.

Item commendat idem liber legem, & Euangelium Christi & dicit tres leges esse a Deo, in quibus rectæ viæ traduntur, s. legem Moysi, & Euangelium, & suum Alcoranum. Et ideo dicitur in primo libro Deus prius, & misericors viuus, & altissimus, qui prius testamentum, deinde, Euangelium rectam uiam hominibus tradidit: postremum librum ueracissimum Alcoram desuper præbuit.

Itē in eodē introducit Deum sibi loquētem, & dicētē sibi pcepta legum, & mores, sicut Noe, & Abram, & Moysi, & Christo tradidimus.

Item confitetur eadem lex, ꝙ in resurrectione generali omnes perfecti in forma Christi resurgent. Vnde dicit perfecti omnes in statu Adę, & forma Christi resurgent; nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadē lex vsurarios detestatur. Vnde ibidem dicitur: Boni uiri, Deum timere, & fœnerari prætermittite. De fœnore enim homines utentes non, nisi quasi demoniaci resurgent.

Hæc omnia magnifica de Christo, Euangelio, & Virgine scripta sunt in Alcoram. i. in lege Sarracenorum, quam eis Machometh dedit. Quæ, licet multa falsa contineat, & immunda, tamen etiā multa testimonia perhibet nostræ fidei ueritati, ut supra paruit. Quæ omnia introduxi ad exaggerandum infidelitatem Iudęorum, Christum blasphemātium cum tamen scripturæ eorum testimonia perhibuerunt Christo, sicut dixit eis. Scrutamini scripturas, quia illæ testimonium perhibent de me, & tamen cæci negant quem Sarraceni ignorantes scripturas, uenerantur, & adorant.

Dei zelus quid sit, & qualis esse debeat, ex tribus aeris regionibus, eorumq; varijs similitudinibus exprimitur. *Cap. XCIII.*

ZElus Dei assimilatur aeri, qui habet tres regiones, quarum suprema, quæ igni coniuncta est, rara est, & vehementer calida propter uicinitate ignis, & propter radios stellarum, & lumen, q sibi sunt viciniora, & illa pars est locus inflāmationis per se, & dicitur regio æstus. Huic similes sunt, qui magno zeli ardore feruescunt. Psalmus: Zelus domus tuæ comedit me. Glosa, Zelus, est bonus feruor animi, quo mens pro defensione accenditur; eo, quod quælibet praua, q videt, corrigere satagit; si neq t, tolerat, & gemit. Iste zelus causatur in Sanctis ex inflammatione ignis Spiritussancti uel charitatis diuinæ; & ex radijs stellarum, idest exemplis Sanctorum patrum, sicut Phinees, Heliæ, & aliorum qui multum zelauerunt pro Deo, & lege eius. Machab. Phinees, pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. Helias dixit Zelo zelatus sum pro Domino.

Psal. 68

Mach. li. 2.

3. Re. 19

Secunda regio aeris, siue media zona, est locus frigoris, quia illa non habet calorem ex vicino igne, sicut regio superior, nec ex reflexione radiorum, sicut regio inferior, eo, quòd radij nō reflectuntur ad transparens sine peruium, aut ad multum diaphanum, sed tantum ad solidum planum; & plus, si fuerit tersum, ut est aquæ superficies, vel speculi, vel alio modo politum, uel planum. Huic aeri similes sunt qui sunt totaliter frigiditate, vt nec zelo Dei tangantur: q a nec igne diuini amoris incēduntur, nec radijs, idest exemplis Sanctorum tanguntur: & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales sunt prælati mali, qui de gregis sui dissipatione nō curant. Isa. Auferetur zelus Effraim. Effraim interpretatur augmentū, vel fertilitas; & signat prælatos qui cogitant de temporalium augmentatione, & nihil de animarum perditione.

Isa. 11

Tertia regio aeris est tepida, uel tēperata, suscipiēs aliquod de superiori, & aliquod ab inferiori: est tā intēperate calida secūdū ꝙ vincitur ab inferioribus q busdā temporibus; & intemperate frigida secundū ꝙ uincitur a superioribus q busdam temporibus alijs. Huic similes sunt q zelum Dei habent vel inordinatum. Nā aliqui vincuntur ab interioribus passionibus, ira, vel odio: & tunc nimis inscandescunt, quandoq; vero superiorum, uel potentiorum timore perterriti, omnino a zelo tepescunt, & frigescunt. Tales habent zelum, sed nō secundum scientiā, i. discretionem. Patet ergo, ꝙ zelus frigidus cum sit, nullus est damnabilis; tepidus reprehensibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, q meretur cęleste præmium Machab. Helias dum zelat zelum legis, receptus est in cælum Ad quod nos perducat Christus, qui est benedictus. Amen.

Ro. 10

1. Mac. 2

Explicit Liber primus.

PROLO.

PROLOGVS LIBRI SECVNDI,

In quo de Metallis, atque Lapidibus varijs, varia dicenda proponuntur.

HABET argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur. ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs conuertitur inquit Iob. Diuinæ prudentię largitas, a qua quęcunque creata sunt, cōnexionis mirabilis ordine gubernantur, rationali creaturæ, i. homini sic corpora inferiora subiecit, vt ei in subsidium adessent infirmitatis, & documentum insuper porrigerent veritatis, & in exemplū illi fierent & bonitatis. Nam ex vsu vario sensibilium corporum, humani corporis labilitati succurritur, quod ex eisdē ex quibus cōstat corporibus, eutitur, ex eorundem quoq; corporum speciebus informantur sensus, & rō eruditur, vt sic humana cōditio a sensu sumat initium, & non per se res sensibiles, i. per suas substantias, & essentias, sed tm̄ per suas species aīæ illabuntur, ex q̄bus humana ratio dum hinc inde inuestigando discurrit, rōnes format quamplurimas, ex quibus intelligibiles elicit varietates, non solum de rebus infimis, sed ēt de supremis: Sic enim inuisibilia Dei à creatura mundi ꝑ ea, quę facta sunt, intellecta conspiciuntur. Quia vero opus naturæ, est opus intelligentiæ, ex eo, quod corporalia mediantibus angelis à Deo gubernantur, etiam ex ipsis corporibus humana dirigitur rō, ex motibus eorum & ordine exempla sumens, & regulas suarū actionum nō tm̄ artificialium in quibus ars imitatur naturam, sed ēt moralium operum directiua. Et qm̄ inter cętera talia potissime mineralia corpora, vt sunt ferrum, uel argentum, vel aurum, & alia quæcunq; metalla, & cū eis ēt lapides humanæ necessitati deseruiunt, scriptura sacra diuinitus inspirata, in qua (testāte Apo.) Quęcunq; scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt, de eis frequentius legitur, vt nō tm̄ ad cōmodum corporis illa cōcessa putemus, sed ēt ad morū exemplū inspicere studeamus. Quapp Iob diuersas metallorū origines in verbis præmissis declarat, siue describit. Ex quibus beatus Greg perutiles moralitates assumit. Ait enim beatus Iob: Hēt argentum venarum suarum &c. In quibus verbis pensandum est, quòd nequaquā, tā sanctissimus vir, aut de minera argenti, aut de loco conflationis auri, aut de ferri origine, aut de solutione lapidis, & de æris formatione, tā seriosè tractasset si talia ad nostram doctrinā proficere non nouisset. Et ideo beatus Greg. dicit, per argentū significari prædicatorū doctrinā, cuius venarum principiū est sacrę scripturę pagina. Nā qui ad veræ prædicationis verba se pręparāt, necesse est, vt initiū a sacrę scripturę pagina sumāt. In auro vero significat Martyrū patiētia, cuius cōflationis, i. probationis locus, catholica est ecclesia: q̄a non nisi in catholica ecclesia veri martyres sunt, ex eo, q̄ sine fide, spe, & charitate, q̄bus mēbra iungūtur ecclesię, non hēt passio meritum, sicut in hęreticis patet. Vñ Apo. dicit: Si tradidero corpus meū, ita ut ardeā, charitatem aūt non habeā, nihil mihi prodest. In ferro aūt accipitur bonu operādi potentia, seu fortitudo Sanctorū, quod ferrū de terra tollitur, q̄a fortiores viri a terrena, quā prius tenuerāt, actione separantur, & pugnatores ipsius ecclesię ac pugiles deputantur. In lapide uero significatur interior cordis duritia: & in ęre, charitatis constantia. Vñ tunc lapis calore soluitur, qñ cor durum, & a diuini amoris igne frigidū, feruore spiritus tangitur, & ad amorē mollitur, & tunc in ęs cōuertitur, qñ charitate solidatum ad bona opa roboratur: vt sicut prius durus fuerat in amore seculi, ita se postmodū fortē exhibeat in amore Dei. Et q̄a de alijs hmōi talibus metallis, seu lapidibus, de q̄bus in scriptura legitur, frequenter, & in pluribus locis est idē estimandū, videlicet q̄ ad nostrā cōferant disciplinā. Est nostrę intētionis propositū post exempla simpliciū corporū, quæ iam sunt in primo libro adducta, in hoc secundo libro de metallis atque lapidibus, tam preciosis, quàm cōibus, & de alijs mineralibus exēpla introducere varia, & moribus adaptare, eundem seruando ordinē, quem scilicet in principio tenuimus, tam in capitulorum materijs, quàm in exemplis.

Iob 27. | Rom. 1. | Ro. 15. | Greg. li. mor. | Iob 27. | Gre. li. mor. | 1. Co. 13

Lapidū proprietates octo, quibus electi Dei suis perfectionibus charitate plenis assimilantur. Cap. I.

AMatores Dei assimilanē lapidibus ꝑ octo. Primò quidem, quia lapides sunt naturaliter frigidi, & sicci, eo, quod ex partibus terrę solidis, & cōpactis, lapidis substantia gñatur. Verū est tñ (vt dicit Arist.) ex sola terra non fit lapis, quia vincens in ea siccitas non permittit, ut in lapidem coagulari possit. Sed ex commixtione terræ, & aquæ fit lutum quod inter terram, & petram est medium, quod dum per partium suarum fortiter coagulationem constringitur, in lapidem mutatur. Vñ tali transmutationi lu-

Arist. 4. Meth.

tum vnctuosum est aptius. Habet ergo lapis ex terra siccitatem, & ex aqua simul, & terra frigiditatem. Vnde est naturaliter, sicut dictum est, frigidus, & siccus. Et ista competunt spiritualiter amicis Dei quos charitas facit frigidos ab insatiabili auaritia: Charitas enim non quærit, quæ sua sunt sicut dicitur, Cotin. Itē facit eos siccos a fluxu concupiscentiæ: quia virtus diuini amoris restringit lubricum carnis, sicut patet in Magdalena. Et tales sunt lapides sancti, qui sūt sine affectione carnis, & mundi. Zach. Lapides sancti eleuantur super terram eius.

1. Co. 13

Zach 9.

Secundo, lapides sunt substantialiter compacti. Quia sancti sunt in seipsis coagulati vinculo, siue coagulo dilectionis, & gratiæ. Vnde charitas dicitur esse vinculum perfectionis.

Tertio, quoq; lapides sunt mirabiliter duri: & amici Dei sunt duri per soliditatem patientiæ, quia charitas patiens est. Vñ sicut lapis a sua duritia ex aquę infusione nō soluitur: Sic amicus Dei ex tribulationis concussione a sua patiētia nō mouetur. Iob. Cor eius indurabitᷣ quasi lapis.

Iob 41.

Item sancti sibiipsis duri sunt per austeritatē pœnitentię. Item quandoq; duri sunt alijs per correctionem, & seueritatem iustitiæ, qua tanquam virga ferrea alios regunt. Deute. Cuius lapides ferrum sunt.

Deut. 8

Quarto, quia lapides sunt grauiter ponderosi. Sic amici Dei sunt graues, & ponderosi per granitatem morum, & deliberationem prudentiæ, siue in factis, siue in dictis, secūdum illud Eccl. Verba sapientum statera ponderabuntur. & talium opera, uel verba sunt magis grata bonis. Psal. Placuerunt seruis tuis lapides eius.

Eccl. 21

Ps. 101.

Quinto, quia lapides sunt virtualiter igniti: quamuis enim lapis ex se sit frigidus, ignem tñ emittit si fortiter sit percussus. Nam ex forti, & violenta aeris collisione in superficie ferri, & lapidis, subito aer allisus ignitur, & scintillādo de lapide egreditur. Sic & amatores Dei quanquam sint frigidi ab æstu amoris mundani, cum tñ ab ipso mundo fortiter alliduntur, tunc diuino amore fortius igniuntur. Vñ præcipuè in tribulationibus, & persecutionibus positi, ignitis scintillis, uel operum emicant, uel verborum: & talium opera sunt sacrificia Deo accepta. Machab. De ignitis lapidibus igne concepto sacrificium obtulerunt.

2. Ma. 10

Sexto, quia lapides sunt infimi loci petitiui. Quia amici Dei infima petunt per humilitatē. Luc. Recumbe in nouissimo loco. Cor. Ministratio mortis deformata in lapidibus fuit i gloria. Hæc ministratio lapidū, est humiliū abiectio, cuius est ministrare obsequia, mortificare uitia, deformare eorum corpora, quia humiles nec corpora eorum ornāt, nec colunt. Vnde apparēt in corpore despecti: & ideo signantur per lapides impolitos. Ios. Aedificant altare. i. altitudinem ecclesiæ de lapidibus impolitis. i. de hominibus despectis, & incultis. Item eius est glorificare. Pro. Humilem spiritu suscipiet gloria.

Luc. 14.

2. Cor. 3

Ios. 19.

Pro. 29.

Septimo, quia lapides sunt terræ compressiui: quia scilicet amici Dei terrā corporis sui cōprimunt, & domant per laborem pœnæ, & abstinentiæ, secundum illud Cor. Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo. Eccl. Lapides grādes deluper irruētes. Sunt. n. amatores Dei lapides grandes quo ad spiritum, desuper irruentes per corporis dominium, quia spiritus in eis carnē sibi subiugat potenter, & uiolenter.

1. Cor. 9

Eccl. 18

Octauo, quia lapides sunt diuersarum partiū terræ ne dilabantur vnitiui. Vnde Amb. dicit q lapides sunt ossa terræ, quia hoc in terra probantur facere, quod faciunt ossa in corpore. Similiter amici Dei, dum hoīes terrenos adinuicem discordes ad cōcordiā & pacē reducūt, quasi quidā lapides medij diuersas partes terræ adinuicē coniungunt. Immo ēt sicut in muro mediante calce lapides connectuntur, ita ēt amatores Dei mediante charitate inuicē coniūguntur. Mach. Ionathas dixit facientibus, Extruite muros in monte Syon, & in circuitu de lapidibus quadratis. Isti lapides quadrati sunt amici Dei, q Deū quadrupliciter diligunt, f. ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, & ex oībus uiribus sicut dicitur. Luc. Et est intelligendū ex toto corde, id est, ex tota intentione, ut scilicet tota nostra intentio feratur in Deu. 10. tota mente, i. intellectu, f. vt intellectus ei totaliter subdatur: ex tota anima, id est, volūtate, scilicet ut appetitus secundum ipsam reguletur; ex omnibus uiribus, scilicet quod omnis actus noster interior ei obediat, & propter ipsum fiat.

Amb.

1. Ma. 10

Luc 10.

Anima rationalis perfectiones, quæ et quales esse debeant, ex vitri septem proprietatibus nonnullis similitudinibus declaratur. *Cap. I I.*

Anima debet assimilari vitro. Primo quia vitrum est summe perspicuū. Nam in alijs vasis metallicis quicquid intus ponitur visui, occultatur. In vitro aūt q libet liquor positus, qualis est intus talis exterius oculis repñtatur, vt dicit Isi. Hæc perspicuitas fit in anima pœnitētis, qñ quicquid est intus in conscientia, extra per confessionem proditur iudicio sacerdotis. Matt. Vade, & ostende te sacerdoti, Prou. Splendet in vitro color eius, scilicet vini, & similiter cuiuslibet alterius liquoris inmissi.

Isi. li. 7.

Matt. 8.

Prou. 23

Secundo, quia uitrū est totaliter lumini peruiū. Nā massa vitrea, quę nūc fit ex cineribus arborū, & herbarū per fortissimā ignis cōflagrationē, ex qbus cineribus fit vitrū, sicut cum nunc vtrunq; admiscetur, cū in fornace fuerit liquefacta, & perfecte depurata, cōtrahit substātię puritatē, & perspicuitatē p quā totaliter a lumine penetratur. Similiter aīa per mūditiā puritatis, & psimplicitatē simplicitatis, efficif lucis diuinæ gratię plenissimē susceptiua. Apoc. Plateę ciuitatis aurū mundū, & tanquā vitrum perlucidum.

Tertio, quia vitrum est imaginum, & umbrarum repræsentatiuū, nulla enim alia materia est sic specularis, vt ista. Vnde de vitro præcipuè cōficiunt specula. Hæc autē repræsentatio animæ conuenit tripliciter uno modo secundum naturā: quia scilicet inter omnes naturas, siue formas

mas materiæ vnitas, magis repræsentat ipsa anima in se imaginē trinitatis, licet hæc repñtatio sit secundum partem intellectualem, quæ nō est actus materiæ alicuius in quantum huiusmodi. Vnde dicitur Gen. Faciamus hominē ad imaginem, & similitudinē nostram. (Gen. 1.) Sed adhuc anima secundum naturam est repræsentatiua alicuius vmbræ, quia (vt dicunt philosophi creata est in vmbra intelligentiæ.) Alio modo cōpetit hæc repræsentatio animæ secundum notitiam, quia anima cognoscit res exteriores, non quidem ꝙ ipsæ res sint in anima, sed per ipsarum rerū imagines, siue similitudines quas ipsa anima recipit ab eis primo quidem in sensu, postea in intellectu per abstractionem intellectus agentis a phantasmatib. Vnde philosophus dicit, ꝙ lapis non est in intellectu, sed eius species. (Arist. 3. de ani.) Vñ quasi admodum speculi vitrei est imaginum, siue specierum suo modo receptiua licēt aliter sit, & aliter in intellectu: & per consequens est ipsarum rerum repræsentatiua, & cognoscitiua, est etiā repræsentatiua vmbrarum .i. naturarū spiritualiū quas non nisi per naturas sensibiles, & phantasmata capit quodammodo inumbratas.

Tertio hæc repñtatio imaginum cōpetit animæ secundum gratiam. Quia .s. anima ꝑ memoriam debet sibi sępe repræsentare imaginem d. exempla virtutum, & vmbras vitiorū, & ꝓpriorum defectuū ad deferendū, siue alienorum ad compatiendum, vel corrigendū, vel vitandum.

Quarto, quia vitrum est summe ductile, sicut liquidū. Tantam .n. recipit ductibilitatem, ꝙ facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras contrarias subito transformatur. Aliquando & corio tegitur, aliquando argenti more sculpitur, sicut Isi. dicit. Sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam, ut per flatum .i. ad instinctum, vel per mandatum Dei, vel superioris sui moueatur, & transmutetur, & velociter obsequatur, etsi diuersa & varia iniungantur, & alterius voluntate potius, quā propria, tanquā corio circunducatur, & argenti more qualibet sculpturam sibi impressam .i. quodlibet iuxta normam sibi traditā iustum suscipiat, & firmiter teneat.

Quinto, quia vitrum summe frangibile est, cum est frigidum. Sic anima per peccatum calore charitatis extincto frigescit, & a quibuslibet tentationibus faciliter frangitur.

Sexto, quia uitrum non est reparabile, nisi fuerit iterum liquefactū, quamuis antiquitus dicatur aliquem sciuisse vitrū fractū reparare ꝑ malleationem. Vnde fialam tali de uitro factā Tyberio Cæsari ipse artifex in terrā proiecit, quam non ruptam, sed malleo plicatā emendauit, quē Cęsar decollari fecit: Considerans, ꝙ si tale fiet reparabile fabricef, aurū pro luto haberetur, & iō preciū aliorū metallorū omnino perderetur: & hoc est cōe dictum. Quidam tamen Alchimistæ dicunt, ꝙ potest etiam hodie fieri vitrum malleabile, & flexibile si cū puluere basilisci aspergatur sup ipsum, qñ liquescat in fornace: quod vtrum verū sit ignoro. Sed secundū primum dictū, quod est magis cōe dicimus; ꝙ sicut hodie vitrū fractū non est reparabile, nisi iterū liquescat, ita aīa ꝑ peccatū fracta non est reparabilis ad gratiam, nisi liquescat per pœnitentiam.

Septimo, quia vitrum est omnium colorū susceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacinctino, uel smaragdino, & omnes lapides imitatur, .i. in colore: licet non in valore. Et ideo dicit Auicenna, ꝙ vitrum est inter lapides sicut stultus inter homines. (Auic.) Declinat enim ad omnē tincturam. Sic anima ad omnem fortunam, vel statum quē Deus vult dare, debet se humiliter inclinare, & Sanctorum colores, .i. virtutes imitari, nec curare si hoc ad stultitiam reputatur: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, deridetur enim iusti simplicitas ab hominibus, sed non deridetur a Deo.

Quæ & quot vitia ex auaritia oriantur per varias lapidis onychini similitudines aperte monstratur. *Cap. III.*

AVaritia assimilatur. Primo per aspectū. Nā onycinus Indicus habet aspectum, & similitudinem vnguis. (Onychinus.) Et ideo uocatur onix, siue onychinus: quia græci vnguem onycem dicunt, sicut dicit Isid. (Isid. li. Eth.) Habet enim colorem ꝑmixtum ad similitudinem humani unguis. In hoc ergo ꝙ onycinus habet similitudinem vnguis, designatur auarorum rapacitas, quia aues vngue ꝑdam rapiunt: & idest, quæ sunt rapaces habēt nigros vngues. Sed onycinus Arabicus est nigri coloris cum candidis zonis; quod competit diuitū auaritiæ, quia diuites auari, licet tingantur exterius zonis albis, idest honoribus, & prosperitatibus mundi interius tamen habent nigredinem, & deformitatem peccati: propter quod dominus dixit eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo.

Secundo propter effectum. Nam secundum Dioscori. (Dios.) Onycini zona collo vel manu portata, tristitiam excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & rixas. Sic etiā prosperitas mūdi quam appetunt auari, si in collo gestetur, hoc est ad pectus pendens, siue manu, i. siue habeatur in effectu cordis, quia cor intra pectus concluditur, siue in effectu operis, quod est gestare manu; utroq; modo excitat tristitiam. Et ideo Ge. dicitur ꝙ lapis onycinus inuenitur in terra Euilath, quod interpretatur dolens. (Gen. 2.) Nam mundi substantia non habita, sicut in cupidis, generat tristitiam, sic acquiri non possit, scilicet iræ, quia ipse non assequitur. Ita & tristitiam inuidie, qua tristatur tamen si aliquis assequatur. Si autem actu habeatur, ut est in diuitibus auaris, adhuc excitat tristitiam iræ si perdatur, uel minuatur: & inuidiæ, si ab alio superetur, uel parificetur. In utrisque multiplicat timores, quia cupidi timent ne eis lucrum impediatur. Auari timent, ne eis id, quod habent auferatur. Item animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat, ut accipiat, auarus autem, ut teneat. Vnde auaritia, siue cupiditas mater est litium, & causarum & quæstionum. Item rixæ, & bella ex cupiditate, & auaritia, ut plurimum oriuntur; propter hoc Senec. dicit, quod quietissime vi- (Sen.)

uerent homines si hæc duo pronomina, scilicet Meum,& Tuum, de medio tolleretur meum.n. & Tuum omnes quæstiones, & lites generant auarorum.

Tertio propter remedium. Nam onycinus in præsentia Sardij nocere nō potest. Nam Sardius qui mentem acuit, cum flammei, siue rubei est coloris, designat amorem Christi, qui mentem acuit ad æterna consideranda, & etiam inflammat ad ea desideranda, & ideo facit vilescere omnia temporalia. Nam (sicut Grego. dicit) vilescunt temporalia, cum desiderantur æterna. Qđ ergo onicynus nō nocet in præsentia Sardij, est, quia illum auaritia non inficit, in quo est amor Dei, quia vbi est amor *Dei*, non habet locum amor mundi: & econuerso, Ioan. Si quis diligit mundum, non est charitas *Dei* in eo.

Greg. in hom.

1. Io. 2.

Diuersorum marmorum proprietates describuntur, ex quibus bonorum uirorum perfectiones prudentiæque partes, pluribus similitudinibus patefiunt.

Cap. III.

BOni viri assimilātur marmoribus, quia marmor alijs lapidibus est solidius, cōpactius, vtilius, & pulchrius. Boni enim uiri sunt solidi per patientiam, siue fortitudinem, bñ compacti per temperantiā, pulchri ꝑ prudentiā, & utiles ꝑ iustitiam. Vñ ipsi sunt columnæ marmoreæ. i. virtuosæ personæ, quibus tentoria per cutiā regis. i. ecclesię Christi, fulciuntur. Assimilantur ergo primo boni, & virtuosi viris marmoribus ratione soliditatis. Marmor. n. solidum est: nam ꝑꝑ sui soliditatem difficilè rumpitur. Similiter boni viri sunt solidi. i. fortes, & constantes, ita, vt aduersitatibus non cedant: & sculpturas. i. impressiones violētas, & iniuriosas, quæ sunt, odiū, ira, tristitia, & huiusmodi nō faciliter suscipiūt. Notandum est de soliditate marmoris, quod mirabilissimum accidit: quod marmorei lapides, nec chalybe, nec ferro, vel sera, vel malleo ꝑ violentiam edomantur, sed per laminam plumbeā asseribus mollibus intersertam. Plumbo enim, & non ferro lapides marmorei diuiduntur, & secantur inter assereres, & æquantur. Similiter fortitudo quorundam nec chalybe fortis inuasionis, nec ferro duræ percussionis, nec serra dentata dentibus detractionis, nec malleo uiolentæ percussionis, nec violentia cuiuscunque tribulationis frangitur, nec vincitur. Et tamen plumbum, idest vita voluptuosa, quæ in aquis concupiscentiæ summergitur, secundum illud Exod. Summersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus, inter asseres mollissimos carnis, omnem duritiam marmoris frangit, idest omnem mentis fortitudinem eneruat, & destruit. Vnde probissimi viri, & fortissimi bellatores, qui nunquam vinci potuerunt belli asperitate uicti, tamen & debilitati sunt luxuriæ voluptate, sicut patet de Samsone, Dauid, & de multis alijs.

Hest. 1.

Exo. 15.

Secundo, boni viri assimilantur marmori ratione compactionis. Sunt enim marmora valde compacta corpora, quorum partes sunt ad inuicem colligatæ, vel conglutinatæ, vel constrictæ. Et hanc compactionem facit esse in bono viro virtus temperantiæ. Hæc enim est, quæ efficit, vt caro spiritui, & sensualitas rationi concordet, & confœderetur, qua s. temperantia remota, valde sibi inuicem aduersarentur, & mutuo diuiderentur. Vnde temperantia est, quæ tenet has partes hominis adinuicem concordes, & conformes, quæ scilicet concordia, & conformitas est, vt quædam salubris compactio, quæ est in bonis viris.

Tertio, boni viri assimilantur marmori ratione speciositatis, siue pulchritudinis. Inueniuntur enim marmora pulcherrima diuersorum colorum, & generum, sicut dicitur Paralipo. Diuersorum colorum omnem lapidem preciosum, & marmor pulchritudo, & varietas competit prudentiæ: quia omnium prudentium, opera, grata videntur, & pulchra. *D*iuersa autem genera, & colores marmorum, sunt diuersæ partes prudentiæ, & diuersi modi prudentiæ, inueniuntur. n. marmora communiter octo colorum. Quia inuenitur marmor album, nigrum, & rubeum, & varium, siue serpentinum, & hæc quinque modorum, quoddam molle candidum, & nigrū, quoddam durum, quod dicitur purpuretes, eo quod, vt purpura rubeum est, candidis tamen interuenientib. punctis, & hoc est ex Aegypto. Est aliud corallicum in Asia repertum non habens vltra duos cubitos in dimensione, & mensura, & tale marmor est candidum. sicut ebur, tñ habet quasdam maculas, quadam proportione diuersas, & nigras. Est & aliud genus Thebaicū, aureis guttis tinctū: est & Caristeum viride optimū, quod valde gratum habent, qui gemmas sculpūt, eo ꝙ eius viriditas oculos reficiat. Et etiam similiter assignantur a doctorib. octo partes integrales prudentiæ, quarum quædam ad prudentiā pertinent, secūdum quod est cognoscitiua agibiliū, & quædam secundum, ꝙ est operatiua, secundū enim ꝙ cognoscitiua est, si consideratur ipsa cognitio, aut est preteritorum, & sic est a Tullio vna pars prudentiæ præteritorū memoria, aut est cognitio ꝑsentium, siue necessariorum, siue cōtingentium; & hæc est alia pars prudentiæ, q̄ ab eodē intellectus vocatur, siue intelligentia. Si vero consideratur cognitionis acquisitio, aut fit ꝑ disciplinam, & sic est tertia pars prudentiæ, quæ a Macrobio super sententias Platonis Plotini vocaẽ docilitas, aut fit per inuētionē, & sic est quarta pars, qua Arist. uocat eustochiam. i. bonam cōiecturationem, cuius pars (vt dicitur in eodem) est solertia, quæ est post vera coniecturatio medij, ut dicit Ari t. Si vero consideratur cognitionis vsus, secundum. s. ꝙ ex cognitione aliqs procedit ad alia cognoscenda, vel iudicanda: sic ꝑtinet ad aliam partem prudentiæ, quæ vocatur ratio per Macrobium. Secundum vero, ꝙ prudētia est operatiua, siue operis præceptiua.

1. Para. 29.

Macr.

Arist. 7. Ethi.

Primo necessariū est, ut ordinet ad cōmodū, vt ad finem: & hoc pertinet ad aliam partē prudentiæ, quam Tullius prouidentiam uocat.

Secundo, vt attendat circunstantias negotij: quod pertinet ad aliam partem prudentiæ, quā Macrobius vocat circunspectionem.

Tertio,

Tertio, quod uitet impedimenta: quod pertinet ad octauam partem prudentiæ, quam uocat Macrobius cautionem. Sunt ergo octo partes prudentiæ dictæ, scilicet memoria, intelligentia, docilitas, solertia, ratio, prouidentia, circunspectio, & cautio.

Quarto, boni viri assimilantur marmori ratione vtilitatis. Nam marmor propter suã frigiditatem, & vnguentorum aromaticorum conseruationem, vtilissimum inuenitur. Et hanc utilitatem boni viri faciunt per iustitiam. Nam quasi vnguenta fouentia, & recreantia sunt bona opera, in quibus unus homo alteri communicat ad quæ recte facienda, & conseruanda ordinatur homo per uirtutem iustitiæ, cui inter alias uirtutes propriũ est, ut ordinet hominem in his, quæ sunt ad alterum. Importat enim iustitia æqualitatem quandam, vt ipsum nomen demõstrat. Dicuntur enim vulgariter ea, quæ adæquantur, iustari. æqualitas autem ad alterum est. Aliæ autem morales virtutes perficiunt hominẽ in his, quæ sunt secundum seipsum. Et hoc ergo sunt illa marmora, i. sancti viri, quibus pauimentum templi, id est inferior ecclesia, scilicet militans, sternitur, in libro Para. manifestatur. Para. 1.

Charitatis excellentia & perfectio quanta sit, ex bitumine, Sardio lapide, Iaspideq́ similitudinibus demonstratur. Cap. V.

Isid. Charitas assimilatur bitumini. Primo ratione igneitatis, quia bitumen est (secũdum Isid.) quędam terra glutinosa iuxta lacum mortuum, cuius natura est ardens, & ignita. Sic charitas est quędam virtus conglutinatiua, & vnitiua, cuius quasi locus est proprius cor mortuum, & mortificatum peccato, & mundo, quia siquis diligit mũdum, nõ est charitas Patris in eo, ut dicitur Ioã. 1. Ioã. 2 Cant. 8. Hæc etiam virtus spũaliter ardẽs ab igne sancti spiritus est deriuata, secundum illud Cant. Lampades eius, lampades ignis, atq; flammarũ Lampades. n. Dei, sunt mentes hoium, & puræ sancti spiritus contemplatione & flammis charitatis Gen. 14. succensę. Gen. Vallis Syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis est mẽs humilis, quæ si est syluestris, & a tumultu mundi, & affectu remota, habet multos altos puteos bituminis, i. multos & profundos, siue altos affectus charitatis.

Secundo, rõne tenacitatis. Nam bitumen est tantæ tenacitatis, ut nec aqua, nec ferro dissolui possit, sed sanguine mẽstruali. Sic charitatis glutinum tam tenax est, ut nec aqua tribulationis, Cant. 8. nec gladio percussionis soluatur. Cant. Aquę multæ non potuerunt extinguere charitatẽ. Et ideo Gene 6. arca Noe, vt esset fortis contra aquas diluuij, bitumine liniri eam Deus præcepit. Gene. Bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus, Arca enim Noe, idest mens iusti, debet cõtra aquas diluuij, scilicet contra tribulationes mundi, bitumine, idest charitate liniri intrinsecus quo ad Deum, extrinsecus quo ad Proximum. Ferrum, siue gladius persecutionis charitatis bitumen separare Rom. 8. non potest, secundum illud Apost. Quis nos separabit a charitate Christi? an angustia? an nuditas? an tribulatio? an fames? an gladius? Soluitur tamen, & tollitur bitumen charitatis sanguine menstruali, idest peccato mortali, quod ab intimo fluit ad modum sanguinis, & ad modũ mẽstrui, & abominabile & infectiuũ existit.

Tertio, ratione vtilitatis. Est. n. bitumen utile ad multa, quia multiplicem hẽt effectum. Nam habet virtutem compaginandi lapides. Vnde lapides viui, idest, viri iusti, hoc glutino compaginantur ad inuicem in fabricam Ecclesiæ, & etiã lateres i. peccatores ad Deum conuersi, & igne doloris, seu cõtritionis excocti, hoc glutino coniunguntur. Gen. Faciamus lateres, & coquamus Gen. 11. eos igni, habuerunt lateres pro saxis, & bitumẽ pro cemento. Similiter ligna, & tabulę nauium alicubi bitumine compaginantur: per quas naues aliorum onera portantes intelliguntur prælati, quibus ne dissoluantur aquis concupiscentiarum, & vndis tribulationum, necessarium est glutinum, & iuuamen charitatis.

Itẽ habet bitumen uirtutem attrahendi, consumendi, & consolidandi, si puluerizetur, & sup vulnus ponatur, si etiam fumus naribus attrahatur multum reuma in capite consumitur, ut dicit Plato. Ita charitas ad Deum attrahit, secundum illud Ezec. In funiculis Adam traham te, Eze. 11. in uinculis charitatis. Item malos humores, id est, malas affectiones. Et reuma capitis, i. fluxũ mentis, scilicet malarum cogitationum consumit. Item ipsam mentis mollitiem consolidat, dum timorem seruilem foras mittit. Nam perfecta charitas foris timorem mittit.

Item charitas assimilatur lapidi Sardio, qui (sicut dicit Isid.) vocatur Sardius, quia in Sardis 1. Io. 4. Isido. fuit primo inuentus, quia hæc similitudo est competens.

Primo, rõne coloris, quia .f. Sardius est rubei coloris. Rubeus aũt color est, sicut igneus color, & prætendit dñium calidi in permisto, & attribuitur amori, & præcipue charitatis quę est, ut q dã ignis diuinus, mentẽ feruere faciẽs, & rubere, Can. Dilectus meus cãdidus, & rubicundus. Can. 5. Candidus pp puritatẽ carnis, rubicũdus pp inflãmationem mentis, Apo. Qui sedebat, similis Apo. 4. erat aspectui lapidis iaspidis uiridis, intellige virginitatem carnis. est enim lapis viridis coloris, sed in rubore sardinis, intellige amorem charitatis, quo mens ignitæ rubet.

Secũdo, rõne virtuosę operationis, q a (ut dicit Diosc.) hic lapis gaudiũ accẽdit, timorem pellit, Diosco. audacẽ facit, & mentẽ acuit, & se gestãtẽ ab incãtationibus & maleficijs tutũ reddit: quæ oĩa suo modo cõpetunt charitati. Hęc. n. est, quę de pñia amati, i. Dei, in anima gaudium gñat. Gal. Gal. 5. Fructus spũs sunt, gaudiũ, &c. Quia sicut charitas est a spũ sancto, ita gaudiũ a charitate deriuatur. Item hęc est, quæ timorẽ pellit: & per consequens fortẽ, & audacẽ facit Ioã. Timor nõ est 1. Ioã. 4 in charitate. Itẽ hæc est, quæ mentẽ acuit ad cœlestia contemplanda: & ideo est similis igni, qui habet figuram pyramidis superius acutam. Vnde mens hoc igne flammescẽs, ingreditur in ipsum. Ioan. Qui manet in charitate, in Deo ma 1. Ioã. 4. net &c. Hæc est etiam, quę dæmonum incantationibus,

tionibus, idest blādis tētationibus, & maleficijs eorum resistit, quia fortis est, vt mors dilectio.

Cant. 8.

Tertio ratione resistentiæ, & vigoris: q͂a tanti vigoris est hic lapis ꝙ onyx eo præsente lædere non potest. In onyce enim qui dicitur tristitiam excitare, potest intelligi quodcunq; aduersum. Onyx ergo sardio præsente non obest, quia ubi charitas adest, nulla aduersitas nocet. Nam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, sicut dicit Apost.

Rom. 8.

Ex saphyri Zimethiq; naturalibus effectibus, vitæ contemplatiuæ status, virginitatisq; perfectio exploratur. *Cap. V.*

CONtemplatio assimilatur saphyro. Primo propter aspectū coloris. Est enim saphyrus gemma cęrulea cęlo sereno in colore simillima. Similiter contemplatiui uiri habent colorem, i. conuersationem serenam, & cœlestem, secundū illud Paul. Nostra conuersatio in cęlis est. Ezec. Supra firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphyri.

Phil. 4
Ezec. 1.

Secūdo, propter excessum valoris: quia saphyrus inter gemmas est summę preciosa, & regum digitis magis apta, & inter omnes melior est, maximè Indica, quando hēt quosdam pulueres aureos intermixtos. Similiter & inter vitas uita contemplatiua est preciosissima. Est enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi. Vnde Maria optimam partem dicitur elegisse. Hoc maxime competit regibus, idest prælatis, & rectoribus, ut sicut alijs præeminent honoris dignitate, ita etiam alijs præemineant mentis sublimitate. Est autem contemplatio optima, quæ sic mentem eleuat ad cœlestium eminētiam, ꝙ tñ ei non tollat propriæ fragilitatis memoriam, vt scilicet contemplatiui animus, & sit per contemplationem sublimis, & per sui cognitionem semper remaneat humilis. Et talis est saphyrus, qui hēt pulueres aureos intermixtos. Est enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut q̄dam puluis aureus, puluis per humilitatem, aureus per utilitatem, quia seruat animā ne a peccato corrumpatur, sicut aurum dicitur conseruare a lepræ corruptione, si eius puluis vel immatura sumatur in cibo, uel potu, uel medicina, ut dicit Plato. Iob: Locus saphyri lapides eius, & glebæ illius, &c. Eccle. Memorare nouissima, &c.

Luc. 10.

Iob 29.
Eccl. 8.

Tertio, propter defectū fulgoris. Est n saphyrus depressus, non pellucidus, ut dicit Isido. Sic contemplatio p̄ntis vitæ, non est lucida, sed obscura: quia videmus nunc per speculum, & enigmate. Ezec. Vidi, & ecce in firmamento q̄d erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus per firmamentum intelligitur firmitas & stabilitas gloriæ cœlestis: quæ dicitur super caput cherubin, quia scilicet omnem mentem, & scientiam transcendit: & est quasi lapis saphyrus, quia licet contemplationis eius intuitus in hac præsenti vita, quantumcunq; sit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamen non est purus, & clarus, sicut saphyrus est aspectui quidem gratus, sed tñ condensus non lucidus. Et ideo philosophus dicit, ꝙ de diuinis in uita ista parum possumus in contemplando proficere. Tamen illud modicum non est negligendum: quia delectabilius est adhuc, quam aliqua alia omnia, quę apud nos sunt.

Isid.
Cor. 13.
Eze. 10

Aristot. propri. anima.

Item contemplatio cœlestium assimilatur zimeth, idest uenę terræ, de qua fit lazurium.

Primo ratione coloris. Quia lapis hic est tāto melior, quanto colori cœlesti similior. Et habet quædam corpuscula, quasi aurea interserta: Ita contemplatiui viri, tanto sunt meliores, quanto cœlestibus ciuibus sunt in contemplatione, & conuersatione similiores. Vnde virginitas coniugio præfertur, quia incorruptioni vitæ cœlestis similius conformatur. Lucæ. In resurrectione, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo.

Luc. 20.

Secundo, rōne communionis. Nam hic lapis sine terra ualet contra syncopim: sed nunquam patienti datur, nisi subtilissimè conteratur, & multotiēs abluatur: & est signum perfectę ablutionis, quando aqua in qua abluitur parum, aut nihil coloratur: nec debet dari cum decoctione, quia descenderet ad fundum; sed ante, uel post detur, & hoc cū sero, ut dicitur in lapidario. Nota, quod serum est liquor, qui fluit de recenti caseo cū premitur, ut dicit catholicon. In q̄bus significatur, quod ea, quæ sancti viri per altitudinem contemplationis percipiunt, hæc, ut inferioribus prosint, debent eis communicare lucide. Vnde oportet, quod subtilissimè conterātur, idest, diligenter exponantur. Item discretè: vñ non cum decoctione, i. non cum illo feruore cū quo ab eis recipiuntur, sed secundū conuenientiā inferioris auditoris. Item mundè sine administratione fantasiarum, siue errorum: & ideo oportet, ut frequenter abluantur. Item sic dari debent, ut potius qui accipit, faciliter capere: & ideo eam sero quod est lacteum, & facile ad deglutiendum Apost. Tanquam paruulis in Christo lac uobis dedi.

1. Co. 3.

Tertio, ratione curationis. Valet enim miro modo talis puluis, siue potio ad soluendum, & curandum quartanam: quia ea, quæ sancti viri ex cœlestiū contemplatione percipiunt, alijs (vt dictum est) debito modo data, idest communicata soluunt ab eis quartanam, idest accidiam. Nam quartana ex putredine humoris frigidi, & melancolici prouenit, quæ etiam ad accidiam disponit: sed verba cœlestia audita mentem frigidam accendunt, & sic accidiæ frigus repellūt. Hæc requies, & dulcedo contemplationis habetur post certamina laborum, & subiugationem passionum. Vnde uita contemplatiua assimilatur terraneo, qui est lapis crystallo similis, cęruleo colore infectus, uel refertus. & hic apud Germaniam est. Alius est Hispanicus rutilans, sicut flamma. Vnde per primū qui est crystallo similis, designatur cordis puritas, per secundū qui est flammeum designatur charitas. Et hæc duo maximè ad contemplationem disponunt. Sed notandum, quod utriusque uirtutis dicitur esse ad prælia & causas uincendas, & ualent etiam ad dulces

dulces somno, sicut in lapide dicitur. In quo significatur, q post prælia superate laborum, & tentationum, post causas deuictas etiam passionum in quibus caro sub iudicio rationis aduersus spiritum contendit, sequitur dulcis somnus idest requies contemplationis.

Margaritæ atque chalybis naturales proprietates quibus continentes & uirgines comparantur; Christumq; ac Beatam Virginem veram esse margaritam declaratur. Cap. VII.

Continentes, & pcipue virgines assimilantur margaritis.

Primo, ratione geniture, siue generationis: q̃a margarita generatur ex cœlesti rore, quem certo tempore anni conchæ hauriunt. Et dicitur margarita: quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario, q quando margaritas generatur ex rore, quanto rorantis aeris haustum plus fuerit, tanto rorario maiorem generat margaritam. Et dicitur, quod cum margarita incipit generari, si corruscatio, vel tonitruũ superueniat, & concha claudatur, quod fie aborsum patitur. Quod ergo margarita ex cœlesti rore generat, significat, q continentia carnis ex dono celestis gratiæ possidetur. Vnde dicitur Sap. Nõ possum esse continens, nisi Deus det. Et ideo dicebat Augu. Da quod iubes, & iube quod vis, imperas nobis continentiam. Et ideo quanto plus haurit de gratia, tanto maior & purior est continentia, sic quanto plus hauritur de rore tanto maior generatur margarita. Quod autem in conchis maris inuenitur significat, quod continentia non delitijs reperitur, secundum illud Iob. Non inuenitur in terra suauiter uiuentium, Bern. Humilitas petit in diuitijs, & castitas in delitijs, sed in conchis reperitur, i. in duris & amaris potius conseruatur. Quod autem toni truo, & corruscationi se claudens abortit signat, q continens, nisi diuinæ magnitudinis timori, seu inspirationi, quæ in tonitruo designatur, se per humilitate aperiat, interior margarita, i. interior puritas non integra seruatur, sed perditur. Vnde Eccl. Nisi timore Dei tenueris te instãter, cito subuertetur domus tua.

Sap. 8.
Aug. 11. confess.
Iob. 24.
Ber.
Ecc. 16.

Secundo, ratione excellentiæ, quia quædam Margaritæ sunt alijs excellentiores. Quædam n. vniones uocantur, eo, quod tantum una, & non plures simul reperiantur, & in his designatur prærogatiua continentiæ, siue virginitatis Christi, & matris suæ. Quia Christus tantum vnus inter homines, & mater eius tantum una inter mulieres, est vera, & perfectissima margarita, pter singularem, & perfectissimam continentiæ puritatem. Vnde Matth. Inuenta una preciosa Margarita, &c Communiter autem inter Margaritas sunt meliores candidæ, quam quæ aliquo modo sunt flauæ Nam iuuentus, aut matutini roris conceptio facit claras, has vero senectus, vel ros vespertinus reddit obscuras, vt dicit Isido. Margaritæ ergo candidæ sunt uirgines, quasi autem flauæ, sunt viduæ continentes: sed melior, & clarior est continentia virginalis, quæ ab ipsa iuuẽtute, quasi matutina rore, i. tempestatiua gratia decorata, virginitatis decorem retinnit, quã quæ in senectute, q̃ quasi vespertino rore, i. tarda gratia superfusa continentiam incepit. Inuenjuntur quædã naturaliter perforatæ, & illæ adhuc meliores sunt alijs: & tales sunt virgines fideles, quæ, s. verbo fidei perforatum habent auditum. Nã fides est ex auditu, & auditus p uerbũ Dei, quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Sũt illæ Margaritæ præ alijs eligẽdæ, quæ sunt albæ, claræ speculares, & rotundæ. Quia illæ cõtinentes sunt alijs meliores, quæ sunt albæ per carnis virginitatẽ, claræ p mẽtis puritatem, speculares p conuersationis sinceritatem, & rotundæ, i. mobiles p operositatem: quia corpus rotundũ motui est aptum. Non enim oportet virgines manere ociosas. Prou. Panem ociosa non comedit.

Matt 8.
Isido.

Tertio rõne apparẽtię: uidentur enim, & sunt Margaritę paruę in quãtitate, vt nec vltra semin uiceim crescere vnquam putẽtur, sed tñ sunt magnæ in valore. Sic virgines, & continentes decet esse paruas per apparentiam humilitatis, ex ipso illo summæ Virginis, quæ dixit: Qui respexit humilitatem ancillæ suæ, sed tamen debent esse magnæ, per existentiam, & valorem virtutis.

1. Pet. 8
Luc. 1.

Quarto, ratione efficaciæ, quia habent virtutem malorum humorum absterssiuam; fluxus vẽtris, & sanguinis restrictiuam, & etiam cordis cõfortatiuam, vnde valent cõtra cardiacam, & sincopim. Sic virgines, & continentes debent in seipsis malos humores, ldest malas affectiones, siue immundas cogitationes expellere; fluxũ carnis, & sanguinis, i. peccati per abstinentiã, & honestatem restringere, & spiritualibus, & pijs operibus, scilicet orationibus & elemosynis sui cordis debilitatem confortare, ne pusillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, uel tentatione.

Item continens assimilatur chalybi.

Primo, quia chalybs est substantia purior ferro, quia ferrum est magis terrenum in substãtia, & habet terrestre lutulentum, & non parum. Et econtrario chalybs habet nimis de terreno. nec ita lutulentum est, sed magis purum: Tanquam ferrum, ergo impurum homo incontinens est, habens lutulentiam carnalis immunditiæ, sed tanquàm chalybs est homo continens, habens parum de terrestri, idest de cõcupiscentia carnis, & sine lutulentia, ideft carnali immunditia.

Secundo, quia chalybs est ferro compactior, & ideo etiam solidior. Similiter etiam continens est bene compactus, idest bene cõpositus in moribus, & solidior, idest stabilior. Sed econtra incontinens incompactus, idest incompositus, sed mollis magis ad cedendum tẽtationibus, sicut ferrum facilius mollificatur ab igne.

Tertio, quia est durabilior, quia ferrum pter impuritatem citius rubiginem contrahit, quæ ipsum consumit. Similiter homo incontinens citius senectutem incurrit, quæ ipsum corporaliter debilitat, & consumit, sed homo continens diutius viuit, quia non cito senescit.

Quarto, quia ignis citius adurit ferrum, quia minus compactum citius penetrat, tanquam ergo ignis adurens est mulieris pulchræ consor-

tiuum, vel conuictus, quæ cor hominis Incontinētis cito penetrat, & inflammat, Hiero. Flammigero igne percutit mulier conscientiam, & inflāmat. Sed continens est, sicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris non faciliter intrat.

Hiero.

Zigniti lapidi correptor, eiusq; correptio quibusdam exemplis assimilatur uerūq; correptoris munus exprimitur. Cap. VIII.

CORreptio delinquentis dēt esse similis lapidi, q dicitur Cos. Dicitur. n. sic, eo, q ad incidendum ferrum acuat. Cos. n. Græcè, incisio Latinè dicitur. Quia s. correptio debito modo facta, etiam a mente ferrea, & dura, non tantum vitia amputat, & incidit, sed ad bona eā aptat, & acuit. Sed quædam Cos est, vt dicit Isido. quæ ad acuendum indiget oleo, quædam aqua. Quia videlicet discreta correptio, quandoque indiget oleo lenitatis, secundum illud. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis corripite huiusmodi spiritu lenitatis. Etiam quandoque indiget aqua austeritatis. Nā (sicut idem Isido. dicit) Oleū coti additum lenē, aqua uero acerrimam aciem reddit. Hoc autem agendo Cos proprium habet, q dum acuēdo alteri seruit, se paulatim consumit, vt Grego. dicit. Et talis est prælatus malus, vel prædicator, q dū alijs prædicando, vel corrigendo proficit, seipsum male uiuendo, vel se non emendando amplius condemnat, & destruit. Debet ergo esse, vt cos, iustitia, vel zelus rectoris, qui dū linguā, vel manum mouet ad corrigendum uitia delinqnētis, quasi ferrum acuit ad incisionē aberis. Corrigere volens delicta, dēt intendere ad extirpandum vitiorū radices. i. illa principalia uitia cohibere, ex quib. quasi oīa delicta pcipuè oriuntur, sicut sunt superbia, auaritia, luxuria. Et iō corrector vitiorum debet esse similis lapidi zigniti. Zignites. n. dicitur lapis quasi uir rei coloris esse, qui gestatus ad collum (sicut dicit Dios.) sanguinem stringit, mentis alienatione expellit, & applicatus ligno ardēti flammā citius extinguit. Fluxus sanguinis refertur ad luxuriam, proxima. n. sibi sunt secūdū naturā sanguis, & semen: mentis alienatio refert ad superbiam, qua qs a vera sui cognitione alienatus, æstimat de se, q non est. Sed flamma ligni designat cupiditatē, & ardentem auaritiam animi. Vnde cum ista refrenantur, omnia vitia cum eis cohibentur.

Gal 6.

Isid.

Grego.

Diosc.

Vera dilectionis amicitiaq; effectus ex uarijs calcis tartariq; proprietatib. similitudine quadam depromptis exprimuntur. Cap. IX.

DIlectio veræ amicitiæ assimilaf calci. Primo ratione igneitatis. Nam secundū Isid. propter hoc calx viua dicitur: quia quamuis actu sit frigida, occultum tamen in se cōtinet ignē. Vnde si aqua perfusa fuerit, mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accidit, vt Augu. dicit, quia calx ex aqua incenditur? ex qua omnis ignis extinguitur: oleo vero extinguitur, quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & si aliquando quātum ad exteriores actus uideatur frigida, idest quod non operetur, vel ostenda tur exteriori signo, siue propter occupationis alicuius impedimentum, siue quia non sit opportunū; tñ semper ignem viui amoris seruat in intimis cordis. Et ꝓpter hoc dicitur Prou. omni tēpore diligit q uere amicus est. Sed superueniens aqua alicuius tribulationis, seu angustiæ, uel necessitatis, tunc statim ille ignis interior, i. amor erumpit, & externus in opere se ostendit, & ideo Salomon ibidē subdit, q frater in angustia comprobatur. Vnde ignis veræ dilectionis in aqua. i. tribulatione & aduersitate magis accēditur: ꝓpter q dicit Valerius Maximus, q sinceræ fidei amici pcipuè in aduersis cognoscuntur. Sed ex oleo consolationis, & prosperitatis calx dilectionis, quasi extingui videtur, siue quia prosperitas mundi qnq; extinguit, & tollit dilectionē Dei, siue quia homini in prosperitate posito non est necessarium magna signa, uel obsequia dilectionis ostendere. Quia (sicut dicit idem Valerius) prospera fortuna cum diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Non decet enim hominem amico in ꝓsperitate posito magna signa dilectionis, uel obsequia ostendere, ne forte æstimetur, q propter illius prosperitatē, & propriā vtilitatem eum diligat. Vnde philosophus dicit, quòd ad amicum in aduersitate positum, eundum est cito, & sæpe: sed ad amicum positum in prosperitate, raro, & tarde.

Augu. de ciu. Dei.

Isido.

Pro. 17.

Valer. Max.

Arist. eth.

Secundo, dilectio ueræ amicitiæ assimilaf calci rōne unitatis, quia lapis lapidi non bene cōiungitur, nisi ei calce media uniatur. Nā ex calce cū admixtione arenæ, & aquæ, fit cæmentum, quo lapides adinuicē strictius vniūtur. Ita hō homini nō vere sociaf, nisi ei dilectione animi immediate uniatur, q. s. dilectio, si cū arena patientiæ, quæ sub aquis tribulationum moratur, siue sit arena, quæ abstrahatur a fluuio, vel saltē pedibus terraf, siue sit quæ rodiatur a terra, quorum vtrunq; patientia toleratur, & iterum cum aqua sapientiæ misceatur, cœmentum, idest glutina faciet perfectæ vnitatis. Nā inter quos charitatis dilectio cum patientia, & sapientia viget, ibi pfecta unio, & iocūda societas adest, de qua dicitur in Ps. Ecce quàm bonum, & quam iocundum habitare fratres in unum.

Ps. 132.

Tertio rōne vtilitatis, & bonitatis, quia sicut dicit Isid illa calx est melior, & utilior, q̄ ex lapide albo, & duro generaf. Et sic illa inuenitur uera, & utilis amicitia, quæ ex aīo puro, & vero generatur. Vnde philosophus probat, q prauorum amicitia, q non se puro aīo diligunt, nō est amicitia uera. Et secundum Aug. Amicitia, quę deseri potuit, nūqnam amicitia uera fuit. vnde vera amicitia debet esse pura, & firma.

Isido.

Arist. 17. ethi.

Aug.

Item, dilectio proximi assimilatur tartaro.

Primo ratione terræstreitatis: nā tartarum est vini fœculentia, & terræstreitas, quę ad modum terræ, uel mollis lapidis circa partes doli induratur, & uulgariter apud Thuscos dicitur Groma. Vino aūt assimilatur charitas, cuius pars subtilior, & purior, dilectio Dei est: sed fæculentior pars, & terrestrior, est dilectio proximi, q̄ tū in dolio

Ro. 5. dolio cordis debet circumquaque diffundi, & firmari, secundum illud: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.

Secundo, rõne qualitatis: quia talis vini crusta calida est, & sicca in tertio gradu: quia s. dilectio proximi calefacit cor ꝑ copassionem, secundũ illud Cor. Quis scãdalizatur, & ego nõ uror? (2. Cor. 12.) Et desiccat omnem inordinatum humorẽ. i. omne prauam affectionem erga proximum. Est etiã in tertio gradu, quia primus gradus est dilectio Dei, secundus dilectio sui, tertius dilectio proximi: propter quod dicitur Matt. Diliges proximũ tuum sicut teipsum. (Mat 12.)

Tertio, ratione utilitatis: quia tartarũ, sicut dicitur in Platone, extenuat, & mundificat, & idõ valet contra scabiem, & serpiginem, & pruriginẽ, & contra capitis immundicias. (Plato.) Similiter dilectio proximi, extenuat substantiã, siue diuitias hominis, qñ facit largiri sup̃flua, secundũ illud Lu. Quod sup̃est, date elemosinã. (Luc. 11.) Sed tunc magis consumit, tamen facit largiri necessaria Iob. Si comedi bucellam meam solus. (Iob. 31.) Et tunc mundat immunditias capitis, hoc est impuritates mentis huiusmodi, elemosynas largiendo secũdum illud Lu. Date elemosynas, & ecce omnia vobis munda sunt. (Luc. 11.)

Aeris natura atque distinctio cui uarijs similitudinibus triplex eloquentia comparatur. Cap. X.

Eloquentia assimilatur æri. Primo rõne generationis, q̃a æs siue cuprum, gñatur, sicut cætera metalla ex sulphure, & argento uiuo, sed hoc accidit, qñ plus est de sulphure: quàm de argento uiuo, & sulphur est terreum non pure rubeum habens calorem adurentem. Argentũ verо viuum est mediocre, nec nimis grossum, nec nimis subtile. Ex tali. n. commixtione æs generatur. Similiter eloquentia componitur ex duob. s. ex meditatione interiori, quæ sulphuri assimilatur, quia in inferioribus uenis generatur terræ; item ex pronunciatione exteriori, quæ propter labiorum, & linguæ motum, argento viuo assimilatur, quod. s. multum est mobile, & propter motum, (ut dicit Plinius) viuum appellatur. (Plin.) Sed debet hoc esse mediocre, s. inter grossum, & subtile: quia nec nimis studia verba, nec etiã nimis subtilia. i. difficilia, sed aperta, & mediocria audientibus conuenientia, sunt accepta in elocutione, vel pronunciatione vulgari. Et de tali eloquẽtia dicitur Hiere. Cor meum ad Moab quasi tibia æris sonabit, & nominat primo cor, q̃a in locutione debet præcedere meditatio, & deliberatio cordis. (Hier. 48.) Psal. Os iusti meditabitur sapiẽtiã. i. meditatam sapientiam loquetur: secũdo nominat tibiã æris in qua attendit armonia, siue ꝓportio, & mediocritas q̃dã soni, quæ pertinet ad eloquentiam, & pronunciationis suauitatem. (Ps. 36.)

Secundo, rõne distinctionis (sicut n. Isido. dicit) æs si mixtum fuerit alijs metallis, colorem, & virtutem commutat. Vñ quoddam est albũ ad modum argenti, quoddam fuluum ad modũ auri est aliud est genus æris, q̃d ex ductibili ere attenuatum in laminas, & felle tauri vnctũ, speciem auri prætendit, & pon... ...strionum coronis, propter quod coronariũ est vocatum. Similiter est triplex eloquentia, quędam spiritualis sicut prædicatorum, & hæc præcipue intendit ad animarum purgationem, & dealbationem, vñ assimilatur æri, quod est albũ ad modum argenti. Ps. Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum. (Ps. 11.) Prouer. Argentum electũ lingua iusti. (Pro. 10.) Alia uero est eloquentia secularis, sicut rhetorum, & aliorum prolocutorũ secularũ, quæ ut plurimum ordinatur ad lucrũ, auri, vel commodum alicuius temporalis rei, auro appreciabilis: unde non incongrue assimilat̃ illi æri, quod fuluum est ad modum auri.

Tertia vero est eloquentia iocularis, quæ est ad delectandum, & solatiandum sicut, & poetæ, hactenus faciebant: & hæc assimilatur illi æri, quod ponitur in histrionum coronis. Quocunq; ergo modo sit eloquens, habet aspectum, siue similitudinem æris, secundum illud Eze. Cuius erat species, quasi species æris. (Eze. 40.)

Tertio ratione corruptionis, quia æs cito rubiginatur, nisi oleo perfundatur: Vasa. n. ætea fiũt rubiginosa, nisi confricentur arena. Ex quo accipitur, q̃ omnis eloquens, & linguosus cõtrahit, & tenet peccati rubiginem. Iob. Est quasi lignũ putridum æs, nisi præseruetur gratiæ, siue charitatis vnctiõe: (Iob. 40.) propter quod dicebat Apost. si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatẽ aũt non habeam; factus sum velut æs, & cætera, (1. Cor. 13) vel nisi ab hac rubigine purgetur asperitate pœnitẽtię. Et ideirco (ut Hiero. dicit) melius est habere rusticitatẽ sanctã, q̃ eloquentiã peccatricem. (Hiero.)

Quarto ratione sonationis: q̃a ex maxime cõuenit officio campanarum, & tubarum propter sonoritatem. Quasi autem campanæ optime sonantes, & a remotis partibus audibiles fuerunt Sancti Apostoli: quia in omnẽ terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorũ, vt dicitur in Ps. (Psal. 18.) Sed quasi tubæ ęreæ sunt doctores, & p̃dicatores alij. Prędicatori. n. dicitur. Isa. Clama, ne cesses, & quasi tuba exalta uocem tuam, (Isa. 58.) Hiere. Vox eius quasi æris sonabit. (Hier. 46)

Quinto rõne curationis: q̃a æs cõtra infirmitates multas uirtutẽ habet. Nã (sicut dicit Plinius & et Diosc.) æs exustum, & puluerizatum habet virtutẽ dissoluendi, & consumendi, extenuãdi, & purgandi noxios humores, vulnera sanat, caliginem oculorum purgat, sup̃fluas carnes corrodit, & v ltra crescere non pmittit. (Plin.) Sic eloquẽtia, & lingua p̃dicatoris si fuerit adusta. i. igne Spiritussancti ignita, & inflammata, & puluerizata. i. humilitate fundata, uel puluerizata. i. diligẽter, & subtiliter declarata: q̃a quasi æs durum cõteritur, dum verbũ difficile, vel obscurũ diligẽter exponit̃. talis inquam eloquentia habet virtutẽ dissoluendi duritiam cordis, & consumendi humorem carnis. i. luxuriam extenuandi plenitudinem diuitum, dum eos mouet ad diuitiarum largitionem & mundi contemptum. Itẽ purgãdi noxios humores. i. noxios affectus hominum peccatorum: sanat etiam plurimum vulnera. i. vitia tentationum, purgat caliginem errorum, corrodit superfluas carnes, idest ingluuiedinem gulosorum,

gulosorum,& etiam eas retinet ne crescant, per abstinentiæ,& temperantiæ remedium. Omnia enim hæc sancti prædicatores operantur frequēter in conuersione peccatorum. Et ideo ipsi sunt instrumenta curationis, & ablutionis peccatoris. Exo. Præcepit dominus fieri labrum æneum ad lauandum: per quod labrum eloquentia signatur, seu doctrina prædicatorum, quæ ablutiua,& mūdificatiua est uitiorum,& sordium hominum peccatorum.

Exo.40.

Eucharistiæ similitudines quædam, quæ variis diacletis, eschytis,q; lapidis proprietatibus excipiuntur. *Cap. XI.*

EVcharistiæ sacramētum assimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui est pallidus, lucēs, vt berillus:qui(vt dicitur in lapidario) si mortuo applicetur statim solitas perdit uires Sanctus.n. hic lapis est,& quem mors æternit abhorret:si eucharistiæ sacramentum abhorret eum qui est in peccato mortali, a quo si assumatur, non ei prodest, sed obest Non enim iste cibus est cibus mortuorum. sed viuorum, Io. Qui manducat me,& ipse uiuet.

Io. 6.

Item Christus sub cibo sacramentali contentus similis est illi lapidi, qui dicitur eschites, q inuenitur in nidis Aquilarū, de quo dicitur, qd si de ueneni fraude aliquis suspectus fuerit, si reus fuerit, & hic lapis sub cibo positus, quærit cibum eum deglutire nō finit: sed si subtractus fuerit lapis:mox eum deglutiet. Sic Christus q inuenitur in nidis Aquilarum.i. in cordibus cōtemplatiuorum virorum positus. i.cōtentus sub cibo sacramentali, reum veneni.i.peccati mortalis, glutire nō finit.vel reum fraudis.i.hypocritam, uel fictum, ipsum cibum deglutire nō finit scilicet spiritualiter. Nam licet fictus, uel in peccato mortali existens manducet ipsum sacramētaliter, non tñ spiritualiter, vt sacramenti ipsius pcipiat effectum. Vnde spiritualiter quo ad animam ipsum non deglutit Et ideo sicut Apostolus dicit. Probet se homo vnusquisque, & sic de pane illo edat,& de calice bibat.

2.Cor.1

Christianæ fidei perfectio atq; dignitas, ex perfectione naturaliq, carbunculi virtute, pluribus similitudinibus aperte monstratur. *Cap. XII.*

FIdes Christiana assimilatur lapidi carbūculo. Primo ratione fulgoris, dicitur enim carbunculus. quia videtur quasi carbo ignitus non ardore, sed splendore: cuius fulgor est tantus, qd nec nocte vincitur; lucet enim in tenebris, adeo vt flāmas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Christianæ tātus est, qd nocte idest tenebrositate hæreticorum, vel obscuritate persecutionum vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui nō potest. Nā in omnibus huiusmodi tenebris sic fides catholica fulget, vt flāmas interdum excecantes, interdum uero illuminātes, ad oculos interiorum mētium vibret. Nā de lumine fidei aliqui excecantur, s. non recte credentes: vel quod credunt, non tñ facientes Quidam vero illuminātur, ut veri,& viui fideles, qui habent fidem per dilectionem operātem. Eccle. Gemmula carbunculi in ornamento auri,&c. Nam per ornamentum aureum intelligitur charitas; per gēmā vero carbunculi, fides. Vnde carbunculus ponitur in auro, cum fides catholica charitatiuè operatur: & hæc est q̄ uerè illuminat, & ad salutē operatur.

Eccl.32

Secundo, rōne distinctionis. Sunt enim.12 genera carbunculi fulgentis, & radios ad modum ignis emittentis, & candida zona præcinti, ut dicit Isido. in quibus. 12. significantur articuli, quibus ipsa fides distinguitur. de quorum distinctione dictum est supra in primo libro capitulo. 25. Qui articuli omnes.12 mirabilibus radijs ueræ cognitionis eorum, quæ ad nostram salutem pertinent, nos illuminant. Sed quasi zona alba, est simplex fidei ueritas, qua intellectus credentis astringitur ut vnicuiq; articulo firmiter inhæreat, etiam si rationem non videat.

Isido.

Tertio, ratione variationis, quia carbunculi ꝓprium est, q̄ ꝓiectus in ignē velut inter mortuos carbones extinguitur, sed aqua perfusus exardescit. Sic fides quasi in ignem proijcitur, qñ fidelis quisq; in peccatū mortale prolabitur. q̄a peccatum ꝑpetratum, appetitum peccādi nō extinguit, sed amplius accendit sicut lignum appositum igni. Et ꝓpter hoc peccatū assimilatur igni qd dum opa fidei cessare fecit, ipsam fidem mortificat, & extinguit. q̄a fides sine operibus mortua est. Sed tunc ca:bunculus aqua pfundif & quasi reuiuiscit, qñ fidelis mens ad pœnitētiā reuertitur, & lachrimarum aqua perfunditur. Tunc.n. redeunte diuina gratia, & reparata charitate amissa, restituitur et fidei uita i. vigor operandi: quia fides per dilectionem operatur.

Iac.

Gal.5.

Quarto, rōne valoris uel cōparationis: q̄a est quedam species carbūculi, in qua inter lucidos ignes apparent q̄dā guttæ aureæ,& hæc gēma respectu aliarum est quasi precij incomparabilis. Quasi aūt gutta carbūculi aurea in lucido igne, est patientia fidelis hoīs in tribulatione sua, & persecutione quam patitur, præcipuè ꝓ ipsa fide:& hæc vocatur ꝓbatio fidei, q̄ est quasi incōparabilis precij, secundum illud Pet. Vt probatio fidei vestræ multo preciosior, sit auro.

1. Pe.1.

Quintò, ratione uigoris, q̄a carbunculus sculpturis,& simulacris resistit, siue idolarum, quia fides idolatriā horret. siue auarorum, quia auaritiam est idolorum seruitus.

Gal.

Item fides sanctorum assimilatur lapidi, qui dicitur amiathoon, a quo, vt dicit Isido. si vestis tacta fuerit, cōtra ignem resistit: & si supra ignē posueris, non ardebit, sed splendore accepto nitidior erit hic omnibus maleficijs magorum resistit. Nam fides sanctorum est, quę ignis, i. psecutionis seruori, siue persequentium furori a principio ecclesiæ resistit,& finaliter ipsum superās uincit, secundum illud. Hebr. Sācti p fidem uicerunt regna,& ita extinxerunt impetum ignis. & hæc est ēt, q̄ splēdorē miraculorū accepit, & q̄ per ꝓcessum temporis nitidior & purior apparuit:& hæc insuper est, quæ omnia magorum præstigia & maleficia repulit, & damnauit, quibus totus mundus erat fere plenus.

Heb.11.

Dei

Dei gratia perfectionis quæ ex uarijs Iaspidis, Saphyri, ... similitudinibus eliciuntur quemadmodum in corde consceruentur, exprimitur.
Cap. XIII.

GRatia Dei assimilatur iaspidi.

Primo, rõne gratiositatis, q̃a iaspis ẽ lapis uiridis, smaragdo similis, sed est grossioris coloris. Color aũt uiridis super oẽs colores est gratior oculis. Vñ dicitur Eccl. Gratiam, & speciem desiderabit oculus: sed super hæc oia uiridem. Et similiter gratia Dei super oĩs facit animã magis gratã, & placidam, & perlucidã. corã oculis Dei: & iõ uocatur gratia, quasi gratũ faciens. Vñ sicut iaspidis aspectus est gratus oculo humano, sic aspectus hominis, in quo est gratia, gratus est oculo diuino. Apo. qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis.

Ecc. 40.

Apo. 4.

Secundo ratione diuersitatis: habet enim iaspis diuersitatem specierum: quia sicut dicit Isido. sunt 27. species iaspidis.

Itẽ habet diuersitatẽ colorem, q̃a quamuis pcipuus color eius sit uiridis, multos tñ hẽt alios colores intermixtos, sic gratia Dei hẽt multos modos, & varios in hominib. facit effectus. Petr. Sicut boni dispẽsatores multiformis gratiæ Dei. Et Apo. diuisiones gratiarum sunt, &c.

1. Pe. 4.
1. Cor. 12

Tertio, rõne utilitatis: quia valet ad multa. Nã primo iaspis febrẽ refrenat. Et similiter gratia Dei reprimit morbum febrilem. i. inordinatũ cupiditatis ardorem, qui est, vt febris anima dãs ei sitim insatiabilem quam tamen diuina gratia reprimit, & extinguit.

Item iaspis hydropisim iuuat, quando deferẽ a patientibus castè. Similiter gratia Dei valet contra superbiam, quæ est hydropisis quadam. i. inflatio animi, præbens contra eam medicinam humilitatis, quæ præcipue est necessaria virginibus, & continenter viuentibus, nec per supbiã, virginitatis perdant eminentiam. Nam quãdoque (sicut dicit Greg.) Deus punit occultam mentis superbiam per manifestam carnis ruinam.

Grego.

Item iaspis inter pericula facit hominem tutum. Iuuat etiam patiẽtem: quæ ẽt competunt gratiæ contra uitium accidiæ: quia frequẽter accidiosus, & piger bona refugit, timens difficultatem, & periculum, vbi non oportet. Prouer. dicit piger, Leo est in vita &c. Sed hunc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hoĩem tutũ, & solicitum. Quandoque etiam homo piget, & accidiosus, licet bonum opus concipiat. i. facere proponat, tamen ipsum nimis tardat, & ideo similis est mulieri, quæ concipit quidem, sed tempore debito non parit. Contra quod gratia Dei modo aspidis, iuuat ad pariendum. i. ad bonum propositum opere complendum.

Pro. 20.

Item iaspis interiorem ardorem refrigerat: quia gratia Dei mitigat iram, quæ interius accendit, & vrit.

Item iaspis luxuriam coarctat: & multo magis hoc agit gratia, a qua continentiæ donũ manat, secundum illud Sapien. Non possum esse continens, &c.

Sap. 8.

Item iaspis puluerizatus, & cum lacte datus, vlcera inueterata sanat. Vlcera autem inueterata, sunt gulæ uitia, siue damna. quæ in ipso mũdi exordio in nostris primis parentibus incœperunt, & nunquam plene sanari potuerunt. Hoc etiam gulæ uitium, siue vlcus cum quolibet homine ab infantia nascitur, & semper cum eo crescit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus sic inueteratum sanatur, nisi per gratiam Dei.

Item iaspis sordes oculorum purgat. Oculorũ autem sordes pertinent ad inuidiam: quia nequam est oculus inuidi, vt dicitur Eccle. Etiam inuidenti, & murmuranti de gratia alijs facta, dictum est a patrefamilias. An oculus tuus, nequam est, quia ego bonus sum? Hanc ergo neqtiam, & impuritatem oculorum purgat diuina gratia, quia inuidiam expellit, dum qui non emulatur, charitatem infundit. Et sic patet, q̃ murus uirtutum protegens ab insultu omnium vitiorum ex gratia Dei constituitur. & ideo congruẽ, ut dictum est, iaspidi assimilatur, de quo dicitur Apoca. Structura muri eius. s. ciuitatis animæ ex lapide iaspide. Vñ in ea oportet principaliter animam esse fundatam, si vult euadere vitiorum ruinam: Apoc. fundamentum primum iaspis.

Eccl. 14.
Mat. 20.

Apo. 21.

Apo. 21.

Item gratia Dei assimilatur saphyro, quia generat in nobis sẽpiem virtutes secundum 7. cõditiones saphyri.

Primo, quia saphyrus habet scintillam relucẽtem, per cuius relucẽtiam iudicatur uirtus eius. Similiter anima existens in gratia Dei, habet veram relucentiam fidei: quia in peccatoribus gratia Dei carentibus, fides est non uerum lumen, sed mortuum, uel extinctum: unde fides talis est sine operibus meritorijs, & gratuitis, & fides sine operibus mortua est.

Secundo, dicitur saphyrus habere uirtutẽ firmandi animum in bonis. Et hoc competit gratiæ, quæ in nobis causat spem futuræ uitæ, quã Apostolus assimilat anchoræ, quia animam firmam tenet in mari pœnitentiæ, & propter hanc firmitatem dicitur fundamẽtum Apoc. Secũdũ fundamentum saphyrus, & dicitur spes secũdũ fundamentum, respectu fidei, quæ est primum.

Iac. 2.
Heb. 6.
Apo. 21.

Tertio, dicitur habere uirtutem timorẽ expellendi, quod competit etiam gratiæ, inquãtum in nobis generat. & perficit charitatem: cui beatus Ioannes attribuit expellere timorem. Vnde in hac anima firmatur, & solidatur contra mundanum timorem. Ideo dicitur Ezec. Ecce, in firmamento, quod erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus In firmamento, hoc est in Deo, in quo omnia stabilita sunt, & firmata sunt, quod caput cherubin. i. omnem scientiæ subtilitatem transcendit, est quasi saphyrus lapis, quia s. in ipso Deo nos collocat, & firmat gratia charitatis, & quasi ei similes per firmitatem, & fortitudinẽ facit Io Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo Et ideo in tam tuto loco positus, nihil timere potest, seu debet.

1. Io. 5.
Eze. 10.
1. Io. 4.

Quarto saphyrus habet uim vulnerum sanatiuam, si puluerizatus, & lacti admixtus supponatur. Quod etiam competit gratiæ, pter zelũ correctionis iustitiæ, qua vulnera uitiorũ, dum puniuntur

puniuntur, purgantur, & curantur. Sed & debet rigor iustitię lactis suauitati misceri, i. misericordię, seu lenitatis dulcedini. quia misericordia superexaltat iudicium: vt dicitur Iac. (Iac. 3.)

Quinto, quia saphyrus vegetat, & integra membra præseruat. Quod etiam competit gratiæ, inquantum in nobis generat temperantiam, per quam non solum anima, sed corpus vegetatur, & in sanitatis omnium membrorum integritate seruatur, vt Can. Venter tuus eburneus distinctus saphyris. (Can. 5.) Sunt. n. quasi distincti saphyri in ventre, diuersæ partes temperantiæ in carne, vt sobrietas, abstinentia, & castitas, &c.

Sexto, saphyrus audacem, & victorem facit: quod etiam facit gratia, inquantum in nobis fortitudinem generat, quæ contra pericula facit audere, & saltem animo vincere.

Septimo, quia quãdoq; saphyrus inuenitur in venis minerarum, in quibus inuenitur lazuriũ. In quibus & venis, quasi in medio, sicut in quodam ventre, quædam species carbunculi inuenitur: vnde a multis saphyrus mater carbũculi creditur, eo quod in eius venis generetur. Sic gratia in nobis generat carbunculum fulgentem. i. prudẽtiam nos in agibilibus dirigentem, & illuminantem. Hæc aũt prædictæ virtutes, quæ saphyri cõditionibus congruunt, sunt velut fundamentũ, in quibus fabrica mentis erigitur. Isa. Fundabo te in saphyris. (Isa. 54.) Item ipsæ eædem sunt lapides, ex quibus domus Dei construitur. Iob. Locus saphyri, lapides eius, (Iob. 28.) Tob. Portæ Hierusalem ex saphyro. (Tob. 13.)

Item gratia Dei assimilatur onychino.

Item rõne coloris. Onychinus. n. Arabicus est nigri coloris cum cãdidis zonis, quia gratia Dei, licet denigret per aspectum humilitatis, tñ circũcingit zonis puritatis. Nã vna zona alba est continentia carnis, alia puritas mentis, Can. Nolite me cõsiderare, quod fusca sim: quia decolorauit me Sol & in eodem Nigra sum, sed formosa: nigra per humilitatem, formosa per puritatem. (Can. 1.)

Secundo, rõne virtutis, quia onychinus Arabicus, secundum Diosc. tristitiam excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & ad rixas. Similiter diuina gratia excitat tristitiã pœnitentiæ in hoĩe, multiplicat timores mortis, iudicij, & gehennæ, animos commouet ad lites, & rixas iustitiæ. Ex diuina. n. est gratia cũ hõ pœnitẽs cum seipso rixatur, & litigat, vt de se ipso iustitiam faciat Apostolus: Si nosmetipsos diiudicaremus non vtiq; a dño iudicaremur. (1. Cor. 11.) Et hinc est, quod in rationali positi sunt lapides onychini: quia dum hoĩs mens rõnalis diuinæ gratiæ radijs perfunditur, ad seipsum diiudicandum, vel puniendum protinus excitatur. Exod. Accipere debetis lapides onychinos ad ornãdũ ephod, & rõnale. (Exo. 25.) Tam enim ex gratia præueniente, quã ex subsequente rationale hominis, idest mens hominis, seu anima rationalis ornatur.

Item gratia Dei cõseruatur in corde, sicut vnguentũ in alabastro. Nã ex alabastro fiunt vnguẽtaria vasa, eo, quod seruet vnguenta omni tempore incorrupta; vnde Matt. dicitur, quod accessit ad Iesum mulier habẽs alabastrum unguẽti preciosi. (Mat. 26.) Est. n. alabastrum solidum, frigidum, candidũ, & varijs colorib. tinctum. Et tale debet esse cor hoĩs, vt sit gratiæ diuinæ cõseruatiuũ, s. candidũ per munditiã, solidum per patientiam, frigidum per cõtinentiam, & varijs coloribus tinctum, per bonarum cogitationum, siue affectionum copiam.

Item gratia Dei assimilatur nitro, de quo Salomon loquitur, dicens: Acetum nitro, &c. (Proue. 25.) Nam nitrum secundum Pli. & in Dios. mũdificat saniẽ stomachi, & intestinorum ex apostemate procedẽtem saniem & capitis detergit, spuma eius corrosionibus, & inflãmationibus subuenit. (Plin.) Vnde & hydropicis proficit, & cũ melle mixtum caliginẽ oculorum detergit, venenum repellit, & paralysim linguæ potenter dissoluit. Similiter diuina gratia mundificat saniem stomachi, & intestinorũ. i. vitiũ gulæ. Item tergit saniem capitis. i. superbiam mentis expellit. Item nitri spuma. i. gratia Dei feruor corrosionibus, & inflãmationibus irę subuenit hydropicis. i. in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquosi, i. lubricũ luxuriæ, proficit: sed mixta cũ melle, i. cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abstergit, i. cecitatem mentis, quam inducit inuidia, scilicet bona opera videri, mala, & venenum charitatis, idest cupiditatis repellit. Dicit enim Aug. quòd venenum charitatis, est cupiditas. (Aug.) Item paralysim linguæ, idest impedimentum confessionis tollit.

Item gratia Dei assimilatur sali, propter multas virtutes salis, quas Auicenna ponit. (Aui.)

Primo, quia sal habet virtutem dissoluẽdi: quia scilicet diuina gratia plerumque dissoluit duritiam hominum auarorum, & ad pietatem, & cõ passionem emollit corda eorum.

Secundo, quia habet virtutem mundandi, quia scilicet gratia purificat immunditiam luxuriosorum. Habet enim sal virtutem putridas carnes corrodendi, maximè quãdo est exustum. & hoc est, quia gratia remouet putredinem luxuriæ.

Tertio, quia habet virtutem ventositatem extenuandi, & diuidendi, maximè si puluerizatũ, & coactũ, & calidum super stomachi orificium sacelletur. Aqua & salinaria tumores, & inflationes, & hydropicas passiones soluit. Quia diuina gratia inanas gloriosorum vẽtositates extenuat, eos humiliando, & tumiditates, & inflationes & superborum soluit aqua salinata, idest tribulatione morte etiam aspera, eos implendo.

Quarto, quia habet virtutem humores putridos, & corruptos consumendi, quia scilicet diuina gratia putridos, & corruptos affectus consumit inuidorum. Dicitur enim Prouerb. quòd putredo ossium, inuidia.

Quinto, quia habet virtutem humiditatẽ naturalẽ coadunãdi & seruandi, & innaturalẽ resoluendi, & abstergẽdi. Quasi aũt uirtus naturalis, est virtus mansuetudinis, quia homo est animal mãsuetũ natura econtra aũt innaturalis est huiusmodi iracundia, quæ mansuetudini opponitur: vnde diuina gratia, quæ est naturæ cõpletiua, mansuetudinem hominis coadunat, vt eam diuersa perturbantia nõ dispergant, & cõseruat eã ne superetur ab ira. Econtra autem inordinatã iram, quæ humanæ naturæ non congruit, resoluit, eos humiliando, & abstergit per patientiam, & tristitiam,

stitiam, & impetum iræ refrenando, vel resoluit, idest annihillat iram in corde, & abstergit ne crescat, vel impleatur in opere.

Sexto, quia habet uirtutem ventrem temolliendi, & superfluitatem educendi, & maximè fulgemma, quod clarum est sicut gemma. Hoc autem competit diuinæ gratiæ, inquantum remouet vitium gulæ, a qua est uitium, & superfluitas ventris.

Septimo, quia sal habet uirtutem venenosa humori resistendi. Vñ sal cum melle, & cum pane, sanat antracem, ut Auicen. dicit. Quasi ergo venenosus humor sua frigiditate calore cordis extinguēs, est uirtū accidiæ, qđ sua frigiditate. i. pusillanimitate uigorē, & calorē cordis, qui est ex charitate, extinguit. Sed hoc accidiæ venenū, sal. i. diuina gratia, cum melle. i. cum dulcedine contemplationis, & cum pane doctrinæ spiritualis, siue cum pane lachrimosæ compunctionis, penitus expellit. propter omnia prædicta dicitur Lucæ. Bonum est sal, &c. Col. Sermo vester gratiæ sit semper tale conditus.

Vera humilitatis exempla, quæ ex magnetis, & Allectoriæ lapidis effectibus, narijs accipiuntur, patefiunt. Cap. XIIII.

HVmilitas assimilatur magneti.

Primo, quia magnes habet uirtutē attractiuam. Nā adeo attrahit ferrum (secundū Augu.) ut catenā faciat amoueri. Et ut idem dicit, tanta est eius uis, φ si qs eundem magnetē sub aureo, vel æneo vase tenuerit, ferrumq; desup posuerint admodum desubter lapidis ferrū, desuper mouebitur. Sic ēt est tanta humilitatis virtus, vt ēt mentes ferreas, & diuisas aliquādo moueat, & placet, & attrahat ad dulcedinē, & mititatem. Sic ēt humilitas, & benignitas Dei sustinentis, cor peccatoris ēt durum deberet mouere, & ad pœnitentiam attrahere, Ro. 2. An ignoras, φ benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? Etsi uas aureum. i. cor sapiēs, vel uas æneū i. os eloquens, se medium interponat, tunc maximè magnes. i. humilitas uisa mouebit mentem duram. Vnde humilis uita prędicantis adiuncta ei sapientia cordis, & eloquentia oris, quasi omnes ferrum. i. omne cor durum mouebit. Sed notandum, quòd in Aethiopia est alia species magnetis, quæ ferrum non attrahit, sed fugit, & respuit, sicut & quod nos uidemus, quod aliquando idem magnes in uno angulo ferrum attrahit, & in alio a se pellit. Ex quibus accipitur, φ homines superbos expedit quandoque humiliter & dulciter attrahere, quandoque uero expedit, eos sagaciter fugere, & declinare, quandoq; expedit eos uiolenter expellere, & fugare.

Secundo, quia magnes habet uirtutem reconciliatiuā. Quia secundum Diosc. reconciliat maritos uxoribus: quod siue uerū sit, siue nō de magnete, de humilitate plerunque uerissimū esse contingit, quia per humiles responsiones, uel blāda uerba mulier maritū suum durū, uel iratū frequentius emollit, & placat. Sic anima peccatrix sponsum suum Christum pro peccatis offensum, p humiles lachrymas placat, & caro aduersa spiritui per humiles abstinentias ipsum sibi humiliter confœderat.

Diosc.

Tertio, quia magnes habet uirtutem gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem in sermonem: quod quidem de humilitate verissimum esse constat, quia humilitas prędicantis auget ei gratiam sermonis Nam Deus superbis resistit, &c.

Iac. 4.

Quarto, quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum mulsa valet ad curandum hydropisim, splenem, & alopeciā. Sic humilitas curat hydropisim, i. inflationem superbiæ, & splenē. i. dissolutionem ineptæ lætitiæ: q̄a dicitur, φ splene ridemus sicut felle irascimur, & alopeciā quæ capillos cadere facit, siue fluere ex capite. i. casum, siue fluxum spiritualium uirtutum ex mente: quia humilitas uirtutes conseruat in mēte, propter quod dicit. Greg. φ qui virtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi puluerē in ventum portat. Item prelatorū humilitas assimilatur cuidā gēmæ, quæ dicitur allectoria. Est. n. lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinacis, cuius magnitudo est ad fabæ quantitatem. Hic, ut Diosc. dicit, venenum excitat, gratū facit, & constantem, uictorem, discretum, & oratorem, amicos reformat, & sitim mitigat. Hæc aūt de illo lapide, siue uera sint, siue non, tā humilitati uerissimè competunt. Hæc enim, s. humilitas inuenitur in ventriculis gallinacijs, idest in cordibus p̄latorum, & imitantium Christum, qui se gallinę comparauit, ut dicitur Matth. Quoties uolui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, &c. Hic, inquam, licet paruæ sit quantitatis per reputationem, tū est curatiua uirtutis, quæ licet uenenum excitet dæmonum, vel etiam inuidorum; tamen facit p̄latum gratum in conuersatione, constantem in persecutione: victorem in tentatione, discretum in correptione, oratorem. i. facundum, & gratiosum in exportatione, amicabilem in reconciliatione: & mitigat etiam sitim, idest appetitum ambitiosum dominandi. Hęc omnia facit humilitas uera in bono prælato.

Grego.

Mat. 24.

Lapidis cœlidonij uariatio, origo, uirtus, cui uiri humiles suis perfectionibus assimilantur. Cap. XV.

HVmiles homines assimilantur cœlidonijs. Nam humile, plerunq; quanto in apparētia videntur minores, tanto sunt in uirtutibus excellentiores, & in operibus efficatiores. Sic. n. accidit de cœlidonijs, qui sunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum unus est niger, & alter rufus, qui licèt sint parui, & deformes, in uirtutibus tamen multis alijs sunt maiores. Nam rufus ualet contra lunaticam passionem, contra insaniam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratū. Niger uero ualet contra noxios humores, rixas, & febres, & lotus aqua sanat oculos, vt dicitur in lapidario. unde in illis duobus lapillis duplex humilitas repræsentatur.

Primò, sapientium: quia sicut dicitur Pro. ubi humilitas,

humilitas, ibi sapientia, vnde Pro. dixit, quòd in ter sapientes sapientior est, qui humilior existit. Hæc est ergo, quæ valet contra lunaticam passionem idest mutabilitatē stultitiæ: quia sicut stultitia facit mentem instabilem, & variabilem ad modum lunæ, ita sapientia facit hominem stabilem ad modum solis, qui semper est in se vniformiter lucidus. Et ideo dicitur Eccle. quod homo sanctus in sapientia sua manet, sicut sol: stultus vero sicut luna mutatur. Item valet contra insaniam, idest contra furorem iracundiæ, quia homo dum sapienter respondet, & humiliat se furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius vel saltem euadit. Item valet humilitas cōtra antiquum languorem, idest contra inueteratum odium, quia frequenter sapientes humili, & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia cōciliant. Hæc etiam est, scilicet sapientis humilitas, qui sicut facit verbum facundum, sic etiam & gratum.

Eccl. 26.

Secundo autem cœlidonius, qui est niger, repræsentat humilitatem pœnitentium. Hæc est. n. quæ noxios humores, idest nocinas affectiones purgat, iras frenat, & febres idest carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis à cecitate superbiæ sanat.

Inferiori ignis, quomodo inextinguibili semper maneat rationibus exemplisq; naturalibus approbatur.
Cap. XVI.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & semper durabilē esse, non est incredibile, & pcipue p diuinam potentiam, cum legatur, secundū naturam, albestion, qui est lapis Archadiæ ferrei coloris, & ab igne sic dictus, quia semel accēsus, nunquam extingui potest. Vnde in quodam tēplo Dianæ erat lucerna ex huiusmodi lapide semp ardens, ita, vt nulla tempestate nullo imbre extingui posset, sicut Isidor. refert. Vnde pagani maximum suæ Dianæ miraculum esse arbitrabantur. Ergo si hoc fieri potest uirtute naturæ in materia lapidea, ita ut non amplius ignis succendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc potest virtute Dei in alia quacunque materia, vt s. ignis inextinguibilis perpetuo conseruetur? Vnde Gregorius dicit exponens illud, Iob Deuorabit eum ignis. Ignis corporeus, q nunc succenditur, vt vltra corporeis indigeat fomentis, nec valet, nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere: at contra gehennæ ignis cum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel, durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret. Ratio huius diuersitatis est, quia ignis iste qui apud nos est qui lignis nutritur, & ab hominibus succenditur est artificialiter, & per uiolentiam in alienam materiam introductus, sed ignis, ille lignis, non indiget, quibus foueat, vel quia est in materiam propria existens, vel in materia aliena non per uiolentiam, sed per naturam à principio intrinseco, sicut aliam accidit in sulphure. unde non est accensus ab homine,

Isid.

Grego. mor. Iob 24.

sed à Deo, qui illam naturam instituit, & hoc est, quod dicitur Isa. Flatus domini, sicut torrēs sulphuris accendens eam.

Isa. 30.

Hypocritarum iniquitas qualis existat, ex auricalchi lapidisq; crisoleni natura explanatur.
Cap. XVII.

HYpocrita assimilatur auricalcho.
Primo, quia auricalcum est alieni coloris ostentatiuū: habet. n. auro similem colorem, sed eius non habet valorem. Similiter hō hypocrita hēt quidē exterius apparentiā s. nctitatis, sed nō hēt interius existentiā ueritatis. Vn dicit hypocritas ab hypos, qd est sub, & crisis, qđ est aurum; quasi aliquid habens sub auro. i. sub apparentia auri. s. sub apparētia sanctitatis, malitiam iniquitatis. Mat. Vos quidem à foris apparetis hominibus iusti, interius autem pleni estis hypocrisi & iniquitate: Tales abundabunt in fine mundi, & in ecclesia, quando multi etiam descendent, & declinabunt à vera sanctitate ad fictam religionem. Vnde legitur Reg. quod vasa, quæ fecit Iram, de auricalco erāt. Iram enim interpretatur ciuitas descendens, & signat statum ecclesiæ in fine descendentis, & declinantis a cœlestibus ad terrena, cuius uasa erunt de auricalco, scilicet clerici, & religiosi hypocritæ, ficti.

Matt. 23.

3. Re. 7.

Secundo, quia auricalcum interiorum est infectum. Nam cibaria nimis diu in uasis de auricalco seruata, uitio eorum saporem horribilem, contrahunt, & odorē. Et sic desideria, & uerba iniqua, q̄ diu hypocritæ in cordib. absconditā tenuerunt, qn̄ ea producete, & opere exequi possunt, inueniuntur horribilia, & hoc est, q hypocritis interiores affectus corrumpit Apoca. Pedes eius idest affectus, similes auricalco: quia s. sunt per hypocrisin infecti, & simulati.

Apoc. 1.

Tertio, quia auricalcum est suæ utilitatis paulatim detectiuum. Nam uasa ex auricalco facta in sui nouitate sunt tam pulchra, ut uideanr aurea, sed paulatim à fulgore primo hebetanr, & quasi rubiginanr, & sic sp, quasi in peius, tā odore, quā colore cuprea suā originem ptestantur. Auricalcū. n. fit ex cupro, sed ex cōmixtione eris. & stagni, & auripigmēti, & q buldam alijs medicaminib. producit in igne ad colorē auri, ut dicit Isid. Sic hypocrita, cū sit uere malus, in q busdā actionib. & conatibus ptendit quādam exterius spem sanctitatis: ita, vt primo, quando ab aliquo nouiter uidetur, vel de nouo incipit inter aliquos conuersari, uideatur eis sanctissimus, sed quia nihil fictū est durabile, si diu ibidē pmaneat, paulatim ex contrarijs operib. seipsum manifestat. Et iō dominus dixit: A fructib. eorū cognoscetis eos. Quidam tamē ita coopertí sunt, vt uix uel nunquā cognosci possint, & tales cū sint auricalcū, frequēter recipiuntur pro auro; ecōtra aūt illi qui sunt, ut uerum aurum, ab ipsis reputātur, ut auricalcum, qui dāt eos esse hypocritas Eccl. Collegisti, quasi auricalcū, aurum.

Matt. 7

Item homo hypocrita assimilatur lapidi crisoleuio, q est species quadam lapidis crisolliti. Hic scilicet

scilicet crisolenius, est colore aureus, sed de mane est pulchrioris aspectus, postea hebetatur, & est ignis capacissimus. Vnde si igni apponitur, citius inflammatur, vt dicit Isido. Similiter hypocrita colore est aureus, q a sanctitatem prætendit, & de mane apparet pulchrior, quia feruēter incipit: sed postea hebetatur, q a prosequēdo deficit. ignis est capacissimus, quia inflāmationes tentationum facillime, & delectanter recipit.

Isid. li. ethi.

Iustitiæ perfectio atq; necessitas ex quamplurimis ferri similitudinibus, absolutè describitur. Cap. XVIII.

IVstitia bene regentium assimilatur ferro. Primo propter duritiā. Ferrum.n.(vt dicit Isid.) dictum est a feriendo, quia. s. duritia sua feriendo domat omnia genera metallorum. Et iustitia regētis domare, & ferire debet omnia genera rebellium, & superborum, & reipublicæ pacē turbantium Psalm. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas, &c. Pro. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Secundo propter temperiem: nam ferramēta mos est cum oleo tēperare, ne frigiditate aquæ, nimium indurentur, vt dicit Isid. Sic & plerunq; temperanda est seueritas iustitiæ cum oleo misericordię, vnde Samaritanus sauciati vulneribus oleum infudit, & vinum. Vinum autem mordens significat seueritatem iustitiæ, sed oleum leniens suauitatem misericordiæ. Et in arca Moysi, quæ gerit typum regiminis, non tantùm fuit virga percutiens, sed & manna dulcescens: ut per virgā rigor iustitiæ, per māna vero dulcedo misericordiæ significaretur Ecclesiastici. Initiū necessariæ rei vitę hominū, aqua, ignis, ferrū, & lac. In aqua accipe mollitiē misericordiæ, in igne feruorē iustitiæ, in ferro correptionis asperitatē, in lacte temullionis suauitatē: q̄ omnia necessaria sunt regentibus, vt subditorum uita pacifice gubernetur.

Isid. li. ethi.

Psal 2.

Pro. 20.

Luc. 10.

Ecc. 39.

Tertio propter rubiginem, rubigo.n. (vt dicit Isid.) est uitium rodens ferrum: & hoc accidit sibi ex suæ substantiæ impuritate, siue ex terrę cōtactu, & vicinitate, siue ex sanguinis, uel cuiusli bet infecti vaporis qualitate. Et addit ad hęc Isidor. q a ferro se humanus sanguis vlciscitur, q a nullius alterius rubigine sic ferrum cōsumitur, sicut quando humano sanguine maculatur. Simili quoq; modo iustitia p̄sidētis rubiginatur, i. corrumpitur, & maculatur, quandoq; quidē ex malitia, & impuritate regentis, quia non habet puram intentionē in facto, s. non intendens ad bonū reipublicæ, sed potius ad aliquid propriū: quādoq, vero ex cōtactu terræ.i. acceptione, uel spe alicuius muneris terreni, & lucri tēporalis, quandoq; vero ex infectione sanguinis, uel alicuius vaporis, i. ex ira, vel odio, vel alia inordinata passione, siue affectione, sed nulla deterior est, vel maior corruptio quàm si peruerso iustitię iudicis iudicio sanguis fundatur innoxius. Nū: Si quis percusserit ferro, & mortuus fuerit, q per cussor est eius erit homicidij, & ipse morietur.

Isid. li. ethi.

Nu. 35.

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vsus ferri magis est vtilis, & magis necessarius, quàm vsus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nam sine ferro respublica tutè nō agitur, nō acquiritur, nec secure seruat, nec sine ferro ab hoste defendit, ferre regitur communis potentia, defenditur innocētia, tuta sunt regna, & reprimitur malorum superbia. Item sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur, nullum quasi opus, vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, vestis nō inciditur, panis non editur, & breuiter quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad perfectionē adducitur. Omnia aūt hæc magis competunt iustitię, q̄ ferro, q a horū nou potest esse perfectio, vbi iustitia non seruatur. Nam neq; reipublicæ, neq; communi potentia, neq; bonorum innocētiæ, neq; regno seu patriæ, ibi potest esse tutela, vbi non viget iustitia. Neq; enim sine iustitia, aut malorum proteruiæ reprimuntur, aut artes mechanicæ liberè exercētur, aut ab agricolis terræ utiliter excoluntur: q a vbi nō seruatur iustitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigent mala.

Iustorum genera tria, qui & tribus electri generibus variis rationibus comparantur. Cap. XIX.

IVstorum vita assimilatur electro. Primo rōne distinctionis, sunt enim tria genera electri: vnū, quod de piro fluit arbore, quod dicitur sicum. Nant primo qn̄do fluit de arbore est gūmi liquidum, postea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perspicui, ut cristalli. Nā prius minuitur humidum operatione calidi: quia cū humiditas indigesta expellitur ab arbore, tunc calor continue resoluit humidum subtile, & ita viscosa efficitur, & postea humidū paucū remanēs extra premitur frigido: & sic coagulatio eius completur frigore. Huic ergo assimilantur iusti incipientes, sicut pœnitentes qui a principio, qn̄ de arbore, i. de mundo, vel peccato exeunt, sunt molles & teneri rimote: sed postea paulatim calore charitatis crescēte, mollicies timoris excluditur, & refrigerio ab æstu carnis superueniente solidantur in fortitudine spiritus mirabiliter velut lapis, & efficiuntur perspicui in conscientiæ munditia, & vitæ sinceritate Ezech. Deorsum ignis a lūbis eius. & sursum quasi aspectus splendoris, & visio electri, in quo ostenditur, q viri sancti & iusti inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi, superius splendent, vt electrum in contemplatione Dei.

Ezec. 1.

Secundum genus electri metallum dicitur quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cum sit magis serenosum, quàm primum, competit proficientibus, & in soliditate, & in gratia doctrinæ

Tertium autem fit de tribus partibus auri, & vna argenti. Et huic assimilantur perfecti. In auro enim significatur anima in qua est sanctę Trinitatis imago, unde tres partes auri in electro ponuntur, sed minima pars, quæ est argenti, corpus repræsentat, quod licet sit vilius, tamen auro iūgitur, i. animæ rationali. Quod ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento significat, quòd perfecti iusti multū de aīa curant,

rant, de corpore vero parum. Secundo rõne ostẽsionis. Electrum.n.(vt dicit Isid.) in conniuio elarius cũctis metallis fulget, & venenũ pdit, si ad sit, stridorẽ facit, & in colores varios ad modũ cęlestis arcus mutare se subito consueuit. Sic aĩa iusti est fulgida per gratiam, & si aliqñ venenũ peccati adest, siue in pugna tẽtationis, siue in lapsu operationis, statim stridore luctus, & cõfessionis prodit ipsum, & in varios colores, s. cõfusionis ruborẽ, timoris pallorẽ s mutat. Vel varij colores ad modum arcus sunt variæ compunctiones, q̃ sunt quatuor, quasi quatuor iridis, i. arc⁹ cęlestis colores. Primus, de ppetratione culpæ vel protractione. Secũdus: de incursione miseriæ. Tertius, de reatu pœnæ: Quartus, de amissione gloriæ.

Isido.

Tertio, rõne cõmixtionis. Dicit enim Grego. quod in electro aurum cum argẽto miscetur: argentum quidem ad auri claritatem excrescit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, suã virtutem non perdit, sed a decore ex admixtione argenti aliquantulum expallescit. Ita similiter in viro iusto sensualitas rationi cõiuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excrescit, quia. s. per particip itionem efficitur rõnalis, vt dicit Philosophus. Et dicitur sensualitas rationalis quia eius passiones, & motus regulantur, & modificantur: & tunc ipsa ratio uelut aurum ex tali cõmixtione sensualitatis in sua contemplatione remitti videtur, non tamen suę virtutis detrimentũ patitur, quia ipsas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur: Quarto, ratione attractionis, quia electrum verum, si manu teneatur, vt a digitis calorem recipiat, rapit ad se omnia folia, & paleas, & vestimentorum fimbrias (vt dicit. Isid.) Sic vir iustus per bona opera desiderio proficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit, ad suum profectum assumit, siue folia, idest verba, siue paleas, idest etiam leuia bona exempla, dummodo ipsum inflammare possint; siue sunt fimbriæ vestimentorum, idest extrema opera virtutum. Ezec. Et de medio eius quasi species electri.

Greg. in Ezec.

Arist. 1. Eth.

Isido.

Ezec. 1.

Luxuria obscœnitas, ex nonnullis sulphuris propriet atibus ac effectibus, hic descriptus aperte declaratur. Cap. XX.

LVxuria assimilatur sulphuri: Primò, ratione ardoris. Nam sulphur est vena terræ aereitatis, & igneitatis multum habens in compositione. vnde sulphur dicitur, quasi solum vrẽs, vt dicit Isido. vrere enim ignis dicitur. Vnde sulphur secũdum Auicennam est calidum, & siccum, in quarto gradu, & est terra partibus aqueis, & terrestribus in igneas transeuntibus in naturã sulphuris transmutata. Eius autem ignea virtus ab aquis feruentibus sentitur. Sicut autem sulphur est vena terræ, ita luxuria est carnis terrestris vtium, & corruptela, quæ quidem multum habet igneitatis quia multũ corpus calefacit, & appetitum delectationis incendit, ita, vt tam partes aquę scilicet humores corporis, quam etiam terrestres partes, scilicet caro, & membra, videantur transire in igneas, idest vehemẽter accendi. & est in quarto gradu caloris, quia luxuria est quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nam primus gradus, est ardor auaritię, quæ mundi appetitum satiabiliter incendit. Vnde ip sa est ignis qui nunquam dicit. Sufficit Boetius: Sed seuior ignibus Aethnæ. Feruens amor ardet habendi.

Pro 30.

Boe. de cõ. li. 5.

Secundus est ardor iræ, quæ secundum philosophum, est accensio sanguinis circa cor. Tertius est gulę, cui attribuitur ardor, tum q̃a delectatio cibi, & potus appetitum accendit, & acuit, in cuius delectationis inordinata concupiscentia vitium gulæ consistit, tum, quia gulæ sacietas libidinem inflammat. Vnde Hiero. dicit. q̃ sine Cerere friget Venus, idest per abstinentiam cibi, & potus, refrigescit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, est ignis consumptionis omniũ uittutũ. Psalm. Ignis, sulphur, &c. ignis scilicet auaritiæ, sulphur luxuriæ, spiritus superbiæ.

Arist. 2. Rhet.

Hiero.

Psal. 10.

Secundo, ratione fętoris. Nam aquæ per venas sulphureas transeuntes, ex vi ignea sulphuris cõtrahunt calorem, saporem, efficaciam, & fœtorẽ. Aquæ autem sulphureæ, idest personæ luxuriosę, contrahunt calorem in cogitatione, saporem in delectatione, efficaciã, idest affectum in operatione, fœtorem plerunque infamiæ in publicatione. Ideo de luxuriosis dicitur Isa. De cadaueribus eorum ascendet fętor.

Isa. 34.

Tertio, ratione coloris. Nã sulphur aliquando est album, purum, clarum, & cũ hoc subtile. Aliquando vero est feculẽtum grossum, & crassum, quandoq; vero mediocre. Opus enim carnale cũ intra limites, matrimonij & rationis cõtinetur, tunc est album, quia famam non denigrat, purum, quia mentem non fœdat, clarum, quia rationem non offuscat; & subtile, quia ratio carnẽ regulat, ut non sequatur appetitum delectationis, sed sinceritate intentionis. Sed si fiat extra matrimonium, tunc est fœculentum per immũdam operationem; crassum per inordinatam delectationem; grossum, siue spissum, per nimiam frequentationem, vel mentis hebetationẽ. Quãdo vero fit inter coniuges, sed non cum debito modo, vel debita moderatione, tunc quasi mediocre participat de vtroque. Nam inquantum infra matrimonium fit, sic est excusabile, tamen magis, uel minus secundum, quòd plus, vel minus receditur ab ordine rationis.

Deipara Virginis excellentiæ atque perfectiones, ex quamplurimis calcedonii, smaragdi, lapidisque sardonyci virtutibus & similitudinibus excerpte describuntur. Cap. XXI.

MAria mater Domini assimilatur calcedonio. Primo ratione generationis: q̃a calcedonius (vt dicit Isido.) diuturno imbre generat. Sic Beata Virgo fuit generata imbre, idest gratię diuinę operatione, scilicet per miraculum ex parentibus sterilibus, sicut legitur de eius natiuitate Apoc Fundamentum tertiũ calcedonius. Tria enim sunt humanæ productionis principia, seu fundamenta. Primum est gratia, sicut in his, qui producti sunt immediate a Deo, vt Adam

Isido.

Apo. 21

Adam per creationem, & Eua per miraculũ de costa: quod fuit de gratia liberali. Secundũ principium, siue fundamentum est natura, sicut in his, quæ producuntur per viam generationis absq; miraculo, sicut Seth, & Caim, & sequẽtes. Tertium est mixtum ex gratia & natura, sicut hi qui producuntur ex viro, & muliere, tamen sterilibus, & ideo partim per naturam, & partim per miraculi gratiam, sterilitatem remouentem sicut fuit concepta beata virgo Maria: & ideo ipsa fuit calcedonius, hñs tertium fũdamẽtum.

Secundo, rõne inuentionis quia calcedonius (vt idem Isido. dicit) ad repercussum Lunæ plenæ inuenitur. Quasi enim plenitudo Lunæ, est plenitudo temporis gratiæ, in quo beata Virgo est nata, & mater Saluatoris inuẽta, ꝑ ꝗd quod dicit Apost. quod qñ venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum de muliere.

Gala. 4.

Tertio, ratione colorationis, quia calcedonius pallido colore est coloratus. Pallor aũt conuenit timenti: quia timentes pallescunt, & ẽt multũ conuenit abstinenti: propter quod dicit Isaac, quod decor Monachi, est pallor, & macies. Quod dicit, quia Monachus debet esse abstinens: & macies, & pallor ex abstinẽtia causatur. utrunq; pallorem, i. palloris causam habuit Beata Maria, scilicet timorem dñi: Eccl. Ego mater pulchrę dilectiouis, & agnitionis, & timoris, &c. & etiam abstinentiæ, quia ipsa non vacauit delitijs.

Isaac, Abbas li. de vi. sol. Eccl 24

Quarto, ratione vigoris: quia hic lapis sculpturæ resilit. Nam tantæ soliditatis est, vt non sit incisionis, & extraneæ impressionis susceptiu°. Similiter beata virgo Maria nullius carnalis impressionis, seu corruptionis susceptiua, fuit, quia scilicet virgo ante partum, & post partum Item dicit Diosco. quod hic lapis tãti vigoris est, & efficacis, quod perforatus ad collũ ligatus, facit vincere causam, & contra illusiones dæmonũ adiuuat, & virtutem cõseruat. Hęc aũt, siue vera sint, siue non de calcedonij virtute, verissime tamen competunt beatæ Mariæ, quia ipsa est aduocata nostra, & ideo apud summum iudicem pro causis nostris assistit, ipsa est nostra protectrix, & iõ ab illusionibus dæmonum nos frequẽter defendit. Ipsa etiam est mater nostra, & ideo pie filios suos virtute & bonitate custodit.

Diosco.

Item beata Maria assimilatur smaragdo.

Primo, ratione coloris: nam smaragdus (ut dicit Isido.) Gemmarum omnium viridium obtinet principatũ. Nulli enim gemmæ, vel herbæ maior inest viriditas, quã smaragdo, vnde viriditate sua virides herbas superat. Quasi antẽ gemmæ, vel herbæ virides sũt sacratissimæ virgines, quæ carnis virorẽ semper conseruant, inter quas beatissimas Beata Virgo Maria obtinet principatum. vnde Psalm. Adducentur regi virgines post eam. dicit non tantum de ordine, sed etiam de dignitate, quia scilicet virginitati eius nullus vnquam potuit coæquari. decebat nimirũ Reginam virginum, vt tanta puritate niteret, qua maior sub cœlo nequit inueniri, vt dicit Anselmus: vnde eius virginitas, & humilitas, ita Deo gratæ extiterunt, quòd fuerunt quasi duæ portæ per quas Christus in eam intrauit, scilicet virginitas summa in carne, humilitas profunda in mente, & ideo dicitur Tob. Portę Hierusalem ex saphyro, & smaragdo ædificantur. Nam per saphyrum qui habet tumorem sedare, intelligitur eius humilitas, quia virtus humilitatis soluit tumorem elationis: sed per smaragdum viridis coloris, virginitatem intellige carnis.

Isid. li. Eth.

Psal. 45.

Tob.

Secundo ratione nitoris, quia tantus est nitor smaragdi, quòd nec in Sole aliquo modo obumbratur. Et similiter tãtus fuit nitor virginitatis, & nitor puritatis virginis Mariæ, quòd Solem iustitiæ, Christum gignendo, vel pariendo, in nullo eius integritas, vel virginitas, siue virginitatis nitiditas fuit diminuta.

Tertio, ratione generationis, quia scilicet corpus smaragdi si extersum fuerit, & politum, ad modum speculi imagines reddit. Item smaragdus ex se generat radium qui suo nitore tingit aerem circunfusum. Beata autem Virgo primo habuit corpus suum ab originali peccato politum, scilicet in vtero matris in sua sanctificatione. Secundo habuit ipsum politum a Spiritu sancto, scilicet in filij conceptione quia tũc Spiritussanctus superuenit, & virtus altissimi obũbrauit ei, ut Angelus Dei prædixerat: Et ideo ad modum speculi imaginem reddidit diuinã, & humanam: quia Verbũ incarnatum genuit, quod, inquam, Verbum est imago patris, & figura spiritus eius, & secundum carnem, siue humanitatem est (vt ita dicam) imago matris, scilicet homo ex homine in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. Vel beata virgo, quæ speculum politum, & tersum per suã maximam puritatem repręsentat nobis imagines omnium virtutum, vt eas imitemur. Itẽ genuit ex se radium, s. Dei filium: quia sicut sydus radium, protulit virgo filium pari forma: quia neque sydus radio, neque mater filio fuit corrupta, quo filio sua viriditate, idest sua virginali carne qua ipsum vestiuit, non tantum circunstantes, & proximos ei, Iudæos, sed etiam totum mundum tinxit tinctura baptismali. Nã Christus tactũ suæ mundissimæ carnis, quam scilicet de Virgine traxit, vim regeneratiuam contulit aquis, quibus scilicet fideles tinguntur, id est baptizantur.

Luc. 1.

Phil. 2.

Quarto ratione virtuosæ operationis. Nã smaragdus (vt dicit Diosco.) opes augmentat. sic beata Virgo spirituales opes, siue diuitias nobis augmentat, dum gratias multiplices impetrat, vel cum nos ad bene operandum, & merita cumulandum iuuat.

Diosco.

Item smaragdus collo suspensus morbum caducum sanat. Hoc beata Virgo nobis facit, non tãtum, per auxilium, sed etiam per exemplum, scilicet suæ virginitatis, & honestatis.

Item smaragdus valet contra illusiones, & fantasmata dæmonum: quod de beata Virgine magis est certum.

Item smaragdus memoriã perditam reparat. Sic beata Virgo, quæ conseruabat facta sancta, & verba pueritię Christi, conferens vniuersa in corde suo, & postea creditur sanctis Euangelistis (& præcipue beato Luc.) plurima enarrasse, quæ

ipsi de Christo scripserunt, videlicet de eius desponsatione, annunciatione, purificatione, Christi natiuitate, & Magorum adoratione, & multis alijs, quibus, nec ipsi Euãgelistæ per se interfuerant, nec ẽt per historiarũ scripturas, uel fortè per aliam personam, quàm per beatam Mariam virginem scire tunc temporis poterant.

Item smaragdus visum confortat. Similiter beata virgo spiritualem uisum nostrũ confortauit, producendo veram lucem, Christum, qui illuminat totum mundum, vel omnem hominẽ venientem in hunc mundum.

Item smaragdus tempestatibus resistit. Et sic ipsa contra mundi tempestates, seu aduersitates benigne auxilium impendit. Vnde etiam ab Ecclesia vocatur stella maris: quia nos in huius maris mundi, scilicet tempestatibus, seu fluctibus dirigit, & defendit.

Item dicitur Maria, idest dominatrix maris: quia velut pia domina in omni casu amaritudinis nobis inuocantibus eam, deuote impetrat remedium iocundæ consolationis. Vnde dicitur Eccle. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo, & moderato conuiuio. Quasi enim in auro signũ smaragdi est beata Virgo Maria refulgens, vt gemma in gloria cœlesti. De quo etiam signo dicitur Apoc. Signum magnum apparuit in cœlo mulier amicta Sole, &c. Ex quo, videlicet signo prouenit, ꝙ nobis in amaritudinibus positis infunditur aliqñ musicalis iucunditas modulationis. Et hoc est, qñ per vocẽ, seu per sonum alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius consolationis. Aliqñ uero propinatur nobis iucunditas per eam internæ refectionis, puta quando ea impetrante infunditur cordi nostro gratia internæ inspirationis, seu alicuius dulcedinis animam consolantis, & sufficientis: & hoc est conuiuium iucundum quidẽ, sed tamen moderatum.

Eccl. 32

Apo. 12.

Item beata Maria assimilatur lapidi sardonyco: Primo ratione colorationis. Nã sardonyx (vt dicit Isido.) ex Sardio, & onyce nõmen suscepit. Constant enim ex tribus coloribus: nam niger est in imo, cãdidus in medio, & rubeus quasi vinum in supremo. Sic beata Virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, secũdũ illud Cant. Nigra sum, sed formosa, &c. Sed candida in medio per puritatẽ mentis, & virginitatem carnis. Eccl. Pulchritudinem cãdoris eius admirabitur oculus. Item rubea in supremo per feruentem charitatem. Prou. Purpura indumẽtum eius: pur pura enim rubeum habet colorem.

Isid. li. ethi.

Cant. 1.

Eccl. 27.

Pro. 35.

Secundo ratione sigillationis, quia hæc sola gemma in sigillatione, de substantia ceræ nihil euellit: & sic sola beata Maria generãdo, de corruptionẽ carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertio ratione virtuosæ actionis, propter quã iste preciosissimus appellatur. Iob. Nec lapidi sardonyco, &c. Nam hic lapis luxuriam repellere dicitur, humilem efficit, & pudicum. Sic domina nostra, deuotos suos docet esse castos in corporibus, humiles in cordibus, & etiam pudicos in motibus.

Iob 28.

Quæ nobis bonæ misericordiæ opera conferant, ex lapidis iridis natura pulcherrimè perspicitur. Cap. XXII.

Misericordia assimilatur illi lapidi, qui vocatur iris: Primo ratione figuræ, quia hic lapis est ex sex angulis (ut dicit Isid.) Qui sex anguli competunt sex operibus misericordiæ, quæ Christus enumerat. Mat. Esuriui, & dedistis mihi manducare, &c.

Isid.

Mat. 25.

Secundo rõne tincturæ, siue resplendentiæ: propterea enim dicitur iris, quia sub tecto positus, & Sole percussus, colores iridis, idest cœlestis arcus in proximos parietes repræsentat. Similiter homo misericors, sub tecto, idest sub tegumento humilitatis positus, & sole, idest luce diuinæ gratiæ perfusus, colores arcus cœlestis idest affectus, siue effectus Christi in proximos sibi pauperes repræsentat.

Tertio ratione efficaciæ, quia hic lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt saltẽ dolores partus facilius ferat, & nõ tantum de periculo timeat. Consimili modo misericordia, siue misericordiæ operatio cooperatur pœnitenti, vt citius satisfaciat, vel saltem, vt angustiam, & laborem pœnitentiæ facilius ferat, & de tentationũ periculo minus timeat. propter primum, dicitur Daniel: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ. propter secundum dicitur in Psal. Beatus qui intelligit su per egenum & pauperem, & postea: Dñs opem ferat illi super lectum doloris eius. propter tertium, dicitur Ecclesiastici: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit. Et postea: Super scutum potenter, & super lanceam aduersus inimicum pugnabit.

Dan. 4.

Psal. 40.

Eccl. 29.

Gemmæ Alabandinæ uirtus, boni operis perfectionem similitudine quadã demonstrat. Cap. XXIII.

Opus bonum assimilatur illi lapidi, qui dicitur Alabandina. De quo dicit Diosco. quòd est gemma clara, & subrufa, ut sardis, cuius est virtus sanguinem augmentare, & prouocare. Similiter opus bonum debet esse clarum, idest factum cum claritate, hoc est cum mũditia conscientiæ, & intentionis puritate. Prou. Qui mundus est, rectum est opus eius. Grego. Incassum exterius opus agitur, si non pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immoletur. Vnde econtrario, opera cum immunda conscientia, uel non recta intentione facta, erunt opera tenebrosa: de quibus dicitur: Abijciamus opera tenebrarum. Item debet esse subrufum, & hoc per feruotem dilectionis. Ecclesiastici: Bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua, vbi innuit, quòd tunc Deo grata sunt opera nostra, quando cum uino charitatis, & gaudio deuotionis fiunt. Corin. Cuiuscunque opus, quale sit, ignis probabit. Tunc est enim opus probatũ, quando est igne charitatis inflammatũ. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Item debet esse sanguinis prouocatiuum,

Diosco.

Pro. 21.

Grego.

Ro. 13.

Eccle. 9

1. Co. 3.

uocatiuũ,& augmentatiuum. i. deuotionis. Sanguinis humor, est calidus, & humidus; quia. s. de uotio boni operis, in mente auget caliditatem. i. spiritualem feruorem, sicut nutritio olei auget ignem, & auget etiam humorem. i. lachrymarũ compunctionem, sicut operationis vehementia producit sudorem.

Auri, chrysopaßiq; naturales effectus describũtur, quibus patientiæ perfectiones aßimulantur. Cap. XXXIIII.

PAtientia assimilatur auro. Primo, ratione soliditatis: quia auro quo ad substantiã nihil solidius, aut compactius. Vñ in igne positũ, nec euaporat, nec in pondere minuitur, neq; consumitur, sed quando vi caloris dissoluitur, si quid habet impuritatis admixtum depuratur, & tũc fulgidius inuenitur. Similiter vere patiens rantam habet mentis soliditatem, quod in igne tribulationis positus neq; euaporat per iram, neq; in pondere virtutis minuitur per diffidentiam, neque consumitur per accidiam, sed potius depuratur per pœnæ tolerantiam, & fulget per virtutis eui-lentiam. Eccl. Quasi vas auri solidum. Petr. Modicum nunc si oportet contristari in varijs tribulationibus, vt fides vestra multo precio sior sit auro, quod per ignem transit.

Eccl. 1. 2. Pet. 1.

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam tam ductibile est, quod inter incudem, & malleum sine diuisione, sine interruptione partium in tenuissimas laminas dilatatur. Eodem modo perfectè patiens, persecutioni non resistit: sed se duci, & malleari permittit, ita ut non rumpatur per inconstantiam, nec diuidatur etiam a persequente p maleuolentiã: & iõ dilatatur in charitate per patientiam. Vñ de tali auro fiunt uasa Domini, de quibus Exo. Vniuersa ductibilia, de auro purissimo facies. Tale. n. fuit aurum candelabri. i. patientia Christi. Vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro purissimo. s. Christum qui tanquam ouis ad occisionem ductus est.

Exo. 25.

Tertio, ratione tranquillitatis: nam auro inter metalla nihil quietius, quia percussum non resonat, sicut facit æs, vel argentum. Et consimili modo homo patiens non resonat, nec murmurando, nec maledicendo, detrahendo, vel cõtra contumacem linguam rixando, sicut de Christo legitur. Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit martyrum patientia, qui percussi & mortificati tota die, per patientiam non resonabant, aut resistebant: Vnde ipsi erant, quasi mortariola templi, de quibus Paral Facta sunt mortoriola, a mortificatione tunsionum. i. passionũ. Psal. Propter te mortificamur tota die.

1. Pe. 2.

1 Par. 2.

Item patientia assimilatur lapidi crysopasso, qui est lapis Aethiopi eus, quem lux celat, & obscuritas manifestat: de nocte enim igneus, de die vero appatet aureus, ut dicit Isido. in die. n. (ut ipse dicit) est euanescens, & splendorem amittens, velut aurum expallescit. Similiter patientia cordis in luce prosperitatis absconditur.

Ps. 43.

Isido.

Vnde Grego. dicit, quod improuidus miles est qui se fortem in pace gloriatur, quia. s. fortitudo vera non ostenditur, tempore pacis, nec etiam tẽpore prosperitatis patientia. Et ideo patientia in tenebris aduersitatis agnoscitur, quia qualis qsque apud se lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Greg. dicit. Psal. Nox scilicet aduersitatis, illuminatio mea nam ibi illuminatur anima, ut cognoscat qualis sit.

Grego.

Ps. 138.

Item si est uera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea, idest in amore diuino magis feruida, & lucida: sed in die prosperitatis pallescit, idest efficitur timida. Nam uiri perfecti in aduersitate per patientiam feruent de prosperitate timent. Psal. Ab altitudine diei timebo. i. prosperitatis,

Ps. 55.

Ex saphyri, ligury, crystalli, nitri, auripigmenti: tandemq; margaritæ gemmæ multiplicibus uirtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quemadmodum uera pœnitentia omnium sit expultrix uitiorum explanatur. Cap. XXV.

POenitentia est omnium uitiorum capitaliũ, quæ sunt septem, expulsiua. Et ideo assimilantur saphyro eius uirtutes. Nam primo saphyrus (ut dicit Diosc.) habet uirtutẽ sudoris & sanguinis restrictiuam. Et hoc conuenit pœnitẽtiæ, inquantum restringit uitium gulæ, ex qua prouenit superfluitas sanguinis, & sudoris.

Diosc.

Secundo, habet uirtutem castitatis amatiuã. Nam omnes auctores consentiunt, quòd hæc gẽma amatrix est castitatis: & ideo ne eius uirtus per immunditiam portantis impediatur, oportet eam portantem castè uiuere. Hoc etiam competit pœnitentiæ, inquantum tollit uitium luxuriæ, & castitatem seu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliam in uirginibus.

Tertio, habet uirtutem timoris, & inflaturæ sedatiuam. Vnde & apostemata reprimit, si in principio noxiæ collectionis cito appositus fuerit. Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem, & inflaturam superbiæ, & maxime si in principio antequam superbia inuete rascat se humilitatem pœnitentiæ omnino con uertatur,

Quarto, habet uirtutem caloris febrilis repressiuam, si iuxta uenas cordis pulsatiles suspendatur. Est autem auaritia inordinatus ardor, velut quidam febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & sitim inextinguibilem gignit. Hunc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, ut patet de Euangelista Mattheo, quem fecit relinquere propria, qui rapere solebat aliena, ut dicit Beda.

Beda in Matth.

Quinto, habet uirtutem uenenositatis, & antractis expulsiuam, & ideo ueneno contrariã habet uirtutem, & uirtutis eius penitus extinctiuam. Vnde si araneam in pixidem posueris, & uerum saphyrum super eius orificium aliquantulũ tenueris, eius uirtute aranea subito morietur, ut dicit Diosc. Similiter pœnitentia expellit, & extinguit uenenum inuidiæ, quæ facit hominẽ uenenosum, & calorem charitatis extinguit.

 Sexto,

Sexto, dicit Diosco. quod habet virtutem discordium reconciliatiuam. Nam plurimum dici tur valere eius præsentia ad pacem inter aliquos reformandam. Quod quidem competit pœnitētiæ, non solum inquantum animam reconciliat Deo, sed inquantum de cordibus pœnitentium, itam, & odium fugat, & ad remittendum offensas receptas, & per consequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literam, quod saphyrus se portantem, reddit benignum & mitem, quod de pœnitentia magis certum est, quam de saphyro. Hæc enim fuit, quæ lupum seuissimū, ideſt Paulum, contra Christianos ferocissimum, mutauit in mansuetissimum agnum.

Septimo, saphyrus habet uirtutem cordis lætificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet contra cardiacam, & melancolicam passionem. Et istud pœnitentiæ competit, inquantum expellit accidiam, quæ animam reddit tristem, & grauem. Vnde ea expulsa anima lætificatur.

Item pœnitentia assimilatur ligurio.

Primo, ratione generationis. Notandum est. n. quod plerunque mala nascuntur ex bonis: sicut de prosperitate nascitur inuidia, & de virtute nascitur superbia. Quandoque econuerso, de malis nascuntur bona, sicut de tribulatione patientia, & de peccato pœnitentia: & hoc est, quod repræsentat generatio ligurij. s. originem pœnitentiæ ex corruptione culpæ. Nam ligurius (sicut dicit Isid.) Qui in colore est electro similis, sic uocatus est a lince bestia, quia. s. ex eius urina inter arenulas generaī. Sicut ergo ligurius, quanuis sit gemma preciosissima, generatur tamē ex vilissima materia, scilicet ex animalis vrina: Ita pœnitentia quamuis sit preciosissima, tamē oritur, & causatur ex corrupta materia, scilicet ex hominis culpa. Nam nisi præcessisset culpa, nō sequeretur pœnitentia.

Isi. li. Eth.

Secundo, ratione virtutis: quia ligurius (ut dicit Diosc.) paleas attrahit, sedat dolorem, fluxum vētris restringit, perditum colorem restituit. Sic ad pœnitentiam attrahunt paleæ, ideſt paupe res, qui exonerati a diuitiarum mundi sarcina, leuiores sunt ad modum conuersionis. Diuites enim ad patriam rarius, & difficilius conuertuntur, Luc. Quam difficile, qui pecuniam habēt, in regnum Dei intrabunt.

Luc. 18.

Item pœnitentia dolorem uentris. i. remorsum conscientię, qui est ex recordatione peccati, sedat, dum ipsum peccatum tollit, & purgat.

Item pœnitentia fluxum ideſt, pronitatem, & labilitatem peccandi restringit: quia facit præterita peccata plangere, & plangenda non committere. Colorem, ideſt, gratiam, & meritum, in quibus consistit animę pulchritudo, perdita per peccatum restituit.

Item pœnitentia assimilatur crystallo.

Primo, per aspectum. Nā crystallus est clarus, & ita peruius, q̄ literarum omnium, quę sub eo sunt est manifestatiuus. Hæc ergo claritas fit in pœnitente per confessionis munditiam nam dum pœnitentia, quæ in conscientia latebant peccata, manifestat ipsam miro modo purificat, & clarificat.

Item crystallus est luminis susceptiuus: quia anima per pęnitentiam luminis gratiæ fit susceptiua.

Item est colore aqueus, sic pęnitens est ploratiuus, & lachrymosus. Apoc. Ostēdit mihi flumē aquæ uiuæ, (splendidum, tanquam crystallum.

Apo. 22.

Secūdo, p̄p generationis modum. Generaī. n. chrystallus ex aqua, quæ per multa annorū spacia in crystalli duritiam uertitur. vñ ut Greg. dicit, habet ex aqua fluxibilitatē, sed per frigoris uirtutē in crystalli uertitur firmitatem. Eccle. Gelauit crystallus ab aqua. Non tamen (ut dicit Diosc.) sola ui frigoris, sed etiam rōne terreæ siccitatis. Sic pęnitentes, licet sint a principio molles, & fluxibiles, & proni ad relabendū, p̄p quod oportet, q̄ semper sint pauidi; tñ postea per pfectam perseuerantiam in pœnitentia efficiuntur fortes, & solidi. Vnde dicit Greg. q̄ in uia Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem perueniaī. Corin. Prius animale est, deinde quod spirituale. Hæc n. soliditas præcipue fit ui frigiditatis. i. continentiæ, quæ refrigerat ardorem libidinis & restringit fluxibilitatem carnis. Item sit uirtute terreæ siccitatis, ideſt abstinentiæ corporalis, quę desiccat humorem uentris.

Eccle. 4.

Grego.

1. Cor. 15

Tertio, propter uirtutis effectum. Nam crystallus habet uirtutē inflammatiuam, repletiuā, sitis extinctiuā, & dolorū uiscerū expulsiuā. Inflāmatiuā quidē, quia si exponaī radijs Solis, adeo flāmā rapit: vt fungus aridus siue stipula ibi posita incendatur, ut dicit Isid. Sic & cor pœnitētis, radijs solis. i. Christi exemplis, uel uerbis, vel inspirationibus sic aliquādo incēditur, ut aliquos p̄ exemplum proximos sibi incendat. Repletiuā uirtutē habet, quia si tritus bibatur, ubera lacte replet, ut dicit Diosc. Similiter ubera mentis. s. intellectum, & affectum pęnitentis gratia pęnitētiæ adimplet lacte dulcedinis, & consolationis. Vñ de Aug. ad pœnitentiam conuerso legitur, q̄ non satiabatur illis diebus, præ dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij super salutem generis humani. Item habet etiam crystallus sitim sedare, ut dicit Diosc. Sic pęnitentia sitim extinguit inordinati appetitus uitiorū. Itē chrystallus ualet ēt portatus contra colicam, & uiscerum passionem, si non adsit constipatio. Similiter pęnitentia remorsum, & amaritudinem inferiorem conscientiæ expellit, postquam ipsum peccatum purgauit, nisi adsit constipatio i. duritia, & dilatio satisfactionis.

Isido.

Item pęnitentia assimilatur nitro. Nitrum. n. (secundum Diosc.) est quasi lapis subalbidus, & perspicuus, cuius uirtus est dissolutiua, & attractiua, ac abstersiua, & humoris superflui consumptiua. Et similiter pęnitentia duritiam peccati dissoluit, gratiam Dei attrahit, sordes cōsciētiæ abstergit, & superfluos humores in abstinentia consumit. Item secundum Plinium nitrum est uena terræ, & est calidū, & siccū leue, rubeū, & albū, uel citrinū. Quæ ēt omnia pœnitentiæ cōpetunt per effectum: quia pœnitentia mentem inflammat, & ideo calida: corpus extenuat, & ideo sicca, conscientiam exonerat, & ideo leuis, uerecundiam causat; & ideo rubea, conscientiam

Plini.

iram mundat; & ideo alba, vultum deformant, & aliquando etiam ad literam citrinat per ieiunium, quia ieiunare in æstate secundum medicos inter alia, quæ facit, est quòd multum citrinat: & ideo citrina.

Item pœnitentia assimilatur auripigmento. Primo, quia auripigmentum habet virtutem dealbatiuam. Habet enim, vt dicit Diosc. fulguris naturam, s. calefactiuam, & desiccatiuam. Vnde si aliquod metallum apponatur, ipsum sua virtute in album transmutat. Similiter pœnitentia, dum cor calefacit per offensæ meditationē, secundū illud Psal. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione exardescet ignis. Et desiccat per tristitiæ cōsumptionem: quia spiritus tristis exsiccat ossa, vt dicitur Prou. Dealbat cōsciētiam per culpæ purgationē. Isa. 1. Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, velut lana alba erunt.

Psal. 38. Pro. 17. Isa. 1.

Secundò, quia habet virtutem curatiuam: nā auripigmentum (ut dicit Plinius) conuenit medicinæ. Habet enim virtutem dissoluendi, attrahendi & mundificandi: Vnde valet malum anhelitum habentibus, si fumus eius capite inclinato accipiatur. Sic etiam pœnitentia curat peccatorum infirmitates, dissoluit corda dura, & attrahit ea ad bona opera, mundificat animæ intima. Et si quis inclinato capite, idest mēte humili, & deuota, fumum eius, idest pœnam satisfactoriam iniunctam sibi recipit, anhelitum malum, idest malam vitam, uel malum peccandi vsum corrigit, & rectificat.

Plini.

Tertiò, quia habet virtutem depilatiuam. Nā ex auripigmento fit vnguentum depilatorium qd cum calce, & vino decoquitur. Similiter pœnitentia cum calce, i. cū feruore, & puritate: quia calx est alba, & feruorē ignis in se cōtinet. Et cū vino cōpunctionis lachrymosæ, de quo in Psal. Potasti nos vino compunctionis, aufert pilos, i. desideria carnis extinguit. Pili .n. ex carne procedentes designant appetitus carnales.

Isa. 59.

Quartò, quia vim habet vnguium renouatiuam. Hēt enim auripigmentum naturam incisiuam, & corrosiuam. Vnde & vngues facit cadere deformes, ut crescant meliores. Quasi autem vngues deformes sunt inordinati mores, qui ex vsu quasi inseparabiliter inhærent peccatori, sicut vngues tenaciter inhærent carni. Sed tanta est veræ pœnitentiæ virtus, qp vngues veteres, id est, pristinos mores deformes facit derelinquere, & in meliores immutare, secundum illud: In nouitate vitæ ambulemus.

Rom. 6.

Item pœnitentia assimilatur illi gemmæ, quę dicitur argarites quæ est argento similis. Habet enim stigmata aurea: cuius forma quadrangulata est, & habet fortitudinem adamātis: & putat vulgus tale nomen sibi impositum, eo, qp frenet iras, & impetus animorum. Sic homo pœnitens debet esse argenteus per consciētiæ claritatem, sed stigmata tribulationum habere aurea per patientię preciositatem, formam quadrangularē, per operationū pluralitatē. Hēt enim pnia quatuor angulos, idest quatuor opera exteriora scilicet confiteri, ieiunare, orare, & eleemosynas dare.

Itèm debet fortitudinem habere, Idest, cōstantiæ firmitatem. Et talis pœnitentia est, quæ frenat, & placat iram Dei, & impetum furoris, scilicet iudicij sui.

Pœnitens qualis esse debeat, adamanti, lapidi absinteo quibusdamque metallis comparatus, ostenditur. *Cap. XXVI.*

Pœnitens debet assimilari adamanti.

Primò ratione paruitatis: qa est lapis paruus, & modicus. Nunquam enim in magnitudine nuclei auellanæ inuenitur. Sic pœnitens debet esse paruus per humilitatem, scilicet reputatione sui se paruificando. Matth. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini, sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

Mat. 18.

Secūdò, ratione claritatis. Nam adamas, licet habeat colorē ferrugineum, tamen habet splēdorem crystallinum. Sic homo pœnitens, licet sit despectus in colore, idest apparentia exteriori, habet tamen munditię interioris, & gratiæ splendorem.

Tertiò, rōne soliditatis. Nam tantę soliditatis est, qp nulli violentię cedit: quia nec ferro frangitur, nec igne soluitur, immo, nec vnquam calescit. Et cū sit inuictus ignis ferriq; contemptor, rumpitur sanguine hirci calido, & recēti. Sic pœnitens dēt esse ita cōstans, ut nec ferro, idest violentia frangatur aduersitatis; nec igne, idest, calore prosperitatis soluatur, tamen sanguis hirci, idest, Christi pro peccato mundi immolati. Etenim hircus in lege pro peccato immolabatur: dum recenter, & feruenter ad memoriā reducitur, debet cor pęnitentis calefacere, & in lachrymas deuotionis, seu cōpassionis dissoluere, vel hoc signat, quod virtute sanguinis Christi soluitur duritia peccati in peccatore pœnitēte.

Quartò, rōne contrarietatis. Habet enim iste lapis contrarietatem, quandā ad magnetē, quia positus iuxta ferrū, nō patitur attrahi a magnete, immo iā attractū quadam violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit animā ne attrahatur a peccato, & iam attractam adhuc habet virtutē retrahendi, & reducendi ad gratiam.

Quintò, ratione vtilitatis: quia adamas (ut dicit Isid.) dicitur uenena reprimere, metus expellere, magicis artibus resistere, & secundum Diosco. habet etiam separat connectere. Est enim gemma, vt ipse dicit Diosco. reconciliationis, & amoris. Et ideo dicit, qd si vxor fuerit viro odiosa, vel ab eo separata, per virtutē adamantis in eius gratiam faciliter reuocatur. Sic pœnitentia uenenum peccati deprehendit, & abijcit: timorem etiam humanum, quo quis timet aspera peccati expellit, quia voluntarie homo pœnitens aspera assumit.

Isido.

Item anima per peccatum a Christo sponso suo separata virtute pœnitentię, ad eius amorem, & gratiā reuocatur. Habet etiam magicis artibus, i. diabolicis tentationibus, quas diabolus quadā fallaci arte ingerit, resistere, & obuiare.

Itē pœnitens debet esse similis lapidi absinteo, qui est gemma nigra, ponderosa, uenis ru-

bentibus distincta, quæ igne calefacta septẽ diebus calorem seruat; vt dicit Isi. Sic anima pœnitentis debet esse nigra per pœnitentiam, ponderosa per prudentiã, venis rubentibus distincta p amoris, & charitatis flammam, & septẽ diebus calorem amoris ignitum seruare per perseuerantiam: per septem .n. dies septimanæ, totum tempus vitæ præsentis deuoluitur: vnde vitæ præsentis, s. ptem diebus calorem seruat, qui scilicet in Dei amore omni tempore perseuerat. (Isido.)

Item pœnitens assimilatur quibusdam metallis, quorum quædam sunt, quæ nunquã funduntur sicut lapides, quod est propter dominiũ terrei, & defectum humidi aquei. Et his assimilantur homines obstinati, qui nunquã per pœnam emolescunt. Iob. Cor eius indurabitur, quasi lapis. Quædã vero totaliter funduntur, vt metalla, & his assimilantur veri pœnitentes, qui toto corde ad Deum conuertuntur secũdum illud Ioel. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Quædam vero partim funduntur, & partim non, vt almacrasia, quæ est lapis qui calore solutus in æs conuertitur, eo quòd habeat in se venas mineralles. Huic assimilantur hi, qui partim pœnitẽt, & partim non, scilicet qui de vno peccato pœnitent, & de alio non; vel qui plangunt præteritũ, & non vitant futurum. Ferrum aut mollescit ad ignem, sed non tunditur, nisi per aliquod sibi adiunctum, vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationem immutantur, sed non tamen vt peccata dimittant, sicut faciebat Farao qui imminente plaga populum dimittere promittebat, sed ea cessante retinebat. Sed si arsenicum, i. virtus diuinæ gratiæ infunditur, tũc omnino cordis duritia soluitur, & mundatur. (Iob 41. Ioel 2.)

Argenti, ac gemmæ, quæ astrion nuncupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei concionatores assimilantur. *Cap. XXVII.*

PRædicator debet esse similis argento. Nam argẽtum est purum, clarum, durum, sonorũ, igne liquefactibile. Sic prædicator verbi Dei debet esse purus quoad conscientiam Mal. Sedebit conflans, & emũdans argentũ, debet .n. prædicator conflare alijs ex verbis sacræ scripturæ salutifera documẽta, & emũdare cõsciam, ppria abijciendo peccata Apo. Attende tibi, & doctrinæ. (Mal. 3. 1. Thi. 4)

Item debet esse durus per patiẽtiam, Isa. Pro ferro afferam argentum, per duritiam ferri, fortitudo secularium; per soliditatem argenti, constantia prædicantium intelligi potest. (Isa. 6.)

Item debet esse clarus per sapientiam, præcipuè p sapientiã diuinorũ eloquiorũ; de quibus. Eloquia domini, eloquia casta, argentũ igne examinatum, probatum terræ, purgatũ septuplum. (Psal. 11.)

Item debet esse sonorus per doctrinam. Prou. Argentum electum lingua iusti. (Pro. 10.)

Item debet esse liquefactibilis per compassionem & misericordiam. Zach. Nostrum æs sicut argentum vritur. Argentum .n. dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator Paulus cum diceba. Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? quis scandalizatur, & ego nõ vror? (Zac. 13. Cor. 2.)

Itẽ debet esse ductibilis per obediẽtiã. Num. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubas, per sonum doctrinæ; argenteas, per mundiitiam vitæ; ductiles, per motum obedientiæ. (Nu. 10.)

Item argentu est balsami conseruantiũ, & virtutis in iaspide custodientium. Vnde maiorem virtutem habet iaspis in annulo argẽteo, quàm aureo. In quo signatur præcipue, q prædicator debet intendere ad conseruandum odorem bonæ famæ, & honestatem vitæ. Nam virtus iaspidis est honestas hominis, vel continentia carnis; & odor balsami, suauitas boni exempli, & nominis.

Item argentum ex tactu terræ rubiginẽ contrahit, sed ex confricatione salis, & arenæ, pristinum colorem resumit. Similiter prædicator vnquque cogitando, vel tractando terrena, contrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex confricatione salis, idest contemplatione, siue studio sapientiæ, quæ æternorum nobis saporem repræsentat, cuius cõparatione temporalia vilescut: & etiam ex confricatione arenæ, idest ex inundatione pœnitentiæ, quę ratione grauedinis, arenæ assimilatur ad pristinam restituitur puritatem affectionis.

Item qui digne vult exequi officium prædicandi, debet effici similis cuidam gemmæ, quæ dicitur astrion, quæ est cristallo propinqua, & in centro lucet, vt stella fulgore plenæ lunæ. Vnde sic est dicta ab astris, eo quòd fulgore eorum in se rapit, vt dicit Isid. Sic prædicator crystallo debet esse similis per conscientiæ puritatem lucere in centro, idest in corde per sapientiæ claritatem, astrorum, i. sanctorum, & perfectorum fulgorem, i. doctrinæ, & vitæ in se rapere per studium & viuendi cõformitatem. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos, erunt velut stellæ. (Isid. li. Ethi. Dan. 12)

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus, quibus prudentiæ virtus varijs similitudinibus comparatur. *Cap. XXVIII.*

PRudentia assimilantur hyacintho.

Primo, propter fulgoris mediocritatẽ. Nã hyacinthus, qui est saphyrei coloris, ille est optimus, sicut ille, qui in Aethiopia inuenitur, nec nimis est clarus, nec nimis obscurus; sed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hominis requirit mensuram quandam mediocritatis. Prou. Prudentiæ tuæ pone modum. s. vt neque plus sapias, quã oportet, nec plus ignores, quàm quod scire non debes. Quamuis alij dicant, q hic Salomonis dictum non est sic intelligẽdum quod ipsa prudentia sit in se moderanda. Sed, quia secundum prudentiam est alijs modus imponendus. Opus enim prudentiæ sic medium tenet recte rationis, ut neq; excedat, quod est nimis sapere, vel fulgere; vel deficiat, quod est quasi ignorare, vel obscurum esse. Can. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacintis. Hæ manus sunt opera prudentiæ, que sunt plena hyacintis, idest moderationibus debitæ rationis. (Pro. 23. Cant. 5.)

Secũdo, pp sculpturæ susceptibilitatem. Quia licet hyacintus sit ad sculpendum durissimus, non

non tamen est inuictus, quia ab adamante sculpitur, & signat. Similiter homo prudēs, licet nō sit faciliter ad credendum omni verbo, & omni dicenti inducendus, sed ad multa credēda sit durus. i. ita vt non a quolibet informetur, tñ veraciter, & rationabiliter loquenti, siue corripienti ēt si dura dicat, nihilominus credit, & eius impressiones humiliter suscipit. Et talis impressio est sicut adamantis. Nā adamas est lapis durissimus, qui nullo metallo cedit. Talis debet esse facies prędicantis, seu corripientis. Ezec. Vt adamantē, & silicem dedi faciem tuam. (Ezec. 4.)

Tertiò, propter aeris conformitatem. Nam (sicut dicit Diosc.) hyacintus aeri se maxime conformat, ut sit in nubilo nubilosus, & in sereno serenus. Similiter homo prudens conformet se decenter statui aliorum, cū quib. habet cōuenire. s. vt sciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Hoc. n. dicebat Apo. Omnib. omnia factus sum, sed sicut dicit quædā glossa, prudens, & diuinus Apostolus, ita omnibus cessit, q formam veræ honestatis nunquā excessit. (Diosc. — 2. Cor. 9)

Quarto, propter effectus vtilitatem. Est. n. hyacintus efficax, & vtilis ad multa. Nam hyacintus (vt dicit Diosc.) habet lętificare, quod conuenit prudenti, inquantū uitat inuidiā, q̄ est tristitia in bonis alienis, vt dicit philosophus. Sed prudens de alienis bonis econtrario lætatur. (Diosc.)

Item hyacintus habet melancolicam qualitatē fugare: & hoc cōpetit prudenti inquantum vitat accidiam, quæ ad modū melancolici humoris infrigidat charitatis feruorem, & desiccat deuotionis humorem, Melancolia. n. est frigida, & sicca. Sed econtra homo verè prudens conatur esse feruens, & deuotus.

Item dicitur, q hyacintus facit suspiciones vitare, & hoc competit prudenti inquantum vitat superbiam Superbus. n. suspiciosus est quia cū pax est, & securitas ille sup insidias suspicatur.

Item hyacintus habet diuersis pestilentijs aeris obuiare. & hæc competit prudenti, inquantū vitat iram, quæ facit hominem multipliciter pestilentem.

Item hyacintus habet membra vigorare, & neruos vegetare. Et hoc competit prudenti, inquantum uitat vitium gulæ, & intemperantiæ, quæ membra faciunt econtrario debilitari, atque infirmari.

Item inquantum etiam vitat vini ebrietatē, quæ neruos specialiter lædit, & ēt lęsos eneruat.

Item hyacintus hēt dulcē, & salutiferum saporem dare: & hoc competit prudenti, inquantū vitat luxuriā, quæ licet uideat dare saporem. i. delectationem, tñ ille sapor, siue delectatio non est salutiferus, sed damnabilis, & finaliter sentitur non dulcis, sed amarus, secūdū illud Prou. Nouissima illius amara, quasi absinthium. (Pro. 3.)

Itē hyacintus, q est bñ similis saphyro, habet venenum expurgare. Et hoc competit prudenti inquantū uitat cupiditatem, & auaritiā. Nā (sicut dicit Augu.) venenū charitatis, est cupiditas. (Aug.)

Coralli proprietates patefiunt, quibus cordis purgatio assimilatur, quod veluti ferrum à peccatorum rubigine expurgatur. *Cap. XXIX.*

Purificatio cordis assimilatur corallo.

Primò, ratione generationis quia corallus nascitur, & generat in mari, maxime in rubro, similiter purgatio peccati, maxime in mari rubro, idest in amaritudine contritionis, & rubore confessionis reperitur.

Secundò, ratione transmutationis: quia corallus quandiu tegitur sub aquis, lignū est, siue herba habens ramos candidos, & molles, & statim dum abstrahitur de aquis, & aere tangitur, in lapidem induratur. Vnde tūc rami eius rubescūt, & durescunt. Ita pęnitens, quandiu manet sub aquis pœnitentiæ, vel tribulationū est, vt lignū ramiferum per operositatem, & candidum per cordis, & operis puritatem, & molle per flexibilitatem. i. ad bonum flexibile. Si autem ab huiusmodi aquis extrahatur, statim tegitur rubedine peccati, & infectione. Vnde dicitur Isa. Si fuerint peccata uestra quasi uermiculus rubra, &c. (Isa. 1.)

Item induratur per peccati obstinationem.

Tertiò, ratione distinctionis, quia corallus duplex est rubeus, & albus, possumus. n. coralli rubedinem inflectere in bonam partem, vt s. corallus albus repræsentet puritatem innocentiæ, rubeus vero ruborem pęnitentiæ, siue cōfessionis. Pęnitentia. n. quanto magis est verecunda, tāto validior: quia erubescentia cū sit pœna, magna pars est satisfactionis, secundū Aug. vtrunq; aūt corallū dicitur magis valere contra fulmen, ei q; resistere. Quia s. utrunque dictorum. s. puritas innocentiæ, & purgatio pœnitentiæ, valet contra fulmen. i. contra impetum iræ Dei, siue pestilentiæ. Nam de puritate innocentiæ, patet in Sodomitis: quia dominus asseruit Abraæ, quia si fuissent inter eos decem tantum, innocentes inuēti pepercisset omnib illis. De purgatione pœnitentiæ, patet in Niniuitis, quibus Deus pepercit pœnitentia a plaga, quam per Ionam prophetam predixerat, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem illius. (Gen. 1. — Ione. 3.)

Quartò, rōne uirtuosæ operationis. Nā corallus & maxime rufus valet contra omnē fluxum sanguinis, contra epilesiā, contra diabolica monstra, fructus multiplicat, fines & principia negotiorū abbreuiat. Quæ siue vera de corallo sint, siue nō, purgationi tñ pęnitentiæ cōpetūt verissime, q a ipsa restringit fluxū sanguinis. i. restrenat odia, & rixas, q̄ sunt cā effusionis sanguinis. Ipsa valēt cōtra epilepsiā, siue morbū caducū, quia a casu peccati pseruat: ipsa diabolica mōstra. i diabolicas illusiones, siue deceptiones fugat: fructus ipsa meritorum multiplicat ipsa principiū vitæ spiritualis, & finem, quæ est gloria æterna, abbreuiat: quia s. breuis pœnitentia, & innocentiam restituit, & gloriam æternam acquirit.

Item purgat homo a peccato, sicut ferrū a rubigine. s. per ignis decoctionem, vel p limæ corrosionē, uel p lapidis duri, & aspersionis arenæ cōfricationē. Ignis decoquēs, est dilectio feruida, Luc. Remittunt ei peccata multa, qm &c. Grego. Tāto amplius peccati rubigo cōsumit, quāto peccatoris cor magno charitatis igne crematur. Luna corrodens, correptio aspera P oue. Liuor vulneris abstergit mala criminis. Lapis autem (Luc. 7. — Pro. 20.)

Bernar. est tribulatio dura. Bernar. Quod facit fornax auro, hoc facit tribulatio iusto. s. purgat: sed grauis Act. 3. arena est pœnitentia. Act. Pœnitemini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq; quamplurimi utiles exprimuntur effectus, ex quib. singulis, quemadmodum Christus a fidelibus quæri debeat explanatur. *Cap. XXX.*

Quærendus est Christus sicut topazius, siue topazion. Nã tradit, q in Traconitide, dum incolæ loci famæ maxime laborarent, & radices herbarum euellerent, gemmam effoderunt quam in lingua sua topazion vocauerunt, quod sonat idem, q quærere, quia eam multi quærunt ex eo, q est omnium gemmarũ maxime præclarissima, licet in effectu variabilissima, & est etiam utilissima, propter quæ omnia quærendus est Christus.

Primo ergo quærendus est Christus multo amplius, quam topazius propter suam maiestatem. Dicit enim Plinius hanc gemmam. s. topazion tantæ magnitudinis fuisse repertã, vt ex ea Philadelfi facerent statuam quatuor cubitorũ. Hæc autem magnitudo competit etiam Christo homini, qui omnium hominum maximus fuit. s. sanctitate, & potestate, dignitate, & felicitate. Vnde Christiani merito de ipso faciunt statuã, & eius adorant imaginem crucifixi: quia p Crucem maxime ostensa est virtus eius. Et hæc est statua quatuor cubitorũ, immo potius fuit quatuor lignorum, ex eo, q uirtus eius per mundi quatuor partes se diffundit. s. orientem, occidentem, meridiem, & septentrionem.

Secundo, quærendus est Christus propter suã claritatem. Nam topazius est gemma præclarissima, eo, q ex virenti genere, omnique colore est resplendens unde sic lucet, quando tangitur radijs solis, vt omnium gemmarum aliarum superet claritatem. Hanc si polis, eam obscuriorem facis: sed si suæ naturæ relinquis, clariorem. Similiter autem & Christus, ex genere virenti. i. ex carne virginali est progenitus, & omni colore. i. omni gratia, siue virtute splenduit. Et tactu solaris radij. i. ex unione ad verbum tanta claritate, & splendore gratiæ, & sapientiæ plenus fuit, vt omnium gemmarum, idest omnium electorum claritatem excesserit, siue in miraculis, siue in uirtutibus, siue in meritis, sine in doctrinis. Hic passionibus pœnarum expositus. s. in morte, in cordibus apostolorum, & oculis Iudæorum obscurior factus est. In cuius signum tunc obscuratus est sol: sed suæ naturæ diuinæ relictus per resurrectionem clarior est effectus.

Tertio, quærendus est Christus quemadmodũ topazius propter preciositatem: est enim topazius gemma preciosissima, quia nihil ea in thesauris regum preciosius inuenitur; eo autẽ preciosior quo rarior. Et habet duos colores. s. ex auro, & ex aerea claritate, & tantæ est perspicuitatis, quod gemmarũ obiectarum in se recipit claritatem. Sic Christo in thesauris regum in spiritualib. diuitijs, s. hominũ bñ seipsos in hoc mundo regentium, siue præmijs in cœlo iam regnantium nihil preciosius, nihil clarius possidet. Vnde sancti ut istum tanti lucri faciãt, omnia aliæ vt stercora reputant. Et merito, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei abscõditi: vnde iste est thesaurus, de quo dicit Matth. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo; abscondit. Hic est etiam thesaurus rarus, immo singularis, & solus, cui similis nullus alius inuenitur. Psal. Singulariter sum ego &c. Eccl. Virum de mille vnum reperi, idest, Christum, qui fuit vnus, idest singularis in perfectione, quam millenarius signat numerus. Hic etiam habet duos colores, scilicet aureum deitatis, & aereum mũdissimæ humanitatis, hic aliarum gemmarum claritatem in se recipit, quia quæ alijs suis membris siue fidelibus fiunt sibi ipsi adscribit. Matt. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Vel in se eorum claritatem recipit, quia. s. eorum meritis seipsum in præmium tribuit. Ge. Ego merces tua magna nimis.

Matt. 13
Ps. 140
Eccl. 4.
Mat. 25.
Ge. 15.

Notandum est autem, q licet topazius sit gẽma preciosissima, est tamen luna passiua: sentit enim motum lunæ, & cursum unde dicitur valere contra lunaticam passionem. Sed maiorem dicitur habere effectum, secundum, quod luna recipit incrementum. Per lunæ motum siue cursum accipe humanę naturæ passibilitatẽ, & motum quem Christus in se sentit, dum nostram mortalitatem, & pœnales passiones assumpsit. Assumpsit. n. passiones pœnæ, & abstulit passiones culpæ. Et isto mõ topazius valet cõtra passiones lunaticas. i. cõtra peccatũ ipsum, s. a nobis tollẽdo, secundũ illud Io. Ecce q. tollit peccata mũdi. Sed uirtus eius secũdũ augmentũ gratiæ, dicitur, dupliciter. uno modo, quia Christus natura mutabili assumpta, quæ per lunam designatur, secundum incrementa ætatis, plus, & plus alijs de sua uirtute ostendit, secundũ illud Luc. Iesus autem proficiebat sapientia, & ætate, & gratia. Aetate etiam crescebat secundũ ueritatẽ, sed sapientia, & gratia secundum ostensionem, licet etiam in ueritate profecerit in sapientia experimentali. Alio modo secundum augmẽtum lunæ, uirtus eius creuit. ut per lunæ mobilitatẽ, eius passibilitas exprimatur: quia quanto passus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto plus exaltatus fuit. Phil. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem; mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltauit illum.

Io. 1.
Luc. 2.
Phil. 2.

Quarto, quærendus est Christus quemadmodum topazius propter vtilitatem. Nam topazius est gemma utilissima. Hæc est enim (ut dicitur in lapidario) quæ feruentes undas compescit ebullire. Sic Christus feruentes persecutiones contra suos fideles extinxit, & eas contra eos præualere non permisit. In cuius signum dicitur. Matth. Imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas. Hic est, qui fluxum sanguinis. i. lapsum peccati restringit, dicens. Vade, & amplius noli peccare, Ioan. Et non solum hoc facit per documentũ, sed et p auxiliũ, dando cõtra peccata, & peccandi pruritatem remedia opportuna. Hæc est et gemma,

Mat. 7.
Ioan. 7.

gemma, quæ secundum Diosc. iram sedat, Sed quis sic iram sedat. vt Christus q ait Matth. Ego autem dico vobis, qui omnis qui irascitur fratri suo reus est erit. &c. *Mat. 10*

Itē hæc est gēma, q̄ tristitiā fugat, quia & Christus ait: Nolite fieri sicut hypochritæ tristes.

Item est, q̄ noxios motus sedat: quia Christus non tantum actus peccatorum exteriores, sed ēt motus interiores condemnat, dicens: Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est. *Mat. 6.*

Itē hęc est quæ frenesim curat, quia Christus stultam, & inutilem locutionem, sicut est freneticorum, vel insipientium solet reprimere, dum etiam de ocioso sermones. i. inutili, iudicandos esse homines dicit, De omni verbo ocioso, quod fuerint locuti homines reddent de eo in die iudicij rōnem. Hæc etiam (ut dicitur) mortem subitaneam vitat: quod etiam si quis non esse verū, vel possibile de lapide hoc crederet: tñ de Christo verum esse patet, quia nos ad vigilandum, & mortem præueniendum sollicitat, dicens: Vigilate, quia nescitis diem, neq; horam. Et hoc dicit, ne sit nostra mors subitanea & improuisa. Pater ergo, quòd Christus est quærendus sicut topaziū, res maxima, res pulcherrima, res preciosissima, res vtilissima. Ideo ait Psal. Dilexi mandata tua super aurum, & topazion. Sed si certe sua mandata, multo magis mandantem diligere debēmus, idest, Christum, qui dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. *Mat. 5. Mat. 12. Mat. 25. Ps. 118. Ioā. 12.*

Gemmarum varietas, ortus, & perfectio, quibus sancti viri plurium virtutum respectu, varijs exemplis comparantur. Cap. XXXI.

Sancti viri assimilātur gemmis, Primo, ratione nominis, quia vocantur gemmæ prętiosæ, siue lapides prætiosi. Dicuntur enim prætiosæ, quia raræ. Quod enim rarum est, dicitur prætiosum, sicut dicitur Reg. Sermo domini erat ptiosus, i. ratus. Vnde sancti, & electi sunt prætiosi; quia sancti, & electi pauci sunt, & rari. Nā arcta via est, quæ ducit nos ad vitam, & pauci sunt, q ambulant in ea, vt dicitur Matt. Via enim ista, sancta est, & vir pollutus non transibit per eā, vt dicitur Isa. Sequitur. quòd sancti pauci sunt, & rari. Dicuntur etiam gemmæ pretiose. i. virtuosæ, ut in lapidario dicitur. Vnde Isidu. dicit, nulli esse debet dubium, quin sit sua virtus diuinitus insita gemmis. Et in lapidario dicitur: ingēs est herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abundant gratuitis, & diuinitus sibi collatis. Nam virtus (vt dicit Augu.) est bona qualitas mētis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis dominus operatur. Talibus virtutibus sancti homines abūdant, & diuites fiūt, secundum illud. Eccle Homines virtutis in uirtute studium habentes. *2. Re. 4. Matt 7. Isa. 38. Isido. Ecc. 43.*

Secundo, ratione originis. Nam gemmarum prætiosarum quædam tantum ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam uero ex profundo maris ad littora proijciūtur: quædam uero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus ostenditur triplex origo virtutum, quæ in diuersis sanctis repentur, scilicet hominibus: prima est, ex naturæ aptitudine, secūda ex gratiæ plenitudine, tertia ex perfectorum similitudine. Sunt enim variæ aptitudines ad virtutes, sicut venæ terræ ad preciosos lapides. Vnde sicut diuersæ mineræ, siue venæ terrarum, sunt diuersæ complexiones corporum. Et ideo sicut diuersæ uenæ generant diuersas gemmas, & prætiosos lapides, ita diuersæ cōplexiones bonę, quę diuersas constellationes sequūtur, adaptant, siue disponunt ad uirtutes diuersas, sicut econtrario diuersæ complexiones malæ inclinant ad diuersa uitia. Et signanter dico, q complexio naturæ bonæ ad uirtutes aptat, non autem q per se uirtuosum efficiat: quia sicut pbat philosophus virtutes nec totaliter a natura in nobis sunt, nec præter naturam, est. n. in nobis quædam naturalis aptitudo, & dispositio ad suscipiendum, & acquirendū uirtutes: eatū autem perfectio, fit completa ex consuetudine, & loquitur de virtutibus moralibus. hæc tamē aptitudo de qua loquitur, non tantum pendet ex anima, sed etiam ex corpore: tamen, quia anima sequitur in pluribus complexionem corporis, tū quia opera uirtutum, scilicet ex quibus talium habitus generatur in nobis communiter per corpus explentur. *Ari. 1. Ethi. 2.*

Quarto, origo uirtutum est ex gratiæ plenitudine, quæ manifestior apparet in conuersione pœnitentium, per quam plurimum videmus sceleratissimos peccatores effici virtuosissimos homines, unde ipsi sunt veluti lapides, q de pfundo maris. i. de profundo vitiorū ui rtute lunæ. i. cœlestis gratiæ mouentis, & aperientis euomuntur, & ad littora pœnitentiæ solitudinis, vel soliditatis deducuntur. s. vitæ & inter pciolissimos lapides colliguntur.

Tertio, origo uirtutū siue virtuosorum est ex perfectorum similitudine. Nam sępe per exēpla, uel uerba sanctorum, & perfectorum uirorū quæ, ut quædam imagines, & repræsentationes sunt internæ perfectionis eorum, alij ad uirtutes accenduntur, & uirtuosi, & sancti similiter efficiuntur. Et isti sunt lapides pretiosi, qui de animarum corporibus. s. reptilium, & uolatiliū extrahuntur, siue quantum ad uitam actiuam, quæ est reptilium, vel animalium gressibilium super terram, quia s. actiui terrenis rebus dispensandis insistunt, siue quantum ad contemplatiuam, quæ pertinet ad uolucres, cœli. i. ad homines meditantes cœlestia.

Tertio, sancti uiri assimilantur gemmis rōne incertitudinis. Quia (sicut dicit Isid.) in qbusdā gemmarum similitudinibus, aut generib. ueras falsis discernere est magna difficultas. Eo, quod sępe, quæ falsæ sunt, & sophisticæ, veris uidenē similes. Quia (ut ipse dicit) quidam p smaragdo vitrum arte inficiunt, & oculos uidentium fallunt. Fallit enim sępe mortales similitudo rerū. Quia enim inter sanctos uiros, qui habent veras uirtutes, sępe sunt amixti hypochritæ, qui habent solas virtutum imagines, valde difficile est per similitudinem morum exteriorum inter

utrosque

vtrosq; cognoscere, eo, q frequenter hypochritæ similia vel maiora signa exteriora sanctitatis, & deuotionis sanctis viris ostendunt: propter quod frequenter fallitur hominum iudicium, & præcipue simplicium circa tales Et ideo dominus dixit. Attendite à falsis drophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autē sunt lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus huiusmodi non est ad oculum iudicandum: quia plus virtuti, sæpe in paruo adamante ferrugineo, & obscuro, quam vitro lucidissimo, & in parua margarita, quàm berillo Sic etiam de hominibus non est iudicandum, sicut dominus dixit: Nolite iudicare secundum apparentiam exteriorem, sed iustum iudicium iudicate.

Mat. 7.

Ioan. 7.

Item viri sancti assimilantur lapidi resten, q secundum Auicen. est lapis inuentus in capite cancri. Et hæc similitudo attenditur primo rōne coloris: q a aliquando albus, & aliquādo flauus. Similiter sancti viri aliquando sunt albi p innocentiam interius, exterius autem flaui per temperantiam. Nam secundum Auic. color flauus generatur in materia temperata, s. respectu coloris viridis: vnde folia arborum, quæ primo quando multum abundat humiditas, sunt viridia: in autumno diminuta, & temperata humiditate, s. à calore eleuante, sed non totaliter consumpta, efficiuntur glauca, siue flaua. Et ita humor & vigor carnis per temperātiam quidem minuitur, sed non funditus extinguitur, quo diminuto caro mansuescit spiritui, & ei humiliatur.

Auic.

Auic.

Secundo ratione humoris, quia hic lapis restē est frigidus, & humidus Et similiter viri sancti sunt frigidi à mundi amore, & humidi in lachrymarum deuotione.

Tertio ratione vigoris, quia dicitur valere hic lapis contra morsum scorpionum & mustelæ, si contritus more emplastri superponatur, & etiam contra morsum canis rabidi, si puluis eius bibatur. Per scorpiones qui retrò pungunt: intellige occulte detrahentes. Per mustelam aperte maledicentes: sed per canes rabidos, tyrannice persequentes. Cōtra quos omnes valet vti emplastris, idest Sanctorū exēplis, & puluere, idest eorū humilitate quā contra detractores vsi sunt linguæ placabilitate cōtra maledicētes, loquelæ taciturnitate, contra tyrānos, uero patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus & perfectio cui, lapidiq; corneolo, multis similitudinibus, vera sapientia similis esse declaratur. Cap. XXXVI.

SApientia assimilatur auro quadruplici ratione. Primo ratione claritatis. Habet enim aurū inter alia metalla maiorem claritatem, & splendorem. Vnde aurum dicitur obrizum, eo, q splēdore radiet, & fulgore. Similiter sapientia præclaros homines, & præfulgidos reddit non solū apud seipsos, sed apud alios Vnde dicitur de sapientia. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, in multitudine videbor bonus. De hoc auro dicitur Dan. Ecce vir unus vestitus lineis, & renes eius accincti sunt auro obrizo, & corpus eius quasi chrysolitus. Et nota, quod aurum amplius fulget luce alia repercussum: & hoc naturale est omnibus metallis Machab. Refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes. Similiter homo sapiens sapientior efficitur. Aliqñ sapientes audiendo, secundum illud, audiens sapiens sapientior erit &c. Et tunc sapiens aliena luce repercutitur, quando contra dicta sua subtiliter obijcitur, & tunc ingenii sui sapientiæ magis ostendere cogitur. Prouer. Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia.

Sap. 8.

Dan. 10

1. Macha. 6.

Pro. 1.

Pro. 9.

Secundo, sapientia assimilatur auro, & hoc ratione ponderositatis. Est. n. aurum ponderosius argento Et huius ratio est, quia sicut dicit Philosophus, Aurum sicut alia metalla procreat materialiter ex sulphure subtili, & rubeo, & ex viuo argento subtili, & albo. Plus tñ concurrit ad eius compositionem de soliditate sulphuris, quā de aereo aquoso viui argenti, & ideo aurum est solidius, & ponderosius, quam argentum, q a in auro plus est de sulphure, quàm de argēto viuo, in argento econtrario est. Sicut ergo aurū multā habet ponderositatem, sic homo sapiens habet pondus grauitatis, & maturitatis. Nō. n. sine pondere loquitur, neč sine pondere graditur, nec sinē pondere debito aliquid operatur.

Aristo. Meth. vii.

Tertio ratione utilitatis: nam inter metalla nihil efficacius est auro. Habet. n. aurum (vt dicit Plinius) virtutem confortatiuā: unde et aurū comestum confortat omnia membra, quæuis nō nutriat illa. Hoc n. facit sua asperitate ea purgādo, & a superfluis abstergēdo, unde ēt habet uirtutem superfluitatum corporum corosiuam, siue extersiuam, & ideo ualere dicitur plurimū contra lepram.

Plin.

Item aurum calefactum positum supra membrum, pilos ab eo tollit, & ultra crescere nō permittit. Et similiter sapientia habet uirtutem confortatiuam. Vnde dicitur Eccl. Sapientia confortat sapientem super decem Principes ciuitatis.

Eccl. 2.

Item est superfluitatum remotiua, propter quod dicitur, q sapientia sobrietatem docet.

Sap. 7.

Itē est lepræ. i. infectionis peccati impeditiua: quia sicut dicit Prouer. Sapiēs timet, & declinat a malo. Ipsa n. remouet pilos. i. opera carnis q a pili in carne, & ex carne nascuntur. Vnde dicit Prouer. Dic sapientiæ. Soror mea es & prudētiā uoca amicam tuam, ut custodiat te a muliere extranea. Ex quibus patet, & sapientia utilior est auro, quia quod aurum facit corporaliter, utilius sapientia facit spiritualiter. Et ideo dicitur Prouer. Posside sapientiam, q auro melior est.

Pro. 13.

Pro. 7.

Pro. 16.

Quarto, ratione incorporabilitatis: nam aurum quanquàm melius, & nobilius tamen est sociabile, & incorporabile argento. Sic sapiens cum sit humilis, non dedignatur cōdescendere paruulis, & simplicib. & quandoque sociare se eis. Sed notandum quod argentum per malleationem non potest incorporari auro, nisi præcaueatur a tribus. s. a puluere, vēto, & humore. Nā quodcunq; se interponat non pot fieri vnio, ex quo accipitur, q simplex non potest fieri sapiens, nec potest quis sapienti vera amicitia, vel conformitate uniri, nisi remoueatur puluis auaritiæ, ventus superbiæ, & humor luxuriæ:

vnde

unde amicitia, quæ est inter auaros, vel superbos, vel luxuriosos non est sapientium amicitia, nec amicitia uera.

Ari. 1. Mat. Item sapiētia assimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dicitur, q colto suspensus, vel in digito portatus in disputando, proficit, surgētes mitigat iras, & sanguinis fluxū ex quolibet membro sistit, maxime in mulieribus. Quæ quidem siue vera sint, siue non de corneolo, tamen de sapientia verissima sunt. Nam sapientia ad omnem veritatis disputationem proficit. Quia sapientis est scire omnia, & difficilia per certitudinem, & causa, vt philosophus dicit. Et ideo q talis est, scit de omni ueritate differere.

Ari. in Ethi. Item sapientia iras comprimit. Secundum.n. Stoicos, nulla iræ perturbatio cadit in sapientē. Sed secundum Arist. cadit quidem ira in sapientem, sed non inordinata. Vnde dicit, quòd non irasci, quando oportet, & sicut oportet, insipientis esse uidetur. Ex quo patet, quod sapiētia iras totaliter non euellit, sed sub rationis moderamine cohibet, & restringit, & hoc ptinet ad virtutem mansuetudinis.

Eccl. 3. Item sapientia fluxum sanguinis, i. peccandi voluptatem, siue pronitatē sistit, & impedit Eccl. Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se a peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit.

Achatis gemmæ triplex variatio, & diversitas, cui humana sapientia comparatur. Cap. XXXIII.

SApientia, vel scientia humana assimilatur lapidi, siue gemmæ, quæ dicitur achates. Quia hæc gemma secundū Diosc. triplicis generis reperitur. Nā quædam est, quæ est nigra, habēs venas albas, & hæc creditur ualere magicis artibus quia cū ipsa torrētes conuertunt, & sistunt, vt dicitur, & secundū Diosc. valet ēt ad regū formas, & simulacra monstranda somniorum. Talis ergo repræsentat superstitiosam scientiam Negromanticorū, quæ ad modū huius lapidis nigra est deformitate, & obstutitate peccati, ex eo q semper est cum aliqua dæmonum reuerentia expressa, vel occulta, vt dicit Aug. Habet tamen uenas albas, quia in quibusdam necromāticis actibus ad decipiendum homines quædam obseruantiæ fiunt, vel ieiuniorum, vel orationum, & huiōi, q̄ videntur prætendere quandā albedinem, i. quādam puritatem illius artis, & sic quandam speciem Sanctitatis, sicut fit in arte notoria, & mul tis alijs necromanticis operibus, siue sint circa q̄dam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporum, quæ mirabiles apparent, siue circa diuinationes per somnia, vel alios modos varios, q ptinent ad diuinos. Secundum genus achatis est cū venis carneis. Et hoc genus secundum Diosc. vitat pericula, & placentē, & persuasorem, & facūdum facit, & vires confert. Et hæc gemma signat scientiam fructuosam eorum, qui venas quidē carneas habent, i. necessitates, siue infirmitates corporales, sed tamen secundum carnem nō militant, quin sciant pericula vitiorum in serenitate, & tranquillitatem conscientiæ per pœnitentiam, uel cautelam vitare, Deo per omnia placere, alios facundè & vtiliter dirigere, & bona quę quę opera constanter, & viriliter agere.

Diosc. Aug.

Aug de quant. an. Tertio genus achatis est cū guttis sanguineis varium, quod visum fouet, contra sitim prodest, & accensio eius odorifera est. Et talis est quorundam scientia delitiosa, quam Beatus August vocat miserādam, siue miserabilem. Distinguit. n. ibi triplicem scientiam, f. superstitiosam, & utilem, & miserabilem. Et hęc ultima est, quæ mira bili sagacitate discernit cibos odore. Vnde scientia, siue peritia hęc illos cibos, & potus approbat, & commendat, qui visum refouēt colore, & sitim, seu famem mulcēt sapore; & cerebrum, siue olfatum recreant odore; & talem scientiam Apo. vocat prudentiam carnis, dicens: Prudentia carnis, mors est, s. animæ.

Ebrietatis turpitudo, vini, sobrietatis perfectio describitur, quæ lapidi Dionio assimilatur. Cap. XXXIIII.

SObrietas potus assimilatur lapidi, qui dicitur Dionius, qd (vt dicit Isido.) est niger, siue rufus, rubeis venis aspersus, qui aquę mixtus, vt uinum, fragrat; tamen quod mirum est, ebrietati resistit. Et sic patet, q iste lapis admixtionem aquæ requirit, odorē reddit, & ebrietati resistit. Quod etiam competit sobrietati. Hæc.n. in vino potandi aquæ temperamētum exigit, maxime in eo, qui habet debili cerebrum, & etiam in viro religioso, i quo et deformior est nota ebrietatis. Et ideo ipsi præcipue debent uti temperamēnto vini, & in qualitate. Vnde dicit Benedictus in regula sua: Legimus vinum non esse monachorū; sed quia monachis nostri tēporis hoc persuaderi non potest, saltem sic in hoc consentiamus, ut non usque ad saturitatem bibant.

Ben.

Item sobrietas odorem, i. honorem non impedit. Est n sobrietas honorabilis, sicut ebrietas vituperabilis. Et ideo sobrietas, & abstinentia uini inducitur his, qui in gradu honoris, & dignitatis existunt, scilicet episcopals. Th. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, unius vxoris uirū, sobrium, prudentem &c.

1. Th. 3.

Itē regibus. Proue. Nolite regibus dare uinū.

Pro. 31

Item sobrietas ebrietatem impedit, quia ei cōtrariatur, ut patet ab eis nominibus. Etenim ebrietas dicitur abe, quod est extra, & bria, quod est mensura, scilicet, quia ebrius bibit extra mēsuram debitam; sed sobrietas dicitur, quasi briā, idest mensuram seruās. Vnde Ephes. Nolite inebriari uino, in quo est luxuria.

Eph. 5.

Quantum sit superbia uitium detestabile, ex quā plurimis vim argenti, magnetisq similitudinibus explanatur. Cap. XXXV.

SVperbia assimilatur argento uiuo. Primo, qa argentum vivum nō est adhæsibile. Est.n. argentum uiuum ex substantia aquea subtili terreo mixta mixtione forti, & indissolubili, & hoc habet ex magna siccitate terrea, nec adhæret tangēti, sicut illud qd est liquidum. Similiter homo superbus ex magna siccitate, idest ex magna in consideratione

consideratione suæ vilitatis, non considerans se esse terram,& cinerē, nou liquescit,in superficie plana,idest non uult se coniungere , vel conformare,scilicet viliori,vel minori personæ, nec inhæret tangenti,idest consociabilis cōciui,vel cohabitanti tali. Cum enim præferat se cęteris,eos socios habere contemnit.

Secundo,quia argentum vinum nō est coagulabile,hoc.u.proprium est ei, ꝙ non coagulatur per se,nisi cum sulphure, & plubi substantia coaguletur,propter quod argentum viuum cum sulphure,est materia omnium metallorum,sicut dicit philosophus. Similiter homo superbus nō est per se coagulabilis coagulo vnitatis. Nō enim diligit vnitatis pacem, sed potius discordiam,& diuisionem: sicut patet de superbientibus angelis, qui se ab angelorum societate diuiserunt: ꝓpter quod Prouer. dicitur, ꝙ inter superbos semper sunt iurgia.Si tamen superbiæ squalor cum sulphure.i.charitatis amore (quia sulphur est inflāmabile, quod cōpetit charitati) & cū plumbo.i. humilitate, (quia plumbum est coloris cinerei, & competit humilitati,quæ qn̄ se in plumbū.i. in cinerem, & in puluerem redigendum cognoscit)coaguletur,tunc est homo coagulabilis,idest ad vnitatem reducibilis.

Ari. metho.

Pro. 13.

Tertio, quia argentum viuum non est admiscibile.Nam est tanta cohærentia eius, & fortitudo,ꝙ nulli rei pōt admisceri,nisi primitus extinguatur:extinguitur aūt cum saliua, qñ cū ea fricatur;& maxime cum ciuis saliuæ additur, & pcipue,qñ ciuis offis pspipæ prædictis associatur.Si militer uō est superbus cōmiscibilis alijs.i.aptus ad conuiuendū alijs,nisi eius primo superbia extinguatur,ad quam extinguendam valet confricatio saliuæ,i.redargutio sapientiæ, f.ꝙ hō superbus sapienter redarguatur,& ad sui notitiā reducatur,& pcipuè,si addatur cinis,i.memoria mortis,vel propriæ vilitatis , sicut dicit Ecclesia. Memento,quod cinis es,& in cinerem reuerteris.& præcipue ad hoc valet cinis offis pspipæ,i.dimisio, vel consideratio mortis alicuius potentis,vel alicuius notabilis uiri.

Quarto,quia argentum uiuum est cito euaporabile,cuius fumus multum nocet astātibus,eo, ꝙ paralysim,& tremorem inducit relaxādo neruos,& remolliēdo.Similiter hō superbus cito uaporat per iram,& impatientiā cum aliqd fit,vel dicitur in eius displicētiā. Vnde Ps. Tāge mōtes, & fumigabunt,i.superbos,& eorum ira quandoque terreƒ astātes faciēs eos tremere, & stupere.

Ps. 142.

Quinto,argentum uiuum semper est mobile, imò quasi nuuą quiescit, & propterea uocaƒ uiuum(sicut Pli. dicit)quia a seipso, & circulariter mouetur,ex eo,quòd humidum nititur ascendere super se rectum stabile, qđ retinet ipsum.Similiter homo superbus,leuis, & inconstans est,& inquietus semper, quia appetitus dominandi,semper impellit ipsum ad ascensum, & contra repugnantes sibi,commouetur, & inquietatur.

Sexto, quia argentum viuum est ad penetrandum subtile. Est enim argentum viuum calidū, & humidum in quarto gradu,quāuis aliqui contrarium dicant non rectè. Quia quod sit calidū, ꝓbatur per eius effectum,eo,quòd penetrat,dissoluit, & incidit. Et maxime in vitreis seruatur vasis,qa alias materias penetrat,& incidit. Sicut ergo argētum uiuum penetrat corpora, ita superbiæ uitium subtiliter intrat corda , sicut insidiator malignus , Nam bonis spiritualibus insidiatur,vt pereant,sicut dicit Augu.

Quinto, quia argentum viuum non est subştabile,nec etiam rei ponderosæ. Tātæ est enim uirtutis,quòd si super sextarium argenti viui centū saxa superponas,statim resilit. Sic superbus tantæ est superbiæ,vt nihil sibi graue substinere uelit. Et ideo statim resilit, & se grauanti resistere nititur,vel saltem eum effugere.

Augu. Reg.

Itē superbia assimilatur magneti ꝓpter tria. Primò,qa magnes, eleuat grauia. Nam si magnes quantitatis ęqualis sursum teneatur, eleuabit attrahendo ferrum, quòd erit inferius.Vnde dicit Augu. quòd in quodam templo simulacrū erat de ferro ita stans per seipsum suspensum,vt in aere pendere videretur:& hoc propter testudinem de magnete,quæ ipsum circūstabat.Ferrea uanq; simulacra, sunt auarorum corda.Nā auaritia(secundum Apostolum) est simulacrorū seruitus.Ferrea enim sunt,quia grauia,& dura:grauia quidem esse ostenduntur, dum ima petunt per affectum cupiditatis;sed dura , dum nō inolescunt per aliquam pœnitētiam , vel per affectū pietatis. Hæc ergo simulacra ferrea , licèt auaritiæ grauitas deorsum,premat, superbiæ tamē vanitas sursum leuat.

Secundò , quia magnes inuoluit cerebrum: quia si arsura pulueris eius per quatuor angulos domus aspergatur super carbones, existētibus in domo,videƒ subito domus ruere ex cerebri nerti gine,& commotione . Quasi ergo arsura magneris,quæ est reliquia ignis , est cogitatio, & existimatio,quæ relinquitur ex operibus superbiæ.Hæ enim reliquiæ per quatuor angulos, idest p quatuor modos,super carbones,idest super ardentes appetitus & ambitiones quæ in eis sunt , asperguntur.Nam sicut dicit Gregorius,quatuor sunt species quibus arrogantibus omnis tumor superbiæ demonstratur. Cum bonum a semetipsis habere existimant. Aut si hoc datum desuper credunt,pro suis se meritis accepisse putāt. Aut certè cum iactant se habere,quod non habent. Aut cęteris despectis singulariter videri appetunt habere,quod habent . Sic ergo per hos quatuor angulos aspersos in domo mentis superbia sensum puertit,& decipit:nt uideatur id esse , quod non est,& timeat ne uideaƒ esse , quod est, & timeat, quòd non est timendum.

Tertio, quia magnes dissoluit nanigia . Nā ex hoc lapide montes in mari sunt,qui naues, ad se trahunt, & dissoluunt , & à se amplius separari non sinunt. Sic in mari pœnitentiæ, quandoq; sunt montes magnetum, idest maiores & eleuationes superbiæ,qui , naues,idest pœnitentium opera, quibus ad portum gratiæ , uel gloriæ tendunt,ad se trahunt, scilicet, ut non fiant ad deletionem culpæ,sed ad denuntiationem superbiæ, & lucrum laudis humanæ , eo,quòd ad modum nauis dissipantur,& vanitati aciactantię inseparabilitet

parabiliter sociatur, scilicet. vt nihil tale fiat nihil tale fiat nisi ad uanitatem, & iactantiam.

Stanni compositio, amethistiq; uariatio recensetur quorum proprietas multis similitudinibus temperantiæ attribuitur. Cap. XXXVI.

TEmperantiam assimilatur stanno.

Primò, ratione compositionis. Nam stannum (secundum Aristo.) componitur ex argento viuo bono, & sulphure malo. Et hęc duo nõ sunt bene mixta, sed tanquam perprauè composita: propter ꝙ secundum calorem imitatur argentum, sed non eius soliditatem. Similiter temperantia componitur ex argento uiuo bono, idest ex moderatione, & uigore rationis regulantis, & sulphure malo. i. delectatione, & uoluntate carnis. Vnde Tullius dicit, ꝙ temperantia est rõnis in libidinem atq; in alios nõ rectos impetus firma, & moderata cohibitio. Nam tēperantia principaliter pertinet, ad impetus animi in delectationem luxuriæ, & gulæ, quæ dicuntur delectationes tactus, ut ratione regulent; secũdario etiam aliarum concupiscentiarum. s. impetus siue motus habet moderare. Sed, quia rationis, & sensualitatis non fit perfecta commixtio, quin semper sit ibi aliqua dissensio: ideo licet temperantia participationem habeat rõnis sicut stãnũ colorem argenti, ad perfectam tñ puritatem rationis non pertingit, sicut nec stannũ ad soliditatem, & puritatem argenti. Hæc. n. reseruatur homini in resurrectione beata, ubi stannum efficietur argentum. i. corpus animale resurget spirituale, quia erit totaliter subiectum spiritui, & erit sensualitas totaliter rationi conformis.

Cic. rectho.

Secundo, rõne fractionis. Vnde dicit Hermes. ꝙ stãnum omnia metalla, & corpora frangit quibus admixtum fuerit. Et hoc propter nimiã siccitatem, quæ ductibilē naturam in eis destruit. Sic temperantia, & abstinentia continuata frangit superbiam, & rebelliones omnes corporis. Vnde Ecclesia. dicit in hymno: Carnis terat superbiam potius cibique parcitas.

Hie. li. 6. Alch.

Tertio, ratione temperiei perfectionis, & confectionis. Nam ex stanno specula temperantur, & cerusa sicut ex plumbo, ex eo conficitur dicit Isid. Ex quibus signatur, ꝙ temperantia corporis ualet, & adiuuat ad speculationem sapiētiæ, idest contemplationem mentis. & ꝙ etiã in contemplatione, & speculatione sapientiæ oportet habere quandam sobrietatem temperantiæ, secundum illud Apo. Non plus sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem.

Rom. 1.

Item, quia ualet ad conseruationem innocentiæ, & puritatis, qđ in cerusa alba significatur.

Quartò, ratione corruptionis, quia si quis argentum viuum cum stanno miscuerit, stridorē eius tollit, & albescit: sed postmodum ad nigredinem ducit, & corrumpit. Potest autem in hoc loco assimilari hypocrisi, quæ licet ex apparētia sanctitatis, uideatur argentea. i. præclara, & pura: tamen in ueritate adhuc uiuit in peccato immundo. Vnde est hypocrita argentum rõne apparentiæ, sed viuum, idest non mortificatum ratione culpæ. Hoc igitur quod est hypocrisis si misceatur stanno s. temperantiæ, siue abstinentiæ, ut s. ex hypocrisi aliquis se temperet, & ieiunet, finaliter tamen denigrat, & corrumpit ipsum ieiuniũ. i. tollit ieiunij sanctitatē, & meritum. Vñ dicit Matth. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes de qb. postea subdit. Amē dico vobis, receperunt mercedem suam. i. perdiderunt.

Matt. 6.

Item temperantia assimilaĩ amethisto, quod patet ex colore, & ex distinctione, & ualore. est enim bonus amethistus duplicis coloris mixtione ornatus, quia est colore purpureo, & uiolaceo ꝑmixtus quasi rosa nitens, & leuiter fundens, quascunq; flãmas, & emittens, ut dicit Isi. Et sic ẽt simili modo temperantia ad hoc, ut sit hominibus proficua, oportet ꝙ sit duobus coloribus. i. duabus uirtutibus ornata s. charitate, quæ designatur in colore purpureo, & humilitate, quæ designatur in colore uiolaceo. Nam hæc uirtus temperantiæ, siue abstinentiæ, sine charitate, & humilitate modicum ualet, q̃a corporalis exercitatio ad modicum utilis est sicut Apo. dicit. Sed charitas est, quæ facit, ut quod homo sibi ꝑ temperantiam subtrahit, alteri largitur, & humilitas: ne de sua abstinentia, uel continentia in superbiam eleuetur.

1. Thi. 4.

Secũdò, patet hæc similitudo ex distinctione, quia Isidorus dicit, ꝙ quinq; sunt species amethisti, q̃bus. s. designantur quinque partes tēperantiæ principales. Quarum prima est circa cibum. i. cibi moderationem. s. abstinentia: secũda est circa potum. s. sobrietas: tertia circa actum verecundiæ, principaliter circa coitum, ut castitas; quarta circa delectationes circunstantes, puta q̃ fiunt in obscuris tactibus, & amplexibus, & huiusmodi, ut pudicitia, quinta autem circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & uocatur modestia.

Tertio, ex efficacia & ualore, quia uirtus amethisti. s. purpurei, quæ est omnib. nobilior est efficax ad quinq;, ut Diosc. dicit, Primo, contra ebrietatē, & hoc competit sobrietati, q̃ est temperãtia spiritualiter contra potum nõ quemcunque, sed eum, qui sua fumositate natus est caput perturbare, sicut uinum, & omne, quod inebriat, uel inebriare potest, cuius. s. usus moderatus multũ confert, & modicus excessus multum lędit, q̃a impedit usum rationis, & etiam excessus cibi. Vnde dicitur Eccl. Sanitas est animæ, & corporis, cibus sobrius, & potus.

Eccl. 1.

Secunda uirtus amethisti est, quia dicit facere uigilem, & hoc competit abstinentiæ, quæ dum cibos subtrahit, fumositates capitis, & per consequens somnũ minuit, & uigilãtiã crescere facit.

Tertio, dicitur amethistus malam imaginationem, seu cogitationem tollere, quod siue uerum sit, siue non, competit tñ temperantiæ ueræ, quę dum impudicos fugit, tactus, & aspectus malus per consequens imaginationes, & cogitationes auertit, secundũ illud Iob. Pepigi fędus cũ oculis meis, ut nec cogitarem quidem de uirgine.

Iob. 11.

Quartò, dicitur habere dispositionem amethistus ad bonum intellectum. Et hoc competit spiritualiter sanctitati castitatis, ex eo, quòd

ꝙ actus uenereus, & eius dilectio, uehemens in tantum rationem absorbet, ꝙ impossibile est aliqnid intelligere in ipso, ut Phil. dicit, & Hier. etiam dicit ꝙ in illo actu etiam matrimonialiter facto sanctus spiritus non tangebat corda prophetarum. Ex quo argui potest, quòd castitas multum confert econtrario.

Aris. 7. Ethi.
Hiero.

Quinto, dicitur amethistus mollis ad sculpendum. Et hoc competit modestiæ, quæ reddit hominem mollem .i. facilem, & accommodum ad omnem pulchram sculpturam .i. ad omnem bonam informationem, & compositionem, seu actionem. Vnde Ambrosius dicit quod, in modestia consistit pulchritudo uiuendi, & ornatus ad omnem actionem accomodus.

Ambro. lib. de offi.

Timoris diuersitas uiriq; Deum timētis perfectio, ex Berilli similitudinibus ostentatur.
Cap. XXXVII.

TImens Deum assimilatur berillo.

Primò, ratione coloris, quia licet berillus lapis uiridis in uiriditate sua smaragdo sit similis: tamen decem sunt genera eius, ut dicit Diosco. & ꝙ inter berillos qui magis pallet, melior est. Et, quia homines timore subito percussi pallescere consueuerunt: ideo significatur, ꝙ sicut inter berillos ille est melior qui magis pallet, sic inter bonos homines ille est melior, qui magis timet Deum, scilicet timore filiali, qui est timor reuerentiæ

Diosco.

Secundo, ratione uigoris, quia uirtus berilli est, ut dicit Diosc. ꝙ contra pericula hostiū inuictum reddit hominem, & eum facit mitem. Sic timor domini erga bonos homines reddit hominem mitem: sed contra spirituales hostes facit eum inuictum, & terribilem. Timor.n. secundū Greg. secundum uiam seculi facit hominem debilem; sed secundum uiam Dei, facit hominem fortem.

Grego.

Tertio, ratione agnitionis, quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori domini, qui dicitur esse initium sapientiæ, Psal. initiū sapientiæ est timor domini.

Ps. 110.

Quartò, rōne humoris, q̄a berillus sanat oculos humidos. Humor.n. oculos cecans est peccatū, siue peccandi affectus quem timor dñi expellit. Eccl. Timor domini expellit peccatum.

Eccl. 1.

Quinto, rōne caloris, q̄a berillus manum gestātis exurit si radio solis opponaꝫ. Sic timor dñi cū radio solis .i. cū amore Christi, incalescit. Vñ si sit timor dñi cū amore, manū gestantis exurit, sic ꝙ faciet eum feruentissime operari: ita ut nihil negligat. Eccl. Qui timet Deū nihil negligit.

Eccl. 7.

Sexto, rōne honoris, q̄a berillus, ut dicit, hominē magnificat. Quod de timore dñi uerius puto quā de berillo: q̄a q̄ timet Deū, alia timēt eū Ecclesia. Magnificauit eū in timore inimicorū.

Eccl. 45.

Septimo, ratione amoris. Maxime.n. berillus diligere, & fouere dicit copulam coniugalem, quia timor domini necessarius est coniugatis. Prouer. Mulier timens Deum, ipsa laudabitur. Tob. Accipies uirginem timore Dei, & amore filiorum magis, quam libidinis ductus.

Pro. 32.
To. 6.

Plumbi generatio, uirtus, & perfectio describitur, cui tribulatio, & uera patientia multis exemplis cōparatur. *Cap. XXXVIII.*

TRibulatio assimilatur plumbo.

Primò, ratione geniture, quia aliquando plumbum siue materia eius gignitur, & inuenitur, cum auro, quandoque cum argento, quādoque per se solum in suo loco proprio, idest uena: Nam in aurifodinis cum materia auri quidam lapilli nigri inueniuntur, qui ab auro ꝑ se separatim conflantur, & in plumbum totaliter per se resoluuntur. Et inde est (secundum Isido.) ꝙ tanta est ponderositas auri, ut plumbi: plumbū uero quod est nigrū, aut ex sola uena funditur, aut cum argento nascitur, mixtimq; conflaꝫ. Et in illa conflatione primo procedit stannum, deinde argentum, tertio uero, quod remanet per conflationem, est plumbum nigrum. Tunc autē spiritualiter inuenitur plumbum cum auro, qñ grauis est tribulatio, & portatur cum quodam gaudio. Hoc.n. facit sola charitas quæ auro assimilatur: cuius proprium est lætificare cor. Et huius signum est, cum ex iniuria, quam patiꝫ, contra inferentem non irritatur, nec eum diligere deserit. Et hoc duo simul iuncta .s. iniuriæ passio, & iniuriantis dilectio, quæ sunt in coniunctione auri & plumbi, perfectā patientiam faciunt. Vnde perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odire, non est uirtus mansuetudinis, sed uelamentum furoris. Vnde charitas (secundum Apost.) non solum patiēs est, sed etiam benigna. Sed plumbum inuenitur cum argento, quando ipsa tribulatio portatur sapienter. Nam argentum claritate sapientiam signat, de qua dicitur, quod clara est, quæ nunquā marcescit sapientia. Sapientis.n. est constanter ferre aduersa, & non deficere animo in eis. Tūc autem inueniꝫ plumbum per se solum, & in uena sua, quando ipsa totaliter grauis est in peccatore, qui destitutus est omni honore, vel uirtute: & tunc ipsa tribulatio portaꝫ insipienter, & est in uena sua: quia uena, & causa tribulationū, cōiter est peccatum. Ro. Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum. Prima ergo tribulatio sanctorum, quæ .s. portaꝫ lætanter. Secunda fuit philosophorū, quidā tribulationes portauerunt, valde sapienter. Tertia est peccatorum, quæ portatur insipienter .i. impacienter.

1. Cor. 13.
Sap. 6.
Rom. 2

Secundo, rōne tincturæ, quoniam plumbum aliqñ albescit, qñq; rubescit, qñq; nigrescit. Albescit q̄dē, quia, sicut dicit Hermes, si plumbū suꝑ acetum effundas, condensat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam, & in puluerem conuertet, & in colorem album ipsum cerusæ commutabit: sed si super ipsum plumbum acetum fuderis, albescit: & tunc acetum destruitur. Tunc autem super acetum plumbum effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipso patienter pro pœnitentia peccati sui suscipitur, & portatur, scilicet ut reputet, & acceptet se ꝓ peccato suo pati. Nā sicut per plumbum grauis tribulatio, sic ꝑ acetū fortis, & compunctiua pœnitentia designatur. Et

talis

talis pœnitentia, quę tribulationẽ amplectitur, plumbum connectit in puluerẽ, i. ipsam tribulationẽ in animæ humilitatẽ, & in albedinẽ cerusæ. i. in purificationem, & claritatem cõscientię, vel animæ claritatẽ. Sed tunc ecõtrario sup plũbum effunditur acetum, qñ ipsa pęnitentia pro tribulatione reputatur, sicut est in accidiosis, q̃bus pęnitẽtiæ onus graue est, & pęnosum. Vnde pęnitẽtia videtur eis magna tribulatio, & tediũ. Et ideo tũc uirtus aceti destruitur, q̃a talis pęnitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc aũt plumbum bene rubescit, qñ igne incẽditur. Nam plumbum adustum colorẽ vermilium, & obscurum generat. Tunc aũt plumbum adurif, qñ patiẽtis cor diuino amore incenditur: & tũc ipsum plumbum generat colorem vermiliũ, & feruorem igneum. q. a feruẽtior & inflammatior ex ipsa tribulatione efficitur: quãuis iste feruor propter sensualitatis pęnam semper aliquid obscuritatis habeat admixtum. Tunc aũt nigrescit plumbum, qñ in sua vena generatur. Nam secundum Aristo. plũbum generatur ex sulphure grosso non depurato, sed fęculento, & argento uiuo non puro. Vnde ex immunditia sulphuris contrahit nigredinem, & quandam humiditatẽ: ex cuius contactu manus tangentis inficit. Et hæc immunditia ad horum per abstersionem aliquã tulum a plumbo remoueri potest: sed ex toto remoueri non põt. Quia quantũcunq; plumbum abstergatur, vt ẽt argentum esse videatur: naturã tñ eius, quod est plumbum, nõ immutat. Plũbum aũt in sua vena est, qñ peccator tribulatur propter sua peccata. Et hoc est ex sulphure fęculento. i. ex immunditia peccatorum suorum carnalium, & argento viuo i. suorum peccatorũ spiritualium: vt superbia, inuidia: & vanagloria, & huiusmodi, in q̃bus ipse peccator tribulatus psistit; tũc plumbum ipsum denigrat, & inficit: q̃a tribulatio quem omnino ad pœnitentiam non mutat, amplius corrumpit, & fœdat: quia dato, ꝙ pœna occupatus ab actu peccati desistat, tñ tentatione, & euasione pœnæ habita, statim redit ad pristina, & adhuc ad deteriora.

Aris. Met.

Tertio, ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primo virtutem dissolutiuam.

Dicit enim Hermes, ꝙ plumbum in sua ebullitione omnium corporum solidorũ duritiã soluit ẽt adamantis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit ẽt magnorum peccatorũ.

Item habet virtutem refrigeratiuam. Vnde secundum Augu. Contra vstionem ignis, & apostema calidum miro modo ualet. Quasi autẽ vstura ignis incensa, est concupiscentia carnalis, & quasi apostema calidum, est feruens delectatio carnis, contra quæ tribulatio grauis miro mõ est efficax, & utilis. Nã malitia vnius horæ obliuionem facit luxurię maxime, vt dicitur Ecclesiast.

Eccl. 2.

Item plumbum habet virtutẽ cõseruatiuã, & purificatiuam: q̃a (sicut dicit Hermes) plumbum quibus miscetur partes homogenias congregat, & ætherogenias separat, & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facilius mundificetur. Partes enim argenteas à cõsumptione præseruat, & sua consumptione argẽtum purgat. Hoc idem dicit Hieron. super illud Hiere. Consumptum est plumbum, &c. Similiter tribulatio patiẽter portata animam ad seipsam colligit, & congregat, malа desideria ab ea separat, ipsamq; à malo purgat, & in bono cõseruat.

Hier. 5.

Virginitatis quidditas, & perfectio, quæ lapidi q̃ Asterites nũcupatur assimilatur. Cap. XXXIX.

Virginitas assimilatur lapidi illi, qui vocatur asterites. Hæc gemma inclusam in se continens lucem, sicut stellam intus ambulantẽ, reddit radios candidantes. Similiter virginitas extetius est candida per carnis incorruptionem, lucida per gratiæ splendorem. Vnde intus in mente est, vt stella, quæ habet incorruptibilitatẽ, & luminositatem, & mobilitatẽ. Similiter mens interior virginum, debet esse incorruptibilis per uirginitatis amorẽ, i. quia virginitas est i carne corruptibili perpetuæ incorruptionis meditatio, & fulgẽs per Dei agnitionem, & mobilis per orationis frequentationem. Monetur enim mens, & ascendit per orationem in Deum secundum Damascenum. Item radios, i. considerationes, & contemplationes rõnis debet facere candidos. i. mundos, Virginitatis. n. multum confert ad cõtemplationis puritatem. Vel virgo carne debet habere interius lumen diuinæ gratiæ in mente, quod reddat eam, vt stellam: in se incorruptam per castitatem fulgidam alijs per morũ honestatẽ, & mobilem ad operandum i. ad bonorũ operum studiositatẽ, scilicet, ut ocio nõ resoluatur.

Dama.

Omnium metallorum perbreuis descriptio, quibus septem principales res virtutes similitudinibus varijs assimilantur. Cap. XL.

Virtutes septem assimilantur septem speciebus metallicis. Primò enim argẽto uiuo, qđ est elementum (secundum philosophũ) siue materia omnium metallorum, assimilatur fides: q̃a secundum Aposto. fides est substantia, i. fundamentum omnium virtutum, quæ tunc est, ut ultuum argẽtũ, qñ bonorũ operum habet cõtinuũ motum. Fides enim siue operibus, mortua est.

Heb. 11

Iac. 2.

Secundo, æri assimilatur spes ratione duritię, siue soliditatis. Est. n. propter suam duritiam, & soliditatem, maxime durabile. Lapis. n. qui per decoctionem educitur, maximæ duritiæ esse ꝓbatur. Sed æs interdum per decoctionẽ maximi caloris producitur. Nã lapis solutus calore in æs cõuertitur, vt dicitur Iob. quamuis æs cõiter frigido coaguletur, nec æs de facili frangitur. Hanc soliditatem facit esse in homine spes cœlestium præmiorũ, vt tribulationibus, & persecutionib. minime frangatur: propter quod dicitur Iob. ꝙ cœli, idest cœlestium præmiorum spẽ certam habentes, quasi ꝗe solidissimo diffusi sunt.

Iob. 27.

Iob. 37.

Tertio charitas assimilatur auro, quia præminet alijs uirtutibus, sicut aurum cęteris metallis. Nam inter metalla nihil est pulchrius, & pretiosius, vel in virtute efficacius auro. sic etiam charitatem præfert Apo. cęteris uirtutibus, dicens. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria

1. Cor. 13.

tria hęc, maior autē horum est charitas. Et si pręminet uirtutibus theologicis, multo magis alijs.

Quarto argento solido assimilatur iustitia ratione claritatis, quia argentum album est, & clarum. est enim post aurum, omniū metallorū clarius. Quod bene iustitiæ competit, de qua philosophus dicit in Ethi. quę est pclarissima virtutū, quod neq; Lucifer, neq; hesperus est, ita clarus.

Ari. Ethi.

Item argentum quamuis sit durum, est tamē liquabile, & ductibile. Sic est homo iustus, qui quamuis sit rigidus, tamen per correctionem est flexibilis, & ductibilis per compassionem. Nam secūdum Gregorium vera iustitia compassionē habet, falsa uero dedignationem.

Grego.

Quinto stanno assimilatur prudentia, q a stannum est inter metalla separatiuum, & discretiuum. Ab auro enim, & argento æs diuidit, & plūbum discernit. Sic enim prudenter habet distinguere: vel discernere, quæ sunt magis, vel minus bona, aut conferentia, aut vtilia.

Item prudētiæ discretio omnes virtutes alias dirigit, & custodit, quia omnis virtus sine discretione periret, sicut etiam stānū alia metalla ab igne defendit. Vnde cum natura æris, & ferri sit durissima, si tñ absque stanno igni apponātur, vruntur, & cremantur. Vnde si stanno vasa ærea superstannantur, malitia eorum compescitur, & cibus in eis gratiosior efficitur. Similiter omnia opera efficiuntur grata, cum sunt prudenter, & discrete facta.

Sexto ferro assimilatur fortitudo. Nam ferrū a feriendo dicitur: quia sua fortitudine, & duritia feriēdo domat omnia metalla. Sic vir fortis vbi expedit, suo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Septimo tēperantia assimilatur plumbo. Nam plumbum secundum Constātinum cum sit humidum, & frigidum in secundo gradu venerem prohibet si plumbi lamina duobus lumbi apponatur. Et ideo frater Ambro de Senis de ordine Prædicatorū singulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius sanctitatem, & merita declaranda multa post mortem eius Dominus miracula ostendit: inuentus fuit portasse in morte lumbare de plumbo: omni.n. ingenio vsus est ad suam virginitatem domino conseruandam. Nec suo fraudatus est voto: quia prout eius cōfessores testati sunt integram, & illibatam cordis virginitatem ac virginitatem carnis suę omni tempore custodiuit. Quia igitur ad temperantiam pertinet libidinem, & venerem prohibere, vnde castitas est pars temperantię, patet, quod non incongrue temperantia plumbo assimilatur.

Const.

Item secundum eundem Constantinū ictus scorpionum, & draconum mitigat. Et sic temperantia carnis etiam dæmonis tentationes mitigat, & eas superare facit.

Quamplurimæ ipsius Christi perfectiones, quæ similitudine quadam ex lapidis, chrysolitiq; naturalibus proprietatibus, & vtilitatibus eliciuntur.

Cap. XLI.

Christus assimilatur petræ, secundum illud Apo. Petra autem erat Christus. Nam in Petris consideratur substantiæ soliditas, materiæ, puritas, figuræ diuersitas, virtutis speciositas, & multiplex utilitas. Quæ omnia competunt Christo, ipse fuit solidus per patiētiam, purus per innocentiam, virtuosus per efficaciā, pręcipue miraculorum, speciosus per apparentiam diuersas figuras habuit, diuinam, & humanam. Heb. Cū sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius.

1. Cor. 10.

Heb. 10

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt.n. Petræ vtiles in edificijs construendis, in plateis sternendis, in pontibus faciendis, in hostibus expugnandis, in lupis, & canibus effugandis, pro infirmitatibus varijs sanandis, pro turribus regijs ampliandis, pro castris, & ciuitatibus muniendis, pro hostibus feriendis, & se defendendis. Quæ omnia Christus fecit. Ipse.n. In mundum veniens spiritualis ecclesiæ ędificium construxit, cuius ipsemet angularis lapis, & fundamentum fuit. Ipse enim plateas .i. latitudines populorum, vel humiles, & planas mentes fidelium diuersis lapidibus, i. donis, uel virtutibus strauit: ipse quoq; pontem pniæ ad flumen peccati pertranseundum fecit. Ipse hostes spirituales ꝓ nobis expugnauit. Ipse lupos. i. hæreticos, & canes.i. persecutores effugauit. Ipse autem infirmitates varias tam carnales, quam spirituales sanauit. Ipse turres regis, idest potentias bene regentiū ampliauit. Ipse etiam ciuitates, & castra, idest fidelium habitacula, Angelorum, scilicet custodia, muniuit. Ipse etiam a demonib. & quibuslibet tentationibus nos protegit, & defendit.

Christus etiam assimilatur chrysolito qui est lapis Aegyptiacus, vt aurū lucē, sicut ignis scintillans, & mari similis ad virorem declinans. Ita dominus noster Iesus Christus fuit, sicut aurum lucens per sapientiæ splendorem, scintillans per doctrinæ feruorem, mari similis per passionis dolorem, ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectionem. Item dicit Diosc. quod chrysolitus in auro positus, & in sinistro lacerto portatus, terrere, & fugare demones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melancoliam euacuat. Quæ siue vera sint siue non, tamen per similitudinem verissime Christo competunt. Qui tunc ponitur in auro, quando præcunctis diligitur, quia sicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Christi debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in sinistro lacerto portatur, quando aduersitas & tribulatio pro eo patienter sustinetur. Vel quando in tribulatio eius exemplum præ oculis habetur, vel ipsius auxilium inuocatur. Ipse enim deuote inuocatus fugat demones, idest tentationes manifestas, & timores nocturnos, i. tentationes occultas, quę magis sunt timendæ, & euacuat melancoliam, idest tristitias, & accidias, scilicet consolationes infundendo.

Diosc.

Ipse enim electos suos hic refouit per gratiæ consolationem, sed in futuro replebit eos perfecta consolatione æternæ glorię, in qua ipse cum patre, & sancto Spiritu viuit, & regnat Deus, & nunc, & semper in secula seculorum. Amen.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PROLO

PROLOGVS LIBRI TERTII,

In quo de vegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

VIDETE ficulneam, & omnes arbores cũ producunt iam ex se fructum, scitis, quoniam propè est æstas: ita & vos cum videbitis hæc fieri scitote quõ propè est regnum Dei. Luc. Verbum æterni patris, & Dei vnigenitus fili⁹, nostræ perditioni cõpatiens, & prouidens saluti, sicut nobis similis fieri voluit in natura, qa scilicet exinaniuit semetipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, ita etiam nobis se conformauit in doctrina. Nam sicut Verbum caro factum est, & verus homo est, sic hominum doctor effectus est, & modo humano nos docuit. Naturalis nanq; modus est hominum, quorum intellectiua cognitio a sensu sumit initium, ex sensibus intelligibilia capere, & per visibilium similitudines corporum, etiam in inuisibilium, & spiritualium notitiam deuenire. Quem modum factor hominũ, vt hoĩes instrueret, tenens, cum nos de spũalibus docere voluit, frequẽtissimè de corporalibus rebus tã naturalibus, quàm politicis metaphoras introduxit, sicut in Euangelijs patet. Has aũt similitudines rerũ Christus tanto moderamine tradidit, vt in eis non tantũ rudes facillimè informaret, sed & quorũcunque excelsa ingenia sublimiter exerceret. Quapropter in verbis propositis plantarum seu arborũ exemplũ introduxit ad regni Dei tempora designanda. Videte (inquit) ficulneam, & oẽs arbores &c. Vbi nõ ociosè Dñs inter oẽs generaliter arbores de ficulnea solũ curauit facere mentionem, vtpotè de cuius singulariter folijs legũtur primi nostri parentes post transgressionẽ præcepti, nuditatis suæ ignominiã contexisse. Nã dicitur. Aperti sunt oculi amborũ, s. Adæ, & Euæ. Cumq; cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt, sibi perizomata. Vult ergo non incongruè dñs, q͂ sicut ficulnea in mundi principio humanæ transgressionis primũ extitit regumentũ, ita quoq; in mundi termino fiat vicina humanæ reformationis indicium. Cum producunt (inquit) ex se fructũ, scitis, qm̃ propè est æstas. Vbi nota, q͂ non incongruè dñs per fructification ẽ cõiter arborum, quæ tẽpore fit æstatis, Regni Dei, & iudicij vltimi pñtiam designauit. Quia cũ illud iudiciũ venerit, bonitas Dei apparebit in sanctis. Nã virtus radicum in hyeme non videtur, qa ramos vacuos folijs, & fructibus dimittit: quæ tñ in æstate apparet, cum easdẽ, videlicet arbores fructibus, & frõdibus replet. Similiter in cõmuni iudicio bonitas virtutis Dei in sanctis apparebit, cũ eos omni infirmitate & penuria deposita, decorabit. Ita (inquit) cum vos videritis hæc fieri, scitote, qm̃ propè est regnum cœlorum. Regnũ vtique, de quo dicet, Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Hoc quippe regnum in quo conformabit saluator corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ, ita, vt regnum Dei et intra nos sit. Sed, quia nos gñaliter dñs ad oẽs arbores considerandas inducit. Videte (inquit) nõ solũ ficulneã, sed & oẽs arbores, &c. vt hanc ipsius doctrinam melius nos implere possimus, in hoc tertio huius operis libro exoletis mineralibus, de plantis, & arboribus, ac de ipsarũ partibus, & naturæ proprietatibus eamdem introducemus exempla, quibus non de vltimis tẽporibus tãtum, ut introducit ĩ uerbis præfatis dñs instruamur, sed in nostris magis actibus, & moribus dirigamur.

Luc. 21.

Virum spiritualem temporalia abdicantem in dies magnus proficere posse ex similitudinibus putationis arborum, exactè cognoscitur. Cap. I.

ABdicatio temporalium assimilatur putationi arborum.

Primò quia putatio arboris facit arborem magis crescere. Videmus enim, q͂ arbor amputatis inferioribus ramis circumstantibus, magis crescit in directum superius, qa humor qui cedebat ad ramorum nutrimẽtum, totus cõuertitur in arboris augmentum. Sic & simili modo amputatis tẽporalibus curis, per assumptionẽ uidelicet uoluntariæ paupertatis, dum totus animus ad spiritualia trahitur, miro modo in spirituali gratia proficit, & alligatur. Vnde Gen. dicitur, Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

Matt. 5.

Gen. 4.

Secundò, putatio arboris facit eã magis uirescere. Videmus enim, quod arbores inter dum multum ueterascunt, efficiuntur arida, & suam uiriditatẽ amittunt, ex eo, quod postquam planta senuit, decrescit cortex eius, & ex frigiditate clauduntur pori radicis eius, ita, quod humorẽ, qui plantã nutrit, ingredi prohibet, & sic ipsa arbor arescit. sed si tunc præscinduntur, & putantur rami arefacti superius, & scindatur radix inferius, multo firmius trahit succum per signum

radicis,& nõ p corticẽ,& sic incepit emittere surculos,& ramos virẽtes. Sic ẽt simili modo solicitudo, & occupatio tẽporaliũ velut quoddã aĩæ seniũ corticẽ arboris,i.exercitiũ extrinsecũ viri spũalis facit decrescere,q a tanto minus exercitatur quis in spũalibus, quãto plus occupatur in tẽporalibus. Itẽ radicẽ cordis infrigidat,& poros eius,i.affectus claudit. Quia quanto plus curæ tẽporalium crescunt,tãto spũales affectiones in mente frigescunt,& deficiunt. Est ergo necessaria (vt arbor reuiuiscat) amputatio ramorũ,i. abdicatio tẽporalium occupationũ. Et postquã radix cordis cultello cõpunctionis se Deo multis scissuris,i.cõsiderationibus, & affectionibus deuotis aperuerit,fiet noua pullulatio grauę, & apparebit noua viriditas,i.noua cõuersatio plãtæ,hoc est spũalis personę. Et de hac renouatione viriditatis loquit. Apo. Renouamini spiritu mentis vestrę,& induite nouum hominem, &c.

Eph. 4.

Tertiò, quia putatio arboris facit eam magis fructescere, ex eo, quod per putationem purgat a superfluo humore aquoso,qui impedit humorem vnctuosum, ex quo fructus producuntur. Nam humor vnctuosus est materia fructuũ ex qua producuntur fructus, sicut humor aquosus est materia foliorum. Vnde Ioã. Oẽm palmitẽ,q fert fructum,purgabit eum,ut fructum plus afferat. Ita ẽt similiter amputatis & abdicatis tẽporalibus curis, humor aquosus deficit,i. mũdanus amor,qui est materia foliorum,i.uanitatum, & leuitatũ; & humor vnctuosus,i.amor gratuitus, & spiritualis proficit, qui fructus bonorũ operũ facit abundare, Col. Ambuletis digne Deo, per omnia placentes, & omni opere bono fructificantes,& crescentes in scientia Dei.

Io. 15.

Col. 1.

Exemplo balaustia malipunici floris, abiectos a mundoq; despectos, a Deo benigne recolligi declaratur. *Cap. II.*

ABiecti a mundo, recolliguntur a Deo. Cuius exemplum apparet in balaustia,quę est flos malogranatæ,quę dũ cadit ab arbore, siue ramo, recolligitur a medico. Est enim hic flos frigidus & siccus,& hẽt virtutẽ restringendi,& desiccãdi humorẽ. Vñ valet contra dissenteriã & sanguineũ fluxũ ventris: uomitum ẽt colericum restringit,si coctus in aceto super furculã pectoris apponatur. Illi autẽ quasi de arbore cadunt, qui a mundo despiciuntur,& abijciuntur,sicut pauperes,qui sunt frigidi ab æstu auaritiæ,& continentes qui sunt sicci ab humore & fluxu luxurię,& mites qui restringunt vomitum coleræ,idest,impetum iræ. Nam pauperes despiciuntur ab auaris,tanquã hoies inutiles,cõtinentes despiciunt a carnalibus, tanquã hoies steriles, & agrestes: Mites vero despiciuntur a superbis, tanquã homines pusillanimes. Sed licet tales eijciãtur ab arbore,i.a mundo,tãquã inutiles, tñ recolligunttur a medico,i.a Christo, tãquã preciosissimi flores. Vnde Apost.dicit: Quæ stulta sunt mũdi,elegit Deus,ut cõfundat sapientes,& infirma mundi elegit Deus,ut confundat fortia, & ignobilia mundi,& contẽptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt,ut ea,quæ sunt,destrueret:ut nõ glorietur oĩs caro i cõspectu eius. Vñ patet, q hęc abiectio mundi bona est:propter qđ dicebat Psalm. Elegi abiectus esse in domo Dei mei,magis quã habitare in tabernaculis peccatorum.

1. Cor. 1

Psal. 83.

Abstinentiæ perfectiones, & vtilitates, ex similitudinibus arboris Agni casti, & pini eliciuntur, *Cap. III.*

ABstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus. Quę scilicet est arbor calida & sicca; vnde flos eius, siue semen poros corporis aperiendo, spiritus euaporando humiditatẽ naturalẽ consumendo,castitatem inducit. Et ideo flos eius maxime agnus castus dicitur, quia suo odore & vsu(ut dicit Diosc.) hoies castos reddit. Similiter ẽt abstinentia, & afflictio carnis, certũ est q castitatem inducit, & ẽt custodit, tum quia vigorem carnis minuit, tum quia materiã luxuriæ, scilicet humorem seminalẽ,qui ex cibo causatur, subtrahit. Nota ergo, qđ agnus castus tria facit, sine quibus abstinentia parum valet.

Primum est,quod poros aperit, quasi aũt pori aĩæ sunt sensus corporis,q ad spiritualia,& utilia debent aperiri, scilicet oculi ad videndũ utilia,ad plorandum peccata, & ad legendum spiritualia documenta. Item nares ad attrahendum odores, idest bonorum exempla: & os ad confitendum peccata, & ad instruendum proximum ad laudandum Deum,ad percipiendum cibum sacramentalem.

Secundum est, quia agnus castus spiritus euaporando educit. Sic similiter ab anima ieiunantis euaporari spiritus debẽt, hoc est progredi spirituales meditationes, spirituales affectiones, & spirituales orationes.

Tertio, ratione minutionis; quia agnus castus humorem nutrimentalem minuit, siue consumit. Hic est humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fluit, quem dum abstinens subtrahendo minuit, luxuriæ fluxum consumit: propter quod dicit Hieronymus quod sine Cerere, & Baccho, idest sine cibo, & potu, friget Venus. Et redditur homo ita per abstinentiam corpore castus, & spiritu mansuetus, vt recte agnus castus dicatur. Item abstinentia a delicijs corporalibus præseruat spiritum a uitiorum passionibus. Cuius exemplum apparet in pino Nam pinus diutius durat, si a suis corticibus fuerit spoliata, eo quod inter lignum & corticem uermes fiunt, qui lignum corrodunt. Quasi enim exteriores cortices arboris sunt exteriores delitiæ carnis, ex quibus inter carnem, & spiritum scilicet, in sensualitate uermes, idest carnalium desideriorum passiones generantur, quibus spiritus vehementer corroditur idem molestatur, & dissipatur. Sed corticibus idest delitijs amoris huiusmodi, vermes idest carnis passiones pereunt, & cessant: & tunc spiritus quasi liber a carnis corruptela, incorruptibilis conseruatur. Apostolus: Expoliantes uos veterem hominem cum actibus suis.

Hiero.

Col. 3.

Nonnullos

Nonnullis florum, piri, exemplis, aduersitates plurimum prodesse, & prosperitatem obesse, ac Dei gratiam fideles nutrire declarat. Cap. IIII.

Aduersitas mundi plerunque hominem ad seipsum reducit, sed prosperitas econuerso educit hominem a seipso. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quasi enim frigus noctis, est rigor aduersitatis: hic florem contrahit, dum hominem tangit, ad seipsum redire, seque recognoscere cogit. Sed quasi diei calor est prosperitas fauoris, qua dum homo inaniter extollitur, extra seipsum vagatur. Item aduersitas seculi sicut homini habenti gratiam Dei prodest sic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum post cibum comestum prodest, ex eo, quod laxatiuum est. Nam comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij stomachi confortat. Sed ante prandium sumptum constipat Et si quis multa & sępe ex eis comedat, uermes in uentre generant, & colicā passionem duram, & incurabilem prouocāt. Cibus autem & nutrimentum animę, est gratia Dei. Nam sicut dicit philosophus, ex eisdē nutrimur, ex quibus sumus Sumus enim spiritualiter per gratiam Dei, secūdum illud Apostoli gratia Dei sum id quod sum. ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, siue nutrimento refectus sit, scilicet qui gratiam Dei habeat in se, utiliter pirum sumit, quia non obest, sed prodest, si tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis sit ad portandum, tamen laxat. i. purgat, peccatum, & confortat etiam animam ac roborat in bonum. Nam uirtus in infirmitate perficitur, sicut Apostolus dicit. Sed si quis esset ab hoc nutrimento uacuus, & ieiunus i. gratiam nō habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunque ant constipationē. i. duritiam mentis, & desperationem, aut uermem. i. impatientię inquietationem, aut colicam idest implacabilē iracundię passionem.

Arist.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Ex iuniperi, piri, zinziberis, petroselini, uarijs proprietatibus ac similitudinibus Dei amoris feruorem in carnis asperitate, mentisque humilitate conseruari explanatur. Cap. V.

Amoris diuini ignis conseruatur in asperitate carnis, & in humilitate mētis: cuius exēplum apparet in iunipero, quę est arbor aspera, & aculeata, habens folia, signans asperitatem pęnitentię. Iuniperus etiam ignem conseruat: quia si accenditur, uix extinguitur, in tantum, ut si prunę eius sub cineribus operiantur, usque ad annum minime extinguantur, ut dicit Isido. In asperitate ergo iuniperi, accipe asperitatem carnis; in cinerib. uero eiusdē, intellige humilitatē mentis: in quibus diutius perseuerat diuini feruore moris. Item amor charitatis ēt mala conuertit in bona Nam sicut dicit Apostolus. Diligentib. Deum, omnia cooperātur in bonum. Huius exēplum apparet in piro, quia pira immatura, quę sunt pontica, & dura, & grossa, & ad esum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona. Sic per decoctionem, & uigorem ignis charitatis, etiam magnę, & grossę aduersitates cedunt homini in bonum saltem animę per patientiam quam charitas generat. Nam patiens est charitas, sicut dicit. Apostolus.

Isid.

Rom. 8.

Item amor charitatis assimilatur zingiberi, quod radix est herbę calidum, & humidum, & valet contra frigidas causas pectoris, & pulmonis; stomachi dolorem, & intestinorum mitigat, ventositates extenuat. Quanto aūt est albius, & recentius, tanto acutius, & melius. Sicut zingiber igitur radix est herbę, sic charitas est radix iustitię, & sanitatis animę. Ephe. in charitate radicati, & fundati. Ipsa etiam cū sit ignis spiritualis est calida, quia facit mentem feruere, & nihilominus est humida, faciēs lachrymas fundere. Ps. Trāsiuimus p ignē, & aquam, & eduxisti in refrigerium. Ignis, est charitatis feruor, aqua lachrymarum humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hęc est quę repellit frigus accidię causantis in pectore, idest in intellectu frigidas cogitationes, & in pulmone, idest, in uoluntate frigida, affectiones. Hęc est etiam, quę mitigat dolores interiores impatientię, vel irę, & extenuat ventositates, & inflationes uanę glorię, & superbię, Corin. Scientia inflat, charitas ędificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior idest mūdior, & recentior, idest feruentior, ne scilicet uetustate tepescat.

1. Cor. 13.

Ephe. 3.

Psal. 65.

1. Cor. 8.

Item charitatis amor assimilatur petroselino. Primò, propter originem, quia maxime in petris, & in locis petrosis oritur, & propterea dicitur petroselinū. Loca autem petrosa, sunt corda imitatorū uerus Christi. De quo dicit Apostolus, quod petra erat Christus. Et i talibus inuenitur verus fratis amor. Vnde ipse dixit. Hoc est pręceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos.

1. Cor. 10.

Secundò, propter odorem. Nam petroselinum est odoriferum, quia scilicet amatores Dei ēt proximos per bonorū operū recreant odorem, sicut Apostolus dicit: Christi bonus odor sumus.

2. Cor. 2

Tertio, propter calorem, quia petroselinū est herba calida, & sicca, diuretica, & apertiua, diuisiua, & consumptiua, stomachi confortatiua & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuam, quia cor Deo aperit: & diuisiuam, quia a mundo per contemptum diuidit. Item consumptiuam, quia humorem, idest, amorem peccati consumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia scilicet mentem excitat ad cœlestia appetendum.

Auaritiam valde detestabilem esse, ex cepe insquiamique exemplis comprobatur. Cap. VI.

Auaritia assimilatur cepe.

Primò, propter cōplexionis frigiditatē quia cepe (secundum Diosc.) est frigidę, & uiscosę naturę, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudum. Similiter

fæ naturæ, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudu. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inimicat eam fortiter capiendo, & tenendo, & præcipue si sit oblonga, diuturna, scilicet in homine inueterata, quia tunc semper crescit. Item si rufa, idest inflammata ex paupertatis necessitate. Item si cruda, idest non cocta tribulationis igne, quæ aliquando purgat animam, uel saltem minuit amorem mundi.

Secundo, pp nutrimenti modicitatē; quia cepe crudum, modicum, imo nullum quasi nutrimentum corpori tribuit, ut dicit Diosc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentum frequenter confert et eius auari corpori, qa multi pp auaritiā secundum corpus miserè, & tenuiter uiuunt. sed aiæ penitus nullum, quia nulliter pro anima sua auarus sua bona nō tribuit.

Tertio, propter nocumenti multiplicitatem. Nā cepe crudum, & comestum colericos ostendit, quia uidelicet auaritia irā ad quā colera inclinat incēdit. Itē humor cepe inflationē gignit, quia diuitiarum abundātia, quā auaritia colligit, inflationē superbię inducit. Itē acumine suo caput percutit, & nimis comestum insaniam facit, & terribilia somnia ostendit. Si nimia pspe-ritas diuitiarum, quā auari hñt, facit eos infatuari. Item ad litteram hñt qñq; auari somnia terribilia, somniantes latrones, & prædones: uel quia post somnum mortis faciliter eorum diuitiæ tanquā uana somnia euanescunt. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum affert: aperiet oculos suos & nihil inueniet. Itē suo odore facit lachrymari. Quia frequēter auaritia est causa fletus, & doloris, quia qñ auarus perdit, quę diligit cruciatu suo & dolore cogitur lachrymari.

Iob 27.

Item auaritia assimilatur iusquiamo; quæ est herba uenenosa, & mortifera: Propter quod dicitur insania Et hæc (ut dicit Diosc.) hēt uirtutē cōstringendi, & somnum prouocandi. Similiter auaritia ueneno cupiditatis extinguit uitalem calorem charitatis, & ita est causa mortis spiritualis. Ioan. Si quis diligit mundum, nō est charitas patris in eo. Item constringit cor auari ad non subueniendum pauperi, & bursam ad nō retinēdum Hæc etiam est, quæ causat circa spiritualia pigritiæ & negligentiæ somnum, Psal. Dormierunt somnum suum &c.

1. Ioā. 2

Psal. 75.

Bonæ arboris boni effectus uarii, & eius impedimēta, eorūq; perfectiones describuntur: quibus multis similitudinibus boni uiri comparantur. *Cap. VII.*

BOnus homo assimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua est fructuū maturitas, fructuum pluralitas, & fructuū suauitas Et hæc tria tanguntur Matth. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quòd dicit, Facit fructus, tangitur fructuum maturitas. Sed In eo, qđ dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copiositas. In eo, quod dicit, Bonos intelligitur fructuum suauitas. Quædam ergo arbores sunt, ex quibus nullus nascitur fructus propter defectū humoris, & sunt homines otiosi & inertes, qui propter defectum amoris nihil boni operātur. Vnde arbores huiusmodi, ne otiosè terram occupent, excidentur, & in ignem mittentur. Quædam uero faciunt fructum, sed paucum quod est propter paucitatem humoris, & caloris. Et tales sunt, in quibus est modicus humor compunctionis, & modicus calor dilectionis inuenitur sine frequentia bonæ operationis. Sunt etiam quatuor causæ aliæ, quare scilicet arbores aliquæ sunt fructum modicum facientes.

Matt. 6.

Prima est, qñ sunt nimis frōdosæ, quia humor qui deberet transire ad fructus, conuertitur ad folia. Et tales sunt qui delectantur tātum in folijs uerborum. Vnde assimilantur ficulneæ, cui Dominus maledixit.

Mat. 18.

Secunda causa est, quando nimis sunt proceræ. Humor enim a radice ascendens per arboris altitudinem, & latitudinem latè se diffundit, & ad ramos transiens paulatim euanescit. Magni enim uiri, & prælati aliquādo sunt infructuosi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expendunt in suis uanitatibus. Ambro. dicit: Auis se sociat auibus, & pecus pecoribus, piscis piscib': solus tu homo consortium excludis, feras includis parietem uestis auro, & pauperem nudas uestimento; panem petit pauper, & non accipit, æquus tuus aurum sub dentibus mandit.

Ambro.

Tertia causa est quando sunt nimis uenustę, quia tunc (ut dictum est supra capitulo primo) radix induratur, & frigiditate cōstringuntur pori radicis, ita quod humor ingredi non pōt, quo planta nutriatur, & fructificet. Sed si perforetur radix, aut scindat, & illis scissuræ immittatur lapis, tunc trahitur succus per lignum radicis, & purificatur, & fertilior efficitur, sicut dicit philosophus de amigdalo antiqua si perforetur radix eius. Qñ igitur aliquis est uetulus in peccato, tria foramina siue scissuras in corde suo oportet facere, primum per dolorem contritionis, secundum per pudorem confessionis, tertium per laborem satisfactionis.

Aris. de ueg. & plan.

Quarta causa est, quando arbor non amputatur, quia tunc humor, qui conuerteretur in fructum, conuertitur in ramusculos superfluos, & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, si homo ab eo superflua remoueat, eo, quod humor qui transit in nutrimentum superfluorū illis remotis transit in fructum. Ioan. Omnē qui facit fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat. Et ideo purgationi plantarum in uere est insistendum. Similiter si homo resecat a se superfluitates cibi, potus, & somni, & aliorum huiusmodi, efficitur aptus ad magis abundandum in spiritualibus fructibus, & pœnitentiæ operibus. Et nota, quod rami arborum quāto plus sunt onusti fructibus, tanto magis inclinantur: quia sancti uiri quanto plus abundant bonis operibus tanto magis humiliantur.

Ioā. 15.

Quædam autem arbores sunt, quæ licet fructus multos habeant, non tamē faciunt eos malos. Matt. Mala arbor fructus bonos facit. Quandoque tamen contingit, quod arbor mala a sua malitia trāsmutatur in arborem bonā, & quod

Matt. 7.

bonos

bonos fructus producens efficitur. Sed ad hanc trāsmutationē arboris sunt quatuor necessaria.

Aris. de veg. & plan.

Primo labor. Nam sicut Aristoteles dicit, arbores silvestres per debitā culturā efficiuntur ortenses: & ponit exemplum de amygdalo, quæ si est amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor suum colere, & purgare, & tūc bonos fructus faciet.

Secundo necessarius est locus. Dicit. n philosophus quod quædam plantæ in uno loco faciunt fructum perniciosum, quæ transplantatæ faciūt fructum bonum. Et ponit exemplū de iusquiamo, quia quod in Persia est natum translatū in Aegyptum est perniciosum, sed in Hierusalem translatum fit comestibile, & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitētiæ, de malo statu in bonum conuertitur. Vt in Aegypto, i. in tenebris peccati positus, est perniciosus, & malus: sed in Hierusalem, idest in pace iustitiæ, & conscientiæ per pœnitentiam trāsplantatus, efficitur bonus, & saluiferus. Nota tamē, quod peccatori, non prodest transmutatio loci sine mutatione animi. Nam sicut dicit Ber. Nec lucifero profuit locus cœli, nec Adæ locus paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filijs Israel locus deserti. Vnde interrogatus Socrates a quodam, cur locorū mutatio nihil prodesset ad mutationem vitiorum; respondit: Non est mirū, si mutando locum non mutas vitium, quia circumfers semper teipsum.

Aris. de veg. & plan.

Tertio necessarium est tempus. Dicit enim Philo. quod plures plantæ plantantur in vere, in autūno paucæ, pauciores in hyeme, paucissimæ in æstate. Plantatio ergo spūalis conuenientius fit in vere, idest in tempore iuuentutis, quam in autumno maturæ ætatis, uel in hyeme senectutis, vel in æstate, i. in feruore malæ cōsuetudinis, vbi totus humor deuotionis, & gratiæ desiccat.

Quarto necessarius est surculus, qui trūco insertus totā eius virtutem trahit ad suā qualitatem. Et significat verbū Dei, quod aīam, sic immutat, quod quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, postea facit fructus dulces, & salutiferos. Iac. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

Iac. I.

Itē nota, quod bonus homo malo associatus nonnūquam eius malitiam impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in piris, quia hoc hn̄t pira proprium maxime syluestria, quod eū fungis malis accepta oēm ab eis auferunt læsionē, pulvis etiam piri siluestris bibitus ualet similiter contra fungos. Quid aūt per syluestre pirum, nisi hoiem intelligimus bonum à malorum hominum quidem consortio, & contagio semotū, & orationum solicitudini deditum, vel in sæpe pœnitentiæ positum. Huius itā societas, & pœnitentia, iūgi malitiam, idest hominis mali nequitiam suis plerunque, aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, uel tollit eius et puluis, i. humilitas uisa, uel puluis, idest mors, eius corpus incinerans, & animam glorificans, etiam quandoque malitiam peccatorum immutat. Nā etiam post mortem sancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quod bonus homo assimilatur croco. In quo primo possumus notare bonitatis indicium. Quia crocum, est optimum, quod est recens, odoris boni, longum, purū, album integrū, in spiramine bonum, & cum tangitur tingit manum, & leniter est acutum. Similiter ille est inter bonos & sanctos viros optimus, qui est recēs & feruens in opere; odoriferus, idest redolens in hominum opinione. Item longus, idest perseuerans in bona cōuersatione; albus, idest purus in intentione: integer, idest castus siue carnis corruptione; & bonus in spiramine, idest in conuersatione, siue exhortatione, coloratiuus manus tangentis, idest impressiuus suæ uirtutis in sui adhæsione. Ille enim manum tangentis se suo colore tingit, qui sibi adhærērem ad imitationem suorum operum, vel suarum virtutum trahit: uel ille manum tangentis se suo colore tingit, qui se lædenti beneficium porrigit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui est acutus leniter in aliorum correctione, siue increpatione. Debet enī esse acutus in pungendo, sed lenis in percutiēdo. Est enim necessarium in correptione delinquētis acumē seueritatis cum dulcore lenitatis. Secūdò, notamus in croco natiuitatis locum. Nam sicut dicit Diosco. orientalis melior est quam occidentalis, quia scilicet contemplatiuus melior est quā actiuus, ex eo, quod contēplatiuus melior est, calore solis, idest amore Christi magis calefactus, & splendore, idest sapientia eius magis illustratus, sicut pars oriētalis excedit in calore, & splēdore.

Diosco.

Tertiò, notamus in croco floreitatis aspectū: producit enim crocum florem caput habentem ad violæ modū, & in medio tres ramulos. Quali aūt flos croci, est cōuersatio viri boni, quę debet esse purpurea per charitatē, uiolacea per humilitatem, & triplicata per fructificationem, scilicet ut fructificet Deo, sibi, & proximo. Vel sicut dicit Ber. vt viuat humiliter Deo, ordinate sibi, & socialiter proximo.

Bern.

Quarto, notamus in croco complexionis temperamentum: est enim calidum, & siccum in primo gradu, in suis qualitatibus temperatum. Sic etiam bonus homo, & prudens, & in caliditate, idest spirituali feruore, & in siccitate, idest in abstinentiæ extenuatione temperatus est, secundum debitum gradum, idest discretionis modum.

Quintò, notamus in croco utilitatis effectū. Nam crocum multum est confortatiuum, & ualet contra debilitatem stomachi, & cōtra cordis defectum: quia boni multum alios confortant, debiles, idest tepidos, & corde deficientes, idest, pusillanimes vigorando suis consilijs, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad semen, flores, frondes, fructusq, ac ratione loci, plāta inter se naturaliter differre videntur sic quadam similitudine boni viri a malis moraliter distinguuntur. Cap. VIII.

Boni a malis, vel etiam inter se inuicem differūt moraliter sicut differūt inter se plāt[æ] na-

 turaliter.

turaliter. Differunt enim plantæ, uel arbores a se inuicem primo in seminibus: quia quædam earum ex semine bono generantur, quædam uero ex malo Et dicit Albumasar. quod ex malo semine non proueniunt de facili bonæ plãtę, nec ex bono de facili malæ: quãuis in animalibus, & potissime in hominibus sæpe videatur cõtrarium. Cuius ratio est, vt idem dicit, quia planta est terræ affixa, propter quod unitur sibi a terra recipit nutrimentum: animalia vero non sic, tũ propter varietatem complexionis, tum propter volubilitatem voluntatis. Similiter ergo inter homines, illi homines ex malo semine nascuntur, qui malorum exempla imitantur. Sed q̃ bonorum imitantur vestigia, illi ex bono semine oriuntur. Malum enim semen, est semen uitiorum quod seminauit diabolus. Nam superbiam seminauit in Adam, inuidiam in Cain, incontinentiam in Lamec, gulam in Esau, auaritiam in Balaam, iram in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiusmodi vitijs illos imitãtur hi sunt, qui ex malo semine nascuntur. Vnde dicitur in epistola Iudæ. De illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaã seducti sunt. Bonũ autem semen est quod seminauit Christus, scilicet humilitatem in matre, fidem in Cẽturione, abstinentiam in Ioanne Baptista, continentiã virginitatis in Ioanne Euangelista, & sic de alijs virtutibus, in quibus qui eos imitantur, ex optimo semine nascuntur. Nota tamen quod arbor siue planta ex malo semine nata, bona effici potest auxilio culturæ. Vnde dicit Arist. ꝙ si scindatur radix arboris, & illi scissurę immittatur lapis, fœcunda fiet, si erat sterilis. Cuius ratio, est secundum Albumasar, quia per scissuram fit grossi & noxij humoris euaporatio, & caloris aeris circũstantis attractio, cuius uirtute fit illius mali humoris cõsumptio, & quædam plantæ innouatio. Ipse etiam Philosophus dicit malogranata stercore porcino fimata, & aqua dulci rigata, meliorescunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatem auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri, scissio, id est apertio radicis, i. cordis per contritionẽ, & oris per confessionem, & immitti lapis, id est perseuerantiæ firmitas, vel constantiæ soliditas apponi, & fimus humilitatis, cum aqua cõpunctionis, vel doctrinæ spiritualis, quæ dulcis est: vel aqua hæc apponenda est eleemosyna; quia ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis.

Iudæ.

Arist. de ueg. pl.

Secundo, differunt plantæ, siue arbores quo ad locum, siue situm, secũdum quod inuenitur in eis triplex differentia. Vna est quo ad abundantiam humoris, quia quædam plantæ nascuntur in terra, quædam in aqua, quædam in petra, non tamen omnino sine terra, quædam vero in arena. Sed, quæ in petra, parum crescunt, quia humor est paucus, & cito arescunt, nisi per appositionem humoris, & terræ ab hominibus adiuuentur. Sic quidã homines spirituales sunt plantati in terra, id est humilitate fundati. Terra enĩ est elementum infimum, & stabile, & ideo, designat humiles, & bene proficiunt; quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Quidam vero plantati sunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel sapientiæ: & isti etiam crescunt uel proficiunt. Ps. Erit tãquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.

Luc. 14.

Psal. 1.

Quidam ergo in petra, id est, in corde duro & parum deuoto, & isti cito deficiunt. Nam petra est dura, & parum humorosa. Lucæ. Aliud cecidit supra petram, & exortum aruit, quia non habebat humorẽ. Quidam sunt plantati in arena: in quibus scilicet nullus est humor gratiæ diuinę, Nam arena dicitur ab ariditate. Isti sunt peccatores quorum fructus vani, & inutiles sunt. Nota ergo, sicut dicit Arist. ꝙ plantæ quę nascuntur in locis aridis, sunt paruæ quantitatis propter paucitatem humoris. Quæ uero in locis humidis fluuialibus, & maritimis, sunt maioris quantitatis propter abundantiam humoris. Illæ tamen, quæ crescunt iuxtà ripas marium salsorum, non multum crescunt propter arenarum multitudinem, & attracti humoris siccitatem. Sed sicut idem Philosophus dicit, iuxta mare rubrum hoc fallit, vbi arbores magnæ fiunt ꝑpter abundantiam humoris, & caloris Ex quibus patet ꝙ in hominibus sicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quid em corporale, in hominibus vero spirituale) quanto magis abundat calor, & humor, scilicet in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendum est, ne sit humor salsus, i. deuotio tristis & sicca, sicut hypocritarum, de quibus dominus dixit: Nolite fieri sicut hypocritæ tristes: sed debet esse deuotio læta, & dulcis, nisi esset forsitan tristitia proueniens uel ex pœnitentia, hoc est peccati recordatione, uel ex passionis Christi compassione: quæ quidem ambo per mare rubrum designantur Quia vtraque compunctio, seu deuotio licet salsa vel amara sit, tamen animam impinguat, & auget.

Luc. 7.

Arist. de ueg.

Matt. 6.

Secunda differẽtia localis attenditur in plantis respectu caloris solaris: Nam plantæ quę sitę sunt versus Orientem, citius conualescunt propter aspectum solis, & sufficientiam caloris. Sed versus Occidentem econtrario se habet, propter defectum caloris solis, vt dicit Arist. Ex quo habetur, quod anima citius conualescit in spiritu, si sit in ea aspectus solis, id est discretio rationis, sufficientia caloris, id est, debita mensura dilectionis. De qua dicitur. Diliges dominũ Deum ex toto corde tuo, &c.

Tertia differentia localis attenditur in plãtis secundum temperiem aeris. Nam sicut dicit Albumasar, si aer vbi nascitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta siccabitur. Si vero frigidus nimis, plantam suffocabit: sed rẽperies eius nutriet, & conseruabit. Sic plantationem pęnitentię in homine ardor luxuriæ, uel gulæ excitat, frigus accidiæ dissipat. Sed temperata abstinentia nutrit, & conseruat. Nota ergo. ꝙ secundum Arist. planta quatuor indiget, scilicet semine terminato, & in sua specie perfecto, maturo, & a putredine seruato. Item loco plantæ congruo.

Tertio, humore moderato: & dico moderato, quia

quia ex humoris temperie magis seruatur plantæ nutrimentum. Quia si humiditas fuerit nimia, pororum oppilatio fit, per quos nutrimẽtũ transit ad incremẽtum arboris. Et eodem modo siccitas si superabundauerit, pororũ & viarũ cõstrictio erit, & sic vtroq; modo impedietur nutritio arboris. Sed si contẽperatio fuerit caloris, & humoris, erit processus plãtæ ordinatus, & vtilis.

Quartò indiget planta, vt dictum est, aere mediocriter temperato. Eodem modo anima pœnitentis indiget semine spiritualis doctrinæ. De quo Luc. Semen, est verbum Dei, & istud semẽ debet esse terminatum & mensuratum, secũdũ capacitatem audientium, & secundum regulas fidei catholicæ. Itẽ semine eleemosynę. de quo Apost. Qui seminat in benedictionibus, &c. Et hoc semen debet esse in sua specie perfectũ per charitatem scilicet, ut eleemosyna in charitate fiat dico in sua specie, quia plures sunt eleemosynarum spẽs, & modi siue corporaliũ, siue spiritualium. Itẽ indiget semine operationis bonæ. De quo. Eccl. Mane semina semẽ tuum; & vespere ne cesset manus tua, i. bona opera operari ne desinas, & in mane iuuentutis, & in uespere senectutis. Hoc semen debet esse maturum ad discretionem, vt scilicet cum debita maturitate, & discretione bonũ opus fiat. Item semine diuinæ gratiæ sine quo alia nihil valerent. Et de hoc semine, dicitur Ioã. Semen eius, idest, gratia in eo manet, hoc semen debet conseruari a putredine peccati, cum qua esse non potest.

Luc. 6. | 2. Co. 12 | Eccl. 11 | 1. Ioã. 3.

Secũdò indiget plantatio pniæ, loco sibi congruo. Nã alius locus cõpetit ploranti, nel orãti, s. secretus, alius eleemosynam facienti, quia publicus, vbi sint, vel conueniant pauperes sed nõ publicus ad ostentationem, & similiter alia loca competunt actiuis, sic alia contemplatiuis.

Tertiò indiget humore, scilicet nutrimentali, & cibo temperato, ut sit quædam abstinẽtia, sed tamen discreta.

Quartò, indiget aere mediocriter temperato. In aere enim, qui multarum, varietatum est susceptiuus, pœnitens intelligitur spiritus, qui temperatus esse mediocriter debet: quia nec nimis calidus, vt aliquid sibi, supra uires assumat tanquam præsumptuosus, nec nimis frigidus, ut scilicet spiritualia & sibi congruẽtia negligat tanquam sit accidiosus, sed debet esse per discretionem ordinate temperatus.

Tertiò differunt arbores in partibus, s. partiũ suarũ multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuersitatis causa est diuersitas humoris, qui in aliquibus est lacteus, vt in ficubus, & talis in latũ, & in longum est ad se diffundendũ idoneus. In quibusdam vero est viscosus, vnde nec ad extensionem aptus In quibusdam vero est acutus, qui ex sua fortitudine ad multam extensionem est aptus. Et raritas arboris accidit propter insufficientiam humoris: spissitudo uero propter sufficientiam caloris ad condensationem humoris. Quasi aũt humor lacteus quo paruuli, i. incipiẽtes nutriuntur, est deuotio actiuorum. Sed quasi humor acutus, & subtilior, est contemplatiuorũ in quibus ẽt est caloris charitatis abundantia, ideo tales hñt partes, i. ramos operũ plures, p frequentiam maiores, i. longiores propter perseuerantiã & fortiores propter constantiã siue patientiã. Sed quasi humor viscosus, est amor proprius auarorũ, qui ab eis non separatur, nec faciliter ad alios extenditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas nõ quærit, quę sua sunt. Et ideo eorum partes, & rami, i. opera siue dona, sunt pauciora, minora, & debiliora.

Quartò differunt arbores in frondibus. Et primo in frondiũ uariatione. quia quædã arbores siue plantæ hñt folia aspera propter dominium terrestreitatis, & siccitatis. Quædã vero habent folia lenia propter æqualitatem aquę humectãtis, & proportionem debitam caliditatis. Sic superbi, in quibus dominatur amor terrestris, & siccitas; quia carent humore pietatis, habent folia, idest verba aspera, hoc est contumeliosa, & alios asperantia. Sed illi, qui humectantur aqua diuinæ sapientiæ, in quibus existit debita caliditas charitatis & beneuolentiæ, hi habent folia, idest verba lenia, & dulcia.

Item differũt arbores in foliorum duratione: quia quibusdam arboribus folia cito cadũt propter humorẽ rarum non vnctuosum, & cito siccabilem. In quibusdã vero permanent diu propter causam contrariam. Similiter in illis q bus deest vnctuosus humor gratiæ & deuotionis, cito cadunt folla quia cito deserunt promissa. Nã sicut facillter verbis promittunt, ita faciliter, & cito a promissis deficiunt. Sed illi, in quibus eeõtrario est gratia, & deuotio, firmi sunt in promissis: & isti sunt sicut arbores, ex quibus folia non cadunt. Psal. Et folium eius non defluet Vnde tunc folium defluit, quando facit cõtrarium ei us, quod alijs dicit.

Psal. 1.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundam arborum sunt folia stricta, quarundam lata, quarundam acuta, quarundã rotunda, quarundam scissa, quarundam solida, quæ omnia variantur secundum varietatem humoris magis, vel minus terrestris, vel viscosi, & propter calorem æqualiter, vel inæqualiter humorem extendentem.

In hoc autem significatur, quòd verba siue corrigentium, siue docentium, siue consulentium non semper debent esse vniformia, sed diuersificari debent non solum in substantia, sed etiam in modo proferendi, secundum exigentiam personarum, negociorum, locorum, & temporum.

Quintò differunt arbores in floribus. Quia quædã arbores florent, quod est propter puri & subtilis humoris existentiam in medulla. Quædã uero sunt quæ non florent propter nimiã uiscositatẽ humoris, eo, quod subtiliari nõ possit, nec propter suam vnctuositatem in subtilẽ florum substantiam dilatari, vt patet in fici. Quędam ẽt non habent flores propter liquiditatem, quæ non potest in florum substantiam coagulari, ut patet in palma, & similibus, de quibus exemplificat philosophus Per flores ergo, qui ex subtili, & puro generantur liquore, intelligunt

subtiles meditationes, & puræ, & cõsiderationes cõtemplãtium, quæ requirũt puritatem affectus & subtilitatẽ intellectus. Vnde nõ in oibus arboribus, idest in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniũtur: ex eo, ꝙ in quibusdam licet sit humor vnctuosus deuotionis, & gratiæ, tamẽ est grossus. Quia licet quidam habeant mentẽ deuotam, tamen habent eam simplicem, & grossam, & ideo non aptam ad subtiliora contẽplanda: & licet non habeant flores, tamẽ possunt habere dulces fructus, idest opera, sicut habent istæ arbores ficus, & palma.

Illi autem in quibus abũdat liquidus, & fluidus humor carnis, idest amor carnalis, multo minus apti sunt ad flores contemplationis habendos. Sexta differentia, est in fructibus. Quia quędam arbores sunt infructuosæ, quæ fructus non producunt, sed folia tãtum emittunt. Et talibus assimilantur mali Christiani, verba confessionis fidei habent, sed opera fidei non habent. Apostolus. Cõfitẽtur se nosse Deũ, factis autem negant.

Thi. 1.

Item mali doctores, & prælati, qui solum habent verba doctrinæ, sed non opera uitæ. Matt. Dicunt enim, & non faciunt.

Mat. 23

Item illi, qui verbis promittunt, vel uouent, sed facto promissa, uel uota nõ implent. De quibus dicitur Eccl. Melius est nõ vouere, quã post promissa vota non reddere. Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio.

Eccl. 5.

Quædam vero arbores sunt fructuosæ: Circa quod notandum, ꝙ arbor ad fructificandũ indiget triplici exteriori fomento, s. humore terrę nutriente. Nam secundum philosophum, terra est mater plantarum, eo, ꝙ suo humore plantã more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem situm in medulla digerente, & præparante: quia humor nutrimentalis non potest in planta trãsire ad materiam fructuum, nisi prius calori ipsius plantæ adiuncto calore solis decoquatur, & digeratur, & ad locum emissionis fructus, attrahatur. Et hinc est, ꝙ in uere, quando calor solis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiũt emittere, quia sol suo calore partes plãtæ, & humores strictos a frigore procedente resoluit, & digerit, & ad loca debita attrahit, & deducit. Et hinc est etiam, ꝙ in locis multum a sole remotis, plantæ paucæ sunt, & non fructificant: vt dicit Arist. Cuius ratio est secundum Albumasar, quia illi, qui sunt directe sub septentrione, diem habent per dimidiũ annum continue, & per alium dimidium annum habẽt noctem. in æstate igitur non potest ibi crescere planta, ꝑpter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris continuationem: propter quod sicut dicit Arist. planta ibi generata non habet uires ad fructus producendos, deficiente causa: Nam calor, qui est causa plantarum, & fructuũ, in una parte anni omnino modũ excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertiò indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationem, & vere ad humoris emissionem: tunc enim non est frigus uehemẽs humorem comprimens: nec calor vehemens exurens, vel humorem consumens. Indiget etiam ęstate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuum repletionẽ, & collectionẽ. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, sic etiam homo ad bene operandum, & precipue in operibus actiuæ uitę, scilicet calore charitatis, cum humore pietatis, & discretione siue oportunitatę temporis. Omni enim operi sine rei tempus est, ut dicitur Eccl. Vel ad fructificandum per opera pęnitentię, indiget homo his tribus, s. humore cõpunctionis, qui scilicet est plantæ, idest animæ plangentis quoddam nutrimentum, scilicet humor lachrymarum secundum illud Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.

Eccl. 3.

Item feruore dilectionis, per quem mens, quę primo fuerat peccato contrita, resoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum feruẽs efficitur, ad bonorum operum productionem perducitur. Sed attende, quòd feruor pœnitentis, ut bene fructificet, debet esse temperatus, idest discretus, ut etiam dictum est superius, ita, ut neque deficiat per acedìam frigus, neq; excedat per indiscretionem. Indiget enim hyeme, idest tempore suo quo se ab exterioribus ad interiora recolligat; & vere, idest tempore quo abundanter humorem pietatis per opera misericordiæ emittat. Item æstate, in qua per contemplationis meditationem, vel orationẽ seipsum ad feruorem accendat ut sic fructus maturos, i. opera perfecta exhibeat quousq; finaliter sequatur autumnus, idest mortis tempus, quo suæ uitæ, & totius temporis fructus. i. præmia colligat.

Charitatis excellentia, perfectiones atque utilitates, & radicis, cypressi, cassiefistula, calamenti, caricæ, & denique myrtæ, quamplurimis similitudinibus apertè intelliguntur. Cap. IX.

Charitas assimilatur radici.

Primò ratione originis: Quia ex humore de terra accommodato, & caloris cęlestis beneficio radix generatur, & a calore cęlesti tota penetratur, nutritur; & conseruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorem orationis, & beneficio cœlestis caloris, idest superni & increati amoris, qui est Spiritussanctus, generatur, idest diffunditur radix charitatis, & ab ipso calore cœlesti, idest Spiritusancto nutritur, & conseruatur. Vnde. Apostoli in oratione vnanimiter perseuerantes, & cum deuotione expectantes, Spiritumsanctum acceperunt, per quem charitas diffusa est cordibus eorum, & nutrita, & conseruata. Hier. Ad humorem mitti radices.

Hier. 17

Secũdò rõne firmitatis, siue profunditatis: quia quanto matrici terræ profundius se infigit, tanto fortius arboris solidius, & firmius fundamẽtum existit: sic quanto charitatis amor infixit cordi profundius, & infixius, tanto spiritualis homo firmius est, & solidius fundat᷑. Vnde Apost. In charitate radicati, & fundati. Tertiò ratione virtutis, quia quamuis radix sit in substãtia mollis, tñ fortissimos lapides ui caloris penetrat & effodit.

Eph. 4

& effodit. Sic charitatis amor, quāuis p patiētiā sit mollis. Nam molle nō resistit tangenti, & sic perfectus non resistit lædenti, scilicet iniuriam pro iniuria reddendo, sed potius ei parcit. Item quamuis sit per mansuetudinem dulcis, quia charitas patiens est, & benigna est, tamen fortissimos lapides, idest immanissimas persecutiones, seu cruciatus uirtute. Spiritusſancti superat, & uincit, immo radices diuini amoris in petris duris magis condensantur. Quia scilicet charitatis affectus, & effectus in duris & asperis passionibus magis multiplicantur. Iob. Super aceruū petrarum radices eius densabuntur. (Iob. 8.)

Quartò, ratione actualitatis, quia charitas omni tempore agit, & crescit. Nam radix tempore hyemali calorem, & humorē in se colligit, quē vernali tempore foras effundit. Sic charitas tempore aduersitatis in semetipsa pinguescit. Sed prosperitatis tempore alijs se effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiscit. Ose. Erumpet radix eius, ut Libani, Aug. Radix omnium bonorum est charitas, radix omnium malorum est cupiditas. (Ose. Aug.)

Quintò, ratione viroris, quia scilicet sicut ex radice est viror arboris, ita ex charitate meritū operis. Vnde Greg. dicit, ꝙ sicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic virtutes multæ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Hier. Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum. Greg. Quisquis in charitatis radicem se infert, nec a viriditate deficit, nec a fructu inanescit. (Greg. Hier. 12)

Item charitas assimilatur Cypresso.

Primò, ratione substantiæ. Est enim substātia similis Cedro, quia sua substantia est imputribilis, & semper sua permanet firmitate. Videmus autem, ꝙ ligna putrefiunt ex humore aqueo superabundante. Sed hoc modo charitas putrefieri, vel corrūpi nō pōt: q̄a aquositas, i. vehemētia tribulationis non præualet cōtra eā. Can. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. (Can. 8.)

Secundò charitas assimilatur cypresso, & hoc ratione figuræ, quia cypressus in rotundum eius se erigit. vnde etiam eius fructus figuram imitantur, etiam ideo cypressi coniferi appellantur. Rotunditas autem figuræ perfectione charitatis significat. Quia figura rotunda siue circularis (secundum philosophum) est perfectissima figurarum. Vnde rotunditas cypressi est perfectio charitatis. Et ideo secundum Apostolum, Charitas est vinculum perfectionis. Hæc enim virtus est quæ mentē Deo ligat, & iungit, & coniūgendo perficit. Quod aūt figura cypressi sursum tendit, signat, ꝙ charitas sursum trahit. Ecclesiastici. Quasi cypressus in altitudinē se tollēs. Quod autē figura cypressi in conum se stringit, & acuit, significat ꝙ diligentes Deū quanto plus in charitate proficiunt, semper magis se restringunt, scilicet ab illicitis, a superfluis, & etiā a necessarijs. Sic ergo ex figura cypressi ostenditur, ꝙ charitas hominem perficit, perficiendo exigit, & eligendo stringit, & unit. (Ari. de cel. Coll. Ecc. 5.)

Tertiò ratione redolentiæ. Est enim cypressi lignum, secūdum Isido. suauissimum in odore, vnde folia habet, licet amara, tamen odore uinolenta, vt dicit Plinius. Similiter odor charitatis tam suauis est Deo, vt sine ipso nihil redoleat. Nam neque eloquentia, neq; eleemosyna, neq; scientia, neq; fides, neq; prophetia, neq; quodcūque opus, siue donum, habet charitate deficiente meritum apud Deum, sicut expressè explicādo per singula Apostolus ostendit dicens. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatē aūt non habeam, factus sum velut æs sonās &c. Augu. Charitas est sine qua nihil valent omnia, & quæ vbicunq; fuerit, ad se trahit omnia. Charitas ergo tota est odorifera, ita, vt eius folia idest verba, licet amara, & aspera uideantur interdū esse in deliquentium correptione, tamen odorifera sunt in corripientis intentione, & medicinalia sunt in correpti emendatione. Et ideo Prouerb. dicitur quod meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. Nam diligens non uulnerat, nisi vt medicus, qui solum modo, vt sanet ægrotum, incidit, & percutit vlcus. Vel quod cypressus, habet folia amara, sed odorifera, significat, quod ille q̄ ex charitate diligit, debet delinquentem amaricare, ad pœnitētiam inducendo; & pusillanimen odore recreare, benigne consolando. (Isido. Plin. 1. Cor. 13. Augu. Pro. 27.)

Quartò ratione vmbræ, quia cypressus (vt dici Plinius) habet umbrā multum gratiosam, hæc vmbra gratiosa ad quiescendū est gratiosa mors, & requies Deum diligentium, de qua dicit Psal. Cum dederit dilectis suis somnum &c. Vel hæc vmbra cypressi, est refrigerium animæ, in quo p charitatem extincto uitiorum, & passionū æstu, dulciter quiescit anima in sui dilecti fiducia. Can. Sub umbra illius quem desideraueram, sedi. Vel umbra charitatis, est ꝓtectio diuina quā dilectio Dei, & proximi, quæ sunt quasi alæ charitatis acquirunt. Psal. Sub umbra alarum tuarum protege me. (Ps. 136. Can. 2. Ps. 16.)

Item charitas assimilatur casiefistulæ.

Primò ratione productionis: quia scilicet fructus est ex arbore productus. Arbor igitur est Spiritussanctus. Ipse enim est arbor uitę in medio paradisi, idest media in Trinitate ꝑsona, cuius est pergratiam uiuificare animam secundū, illud: Spiritus est qui viuificat. Huius arboris fructus est charitas, Gal. Fructus autem spiritus, est charitas, gaudium &c. (Ioan. 6. Gal. 6.)

Secundo, ratione augmentationis: quia scilicet casiafistula producit longa semina, quæ ingrossantur in actione caloris, exterius condensantur, medulla interius existente nigra, dulci, & humida, & ad modum sauimellis interius distincta. Sic quoque etiam charitas producit longa semina, idest diuturna & vsque in finē continuata opera. Quæ etiam ingrossantur, per augmētum deuotionis, & cōdensantur dū feruēter frequentatur, sicut ingrossantur mēbra, cum per pinguedinem augentur interius, & illa dicuntur esse condensa, ubi sunt multa, & frequentia, sicut dicitur condensa sylua vbi sunt multa, & frequentia ligna. Sed medulla interior, idest intentio, & mens, ex charitate operantis debet

debet esse nigra per humilitatem. Nam nigrum est, quod parum ostēdit de claritate. Quia bona intentio operantis non debet esse ad sui ostentationem, etiam si opus sit publicum: sicut nigrū etiam ad lucem deductum, non prætendit claritatem, sed obscuritatē. Vnde, vt dicit Gregorius, sic opus sit in publico, vt intentio semp maneat in occulto. item debet esse dulcis per benignitatem qa charitas est benigna, vt dicit Apostolus. Item debet esse humida per pietatem, scilicet ut sit interius compassibilis, & exterius facilter effusibilis ad subueniendum. Quia humidum est passibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet esse distincta, & ordinata præcipue in eleemosynis dandis. Can. Ordinauit in me charitatem.

Grego. — Cor. 13. — Can. 2.

Tertio, ratione electionis, quia illa cassiafistula est eligenda, quæ est grossa, quia signat multā humiditatē sibi inesse. Vnde leuis & sonora reijcitur, quia vana esse dicitur. Eodem modo vera est, & probata charitas. quæ est grossa per patientiam. Nam id, quod est grossum, non resonat, sed subtile, grossum est metallum, & ferrum. Et sic charitatē habens, licet patiatur, non tamē resonat alicuius impatiētiæ sonū, uel uocē reddēdo. Item, quæ est ponderosa, idest firmæ per constantiam. Nam uera charitas est patiens, & cōstans.

Quarto, rōne operationis, qa cassiafistula multa operatur. Nam habet virtutem mollificandi, & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia superborū corda. Vnde assimilatur etiam igni, cuius carbones sunt beneficia eius, inimico duro, & superbo impensa secundū illud Rom Si esurierit inimicus tuus, ciba illū, si sitit, potum da illi: hęc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius, idest hęc erunt super caput eius, hoc est mentem eius durā, tanquam carbones ignis ad molliendum eius duritiam. Item cassiafistula habet uirtutem mundificādi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ Gregorius. Tanto amplius peccati rubigo cōsumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorē sanguinis mitigandi: qa charitas iram mitigat, quæ est feruor sanguinis, circa cor, secūdum philosophum. Nam charitas nō irritatur. Item habet virtutem colerā ēi purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor coleræ incitat, & inflammat. Item habet uirtutem gulæ apostemata dissoluendi. qa charitas gulæ delectamentum dissoluit, & abijcit. Itē habet virtutē sanguinis purificādi, quasi enim impurus sanguis, est sanguis inuidorum, qui semp contra ꝓximū malivoli, & turbulenti sunt. Vnde per hoc significatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non emulatur. Vel, qa sanguis impurus & grauis, & turbulentus, est sanguis melancolicus Per hoc, quod purgat sanguinem impurum, significatur, quod purgat accidiam, & tristitiam, & grauedinem spiritus, & facit eum leuem, & solicitum. Item charitas assimilatur calamento, quod est quædam herba similis mente, & hāc similitudinem declarat, primo eius gradus, quia est calamentum calidum, & siccum in tertio grad. Et sic simili modo & à sacris doctoribus charitatis gradus tres esse ponuntur. Quia est charitas incipientium, & proficiētium, & perfectorum, & in quolibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo est calida, & sicca in effectu, quia calefacit mētem & desiccat carnem, idest carnales fluxus.

Grego.

Secundo, declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem dissoluendi, & consumendi: Similiter, & charitas dissoluit mentis duritiam ad bonū suscipiendum, consumit humoris mollitiem, i. fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis, & facilis ad bona, & dura, & difficilis ad mala.

Tertio, hoc ostendit eius effectus. Nā calamentum superfluitates humidas in corpore desiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentū libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ castitatem diligit, & libidinem odit.

Item intestinorum, & stomachi dolorem sanat: quod competit charitati, inquantū sedat uitium iræ, quod est cum interiori dolore. Itē morsus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum resistit moribus inuidorum, & detractorum Item contra reumaticas, & frigidas causas iuuat: quod competit charitati, inquantum expellit ab anima humana frigus accidię: Item contra lepram iuuat: hæc lepra est auaritia, quæ ferè omnia membra ecclesiæ inficit. Nā à minori vsq; ad maiorē omnes auaritię studēt: & hoc est ex defectu charitatis, qa qui diligit mundū non est charitas Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat: quod competit charitati, quę venenum nociuum superbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas assimilatur caricæ, quæ est ficus sicca à copia sic uocata.

1. Io. 2.

Primò, quia carica confert senibus. Nam caricę a senibus in cibum sumptę, dicuntur eos defendere, ne rugetur eorū cutis. Ratio huius est, quia rugositas accidit in senibus, qa membra, à naturali humido desiccata intrinsecus, contrahuntur, & obrigescunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida est, & calida, & propter humiditatem non permittit mēbra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore costringenti corrugari. Per senes autē intelligūtur illi, q diu in peccatis continuant: in his destitutis ab humore deuotionis, & abundāte in eis frigore iniquitatis, s. propter defectum caloris charitatis, non solum interius contrahūtur membra per retractionē à bonis, sed etiam pellis, idest conuersatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellēdo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine. prohibet contractum membrorū, idest retractionem à bonis; & rugositatē pellis, idest deformitatem exterioris conuersationis.

Secundo, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione saporis, qa est inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonę, qa calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem aiæ toborat, & confortat.

confortat. Et ipsa etiam enumeratur ab Apostolo inter 12. fructus spiritus. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipsa etiam est calida per inflā mationem, & humida per compassionem, uel lachrymarum deuotionem. Gal.

Tertio, quia carica confert tenuibus, idest macilentis: quia ficus siccæ multum sanguinem grossum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum sanguinem, idest multum meritum generat, idest adijcit animæ, Vnde & multum impinguat eam. Quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tussim sedat, & uocem clarificat. Similiter charitas pectus, idest cor mundificat, & tussim spiritualem sedat, & uocem clarificat, siue in cōfessione peccati, siue in laude Dei, siue in exhortatione proximi. Item charitas assimilatur mentæ, quæ licet frigida sit & sicca, tamen habet uirtutem dissoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida est inquātum extinguit ardorem auaritiæ, & sicca inquātum desiccat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem dissoluēdi, scilicet amoris mundi uincula, & confortandi corda debilia, & promouendi desideria sancta. Item menta cocta in aceto fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat, & confortat. Item decocta in uino, dolorem viscerum, & renum placat. Dicit enim Isaac, quod abominationem amputat, & singultum sedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, idest uitium gulæ; & mundat matricem, idest vitium luxuriæ; & placat dolorem uiscerum, idest uitium iræ; & amputat abominationem, idest uitium acidiæ, quæ spirituales delicias abominatur, & fastidit. Item sedat singultum, idest uitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur esse in singultum: idest in displicentiam, & in scandalum. Psal. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Rom. 8. Ps. 118.

Humana carnis fragilitas ex fœno, eiusq́; uitiata natura proteruitas ex arbore Taxo, quibusdam similitudinibus aperitur. Cap. X.

CAro humana assimilatur fœno, secundum illud Isa. Omnis caro fœnum, & c. Dicit ibidem glosa, quòd fœnum nascendo habet uirorem, crescendo habet decorem, & habet ultimo florem: sed tandem siccatum Solis ardore redigitur in puluerem. Isa. 40.

Item præcisum, & siccum, nutrimento est aliquando deputatum. Similiter humana caro nascendo habet uirorem uitæ, crescendo decorem formæ, & post augmentum quandoque florem fortunæ, & temporalis gloriæ. Sed solis ardore, idest grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore siccata, idest exhausta, redigitur in puluerem, uel mortis, uel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, i. corpus per mortem præcisum, & per totalem priuationem uitæ præsentis siccatum, sicut quādo est in sepulchro clausum, vel humatum ipsum efficitur nutrimentū animalium, idest esca vermium Ecclesiastici: Cum morietur homo hæreditabit serpentes, bestias, & vermes. Vnde dicit. Post hominem uermis, post vermem fœtor, & horror. Sic in non hominē vertitur omnis homo. Bernar. Cur carnem preciosis rebus impingnas, & adornas, quam post paucos dies uermes deuorabunt in sepulchro, & animā tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præsentanda est in iudicio? Cur animam tuam uilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna est abusio. Eccl. 10. Ber. super cāt.

Item caro assimilatur taxo, quia taxus est arbor uenenata, ex cuius succo fiunt uenena, & cuius umbra dormientibus sub ea, est mortifera. Dicit, n. Dio. quod lignum hoc si ignem arripiat, inexti nguibilem ignem seruat. Habet. n. taxus principaliter hæc tria. s. uenenosum succū, mortiferum umbraculum, inflammabilē lignū. Succus taxi, est carnis delectatio, quæ animā uenenat: sed umbra taxi, est carnalis uita siue conuersatio, quæ animam necat secūdum illud Roma. Si secundum carnem uixeritis moriemini. Sed ignitio taxi, est concupiscentiæ, uel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Potest enim in hac uita fomes peccati mitigari, sed nō extingui, dum s. homo est in carne corruptibili. Licèt in Beata Virgine ex priuilegio gratiæ primo quidem in sua sanctificatione. s. in utero matris suæ fomes dicatur fuisse non secundū essentiam extinctus, sed mansisse ligatus: Deinde in conceptione filij credendum sit, quod totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus cōtinuiter semper uiget, propter quod semper est in eis aliqua repugnantia carnis ad spiritum. Et iō dicebat Apo. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ Hiero. Nos gestamus laqueum nobiscum, circūferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato natam, corruptam, nimis ipsa origine, sed multo amplius praua cōsuetudine uitiatam. Hinc est, ꝙ tam acriter aduersus spiritum concupiscit, ꝙ assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ, ꝙ illicita suggerit, ꝙ nec rationi obtemperat, nec ullo timore inhibetur. Diosco. Rom. Rom. 7. Hiero. in epi.

Castitatis, uirginitatis, uiduitatisq́; perfectio explanatur, quæ ex naturis cinnamomi, Balsamiq́; naturalibus perfectionibus pulcherrimis exemplis optime colligitur. Cap. XI.

CAstitas cōtinentiæ assimilatur cinamomo. Primo ꝑ genituram. Nā cinamomū uerū inter arbores, & tribulorum uepres, & rupes densas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo significatur, quòd continentia carnis non in mollicie delitiosæ uitæ gignitur, uel seruatur, sed in asperitate pœnitentiæ, & in austeritate abstinentiæ. Vnde dicebat Apo. Castigo corpus meū, & in seruitutem redigo. Isid. Sex sunt, quæ incorruptam seruant castitatem, scilicet sobrietas, operatio, asperitas, cultus, cohibitio rē suū cauta, sermonis, honestas cuitatio oportunitatis. Vnde patet quod cū magna est difficultate 1. Cor. 9. Isi. 2. de su. bo.

te continentia cõseruat, vel habetur. Nam sicut dicit Aug. Inter omnia certamina Christianorũ, duriora sunt prælia castitatis. Nã ibi cõtinua pugna, & rara victoria. Vnde dominus Matth. cum discipuli dixissent ei, Si ita est somnini cũ vxore, non expedit nubere: Resp. Nõ oẽs capiũt uerbũ istud, sed quibus datum est. In quo arduitatẽ continentiæ dominus ostendit, quia ab eius cõsecutione deficit hominum virtus communis.

Augu.

Augu. Mathe. 19.

Secũdò, propter statutã, q̃a cinnamomum est virgultũ in India, vel Aethiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles. n. & replicatos habet culmos crocei, vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinamomi, signant duos gradus continẽtiæ: vnus est continere se ab illicito coitu, qui omnibus competit etiam in coniugatis. Alius est abstinere à licito, s. etiã a coniugio, uel cõiugali usu & ista continentia non est omnium, sed paucorum, ut patet ex uerbo Domini supradicto. Quia non omnes capiut, verbum istud. Culmi aũt cinnamomi subtiles, & replicati, q̃ sunt crocei, uel nigri, & terminatio arboris, & ramorum, sunt perfectiones continentium. Consistunt ergo perfectiones continentiũ in subtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt. s. habeat dilectionẽ Dei, & proximi, ita ut amor proximi in de reflectatur. n. Deum: quod est enim ipse proximus propter Deum diligitur, & iterũ amor Dei in proximum rependatur, s. vt qui diligit Deũ, diligat & fratrem suum. Item nigredine humilitatis, quia. s. niger color uirtutem habet visũ cõgregandi: quod respectu aliarum virtutum competit humilitati. Quia qui ceteras virtutes sine humilitate cõgregat, quasi puluerem in vẽtum portat, vt dicit Grego. Sed p̃cipue humilitas debet castitati adesse, quia sicut Grego. dicit. Nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas. In croceitate feruor deuotionis significatur, ex eo, q̃ color croceus intensionẽ caloris demonstrat. Vnde aues, quę calidissimæ complexionis sunt, extrema habent crocea, vt pedes atque rostra, quod accidit ex abũdãtia humoris sicci, & calidi, quem natura eijcit ad extrema, & propter hoc sic colorãtur. Et similiter color croceus interius signat intentionem caloris ex distemperantia sanguinis in epate. Ergo moraliter illi habent colorem croceum, qui habent feruorẽ intẽsum, s. ad Deum, & ad proximum: & hic est charitatis color, sine quo nihil castitas ualet. Nã sicut dicit Bernar. castitas sine charitate est lãpas sine oleo, subtrahe oleum lampas non lucet: tolle charitatem, castitas non placet. Ex omnibus ergo colligitur, q̃ illorum continentia est perfecta, qui sunt casti in catne, subtiles in cõtemplatione, replicati in dilectione, nigri & despecti in sui humiliatione, & feruidi in deuotione.

Ber.

Tertio, propter fracturam, quia q̃n cinnamomum frangitur, quoddam de eo spiramẽ ad modum nebulæ emittitur Vnde culmi eius fracti, reddunt visibile spiramentum. Fractio autem cinnamomi. i. castitatis, est peccatum luxuria, in quo est spiramentum sensibile: quia. s. in actu luxuriæ euaporat sensibiliter de corpore multum de spiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt physici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatũ luxurię castitas frangitur, euaporat ab anima, & perditur spiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo post peccatum anima remanet debilis, ita ut tentationibus carnis postea superuenientibus resistere nõ possit.

Quarto, propter siccaturam, quia, s. cinnamomum non redolet nisi siccum. Vnde oportet, q̃ arescat ad hoc, vt odorẽ reddat, ut dicit Plinius. Similiter nisi caro arescat per abstinentiã ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem continẽtiæ. De hoc odore dicitur Eccle. Sicut cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi. Balsamum enim coniungitur cinnamomo, quia sicut per cinnamomum continentia, ita p̃ balsamum abstinentia signatur: Nã balsamũ corpora mortua incorrupta seruat, q̃a quãtum dissoluit, tãtum cõsumit: & ideo abstinentiã recte signat, quæ a multiplici corruptione tam infirmitatũ, quam superfluitatum corpora mortalia conseruat, & quantum resoluit de humore pinguedinis tantum consumit de humore, & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balsamum subiungitur, quia castitati abstinentia obsequitur.

Ecc l. 24

Quinto propter collecturã, quia cinnamomũ cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum vel post solis occasum, nulla licẽtia colligendi admittitur, nec datur. Vnde non colligitur in nocte, sed solum in die. Collectum autẽ cum fuerit sacerdos metam diuidit, & partem Deo deponit, reliquiã mercator emit. Quod aut cinnamomum non de nocte, sed tantum de die colligitur, significat, q̃ continentiam diligens, non amat latibula tenebrositatis, quia hæc lux tria quærit. Iob: Oculus adulteri obseruat caliginem. Nam sicut habet caliginosum animũ, ita q̃rit tenebrosum locum, Sed continens diligit diẽ honestatis, secundum illud. Roma. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ut sicut in die honeste ambulemus.

Iob. 24.

Ro. 13.

Sexto, propter mensuram. Attẽditur enim in cinnamomo duplex mensura. s. quantitatis, & qualitatis. Quantitatis quidem, quia summa bonitas est in summitate uirgultorum ad longitudinem vnius palmi, quod autẽ duorum est modicũ ualet, quia modicum habet corticis in quo bonitas eius cõsistit. Similiter summa bonitas & perfectio continentiæ, est in summitate uirgultorũ: i. in virginũ puritate: q̃a uirginitas tenet in catne summitatẽ. i. extremitatem: Est. n. quasi radix coniugium, mediũ viduitas. Sed extremũ, & summum uirginitas Vnde hęc extremitas est tantum unius palmi ad differentiã coniugij, q̃d est quasi duorum palmorum, quod. s. in utroq; coniuge mensura exigit debitæ honestatis. Item viduitas est duorũ palmorum, quasi enim unũ palmum habuit, dum in coniugio fuit, alium uero oportet quod habuerit dum uidua remansit, Nã in utroq; statu debita quædam mensura requiritur habendę honestatis quamquam aliter: & aliter. Sed uirginitas unum solum habet, quia uidelicet honestatis mensuram in summo semper uniformiter tenet. Alia est cinnamomi mensura in qualitate duplici, quã habet, quia cinnamomum

momum (vt dicit Plato) est calidum in tertio gradu, & siccum in secundo. Similiter in continenti bus, vt se conseruare possint, oportet esse triplicem gradum caliditatis.i.triplicem amoris. Nam ttes latrones thesaurum, quē habemus in vasis fictilibus, idest in fragilibus corporibus, tollere moliuntur, s. mundus, qui persequitur, caro, idest carnis appetitus, qui blanditur, & diabolus, qui latenter decipere, & inuiscare nititur. Sed cōtra hæc omnia defendit amor Dei: si tamen (vt dicit Bernardus) sit amor fortis, ut scilicet non frangatur a mundo persequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à carne blandiente.

Item amor sapiens, vt non decipiatur à diabolo insidiante. Et est triplex gradus caliditatis cinamomum, sed adhuc necessarius est triplex gradus siccitatis, idest duplex modus abstinētiæ corpus desiccantis vnus qui desiccet carnis humorem, subtrahendo ei cibum, scilicet ieiunium: alius subtrahendo, siue temperando potum & hic est sobrietas. Nā luxuriosa res est vinum, & ideo subtrahēdo, sicut dicit Valerius Maximus. q vini vsus Romanis fœminis olim incognitus fuit, ne s. in aliquid dedecus prolaberentur. Proximus enim intemperantiæ gradus à Libero, patre ad inconcessam venerem esse consueuit, vel saltem est temperandus, secundum illud Apost. Modico vino vtere, propter stomachum.

Valer. Max.

1. Thi. 5

Septimo, propter electuram. Nam illud cinamomum est eligendum, quod est subtile, & acutum habens saporem dulcedinis intermixtum cum multa aromaticitate, & colore subrufum In quibus significatur, quod electorum continētia est cum subtilitate abstinentiæ, cum acumine prudentiæ, cum sapore, & dulcedine deuotionis internæ, cum aromaticitate. & odore mundi tiæ, & cum ru bedine charitatis inflammante.

Item, quia castitas amat tenuitatem cibi, & sobrietatē potus, assimilatur lenti, quæ amat terram tenuem magis quam pinguam, & acrem, sic enim magis quam humidam. Similiter enim castitas magis diligit victus tenuitatem, quam deliciarum pinguedinem, quia perit castitas in delicijs, sicut Bernardus dicit.

Item potius sobrietatem potus quam nimiā vini humiditatem, ut dictum est supra. Et ideo Nazarei Domino consecrati, non solum mente, sed carne uinum nequaquā bibebant.

Animam in contemplatione, atque oratione perseuerantem similitudinibus multis oliuæ mandragoræ, ficus nucisque muscatæ summopere perfici demonstratur. Cap. XII.

Contemplationis, & orationis continuatio animam, in melius prouehit, & a casu peccati protegit. Cuius exemplū apparet in oliuis, de quibus dicit Plin. quod quandiu sunt in arbore, non pereunt, sed quanto diutius, ibi sunt tanto meliores fiunt. Semper n. nouas uires resumunt, & difficilius inde cadūt. Quasi aūt oliua suspensa in arbore est anima eleuata in contemplatione, vel oratione, quę quāto diutius ibi potest persistere, tanto manifestius est eam magis in Deo proficere, quātoq; ibi melior fit, tāto difficilius cadit in peccatum, vel quanto aliquis cōtinnat quietem contemplationis, tanto difficilius inde cadit, idest tanto molestius recedit.

Plin.

Item contemplatio assimilatur mandragoræ. Primo, ꝑpter suauitatē odoris. Mādragora. n. sic est dicta, eo q mala. i. poma habeat mire redolētia, Can. Mandragoræ dederunt odorem suū in portis nostris. Hanc herbam quidam fingunt habere radicem humanæ personæ similē, sed cōtra illū dicit in Platone. Quasi aūt poma mādragoræ sunt studia cōtēplatiuæ vitæ, q multū redolēt Deo. Et iō Rachel q cōtēplatiuā uitā signat, mādragoras a Lia accepit, & sibi uiri thorum & filiorū partum cōcessit. Quia. s. uita actiua, q & Liā signatur uiro suo, i. Deo in laboribus, & doloribus præsentis uitæ fructificat, q per partum filiorum significantur, pro quibus Rachel mandragoras obtinet, quia. s. cōtēplatiua uita suauia Deo, & grata valde studia possidet. Et ideo dicit Prosp. Actiua uita habet sollicitum cursum. contēplatiua gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in ista percipitur, hęc facit pulsare bonorū operum, velut quibusdā manibus ianuam. ista uocat cōsummādos in patriā. In hac contemnitur mundus, in illa uidebitur Deus.

Can. 7.

Ge. 30.

Prosp. de uita cont.

Secundo, ꝑpter insensibilitatem saporis: q a hu ius herba cortex vino immixtus, & potatus, hominem insensibilem facit. Vnde illis quorū corpus incidendum est, datur, ne dolor sentiat. Nam sicut dicit Diosc. ista potata (ut dictum est) ita dormire facit, quod omnes dolores compescit, ita, ut nec ferri, nec temporis sentire dolorē quis possit. Sic continuæ contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris atq; æternæ consolationis admixtus, abstrahit animam quādoq; a sensibilibus sicut secundum Augu. fuit abstractus Paulus in raptu. Et ideo ipse dixit. Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Vnde ipsa contemplatio est, quæ sanctos martyres dum secarentur, & urerentur, & motibus afficerentur vatijs, ita in sensibiles fecit, ut nihil de illis pœnis curarent, tanquam si eas nullatenus sentirent Aspiciebant enim per contemplationem Deum remuneratorem.

2. Cor. 12.

Tertio, contemplatiua uita assimilatur mandragoræ ꝑpter fœcunditatem prolis, quia (secūdum. Constantinum, & Plinium) mandragora dicitur præbere fœminis uirtutem ad concipiendum & hoc si ex nimio calore matrix sit impedita, quia cum hæc herba frigida sit, & sicca, nimia eē ad conuenientiā reducit, & sic ad conceptū disponit, ꝑpter qd mulieres frigidas nō iuuaret, sed potius impediret. Sic contēplatio cęlestis præmij, dum ad bene operādum sollicitat, ipsam animam fructibus meritorum fęcundat, si tamē non sit in contemplando anima per accidiam, uel negligentiam frigida. Itē contemplatiua uita, actiuæ addita, fęcundiorē eā facit, s. operibus bonis, & facit etiam eam perfectius operari. Cuius exemplum est in ficu: quia ficus, sicut Isidorus dicit, remedio cuiusdam arboris, quæ uocatur caprificus dicitur fœcundari. Est enim capri

ficus

ficus nunquā maturescens: sed qđ in se non hēt, alijs tribuit. Nam si caprifici surculus cortici ficus infixus fuerit, eam fœcūdam efficit, & citius maturescere facit. Caprificus ergo siue ficus sylvestris, est cōtemplatiua uita, quæ syluas, & solitudines diligit. Sed velut ficus domestica, q̄ ad manus hominum existit, & nutrimentum fructus tribuit, homo actiuus est, qui per misericordiæ opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequētia & multitudine hominū est eius habitatio, & vita. Sed si radici eius, i. cordi surculus caprifici, i. cōtemplationis affectus, & sanctæ orationis studium insetatur ad fructus bonorū operum producendos, fœcundior & maturior efficitur, idest perfectior, quia pluta, & magis completa operatur. Nam fructus est cōpletus, qñ est maturus. Sed adhuc notandum est, q̄ contēplationi custodiendi sunt maxime ab accidiæ frigore. Et in hoc iterum assimilantur arbori fici, quia ficus est arbor tenera, & delicata, & ideo facile a frigiditate leditur, præcipue quando incipit germinare: propter qđ uersus aquilonē raro, uel minus proficiunt, & citius aresunt timentes aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerū per affectionem amoris, & delicatum ex nutrimento cœlestis consolationis, facile læditur a frigore aquilonis, idest ab accidia, quam malignus spiritus īmittit, q̄ dicit: Sedebo in mōte testamenti in lateribus aquilonis. Hæc enim ubi cor subintrauerit, rigidum, & frigidum facit. Rigidum quidē, idest inflexibile ad compassionem, & frigidum ad operationem.

Itē cōtēplatiua vita assimilaī nuci muscatæ.

Primò, propter continentiam. Quia est circundata quadam pellicula tenuissima, intra quam eius continetur substantia. Sic simili modo etiā vita ac mens contemplatiua oportet, quod capiuetur, & includatur in fide, idest notitia, quę tamē tenuissime attingit ad diuina, & superna, & iō est tenuissima pellicula, idest tenuissima notitia diuinorum, sed nihilominus est sufficiens ad saluandum nucia medullam, idest ad saluandū animam Secundo propter excellentiam: q̄a nux muscata tanta est melior, quāto est ponderosior, & in odore suauior, & sapore acutior. Sic contēplatiuus homo tanto est melior quanto est ponderosior per mentis stabilitatem, quia grauia, & ponderosa difficulter mouentur, & firmius stabiliuntur, & quanto odore suauior per conuersationis sanctitatem, & quanto sapore acutior p̄ sapientiæ subtilitatem.

Tertio, propter efficaciam, quia nux muscata habet virtutem calefaciendi, & stomachum cōfortandi, ventositates extenuandi, dolorē capitis auferendi Similiter cōtēplatio inflammat amātem, confortat operantem, expellit uētum, idest vanitatem, & aufert dolorem exteriorem, infundendo interiorem consolationē, iuxta illud Ps. Secundum multitudinē dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animā meam. Ps. 93.

Viri spiritualis cor quale esse debeat, ex radicis seminiq; Rosa perfectionibus eorum similitudinibus varijs enucleatura. *Cap. XIII.*

Cor hominis spiritualis dēt assimilari radici. Nam radix vt arborē nutriat, debet esse uiua, fixa, solida, & humida. Similiter cor hominis, vt ipsum spiritualiter nutriat, debet esse uiuum per fidem, quia iustus ex fide viuit. Hebr. Vnde dicitur Prouerb. Omnia custodia custodi cor tuū qm̄, ex ipso vita procedit. Secundo debet esse fixum per spem Ps. Paratum est cor eius sperare in domino, &c. Item debet esse solidum per charitatem, Apost. Eph. in charitate radicati, & fundati; Stulti autem peccatores extra charitatem existētes, habēt cor cōfractum. Eccles. Cor fatui quasi vas confractum, &c. sed charitas exigit integrū, & solidum. Luc. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis. Item ut sit humidum per deuotionem, vel pietatis compassionem. Hier. Ad humorem mittit radices suas Isaiæ. Omne cor uirens, &c. Heb. 10. Pro. 4. Ps. 107. Eph. 3. Eccl. 21. Luc. 10. Hie. 17. Isa. 1.

Item cor serui Dei debet esse, sicut semen rosę. Nam in medio rosæ, est semē minutū, croceū, & valde odoriferum. Hoc semen in medio rosæ, est gratia Dei in corde, quod est minutū per humilitatem, Matth. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Greg. Semper conscientia secūdum Deum humilis, & tristis debet esse, ut s. per humilitatem non superbiat, & per utilem mœrorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Item debet esse croceum, per charitatem, Deut. Circuncidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas eum ex toto corde tuo. Mat. 11. Grego. Deute. 30.

Item debet esse valde odoriferum per orationis, & deuotionis suauitatem. Apocal. Habentes phialas plenas odoramentorū, quæ sunt orationes Sanctorum, Isido. Oratio cordis est non labiorum tātum. Iste fumus siue odor, orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter uirtutem demonis confringit, Tob. cordis eius particulam si super carbones posueris, fumus eius extricat omne genus demoniorum. Apoc. 5. Tob. 6.

Quemadmodum fraterna effici debeat correctio, cardui similitudinibus patefit. *Cap. XIIII.*

Correctio seuera peccati assimilatur carduo. Primo ratione figuræ, quia carduus herba est aculeatas habens hastas, & in summo capitella hñs spinosa. Per hastas aculeatas intellige correctionem grauiorem flagellorum, & huiusmodi. Sed per capitella spinosa intellige correptionem asperorum uerborum, s. pungitiuorum, quę scilicet mentem delinquentis excitando ad proprium sensum reducit. Ecclesiast. Qui pūgit cor, profert sensum. Item Ecclesiastices. Verba sapiētum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. Greg. Clauis atque stimulis uerba sapientum cō parantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Ecc. 12. Ecc. 12. Greg. I regi.

Secundo rōne efficaciæ, quia succus cardui capillorum fluxū curat. Similiter seuera correctio capillos capitis, i. virtutes mentis conseruat, & confirmat. Nam dum vnius uitium seuere corrigitur alter ne defluat timore seruatur. Idemque qui flagellatur, dum de uno uitio corrigitur, ab alio

Iob. 10. ab eo præseruatur, Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum.

Tertio rōne medicinę. Etenim cardui sunt matrici perutiles, quia scilicet correctio aspera ad pœnitentiæ gratiam reuocat, quæ scilicet est, ut matrix in qua peccator pœnitens iterato concipiť, & formatur in esse spirituali. Item carduus mulieres plurimum iuuat, & ad literam correctio aspera necessaria est omnino mulieribus in frunitis. Et adhuc talis correctio necessaria est mulieribus.i.mentibus, quæ nimis molles, & fragiles sunt ad peccandum. Nam sicut dicit Cassio. iniquitas mortalium sine fine uagaret, si eā medicinalis increpatio minime resecaret. Et iō sicut idem Cassio. Occurrendum est, ne tractu tē potis intemperata malitia conualescat, & uires iniquitati dissimulatio, uel indulgentior gratia suministret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compescat audaciam.

Cas. super Ps. 38.

Cupiditatem omnium malorum radicem esse asseritur. *Cap. XV.*

CVpiditas assimilatur radici. Primo, quia per radicem arbor terræ inhæret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde secundum Philosophū, radix habet oris officium, q̄a p eā planta suscipit nutrimentum, sicut animal per os. Similiter p cupiditatē anima ihæret terrenis Et sicut planta mediante radice nutritur terræ humido, sic cor hoīs mediante cupiditate pascit terreno lucro. Vñ cupiditas est os cordis insatiabile. Prouerb. Tria sunt insatiabilia. Infernus, & os vuluę &c. Sene. Vidimus aliquādo carnem frustra panis aperto ore captantem, quicquid acceperit, protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectātib. fortuna proiecit, id fine ulla uoluntate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in epicureorum istud chaos incidimus, qđ inane, & fine termino est.

Prō. 30. Sen. epi. 25.

Secundo, quia radix sequitur complexionem terræ, in qua nascitur; & sic cupiditas sequiť conditionem hominis, in cuius corde concipiť. Vnde diuersa est in diuersā. Nam auarus est cupidus de diuinis, & supbus cupidus, de dominijs, curiosus de rebus uanis, & sic de alijs. Nam in omni peccato est cupiditas immoderata, alicuius rei, & isto mō considerando cupiditatem: sic ut malitiant est quoddam uitium generale, qđ includitur in oībus uitijs. Et ideo dicit Augustinus, quod auaritia, quæ grecè Philargiria diciť, non solum in argento, uel nummis, sed in omnibus rebus, quæ immoderatę appetuntur, intelligenda est Et Greg. dicit, quod auaritia non solū pecuniæ, sed etiam scientiæ, & altitudinis est, cū supra modum sublimitas ambitur.

Aug. de librar.

Grego. Metho.

Tertio, q̄a radix est cā diuersatū pullulationū. Nā uirtute radicis pullulāt, stipes, rami, frondes, flores, & fructus Nil.n. est in arbore, qđ prius nō fuerit in radice. Eodē mō multa sunt mala, quæ pullulāt ex radice cupiditatis. Apost. Radix omniū malorū ē cupiditas. Sup quo uerbo dicit Basilius, q̄ cupiditas est trāsgressionis mater magistra nocēdi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria uirtutū, seditionis origo, souea scādalorū. Diciť ergo cupiditas pecuniarū, & diuitiarū, de qua, ppriè Apost. loqť, sicut patet ex eo, qđ præmiserat. Qui uolunt diuites fieri, &c. Iccirco dicitur esse radix omnium malorum, non quia oīa mala ex cupiditate s̄t onanť, sed q̄a nullum malum est, quod nō interdū ex auaritia, sine cupiditate nascatur. Nā sicut dicit Innocētius hæc est, q̄ sacrilegia committit, & furta, & rapinas exercet, & prædas, & bella gerit, & homicidia simoniace uendit, & emit, inique petit, & recipit: iniustè negociať, & fœnerať, instat dolis, imminet fraudib. dissoluit pactum, & uiolat iuramentū, corrumpit testimonium, & peruertit iudiciū.

1. Ti. 6. Basi. in ho.

.Thi 6

Innoc.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clarissimis declaratur. *Cap. XVI.*

DEuotio assimilatur oleo. Primo, quia oleū habet uirtutem illuminatiuā, & iō infunditur in luminarib. & propter hoc significat deuotionem, in puritate & claritate conscientiæ. Et hoc est oleum, quod pręcipitur offerri. Exo ad luminaria continuanda, quia deuotio puritatis & claritatis conscientiæ nutrit in nobis releuationes diuinas.

Exo. 25.

Secundo, quia oleum habet virtutem alleuatiuam, & ideo medeť doloribus. Vnde oleū designat deuotionem in tolerantia præsentis miseriæ. Deuotio etiam passionis Christi consideratione alleuiat nobis, præsentes tribulationes, Cant. Oleum effusum nomen tuū, adolescētulæ, dilexerunt te nimis, i. feruenter, ut exponit Ber.

Can. 1.

Tertio, habet oleum uirturem enatatiuam, & iō super fertur liquoribus propterea signat deuotionem ex pręgustatione cœlestis gloriæ. Psa. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lętitiæ præ cōsortibus tuis. Et est notandum, qđ oleū icciřco alijs liquoribus superferť, uidelicet quia modicū habet terrestreitatis, multum aereitatis. i. aereæ leuitatis. Et sic deuotio interna, tanto magis animam eleuat ad cœlestia degustanda, quanto minus de terrena cupiditate, & plus abundat in aerea leuitate. i. diuina charitate. Nā charitas amor est, qui animam alleuiat, & sursum leuat. Vnde dicit Augu. Non putrescit cor, si leueť ad Deum. Frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares illud ad superiora. Frumēto tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cœlum. Et unde, inquit, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus affectus est, iter tuum uoluntas tua est; amando ascendis, negligendo descendis: stans in terra, in cœlo es, si diligis Deum.

Aug. super Ps. 38.

Quantum ambire dignitates in illisq; persistere periculum sit, arborum similitudinibus haud dubie patebit. *Cap. XVII.*

DIgnitatis status quanto altior tanto aduersitatibus, & molestijs plenior. Vñ in dignitatibus

tatibus positi assimilantur arbori. Flagella enim (vt dicit Isido.) dicuntur vitium, & arborū summitates, eo, ꝙ sæpe vētis, & turbinibus flagellantur, sunt aūt quasi summitates arborū, altitudines dignitatū, in qbus sublimati sunt multarū aduersitatum uentis, frequentium anxietatum turbinibus flagellantur. Et ideo non incongrue de statu dignitatis posset suggeri illud prouerbium Macha Si quem habes hostem, & dimitte illuc, & recipies flagellatum Tullius. Quo celsiores, eo magis te sollicitum, & anxiū esse oportet. Vnde Psalmus, Ab altitudine diei timebo, .i. ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitiosus homo quandoq; paulatim exaltatur, sed subito de.pcitur: sicut arbor cū difficultate eleuatur, sed subito, vi ventorū deijcitur. Vnde dicit Grego. Paulatim ascendisti, sed non paulatim descendes, sed tanquam fulgur, & sicut Sathan. Item dignitatis altitudo quanto minus est in humilitate fundata, tanto minus crescit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de quo dicitur in Psalmo: Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam euellatur exaruit: ubi dicūt Glossæ, ꝙ quanto fœnum altius stat, & minus profunde radices eius inferius deprimit, tanto minus crescit, & citius arescit. Sic homo quāto est in altiori statu, si radices cordis non profundantur in humilitate, idest sui humili cognitione, & custodiæ sedulitate: harum propter cito deficit Psalmus. Vidi impium, idest superbum superexaltatum, & eleuatum sicut cedros libani: & transiui, & ecce non erat.

Isid.
2. Mac. 3.
Cic.
Psal. 55.
Grego.
Ps. 128.
Psal. 36.

In diuitijs cor apponendum non esse, quæ spinis cōparantur varijs auctoritatibus ac exemplis declaratur. Cap. XVIII.

Diuitiæ assimilantur spinis. Primò quidem, quia spinæ ēt sub flore sunt se carpentium pungitiuæ: & similiter diuitiæ ēt in flore mūdanæ gloriæ se assequentes, pungunt punctione laboris in acquirēdo, timoris in possidēdo, & doloris in perdendo. Vnde Petrus Rauēnas dicit in quodam sermone, Auri custos seruator argenti securitatem nō habet, nescit quietē; & cui deest securitas, quies perit: pœna diues est ille, nō cēsus. Innocentius dicit: In superfluitate resoluitur, iactātia effrenat, currit ad libidinē, & corruit ad illicitū: & fiūt ei instrumenta pœnarū, quæ fuerunt oblectamenta culparum: labor in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittēdo, mētem eius semper fatigat, solicitat, & affligit.

Pe. Ra.
Innoc.

Secundò, quia spinæ sunt vestium laceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores uestes uirtutum. Vnde Grego. dicit: Diuitiæ, spinæ sunt, quia cogitationum suarū pūctionibus mentem humanā lacerant, & cum vsq; ad peccatū pertrahūt, quasi inflicto uulnere cruētant. Tertio, quia sunt serpentum communicatiuæ. s. occultatiuæ: propter quod Eccl. dicitur: Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber, s. qui latitat inter spinas. Sic diuitiæ latibulū sunt serpentiū infernalium. Thim. Qui volunt diuites fieri, incidūt in tentationē, & in laqueum diaboli, & in desideria multa & inutilia, quæ mergunt hominē in interitū. Quarto, qa spinæ sunt sui inuicē complexiuæ. Sic.n. se mutuo complectūtur, ꝙ fasciculus spinarū facilius excutitur, ꝙ partes separētur. Sic diuitiæ habitæ, difficulter bene dispēsantur: & ideo cōsultius est totū simul onus depouere, secūdū illud Matth. Vāde omnia, ꝙ habes, & da pauperibus.

Grego.
Ho. 20.
Ec. 10.
1. Thi. 6

Quintò, qa spinæ sunt ignis incentiuæ. Diuitiæ enim sunt materia ignis cupiditatis in præsenti, Psalm. Exarserunt, sicut ignis in spinis, & ignis infernalis in futuro. Isa. Sapientiæ congregatæ igni comburentur.

Ps. 117.
Isa. 34.

Sexto, quia spinæ sunt seminum suffocatiuæ. Nam propter suam densitatē radios Solis intercipiūt, & roris fluxus cœli guttas ad ea, quę sub eis sunt descendere non permittunt: & ideo ꝙ iuxta spinas, uel infra seminantur, non de facili coalescunt. Vnde Luc. Aliud semen cecidit inter spinas, & simul exortæ spinę suffocauerunt illud. Similiter diuitiæ suffocant sua solicitudine fructum seminis verbi Dei Et ideo: dicitur ibidē: Quod autem in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus diuitijs, & uoluptatibus vitæ suffocantur, & non referunt fructum.

Luc.
Luc. 8.

Item diuites, quando abundant diuitijs uisitantur, & frequentantur: quando uero sunt pauperes, contemnuntur & abijciuntur: sicut arbor, quæ diligenter seruatur, & custoditur, quando fructus est in ea: sed ablato fructu negligitur, & exponitur: vt patet in uineis, quæ clauduntur, & custodiuntur tempore fructus, sed postea exponuntur. Prouer. Diuitiæ addūt amicos plurimos: à paupere autem, & hi quos habuit, separantur.

Pro. 9.

Sacrarum Scripturarum doctrina quantum expediat Appij similitudinibus cognoscitur, quibusve armis diaboli tentationibus resistendum sit optimè edocetur. Cap. XIX.

Doctrina sacrę Scripturæ assimilatur Apio. Primo, qa, Apiū est herba, ꝙ splenis, & epatis opilationes, .i. uias opilatas aperit. Per epar autem, & splenem, quæ sunt duo membra intrinseca, & multum vtilia corpori, intelligimus duas intimas, & vtilissimas potētias aiæ, s. intellectū, & affectū. Et sicut splenes trahit nutrimētū ab epate, s. humorem, quo nutritur, sic voluntas ab intellectu trahit præsens obiectū, a quo mouet. Nam bonum apprehensum in intellectu, est uoluntatis obiectum, & mouens ipsam: utriusque aūt potētiæ: uias aperit doctrina sacrę scripturæ: qa intellectui aperit uiam ad Deum cognoscendum, & voluntati ad Deum diligendū. De quibus uijs dicitur Pro. Via eius, uiæ pulchræ &c.

Pro. 4.

Secundò, quia apij uis, semen, & radix morsibus venenatis succurrit, ut dicit Diosc. Morsus venenosi sunt tētationes diaboli, qbus uerba sacræ doctrinæ optimè docent hominem obuiare. Vnde dominus a diabolo in deserto tētatus, sacra scripturæ uerba in qualibet tētatione opposuit. Induxit etiam contra eum tria testimonia de lege, quibus ipsum uicit, & repulit, sicut figuratū fuerat in Dauid, q Goliā prostrauit tribus lapidibus de torrente: & sic Christus diabolū superauit

Diosc.
1. Re. 8

Eccl. 9. Eccl. 7. perauit tribus testimonijs, de lege, vt dicitur in glo. Quo exemplo & nos docemur, sacrę scripturæ verbis repellere tentatorem. Nam si tentat te de superbia, & appetitu honorũ, rñde ei. Scriptũ est, Quid superbis terra, & cinis? & iterum, noli quærere ab hoie ducatum, neq; a Rege cathedrã honoris. Si tentat de appetitu diuitiarum, rñde: Scriptum est, Nihil intulimus in hunc mũdum haud dubium, quia nec auferre, quid possumus. Et iterum: Qui volunt diuites fieri Incidunt in tentationem diaboli. Item si tentat de appetitu delitiarum carnalium: responde ei: Caro, & sanguis, regnum Dei non possidebunt: Glosa p carnem, & sanguinem, uenter, & libido in peccata carnalia designantur.

1. Thi. 6

1. Co. 15

Tertio, quia apium tristitiam expellit, & lætitiam inducit. Nam est quoddam genus apij, qd dicitur apium risus, eo, ꝙ humoris melancolici sit purgatiuum, tristitiæ expulsiuum, & lætitiæ Inductiuum: imò dicitur, ꝙ si quis ipsum In magna quantitate reciperet, ridẽdo eum occideret. Sic doctrina sacræ scripturæ melancoliam, idest tedium expellit. Vnde Sap. non habet amaritudinem conuersatio illi us, nec tedium conuictus ipsius. Item tristitiam interdicit, Matt. Nolite fieri tristes, Item ad lætitiam inducit, Psal. Seruite domino in lætitia. Vnde libri sacræ scripturę magnum solatiũ prębent contrahunt miserię incolatum. Macha. Habentes solatio libros sanctos.

Sap. 3.

Matt. 6.

Psal. 99.

Quo pacto eleemosyna sit pauperibus erogãda, qualemq; fructum fidelibus afferat, similitudine cardamomi, & feminis exemplo describitur. Cap. XX.

Eleemosyna assimilatur cardamomo. Primò, rõne originis, quia cardamomum est semen arboris, quæ quadã tumorositates facit, in quibus semen continetur. Arbor ergo est pnia, quæ in intimis cordis radicata in terra, id est in corpore nostro proficere, & fructificare debet: Vel in terra hæc arbor fructificare debet, quia supra terram, i. in cęlo, uel & sub terra, i. in inferno pnia locum non hẽt. Nã in cœlo nõ est locus pœnitudinis, vbi nullum angit conscĩẽtia criminis, in inferno uero non hẽt pnĩa fructũ, vbi non potest expiari delictum. Ex hac ergo pęnitentiæ arbore producitur semen eleemosynæ. Est enim eleemosyna opus satisfactionis, quod quidem ad pniam pertinet. Sed ideo semen uocatur, quia in aliena terra, s. indigentie proximi carne seminata mirabiles fructus affert. Hoc aũt semen eleemosynæ ab arbore I à pœnitentia, in quibusdam tumorositatibus. i. cordis compassionibus producit: quia tota virtus eleemosynæ est ex cordis cõpassione. Aug. In affectu cordis pensanda est eleemosyna tribuentis. Et idcirco Gre. dicit, ille perfecte tribuit qui cum eo, quod afflicto tribuit afflicti quoq; animũ in se sumit, ut prius in se dolentis passionem transferat, & tũc contra dolorem ipsius per ministeria concurrat.

Grego. mor.

Secundo, ratione coloris: qa illud cardamomi semen est melius, quod subrufum est aliquantulum. Rufedo etiam eleemosyna est ex dilectionis feruore: nec dubium, quia tanto melior sit eleemosyna quanto plus rubet ex charitatis flãma. Vnde sine charitate eleemosyna est omnino infructuosa. Apostolo dicente: Si distribuero in cibos pauperum oẽs facultates meas, charitatẽ aũt non habeam, nihil mihi prodest. Tertio, ratione sapotis: quia illud & est melius, quod est acutum, & dulcedini intermixtum. Debet enim dari eleemosyna cum acumine, i. cum subtilitate discretionis, & cum dulcedine allocutionis: quia interdum verbum est melius, quã datum: Aug. Caute præuidẽs discretionem eleemosynę; ita, ut, utriusque, dantis, & accipientis, sit solatium. Quarto rõne virtutis, quia habet uirtutẽ confortandi cor, cerebrum, & stomachum ut cor de. quidẽ est dilectio, in cerebro sentificatio, in stomacho uero nutritio, quia scilicet ex eleemosyna prouocatur recipientis dilectio: in ea etiam demonstratur largientis sensus: & discretio; ex ea etiam prouenit utriusque partis nutritio: qã dantis quidem per meritum eleemosynę, refoue tur spiritus, sed recipientis per oportunum auxilium refocillatur corpus.

1. Co. 13

Item eleemosyna assimilatur semini: quia bonitas seminis (secundum Plinium) consideratur ex tribus. Primo ex rpe, quia illud semen est bonum ad seminandum, quod est bimum uel trimum. Quadã est eleemosyna, quæ disponit hominem ad unũ, s. ad hoc ut liberetur a culpa, sicut eleemosyna peccatoris. Dan. Peccato tua eleemosynis redime. Et ista est quasi semen aunicu lum i. unius anni tantum. Quædã uero eleemosyna ualet ad duo, s. ad satisfactionẽ culpæ, & redemptionem pœnæ, ut eleemosyna pœnitẽti. To. Eleemosyna liberat a morte, s. culpæ, & non patitur animam ire in tenebras, s. pœnæ. & ista est, ut semẽ bimum. Quædam aũt ualet ad tria, scilicet ad præseruandum à culpa, ad euadendũ supplicia & ad intrãdum premia, sicut eleemosyna iusti & est quasi semen trimum.

Dan. 4.

To. 4.

Secundo cõsideratur bonitas seminis expõdere, qa illud est optimũ, qđ est grauissimũ, põdus aũt eleemosynæ & cuiuslibet boni operis, est ex charitatis affectu, quia tanto eleemosyna plus ualet danti, quanto cum maiori charitate datur. Tertio cõsideratur ex colore, quia illud semẽ melius est, quod magis album interius est. Sed quasi medulla alba, est intentio pura. Vnde illa eleemosyna est bona, quę datur cum intentione pura. Matt. Te autem faciẽte eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid facit dextra tua.

Matt. 5.

Vera inuisi, eloquentia uarietas ac exitus quales existat, quamplurimis auctoritatibus arborumq; frondositatis similitudinibus explanatur. Cap. XXI.

Eloquentia sapientum assimilatur frondositati arborum. Primo, rõne gratiositatis: qa uiriditas & copiositas foliorũ, reddit arborẽ gratiosam aspicientibus. Similiter efficacia, & affluentia uerborum, reddit sapientem gratiosum audientibus. Psal. Diffusa est gratia in labijs tuis. Sed nota hic, ꝙ ad gratiosam eloquentiã plura requiruntur. Nam secundum Valerium Maximum, doctrinæ, & eloquentiæ ornamenta, & pronuntiatione apta, & conuenienti corporis ge

Psal. 44.

stu consistunt. Quibus qui se instruxerit, tribus modis homines aggreditur, aures penetrando, oculos demulcendo, & animos inuadẽdo, sicut etiam Sene. dicit. De apta autem pronuntiatione uerborum loquitur. Cassio. Eloquens est ille, qui scit parua summisse media tẽperate, magna granditer discere: qui scit inuenire praeclare, enunciare magnificẽ, disponere apte figurare natrẽ Idẽ ẽt dicit. ꝙ bonus doctor prooemiat apte, narrat aperte, arguit acriter, colligit forti ter, ornat excelse, docet, delectat, & afficit.

Sen. ex Cassio. i Psal. 73.

Secundo, ratione utilitatis. quia folia tenellos fructus a uẽtis, pluuijs, & caumatibus muniunt, & pro eis tanquam scutum ictus recipiunt. Sic sapientum uerba tenellos homines. i. spiritu debiles, siue pusillanimes, a uẽtis persecutionum, & a pluuiis. i. impetu inundãtium tribulationũ, & a caumatibus infernarum tentationum, confortando, instruendo minando, muniunt & defendunt. Et interdum etiã sapientes, & eloquentes uiri pro patria, seu ciuibus suis, siue aduersantibus contradicendo, siue salubriter cõsulendo, siue uersutias, & nequitias detegendo, inuidentium, uel hostium ictibus, idest odijs, & persecutionibus se exponũt. Isa. Posui os meũ dũs quasi gladium acutum. Vñ contra eos, qui hoc nõ faciunt, dicitur Ezec. Nõ opposuistis uos murũ ꝓ domo Israel. Tull. Qui ita se armat eloquẽtia, non vt oppugnet commoda patriae, sed vt & pro his pugnare possit, is mihi uidetur, & suis, & publicis rebus utilissimus, atque amantissimus.

Isa. 49
Ezec. 13.
Cice. Rheto.

Tertio, rõne firmitatis; quia folia cito a uẽto mouentur, & hincinde quassantur, sed propter abundantiã humoris, non facilẽ ab arbore diuiduntur. Similiter gratiosi in verbis, licẽt a uẽto uanae laudis, & fauoris hoium plerunq; agitentur; tñ si hñt abundantiã humoris, i. diuini amoris, siue internae deuotionis, non facilẽ ab arbore Christo, uel ab arbore virtuosae uitae per elationem, uel uanã gloriã separãtur. Ps. Folium eius non defluet, & oia quaecunque faciet prosperabuntur. Vel tunc folia pp uentum ab arboribus cadunt, qñ uiri eloquentes, pp metum obmutescunt. Sed hoc amicis Dei nõ accidit. q a eos intimi amoris uirtus ab oi timore defendit Act. 4. Petrus, & Ioannes hoc humore. i. amore spiritus confirmati, principibus sacerdotum prohibentibus, ne docerent in noie Iesu: rñderunt, Nõ possumus, quae audiuimus, & uidimus, non loqui.

Psal. 1.
Act. 4.

Quarto rõne fructuositati, qa fructus sub folijs sunt primo uirentes, tãdem maturescunt, & calore Solis dulces fiunt, q prius amari fuerunt. Sic sapientes uiri sub folijs verborum producũt fructus operum: qui fructus apparent uirides, i. gratiosi aspicientibus, & maturi, i. discreti discernentibus, & dulces, i. sapidi suscipientibus. Faciunt. n. uiri sapientes opera gratiosa, discreta, & fructuosa, uel eorũ fructus, i. actus sunt, uirides per fidem, maturi per spem, dulces per charitatem. Et hic est calor Solis, idest amor Christi, qui oia facit dulcescere, etiã amara quaeque. Cant. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et attende, ꝙ sicut modici precij est in arbore frondositas sine fructibus, ita modici ualoris verbositas sine operibus: pp quod dicit Greg. ꝙ ille bene loquendi facundiam percipit, qui sinum cordis per recte uiuendi studia extendit, nec loquentem conscia praepedit, cum linguam uita antecedit.

Grego. 6. mor.

Quinto rõne mutabilitatis, quia quarundam arborum folia in aestate uiridia, & decora sunt, in autumno pallescunt, sed in hyeme cadunt, & in terra putrescunt. Sic eloquentia sapientum seculi in aetate, i. in tempore fauoris uirescit primotem, sed in autumno Sole decrescente, idest deficiente humano fauore pallescit, idest debilitatur per timorem: In hyeme autem. i. persecutionis tempore cadit. i. penitus deficit per obmutionem: & aliqñ in terra putrescit per mali commendationem & approbationẽ, siue fauorationem. Et tunc dicendum est eis illud Isa. Vae uobis, qui dicitis bonum malum, & malũ bonum.

Isa. 40.

Ad bene agendum, malumq́, dimittendum cohortatio qua ratione si salubriter peragenda, ex ficus sterilitatis medicina demonstratur. Cap. XXII.

Exhortatio ad bene faciendum, uel ad malũ dimittendum diuersimode fieri debet, secũdum diuersam qualitatem eorum, quos hortari oportet. Cuius exemplum apparet in ficu. Nam ficus sterilescit aliqñ ob defectum humoris, aliqñ uero pp nimiam abundãtiam humoris: sed si accidit ob defectum humoris, subuenitur ei ꝑ conuenientem fimum. & aquã dulcem: sed si superabundat humor, arborem clauis perforãt, & ue humorem euacuant. Illi autem hoies sterilescunt, i. a fructu bonorum operum deficiunt: & hoc est propter defectum humoris, idest, ꝓpter defectum uigoris, qui nimio subiecti sunt pusillanimitati, & timoris; & isti iuuandi sunt cũ fimo, qui plantam calefacit, i. cum doctrina, uel exhortatione inflãmante & accendente ad bonum, & cum aqua dulci, idest, cũ dulcedine doctrinae, & uerborum, ut attrahantur ex ipsa dulcedine exhortationis ad humorem bonitatis. Nã si contra tales pusillanimes quis uteret aspeiitate uerborum, potius desperarent, quã proficerent: & ideo, qui talis est (sicut dicit Prosper) lenites castigans reuerentiam exhibet castigan ti. Asperitate autem nimiae increpationis offensus, nec correctionem recipit, nec salutem. Patet ergo, quod in exhortatione taliũ si appareat calor amoris impellens, & dulcedo uerborum demulcens sequitur bonorum operum fecunditas crescens. Illi autem admodum ficus sterilescunt propter humilitatis excessum, qui bona opera ex superbia dimittunt, uel ex nimia abundãtia temporalium, quae inducit ad superbiam, & contemptum spiritualium, & tales perforandi sunt clauis, idest terribilibus, & asperis verbis. Ecc. Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi.

Prosp. 2. de vita contẽ.

Eccl. 12

Exemplo pini, quomodo diuini amoris feruor in nobis augescat, aperte explanatur. Cap. XXIII.

Feruor diuini amoris augetur in afflictione carnis, & abundãtia deuotionis: cuius exemplum

plium apparet in pino. Nam pinus, quæ exterius hēt durum & grossum corticē, sed interius mul tum humorem pinguem, de facili & multū inflammatur, si igni aliquo casu applicatur. Ille ergo exterius hēt durum corticem & asperū, qui carnem suā per duram abstinētiam, vel asperos labores affligit. Ille interius habet multum pinguedinis, qui multā habet deuotionem mentis, & hic per diuinū amorem faciliter & fortius inflammatur, dum alicui ignitę, i. affectuosæ rei applicatur, siue affectuosa verba audiendo. Ps. Eloquium dñi inflammauit eum. Siue deuotas scripturas intelligendo. Luc. Non ne cor nostrū ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, & aperiret nobis scripturas. Siue de passione Iesu Christi meditaudo: qa ibi ostensus est singularis amor Saluatoris, s. in opere nostrę redemptionis; & ideo maxime debet in nobis accendere ignē amoris. Vnde Ber. dicit, Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, & fortiter. Dulciter nempe dixerim, quod carnem induit; sapienter, q culpā uitauit; fortiter, quod mortem sustinuit: sed super omnia reddit te mihi amabilem bone Iesu, calix, quem bibisti opus nostræ redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum uendicat sibi, hoc inquam nostram deuotionem blandius allicit, iustius erigit, arctius stringit, & uehementius afficit.

Ps. 104.
Luc. vl.
Ber. super cāt. ser. 10.

Fidei excellentia atq; perfectio, ex quam plurimis Amigdali, castaneæ, sinapisq; similitudinibus rectè fit perspicua. Cap. XXIIII.

Fides assimilatur amigdalo: quia amigdalus est ante oēs arbores floritiua, oibus enim arboribus prior se floribus uestit, & ad fructum ante cęteras arbores se disponit. Similiter virtus fidei debet in corde hominis ante oēs virtutes florere. Nam fides est sicut dispositio mētis ad charitatem, & ad alias virtutes. Vnde sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei, qui est credere, est dispositio ad actus charitatis, & cęterarum virtutum. Ex qua re patet, quod dum fides credendo præuenit, ante oēs virtutes florescit, & ad fructus uirtutum, i. opera se ante ipsas disponit. Vnde Apost. Fides, inquit, est sperandarum, substantia rerum, &c. Nam sicut substantia natura antecedit, & accidentia consequuntur quo dam ordine substantiā, ita fides antecedit spem, & cæteras uirtutes. Et ideo ipsa fides a sanctis fundamentum vocatur uirtutum tam infusarū, quam acquisitarum, super quod construitur totum ædificium spiritualium virtutum. Et etiam assimilatur radici ex qua tota arbor exurgit. Et ideo Augu. Sicut in radice arboris nulla prorsus appatet pulchritudinis species, tamen quicquid est in arbore pulchritudinis, uel decoris, ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate, quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptiua est, ex fidei fundamento procedit.

Heb. 2.
Aug. super Io.

Secundò, quia amigdalus est culturæ exposcitiua. Nam ut dicit Aristo. hæc arbor cultura indiget maxime, cum antiqua est, & plus fructificat antiqua, quam nouella, præcipue, si sit bene culta. Vnde, ut possit mágis esse fructifera, clauis est in radice perforanda. Similiter fides indiget cultu, & custodia boni operis, alioq n est infructuosa, & ut arbor mortua, ut patet Isa. 2. Fides autē quasi nouella fuit in patribus antiquis qui fuerunt ante Christi aduentum. & ideo minus fructifera. Sed nunc in nobis, qui sumus in quos fines seculorum deuenerunt, est quasi antiqua, & tā nostra fides post Christum, si studiosis operibus fuerit custodita, est meritorū fructibus magis copiosa: sed est in radice cordis clauis timoris, & amoris perforanda, ut timore excitetur & amore operetur: quia fides per dilectionē operatur, ut dicitur Gala. Augu. Cum dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis: Qui autem non credunt, peiores sunt quam dęmones, & tardiores.

Isa. 2.
Gala. 5.

Tertio, quia amigdalus est morborum curatiua. Dicit enim Diosco quod tota arbor amigdalorum est medicinalis. Habet. n. medicinale folium, i. radicem: quia radix eius elixata & trita, maculas uultus purgat: Sic fides elixata charitatis calore, & trita tribulationum perpessione, purgat maculas faciei, idest, conscientiæ. Act. Fide purificans corda eorum.

Diosco.
Act. 15.

Item habet medicinalem comam, i. corticem, & frondes: quia cortex eius, & folia sunt etiam mundificatiua, & sanatiua. Cortex autem, & folia fidei sunt uerba confessionis fidei, quibus interior fides exterius ostenditur: & hæc ouā sunt sanatiua, quia sicut dicit Apost. Corde creditur ad iustitiam, ore aūt confessio fit ad salutem.

Ro. 10

Item habet amigdalus medicinale oleumq; a oleum de amigdalis contra multas ualet infirmitates. Nam vermes & lūbricos in corpore necat, menstrua purgat, contra surditatem efficaciter iuuat, & aurium saniem mundat, si auri tepidum instilletur. Flores etiā eius decocti in oleo, caducos, & lethargicos curant; cum melle triti, morsibus obuiant, & ulcera sanant. Oleum aūt fidei est oleum sacramentale, s. unctionis, extremę, quod etiā in uirtute fidei ualet contra infirmitates corporales, & spirituales. Vnde dicitur Iac. Infirmatur, quis ex nobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eū dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.

Iac. 5.

Item hēt medicinalem fructum. Nā fructus amigdali homini proficit, qa de dulci amigdalo dicit Diosco. quod si recens cum suo folio comedatur, stomachum confortat, & ebrietati resistit. Et tā dicit, qđ si uulpes amigdala comederit, morietur. Quia sæpe, quod est medicina homini, est ueneuum alteri animali, & econuerso. Similiter fructus, i. opera fidei ostensa, & folia, i. uerba fidei audita, stomachum i. appetitum hominis, scilicet fideliter, & deuote recipientis, cōfortant & accendunt ad bonum, & ebrietati, id est, stultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis resistunt: uulpes, idest, fraudulentus hæreticus, inde moritur. Quia dum ex uerbis fidei, uel exemplis occasionem, & fomentum erroris assumit, unde fidelis uitā accipit, ipse mortem incurrit.

Item fides assimilatur castaneæ.

Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore sumuntur ligna solida, & fortia ad domos cōstruendas. Hæc ligna fuerunt Apostoli, & eorum discipuli solidi per vitam, fortes per patientiam, vel solidi in sustinendo, fortes in operando, ex quibus domus Dei, idest ecclesiæ primitus constructę fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, quia hæc arbor (ut dicit Isidorus) ut excisa fuerit, tanquam sylua pullulare consueuit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hostes, tanto magis crescebant.

Tertiò ratione castrationis. Dicitur enim castanea a castrādo, eo, q᷑ fructus eius dum assanť castrari est necessarium. In fide autem Christi multi sunt, qui ut diuiuo amore magis inflammentur, ut ad regnum cœlorum introducantur semetipsos castraunt, non ferri uiolentia, sed voluntaria continentia, sicut Christus dixit: Sunt & eunuchi, qui semetipsos castrauerunt ꝑpter regnum cœlorum.

Mat. 19.

Quartò, fides assimilatur castaneæ, ratione administrationis. Quia castanea administrat nobis primo ex suo ligno carbones ardentes, quibus fabri utuntur ad emolliendum ferrum. Isti carbones sunt fidei exempla feruentia quibus etiam peccatorum corda dura &, ferrea inflammātur, & emolliuntur ad bonum. Item ex suo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita sunt doctorū sanctorum fidei dulcia uerba, quæ mentes audientium delectabiliter nutriunt.

Item ex suo cortice, siue folijs habemus medicinales uirtutes. Nam cum sale trita, & cū melle tēperata, morsus canis rabidi sanat. Hæc sunt fidei sacramenta, quibus morsus canis rabidi. i. mors peccati, quem diabolus ex inuidia in hominem impressit, curatur. Item fides assimilatur sinapi secundum illud, Luc. Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, &c.

Luc. 17.

Et primò, ratione complexionis, quia est calida, & sicca in quarto gradu. Quia. f. fides debet quadrupliciter calescere, & feruere primo in corde assentiendo, Ro. Corde creditur ad iustitiā. Item in ore prędicando Romano. Ore aūt confessio fit ad salutem. Item in opere se manifestādo. Iac. Ostendam tibi ex operibus fidem meā. Item oratione non hæsitando, Iac. Postulet antē in fide, nihil hæsitans.

Ro. 10. Ro. 10. Iac. 2. Iac. 1.

Secūdo, ratione purgationis, quia comesta ad cerebrum fumat, & ipsum mirabiliter purgat. Vnde Aug. Mentis humanæ acies inualida in tā excellenti luce nō figitur, nisi per iustitiam fidei emundetur.

August. de tri.

Tertiò, ratione curationis, quia dicitur valere contra multas infirmitates. Valet n. hydropicis, epileuticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes dissoluit. Sed fides multo magis ualet ad omnem infirmitatem, tam corporalem, quam spiritualem sanādam Matt. Fides tua te saluum fecit.

Quartò, ratione multiplicationis, quia ex minimo grano sinapis multa grana producuntur, quæ fronde, flore, & semine in immensum dilatantur. Et ita etiam hæc herba se multiplicat, ut vbi semel seminatur uix locus inde ulterius liberetur. Similiter fides Christi, quamuis fuerit in principio parua per humilitatem, & in paucis seminata; tamen postea est in immensum augmentata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in uirtutibus.

Mat. 9.

Vbi quomodo ve filij patres debeant imitari exemplum rosæ ostenditur. *Cap. XXV.*

FIlius licet sit a patre, secundum naturā, non tamen debet imitari eius malitiam: cuius exēplū apparet in rosis, quæ ex spina dura oriuntur, sed naturam spinarum non sequuntur. Nā spina non est odorifera, nec pulchra, nec est mollis, sed aspera, nec etiam ad medicinam reperiē valida. Sed econtrario rosa suo odore olfatū afficit, suo decore uisum pascit, suauitatis mollitie tactum lenit. Sed uirtute sua multis languoribus rosa succurrit. Sic filius si habuit patrē per infamiam fœtentem, debet ipse studere, ut habeat famam redolentem. Et si habuit patrem morib. displicentem, debet ipse studere, ut habeat morum pulchritudinem complacentem. Item si habuit patrem asperum, & pestilentem, debet ipse conari, ut habeat conuersationem mitem, & lenem. Item si habuit patrem lingua uulnerātem, debet ipse conari, ut habeat linguam medentē. Vnde patet, q᷑ parentes in eo, q᷑ mali sunt, a filijs sequendi non sunt, nec etiam diligendi, q a inquantum mali sunt, summo patri contrarij sunt, & sicut dicit Aug. Amandus est generator, sed præponendus est creator, & Apo. Patres carnis habuimus eruditores, & reuerebamur eos. Num multo magis obtemperabimus patri spirituum, & uiuemus?

August. Heb. 12.

Fortunæ instabilitas quanta sit ex fœni varietate facillimè perspici potest. *Cap. XXVI.*

FOrtuna assimilatur fœno. Fœnum.n quàm diu viret, & frondet, montes, & prata uestit, & ornat, & sua uenustate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruēte Sole humiditas eius consumitur, & herba, quæ florendo ridere uidebat, a sua gloria totaliter spoliatur, & pabulum ignis efficitur. Similiter fortuna hominis uiret, quando est cum corporis incolumitate, vel uenustate frondet, quando est cum ubertate diuitiarum, vel quando est cum consanguineorum, seu amicorum circunstantium pluralitate. Sed tunc montes uestit, quando est cum honore, & dignitatum sublimitate. Tunc enim uestit prata, quando est cum famæ dilatatione, & elonatę. Talem autem fortunæ uenustatem uniuersorum oculi cum admiratione intuentur, in eius intuitu amici reficiuntur, & delectantur. Sed feruente Sole, idest forti persecutione deijciente, vel aduersitate deprimente, uel uehementi infirmitate consumente, humiditas eius, idest naturæ, uel fortunæ consumitur uigor, & a sua

gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter spoliatur, & pabulum ignis, i. furoris persequentis, uel gehennæ alumnus infernalis efficitur, Iac. Exortus est Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Sene. Hanc imaginem animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiã hanc mortalium curam, honores, diuitias, gratiam excutere, quorum alia inter rapientium manus scissa sunt, alia infida societate diuisa, alia magno detrimento eorum, in quos deuenerunt, protensa.

Iac. 1.

Sen. ep.

Quemadmodum Dei gratia in nobis conseruetur eiusq; perfectio qualis existat, ac vnctio multiplex oleiq; natura exprimitur, cui diuina gratia comparatur, quove pacto hæc ipsa in nobis conseruetur, & varij ipsius effectus per similitudines frumenti, cepæ, piui, cucumeri, & deniq; diptanni patefiunt. Cap. XXVII.

Gratia Dei assimilatur oleo.

Primò, ratione conseruationis, quia diuitiuæ, & penetratiuæ est virtutis, & ideo in vasis vitreis, vel vitreatis melius, quem in ligneis conseruatur. Vasa nanq; lignea porosa sunt, & difficilius mundantur a sordibus, quàm vitrea, quæ sunt omnino solida. Sic gratia Dei in uasis nitreis, i. in cordibus mundis, & solidis esse hẽt. Requirit enim animam mundam per innocentiam, vel saltem per pœnitentiam, & solidã per sapientiam: quia cor fatui, quasi vas confractũ, vt dicitur in Ecclesiast.

Eccl. 21.

Secundo, ratione effusionis. Nam si in aqua si quis miserit, & oleum in ore posuerit, ipsumq; in aquas effuderit aquas adeo clatas facit, ut ea, quæ sunt in fundo videri possint. Sic homini in aqua tribulationis posito, oleum diuinæ gratiæ ipsam aquam i. tribulationem el clarã facit, vt scilicet ex ea illuminetur ad sui cognitionẽ, uel Dei contemplationem. Posset etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quæ est in sanctis prædicatoribus, qui oleo ex ore effuso, i. gratia, & dulcedine sermonis, siue doctrinæ, aquam sapientiæ salutaris ignorantibus, vel errãtibus dilucidãt, & declarant. Vnde talibus ipsa sapientia præmium promittit, dicẽs, Eccl Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Eccl. 34.

Tertiò, ratione vnctionis. Est. n. multiplex vnctio olei diuersos effectus, vel modos gratiæ repræsentans. Est enim quædam vnctio dignitatis, sicut est vnctio regũ, de qua dicitur Reg. Assumpsit Sadoch Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus, Viuat rex Salomon. Hæc est ergo vnctio gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui se, uel alios per iustitiam bene regunt. Esa. Ecce in iustitia regnabit rex. Item est quædã unctio sagacitatis, sicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad cautelam: ad quam referri posset vnctio, quæ habetur primo Reg. Qua Samuel vnxit Dauid in medio fratrum, & directus est spiritus Dei in eo die illa. Hæc est illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per astutam pugnam uincunt alios.

3. Re. 1.

Esa. 32.

1. Re. 15

Item est quædam unctio iocunditatis: & hæc vnctio est mulierum, quæ se ad iocunditatem, & pulchritudinem ungunt, Dan. Dixit Susanna, Afferte mihi oleum, & smigmata, &c. Et hæc est vnctio spiritualis lætitiæ, quæ pertinet ad nitorem, & decorem conscientiæ.

Dan. 16.

Itẽ est vnctio sanctitatis, sicut Sacerdotũ: De qua dicitur, Exo. Composuit, & oleum ad sanctificationis vnguentum, &c. Et hæc est vnctio deuotæ orationis, quæ competit non tantum sacerdotibus, sed omnibus deuote orantibus.

Exo. 13.

Item est vnctio credulitatis i. fidei, sicut unctio baptizatorum, quæ est ad fidei susceptionẽ: de qua vnctione dicit Rabanus: In vnctione baptismi descendit Spiritussanctus ad habitationem Deo consecratã. Hoc igitur pertinet ad omnes illos, qui fidem susceptam bene conseruant.

Item est vnctio firmitatis, sicut unctio confirmatorum: ut dicit Episcopus: Consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. Hæc pertinet ad omnes, qui sunt confirmati, & solidati per charitatem.

Item est vnctio sanitatis, sicut est extrema unctio Infirmorum. De qua Iac. Vngẽtes eum oleo sancto, &c. Hæc pertinet ad omnes, qui se infirmos per humilitatem reputant.

Iac. 5.

Item gratia Dei conseruatur in asperitate, & in humilitate. Vnde assimilatur frumẽto. Cuius proprium est includi, & cõseruari in thecis aspetis hastibus in summitate spicas pungentes contra incursum auium munientes: Vnde ab illis spiculis spicam defendentibus, spica dicitur: quibusdam quoque folijs, seu varijs culmis ambit, & fulcitur, ne fructus pondere incuruet. Quasi enim spicæ asperæ, uel quasi spinæ pungentes, sunt aduersitates, & tribulationes pñtes, in quibus per patientiam gratia cõseruatur, ne ab auiculis, i. tentationibus diabolicis auferatur, uel spicæ, & aristæ asperæ, sunt opera pœnalia pœnitentię, in quibus etiam gratia conseruatur. Vagina autem includẽs, & tenens granum seminis, ne cadat, est humilitas cordis, sine qua gratię semen minime seruaretur.

Item gratia Dei assimilatur cepæ.

Primò, quia cepę comestũ secundum Diosc. venenum educit: & hoc cõpetit diuinæ gratiæ, in quantum de corde hominis extrahit uenenum cupiditatis. Nã cupiditas rerum tẽporalium, secundum August. est uenenum charitatis.

Secundo, quia succus eius caliginẽ oculorum detegit. Hæc caligo est cæcitas, siue obscuritas superborum, qui euanescunt in cogitationibus, & obscuratur insipiens cor eorum. Sed hanc caliginem, cepæ, succus, idest diuinæ gratiæ virtus, siue lux detegit, & expellit.

Tertiò, quia cepæ comestum, fastidium tollit. Quod competit diuinæ gratiæ, inquantũ excludit accidiam, quæ fastidium spiritualium deliciarum inducit.

Quartò, quia cepæ comestum præcipue coctũ, oris fœtorem minuit, uentrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratię, inquantum refrenat uitium gulæ: quia gulositas facit

os fœtidum propter cibi superflui in stomacho corruptionem. Item quandoque facit ventrem durum propter superflui cibi indigestionem. Itē cibum facit insipidum propter nimiam saturationem: quia anima saturata calcabit fauum, vt dicitur Pro. Vnde gratia ista remouet, & inducit contrarium, dum gulam excludit: quia per cibū parcum, & temperatum, nec os fœtet, nec venter induraē, nec cibus desipit, sed sapit, & maxime condimento famis, quod abstinentia immittit.

Pro. 22.

Quintò, quia cepe comestum uiscosos humores incidit. Quasi n. uiscosi humores sunt luxuriosi amores, quos diuina gratia p̄cidit, & tollit.

Sextò, quia succus cepe auribus instillatus cū lacte mulieris, eius dolorem minuit. Quia scilicet diuina gratia mitigat dolorem iræ, quæ præcipue generatur in auribus. i. in auditu uerborum displicentium, sed ad hoc etiam adiuuat lac mulieris, idest dulcedo linguæ excusantis satisfaciētis, auribus instillata irati.

Septimo, q̄a morsum canis rabidi extinguit, & curat. Morsus enim canis rabidi, est detractio hominis inuidi, quem gratia diuina extinguit, inuidiam expellendo, vel saltem contemnendo.

Item gratiæ diuinæ abundantia eleuat ad cōtemplandum, & corroborat ad patiendum, confortificat ad perferendum. Cuius exemplum apparet in pino, quæ est arbor valde abūdās in pinguedine humoris, crescit tamen in locis mōtuosis valde aridis, & lapidosis. Et item nullo calore, vel frigore tacta deponit virorem, vel folia. Ille autē abundat in pinguedine, in quo est abundantia gratiæ, sicut patefecit. Psal. ad Deū dicēs. Sicut adipe pinguedine repleatur anima mea. Et talis in monte. i. in altitudine contemplationis crescit, & loca aspera, & lapidosa diligit. i. aduersa non refugit, & virorem uirtutum, nec calore p̄speritatis, nec frigore aduersitatis deponit.

Ps. 62.

Item gratia Dei assimilatur cucumeri.

Primo, quia cucumer habet uirtutem refrigeratiuam. Est enim humorosus, & frigidus natura. Vnde datur febricitantibus. Sic gratia Dei refrigerat animam ab inordinato ardore vitiorū, siue auaritiæ, siue irę, siue cuiuscunque inordinati appetitus.

Secundò, quia habet uirtutem purgatiuam ex eo, q̄ soluit uentrem, & per consequens purgat. Sic gratia Dei soluit mentem peccatoris, & purgat per fluxum compunctionis, idest per lachrymas pœnitentiæ.

Tertiò, quia habet uirtutem sanatiuam. Nam folia cucumeris, si fricentur medentur vulneribus, quę impressit caninus morsus. Caninus. n. morsus, tentatio prima fuit diaboli inuidentis, qui nobis in primis parentibus impressit (ut Beda dicit) quatuor vulnera. s. ignorantiam, concupiscentiam, infirmitatem, & malitiam. Sed hæc vulnera folia cucumeris, idest sacramenta gratiæ remouent, atq; curant. Nam contra ignorantiam, est sacramentum Ordinis, cuius una clauis est scientia discernendi. Contra concupiscentiam est sacramentum coniugij, contra infirmitatem ualet Confirmatio. Contra malitiam vero, valet Eucharistia, quæ est sacramentum charitatis, quæ per se opponitur malitiæ. Valent enim hæc folia gratiæ ad sanandum generaliter omnium peccatorum uulnera, quia ab originali sanat baptismus, ab actuali mortali pœnitentia, a ueniali extrema vnctio. Apoc. Folia ligni ad sanitatem.

Beda.

Apo. 22.

Quartò, quia cucumer habet uirtutem confortandi, quibus animus deficit, odore succurrit. Sic gratia deficientibus in tentatione, vel tribulatione succurrit. Hæc enim est, quæ tribus pueris in camino ardenti positis, fecit medium fornacis, quasi uentum roris, qui ipsius flammæ calorem repressit, ut habetur Dan. Vnde Apo. Fidelis est Deus, qui non patietur uos tentari supra id, qđ potestis: sed faciet etiam cum tentatione ꝓuentum, ut possitis sustinere.

Dan. 4. 1. Cor. 10.

Item gratia Dei assimilatur diptanno, quę est herba eijciens partum, consumens uenenum, & excutiens ferrum. Nam primo quidem diptannus habet uirtutem dissoluendi, attrahendi, & consumendi uenenum.

Item hanc herbam primo ceruæ ostenderūt. Nam eam manducant, ut facilius pariant: & si sagitta fuerint percussæ, quærunt diptannū quo ferrum, in vulnere inflictum excutiant, sicut Basi. & Ambro dicunt. Similiter gratia Dei consumit uenenum auaritiæ. Hoc enim est uenenū (ut supra dictum est) quod sua frigiditate calorē cordis. i. charitatem extinguit.

Basil. Ambr.

Item educit partum, idest expellit luxuriæ peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.

Item excutit ferrum. i. duritiam superbiæ.

Per quercus, coriādriq; similitudines, uarie gulæ uitium non natura, sed uoluptatis culpa introductum declaratur. *Cap. XXVIII.*

GVlæ delitias nō introduxit natura, sed uoluptatis culpa. Cuius exēplum apparet in quercu: quia quercus dicitur a quærendo, eo q̄đ antiqui ad esum glandes quercus quærebant. Et sic ieiunium non carnibus, aut delitijs, sed sola grande soluebant. ut dicit Boetius. Vñ humanū genus in tota prima ætate fuit sine carnibus, & delitijs uarijs ciborum: & ideo mirandum est, quomodo uoluptas tantum creuit, quæ a tanta parcitate inchoauit. Ecc. Initium uitæ hominis panis, & aqua & tamen hodie, sicut Innocētius dicit, de uilitate cōditionis humanę, gulosis nō sufficit fructus arborum, nō grana leguminum, non etiam radices herbarum, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aues cœli: sed quęruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obesa, quæ studiose parantur ante cocos, quæ laute preparātur officio ministrorū. alius tundit, & colat, alius confundit, & cōficit, substantiam conuertit in accidēs, naturam mutat in famem, ut saturitas transeat in esuriem, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad sustentandum naturam, non ad necessitatē supplendam, sed ad auiditatem explendam.

Boe. de conso.

Eccl. 29.

Item gulæ uitium assimilatur coriandro propter quinque. Primo, quia eius semen, quod est minutum,

minutum, & cãdidum, in vino dulci datum, homines ad luxuriam proniores facit. Similiter gula per splendidum cibum, & dulcem potum, inclinat ad luxuriæ actum. Hieronymus in quodã sermone. Semper saturitati iuncta lasciuia est: uicina sunt sibi venter, & genitali: pro membrorũ ordine ordo vitiorum.

Hiero.

Secundò, quia si quis ex coriandro nimis acciperit, amẽtiam, & frenesim incurrit. Similiter per superfluitatem gulæ, & præcipue quãtum ad potum homo per ebrietatem efficitur velut amẽs, & freneticus. Nam sicut dicit Petrus Rauen. ubi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur.

Petrus Rau.

Tertiò, qui hæc herba cum suo semine canibus venenosa existit. Canes. n. contra lupos latrãtes, & linguam medicinalem habentes, prædicatores sunt, quibus gulæ uitiũ pcipue est nociuũ. Vnde dicebat Apo. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs prædicanero, ipse reprobus efficiar.

1. Co. 9.

Quartò, quia coriandrum in cibo sumptũ calefacit, & somnum inducit. Similiter gulæ uitiũ inducit somnum corporis, & somnolentiam, i. pigritiam mentis Reg. Comedit, & bibit, rursum obdormiuit.

1. Reg. 19.

Quintò, q a hæc herba, licet integra sit, & odorifera, tamen fricata manibus fœtida fit. Sic etiã gulę materia, s. cibus, quãuis primo odoriferus, & optime sit paratus; postea tamen efficitur fœtidus in exitu de uentre. Et ideo sicut dicit Algazel, Cuiuscunq; cura, vel solicitudo uersatur, circa id, quod uentrem ingreditur, eius valoris est, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ac immanis sedatur pcipuè tribulationibus agnoscitur, eiusq; ars quanta existat, similitudinibus fraxini, bdelij, capra, hyssopi, & anethi aperte monstratur. Cap. XXIX.

Hvmilis homo, & dulcis ferocitatẽ mitigat hominis superbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu, quia si tauri ferocissimi ad arborem fici ligentur protinus, ac repente mansuescere comprobantur. Per ficum enim quæ habet interius lacteum humorem & vnctuosum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra uero conuersationem mitem, sicut Christus dixit Matth. Discite a me, quoniam mitis sum, & humilis corde. Nam lacteitas interioris humoris designat humilitatem mentis, ex eo, quod lac esse consueuit cibus paruulorum, qui gerunt typum humilium: sed dulcedo & mititas fructus exterioris mãsuetudinem signat operis, & conuersationis. Et hæc duo bene inuicem conueniunt: quia sicut dicit Hugo. de Sancto Victore. Coniungi oportet mel humilitatis cum dulcedine mansuetudinis: quia sicut mel concordat in confectionibus medicinæ, cum omnibus diuersitatibus specierum sic, & humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum. Sed unctuositas humoris signat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repræsentat hominem paruum reputatione, pium in affectione, mitem & dulcem in conuersatione. Sed per taurum accipe hominem elatum, & ferocem cui dicitur. Non te extollas in cogitatione animę tuæ, uelut taurus, &c. Quod ergo mansuescit taurus ferox ad arborem fici ligatus, signat quòd superbus humili associatus mitigatur. Nam eius humilitas uincit illius ceruicositatem, eius pietas confundit illius crudelitatem, sed eius mititas lenificat illius asperitatẽ. Vnde Cassiodorus dicit super illud Psal. Humiliatus sum vsquequaque. Per humilitatem membra Christi sciũt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt: per hanc superbi tyrannici superantur: per hanc deiecti, & infimi exaltantur: ꝑ hanc in æternum martyres coronantur. nec potest dici perfectus qui hac uirtute est priuatus.

Mat. 11

Hug. li. 3. de cl. ani.

Eccl. 6.

Cass. su per Ps. 118.

Item humilitas in asperitatibus & tribulationibus magis excrescit, & dęmonibus maxime inimica existit. Vnde assimulatur fraxino, quæ est arbor alta, & rotunda, ut pinea in locis altis & montanis crescent, cuius arboris tãta est uis, vt serpentes eius umbram matutinam, uel uespertinam attingere non audeant. Vnde si inter ignem, & folia fraxini ponantur, prius ad ignẽ, quam ad folia fugere comprobatur. Tanquam igitur loca montana, & aspera, sunt aduersitatũ, & tribulationum contingentium discrimina, in quibus crescit fraxinus, idest humilitatis uirtus. quia tribulationes magis mentem humiliãt & ideo tribulatio, & deiectio humiliatio nocatur. Vnde Bernardus: tribulatio uia est ad humilitatem, sicut patientia ad mansuetudinẽ, sicut lectio ad scientiam. Si lucem appetis humilitatis, uiam non refugias humiliationis. Vmbra autem fraxini matutina est humilitas pœnitentis in iuuenili ætate: sed quasi vespertina est humilitas pœnitentis tardiori ætate, & utranque infernales serpentes, idest dęmones odiunt, & detestantur Vmbra etiam matutina potest dici humilitas in prosperitate, sed umbra in uespere est humilitas in aduersitate. Quamlibet autem humilitatem serpens, idest diabolus, tantũ odit, ꝙ ipse ꝓ se potius uult æterno igne gehẽnę cruciari, quam ipse elegerit pœnitendo humiliari. Vnde ipse dixit Beato Machario quod in re nulla alia superabat eum nisi in humilitate, quam nullo modo poterat habere.

Ber. in Epist.

Item humilitas assimilatur Bdellio.

Primò, ratione coloris: quia secundũ Pliniũ, Bdellium est arbor nobilissima, nigra in folijs, & ligno oliuæ simillima. Similiter humilitas pęnitentis profert folia. i. uerba, de se quidem nigra, i. sui despectiua, & accusatiua. Nam iustus, i. humilis, prior est accusator sui. Nomine enim iusti, siue iustitiæ, quãdoq; significatur humilitas, secundum illud Matth. Decet nos implere omnem iustitiam, idest, omnem humilitatem.

Plin.

Pro. 19

Mat. 30

Secundò, ratione humoris, quia Bdellij lacryma, siue gutta est trãslucida, gustu amara, bene odorifera, sed maxime aromatica, quando est uino infusa. Sic lacryma humiliter pœnitentis est amara, quia mentem perturbat: est etiam lucidissima, quia mentem serenat, est odorifera, qa

M 4 Deum

Deum delectat. est aromatica, & medicinalis: q a morbos vitiorum sanat.

Tertiò, ratione vigoris. Vigent. n. in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet contra apostemata, tam etiam interiora, quam exteriora si fuerint ex eo peruncta. Habet ẽt substantiã glutinosam cõstrictiuam, & attractiuam, & ideo multum stringit disenteriam ex acuta materia factam, & etiam fluxum ex fortissima farmacia, morsibus etiam reptilium occurrit. Sic humilitas pęnitẽtis apostemata interiora. i. peccata cordis, & exteriora. i. peccata carnis curat; & purgat fluxum disenteriæ, & farmaciæ, idest pronitatẽ peccandi, siue sit ex propria inclinatione, siue ex exteriore timore refrenat.

Item morsus reptilium, idest detractorum verba curat.

Item humilitas assimilatur casiæ.

Primò, propter locum generationis: quia nascitur casia in locis aquosis, vbi multum crescit, & bonũ odorẽ reddit. Sic humilitas nascĩt in cordibus eorum, in quib. est aqua veræ sapientiæ. Dicitur. n. Pro. Vbi humilitas, ibi sapiẽtia, vel quia nascit humilitas in aqua tribulationis, & crescit in aqua compunctionis, & reddit etiam Deo bonum odorem. Vnde multũ est Deo grata. Can. Nardus mea dedit odorem suum Nardus. n. quæ est herba breuis adhuc humilitatem signat, Hyero. Nihil est, quod nos ita hominibus gratos, & Deo facit, quam si vitæ merito magni, humilitate vero infimi simus. Glossa tamen super Psalmos dicit, ꝙ casia quæ crescit in aquis, est fides, quæ crescit in baptizatis.

(Pro. 16. — Can. 1. — Hiero.)

Secundo, designatur humilitas in casia propter successum varij coloris. Dicit. n. Plin. quod casia primo canescit, secundò rubescit, tertio nigrescit. Sic humilis canescit, per prudentiã, quia senes, & cani propter experientiam longi temporis consueuerunt esse prudentes.

(Plin.)

Item rubescit per pœnitentiam, & nigrescit per compassionis tristitiam, quæ est quædam nigredo & obumbratio.

Tertiò, propter modum probationis: q a bona casia probatur per odorem, per colorem, & per vigorem. Nam casia nobilis est subdulcis, & acuti saporis, & iocundi odoris, & subnigri coloris, & ponderis grauioris, & maxime laudatur, quæ de facili non frangitur, sed primò flectitur. Similiter, qui uere humilis est, habet dulcedinem in conuersatione, odorem iocundum in fama, & opinione, & subnigrum colorem in sua despectione, quia claritatem suam non ostendit, sed abscondit. Nec frangitur tribulatione quacunque, sed flectitur compassione, & discretione.

Quartò, per effectum curationis: quia casia reuma purgat, cerebrumq́ue capitis confortat, & fętorem oris amputat. Sic humilitas pęnitentiæ, reuma. i. peccati fluxum purgat: cerebrum. i. sensum confortat: quia humilitas reddit hominem magis sensatum, idest sapientem.

Item fętorem oris. i. iactantiam sermonis amputat, quam homo discretus odit, sicut naris fętorem, eo quod laus in proprio ore sordescit: & ideo odor famæ perditur per iactantiam commendationis propriæ, sicut narrat Valerius Maximus de Mario, quod cum multa fecisset una sui iactatione gloriam famæ perdidit: & quia sibi præsumpsit abscribere, ꝙ ex ore alieno debuerat captare publicæ commendationis uota demeruit.

(Val. Max. xi.)

Item humilitatis clausura debet se homo munire, postquam diuinas consolationes recepit. Cuius exemplum est in eltropio, quæ. s. est herba, quæ in Solsticio æstiuali florem incipit. Vnde solsequium uocata est a Latinis eo, quod Sole oriente flores suos aperit: sed ipso occidẽte iterum se recludit. Tunc. n. sol Christus quasi alicui oritur, quando. s. ei consolationis suæ lumen infundit, & tunc debet homo quantum põt flores suos. i. affectus Deo aperire. Tunc aut ẽ Sol ei occidit, quando ipsa consolatio transit, & tũc debet se homo sub custodia humilitatis claudere, ne latro i. uana gloria subintret. Vnde dominus, post transfigurationem descẽdens de monte mandauit discipulis dicens. Nemini dixeritis visionem.

(Mat. 17.)

Item humilitas, sicut dicit Cassiodorus, assimilatur bysopo.

(Cassio.)

Primo, rõne staturæ, quia est herba breuis, & modicas, quia uidelicet humilis est modicus in sui reputatione. Vnde Grego. dicit, ꝙ humilitas vera est, qua quis de se parua æstimat, & bona alterius, sine inuidia, & liuore commendat.

(Greg.)

Itẽ homo humilis est breuis in locutione. Vñ secundum beatum Bñdictũ in regula sua. Vnus de duodecim gradib. humilitatis, est pauca, & rationabilia uerba loqui, non in clamosa uoce.

Secundò, ratione inhærentiæ: quia hyssopus in terra petrosa crescit in radicibus petræ solidæ se infigens. Similiter humilitas crescit in terra petrosa. i. in anima amore Christi solidata. Vnde humilis homo mediante charitatis radice, solidæ petræ. i. Christo inhæret. Regum Dominus petra mea, & robur meum.

(2. Reg. 22.)

Tertiò, ratione efficaciæ, quia pũlmonem, & omnia uitia pectoris ex causa frigida, purgat, si scilicet cum ficubus siccis in uino coquatur. In pulmone, sicut dicit Cassiodorus, sunt inflationes superbiæ, quam purgat humilitas: & purgat pectus, quia cohibet inflammationes iræ, præcipue sociata cum uino charitatis, & ficu dulci, s. mansuetudinis. Psal. Asperges me Domine hysopo, & mundabor.

(Psal. 50.)

Item humilitas assimilatur anetho.

Primò, quo ad partium pluralitatem. Nã anethum est herba habens radicem, semen, & herbam. In quibus triplex humilitas designaƒ. Nam radix est humilitas cordis, herba humilitas oris, semen humilitas operis.

Secundo, quo ad uirtutis multiplicitatem. Habet. n. radix anethi uiridis uirtutem apertiuam uentositatis, & inflationis extenuatiuã, & torsionis uentris mitigatiuam. Simili ẽt mõ humilitas cordis, quæ est, ut radix, Deo, mentem aperit, & ad eius gratiæ susceptionem præparat, & disponit, ventositatem uanæ gloriæ, & inflationem superbiæ expellit, & torsionem uentris, idest turbationem, & indignationem mẽtis excludit.

Tertio,

Tertio, quo ad ualoris uarietatem: quia radix anethi uiridis alicuius est ualoris, eo, q̄ cōpacta diuidit, calculum frangit, & singulrū ex plenitudine abscindit. Sed postquam fuerit radix anethi siccata, nullius est ponderis. Tunc aūt radix anethi. i. humilitas cordis est uiridis, quando nutritur, & fouet humore diuini amoris: & tunc timor Dei mente humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculum. i. duritiam peccati frangit, & singultum. i. indignationem superbam, & turbationē repellit. Sed remota uiriditate diuini timoris, tūc siccatur. i. euacuatur humilitas mentis, ita, ut nullius sit ualoris, vel uirtutis.

Item humilitas continet gratiā, ne defluat, sicuti psyllium dicitur continere uinum. Nam si psyllium misceaf uino, calor uini pellit frigiditatem psyllij ad superficiem, & uiscositas eius pellit uiscositatem eius in circuitu, & non exhibit uinum et sine uase. Similiter humilitas reddit hominem circunspectum, ut non effundaf gratia eius per aliquam fatuitatem: propter quod dicit Greg. Qui cæteras uirtutes sine humilitate congregat, quasi pulnerem in uentum portat.

In bonis inceptis haud perseuerantes, sycomoro lactucæ, uarijs similitudinibus comparantur.
Cap. XXX.

Inconstās homo assimilaf sycomoro. Sycomorus. n. est fatua ficus, in folijs moro similis. Et dicitur a ficos, quod est ficus, & moros, quod est fatuus quasi fatua ficus. De qua dicit Dioscorides, q̄ fructus fuerit subdulces, sed nunquam ad maturitatem uenientes. Quasi aūt fatua ficus est hominis instabilis animus. Vnde Ecclesiast. di. Stultus autem, ut luna mutatur. Hic licet aliquos fructus. i. bona opera facere incipiat, in eis tamen usque ad maturitatem. i vsque ad finem debitum non perseuerat.

Item inconstantes, & imperseuerantes, q bona incepta non continuant, assimilantur lactucæ. Nam lactuca, quando est tenera, & iuuenis habet multas, & magnas uirtutes: quia cum sit frigida, & humida, temperatæ, & subtilis substātiæ, & facile digestibilis stomachi calorem sedat, sanguinem bulientem refrigerat, in somnietatē placat, capitis dolorem ex fumo colerico sanat: in masculis ueneris motum refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & sanguinem augmentat, & in qualitate perfecta bonum sanguinem generat. Sed quando antiquatur, & induratur, humiditas nimium amaricatur. Quare ex eius vsu sanguis pessimus generatur, & uirtus ex ea visiua debilitatur. Nam ex sua ponticitate sensum animalem mortificat, & naturalem spiritū suffocat. Vnde talis lactuca generare uolentibus plurimum est nociua. Hæc omnia dicit Isaac in dictis particularibus. Eodē mō, quidam a principio suæ conuersationis, uel in iuuentute sunt optimi, & uidentur magnas uirtutes habere, & multas; qui postea in processu in senectute efficiuntur pessimi, & indurantur in malis, ut efficiantur pleni multis, & magnis uitijs. Apostolus. Cum spiritu cœpertis, nunc carne consummamini.

Diosc.

Eccl. 27.

Gal. 4.

Intentio opus, uelut radix fructus, corrumpit & perficit.
Cap. XXXI.

Intentio assimilatur radici.
Primò, quia radix est totius herbæ, vel arboris principium. Et sic intentio est principium totius verbi, uel operis.

Intentio enim est ipsius finis. Finis enim licet sit ultimum in opere, est tamen principium in intentione: quia finis mouet agentem, ut dicit philosophus. Vnde finis, secundum eum, dicitur causa causarum.

Secundò, quia radix expetit latibulum. Nam radix, quandiu sub terra latuerit, nutritur, & proficit. Sed si euulsa fuerit, moritur, & arescit. Ita intentio si cum humilitate latuerit, opus bonū nutrit, & crescit. Sed si per ostentationem euulsa fuerit, ab humiditate extinguitur, & deficit. Vnde Greg. dicit, sic opus sit in publico, ut semper intentio maneat in occulto.

Tertiò, rōe effectus: quia radix est initiū bonitatis, & malitiæ arboris causatiuū. Nam bonitas, & malitia radicis ad ramos ascendit, & sæpe apparet in fructu & flore qualis est humor in radice: quia non pōt alium humorem ramis infundere, quam in se habet. Sic etiam bonitas, & malitia operis ex intentione procedit, Apost. si radix sancta, & rami sancti. Luc. dicitur. Si oculus tuus. i. intentio, fuerit simplex; totum corpus tuum. i. opus, lucidum erit: & si oculus tuus nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Ambro. Intentio tua, operi tuo nomen imponit, Greg. Si semel cor intentione corrumpit, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste calido secure possidetur, quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quàm ueneni dente in radice uitiauit.

Arist. Meth.

Greg.

Ro. 11.
Luc. 12.

Ambr.
Gre. 1. mor.

Hypocritarum fraus, & caliditas multis arundinis proprietatibus umbraq; rucis effectibus perfecte declaratur.
Cap. XXXII.

Hypocrita assimulaf arundini. Primo, quia arūdo in arena radicaf: quia s. hypocrita radicē amoris haber in terrenis. Illud. n. qd in arena plātatū est, uel fundatū tria timet. s. uētū, pluuiā, & flumē, ut habef Matt. Per uentū. q ab aere procedit, & uenit, intelligif tentatio dæmonis, qui in aere commoraf; per pluuiam, qua de cœlo descendit, intelligif aduersitas, quæ a Deo uenit: per flumen quoque, quod per terrā fluit, intelligitur persecutio, quam tyrannus infligit. Ex quo patet, quod ille est, ut arundo in arena fundata, qui uel uento tentationis frangitur, in pluuia aduersitatis per impatientiam corrumpitur: uel flumine mundanæ persecutionis eradicatur: quæ omnia contingunt hypocritis.

Secundo, quia arundo a uento agitatur, Matthe. Sed quid existis uidere? arundinem uento agitatam? Sed hypocrita est inconstans,

Matt. 6.

Matt. 6.

Mat. 11

stans, quia modo vento aduersitatis inclinatur ad iracundiam, modo uento prosperitatis erigitur in superbiam. Isa. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus uijs.

Isa. 1.

Tertiò, quia arundo medullæ plenitudine nõ solidatur. Vnde est exterius pulchra, & interius vacua. Sic hypocrita non habet soliditatẽ, & plenitudinem interioris gratiæ, sed solum pulchritudinem exterioris apparentiæ. Vnde Dominus dixit, Matth. Væ vobis scribæ, & pharisei hypocritæ, & post. Vos quidem a foris apparetis hominibus iusti. Greg. Quid est vita hypocritæ, nisi quædant visio fantasmatis, quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet in veritate?

Matt 2.

Grego. mor.

Quartò, quia arũdinis viriditas breui tempore terminatur. Nã cito crescit, & cito arescit. Nam arundo ab ariditate nomẽ accepit. Sic hypocritæ gloria parum durat, Cito.n. crescit, & cito decrescit. Iob. Gaudium hypocritæ ad instar puncti.

Iob 20.

Quintò, quia arundini manus innitentis perforatur, quia. s. hypocrita decipit, & lædit adhærentem sibi. Isa. Ecce confidis super baculũ arundineum confractum, &c.

Isa. 35.

Item hypocritarum pœnitentia assimilat umbræ nucis. Nux enim facit vmbram in apparentia gratam, sed in existentia, & effectu nociuam. Vnde nux a nocendo est dicta, quia rebus nocet eius vmbra. Vnde ipsa est dormientibus sub ea nociua, & multarum infirmitatum generatiua. Similiter hypocritarum pœnitentia, licet in apparentia exteriori videatur pulchra, tamen intrinsecus est mala, & multorum vitiorum in homine generatiua. Matt. Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Vnde hypocrisis est vmbra mortifera, de qua Luc. In vmbra mortis sedent.

Mat. 7.

Luc. 1.

Varijs palmæ arboris effectibus peroptabiles iustæ perfectiones ostenduntur. *Cap. XXXIII.*

Iustus assimilatur palmæ.

Primò, quidem, quia palma in radice inferius hẽt asperitatẽ, & similiter iusti hñt asperitatẽ laboris. Apost. In laboribus plurimis, &c.

2. Co. 11

Secundò, quia superius in coma hẽt venustatem, scilicet, quia iusti superius in cœlo hñt uenustatem, & pulchritudinẽ gloriæ immortalis. Psal. Iustus, vt palma florebit in domo domini.

Ps. 91.

Tertiò, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cum difficultate, & tarditate penitentur ad eius fructum. Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfecte vires accipit, vt fructificare possit. Vnde quãto palma est annosior, tanto eius fructus est melior. Hoc autẽ significat, quia iusti viri post diuturnitatem laboris perueniunt ad fructum consolationis. Iac. Ecce agricola expectat pretiosum fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copiosiorem recipiunt fructum mercedis.

Iac. 5.

Lacrymarum vis quanta in vere pœnitentibus existat, ex multis aloes, lupinorum, pini, porriq́, exẽplis monstratur, ac eas vinum Angelorum esse, atque esse stum dilectionis, & patientiam in tribulationibus causare comprobatur. *Cap. XXXIIII.*

Lacryma pœnitentis assimilatur succo aloes. Primo ratione materiæ. Dicitur enim aloes succus, qui ex quadã herba exprimitur, ad ignẽ decoquitur, & postmodum ad Solẽ deponitur, vt siccetur. Hic succus est lacryma pœnitentis, quæ ex amara herba i. compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur: sed Solis calore, idest charitatis ardore siccatur, quia cũ timor est in amorem Christi conuersus, iam lacrymæ timoris, & doloris siccantur, i. cessant, & restringuntur, quia in quadam securitatis fiducia anima solidatur. Et hmõi lacrymas significauit aqua in vinum conuersa. Vnde Ber. Illas lacrymas vere in vinum mutari, dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruorẽ prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam sui ipsius im memor sobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando siue timor de seipso, siue do or, & luctus de proximo prodit in charitatis affectum.

Ioan. 2.
Ber. in Cant.

Secundo rõne excellentiæ: quia tanto de sui natura pœnitentis lacryma debet esse amarior, quanto plus hẽt de fœtore peccati. Et ideo simpliciter loquendo lacryma pœnitentis, tãto dulcior & melior est, quantò minus amara, & fœtida, idest quanto minus habet de amaritudinis materia, siue causa, idest de fœtore peccati.

Tertiò ratione efficaciæ. Nam lacryma pœnitentis omne peccatum abluit: & quod significat efficaciæ aloe: quia aloes, licet sit amarum, tamẽ est multipliciter salutiferum.

Primo, quia visum clarificat: quod cõpetit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant uitium auaritiæ, quæ mentis visum obscurat, sicut puluis terræ oculos corporis. Psal. Repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus, idest, ex affectu terrenorum.

Psa. 71.

Item aloes ab hydropisi pręseruat, & in principio curat: quod competit lachrymis pœnitẽtię, inquantum mentem humiliant, & tumorẽ siue inflationem superbiæ curant.

Item aloes melancoliam mundificat: quod competit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium accidiæ.

Item aloes caput a dolore releuat: quod competit lacrymis pœnitentiæ, inquantũ expellunt uitium inuidiæ: quæ causat capitis dolorẽ, idest mentis tristitiam: quia inuidia est tristitia in alienis bonis, ut dicit philosophus.

Item aloes coleram purgat: & hoc competit pœnitentiæ inquantum mitigat uitium iræ, ad quod ualde colera inclinat.

Item aloes membrorum genitalium ulcera sanat, si eius puluis cum melle sumatur, quod lacrymæ pœnitentis præstant, dum vitium luxuriæ curant.

Item idem puluis aloe cũ melle, vermes ventris necat. Et similiter lacryma humilis pęnitentis cum dulcedine deuotionis, necat uermes uẽtris: dum gulæ inordinatus motus, siue appetitus restringit. Omnia nanq; illa apparent in pœnitente postquam bene ablutus est lacrymis pœnitentiæ. & ideo Cassio. dicit: in illud Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dũ dicitur

Cass. in Psal. 2.

dicitur mihi per singulos dies, vbi &c. quòd fletus est cibus animarum, corroboratio sensuū, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

Itē lacrymæ pœnitentis amaritudinē cōscientiæ cōuertunt in dulcedinē gratiæ: cuius exemplum est in lupinis, quæ cū sint legumina amara, per madefactionē in aqua efficiuntur dulcia, sicut dicit Isaac. Similiter aqua lacrymarū amaritudinem peccati conuertit in dulcedinē gaudij. Psal. Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua, venientes aūt uenient, cum exultatione, &c. Ber. Lachrymæ pœnitentium, vinum sunt angelorum, quia in illis odor vitæ sapor gratiæ, & gustus indulgentiæ, sanitas redeūtis innocentiæ, reconciliationis iucunditas, & serenatę conscientiæ suauitas.

Isaac. Ps. 125. Ber. super cāt.

Item lachryma compunctionis, causat affectum dilectionis, & patiētiam tribulationis, cuius exemplum apparet in pino. Nam arbor pini est per sudorem, siue lacrymam, picis generatiua. Et iterum de pino in Germania gignitur lacryma, quæ dum fluit, calore, uel frigore indurescit, & gemmam facit. quam esse electrum, Isid. dicit. Sic lacryma compunctionis, dum mētem, & affectum accendit, generat picem, idest, glutinum dilectionis: & dum amor lacrymam emittit, ipsa anima amplius inflāmatur calore amoris diuini, & frigescit ab amore mundi: & sic solidatur, & firmatur, & vertitur lacryma amoris in gemmam patientiæ, & fortitudinis.

Item lacryma ueri pœnitentis animam a malis operibus refrenat, & in bonis operibus fœcundat. Cuius exēplum apparet in porro, cuius succus, ut (dicit ipse Dioscorides, & etiam Macer) valet contra uomitum sanguinis. Vnde hunc solum Hippocras dedisse dicitur cuidā sanguinē vomenti. Valet etiam contra sterilitatem, si a puellis sæpius comedatur. quasi ergo porri succus, est pœnitentis fletus: qui sanguinis nomitum, idest, peccati fluxum restringit, & sæpius a pœnitente fusus animam a bonis operibus sterilem ad eorum fœcunditatem reducit.

Diosco.

Omnia capitalia crimina, quibus mediantibus hypocritæ, cæteriq; mali homines cognoscuntur pluribus zizania exemplis exprimuntur. Cap. XXXV.

MAli homines assimilantur zizanijs. Primò per aspectum deceptiuum: quia zizania, idest, lolium, quæ est fœ. gñis in singulari, sed neutri, in plurali (ut dicit Isid.) inter triticum nascitur: nec qnandiu in herba est, a tritico plene discernitur. Et ideo decipit aspicientes, ut putetur esse triticum, cum sit lolium. Vnde ei assimilantur hypocritæ, qui inter bonos conuersantes, & bonitatis & sanctitatis speciem extrinsecus ostendentes, creduntur esse boni, cum sint mali. Vnde quandiu sic viuunt, zizania in herba similis tritico se ostendunt.

Secundo propter consortium infectiuum: q̃a zizania tritico mixta, aliquando ipsum suffocat, nisi ab eo, cautius separetur. Et similiter plerunque hypocritæ, in bonorum collegio incogniti commorantes, inficiunt quosdam simplices, & ad suas nequitias occulte seducendo, pertrahentes, spiritualiter eos suffocant.

Tertio, propter iudicij delectationem: q̃a eñ propter similitudinem, quā habere zizania cum tritico, uidetur, sępe, dum zizania euelli credit, triticum pro ea euellitur. est separatio prorogan da quandiu sunt ita similia, ut cognosci nō possint, & tpe messis zizania colliguntur, per fasciculos cōponuntur, & igni tradantur, triticū autem in horreum reconditur, vt hr̃ Matt. Ex quo habetur, ꝙ mali tolerantur quādiu sunt occulti, uel qnādiu extirpari nō p̃nt sine periculo tritici, i. sine scandalo bonorum, & dāno. Sed adueniente messe diuini iudicij, tune fiet uniuersalis separatio malorum a bonis, & ad modum zizaniorum mali alligabuntur fasciculis ad cōburendum igni, quia. s. igne gehennæ similes associabuntur similibus, ut eadem eos retineat pœna, quos similis tenuit culpa. Sed triticum, idest bonorum collegium recondetur in horreo cœli.

Mat. 13

Quartò propter effectum nociuum, Nā zizania habet uim acutā, quodāmodo uenenosam inflatiuā, & uetosam. unde ebrietatem inducit, mentem percutit, & caput lædit: panem, cui admiscetur, inficit. De quo, si quis comedat in magna quantitate, non solum eum grauiter lædit, sed etiā occidit. Igitur inquantū habet uim acutam, reprȩsentat uitiū auaritiæ, quia auari sunt ualde acuti ad decipiendum. Vñ Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Inquantum uero habet uim uenenosam, significat luxuriam, quę est venenum aspidum insatiabile, vt dicitur Deut. Inquantum uero habet uim uentosam, & inflatiuam, significat uanam gloriam, siue superbiā. Pro. Qui innititur mendacijs, hic pascit uentos. Inquantum uero ebrietatem inducit, significat uitium gulæ. Contra quod dicitur ad Eph. Nolite inebriari vino &c. Sed inquātum mentem lędit, & caput percutit, significat iram, quæ caput rationis perturbat, & claritatem mētis offuscat. Inquantum autem panem inficit, significat accidiam, quæ gustum animę lædit, & spiritualem panem uerbi, insipidum reddit. Sed inquātum grauiter lædit, & occidit, significat inuidiā, quæ inuidentem corporaliter & spiritualiter occidit, Iob. Paruulum occidit inuidia.

Ps. 51. Deut 32. Pro. 10. Iob. 5.

Mitis homo quo pacto in iniurijs sibi illatis agnoscatur similitudinibus uarijs explanatur. iracundus ligno spinoso assimilatur. Cap. XXXVI.

MAnsuetus non probatur, cui nulla iniuria dictā, uel facti irrogatur, Arbor. n. quę nullo uento flante agitatur, nō ꝓpea immobilis reputaẽ. Sicut nec lignum, ꝙ nō arderet absente igne, diceretẽ incōbustibile. Eodē modo non dēt hō māsuetus appellari dum nulla iniuria fit ei. Vñ Bern. dicit. Sunt quidā mites, dum nihil fit eis, uel dicitẽ, nisi ꝓ eorū arbitrio, Patebit aūt, q̃ lōge sunt à māsuetudine, si lenis oriaẽ occasio.

Item mitis homo, & deuotus, linguas maledicorum pungentium nō formidat. Cuius exemplum est: q̃a maluę succus oleo admixtus, tanquam uirtutis

virtutis esse dicitur. vt siquis eo perūctus fuerit, à puncturis apum, & aranearum & scorpionū, tutus fiat, sicut dicit Plinius. Malua.n.q̄ est herba mollis, mansuetudinem signat. Vnde maluæ succus, est mansuetudinis virtus: cui si admixtū fuerit deuotionis oleum, ita cor hominis liniendo corroborat, vt neq; apum, i. pungitiuorum, q̄ aculeos figunt, neq; aranearum. i. impostorum, quæ tela texunt, & venenum ferunt, neq; scorpionū. i. detractorū, q̄ retro pcutiūt pūcturas lin guarū formidet. Vnde Grego. dicit. Cū linguę deper trahentium, vel opprobria irrogantiū corrigi nequeunt, æquanimiter per nimia tollerādæ, nec obtrectationis sermo timendus est; ne dum peruersorū lingua metuit̄ recti nperis uia deserat̄.

Gre. su- per Eze ch.

Iracūdus autem homo similis est ligno spinoso, quod pungit amplectentem se. Nam licet homo amet omnes arbores, quæ sunt in horto suo, spinosas tamen declinat, & fugit ne lacerent eū. Sic licet omnes homines sunt amandi, famuliari tas tamen iracundorum declinanda est Prouer. Noli esse amicus homini iracundo.

Pro. 22.

Deiparæ Virginis mirum in modum corporis, animiq; dotes ac excellentiæ describuntur, quæ quam plurimis naturalibus cedri, cypressi, cinamomi, nardi, oliuæ, palmæ, platani, uirgæ, uitis, & denique balsami exemplis patefiunt. Cap. XXXVII.

Ecc. 24.

Maria, Mater Domini, assimilatur cedro, Eccle. Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Sunt enim duo genera cedrorum: quia sunt cedri, quę nascuntur in Libano, quæ sunt valde pceręq, & odoriferæ, quarum odor fugat serpētes, & interficit vermes. Libanus aūt, ubi nascūtur, candidatio interpretatur. Aliæ sunt cedri maritimæ, quæ sunt paruæ, sed fructuosæ, quarum poma cedrina triplicem habent substantiam.

Prima est calida, media temperata, ultima frigida. Per utràque cedrum Beata Maria significatur. Ipsa.n. instar primæ cedri fugat serpentes, i. dæmones; extinguit uermes, i. prauas cogitationes & reddit candidas mentes, similiter instar secundæ cedri fructum protulit bene dictū. s. Christum in quo fuerunt tres substantiæ, s. deitas, anima, & caro.

Prima, s. deitas, est ualde calida: quia omnium vitiorum consumptiua, & omnium sanctorum cordium inflammatiua, Hebr. Deus noster ignis consumens est. Media, s. anima, fuit valde temperata, quia omnes virtutes in ea suū medium tenuerunt, & illa nunquam declinauit ad aliquod extremum. Vltima scilicet caro, fuit frigida: quia fuit ab omni concupiscentia penitus aliena.

Heb. 12.

Item assimilatur cypresso. Eccle. Quasi cypressus in monte Sion. Nā cypressus dicit̄ esse arbor tota medicinalis. s. i cortice, folijs, & fructu. Quia quicquid in Virgine extitit, totū virtuosum, & medicinale fuit: & cortex. i. exterior conuersatio sancta: & folia, idest verba suauia: & fructus, idest opera utilia.

Ecc. 24.

Itē assimilat̄ cinamomo, Eccl. Sicut cinamomū aromatizans odorem dedi. Nam hęc planta est sicca calida, & aromatica. Ipsa enim Beata Virgo fuit sicca in carne per temperantiam, & parcitatem; calida in anima p feruorem, & charitatē, & aromatizās in utroq; per mūditiam, & puritatē.

Ecc. 24.

Item assimilatur nardo. Cant. Nardus mea dedit odorem suū: quod dicit Ecclesia de Beata Virgine. Quia nardus est herba modica, & calida, odorifera, & spicosa. Similiter Maria fuit modica per humilitatem, cum dixit: Ecce ancilla domini &c. calida per charitatem, odorifera per puritatem, & spicosa per fęcunditatem. Nam spica, quam producit ista nardus, fuit dominus Iesus Christus. Spica enim nardi, ut dicit Dioscorid. habet virtutē cōfortādi cerebrū, si narib' applicata.

Can. 1.

Luc. 1.

Item confortandi stomachum, quia ualet cōtra stomachi debilitatem.

Item confortat cor, quia ualet contra cordis defectum. In cerebro est sensus, in stomacho appetitus, sed in corde amoris affectus. Christus ergo quasi spica nardi sensum nostrum confortauit per fidem, appetitum excitauit per spem, affectum inflammauit per charitatem, docuit enim nos cognoscere diuina, appetere superna, diligere æterna, uel quia docuit nos in Deum, credere, de Deo confidere, & deum diligere.

Item nota, quod nardus siue spica eius masticata, humorem lignæ deficcat.

Item surditatem aurium sedat: & quia est incisiua, & diuisiua, usq; ad intima penetrat, unde & lapidem frangit. Et hoc competit Beatæ Mariæ, quę suo exemplo nos docuit. linguam cōtinere, aures Deo aperire, & gladio doloris animam penetrare. Siquidem ipsa pauca, & rōnabilia uerba dixit, aures Angelo diligenter aperuit, & tēpore passionis filij sui eius animam gladius doloris pertrāsiuit. In primo docuit nos humorē linguæ desiccare, i. lubricitatem loquacitatis refrenare. In secundo circa Dei verba aurium cordis surditatē fugare, ne forte dicatur nobis, Aures habēt, & nō audient. Sed in tertio docuit nos gladio verbi Dei, vel dolore contritionis animam perforare, ita, ut lapis, idest ut cordis duritia frangatur.

Ps. 134.

Item assimilatur oliuæ, secūdum illud Eccle. Quasi oliua speciosa in campis.

Ecc. 24.

Primo, quia oliua in arbore, siue ligno habet soliditatem. Nam lignum oliuæ est compactæ soliditatis, imputribilis puritatis, & in medulla multæ humorositatis. Nā Beata Virgo fuit cōpacta & solida in fide, imputribilis. & purissima in carne, & plena humore gratiæ in mente: secundum illud Luc. Aue gratia plena. &c.

Luc. 1.

Secundo, quia oliua habet in fronde uiriditatem. Nam folia oliuę semper uirent. Sic folia Mariæ semper fuerunt uiridia. i. uirtuosa. In omni enim, verbo suo vigor virtutis apparuit, siue uirtutis prudentiæ in inquirendo. sicut quādo dixit angelo, Quomodo fiet istud, &c. siue humilitatis in cōsentiendo, ut cum dixit, Ecce ancilla domini &c. siue deuotionis in laudādo, ut cum dixit, Magnificat anima mea dominum &c. siue dilectionis in conquerendo, ut cum dixit, Fili: quid fecisti nobis sic, siue pietatis in compaciendo, ut cum dixit, Vinum non habent &c.

Luc.

Luc. 2.

Tertio, quia oliua habet in flore suauitatem. Nam eius flores suauiter redolent. Flores Marię

fuerunt

fuerunt eius mores, qui odore honestatis plurimum redolebant. Nam tanta pollebat beata Maria morum honestate, ut solum in eius aspectu omnis ab aspiciente tentatio, sicut testatur Hieronymus fugaretur. Hiero.

Quarto, quia oliua habet in fructu unctuositatem. Et nota, quod oliuæ quanto sunt nigriores exterius, tanto & ipsæ sunt maturiores interius, & ad exprimendum ab eis oleum sunt aptiores. Similiter fructus, i. operationes Mariæ, quamuis extent exterius nigræ, idest per apparentiam humiles: tamen interius unctione deuotionis, & gratiæ erant plenæ. Unde Mariæ uirginis opera fuerunt nigra per humilitatem, unctuosa per pietatem.

Quinto, quia oliua in liquore habet utilitatem. Nam liquor oliuæ est oleum, cuius usus est multum utilis mortalibus. Nam oleum (ut dicit Isidorus) est in pabulum luminis, in medelam uulneris, & in refectionem esurientis. Nam in lucerna ponitur ad ignem nutriendum, languidis membris apponitur ad medelam, & cibis additur ad comedendum. Oleum, ergo oliuæ, est misericordia, & pietas Mariæ. Nam ipsa illuminat tenebrosus homines in Dei agnitione. Unde mater agnitionis uocatur. Ipsa languidos curat solidando in Dei timore. Nam timor domini expellit peccatum, quod est languor animæ. Unde etiam ipsa dicitur mater timoris. Isido. Ecc. 24.

Item ipsa etiam cibat, & nutrit sibi deuotos multiplici consolatione. Unde ipsa inuitat eos, dicens: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini. Pet. 14.

Itē Beata Maria assimilatur palmæ. Cant. Statura tua assimilata est palmæ. Primo, quia palma habet radicis profunditatem. Habet enim palma radicem in terra multum defixam. Sic Beata Maria habuit radicis profunditatem, i. cordis profundam humilitatem Luc. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Can. 7. Luc. 3.

Secundo, quia habet stipitis firmitatem. Est. n. truncus eius miræ & imputribilis firmitatis. Sic truncus Virginis idest corpus Virginis habuit impurribilem firmitatem, idest incorruptibilē uirginitatem: quia uirgo ante partum, uirgo in partu, & uirgo post partum.

Tertio, quia palma habet uiroris perpetuitatem. Nam diuturnis uestitur folijs sine ulla successione ea conseruans tempore hyemis, & æstatis. Similiter beata Maria uiorem fidei semper tenuit, & eam nunquam amisit: non solum tempore æstatis, i. prosperitatis: sed etiam tempore hyemis, idest aduersitatis, scilicet passionis, quando discipuli, & alij fideles eam perdiderunt.

Quarto, quia palma habet culminis sublimitatem, quia est arbor magnæ proceritatis, & altitudinis: sed cedri altitudinē nō pertingit, quia Beata Virgo licet magnam habuerit altitudinē meritorū, & ēt pmiorū, Unde Ecclesi. Ego in altissimis habitaui. non tñ sicut Christus: & ideo non peruenit ad altitudinem cedri, idest Christi: Ecclesia. Quasi palma exaltata sum in Cades. Eccl. 14. Eccl. 14.

Quinto, quia palma habet fructus suauitatē, scilicet dactili. Cuius fructus tanto dulcior, & sapidior esse probatur, quanto immediatius Solis radijs exponitur. Can. Ascēdā in palmā, & apprehendam fructus eius. Suauissimus autē fructus. Mariæ Virginis ille est de quo Elisabeth ei dixit. Benedictus fructus uentris tui. Iste fructus fuit dulcissimus, & sapidissimus: quia radijs Solis, i. diuinis splendoribus immediate coniunctus, imò ipse est splēdor gloriæ, & figura substāriæ diuinæ. Can. 7. Luc. 1.

Item beata Maria assimilatur platano, secundum illud Ecclesiastici: Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. Ecc. 24.

Primo, ratione dilatationis. Est enim arbor latitudine foliorum sic dicta, eo, quod parula, & ampla, & plana. Nam Platos Græci uocant planum, ut dicit Isidorus. Folia autem Mariæ, fuerunt eius uirtutes, quibus ornata fuit eius uita. Et hæc folia fuerunt patula per exemplum, & ampla per meritum. Et tñ plana, idest humilia per despectum: quia quantumcunq; esset gratia, & uirtutibus plena tamen semper se humiliabat, & despiciebat, ancillam Dei se uocans.

Secundo, ratione complexionis: quia platanus est arbor frigida, & sicca. Quia beata Maria fuit ab omni feruore auaritiæ frigida, & ab humore concupiscentia sicca: quia terrena toto corde despexit, & nihil in se concupiscentiæ habuit.

Tertio, ratione curationis. Nam folia platani ad curandum causas calidas, & humidas infirmitatis sunt ualde utilia, quia humorē desiccāt, & calorem temperant, reuma restringunt, & contra tumorem calidum oculorum iuuant. Nam folia Mariæ fuerunt non tantum eius exempla, sed ēt uerba, quæ quandoq; ardorem auaritiæ, temperant, sicut quando dicit in suo cantico: Esurientes impleuit, &c. quandoq; uero humorem luxuriæ desiccant sicut quando dixit Angelo: Quoniam uirum non cognosco, quandoq; uero fluxus reumatum, idest cogitationum coarctant: nam uelut reuma capitis ad inferiora fluens, est cogitatio mentis ad inferiora tendens, quam Beata Virgo suo uerbo, & exemplo ad superiora reuocat, & restringit, dicens: Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: in Deo non in mundo. Luc. 1. Luc. 1. Luc. 1.

Item contra tumorem, i. superbiam adiuuat, cum dicit: Fecit potentiam in brachio suo, &c.

Item B. Maria assimilatur uirgæ.

Primo rōne nominis: quia uirga dicitur a uirtute. Nam uirtus, quæ latet in radice, se prodit in uigore uirgæ. Unde Beata Virgo rectè uirgæ assimilatur, in qua omnis uirtutis perfectio reperitur. Eccl. In me omnis spes uitæ, & uirtutis. In eius ēt uigore, ac fructu refulsit omnis uirtus radicis. Radix. n. ex qua hæc uirga est producta, fuerunt Patriarchæ, in quibus quicquid gratiæ, & uirtutis fuit, totum in Beata Virgine eminētius apparuit. Unde in eius natiuitate cantat Ecclesia Euangelium beati Matthæi. In quo scribūtur geneaolgiæ Patriarcharū. Nota ēt quod in uirga inuenitur triplex uirtus, secundū, quod uirga cōponitur ex triplici substantia, s. cortice, ligno, & medulla. Mediante ergo medulla nutritur, mediante ligno sursum erigitur, & mediante cortice contra omnes exteriores iniurias defensatur: In beata igitur Virgine tanquā medulla nutriēs fuit eius interior Ecc. 14. Mat. 1.

Luc. 1. interior gratia, de qua Angelus dixit ei: Luc. Aue gratia plena. Sed lignum erigens, contemplatio Can. 3. assidua. Cant. Quæ est ista, quæ ascēdit, quasi virgula &c. Et nota, quod uirgula, ex quo ascendit, semper sursum tendit, & suam summitatem uersus cœlū dirigit: & quanto a terra recedit, & sursum tendit, tanto semper subtilior fit. Similiter Beata Virgo sursum tendebat intentione, & affectione. Vnde Odilio Cluni in quodam sermone: Vnum q̄ppe scimus pro certo, q̄ omnis Mariæ uita, & actio semper fuit in Domino.

Item summitatem, i. mētem ad cęlum dirigebat, s. in oratione, & contemplatione, & quanto a terra per despectionem recedebat, tanto subtilior in contemplando erat. Tanquam cortex de Can. 4. scusaus exterius, fuit in B. Virgine diligēs sui custodia: propter quam Cant. Vocatur ortus conclu Ps. 109. sus. Igitur ipsa fuit, ut virga virtuosa. de qua. Ps. Virgam uirtutis tuæ emittet Dominus ex Syon.

Secundo, assimilatur virgæ ratione germinis. Nascitur enim siue germinatur ex virga flos; & flos ipse de virga egrediens, virgam non uiolat, sed fœcundat. Virga enim non accipit fœcunditatis gratiam, nec germinandi potentiam ex aliqua seminis cōmixtione, sed solum a calore Solis, & cęlesti rore. Similiter ex uirga nostra. i. Virgine Beata egressus est flos, Christus, incarnādo, & nascēdo sine vteri eius aliqua violatione. Vnde sic est fœcundata, q̄ tamen non uiolata. Nā & ante partum virgo extitit, & post partum uirgo permansit. Neque enim ex materiali semine habuit generandi potentiam: sed ex rore cœlestis gratiæ, & ex Solis calore. i. Spiritussancti ope Luc. 1. re. Lu. Spiritussanctus superueniet in te, & uirIsa. 11. tus Altissimi obūbrabit tibi. Isa. Egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini.

Tertio, assimilatur virgæ rōne culminis. Vtuntur enim virga pręcipue, q̄ sunt positi in culmine dignitatis, uel alicuius officij, sicut reges, & dñi. Vnde nota, quod vsus uirgæ est ad quatuor.

Primo ad dominij ostensionē, & sic uirga utūtur reges, & principes, & hoc modo beata Maria dicitur uirga, quia data est nobis, tanquam domina, & regina. Et ideo. Maria interpretatur domi Ps. 44. natrix. Ps. Virga directionis, uirga regni tui.

Secundo ad defensionem, siue percussionē, & sic vtuntur virga bellatores. Et hoc modo Beata Virgo data est nobis ad percutiendum, & repel Nu. 24. lendum hostes spirituales, s. dęmones. Nu. Consurget virga de Israel, & percutiet Duces Moab.

Tertio ad regimen, & directionem, sicut utuntur pastores, Sic Deus per Beatam Virginem nos Mic. 5. dirigit, & ad pascua uitæ perducit. Mic. Pasce populum tuum in virga tua, vt sit uerbum patris ad filium, in uirga tua, idest in Virgine.

Quarto, ad sustentationē, sicut utuntur uirga, siue baculo infirmi, & debiles. Sic similiter ēt B. Ps. 22. Virgo data est ad fulcimentum. Ps. Virga tua, & bacul⁹ tuus ipsa me cōsolata sunt. Ipsa. n. est, ut virga ad expellendū dęmones. Ipsa quoq; est, ut baculus ad sustentandum mæstos, & debiles.

Item assimilatur viti.

Primò, in radice. Nā uitis, ut fructificet bonū liquorem, debet esse plantata, & radicata in loco vbi sit calor Solis, puritas aeris, & dulcedo humoris. Calor enim Solis, viti necessarius est: quia quanto directius, & diuturnius respicit Solem, tanto exhibet fructum dulciorem.

Item vitis dicitur diligere aerem purum, & clarum, & odire nebulosum.

Item dulcem, & non amaram diligit terram. Vnde in callibus bene altis Soli expositis, rōne dulcis humoris, & fortis caloris vineis locus aptus existit. In cuiusmodi loco hæc nostra uitis. i. Beata Virgo Maria habuit radicē cordis. s. in feruore charitatis, in nitore puritatis, & in dulcore benignitatis. Ipsa enim habuit feruorē charitatis in mente, nitorem puritatis in carne, & dulcorem benignitatis in conuersatione.

Secūdo fuit similis viti in stipite. Stipes enim, siue lignum uitis, inter arbores crescit multum. Vnde super domos, & arbores, & circa uillas circunduci potest. Sic Beata Virgo super omnes Sanctos, & Sanctas magis creuit in merito, & gratiæ Pro. 31. cumulo. Prouer. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tua autem supergressa eis uniuersas.

Tertio fuit similis uiti in palmite. Palmes. n. vitis, est natura flexibilis. Et illud, quod apprehēdit, quibusdā capreolis, quasi q̄busdam brachijs cōstringit, quorum adminiculo in alta se erigit, & a uentis, & a pluuijs tutus consistit. Sic ai[illegible] & B. Virginis fuit per fidem ad consentiendum flexibilis, cū dixit Angelo, Ecce ancilla domini &c. Luc. 1.

Item Christum filium suum non solum brachijs carnis dulciter strinxit, & tenuit, sed etiam brachijs animæ, scilicet intellectu per fidem, & affectu per charitatem, ita q̄ Christum nunquā dimisit. Cant. Tenui illum, nec dimittam. Vnde, Can. 3. nec uento persecutionis, nec pluuia tentationis ab eius fide, & dilectione recessit.

Quarto est similis uiti in frōde. Frōdes enim, siue folia uitis uulnera mundant, & ipsa mūdata sanant. Sunt igitur, sicut folia uitis, uerba Beatæ Virginis, quæ uulnera uitiorum mundant, & sanant. Nam, ut iam supra tactum, est mundare Luc. 1. uolens uulnus superbiæ, dixit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sed uulnus auaritiæ uolens curare, ait dicens: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit.

Item, ut mūdaret uulnus luxuriæ, dixit. Quoniam uirum non cognosco, & sic de alijs.

Quinto, fuit similis uiti in flore. In æstate. n. vitis flos, & odor florentis uitis, omne uenenosum expellit. Vnde fugiunt serpentes, dum uinea floret. Tanquam igitur flores uitis, fuerunt mores B. Mariæ, qui tanti odoris. i. tantæ honestatis fuerunt, q̄ oēs serpentes. i. uenenosas tentationes a cordibus aspicientium effugabant. Dicitur. n. q̄ eius facies tanta pudicitia, & sanctitate pollebat, ut quisquis eam tētatus aspiceret, mox omnis ab ipso tentatio fugaretur. Ecclesiastici: Ecc. 24. Ego quasi uitis fructificaui suauitatem odoris; & flores mei, fructus honoris, & honestatis.

Sexto, assimilatur uiti in liquore. Habetur. n. ex uite primo liquor aquæ, quia uite putata, & abscisa, exit a modum lachrymæ. Nam cū uitis uulneratur tēpore, ueris lachrymā de se emittit.

Fuit

Fuit aūt Beata Virgo in passione filij uulnerata, qn̄ suam ipsius animam gladius pertrāsiuit, & tunc lachrymas emisit,quæ tantæ fuerunt, quæ ad compassionē filiū suū inclinauerunt. Vñ ea ex compassione discipulo commendauit dicens in cruce: Fili ecce mater tua.

Ioā. 19.

Item ex uite habet liquor vini: qui cū sobrietate sumptus plus corpora omni liquore confortat, cor lætificat, morbos euacuat, & nutrimentū corpori præstat. Quæ oīa Beata Maria suis facit deuotis, qa cōfortat deficiētes, lætificat mœrentes, curat lāguētes, & nutrit deuotos & feruētes.

Item Beata Virgo Maria assimilatur balsamo Eccl. Sicut cinamomum, & balsamum, &c. sicut dicit glosa super illud Cant. Bottus Cypri, dilectus meus mihi, &c. Olim balsamum in Engadi nascebat, & instar uineæ colebatur s. in duobus regijs ortis, quorum maior uiginti iugerū erat. Sed sicut legitur in quadam historia, Cleopatra Regina illas uites in Aegyptum transtulit, & in quodam campo, iuxta septem fontes illas plantauit. In quorum fontiū uno uirgo, dum in Aegyptum fugeret, dicitur puerum balneasse. Vñ dicuntur illæ uites nō ferre fructum, nisi à Christianis solummodo excolantur. Sicut dicit glossa super uerbo præallegato, quod omnia, quę in balsamo sunt, uirtuosa sunt. Per lignum nāque intelligitur eius corpus uirginem, per corticem eius conuersatio exterior, per semen eius anima benedicta in terra munda. i. in carne uirginea seminata; per liquorem uero, qui dicitur opobalsamum, intelligitur eius filius præciosus, quæ omnia plena fuerunt cœlesti uirtute, & odore. Eccle. Quasi balsamum nō mixtum odor meus.

Ecc. 34.
Cant. 9.

1. Io. 2.

Martyrum excellentia, qualis martirisq́; perfectio, in uiris ac mulieribus Palma exemplis posse reperi asseritur. Cap. XXXVIII.

Martyres assimilantur Palmis. Primò ꝓpter signum: quia palma est signum uictoriæ. Est. n. arbor uictorialis sic dicta: quia manus uictorū se palmis ornabant, uel quia similis est in folijs palmæ manus. Vñ recte pertinent ad Martires, q̄ fuerunt gloriosissimi uictores. Apoc Palmæ in manib. eorum. Palmas ēt manuum suarū frequentissime & largissime ad pauperes extenderunt, sicut patet de beato Laurentio, & multis alijs. Prouer. manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Secundo ꝑp fructū, refert. n. palma suauissimos fructus, quos appellant dactylos sic dictos, quasi ad similitudinem digitorum manus hominis, qui sunt saporis dulcissimi, & purissimi. Vnde significant merita Martyrum, ex pugna uariorum tormentorum acquisita, de quibus in Psalm. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Manus ecclesiæ pugnantis fuerunt sancti Martires in quibus fuerunt diuersi digiti, idest diuersorum suppliciorum modi, quib. diuersas victorias, & gloriosas consecuti sunt coronas.

Tertio propter sexū, sunt. n. palmæ, & mares, & fœminæ, de quibus dicit Aristo. quod fœmina non fructificat sine masculo, nisi sit ita propinqua, ut mediante uento saltem odore masculi perfundatur. Quandoque uero ex coniunctis simul seminibus eorum masculus simul, & fœmina generantur, qui tandem sibi mutuo cohærentes, quasi ad modum retium miro naturæ artificio se connectunt. In hoc autem significatur, q ad martyrij palmam & gloriam, non tantum uiri sed etiam fœminæ peruenerunt. Sed tamen ipsæ fœminæ ad tantam fortitudinem, & constantiam minime peruenissent, nisi fragilitati fœmineæ uirilem, & masculinum animum coniunxissent, & sicut dicitur Macha. De illa sancta matre septem fratrum Machabeorū, quæ repleta sapientia, & fœmineæ cogitationi masculinum inserens animum, dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo &c.

Gal.

Rom. 8.

Misericordiæ uis, eiusq́; opera qualia esse debeant ex uarijs olei uirtutibus lucidè dignoscitur. Cap. XXXIX.

Misericordia assimilatur oleo triplicıter, nā primo assimilatur olei expressioni. Primo quidem, quia quanto oleum de torculari egreditur, & exprimitur citius, tāto iudicatur melius. Item tanto nobilius, quanto recentius, quia per uetustatem uitiatur, dicit Pli. In quib. duob. significatur, quòd opus misericordiæ. s. eleemosynæ, requirit celeritatem dationis. Tempore. n. indigentiæ tanto eleemosyna melior efficitur, quanto indigenti citius porrigitur, & quasi recens oleum, est acceleratum donum, sed quasi antiquum oleum, est diu detentum datum: uel illud quod datur frequentius postulatum, quod non ita iudicatur gratum, & acceptum

Plin.

Item secundo, ut idem Plin. dicit, melius in torcularib. oleum eliquatur si oliua prius aqua calida perfundatur. Ex quo accipit, quod in opere misericordiæ. s. in eleemosyna, debet præcedere affectuositas compassionis, quia quasi aqua calida est cordis compassio feruida, quæ tunc oliuæ. i. eleemosynæ cum magna compassione daf.

Item tertium, oleum tanto pinguius, & suauius est, quanto enim terrestreitate admiscet minus. Ex quo accipitur, quod in misericordię opere, siue eleemosyna, requirit puritas intētionis, ut non admisceat intentio terrena. s. ut non det eleemosyna intuitu alicuius terrenæ retributionis. Vnde eleemosyna, tanto est pinguior. i. cęlesti merito plenior, & Deo suauior, quanto est a terrena intentione remotior. Mat. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, qd faciat dextra tua. Nam per dextram celestis intētio, p sinistrā uero terrena significat intentio.

Matt. 5.

Secūdo assimilat eleemosyna olei effusioni, quia cum oleum effundit, quiete, & non cū sonitu cadit, sicut aqua, uel uinū, & hoc rōne acteæ lenitatis propter quam ēt omni liquori superfertur, & subesse alijs dedignat. In hoc aūt instruimur, quod opera misericordiæ. s. eleemosyna fieri debent non cum sonitu uanæ ostensionis, sed cum silentio humilis intentionis. Vnde Matt Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, Quod autem oleum superfertur omnibus

Matt. 5.

.Thi.4. bus liquotibus ostendit, qđ sicut dicit Apost. pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitę, quæ nunc est, & futuræ: quasi pietas, seu misericordia quandam potestatem, & excellentiam habeat in omnibus bonis, scilicet pręsentibus, & futuris. Vel tesetur hoc ad misericordias Dei: Ps. 144. quia miserationes eius super omnia opera eius.

Tertio, misericordia assimilatur olei operationi: habet enim oleum multiplicem operationē. Nam oleum contractos relaxat. Quasi contracti se iuuare non valentes sunt existentes in purgatorio: sed opera misericordiæ pro eis hic facta, eos relaxant, & liberant a pœna.

Item oleū apostemata dura mollificat. Quasi enim dura apostemata corda sunt in peccato indurata: quæ tamen assiduitate eleemosynarum emolliuntur, & ad pœnitentiam disponuntur.

Item oleum corpora lassa confortat: quia eleemosyna cōfortat corpus recipiētis, & animā dātis, & etiam impugnantis diaboli vires ꝓhibēt.

Item oleum purum ferrum politum a rubedine seruat. & si fuerit corruptū, & aquosum cū fece mixtum ipsum corrumpit, ut Plinius dicit. Similiter eleemosyna cū pura intētione facta, animæ munditiam conseruat. Vnde dominus dixit Luc. 2. iudæis Date eleemosynam, & ecce omnia mūda sunt vobis. Sed si fiat eleemosyna cum intentione corrupta, vel cum fece peccati: puta de rapina, vel simonia, vel huiusmodi: tunc amplius Aug. de uet. domi. fœdat, & corrumpit. Aug. De iustis laboribus facite eleemosynas. Non enim corrupturi estis iudicem Christum, vt non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere de fœnore, & usuris.

Varū mortis morientisq; effectus, per similitudines colloquintidæ scitissimè describuntur. Cap. XL.

MOrs hominis assimilatur colloquintidæ, q̄ est agrestis cucurbita.

Primo, ratione amaritudinis. Est enim hęc herba amara, imò quasi amarior omni herba. & simpliciter amarissima. Similiter mors est per sui memoriam amara diuiti, & auaro. Eccles. O mors, q̄ Eccl. 41. amara est memoria tua, huiusmodi diuiti.

Item est amarior per sui experientiam huiusmodi luxurioso, Ecclesiast. Inueni amariorem Eccl. 7. morte mulierem. Hęc mulier est voluptas carnis, quæ mortē amariorem reddit. Et si ducit hominē ad mortē gehēnæ, est amarior morte naturæ.

Item mors est amarissima propter consequentiā homini superbo, & impio, cui s. erit durius iudiciū, & terribilior occursus dęmonū, & ꝓfundior vorago penarū. Deut. Deuorabunt eos aues Deu. 32 morsu amarissimo Hic morsus, est mors, quæ partem tollit. s. animam, & partem in terram dimittit. s. cadauer, sicut mordet pomum. Ratione ergo amaritudinis maxime mors assimilatur colloquintidæ. Vnde Reg. Filij Prophetarum ꝓptet 4. Reg. 4 colloquintidas missas in ollam, cum gustassent, & cibum amarissimum inuenissent clamauerūt ad Eliseum, Mors in olla uir Dei.

Secundo ratione latitudinis: quia colloquintida, quasi ad modum uitis, iuxta terram ramos expandit. Vnde Reg. dicitur, ꝙ egressus est vnus 4. Reg. 4 in agrum, vt colligeret herbas agrestes, inuenitq; vite agrestem, & collegit ex ea colloquintidas. Rami colloquintidæ, sunt uires mortis, siue modi moriendi, quos ita super terram expandit, vt nullus eam effugere possit. Omnes enim morimur, & quasi aqua in terram, &c. 2. Reg. 14.

Tertio, ratione solitudinis, qa sicut dicit Diosc. si herba hæc inuenitur sola venenosa est, & mortifera, sicut cepę marinæ, sed cum multis inuenta, nō ita per omnia est nociua, eius aūt medulla in medicina est optima. Manifestū est aūt, ꝙ si hō moriens solus sine socio esset, ꝙ corporaliter malè moreretur, & multo magis male moritur, cuius mortem debita consortia non comitātur. Si enim mors sit sola, ut non comitetur eam, vel pura conscientia, uel vera pœnitentia, & aliæ ēt debita Ecclesiæ sacramenta, mors uertitur homini in deterius, quam uenenum, s. in æternum supplicium Sed si hæc morienti assistant, mortis malitiam mitigant, vt animam saltem non perdat. Colloquintidę autē medulla, est ipsius mortis memoria, seu meditatio intima, q̄ uiuenti homini plurimum est proficua. Eccles. Memorare Eccl. 7. nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Quarto mors hominis assimilatur colloquintidæ, ratione bonitatis, quia illa colloquintida est bona, & laudabilis quæ est alba, & cui sunt semina secundum Macrum, bene Inserta. Sed parum Macrū. est attendenda, quæ cū cōcutitur, multū sonat. Similiter mors est melior & laudabilior q̄ est albior, i. mundior & clarior. i. In qua ipse moriens purior, & mundior recedit, & cui semina bonorū operum sunt magis Inserta. Apo Opera enim il- Apoc. lorum sequuntur illos, illorum autem mors, in quorum obitu, uel sepultura multæ campanę, vel uoces resonant, parum est attendenda: quia perijt memoria eorum cum sonitu.

Quinto ratione ualetudinis, & uirtutis: quia colloquintida valet ad multa. Nam ab amaritudine habet uirtutem dissoluendi, & consumendi; & subtilitate substantiæ diuidendi, & multas alias hēt uirtutes. Similiter ipsa mors dissoluit naturalem colligationem, s. animæ & corporis, & consumit corporalem perfectionem, siue fortitudinis, siue pulchritudinis, siue valetudinis.

Item diuidit, i. separat ab homine temporalē possessionem, siue possideat honores, siue delitias: omnia ab eo in morte diuiduntur, & separantur. Ps. Homo cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Ps. 48.

Mundo mortuos, & in humilitate fundatos, tribulationes minime formidare, Pini exemplo asseritur. Cap. XLI.

MOrtuus mūdo, & in humilitate fundatus, tribulationes & aduersitates non metuit, quia ei non nocent: cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus sub terra profundè coopertus, ēt si aqua sit mersus, in duritiē cōuertitur, & immunis à corruptione seruať. Sed si sup terrā ponif, & pluuiæ exponif, citò corrūpitur. Ille ergo est sub terra profundatus, qui est omnino mūdo mortuus,

mœstuus, quia mortui sub terra absconduntur. Apost. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita, &c. Talis est, qui corde, & profunde humilis, vt non curet esse abiectus. Talis, inquam, in quandam duritiam uersus, aquam tribulationis non timet quantūcunque sit in ipsa immersus, sed ab omni corruptione peccati manet penitus illæsus. Sed ille, qui super terram exaltari quærit, à pluuia tribulationis superueniente faciliter corrumpitur, & deficit. Et ideo Isa. cōsuluit, dicens: Ingredere petram, idest Christum, & abscondere in fossa humo, idest profunda humilitate, mundo mortere.

Col. 3.

Isa. 2.

Quemadmodum bona opera sint agenda, vt meritum pariant, ex quamplurimis tum seminis, tum etiam germinis, bonorumq; fructuum exemplis, & perfectionibus subtiliter edocetur. Cap XLII.

Opera bona non sunt ostendenda, sed potius occultanda. Nā semina, quæ non sunt operta humo, tollunt aues, & comedūt. Sic diabolus tollit bona opera. Luc. Aues cœli comederūt illud, scilicet semē, quod cecidit in uia. Greg. Deprædari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Isid. Occulta, quod agis, inquantū uales: quod ex toto non uales, sit in alo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione ulla temeritas. Notandū ēt, q̄ opera humilia tunc præcipuè efficiuntur utilia, qū sunt feruēter & affectuosè facta. Qđ apparet in seminibus milij. Nam milij semina, licet sint ualde minuta, & de se parum nutritiua, quia frigida sunt, & sicca, assata tamē, & igne calefacta, torsionē uentris sedant. Quasi ergo miliū assatum, & igne calefactum, est opus humile cum feruore, & deuotione factū: quod fugat torsionē uētris, quia expellit tristitiā, siue accidiā nostræ mentis. Item sunt hominum bona opera, uelut quædam plantarum germina.

Luc. 8.

Isid. de cōs. vi.

Primo rōne continentiæ, quia germen plantę multum calorem & humorē continet in se. Vnde secundum Isid. germen est prægnās, surculos à gignendo, uel à gerendo dictus. Cōtinet enim germen in se tria inuicem coniuncta: quia est in eo humor nutrimentalis, & humor seminalis, & uiget in eo calor naturalis. Quasi.n. humor nutrimentalis, est deuotio fidei: quia iustus ex fide uiuit. sicut planta, uel germē viuit ex nutrimento humoris. Sed quasi humor seminalis, est motus spei, quia ille, qui seminat, seminat in spe fructus, & alias semen non proijceret. Sed quasi calor naturalis, est charitas. Vbi ergo sunt ista tria, scilicet fidei vigor, spes præmij, feruor amoris, sequitur germinatio fœcunda boni operis. Vel nota, quod humor nutrimentalis, est lachryma pœnitentis, secundum illud Psal. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Humor aūt seminalis, est gratia, de qua Io. Semen ipsius in eo manet. i. gratia, ut exponit glosa, sed quasi calor naturalis, est charitas. Et ubi concurrunt ista tria, scilicet diuina gratia, compunctio lachrymosa, & charitas feruida copiosa, sequuntur & fœcunda pœnitentiæ germina.

Heb. 10

Psal. 41.

1. Ioā. 3

Secundo, opera bona sunt uelut plantarum germina rōne consequentiæ. Sunt enim in germinantibus pluta, sed successiue consequentia. Prima. n. est radix, ex qua erūpit ipsum germen; ex germine stipes, ex stipite flos, ex flore fructus. Radix ergo gratia, germen est uirtus præcipuè charitatis, stipes est intētio finis, flos actus, fructus meritū operis. Igitur ex radice gratię, procedunt germina uirtutum, & ex germine charitatis procedit stipes rectæ intentionis, & ex rectitudine intentionis procedit flos, idest puritas & suauitas operis, & ex opere puro prouenit mercedis pulchritudo. Eccl. Operamini opus uim ante tempus, & dabit uobis mercedem uestram in tempore suo.

Tertio, rōne perseuerantię, & continuitatis, & profectus bene operādi qui est ex gratia Dei. Nā calor cœlestis penetrans ad medullam radicis, partes liquidiores, & unctuosiores, & puriores, superius ad se trahit, easq; coagulat, & cōiungit, & coagulatas per terræ poros inducit, & in substātiā germinum eas conuertere non desistit. Similiter gratia cęlestis penetrans ad medullam cordis, cogitationes, & affectiones liquidiores, i. magis cōpūctas ad flendū, & unctuosiores, i. magis deuotas ad inflāmandum, & puriores ad exequendū, trahit superius ad Deū, & coagulat, & coniūgit eas coagulo & uinculo charitatis, cū disponit hō suas bonas cogitationes, siue affectiones implere p̄p amorē Dei, & utilitatem proximi; & sic eas per poros terræ, i. per sensus, uel mēbra corporis inducit, & in substātiā germinū nō desistit cōuertere, dū eas ope pficere psecuerāter nō desinit. Nā, q̄a non cessat attractionis humoris cōtinuatio in radice non cessat augmentum in germine, quousq; ad debitū perueniat, i. ad perfectam quierem beatitudinis æternæ.

Quarto, ratione redundantiæ. Nā confortato calore in medulla incluso, radicis humorē attrahit necessarium sibi radix ex uirtute ipsius caloris, Quod autem de humore necessariū non existit, a se exterius repellit: quod aūt ex calore incluso sursum leuatur, in materiā germinis trāsmittitur. Sic ex calore charitatis incluso ī corde, homo de bonis, quæ habet humorē. i. nutrimentum corporis sibi necessarium sumit: quod uero necessarium non est, sed superfluū, ad nutritiones exteriorum germinum. i. pauperum per pias eleemosynas mittit: quod pertinet ad redundantiam pietatis, & charitatis. De qua dicitur Luc. Quod superest, date eleemosynam.

Luc. 10.

Quinto rōne custodię: q̄a germen primo emittit frondes mutuo se nectentes, quod natura facit innati caloris ad continuationem, germinis. Nā cū tenera sit eius substātia, ab aere frigido facile læditur, nisi tutela frōdiū muniretur. Aliter aūt non solum à frigore, sed a grandine, & a uēto, & a noxio rore siccaretur faciliter. Sic germē boni operis uastaretur faciliter, siue a frigore accidiæ, siue à grandine superbiæ, siue à uento uanę glorię, siue à noxio rore fraudis, & deceptionis diabolicę, nisi debitis circunstātis undiq; uestiretur, & cautelis & custodijs vndiq; muniref.

Sexto, ratione efficaciæ. Nam quanuis germē sit modica quantitatis, est tamē maximę uirtu-

tis:nam uirtus radicis transit in substātiam germinis, & ideo herbæ quandiu sunt in germine, & viget in eis humor transfusus a radice: maxime conueniunt medicinæ. Similiter quamuis opera, quæ sancti viri faciunt, videantur eis modica propter humilitatem, tamen maximæ virtutis sunt apud alios per exēplum, & apud Deum per meritum: nam virtus radicis, idest charitatis, de qua dicit Aposto. In charitate radicati, & fundati; transit in substantiam germinis. i. in soliditatem, & bonitatem operis. Et propter hoc, huiusmodi opera, quandiu manet in ipsis humor deuotionis & affectionis, transfusus. i. à radice charitatis, medicinalia fiunt: non solum ipsi operāti; quem perungunt, sed etiam peccatori intuenti, quem ad iustitiam prouocant.

Eph. 5.

Item opera bona assimilātur fructibus bonis.

Primò, ratione generationis; generatur enim fructus ex humore arboris, & calore Solis: & generatur fructus bonus ex nobiliore humore, qui fit in arbore. Similiter opera bona ex timore, & amore generantur: nam timor ad bene operādū sollicitat Eccle. Qui timet Deum, faciet bona Et præcipue timor reuerentiæ, siue filialis, quia iste est nobilior timor q̄ possit esse in homine. Amor vero ad bene operandum fructificat, ita vt nunquam sit ociosus, sicut Grego. dicit.

Ecc. 15.

Secundo, ratione defensionis quia fructus generatus cooperculo foliorū defenditur, Hoc cooperculum est humilitas, quæ bonorum operum fructus interdum abscondendo conseruat, propter quod dominus dicit. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Nota etiam q̄ fructus omnes generaliter in loco sicco melius conseruantur, & in humido citius corrumpuntur. Similiter in humido i. in mollitie delitiarum bona opera corrumpuntur, dum homines in delitijs resoluuntur, & carnales efficiuntur: in sicco vero abstinentiæ melius conseruantur.

Mat. 5.

Tertio, ratione maturationis. maturatio enim fructus à calore est, nam calore exteriore interiorem confortante, & humorem terreum dissoluēte, & digerente fructus crudi fiunt maturi. Sic calor amoris interior animæ confortatus ab exteriori calore, uel alicuius verbi auditi, uel alicuius exemplis visi, vel alicuius huiusmodi taliū, dissoluto, siue expulso timore, vel amore terreno, producit fructus operum ad maturitatē. i. ad complemētum. Et nota, q̄ illi fructus citius maturescunt, qui altius in ramorum summitatibus crescunt, eo, quod radijs Solis directius se opponunt. Sūmitates. n. ramorum, sunt affectiones cōtemplatiuorum, qui quanto solis calore. i. Christi amore directius accēduntur, tāto bona opera solicitius & perfectius operantur. Item nota, q̄ signum maturitatis fructuum est mutatio coloris viridis in pallidū, vel rubeū, & mutatio saporis īsipidi, vel amari in dulcē, & gustui suauē. Ipse ēt tactus discernit aliqū inter fructus, & illum iudicat maturū, quē digitis cōpressum cedere inuenit, & q̄ mollem se esse ostendit ut dicit Isaac in dictis particularibus. Ex quibus colligitur, q̄ illi fructus maturi sunt. i. opera cōpleta, & perfecta

Isaac.

quę sunt pallida. i. cū timore facta. Iob. Verebar ola opa mea. Itē quę sunt rubea, i. cū amoris feruore. Itē, quę sunt sapida, & dulcia, i. cū deuotione, & delectatione, nō cū accidia, & aggrauatione. Itē quæ sunt mitia, siue mollia. i. cū mansuetudine facta Eccl. In māsuetudine opa tua perfice. Et nota (vt dicit Isaac ibidē) q̄ fructus dulces sunt in quatuor qualitatibus alios excedentes. Sunt. n. tēperatiores, calidiores, suauiores, & nutribiliores. Ex q̄bus collige: q̄ opa nostra tanto sunt Deo dulciora quāto sunt magis temperata p discretionem, calida per dilectionē, suauia p deuotionē, & nutribilia per cōfortationē.

Iob.

Eccl. 3.

Quarto, opa bona assimilant fructibus rōne multiplicationis. nā quędā plātę paucos, quædā uero multos fructus faciunt. Et ista ēt multitudo diuersificat: q̄a quædā fructificant tm̄ semel in anno, quædā uero pluries, sed nō maturātur fructus ultimi, sed remanent crudi, eo, quod uicinitate frigoris hyemalis calor ad digerendum non sufficit. Vnde semel fructificare perfecte magis utile est, & consonum plus naturæ.

Ita quædā arbores sunt fertiles oī anno p multa tēpora, p p abundantiā caloris, & vnctuosi humoris, sicut ficus. Et quædā fructificant uno & quiescunt alio, vt oliuæ. Cuius rō ēst, q̄a in anno quietis pristinū humorē perditum reparant, quē in anno fructificationis perdiderunt, & sic ad fructificandū se renouant, ut tpe quietis, & suæ refectionis multos producant ramos, & folia, licet modicū fructum. Quod ergo quędā plātæ paucos, quædā multos fructus faciūt: signat, qđ q̄dā hoies multa bona opera faciunt, & multa merita acquirunt: quidā uero pauca. quod vero quędam pluries in anno, sed imperfectiores, quædā uero semel in anno tm̄, sed perfectiores fructus producūt: signat, q̄ melius est facere opa pauciora, sed perfectiora, quàm plura, & defectiua, pręcipue si defectus sit in fine operis, sicut est in fructibus ultimis, qui nō maturant. Qđ autē quædā aliquo tpe fructificant, & aliquo tēpore quiescūt a fructificatione; signat, quod quies, & intermissio laboris cōtinui, nec nō recreatio moderata ab operibus pręcipuę exterioribus, est utilis & necessaria, sed qđ plantę ēt tempore quo quiescunt a fructu, non sunt p pea oīno ociosę, quia pducūt ramos, & folia; significat, q̄ requies sanctorū ab exterioribus & corporalibus operibus non est p p hoc ociosa a spūalibus operibus, uacat igitur in eorum operibus corpus, sed non est animus ociosus. Vnde Senec. dicit, Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiē dato, sed ipsa requies plena sit sapientia & bonis cogitationibus.

Sen.

Itē quædā arbores sunt in iuuētute fœcūdiores, eo, q̄ plus abundāt in caliditate, & siccitate. Quędā uero sūt magis fęcūdę in senectute, quā in iuuētute: q̄a dū in iuuentute nimis abundāt in humiditate, calor naturalis nō pōt eā digerere, sed in senectute minorata humiditate, fit bene digestibilis per calorē, & hoc in amygdalis, & piris patet, sicut exēplificat Aris. Sic & quidā homines ad literā in iuuenili ætate meliores sunt, & bona opera plura faciūt, quàm in senectute:

quidam

quidam uero è conuerso. Vel in iuuentute i. in principio conuersionis, quidam feruentiores, & in bonis operibus solicitiores sunt quam in senectute, i. in progressu, & consummatione: quidam autem, è conuerso, quia in principio debiliores, in fine uero fortiores sũt. Itẽ nota, ꝙ una planta iuuat aliã ad fructificandum si sit ei uicina, sicut syluestres, ut dicit Arist. iuuant ortẽses, si eis ex opposito complantẽtur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, si plantentur cum eis, eo quod abundant in calore, naturæ oliuarũ cõuenientẽ. Ex hoc aũtẽ instruimur, qđ unus homo debet iuuare alium sibi proximum in bene operando, quod utile est consociare, & uicinare se bonis, siue uiris spiritualibus, & contemplatiuis, qui designantur per arbores syluestres, siue actiuis qui designantur in malogranatis. Itẽ dicit Arist. ꝙ arbores, quæ fructificãt omni anno, fiunt cito senes, & quæ nimium faciũt fructum cito desiccantur, eo ꝙ humor, qui deberet nutrire plantam, transit in fructum. In quo ostenditur, quod nimia exercitatio & lassitudo in exterioribus laboribus, est aliquando causa debilitatis, non tantum corporis, sed spiritus, & quandoque inducit accidiam, quæ desiccat humiditatem deuotionis æternæ.

Arist. de veg.

Quantũ pœnitentiæ opera ritè confecta proficiant per arborum fructuum, præcipuéq; oliuarum, similitudine perspicue declaratur. Cap. XLIII.

OPera pœnitentium assimilantur fructibus arborum. Primo, quo ad fructuum productionem. Producuntur. n. & nascũtur fructus ex arboribus quibusdam retinaculis alligati, & huiusmodi retinaculo mediante fructus natus arbori adhæret, sicut fœtus per umbilicũ cum matrice se tenet: & hoc retinaculum primo est debile, & laxum, unde tunc de facili fructus excutit̃ si fortiores uenti impulsu feriatur: sed paulatim calore humorẽ desiccante, retinaculum primò debile induratur. Vñ tunc fructus de facili non uincitur. Hoc retinaculum, quo mediante fructus. i. meritum boni operis, ab arbore. i. a pœnitente retinetur, est amor charitatis sine quo nec meritum opus agitur, nec ẽt sacri operis meritũ retinetur: Vnde charitate perdita oĩa cũ ea perduntur præteritum operũ merita. Hoc ergo amoris retinaculum in principio pñiæ adhuc est laxum, & debile, quia scilicet imperfectum: quia timorem seruilem habet admixtum, & ideo a uento fortioris tentationis nouitij pœnitentiæ, & religionis faciliter frangitur. Et ideo consanguineis, uel occasionibus peccatorum, seu tentationum nõ sunt faciliter exponendi, sed diligenter custodiendi. postmodum aũt calore charitatis proficiente, & humorem, i. timoris mollitiem desiccante, i. depellente (etenim perfecta charitas foras mittit timorẽ) fortificant̃, & solidãtur.

Secundo, quo ad fructuum colorationem. Sũt enim fructus diuersorum colorum, s. quidã albi, quidã nigri, quidam rubei. Nã secundum Arist. ex humore frigido terrestri, & melãcolico, nigrescunt, ex humido & frigido albescunt, ex calido rubescunt, ut dicit Albumasar, Talia debẽt esse opera pœnitentium, s. nigra per tristitiæ obscuritatem, alba per conscientię puritatem, rubea per caritatis feruiditatem. Vel fructus albi sunt opera innocentium, nigra uero opera peccantium, rubea opera pœnitentium, qui de culpa perpetrata erubescunt.

Arist. de veg.

Tertio quo ad fructuum nutritionem: licet enim gñaliter dicat Galenus, ꝙ herbę, & fruct⁹ parum nutriunt, tñ specialiter quidam sunt fructus, qui minus nutriunt, quàm alij. Nã quemadmodum experiẽtia docet, & auctores tradũt, plantæ aromaticæ, siue medicinales, ad uescẽdũ sunt minus delectabiles, & ad digerendum fructibus alijs duriores, & hoc propter uehementẽ coagulationem per calorem agentem in humiditatem. Vnde secundum Arist. fructus tales nõ sunt multum nutribiles. Vnde ẽt dicit Albumasar, ꝙ planta quanto magis est medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, sunt pniæ partes, scilicet contritio, confessio, & satisfactio, quibus animarum nostrarum morbi curantur. horum fructus, s. opera, & præcipue satisfactionis, non sunt delectabilia, neq; facilia, sed dura, & difficilia ad faciendũ. Vñ plus ordinantur in peccatore ad tollendum morbi effectum, idest peccati reatum, i. ad satisfactionem debiti, quàm nutrimentum, uel augmentum meriti.

Galen.

Quarto, quo ad saporis mutationem. Nã aliquãdo fructus primo sunt pontici, vel amari, & postea efficiuntur dulces, quod est ꝑpter humoris primo attracti grossitiem, & terrestreitatem, quam ꝑꝑ indigestionem nõ possit habere dulcedinem. Sed tꝑe procedente, confortato calore, & augmentato humore digeritur, & in dulcedinẽ conuertitur. Vñ, & iterum Aristoteles dicit, ꝙ amarum, & acerbum missum in ignẽ, dulcescit, sicut patet in piris acerbis in aqua elixatis. Aliqñ vero fructus primò sunt dulces, & postea efficiuntur amari, uel pontici ꝑꝑ nimiã adustionẽ superuenientem, sicut sunt mirabolani. Cuius causa est (vt Philoso. dicit) magna raritas fructus. Vñ hora digestionis cũ meatus sint magni subintrat calor sufficiens, & humorẽ digerit, & dulcẽ efficit, sed post calor humorẽ consumit & siccitatem inducit, & sic poros constringit, ut calor, uel humor ad fructum peruenire nõ possit, & sic iterũ fructum in ponticitatẽ conuertit ꝑꝑ dñium siccitatis. Sed tandem calor innatus uigoratur, & ad locum fructus eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditatem uincit, & immensam caliditatem, & siccitatem inducit, & sic fructus in amaritudinem uertit.

Primis igit̃ fructibus. q primo sunt amari, postea dulces assimilant̃ oꝑa pniũm, quę incipiũt ab amaritudine luctus, & terminant̃ in dulcedinẽ gaudij, sc̄d m illud Mat. Beati q lugẽt qm̄ ipsi cõsolabunt̃. Itẽ tales sũt dolores, uel labores patientium, q primo hñt amaritudinẽ pœnæ, sed pariunt ultimo prẹmium glorię. Io. Tristitia uestra uertetur in gaudiũ, & hoc totũ est ex uirtute caloris. i. diuini amoris. Illis aũt fructibus, q̃ primo sunt dulces, & postea amari, assimilantur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, hñt

Mat 5.

Ioã. 16

dulcedinem miseræ delectationis: sed post factū inducunt amaritudinem conscientiæ, vel sequē tis punitionis.

Item assimilanť talibus fructibus consolationes gaudentium, & prosperantium in mundo: q̄ licet nunc dulces sint, postea tamen ad infernalem amaritudinē perducunt, sicut patet Luc. de diuite epulone. Et hoc totum contingit, vel propter constrictionem auaritiæ, uel propter nimiā intensionem concupiscentiæ.

Luc. 16.

Item pœnitentiæ opera, si debito modo fiant, sunt valde proficua. Cuius exemplū apparet in oliuis. Nam sicut dicit Isaac, oliuæ cū sint rubeę, non bene maturæ, si cum aceto, vel aqua salsa fuerint præparatæ, sunt comestæ, ualde conforta tiuæ, constrictiuæ, & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendū duræ. Similiter pœnitentiū opera, si sint rubea per charitatis feruorem, nondū ma tura. i. non diu dilata, vel tardata, & fuerint p̄pa rata cum aceto compunctionis, & lachrymarum salsedine, quę sunt ut aqua salsa, ēt si talia opera videantur ad faciendum dura. i. difficilia, sunt tamen valde vtilia, quia confortant ad faciendum bona, restringunt, ut non fiant mala, & excitant appetitum ad habendum cœlestia.

De uarijs fructuum figuris præcipueq; piramidalis, cui proficientium, opera multis exemplis comparantur. Cap. XLIIII.

Opera proficientiū in uita spirituali assimilā tur fructib. habentib. pyramidalem figurā. Inueniuntur. n. fructus diuersarum figurarum. Non quidam fructus sunt pyramidati, quidam rotundati, quidam angulati. Piramidales fructus duorum sunt modorū quidā pyramidati ex una parte tantum. s. ex parte inferiori, quidā ex utra que parte habent conum, & in medio dilatantur. Nam si pori plātæ in principio humoris, ampli & rari fuerint, sed postea frigiditate, aut sicci tate constringunť, fructus & folia ingrossabūtur superius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur: si uero uirtute caloris, & raritate humoris superior particula leuatur, & ex parte inferiori caliditate existente, humor in medio diffundi tur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in utraque extremitate in conum ducuntur, & subtiliantur, & sic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & superius dilatantur, assimilantur opera gradatim proficientium, quæ quidem in principio sunt gracilia. i debiliter incępta, sed postea usque in finem crescunt, & dilatantur proficiendo. Gregor. Nemo repente fit summus, sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, ut ad maiora perueniat.

Grego.

Secundis autem fructibus, qui ex utraque parte pyramidantur, & in medio tantummodo dilatantur, assimilantur opera quorundam, quæ tā in principio, quam in fine sunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio uisa sint dilatari, & prosperari.

Quidam uero fructus sunt, qui rotundam habent figuram propter æqualem materiā humoris, & æqualem actionem uirtutis & caloris, per quam medio partes extenduntur æqualiter, & a medio usque ad circumferentiam uniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem, & uniformitatem extensionis undique, competit operibus iustitiæ quæ exigit, ut omnibus sine personarum acceptione æqualiter, & uniformiter reddatur, quod suum est unicuiq;. Et dico æqualiter non secundū æqualitatē quātitatis, sed proportionis. Alij aūt fructus sunt, q̄ angulares sunt ex contraria cā. i. propter inęqualem extensionem materię. Et ideo significāt opera iniustitiæ, quæ. s. inæqualiter fiunt, & cum p̄sonarum acceptione. Et hæc opera hominē non proficere, sed potius deficere faciunt. Vnde Dauid petebat, & dicebat: Non dominetur mei omnis iniustitia.

Ps. 118.

Contemplantium in contemplationeq; perseuerantium perfectiones, & dona ex uarijs fructuum maturorum effectibus claris similitudinibus cognoscuntur. Cap. XLV.

Opera contemplantium, & perseuerantiū assimilanť fructibus maturis. Dicit. n. Aristoteles, q̄ in terra montuosa, quia dulcis est, & dulcē continet humorem, fructus citius maturanť, & sapidiores, & salubriores inueniuntur. Hęc ergo terra montuosa, est uita contemplatiua, quæ montuosa dicitur, propter ascendendi difficultatem, & propter cęlestium ueritatem, & propter quietus securitatem. ibi quoq; reperitur humor dulcis internæ consolationis. Vnde & fructus. i. opera contemplantium, citius maturescunt. i. citius complentur, propter charitatis calorem, quę facit opus accelerare, & consumare.

Arist. de ueg.

Item magis sapiunt: quia super in consolationibus admiscentur. Sunt ēt huiusmodi fructus, idest opera saniora, q̄a magis a uitiis remota. Et nota, q̄ maturatione fructuum habet principaliter planta a calore igneo naturali, & interiori, & ēt ab aere cooperāte exterius. Nam sicut dicit Philosophus, planta habet tres vires, q̄a a terra habet fixionē, ab aqua coadunationem, ab igne cōsolidationē, & partiū terminationē, fructuum completionē, & maturationē, & hoc p̄p aeris cooperationē. Sic simili ēt mō, anima habet fixionem. i. firmitatē in Deo a terra. i a fide: q̄a sicut terra est immobilis, & alijs quietē, & stabilitatē tribuit, & cōcedit, sic ēt ueritas fidei, & in se manet immobilis, & animā stabilem reficit. Vnde Dionysius dicit, q̄ fides est p̄fecta credentium stabilitas, quæ eos stabilit in ueritate. Sed coadunationē habet ab aqua i. a spe, quia sicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina spes debet recolligi, & collocari in Deo. Ps. Sperate i domino omnis cōgregatio populi. Sed soliditatem patientiæ habet ab igne, & aere, idest ab amore Dei, & proximi: quia charitas patiens est. Nam quasi calor ignis interior est amor Dei i. diuinus, sed ut calor aeris exterior est dilectio, & amor proximi. Similiter a charitate, tam Dei, quam proximi, est p̄seuerātia boni

Arist. de ueg.

Dio. de di. no.

Psal. 71.

1. Cor. 13.

boni operis, scilicet vsque ad impletionem maturitatis, idest, vsq; ad complementum finis.

Ex fructuum situationibus, similitudinibusq; diuersis ac varia docentium opera magis minusve perfecta existant, cognoscitur. Cap. XLVI.

Opera docentium assimilantur situationibus fructuum in arbore. fructus.n. diuersis arboribus hñt diuersam situationem, siue positionē: quia vt dicit Arist. quędā arbores sunt, quę producunt fructus super folia, & hoc accidit per fortitudinē fructus, & indigentiam solaris caloris humorem digerentis. Quidam vero hñt fructus sub folijs, & hoc propter debilitatem fructus ne calore nimio, vel frigore corrumpatur. Quędam vero aliæ sunt, quæ hñt fructus ad stipitē suspensos, quod accidit propter insufficientiam humoris, & caloris, ipsum ad extremitates expellere non ualētis. Illi ergo hñt fructus super folia, qui plus curant factis ostendere, quā uerbis docere. Vñ superat in eis cura faciendi, studiū loquēdi; & hæc est sapientis doctoris proprietas. Vnde Greg. Nazian. dicit. Ille uidetur mihi sapiēs, qui de virtutibus animæ pauca quidem cōmonet, & proloquitur, plura aūt in suis factis, atq; operib' operatur, & ostendit, & fidē nerbi in operū suorum astipulatione cōfirmat. Clara est illa sapientia, non quæ in uerbis uolat, sed in uirtutibus constat. Illi vero hñt fructus sub foliis, quorum verba superant facta. Si quidē in foliis uerba, in fructibus opera designantur. De talibus antē dicit Bern. q̄ monstruosa res est, lingua magniloqua, & manus ociosa. Illi aūt hñt fructus in stipite sine folijs, qui hñt opera sine verbis, s. qui faciunt, & non dīt. Vel nota, q̄ Illi sunt spiritu fortes, qui non indigent propter timorem uanæ gloriæ abscondere opera sua, & isti sunt fructus, qui non sunt sub folijs, nel inter ramos abscondītī, sed super folia, i. in manifesto. Illi vero qui sunt debilioris virtutis, & timent ne eorū opera uel frigore persecutionis inuidorū, uel fauoris & gloriæ proprię calore, corrumpantur, abscōdunt ea, & isti sunt fructus sub folijs, uel ad stipitem absconditi.

Atis. de plant. — Grego. Naz. — Bern.

Orandi modus, orationisq; perfectio ex quam plurimis guttæ, rutæ, ac thuris similitudinibus breuissime explanatur. Cap. XLVII.

Oratio assimilatur guttæ.

Primò, ratione natiuitatis. Est enim gutta lacryma cuiusdam arboris, siue herbæ, cuius ramusculi diebus æstiuis ab incolis inciduntur, & lacrymantur: quę egreditur, gutta, siue armoniacum appellatur. Ista ergo gutta arboris est lacryma orationis, siue oratio lacrymantis, quæ produci debet æstiuo tempore, i. in cordis feruore. Et Iuste uocatur armoniacum: quia in oratione vocali debet esse quædam armonia, idest quędā consonantia, & concordia, i. cordis & uocis, per attentionem, prout dicit Aug. Hymnis, & Psalmis cum oratis ad Deum, hoc versetur in corde quod profertur in ore.

Augu. Reg.

Item consonantia uocis, & manus, per operationem scilicet: ut cū aliquis orat Deum voce, studeat ipsum ēt munere placare, idest, eleemosynæ largitione, uel bono opere. Et hinc est, qd orantes manus etiam leuant ad cœlum. Sic ergo in eo, quod gutta est lacryma arboris, signat, q̄ oratio debet esse lacrymosa. Vnde August. Plerunque hoc negotium, scilicet orationis, plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quam affatu.

Item in eo, q̄ gutta egreditur in calido tēpore æstatis, signat q̄ debet esse affectuosa, & feruida. Nā feruidus affectus orantis, est quasi thus redolens in diebus ęstatis. Sed ratio. eo nomine, quia uocatur armoniacum, significat, quod debet esse attenta, & operosa. Et ideo Cassiod. Ipsa est suauissima virtus armoniæ, quando vox cognoscitur operibus consonare. Nam si hæres discrepabili sibi varietate dissentiant, nequaquā possunt psalmodiæ efficere cantilenam; nec ad aures Domini ueniet, quòd se mutua contrarietate confundit.

Secundò, ratione puritatis: quia illa gutta est nobilior, quæ est purior, & fęculentiæ impermixtior, & quæ in pinguedine & candore thuri est similior. Sed Diosc. & Plinius dicunt, quod illa est melior, quæ habet odorem castorio similem, & sub amarum saporem. Similiter oratio tanto melior est, quanto purior, & fœculentiæ peccati impermixtior. Vnde August. Orationis purę magna est uirtus, & velut fidelis nuncius mandatum peragit, & penetrat, quę non puenit. Et in uitis patrum dicitur, q̄ oratio si munda & casta fuerit, cœlos penetrans, vacua non redibit.

Item illa est melior', quæ pinguior est, i. deuotior, & quæ candidior, i. cum mundiori intentione. Debet enim esse non tātum puritas, In orantis affectione, sed etiam candor mūditię in eius intentione. Vel puritas debet esse in affectu, & candor, idest claritas fidei in intellectu. Iac. Postulet in fide, nihil hæsitans.

Itē illa est melior, quæ odore castorij, & amaræ compunctionis est plenior. Nā compunctio, licet oranti uideatur amara, tñ Deo est odorifera. Vnde Beatus Grego dicit, q̄ veraciter orare est: amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet esse puritas affectionis, pinguedo deuotionis, candor, idest claritas intētionis, & odor, idest amaritudo compunctionis.

Tertiò ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutem dissoluendi, necnon relaxandi, ut dicitur in Platone, & inflationes sedandi. Similiter lacrymosa, & deuota oratio dissoluit peccati uincula, relaxat debita, & sedat tumida, quia expellit tumorem superbiæ. Vñ & glosa dicit super illud, Myrrha, & gutta, &c quòd gutta est humilitas, quæ ad modum guttæ expellit omnes inflationes superbiæ: quod maxime facit humilitas in oratione, quia sicut dicit Hugo de Sācto Victore. Oratio est piæ mentis, & humilis cōuersio, fide, spe, & charitate subnixa.

Item oratio assimilatur rutæ.

Primò ratione cōplexionis. Est enim ruta na-

Angu. Diosc. — Eccl. 8. — Cass. in Ps. 100. — Ang. in Psal. — Iac. 1. — Hugo.

turæ feruentissimę, & plus agrestis, quàm domestica. Vnde dicit Plinius, quod habet uirtutē muscatę, calidam, & siccam. Sic oratio, oportet quod sit feruida per deuotionem, vt mentem calefaciat, & inflammet ad dilectionē, & desiccet humorem, idest fluxum cogitationum.

Secūdo, ratione nutritionis, quia ruta gaudet siccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis possit carere. Amicitia magna est sibi cum ficu, unde nunquā sic conualescit, sicut sub ficu, & iuxta ficum facit. Similiter gaudet oratio abstinentiæ siccitate, & nutritur humilitatis cinere. propter primum dicit beatus Greg. quod antiqui patres quoties orare uoluerunt, ieiunium cum oratione iunxerunt. Vnde Tob. Bona est oratio cū ieiunio. Propter secundum dicitur Eccl. quòd oratio humiliantis, nubes penetrat, &c. Diligit etiā societatem fici, i. eleemosynæ: quia ficus est fructus mitis, & dulcis, & ideo significat eleemosynam, quæ dari debet cum mansuetudine, & dulcedine pietatis. Greg. Infirma est oratio, quę eleemosynarum largitate non est munita.

Gre. su p Matt. Tob. 12. Eccl. 35. Gre. in Matt.

Tertiò ratione munitionis, qa Ruta munit, & defendit contra aīalia venenosa. Vñ sicut dicit Isid. Rutam contrariari venenis mustela primo docuit. Nam qñ bellatura est cum serpente, primo rutam comedit, & eius odore, & virtute contra uenenum se munit, & sic ad bellū secura procedit: imnio ut dñr Diosc. Plin. & Cōstan. tanta est uis rutæ, q̃ post eius esum mustela etiā basiliscū secura inuadit, & eum occidit. Mustela, quæ pugnat cū serpente, est aīa tentata a dæmone, quæ si vult secure euadere, munit se feruenti oratione. Matt. Orate, ut non intretis in tentationem. Est. n. oratio deuota, quasi flagellū quo tentator percutitur. Vñ Aug. dicit in quodā sermone, q̃ oratio est oranti subsidiū, Deo sacrificium, dęmonibus flagellum. Basiliscus aūt, qui visu interficit, est luxuria, quā ēt extinguit oratio deuota. Vnde sicut dicitur Matt. Hoc genus dæmoniorum, s. de luxuria tentantium, non eijcit, nisi in oratione, & ieiunio. Hier. Ieiunio pestes corporis, oratione vero pestes sanandę sunt mentis. Et gñaliter valet oratio contra oēm tentationem, sicut dicitur ruta ualere contra oēm punctionem. Dicit enim Pli. q̃ succo rutæ inuncti a scorpionibus, araneis, vespis, & apibus non pungantur. Quasi enim punctio scorpionis, qui non ante, sed retro pungit, dici potest tentatio carnis, quæ primo delectat, sed postea eruciat. Sed punctiones aranearū, quæ muscas insidiose capiunt sunt tentationes dæmonum, q insidiose capiunt animas. Puncturæ vero vesparum, & apum, sunt impugnationes mundi, siue per aduersitates, quas designant vespæ, siue per prosperitates quas signant apes, quæ mel faciūt & aculeum iniungunt, a quibus omnibus defenditur anima deuota per studium assiduæ orationis. Vnde Hiero. hortatur, Egredientes de hospicio armet oratio, regredientibus de platea occurrat antequam sessio, nec prius corpusculum requiescat, quam animam oratio pascat.

Mat. 26. Mat. 17. Hier. in Epi. Hier. in Epi.

Item oratio assimilatur incenso, siue thuri. Ps. Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Incensum. n. siue thus bonum probatur candore, & carbone. Candore, quia illud incēsum, siue thus est optimum, quod est albū, & mundum. Carbone uero probatur, si statim ardeat, & flammas emittat. Similiter oratio illa est valida, quæ fit cum candore puritatis. Ambr. Sit oratio tua pura, & simplex, dilucida, atq; manifesta, plena grauitatis, & ponderis, non affectata elegantia, sed nō intermissa gratia. Dicit enim, q̃ Arabes vbi thus nascitur nolunt huiusmodi recolligi, nisi a personis religiosis & mundis, i. mulieribus non pollutis. unde, & si munditiam requirit collectio rhuris, multo magis deuotio orationis. Et ideo ēt de cantu, & oratione vocali clericorum immundorum, dicit August. quòd plus placet Deo latratus canum, mugitus boū, grugnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.

Ps. 149. Ambr. in off. Aug.

Item valida oratio est, quæ cum ardore, i. feruore fit charitatis. Hæc enim est ignis, qui fumū thuris, idest affectum orationis dirigit ad Deū. Ecclesiast. Quasi ignis effulgens, & quasi thus ardens in igne.

Eccl. 5.

Omnium delictorum capitaliū praui effectus multiplices describuntur, qui ex obnoxijs fructibus, eorumq; similitudinibus eliciuntur. Cap. XLVIII.

Opera mala assimilantur malis & illaudabilibus fructibus. Sunt. n. pleriq; fructus insipidi, uel amari, uel pontici, indigesti, vel frigidi, crudi, & duri, & quidam ēt corrupti, uel putridi. Vnde tales fructus moraliter ad diuersa uitia referuntur. Nam fructus insipidi minus cunctis valent, quia stomachum non confortant: qa in eis dominatur humiditas aquosa, & ideo abominationem generant. Vñ insipidi fructus ad luxuriosos referuntur, in quibus aquositas, i. carnalitas abundat, & quibus spiritualia insipida, & abominabilia sunt. Vnde Apost. dicit, q̃ animalis, i. carnalis homo, nō percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Et Psal. Oēm escam abominata est anima eorum. Et ideo fructus carnalium hominū, idest opera eorum, sunt insipida per affectum: quia faciunt spirituales delitias, tanquam insipidas, & abominabiles eos fastidire.

1. Co. 2. Ps. 106.

Secundo fructibus amaris assimilantur opera inuidorum, quia inuidi hñt zelum amarum; de quo Iac. Quod si zelum amarum, habetis inter uos. In cuius signū Iudæi, qui per inuidiā Christum tradiderunt, fellis amaritudine eum potauerunt. Psal. Dederunt in escam meam fel, &c.

Iac. 3. Psal. 38.

Tertiò, fructus pontici referuntur ad iracundos, quia ira cor pungit, & alios frequēter pungere facit, sicut pontica & acetosa pungunt.

Item fructus pontici sunt duri, stiptici, & constrictiui, sed stomachi confortatiui, & appetitus excitatiui. Similiter iracundorum, quidam sunt stiptici, qui fecem de uentre non emittunt, i. iniuriam de memoria, uel corde non expellunt. Vnde stiptici sunt, qui sunt difficiles ad iniurias obliuiscendum. Quidam uero, sunt duri ad dimittendum, & constrictiui ad uindicandū, nunquam relaxātes offensas. Sunt ēt omnes motus

iræ

iræ excitatini appetitus ad uindicandū. Sed nota, q̃ si fuerint fructus acetosi modico terrestri compositi, acumen coleræ extinguūt: quia si fuerint in hoīe offensio aquosum pietatis, & terrestre humilitatis, extinguitur acumen iræ, & cito ad trāqnillitatem debitā reducitur talis homo.

Quartò, fructus indigesti referuntur ad gulosos: quia frequenter indigestio prouenit ex gulæ superfluitate. Itē cibus indigestus est impurus, quia per digestionem cibus purus ab impuro separatur. Et similiter gula immunditiam, & impuritatem generat corporis, & animæ.

Quintò, fructus frigidi referuntur ad accidiā, quę animam reddit frigidam in Dei dilectione & pigram in bona operatione. Prouerb. Propter frigus piger arare noluit.

Prou. 20.

Sextò, fructus crudi referuntur ad auaros, qui sunt crudi, idest crudeles, & feroces, & incōpassibiles, erga pauperes. Et nota, q̃ fructus crudi, sunt malorum humorum nutritiui. Similiter auaritiæ opera malos humores, i. malas affectiones inferiores, siue desideria nutriunt quia sicut dicit Apost. Qui uolunt diuites fieri, incidūt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria mala & inutilia.

1. Thi. 6

Item motus auaritię corrumpunt gustum animæ, ut non sapiant auaris spiritualia. Vnde humor temporalium excludit amorem spiritualium. Item debilibus, & imperfectis maxime nocent occupationes temporalium, quas auaritia multiplicat.

Septimo, fructus duri referūtur ad superbos, quorum corda, propter defectum pluuiæ, & roris, idest propter defectum pietatis, & gratiæ, arida sunt & dura. Superbis enim sub typo montium dicitur Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia ueniat super uos.

2. Re. 1.

Item peccatorum operat assimilantur fructibus corruptis Quidam. n. fructus nō conseruantur, sed qnque antequā compleantur, corrūpuntur, & efficiuntur uermiculosi, & hoc aliqñ accidit ex uitio plātationis arboris, quia scilicet, nō fuit congruo tempore plantata. Nā in plantatione arboris, multum obseruanda est ætas lunæ, quia illæ plātæ, quæ in recto plenilunio inseruntur, siue plantantur, non conualescunt, & si conualuerint uermiculosum faciunt fructum, & tales fructus citius cōputrescunt, propter humorē nimium, qui ad lunæ præsentiam in omnibus augmentatur. Vnde ēt arbores, quæ tali tēpore præciduntur, minus durabiles esse probantur, & citius, a uermibus corroduntur, ut dicit Cōstan. Per lunam autem, quæ est semper mutabilis & uariabilis, mens intelligitur peccatoris, qui per peccati inquietudinem instabilis, & uariabilis fit, secūdum illud Tren. Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Plenilunium ergo significat plenitudinem peccati, quæ est in consensu, ubi ratio peccati mortalis impletur, & perficitur. Si ergo plantæ. i. uoluntas, & propositum alicuius boni operis faciendi, in plenilunio planretur, idest dum ipsa mens est in peccato mortali, uel in consensu, & in uoluntate peccandi: tunc talis plāta inficitur, & fructus,

Const.

Tren. 1.

Idest opus corruptum, & uermiculosum, i. uitiosum producitur, ita ut sit a mento uacuum. Vnde in peccatorū operibus uel inuenitur uermis auaritię, uel luxuriæ, uel superbiæ, uel inuidiæ, uel alicuius alterius uitij, seu defectus, qui fructus medullam corrodit, & corrumpit, idest qui boni operis substantiale meritum tollit.

Quantum Christi passionis meditatio nobis afferat vtilitatis ex nonnullis Piperis, moriq; exemplis fit perspicuum. Cap. XLIX.

Passionis Christi meditatio feruida remouet diuini amoris impedimenta. Cuius exēplū apparet in pipere. Nam syluas, quæ dicuntur esse Caucasi montis serpētes ibidem custodiunt. Sed incolæ, cum syluæ maturescunt, eas incendunt, & sic serpentes interimunt, uel expellunt, & ex hac combustione piperis grana, quæ sint naturaliter alba efficiuntur nigra. Sic ergo patet, quod combustio ignis expellit serpentes, uel extinguit, qui impediunt, ne colligatur fructus piperis. Piper, autem est calidum & siccum in quarto gradu, significat charitatē, quæ quatuor gradus requirit in diligendo Deum, scilicet, ut diligatur ex toto corde, & ex tota mēte, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. Sed hoc piper, ne a nobis habeatur, serpentes, idest dæmones nos impediunt, uel peccata, quantum pñt. Sed combustio ignis, idest passionis Christi feruens meditatio, de qua dicit Psalm. In meditatione mea exardescet ignis, ipsos serpentes, idest dæmones, & eorum tentationes fugat, & ad amandum Christum vehementer inflāmat. Aug. Fratres, ut a peccato sanemur, Christū intueamur, quoniam qui intuebantur serpentem æneum in deserto, non peribant morsibus serpentum. Sic qui intuentur fide Christi mortē, sanantur a morsibus peccatorum.

Psal. 38.

Aug. super Io.

Item crux Christi assimilatur moro.

Primò, rōne fructuum. Fructus. n. mori fuit corpus Christi cruci affixum. Quia fructus mori (ut dicit Ambro.) primo albet, deinde uiret, tertio rubet, ultimo nigrescit, & lucet. Sic corpus Christi fuit album, idest, purum, & candidum, in conceptione, quia de Spiritu sancto cōceptū: post uiride, idest uirtuosum in conuersatione, vsque ad passionem, postea rubrum, i. sanguine rubricatum in passione; postea nigrum in morte, lucidum autem in resurrectione. Et nota, q̃ ex fructu mori (ut dicit Rabanus) fit potus nobilis, quem elephantes potantes fiunt animosiores ad bellum. Vnde dicitur 1. Mach. quod ostenderunt elephantis sanguinem uuæ, & mori, ad acuēdum eos in prelium. Iste potus est sanguis Christi, qui per modum potus in sacramento sumitur ad ipsam passionem rememorandū. Vnde iste sanguis, siue rememoratio debet multū accēdere cor nostrum & animare ad bellādum cōtra uitia, & ad tolerādum quęcunq; pericula.

Ambro.

Raban.

1. Ma. 6

Secundo ratione seminum, quia secundum Diosc. seminū mori sunt tres uirtutes, solutiua, scilicet & purgatina; & fœcundatina. Semina mori, idest passionis Christi nobis relicta, sunt

ecclesiæ sacramenta: quia sicut virtus morti remanet, & seruatur in seminibus: ita uirtus passionis Christi remansit, & seruatur in sacramentis, unde sacramenta omnia operantur in uirtute passionis Christi. Et ista sunt semina, ex quib. plantæ spirituales, idest filij Dei regenerantur, sicut præcipue patet in sanctis. Omniaque hæc semina, idest, sacramenta habent uirtutem purgatiuam mentis, quia omnia conferunt gratiã, & gratia sanctificat animam. Sed aliquod sacramentum specialiter purgat ab originali, ut baptismus: aliquod ab actuali mortali, ut pœnitentia: omnia alia purgant a ueniali, licet etiam habeant maiores alios effectus.

Ambr. Tertiò, ratione frondium, nam sicut dicit Ambro. folia mori superiecta serpenti ipsum interimunt. Folia mori sunt exempla crucifixi, quæ omnem serpentem i. diaboli suggestionem interimunt. Nam si tentat de auaritia, cõsidera Christi crucifixi paupertatem, & nuditatem. Si de superbia, obijce eius humilitatem, si de luxuria pẽsa pœnarum corporis eius acerbitatem, & sic extinguetur omnis tentatio. Et hoc signatũ fuit in serpente æneo, in deserto exaltato, cuius aspectus a uenenosis serpentum morsibus liberabat. Nu. 21.

Patientia quid, & ubi sit ad exercitium ac uirtutis præmium, quæq; eius materia, & utilitas exillat capparis, ilicisq; exemplis aperitur. Cap. L.

Patientia assimilatur cappari.

Primò, quia capparis (ut dicit Dioscor.) est herba spinosa. Et hoc competit patientiæ ratione materiæ. Nam materia patientiæ, sunt spinæ, idest, punctiones tribulationum, & aduersitatũ. Rom. 5. Roman. Tribulatio patientiam operatur.

Secundò, quia est herba frondosa super terrã expansa. Hoc competit patientiæ, quæ non est in cœlo, ubi nulla molestia, nec sub terra, idest, in inferno, ubi pœna inuoluntaria, & infructuosa, sed tantum super terram, ubi tribulationes abundant, uires suas extendit: quia tantum super terram tribulationes sunt ad uirtutis exercitium, & ad laboris præmium, & hoc est, per patientiam, sine qua tribulationes, nec ad uirtutem, nec ad meritum pertinent. Et ideo Ber. dicit, In hoc mundo quasi in campo certaminis positi sumus, & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro ingloriosus apparebit. Et Petrus Rauen. quod omnis cordis, & corporis uirtus citra meritum, & fructum salutis est, sine condimento patientiæ. Ber. in ser. Pe. Ra. in Epi.

Tertiò, quia est herba unctuosa, est enim unctione plena. Quod competit patientiæ propter unctionem gratiæ, quam continet, qua omne durum mollitur. Unde etiam unctio cappari dicit uirtute splenis sua uirtute sup omnia iuuare. Item hac unctione omnis dolor lenigatur. In cuius exemplum capparis dolorem dentium dicitur mitigare. Hæc etiam est, quæ inuidorum detrahentium, & mordentium nequitiam dicitur sedare. In cuius signum succus capparis, aurium uermes necat. Hæc etiam est uirtus, scilicet patientia ex qua cibus animæ, & medicina pparatur. Medicina. n est, qua animi affectus purgat, & rectificatur. Nam flores capparis, postquam sunt aperti, habẽt virtutẽ digerẽdi humorẽ, in ore stomachi existentem, quia. s. tribulationes præsentes uirtute patientiæ humorem, idest affectum mundanum digerunt, & in affectũ Dei conuertunt. Item ipsa est cibus, vel salsa quo gustus mentis confortatur, & excitatur ad appetitum spiritualium, & cœlestium bonorũ. In cuius signum idem flores habent uirtutem appetitum excitanti, ut dicitur a Platone. Et hinc est, quòd desideria sanctorum in ipsis tribulationibus crescunt, & eorum appetitus magis accenditur circa æterna, quando eos atterũt temporalia flagella. Et ideo Grego. dicit, quòd electorum mentes æternitatis præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescẽte pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere uictoriam. Electorum ergo desideria, dum prẽmuntur aduersitate, proficiunt, sicut ignis flatu premitur, ut crescat, & quando quasi extingui creditur, inde roboratur. Pla. Grego. 26. libr. Mo.

Item patientia assimilatur ilici. Et primò ratione radicalitatis. Nam ilex est species quercus, quæ est arbor grossę, & profundę radicis. Hęc radix, & grossa, & profunda patientiæ est charitas. Unde dicit Apostolus, q charitas est patiens: quia patientem efficit. Et ideo sicut arbores citra uentum firmantur per radicem, ita patientia contra iniuriæ impetum firmatur per charitatẽ. Et propterea dicebat Apostolus. In charitate radicati, & fundati. Unde non est patientia sine charitate, sicut nec arbor sine radice. Gre. patientia uera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odisse, non est uirtus mansuetudinis, sed uelamentum furoris. Greg. sup Ezec. hom. 7.

Secundo ratione fœcũditatis. Est. n. arbor glãdifera, & huius arboris fructum antiqui habuerunt in cibum, antequam haberent frumenti usum. Sic patientia multum est fructuosa, & magni meriti, & multum niguit in antiquis: ut patet in Iob. & Thobia, & multis aliis. Unde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo per multas tribulationes transierunt fideles. Iuda. 8.

Tertiò ratione umbrositatis, quia ilex habet umbram iocundam. Similiter patientia gratam umbram, idest refrigerium in æstu, tribulationum præstat, propter, quod dicitur: In medio ignis non sunt æstuatus. Cass. Patientia religiosi uiri est laborum, ac dolorum omnium spe futurarum rerum, & amore domini grata toleratia. Ecc. 13. Cass. su per pl.

Quartò ratione soliditatis, quia ilex est solidissimi ligni, & durissimi corticis. Unde in aquis lignum eius est multum durabile, & quasi imputribile, & ideo dum profunde sub aquis ponitur, quasi in lapidis soliditatem conuertitur. Et quanto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius induratur. unde & Tullius dicit, quòd patientia est honestatis, & utilitatis causa rerum, & arduarum, & difficiliũ uoluntaria, ac diuturna perpessio, & ideo posset ad patientem referri, quod dicitur Iob. Cor eius indurabitur, quasi lapis, & constringetur, quasi malleatoris incus. Cice. 2. de Fin. Iob. 41.

Qua

Quo pacto pauper spiritu cognoscatur ex multis abietis similitudinibus declaratur. Cap. LI.

PAuper spiritu assimilatur abieti.

Primo, quia abies ipsa sublimiter augmentatur, vnde secundũ Isido. dicitur abies ab eundo, eo ꝙ præcæteris arboribus in altum eundo porrigitur. Est enim expers terrestris humoris, & ideo arbor est leuis. unde secundum Aristo. quia arbor est subtilis humoris, ideo calor eius naturalis fortificatus a calore Solis humiditatem illam sursum trahit, & conuertens illam in substantiã arboris, arborem altam facit. Similiter ille, ꝗ est pauper spiritu, expers terreni amoris, qui animã grauat, efficitur spiritualiter leuis ad ascendendum, & subtilis ad contemplandum, vnde diuino amore cõfortatus, & sursum tractus miro modo crescit, & exurgit in altum. Gen. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis. Pertingit enim paupertas spiritus, vsq; ad regnũ cœlorũ. Matth. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cęlorum. Isa. Pro saliunca ascendet abies.

Arist. de Pla.

Ge. 32.

Matt. 5.

Isa. 55.

Secundò, quia rectilineàliter eleuatur. Est. n. arbor nihil quasi habens tortuositatis, & hoc ꝓpter uirtutem caloris attrahẽtis, & humoris obedientis. Similiter, qui pauper est spiritu, recto itinere ad cœlum scandit, ita, ꝙ in nullam partem retorquetur, s. neq; ad dexteram prosperitatis, neque ad sinistram aduersitatis, quia ex quo mundum cõtemnit, nec eius aduersa metuit, nec ꝓspera quærit. Nam calor diuini amoris eum ad superna trahit, cuius attractioni animus eius ꝑ terrenum affectum non resistit, imo sequitur, & obedit: & ideo directo spiritu sursum tendit. Vnde Chrys. dicit quòd paupertas est manu ductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum vnctio autentica, exercitatio quædam magna, & admirabilis, & portus tranquillus.

Chrys. sup ep. ad He.

Tertiò, quia abies est faciliter inflammabilis. Nam quia eius humiditas vnctuosa est, igni applicata facile inflammatur. Sic quoq; pauper spiritu habet humiditatem vnctuosam, idest, affectionem mentis deuotã. Et ideo igni diuini eloquij, vel ipsius spiritussancti applicatus, statim inflammatur secundum illud Psal. Eloquiũ Domini inflammauit eum.

Ps. 104.

Peccatorem non natura, seu naturæ uitio malum esse, exemplo lentis demonstratur. Cap. LII.

PEccator est per naturam bonus, sed per culpam malus. Vnde assimilatur lenti, ꝗ sicut dicit Isaac, i medulla est bona, sed in cortice mala. Nam sine cortice commesta, valet hydropicis, & calidis, & etiam humidis aliquando prodest, ex eo, quod ipsa calida, & sicca sit, vt idem Isaac dicit. Sed in cortice habet acumen, cuius virtute ventrem soluit, torsiones generat, stomachum grauat, meatus corporis oppilat, cerebri substantiam desiccat, humiditatem oculorum distemperat, & pessimas passiones in corpore generat, maxime si quis eam quotidie comederit.

Quasi ergo medulla lentis est natura hominis peccatoris, quæ cum a Deo sic creata, bona est. Augu. Quia Deus bonus est, cuius factura sumus, & in quantũ sumus, boni sumus. Sed quasi cortex mala, est ipsa hominis culpa. Augu. Peccatum non est natura, sed vitium naturæ appetentis, quod non est sui ordinis. & hæc cortex, idest, culpa, seu vitium soluit ventrẽ in luxurioso, torsiones generat in iracundo, stomachum grauat in guloso, oppilationem facit in auaro, desiccat per tristitiam in accidioso, quia spiritus tristis exsiccat ossa: oculos mentis distemperat in superbo, pessimas passiones corporis generat in iracũdo Nam sicut Hier. dicit. Est ira quæ iustitiã Dei non operatur, & furori proxima, mentem impotentem facit in tantum, vt labia trement, dentes concrepent, vultus pallore mutetur. Et Grego. dicit. Iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti.

Augus.

Augus. act. pro spe.

Hier. su ꝑ Iob.

Gre. li. 6. Mor.

Quanta ex peccatis, præcipueq; capitalibus, mala oriuntur quamplurimis absynthi, hederæ, genistæ, lactucæ capr. næ, piri maturi, porri, rhamni, salicis, ac spinæ, miris similitudinibus explanatur. Cap. LIII.

PEccatum assimilatur absynthio.

Primò, quidem ratione amaritudinis: primò, quia absynthium sua amaritudine lædit gustum. Gustus animæ, est intellectualis appetitus, qui ira ex peccato inficitur, ut ei dulcia & suauia. s. spirituales delitiæ, quæ de se sunt dulcissimæ, amaræ uideantur, & asperæ, sicut gustui carnis absynthij amaritudine infecto etiam dulcia, quæ postea amara esse videntur. Isa. Væ uobis, ꝗ dicitis bonum malũ, ponentes dulce in amarũ.

Isa. 5.

Secundò, quia absynthium suo forti odore offendit olfatum. Et sic peccatum nõ odore, sed potius fœtore mali exempli offendit olfatum proximi interiorem, scilicet, quia scandalizat eum. Exod. Fœtere fecisti odorem nostrum.

Exo. 5.

Tertiò, quia in amaritudinem redigit lac, & vinum, & omne dulce, cui fuerit admixtum. Vnde apes, quæ frequentant absynthium, faciunt mel amarum, ut dicit Diosc. Similiter peccatũ amarum rem delectabilem, cui admiscetur, uertit tandem in amaritudinem, scilicet conscientiæ remordentis, vel pœnæ affligentis, sicut patet in luxuria, & voluptate carnis, quæ maxime videntur delectabiles. Vnde Prou. Fauus distillãs, labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: Nouissima autem illius amara quasi absynthiũ.

Pro. 5.

Item peccatum assimilatur hederę.

Primò ratione frigiditatis: quia hedera, cum frigidæ sit naturæ, terram, ubi crescit, frigidam esse indicat. Similiter peccatum frigidæ naturæ est, ita, ut calorem diuini amoris excludat: & vbi peccatum crescit, certissimum indicium est, quod ibi calor diuini amoris non sit, sed ꝙ talis anima sit frigida a diuino amore penitus destituta.

Secundò, ratione contrarietatis, quia vmbra eius est noxia, & tamen serpenti est gratissima. Sic peccatum quamuis homini sit summæ noxium & damnosum, tamen serpenti infernali, i. diabolo

diabolo est gratissimum Et ideo vbi talis est vmbra peccati, libenter requiescit. Iob. Sub umbra dormit, &c.

Iob 40.

Tertiò, ratione separabilitatis: sepatat.n. vinũ ab aqua, nam sicut dicit Plinius, mira est hederæ natura frigida ad expiandum uina. Nam vinum ex vase fluere, & aquam, si qua uino mixta fuerit, remanere certum est. Similiter peccatum trahit de uase cordis uinum diuinæ consolationis, & relinquit ibi aquam tribulationis, & ideo de peccatoribus vere potest dici illud Io. Vinum non habent.s.consolationis internæ.

Ioan. 3.

Item peccatum assimilatur genestæ, q a genesta cresci, in locis incultis, & saxosis. Loca autẽ inculta sunt, peccatorum corda, q̃ pœnitẽtię studio, vel labore non excolunt: & saxosa loca sunt corda dura, quæ nullo compunctionis humore molliuntur, & in talibus peccatum multiplicat, & crescit. Item genesta est signum sterilitatis. Et similiter peccatum sterilitatis fructuum.s.meritorum non solum est significatiuum, sed etiam causatiuum. Item genesta est saporis amari, quia scilicet peccatum conscientiam amaricat, & insuper (ut dictũ est) inducit amaritudinẽ pœnæ sequentis. Itẽ genesta est nigri seminis, quia plerũque peccatũ inducit, & relinqt infamiæ denigrationẽ. Vel nigra semina sunt exempla deformia ex quibus alij nigri, & deformes peccatores generantur. Item peccatum mortale.i.corde generatum, extinguit omnia merita, & omnes uirtutes formatas. Vnde assimilat cuidã lactucæ sponte nascenti, quæ dicit caprina, de qua dicit Plin. q̃ si in mari proijciatur, omnes pisces, qui in uicino sunt, moriuntur. Mare est autẽ cor humanum: in quod si peccatum ingredit, omnia merita, & uirtutes occidit. Vnde Iac. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem.s. uirtutem animæ. Item licẽt peccatum animæ habeat in se quandam transitoriam dulcedinẽ, tamen multa mala in anima facit. Cuius exemplũ apparet in piro maturo quod habet in gustũ quandam aquosam dulcedinem, tamen eius substantia est frigida, & sicca, & stiptica: sic peccatum habet dulcedinem aquosam.i. delectationem transitoriam. Aquosum n. & humidum cito fluit, & faciliter transit: tamen postea peccatum infrigidat, in anima calorem charitatis extinguendo; desiccat humorem gratiæ, uel deuotionis consumendo; & constipat, sordes conscientiæ detinendo, ut s.peccatum inductum, ne faciliter de corde per pœnitentiam emittatur.

Ioan. 3.

Plin.

Iac. 1.

Item peccatum assimilatur porro, quia porrũ nimis sæpe comestum (ut dicit Plinius) inflationes generat: quod pertinet ad superbiam, q̃ animos tumidos facit. Item sitim generat: quod ptinet ad auaritiam, quæ sitim.i. ardorem habendi inextinguibilem gignit. Item somnum prouocat: quod pertinet ad accidiam, quæ pigros, & somnolentos reddit. Item acies oculorũ hebetat: quod pertinet ad inuidiam. Eccl. Nequã oculus inuidi. Item sanguinẽ inflammat: quod ptinet ad iram, quæ sanguinem circa cor accendit (ut dicit Dama.) Item Venerem stimulat.i. luxuriam excitat. Item uentrem mollificat, quod potest referri ad gulam, quia gulosi circa uentrem insistunt, & sibi mollia, & delicata quærunt.

Plin.

Eccl. 1.

Dama.

Item peccatũ assimilatur rhamno, quæ est herba a principio mollis, sed quanto plus crescit, tãto durior fit, & in acu iorem aculeum induresc it: Sic peccatum a principio, ut suaue, sed postea quanto plus crescit, plus in eo induratur, & in fine per illud aculeus æternæ pũctionis inducitur. Item ramnus (ut dicit Iosephus) proprium habet ignem ex se proferre. Nã eius folia postq̃ cadunt, & desiccantur, multæ siccitatis, & cuiusdam unctuositatis esse dicuntur.

Ideo qñ adest fortis impressio caloris solaris ramnus facile inflammatur. Cuius occasione uicina sæpe nemora incenduntur. Similiter peccatum profert ex se ignem.i.inordinatum ardorẽ, ita, q̃ folia eius.i. cogitationes, uel delectationes peccati, postquam ceciderũt in consensum operis, tunc desiccantur ab humore gratiæ, & efficiuntur unctuosæ.i.lubricæ, quia unctuosa lubrica sunt ita, q̃ ad fortem impressionem, siue feruorem tentationis facilè appetitus hominis inflammatur, & omnes uires animę incẽduntur, & etiam omnes corporis partes. Iudi. Egrediatur ignis de ramno, & deuoret cedros Libani.

Iud. 9.

Item peccatum assimilatur salici, primo rõne augmenti, quia cito crescit. Vnde dicitur secundum Isi. quia cito in altum salit. Sic peccatum hominis breui tempore multum crescit, quia secundum Greg. peccatum, quod per pœnitentiã non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, sicut ex crapula nascitur luxuria, &c.

Isidor.

Greg.

Secundò, rõne ligamenti, quia salicibus utuntur homines ad ligãdum uites. Sic peccata ligãt mẽtem. Isa. Quasi uinculum plaustri, peccatum.

t. Isa. 5

Tertio, rõne impedimenti: quia semen salicis dicitur hanc uirtutem habere, ut si quis illud in poculo hauserit, generare non poterit, ut idem Isi. dicit Sic peccatum impedit, ne opera merito ria homo gignere.i. facere possit. Sumus autem non principia nostrorum operum, quemadmodum natorum.i. filiorum, sicut dicit Philosophus, & ideo opera nostra filijs comparantur.

Arist. Eth.

Quarto, rõne fundamenti: quia omnis salix, tanto est in ramis fœcundior, quanto est terræ propinquior. Item salices si binis pedib. a terra putentur, coarcentur ne in altum crescant, sed in latitudinem se diffundunt. Sic peccator, quãto magis rebus terrenis appropinquat per affectionem, & occupationem, tanto magis in peccatis abundat. Item quasi salix duorum pedum est peccatum operis usque ad delectationis consensum, puta cum homo consentit immorari in ipsa delectatione cogitationis. Tunc tamẽ licẽt non ascendat ulterius per consensum operis, tamen dum per morosæ cogitationis consensum in ipsa delectationis latitudine se diffundit peccatum mortale committit.

Septimò, ratione detrimẽti: quia salix ex antiquitate temporis patitur detrimentum putredinis. Nam postquam antiqua fit cito putrescit, & a medulla putrescere incipit. Vnde sæpe, dum exterius uiridis uidetur, & pulchra, interius est, uacua, caua, & putrida, in cuius cõcauitate sępe latent

tent animalia uenenosa, unde iuxta salices dormire, res est periculosa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putrescit per omnimodam corruptionem malitiæ: quam licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamen ab interioribus eam nõ curat abijcere. Et ideo licet exterius ipse aliquando appareat iustus, interius tamen est vacuus a virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate, idest malitia corruptus. Vnde in eius concauitate, idest cordis cupiditate, sunt animalia venenosa, idest cõceptiones, & desideria frauduléta, & periculosa, propter quæ periculosum est iuxta eos dormire. i. de eis confidere, vel eis adhærere.

Item peccatum assimilatur spinæ: quia quando spina caro vulneratur, non recedit dolor, quã diu spina totaliter non extrahitur. Sic quãdo est anima peccato vulnerata, semper mordetur, & cruciatur, quandiu ipsum peccatum in conscientia detinetur. Et ideo necesse est, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba existat, ex Ramni varijs similitudinibus declaratur. Cap. LIIII.

Psal. 86. POena inferni assimilatur ramno, vt dicit glossa super Psal. quia ramnus est herba multũ dura, nodosa, ramosa, & spinosa. Nã folia habet aculeata, spinis acutissimis in latebus consita. Similiter pœna inferni, est dura propter suã acerbitatem, nodosa propter suam indissolubilitatẽ: Nam nodus fortis ligni, est quasi indissolubilis. Vnde signat illam pœnam indissolubilem, & interminabilem, quia damnatus, sicut nunquam absoluitur a culpa, sic nec a pœna.

Item est ramosa, propter pœnarum multiplicitatem, & spinosa, siue aculeata per subtilitatem: quia sicut spinæ subtiles, & aculeatæ penetrant, sic illæ pœnæ penetrant intima animæ. Sed miser ille peccator, dum est sub spinis peccati, ante, quam aduertat, ꝙ ducãt eum ad duriores & maiores aculeos ramni, idest pœnæ inferni, permittit se a peccato totaliter absorberi secundum il-

Psal. 86. lud Psal. Priusquam intelligerẽt spinę uestrę ramnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus consistant actionibus multis arboris aromaticis mali punici, & sambuci exemplis lucide demonstratur. Cap. LV.

Albu. POenitentes assimilantur arboribus medicinalibus, siue aromaticis. Et est eã aromaticitatis in arboribus (vt dicit Albumasar) terreum subtile commixtum aqueo subtili Tanquam ergo arbores aromaticę, & medicinales, sunt homines pœnitentes: quia pœnitentia habet medicinales uirtutes ad curandum animarum languores, i. vitium: & in istis est subtile terreum, idest attenuatio carnis; bene cõmixtũ subtili aqueo, idest compunctioni cordis. Illi autem, in quibus hæc deficiunt, s. maceratio carnis, & compũctio cordis, non sunt aromatici, idest vere pœnitentes. Et nota, quòd arbor aromatica aliquando habet aromaticitatem in cortice, aliquando in flore, aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, quod est cortex; & in mace, qui est flos; & in muscara, qui est fructus. Sic pœnitentiam quidã habet tantum in cortice, idest in exteriori ostensione, quidam tantum in flore, idest in mentis affectione, quidam in fructu. i. operis executione.

Item pęnitentes assimilantur malogranatæ. Primo propter augmentum: nam malogranata, s. arbor plus in latum, quàm in altũ se diffundit. Sic pœnitens dẽt esse humilis, non vt quærat crescere in altitudinem dignitatis, sed in latitudinem charitatis. Psal. Ambulabam in latitudine. Ps. 118.

Secundò propter impedimentum, quia maxime impeditur a frigore. Est enim arbor frigoris impatiẽs. Vnde in pruina cito pereũt flores eius. Similiter homini pœnitenti maxime nocet frigus accidiæ. Et ideo pruina, idest negligentia, destruit flores eius, idest bonas affectiones.

Tertiò, pœnitentes assimilantur malogranatæ propter fructum, quia quędam faciunt poma dulcia, quædam acetosa: acetosa sunt frigida, & sicca, dulcia vero calida, & humida. Et ideo dulcia magis conueniunt medicinæ, ut dicit Isaac, & etiã Diosc. Quasi autem poma acetosa sunt opera pęnitẽtis facta ex timore, sed quasi dulcia sunt opera facta ex amore, & ista magis prosunt ad sanitatem animæ: Vel acetosa sunt opera hypocritarum, dulcia uero sunt opera veraciter pœnitentium. Dicit enim Isid. ꝙ negant medici corpora nostra mali punici cibo nutriri. Et dicunt, quod plus congruunt medicinæ, quam corporis alimẽto. In quo significatur, quod pœnitens debet intendere ad sanandum mentem, & non ad implendum, vel impinguandum ventrem. Isido.

Item pœnitentium afflictio assimilatur sambuco, de quo dicunt Plato, Diosc. & Plinius, quòd si cortex eius medius radatur uersus superius, purgat uentrem per partem superiorem: si uero radatur versus inferius purgat per partem inferiorem. Tunc autem sambuci cortex uersus inferius raditur quando pœnitentis caro timore infernalis supplicij affligitur, qui timor dum a peccatis reuocat, quasi a parte inferiori purgat: sed tunc uersus superius raditur, quando spe, uel desiderio præmij maceratur, & dum sic carnem macerando abstergit pœnitens sordes peccati quasi se purgat a parte superiori.

Quæ ad peccatoris conuersionem requirantur, quæ re pœnitentia radix gradus & perfectio existat, explanatur, quæ arboribus uarijsque Helleboro, Myrrha, nuci cauli, paliuro, arbori, aloe, absynthio, betæ, cimino, cucurbitæ, centaureæ, & demum hederæ quamplurimis prosus usque exemplis assimilatur. Cap. LVI.

POenitentia assimilatur arbori.

Primò propter arboris generationem. Sunt enim secundũ Aristotelem, quinque species siue modi generationis arboris, siue plantæ. Vnus est ex semine, alius ex putredine, tertius ex aquæ humore, quartus ex plantatione, quintus ex insertione. In his designantur quinque, quæ summe ualent ad generationem pœnitentiæ, idest, ad conuersionem peccatoris. Primum est uerborum Aris. de neg.

tum Dei auditio, & hoc designatur in semine: quia semen est verbum, ut dicit Matth. Secundū est mortis meditatio: & hoc designatur in putredine, quia per mortem corpus in putrediuem resoluitur, Iob. Putredini dixi. Pater meus es. Tertium est eleemosynarum largitio: & hoc designatur in aquæ humore, quia (ut dicitur.) Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Quartum est religionis ingressio, & hoc designatur in plantatione, quæ maxime cōpetit iuuenibus. Psal. Quorum filij, sicut nouellæ plantationes a iuuentute sua. Quintum est bonorū societas, & conuersatio. Nam quandoq; peccator iusto adiunctus trahitur ab eo, & conuertitur, & hoc designatur in insertione, Apostolus. Tu autem eum oleaster esses, insertus es in illis, & socius pinguedinis & radicis oliuæ factus es.

Mat. 13 · Iob. 17. · Ecc. 30. · Ps. 127. · Ro. 11.

Secundò propter radicis infixionem. Nam arbor (vt dicit Isid.) ab aruis nomen accepit, eo q fixis radicibus terræ inhærere consueuit. Oportet ergo ad hoc, q arbor sit firma, ut radices eius in terra profundentur: & quanto arbor radicem profundius figit, tanto attrahit plus humoris. & si fructificatura sit plus abundat iu folijs, fructibus, atq; ramis. Item oportet q radices arboris ipsi terræ cohæreant, & conglutinentur. vnde dicit Arist. q lutum vnctuosum, & tenax cito producit plantam: & facit eam esse durabilem. Sicut ergo arbor immobiliter per radicē est infixa terræ, ita pœnitentia per humilitatem, & charitatem oportet q sit immobiliter infixa animæ, siue cordi, & perseueranter, ita ut pœnitens præterita mala plangat, & iterum plangenda non committat. Profundatur autem radix pœnitentiæ in corde per humilitatem, in quam quanto profundius descendit, tanto de humore gratiæ plus attrahit, & per eam maiorē copiam bonorum operum, & meritorum producit: sed glutinatur pœnitentiæ radix cordi per charitatem, quæ est glutinum vnctuosum per quam cito pœnitentia augetur, perficitur, & cōseruatur. Vnde Apostolus. In charitate radicati, & fundati.

Eph. 5.

Tertiò, propter animæ vegetabilis informationem. Nam secūdum philosophum, in arboribus & plantis non est anima sensibilis, sicut in brutis, propter quod arbores, & plantæ sensibilibus passionibus non afficiuntur, quia nec percussæ sentiunt: nec scissæ dolent, nec quando cibātur delectantur, & nec spirant, nec respirāt, nec dormiunt, vel vigilant, nec alijs passionibus subiacent, quæ sunt animæ sensitiuæ. Est ergo in ipsis arboribus, & plantis informatio solius uegetabilis animæ, secundum quam est in eis generatio, cibatio, augmentatio, & renouatio: quæ omnia competunt suo modo pœnitentiæ: Nam primò necessarium est pœnitenti, ut passiones sensitiuas, viciosas scilicet & inordinatas a se omnino remoueat, s. ut percussus iniutias non sentiat p impatientiam, & scissus, uel laceratus uerbis nō doleat per iracundiam, quæ scilicet eū ad odiū siue uindictā inclinet: nec etiam quando cibatur in cibo delectationem uoluptatis, sed solum sustentationū necessitatis quærat. Aug. Hoc me docuisti Domine, ut quemadmodū medicamē-

Arist. de ueg. · August. 10. cōf.

ta, ita & alimenta sumpturus accedā. Itē nō debet spirare, nec respirare. i. vel in se indignationē attrahere, vel ex se furorem emittere eo modo, s. quo dicit de Saulo, Act. Saulus adhuc spirās minarum, & cædis in discipulos domini &c. Item non debet dormire per negligentiam, nec etiam vigil esse ad cogitandam, vel explendam malitiam. Sed debet in pœnitentibus esse generatio uirtutum, siue bonorum operum, cibatio lacrymarum, vel diuinorum verborum, augmentum laborum & meritorum, & etiam renouatio conuersationis, & morum.

Act. 9.

Quartò, propter fructuum defectionem. Sunt enim quædam arbores, s. quæ habent solum folia, & non fructus; quod accidit propter abundātiam humoris aquosi, qui est materia foliorum. Et propter defectum humoris vnctuosi, qui est materia fructuum. His ergo assimilantur falsi pœnitentes, qui habent solum apparentiam frondium, i. exteriorum motorum, sed non utilitatem fructuum. i. uerorum operum. Possent etiam tali bus assimilari qui habent solum folia. i. uerba, & non fructus. i. opera, sicut doctores mali qui habent doctrinam sine vita: quod est propter abundantiā amoris mundani, & defectum amoris diuini. Quædam uero arbores sunt quæ faciunt fructū ante folia: quod accidit (sicut dicit philosophus) propter abūdantiam humoris vnctuosi: quem cum calor naturalis digesserit, cū auxilio caloris solaris, cito ad maturationē adducit. Vnde talis humor unctuosus abundans probibet humorem aquosum, qui est foliorum materia, ne asesdat ante fructum in tali planta. Istis sunt similes illi qui student bona opera facere prius quam bona uerba docere: ita ut bona uita præcedat bonam doctrinam, uel illi qui prius intendunt operibus actiuæ uitæ, quam refrigerio, uel decori vitæ contemplatiuæ, si quidem cōtemplatiuorum internæ meditationes, animam decorant, & umbræ refrigerium præstant, sicut & plātarum folia. Opera autem actiuæ uitæ laboriosa quidem sunt tamen fructuosa: unde actiuæ uitæ merita fructibus comparātur. Et ideo tales si habeant abundantiam humoris unctuosi. i. cōpassionis & pietatis, & calor naturalis, idest amoris proximi ad quē et natura inclinat, ex tunc a calore Solis. i. amore Christi citius efficiūtur in uita actiua perfecti p fructus bonorū operum: & ideo postea congruentius producunt folia uerborum. Quædam tñ arbores sunt, quæ simul producunt fructus, & folia, sicut illæ quæ prædictos humores habent proportionabiles; quibus similes sunt illi, q̄ i humore mentis deuotæ, & in humore aquoso salubris scientiæ positi abundantes simul dicunt & faciūt. Act. Cœpit Iesus facere, & postea docere. Sūt et, & aliæ qdā arbores, quæ citius producūt folia quā fructus, & hoc propter abundantiā humoris aquei, & defectū humoris unctuosi: qa calor humorē aqueū citius attrahit ad locum productionis foliorum quàm unctuosum ad productionem fructuū. Similiter illi qui habent multam scientiam, & paruā deuotionē, facilius dicunt uerba, quàm producant opera.

Act. 1.

Itē pœnitentia interior si sit cum debita pparatione,

ratione, & moderatione, & exercitatione, purgat, & sanat animam; cuius exemplum apparet in helleboro, quia fluuio, ubi nascitur, sic est dictus, quia dicitur habere uirtutem mentem motam reducendi ad sanitatem.

Item purgat corpus, quia lignum, quod radices habet albas, humores phlegmaticos purgat: lignum uero, quod radices habet nigras, purgat coleram nigram: sed tamen nullus debet eo uti nisi prius materia digesta sit, & tēperata, & tunc etiam cum cautela: quia uirtus eius nimis est intēnsa, & præcipue radix alba multum laxat superius, & inferius. Vnde sæpe nimia uirtus hellebori est mortis inductiua.

Item debet qui accepit helleborum se mouere, & a somno abstinere. Vnde Hypoc. dicit. Si vis helleborū ducere, moue corpus. ne somnus accedat. Similiter pęnitentia, ad hoc ut animam in peccato desipientem, & insanientē ad debitum sensum reducat, & purget corruptis, & superfluis humoribus, id est affectionibus: oportet præcedere interiorem digestionem & præparationem in feruenti contritione sine qua pœnitentia exterior non est valida.

Hypoc.

Item oportet in exteriori pœnitentia uti cautela & moderatione. Debet. n. atteri, sed non occidi per immoderatam afflictionem.

Item oportet mouere corpus in bonorū operum exercitatione, & a somno negligentiæ, & ocij abstinere.

Item pœnitentia assimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ: quia myrrha est arbor in Arabia (ut dicit Isid.) quinque cubitis alta: in quibus accipere possumus quinque pœnitentiæ gradus: primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in oratione, quartus in eleemosynatum largitione, quintus in ieiunij afflictionem. Et isti tres ultimi gradus pertinent ad satisfactionem.

Secundo, ratione effluentiæ: quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multum aromatica, & ista uocatur myrrha, & (ut dicit Plinius) illa gutta, quæ per se manet non expressa, magis est pretiosa, & minus ntique ualet illa, quæ de cortice pcioso est abstracta. Hæc ergo amara gutta est compunctionis lachryma ex contritionis amaritudine procedens, Hæc est deo multum odorifera, secundum illud. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

Plin.

Ecc. 24.

Item est multum aromatica. i. medicinalis. Exo. Sume tibi aromatica myrrhæ primæ. Hēt. n. hæc myrrha uirtutem dissoluendi, & cōsumendi quasi æqualiter, & etiam confortandi. Et similiter pœnitentis lachryma amara dissoluit peccata, consumit mala desideria, & confortat corda debilia, sed illa est ꝑ se expssa, q̄ est uoluntaria, & non coacta, & talis pęnitētia est ualida, non aūt illa q̄ solus metus, seu coactio causat.

Exo. 30

Tertio, rōne efficacia: quia myrrha habet uirtutē conseruandi corpora mortua ex ea peruncta imputrida, & incorrupta. Similiter pœnitentia mortificatos corpore, sed spiritu uiuificatos conseruat a corruptione, & puttedine peccati. Vnde in huius signum uenit Nicodemus ad corpus Christi mortuum, ferens mixturā myrrhæ.

Item pęnitentia assimilaī nuci, quæ quidem exterius habet durum, & amarum corticem, & interius habet nucleum dulcē, & utilem. Vnde his qui temperatæ complexionis sunt, & nucib. tēperate vtunī, proficiunt, quia oibus cibis uene nosis obsistunt. Et similiter est de pęnitētia, qa quamuis eius opera exteriora uideanī dura, & pęnosa, ut ieiunia, & huiusmodi, & interius ēt requirat amaritudinem contritionis: tamen cōscientia per ipsam purgata, inuenit fructus eius dulcissimus, & efficacissimus ad resistendū omni cibo uenenoso. i. peccato, dummodo exterioribus operibus pęnitentiæ, ut abstinentia, & huiusmodi, pęnitētes utantur tēperate. i. discrete.

Io. 18.

Item pœnitentia assimilatur cauli.

Primo ratione transplantationis, quia oportet caules transplantari, ut possint in suo esse perfici Sic peccatorem oportet transferri de statu culpæ ad statum iustitiæ per transplantationem pęnitentiæ, ut possit spiritualiter perfici.

Secundo, ratione decoctionis. Oportet. n. caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licēt materia. i. caulium substantia sit minus bona, cū sit grossa, & dura ad digerendum, ius tamen ipsorum caulium est colatiuum ventris humectatiuū, laxatiuum: sed substantia sine iure est cōstipatiua. Sed multū de ipsorum malitia tollitur, si illa a qua proiiciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, ut dicitur in dictis. Sic ēt in pęnitentia necessariū est decoctionem peccatorum fieri per contritionis feruorē. Et quantumcunque peccata de se grossa sint, & dura, ius tamen, id est compunctio ipsorum peccatorum lachrymosa, & feruida, est mentis laxatiuum, & purgatiuum. Vnde caulis substātia sine iure in memoria peccati sine compūctione, potius est constipatiua. i induratiua ad peccatū retinendum, quàm ad emittendum per confessionem. Et sicut ad tollendum caulium malitiā fit duplex elixatio, ita, ꝙ aqua primæ elixaturæ proiicitur. ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pęnitente compunctio: qui a prima prouenit ex timore pœnæ, secunda autē ex amore iustitiæ, & hæc est perfectior. Vnde adueniente secunda, prima proijcitur: quia perfecta charitas foras mittit timorem, sed debet addi optima pinguedo, scilicet contemplationis, & orationis deuotio.

t. Io. 18.

Tertio, rōne electionis: qa caules debēt eligi, & accipi magis teneri. & meliores efficiuntur, qñ a pruina primitus decoquunī: qa dum calor ad cauliū intima reuocatur melius substantia eorū digeritur, & mollior, & sapidior inuenitur. Similiter illi pęnitentes sunt magis electi, qui sunt magis teneri. i. molliores ad flēdum, vel ad amandum, vel compatiendum. Meliores ēt, & feruentiores efficiunī, qui primo a pruina ab aduersitate mūdana: & à tribulationū vehementia sunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire cōpellūt, ut dicit Greg.

Item pœnitentia quanto asperior, tanto magis uales ad frangendū corda duta, & ad expellendum uenenosa diaboli tentamenta. Cuius exemplum

exemplum apparet in paliuro, qui quamuis sit crudus asperrimus,& spinosus,tamē habet quædam capitella spinosa in quibus sunt semina ad calculum frangendum, & contra morsus uenenatos ualentia,ut dicit Diosc.

Diosc.

Item pœnitentia est similis arbori aloes, quæ est arbor aromatica in India nascens.

Primò,n.aloe est arbor gustus amaricatiua,q̃a lignum eius licet sit aromaticum, tamen gustus eius est subamari saporis. Hoc autem pęnitētiæ competit ratione contritionis,quæ amaricat gustum animæ ex ipsa recognitione culpæ Isa.Recogitaui tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Prouerb Aspersi cubile meum myrrha,& aloe.Hoc cubile conscientia,quod est aspergendum myrrha,idest amaritudine ex memoria culpę,& aloe, idest amaritudine ex consideratione offensę.

Isa. 38.

Pro. 7.

Secundo,aloe ore masticata,est cerebri immutatiua.Nam odor eius tunc maxime sentit̃ cum ore masticat̃ : quia tunc odor aromaticus statim cerebrum tangere uidetur. Tunc aūt peccatum per pęnitentiam masticat̃,qñ oris cōfessionis diligenter,& aperte narratur: & tunc ipsius cōfessionis odore,& uigore cerebrum immutatur,dū ex eius resolutione confitentis facies lachrymis irrigatur:debet.n. confessio esse lachrymabilis.

Tertio,aloe est humoris desiccatiua : est.n.(ut dicitur in Platone)calida & sicca. Et hoc pęnitētiæ competit ratione abstinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore arescit,& amor spiritualis in mente attenditur, & calescit.

Quarto,est aloe odoris emissiua. Est etenim odoris suauissimi,atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adolet̃, & hoc competit pęnitentiæ ratione orationis: quia cum purè,& deuote orat̃,quasi quidam fumus, & odor suauissimus Deo ministratur. Huius ergo particula prima est oratio mētalis:quia alia eius pars est oratio uocalis.Prima ergo particula, dum in altari cordis feruenter immolat̃,ex ea ipse Deus uelut ex suauissimo tymiamate recreatur.

Quinto,est aloe corporis confortatiua. Nam lignum eius stomachum confortat,& ulnum de coctionis eius bibitum debilitatem cordis,& cerebri maxime iuuat. Similiter pœnitentia confortat stomachū animę.i. mentem ad suscipiendum,& retinēdum cibum spiritualis doctrinæ.

Item uinū decoctionis.i.feruor, confortat cor debile ad largam dationem corporalis eleemosynæ: confortat etiam cerebrum ad emissionem abundātis lachrymæ: uel confortat cerebrum.i. sensum ad cautelam, & discretionem cōsciētię.

Item pęnitentia assimilat̃ absynthio. Primo, q̃a absynthium habet uirtutem amaricatiuam. Est.n.tantæ amaritudinis, ꝙ ēt ipsum mures,& uermes horrent.Et hinc est,ꝙ libros, & pannos a uermib.& muribus tutos seruat, si quis cū eis in cistula sua absynthium ponat, ut dicit Diosc.

Sic in corde pœnitentis debet esse contritio amarissima Et hęc est,quę repellit mures,& uermes Mures sunt tentationes diabolicæ, uermes remorsus conscientiæ: quos remouet, & extinguit amaritudo pęnitentiæ.

Secundo, q̃a habet absynthiū uirtutem laxatiuā.s.propter caliditatem, & amaritudinē. Vnde si inuenit materiam digesta,eam dissoluit,& expellit.Et hoc competit confessioni pęnitentis: quia ex caliditate.i.feruore,& amaritudine cōfitentis,ipsa confessio habet uirtutem laxatiuā.i. remissiuam,& purgatiuam peccati, quia culpā, quam per contritionem inuenit iam digestam, idest ad purgationem, & eiectionem paratam, dum confitetur emittit,& eijcit.

Tertio,habet uirtutem restrictiuam. dicit̃.n. in Platone, ꝙ absynthium uirtutes habet contrarias,s.laxatiuam,& constrictiuam.Nam sicut laxat ex calidate, & amaritudine : ita restringit ex ponticitate,& glostitie substantiæ suę,unde si materiam compactam inuenit, compactiorem eam facit.Hoc autem competit pęnitentiæ rōne satisfactionis, per quam dum peccatorū materiæ,& causæ subtrahuntur, ab ipsis peccatis pœnitens restringitur. Est.n. satisfactio secundum Aug peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non prębere.

Pla.

Aug.

Item pęnitentia assimilatur betæ, q̃ est herba canis.Primo, propter coloris apparentiā. eius enim spēs est duplex, una est alba, & alia nigra. Quasi aūt pęnitentia alba est pęnitentia innocētium.sicut Ioannis Baptistæ. Sed quasi nigra, est pęnitentia peccatorum, sicut Mariæ Magdalenæ. Vtriusque tamen betæ succus naribus instillatus(ut dicit Diosc.)caput purgat, q̃a utriusque pęnitentię uirtus mentem purificat, siue a uenialib.ut pęnitentia innocentium,siue a mortalib.sicut peccatorū, uel una pręseruādo a culpæ defectione,alia expiando à culpæ contagione.Secundo,propter uirtutis efficaciam. Est.n. eius uirtus in humore,in fronde,& in radice. In humore siue succo est eius uirtus ad conseruandum capillos,ut dicit Diosco. Sic, & pęnitentiæ uirtus, & lachryma, capillos capitis.i. uirtutes mentis reparat perditas,& conseruat habitas. In fronde uero est uirtus: quia folium eius tūlum, & morbo appositū, ignem siluaticū extinguit. Quasi.n.betæ folia sunt diuersa pęnitentię opera,ut ieiunium,eleemosyna, & oratio, ignis aūt saluaticus est ardor uitiorum, siue auaritiæ,quē extinguit eleemosyna, siue luxuriæ, quem extinguit ieiunium:siue abiectionis,& superbiæ, quem extinguit oratio mentem humiliando.In radice uero est uirtus, quia sicut dicit Arist.sup radicem betæ,sicut & super caulem potest inseri surculus,qui corroborat radicem, & in arborem transmutat. Radix betæ i. initium pęnitentiæ, est timor,quia pęnitentia ex timore gignitur. In qua radice si surculus amoris inseratur.i. ut timor pęnitentis sit cum amore charitatis, proficit pęnitens in uirum perfectum.

Diosc.

Item pęnitentia assimilatur ciminio.

Primo, rōne cōplexionis : quia secundū Macerum,& Persium,ciminū est calidū,& siccum in secūdo gradu.Pęnitentia.n.est calida,& sicca:q̃a per compunctionē incendit mentem,& ꝑ abstinentiam desiccat carnem: & utrunq; est in secūdo gradu:primus enim gradus,siue respectus est propter satisfactionem peccati, secundus propter

propter

pter cautelam futuri Secundo rõne decolorationis: quia nimius usus, siue frequentia eius (ut di cunt Diosc. & Pla. & Plinius) faciei discolorationem inducit: quia. s. per indiscretam pęnitentiã siue abstinentiam, corpus infirmatur, & facies discolorator: & pallescit facies corporis propter diminutionem calidi sanguinis, & etiam facies animæ propter diminutionem feruoris.

Tertio, ratione operationis. s. quoniam ciminum habet virtutem fumositatis subtiliatiuam, & digestionis confortatiuam. Quod facit pœnitentia, dum per abstinentiam subtrahit supfluitatem cibi, & potus, quæ pertinẽt ad uitiũ gnlę.

Item habet uirtutem vẽtositatis subtiliatiuã, & inflationis uentris restrictiuam. Quod cõpetit pęnitentiæ, inquantum uentum uanægloriæ subtiliat. i. annihilat, & iflationẽ supbiæ fugat.

Item dolorem stomachi mitigat, quod compe tit pęnitentiæ inquantum mitigat iram.

Item habet uirtutem cum baccis lauri frigidi, reumatis curatiuã. Et hoc cõpetit pęnitentiæ inquantum expellit frigidum humorẽ accidiæ.

Item habet uirtutem sanguinis coagulati in oculo mixtum in cera munda dissolutiuam. Qđ cõpetit pnīæ inquãtũ refrenat luxuriã: cuius impudicitia maxime in oculis cõgregaŕ, & oñdiẽ.

Item habet uirtutem liuoris carnis cum cera bene mixtum, & sæpe appositum totaliter ablatiuam. Et hoc habet pęnitentia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Item habet uirtutem faucium sanatiuã. Qđ competit pęnitentiæ inquantum sanat uitium auaritiæ. Sunt enim auari quasi quædam fauces insatiabiles, quorum dolor & cruciatus est, quia non possunt habere quæ cupiunt: quem dolorẽ insatiabilis appetitus uera pęnitentia sanat.

Item pęnitentia assimilaŕ cucurbitæ. Primo, rõne extensionis. Nam herba cucurbitæ in ramos, & folia pariter, & flagella ad modũ uineæ, se distendit, & quibusdam ligamentis se undiq; connectit. Similiter pęnitentia ramificaŕ in cõpunctione, ubi sunt diuersi rami. i. diuersi compunctionis modi. Item habet folia. i. verba utilia in confessione, & flagella. i. opera pęnalia in satisfactionem. In quib. omnibus uerus pęnitens se proficiendo distendit: sed nihilominus oportet, quod undique se quibusdam ligamentis. i. firmis cautelis, & adiutoriis connectat, ita, ut in peccatum amplius non cadat.

Secundo, rõne flotitionis. Habet. n. quosdam flores albidos, quos emittit præcipuè contra noctem. Hi flores albi sunt mundæ affectiones, quę oriuntur in corde pęnitentis, præcipue cõtra noctem peccati. Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis, &c.

Psal. 6.

Tertio, rõne fructificationis. Vbi nota q̃ cucurbita ad bene fructificandum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Item humore, idest aquæ irrigatione, quia sępe aqua rigari cupit.

Item appodiatione: q a sine appodiatione florere quidem põt, sed fructificare nix põt, immo tunc fructus eius, uel deficit, uel putrescit, quando nõ sursum a terra erigiŕ, & in lignis, uel uirgulis se suspendit. Similiter pęnitentia bñ fructificat, qñ est radicata in charitatis amore. Hæc enim terra calida est anima charitate succensa.

Item quando est rigata frequenti exhortatione, uel lachrymarum crebra effusione.

Item qñ est appodiata sanctorum uirorum familiaritate, uel cohabitatione, q̃ suis exemplis, uel auxiliis pęnitentem erigant, & sustentent.

Quarto, rõne complexionis, quia cucurbita, secundum Pla. est frigidæ, & humidæ complexionis, & qualitatis temperatæ. Et pęnitentia frigefacit, ardorem concupiscentiæ extinguendo specialiter per abstinentiam, & humectat in lachrymas resoluendo, sed in utroque oportet esse tẽperamentum, & in ieiunio, & in fletu.

Quinto, rõne augmenti, & corruptionis: quia cucurbita cito crescit, & cito decrescit, & in terra sicca non proficit: & prima cortex eius mollis est, sed postea cum ad maturitatẽ uenit ad modum ligni indurescit. Sic pęnitentiæ feruor in quibusdam cito crescit, & similiter deficit, sicut flamma prunarum. Prouer. substantia fęstinata ci to minuetur.

Pro. 13.

Item non proficit pęnitentia in anima, quæ est arida, siue ab aqua sapientiæ, siue ab humore compunctionis lachrymosæ, siue ab humiditate pietatis affectuosę.

Itẽ pęnitẽs licèt a principio sit mollis, & pauidus: tñ charitate solidãte efficiŕ fortis, & firm'.

Sextò, rõne curationis, quia cucurbita est febris acutæ purgatiua. Est. n. cucurbita elixata febrem acuta patientib. cibus, & medicina. Nam febris materiam per urinam purgat. Quasi enim acuta febris, quæ corpus incendit, & uehementẽ sitim gignit, est auaritia, quæ appetitum inflammat, & insatiabile ad habenda desiderium causat: sed hãc febrẽ pęnitẽtia purgat, & extinguit.

Item cucurbitæ succus ualet contra tumorẽ oculorum, pęnitentiæ humilis lachryma ualet contra superbiam, quæ oculos mentis, quasi tumidos reddit.

Itẽ cucurbita elixata calorẽ sedat: q a. s. pęnitẽtia calorẽ concupiscentiæ, & luxuriæ mitigat.

Item pęnitentia assimilaŕ centaureæ, quę est herba amarissima, & cum amaritudine habet quendam dulcedinem admixtam. Vñ dolorem uentris sedat, uisum clarificat, paralysint curat, uermes uentris cum melle necat. Sic pęnitentia ex una parte debet esse amarissima. debet. n. pęnitens esse amarus, quia merita sua perdidit, amarior, quia infernum meruit; amarissimus, q a cęlum sibi clausit. Sed cum ista amaritudine est dulcedo admixta de spe ueniæ, quæ innititur bonitati diuinæ misericordiæ. Ipsa ergo pęnitẽtia dolorem, siue tristitiam mentis prouenientem ex ira, siue inuidia restringit, uisum interiorem obscuratum per superbiam, siue per auaritiæ puluerem, clarum facit, paralysim, idest accediæ, siue negligentiæ frigiditatem, & immobilitatem expellit, uermes uentris, idest corruptiones gulæ, uel luxuriæ extinguit. Item pęnitentia quanto magis est amara, tanto est abundantioris gratiæ causatiua. Cuius exemplũ apparet in hadera, quæ licèt sit sapore amara, tamẽ est

vberum

vberum lacte repletiua. Vnde hædera, ut quidã dicunt, dicitur ab hædo, quia sumpta in cibum a capris lac multiplicat, vnde hædi nutriũtur. Sicut ergo hædera amara multiplicat lac caprarũ in vberibus, ita amara pœnitentia multiplicat gratiam, & uirtutes animæ in pœnitentibus.

Quẽadmodum ipsa pœnitentia perficitur per nonnullas arboris proprietates, quę & partibus animalis comparantur, erudite demonstratur. Cap. LVII.

Pœnitentia diuersis virtutibus perficitur, sicut arbor, siue planta diuersis partibus integratur. Habet enim planta in se partes aliquas ꝓportionabiles, partibus animalis. Habet.n. radicẽ loco oris, medullã loco vẽtris, quia in ea fit humoris decoctio, antequam trãsferatur in substantiam foliorum, vel fructuum, vel ramorum, vt dicit Ari. Quidam tamen vocant medullam matricem, vt ipse Philosophus dicit, quia in ipsa humor plantæ seminarius, sicut fœtus in matrice continetur. Et quidam uocant medullam viscera, quia in ipsa separatio fit puri ab impuro, sicuti fit in animalium intestinis. Quidam autẽ vocant eam cor arboris, quia ex ea procedit motus vitæ vegetabilis, sicut vita animalis procedit ex corde. Item habet arbor nodos loco neruorũ, qa per eos partes inuicem colligantur. Item habet venas. i. rimulas in quibus naturalis humiditas custoditur, & ad partes arboris deriuatur. *(Ari. lib. de arb.)*

Item habet corticem loco corij, s. ad interioris ligni defensionem. Vnde facit cortex in corpore arboris, quod facit coriũ in corpore animalis. Rami autem sunt, sicut brachia, & tamusculi, sicut digiti. Fructus autem, & folia sunt, sicut partes superfluæ sicut capilli, & vngues. Vnde cadunt ab arbore subtracto humore, sicut cadunt pili de corpore animalis. Omnia autem prædicta instrumenta sunt ẽt suo modo pœnitẽtibus necessaria. Oportet enim pœnitentem habere medullã, i. cor compunctũ, per cuius compunctionem spiritualiter viuificetur. Eze. Vita viuet, &c. Item radicem, i. os, vbi fit confessio, per quam etiam nutrimẽtum spiritualis gratiæ attrahitur. Psalmus: Os meum aperui, & attraxi spiritum, idest gratiam spiritualem ad animæ vegetationem. Nã non intraret per os animæ spiritualis gratia, nisi primo per confessionem esset purificata. Oportet ẽt quod habeat ventrem, idest mentem, in qua fit dilectio, per quam spirituale nutrimentũ decoquitur. Sicut enim nutrimentũ corporale non applicatur corpori, nec ei prodest, nisi fit ꝑ calorẽ naturalem primo digestum, ita & nullum spirituale nutrimentum, i. opus de genere bonorũ, potest prodesse, nisi fit per charitatis dilectionem decoctũ, Corin. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest. Item debet habere matrem, idest humilitatem, in qua fœtus conceptus, idest bonum propositum, uel bona intentio claudatur, & cõseruetur: quia sicut dicit Grego. perit omne, quod agitur, si non in humilitate custoditur. Item oportet habere viscera, idest considerationes, siue cogitationes, in quibus fit prudentia discernens purum ab impuro, & utile à nociuo. Nam prudentia sicut dicit August. est amor, ea, quibus iuuatur ab his, quibus impeditur sagaciter eligens. Et dicitur prudentia esse amor non essentialiter, sed in quantum amor mouet ad actum prudentiæ. Vnde amor dicitur discernere, in quantum mouet mentem ad discernendum. Item habere debet neruos, siue nodos, idest unitatis & pacis colligationes. Et uenas, idest elemosynas, in quibus conseruatur naturalis humiditas, idest misericordiæ pietas, quę debet quasi naturaliter inesse homini, secundum illud Iob. Ab infantia mea creuit miseratio mecum, & de vtero matris meæ egressa est mecum. & etiam per eas ad membra nutrienda, idest ad proximos sustentandum defertur. Debet enim habere corium dnrum ad defensionem interiorum, idest patientiam in aduersis, quæ ab intrinseco eueniunt. Nam patientia sicut dicit Grego. est custos omnium uirtutum. Debet habere ramos, i. dest brachia, & digitos ad satisfaciendum, & ad opera meritoria discrete operandum. *(Eze. 33. — Ps. 118. — 1. Cor 13. — Grego. — Iob. 31. — Grego.)*

Item debet habere ornatum foliorum, siue capillorum, idest modestiam, vel compositionem morum exteriorum.

Pruni exemplo qualia pœnitentiæ opera esse debeant, breuiter explanatur. Cap. LVIII.

Pœnitentiæ opera quanto magis sunt humilia & austera, & compungitiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in prunis: quia illa quę sunt nigra aliquantulum, & acida, qualia sunt damascena, sunt stomacho meliora. Sunt enim frigida, quando sunt bene matura. Vnde quia bene infrigidant, & humectant, ualent contra febrilem calorem, & ventris constipationem. Sic pœnitentiæ, opera quæ sunt nigra per apparentiã humilitatis. Can. Nigra sum, sed formosa, dicit anima pœnitens nigra per humilitatem, formosa per charitatem.

Item dura per austeritatem laboris Psalm. Laboraui in gemitu meo. *(Psal. 6.)*

Item acida per compunctionem mentis. Psal. In cubilibus vestris compũgimini. Talia, inquã, opera refrigerant calorem febrilem, scilicet inordinatum peccandi appetitum extinguendo. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, idest ardorem peccandi compunctio lachrymosa, & cõstipationem. i. duri in obstinatæ mentis soluẽdo. Ecle. Auferam de carne uestra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. *(Psal. 4. — Ecc. 20.)*

Boni operis propositum facilius in Religione quam in huius seculi uanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur. Cap. LIX.

Perficere non potest bonum propositũ homo stando in seculi vanitate: cuius exemplũ apparet in oliuis: quia oliuæ secundum Aristo. nunquam perfecte maturescunt in arbore: etiam si per plures annos ibi contingerit eas stare. Vnde debent

debent colligi de arbore, & per plures dies coacervari in unam congeriem, & sic per mutuam compassionem confortato calore ad plenã pducuntur maturitatem. Quasi aũt oliua suspensa in arbore est homo positus ĩ seculi vanitate. Hic & si boni propositi liquorẽ intus contineat, ipsũ tñ ad debitã maturitatem, idest ad debitũ finẽ ibi flando, nunquam plene perducit. Sed si inde separantur, i. a seculi impedimento, & in congerie. i. in cõgregatione alicuius sanctæ religionis, seu societatis locetur, q a tales in operibus spiritualibus se mutuo fouent, confortato spirituali feruore, citius maturescet, i. ad boni propositi finem perueniet. Et ideo Chrysost. de hoc ipso loquens sub similitud. ne fici dicit, quod sicut diffi cile est immo omnino impossibile ficulneam iuxta uiam positam vsq; ad maturitatẽ perducere grossos suos: ita difficile est hoiem in seculo remanentem usq; ad finẽ boni propositi puenire.

Ioan. Chry. 1 Mat.

Electi Dei perfectiones per quampiurimas Gith, nucis muscatæ, oliuæ, granique piperis proprietatibus lucide patefiunt. *Cap. LX.*

Perfecti uiri assimilãtur gith, quod est genus leguminis, colore nigrum, quãtitate paruũ, scilicet ad modum gumini. Item dulcedine sapidum, & ideo in pane dulcorãdo spargitur. Sic sancti, & perfecti viri sunt colore nigri per diuini amoris adustionem. Nam ligna adusta remanent nigra: sed ista nigredo, scilicet diuini amoris non causat deformitatem, sed formositatem. Can. 1 Nigra sum, sed formosa.

Cant. 1.

Item sunt quantitate parui per sui reputationem. Apost. Ego sum minimus apostolorum.

1. Co. 15

Item sunt dulcedine sapidi per contemplationem. Psalm Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c.

Psal. 30.

Item perfecti uiri dñi esse similes nuci muscatæ, quia inter nuces muscatas sunt pro optimis eligẽdæ, quæ sunt graues, & solidæ interius, quæ cum frangunt non puluerizantur, & subrubicũdi coloris esse ostenduntur, cum odore suaui, & forti. Sic illi sunt perfecti, & electi uiri qui sunt graues per prudentiæ maturitatem solidi, i. pleni interius per uirtutum ueritatem: qui nõ puluerizantur cum franguntur, i. cum persecutionem, & uiolentiam patiũt per inconstantiẽ leuitatẽ, quia puluis leuis est, & à uento mobilis.

Item, qui sunt rubicundi per amoris feruiditatem: & suauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ suauitatem.

Item perfecti uiri assimilantur oliuæ, primo propter lignum. Nã lignum oliuæ in radice hẽt amaritudinem, in corttce habet duritatem, in medulla hẽt pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic ueri perfecti hñt in radicibus cordi, uel amaritudinem compũctionis erga defectus proprios, uel amaritudinem compassionis erga proximos afflictos, uel amaritudinem indignationis & zeli contra impios.

Itẽ hñt in cortice i. in corpore duritiẽ patientiæ, scilicet in laboribus plurimis: sed in medulla animæ habent pinguedinem gratiæ.

Item abundant in multitudine ramorum, idest bonorum operum.

Secundo, propter locum. Requirit enim oliua primo quidem locum temperatum, scilicet nec nimis calidum, nec nimis frigidum, magis tamẽ se habentem ad calorem, quàm frigus.

Item requirit locum macilentum: quia non uult plantari, in loco nimis pingui, sed macro.

Item requirit locum Soli expositum: multum enim diligit cœli rorem, & aeris serenitatẽ. Similiter in uiris perfectis inuenitur temperamentum. i. moderamen prudentiæ, & macredo abstinentiæ, & Solis calor. i. feruor amoris & deuotionis intimæ. Ipsi enim maxime appetunt rorem cœlestis gratiæ, & in omnibus semper habere serenitatem conscientiæ.

Tertio, propter fructum: habet. n. oliua fructũ pinguem, dulcem, & utilem. Similiter uiri perfecti habent opera pinguia, dulcia, & utilia, pinguia. s. propter deuotionẽ, & dulcia respectu sui per delectationem, & utilia respectu proximi p sustẽtationem: Opera. n. sanctorum uno ĩ sunt Deo pinguia, ut sacrificium: ipsimet dulcia pp meritum: proximis utilia propter exemplũ. Vel quia opera pfectorũ uirorũ fiunt cũ pinguedine pietatis, cũ dulcedine charitatis, cũ plenitudine vtilitatis. Vñ ex persona uiri pfecti dicit in Psal. Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei.

Psal. 51.

Item perfectus homo assimilatur grano piperis. Nã granum piperis est exterius nigrũ, & interius album: sapore acutum, odore aromaticum, quantitate modicum, uirtute magnũ, actũ frigidum, potentia calidum: cuius uirtus nõ sentitur dum est integrum, sed postquã masticatum fuerit, uel contritum. Similiter homo perfectus est exterius niger, idest despectu per apparentiam, uel niger, idest decoloratus per pœnitentiam, sed interius albus per innocentiam.

Item iu sapore acutus, per subtilitatem sapientiæ, odore aromaticus, per suauitatẽ famæ: Item quantitate modicus, per reputationem humilitatis: & apparet uirture maximus per efficaciam operis: actu frigidus circa tẽporalia potentia, siue potenter calidus circa spiritualia Cuius uirtus non sentitur dum est integer. i. est ab iniurijs intactus: sed cum fuerit masticatus per iniuriarum oppressionem, & contritus per aduersitatum, & tribulationum passiones, tũc maxime per patientiam ostẽdit suæ uirtutis perfectionẽ: patientia enim opus perfectũ habet ut dicit Iac.

Iac. 1.

Perseuerantia virtus quanta nobis conferat dona, exemplo lauri breuissime præmonstratur. *Cap. LXI.*

Perseuerantia assimilatur lauro.

Primo ratione uiriditatis, eo, ꝙ suo uirore, nec hyeme, nec æstate hæc arbor spoliatur. Sic ergo debet homo perseuerare ĩ bono, ut nec hyeme aduersitatis, nec æstate prosperitatis uirorem uirtutis amittat.

Secundo rõne securitatis: hic enim arbor esse dicitur, quę securat a fulminibus, fantasmatib', & a uerminibus. Propter primũ dicitur in historia Scholastica, ꝙ Tiberius Cęsar cœlo tonante

laurum in capite solitus erat ferre, ne posset lædi à fulmine. Propter secundum dicitur in codē. libro, ꝙ Rebecca ꝑ morē gētium quē in parentibus uiderat serta lauri capiti suo imposuit, & ramis herbæ, quæ agnus castus dicitur incubuit: ut uisiones ueras uideret, & fantasticas non sentiret. Quātū ad tertium dicit Diosc. ꝙ folia eius uiridia sunt, quæ multū odorifera, si contrita, & apposita fuerit punctuiā apum, & vespatum, & oē tumore lædunt: libros, & vestes, cum quibus ponuntur, tineis, & vermibus tutos seruant. Similiter perseuerantibus in bono, nec fulmina aduersitatum, nec fantasmata dæmonum, nec punctura infirmitatum nocent: sed omnia finaliter eis prosunt.

Diosco.

Tertiò, rōne dignitatis, Laurus.n. dicitur a laude, eo, quod eius ramis, & folijs cū laudibus uictorum capita olim coronabantur, ut dicit Isid. Sic sola pseuerātia est quę laudē, & coronā meretur. Nā sine perseuerantia (ut dicit Greg.) nec pugnans victoriam, nec uictor accipit palmam.

Greg. in mor.

Prælatorum quale sit officium, ac dignitas, ex varijs mali similitudinibus edocetur. *Cap. LXII.*

PRælatus debet esse similis malo.

Primo, quia est arbor satis magna, quia q̄libet animarum prælatus, est ēt si non rōne psonæ, saltē tñ rōne officij satis magnus, & honorādus. Vñ Aug. Honore corā nobis plat' sit nobis; timote corā Deo substratus sit pedibus nostris.

Aug. in regu.

Secundo, qa malus est arbor ligno solida: qa prælatus esse debet animo solidus per cōstantiā, ut nec prosperitate corrumpatur, nec aduersitate frangatur. Talis enim fortitudo requiritur in eo, qui ad prælationem eligitur. Isa. Forte lignū, & imputribile eligit artifex sapiens.

Isa. 40.

Tertiò, malus est ex cortice rugosa, & nodosa. Cortex autem rugosa est humilis prælati apparentia: quia non decet prælatum ecclesiasticum esse seculariter pomposum.

Quarto quoque, quia malus est frōdium densitate umbrosa: est aūt quasi densitas, & umbrositas frondium, affluentia & gratiositas uerborū, quæ debet esse in prælato ad exhortandum.

Quinto quoque, quia malus est florū uarietate decora Hic aūt decor florū est pulchritudo, & decentia morum, quæ debet esse in prælato, uel quasi flores odoriferi, & attractiui, sunt bona exēpla prælati, in quibus abundare debet secundum illud Thi. Exemplum esto fidelium, in verbo, in conuersatione, in charitate.

1. Eth. 4

Sexto, quia malus est fructuum fœcunditate gratiosa, fœcunditas autem fructuum, est abundantia bonorum operum, & præcipuè eleemosynarum tam corporalium quàm spiritualium: Apo. In omni opere bono fructificantes.

Col. 1.

Si imperfectus homo in dies proficere voluerit, quid agere debeat, exemplo Hederæ, plantaq́, gradibus septem, scitè declaratur. *Cap. LXIII.*

PRoficere si uelit homo imperfectus, & cresce re in spiritu, debet perfectioribus adhęrere, Cuius exemplum apparet in hedera, quę secundum Isido dicta est hedera, eo, ꝙ arboribus hæreat. Vnde multū in altum se extendit, quandiu murum, uel arborem inuenit, cui appodiari possit; & hincinde se capit, donec ad summum peruenit. Sic hō, qui uult spūaliter crescere, debet talibus adhærere, qui sint ei pro muro ad defensionem, & arbore ad fructuum productionē, ut eorum exhortationibus, & orationibus, a tentationibus protegatur, & ēt eorum exemplis, quasi quibusdam fructibus reficiatur. Vnde illis homo debet adhærere, de quorum verbis, uel exemplis spiritualem fructum capere possit. Et tunc hincinde, idest modo hoc uerbum modo hoc exemplum ad se capiendo, citò ad summum perueniet proficiendo.

Isido.

Item pœnitens, uel imperfectus homo gradatim proficiendo perficitur, sicut arboris corpus non subito, sed paulatim, & gradatim augetur. Nā primo semen in herba erumpit Dei, vñ herba, in arborem crescit, dum herba, in duritiē trāsit, & in arborem conualescit. Vnde dicitur arbusta quasi arboris hasta. Similiter ēt pœnitens nō fit in cōtinenti perfectus: sed proficit gradatim. Psal. Ibūt de virtute in uirtutem: unde Ber. Nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo. Et ideo pœnitens a principio quidem est herba mollis, quia incipit cum timore; sed postea solidatur, & proficit in dilectione. Et nota, quòd in corpore plantæ sunt septem gradus augmenti, qui debent esse in proficiente.

Psal. 83.
Ber.

Primus gradus est in radicibus: habet.n. plāta radices loco oris, ut dicit Philosophus, quibus, s. mediantibus humor trahitur ad totam substantiam arboris: & quanto plus augetur, tanto plus de humore attrahitur. Radices aūt pniæ sunt timor, & dolor: quia dolet pœnitens de offensa, & timet de pęna. Et quanto est maior dolor, & timor, tanto magis abundat interior lachrymarum humor: qui sunt pœnitenti animæ, ut cibus, & nutrimentum, secundum illud, Psalm. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis.

Aris. de veg. & pl.

Psal. 79.

Secūdus gradus est in stipite, siue ligno quod est pars arboris fortior, solidior, & substātialior, quod a radice exiens vsq; ad summum arboris se extendit. Et ideo secundum eius augmentū, siue quātitatem iudicatur arbor magna uel parua Hoc lignum in proficiente, uel pœnitēte, est charitas, quæ est virtus substantialior ad merendum, fortior ad aggrediēdum, & solidior ad sustinendum. Vñ scdm eius quātitatē, & eius augmentū, iudicaī aliqs apud Deū magnus, uel paruus. Vñ Augu. dicit, Si uis scire quantus iste est, scias quantū diligit ille. Si.n. multū diligit, magnus est: si parū diligit, paruus est, si nihil diligit, nihil est. Si.n. charitatē non habuero, nihil sum.

Aug. de ci. Dei.

1. Co. 13

Tertius gradus est in cortice exteriori, quę est ad defensionē ligni. Vnde eius augmentū oportet, ꝙ sit proportionatum, & cōmensuratū ipsi ligno interiori, secundū eius extēsionē & exigētiā. Vñ aliquę arbores hñt corticē subtiliorē aliquæ graciliorē secundū ligni possibilitatē maiorē, uel minorem. Hæc aūt cortex in pęnitente est exterior

exterior abstinētia, & custodia per quam defenditur spiritus atentationibus multis: sed tñ abstinentia, oportet, q̄ sit mensurata, & discreta, s. maior, uel minor secundum exigētiam spiritus, & ualetudinem corporis, & non oibus eadē abstinētia competit, sed diuersa Aug. distribuatur unicuique uestrum uictus, & tegumentum non æqualiter oibus, q a nō æqualiter ualetis oēs, sed potius unicuique, sicut cuique opus fuerit.

Aug. in Reg.

Quartus gradus est in ramis, per quos intelliguntur opera pnīæ, quæ debēt procedere ex charitate ad hoc, ut sint fructuosa. i. meritoria, sicuti rami fructificantes pullulant stipite. Et nota, qd quanto humor est abundantior, & calor fortior, tanto arbor est ramosior Sic quanto in pœnitente plus abundat calor dilectionis, & humor cōpūctionis, sine compassionis ad proximum, tanto est ramosior, idest operosior.

Quintus gradus est in folijs. i. in uerbis. Dicit enim Arist. q̄ folia sunt propter fructum: quia et uerba debent esse talia, q̄ prosint ad meritū. & in talibus folijs bonum est abundare, & incrementum suscipere: sicut sunt uerba diuinę laudis cōfessionis, & orationis, uel exhortationis.

Arist. de veget.

Sextus gradus est in floribus, per quos intelliguntur bonæ cogitationes, & affectiones, quę in pœnitentibus debent abundare.

Septimus gradus est in fructibus. i. in meritis. Arbor enim multum, uel parū fructificat, nō secundum multitudinē, uel paucitatem ramorū, uel secundū augmenta tēporum, sed secundum abundantiā, uel defectum caloris, & humoris. Sic est homo pœnitens proficit in meritis nō secundum numerositatē operum, uel diuturnitatem temporū sed secundum quātitatem humoris, & caloris, idest deuotionis, & charitatis. Vnde dicit Augu. quòd non numerositas operum, non diuturnitas temporum: sed maior charitas melior, quam uoluntas, auget meritum.

Aug.

Rerum temporaliū prosperitatis effectus per multas fabæ proprietates summatim recensentur.
Cap. LXIIII.

PRosperitas temporalis assimilatur fabę, quæ humorem grossum, & inflationē gignit, stomachum lædit, grossum eius sanguinem facit, & fumum, qui caput offendit, & somnia terribilia & uana inducit. Sic temporalis prosperitas inducit inflationem superbiæ, uoracitatem gulæ, per quam etiam ad literā stomachus frequenter læditur. Vel uenter in quo nutrimentum spiritualis doctrinæ recipitur, & retinetur est memoria, quam prosperitas temporalis lædit inducendo obliuionem Dei.

Item fumus nanægloriæ caput, i. mentem offendit, replens eā fumositate nanitatis: unde nimiā prosperitas temporalis infatuat, & inquietat caput rōnis. Et ideo dicit Sene. Res inquieta fęlicitas tempotalis se exagitat, mouet celebrū, non uno genere alios in aliud irritat. hos in potentiam: alios in luxuriam, hos inflat, hos inflā mat, hos mollit, & hos resoluit. Ipsa etiam gignit terribilia somnia, idest terrores fantasticos, ut frequenter timeant, qui in prosperitatibus sunt, ea, quæ non sunt timenda, sicut somniantibus accidit, Psalmus Illic trepidauerunt timore, ubi non erat timor.

Sene. epi. 37.

Animę humanæ pulchritudo ac nobiliorum hominum perfectio, in quo consistat ex pulcherrimis arboris plantaq; perfectionibus facilè cognoscitur.
Cap. LXV.

PVlchritudo animę assimilatur pulchritudinī arboris. Nā pulchritudo arboris cōsurgit ex quatuor: primo ex staturæ proceritate, uidelicet quoniā arbor est alta, & est recta, & ramorū densitate debito modo conserta. Sic pulchritudo animæ primo in hoc consistit, q̄ sit recta per intentionem, alta per contemplationem, & ramis uarijs circūsepta per uariatum uirtutū adornationem, uel diuersorum bonorum multiplicationem Dan. Arborem sublimem uidisti atque robustam, cuius altitudo pertingit ad cęlum; aspectus eius ingens erat, & rami eius pulcherrimi.

Dan. 4.

Secundo consurgit pulchritudo arboris ex partium ordinabilitate: uidemus. n. in diuersis arboribus, quod partes earum, & rami diue: simode ordinantur & secundum q̄ magis sunt ordinati, & inuicem proportionati, ita arbor reddit pulchrior, uel minus pulchra Isti aūt rami possumus dicere, q̄ sint sensus, & partes hoīs exterioris: qui quanto magis sunt ordinati, & in suis motibus, modesti, tanto redditur hominis conuersatio, & aspectus & cōuictus pulchrior, & gratiosior. Dan. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius cōtingens cęlū, aspectus illius erat usq; ad terminos uniuersæ terræ, folia eius pulcherrima.

Dan. 4.

Tertio, consurgit ex figuræ congruitate, siue formositate: uariantur. n. arbores in figura: quia quædā partes arboris tendunt sursum, quædam deorsum, quædā uero tenēt medium. Illę enim, in quarum medulla niget humor subtilis quem calor ad superiora ducit, pyramidanē in modū flāmæ, quæ ascendit. Sed illæ in quibus est humor grossus, & aquosus, inferius deprimuntur, & angustantur: illæ uerò, in quibus est humor medius, medium tenent. Vñ pars alia ascēdit, & est cā eleuationis; alia descēdit, & est causa ingrossationis. Sicut ergo in arbore est triplex humor, sic in hoīe est triplex amor: unus, qui eum eleuat, & iste est amor subtilis. i. spūalis. Alius, q ipsum deprimit, & grauat, & iste est grossus, & aquosus, i. terrenus, & carnalis. Tertius est quasi medius, scilicet amor naturalis, uel amor socialis, & qui malis, qui de se non deprimit per peccatum, nec eleuat per meritum. Et nota hic, qd duplex humoris digestio fit in planta, prima in radice, quæ fit in plantæ augmentatione: secunda fit in medulla plantæ, propter eius cōplexionem, maturationem, dilatationem, & conseruationem, & sufficit hæc duplex digestio ad plātæ pfectione: unde digestio tertia in folis animalibus inuenitur, sicut Arist. dicit: Sic etiam duplex digestio, idest purificatio, oportet, quod fiat in anima, primo in radice. i. in intellectu per puras cogitationes, & ista ualet ad augendum feruorem

Arist. de anim.

Ps. 38. rem spiritualis, Ps. In meditatione mea exardescit ignis. Secundo oportet, quod fiat in medulla. i. in affectu. i. ut habeat puras affectiones; & hoc facit ad maturitatem morum, & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorũ, & ad conseruationem uirtutem, & donorum.

Itẽ quarto, consistit pulchritudo arboris siue plantæ in coloris uiriditate. Nã planta quãto uiridior, tanto pulchrior. Sed nota, ꝙ quædam plãtæ sunt, quæ semper uirescunt: sicut arbores, quę compactam, & solidam habent substantiam, & in quibus est sufficientia humoris. Quædã uero arbores sunt, quæ uiriditatem suam aliqñ amittunt. Sunt. n. frondosæ, & uirides in æstate: sed sine frondibus, & uiriditate in hyeme: sicut illę, q̃ raram, & porosam substantiam habent, quod est ẽt ꝑ defectum humoris, quia quãdo humor nutrimentalis non sufficit, natura illum subtrahit a partibus non necessarijs: puta a folijs, ne deficiat necessarijs. Quædam uero sunt, q̃ aliquãdo uirescunt. f. in æstate quandoque uero pallescũt, scilicet in hyeme, folia tamen sua non perdunt. Nam fortem habent calorem sibi incorporatũ, & dum ipse calor ad interior arboris fugit, a facie frigidi aeris exteriora facies arboris maxime, in folijs glauca fit, & pallescit. Non tamen planta tali expoliatur folijs propter uiscositatẽ sui humoris, & intensionem caloris. Plantis ergo illis, quæ semper uirescunt assimilantur uirgines, q̃ summum nitorẽ carnis semper tenẽt, i. uirginitatem. Plantis uero, quæ aliquando uiriditatem foliorum seruant, aliquando uero eam ꝑdunt, assimilantur coniugati, q quãdiu matrimonij seruant honestatẽ, uirides aliquo mõ possunt dici. i. continentes: vñ uocatur continentia coniugalis. Sed qñ fidem thori non seruant, uel matrimonio indebitè utunt: præcipue in casu, ubi fit peccatũ mortale: tunc ex toto uiriditatẽ perdunt. i. continentiæ honestatem. Plantis autẽ quæ uno tꝑe pallescunt, & alio uirescunt, similes sunt uiduæ. Nã in quibusdam inuenitur tã fortis calor interioris amoris, & tam uiscosus. i. tam tenax humor deuotionis, quod in matrimonio licet aliquo modo pallescunt, ut in usu matrimonij delectationem carnis sentiendo: tamẽ propter hoc folijs, siue foliorum uiriditate non expoliantur: quia non ratione libidinis, nec ẽt indebito mõ: ipso matrimonio utuntur: sed iterum reuirescunt qñ sunt postea uiduatæ, quia continentiam seruant, & gratiam Dei per bona opera conseruare, & multiplicare procurant.

Religionis, Religiosiq; perfectio quo pacto agnoscatur, & conseruetur a Pineæ, Roseq; proprietatibus perspicuis definitur exemplis. Cap. LXVI.

Religio assimilaẽ pineę, q̃ est pini fructus. Primo, ratione apparentiæ siue figurę. Nã fructus pini, quanto in imo iuxta stipitem apparet grossus, & in rotundum dilatus: tanto in summo pyramidalis est, & acutus. In quo figuratur, quod religiosi quanto plus se dilatant, & distendunt circa inferiora, tanto plus muniuntur circa superiora, uel in hoc significatur, quod religiosus circa inferiora debet esse simplex, & grossus, & circa superiora subtilis, & acutus. Secundo ratione continentiæ: quia pinea est nux magna continens in se multa grana: testis ualde duris inclusa, quæ per ordinem sunt inuicem coniuncta, quibusdam tamen testarum folliculis, quasi quibusdam parietibus sunt distincta: & licet testa sit multum dura, fructum tamen dulcissimum in se claudit. Hæc nux magna, religio est, quę est magna propter magna uota, uel ꝑꝑ magna operaq; in qua contineri debent multa ꝓtiosa grana. i. multæ deuotæ personæ ualde autẽ durę testę quibus includuntur, sunt difficiles obseruantiæ regulę quibus obligantur: q̃ si non essent duræ, non essent cõseruatiuæ. Et hæc grana debent inuicem glutino charitatis, & pacis, & regularis unitatis esse coniuncta, & tamẽ in suis actibus, & moribus ordinata, & distincta non tantum cœlis, & hospicijs, sed & officijs, & tẽporibus operibus congruis. Et licet testa. i. exterior regulæ, uel institutionum obseruantia uideatur esse dura, non tamen est fugienda: quia dulcissimum in tam gratiæ in præsenti, quam gloriæ in futuro includit in se fructũ. Vnde dicitur: Omnis disciplina in præsenti quidem non uidetur esse gaudij, sed mœroris, in fine autem exercitatis ꝑ eam dulcissimum fructum reddit iustitiæ. Hebr. 12

Tertio rõne adhærentię, quia. f. pinea est adhærentiæ ualde fortis, & magnæ glutinositatis: quã diu recens existit, suam pinguem humorositatẽ uetustate non perdit, sed postquam ille humor eius consumitur, sic facile aperitur. Similiter ẽt religiosi debent tam Deo quam sibi mutuo per amorem, & concordiam fortiter inhærere: ita, ꝙ diabolus non possit eos aperire, nec abinuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia est in pinea. i. religione, quandiu est ibi pinguis humorositas deuotionis, & gratiæ, sicut erat in principio quãdo religiones inceperunt. Vnde tunc si erant clausa diabolo, quod non inueniebat locum ingrediendi in eis, sed nunc quasi per uetustatem temporis illa bona humorositas nimis diminuta uidetur. Et ideo quandoque diabolus eas aperit, & diuidit abinuicem faciliter, ꝑ discordias, & inuidias, & in scissuras & partialitates pessimas. Et ideo hodie religiosos multos diuersis uitijs dissipat, & maxime ambitionibus, superbijs, inuidijs, & multis alijs.

Item religionem nouiter ingrediens assimilatur propagini. Propago enim secũdum auctores, est nouella uitis. Nam secũdum Isid. propaginare, est palmitem terræ immersum sternere, & inde nouam uitem producere. Nã palmes sub terra mersus, terræ admiscetur, & in radicem conuertitur, qua nutrimentum attrahitur, ex quo uitis propagatur, & nutritur, & augetur. Ille aut qui religionem ingreditur, quasi palmes terræ immergitur. Terra n. est religionis humiditas, in qua uelut mundo moriens qui ingreditur, se sepelitur, sed ibi absconditus radicem charitatis mittit, per quam nutrimentum uirtutum, & bonorum operum, & diuinorum uerborum ad se trahit, & quo nutritur, & proficit, quousque perficiatur etiam ad fructus alijs producendos.

Item

Item religio sine disciplinæ studio non cõseruatur, sed efficitur similis sæculo: Cuius exẽplũ apparet in rosa domestica, quia rosa domestica plantatur, & colitur sicut uitis: & ideo si inculta remanserit efficit, sicut syluestris. syluestris autẽ transplantata, si bene culta fuerit efficitur bona rosa. Quasi n. rosa domestica est religionis status. Nam præcipue religiosis dictũ est: Estis ciues sanctorũ, & domestici Dei. Sed hęc, si negligit, uel studio, & correptione disciplinæ non colatur, efficitur syluestris, i. similis statui seculari. Si autẽ econuerso rosa syluestris, idest homo secularis, in religione plantetur: ubi diligenter cultu disciplinæ tegatur, efficitur rosa Deo domestica, Angelis grata, & hominibus odorifera.

Qualis religiosus esse debeat, & quomodo à laico differat, ex anisi, rosæ, arborumq; syluestrium, & hortensiũ proprietatibus, plurimis similitudinibus aperte declaratur. Cap. LXVII.

Religiosus dẽt esse similis aniso, qđ ẽ herba. Primò, quia semen anisi est quãtitate minimum, quia scilicet religiosus debet se per humilitatem minimum reputare: exemplo Pauli, qui dicebat. Ego sum minimus apostolorũ, qui non sum dignus uocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiam Dei. (1. Co. 15)

Secundò, quia est figura rotundum: quia. s. religiosus debet se reddere ad motum obedientiæ promptum. Nam corpus rotundum est motui maxime aptum, sicut patet in cęlo, quod ideo factum est sphęricum, & rotundum, ut esset aptũ reuolui, & moueri. Mat. Dico huic, Vade, & uadit: & alio ueni. & uenit. Sic debet religiosus obedire suis prelatis. (Matt. 8.)

Tertiò, q a est sapore dulcorosum, i. dulcedine plenum. Sic religiosus debet esse dulcis per mansuetã, & benignã cõuersatione: debet. n. habere dulcem animũ, i. dulcem linguam, & dulcem uitam, ut possit de ipso laudari Deus, & dici, Pręuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto, quoque, q a est in effectu uirtuosum. Nam hẽt uirtutem calculum frangendi, oppilationes, splenis, & epatis aperiendi, dissoluendi, consumẽdi, & uentositates expellendi; quia, scilicet religiosus debet in se frangere calculum, i. peccati duritiẽ per contritionẽ, & oppilationes intrinsecas, aperire per cõfessionem, impietatis colligationes dissoluere per satisfactionem, humorem carnis & luxuriæ consumere per abstinentiæ subtractionem, uẽtositates uanitatis expellere per sui abiectionem.

Item religiosus debet differre a seculari sicut rosa domestica a syluestri. Differunt n. inter se primo in foliorum multitudine: quia syluestres rosæ habent folia pauciora, sed folia hortensis sunt multa. Tãquam ergo folia rosæ sunt dona, & uirtutes animæ, quæ plus debent abundare in religioso, quam in seculari, uel ut folia rosæ sunt uerba sacræ doctrinæ, quibus affluere dẽt religiosus pręcipuè ille, cui competit prædicare.

Item differunt in colore, quia folia hortensis sunt oino rubea, uel omnino alba: sed syluestres sunt modico rubore admixta. In quo significatur, quod religiosis competit omnimoda charitas, quæ significatur in rubedine; & omnimoda puritas, quæ significatur in albedine. Vnde in utraquẽ debent religiosi seculares q osq; etiam bonos excedere.

Item differunt in odore, quia rosa syluestres sunt minus odoriferę, quam hortenses: quia religiosi magis debẽt, quam seculares exemplis bonorum operum redolere.

Itẽ differunt in uirtute: q a hortenses sunt in sapore quodãmodo mordicantes, & magnæ efficaciæ in medicina. Sic religiosorum, & pręcipue prædicantium ora licet mordeant peccatorũ uitia, tamen sunt eis ualde medicinalia.

Item religiosi debent differre a secularibus, sicut arbores hortenses a syluestribus: syluestres enim dicuntur, quæ nascuntur in syluis, hortenses uero quæ plantantur in hortis: hortenses ẽt excoluntur, syluestres uero sibi relinquuntur. Vnde dicit Aristo. q domesticæ siue hortenses, si non fuerint cultę, fiunt, ut syluestres: & è conuerso syluestres per debitam culturam fiant ut hortenses. Et sicut ipse dicit, arbores syluestres magis fructificant, quam hortenses propter maiorẽ humoris abundantiam parum vnctuosi. Vnde etiam fructus hortenses sunt maiores, meliores, & dulciores. Dicit enim Arist. quòd syluestres conferunt hortensibus, quando eis ex opposito complantantur: quia syluestres sunt calidiores, & ficciores: & ideo excitant calorem hortensium, & confortant. (Aristo. veg.)

In hominibus ergo quasi syluestres arbores, quæ sibiipsis, idest proprio arbitrio relinquuntur, sunt personæ seculares Sed quasi hortẽses, quæ sub cura, & cultura hominum sunt plantatæ, sunt personæ religiosæ, quæ sub cultura obedientia, & cura, & gubernatione sunt positæ prælatorum. Vnde si huiusmodi hortenses, idest, religiosi non fuerint culti, idest, a suis prælatis correpti, & a suis excessibus refrenati, efficiũtur, ut syluestres, idest, seculares. Econtra autem syluestres, idest seculares, & peccatores per culturam pœnitentiæ efficiuntur, ut hortenses, idest, religiosi & frequẽter meliores, quam multi ex eis. Isa. Erubesce Sidon ait mare. Gre. Quia exactione quorundam secularium confunditur vita religiosorum. (Isa. 23. Grego.)

Item syluestres, idest seculares, quamuis faciant plures fructus, idest plures elemosynas, uel plures filios carnales, uel plures fructus tẽporales, scilicet per lucrum diuitiarum, quam religiosi pauperes, & continentes, & non corporaliter negociantes: tamen fructus, idest opera spiritualia hortensium, idest religiosorum sunt maiores, idest, maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i. melius perfecti propter diligentiam. Cum enim sunt pauperes, & expediti a curis huius mundi, possunt diligentius intendere operibus Dei, & sic melius facere.

Item sunt dulciores propter continentiam Et quanto aliquis plus abstrahitur a delectatione carnis, tanto plus percipit de dulcedine spiritus. Animalis enim homo nõ percipit ea, quę sunt spiritus (1. Co. 2)

spiritus Dei. In hoc etiam, quod sylvestres faciunt plures fructus, quam hortenses, instruimur, quod non debemus respicere ad operum multitudinem, sed ad operum bonitatem.

Item sylvestres, i. seculares suo calore, i. suo temporali subsidio, & fauore cōferunt hortēsibus, i. prosunt ipsis religiosis, eis tēporalia cōferendo, & quia etiā ipsi religiosi proficiūt sibi quo ad meritum, ipsos seculares ad spiritualia attrahēdo.

Quo pacto fraterna faciēda sit correctio propriaq́; ab alienis utilitati uacandum, porri exemplo breuiter exprimitur. Cap. LXVIII.

Saluti, & perfectioni propriæ debet homo primum intēdere, deinde vtilitati & saluti alienæ. Cuius exemplum apparet in porro: quia in primo anno semē nō producit, sed in secūdo: quasi in primo anno intendat solum propriæ perfectioni, sed in secundo producendo semen uidetur quasi intendere aliorum propagationi. Similiter prædicator primò debet intendere, sibi per profectum vitæ: deinde vtilitati aliorū per semina doctrinæ. Vnde Apo. Attende tibi, & doctrinæ. (1. Thi. 4) In cuius rei exemplum etiam Helias dixit mulieri viduæ. Vade, & fac mihi primum subcinericium panem, & filio tuo, deinde tibi: quia charitas hominis incipere debet a seipso. (3. Re. 17) Vnde & iste ordo ēt in semine eleemosynæ est seruādus. August. (Aug. in Enchi.) Qui vult ordinatè eleemosynam dare a seipso incipere debet, & eam primo sibi dare: est enim eleemosyna opus misericordiæ: verissimeq́ue dictū est, Miserere animæ tuæ placēs Deo. (Eccl. 21.) Ideo etiam ordo in correctione seruandus est, scilicet, vt qui vult corrigere aliū, prius corrigat seipsum, quia (ut dicit Greg.) Mundus esse debet a uitijs proprijs, qui curat aliena corrigere: quo tanto perspicacius in alijs fugienda, uideat quasi hæc ipse per scientiā, & uitam uerius declinat. (Greg. 6. Mor.) Quia nequaquam pute in membris maculā cōsiderat oculus, quem puluis grauat: & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et similiter Isid. dicit, quòd non debet uitia aliena corripere, qui adhuc uitiorum contagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim est arguere quidquam in alio, quod adhuc reprehendit in seipso. (Isid. de su. bo.)

Christi passionis, sanguinisq́; ipsius efficacia quanta sit, quaeq́; in nobis beneficia conferat per plurimas balsami, opobalsami, carpobalsamiq́; uirtutes, perspicuè intelligi potest. Cap. LXIX.

Sanguis Christi assimilatur opobalsamo, idest liquori balsami.

Primò ratione originis. Sciēdum enim, quod proprie arbor tota dicitur balsamum: lignum uero carpobalsamum, semen autem & succus opobalsamum ex eo, quod ferreis ungulis cortex ligni percutitur, & per corticis volnera quasi per cauernas egreditur. Quod totum Christo competit rōne suæ passionis, cuius liquor, idest sāguis, per cauernas corticis, i. per vulnera corporis, ferreis clauis impressa effluxit, Ber. Scio, quod merita mea mihi non sufficiunt: & quod mihi deest, audacter vsurpo ex visceribus Christi, quæ misericordia effluunt, nec desunt foramina per quæ defluāt. Patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patēt viscera misericordię Dei nostri, in quibus visitauit nos, oriens ex alto. (Ber. in ses.)

Item Bernar. Ex consideratione remedij: periculi mei quantitatem cognosco, filius Dei iubetur occidi, ut pretioso sanguinis illius balsamo meis medeatur uulneribus. (Ber.)

Secundo, rōne ponderis. Nam balsamum in qua positum mox fundum petit, si uerum & nō sophisticatum fuerit. Similiter sanguis Christi, & gloriosa eius passio posita per meditationem in aqua tribulationis nostræ, mox fundum petit, quia grauiorem se omnibus tribulationibus nostris ostendit. Et sic tribulationes nostras grauitate sui ponderis leues, & tollerabiles reddit. Greg. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur. (Grego.) Vnde Apostolus: Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersus semetipsum a peccatoribus contradictionem, ut non fatigemini, animis vestris deficientes.

Tertiò, ratione incisionis. Nam in balsamo sola exterior cortex inciditur. Lignum autē nullo modo tangitur ferro. Sic etiam in Christo sola caro incisa est & læsa ligno, diuinitatis nullam passionem, uel lęsionem sentiente, uel suscipiente. Nota etiam, quod tempore æstiuo cum cultello osseo rami ipsius balsami leniter incidūtur, ne lignum interius lædatur, & sub cortice inciso uitreæ ampullæ ponuntur in quibus guttæ stillantes colliguntur. Istæ ampullæ uitreę, sunt mentes puræ, & humiles: scilicet uacuæ per humilitatem, & etiam vitreæ per puritatem, quæ recolligunt rememorando, & compatiendo guttas sanguinis Christi, & pœnas corporis eius.

Quartò, rōne odoris, quia (secundum Pliniū) oībus odoribus præfertur balsamum. Balsamum enim illud est optimum, quod est odoriferū, pōderosissimum, semine maximum, mordens gustum, atq; in ore feruidum, & colore rufum. Licèt enim arbor balsami siue eius frutex, quę nūquam crescit ultra altitudinem duorum cubitorum, sit uiti similis, & in folijs sit similis rutæ, sed albioribus semper manentibus; tamē liquor rufus est. Omnia autem prædicta habet sanguis, siue Christi passio. Est. n. odoriferus per attractionis suauitatem, Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia trahā ad me ipsum. (Ioā. 12.)

Item ponderosissimus, idest grauissimus per doloris immensitatem. Thren. Attendite si est dolor similis, sicut dolor meus. (Thre. 1.)

Item est semine maximus per propagationis fęcunditatem: quia multi filij Dei ex sanguine Christi, tanquam fruges ex quodam semine in terram sparso progeniti sunt. Vnde Christus assimilauit se grano frumenti in terrā cadenti, & morienti, quod multum frumentum affert. (Ioā. 12.)

Item debet mordere gustum animę per dolorem cōpassionis, & debet feruere in ore per verbum prædicationis, scilicet, ut frequenter Christi passio prædicetur. Apostolus: Nos prædicamus

Christum

Christũ crucifixum &c. Est enim sanguis Christi colore rufus:quia charitatis ardore, & cruciatus dolore uehemẽter excoctus, & est valde mirabile, ꝙ balsamum quamuis sit rufum, tamen uestem mundam non polluit ut dicit Isido. Sed longe amplius est mirabile, quod sanguis Christi rubeus non solum non polluit imo etiam immũdos abluit. Apoc. Dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. (Apoc. 3.)

Quinto, sanguis Christi assimilatur balsamo, & hoc rõne ualoris, ualet enim balsamũ ad multa. Nam fœtum mortuũ educit, & hoc significat, quia sanguis, seu passio Christi, mediante pnĩa, peccatum mortale de conscientia extrahit. Nam pœnitentia, & cętera sacramenta in uirtute passionis Christi operantur. Item balsamum mortua corpora incorrupta custodit: quia quantum dissoluit, tantum cõsumit. Similiter exemplum passionis Christi carnem quidem, idest carnalis uitia mortificat; sed mortificatos carne a peccatorum corruptione conseruat. Nam qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs. (Gal. 5.) Item balsamum morsibus uenenosis occurrit: quia passio, & crux Christi ualde tentationibus dæmonum obsistit. Et ideo signata fuit in serpente æneo, cuius aspectus a morsibus serpentum liberat. (Nu. 21.)

Sanctorum uirorum similitudines, ac perfectiones breuiter enarrantur, quæ ex uarijs florum garophyllorum, palmitum, lignorumq́; spinarum proprietatibus colliguntur. Cap. LXX.

Sancti uiri assimilantur floribus. De quibus dicitur. Flores apparuerunt in terra nostra, i. in Ecclesia, uel in carne humana. (Cant. 2.) Sunt enim ad modum florum multi odoris in exemplis, quibus alios attrahunt. Apostolus: Christi bonus odor sumus. (2. Co. 2.) Cant. Vineæ florentes odorem dederunt, & nox, &c. (Cant. 8.)

Item sunt dulcis saporis in uerbis, quibus audientium mentes reficiunt Psalm. Quam dulcia faucibus meis &c. (Ps. 118.) Prouerb. Dulcia eloquia maiora teperiet. (Pro. 16.)

Item pulchri coloris, i. gratiosi aspectus in moribus suis & honestis, & modestis, quibus intuẽtium oculos alliciunt, sicut dicitur de Beato Stephano, quod intuentes in eum, omnes qui sedebant in concilio, uiderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

Item sunt sicut flores maxime uirtutis scillcet in miraculis, & signis, quę supra naturã ostẽdunt, sicut Christus dixit, Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eijcient, &c.

Item flores campos, syluas, & hortos sua pulchritudine exornant, & uestiunt. Nã in campis lilia, & in hortis rosæ, & in syluis uiolæ inueniri consueuerunt. Tanquã ergo lilia agri sunt uirgines; quæ in agro corporis sui uirginitatis candorem, & odorem Deo exhibuerunt tanquã uero rosæ rubentes fuerunt sancti martyres, quorum uita fuit uelut hortus, spina sæpe hoc est multitudine pœnarum, & suppliciorum Christi amore circundatis, in quibus uelut rosæ albescẽtes puritatem intuerunt, & uelut rosæ rubeæ sanguine suo purpureo rutilarũt. Sed tanquam uiolæ syluarum fuerunt Confessores, quorum pluri mi in syluis, seu heremis, Deũ contemplantes, latuerunt: & oẽs uelut uiolæ odore bonæ uitæ redolenerunt: & per mentis humilitatem præcipuam inclinata semper capita Deo tenuerũt, sicut uiola circa florem aliquantulum incuruaẽ.

Item sancti uiri assimilãtur gariophyllis, quorum illi sunt electi, qui hñt nigrum colorẽ, acutum saporem, suauẽ odorem, & qui manu compressi emittunt aliquẽ humorẽ Sic uiri sancti, & perfecti sunt colore nigri per apparentiæ despectionem, sapore acuti per sapientiæ contemplationem, odore suaues per gratiæ, uel gratam conuersationem, cõplexione humidi per lachrymarum emissionem. Nã compressi iniurijs plus iuuant se lachrymis, quam uindictis. Vñ Ambr. de se dicebat aduersus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ fuerunt. (Ambr.)

Item gariophylli cerebrum & uirtutẽ animalem confortant: quod faciunt sanctis suis consilijs, cordis pauorem releuant suis exemplis, & uirtutem naturæ deficientis in proximis adiuuant suis eleemosynis, uel beneficijs.

Item sancti uiri assimilantur palmitibus. Primò, ratione nutritionis: quia palmites a uite nutrimentum suscipiunt. Et ideo tamdiu uiuunt, & fructificant, quandiu uiti permanent uniti. Nam nutrimentum, ꝙ a uite suscipiunt, solum quantum necessẽ est retinent: quod uero superfluit in materiã germinis, frondis, floris, & fructus transmittunt. Vñ palmites a uite separati non fructus faciunt, sed arescunt. Sic simili etiã modo sancti uiri quandiu per gratiam, uel charitatem uniti Christo, qui dixit Ioan. Ego sum uitis uera, sunt uniti, uiuunt; & spirituales fructus faciunt: sed ab eo per peccatum separati, non faciunt fructus uitæ, i. opera uitę æterna digna. (Ioã. 14.) Et ideo dixit ipse Xp̃s, Ioã. Ego sum uitis, uos palmites: & sicut palmes non põt ferre fructũ nisi mãserit in uite, sic nec nos nisi in me mãseritis. (Ioã. 15.)

Secũdo, sancti uiri assimilanẽ palmitibus, & hoc rõne insertionis: quia surculus unius palmitis, siue uitis inseritur in alio palmite siue uite, & fructificat in eo Vnde docentur homines ex eadem uite facere uuas diuersi coloris, ꝙ a si dũ uitis insertum uiti fiat insertio in tribus ramis procedentibus ab uno ramo ipsius uitis, & cum uno surculo insertionis colorem rubeũ apposueris, & cum alio album, & cum tertio colorẽ croceum, uel & alium, singuli palmites ex prędictis ramis procedentes, tales uuas facient quales appositi sunt colores. Et similiter & posset fieri in alijs plantis suo modo. Sicut aũt palmites, uel rami uitis inuicem incorporantur per insertionem: ita fideles Christi debent inuicem uniri, & incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc unusquisque facit uuas diuersorum colorum, quia scilicet participabit merita singulorũ. Psal. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodiendum mandata tua. (Ps. 118.)

Tertio, sancti uiri assimilantur palmitibus

ratione protectionis: quia palmites pampinis vestiuntur, quorum subsidio ab ardore, & frigiditate defenduntur. Hi pampini, sunt uirtutes, quæ nos defendunt, & a calore prosperitatis, & a frigore aduersitatis. Nam in prosperitate ardet luxuria, & gula; in aduersitate uero frigescit inuidia, & accidia. Sed a luxuria protegit pampinus continentiæ, a gula pampinus abstinentiæ, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pāpinus spei, quia spes præmij multum solicitat, & cōfortat. Sed nota, q̃ quilibet pampinus (ut dicit Ambro.) est alicubi intercisus, ut Solis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et similiter quælibet uirtus ad hoc, ut eius fructus sit cōpletus. i. ut faciat meritorium opus, oportet, quod admittat calorem Solis, idest amorem charitatis, sine qua nullum opus esset meritorium, & nulla uirtus perfecta.

Ambro.

Quartò, sancti uiri assimilantur palmitib. ratione colligationis. Nam palmites uitis quędam de se uincula emittūt, quorum adminiculo turbinibus uentisq; resistunt, & suos fructus melius sustinere possunt. Multum enim a principio sunt graciles illi, & iō huiusmodi retinaculis indigent quousq; fiant solis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui sunt imbecilliores, & imperitiores, uel minores in uia Dei, debent se maioribus atque peritioribus quibusdā obedientiæ, uel familiaritatis, & disciplinæ, uinculis obligare, & coniungere, ut sustententur ab eis, & eorum exemplo, consilio, & auxilio protegentur a turbinibus tribulationum, & uentis tētationū, quousque diuinæ gratiæ beneficio ipsi efficiantur perfecti.

Quintò, sancti uiri assimilantur palmitib. ratione putationis, uidelicet, quia palmites singulis annis uolunt putari, & magis fructificant, & si diu putati non fuerint, degenerant, & in lambruscæ speciem se commutant. Et similiter homines qui uolunt proficere, & in meritis dilatari, nec degenerare a iustis, ne efficiantur peccatores, debent cogitatus, & actus suos sępe cum gladio linguæ per confessionē putare, & ꝓnūciare: sed saltem semel singulis annis tenetur homo confiteri ex præcepto ecclesiæ, & debet putare uineā conscientiæ, siue uitæ suæ. Io. Omnē palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Ioã. 15.

Item sancti uiri sunt similes lignis thinis.

Primò, quia talia ligna sunt spinosa, & albæ spinæ simillima. Similiter eriā uiri sunt in hac uita spinosi. i. compunctionibus, & afflictionib. pleni; cum spinis tamen. i. afflictionibus carnis, habent albedinē innocentiæ, & puritatis mētis.

Secundò, sancti uiri assimilantur lignis thyinis, quia ligna thyina sunt imputribilia quia, ut quidam dicunt, nec in igne comburuntur, nec in aqua resoluuntur. Sic sancti uiri sunt per cōstantiam solidi, q̃ nec igne aduersitatis uruntur, nec aqua uoluptatis resoluuntur. Psal. transiuimus per ignem, & aquam.

Psal. 65.

Tertiò, sancti uiri, sunt similes lignis thyinis. Quia talia ligna sunt specularia, sunt enim ualde fulgentia, & ad modum speculi, polita siue ad modum unguis. Vnde in eis resultant imagines sicut in ungue. Similiter sancti habent se ꝑ modum speculi. In quorum uita uelut in quodam speculo quilibet conspicere potest uitam suam, uel quam sit fœda si ab ea dissentiat, uel quam in pulchra si in ea conueniat. Ex his autem uerus Salomon Christus fecit in domo ecclesię gradus: quia ex eorum exemplis conspicimus qualiter ad uitam æternam scandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, idest sedilia, quia ex eorum quoque uirtutibus colligere possumus quales nos esse oportet, ut in nobis uelut in suis sedibus resideat Deus.

Sapientis uiræq; sapientiæ uis ac sacræ scripturæ dignitas quanta existat, per plurima amomi, buxi, radicis, hebeniq; exempla scitè declarantur.

Cap. LXXI.

SApientia assimilatur amomo, de quo fit mētio in Apo. Cinamomum, & amomū, & odoramentorum &c. Amomum est herba nascens in Syria, cui sapientia assimilatur.

Apo. 18.

Primò, propter odorum uarietatem. Est enim herba odorifera habens odorem sicut cinamomum. Item est colore subrufa habens folia coniuncta, & semina copiosa, & album florem, ut uiola, sicut dicit Diosco. Similiter sapientia est odorifera, quia generat honestatē, & colore subrufa, quia inflammat charitatem, & habet folia, idest uerba coniuncta in quantum suadet unitatem, & in semine copiosa per uerborum affabilitatem, uel affluibilitatem. Nam semen est uerbum Dei, quo sapiens affluit. Item habet florē album per contemplationis puritatem, qa quasi albi flores sunt purę meditationes.

Secundo sapientia assimilatur amomo ꝓpter proprietatum eligibilitatem: quia illud amomū est eligendum, quod est recens, longum, album, semine plenum, super uirgas purpureas expansum; maxime odoriferum, & ponderosum. Vnde propter omnes istas conditiones doctrina sapientiæ, idest sacræ scripturæ, est inter doctrinas maximè eligenda. Nam ipsa est semper recens propter expositionum nouitatem, ipsa longissima per temporis diuturnitatem; ipsa enim cępit tradi, (ut dicit Augus.) ab exordio generis humani, & durabit usque ad finem. Et ideo ipsa de se dicit, Ab initio, & ante secula creata sum, & usque ad futurum seculum non desinam. Itē ipsa est alba propter sermonis puritatem, in qua nulla includitur obumbratio, uel permistio falsitatis: semine plena propter uerborum fœcunditatem. Nam uerba Dei quæ in ipsa continētur quasi quædam semina, sunt quib. filij spirituales in fide Christi generantur: Iac. Voluntarie. n. genuit nos uerbo ueritatis. Item est sup uirgas purpureas. i. super mentes doctorū, & martyrum expansa. Ipsi. n. fuerunt uirgæ propter transgressorum correptionem, propter errantiū directionem, ꝑp debilium sustentationem. Fuerunt ēt purpurei per amoris inflammationē, per sanguinis effusionem, uel propter regiminis prælationem

August.

Eccl. 24.

Iac. 1.

rę, nā purpureus quidem color est regalis color. Itē odorifera propter honestatē. Honestas enim assimilatur odori propter attractionem: qa honestum est, quod sua virtute nos trahit, vt dicit Tullius. De sapientia dicitur. Venerunt mihi omnia bona pariter cū illa, & innumerabilis honestas p̄ manus illius. Itē ipsa est ponderosa per sententiarum grauitatem, Isa. Verba legis ponderans.

Isa. 33.

Tertio, propter virtutis multiplicitatē. Habet enim amomum multas uirtutes, videlicet scorpionum ictibus resistendi, oculos fouendi, & dolorem intestinorum sedandi. Sic sapiētia ictibus scorpionum, i. deceptionibus obuiat hæreticorum, oculos mentis illuminando confortat, & in doloribus consolatur, & lætificat.

Item sapientia assimilatur buxo.

Primò, propter substātiæ soliditatem. Est. n. arbor hæc solidæ substantiæ, & compactæ, & humiditatis viscosę, propter quod lignum est ponderosum, & in aqua positum mox petit fundum, qa poros apertos non habet in qb. subintret aer, & ppter hoc super aquam natare non potest. Similiter sapientia vera, & spiritualis, reddit hominem solidum, i. patientem in aduersis, & compactū. i. constantem in periculis, & humidum, idest abūdantem in lacrymis. Nam cor sapientis ubi tristitia. Item uiscosum in amicitijs. Nā uiscus illud, quod ei adhæret, non tantum capit, sed & tenet. Quia scilicet, homo sapiens tenax, idest firmus est in amicitia quam accipit. Item facit ponderosum in verbis Eccle. Verba sapientum statera ponderabuntur.

Ecc. 7.

Ecc. 21.

Item profundū in scripturis. Nā petere aqua fundum, est penetrare profunditatem scripturę, secundum illud. Profunda fluuiorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Iob. 28.

Secundò propter materiæ lenitatem. Nam tabula buxea propter lenitatem materiæ, optime politur & tergitur. Et illud vere cōpetit sapienti, habere mentem politam & tersam ab omni vitio & macula. Vnde Grego. Nazianzenus dicit, quod prima sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & sancti sanctę sociantur.

Grego. Naz.

Tertiò, propter viroris continuitatem, quia buxus habet folia semper virentia, & dicitur hæc buxus arbor, & hoc buxu pro ligno, vnde qdam dixit. Hæc buxus crescit, hoc buxum crescere nescit. Folia igitur eius nō de leui causa cadūt, sed dum vnum cadit alterum crescit. Et ideo buxus semper virens est, & quia color viridis est maxime gratus oculis. Quod buxus habet folia semper virentia, significat, quod homo sapiens semper habet verba grata, & amabilia. Eccl. Sapiens in verbis amabilem se facit.

Ecc. 20.

Item sapientia assimilatur radici. Nam radix, licet sit visu hispida, tamen est mollis in substantia. Sic sapiens quamuis exterius ostendat se hispidum, & rigidum, tamen corde est benignus & mollis. Sap. Benignus enim est spiritus sapientię. Item radix est porosa: pori autem sunt subtilissima corporis foramina, siue uiæ. Vnde in hoc significat multas & subtiles vias, quibus sapiens in bonis agendis vel malis amouendis seu impediendis abundat. Item q incedit tortuosè, nunc exit versus latus vnū, nunc in latus oppositum quod et sapiēs facit siue in iudicio, dum merita personarum seu partiū discutit, vel in se ipso dū vtrunque oppositum attendit. Nam In die bonorum non immemor est malorum, & econuerso; & sic vtrunque latus ad modum rei tortuosæ vnum tenendo, & aliud considerando occupat, & tangit.

Sap. 1.

Item sapiens verus assimilatur hebeno, quod est lignum æthyopicum, colore nigrum, tactu lene & planum, durum, & ponderosum. Vnde propter compactionem pororum, in aqua positum mox fundum petit, vt dicit Philosophus: & tū si igni appositum fuerit, ipsum rapit, & suauem de se odorem, & fumum emittit. Similiter homo vere, & secūdum Deum sapiens, est coloris nigri. i. apparentia despectus per humilitatem Nō enim homo sapiens est sui ostentatiuus. Vnde Grego. Nazianzenus dixit, Hoc ipsū philosophatus sum, ne philosophari viderer, sciens, q velle videri sapientem, hoc est omnino non esse sapientem.

Arist. de ueg.

Grego. Naz.

Item est tactu planus. i. mansuetus per conuersationis lenitatem, durus per iustitiæ seueritatem, ponderosus per prudentiæ maturitatem. Fundi aquæ, idest scripturæ, vel sapientiæ (vt ita dicam) est petitiuus per intelligentiæ profunditatem. Igne inflammabilis per charitatis feruiditatem, boni odoris emissiuus per boni exempli suauitatem, nam Christi bonus odor sumus, ut inquit Apostolus.

2. Cor. 2

Illius herbæ ortus & virtutes, quę fumus terræ uocatur recoluntur, ex cuius q, similitudinibus scientia humana uis, & delectatio declaratur. Cap. LXXII.

Scientia humana assimilatur illi herbæ, quæ dicitur fumus terræ. Quod patet primo ipsius generatione, propterea enim sic dicitur, quia est generata ex quadam fumositate grossa resoluta a terra. Quasi autem fumositas a terra resoluta est sensitiua cognitio per abstractionem a materia & ex hac fumositate generatur hæc herba, scilicet ex sensitiua cognitione scientia intellectiua. Vnde Philosophus dicit, quòd omnis nostra cognitio oritur a sensu. Nihil enim secundum eum, est in intellectu qd prius non fuerit in sensu, licet alio mō sit in sensu, & alio mō in intellectu.

Arist. 1. Phy. 1. post.

Secundo patet ex comparatione, quia hæc herba est tanto melior quanto viridior. Vnde dum siccatur, nullius valoris efficitur. Sic est in scientijs, nam herba quanto est viridior tanto magis delectat aspectum, unde illa scientia est, vt herba viridior, quæ magis delectat intellectum: talis scientia est cæteris melior, sicut scientia diuina, ut Philosophus dicit, quòd licet de diuinis possumus minus scire, quam de alijs rebus, tamen illud modicum delectabilius est, quam omnium aliorum cognitio, quæ apud nos sunt. Item herba est tanto uiridior, quanto humorosior, & illa scientia est uiridior, quæ est humorosior, idest affectuosior. In quo omnes alias scientias excedit scientia Theologica: quia maxime est affectiua, idest, ad amorem, & affectum boni

Arist. de partib. ani.

boni inflammatiua. Hiere. Nonne verba meá quasi ignis.

Tertiò patet ex purgatione: q̃a hæc verba purgat melanco liã. Est n. calida in primo gradu. Sic scientiæ studium releuat tristitię radium, & melancoliam.i.accidiam fugat: sed præcipue hoc facit Scriptura, quæ maxime in tristitijs cõsolatur. Vnde Mach Habentes solatio libros sanctos.

1. Mac. 12.

Quartò patet ex inflatione: q̃a hæc herba est inflatiua & ventositatis generatiua, vnde cũ aniso, vel feniculo est miscenda. Sic scientia est occasio inflationis superbiæ, dicente Apostolo, Scientia inflat: & ventositatis vanæ gloriæ, nisi cum aniso, vel feniculo.i. dei timore ventum uanitatis expellente misceatur. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quòd scientia desiderium, & Inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit.

1. Cor. 8. Grego. Naz.

Ipsius sacra Scripturę præstantia, atque vtilitas ex multis fagi, nucisq;, ac auellanæ similitudinibus pulcherrimè aperitur. Cap. LXXIII.

SCriptura sacra nutrit nos in verbis, & ędificat in exẽplis, & purificat in memorijs. Vnde ipsa assimilatur fago, cuius glandes sunt exterius triãgulę leni cortici inclusæ, & sunt dulces, & nutribiles, vnde de eis homines antiquitus viucbãt. Sic sacræ scripturæ verba sunt triangularia in quãtũ instruũt nos de fide beatissimę Trinitatis. Vel inquantum nos de tribus virtutibus Theologicis informant. Vel q̃a continet sub litera triplicẽ sensum, mysticũ scilicet, analogicũ, allegoricum, & tropologicum, siue moralem. Et sunt spirituales sacræ scripturæ intelligentię sub leni cortice.i. sub facili litera interclusæ, & sunt dulces ualde secundum illud, Quã dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et sunt spiritus nutritiuæ, i. spiritualis vitæ conseruatiuæ. Matth. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit ab ore Dei. Vnde Moyses in monte quadraginta diebus cum isto solo cibo permansit, scilicet allocutionis diuinæ sine aliquo corporali cibo: & similiter alij antiqui patres hoc cibo spirituali alti sunt.

Ps. 118. Mat. 4.

Item fagus est arbor ædificijs, & asseribus ualde apta. Sic ex sacra scriptura trahuntur asseres, scilicet sanctorum patrum exẽpla, ex quibus cõstruũtur spiritualium virtutum optima ędificia.

Item fagus est arbor, cuius substantia pura a vermibus non corrosa est arti vitreæ valde necessaria, quia ex eius cineribus cum alijs adiunctis vitrũ maxime fit. Cinis autem fagi est memoria mortis ad quam nos sacra scriptura inducit, & ex hoc fit vitrum puritatis. Et huiusmodi memoria hominem a peccatorum sordibus præseruat, secundum illud, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Eccl. 7.

Item sacræ scripturæ doctrina assimilatur nuci. Quia fructus nucis (vt dicit Isid.) tantam uim habet, vt missus inter fungos, & cibos venenosos, quicquid in eis est uirulentum, effundat, rapiat, & extinguat. Sic sacra scriptura, quicquid est uirulentum, uel noxium in humanis disciplinis siue scientijs, corrigit, & cõdemnat. Vnde de ipsa sacra scriptura dicit Aug. quòd quicquid homo didicerit, si noxium est, ibi damnatur: si utile ibi inuenitur.

Isido. Aug. de Doctri. Christ. 2. li.

Item scriptura assimilatur auellanæ.

Primò, ratione communitatis, quia (sicut dicit Isido.) ex eo, quod in publico loco quasi in sylua oritur, & ab omnibus euellitur, ideo auellana vocatur. Similiter sacra scriptura ita publice, & cõmuniter docetur, vt ab omnibus participari, & haberi possit. Vnde præcipuus eius auctor & doctor Christus discipulis suis præcepit: Prædicate euangelium omni creaturæ.

Mar. 16

Secundò, ratione difficultatis, & etiam utilitatis. Quia auellanæ sunt quidem ad digerendum duræ, sed si sunt bene digestæ, multũ sunt nutritiuæ. Similiter sententiæ mysticæ sacræ scripturæ licet sint ad digerendum duræ, idest, difficiles, tamen bene intellectæ, uel expositæ, sunt spiritus mirabiliter nutritiuæ: propter quod dixit dominus, vt supra allegatum est, quod non in solo pane uiuit homo: &c.

Mat. 4.

Tertiò, ratione obseruabilitatis: quia auellanæ si cum exteriori pellicula fuerint manducatæ sunt nociuæ, quia multæ inflationis, sunt generatiuæ: & ideo sunt a pellicula spoliandæ. Sic quædam sunt in sacra scriptura, quæ si secundũ exteriorem pelliculam, idest secundum literam fuerint obseruata, non prodessent obseruantibus, sed plurimum nocerent, sicut cerimonialia, & figuralia veteris legis, quæ non licet ad literam obseruare, quia iam eorũ veritas quam figurabant impleta est per Christum. Vnde & Apostolus dicit: Obseruandæ sunt, non litera sed spiritu: quia litera occidit, & spiritus autem uiuificat, & ideo detrahenda, & abijcienda est ab huiusmodi exterior pellicula, idest sensus literæ exterior, & accipiendus est sensus mysticus interior.

2. Cor 3

Per ipsius oleastri exemplum, quantum sanctorum uirorum societas prosit peccatoribus breui explanatur. Cap. LXXIIII.

SOcietas sanctorum uirorum multum quandoque prodest homini peccatori. Cuius exẽplum apparet in oleastro, qui est syluestris olea sic dicta, eo, quod oleæ sit simillima, licet eius folia magis lata, & est arbor inculta, sterilis, & amara. Sed si ramus eius oliuę insertus fuerit, nim mutat radicis, & in propriam suam conuertit qualitatem. Quasi autem oleaster homo peccator est, qui licet in natura, siue in hypochrisis figura sit similis uiro iusto, non tamẽ in vita vel anima, quia est incultus per ueram pœnitentiã, & sterilis ad opera meritoria, & amarus in conscientia. Si tamen inseratur oliuæ.i. si sancto uiro societur, mutabitur nis radicis.i. affectus cordis, & conuertetur uerbis, & exẽplis illius, & trahetur ad uitã consimilem. Apostolus. Tu aũt cũ oleaster esses, insertus es in illis, &c. Sene. Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quã bono-rum

Ro. 11. Sen. in epi.

tum uirorum conuersatio. Paulatim enim descendit, & uim præceptorum obtinet frequenter aspici, frequenter audiri.

Homo spiritualis ut otium fugiat, quid efficere debeat exemplo ficus Aegyptiacæ demonstratur. Cap. LXXV.

SPiritualis homo non debet uacare ocio, sed uno bono opere completo debet ad aliud separare: cuius exemplum apparet in fico, & præcipuè Aegyptiaca. Est enim ficus illa arbor quæ per singulos annos fructum facit, & uno maturescente statim oritur alter, unde ficus est dicta a fœcunditate. Sic quædam sunt, opera quæ homo ex necessitate præcepti per singulos annos facere tenetur: quædam quidem saltem semel omni anno, sicut confiteri in quadragesima, & communicare in Pascha. Hoc enim est præceptum ecclesiæ, & si pluries hoc fecerit aliquis, melius faceret, quamuis ex præcepto non teneatur. Quædam uero tenetur quis facere pluries in anno, sicut ieiunare, & seruare ieiunia ab ecclesia instituta quæ in anno pluries occurrunt, sicut Quadragesima, & quorundam Sanctorum siue festiuitatum uigiliæ, & ieiunia. Quatuor têporum, quæ quater in anno occurrunt. Quędam alia sunt quæ homo debet facere quotidie, ut eleemosynæ, & orationes, & huiusmodi. Et in talibus uno bono opere facto, & completo statim deberet homo cogitare de alio faciendo, quia in via Dei non progredi, regredi est, ut dicit Ber. & Apostolus, Fructificantes, & crescentes in scientia Dei.

Bern. Col. 1.

Tactus & oscula quando peccatum in animam censent, breuiter exprimitur. Cap. LXXVI.

TActus lasciui, & dissoluti concupiscentiam excitant, & inflammant. Vnde assimilatur urticæ quæ cum sit naturæ igneæ, & feruidæ, est se taugentium uritiua. Talis ergo est caro humana, quæ semper secum portat ignem concupiscêtiæ. Vnde non sine periculo tangitur: propter quod (ut refert. Grego.) dixit quidam sanctus homo infirmus, & quasi in extremis positus mulieri ipsum tangenti, Mulier tolle paleam, quia adhuc igniculus uiuit. Et nota, quod dicunt doctores, quòd licêt tactus, & oscula, amplexus & huiusmodi possint bono animo fieri, & sine peccato, scilicet propter consuetudinem patriæ, uel propter aliquam necessitatem aut rationabilem causam, tamen quando fiunt ex libidine, idest propter delectationem carnis sunt peccata mortalia. Quia non solum consensus in actum luxuriæ illicitum, uel cuiuscunque alterius peccati mortalis, est mortale peccatum, sed etiam consensus in delectationem ipsius peccati mortalis, est mortale peccatum. Eccle. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Hęc enim pix est caro mulieris inflammabilis, & inflammans.

Greg. in dial.

Eccl. 13.

Quanta Dei timor nobis dona elargiatur, ex uirtutibus fœniculi rectissime edisci tur. Cap. LXXVII.

TImor Dei assimilatur fœniculo.

Primò propter uirtutem apertiuam, quia fœniculus (ut dicit Plat.) habet uirtutem diureticam, & apertiuam. Similiter timor Dei aperit uiam amori. Vnde dicit August. quòd timor introducit amorem, sicut seta in corium calcificis introducit filum.

Aug.

Secundò, quia habet uirtutem incisiuam, scilicet ex subtilitate substantiæ suæ, & suis qualitatibus. Similiter timor Dei incidit uinculum affectus amoris mundi. Nam sicut Ioan. Cassianus dicit: De timore Dei nascitur compunctio salutaris, & de compunctione cordis abrenûciatio, idest nuditas & contemptus omnium facultatum.

Io. Cas. de inst. mon.

Tertiò, propter uirtutem renouatiuam, quia fœniculi gustu (ut fertur) serpentes omnem senectutem deponunt. Sic homo Dei timore compunctus, senectutem non temporis, sed peccati per confessionem annuatim deponit. Quia saltem semel in anno (ut supra dictum fuit) tenetur homo ex præcepto Ecclesiæ confiteri. Ecc. Timor Domini expellit peccatum.

Eccl. 1

Quartò, propter uirtutem illuminatiuam, quia etiam fœniculi gustu ipsi serpentes caliginem oculorum detergunt; ut Plinius dicit. Vnde & hominum intellectum, & caliginem oculorum dicunt ex eo maxime releuari, & ideo ex eius succo fit collyrium oculis ualde aptum. Similiter timor. Domini, oculos mentis purificat, & caliginem superbiæ fugat, & lumine uero sapientię mentem illustrat, & ideo dicitur Iob. quòd timor Domini, ipsa est sapientia.

Plin.

Iob. 28.

Quinto, propter uirtutem defensiuam. Quia semen fœniculi cum uino potatum, ualet côtra morsus serpentum, & contra ictus scorpionum, & radix eius cocta cum uino, canis morsum sedat. Hæc enim omnia operatur fęniculus hortêsis, & adhuc fortius operatur fœniculus agrestis. Similiter timor Dei, & pręcipue agrestis. i. fortis resistit morsibus serpentum, idest, tentationibus diabolicis.

Item ictibus scorpionum, idest, motibus carnalium tentationum, quæ ante delectant, & retro cruciant; sicut scorpio ante palpando incedit, sed retro cauda ferit: ut dicit Grego. Itê morsibus canis, idest, tentationibus mundi blandiêtis, uel persequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus uero latrat, & eos morsibus lędere molitur. Vnde Grego. dicit, q̄ in uia Dei timor fortitudinem gignit. s. contra carnem, diabolum, & mundum.

Grego.

Tribulationes in hoc mundo iustis magnas offerre utilitates, ex plerisque celidoniæ ficus Aegyptiacæ, lactucæ, radicis, ramique ac rutæ uirtutibus eruditis exemplis edocetur. Cap. LXXVIII.

TRibulatio assimilatur celidonię, quę est herba, cuius succo oculi irûdinum stercore lesi ad statum pristinum reuertuntur, ut Isid. & Plinius dicunt. Similiter (ut dicit Greg.) oculos quos culpa claudit, pœna aperit,

Item tribulatio non nocet se humilianti, sed

potius

potius eam exaltat. Cuius exemplum, apparet in ficu Aegyptiaca, cuius lignum in aqua missum, contra naturam aliarum ficuum mox fundū petit, & postquam fuerit aqua plenum, vnde magis deberet esse ponderosum, tunc redit ad summū, vt dicit Augu. Similiter homo positus in aqua tribulationis, si fundum petierit, idest si profundè se humiliauerit, restituetur ad summum gradū, & etiam interdum talis exaltatur ad summum. Vnde de Christo dicitur Philip. quod humiliauit se ipsum factus obediens patri vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum. [Aug.] [Phil. 2.]

Item, quod tribulationis flagellū aperiat oculos cordis (vt iam est supra dictum) eo, quod tollat cęcitatem inductam per peccatum, patet ētiā per lactucę (quę a quibusdam eratchea dicitur) similitudinem, & exemplum. Huiusmodi enim lactucę folia sunt breuia & rotunda, cuius succū accipitres herbam scalpendo extrahunt, & tangentes eo oculos, cęcitatem discutiunt eam sentiunt.

Succus ergo lactucę talis est, acerbitas tribulationis, quę scilicet cęcitatem accipitrum, idest hominum peccatorum, & pręcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata est in illo pisce Tob cuius fel, idest amaritudo valet ad inungēdos oculos. Apoc. Collyrio, i. tribulationis asperitate, inunge oculos tuos, ut videas. [Tob. 6.] [Apo. 3.]

Item amaritudo tribulationis causat dulcedinem consolationis: cuius exemplum apparet in radice: quia quandoque amara radix dulcem fructum producit, sicut in vite, & oliua natura ostēdit, in quibus & consimilibus amaritudo radicalis humoris digerit, & dulcescit beneficio aeris, & caloris cęlestis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, uel tribulationis, beneficio aeris circūstantis, idest alicuius boni viri, vel angeli assistētis & beneficio gratiæ cœlestis, animam per ipsam tribulationem purgantis, vertitur in magnam dulcedinem consolationis. Psal. Secundū multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuę lętificauerunt animam meam. [Psal. 93.]

Item tribulatio assimilatur taminο, quæ licēt sit arbor multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis: multum tamen est medicinalis. Nam ex succo radicis, medicamentum fit oculos claros reddens, secundinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licēt sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in folijs, idest in verbis ad audiendum, & in ramis, idest in factis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata, & pręcipue, quia oculos cordis clarificat, vt supra dictum est: quod pręcipue radix rāni facit, idest consideratio causæ ipsius tribulationis, scilicet, quod aliquis consideret, & reputet se pati propter peccata sua manifesta, uel occulta.

Item deuotio mentis secundinas, idest delectationes, & concupiscentias uoluptatum educit: quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. [Eccl. 11.]

Item tribulatio humiliter portata, assimilatur rutę. Primò, quia ruta habet uim purgatiuam, purgat enim immunditiam matricis, & inde fœtum mortuum educit. Sic tribulatio dum hominem ad pœnitentiam humiliat, immunditiam mentis purificat, & inde uirtute pœnitētiæ mortale peccatum euacuat. Vnde Augu. super Psal. dicit, quod flagellum tribulationis excitat torpētem, humiliat superbientem, purgat pœnitētē, & coronat innocentem. [Aug. super ps.]

Secundo, quia ruta habet virtutem illuminatiuam scilicet, quia ruta cruda comesta uisum acuit. Sic etiam tribulatio acuit uisum mentis, quia intellectum tribuit, Isa. Tantummodo vexatio dabit intellectum. [Isa. 28.]

Tertiò, quia ruta habet vim mortificatiuam: debent enim mulieres grauidæ ab esum rutę abstinere, quia fœtum occidit in ventre. Quasi autem fœtus in ventre, est peccatum conceptum, quod tribulationis vis pœnitus extinguit, Eccl. Ignem ardentem, idest incentiuum peccandi, extinguit aqua, scilicet tribulationis.

Quartò, quia ruta habet uim serpētum & bufonum expulsiuam, vnde debet plantari in hortis: quia ab eis omne uenenosum depellit, & debet iuxta saluiam plantari, quia eam serpentes diligunt, & bufones per saluiam ergo calidam, & humidam, appetitum intellige sensitiuum, q sensualita nominatu serpentes, rutæ sunt motus inordinati, & passiones uirtutis irascibilis: bufones uero sunt passiones concupiscibilis: & hæc omnia in saluia fouentur: quia omnes huiusmodi motus in sensualitate nutriuntur. Sed hæc omnia reprimit ruta, idest tribulatio humiliter portata. Nam bufones, idest concupiscibiles passiones, puta gaudium, delectationem, & huiusmodi, extinguit vis tribulationis. Sed serpentes, idest motus, irascibilis, puta odium, iram, & huiusmodi, reprimit vis patientiæ, & humilitatis Matt. Serpentes tollent: & si mortiferum qd biberint, non eis nocebit. [Mat. 16.]

Verbi Dei perfectiones, hic per uarias ipsius seminis similitudines exponuntur. Cap. LXXIX.

VErbum Dei assimilatur semini, secundum illud Luc. Semen est uerbum Dei. [Luc. 8.]

Primò propter uirtutem attractiuam: quia sicut semen attrahit ad se humorem terræ, ita uerbum Dei attrahit affectionem animæ, Et sic attrahebatur Dauid dicēs: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Et Petrus dicens: Domine, ad quem ibimus? verba uitæ æternæ habes. [Ps. 118.] [Ioh. 6.]

Secundo, propter uirtutem mundificatiuam. Propter semen enim terra mundatur, & ipsum etiam terram mundat trahēdo ad se humorem, quia alia in malas herbas conuerteretur. Similiter etiam verbum Dei mundat, & purgat animam. Heb. Verbo uirtutis suæ purgatione faciēs. Ioh. Vos iam mundi estis propter sermonē &c. [Heb. 1.] [Ioh. 15.]

Tertiò, propter uirtutem assimilatiuam: quia non ex quolibet semine quodlibet generatur, sed ex simili semine (ut dicit Phi.) sicut ex tritico triticum, & ex ordeo ordeū, & sic de alijs. Vnde quia uerbum Dei, semen Dei est, ideo facit homines similes Deo, Io. Illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est. [Arist. 1. Phi.] [Io. 10.]

Quartò,

Isa.61. Quartò, propter virtutem germinatiua Isa. Sicut hortus semen suum germinat. Sic generatio & natiuitas spiritualis habet fieri per uerbum Dei. Vnde Pet. Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei. 1.Pet.1.

Quintò, propter virtutem promotiuam, quia illud, quod ex semine gignitur paulatim, & ex virtute, quæ est in semine, semper pficitur & augetur. Matt. Germinat semen, & increscat. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica. Semẽ est uerbum Dei fructificat herbam in incipientibus, spicam in proficientibus, plenum fructum in perfectis siue perseuerantibus. Mat.14

Sextò, propter virtutem multiplicatiuam: quia ex vno grano seminis multa generantur. Apostolus. Multiplicabit semen uestrum. Et similiter verbum Dei, secundum illud Mat. Audiunt uerbum, & suscipiunt, & fructificant, vnum triginta, aliud sexaginta, & vnum centesimum. 2.Cor.9 Mat.14.

Virginitas quantum cæteris præstet virtutibus, ipsiq; Deo grata existat ac præmietur; quamplurimis cedri, ordei, rosæ, violæ, & tandem lilij exemplis, sacrisq; scripturæ authoritatibus sit perspicuum.

Cap. LXXX.

Virginitas assimilatur cedro.

Primò, quia cedrus est arbor gratissimi viroris, est enim aspectu pulchra semper tenens uiridia folia. Est autem continentia carnis, quasi quidam uiror arboris. Gratus autem est Deo uiror continentiæ coniugalis, gratior autem continentiæ uidualis, sed gratiosissimus est ei viror continentiæ virginalis. Eccl. Gratiam & speciem desiderabit oculus, & super hæc virides sationes. Desiderabile est oculis Dei uidere gratiam continentiæ coniugalis, & speciem pudicitiæ uidualis, sed super hæc uirides sationes, idest, sacratissimas uirgines. Ecc. 40.

Secundo, ratione iocundissimi odoris. Odor enim cedri serpentes fugat, & homines recreat. Odor autem virginitatis dæmones fugat, & angelos delectat, quia uirginitas cognata est angelis, prout Hier. dicit.

Tertiò, ratione efficacissimi vigoris, quia tãti vigoris est cedrus, ut nunquã a tinea, uel aliquo alio uerme, corrodatur. Vnde & huius arboris gũma, quæ dicitur cedra, est ad librorum conseruationem summe necessaria: quia libri ex ea liniti, nec a tineis roduntur, nec tempore senescunt. Corpora etiam mortua, in ligno cedrino reposita, & eius lacryma peruncta, ab omni putredine praseruantur. Quasi autem tinea in panno, uel vermis in ligno, est concupiscentia in carne, a cuius corrosione, idest corruptione uirginitas perpetuo se praseruat. Vnde August. dicit, quòd uirginitas est in carne corruptibili, perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur senio uirginitas in corpore sicut uires corporis perduntur. Corpora autem mortificata per abstinentiam melius in cedro, idest in uirginitate incorrupta seruantur. Angus.

Quartò, ratione suauissimi saporis: habet enim cedrus in suo fructu triplicem saporem. Nam in medio circa grana eius pomum est acetosum, in superficie vero circa corticem est dulce, in medio uero medullæ est temperatum inter vtrunque saporem, quasi medium tenens. Sic etiam sacræ virgines debent esse dulces, & mites exterius in conuersatione, sed interius acetosæ, i. timidę, & sollicitæ. In medio autem. i. in corpore debent esse quodammodo temperatæ, ut neq; acetositate nimię asperitatis infirmentur, neq; dulcedine delitiositatis soluantur.

Item uirginitas assimilatur ordeo, primo ratione ordinis: quia secũdum Plin. ordeum inter frumenta primum seritur, & primũ recolligitur. Sic inter semina virtutum hęc quasi primũ seminata fuit in humana natura & carne, s. virginitas. Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt producti per actum generationis, aut p corruptionẽ carnis: quia corpus Adæ ex uirginea terra sumptum, & corpus Euæ ex uirginea costa productum, similiter fuit primo recollectũ, & in horreo paradisi locatum, quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, sicut caro Christi, quæ & ipsa uirgo fuit, & etiam de virgine sumpta, & ipsa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiam communiter, quòd tria uirginea corpora sunt, iam ante messem generalem aliorum corporum, in horreo cœli locata, scilicet Christi, & beatæ Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Euangelistæ. De alijs autem, qui cum Christo resurrexisse leguntur, tenet August. quòd iterum mortui sunt, ita, quòd non sunt in cęlo, nisi eorum animæ: quamuis aliqui doctores contrarium dicant. Plin.

Secundò, ratione seminis. Ordeum enim non uult seri, nisi in terra sicca, & solida: quia uirginitas requirit soliditatem mentis, & siccitatẽ carnis, s. per abstinẽtiam cibi & potus: quia sine Cerere, & Baccho friget Venus, ut dicit Terentius, idest sine abundantia cibi, & potus. Et ideo merito significatur virginitas in ordeo, Quod secundum Isid. dicitur ordeum, quasi aridum: quod etiam est frigidum, & siccum, quia scilicet uirginitas animam refrigerat ab robore concupiscentiæ, & desiccat ab humore gulæ. Teren. in Eu.

Tertiò, ratione roboris. Nullum enim frumentum est magis a corruptione remotum, quam ordeum, eo, quòd citius recolligatur, & crescat, quã ipsum corruptio uel rubigo inuadat. Hoc autem uirginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegisse leguntur, ut potius per martyrium, & violentam mortem recolligerentur ad Deum, quam inhonestæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quartò, rõne corporis, quia totũ corpus ordei habet quandã excellentiam. Nã inter oĩa frumẽta validiorem habeat paleam, humiliorem stipulam, & laudabilem multum medullam, si debito modo sit parata, & farinam acceptissimã, seu polẽtã, ut Plinius dicit. Quæ oĩa cõpetũt virginitati, q̃ est ualida in, ppostio, humilis in aĩo, laudabilis in exẽplo, & acceptissima in merito. Vel ualida in carne, humilis in mẽte, laudabilis i certamine, acceptissima ĩ mercede. Vel ualida cõtra mundum

mundum humilis contra diabolum, laudabilis quo ad Angelum, Acceptissima quo ad Christum.

Item virginitas assimilatur rosæ: quia ipsa est flos, de qua dicitur, Quasi flos rosarū in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia sua pulchritudo visum pascit. Sic uirginitas in oculis Dei, & Angelorum maximam pulchritudinem habet Sapien. O, quàm pulchra est casta generatio cum claritate. (Ecc. 24. Sap. 40.)

Secundo ratione odoris: quia suo odore olfatum efficit. Ipsa autem Virginitas tota odorifera est, cuius odore repletur domus conscientiæ, Io. Domus impleta est ex odore. (Io. 12.)

Tertio ratione suauitatis: quia rosa suauitatis mollitie tactum lænit. Specialiter Ioannes inter apostolos, tanquam uirgo purissimus Christum merebatur tangere, & ei intimius, & familiarius præcæteris adhærere. Vnde & in cœna recubuit supra pectus eius: quia uirgines quadam speciali vnione Christo cæteris in cœlo familiarius inhærent, & circa ipsum sunt, sicut suauissimæ rosæ. Vnde de uirginibus dicitur, quod sequuntur Agnum quocunque ierit. (Apo. 14.)

Quarto, ratione uirtutis. Nā sua uirtute multis languoribus rosæ succurrunt, quia scilicet uirginitatis honestas a multis tribulationibus liberat, quas coniugati patiuntur, ut Apostolus ostendit. (1. Cor. 7.)

Item uirgines assimilantur uiolis, quæ sunt frigidæ, aquosæ, & odoriferæ. Sunt enim uirgines frigidæ a concupiscentia carnis, aquosę per lachrymas deuotionis, odoriferæ per exempla honestatis. Et nota, quod uiola sunt odore cerebri, calorem mitigat, spiritum animalem confortat, & somnum prouocat. Sic uirginitas suo odore ardorem carnis refrigerat, spiritum confortat, & recreat, & ad somnum, idest quietem contemplationis disponit, & præparat.

Item uirginitas assimilatur lilio. Can. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea &c. Et hæc similitudo primo congruit ratione decoris. Est. n. flos miræ pulchritudinis, & decoris, quem habet ex candore, siue rubore. Nā lilia communiter sunt alba, sed quandoque rubea, & purpurea: habet enim uirginitas candorem, idest puritatem carnis. Ecclesiastici. Pulchritudinē decoris eius admirabitur oculus. Sed aliquæ uirgines habuerūt ruborem passionis, scilicet suo sanguine rubricatæ. Isa. Quare rubrum est indumentum tuum. i. corpus. Secundo ratione odoris. Nam flos lilij, quando integer, & intactus est, multum permanet, & suauiter redolet, sed confractus, & confricatus plurimum fætet. Similiter hominum caro, dum intacta, & integra per uirginitatem permanet, tam Deo, quàm hominibus redolet Ecclesiastici. Fructificaui suauitatem odoris. Sed dum p luxuriæ uitium confricatur, uel frangitur uirginitatis signaculum, tam spiritualis, quam corporalis fętor egreditur. (Cant. Ecc. 49. Isa 45. Eccl. 24.)

Tertio, ratione fulgoris: quia in lilio quædam aurea grana fulgent, quæ septem hastulis sustentantur. Vnde ex septem folijs candidissimis, simul continuis flos iste componitur & septē granis aureis decoratur. Hæc septem folia candidissima inuicem continuat, sunt septem uirtutes animæ, quæ fuerunt in sacris virginibus inuicē connexæ, scilicet iustitia, temperantia, fortitudo, prudentia, fides, spes, charitas. Sed adhuc ex istis septem virtutibus habuerunt septem grana aurea, idest septem sancti Spiritus dona, scilicet sapientiæ, scientiæ, intellectus, consilij, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde & veræ fuerunt uirgines sacrę ecclesiæ, quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, vt sacra testatur scriptura.

Præstantiores hic uirtutes recensentur, quarum per fectiones per Allia, fabaq, naturales effectus multis similitudinibus patefiunt. *Cap. LXXXI.*

Virtutes assimilantur allijs.

Primo, quia Alliū (vt dicit Discorides) habet virtutē omne venenosum repellendi Et hoc competit virtuti fidei, quæ venenosa dogmata, s. hæreticorum depellit, in quibus est venenū falsitatis, & prauitatis. Repellit etiam fides, & vincit venenum mundi. i. cupiditatem, vel rabiem tyrannorum persequentium. Io Hec est uictoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Item ualet cōtra venenum diaboli. Eph. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis oīa tela ignea nequissimi extinguere. (1. Io. 5. Eph. 6.)

Secundo, quia allium habet virtutem dolorē illorum mitigandi, scilicet si cum oleo coctum, & tritum super locum doloris ponatur. Et hoc cōpetit spei: quia ipsa spes cœlestis præmij mitigat dolores præsentis exilij, præcipue si adsit peccatorum contritio, & cœlestis gratiæ unctio.

Tertio, quia habet uirtutem diuidendi, & humores grossos incidendi, & consumendi. & hoc competit charitati quæ nos a mundo diuidit. Vnde qui diligit mūdum non est charitas Patris in eo, vt dicitur Io. Cui poeta consonat, dicens: Nō bene concordant, nec in una sede moratur, Vanus amor mundi, verus amorq; Dei. Vnde charitas humores grossos, idest affectus terrænos a mē te separat, & consumit. (1. Io. 2.)

Quarto habet virtutem vulnera sordida purgandi, & hoc competit iustitiæ, quia purgat maleficia, & scelera in alterutrum commissa, quibus interdum uulnerantur corpora, uel saltem vulnerantur damnabiliter suscipientium corda.

Quinto habet virtutem dolorem, & tumorem a loco tollendi si coctum cum aqua fontana apponatur. Et hoc competit prudentiæ, quæ tollit dolorem, dum consolatur in aduersis, & sedat tumorem superbiæ, humilians in prosperis.

Sexto, habet uirtutem morsum canis rabidi curandi, si cum sale, ruta, & nucibus sit admixtum, & positum super uulnus. Et hoc competit fortitudini, quæ defendit a morsu canis rabidi, idest a terrore aduersitatis, vel persecutionis mūdi, si tamen ipsa fortitudo sit cum sale discretionis, cum ruta acutæ contemplationis (quia ruta dicitur reddere visum acutū) & cum nuce, i. custodia humilitatis. Nā nux dulcedinem nuclei sub arida testa cœlat, & custodit. Et sic quoq; homo humilis sub asperitate pœnitētiæ, vel carnis, cœlat, vel custodit dulcedinem mentis.

Septimo

Septimo, quia allium habet uim hydropisim euacuandi, quia humorem subcutaneum deliccat. Habet etiam uim, uermes ventris occidendi, si enim pipere, & succo mente, & aceto ad salsæ modum offeratur. Et hæc duo competunt tẽperantiæ, quæ hydropisim curat, idest luxuriam in qua fluxus carnalis humoris exuberant, quẽ ipsa temperantia per uirtutem continentiæ, & abstinentię euacuat.

Item temperantia uermes uentris, idest appetitum, & pruritus gulæ inordinatos, qui etiam uentrem replent, & mordent, necat, si tamen abstinentiam cum pipere calido diuini amoris, & cum succo mente, idest deuotione mentis, & cũ aceto compunctionis fuerit sociata. Quia abstinentia, & compunctio, dilectio, & deuotio optimam salsam faciũt animæ, per quam omnis inordinatus motus carnis confringitur, & abscedit.

Item uirtutum theologicarum perfectio repræsentatur in faba. Nam faba habet hastam, quæ crescit angulosa: & repræsentat fidem, quæ creuit per quatuor angulos, i. per doctrinã quatuor Euangelistarum, uel per angulos i. per quatuor partes mundi. De quibus dicitur: Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem. Gen. 28

Item faba habet florem odoriferum, multum ab apibus frequentatum. Et hic flos significat spem: quia cum flos apparet, spes est de futuro fructu per spem enim iam incipimus futuræ uitæ gaudia odorare, ac sapere. hanc, frequentant apes, idest actiui solliciti, & argumentosi: quia in spe fructus uitæ æternæ seminant semina eleemosynarum, & operum misericordiæ.

Item faba producit in hasta thecas, quæ scilicet interius diuersis sunt distinctæ domunculis, in quibus faba per ordinem sunt locatæ. Istę thecæ sunt charitatis gradus, diuersas domunculas, idest diuersos modos habentes, in quib. sunt fabarum grana, idest charitatis opera quodam ordine distincta. Nam debet esse charitas ordinata, & gradata, & interius in affectibus, & exterius in effectibus. Cant. Ordinauit in me charitatem. Can. 2.

Plantarum distinctio per masculinas, & fœmininas quadruplici cognoscitur modo, atque ex earum exemplis uirtuosorum uitiosorumq́; hominum diuersitas manifestatur.

Cap. LXXXII.

Ari. de ueg. Virtuosi homines differunt a uitiosis, sicut plantæ, siue arbores masculinæ a fœmininis. Dicit autem Aristo. quòd diuersitas plantarum distinguitur per masculinas, & fœmininas: & inuenitur inter utrasque quadruplex differentia. Prima sumitur ex complexione, quia masculina planta spissior est, durior, siccior, dẽsior, & ramosior q̃ fœminina. Similiter inter hoĩes, quidã sunt masculini, idest uiriles contra uitia, & constantes contra aduersa: quidam autem sunt fœminini, idest molles, & inconstantes. Vnde masculini, idest uirtuosi sunt magis spissi per gratiæ plenitudinem, sunt magis duri per patientiæ fortitudinem, magis sicci per abstinentiæ ariditatem, magis densi per uirtutum multitudinem, & sunt magis ramosi per bonorum operum solicitudinem.

Secunda differentia sumitur ex foliorum distinctione: quia masculina arbor habet folia aspera, minora, & strictiora, propter dominium siccitatis. Et dicit Aristo. quòd si folia, uel puluis foliorum, uel cortex masculinæ plantæ folijs fœmininæ componatur, ut simul cohæreant, eius maturabuntur fructus fœmininæ, & prohibent casum foliorum, & fructuum, donec fuerit complera digestio. Cuius ratio est secundum Alphredum, quia masculina planta aere deferente auget calorem fœmininæ, & sic fit potẽtior in operatione. Et dicit etiam idem Alphredus, quòd si folię masculinæ plantæ coniungantur folijs fœmininæ, sic inuicem cohærebunt, quòd uix possunt separari ab inuicem. Similiter prælatus qui est masculinus, idest uirilis, & prudens, habet folia, idest uerba aspera in corripiendo, pauca in præcipiendo, stricta in seruando, effeminatus autem, idest timidus prælatus, habet uerba lenia in corrigendo, multa in adulando, & larga in relaxando. Sed, quia nimia seueritas aliquando frangit, & nimia lenitas aliquando dissoluit expedit coniungere aliquando in correctione, & componere uerba fœminina cum masculinis, idest miscere uerba blanda duris quæ tamen sic debent coniungi, ut ab inuicem non separentur scilicet ut neque uerba blanda careant seueritate, neque seuera careant lenitate.

Tertia differentia est in pullulatione: quia prius pullulat masculina, quàm fœminina propter fortiorem calorem. Sic homo uirtuosus, & uirilis bonum facere non tardat, quod expedit; sed tumidus, & tepidus, qui minus habet de calore charitatis, negligit, & postponit.

Quarta differentia est in fructificatione: quia fructus masculinæ plantæ est breuior, & etiam maturior, quàm fœmininæ. Cuius est ratio, quia in masculina, propter abundantiam caloris, & siccitatis, partes eius fortius constringuntur ad inuicem, & faciunt arborem spissiorem. Sic ergo ipsa strictura, & soliditas uenarum prohibet humorem multum emitti ad unum locum, ut conuertatur in fructum, propter quod fructum habet breuiorem, ut dicit Albumas. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris, faciunt, quòd ipse fructus sit magis maturus. Vnde etiam dicit Aristo. quòd si uentus deferat odorem masculinæ ad fœmininam, maturatur citius eius fructus. Ergo uiri masculini, idest uirtuosi, & prudentes faciunt fructus breuiores, idest opera humiliora, uel breuiora, idest non diu dilata, & maturiora, idest discretiora, quàm timidi, & impudentes, qui faciunt opera tarda, & indiscreta. Sed odor masculini, idest consilium, & exhortatio hominis magnanimi, & prudentis, multum prodest fœminæ, idest homini remisso, & debili, & reddit

Albu. Aris. de ueg.

eum

eum magis solicitum ad expediendum illud, quod faciendum est.

Alliorum in corporibus humanis septem detrimẽtapõuntur, quibus septem quoque capitula uitia assimulantur. Cap. LXXXIII.

Vitia assimilatur allijs.

Primo, quia allium uisum damnificat, q. oculos offendit. Vnde communis uersus dicitur. Allea, uina, uenus, puluis, uentus, faba, fumus. Ista nocent oculis, sed uigilare magis. Hoc autẽ competit uitio superbiæ, quæ uisum mentis obscurat. Iob. In manibus, idest superbis abscondit lucem. Greg. Tumor mentis, est obstaculum ueritatis.

Iob. 37. Grego.

Secundo, quia stomachum turbat, & hoc competit inuidiæ, quæ de aliena felicitate mentem perturbat.

Tertio, quia corpori oppositum ipsum ulcerat. Et hoc competit gulæ, per cuius superfluitates frequenter ex nimis humoribus corpus ulceratur, & apostematur, & multo magis anima.

Quarto, quia sua caliditate nimis uentrem desiccat. Et hoc competit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educẽdo desiccat.

Quinto, quia nimis comestum corpus inflammat, quod competit iræ, in qua fit ebullitio sanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sexto, quia lepram generat: quod competit auaritiæ, quæ est lepra diuitum, sicut dicitur de Naam, quod erat diues, & leprosus. Hæc etiam admodum lepræ est uniuersalis infectio, sine corruptio, quia radix omnium malorum est cupiditas.

Reg.

Septimo, quia cholerani adustam multiplicat: nimia autem adustio cholerae melancoliam generat. Vnde melancolia dicitur colera nigra. per quam designatur accidia, quia utraque, scilicet melancolia, & accidia, grauedinem, & tristitiam causat, illa in corpore, ista in mente.

Variĩ florum effectus naturales, quibus non absurdè, nonnullis similitudinibus uita comparatur humana. Cap. LXXXIIII.

Vita præsens humana assimilatur flori.

Primo, ratione generationis: quia flores in zephyro uento generantur; quod significat, quod homo in humilitate, & mansuetudine oritur. Nam uentus zephyrus (sicut dicit Boetius) est uentus mitis, & suauis, sicut boreas econtrario est rigidus, & tumultuosus, homo enim mitior & humilior nascitur omnibus animalibus; propter quod dicitur, quod homo est animal mansuetum natura. In cuius signum omnia animalia præter hominem, quasi armata nascuntur, uel horribilibus pilis, uel unguibus retortis, uel calcibus duris, vel saltem dentibus acutis, quia dicit Auicẽna, quod omnia animalia, quæ non carent dentibus, nascuntur dentata præter hominem.

Boet.

Secundo, ratione dissolutionis: quia flores in austro uento dissoluuntur. Auster enim calidus, significat infirmitatis feruorem, quæ incolumitatem, uel prosperitatem humanæ uitæ dissoluit. Iob. Quasi flos egreditur, & conteritur. Flores enim dum humore modico nutriuntur, subito Solis incendio desiccantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & conteritur, & deletur. Et similiter accidit de corporibus humanis.

Iob. 14.

Tertio, ratione diuisionis: quia flores in uento borea diuelluntur. Ventus boreas asper & fortis, est mors per quam humana uita totaliter diuellitur. Item flores dicuntur, quasi fluores, quia cito defluunt, & ad materiam primariam redeunt. Sic hominum uita cito defluit, & ꝑ mortem humanum corpus in propriam materiam s. terram redit, Iac. Flos eius decidit, & decor uultus eius deperijt.

Christus qua ratione serpenti comparetur per dracontes herba similitudines exponitur, per uariosq; flores uaria etiam Christi perfectiones connumerantur. Cap. LXXXV.

Christus assimilatur illi herbæ, quæ dicitur dracontea, ex eo, quod hæc herba habet similitudinem serpentis, & tamen non est uenenosa, immo est serpentibus contraria. Nam eius hasta ad modum colubri maculis est respersa, habens similitudinem uiperæ, uel draconis. Florem habet purpureum diuisum, & apertum, sicut os serpentis, de cuius medio procedit quasi lingua serpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore suo serpentes fugat, ut dicit Diosc. Sic Christus habuit similitudinem serpentis, inquantum habuit similitudinem carnis peccati, sed tamen in rei ueritate non habuit uenenum, idest peccatum, quod serpens antiquus. idest diabolus sua tentatione humanæ naturæ immisit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Vnde Christus suæ passionis odore, ipsos serpentes, idest dæmones fugauit, nos ab eorum ueneno, est peccato liberauit. Vnde ipse fuit figuratus in illo serpente æneo quem Moyses fecit, qui figuram serpentis habebat, & tamen ueneno carebat. Lingua autem, idest doctrina Christi, fuit serpentina, idest prudentissima. Nam prudentia serpenti ascribitur. Mat. Estote prudentes, sicut serpentes.

Heb. 4.

Mat. 10

Item nigra, quia humillima. Vnde ipse dixit, Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, uel nigra, quia ardentissima: res enim adustæ nigredinem habent. Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia?

Mat. 11.

Luc. 24.

Item rotunda, quia perfectissima. Nam rotunda figura perfectissima figura a philosopho iudicatur. Ioan. Nunquam sic locutus est homo.

Ioan. 7.

Item Christus assimilatur flori.

Primò.

Primò, propter generationem: quia flos generatur ad calorem Solis, & infusionem roris, & sine lęsione & apertione arboris. Sic ad Christi cō ceptionem calor sancti Spiritus se infudit, qui ipsam conceptionem fecit. Luc. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, Ros diuinę gratiæ superuenit, per quam virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, dominus tecum. Nullam apertionem, idest corruptionem pertulit, sed virgo concepit, Isa. Ecce virgo concipiet, & pariet filium. &, Egredietur uirga de radice Iessæ.

Luc. 1. Luc. 1. Isa. 7. Isa. 11.

Item (sicut dicit Pythagoras) flos habet in cęlo patrem, s. Solem, in terra matrem, s. plantam, & ita (prout ipse Origenes dicit) in cęlo est sine matre, & in terra sine patre, & ex hoc similitudinem habet cum Verbi conceptione, quę fuit in cœlo sine matre, secundum natiuitatem: in terra uero sine patre, secundum natiuitatem temporalem.

Secundò, Christus assimilatur flori propter delectationem; quia iste flos delectat uisum sua pulchritudine. Pet. In quem desiderant angeli prospicere. Delectat olfatu sui odoris suauitate, ut quilibet clamare possit, Trahe me post te. Delectat tactum sua lenitate. Psal. Quoniam tu domine suauis, & mitis. ad Titum. Apparuit benignitas. Delectat auditum, & etiam gustum per spem futuri fructus: quia quando flores suaues audimus, speramus fructus. Multum enim debet auditum nostrum delectare, quando andimus istum nostrum florem Christum esse nostrum mediatorem. Nam sicut flos est medium inter ramum, & fructum, sic ipse est mediator inter nos, & Deum. Delectat etiam gustum in spe fructus, quia per ipsum, tanquàm per flore uenturis sumus ad illos fructus. Cant. Fructus illius dulcis gutturi meo.

Pet. 1. Psal. 85. Tit. 3. Cant. 6.

Tertiò, propter odorationē. Habuit enim iste flos odorem Deum patrem afficientem. Gen. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni.

Gen. 2.

Item odorem dęmones expellentem ad modum myrrhæ, quæ fugat serpentes. Eccles. Ego quasi myrrha dedi suauitatem odoris.

Eccl. 4.

Item odorem hominem a peccati corruptione seruantem, ad modum odoris cedri. Et nota, ꝙ flos habet odorem, quasi indeficientem, quia auulsua, arefactus, & attritus, odorem suum non perdit. Similiter dominus noster Iesus Christus aunlsus in morte, arefactus in cruce, attritus in flagellatione, odorem suauitatis non perdidit, sed adauxit Vnde Ambro. dicit: Flos odorem suum, & succisus reseruat, & contritus accumulat, nec auulsus amittit. Ita, & dominus in patibulo crucis, nec cōtritus emarcuit, nec auulsus euanuit, & illa lanceæ compunctione succisus sacro speciosior fusi cruoris colore uernauit: mori ipse nescius, & mortuus æternæ uitæ munus exhalat.

Amb. 3. li. d spi. san.

Quartò, propter uariationem: uaria nanque florum genera sunt gratiosa. Et dominus noster Iesus Christus fuit ut uiola per humilitatem, ut lilium per puritatem, ut rosa per charitatē, per quam pro nobis se sanguine rubricauit. Vnde merito dicitur: Quasi flos rosarum in diebus uernis. Psal. Tanquam flos agri, sic efflorebit.

Ecc. 50. Ps. 102.

Verus coniugum zelus qualis esse debeat, ut sit Deo gratus, nonnullis cepæ marini hic manifestatur exemplis. Cap. LXXXVI.

Zelus carnalis, & matrimonialis, qui est inter coniuges assimilatur cepę marino.

Primò ratione nocumenti, quia huiusmodi cepæ, quando inuenitur solum, est mortiferum, & uenenosum. Tunc enim talis zelus est solus, quando est sine Dei timore, nel sine prudentiæ discretione, quibus omnis uirtus & passio debet esse societas. Vnde zelus, qui est sine eis, generat suspiciones, & tribulationes mortiferas & uenenosas: & ad litteram sequuntur quādoq; uenefícia, & mortes. Io. Si zelus amarum habetis, &c.

Ioan. 3.

Secundò, ratione medicamenti: quia reprimitur eius malitia, si in uino & oleo aliquantulū dimittatur, ut sic in medicinis apponatur: quia si amor coniugalis sit cum uino charitatis, & cū oleo lenitatis, non nocet, sed prodest multum. Et de tali amore loquitur Apost. Viri, diligite uxores uestras, sicut & Christus ecclesiam.

Eph. 5.

Tertiò, ratione temperamenti: quia in tali cepæ debent interiora, ac exteriora abijci: quia interiora propter caliditatem nimiam, exteriora uero propter siccitatem multum, sunt mortifera: sed media sunt temperata, & multum medicinæ accommoda. Sic a zelo matrimonij debet remoueri illud, quod est uitiosum interius, scilicet amor inordinatus, & carnalis.

Item illud quod est uitiosum exterius, ut indiscreta custodia, quàm unus coniugum alteri ponit. Sed amor, siue zelus, temperatus, & medium tenens, laudabilis est, & bonus. Et hic zelus facit eos concordes in bono; & ideo gratus est Deo, & hominibus. Vnde Eccle. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus. Concordia fratrum amor, proximorum, uir & mulier sibi bene consentientes.

Eccl. 25

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

PROLOGVS LIBRI QVARTI,

In quo de Natatilibus, & volatilibus exempla, similitudinesq́; quamplurimas dicere aggreditur.

Iob 12.

INterroga iumenta, & docebunt te; volatilia cęli, & indicabūt tibi: loquere terrę, & rñdebit tibi, & enarrabunt pisces maris. Creator cœlorum, & dominator aquarum vniuersæque Rex & dñs creaturę, specialē curā gerens de homine, quē sua insignitū imagine, ad sui fruitionē creauerat, taliter oīa, quę produxit, humanis depurauit obsequijs, vt non tm̄ ex eorū aspectu solatia capere posset, sed ex eorū insuper vsu, vel famulatu varia illi cōmoda vndiq; prouenirēt. Verū inter ista magnifica suę prouidētiæ dicta, volatilia cęli, & pisces maris, (vt ex sacra scriptura colligitur) quodā pręcipuo munere ad humanæ vitæ cōmoda tripliciter ordinauit. Nā primò ea constituit in obsequiū subiectionis, & hoc ex verbis scripturę clarius intimatur, vbi Deus hominibus loquēs, dicit. Dominamini piscib' maris, & volatilibus cęli. Decebat nanq;, vt animalia cętera illi subijcerenī, q naturalis rōnis fastigij & ꝓuidētię gubernaculo oīb' pręeminebat. Habēt n. animalia cętera ꝑ extimationē, vniuersalis, & naturalis prudētiæ, quę oīum agibilium est rō, naturalē quandā participationē: in hoīe vero viget ꝑ se uniuersalis, & naturalis prudentia, quę oīum agibiliū est rō directiua. Oē autē, qđ est per participationem, subditur ei, quod est per essentiam: quare cōueniens fuit, ꝙ omnia animalia homini subderentur: Vnde Psal. ait, omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues uniuersas, &c. vsque ad semitas maris.

Gen. 9.

Psal. 8.

Scđo, q̄a dñs pisces maris, & volatilia cęli hominibus cōcessit in eduliū refectionis. Siquidē ante tēpus diluuij herbas tm̄, & fructus arborū hoībus, & alijs aīalibus Deus cōcessit in cibū, dicēs eis: Dedi vobis oēm herbam afferentē semē suꝑ terrā, & uniuersa ligna, quę hñt in semetipsis sementē gñis sui, ut sint uobis in escā, & cunctis aīantibus terrę. Sed postmodū peracte diluuio animaliū cōcessus est eius: sed cū dñs dixit, oēs pisces maris manui uestræ traditi sūt, & oē, qđ mouetur, & uiuit, erit uobis in cibum; quasi olera uirētia tradidi vobis oīa excepto, ꝙ carnē cū sanguine nō comedetis. Hoc indultū igit̄ cōcessit dñs, tum ꝑꝑ hoīs fragilitatē, ne uidelicet prosterneretur in tāta uastatione rerū, tum ꝑꝑ terræ infęcūditatē causatā rōne diluuij, tum ēt ꝑꝑ aeris differētē uarietatē: q̄a (sicut Alcuinus) testatur, qui fuit magister Caroli Magni, ante diluuij tēpora suꝑ terrā nō cecidit, nec extitit pluuiā: sed aquis fontiū, & rore copioso terra irrigabatur. Vñ herbę suauiores erant, & maiores efficaciæ ad nutriendū, quàm fuerūt post tempora diluuij, qñ aer uētis, ac nubibus, & pluuijs ac passionibus alijs distēperatur, ac ꝑturbatur. sed pro tāto prohibuit dñs esum carniū cū sanguine mixtum, ut dum homo assumere uitaretur sanguinem bestiarum, multomagis horreret effundere sanguinem humanum. Vnde subditur, in eodem cap. Quicunque fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.

Gen. 1.

Gen. 9.

Tertio dedit dñs volucres cœli, & pisces maris, in magisteriū instructionis: qđ ex uerbis Iob. suprapositus euidenter cōprobatur. dicitur. n. Interroga iumenta, & docebūt te, &c. Tunc enim aut iumenta, aut uolatilia cęli, aut pisces maris quærimus, cū eorū naturas, aut motus subtiliter indagamus. Sed interrogata nos docēt, loquunī, aut rñdent, cum ex eorum consideratione percipimus, qualiter nostros actus componere debemus. Et ideo de piscibus maris loquens beatus Ambro. dicit, ꝙ in signū sunt facti, ut in his nostrorū morū uitia uideremus; & caueremus ea.

Ambr. 1 hexa. lib. 1.

Qua ꝑꝑ post herbarū, & arborū inductas similitudines, restat cōsequēter, ut in hoc quarto nostri operis lib. de auibus, atq; piscibus aliqua introducanī exēpla, ut nostro stylo moribus adaptenī: Nō aūt mihi licuit de spēbus singulis, uel auiū, uel pisciū in hoc, tā breui tractatulo facere mentionem, ex eo ꝙ innumera sunt natatilium, atq; uolatiliū gñā: quis. n. ut de uolucribus taceā, & marinorum natatilium, species dinumerare posse, aut eas suis nominibus singulas designare? Vñ Ps. ait hoc mare magnū, & spaciosum manib' &c. Et scđm Ambr. plura sūt i mari gñā pisciū, q̄ in terra sūt aīaliū. Ex quo patet, ꝙ uolatiliū & magis natatiliū spēs, quę a nobis cognoscunī, parua q̄dē particula sūt respectu eorū, q̄ ignoranī. Ergo exēpla, & si nō de oībus, de aliq̄bus saltem magis famosis, & notis inducemus, perstringentes materias singulas, quibus adaptabuntur exempla secundum modum in præcedentibus habitum sub ordine alphabeti.

Ps. 103. Ambr.

Ex

Et Aquilæ pullis exemplis, a mundo dispectos, ad sanctamq; pœnitentiam venientes suscipi atque á Deo benigné nutriri & trahi declaratur. Cap. I.

ABiecti, & despecti a mundo suscipiuntur, & nutriuntur a Deo, cuius exemplum apparet in pullis Aquilę, quia cũ multa grauedine Aquila pullos nutrit, aliquando sit tres pullos habuerit, vnum abijcit, quem tamen alia auis, q̃ fulica dicitur accipit, & nutrit, ut dicit Ambr. Tũc aquila pullum proijcit, cum mundus suum amatorẽ persequitur, & affligit, quem tamen alia auis. s. Christi gratia misericorditer amplexatur, a mundo etiam coactus recedens, sponte ad pęnitentiã venit. Vnde (sicut Greg dicit) mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire cõpellunt Eze. Quod abiectum erat reducam.

Ambr.
Greg.
Eze. 34.

Item abiectos, & despectos a mundo, Deus, licet excelsus, non tamẽ abhorret, vel despicit, sed eos de excelso prospectans potius ad se trahit. Quod iterum exemplo Aquilæ patet, quæ scilicet est tam limpidi visus, vt cũ in aere sup mare feratur, vt vix videat, inde tñ pisciculos in mari cõtẽplat, & instar lapidis irrũ petit, pisciculos rapit, attrahit, & comedit Sic Deus, cuius oculis nuda sunt oĩa, & aperta, quãuis in altitudine suæ lucis nobis sit inuisibilis, q̃a habitat lucẽ inaccessibilẽ, quẽ nemo hominũ uidere põt: ipse tñ pisciculos paruos in mari existẽtes, i. despectos, & humiles spiritu in mũdo fluctuãtes nõ despicit, sed ꝓspicit in imo, ad eos uenit suo lumine illustrando, eosque ad se trahit suo amore inflammãdo, & quasi cibum comedit eos sibi per familiarem gratiam coniungendo, & incorporando. Ps. Quis sicut dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra.

1. Ti. 6.
Ps. 112.

Cur bona opera ab homine facta sint celanda, Pauonis, atque Gallinæ exemplis solerter enucleatur. Cap. II.

ABscondere debet homo opera bona sua, vt nõ illa diabolus ꝑ inanẽ gloriam, & ostẽtationẽ corrumpat. Est.n. diabolus pauoni similis, q̃ oua gallinæ suæ perquirit, vt frangat, & comedat, vt liberius libidini vacet, sed gallina ipsa oua abscõdit, ut seruet. Sic, q̃a diabolus bona nostra conatur auferre, nos debemus illa per humilitatẽ abscondere secũdũ illud Mat. Nesciat sinistra tua, q̃d faciat dextera tua. Sed quidam sunt, sicut gallina domestica, quæ statim cum ouum emisit, clamat, & reuelat, & ideo amittit. Isa Omnia, quę in domo mea sunt, viderunt: nõ fuit res: quã nõ ostenderim eis, dixit Eze. de nũcijs Babylonis, & postea dictum est ei, quod oĩa amittere.

Mat. 5.
Isa. 35.

Item, quod homo debeat bona opera sua abscõdere propter timorem superuenientis elationis, vel tẽtationis inanis gloriæ: patet ẽt exẽplo ceti, siue balenæ, q̃ nõ parit oua, sicut multi alij pisces, sed parit uiuos fœtus, sicut dicit Ambr. Quos q̃dẽ postquã peperit, secũ tenet, & ducit: sed statim cũ aliquid, quod illis possit esse obnoxiũ, vel terribile superuenire sentit, eos apto ore in vẽtrẽ suũ recipit, & abscondit, quousq; trãsierit, omne periculum, vel abscesserit, & tunc eos quasi iã securos uiuos, & incolumes euomit, sicut idẽ Amb. dicit. In quo q̃dẽ aperte docemur, q̃ bona nostra, q̃ agimus, ẽt propter timorem gloriæ, aliquãdo debemus abscõdere, & ꝓpter aliorũ utilitatem nõnunquã propalare. Vnde & dominus noster, qui discipulis alicubi dixit: Attendite ne iustitiã uestrã faciatis corã hominibus. Ipse ẽt dixit, Sic luceat lux uestra corã hominibus, vt videant opera vestra bona, &c. in eodẽ c.

Ambr.
Mat. 6.

Abstinentiam a cibis moderatam maximopere bonis viris necessariam esse, vnico Pauonis exemplo demonstratur. Cap. III.

ABstinentia discreta a cibis liberat hominẽ a putredine, & ardore libidinis. Est.n. homo abstinens similis Pauoni, cuius caro, iã dura est, vt vix putredinem sentiat, nec facile coqui ualeat, sicut dicit Isid. Hanc profecto duritiẽ, moraliter, carnis discreta abstinentia facit, & causat, vt nec putredinis resoluatur fœtore, nec libidinis uratur ardore: cessat resolutio putredinis subtracta materia seminis, s. alimẽtis & frigescit flãma carnis, ciborũ remotis fomẽtis: sicut ẽt lignis subtractis extinguitur feruor ignis. Prouerb. Cũ defecerint ligna extinguit̃ ignis. Io. Cassianus. Nunquam, inquit, poterit ardentes concupiscentiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulæ refrenare non quærit: Et Ambr. dicit, quòd fames amica uirginitati est inimica lasciuiæ, saturitas vero castitatem perdit, & nutrit illecebram.

Pro. 26.
Io. Cas. de inst. mona.
Ambr. ser. de gula.

Secunda in rebus temporalibus, ac frequens fortuna peccatorum vulnera haud sentire sinit, quod & ceti similitudinibus aperi. Cap. IIII.

ABundantia prosperitatis sentire prohibet vulnera mentis. Cuius exẽplum apparet in ceto, & in pisce balena, qui tantæ est pinguedinis, quod q̃ñ percutitur, vulnera non sentit, nisi pinguedo eius totaliter perforata fuerit: sed quãdo caro interior lęditur, facile capitur, quia amaritudinem aquæ non sustinens, litus petit, & moritur cito. Velut autem pinguedo piscis, est abũdantia prosperitatis, quæ quidem, dum peccantibus affluit, mẽtis uulnera, siue damna sentire nõ permittit. Vnde dominus contra Hierusalẽ dixit. Luc. Nunc quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, sed abscondita sunt ab oculis tuis. Sed tũc peccator intrinsecus tangitur, cũ tẽporali aduersitate percutitur. Sunt enim mentiũ vulnera peccatoribus, quasi extrinseca, ex eo, quod spiritualia, in quibus læduntur, quasi reputant extranea. Sed cum in temporalibus, quæ magis diligunt læduntur, quasi in intimis uulnerari affligunt̃, cuius interdum vulneris amaritudinem non ferentes, vel compuncti a suis peccatis litus pœnitentiæ quærunt, vel lapsi in desperationis baratrum æternam mortem incurrunt.

Luc. 19.

Pulcherrimis nonnullorum pisciũ exẽplis accidiã, concupiscentiaq;, æstum humanæ animæ valde obesse breuiter in hoc loco explanatur. Cap. V.

Arist. 7. libr. de anima.

ACcidiæ vitium, & concupiſcentiæ æſtus maxime nocent animæ. Cuius exēplū apparet in quibuſdam piſcibus quos (vt dicit Ari.) immoderatus calor nimium lædit. Vnde dicit, ꝙ ſunt piſces, qui apud aſcenſum caniculæ moriuntur præ calore. Vnde piſces in æſtate fugiunt a litoribus calidis in profundum mare. Similiter nocet eis magnum frigus, & maxime habentibus lapident in capite, ſicut cancri, & huiuſmodi. Nam talis lapis ex frigore congelatur, & ſic de facili moriuntur. Quaſi ergo calor æſtatis, feruor & flāma eſt concupiſcentiæ carnalis, quæ niſi extinguatur interimit: ideo fugiendum eſt in profundum maris, ideſt ad abundātiam lachrymarum prouenientium ex amaritudine cordis, ut lachrymarum refrigerium extinguat concupiſcentiæ eſtū. Quaſi hyemis vero frigus rigens, eſt accidia ſpiritus: quæ habentibus lapidem in capite, ideſt duriciem in mente, præcipue eſt mortalis. Nam, ſi cor de ſe durum eſt, per accidiæ frigus amplius induratur. Et ideo ſatis faciliter mortē cuiuſdā deſperationis inducit, & induratū obtenebrat. Zacha. Non erit lux, ſed frigus, & gelu.

Zacha.

Quæ ad actiuæ, ac contemplatiuæ uitæ perfectionem in unoquoque hominum gradu requirantur, per quamplurima ſcitaq; diuerſorum anium, & piſcium exempla edocentur. Cap. VI.

ACtiua uita frequentiam hominum & ſocietatem requirit: cōtemplatiua uero ſolitudinem diligit. Vnde ram actiui, quam contemplatiui ſimiles ſunt auibus. Quarum quædam ſocietatem amant humanam, ut gallinæ, galli, anſeres, colūbæ, ciconiæ, hirundines, & huiuſmodi. Nā gallinis q̄dē aſſimilantur præſidētes. i. prælati, quorum eſt ſubditos congregare, & defenſare, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, ut Chriſtus de ſe dixit. Anſeribus autē aſſimilātur ſeculares potentes, quorum eſt iuſtitiā, & reipublicæ ſalutē diligēter cuſtodire. Nam anſeres, ut dicit Ambr. ſunt optimi locorū cuſtodes. Sed anatibus aſſimilantur clauſtrales, qui quaſi anates morari debēt in aquis pœnitentiæ, & aquā lachrymatū, uel ſapientiæ ſcripturarum frequentare. Columbis autem, qui cum ſimplicitate habent fœcunditatem, frequenter publicantes, aſſimilantur coniugati, qui purè ac ſimpliciter coniugalem, vitam ducunt. Ciconijs aūt, quæ certo tempore congregantur, maria tranſuolando, aſſimilantur peregrinantes, & præcipue, qui trāſmarinā peregrinationē frequentāt. ſ. ad Terram ſanctam. Hirundinibus autem clamoſis, & garruloſis aſſimilantur prædicatores: qui cōtra peccatores clamant, & garriūt. Omnes enim huiuſmodi, & alij conſimiles hominum frequentiam uolunt, & non ſolitariam vitam.

Mat. 23

Ambr. i hexa. 17.

Quædam vero aues ſunt, quæ hominum ſocietatem, & cohabitationem fugiunt, nec ſuos nidos homines ſcire uolunt, ut aues, quæ vocantur ſylueſtres. Talibus ſimiles ſunt Anachoritę, & ulri contemplatiui, qui hominum frequentiam fugiunt, & mundo ſunt abſconditi, in latibulis, & in ſolitudinibus morantur. Pſal. Ecce elongaui fugiens, & manſit in ſolitudine.

Pſ. 54.

Item actiui mouentur motu piſcium, ſed contēplatiui motu auium. Nam dum piſcis natat in aqua, contracto corpore in longitudinem minorem ſe colligit, & iterum ſe extendens aquę innititur, quo nixum repellente aquas, in anterius ſe propellit. Vnde vtitur q̄buſdā pennulis in natādo, ſicut auis in uolādo, ſed tamen alio mō; qa piſcis natans, pennulas monet a parte poſteriori in interius, & quaſi quibuſdam brachijs, ſiue remis aquam amplectens in anterius ſe extendit: Auis vero mouet pennas inſum, & collectū aerem per expreſſam alarum amplitudinem cogit exire per partem poſteriorem. Vnde dum aer a poſteriori repellitur, corpus in anterius monet. Piſcis autem natans in aqua, eſt homo ſolicitus, & operoſus in actiua vita, qui tunc in minorem longitudinem ſe contrahit, qn̄ ſe ad humilitatē reducit, dicens, & ſentiens cum Apoſ. Ego ſum minimus omnium, &c. Sic & dominus diſcipulos monuit, dicens. Cum omnia bene feceritis, dicite, Serui inutiles ſumus. Sed nihilominus nō dimittat, cum adhuc poſt talem contractionem, ideſt humilitatem ad benè agendum ſe extēdat. Nam tali nixu, ideſt humilitatis & laboris, propellente diuina gratia, mirabiliter ad anteriora proficiet: Vnde iſtæ ſunt duæ pennullæ, quibus actiuus proficit, ſcilicet humilitas, & operoſitas: dummodo ea, quæ retro ſunt obliuiſcens, ad interiora ſe diſponit, atque extendit, ut ſic ad modum piſcis natantis a poſteriori in anterius pficiendo incedat. Sed tanquam auis volans in aere, eſt homo eleuatus in contemplatione: q tunc alas, ſiue pennas intellectus, & affectus ſurſum erigit, cum cogitatione & auiditate ea, quę ſurſum ſunt ſapit. Tunc autem aerem, per expreſſionem alarum collectum poſterius emittit, quādo ex dulcedine, quam contemplatione, & affectione guſtauit, ad poſteriora, ideſt temporalia contemnenda intendit, & dum aer a poſteriori repellitur, in anterius corpus mouetur, quia dū mundus plenè deſpicitur, animus in ſpiritualibus virtutibus ſemper proficiendo profitetur.

1. Co. 15

Luc. 17.

Item actiui aſſimilantur auibus, quæ morantur in aquis. In quibus (vt dicit Ariſtot.) natura ingenita eſt, ut pedes haberent latos & clauſos, non inter digitos diuiſos, propter natādi neceſſitatē: ut ſ. latitudine pedum aquam propenſius pulſent, vt ſic pulſis retro aquis, quaſi remigando in anterius ſe extendant. Caudas autem breues habent, ne in natando madefactione caudę ſe impediant. Sic ſimili etiam modo actiuis, qui proximorum neceſſitatibus per pietatis opera ſeruiunt, competit habere pedes latos, ideſt affectus expanſos ad omnem pauperem, clauſos ad peccatum, uel ad mundat, ideſt fauoris appetitum, & in digitos non diuiſos, ideſt, ſine diſſenſione, & diſcordia operum. Vel debent habere homines actiui digitorum diſtinctionem, tamen ſine ſciſſione eorum: ideſt debent habere operum diſcretionem, tamen ſine diſcordia, & diſſenſione: quāto autem latiori pede, i. largiori affectu aquam tribulationis, & neceſſitatis proximorum ab eis propellere nituntur, tanto ipſi copioſius

Ariſt. de na. ani.

copiosiori fructu in proficiendo gradiatur. Caudam etiam debent habere breuem, idest celerē expeditionem agendorum, ut non protrahant dauduni angustiato. Vnde dicitur, Ne dicas amico tuo, idest Christo, uel pauperi eius, Vade, & reuertere, & cras dabo tibi; cū statim possis dare. Prou. 3.

Item actiua uita requirit maxime puritatem intentionis: quod paret exemplo merulæ, quæ cum ubique sit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur soror laborans, actiuam uitam, designat, quæ requirit germanitatem contemplationis. Duæ enim sorores fuerunt Rachel, & Lya, quarum prima contemplatiuam, secunda uero actiuam significat vitam. Et aliæ duæ sorores in euangelio, scilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idem figurare dicuntur. Hēr etiā actiua uita laborem actionis. Luc. 10. Vnde, & satagebat Martha laborās circa frequēs ministerium: erat .n. solicita erga plurima, &c. Est autem uelut candida merula, actionis intentio munda: & ideo candida merula Achaię, mūda intentio est in operibus uitæ, quam dn̄s mundandam esse docuit cum dixit. Munda prius, q̄d intus est calicis, & paropsidis: q̄a enim calice potatur sitiens, paropside vero esuriens reficitur: merito quidem in calice, & paropside designantur eleemosynæ, & opera uitæ actiuę: Sed id, q̄d intus est calicis, & paropsidis, est latens intentio eleemosynam facientis, quam quidē prius mundare debet, quam dare eleemosynā, Ante enim lauatur paropsis, quam fiat immissio cibi. Et ante mundandus est calix, quàm fiat infusio uini, & aquę Iuxta dictum Horatij Poetę Sincerū nisi sit uas quodcunq; infundis, accescit. Sic quoq; mundanda est intentio ante exercitium boni. Mat. 26. Homil. epistolo.

Item actiuus homo assimilatur pisci tymalo. Est enim tymalus (sicut dicit Ambro.) quidā piscis quem Ticini fluuij unda nutrit: sic dictus a tymo eo, quod redoleat ad modum floris tymi. Vnde de eo, qui suauiter redolet facetè dictum est, aut florē redolet, aut piscem: quia cōsimilis odor est illius floris, & piscis. Vnde in Apoc. Phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum. Sed actiuus redolet proximo ad modum piscis. Nam ille tymalus piscis, & redolet, & reficit. Et similiter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato. Apo. 5.

Hæretici qui more adulatorū loquuntur, varijs marinis belluis, cicadaq; comparantur. Cap. VII.

Adulatores, seu hæretici, q̄ suauibus uerbis, ac dulcibus, quosdā simpliciores seducunt: quibusdam marinis belluis possūt assimilari, Dicit enim Iorath. philosophus, quod est bellua quædam in mari, quæ de faucibus suis aquā expirat cum uapore odore pleno. Vnde pisces sequūtur ipsum odorem sentientes, & intrāt odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipsos deglutit, & sic ex eis se pascit. Est etiam piscis alius fasten dictus, in cuius ore aqua hausta dulcescit, quem pisces minores sequētes, & eius os intrantes, subito deglutiuntur ab eo. Quia igitur scriptum est: Aqua profunda, verba ex ore uiri. Iorath. lib. de anima. Pro. 18.

Tanquam aqua odorifera, uel dulcis ex ore piscis, sunt uerba blanda, necnon adulantia hæretici quibus attractos simplices, quasi in uentrem traijciendo deglutit, dum eos decipiendo seducens, ad intentam nequitiam trahit.

Item adulatio blanda interdum mentes uanas occidit, quibus aspera & uera locutio reddit uitam. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, si quis eam, oleo perfundit, statim necatur, eo, q̄ poris obstructis spirare minime ualet: sed statim, si superfundatur acetum, ilico reuiuiscit, eo, quod poros aperit, quos uirtus obstruxerat olei: & hoc idem per omnia beatus Ambrosius dicit. Tunc ergo oleo cicada perfunditur cum mens uana adulatione linitur: & tūc obstructus poris necatur, quando quis sibi clausis & occultatis defectibus, in superbiam eleuatur: sed aceti pungentis asperitas eidem uitam reddit, quia hunc increpatio aspera ad ueram sui notitiam, & uitalem humilitatem reducit. Vnde bene Ps. dicit: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ambr. Ps. 140

Triplex amicitiæ vtilitatis causa contractæ defectus, et quamdiu perseuerat, multis auctoritatibus accipitrisq; exemplo apertè monstratur. Cap. VIII.

Amicus, qui propter vtilitatē est assumptus, tam diu honoratur, uel in precio habetur, quandiu utilitas durat, Cuius exemplū apparet in accipitre. Qui quandiu est ad prædam aptus, a dn̄o suo diligitur, manu gestatur, in cauda & in pectore replanatur, sed dum moritur, uel quādo inutilis ad prædam redditur non pascitur: q̄a proijcitur, & tanquam si nunquam fuerit contemnitur, & abijcitur. Similiter (prout Sene. dicit) Amicus, qui vtilitatis causa assumptus est tandiu placebit, quandiu utilis fuerit. Nam facultate & utilitate remotis, contemnitur, & abijcitur. Vnde nota, quòd talis amicitia triplicem habet defectum.

Primus est, quia non est vera: quia ille, qui propter utilitatem diligit, non ipsum amicum diligit, sed rem amici. Et ideo potius seipsum diligit solum, qui amici bona appetit. Et ideo August. dicit: Non propterea amare debes amicū, ut aliquid tibi præstet, ut pecuniam, uel aliqd commodi temporalis: non enim illum amas sed id, quod tibi præstat. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Vnde Petrus Blasensis dicit, quòd uera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitem, & mendicum fortem, ac debilem, sanum & ægrum, humilem, ac sublimem. Aug. in Serm. Pe. Blasen. de amic.

Secundus defectus est, quod talis amicitia nō est fidelis. Nam sicut dicit Isidorus, non sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam cito deserunt, nisi semper acceperint. dilectio enim, quæ munere conglutinatur, eo suspenso dissoluitur. Isi. 3. li. de sum. bono.

Tertius defectus est: quia talis amicitia nō est firma, nec permansura diu Vñ Tullius dicit: Si vtilitas amicitias conglutinaret, & eadem commutata Cic. de amic.

mutata dissoluere, sed quia natura mutari non potest, idcirco veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Prou. Omni tempore diligit, qui amicus est.

Pro. 17.

Auaritiæ defectus, auariq; diuitas terminatur, qui etiam auibus prædæ aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos custodientibus, suibusq; marinis, uarijs comparantur exemplis. Cap. VIII.

AVaritia reddit homines insociales, & crudeles non solum ad extraneos, sed et ad suos domesticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ: In quibus repræsentantur auari affectu, vel effectu rapaces. Omnes enim tales aues, vt dicit Aristo. solitudinem diligūt, & cū aliquo sociorū habitare nō possunt. Nā sicut charitas quærit communicationem, & societatem, ita cupiditas appetit solitudinem, & proprietatem. Vult enim cupidius solus habere; & ideo suspectū habet, cum socio manere. Vnde possessio temporalium est mater dissensionum: propter quod de Abraham, & Loth dicitur, ꝙ erat substantia eorū multa, & non quibant habitare cōmuniter. Vnde facta est rixa inter pastores Abrahā, & Loth.

Arist. 2. de ami.

Ge. 13.

Itē tales aues prædæ, ut idē dicit, pullos suos, postquā uolare possunt, a se pellūt, & secū niuere nō permittunt: quia.s. plerunq; auari ēt suos domesticos, & filios abijciunt, & graue sibi reputant, si eis expensas debitas impendant.

Itē auari assimilantur Gryphibus q custodiūt mōtes, in qbus gēmæ preciosæ sunt, nec eas inde auferri permittūt, ut dicit Isidorus; & ꝓpter hāc causam, rarus est illuc hominū accessus. Nam uiuos homines deglutiūt, & æquitem armatū, cū æquo rapiūt. sed tñ de gemmis illis, quas ita acerrimè custodiunt, ipsi pro se nullam utilitatem sumunt. Sic similiter est de auaris quibusdam, q thesauros, ita cupidè custodiunt, ut si qs eis, uel modicum quid aufert, ipsum si possent uiuum deglutirent Ad tales diuites pauperes homines accedere non possunt, quia turpiter eos repellūt, & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamen ipsi de his, quæ sic tenaciter possident, ēt pro se expendere non audent, sed alij post eos de illorum diuitijs gaudent, Psal. Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Et Ecclesiastici. Qui amat duritias, fructum non capiet ex eis.

Isido.

Ps. 38.

Eccl. 5.

Item auarus, qui in diuitijs appetitus sui satietatem quærit, est porco marino similis. Nā piscis ille marinus, qui porcus dicitur (sicut Isidorus dicit) more terrestris porci arenā fodit, & in ea cibum suum, & satietatem quærit. Quia igitur omne aurum tāquàm arena est exigua, Auarus quisque, dum in auro, vel argento satietatem quærit, quasi porcus in arena cibum, quo repleri possit, effodit, cum tamen scriptum sit: Auarus non implebitur pecunia.

Sap. 7.

Eccl. 5.

Blasphemia quando uenialis, seu mortale fit peccatum, definitur, & Deum ac Sanctos blasphemātes cornicibus assimilantur. Cap. X.

BLasphemantes Deū, vel Sāctos, similes sunt cornicibus. Nam cornix aquilā, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu suo infestat: sed aliquando non lucrum inde reportat, quia post simulationem longam eam perimit, & occidit. Sic etiam blasphemi nephari Deum, & Sanctos, quos factis non possunt lædere maledictis, nituntur impetere quos aquila, i. Deus, siue Christus postquàm diu eorum insaniam per patientiam tolerauit, eos nonnunquam in corpore mōstruosis infirmitatibus percutit, sed tandē si non eos pœnitet. æternæ mortis supplicio eosdē affligit. Et nota, sicut dicit quædam Glosa super Isa. Omne peccatum blasphemiæ cōparatum leuius est. Vnde blasphemia etiam ex surreptione, & absque deliberatione prolata, pōt esse peccatum mortale, quamuis aliquando potest esse veniale. Nā cum aliqui subito ex aliqua passione in verba in imaginata prorumpit, quorum significationem non considerat, tunc est ueniale peccatum: sed quando aduertit hoc esse blasphemiam, cōsiderās significata verborum, tunc non excusatur à peccato mortali sicut ille, qui ex subito motu aliquem occidit iuxta sedentem.

Isa. 18.

Apum perfectio naturalisq; prudentia multifariā decernitur, ac eis per uaria exempla scitasq; rationes boni, & uirtuosi uiri comparantur. Cap. XI.

BOni, ac virtuosi uiri assimilātur apibus, quo ad tria. Primo, quo ad innocentiam. Nā apes dictæ sunt eo, ꝙ sine pedibus nascuntur. Boni uiri ergo, qui que recti sunt, similes apibus, q sunt sine illi pedibus, de quibus scriptum est: Pedes illorum ad malum currunt. Sunt enim pedes animæ peccatricis, quibus ad malum currit, ipsæ interiores nequitiæ, & affectus malignitatis. Secūdo, quo ad solertiam, & prudentiam, quia apes (sicut dicit Isido.) valde solertes sunt in gignendo mella, & fauum, & sua domicilia mira arte componunt, & ex varijs floribus mirabili artificio fauum recolligunt. Sic uiri boni solertes, qui dem sunt, & mella gignunt, solertes quidem sunt, i. subtiliter, & cito perpendētes qualiter est agendum, vel loquendum. est enim solertia facilis, & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, ut tradit Philosophus, & ideo cū ea, quæ dicunt, per debita media ostendunt, & illa, quæ operantur per debitas uias perficiūt, quasi apes solertes, alijs mella gignunt, quia. s. melliflua uerba loquendo audientibus proferunt, & etiā melliflua facta uerbi operando ostendunt. Domicilia quoque sua, idest, conscientias proprias, uel proprias familias mira prudentiæ arte, siue sagacitate componunt: quia si sciunt componere, uel ordinare aliena, multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus, idest, ex placidis, & gratiosis aliorum factis, uel dictis colligunt fauum, idest, doctrinam, & modum, quo suas thecas, siue habitacula, idest conscientias, uel domos ordināt, & componant.

Pro. 1.

Arist. 1. post.

Apparet etiam in apibus prudentia mirabilis tripliciter. Primo respectu temporum, quia prudentes discernunt tempora laboris, & quietis. Nam hyemis, tempore latent, quia scilicet uires non habent quibus uentis, nimbus, & plu-

uijs,

uiis resistere possint: ex quo minuitur, quod maxime persecutionis tempore licet debilioribus fidelibus persecutionem declinare, & latere, secundum illud Domini: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. In tempore autē veris apes exeūt, nec in illo ociosè sunt, sed primò fauos constituunt, ceram fingunt, cellulas faciunt, & sobolem tandem, & mella conficiūt. Ex quo uidelicet erudimur, quòd tempore prosperitatis, & pacis, ocio non uacemus, sed in uariis exercitijs utiliter laboremus. Tunc. s. constituendi sunt faui, idest actus exercendi uirtutis, quibus ad cœlestia hæreditatis dulcedinem perueniamus. Dicitur. n. Eccle. Hæreditas mea super mel, & fauum. Tunc quoque fingenda est cera. i. componenda conscientia, quæ. s. velut cera ad diuersas suscipiendas figuras uitiorum, & virtutū est apta. Psalmus. Factum est cor meum, tanquā cera liquescens.

Mat. 10.

Eccl. 24.

Psal. 22.

Tunc etiam faciendæ sunt cellulæ. i. sensus corporis, nel internæ uires animæ disponendę: Tandem autem intendendum est, vel ad bonorum operum sobolem per actiuam uitam, uel ad mellis obtinendam dulcedinem per uitam contemplatiuam.

Item apes de nocte usque ad mane, quiescunt, donec una omnia excitet uno, vel triplici bombo, sicut aliqui dicunt: & tunc peruolant uniuersæ, si dies fuerint mitis: sed si futuris ulderint imbres, vel uentos, tunc se continent in thecas atque aduesperascente domos intrāt, & strepūt, donec qui eas excitat eodem signo ad quietem inuitat: Quo exemplo nos instruit, quod uidelicet nocturno tempore quies præstetur corpori, die tamen incipiente lucescere, a lecto somni, & pigritiæ est surgendum, secundum illud: Nox præcessit, dies autem appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum. Nam post quietem noctis surgendum est ad opera laboris, sed post noctē culpæ, illucescente die gratiæ, surgendum est ad opera poenitentiæ, ad quæ quidem prælatus, vel prædicator triplici bombo. i. triplici modo, debet alios excitare. s. exhortationis uerbo, conuersationis, exemplo, & etiam orationis suffragio, secundum illud Thim. Exemplum esto fidelium in uerbo, in conuersatione, in charitate. Aduesperascente uero, idest adueniente nocturno tēpore, uel tenebrosa tentatione, debet se ad domum recolligere, siue corporalem, ut quiescat, & honestius maneat; siue ad domum mētis, ne eum hostis tentans foris uagantem capiat, ibique debet strepere, vel legendo, vel orando, peccata confitendo, & alia huiusmodi faciendo, quousque tentatione repulsa tempus quietis ad ueniat. Quod autem audito signo, aut tumultu cessant, religiosos admonet claustrales, ut quietis tempore, uel audito signo ad hoc statuto, suū silentium teneant, ita ut uolentes qniescere, vel orare, tumultu suo non impediant.

Ro. 13.

1. Thi. 4

Item apes locum frigidū quęrunt in æstate, & calidum in hyeme: docentes bonos nos tempore prosperitatis refrigerio se tueri humilitatis. Et tempore aduersitatis calore se defendere charitatis: quia charitas patiens,

1. Cor. 13.

Itē apes inueniuntur prudentes respectu operum. Primò quantum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiā colligunt, ex qua mella & ceram colligunt, & conficiunt, & quando flores uicini consumpti sunt, speculatores mittunt ad alia pascua requirenda, & si eas nox apprehendat, supine excubant, ut alas suas a rore, & a pluuia protegant, & facto mane absque impedimento uolare ualeant: Quasi ergo flores nascentes in arboribus, sunt affectiones bonæ crescentes in cordibus, ex quibus dum sunt recentes, ab apibus mel, & cera colligitur: quia dum sunt nouæ, & seruētes, a uiris solicitis dulciter, & faciliter implentur opere. Mel enim dulce est, & cera faciliter formatur: sed completis uicinis floribus, alios ad pascendum explorant: qa postquam sua bona proposita opere compleuerint, adhuc an alia restent, quæ ab eis fieri debeant, cum magna cura perquirunt, sed nocte superueniente, supinè excubant, ut alas a pluuia, vel rore defendant: quia se prosternendo, orando ante Deū se humiliant, ut humilitatis merito, & orationis suffragio alæ suorum affectuum, vel operum, & a pluuia tentationum carnalium, & a rore, idest subtiliori pugna vitiorum spiritualium protegantur: & facto mane, idest redeunte serenitate, possint ad ea quæ cęperant liberius euolare.

Item apes inueniuntur prudentes, respectu impedientium. Primò quidem quia thecam aluearis succis arborum gumosam vim habentiū, & amaram per totum liniunt, & contra hostes se muniunt prout possunt. Quasi autem gumi, vel amari succi arborum, afflictiones sunt, vel lacrymæ pęnitentium, quibus apes. i. sanctæ personæ suarum mentium aluearia liniunt, atq; amaritudine fletuum contra hostium suggerentium dulcia maligna tentamenta defendunt.

Item apes gerulæ, quando ventum timēt, volant iuxta terram vt onustæ cito redeant, ne flatu impediantur aliquo: & aliquando lapillis se onerant, ut a vento moueri non valeant. Similiter illæ personæ, quę actiuę uitæ pondera, siue labores portant, si uentum vanæ gloriæ metuūt, vel ventum. i. conatum alicuius impedientis, debent iuxta terram volare. i. humiliter, & latenter facere, quod intendunt.

Item onerare se lapillis. i. sanctorum humilibus exemplis, & cautellis, ut illorum firmati pōdere a ventis tentationum minime moueantur.

Tertiò, apes repræsentant bonos viros, propter socialem vitā. Diligunt. n. boni viri semper communem, & socialem vitam, & fugiunt singularitates, quod quidem inuenitur in apibus: quia apes (secundum Ambro.) vnam communem eli gunt mansionē, vnius portę clauduntur limine, communis labor est omnibus, communis cibus, commune opus, communis vsus, communis fructus, & communis uolatus. Et talis communitas maxime competit claustralibus, & regularibus, in congregatione viuentibus, scilicet non se a communibus obseruantijs, vel operibus subtrahere, siue quantum ad locum, siue quantum ad cibum, siue quantum ad labores, vel quo

Ambro.

ad obsequia charitatis, & opera humilitatis, siue quantum ad vsum, uel socialem conuictum, siue quantum ad uolatum, idest promptum, uel uelocem obedientiæ motum.

Diuinæ laudis cantica cordialiter affecta quibus angeli mirum in modum lætantur, quantum boni nobis gerant, breui terminatur. Cap. XII.

CAntica diuinæ laudis, & Ecclesiastici officij, si cum deuotione cordis, & mentis attētione fundātur, delectant etiam angelos, sicut cantus, & armoniæ hominē dicuntur delectare delphinos. Dicit enim Isid. quod delphini ad voces hominum sequuntur, & ad vocem symphoniæ congregati conueniunt, & in armonia plurimum delectantur. (Isido.)

Sic ēt angeli faciunt de canticis & armonijs deuote Deu laudantium non quidē ratione uocis, sed tōnc deuotionis: ꝓpter, q̄ dicitur in Psal mis. Prāuenerunt principes coniuncti psallentibus, &c qd̄ Beatus Ber. de angelis expouit. Vnde etiam Basi. dicit, q̄ psalmodia dæmones fugat, & angelos in adiutorium salutis inuitat. (Psal. 97.) (Basil. in hexa.)

Item cantica diuinæ laudis ualent ad subleuandum tædium uitæ pñtis, & ēt ad alleuiandū laborē prolixæ tentationis: qd̄ patet exemplo lusciniæ. Nā luscinia (sicut dicit Ambr.) dum oua sua peruigili custodia fouet, longæ noctis laborē cantilenæ suauitate subleuat. Ille nanq; ad modum lusciniæ peruigili custodia oua fouet, qui bona in nido mentis concepta, implere ogc cū cautela, & sollicitudine studet. Sed quasi labor lōgę noctis prolixitas, & tædium est tētationis insurgentis, uel laboriosa prolongatio incolatus uitæ pñtis, de qua Psalmista conquerebatur dicēs, Heu mihi, quia incolatus meus prolōgatus est. sed hūc laborē lusciniæ cātilenæ suauitas subleuat, quia mentē, uel tentationis, uel pñtis exilij tædio fatigatā, diuinæ laudis deuotio recreat. Vnde idem Basi. dicit de cantu psalmodiæ, q̄ est scutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentū, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitare facit urbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementum, ꝓficientibus nutrimentum, perfectis stabile firmamentum. (Ps. 119.) (Basil.)

Homines carnales vulturibus, lasciuæq́; mulieres hirundini comparantur, quoue pacto carnales a spiritualibus discrepēt, per maris, ac fluuij piscium exemplar elucidatur. Cap. XIII.

CArnales homines sunt uulturibus similes. Nā vultur cū sit immundus, & fœdus de facili pro cadauere terrā petit: & cum descenderit nō de facili inde surgit, sed uix sursum ascendit, vt Hier dicit, & addit, qd̄ in alto uolans, cadauer in infimo cōspicis, & pro amore cadaueris sublimitatē aeris derelinqt, & ad infima se summittit: & qñ se erigit, contra uentū alas percutit, & sic uenti adminiculo plus quam robore propriæ ab infimis in aerem se extollit. Sic quoq; carnales hoīes, cum sint immundi in cogitationibus, & fœdi in affectionibus, de facili pro cadauere terram petūt: q̄a pro carnis delectatione ad turpia, & immunda opera faciliter descendunt, & postquā talibus operibus se dederint, non faciliter ab eis recedunt, & uix sursum uel per desiderium surgunt. Et si ēt homo carnalis sit in culmine dignitatis, nihilominus miserabile cadauer in infimo conspicit, q̄a scilicet, ad carnalia opera cogitanda, uel facienda, & cor suum inclinat, & oculos conuertit, & suæ dignitatis altitudinē relinquens, idest non attendens, in turpia, & infima ruit. Vnde Psal dicit: Cū homo in honore esset, non intellexit, comparatus est iumētis insipientibus, & similis factus est illis. Contingit tū quandoque, q̄ talis etiam postquam ceciderit, a Spiritussancti uēto, idest interno spiraculo excitatus, si aduenium ipsum, i. Spiritussancti instinctū ala mentis, & ala operis, per pœnitētiam percutit, q̄ iterum se in altum eleuat, & surgit: sed plus auxilio uenti, idest gratia Spiritussancti, quàm ex suo proprio merito, uel labore. (Hiero.) (Psal. 48.)

Item carnis cura quanto plus crescit in homine, tanto magis ad bona opera animam tardam reddi, quod quidem in uulturibus apparet: quia uultur propter multitudinem carnis tardis uolatibus pergit: sic miserum corpus, quod corrumpitur, aggrauat humanam animam, ex ipsa enim assidua corruptibilitate carnis, anima nostra cōpellitur insistere curis carnis, & sic ex corruptione grauata, & curarum multiplicitate detēta ad virtuosa, & spiritualia opera redditur ualde pigra.

Item carnales differunt a spiritualibus, sicut pisces marini a fluuialibus. Nam pisces in mari nascentes, squamas habent duras, & grossas propter aquæ salsæ siccitatem: econuerso autem fluuiales pisces squamas habēt subtiles, & spissas, & molles. Quasi autem squamæ in corpore piscis sunt, quæ tunc nascuntur in mente hominis. Circa igitur spiritualia, & diuina, in hoc carnales a spiritualibus differunt: quia carnales quique habent mentes, idest mentis considerationes duras ad percipiendum spiritualia secundum illud Apostolo. animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. (1. Co. 2.)

Item grossas ad intelligendum. Vnde carnalibus adhuc discipulis Dominus dixit: Adhuc & uos sine intellectu estis? Sed spirituales uiri habent mentes molles, idest habiles ad percipiendum, subtiles ad intelligendum, & spissas, idest frequentes considerationes diuinorum. (Mat. 15.)

Item carnis lasciuia assimilatur hyrundinī, quæ est auis uaga, clamosa, & picturata: sic carnales, & lasciuæ mulieres sunt uagæ in discurrendo, & in circunspiciendo, sunt clamosæ in cantando, uel contendendo: sunt etiam se pictu rantes componendo, & ornando. De quibus retē sapiens loquutus est dicens: Et ecce occurrit mulier in ornatu meretricio, &c. (Prou. 7.)

Homines per carnales magis, quàm per spirituales cogitationes, à Diabolo capi, per auium propè terram uolātium similitudines demōstratur. Ca. XIIII.

Cogita-

COgitationes terrenæ faciũt incidere animã in laqueum Diaboli: Nam aues ad escã descendentes, & circa terram volantes, citius capiuntur, quàm illæ, quæ in alto volant. Sic homines per carnales, & terrenas cogitationes, citius capiuntur a Diabolo, quàm per cęlestes. Prou. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorũ. Glossa, Laqueos diaboli facile euadit in terris, qui oculos semper habet in cęlis.

Prou. 1.

Item cogitationes immudæ abundant in cordibus peccatorum, sed non in cordibus iustorũ. Sicut enim maior multitudo muscarum solet residere super scabiosum, quàm super sanum, ita cogitationes immuudæ magis super peccatores, quam super iustos.

Item cogitationibus immundis, maxime infestantur homines deuoti. Nam vnctum locũ inuaduut muscæ, & inquinant. Sic dæmones illos, quos vident habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus: Eccl. Muscæ morietes, idest cogitationes immundæ, perdunt snauitatem vnguenti, idest meritum bonorum operũ, siue deuotionem orationis.

Eccl. 10.

Item apes super flores resident, & inde attrahunt mel. Sic iusti de æternis bonis cogitant, & tamen attrahunt dulcedinem Sed muscæ loca immunda frequentant, deturpant: & sic immundæ cogitationes homines peccatores.

Coniux quo pacto sit quærenda, coniugijq; honestas, ac dilectio conseruanda, & denique quantum contra naturam uitium sit detestabile, multis plurium Auium exemplis discrete enucleatur.

Cap. XV.

COningij honestatem quærere, & seruare, docent exẽpla auium: inter omnia.n. animalia, volucres in generationis ordine sequunt maxime honestatem. Nam mares cum solicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipsis pugnant, & periculis se exponunt, & eis coniugali quasi tantum fœdere se coniungunt, & fętus ab ipsis procreatos solummodo pascunt. Ex quib. quidẽ colligitur, ꝙ circa coniugalem statũ nos aues quinque modis instruunt. Primo.n. exẽplo auium, debent viri, qui vxorari volunt, fœminas bonas solicite quærere in vxores: qa scriptum est, Beatus est, qui inuenit mulierẽ bonã: quam s. cum quis vult inuenire, debet eam quærere, non sicut lasciuus, & vanus, qui nõ quærit, in vxore, nisi pulchritudinem. Est.n. pulchritudo in muliere, si sit sine prudentia, & bonitate, plus contemnenda, quàm appetenda. Quia, vt dicitur Prou. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra, & fatua. & ideo in hominibus, quamuis vtrunque sit onerosum. s. pulchram seruare, & turpem habere; tamen magis est tolerabile turpem habere, quàm pulchram seruare. Nam (sicut dixit Aureolus philosophus) pulchra cito adamatur, turpis facile contemnitur. Difficile est custodire, quam omnes amant: molestum est possidere quam nemo dignatur habere. Minori tamen miseria deformis habetur, quàm formosa seruetur.

Pro. 18.

Pro. 10.

Aureo.

Item, qui vult inuenire bonã, debet eã quęrere, non sicut auarus, qui non quærit, nisi diuitias in vxore, Quamuis dicat Theophrastus, ꝙ paupere vxorem alere difficile est: diuitem vero, ferre est tormentum. Tamen Salomon dicit, quod melius est ducere vxorem pauperẽ, & pacificã, quàm diuitem, & litigiosam. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo cõi. Vnde etiam Chrysostn. dicit, Tu iuuenis, quando vxorem ducere uis, noli quærere diuitem, sed bene morigeratam: qa boni mores diuitias semper acquirunt, Diuitiæ autem bonos mores nunquàm fecerunt. gloriosior est paupertas fidelium, quàm diuitiæ peccatorũ. Vnde cum interrogasset quidam Themistidem philosophum, cuinam filiam suam daret in vxorem, an pauperi, sed scientia & moribus ornato: an locupleti parum probato: Respõdit malo hominem indigentem pecunia, quàm pecuniam indigentem homine. Debet igitur, qui bonam vxorem cupit inuenire, quærere eam, sicut prudens, & discretus. s. attendendo ad mulieris bonitatem. Eccle. Mulieris bonæ beatus vir. non dixit mulieris pulchræ, vel diuitis, sed bonæ.

Theophra.

Pro. 12.

Chrys. super Matt.

Ecc. 26.

Item attendendo ad mulieris prudentiam, & discretionem Prou. Domus, & diuitiæ dantur a parentibus, a Dño autem propriè uxor prudẽs.

Prou. 19

Item attendendo ad mulieris progeniem. dicit Chrysost ꝙ Ille, qui vult uxorem accipere, debet considerare, si habet ambos parentes bonos, vel ambos malos, vel vnum bonum, vel alium malum. Si ambo sunt boni, secure eam accipiat, si ambo mali, omnino eam dimittat. Si uero alter bonus, & alter malus, qd facturus sit timeat. Veruntamẽ, si pater eius sit bonus, & mater mala, magis conuenit timere Si uero econuerso, minus: propterea, quia pueri magis consueuerunt conuersari cum matribus, quam cum patribus; & per consequens magis imitari mores maternos, quam paternos.

Chrys. super Matt.

Secundò, docent aues coniuges honeste diligere, sicut ipsæ aues cõpares mutuo se diligunt, sed cauendum est in coniugibus, ne sit amor nimius, vel inhonestus Nam (sicut dixit Sextus in sententijs) adulter quidem est in sua vxore amator, ardentior; in aliena quippe vxore omnis amor turpis, & in sua nimius: nihil turpius, quam amare vxorem, quasi adulteram.

Sext.

Item, ne sit amor nimius zelotypus. Eccl. Ne zeles mulierem sinus tui Et eiusdem: Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa. Debet igitur esse amor honestus, & ordinatus. Ephesi. Viri diligite uxores, sicut Christus ecclesiam.

Eccl. 9.

Ecc. 26.

Eph. 6.

Tertiò instruunt aues coniuges intueri, & defendere. Nam aues pro eis pugnant, & periculis se exponunt. Debent autem se mutuo defendere coniuges: non solum ab iniurijs corporalibus: sed etiam a vitijs, & inhonestatibus: quod fit qñ vnus coniugum alium malè viuentẽ corripit, & castigat. Si enim vxor sit malè morigerata (sicut dicit Chryso.) tribus modis a viro castigari debet Primo docendo ipsam secundum Deum. Si autem timorem Dei non sentit, improperando, ut uel hominẽ erubescat: si autem nec pudorem

Chris. 3 Matt.

sentit

sentit frequenter confusa, faciat illi, quod præcipit Salomon, Cor durū in baculo percute. Quia igitur dicit Chrysostomus, sæpe proficit doctrina iustitiæ. Primò admone, deinde confunde, quoniam frequenter pudor est frænum uitiorum: tertio iustum est, ut castigetur tanquam ancilla, q̃ erubescere nescit, ut libera. Si autem uir male se habeat: tunc (vt docet Augu.) vxor sua debet eū quatuor modis coercere. Primo admonendo. Secundò obiurgando, vt si non prosint charitatiuæ admonitiones, faciat duras obiurgationes. Tertiò, si hoc non valeret, ecclesiam interpellando, scilicet prælati, vel episcopi auxilium requirendo, maximè, si peccatum ipsum notorium est. Quartò ad Deum recurrendo per viros spirituales, & orationes: quia saluabitur uir infidelis p̃ mulierem fidelem, ut dicitur Cor.

Eccl. 3.

Aug. li. so. ho.

1. Cor. 7

Quartò, aues docent qualiter se debent coniuges ad matrimonialem actum coniungere. s. tantum coniugali fœdere & affectu, s. intentione & causa prolis procreandæ. Hac enim sola de causa aues adinuicem sociantur, s. ad generationem, & hinc est, quòd aues, quasi solum generationis tempore videntur esse in amore. Hinc est, quod solum etiam in coniunctione carnali inter sexum & sexum dijudicant, exceptis perdicibus, quæ sexum non seruant, sicut dicit philosophus: Vnde surgit in perdicibus masculus in masculum, fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu non fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena. & addit, quòd ex tali coitu malus fœtor sentitur. In quo videlicet exemplo ostenditur ultium contra naturam triplici de causa detestabile.

Arist. 6. de ani.

Primò, propter infructuositatem, quia non est ad generationem. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generantur oua pullificantia.

Secundò, propter insatiabilitatem, quia facit oua plena vento. Ventus enim, licet repleat, non tamen reficiendo satiat. Sic in huiusmodi operibus, licet quis suū malum desiderium impleat, tamen non satiat.

Tertio, propter fœtoris fœditatem, quia ꝑducit malum fœtorem, infamiæ uel mali exempli.

Item aues in opere generationis obseruant tēporis congruitatem, scilicet tempus ueris: in quo ostenditur, quòd non omni tempore est uacandum operi coniugali. Nam in diebus sacris, uel ieiuniorum, huiusmodi non est uacandum amplexibus Eccl. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

Eccl 3.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorem mutuum se inuitāt: ex quo ostenditur coniugale debitum persoluendum esse uxori, siue uoce, siue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant: quia tenentur parentes filios alere naturales: & si non forte secundum rigorem iuris ciuilis, vel positiui, tamen ex iure naturali.

Item aues vsque ad iterarum generationis tēpus, sibi non appropinquāt: quia scilicet post impregnationem quousque peperit mulier, abstinendum est ab uxore.

Quintò, docent aues fœtus educare: quia fœtus ab ipsis procreatos, tantummodo pascunt communiter. In quo ostenditur periculum adulterij: præcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generās, statuit viro suo filios non suos, & facit eum alere non genitos a se, de quo, sicut de furto, ad restitutionem tenetur.

Item coniugij honestatem seruare ciconiarū exempla nos docent: in quibus uiuente fœmina, nunquam masculus causa coitus cum alia se associat, sed suæ fœminæ, quo ad nidum, & prolem seruat fidem; sed si in fœmina adulterij concubitum persenserit, ultra cum ea non habitat, immo ipsam si potest transuerberat, & necat, sicut dicit Aristoteles.

Arist. de anima.

Item mas fœminam alius quàm in nido non calcat: ex quo exemplo coniuges aperte monentur fidem thori diligenter obseruare: adulterinos cōcubitus horrere, & euitare, & carnalis operis debitum cum quadam honestate præstare.

Aspera abstinentia ac uita contemplatiua, in quibus designetur, quibusq; auibus contemplatiui comparentur, contemplationisq; perfectio qualis sit uariis definitur exemplis. *Cap. XVI.*

Contemplatiua uita, & aspera abstinentia significantur, in illis piscibus, seu natātibus, quorum esus concessus est in lege Moysi. Dicitur. n. Leui. Omne, quod habet penulas, & squamas, tam in mari, quam etiam in fluminibus, & stagnis, comedetis: quicquid autē pennlas, & squamas non habet, eorum, quę in aquis mouentur, & viuunt, abominabile uobis, execrandumque erit. Ad literam, huiusmodi natatilia, s. anguillæ & similia prohibita sunt Iudæis, propter excessum humiditatis. Et pisces alij concessi sunt, tanquam sicciores. Sed moralis causa, siue figuralis fuit, quia per penulas signatur uita subtilis, uel contemplatio: per squamas autem signatur uita aspera quorum utrunq; necessarium est ad mundiam spiritualium.

Luc. 11.

Item contemplatiui uiri similes sunt auibus modulantibus, quæ syluas amant, in arboribus, & fructetis nidificant, dulciter modulantur, & cantant, super oua sollicite cubant, & pullos diligenter educant: & tales sunt Philomenæ, merulæ, & consimiles. Sic perfecti, & cōtemplatiui uiri loca solitaria diligunt, nidum mentis, & cōtēplationis quietem in fructetis, & in arborum ramis, i. humilium, & piorum exemplis, & in magnorum sanctorum actibus, & vestigijs ponunt: diuinas laudes dulciter, uel voce, vel saltem corde quotidie modulantur, & concinunt, sancta quoque desideria mentis cum calore deuotionis souendo, usq; ad complementum operis perducunt, quasi super oua cubantes, & a suo calore souentes usq; ad pullorum natiuitatem perfitiūt. Sed tunc quasi pullos diligenter emittunt, cum cœpta bona non deserunt, sed ea congruentibus modis, quasi nutrientes, & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne uiuentis, non potest esse diuturna, propter grauedinē corporis. Est enim homo mortalis aui perdici similis,

mills, quæ scilicet est multæ carnis, & paucæ pennositatis: & Ideo pauci volatus. Nam in uolando parum a terra se erigit, & statim post paululum terram petit. Similiter, quia homo habet in uita ista multum de corporis grauitate, & imbecillitate, & parum de pennositate, idest, de uirtutum spiritualium leuitate, & si aliquando a terrenis ad cœlestia capienda per contemplationis uolatum surgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere, vel infirmitate grauatus, post modicum ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio, sensum multa cogitantem.

Sap. 9.

Item contemplatio diuinorum tentationum impulsos fugat, & seuientis seculi procellas sedat. quod patet Alcyonis exẽplo. Alcyone enim (vt dicit Ambrosius) auis maritima est, quę quasi in medio hyemis, quando magis scilicet mare ventorum, ac fluctuum tempestatibus seuit, oua sua in litore magis & arena facit, & ibidẽ uersus mare respiciens, per sex dies super ea incubando persistit: post quos nascuntur pulli: quibus natis ad eos nutriendos, alios septem dies adiungit: & per omnes hos 14. dies mare trãquillum permanet, & securũ. Vnde industria nautæ hos 14. dies serenitatis ad nauigãdũ obseruant, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambrosius. Si est ergo tanta virtus auiculæ, vt suæ contemplationis intuitu mare seuiens tranquillum efficiat, quãto magis, si rationalis anima ad imaginem Dei facta, ad æternum, ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare siue cordis fluctuantis, siue mundi sęuientis tranquillum protinus, atque pacatum habebit, Iob. Tu quoque si diluculo cõsurrexeris ad Deũ, & Omnipotentem fueris deprecatus, statim quoque euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, ut propter persecutiones, vel tentationes, surgẽtes, neq; bona timeamus aggredi: nec etiam, usq; ad perfectum eum negligamus prosequi. Non enim auis hæc, quia mare procellosum uiderat, aut se ponere ad oua cubandum in litore metuit, aut etiam usque ad debitam pullorum nutritionem recedit.

Ambr.

Iob. 8.

Luxuriæ deformitas quæve ob ea detrimenta, atq; a castimonia continentia oriantur bona, eloquenter explanatur. Cap. XVII.

Continentia castimoniæ cõfert à lõgitudinẽ vitæ. Quod in vulturibus patet, quos dicunt cõcubitu nullo cõmisceri, & sine omni concubitu pullos generare, & centũ annis viuere, vt dicit Isidorus. Ex quo colligitur, q̃ diutius viuunt, quia carnalis operis resolutionibus se restringũt. Nam (secundum philosophum) animalia, quæ sunt multi coitus, ut passeres, & huiusmodi sunt breuioris vitæ. Vnde nota, q̃ luxuria minorat vitam corporalem, dehonestat uitam ciuilem, & necat uitam spiritualem, propter primum dicitur, de iuuene prodigo, & lasciuo, qui dissipauit substantiam suam, non tantum personalem: sed etiam temporalem, viuendo luxuriose. Est enim in actu luxuriæ euacuatio humidi, & expiratio calidi, in quibus duobus vita cõseruatur. Et ideo ex frequẽtatione actus venerij, vigor, & vita corporis eneruatur. vnde Hugo de Sancto Victore: Luxuria, inquit, est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniciosa potio, quæ humanum corpus debilitat & uirilis animi robur eneruat. Et Innocentius dicit de vtilitate conditionis humanæ: O, inquit, extrema libidinis turpitudo, quæ non solum mentem effeminat, sed corpus eneruat: & non solum fœdat animam, sed fœdat personam. Omne namq; peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat: semper illam pręcedunt ardor, & petulantia, semper comitãtur fœtor, & immunditia, semper sequuntur dolor, & pœnitentia.

Isidor.

Arist. de anima.

Luc. 15.

Hugo.

Item luxuria dehonestat uitam ciuilem: quia tollit homini glotiã inferens ignominiam & infamiam Vnde dicitur de luxuriosis: De cadaueribus eorum ascẽdet fœtor, scilicet infamię. Vnde Valerius dicit, de vitijs carnalibus loquẽs. Quid, inquit, his uitijs fœdius: quid etiam damnosius? quibus virtus atteritur, victoriæ relanguescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnant, adeo, ut nescias, an ab hostibus, an ab illis capi periculosius habendũ sit.

Isa. 34.

Vale. li. 9.

Item luxuria perimit uitam spiritualem. Roma. Si secundũ carnẽ uixeritis, moriemini Hier. Qui luxuriatur viuens, mortuus est. Etiã ferreas mentes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant esse, quod nesciunt.

Ro. 8.

Econuerso autem castitas, siue cõtinentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quasi palma multiplicabo dies meos. Per palmam intellige victoriam carnis, quæ per continentiam habetur.

Iob. 29.

Item vitam ciuilem exornat, & nobilitat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, est ornamentum mobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mœrentiũ, augmentum omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio eris, multiplicatio meritorũ, creatoris omnium Dei amica.

Cypri. 22. abu.

Item corroborat, & conseruat vitam spiritualem. Roma. Si spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis.

Ro. 8.

Conuersionis prolixitatem maximopere a Deo plectendam esse, tum exemplis, tum etiam Sacræ Scripturæ comprobatur testimonijs. Cap. XVIII.

Conuersio non est differenda. Nã auis, videlicet quæ videt arcum tensum, & sagittam paratam, non differt euolare. Sed sicut sagitta parata est auem percutere, si steterit: sic Deus uolentem conuertit. Psalmus. Nisi conuersi fueritis, gladium suum uibrabit, arcum suum tetendit, & c. Sed multi faciunt, sicut auis stulta, quæ cum differt euolare, percutitur. Sic multi, dum differunt euolare, & proponunt conuerti, subito moriunt. Isa. Subito, dum non speratur, veniet contritio eius. Eccl. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas

Psal. 7.

Isa. 30.

Eccl. 5.

differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, &c. Ambr. dicit. Aurum tibi offeram, nō mihi dicis, Cras veniam, sed iam exigis, nemo differt, nemo excusat: redemptio animæ promittitur, & nemo festinat. Et nota, ꝙ peccator, quando non convertitur, quanto magis expectatur, tanto gravius iudicatur. Unde Valerius Maximus dixit, quod lento gradu ad vindictam ira diuina procedit, tarditatemque supplicij grauitate pensat.

Ambr.

Valer. Max. li. 1.

Quo pacto sit cor hominis præparandum vt fiat ipsius Dei habitaculum, piscium exemplo fit perspicuum. Cap. XIX.

COr hominis prius est in nouandum, & deuo tarum orationū odoribus imbuēdū, quā intra sui thalamum possit suscipere Deum. Cuius exemplum apparet in piscibus. Nā piscis in odoriferis naturaliter delectatur. Dicitur enim ab Arist. quòd quædam genera piscium odorant, & audiunt: ideo ad noua vasa citius, quam ad antiqua piscis accedit: immo vbi fuerit nouum, raro accedit ad vasculum antiquum. Sic Deus cordis humani vasculū non ingreditur, quod nō prius nouum per pœnitentię innouationem efficitur. Vnde Dauid petijt hanc nouitatem dicens. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. nec etiam in cordis hospitio Deus delectabiliter habitat, de quo non odor suauis deuotæ orationis expirat. Sed quidem phialæ plenæ odoramento, sunt orationes Sanctorum.

Arist. 4. de ani.

Ps. 50.

Apo. 5.

Immanes homines vulturibus culicibusque comparantur, & qualis eorum sit exitus, definitur. Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur famelici & mendici. Sunt enim vulturibus similes, qui exercitum sequuntur, ut de cadaueribus equorum, & hominum satiētur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ sensu præsentire bellum: & signū futuri belli præexistere, quādo constat eos circa exercitum conuenire. Cum aūt senescit vultur, elongatur eius rostrum superius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui ut lucrētur & rapiant, diligunt bella, sicut faciunt stipendiarij milites, & quidem tyranni potentes licet forte in iuuentute vel aliquo tempore lucrentur, & abundēt, in senectute tamen, uel aduersitate, seu infirmitate cum rapere nō possunt, dum rostrum, idest, otis sui victus necessitas crescit, & lucrum deficit, ad paupertatem, & mendicitatem deueniūt, & fame moriūtur. Iob. Tigris perijt, idest raptor, eo, quod non haberet prædam.

Iob. 4.

Item crudeles, debilium hominum sanguinē sitientes incidunt frequenter ipsi in manus maiorum, & potentiorum. Vnde tales assimilantur culicibus, qui dum aliorum sanguinem sitientes sugere uolunt, in rostra irundinum incidūt, quæ ipsos occidunt, & comedunt. Talibus ergo similes sunt, qui dum minores occidere quærunt, vel expoliare, ipsi maiorum præda, uel occisionis victima fiunt. Cuius exemplum manifestius in libro Hester habetur, scilicet de Amā, qui dum propter Mardochæi emulationem Iudæos crucifigere voluit, ipse a rege Assuero in patibulo est suspensus.

Hest. 4. 5. 6.

Dei arcanorum scrutatores curiosi, quam pœnam accepturi sint, culicum exemplo notabili edocetur. Cap. XXI.

CVriosi, & presumptuosi perscrutatores, culicibus assimilantur. Nam culex, quæ est idē, quod cynifes, lucipeta est quia lumen candelæ, vel lucernæ libenter videt: sed dum in lumē nimis caute irruit, seipsam comburit. Similiter, qui diligunt lumen diuinæ, vel humanæ scientiæ, interdum nimis curiosè, vel præsumptuose perscrutādo, dum in ipsum lumen impingunt, ꝑ alicuius erroris, vel elationis incursum, quasi se ipsos occidunt. Vnde Prouer. dicitur, quod qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Et ideo (sicut dicit Greg. Nazianzenus.) Scientię desiderium, & inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrænatos animos in præceps ducit. Vbi vero timor Dei est, ibi obseruatio mandatorum, ibi carnis expurgatio, quæ scilicet carō se velut densa quædā & obscurior nubes animæ obijciens, considerare eam diuini radij lumina non finit.

Pro. 25.

Greg. Naz.

Diaboli vis eiusque astus, ac calidit. quanta sit bubonis, nicticoracis, Pauonisque exemplis apertè monstratur. Cap. XXII.

DIabolus assimilatur buboni.

Primò q. dē, quia bubo stercoribus pascit. Sic delectatur diabolus immūdicijs peccatorū. Thren. Qui voluptabātur in croceis, s. dæmones antequā caderent, amplexati sunt stercora, idest immunda peccata, in quibus nunc delectantur.

Thr. 4.

Secūdò, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo satietur. Templa enim Dei dicuntur quilibet sancti uiri: quorum. s. lampades, sunt eorundem sanctorum mentes, quę plenæ sunt oleo; nocte, idest latenter, & occulte sanctorum mētes diabolus satagit vacuare, scilicet, vt adueniente sponso non habeant oleum secū in lampadibus: & sic ab æterni regis nuptijs excludantur, sicut accidit virginibus fatuis.

Tertiò, quia bubo ab auibus oditur, & ab eis deplumatur. Volant enim circa ipsum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur a sanctis, tā quam aduersarius: quem aues, idest sancti uiri & prudentes de die deplumant, quādo eius machinationes malignas clarius cognoscentes eas, & detegunt, & reuelant. Vel quasi plumæ ei adhęrētes sunt, eius imitatores, quos sancti uiri deplumant, dum tales ad pœnitentiam reuocant.

Mat. 25

Quartò, quia bubo pugnat cum monedula, ꝙ est auis coruini generis. Nam illa de die destruit oua bubonis, & bubo de nocte comedit oua ei⁹. Est ergo auis, velut monedula, humilis pœnitentia: cuius oua dici possunt laboriosa pœnitentiæ

opera.

opera. Sed velut oua bubonis sunt peccata, ad q̃ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die destruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia illucescente die gratię destruit peccata, quæ pœnitens ex dæmonis suggestione commisit. Econtra de nocte deuastat bubo oua monedulæ: quia irruente peccati tenebra destruit ipse diabolus omnia pœnitentia opera.

Item diabolus assimilatur nocticoraci, quæ. s. est auis quæ lucem fugit, tenebras diligit, Solem sustinere non potest, sepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinosis nidificat, oua columbarum deuorat, & cum eis pugnat: de die quasi cæca est, de nocte acute videt. Nam splendor Solis eius visum hebetat. Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit sustinere Solē iustitiæ. i. Christum. Vnde dicebant ei dæmones: Quid nobis, & tibi Iesu, &c. Vel nequit etiam sustinere Solem. i. bonum clare incedentem, & viuentem: sepulchra mortuorum, i. fœtida, & carnalibus desiderijs plena corda peccatorum inhabitat.

Item in locis ruinosis. i. in eis, qui tentationibus statim consentiunt, & ad cadendum in peccatum habiles sunt, & proni, nidificat, contra columbas. i. simplices pugnat, & oua eorum. i. opera libenter dissipando deuorat, circa bona est cæcus, in malis acutus. Splendor autem doctrinæ Christi eius visum hebetat, quia subtilitatis eius malitiam totaliter annullat, & ideo dicit Petrus in prima epist. Cui resistite fortes in fide, & Eccle. Refulgens radijs obcęcat oculos.

Pet. 1. Ecc. 43.

Item diabolus assimilatur pauoni. Pauo. n. habet caput serpentinum, sed cristatum, incessum occultum, collum modicum, pectus erectum, & saphirinum, & caudam occulatam. Sic diabolus caput. i. suæ tentationis principium, habet ad modum serpentis, quia serpens, vbi caput immittit, postea totus illabitur (ut dicit Hieronymus) quia ubi principium tentationis eius recipitur, difficulter in processu repellitur, sed habet in capite cristam, inquantum in principio prætendit alicuius boni apparentiam. Non. n. posset malum immittere, nisi sub alicuius boni specie, q̃a nullus intendens ad malum operatur. habet ēt latentem incessum: quia occulte trahit hominē ad interitum: collum etiam habet curuum, quia si capit hominem, cito deglutit ipsum, quia cito facit hominem, qui ei consentit, ruere in peccatorum profunditatem, pectus. i. appetitum, habet erectum. s. superbiam, quæ semper excelsa appetit. Habet etiam caudam oculatam, quia pręcipue ad finem respicit, ut ibidem hominem decipere possit Gen. Tu insidiaberis calcaneo eius, Idest fini.

Hiero.

Gen. 3.

Deum summopere diligentibus omnia aduersa, etiamq́, peccatorum uitus, in bonum conuerti, per passeris exemplum, breuibus ostenditur uerbis.
Cap. XXIII.

Diligentibus feruenter Deum non obsunt, sed potius prosunt quęcunque aduersa. Vnde assimilantur passeribus, de quibus Dominus mentionem fecit. Multis, inquit, passeribus meliores estis nos. Nam passeres calidissimę sunt naturæ, & semina venenosa iusquiami sine lęsione comedunt. Quasi enim calidissimi passeres sunt Deum feruenter amantes, a quibus etiam uenenosa semina iusquiami, idest aduersa, & periculosa mala mundi, sine alicuius læsione periculi patienter suscipiunt, immo tanta est diuinæ dilectionis uirtus, vt hominibus cōuertat in bonū, etiam peccati uirus. Roma. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Omnia dicit, q̃a prospera, & aduersa, prospera ad usum, aduersa ad exercitium, vel omnia. s. bona, & mala, & nō tantum mala pœnæ, sed & culpæ, dum scilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque solicitiores resurgunt.

Mat. 10

Rom. 8.

Quatuor rationibus uerbi Dei concionator gallo comparatur, eiusq́, officium quale esse debeat, uarijs modis declaratur. *Cap. XXIIII.*

Doctrina sanctorum pdicatorum eripit homines a deceptionibus dæmonū. Legitur enim, q cerebrum galli in potu sumptum, ualet contra morsus serpentum, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, ut super illud Iob, Quis dedit Gallo intelligentiā? in cerebri autem partibus præcipue radicata est sensitiuæ cognitionis uirtus. Est itaq; uelut cerebrum Galli, sensus prædicatoris sancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, serpentis morsus, seu uenenum fugatur: quia antiqui hostis deceptio detegitur, & uitatur.

Iob. 38.

Item gallus repræsentat sanctorum prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, tripliciter.

Primo, propter discretionem temporis. Nā gallus prius horam noctis discernit, & postea uocē excitationis emittit. Quia. s. prædicator sanctus, in suis auditoribus. s. in tenebrosis peccatorib. prius qualitatem uitæ considerat, & tunc demū ad erudiendum congruam uocem format. Non enim eadem que cūctis exhortatio congruit, q̃a neq; cunctos eadem morum qualitas constringit. Sæpe autem alijs obsunt, quæ aliis prosunt. Nam plerunque herbæ quædam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis sibulus equos mitigat, & catulos instigat. Et medicamentum, quod hunc morbum minuit, alteri uires iungit. Et panis, qui uitam fortium roborat, paruulorum necat, pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt Greg. dicit.

Secundo, propter variationem vocis, quia gallus (vt dicit Greg.) in pfundioribus horis noctis valentiores, & profundiores educere cātus solet, sed circa matutinū tempus leniores & mitiores format voces. Sic prędicator sapiens, q̄n loquitur peccatoribus profundatis, & obscuratis in tenebris peccatorum, loquitur terribilius, & austerius, aut de diuinis iudicijs, aut de mortis angustijs, aut de inferni supplicijs. Sed q̄n loquitur illis, qui iam illuminantur a Deo, & sunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & subtilius, & dulcius. s. aut de diuinis miserationibus, aut de internis retributionibus, & similibus.

Greg.

Tertio,

Tertiò, propter percussionem lateris: quia gallus cum se ad cātādū præparat, prius alas excutit, & latera sua feriens, se uigilantiorem reddit. Sic prædicatores sancti cum alios verbis sanctæ exhortationis monent, prius exercitent se in sanctis actionibus, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent noce: sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios solicitiores reddunt. prius cogitationum alis semetipsos feriunt, q a quicquid in se inutiliter torpet, solicita inuestigatione deprendunt districta animaduersione corrigunt, & emendant: quia antequam verba sanctæ exhortationis proferāt, omne quod locuturi sunt, operibus clamant. Et sic patet, quod sicut gallus alas excutit, se ipsum percutit, & vocem emittit: Sic prædicator sanctus se excutit a malis, se percutit, id est solicitat in bonis, & postea uocem emittit, s. prædicando alijs. Ergo ex prædictis omnibus habes quatuor rationes, quibus prædicator sanctus assimilatur gallo, scilicet propter vigorē medicaminis, propter discretionem temporis, propter uariationē uocis, & propter percussionem corporis.

Eleemosynas pauperibus, præcipueq; ex ecclesiæ bonis erogandas esse, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus aperitur. Cap. XXV.

Plin.

Eleemosynas pauperibus saltē de superfluis facere, docet exēplū Aquilæ, qua (vt dicit Plinius) tātæ liberalitatis extitit, quod prædā, nisi nimis sit famelica, sola non comedit, sed auibus eā sequētibus, quasi cōmunē exponit sua recepta primitus portione. Vnde eā semp aues aliæ insequūtur, & partē de præda sua sibi præstolanē dari. Vultur uero econuerso, ea, quæ rapit, solus comedit. Efficitur detestabilis auarus, q cibū quē abūdāter habet, comedere uult solus: cōtra quē

Iob. 31.

Beatus Iob. dicit Si comedi bucellā meā solus, & nō comedit pupillus ex ea. Saltem enim miserabilis homo, postquam saturatus est cibo, esurientes pauperes pascere deberet de reliquo. unde

Luc. 9.

Luc. dicitur: Quod superest date eleemosynam. Et ad hæc præcipue tenētur clerici, quibus bona ecclesiastica commissa sunt, nō ad abutēdū pro suis consanguineis, sed potius ad fideliter dispē-

1. Cor. 9
Cesari. in adm.

sandum, secundum illud. Dispensatio mihi tradita est. & ideo de eis dicit Cesarius, quia non sólum decimæ non sunt nostræ, sed ad ecclesia deputatæ, uerum quicquid amplius, quam nobis opus est a Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Et si, quod eis deputatū est nostris cupiditatibus, uel uanitatibus reseruamus, quanti pauperes in locis, ubi nos sumus, fame, uel nuditate mortui fuerint, nouerimus nos rationē de animabus illorū in die iudicij reddituros. Sed nota q non semper peccat mortaliter, qui non dat pauperibus, quod superfluum habet, sed qñ necessitas imminet. Quando autem sit talis necessitas, quæ obliget ad peccatum mortale, non possit ratione determinari, sed committitur prudentiæ, vel fidei dispensatoris. Vnde si bona fide det, quando sibi uidetur expedire, immunis est a peccato, alioquin mortaliter peccat.

Cur diabolus interdum hominem (Deo permittente) exaltet, corniculæ, aquilæq; exemplis apertè exponitur. Cap. XXVI.

Exaltat aliquando diabolus hominē, vt in altitudine dignitatis frāgat, quē in humilitate superare non potuit. Cornicula enim, quando non potest frangere nucem, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur: & simile facit aquila de testudine. Vnde hoc modo occisus fuit Eschilus poeta, sicut narrat Valerius, quia dum sederet sub diuo capite discooperto, aquila in alto testudinem ferens, candore capitis eius decepta, quia credidit, quod esset lapis quidam, tandem super ipsum testudinem directo diametro cadere ut frangeretur permisit: & sic dum testudinē frangere voluit, cerebrum illius contriuit. Sicut ergo aquila testudinem, vel cornix nucē, sic diabolus in dignitatem eleuat aliquem quem uincere antè non poterat, ut ipsum in peccatū deijciat, & ideo statuit Christum super pinnaculum templi. Iob: Eleuasti me, & quasi super uentum ponens elisisti me ualde.

Mat. 4.
Iob. 30.

Quomodo fidelis in aduersitatibus stabilis persistere queat, uero Christi exemplo Echiniq; piscis similitude demonstratur. Cap. XXVII.

Exemplum humilitatis, & patientiæ Christi, contra omnes aduersitatis procellas animū fortem reddit Cuius exemplum apparet in quodam pisciculo, qui Echinus est uocatus, de quo Amb. dicit, quod dū procellas uentorum sentit, calculum ualidum arripit, & tanquam ancoram ne excutiatur fluctibus, trahit. & sic non suis uiribus liberatur, sed pondere alieno munitur, & contra futuram tempestatem lapidis auxilio stabilitur. quod nautæ attēdētes, sibi præcauent ne eos turbo præueniat imparatos. Si qui procellas euadere uult, i. aduersitates seculi seuientis, arripiat calculum validum humilitatis, s. patientiæ Christi exemplum qui ait, Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. unde Pet. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Et ideo, qui hunc lapidem angularem, s. Christum accipit in exemplum, nullus ei nocere potest impetus tempestatis: nā si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur, sicut Greg. dicit.

Ambr.

Io. 20.
1. Pet. 2.

Grego.

Item exempla sanctorum, qui nos præcesserunt, docent nos diuitias mundi contēnere. Legitur enim quod ossa gallorum, & gallinarum sunt auro uenenum. Vnde si auro liquescenti ossa huiusmodi misceantur, ab eis consumitur. Sunt autem uelut gallorum, & gallinarum ossa Sanctorum, & Sanctarum, qui mortui sunt, exēpla, quæ quasi aurum destruunt, dum nos uiuentes ad ipsum contemnendum inducunt, Eccle. Beatus, qui post aurum nō abijt. & dixit Petrus: Argentum, & aurum non est mihi.

Ecc. 31
Act. 3.

Prælatos malis exemplis subditorum animos inficere unica Galli senis similitudine explanatur. Cap. XXVIII.

Exempla

EXempla mala prælatorũ si fouentur, corrũpunt, & inficiunt mores subditorum. Cuius exemplum est gallus, quia (vt Plinius dicit) gallus in ultima senectute oua quædam facit parua, rotunda, & quasi liuida: maxime si talia oua ab aliquo venenoso verme, puta bufone vel huiusmodi, in diebus canicularibus foueant, basiliscus procreat, qui tantæ venenositatis est, qđ solo aspectu inficit, & occidit. Quasi ergo senex gallus est quilibet antiquus prælatus, vel princeps in reuerentia habitus: cuius venenosa oua, sunt praua eius opera, ex quibus oritur basiliscus aspectu inficiens. i. exemplum pestiferum subditos corrumpens, præcipue si fouentur ab aliquo uenenoso verme. i. si suadentur fieri ab aliquo pestifero, & maligno suggestore. Augustin. Omnis qui male viuit in conspectu eorum, quibus præpositus est, quantum in ipso est occidit, & forte qui imitatur moritur, & qui non imitatur viuit: tamen quãtum ad illum pertinet, ambos occidit.

Aug. li. Past.

Quantum deuotæ mentis feruor in tentationibus possit hic breui clarum efficitur. Cap. XXIX.

FEruor deuotæ mentis insurgentes tentationes expellit: quod patet exemplo vulturis, qui (sicut dicit Plin.) in tantum contrariatur serpentibus, ꝙ si pennę eius urantur, ex odore serpentes fugantur. Tunc quippe pennæ uruntur vulturis, cum incenduntur, & feruescunt meditatione, & affectiones cordis, secundũ illud Psalmi: In meditatione mea exardescet ignis. Et tũc quoque serpentes fugiunt, quia tunc dæmonum suggestiones abscedunt. Vnde Grego. Si nos uirtus deuotionis in intimis afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit. Virtus. n. deuotionis, est ipse feruor affectionis. Vnde Hugo de sancto Victore dicit, quod deuotio est feruor bonæ uoluntatis, quem mens cohibere non ualens certis manifestat indicijs.

Ps. 38. Grego Mora. Hugo.

Filios erga parentes fore omni tempore pientissimos, per uaria nonnullorum anium exempla scitu digna terminatur. Cap. XXX.

FIlios esse pios circa parentes præcipue in senectute, vel debilitate eorũ, docẽt nos aues coruini generis. De quibus ait Arist. & Basili. qđ pascunt pullos suos in iuuentute sua, & iuuenes pascunt parentes in senectute sua, & quãdo debilitantur seniores, in humeris suis eos ferunt iuniores. Mira est igitur auium talium pietas, ut erubescat suis parentibus auxilium non præstare homo, a quibus beneficia tanta suscepit, vt dicit Amb. & Eccle. Fili suscipe senectam patris tui, & cætera.

Arist. de anima. Eccl. 9.

Item filios erga parẽtũ defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla. Nam (sicut dicit Ambro.) erga parentes suos mirãda est cornicis clementia: quia cum parentes plumis, & alis in senectute nudari contingit, cornices iuniores pennis proprijs eos fouent, & collecto cibo nutriunt, & fulto alarum suarũ subleuant, & ad volandum exercitant, vt s. in pristinos vsus membra diffueta reducãt. Sic filij hominũ suos parentes deberent pennis proprijs nudos, si alios non haberent induere, primo victu, vel labore famelicos infirmos, vel debiles subleuare, & ad eundum, ubi oporteret luuare. Sed nota, ꝙ inordinatus amor parentum ad filios, est ẽt ipsis parentibus cã perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplum apparet in ciconijs. Nam ciconia (sicut dicit Ambrosius) miro affectu pullos suos diligit & custodit, ita ꝙ ex cubatione assidua sup eos pennas perdit: sic parentes, qui filios suos inordinate diligunt, frequenter propter nimiã curam, vel lucra illicita, quæ faciunt ꝑ illos pennas virtutum amittunt. In hoc tñ ipsæ ciconiæ redduntur imitabiles: quod quantum expendunt tpis in fœtibus educandis, tm ab eis vice reciproca educantur (vt dicit Ambrosius) vt videlicet filij hominum quos parentes in infantia eorum cum magna cura educant, eisdem in senectute sua vicariam opem reddant. Consimilem quoq; pietatis speciem vpupæ erga suos parẽtes senes seruare reperiuntur. Nam cum vpupa senuerit, ita vt videre, vel volare non possit, pulli eius euellunt pennas inualidas, liniunt oculos eius quibusdam herbarum succis, & suis ẽt fouent sub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint. In quo exemplo innuitur, quod filij a parentibus senibus, vel infirmis debent, quantum possunt, mala, & molesta remouere, curas necessarias eorum infirmitatib. adhibere, obsequijs proprijs, & personis confouere, siue sensure, nec eos deserere debent, quousque eos viderint suis obsequijs, vel auxilijs non amplius indigere.

Ambro.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitam spiritualem inducere, apum similitudinibus edocetur. Cap. XXXI.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquã ẽt terrenos, & lasciuos conuertit in fructuosas spirituales vitas: quod ostenditur per exemplum in apibus. Dicunt. n. experti, quod apes sępe de boum cadaueribus generantur. Dum. n. vituli occiduntur, carnes verberantur, & sic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis, apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, nisi terrenos homines accipimus, & superbos: Boues. n. terram arant, & vituli, siue tauri ceruicosi sunt, siue indomiti, sed occidunt boues, vel vituli, & carnes verberantur: quia dum tales tribulantur a mundo, vel verberantur in carne, idest corpore infirmantur, extinguitur auaritia, & superbia iugulatur. Occisi autem vituli vermes gignunt, quia extincto superbiæ spiritu, humiles fiũt: qui alis receptis apes efficiuntur: quia pennis virtutum ornati, tam in contẽplatiua, quàm in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando se subleuant, & alijs mella fructificant, quia videlicet viri sancti, & in altum per contemplationem ascendunt, & alijs melliflua opera, vel etiam verba fundunt. Ecclesiast. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis est, homo humilis,

Ecc. 11.

humilis, qui est breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcorosus, & fructuosus per pietatis subuentionem.

Dæmonum, Hæreticorumque, & hypocritarum actio, atque fraus quanta sit, perdicis, colypi piscis, & cancri, certis definitur exemplis. Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorũ assimilatur perdici. Est.n. perdix fraudulenta auis, quia oua rapiens aliena, fouet ea, sed de hac fraude sua, nullum suscipit fructum, sed dãnum, quia perdit laborem suum. Nam pulli nati, mox, ut vocem propriæ genitricis audiũt, putatiuam matrem penitus derelinquũt, & ad veram matrem accedunt, ut dicit Ambr. hinc Hieremias inquit. Perdix fouet, quæ non peperit. Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quasi aliena oua rapit, dum sanctæ Ecclesiæ filios calidè decipiẽs, ad se trahit. Sed frequentius laborat in vanu, q a frequenter sic decepti, dum veram, & catholicã audiunt ecclesiæ veræ matris doctrinam, pfidiã, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem ecclesiam accedunt, vel ad diuinam gratiam p veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Io. Oues meæ, vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

Hie. 17.

Io. 10.

Item fraudulentus, & hypocrita assimilaſ pisci polypo, qui est fraudulentus piscis. Nam (vt dicit Ambrosius) polypus in vadoso littore, petræ alicui se coniungit, & ita illi inhæret, vt eam coloris similitudine, quàm figuræ petra quidẽ, vel ipsius saxi pars aliqua esse videatur. Vnde pisciculi decepti, dum sub ipso, tanquam sub lapide, vel saxo latere volunt, postquam ingressi sunt latibulum corporis sui, eos polypus intercipit, & includit, attrahit, inclusos deuorat, & deglutit. Huic ergo pisci assimilatur fraudulentus, & nequam, qui alteri adhærens, & huius modum, & mores assumit, & se conformare studet, ut de eo magis confidatur, & facilius decipiat, & de talib. dixit Christus: Venient ad vos in vestimentis ouium. Vel talis est hypocrita, qui petræ i. Christi in exteriori apparentia speciem prætendit, cum tamen sit piscis vorax.

Item fraudulentus homo assimilatur cancro, qui volens comedere ostreas, cum propter duras testas quibus clauduntur non valeat, ob. eruat tẽpus. s. quando ostrea radijs Solis se aperit. s. tẽpore quieto a ventis, & tunc vt ostrea recludi non valeat, clanculo aliquem lapillum accipit, & latenter immittit, post quòd immissa securè tela, siue branchia ipsam diripit, & comedit. Huic ergo similis est homo fraudulentus, qui quem superare nõ potest calida fraude decipit, & de eius erumna se pascit, vt dicit Ambrosius. Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum.

Garruli homines, qui semper inanibus abundant verbis, quinque affectibus Graculo comparari explanatur. Cap. XXXIII.

GArrulus, & gulosus homo, assimilatur graculo: quod patet ex eius cantu. Nam cantus eius, quidem est eius garritus. Vnde (sicut dicit Basilius) a garrulitate vocis graculus est dictus. Homo autem qui gulositati studet, post cibũ rumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnunquam contendit. Vnde talis non immerito designatur in graculo.

Secundo, patet ex transitu, siue volatu: q a graculus in syluis degens, de arbore vna in aliã garriendo transit: & hoc est, quia homo garrulus, de his cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouit, aliquando enarrare non cessat.

Tertio ex conspectu, quia cum graculus aliquam auem transire aspicit, garrit; & cũ aliquos occultos reperit, similiter facit. Quia. s. garrulus homo non tantum detrahit secularibus, sed etiã eis quos religionis occultat locus.

Quarto ex effectu, quia aliquãdo graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliqñ garrulus secularis cum ad cõuersionem venit, & religionem ingreditur, verba religionis adiscit, vt lingua volucris, lingua quatuor hominis. i. vt qui inordinate loqui consueuerat, ordinatè loqui deinceps assuescat.

Quinto in exitu. Nam aliqñ contingit, φ graculus, qui tenebatur clausus, de ipsa clausura exiens liber euadit: & qui prius garrulus fuerat p egressionem magis clamat. Et eodem mõ garrulus cum vitam religionis arripit, vix linguam suã deserit. Sed si forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo. s. detrahendo conuertit. De tali ergo persona dicitur Garrula & vaga, quietis impatiens.

Quando anima gratia reficiatur diuina, quos in ea operetur effectus, ac finalis impœnitentia, quæ & peccatum in Spiritum sanctum dicitur grauitas quanta sit, pullorum coruorum, Galli, caladrijque, exemplis demonstratur. Cap. XXXIIII.

GRatia cęlesti non reficitur anima, nisi qñdiu est a pecca is munda, qd patet exẽplo coruorum. De quibus glosa dicit super illud Psalmi. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum, quod quãdiu pulli coruorum habent plumas albas, a parentibus relinquuntur, & tunc rore cœlesti pascuntur, qñ autem nigrescere incipiunt, tunc corui eos pascunt. Quid autem sunt pulli pluma albi, nisi homines mundi corde? hi cœlesti rore pascũtur, quia cœlestis gratiæ pinguedine nutriuntur: sed nigri facti, pascuntur a coruis; quia peccatis obscurati, a dęmonibus reficiuntur.

Ps. 146.

Item gratia cœlestis cautelã, & fortitudinem præstat contra prosperitates, & contra aduersitates. Legitur. n. de gallo, si quis eius pinguedine iniunctus fuerit a cantheris, & leonibus tutus erit. Potest. n. Christus per gallũ non incongrue intelligi, qui nos in noctis nostræ caligine excitat, atque solicitat voce doctrinæ suæ. Est ergo pinguedo galli, gratia ipsius Christi, cuius. s. sacratissima ipsius vnctio, de qua dicitur, Vos vnctionem habetis a sancto, tam contra pantheræ malitiam, quàm contra leonis seuitiam nos defendit. Aduersarius nanque malignus, vel nos

Ioan. 2.

tentando

tentando delectabilibus allicit, pantheræ, uidelicet more, quæ os aperiens odore animalia attrahit quæ deuorare cupit, vel eos persequendo aduersitatibus frangit, sicut leo seuiens, & fugiens circuit quærēdo, quem ipse contedere possit. Sed galli vnctio ab vtroq; defendit, quia scilicet Christi gratia, & cautos nos facit i prosperis, & fortes, & intrepidos in aduersis: & ideo hanc galli pinguedinem Proph. petebat, dicens: Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Psal. 62.

Item gratia Dei non respicit, quem finalis impœnitentia ad mortem æternam ducit. cuius manifestum exemplum apparet in caladrio. Nā caladrius (ut Arist. dicit) albi coloris est, nihil nigredinis habens, cuius natura est talis, q̄ qñ quis grauis infirmitate detētus fuerit, si ægritudo ad mortem fuerit, caladrius ab eo faciem suā auertit, & tunc homo de morte certus exsistit: Si aūt infirmus curandus sit, & tunc uisum in ipsum figit, & quasi applaudens in eum intendit. Et differt iste caladrius à calandra, quæ est auis canora, sicut dicit Glossa super Deu. 14. Hæc ergo auis totaliter alba, est Spiritussancti gratia, quæ est munda, & nullius nigredinis. i. culpæ admixtione infecta. Quasi autem infirmus grauiter oīno moriturus homo desperatus est, & finaliter impœnitens ad æternæ mortis supplicium peruenturus. Vnde Spiritussancti gratia hunc nunquā respicere potest, quia finali pœnitētia, & remissione caret. Ipsa etenim esse dicitur Spiritussancti blasphemia, quæ neque remittitur in hoc seculo, neq; in futuro, prout Aug. Vnde lo. Est peccatum ad mortem: pro illo non dico, ut roget qs. Quasi autem infirmus curandus, est, ipse peccator pœnitentiam agens in quem respectur diuinæ gratiæ lætanter, & perseueranter intendit, quousque ipsum a peccatis purgando, ad plenam sanitatem perducit.

Arist. de anima.

Aug. li. de verbis do.

Gulosi, qui ventri semper indulgere intendunt, cygno, locustis, miluisq, assimilantur, omniq, tempore ad contemplandum inepti redduntur. Cap. XXXV.

GVlosus, & ventri deditus, ociosus est, & ad contemplandum ineptus. Quod patet exēplo cygni. Nam cygnus est multæ carnis, & ideo quietem diligit, & raro volare contendit, qa pōderosi est corporis. Illi autem multæ carnis sūt, qui multam de suo corpore curam gerunt: & hi quietem ocij diligunt, & insuper ad contemplationis uolatum minime apti sunt. Nam corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam.

Sap. 9.

Item gulosi, & uoluptuosi assimilantur locustis. Nam locusta; quasi tota uena est, & ideo insatiabilis est. Os habet quadrangulatum, & habet unum intestinum, quod famе, & immunditia semper est plenum, quandiu uiuit, semper esurit, & si quid uiride inuenit, rodere non desistit. Similiter quidam gulosi, sic totaliter sunt dediti uentri, q̄ nil præter uentrē suum esse vsit. Vnde Apo. de talibus dicit: Quorū Deus uenter est. Tales insatiabiles sunt. q̄ uno prādio habito, ita sollicitantur de alio. Prou. Venter impiorum insatiabilis est. Os ēt hñt quadrangulatum, qa quatuor modis offendunt in comedendo cibum, s. uel quia sumunt superfluum, uel quia quærunt cibū delicatū & preciosum, uel quia nimis curiose paratum, uel quia sumunt, per modum inordinatum, uel nimis ardenter, vel quia præueniunt tempus.

Phili. 3.

Pro. 30.

Item eorū intestina, qñ sunt referta, sunt plena immunditia, sed qñ sunt ieiuna, i. uacua, sūt inedia, & fame cruciata, & quia semper circa cibum intendunt, quicquid sibi gratū inueniunt, habere & comedere satagunt.

Item gulosi quidam assimilantur miluis. Nā miluus propter gulositatem immūdis nescitur, & pro modico uentris pastu, tota die circuufert. Sic aliqui gulosi sunt qui propter gulam, quæ aliis, uel suconsueta sunt, uel immūda communiter uidentur, auide comedunt, ut carnes canum, uel scipētum, uel ranarum, & huiusmodi, quæ propter immunditiam suam communiter in usu non sunt: Et insuper etiam aliqui modo milui circa coquinam, & cacabum tota die circunferuntur, Psal. Famem patientur, ut canes, & circuibunt ciuitatem.

Psal. 58.

Quæ via hæretici, atque hypocritæ aspectu, ac eorum affatu multos decipiant, Ceti quadam similitudine clarum efficitur. Cap. XXXVI.

HAeretici, uel hypocritæ, sicut decipiūt alios ex aspectu sanctitatis simulatę, ita quoque eos subuertunt ex affatu falsæ doctrinę, seu locutionis falsitate. Vnde assimilātur ceto, i. pisci balenæ, de quo dicit Iorach, quod maxime qñ senescit propter magnitudinem corporis, adunatur puluis in dorso eius, & condensatur, intantum, quod herbæ, & fructices ibi crescunt, ita ut insulæ similis uideatur: ad quem si naugātes ineant te appropinquant, sine periculo uix euadunt: nā aquam in tanta quantitate de ore eijcit sup nauem, q̄ aliqñ eam subuertit. Sicut ergo cetus ex aspectu simulato attrahit, siue decipit, & aqua ex ore missa lignum nauis subuertit: Sic etiam hæretici, uel hypocritæ plurimum ex aspectu attrahūt, alios simulata sanctitate: sed mentium, naues aqua oris subuertūt, id est doctrina, & exhortatione falsitatis. Vnde de eis dominus dixit: Attendite à falsis prophetis, qui ueniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Iora. li. de ani.

Matt. 7.

Humilitatem præcipuè ex peccati consideratione, ac ex carnis corruptæ memoria oriri, summopereq, nos ad Deum contemplandum idoneos reddere, ceti, echini, aquilæq, oculorum exemplis redditur perspicuum. Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus nascitur in spiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriā reuocatur. Cuius exemplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abundat in spermate: & post coitū eius, qd superfluit, supernatat, qd collectū desiccatur, & in ambrę lapidis substātiam conuertitur. Quid ergo in superfluo spermate, nisi carnales corruptio peccati designat. Cuius

 desic-

desiccatio, est eiusdem peccati pœnitudo. Tūc ergo carnis corruptio desiccata colligitur, qñ cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur. Et tunc mollities spermatis in soliditatem conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, nascitur humilitas mentis: quæ dū mentem tangit, ambræ soliditatem præcedit. Sic Dauid ex consideratione suæ iniquitatis, deductus est in compunctionem humilitatis, dicens. Qm̄ iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum cōram te feci, ut iustificeris, &c.

Psal. 50.

Item humilitas confirmat animum hoīs contra fluctus superbiæ, & mundanæ uanitatis. Vnde assimilatur cuidā pisciculo, qui Echinus nocatur, qui quidē est paruus piscis, & uix semipedalis in longitudine, ab hærendo sic dictus, eo ꝙ licet sit exigui corporis, est tñ admirandæ uirtutis: Nam nauis cui adhæret, licet seuiente mari multæ procellæ sæuiant, tñ quasi radicata stare uidetur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominem apud se faciat paruæ reputationis, reddit tñ immutabilē nauē mentis, uēto procelloso superbiæ, & fluctibus uanitatis. Eccl. Firmabitur in illo, & nō flectetur, & cōtinebit illū, & non confundetur &c.

Eccl. 15.

Itē humilitas mentis, maxime eā perspicacē reddit ad contēplationē diuinæ claritatis, sicut econtra superbia hebetē eam facit. Cuius exemplum est, (sicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus est, & tñ ad uidendum lumen Solis ꝑspicacissimus: & econtra oculus nocticoracis magnus est, & tñ lucem Solis intueri non pōt. Oculus ergo animæ, mens est, quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplandam perspicacior: sed quāto econtra fuerit superbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandum obscurior. Vnde Matth. Abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Mat. 11.

Homines ad bonum peragēdum inconstantes, auibus in cauea clausis, mutationiq; miluorum esse similis edocetur. Cap. XXXVIII.

INconstans & leuis homo, similis est aui Incarceratæ, quæ quiescere non potest, sed semper ꝑ capiolā currit modo huc, modo illuc; Hieremi. Hæc dicit dn̄s populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & nō quieuit, & Dn̄o non placuit.

Hier. 14

Item Imperseuerantia quorundā feruenter incipientium assimilatur mutationi miluorum. Nam miluus in iuuentute differre a prædæ auibus non uidetur: sed quanto plus uiuit, magis se semper degenerem ostendit. Vnde secūdum Aristotelem, quoddā genus est milui, quod in principio aues capit, tandem vix muscas & uermiculos capit, & demum fame perit. Tales sunt, qui in iuuentute sunt boni, & senectute efficiūtur peiores. Efficiuntur etiam miluo similes, qui a suo conuersionis principio aues capiunt, i. sanctorum uirtutes imitari incipiunt: sed ab incepto feruore post modicum paulatim deficiētes, uix muscas capiunt, idest uix minima quæque

Aris. de ani.

bona facere satagunt & tandem a gratia deficientes, omnino deuotionis spiritum totaliter amittunt Et talibus dicebat Apost. Cum spiritu cœpetitis, nunc carne consummamini.

Gal. 3.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, insigni ipsius pellicani exemplo præcisè definitur. Cap. XXXIX.

INgratitudo filios etiā excludit a paterna hæreditate. Vnde pellicanus auis. s. fœminea, quę super filios suos a serpente occisos, percusso pectore primo ad eos uiuificādos sanguinem fundit, quo effuso sanguine intantum debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos, qui naturali affectu ipsam pascunt, postquā resumpsit vires, tenerrimè diligit, & solicitè nutrit. Sed illos, qui de ipsa tāquam degeneres nullam gesserunt curam, tanquam ingratos deijcit, etiam secum viuere non permittit. Ex quo patet, ꝙ grati filij a parentibus nutriendi & diligendi sunt: Ingrati uero etiam secundum leges a parentibus repelli & exhæredari possunt. Vnde etiam pelicanus iste Christum repræsentat, q̄ ait. Similis factus sum pelicano solitudinis: ipse enim homines, quos creauerat, tanquam filios ad imaginem, & similitudinem suam a serpēte antiquo ueneno peccati occisos proprio sanguine uiuificauit. Vnde gratos filios, qui eū in suis pauperibus nutriunt, finaliter secum ad suā hæreditatem admittet, dicens. Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet dicens: Ite maledicti, &c.

Ps. 101.

Singularibus apum exemplis gulosi ociosi, vacantes, durè esse plectendos, plene demonstratur. Cap. XL.

INertes, & gulosi, sunt durè castigandi, & a sua gulositate cohibendi. Nam apes (ut dicit Philosophus) inertes durè castigant, & cessantes ab opere morte condemnant. Et habentes magnum uentrem: & qui nimis comednnt, expellunt, uel occidunt, si possunt. Sic castigantur inertes & damnantur inutiles homines etiam à Deo. Matth. Seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores. Similiter gulosi, qui Christo domino non seruiunt, sed suo uentri, non solum expellentur a regno, sed etiam æternæ mortis deputabuntur supplicio. Dicetur enim homini guloso, & ventris delicijs dedito illud, Apoc. Quātum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum.

Aris. de ani.

Mat. 25.

Apo. 18.

Inter apes ergo nulla est ociosa, sed quędam certant, quasi in bello campestri, contra apes alias: quædam circa victum inuigilant aliæ flores futuros explorant, aliæ ceras de floribus fugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadras mira connexione, & æqualitate componunt. Et inter tam diuersa opera, & nulla alterius operibus insidiatur, nullo raptu victum quærunt, sed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos instruunt ocia fugare, in officio,

vel

vel opere sibi congruo quemlibet laborare, nulli in suo opere, vel commodo insidias parare. nō ui rapinæ, sed suo labore victum sibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare Nam inter flores, & mundas herbas ipsæ (ut dictum est) colligunt fructum suum.

Delphini exemplo notabili. Innocentium persecutores belluis immaniores existere declaratur.
Cap. XLI.

INnocentium persecutores crudeliores sunt beluis marinis dicit. n. Iorath, quod delphini sentiunt per odorem, si homo mortuus in mari, vnquam comedit de delphino: q̄ si comedit, ipsum comedunt, si autem non comedit, ipsum ab aliorum piscium morsibus custodiunt, & cū ad litus perducunt. Ecce igitur, quod belluæ maris, quamquam uindicent receptam iniuriam, non tamen persequuntur, sed tuentur innocentiam: sed tamen humana crudelitas tanta est, vt sic atrociter lædat eos, à quibus nullam iniuriā, vel læsuram unquam recepit. Vnde Aesopus dicit: nocent innocuo nocui, causamque nocendi inueniunt.

Iorath. lib. de anima.

Esopus.

Inobedientiæ uarietas, ipsiusq; culpæ grauitas, & denique quàm acriter inobediens puniatur, apum exemplo aperitur. *Cap.* XLII.

INobedientiæ culpā esse acriter puniendam, exemplo suo apes ostendunt. Nam apes, quæ regi non obediunt, de se ipsi ultionem expetūt, & aculei sui vulnere se occidūt. Multo ergo magis, qui cœlestis regis mandatis inobediētes fuerint pœnitentiæ debent aculeum in sua corda infigere, & ipsam inobedientiæ culpam in semetipsis extinguere. Et quanto fuerit inobediētia maior, tanto ad ipsam extinguendā requirit̄ acrior dolor. Habet. n. inobedientię culpa gradus suos. Ibique est grauior cuiuslibet inobedientię actus, ubi periculosior est contemptus: grauius est peccatum Deo non obedire, quam homini, nisi in hominis præcepto Dei præceptū includatur: grauior etiam inobedientia est, ubi maius præceptum contemnitur. Preeminet. n. preceptū præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi: grauior est etiam inobedientia, in qua præcipientis persona contēnitur, quàm ubi eius mandatum tantum respuitur. i. Reg. Peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Similes. n. sunt culpæ idolatria, & inobedientia: quia utraque ex Dei contemptum est proueniens: non tamen æquales sunt, sed est idolatria grauior.

1. Reg.

Inuidiæ prauitas inuidiosiq; natura describitur, qui & Pauoni unico exemplo comparatur.
Cap. XLIII.

INuidus abscōdit bona, ne alius inde fructū habeat, etiam si illis ipse non indigeat. Vnde similis est pauoni, qui fimū suū, qui valde medicinalis est, abscōdit, ut inueniri uix possit, quasi inuideat utilitati hominis. Ex quo patet, q̄ inuidia bonorum communicationē, excludit. Vnde dicit Aug. Tolle inuidiam, & tuū est, qđ habeo: tollam inuidiam, & meum est, quod habes.

Aug.

Item hoc exemplo patet, q̄ proprium est minorum maioribus inuidere. Pauo. n. inferior est homine. Vnde Iob. Paruulum occidit inuidia, quamuis, & inter pares, & dispares inuidia esse possit. Vnde dicit Aug. inuidia est odium alienæ felicitatis, rerum superiorum, quia eis nō æquatur: rerum partium, quia sibi ęquantur. Vñ Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel Lyæ fęcunditati, Saul Dauid fęlicitati, per inuidiam procuratus est lapsus mundi, & mors Christi.

Iob. 5.

Aug. in ser.

Hypocrita struthioni, cygno, aliisq; nonnullis animantibus comparatur, taliumq; exemplis ipsius malignitas hypocrisis rectissimè demonstratur.
Cap. XLIIII.

HYpocrita assimilatur strutioni, qui (sicut dicit Isid.) corpus habet animalis, sed pēnas & rostrum habet auis, licet propter pondus in aera leuari non possit. Vnde (sicut dicit Grego.) penna struthionis similis est pennæ herodij in colore, sed non in uirtute. Nam eius similitudinē pennæ habet, sed uolatu caret ad volandum; alas erigit, sed tamen a terra non surgit: raris. n. pennis induitur magno corpore prægrauat. Sic hypocritas ē animal. i. carnalis occultè apud se, sed tñ pennas, atque rostrum p̄tendit auis, quia mores prætendit, & uerba spiritualis hominis. Vnde ipsius penna. i. exterior apparentia, videt̄ penna herodij. i. ad modum vitæ alicuius perfecti uiri: caret tñ uolatu eius. s. contemplationis, vel dilectionis, quibus mens uolat ad Deū. Vnde quamuis alas erigat. i. brachia ad cœlū extēdat, cor a terra non separat. i. a terrenorum affectu. Habet. n. pennas rariores i. paucas uirtuosas affectiones; & habet graues carnes. i. carnales appetitus animam grauantes, qui eum sursum ad Deum ascendere non permittunt.

Isidor.

Item hypocrita assimilatur cygno. Nā cygnus pennam habet exterius cādidissimam, omnino nigredine impermixtam, sed carnē tutetius habet nigram, & ad digerendum dura. Et sic hypocrita, licet exterius sit apparens albus. i. innocēs, & mundus, intus tamen uitiorum nigredine niger est, & obscurus. Vnde væ uobis hypocritæ, similes estis sepulchris dealbatis, intus autē pleni estis hypocrisi, & iniquitate, dicit Dominus. Est etiam hypocrita erga proximum nō largus, uel pius, sed mente durus.

Mat. 2.

Item hypocritæ, & duplices homines, q nunc spiritualia sectari uidentur, nunc terrenis actionibus, & negotiis inuoluuntur, similes sunt qui busdā piscibus, siue animalib. quæ nunc in aqs, nunc in terris conuersant̄. Vnde ab Isidoro appellantur dubia, eo, quòd non solum sunt natatilia, sed etiam gressibilia per naturam, & talia sunt focæ, Cocodrilli, castores, & equi fluuiales, & huiusmodi, quæ communiter sunt animalia seua, uel maligna. Sic etiā tales homines dubiū videtur, utrum sint Dei, uel mundi, cōmuniter

tamen inueniuntur finaliter deceptores, & iniqui. Isa. Omnis hypocrita est, & nequam. Vnde Apo. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit.

Isa. 9. 2. Thi. 2.

Proximi odium, in anima mortis aculeum infigere apum exemplo edocetur. *Cap. XLV.*

IRa, siue odiũ proximi, tollit dulcedinẽ mansuetudinis, & etiam uitam mentis. Cuius exẽplum est, quia apes, quũ pugnant, tunc efficiũtur ad mellificandum inutiles, uel paulo post moriuntur, ut dicit Aristo. maxime, si aculeum totum infixerint, eo, ꝙ impossibile sit aculeum totum infigere, quin cum eo exeat intestinum. Similiter, qui proximum odit, & iratus lędere, uel pungere contendit, saltem in consensu, aïa aculeum infigit, sed ex ipsa mentis ira, uel odio, quasi apis ex proprio aculeo, & mel, id est dulcedinem mansuetudinis amittit, & intestinũ charitatis eijciens animæ uitam perdit. Vnde scriptum est. Qui odit fratrem suum, homicida est, scilicet animæ suæ occisor.

Arist. de na. ani.

Hoïem exterius nequaquam fore iudicandum, uni ca ipsius accipitris similitudine palã fit. Cap. XLVI.

IVdicandus non est animus hominis secundũ apparentiam carnis, quia qui q̃uis; est despectus in corpore, magnus est in uirtute. Cuius scilicet rei exemplũ apparet in accipitre. Est enim accipiter auis regia, quæ plus animo, quam unguibus, est armata. Vnde quod ei natura corporis in quantitate denegat, hoc in uirtute animi, & audacia recompensat, ut dicit Isido. Sic q̃sque in multis hominibus quicquid, ex defectu naturæ, uel ex accidentali infirmitate despectum apparet in corpore, siue ex naturali sagacitate, siue ex diuina gratia speciali munere suppletur, & recompensatur in mente: propter quod & dñs dixit: Nolite iudicare secundum faciem, maxime enim secundum Deum, temerarium est tale iudicium, quia homines uident, quæ parent, Deus autem intuetur cor.

Isidor.

1. Reg.

Tentationis pugna, quæ ex compunctionis lachrymis crebro oriri compertum est, orationis feruore sedatur, quod merguli animaliumq; aquatilium exemplo indicitur. *Cap. XLVII.*

LAchrymas compunctionis sequitur pugna tentationis, cui opponendus est clamor orationis. Cuius uidelicet rei exemplum in mergulo apparet, de quo dicit Isid. quod sæpe demerso in aquã capite, aurarum signa sub fluctibus cognoscit, & futuram tempestatem præsentiẽs ad litus cum clamore fugit. Vnde certissimum indicium est futuræ tẽpestatis, cum ad litus merguli fugiunt cum clamore. Ille igitur in aqua caput mergit, qui mente compunctus, se ad sua deflenda crimina conuertit. Sed malignus spiritus eũ perdere timens, mox auram contra eum tẽtationis suscitat, ut a tẽtationis feruore frigescat. Sed cauta, & prouida mens cũ surgentis tempestatẽ tentationis præsentit, mox ad litus humilitatis cum clamore orationis recurrit, attendens, q̃d dñs dixit: Orate, ne intretis in tentationem.

Isidor.

Mat. 26

Item lachrymarum aqua animã pœnitentis nutrit, & in ea ardorẽ, & æstum tentationum & uitiorũ extinguit. Cuius rei exẽplum est in animalibus aquaticis, quæ secundum Auicennam, duplici ex causa attrahunt ad se aquam. Nam quædam eorum sunt, quæ aquam in uentrẽ recipiunt, solum per modum nutrimenti, & nõ per uiam respirationis, sicut conchæ marinæ. Et talibus assimilantur pęnitentes, qui ex lachrymarum aqua, quasi quodam nutrimento pascuntur, secundum illud Psalmi: Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte. Super quo uerbo Cassio. dicit, ꝙ fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. Sed quædam animalia aquatica sunt, quæ aquam recipiunt per modum respirationis, s. attrahendo, & emittendo, s. ad euentationẽ interioris caloris, ad expellendũ superfluum calidum: & talibus assimilãtur, qui plorant, ut lachrymarum aqua ardorem tẽtationis extinguat. Psal. Transiuimus per ignem, i. ꝑ ardorem tentationis, & per aquam compunctionis & deuotionis, & eduxisti nos in refrigeriũ.

Psal. 4. Cassio.

Psal. 65.

Quando laus diuina clarior, ac laudabilior existat cicadæ exemplo declaratur. *Cap. XLVIII.*

LAus diuina tanto clarior est, & landabilior, quanto ex feruẽtiori, & pulchriori mẽte procedit: quod patet per exemplum cicadæ, quæ in medio æstus, qũ alia quasi ardent, tanto cantum reddit clariorem, quanto tũc aerem attrahit puriorem. Similiter uox laudis diuinæ tanto clarior, & acceptior redditur, quanto cum feruẽtiori, & puriori spiritu canitur, uel formatur. Vnde trium puerorum laus, & hymnus quo Deum in camino laudauerunt, magnis commẽdatur præconijs, quoniam in pueris puritatem prætendit cordis, in camino uero affectum, & feruorẽ deuotionis Daniel. Ambulabant in medio flammæ, laudantes, & benedicentes Dominum.

Dan. 3.

Vagi sacra Scriptura exemplis delphiniq; similitudine choreas fore fugiendas lucidè demonstratur. *Cap. XLIX.*

LVdi hominum, & chorearum saltus inordinati, communiter sunt præsagium, uel causa exitus mali: cuius exemplum ostenditur in delphinis, de quibus Isidor. dicit, quòd in mari nihil uelocius eis. Nam plerunq; salientes naues transuolant: saltus tamen eorum, & ludus futuram indicat tempestatem, & simile accidit de ludis humanis. Nam Israeliticus populus in deserto lusit: sed tandem peracto ludo magnam sui stragem suscepit. Post ludum quoque puerorum, Dauid, & Isboseth secutum est bellum graue. Sic & post Sansonis ludum, secutum est Philistinorum excidium. Et rursus post puellæ saltus, amputatur Ioannis caput. Chrysost. quoque dicit, ꝙ ubi saltatio, ibi diabolus, neque Deus

Exo. 32

2. Re. 2. Eccl. 15. Mat. 6.

Deus ad hoc nobis dedit pedes, ut cum camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum.

Luxuriosi prolis conceptioni in muliere impedimentum inferentes, pauoni comparantur. Cap. L.

LVxuriosus, qui impedire conatur in muliere cõceptionẽ prolis, ut securius, uel diutius libidini uacare possit, similis est pauoni. Pauo.n. auis est non diligens fœtũ. Vnde masculus persequitur fœminam, & ubi oua faciat, inuestigat, ut ea frãgat, ut sic luxuriæ magis uacare ualeat. Talis fuisse dicitur Onan secũdogenitus Iudæ. Qui introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris noĩe nascerentur: & ideo percussit eum Dñs eo, quòd rem detestabilem faceret. Licet non credatur hoc fecisse ex libidine, sed potius ex liuore inuidię cum non posset habere filios, de propria vxore. Gen. 38.

Malorum hominum insidiæ ex columbarum variæ similitudinibus plurium, auctoritate Doctorum approbatis, patefiunt. Cap. LI.

MAli aliqñ assimilanť columbis, scđm illud: Factus est Effraim, quasi colũba seducta. Ose. 7. Primò, quidem rõne dolositatis: quia inuenitũ columba, quæ ad deceptionem auium est instructa. Nam se associat alijs, & ad rete eas ducit, & prima quasi intrat rete aucupis, & cũ eis inuolui se permittit; & sic sub amicitiæ specie, dũ ad pascua alicit eas, ad interitum trahit. Sic etiam ad literã, faciunt quidã fraudulenti lusores, qui ludendo fictè cum quibusdam imprudentibus, in societate, & in participatione lucri acquirẽdi se ponunt, & sub societatis specie eos in manus puerorum suorũ cõsociorum deducunt, & qñq; se uinci, & expoliari ab illis permittunt, donec per ipsos imprudentes illi non ueri socij totam suam pecuniam amiserint. Similiter etiã faciũt socij quorundã prædonum, qui cum uiatoribus se ponũt, & sub societatis spẽ, in manus spoliantiũ deducunt, & qñq; simul cum eis ab alijs se spoliari permittunt, ne alij fraudem aduertãt: & talibus similia faciunt multi alij deceptores.

Secundo, rõne curiositatis. Nam columba est curiosa, quia super arborem sedens multum circunspicit super quẽ ramum scandere possit, uel uelit, & quasi deliberando collum vndique circunflectit: sed sæpe, dum tñ deliberat, antequã uolatum arripiat, eã sagitta perforat, & ideo uolatum non perficit: quia quod diutius facere potuit tempore, quo potuit non fecit, ut ait Greg. Grego. Sic accidit peccatoribus illis, qui quãquam de ramo arboris: idest de actu, uel conscientia alicuius criminis recedere proposuerint, & ad meliorem ramum, i. statũ per pnĩam se transferre decreuerint, tñ tantum procrastinando deliberãt, & aduersa circumspicientes implere propositũ tardant, ꝙ mortis sagitta, uel uindictæ diuinæ eos subito non solum in corpore, sed etiam in anima multoties perforat, & ideo consuluit Eccle. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem: subito enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ disperdet te. Eccl. 5.

Tertio, rõne humanæ humilitatis Nam in Syria (ut dicit Ambr.) docetur columba, ut literarũ sit gerula, & prouinciæ ad prouinciam internuncia. Ambr. Nam ligatur ei litera sub ascella, quæ sic dimissa eleuat se in aere, & sic redit ad propria, ut fuit edocta, sed qñq; ab hostibus cognita impetitur sagitta, & occiditur pro litera. Homo ergo indoctus, uel simplex, similis est columbæ, cui tunc litera ad deferendum committitur, qñ ad prædicandum alijs sacras scripturas exponitur: & ei tunc littera sub ascellis ligatur, qñ ei prędicatio ex officio imponitur, qui litteras deferens, se in aere subleuat, quandoque ipse non intelligit, alijs exponere tentat. quem nisi, ad propria citius humilitas reducat uersutus hostis sagitta erroris necat.

Vitam solitariam monachis necessariam esse, unica piscium similitudine confirmatur. Cap. LII.

MOnachi, & solitarij assimilantur piscibus. Dicit enim Ambrosius, ꝙ magna inter pisces & aquas uicinitas, & cognatio est Nam extra aquas viuere non possunt diu. Ambr. Sed quod est piscibus aqua, hoc est monachis, & solitarijs cella. Vnde beatus Anto. dicit, sicut habetur in Vitis patrum, ꝙ sicut pisces, sine aqua si tardauerint in sicco, cito moriuntur, ita etiam monachi tardantes extra cellam, uel cum uiris secularibus immorantes, a quietis proposito resoluuntur, Vnde dicitur etiam Isa. Computrescent pisces sine aqua, idest monachi sine cella. Isa. 5.

Quantopere mortis iudicijq; memoria extremi nobis prosit hic galli, pauonis nonnullorum, animantium exemplis, clarissimum fit. Cap. LIII.

MOrtis, & iudicij timorosa memoria, sine cõsideratio debet nobis præ oculis iugiter esse. Nam gallus timens aquilam: & accipitrẽ præcones terræ, cum sint acuti visus, vnum oculum ad victum inferius deprimit, alterum in aera dirigit, ut aduentum aquilæ, uel nulturis scire possit, sicut Pli. dicit. Plin. de Ani. Aquila signat Christum, & accipiter signat mortem. Viri vsque ergo aduentum, scilicet Christi ad iudicium, & mortis sd interitum, vir sanctus timere debet, qui in gallo designatur. Vnde etiam corpus reficiens, & corporis interitum timeat ad ipsamq; destructionẽ corporis oculum mortis intendat, & aduentum quoque districti iudicis pauida consideratione respiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die iudicij, Quotiens diem considero illum, corde contremisco: siue enim comedo, siue bibo, siue aliud aliquid facio, semper illa terribilis tuba sonare videtur in auribus meis, Surgite mortui, venite ad Iudicium. Hiero.

Item mortis memoria annihilat oĩs pulchritudinis gloriã: qđ exemplo pauonis patet. Pauo enim dũ pennarũ suarum pulchritudinem cernit, caudam erigit, & ad modum rotæ, uel arcus,

per gyrũ capiti circumponit : sed dum intet hæc deformitatem pedum circunspicit plurimũ erubescit, & obliuiscens suæ pulchritudinis, caudã deprimit, & deponit. Pes ergo, quo mediãte corpus terrã contingit, mortẽ hominis signat, per quam corpus in terram redit. Quicunq; ergo gloriatur de aliqua pulchritudine corporis, respiciat corporis pedem, i. ipsius finem: quia si bene respiciat, quale post mortem corpus fuerit, potius sibi aderit tristitia, quàm gloria. Vnde dicitur, Quid superbis terra, & cinis? Ecc. 10.

Itẽ mortis memoria animã dirigit, & a tentationibus defendit. Nam aues, & pisces regunt se cauda sua. Iumenta aũt, & boues se a muscis cũ cauda sua defendunt. Sic homines vitam suam dirigunt, & tentationes excutiũt, mortis memoria Iob: Interroga iumenta, uolucres quoq; cęli, & indicabunt tibi, & enarrabunt pisces maris. Iob 12.

Mentis munditiam iugiter ab homine custodiendã fore exẽplo suo apes ostendere, docetur. Cap. LIIII.

MVnditiam mentis, quã debet homo diligere. exemplo suo apes ostendunt. Nam mira inter apes mũditia est, quia nullas spurcitias dimittunt in opera sua; foras enim egerunt, quando possunt: egestiones quas intus fecerunt, quædam in unum locum congerunt, & postea foras eijciunt, quia nullũ fętorẽ sustinere pñt. Sic homo debet facere opera mũda, i. sine peccati spurcitia, & cũ accident, ꝙ alicuius peccati immunditia intus sit polluta conscientia, eiectis per pęnitentiam sordibus, est solicite purganda, ut nullius peccati fœtorem intus sustineat anima. Iac. Abijcientes omnem immunditiam. Iaco. 1.

Christus nonnunquam percussionis flagello interdũ etiam rerum temporalium subtractione nostram expellere ignauiam Aquila accipitrisq; exemplis demonstratur. Cap. LV.

NEgligentia, & pigritia animæ aliqñ expellitur flagello percussionis diuinæ, & qñque subtractione temporalis substantiæ: quod patet exẽplo aquilæ. Nã aquila (ut dicit Amb.) pullos suos adultos ad uolandum prouocat, super eos uolitando: & si ad exeundum pigri fuerint, eos rostro percutit, cibum subtrahit; & sic exire compellit. Sic aquila rex auiũ, i. Christus, qui est rex regum, & dñs dominantium, pullos suos, i. homines a se creatos, uel fideles suos, baptismate regeneratos, tam uerbis, quam exẽplis prouocat ad uolandũ, i. ad Deum feruenter amandum. Nam amor Dei, & proximi, sunt duæ alæ animæ, quibus ad uitã uolat æternã, uel prouocat ad uolandum. i. ad bene, & solicite uiuendũ, & agẽdum. Nã nõ locis, sed actionibus bonis tendimus ad Deũ, secundũ Augustinum. Ipse uolitat sup eos, ut uolare exemplo doceat, qa eos ad bene agendum suis exẽplis informat. Vñ Deut. Sicut aqla prouocans ad uolandum pullos suos, & sup eos uolitãs. Sed dum ad exeundum, siue de nido peccati, siue nido ocij pigritantes inuenit: rostro flagelli ꝑcutit, quia eos iusta sua ſnia aduersitatis iaculo ferit: quibus ẽt cibum subtrahit, qa subtractis diuitijs, eos ad temporalis inopiæ nõnunquã extrema perducit: qui dũ ex parte una aculeo aduersitatis punguntur, ex parte uero alia paupertatis nuditate cõfunduntur, de nido suæ pigritiæ saltem coactionis, uel utilitatis cõfusione trahuntur. Quod bene ille prodigus filius, ad extremã paupertatem deductus, in se indicauit, dicens. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Deu. 37 Luc. 15.

Itẽ negligentes & pigros subditos debent eorum prælati disciplinis, & abstinentijs corrigere ad laborẽ. Cuius correctionis exẽplum apparet in accipitribus, de quibus Basilius dicit, ꝙ cũ eorũ filij sunt ad uolandũ habiles, cibũ eis subtrahunt, eos rostro ꝑcutiunt, & de nidis expellũt. Hoc (ut dicunt Ambr. & Beda) non faciũt ex crudelitate, sed ut eos ad prędandũ exercitẽt, ne forte torpescant ocio, & cibum quærere negligant. Sunt ergo a prælato subditi, tanquam ab accipitre filij, de ocij, uel negligentiæ nido non verborũ tñt ꝑcussione, sed ciborũ ẽt subtractione pellẽdi, ut panẽ suũ non in ocio, sed in operis labore mãducent. Apost. Si quis nõ uult operari, nec manducet, Prou. Panem ociosa non comedit. 2. Thi. 3 Pro. 31.

Quid religiosus, vt Deo sit gratus, creatori suo offerre debeat parium turturum, columbarumq; significatione, & actiua contemplatiuaq; vita perfectio rectè explanatur. Cap. LVI.

OFferre debet homo religiosus seipsum totũ Deo, s. corpus per castitatem, & animam per charitatẽ. Vnde, & in lege Moysi de auibus turtur, & columba iubebantur offerri: qa in turture castitas, in colũba uero charitas designantur. Sed turtur qñq; in lege depillata iubebatur offerri, sicut patet in purificatione puerperæ. Leui. ubi iubebatur a pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli columbarum, ubi nota quo ad litteram, quòd non dicit duos pullos turturum, sicut duos pullos columbarum: quia pulli columbarum semper inueniuntur, pulli turturum autem non semper, nec etiam dixit par columbarum, sicut par turturum, quia columba est auis libidinosa, & ideo eã in sacrificio suo Deus noluit offerri, turtur autem est pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur. ut duplex castitas in homine designetur, scilicet mentis, & corporis. Vel, quia castitas duo requirit, scilicet continẽtiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non solum in Beata Virgine Christo placuit abstinentia carnis, sed eius etiam humilitas cordis. Iuxta verbum eius. Quia respexit &c. Nam (sicut dicit Grego.) nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas mentis. Et hinc est (sicut idem Grego. dicit) quòd cum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus superbiam destruens in immunditiam operis hanc cadere permittit: immo etiam Augustinus dicit. Audeo dicere continentibus expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur. Quid enim prodest, si cui adest continentia, & dominetur Leu. 12. Luc 2. Greg. Aug. su p Mat. ho 54.

netur superbia? Duo autem pulli columbarum, duplicem significant affectum ex charitate diligentium. s. Dei, & proximi, aliqui tamen dicūt, ꝙ illi offerunt turturem, quæ est auis soliuaga, qui sectantur uitam contemplatiuam. Illi autē offerunt columbam, quæ est auis gregatim uolans, qui sectantur uitam actiuam. Et utraq; bina ponitur, & vtraque pro cantu gemitum habere perhibetur: bina quidem ideo ponitur, quia vita contemplatiua debet habere duplicem oculum, & uita actiua duplicem habet actum. Debet enim contemplatiuus habere unum oculū, quo contempletur cęlestia ad desiderandū, aliū quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga se ad sui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & sustentationem. Vtraq; etiam uita in hac valle miseriæ, in gemino gemitu cōsolat. Gemit. n. cōtemplatiuus ex amore ꝓ desiderio cęlestis patriæ, & ex deuotione per consideratione passionis dominicæ. Gemit actiuus ex cōpunctione pro peccatis propriis. Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meū lachrymis meis, stratū meum rigabo. Irē ex cōpassione ꝓ peccatis, uel miserijs alienis. Hiere. Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontem lachrymarū: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?

Psal. 6.

Hie. 9.

Ocium præcipuè ab hominibus ad male agendum accesis, nunquam non fugiendum fore, struthionis exēplo aperitur. Cap. LVII.

OCcupatio aliqua licita, uel non periculosa hominibus tentatis, uel ad male agendum accensis, danda est, ut uidelicet circa eam detenti, uitent magis perniciosa. Et huius rei quidem exēplum natura struthionis ostēdit, cui natura dedit, secundū Auic. maxima oua facere, & durissimæ testæ, ut circa eorum generationē calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenso citius moreretur. Sic homini calido multum. i. vehementer ad peccandum accenso, siue fortiter tentato sunt magna, & dura oua. i. fortia, & difficilia exercitia, uel officia imponenda, ut ex difficili occupatione, illorum uitiorum refrigescat incendium, & feruor tentationum. Vnde Ecclesiastici: Mitte illum in opera tua, ne uacet: mul tam enim malitiam docuit ociositas.

Ecc. 33.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatē in operibus meritorijs omnimodè necessarias existere breuiter edocetur. Cap. LVIII.

OPera meritoria nō possunt, ab anima exire sine fide, & dilectione: qd patet exēplo aquilæ, q̄ duos lapides preciosos nomine eschites in nido suo ponere dicitur, siue quib. parere neqt. Hi ergo duo preciosi lapides, qui ponūtur in nido Aquilæ, ut possit pullos parere, duæ uirtutes sunt s. fides, & charitas, q̄ nisi in nido mētis fuerint. s. fides in intellectu. & charitas in affectu, non potest aliquod opus Deo acceptum parere. Nam sine fide impossibile est placere Deo, ut dicitur, Heb. & fides per dilectionem operatur.

Heb. 11

Gal. 5.

Quo pacto nonnullorum opera infructuosa remanent milui similitudine exprimitur. Cap. LIX.

OPera remissa & mollia, licèt sint laboriosa, tamen parum sunt fructuosa: quod apparet ꝑ exemplum in miluis. Miluus, licèt sit auis patiens laboris, tamē uolatus est mollis. Vnde nil uus quasi mollirer uolās est dictus, quia molli penna, & quasi immobili super aera fertur, & leui tactu aerē mouere uidetur. hic cibū q̄rens, & terram respiciens uolando per aera molliter circuit, & famem, quam sæpe patitur, querula uoce prodit. Est ergo quasi miluus homo mollis & in opere tepidus, qui licèt in modico cibo. i. in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamen, & mollities eius impedit mercedē operis, sicque fit, ut dum multum circuit, & parum fructificat, quasi miluus famem patiens. i. mendicus semper, & querulus incedit. Vnde per Salomonem dicitur. Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Pro. 18.

Quàm pauperis, ac diuitis, sit exitus dispar, accipitris, gallinaq; unico exemplo monstratur. Cap. LX.

PAuperes, sicut in hoc mundo cōtēnūtur, ita in alio glorificantur: sed diuites ecōtra. Nā gallina iuuenis, in domo diuiti, uilipēditur ita, ꝙ si intrauerit domum, turpiter eiicitur, sed accipiter, uel falco honorabiliter in domo sup ptica ponitur, & solicita de bonis morsellis nutritur: sed si gallina mortua fuerit, cum reuerentia magna, & lumine coram domino portatur: sed accipiter post mortem in sterquilinium, ꝓijcitur. Sic pauperes, & simplices, in mundo vilipenduntur, & deprimuntur, sed post mortem ab angelis ad mensam Regis, cum honore deportātur. Sed econuerso diuites hic honorantur, sed post mortem in sterquilinium inferni eiciūtur. Luc. Mortuus est mendicus, & portatus in sinū Abrahæ. & in eodem. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Luc. 16.

Iurgia inter domesticos ferentes a societate prorsus se iungendos esse, Apum exemplo comprobatur. Cap. LXI.

PAcem communem perturbantes, & mutuæ societatis dulcedinem auferre uolētes, omnino esse cohibendos, uel ab ipso cōgregationis collegio remouendos, exēplo suo apes ostēdūt: quæ (sicut Philosophus dicit) apes alias pacē dissoluentes, & mella sua detrahere cupiētes, mortaliter feriunt, uel omnino a se repellūt. Talib. enim apibus similes existunt, qui sua inquietudine, uel sussurra pacem proximorum separant, siue tollunt. Item, qui dulcia amicorum consortia, uel obsequia, quæ per mella signātur, aliqua arte malitiæ diripere contendūt. Tales ergo merito sunt, uel asperis uerborū puncturis, uel asperis correctionū aculeis feriēdi, & ab omnibus tanquàm pestiferi insuper repellendi. Apostol. Vtinam abscindantur, qui uos conturbant.

Arist. de anima.

Peccati, quod profectò natura vitium exiſtit, peruerſitas quanta ſit ex Ephimera piſce, cuiuſdamq; Delphini ac Turturæ marinæ natura, haud dubie percipitur. Cap. LXII.

Peccatum aſſimilatur piſcis ephimeræ, q naſcitur ſine coitu: de quo ait Iorach, quod poſt tres horas diei, quo naſcit, moritur. Quaſi enim dies illuminans animam, pœnitentia eſt, p quā reſpicimus gratiam: & huiuſmodi diei tres horæ poſt quas Ephimera moritur, ſunt tres pœnitentiæ partes per quas peccatū extinguitur, ſ. contritio, cõfeſſio, & ſatisfactio. Quod autem ephimera ſine coitu, ſ. ex putrefactione generatur, ſignificat, quòd peccatum præter naturæ ordinem, ex appetitus corruptione contrahitur. Vnde Augu. dicit, q peccatum non eſt natura, ſed vitium naturæ appetentis id, quod non eſt ſui ordinis.

Iorac. libr. de ani.

Augu.

Item peccatum, licèt ante delectet, poſtea tñ mẽtem lacerat, & necat. Et ideo aſſimilatur cuidam generi delphini qđ eſt in Nilo. Sunt enim ibi quidam delphini dorſo ſerrato, qui interna ventrum ſecantes interimunt cocodrillos. Delphinus ergo nõ anteriori pectore, ſed poſteriori dorſo ſerrato, cocodrilli lacerat ventrem, peccatū repræſentat mortale, quod non ante, idest, in principio, ſed poſterius inficit, peccatoris lacerat ac perimit mẽtem, Prou. Ingreditur blande, ſed in nouiſſimo mordebit, ut coluber.

Pro. 23.

Item peccatum in ſola affectione exiſtens, poteſt eſſe mortale: cuius exemplum apparet in turture marina, de qua dicit Ambroſius, quòd ſiquis eam etiam mortuam calcauerit, venenoſum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid eſt enim turtur mortua, niſi mortalis culpa: quæ ſiquis pede affectionis ei inhæſerit, proculdubio reatus mortiferum ei aculeum immittit.

Peccantium & peccatorum omnium capitalium varietas, & malignitas, exequi fluuialis murenulæ, & ſerpentis, canis quoque marini, aquilarum corui, gni, ac cynomeæ, veſpertilionis proprietatibus quamplurimum, clare demonſtratur. Cap. LXIII.

Peccatores aſſimilantur piſcibus, qui ita naturaliter ſunt guloſi, & ad cibū auidi, quòd non aduertunt, laqueum, ſiue hamū. Sed quod facit in piſcibus natura, hoc facit in hominibus praua concupiſcentia, ſcilicet vt ita aulde attendant ad delectationem peccati, q non adnertãt diaboli hamum, vel laqueum, qui pertrahit ad dolorem ſupplicij. Vnde dicitur, quod ſicut piſces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tẽpore malo.

Eccl. 9.

Item peccatores ſimiles ſunt equis fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit, q ſic vocati ſunt ex eo, quod equis terreſtribus in dorſo, & iuba aſſimilantur. Hi de die in aquis morantur, ſed per terram de nocte euntes, ſegetes depaſcuntur. Talibus ergo equis ſunt ſimiles, qui in die proſperitatis poſiti ſub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuoſi, ſed ad noctem aduerſitatis, & paupertatis educti prædones efficiuntur, & noxij. Vnde in nullo tempore bene viuunt, quibus vel abundantia voluptatis, vel rapacitatis pennria occaſiones ſiunt.

Item peccator non poteſt gignere, idest facere opus meritorium, niſi deponat peccatum. Cuius exemplum eſt in murenula, & ſerpente. Murenula enim (vt Iſi. dicit) non inuenitur, niſi fœminini ſexus. Coit autem cum ſerpente & ex eo generat aliam murenulam: ſed (vt idem dicit) ſerpens venenum deponit antequam coeat, cū murenula, ſed poſt coitum ſuum reſumit venenum: propter quod murenula, nec a ſerpente læditur, nec generat aliquid venenoſum, vel ſerpentinum, ſed ſibi ſimile natura. Quaſi igitur ſerpens venenoſus, eſt homo peccato infectus: qui ſi venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, idest, bonam actionem & meritoriam non gigneret, quia aliàs cum matre eius, idest gratia, vel charitate q̃ mater eſt omnis boni operis, coniungere ſe non poſſet. Hoc tamen non imitabile, ſed deteſtabile potius exiſtit, q poſt murenulæ coniunctionem ſerpens venenum reſumit, idest, poſt receptionem gratiæ, qs ad peccatum redit, Pet. Canis reuerſus ad uomitum ſuum & ſus lota in volutabro luti.

Iſidor.

2. Pet. 2.

Item peccatores quidā ſimiles ſunt canibus maris. Nam ſicut canis eſt animal mordens, nocivum in terra, ſic etiam in mari piſcis canis terribilis eſt. Vnde (ſicut Ambroſius dicit) Canes & in mare, & in terra cauendi ſunt. Tales ſunt peccatores qui nõ ſolum in terra, idest in tranquillitate pacis, ſed etiam in mari, idest in commotione belli & litis, perieuloſi & nocui ſunt alijs. de quibus Apoſtolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel ſimiles canibus terreſtribus ſunt prædones, qui nocent in terra: ſed tanquam canes marini ſunt pirate, qui nocent in mari. Vnde Apo. Periculis in terra, periculis in mari.

Ambro.

Phil. 3

2. Cor. 9.

Item peccatores aſſimilantur Aquilæ. Nam quoddā genus Aquilæ eſt, quod rapit in aere, & tale generaliter timent omnes aues. Talis aquila repræſentat ſuperbiam; ſuperbi enim in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celſitudinē, quæ ſoli Deo debetur, ſibi rapere, & uſurpare contēdunt. Vnde ipſi eripiunt Deo quod Deus ſibimetipſi reſeruauit, ſcilicet gloriam, iuxta illud, Gloriam meam alteri non dabo. Hanc aquilam, ſcilicet ſuperbiam omnes aues idest omnes viri ſpirituales timere ac fugere deberent, quia Aug. dicit, Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur ut fiant, ſuperbia vero etiam bonis operibus inſidiatur, vt pereant. Quædam vero ſunt aquilæ, quæ rapiunt in terra. Talibus aſſimilātur auari qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum alijs rapiunt etiam violenter. Quædam autem aquilæ rapiunt in aqua. Et iſtis aſſimilantur luxurioſi, qui ſe immergunt in aquis voluptatum. Et dicit Ariſt. quòd talis aquila timet vulturem, & cum eum videt venientem, fugit ad aquam, quā ſi exiret, vultur raperet eam. Talis autem aquila vnum pedem habet latum ad modū anſeris, cū quo in aqua ſe regit: alium habet diuiſum cū vnguibus acutiſſimis, quo predā rapit. Sicut autem hæc aquila timet uulturem, ita luxurioſus timet

Iſa. 24.

Aug. in Reg.

Ariſ. de ani.

met reprehensorē, & detectorem, vel vulturē. i. mortem rapientem, siue flagellum percussionis diuinæ: quod quidem si vult euadere oportet, quod recurrat ad aquam pœnitentię. Pes autem latus ad natationes aquæ est affectus ad delectationem luxuriæ. Sed pes cum vnguibus ad rapiendum cibum prædæ, est appetitus ac delectationes gulæ: & vterque pes est in voluptuosis.

Item peccatores assimilantur coruis. Primò, q̄a corui sunt clamosi, & voces diuersas uariāt. Hoc competit superbis qui cum clamore imperant, blasphemāt, garriunt, contendunt, & vituperant, & sic multis modis incongruis varias voces formant. Secundo, quia corui sunt dolosi, fur tiueque res capientes, & abscondentes. Et hoc competit auaris, qui dolis, & fraudibus aliena diripiunt. Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Tertiò, quia corui sunt immundi, scilicet cadaueribus insidentes, & ex fœtidis cibum quærentes. Et hoc competit luxuriosis, qui delectantur in carnis operibus fœtidis, & immundis. Isaiæ. De cadaueribus eorum ascendet fœtor.

Psa. 51.

Isa. 34.

Item peccator qui de peccato gaudet, cygno similis dici potest. Nam cygnus instāte morte pēna in cerebro infixa canit, & contra morem omnium animalium pro gemitu cantum reddit, sicut Ambrosius dicit. Nam tunc penna cerebro infigitur, quando suggestioni paruæ peccati, corde consentitur: & tunc anima completius moritur, cum ipsum peccatum opere perpetratur. Illi ergo ad modum cygni quasi cantant in mortis casu, qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Pro. 2.

Item peccatores assimilantur cynomis, idest, muscis caninis: de quibus loquitur Psal. dicens: Dixit & venit cynomya cynifes in omnibus finibus eorū. Nā talis musca est corpore magna, & vētre lata & paruioris volatus: quā alia musca.

Ps. 104.

Item est multum pungitiua carnis & vlceratiua, nec nō corrosiua: insuper est multū sanguisuga, Corpore ergo magni possunt dici superbi q̄ in carnalibus volunt magnificari. Vnde superbi homines gigantibus cōparantur. Sap. Ab initio cum perirent superbi gigantes &c. Vētre aūt lati, sunt gulosi, q̄ ventrem implētes dilatāt, & extendūt. Parui volatus, sunt pigri, & accidiosi, q̄ parua & rara bona operantur. Fœtidi, sunt luxuriosi qui fœtoribus vitiorum carnaliū pascuntur, & delectantur multum, pungitiui sunt iracundi: sed corrosiui & vlceratiui, sunt detractores & inuidi, Isid. Musca carnē sanam transit, vlceri insidet: sic dæmones, & detractores. Sāguisugæ aūt sunt auari: & vsurarij: q̄ expoliando dni citer pauperes, sanguinem eorum sugunt. Pro. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes affer affer.

Sap. 14.

Isidor.

Pro. 30.

Item peccatores sunt similes vespertilionibus. Vespertiliones enim (sicut dicit Glo. super illud Isa. In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui quæ fecerat sibi, ut adoraret & talpas, vespertiliones, &c lucem fugiunt. Et quantum ad hoc signant luxuriosos, qui latibula & tenebrosa quærunt. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem.

Isa. 50.

Iob. 24.

Item puluerem lingunt. & quantum ad hoc significant auaros qui terrena diligunt. Psal. Inimici eius terram lingent.

Psa. 71.

Item oleum de lampadibus sugunt: & hoc significant inuidos, qui ore detrahendo, bonorū gratiam auferre contendunt. Per oleum enim gratia, per lampades vero viri præclari signanf. Inuidi ergo homines quasi oleum de lampadibus sugunt, cum ore viris præclaris detrahendo gratiam auferre contendunt. Vnde inuidus homo gaudet de malo alterius, & dolet de bono alieno. Iuxta illud Horatij. Inuidus alterius rebus marcescit opimis: sic ergo conatur bonis viris gratiam eorum occulte detrahendo auferre.

Hor.

Item in rimis parietum se de die abscōdunt: & ideo signant superbos, & tyrānos q̄ malignas & occultas vias q̄bus pōt alios lędere rimantur.

Item de die quasi sicut talpæ cæci sunt & signant iracundos, in quibus rationis oculus ex nimio furore cæcatur.

Item frigidissimæ naturæ sunt. Vnde sanguis vespertilionis linitus super palpebras nō sinit crescere pilos (vt dicit Constantinus) quod ex frigiditate poros claudere creditur euenire: in quo signat accidiosos, qui efficiuntur in spiritu frigidi, ita vt pili oculorum, idest bona desideria mētium in eis non procedant.

Vera pœnitentia quamplurima bona recensentur, quæ ex phœnicis, merguli, & denique tractæ piscis natura lucidissimis exemplis eliciuntur.

Cap. LXIIII.

Pœnitentię feruor, & humilitas, peccatorem mortuum resuscitant: qd̄ ostendit̄ exemplo phœnicis. Est. n. phœnix auis, quæ (secundum Philosophum) postquam trecentis, vel quingentis annis uixit, cum suum defectum sentit, nidū ex lignis aromaticis facit in tantum siccis, ut vento calido accendantur: quibus q̄dem accensis, sponte nidum ingreditur, & inter ligna ardētia incineratur. Et ex hoc cinere infra triduū q̄dam uermiculus nascitur, q̄ paulatim plumas recipiens, in volucrem trāsformatur. Est autem auis pulcherrima, pauoni simillima in pēnis, solitudinē amans, & ex mundi finibus cibum q̄rens. Sic peccator postquā diutius uixit in suis peccatis, & suæ vitę, vel status defectum siue per mortis metum siue per aliquod aduersum cognoscit, debet ex consideratione offensæ, ex contemplatione diuinæ iustitiæ, & insuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanquā ex aromaticis lignis struere nidum mentis: & hi respectus tam sicti. i. validi debent esse, vt Spiritussancti flatus faciliter possit accendere nidum mentis: tunc ad cor suum penitens spontaneus ac cito introeat, & in p̄dictis timoribus positus, se p̄ ferventem compunctionem adurens, in humilitatis cinerem redigat: ex hac enim humilitate infra triduū pęnitentiæ, s. contritionis, cōfessionis, satisfactionis, nouus nascetur vermiculus i. mūdus, & animus humilis, q̄ plumas uirtutū paulatim recipiens, in cōtemplatiuam transformabitur uolucrē. i. in uirū pfectum atq; contēplatiuum, habētem, s. pulchritudinē in asperitate sanctæ

Aris. de ani.

sanctę contemplationis, item habentem varietatem colorum in pennis.i. varietatem virtutū, & gratiæ multiformis, amantem solitudinem sanctæ orationis, & quærentē cibum mundū sacræ lectionis, vel mundæ operationis.

Item pœnitentia liberat, & defendit a tentationibus siue deceptionibus dæmonū: quod patet per exemplum in mergulo. Nam quando rapaces aues mergulos persequuntur, ad aquam cōfugientes submersionis beneficio liberātur. Tūc rapaces aues mergulum innadunt, quādo dæmones animam hominis tentando circumuenire satagunt, sed si anima confugiat ad aquas pœnitentiæ, & se in eis humiliando submergat liberatur a fraudulentia dæmonum Psal. Tu contribulasti capita draconum, idest tentationes dæmonum in aquis, scilicet pęnitentiæ.

Ps. 73.

Item pœnitentia facit opera hominis esse vina, & meritoria Cuius exemplum apparet in varijs maioribus piscibus, qui dicuntur troctæ, qui oua aqua faciunt, & ipsa aqua fouenda committunt, & aqua tanquā blanda mater ea suscipiēs, animat, & creat, & pisces ex eis format. Sūt ergo opera hominū bona tanquam quædam oua troctarum quæ tūc in aqua prodeūt qñ in uera pęnitentia fiunt, atq; ex ipsa in aqua, idest, pœnitentiæ lacrymosæ & compunctinæ lacrymis viua, idest, gratuita & fœtosa, idest, meritoria fiūt.

Pœnitentes in eorum uera pœnitentia quales esse debeant, multorum animantium in terris ac in aquis variabilis naturæ, pręcipueq; coturnicis, ciconiæ ac turdi, similitudinibus non paucis artificiosè palam fit. Cap. LXV.

POenitentes qui tepidè & ociosè viuunt, facilius ad putredinē peccati redeūt, cuius exēplum apparet in piscibus. Nā cū aqua ubi sunt pisces, nō mouetur, nec renouatur, cito in putredinem vertitur. Vnde in ea pisces corrumpunt. Similiter, qui sunt in aqua pęnitētiæ, si nō renouantur, nec mouentur per bonorum operum solicitudinem, facile a tentationibus corrumpuntur, & a peccatorū putredine iterum inficiūtur. Apostolus. Renouamini spiritu mentis vestræ.

Ephe. 4.

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutāt mores. Vnde assimilātur quibusdā animalibus, de quibus Ambrosius dicit, q̧ contrariā naturā habent in terra & in aqua, sicut patet de Leone. Nā Leo, cum sit terribilis in terris, in mari tamē est dulcis, s. piscis leo. In quo signat, quòd aqua maris, idest pœnitentia amara hominem immitem & ferocem trāsmutat, & cōuertit in dulcē.

Ambr.

Item rana, quę est horrenda in paludibus, in aquis tamē est decora, & omnibus fere pstat alimentis. In quo signatur, quòd aqua pœnitentię homines horrendos & impios facit gratissimos, & præ alijs acceptos.

Item mustelæ odor grauis in terris, suauis in aquis est: in quo accipitur, quòd fœtentes per malam famam, in aquis pœnitentię efficiuntur redolentes per gratiam.

Item lepus est animal timidum in terris, in mari uero formidabile, quia lauacrum pœnitētiæ homines pusillanimes, & pauidos, magnanimos facit & fortissimos.

Itē lupus est in terris animal rapiēs, in aquis autem animal impotens. Vnde hos nescit lupos agnus timere. Sic per pęnitentiā hōes terribiles & rapaces efficiuntur benigni & misericordes.

Itē porcus in terra animal est immūdū, in mari uero est animal mūdū. Vnde porci marini (ut dicit Ambrosius) ēt Iudæis sunt grati, q tñ terrestres non comedunt. In quo signatur, q̧ aqua pęnitentiæ purgatur omnis immunditia culpę, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pęnitentiæ efficiūtur mūdi per cōnnētiā.

Item terrestris scorpio percutit, & venenū immittit: scorpio uero marinus non percutit, sed reficit. In quo significatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutiētes, immutātur in aqua pœnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Item coruus terrestris habet carnis duritiam, marinus uero coruus habet carnis teneritudinē. In quo significatur, q̧ pęnitentiæ mare cor aridum & durum facit molle & deuotū & piū.

Vnde pœnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile, facit enim de homine superbo humilem, de homine crudeli & truculento mitem &c.

Item pœnitentes quales debeant esse, exēpla coturnicum demonstrant. Coturnix enim mare transiens, cū lassatur, in aquam descendit, & vnā alam erigens velum facit, Coturnices ēt accipitrem timent, nec de terra surgunt quandiu eum vident. Sic quoq; peccator transiens p mare huius seculi, cum se lassum sentit ex grauedine peccati, debet si vult euadere, se humiliādo, descendere in aquam pęnitētiæ, & cū una ala, s. timoris in ista aqua, idest pœnitentia se tenere, aliam vero, scilicet spē, sursum ad Deū erigere. quia sicut debet timere de iustitia, ita debet sperare de misericordia: & hæc ala spei, erit uelum ducēs eum ad pia opera. Debet autem peccator pęnitens præcipue & timēdo cauere accipitrē, idest diaboli seueritatem: quia tunc maximè cōtra hominem sęuit, cum sibi rebellasse cognoscit. Et ideo cum eius præsentiam pęnitens tentatus aduertit, debet in terra manere, idest humilitate se tenere. Sola.n. humilitas (vt dixit beatus Antonius) est q̄ euadit diaboli laqueos. Vel nō debet de terra surgere, i. ab humili oratione.

Item coturnices per terram citissime currūt, speciem suam diligunt, & vociferādo se mutuo requirunt: vt dicit Ambrosius. Illi ergo per terram citissime currūt, qui licèt in terra positi, vehementer tamen cęlestia diligunt. Nam q amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius, sicut dicit Bernardus. Ille vero diligit suam speciem, qui diligit quemlibet hominem. Nā participatione speciei plures homines sunt vnus homo, sicut Porphyrius dicit. Vbi ergo est naturæ vnitas debet etiam simul esse vnitas charitatis & cōcordię. Debet ēt diligenter homo suū quilibet requirere proximum, quem sentit errando perijsse, siue uociferādo ad ipsum per prædicationis vel exhortationis clamorē, siue pro ipso uociferando ad Deum perfectæ orationis sermonē.

Ambr.

Bern.

Porphy.

Item coturnices pro gratissimo cibo habent semina venenosa: comedunt.n.ellebotum, qđ alijs est perniciosum: & patiuntur etiam coturnices morbum caducum sicut homo. Quasi aūt venenosa semina ellebori sunt opportunitates, & occasiones peccandi: quibus si pœnitens pascitur, s. vt in eis delectetur, morbum caducum patietur. i. recidiuum peccati.

Item pęnitentes debent esse similes ciconijs: primo quidem, quia ciconia est ad se purgandū ingeniosa. Nam quando cibo grauatur se sentit, aquam marinam in rostrum recolligit, quam ad interiora transmittit, & sic cibum induratum remollit, & intestina mundando superflua eijcit. Sicut autem cibus superfluus, vel malus grauat stomachum, ita & peccatum grauat, vel angustiat animā. Qui ergo se purgare desiderat, aquā marinam habeat. i. ita purget interius, vt amaras lacrymas effundat: quam necesse est, ut etiā rostro recolligat, sic ut ad ventrem purgandum eam ad intestina transmittat. i. in ore suo peccata sic compunctus confiteatur, & dicat, ut confessio sua humilis ad purgandas peccati fęces, compunctionis aquam, i. lacrymarum virtutem ad interiora mentis transmittat.

Secundò, quia ciconia est ad se nutriendū virtuosa. Nam serpentum vescit ouis: & ex eis escā vt gratissimam pullis suis: quamuis aūt venenosa comedat, venenum tamen eorum ipsius naturam non superat, nec imitatur, sed est ei nutrimentum, quod tamen multis animalib. est venenum. Nam vi caloris qui in ea dominat, virtus ueneni extinguitur. Quasi autem oua serpētum, tentationes sunt malignorum spirituum, quæ licet animalibus. i. hominibus carnaliter viuentibus sunt venenum, spiritualibus tamen præbent proficuum nutrimentum. Nam vi amoris qui in eis accenditur, tentantis nequitia pœnitus superatur.

Tertiò, quia ciconia est contra serpentes vigorosa: nam eos rostro percutit, occidit, & comedit. Serpentes quippe rostro ciconia percutit, qa frequenter orando, cōfitendo humiliter, malignos spiritus pęnitens confundit. Tunc vero illos occidit, cum feruore pęnitentiæ lachrymarū inundatione tentationes pœnitus eorum extinguit. Vnde Psalmista: Tu contribulasti capita draconum in aquis: quia uidelicet in aquis lachrymarum extinguuntur tentationes dæmonum. Sed adhuc serpentes ciconiæ comedunt: quia uidelicet ex tentationibus dæmonum nutritur, & cōualescit humilitas pęnitentium.

Psal. 73.

Quartò, quia ciconia est humanæ societatis amatiua, & iō in domibus hominum nidum ponit. Sic ēt quilibet penitens amare debet societates hominum. i. rōnabiliter, & mansuete viuentium. est. n. homo animal rōnale, & mansuetum natura: nil ergo bestialius homine rōnem habēte, & rōne non vtente. Similiter qui crudeliter viuit, non homo dici debet, sed feris, & belnis similis existit. Et ideo quicunq; cum talib. habitādo, vel conuersando conuiuit, non nidum in domibus hominum, sed inter bestias ponit secūdū illud Iob. Frater sui draconum, & socius struthionum. & Ezec. dictum est. Cum scorpionibus habitans.

Iob. 30.
Ezec. 2.

Quintò, quia ciconia nidi sui, vel loci est diligenter conseruatiua. Nam nidum vel locū quē prius accipit de facili non dimittit: sed qn̄ circa hyemem recedit, nidum terra operit, & virgulas & spinas cum luto coniungit, ne a vento dissipari possit. In reditu autem suo eundem locum occupat, & contra occupare uolentes pugnādo eū defensat. Similiter pęnitens nidum mentis diligenter custodit. Nam in eodem loco. i. eodē humilitatis despectu, quem prius accepit, persistit, vel quia prius acceptam gratiam nunquam defendendo amittit. Sed si hyems aduersitatis imminueat, ita, ut circa exteriora contendens ad tempus exire eum oporteat, terra humilitatis cooperit nidum mentis, virgulas & spinas. i. abstinentias asperas cum luto corporis iungit: vel quia iungit asperitates carnis cum luto humilitatis: ne. s. a uento superbiæ, uel a tentatione concupiscentiæ dissipari possit. Cum uero ab exterioribus curis reuertitur ad secreta cordis, eundem locum occupat. i. nidum humilitatis: quem etiā circa superbos dæmones ipsum nitentes diripere, utiliter defendit.

Item pęnitentes sp̄ debent respicere ad meliorum exemplū, & in humilitate pęnitentiæ sp̄ abscondere sua opera: & exēplum istius doctrinæ apparet in struthione. Nam struthio, quando venit tempus, ut oua ponat ad pleiades oculos leuat: non. n. oua ponit, nisi quando illa ascēdit constellatio. Cum aūt hāc stellam oriri viderit, arenam maris fodit, oua ibi ponit, & sabulo operit: & statim obliuiscit ubi ea posuit, & nūquam ea ulterius quærit: sed cale facta arena feruor Solis oua excoquit, & in ipsis pullos producit quos cum fracta testa educti fuerint, tunc mater eos recolligit, & tanquam filios recognoscit.

Item struthio naturaliter odit equum: ita ut equus eum sine terrore uidere non possit: sed si equus ei occurrit, tanquā contra hostem alas erigit, & alarum strepitu fugere ipsum cogit. Sicut ergo oua ponens struthio aspicit ad pleiades ascendentes, ita pœnitens operando aspicere debet ad maiores. i. magis proficientes, secundum illud Apostoli. Emulamini charismata meliora. Et cum uiderit horum exempla more pleiadum stellarum fulgentia, tunc debet in arena maris ponere oua sua. i. in pœnitentia graui, & amara perficere opera, & debet illa sabulo operire. i. in humilitate custodire, & non ulterius illa uidete, idest ad superbiendum, vel ostēdendum aspicere, & tunc calefacta arena. i. feruescente penitentia, feruor Solis i. amor Dei illam incendit, & fœtus inde multorum bonorum operū producit, quos cum testa facta. i. carne mortua ante conspectum districti examinis fuerint producti, tunc eorum mater, idest anima pœnitentis clarius recognoscit: & tanquam suos fructus recolliget gloriosos: debet tamen hic struthio, idest pœnitens, equum, ideft peccatum quo anima portatur ad mortem, velut suum hostem pestiferum fugere, uirtutum alas contra ipsum erigere, atque earum strepitu, idest conatu & actu ipsum

1. Cor. 12.

ipsum in fugam vertere, idest a se repellere.

Item pœnitentibus reuertentibus ad Deum maxime dæmones tendunt laqueos tentationũ: quod patet per exemplum in turdis. Nam turdi (sicut dicit Ambrosius) in fine autumni, & hyemis confinio quasi exacta æstate se referunt, i. ad nos redeunt, quibus nos molimur insidias, & diuerso genere nunc insida sępe decipere, nunc visco fallere nunc laqueis eos captare contendimus. Similiter pęnitẽtibus ad Deum, & ad iustitiã redeuntibus, dęmones velut homines turdis diuersi generis moliũtur insidias, & nunc eos insida sępe, i. tẽtatione dignitatis & superbiæ decipere, nunc visco luxuriæ fallere, nunc laqueis auaritiæ eos contendunt capere, propter q̃d qui ad Deum accedit monetur ab Eccl. Fili accedẽs ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & prępara animam tuam ad tentationem. Militia.n. est uita nostra super terrã. Habemus enim tres hostes, scilicet carnem, mundum, & dæmonem. Eccl. 2.

Irrationalia animantia, quæ charitatis præcepta penitus ignorant, legem tamen charitatis interdum adimplere nos erudiunt. Cap. LXVI.

Peregrinos & viatores esse in suo itinere pia charitate iuuandos, milui ostendunt. Nam miluus (vt dicit Isidorus) cuculos in spatulis suscipit, & ne deficiant propter longa spatia itineri a partibus Hispaniæ secũ ducit. Si ergo milui hoc auibus illis faciunt, quæ secum einsdem speciei non sunt, quanto magis debet hoc homo facere homini, & Christianus Christiano nõ solum eiusdem naturæ, sed & fidei eiusdem cõsorti? Ecce irrationales uolucres tã rõnis quàm virtutis iura nescientes, legem tamen charitatis adimplent, de qua Apostolus. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Nõ igitur conuiatorem tuum etiam minorem, vel debiliorem contemnas aut derelinquas, sed magis eius debilitati compatiens, curam habeas, ut sis saltẽ similis illi Samaritano, quem ẽt euangelica narratio cõmendat, qui inuentũ in via vulneratum, iumento suo imposuit, in stabulum duxit, vulnera curare studuit, & tãdem stabulario, cum precio cõmendauit. Ecce enim quam multa habes charitatis obsequia, pietatis officia, & supernæ compassionis exempla, ut tu quoq; similiter facere satagas. Isid. Gal. 6. Luc. 10.

Viri perfecti qui sint, quidq; agant, ac agere debeant, dum vitam ducunt, optimorum piscium auiũque præda, atque Ardeę natura multis aperitur exemplis. Cap. LXVII.

Perfecti viri assimilantur optimis piscibus. Nam (secundum Auicẽnam) illi sunt optimis pisces qui morantur in aquis altis, Propter quod de marinis illi sunt laudabiliores qui nõ alibi quam in altissimo pelago conuersantur. Auic.

Item qui in aquis discoopertis ubi perflant libere venti, meliores sunt alijs qui contrario modo se habent, & meliores sunt illi q̃ sunt in eqs fortissime agitatis quam in aquis non motis. Ex quibus collige, quod illi pisces sunt optimi qui morantur in aquis multis discoopertis & fortissime motis. Similiter illi uiri sunt perfecti, & optimi qui sunt alti per contemplationis sublimitatem. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit ualde. Isa. 52.

Item qui sunt discooperti per cõuersationis simplicitatẽ: q̃a ĩ hominibus fictis, & coopertis ꝑ hypocrisim non perflat uentus Spiritussancti. Sap. Spiritus scilicet disciplinæ effugiet fictum. Sap. 1.

Item qui sunt agitati per operationis mobilitatem, s qui non ocio uacant, sed in bonis operibus assidue laborant. Eccle. Quodcunq; potest facere manus tua, instanter operare. Eccl. 9.

Item perfecti & uiri spirituales similes sunt auibus prædę, quæ (sicut Philosophus dicit) sunt volatus altissimi & velocissimi, & nisus acutissimi, & animositatis permaximæ, sicut patet in aquila, falcone, & huiusmodi. Similiter etiam uiri perfecti sunt altissimi per cõuersatione, Apo. Nostra conuersatio in cœlis est. Arist. 2. de ani. Phi. 3.

Item velocissimi per dilectionem, quia qui amat operatur velocius, & peruenit citius, ut dicit beatus Bernar. Ber.

Item sunt acutissimi per cõtemplationẽ. Iob. Omne sublime uident. Iob. 41.

Item sunt animosissimi per spiritus uigorem. Nam iustus quasi Leo confidens absque terrore erit, ut dicitur Prouerb. Pro. 28.

Item perfectus homo assimilatur ardeæ. Primo propter uolatum. Nam ardeæ uocatur quasi ardua propter alios volatus. Formidat enim imbres, & uolat super nubes, ut s. procellas imbriũ sentire nõ possit. Cũ aũt uolauerit, significat tẽpestatẽ: & hãc auẽ quidam Tantu'um uocãt. Similiter perfecti uiri timẽtes ne instigãte diabolo ꝓcellis psecutionum inuoluantur, intentionẽ suã supra oĩa temporalia collocant & in serenitatem cęlestis patrię, vbi facies Dei conspicit, mentes leuant. De talibus uiris fuit Grego. q̃ de se ipso refert, q̃ talis erat eius animus, dũ in monasterio fuerat, q̃d illi labẽtia cũcta suberant, & rebus omnibus quæ voluuntur eminebat, & nũquam nisi cœlestia cogitare consueuerat. Apo. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Grego. in dial. Coll. 4.

Secundò, propter nidum: quia licet auis ardea in aquis cibum quęrat; tamen in syluis, & altis arboribus nidum locat. Quia perfectus quisque licet secundum corpus pascatur rebus habentibus & transitorijs, tamẽ speciem suam ponit in supernis & spiritualibus. Vnde Psalmista dicebat, Mihi adhærere Deo bonũ est, ponere in domino Deo spem meam. Psal. 72.

Tertiò, ꝓpter zelũ. Nã ardea ꝓ pullis zelat, & ne ab alijs auibus de nido rapiant, defendendo laborat. Sic uiri pfecti ꝓ subditis laborãt, ne a prauis peruertantur, & de nido fidei catholicæ seu a rectitudine iustitiæ subtrahãtur, Io. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Quilibet ẽt uir perfectus toto posse pugnare debet ne cõceptus nil affectus uirtutũ quos habet in nido aiæ, a dæmone uel ab alio rapiãtur. Ecclesiastici. Pro iustitia agonizare pro anima tua. Io. 10. Ecc. 4.

Quartò, propter colorem, quia quædam ardeę habent

habent colorem album, quędam cinericeum In quorum primis munditia, in secundis vero pœnitentia designatur. Nam spirituales uiri, & intus in mente munditia, & extra in carne pęnitẽtia decorantur. Sic Iob, qui de puritate iam dixerat. Donec deficiam, non recedam ab innocẽtia mea. Vltro de pœnitentia addidit, Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

Iob. 16.
Iob. 42.

In bonis actionibus perseuerantia, Apum exemplo, multisq; auctoritatibus, ipsis Dei dilectis magnopere prodesse comprobatur. Cap. LXVIII.

PErseuerantia in bono opere est habenda: & multiplicitas, siue uarietas operis est plerunque uitanda, & hoc exemplo apis. Quia. s. apes (ut Aristoteles dicit) quando extra exit, siue uolat ad diuersos flores non intendit, nec unum florem dimittit, & ad alium uadit, donec in illo flore inuenit, quod quærit. Et sic ẽt simili modo in uarijs actibus homo se occupare non debet, iuxta illud Eccle. Fili, ne ĩ multis sint actus tui. Nam animus quidem hominis (ut dicit Gregorius) dum confusa mente diuiditur ad multa & varia, fit minor ad singula, ergo in illo opere uidelicet bono, quod incepit, tandiu homo debet persistere, quandiu illud inuenit proficuũ, & salubre. Seneca: Fastidientis stomachi est multa degustare, & sic est fastidientis animi multa opera inchoare, Apostolus. Qui cœpit in uobis opus bonum, ipse perficiet. Et Matt. Qui perseuerauerit vsque ad finem, hic saluus erit.

Arist. de anima.
Ecc. 11.
Sene.
Phili. 1.
Mat. 10.

Quo pacto spiritualiter ipsa intellectiua anima pinguescat, viuca merguli similitudine demonstratur. Cap. LXIX.

PInguedo animæ interior per ipsam penuriæ asperitatem augetur, & per abundãtiæ ubertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplum in mergulo monstratur: q in hyeme, qñ est tempus penuriosum & asperum, plurimum impinguatur: quod accidit propter motus paucitatẽ: sed in æstate, quãdo est tempus fructuum, ubertate refectũ carnibus & pinguedine spoliatur: quod accidit propter uolatus frequentiã. Mens enim Deo dedita; dum ex exterioribus rebus ꝑ paupertatem eximitur, ab internis solicitudinũ quietatur motibus: quantoque magis sibi quiescens intendit, tanto diuina gratia uberius pinguescit. Cum uero nolubilis mens rebus exterioribus affluit hanc ipsa cura rerum & interna sępe solicitudine, & extrinsecea occupatione conuoluit, atque ita paulatim fit, ꝙ ex ipsa inquietudine mentis, diminuta deuotionis pinguedine anima marcescit. Vnde Gen. Post annos fertilitatis secuti sunt immediatè anni sterilitatis: q a nimirũ post abũdãtiã corporis, sequitur attenuatio mentis. Iob: Attenuet fame robur eius.

Ge. 41.
Iob. 18.

Prædicatorum munus, ac partes quæ sint, ut Deo grati esse queant per Auium prædã, nec non aquatilium, ac Scari piscis naturam uarius aperitur exemplis. Cap. LXX.

PRædicatores quales esse debeãt in vita & doctrina & prudentia, ostenditur in auibus prędæ, quibus (vt Aristoteles dicit) natura rostrum curuum & acutum dedit, vt prædam fortius retinerent & carnes facilius lacerarent. Tales etiã sunt paucæ carnis, & pennositatis, vt sint uolatus velocioris. Caudam habent subtilem, & longam, & tenuem, qua se in uolando regunt, sicut gubernaculum regit nauem. Prædicatores itaq; tunc habent rostrum, idest os curuum, quando ad seipsos reflectunt, quod alijs dicunt, scilicet, vt ipsi impleant opere, quod alijs suadent sermone. Nam id quod curuatur, versus seipsum redneitur. & hoc necessariũ est ad ꝑdã, quã cœperunt, i. ad gratiam vel mercedem quã ꝑdicando acquisierunt non perdendam sed conseruandã.

Arist. de anima

Item debent habere rostrum, idest os acutum, idest penetratiuum, & incisiuum ad percutiendum corda carnaliuui, & ad lacerandum siue amputãdum vitia eorum. Isa. Posuit os meũ dominus ut gladium acutum.

Isa. 9.

Item debẽt esse paucæ carnis, idest parum de carne curare: & multæ pennositatis, idest in pennis virtutum abundare.

Item debent esse velocis volatus, idest obedientiæ promptæ. Vel illæ velocius uolat q feruentius amat.

Item debent habere caudam, idest, discretionis prudentiam, quæ caudæ assimilatur: q a prudentia exitum rei prospicit. Vnde Boetius: Rectũ exitus prudentia metitur. Hac autem cauda tota uita gubernatur, & regitur: sed debet hæc cauda, idest, hominis prudentia esse longa quo ad ꝑteritorũ memoriam, subtilis quo ad præsentium intelligentiã, sed nõ nisi tenuis, esse pot quo ad futurorũ prouidentiam: quia cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ.

Boet.

Item nota, ꝙ prædicator qui est mundus in opere, & portat Christũ in corde, timetur etiam a dæmone. Nam gallus preciosum lapidem quẽdam nomine allectorium in ventriculo secum portat, propter quem eum leo formidat, & maxime si pennis albus ipse sit, vt dicit Plinius. Gallus ergo qui lapidem portat in ventre, est prędicator sanctus qui Christum portat in corde, quẽ si in pennis fuerit albus, idest in operibus mundus, etiam Leo timet ipsum, idest malignus spiritus: de quo dicitur prima Petri. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit &c.

Sap. 9.
Plin.

Item prædicatores debent esse similis aquaticis auibus, quæ habent rostra lata, vt gramina & radices aptius carpant. Quasi enim latitudo rostri, est dilatatio verbi. Ad hoc enim prædicatores auditoribus verba declarando, & inculcando, dilatant, vt vitiorum gramina, & radices peccatorum de cordibus eorum euellant.

1. Pe. 5.

Item habent colla longa, ut de ꝓfundo aquæ facilius victum trahant. ex longo quippe collo vocalis spiritus non statim emittitur: quia per arteriæ longitudinem transiens, aliquantulũ immoratur. Vnde quasi vocis sonus ex collo longo egreditur, cum prædicantis verbum cum solerti meditatione profertur. Vnde Ps. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquet iudiciũ.

Psal. 36.

Per

Per ipsam longitudinem autem colli de aquæ profunditate victus faciliter trahitur: quia per cogitationẽ morosam quasi de profundo aquæ, idest intimo sensu scripturæ, illa, qua mens fidelium pascitur, doctrina prædicantis educitur.

Item prædicator debet esse similis pisci scaro, de quo dicit Ambrosius, quod solus inter pisces ruminat. Quod propriè cõuenit prædicatori, scilicet sacræ scripturæ verba per meditationẽ continuam ruminare. Vnde Psalmista: In lege eius meditabitur die ac nocte. Psal. 1.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum piscium exemplo describitur. Cap. LXXI.

PRædantes alios, efficiuntur ipsi frequenter præda aliorum. Vnde sunt similes piscibus. Nam (sicut Ambrosius dicit) quidã pisces se mutuo deuorant & fit sæpe esca minor maioris. Rursum dum ille maior deuorat alium, ipse postmodum ab alio deuoratur. Vnde Aristoteles dicit, quòd carabo uincit pisces magnos, & comedit. Sed pulipes vincit carabonẽ, & ipsum comedit. Vnde Isa. dicebat. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis. Ambr. Arist. 6. anima. Isa. 43.

Prælati partes in subditos quales esse debeant, cetinatura, illius quam varus similitudinibus ostenditur. Cap. LXXII.

PRælatus debet de subditis velut de spiritualibus filijs diligẽtissimã habere ac gerere curã: & hoc exemplo videlicet ceti siue Balenæ piscis, qui suos catulos mira cura phibetur fouere Nam miro amore eos diligit, & in pelago secum longo tẽpore circunducit; & si eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & super eos effundit, & sic eos a periculo liberãs ad pelagus reducit; contra omnia pericula se pro eis exponit, & semper eos inter se, & mare in loco tutiori ponit. & quando tempestas inualescit, filios adhuc tenellos in ventrem sumit, quos serenitate facta sine aliqua læsione emittit, sicut dicit Iorach. Similiter etiam debet prælatus subditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procellosum solicita dilectione deducere: eos si arenarum cumulis, idest diuitiarum, vel rerum temporalium curis uideat impediri. oris sui aqua, i. exhortationis, vel correctionis doctrina studiosius adiuuare debet, et pro eorum salute se periculis quibusq; exponere, quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Debet etiam eos de dubijs in tutiori parte ponere, & locare, & si exurgat persecutionis tempestas, illos quos magis tenellos, i. magis debiles viderit debet in ventrem, idest mentis affectum vel intime solicitudinis curam colligere, & tenere, eos suis monitis, & auxilijs roborando, & securando, quousque tranquillitas redeat. Sic etiam Paulus faciebat: qui dicebat, Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in nobis. & ad Phil. Eo quod habeam vos in corde meo. Iorach. Gal. 4. Phil. 1.

Quantum superbi, qui falconibus, ab humilibus, qui muscardis comparantur, inter se differant, aperitur. Cap. LXXIII.

PRæsumptuosi, & superbi semp altiora sequuntur: prudẽtes & humiles ad congrua sibi tẽdunt. Cuius rei exemplũ apparet in falconibus & muscardis, siue alietis. Nam falco est auis multũ animosa. Inuadit enim ipsa aues longe se maiores: pectore & pede eas pcutiẽs: cui similis est homo psumptuosus, & audax, q ad ea quæ se excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed muscardus quem aliqui dicunt alietum, cum sit auis parua, paruulas capit aues: & ideo signat sobrietatem humilium. De quorum numero fuit Psalmista: Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Eccl. 3. Ps. 130.

Item præsumptuosi qui nimia & laboriosa assumunt, cito deficiunt. Nam sicut dicit Aristoteles, gallinæ quę multum ouant, cito moriuntur. Quid enim sunt gallinæ multum ouantes, nisi præsumptuosi quidam nimios labores assumentes, & plurima opera & magna inchoãtes. Hi nimirum cito deficiunt, quia & si uires eis ad inchoandum adsint ad prosequendum tamen, seu ad perficiendum non suppetunt, & ideo consulitur Eccl. Fili ne in multis sint actus tui. Ari. li. 6 de animali. Eccl. 11.

Hominum peccatorum prosperitates, quoddam futuræ calamitatis indicium esse, exemplo vnico Bubonis demonstratur. Cap. LXXIIII.

PRosperitates diuitum hominum & peccatorum assimilantur cuidam aui quæ bubo dicitur. Bubo enim auis est onusta plumis, sed pigritia detenta & debilis ad volandum, in sepulchris mortuorũ die ac nocte moratur, & fertur futurum malum prætendere; & loci vbi habitat, solitudinem nũciare, vt dicit Isidorus. Quasi ergo bubo onustus pennis, est peccator abundans diuitijs, & hoc quia piger est valde ad exercitiũ bonorum operum; & etiam debilis ad contẽplationis volatum, manensq; in sepulchris mortuorum, i. fœtore operum, seu peccatorum carnaliũ est et ipsa sua prosperitas futuræ desolationis pronosticum, & æternæ damnationis indicium. Vnde Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem uestram in hoc mundo, ac si apertius dicat, Ipsa ueſtra consolatio quam nunc in præsenti recipitis uę vobis super venturum significat æternæ damnationis. Boetius fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium. Isido. Luc. 6.

Prudens homo quid agere debeat, ut sapienter tempora dispenset ac mensuret. Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partẽ quieti mentis cõtemplationi, & orationi, & partem necessitatibus corporis per actionis laborem distribuit & concedit. Est enim vulturi similis, De quo dicit Arist. uenatur a meridie usque ad noctem, & ab ortu solis usque ad meridiem in silẽtio requiescit: ut eius exẽplo uidelicet homo Arist. de anima.

cet homo instructus partim uacet quieti orationum,& partim intēdat uenatui.i. procurationi necessariorum. Vnde Haimo de Paulo Apostolo refert,quod(ut tradūt sancti doctores)a mane vsque ad horam quintam labori manuum insistebat,ut inde uictum acquireret:& inde usque ad uesperam intendebat publice disputationi.

Haimo.

Quemadmodum contra diabolum sit pugnādum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos instruit. Cap. LXXVI.

PVgnandum est cōtra diabolum, sicut pisces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus pugnat contra cetum,fugiunt pisces ad caudam ceti,& ipse pugnat pro se,& pro eis: & uidēs cocodrillus,quod uincere non possit,fœtidissimum fumum emittit in aquam. Sed ecōtra cetus odorifero fumo de ore emisso fœtidum illum beluæ odorem repellit. Si ergo aliquos cocodrillus,i. diabolus persecutionibus impugnat, ad candā ceti.i. ad ultimum uitæ Christi.s. ad exemplum crucis,& passionis Christi fugiant: quia si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum,quod non æquo animo toleretur. Ipse.n. contra diabolum pro nobis pugnauit,& uicit.si uero fœtore carnis, & de carnalibus illecebris infestet;odore oris.i.uirtute deuotæ orationis repellatur. Et notandum, ꝙ quidam dicunt idem esse cetum,& balenam: sed Isidorus distinguit inter ea per hoc,quòd balena est piscis miræ magnitudinis, quæ aquam emittit in altum: quod non facit cetus.

Isid.

Religionem ingredi,in eaq; laudabiliter permanere quærentes, quóue pacto eorum prælati seipsos atque alios regere debeant, plurium auium exemplis, multisq; Anseris,& Gruis similitudinibus sapiēter edocetur. Cap. LXXVII.

REligionē intrare uolentes, vel statum mutare q̄rentes,illam religionē, uel statū magis eligere debent,q̄ magis cōpetit eorum dispositioni,& conditioni: uidelicet exēplo auium, q̄ secundū uarias cōplexiones sibi uaria habitacula q̄runt. Vnde q̄ magis sunt frigidæ,& humidę, paludes,& flumina inhabitant, propter ciborū assignationē,& pullificationē, ut sunt merguli: anates,& cygni,per quos intelliguntur homines qui corpore,uel spiritu infirmiores sunt, quorū est assumere status humiliores,siue ꝓꝑ nutrimētum si sunt corpore debiles,uel infirmi; uel ꝓꝑ nidum.i.habitationis locum. Quia interdum,ēt periculosum est quibusdam spiritualiter in aliquibus locis manere, siue quo ad purificationē.i. ad regularium operum laborem. Volatilia uero quæ calidioris sunt naturæ,montuosa loca,& rupium conea inhabitant:per quæ significantur illi,qui sunt fortiores corpore, & spiritu feruentiores,qui securius assumere etiam possunt status altiores & difficiliores.

Item religiosi in congregatione uiuentes,debent esse similes gruibus, uel anseribus præcipue syluestribus. Hæ enim simul uadunt, simul comedunt, speciem suam diligunt, regem sibi constituunt. Hæ etiam grues, uel anseres syluestres ordinate uolant, & si aliquādo inter se pugnant mox reconciliatæ simul uolant, & a societate pristina non declinant. Hæ etiam futuram tempestatem cognoscunt. Quia imminente tempestate,clamant, uigilias ordinant,& in uigilando voces earū alternant, ut dicunt Basilius & Ambrosius. Aristoteles tamen addit, quod illa quæ uigilat, lapillum in pede tenet,ut sic,si forsitan dormiret, casu lapilli se excitaret. Dicit ēt idem Aristo.quod rex earum semper se deponit primo,& semper primo de terra se erigit,& circunspicit, si quem uenientem uiderit, clamare incipit,& eas ad custodiā munit. In eo ergo,quod simul uadunt, & comedūt, docentur religiosi,& in congregatione viuentes, cōitatem diligere, & singularitatem fugere siue in cibo, siue etiam in aliis. Debent.n. religiosi uiuere sine propriis,sed omnia cōmunia erūt,sicut Apostolis omnia legitur communia fuisse. Sed in eo, quod speciem suam diligunt,docentur religiosi suam congregationem, & religionem præcipue diligere. In eo autem,quod regem sibi cōstituūt, docentur sub obedientia uiuere. In eo vero, q̄d ordinatè uolant,docentur modestè & ordinatè incedere. Et in hoc,quod cito reconciliantur,& iterum consociantur, docentur iras seu lites, si aliquando accidant, citius terminare, & per remissionem,uel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem pristinam reformare celerius. Et in eo quoq;,quod tempestates sentiunt, docētur futura pericula,uel tentationes solicitè præcauere,& eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam,quod uigilant,& vigilādo uoces earū alternant,docentur, ꝙ debent se uigilanter custodire, & pro mutua consecuatione successiuè laborare. Prælatus autem qui pro omnib. debet solicitus esse, debet lapillum.i. humile Christi exemplum (qui fuit lapis angularis) semp in pede.i.in affectu mentis, uel aspectu habere. Christus.n.dixit. Ego sum pastor bonus: & bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Vnde sono istius lapilli.i.consideratione,uel imitatione istius exempli,fugatur omnis somnus, & negligentia prælati.

Arist.2. de ani.

Item ipse etiam prælatus debet, quanquā sit maior cæteris omnibus ratione dignitatis,tamē se primo deponere.i. primus esse omnium in operibus humilitatis.

Item de terra se erigere.s.per studium sanctæ orationis & contemplationis:uel primus esse in contemptū terrenæ cupiditatis,præcipue autem quādo in pascuis sunt subditi i in consolatione corporis,debet circumspectionē mētis prælatus circa eorum custodiam erigere, & habere; & si aliquid aduersum, uel obnoxium eis accidere senserit,monendo & corripiendo clamare.

Multis Aquilæ similitudinibus, Accipitrisq; eruditisimis exemplis,quo modo anima humana spiritualiter instauretur,enucleatur. Cap. LXXVIII.

REnouatur anima spiritualiter,sicut aquila. Vnde Psalmus. Renouabitur sicut Aquilæ iuuentus

Ps. 102.

Aug. su per ps. iuuentus tua. Dicit enim Augustinus, quod aqla in senectute patitur caliginē in oculis, & grauedinem in alis propter quod fontem aquę qnę rit, super quem uolando quantum potest ascendit, & sic ex labore, & calore aeris stomachus incalescit fortius: & ita poris apertis, & pennis laxatis, subito in fontem se cadere permittit: ubi mutatis plumis, & caligne purgata in oculis, quasi renouata uires resumit. Et sicut dicit sup Ps. Cum senuerit, incuruaf eius rostrum, ita ut vix possit sumere cibum. Petram igitur quærit, supra quā rostrū percutit & allidit: & sic onus rostri deponit, cibū capit, & resumptis nirib. iuuenescit. Sic anima per peccatum uetusta, cęcata & aggrauata, si aliqñ exurgat ab actionib. terrenis, & altius in seipsam eleuetur, considerando statum suæ mentis, suam perpendens miseriā, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc si se proiiciat in fontem lacrymarum, renouabitur, & purgabitur uetustas peccatorum & si rostrum. i. os cordis grauatur, & ita ad terrena incuruatur, sic ut spiritualem escam sumere non possit, percutiat illud ad petram Christum, considerando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc rostri curuitudo frāgetur. i. affectus terrenus corrigetur, & dirigetur ad Deum.

Item renouatur a uitiis anima, sicut accipiter in plumis. Iob. Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter. Tria. n. sunt quæ faciunt ad eius renouationem. s. uentus, Sol, & cibus. Habet. n. accipiter proprium, ꝙ quando senescit, & grauari se sentit, alas suas contra radios Solis expandit, flante. s. austro, ut sic repente aura, & calore resoluente, aperiantur pori, quibus apertis, se excutit, & sic ueteres pennæ exiliunt, & nouæ recrescunt, & sic ex nouitate pennarū suarū aptior fit ad motū. Sic domestico accipitri, q. ut renouetur, in mutatorio conseruatur, cibus de carne uenenosa aliquantulum datur, ut facilius immutetur: & sic patet, quod flatus austri, calor cœli. i. solaris radij, & uis ueneni faciunt ad renouationem Ipsius. Per flatum Ipsius austri intellige inspirationem gratiæ: per calorem vero accipe seruorem pœnitentiæ: sed per carnem uenenosam percussionem alicuius aduersitatis, uel infirmitatis corporalis, quæ frequenter peccatorem impellunt, ut renouetur per pœnitentiam. Dicit etiam Beda, quod accipiter a fumo miro modo læditur. Vnde eorum mutatoria a locis fumiferis penitus remouentur. Quasi autē quidam nociui fumi, sunt tentationes peccandi. qui fumi maxime surgunt, ubi sunt occasiones, & etiam opportunitates peccati. Et ideo sunt pœnitentes a talibus quasi accipitres a locis fumiferis penitus elongandi.

Iob. 39.

Beda.

Item nota, qđ dieta accipitris non nimis lauta debet esse, sed mediocris: quia ex nimia pinguescit, & pinguis factus vocatus nō redit, si vero nimis est tenuis, deficit, ut volare non possit. Sic debet esse discreta dieta pœnitentis, ut nec ex nimietate eius impinguatum corpus animæ non obediat, secundum illud Deute. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, nec etiam ex abstinentia nimia debilitetur corpus, ita ut inutile fiat: Apostolus Obsecro, ut exhibeatis corpora vestra Deo, hostiam uiuentem, sanctam Deo placentem, uiuentem dicit, non occisam.

Deut. 32. Ro. 12.

Sanctorum uirorum perfectiones quamplurimæ, ex columba, falcone, uulturisq. uarijs similitudinibus naturalibus deprompta connumerantur.

Cap. LXXIX.

Sancti, & perfecti uiri assimilantur colūbis, secundū illud Isa. Qui sunt isti, q ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas: Nā columba quidem est pacis nūcia unde in signum pacis & reconciliationis, ramū oliuæ ad arcā detulit. Sic ēt sancti uiri pacem prædicando annūciant. Isa. Quam pulchri super montē pedes euāgelizantis pacem. Annunciant ēt prædicatores sancti pacem peccatoris. i. conscientiæ pœnitentibus, pacem temporis diligentibus, & pacē ęternitatis persistentibus. i. perseuerantibus.

Isa. 60. Isa. 52.

Secundo columba est simplicitatis forma: Caret. n. felle malitiæ Sic etiā sancti uiri sunt simplices. i. sine plica malitiæ, siue duplicitatis. secūdum illud Matth. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Mat. 10.

Tertio, natura est munda: non. n. immūda comedit, sed munda grana eligit. Sic sancti uiri stu dent in omnibus esse mundi, secundum illud Tob. Mundam seruaui animam meam vñ mundiora grana. i. opera, uel exempla sumunt: Immunda uero fugiunt, secundum illud Cor immundum ne tetigeritis. Quarto est prole fœcunda. Nam columbæ in regione calida omni tēpore pullificant, semel in mense. Vnde Arist. dicit ꝙ decem uicibus ouāt in anno communiter: & quandoque undecim, uel duodecim, & iō sunt ualde fœcundæ. Sic sancti uiri fœcundi esse student, siue in pullificatione spiritualium filiorū, quos Deo generantes scientię euangelicæ doctrina, secundum illud Corinth. In Christo. n. Iesu per euangelium ego uos genui vel saltem fœcundi sunt, fœcunditate bonorum operum. Sumus enim domini nostrorum operum: quemadmodum & natorum: sicut dicit Philosophus.

To. 3. 2. Cor. 7. Arist. de anim. 6. lib. 1. Cor. 4.

Quinto, columba est pietatis æmula. Nam circa pullos suos magnum pietatis & sollicitudinis ostēdit affectum: alienos insuper pullos nutrit, columbas autem alias errantes associat & recolligit. Quæ omnia ex pietatis affectu faciunt sancti uiri. Ipsi n. de suis subditis, vel domesticis sollicitam curam gerunt; & insuper etiam ad extraneos beneficia charitatis extendunt, errātes etiā quosque uel uagos recolligunt, & dirigunt, secundum illud Isa. Egenos uagosque induc in domum tuam.

Arist. in Ethi. Isa. 58.

Sextò, columba est societatis amica. Sunt. n. columbæ suam speciem amantes, & societatē hominum diligentes: quia sancti uiri sibi similes diligunt, & rationabiliter & ordinate uiuentiū societatem quærunt.

Septimo, columba est obliuiosa. Vnde sublatis pullis, damni immemor in eodem loco nidificat (vt dicit Hier.) Similiter sancti viri sunt iniuriarum immemores, neque propter damna illata

Hiero.

tria a nido charitatis recedunt, sed fructū operū ipsis nocentibus uelnt præmia impendunt.

Item sancti & perfecti uiri sunt falconi simillimi, primo, quia falco quædā auis est paucæ carnositatis, nā sancti viri paucā curam hñt de carne sua, quia non eius desideria implent, sed potius eam torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, non secundum carnem militamus. (1.Co.10)

Secundo, quia falco est magnæ animositatis, Sunt enim sancti viri animosi, i. magnanimi, & securi, secundum illud Prouer. Iustus quasi leo confidens, absque timore erit. (Pro. 28.)

Tertio quoque est multæ pennositatis, q a sancti habent pennas multarum uirtutum. Eccles. Homines diuites in virtute. (Eccl. 24)

Quarto, quia est magnæ agilitatis, & ideo alrè uolat in aere, nam (sicut dicit Grego.) modicum habet de eo, quod grauat, & multū de eo, quod sursum leuat Sic sancti uiri modicum habēt de grauedine, idest de amore cupiditatis, & uolupitatis, & multum de leuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum uolant siue cōtemplatione, siue conuersatione. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur. (Grego. Isa. 52.)

Quinto, viri sancti & perfecti assimilātur falconi, quia est magnæ generositatis, nō si primo, vel secundo, prædam non arripit, quasi uindictā de se expetit, & de facili tunc præ uerecundia ad manum non redit, sed per aera vagus incedit. Nam deuictum, & quasi degenerem se extimat, qñ de aue quam impetit, non triumphat, ut dicit Greg. Ille igitur primo, uel secundo prædam non arripit, qui nel bene inchoando, uel bene prosequendo ad finem boni operis, non pertingit, & talis nimirū a Christo degenerem se ostendit, qui ait. Non qui inceperit, sed qui perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Talis quidē cum uerecundia pœnitentiæ debet ad Christū redire, & manus eius auxiliū humiliter procurare. Sexto, quia est magnæ pietatis, s. non solum erga pullos, sed etiam erga alienos. Nam eodem sedulitatis officio quo filios pascit, pullum ab aquila derelictū nutrit, & cum suis recipit, ut q dam dñt. Similiter etiam sancti uiri, non solum de suis curam gerunt domesticis, sed etiā de extraneis, & de miserabilibus pupillis, maximè ab alijs derelictis. Iac. Religio munda & immaculata apud Deum, & patrem hæc est, uisitare pupillos. Vnde Iob. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. (Grego. Mat. 25 Iaco. 1. Iob 31.)

Septimò, sancti viri & perfecti assimilātur falconi ratione puritatis, quia est magnæ puritatis, siue mundiciæ in cibo capiendo. Nam cadauera fugit, & in uehemētia famis putridas carnes nō tangit, sed patienter expectat quousque prædā sibi congruam inuenit, ut dicit Greg. In quo redarguuntur non tantum illi qui nociua sibi cibaria comedunt, ut gulæ satisfaciant, sed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus; idest fœtidis carnis operibus delectantur.

Item sancti uiri & in hoc mundo quendam odorem sentiunt eorū quæ sunt in cœlo. Vnde assimilantur vulturibus. Nam in vulture (ut Plinius dicit) maximè uiget olfactus. Vñ existen vltra mare, sentit odores carnium ex alia parte, & econuerso. Sancti autem qui sunt in cœlo iā huius mundi mare transierunt. Nos aūt in uita ista mortali adhuc citra mare sumus. Et tamen nihilominus quæ sunt ultra, idest quæ sunt in alia uita, si boni, & mundi sumus, contemplando, & amando delectabiliter odoramus. Similiter uultures qui vltra mare sunt, idest sancti q in cœlo consistunt, nostrarum orationū odores cum quadā auiditate pcipiunt. Vñ phialæ plenę odoramentorum dicuntur orationes Sanctorū. (Plin.)

Vnico apum exemplo, Dei sapientia tantum à iustis perfectè adipisci, declaratur. Cap. LXXX.

Sapientiam cœlestem non pōt percipere, nisi mundus a sordibus culpæ: quod patet p exēplum in apibus. Apes non potant nisi aquā claram, nec potant nisi prius feces eijciant, ut dicit Auic. Aquam igitur claram potant quicunq; supernæ sapientiæ adeptioni inuigilant. de ipsa. n. dicitur Eccle. Aqua sapientiæ salutaris potabit illum & rursus. Clara est quæ nunquam marcescit sapientia, sed tamen nullus hanc aquam claram cœlestis sapientiæ bibit, nisi prius a semetipso peccatorum fęces eiecerit: sicut scriptū est, In maliuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. (Auic. Eccl. 15 Sap. 6. Sap. 1.)

Simplicis columbæ naturales proprietates, & qua de causa Spiritussanctus sub hac forma apparuerit aperitur. Cap. LXXXI.

Spiritussanctus in columbæ specie apparuit in Christi baptismo, quæ licèt verè animal fuerit (ut dicit August.) ex suis tamen proprietatibus significabat spirituales effectus quos ipse spiritussanctus facit in baptizatis. Nam primo columba, ut dicit Glossa super Can. ii. gemitū pro cantu habet: quia nidelicet spiritussanctus pec cata gemere facit, Illā. quasi columbæ meditātes gememus. Rom. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, idest nos postulantes facit & gementes. (Augu. Isa. 59. Rom. 8.)

Itē columba felle caret: q a Spiritussanctus irę amaritudinē aufert, & benignitatis dulcedine replet. Sap. O quā bonus, & suauis est dñe spūs tuus in nobis. Et in eodē nocat Spiritussanctus suauis, & benignus, & humanus, q a suaues benignos, & humanos nos efficit: suaues in sermone, benignos I corde, humanos in cōuersatione. (Sap. 7.)

Itē colūba in petræ foraminibus manet, q a. s. Spiritussanctus facit nos in Christi uulneribus & eius passionibus frequentes, mēte stare. Vnde Can. dicit Spiritussanctus, Colūba mea in foraminibus petræ glossa i. in Christi vulneribus. (Cant. 2)

Item columba iuxta fluenta residet, quia scilicet Spiritussanctus fideles suos insistere facit circa scripturarum fluenta. Gen. Spiritus domini ferebatur super aquas, scilicet scripturarum. (Gen. 1.)

Item columba vmbrā accipitris timet, & abscondendo latet: quia. s. spiritussanctus facit sanctos diaboli tentamenta perpendere, & per fugā mundi, & absconsionem humilitatis euadere.

Quasi enim accipitris vmbra est ipsa tentatio diabolica, Vnde ductus est Iesus in desertum, i. in deserti latibulum, ut quasi ibi absconditus mundo facilius vinceret tentamenta.

Matt. 4.

Per piscium comparationem diuersis in locis commorantium varietas, pariter virorum spiritualium per eorum diuersa bona opera, multis similitudinibus demonstratur. Cap. LXXXII.

SPirituales viri similes sunt piscibus: quorum aliqui in solo mari viuentes, alijs in stagnis & fluuijs cōmorantes: Alij vero qnque in mari, qnq; in aquis dulcibus. Pisces aūt maris ad dulciores aquas egrediētes, in earum dulcedine delectantur, & impinguantur: & similiter econtrario. Vnde tales in aqua nunc dulci nunc in mari sunt commanentes, quia dum unum contrariū experiuntur magis in reliquo delectantur. Sed quidā sunt fluuiales pisces sic allecti dulcibus aquis, ut maris amaritudinem non ferētes mox aquam salsam gustātes, subito moriuntur. Similiter quamuis oēs boni, & spirituales uiri in aquis pœnitentiæ uiuere debent, quidem tñ in mari commorantur, idest exercitio, & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequenter turbantur, sicut dixit dñs Marthæ, Solicita es, & turbaris erga plurima: Nihilominus tamen boni sunt, & laudabiles pisces marini. i. boni, & commendabiles hoīes actiui. Quidam vero alij sunt qui semper esse volunt in aqua dulci, i. a contēplatiuæ uitæ dulcedine minime separati, & de talibus erat Magdalena, quæ sedens secus pedes dñi, audiebat uerbum illius, & ideo dñs dixit, eam optimā partem elegisse. Dicit enim Auicenna, ꝙ pisces qui morantur in locis petrosis, & in aquis dulcibus currentibus, in quibus non sunt sordes, dulciores, & meliores sunt alijs. Illi autē morantur in locis petrosis, qui contemplantur Christi opera, & verba, quia petra erat Christus, vt dicit Apost. Sed illi in aquis dulcibus, & currentibus, qui contemplantur bona cœlestia, & diuina, quæ licet in se semper maneāt, dulcedo tamen contemplationis eorum in nobis raptim transit, & currit, dum in hac uita sumus. Illi uero manent in locis a sordibus mundis, qui contemplantur sanctorum exempla, qui fuerūt pleni munditia. Tales igitur contēplatiui uiri plus hn̄t de dulcedine, & de uitæ puritate, quàm primi, & ideo meliores. Sed alij sunt qui utrobique successiue morantur, quandoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoque sunt in exercitio actionis, quandoq; in dulcedine contemplationis. Et isti sunt pisces qui magis impinguantur, idest in uitæ merito magis dilatantur, quia non solum sibi prosunt per contemplationem, sed etiam multis alijs per multiplicem actionē. Vnde Apo. Non quærens, ꝙ mihi utile est, sed quod multis prosit. Sunt tñ quidam sancti, ita contemplationis delitijs totaliter dediti, ut si quis eos poneret in exercitio actionis, in spiritu uel corpore perirent. Vnde tales dominus eligit (sicut dicit Gregorius) ut seruiant ei in uita solitaria.

Luc. 10.

Luc. 10.

Auic.

1. Cor.

1. Co. 10

Superiorum electio quo pacto sit agendū, qualisq; subditorum obedientia, ac dilectio esse debeat, clarissimis definitur apum exemplis. Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter se habeant ad prælatū suum, ostenditur exēplo apum. Nam apes sibi regē creant, ipse sibi populos ordināt; & licet sint sub rege, sunt tū liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligūt, & summa protectione defendunt, & pro eo mori pulchrum esse credunt: & ipsi regi tantam reuerentiam exhibēt, ut nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad pastus, nisi Rex fuerit egressus, & uolatus sibi uēdicauerit principatum. Eligunt sibi illum in regem, quem magnitudine corporis uident magis insignem, & quod in rege præcipuum est, mansuetudine clariorem. Vnde nullum aculeū habet, uel si habet non utitur ad uindictā. Miranda est earum circa regem obedientia. Nā cū procedit, totum conglobatur examen, & regem circundat, ut tunc uideri non ualeat. Singulæ tunc obsequio regis se offerunt, & ei proximę esse contendunt & fessum subleuant humeris, & aliqn̄ totum portant. Vbicunque uero Rex sederit, ibi totus exercitus castra figit rege uiso totus animatur exercitus; ipso quoq; amisso, examen dilabitur, quia sine rege esse non possunt. Cum ergo pars apum in labore est, Rex solus à labore immunis est, & intus solus sedet, circa quē semper assunt quædam apes, sottem aculeū habentes, tanquam lictores regem custodientes, & offendentes puniunt: & raro Rex foras exit. Vnde si quis tunc tēporis alam regi præscinderet, exercitus non exiret. Q ñ autem rex moritur, circa ipsum conglobantur, & more funerantiū tristitia torpent, & plebs tota mœret, non comedunt, nō procedunt, tristi murmure omnes gemunt: non luctus minuitur, immo fame se mori permittūt, ni corpus regis de medio subtrahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, ꝙ rector, & prælatus est uirtuosus, & mansuetus eligendus, & a populo siue subditis non coactis, sed libere, idest uoluntariæ obedientibus, affectuosè diligendus, summè defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperādum ab omnibus, & sponte seruiendum, in laboribus adiuuandus, in defectibus suis supportandus, communiter imitandus, præ oculis habendus, a seruilibus laboribus eximendus, cautè, & honorificè custodiendus, circa extrinseca raro occupādus, in morte autem cum tristitia debita reuerenter sepulturæ tradendus, & hæc omnia in uno inclusa dens, Petrus dixit: Regem honorificare.

Superborum actiones, locustarum similitudinibus quibusdam, breui patefiunt. Cap. LXXXIIII.

SVperbi assimilantur locustis. Nam locustę in saliendo se erigunt, sed in erigendo mox cadunt, a uento australi generantur, & cōducuntur, sed in aquilonari moriuntur.

Item mutuo se comedunt, nec maiores minoribus parcunt: in æstate quoq; apparēt, & in hyeme latent. Sic superbi saliendo temporaliter, se engunt

erigunt mentaliter, ut eo ipso se probiores, reputant, quo se honorari amplius uident: sed se erigentes cadunt, quia eo ipso, quo grandes apud se sunt, apud Deum nihil sunt: Sequitur et plerunque post elatum ascensum superbiæ, inopinatè casus ruinæ. A uento australi, qui calidus est, oriuntur: quia ex calore temporalis prosperitatis, sibi efficiuntur: sed ipsi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduersitatis rigore demuntur. mutuo etiam superbi sese consumunt, & potentiores debilioribus nō parcunt in æstate. i. in prosperitate apparent mirifici, sed in hyeme, idest in aduersitate latent despecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos uitare edocemur. Cap. LXXXV.

Tentationum laqueos cū homo aduertit, debet sagaciter fugere, & ab earū occasionibus se uelociter elongare. Cuius exemplum apparet in pisce mugile, qui quidem est piscis mirabiliter agilis. hic dum insidias piscatorum sentit, statim retrocedit & ita transilit, ut uolasse attantibus uideatur. Ille igitur piscis insidias sentit, qui insurgentes tentationes perpendit: & tūc quasi retrocedit, cum ab occasionibus tentationum se subtrahit, & tunc uelocissime transilit, quando in ipso tentationis principio, mox animū ab eadem auertit. Vnde Isido. dicit Cum te tristitia cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum, non ibi teneas animum calca serpentis caput calca prauæ cogitationis initium.

Isid.

Tyrannorum peruersitas ac immanitas quanta sit aquilæ, milui, exemplis, ac sacræ scripturæ monitis lucide describitur. Cap. LXXXVI.

Tyranni assimilātur aquilis. Nam aquila, quia in calore & siccitate excedit, est nimis iracunda. Ira enim fortis non est, nisi in corporibus multum siccis: ut dicit Aristoteles. Est etiam, & aquila auibus innocentibus inimica, & infesta, quas ungue rapit, & rostro percutit, & occidit.

Aris. li. de ani.

Item aquila societatem non hēt, sed fugit, ut Aristoteles dicit. Est etiam crudelis filijs, dū eos abijcit, dum rostro percutit, & a nido exire compellit. Omnia hæc competunt tyrannis, primo, quia communiter sunt iracundi, & furiosi. Vnde de quodam tali dicitur secundum Mach. Aium crudelis tyranni, & terræ beluæ iram gerens.

Aris. li. de ani.

2. Ma. 4.

Item, quia malis hominibus fauent, & bonis & innocentibus sunt infesti, & inimici, & Deo, persequuntur illos, uel eorum bona diripiendo, uel in persona lędēdo, & interdum uita priuando, sicut fecit Achab, Naboth Iezraelitæ cuius personam occidit, & uineam possedit.

3. Re. 21

Itē non diligunt tyranni, neq; uolunt in dñio, uel honore, uel diuitijs socios, nel pares habere. Vnde & student omnes depauperare, ne possint contra eos insurgere, uel eis parificari. Interdū etiā tyranni tantæ crudelitatis existunt, ut etiā suis non parcāt. Nam etiam proprios filios qñq; à se abijciunt, qñq; uero eos percutiunt, qñque uero non solum de domo, sed etiam de patria eosdem exulare compellunt, imò (quod est execrabilius) qñque eos occidunt, sicut legitur de Herode, qui filios primo expulit, postea occidit, propter quod Romanorum Imperator de illo dixisse fertur, quòd maluisset esse Herodis porcus quàm filius, quia Herodes cum esset proselytus in lege Iudæorum porcis parcebat, sed filios occidebat.

Item tyranni quidam similes sunt miluis. Est enim miluus auis rapax, audax in minimis, sed timida in magnis. Nā syluestres aues inuadere non audet: sed pullos domesticos paruos rapere non timet. Similiter quidam tyrāni, licet ex auaritia sint rapaces, & contra debiles, & impotentes sunt audaces: contra tñ potentiores, uel coæquales, & eos, qui sibi resistunt, pusillanimes, & pauidi sunt, immo superanẽ interdū etiā per minores. Nā miluus a niso impetitur, & propter suam pusillanimitatem a minore superatur.

Tribulationes Dei electis, maximoperè expedire, per piscium in aquilonari pelago commorantium, similitudinem efficitur manifestum. Cap. LXXXVII.

Tribulationum, & tentationū impetus melius conseruat iustos, quam consolationem applausus. Cuius exemplū apparet in piscibus, qui meliores sunt, & conseruantur magis in pelago aquilonari, & orientali, quàm in australi: quia ex illorum uētorum impetuoso flatu, aquæ amplius cōmouētur, & melius deparanẽ, pp quod pisces qui in eis moranẽ, magis a superfluis mūdantur. Per uentum igitur aquilonis qui asper est, asperitatē intellige aduersantis, & tribulantis: sed per orientalem, qui calidus est sua origine, feruorem accipe irruentis tētationis. Ex quorum impetu anima uelut aqua ad bonum solicitatur, seu impellitur, & a malo purgatur, si fortiter resistat: & sic piscis homo iustus proficit, & saluatur Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum meum. Sed per australem uentum, qui mitior est, & suauior, intellige suauitatem temporalium consolationum, ex quibus pisces, id est homines in aqua pœnitentiæ, uel iustitiæ niuentes, frequenter per negligentiam resoluuntur. Et ideo minus conseruantur, & magis deteriorantur.

Iob 10.

Animæ cibum uerbum Dei esse, auctoritate Sanctarum scripturarum atque pulli gallinarum similitudine definitur. Cap. LXXXVIII.

Verbo Dei anima nutritur, secundum illud Deut. Non in solo pane &c. Cuius ratio est, quia ex eisdem nutrimur ex quibus sumus, sicut Philosophus dicit. Nam pullus qui nascitur ex ouo, nutritur ex ouo. Dicit enim Arist. quòd pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex uitello. Cum ergo ex uerbo Dei sumus in fide spiritualiter geniti, secundum illud Iac. Voluntariè genuit nos uerbo ueritatis: Ideo ex uerbo ueritatis etiam nutrimur. Vnde Grego. dicit, quod cibus mentis, est sermo Dei.

Deut. 8.

Aris. de ani. 7.

Iac. 1.

Greg.

Nonnullarum mulierum uetularum malignitas quæ uulgo striges nuncupantur, manifestatur, quæ & cornicibus comparantur. Cap. LXXXIX.

VEtulæ quædam mulieres inueniuntur cornicibus similes. Nam cornices (sicut dicit Isidorus,) sunt aues annosæ, garrulæ, impiæ, & his vbi habitant noxiæ, in senectute licet eis albescant plumæ, intus tamen in carne quanto viuunt tanto magis efficiuntur nigræ. Item dicuntur cornices suo garritu, seu volatu, mutationis temporis esse præsagæ siue nunciæ.

Amb. Item (ut dicit Ambr.) cornices sunt ciconiarũ ductrices, & sociæ, quia cum ciconiæ transuolãt mare, cornices ipsas præcedendo deducunt, & contra infestas aues pro eis bella committunt. Hæc igitur omnia competunt quibusdam malignis, & uetulis mulieribus, quæ si annosius uiuunt, assiduè garriunt, impiæ & crudeles puellis existunt, etiam has ubi habitant lædunt, quia pueros fascinando inficiunt, sicut dicit Glosa super illud Apos. O insensati Galatę quis uos fascinauit.

Item quanto plus per ætatis prouectum caniciæ albescunt, tanto plus per peccati caliginem interius nigrescunt.

Item sunt procuratrices dæmonum, quæ interdũ ciconias.i. mulieres etiam honestas ad adulteria, & inhonesta opera calidè seducendo associant, & deducunt. Ipsæ quoque sunt quæ se striges mendaciter esse dicunt, & tanquam prophetissæ diaboli futura diuinare præsumunt.

Ex pluribus turturis proprietatibus, quale sit Viduarum munus laude dignum, ac Deo gratum elicitur. Cap. XC.

VIdualis continentia qualiter sit seruanda, turtures ostendunt. Nam turtur est auis castissima, eo quod dum patem suum perdit, alterius vlterius copulam non requirit, sed solitaria semper incedit, & memor perditæ societatis semper gemit, solitudinem diligit, & hominum consortia valdè fugit ad hortos, & agros descendit, ubi cibum quærat; sed cibo obtento, iterum solita loca plangentibus apta requirit. In his ergo monentur viduæ, ut maneant niduæ, ut sint solitariæ.

Item consortia noxia, & uana spectacula fugere, & sumptus necessitatibus uictus, sed ad orationis, & compunctionis loca colligere.

Item turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborum se abscondit, sed tẽpore veris plumis resumptis, de locis ubi latuerunt, exit, & loca congrua ad pullificandum quęrit, sicut Aristo. dicit. In quo figuratur, quod niduæ tempore hyemis. i. tentationis, vel aduersitatis, vel depositis plumis ornamentorum debent in concauitatibus arborum. i. humiliter manere in domibus earum, vel perditis plumis delitiarũ, seu diuitiarum, debent morari per meditationẽ animi, in cõcauitatibus arborum. i. in exemplis humilitatis & paupertatis Sanctorum, sed tempore ueris. i. prosperitatis, quando habent plumas diuitiarum, debent exire ad pullificãdum, & fructificandum opera uitæ actiuæ, in eleemosynas uel alia bona opera, sicut fecit sancta Elisabeth filia regis Vngariæ post mortem uiri sui, dans se eleemosinis, & seruitiis pauperum.

Aris. de ani. lib.

Item turtur super terram fœtidam non descendit, neque super cadauer: quod fit, quando mulier vidua turpi tentationi non consentit, & carnalis operis turpitudinem non committit.

Item turtur pro se, & pullis suis pauca & mũda grana eligit, & in locis mundis colligit, vnde viuit: quia. s. mulier uidua tam pro se, quã pro filijs suis, paucis & licitis sumptib. debet esse cõtẽta.

Peccatorum uiæ, Auium uijs in uolando assimilantur, quod quidem naturalibus similitudinibus cõfirmatur. Cap. XCI.

VIæ peccatorum sunt similes uijs auium in uolando. Aues. n. in uolando, non habent determinatas uias. Vnde secundum Isidorũ dictæ sunt aues, quasi deuiæ in uolando, quia sine uia constant eas incedere, eo quod earum uiæ non sunt determinatæ in aere. Sic peccatores in suis actib. non sequuntur rationem, quæ habet humanis actibus terminos virtutis imponere, propter quod dicit Philo. quod uirtus est habitus electiuus, in medietate consistens determinata ratione, prout utique sapiens determinabit. Ideo dicuntur indeterminatæ, & in errando vagabũdæ modo ascendendo per superbiam, modo descendendo per auaritiam, modo diuertendo ad dexteram. i. ad delectationes gulę, & luxurię, delectationes. n. ad dexteram pertinere dicuntur, secundum illud Psal. delectationes in dextera tua. modo diuertendo ad sinistram per impatiẽtiam, & iram. s. in aduersis: modo ante procedendo per præsumptionem, modo retrocedendo per pusillanimitatem uel desperationem.

Aris. in Ethi.

Psal. 15.

Item aues motu aliarum aerem diuidunt, sed mox se claudente nullum signum sui trãsitus derelinquunt. Sic peccantium uita, & prosperitas, ipsis mortuis, & in sepulcro clausis, totaliter deficit. Vnde ex persona eorum dicitur. Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tãquam auis, quæ transuolat in aere.

Sap. 5.

Virginitatis status, omnem alium mulierum præcellere, multis apum exemplis terminatur. Cap. XCII.

VIrginitatẽ carnis seruare cũ fęcũditate spirituali, docemur exemplo apũ. Nam integritas carnis, uel corporis virginalis omnib. apibus est communis, quæ nullo concubitu miscent, nulla libidine resoluunt, nec partus quatiunt dolorem, & tñ maximum examen filiorum constituunt. Nam cum aliæ aues semel in anno singulos edant fętus, apes geminos creant, & duplici cæteris fęcunditate præponderant. Sic quoque mulieres sanctæ, quæ suorũ corporum integritatẽ custodiunt, immunes sunt a libidinosæ resolutionis fętorib. exẽptæ sunt a partuum dolorib. nihilominus Deo multum fructificant in spiritualibus operum fœtibus, Duplici enim fœcunditate coniugatas mulieres, virgines sacræ

præcellunt,

præcellunt, quia illæ tantum carne fructificant, hæ autem carne ac spiritu. Illæ carne fructificat, mundo corruptibilē prolem generando: istę corpore fructificant, in cœlo incorruptibilē promerendo gloriā. Erunt inquit dñs, sicut angeli in cœlo, ubi neq; nubentur. gñant quoq; nonnunquā virgines sacræ dño, & si non filios carnales, tñ spūales. Nam omnes quos trahunt ad Deū siue exemplis operum siue orationibus, uel etiā suis uerbis, eorum spirituales filij dici possunt.

Mat. 22.

Item licet coniugati fructificent interdum ē Deo, per opera vitæ actiuæ virgines tñ liberius possunt ei parere fœtus, tam operum vitæ contemplatiuæ, quam etiam actualis. Ex quo patet, q dicitur Isa. Multi filij desertę magis, quā eius, quæ habet uirum, i. uirginis, quam coniugatæ.

Isa. 54.

Item virgines præcipuè iuuenes hñt contemplationem dulciorem. In cuius signum apes iuuenes, & virgines, faciunt melius mel, vt Auic. dicit Sic in virginibus ac iuuenibus sanctis mei, idest dulcedo contemplationis supernæ, tanto suauius generatur, quāto caro in eis spiritui fortius subiugatur. Vnde lib. Iudicum dicitur. De forti egressa est dulcedo.

Auic.

Iud. 14.

Quatuor Cardinales virtutes hominibus ualde necessarias esse, per multas hirundinis similitudines aperitur. Cap. XCIII.

Virtutes Cardinales docent nos habere exēpla hirundinum. Nam primò hirundo docet habere tēperantiā præcipue in cibo. Hirūdo enim (ut dicit Isid.) ab eundo est dicta, eo, q cibos sedendo non acquirat, sed uolando. Ita, & homo cibum suum necessarium corpori, transeundo ad necessitatem, & non insistendo ad voluptatem accipiat. Exo. Comedetis festinanter. Ille enim, qui festinanter comedit, nec magnam delectationem in comedendo, nec etiā multum cibum accipere consueuit.

Isido.

Exo. 12.

Secundo docet nos habere prudentiam.

Primò, ex eo, q nidum tam artificiosè cōponit, q uix sufficeret humana industria facere de quauis materia. Vnde quidā crediderunt eas habere intellectum (sicut Philosophus dicit.) Quod licet uerum non sit docent, tamen nos esse prudentes, ut secundum prudentiam nidum mentis uirtutibus componamus.

Arist. 2. Phi.

Docent hirundines & nos purgare nidū conscientiæ nostræ, ex eo, q ipsæ instruunt pullos suos stercora extra nidum eijcere, ut & nos conscientias nostras purgare discamus a fecibus peccatorū. Itē hirundo hēt prudentiā in discernendo tempora, & loca. Nam tempore frigoris, calidas regiones requirit, & ideo mare transit: in æstate uero reddit, & cætera tempora inueniēdo custodit, & prænuncia estiminentis æstatis, ut dicit Ambr. Similiter uiri prudentes tempora discernunt, & prout temporibus congruunt, negocia dispensant. Sunt ēt loca mutanda, uel quærenda prudenti, prout videt congruere tēpori. Solet ēt homo prudens futuri esse prænuncius, ex eo, q rerū exitus prudentia metitur, prout Boetius dicit. Tertio, docet seruare iustitiam, præcipuè punitiuam siue iudicatiuam, quæ dum sanguinem malefactoris effundit, aliorum oculos aperit, & ad cautelā instruit. Vnde dicit Aug. q sanguis dextræ alæ hirundinis qui exit, columbæ medetur oculis infirmis. Nā ala dextra hirundinis, est iusta sñia principis, ex qua dum sanguis uiuus effunditur, aliorum oculi ad sibi cauēdū illuminantur. Nam oculos quos culpa claudit, pœna aperit, ut dicit Gre. & non solū pena propria, sed ēt aliena illuminat frequēter, & iuuat.

Ambr.

Boet.

Aug.

Quarto quoq; docet hirundo habere fortitudinem: quia dicitur esse quodam genus hirundinum, quod omnes aues timent, ita ut aquila eā fugiat tanquam hostem, nec illa uisa audeat super prædā irruere, eo q morsus eius forte est uenenosus, ut dicit Plinius. Tales hirundines, sancti sunt, quorum fortitudinem: & uirtutem, & timent aues omnes, i. uniuersi dæmones, & aquila, quæ est rex auiū. idest ipse sathan, qui est rex super omnes filios superbiæ. Nā morsus talis hirundinis. i. oratio sancti hominis patiētis, & humilis, quasi uenenosus est eis, s. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoque plenitudo, & abundantia nō aggrauat animam, sed potius alleuiat, & ad ascendendum in cœlum habilitat. Vnde est, q aues quanto plus abundant pennis, tanto facilius sursum leuantur, & uelocius uadunt, sicut patet in auibus prædę, quæ sunt uolatus altissimi. Aer enim inclusus infra pennarum concauitatem, auem leuiat, & ut sursum feratur habilitat. Sic etiam pennis uirtutū Sancti leuiantur, & ad cōtēplanda, uel appetenda cœlestia sublimiter eleuantur. Vnde has pennas, & uolatum desiderans. Proph. dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ & uolabo, ut auem & requiescam? Econtra uirtutum carentia, anima grauis relinquitur, ut auis sine pennis. Vnde dicit Aug. de Deo à quo sunt virtutes: Cū tui plenus non sum, oneri mihi sum.

Plin.

Psal. 54.

Aug.

Hominum vita spiritualis qua via perficiatur per volatilium, eorumq; pullorum uitam naturalem, pluribus similitudinibus naturalibus demonstratur. Cap. XCIIII.

Vita spiritualis hominum proficit, & perficitur, sicut vita volatilium. Dicit enim Philosophus, quòd post decem dies generationis, cōpletur pullus secundum omnes partes suas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum super crus dextrum, & alas expansas supra caput: post hoc rumpitur testa die decima octaua, uel uigesima, & exeunt pulli iam uiuificati, & aliquando gemelli, sed inter gemellos unus est maior, alter minor. Prima ergo pulli completio fit in decem diebus: quia prima hominis formatio in uita spirituali, fit per obseruantiam decem præceptorum Vnde dixit dominus: Si uis ad vitam ingredi, serua mandata: & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, scilicet ut sit homo non animalis, sed magis spiritualis, inclinatur etiā caput, idest mens, non solum per obedientiam, sed etiam per humilitatem non fictam, sed ue-

Arist. 6. de ani.

Mat. 19.

Eccl. 19 — ram,& hæc inclinatio est super erus dextrū. Est enim, q̄ nequiter se humiliat (ut dicitur Eccl.) & iste in sinistram partem se inclinat alæ etiam intellectus,s.& affectus per fidē, & dilectionem supra caput,i.supra naturalis rōnis comprehensionē extenduntur, ut incipiat iam homo terrestris mente ad cœlestia erigi. Sed ad secundam pulli cōpletionem adduntur 8. uel 10. dies,s.ut sit dierum 20.uel 18. Quia si q̄s vult uerè perfectus esse,oportet,ut ad obseruātiā ueteris legis, idest 10.præceptorum, addat obseruantiā nouæ legis,i.cōsiliorum Christi, sicut est illud Matth. Mat. 19. Si vis perfectus esse, vade,& uende omnia, quæ habes,& da pauperibus & consimilia,quę continentur in Euangelijs perfectioni n.nouę legis, idest Euangelij, competit octonarius numerus propter 8.diē resurrectionis Christi,i Dñicā,quā celebramus, sicut Iudæi celebrant diem 7. Vel propter diem 8.resurrectionis nostræ, quā expectamus, in qua rupta testa oui,s.finita hac uita mortali,tanquam pulli nouiter uiuificati,exibimus gemelli,i.in anima, & corpore glorificati: erit tamē gemellus vnus maior, quia maior erit gloria animæ,quàm corporis.

Item perfectioni Euangelij,competit additio numeri denarij: quia præter obseruantiam decalogi, necessaria sunt sacramenta nouæ legis cū fide Trinitatis, uel 7. dona spiritussancti cū tribus virtutibus Theologicis. septē enim & triæ, denarium numerum constituunt; & postquàm rupta est testa timoris,vel amoris uitæ corruptibilis,exeunt gemelli,i.tam carne, quàm spiritu in uita spūali perfecti,licet in regimine uitæ, & dulcedine cęlestis conuersationis spūs carnem antecedat Plus enim cupit spiritus,quàm possit ferre corpus, uel quia plus percipit spiritus de dulcedine,quàm corpus sustineat de labore.

Itē uia mortalis similis est uitæ naturali volatilium.Quędā n.aues sunt,quæ pascuntur carnibus sicut accipitres,& aues prædæ: & his assimilantur hoīes qui carnaliter uiuunt, g p̄ quod dicit Apo.Debitores sumus non carni, ut secundum carnē uiuamus.Quædā uero pascūtur herbis,ut anseres,& similia: & talibus similes sunt pœnitentes,qui de nouo incipiunt,q̄ adhuc mollia requirunt, solidū, uidelicet cibum capere non ualentes. Ezech. Requiescent in herbis uirentibus.Quędā aūt pascuntur granis, & seminibus,ut colūbę,& hmōi:quibus assimilanť perfecti,& spūales uiri, perfectorū.n.solidus est cibus(sicut dicit Apo.)Nam contemplatiui pascūtur seminibus diuinorum verborū.Semen enim verbū Dei est,sed actiui pascūtur seminibus bonorum operum præcipue eleemosynarum. Gal. qui seminauerit, &c.pascūtur etiam seminibus lachrymarum per compunctiones. Psal. Euntes ibant,& flebant, mittentes semina sua quę scilicet semina pascunt,& reficiunt animas secundum illud Ps.Cibauit nos pane lachrymarum.

Rom. · Ezec. 1. · Luc. 8. · Gal. 6. · Ps. 125. · Psal. 79.

Plurimorum volatilium species enumerantur, uaria figurantes peccata, quæ prefecta in veteri lege à Deo prohibebantur,eiusscemodi rei diuersę rationes assignantur. Cap. XCV.

Vitia diuersa Iudæis in lege Moysi, sub figuris diuersorum volatiliū, prohibita fuerūt. Fuit enim prohibitus esus aquilę, in qua,ex eo quod altè uolat, prohibeť, & figuratur supbia. Leu. 11.

Item griphis,in quo quia equis, & hoībus infestus est,crudelitas potentium prohibetur.

Item alieti,in quo, quia pascitur auibus, signantur illi qui sunt pauperibus molesti.

Item milui,in quo, quia maxime insidijs utitur,signantur fraudu'enti.

Item uulturis, quo quia sequitur exercitum sperans comedere de cadaueribus mortuorum signantur,illi qui mortem & occisiones affectāt hominum, ut lucrentur.

Item prohibita sunt animalia coruini generis,in quibus signantur aliqui qui expertes bonæ affectionis,non redeunt: quia coruus emissus ab arca, nunquam redijt.

Itē struthio,quæ cū sit auis,& uolare non possit,sed semp circa terrā morať, ideo signat militantes, & se negocijs secularibus implicantes.

Itē nocticorax,quę in nocte est acuti uisus,in die aūt non uidet:& ideo signat eos,qui in tēporalibus sunt astuti, & in spūalibus sunt inertes.

Item larus,qui natat in aqua, & volat in aere,& ideo signat eos,qui circuncisionem, & baptismum uenerantur,uel signat eos qui per contemplationem uolare uolunt, & tamen uiuunt in aquis uoluptatum.

Itē accipiter, qui deseruit hominibus ad prædam, & ideo signat eos qui ministrant potentibus ad prædandum pauperes.

Itē bubo,qui in nocte quęrit pastum, de die vero latet,& ideo signat luxuriosos,qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Itē mergulus,cuius natura est sub undis diutius morari. & ideo signat gulosos qui in aquis delitiarum se mergunt.

Item ibis,quæ est auis Africa habens longum rostrum,& pascitur ex serpentibus, & forte idē est,quod ciconia:& signat inuidos, qui de malis aliorum quasi de serpentibus reficiuntur.

Item prohibitus est cygnus qui est coloris cādidi,& longo collo, quo ex profunditate terræ, uel aquæ cibum trahit: & potest signare homines,qui per exteriorem iustitiæ candorem lucræ terrena quærunt.

Item onocrotalus, qui est in partibus Orientis, longo rostro,qui in faucibus habet quosdam folliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrem emittit, & signat auaros immoderata solicitudine vitę necessaria congregantes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet unum pedem latum ad natandū, & alium fissum ad ambulandum: quia in aqua natat,ut anates,& in terra ambulat,ut perdices, solo morsu bibit, omnem cibum aqua tingens, & signat eos, qui nihil ad arbitrium alterius facere uolunt: sed solum quod fuerit tinctū aqua propriæ uoluntatis.

Item prohibitus fuit esus herodionis, qui uulgariter falco dicitur: & signat illos quorū pedes ueloces sunt ad sanguinem effundendum.

Item

Item prohibuit etiam lex caradon, quæ est auis garrula, signans loquaces.

Itē prohibita est upupa, quæ nidificat in stercoribus, & fœtenti pascitur fimo, & gemitum in cantu simulat: signans tristitiem seculi, quę hominibus immundis mortem operatur.

Item vespertilio, qui circa terrā uolat, signans illos qui seculari scientia præditi solum terrena sapiunt.

Item qui uitium aliquod iudebitè fugit aliqñ in aliud cadit. Nam perdix nisum timens, & eum fugere uolens dum eum in aere esse sentit, à terra non surgit, sed sæpe dum circa terrā quasi secura fugit, in rete, uel laqueum se immittit. sic quandoque aliquis uisum superbiæ, uel tyrānidis fugere uolens, dum se ad terram nimis humiliando, uel indiscrete mitescēdo dimittit, aut in pusillanimitatis laqueum incidit; uel nimiæ remissionis retibus se inuoluit.

Item uitia tria magis generalia repræsentantur in upupa, s. auaritia, luxuria, & superbia. Nam upupa humana comedit stercora, auis est oīno immunda: sed cristis capite extensis galeata. Humana quippe comedit stercora, qui inhiat ad temporalia lucra, de quibus Apo. ait: Phi. Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. Immundus aūt est, qui luxuriosæ uitæ pollutionibus subiacet. De quo Apo. ait, omnis fornicator aut immundus, &c. Sed tūc cristam gerit in capite, cum superbia dominatur in mente, contra illud Thob. Superbiam in tuo sensu nunquam dominari permittas.

Phi. 3.
Eph. 5.
Tob. 4.

Vitæ voluptates, quæ in tertium aquilæ ouum designantur, tanquam noxiæ esse abijciendas, edocemur. Cap. XCVI.

Voluptates, & superfluitates exēplo aquilæ abijcere docemur. Nam aquila ad plus tria oua facit: sed tertium proijcit, eo quod incubando multum grauatur intantum enim tunc debilitatur, ut quasi uenari non possit. Tria igitur oua aquilæ, tres sunt appetitus animę. Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipsius salutem, & istud est primum ouum. Aliquid enim appetit, quod pertinet ad corporis necessitatem: & hoc est secundum. Aliquid uero, quod pertinet ad uitæ uoluptatem, & istud est tertiū, quod scilicet tanquam superfluum, & noxium abijciendum est. Grauat enim mentem frequenter superfluitas uoluptatis: & eam intantū debilitat, ut spiritualia venari non possit, Vnde dominus discipulos monuit dicens, Attendite ne grauentur corda uestra in crapula, & ebrietate.

Luc. 20.

Vsura, quæ & plumis aquilæ assimilatur quantum sit hominibus damnosa, declaratur. Cap. XCVII.

Vsura assimilatur plumæ siue pennis aquilæ, quæ (sicut Plinius dicit) habent quandā uirtutem corrosiuam. Vnde posita cum aliarum auium plumis, eas corrodit. Sic usurarium lucrū cum bono lucro admixtum, ad nihil ipsum deducit. Vnde diuitiæ vsurariæ etiam cum alijs mixtæ, communiter parum durant. Habet enim vsura uirtutem corrosiuā, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito consumit. Est enim vsurarium mutuum apud debitorem, similitudo illorum uermium de quibus dicebat Iob. Qui me comedunt non dormiunt, & a multitudine eorum consumitur uestimentum meum, quia ex multiplicatione usuræ quandoque etiam uestimentum in pignus datum cōsumitur, & transit ad creditorem.

Iob 30.

Leprosi quando in veteri lege mundati dicebantur. Ac Christum passeribus à leprosis oblatis. Gallinę, multis pulcherrimis similitudinibus comparari, explanatur. Cap. XCVIII.

Christus præfiguratus fuit in passeribus, qui offerebantur in purificatione leprosi in lege Moysi. Leprosi enim purificari dicebantur, quando consortia hominum iudicio sacerdotis restituebantur, & cultui diuino reddebantur. Contingebat tamen quandoque ut diuino miraculo, per ritum legis carnalis lepra mundaretur: quandoque etiam sacerdos in iudicio decipiebatur. Vnde primo iudicabatur mundus: & postea restituebatur tanquam mundus consortio hominum, & cultui diuino, scilicet post septē dies, in prima autē purificatione offerebat pro se leprosus mundatus duos passeres uiuos, & lignum cedrinum, & uermiculum, & hyssopum, hoc modo, ut filo coccineo ligarentur passeres, & hyssopus simul cum ligno cedrino, ita quòd lignum cedrinum esset quasi manubrium aspersorij, hyssopus ueto, & passeres, erant id, quod de aspersorio tingebatur in sanguine alterius passeris immolati in aquis uiuis. Hæc aūt quatuor offerebantur, contra quatuor defectus leprę. Nā contra putrediuem offerebatur cedrus, quæ est imputribilis: contra fętorem hyssopus, quæ est herba odorifera cōtra insensibilitatē passeres uiui: contra turpitudinē coloris, uermiculus, q habet uiuum colorem. Passer uiuus auolare uero dimittebatur in agrū, quia leprosus restituebatur pristinæ libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultū diuinum, & restituebatur cōsortio hoīum, primò tñ rasis pilis totius corporis, & uestimentis lotis, eo q lepra pilos corrodit, & uestimēta inquinat, & fętida reddit, & post modū sacrificium offerebatur pro delicto eius: de sanguine aūt sacrificij ungebatur extremū auriculæ eius qui erat mundatus, & postea pollices manus dextræ, & pedis: quia in istis partibus primū lepra dignoscitur, & sentitur. Adhibebātur aūt huic ritui, tres liquores. s. sanguis contra sanguinis corruptionē, oleū ad designandum sanationem morbi, & aqua uiua ad emundandū spurcitiam. Per duos ergo passeres significabantur figuraliter diuinitas, & humanitas Christi, quorum unus, scilicet humanitas immolatur in uase fictili super aquas uiuentes, quia scilicet per passionem Christi aquę baptismatis consecrantur. Alius aūt. s. impassibilis diuinitas, uiuus remanebat, q a diuinitas mori non pōt. Vnde & auolabat,

Leu. 24.

labat, q̃a passioni astringi nequit, hic aũt passer viuus simul cũ ligno cedrino, & cocco uermicu lo & hyssopo. i. fide, spe, & charitate, mittitur in aqua ad aspergendu, quia in fide Dei, & hoĩs ba ptizamur. Lauat homo per aquam baptisniatis, vel lachrimarũ uestimẽta sua. i. opera, & oẽs pilos. i. cogitationes radet. tingiẽ ẽt extremũ auriculæ dextræ eius, q̃ mundatur de sanguine, & oleo, ut eius auditus muniaẽ contra corrumpen tia uerba: pollices aũt manus dextræ, & pedis tingunẽ, ut sit eius actio atque affectio sancta.

Mat. 23

Item Christus assimilauit se gallinæ, Matth. Quoties, inq̃t, uolui congregare filios tuos quẽadmodum gallina cõgregat pullos sub alas. Gallina. n. (ut dicit ibi glossa) est circa pullos suos piissima. Nam sub alis cõgregat eos, cõtra miluũ defensat, pro labore, & amore filiorum ægrotat, plus de pullis, quã de se curat, eos magis quã se pascit, & satiat, inuẽta esca eos uocat, pro illorũ defensione hominẽ impugnat pro ipsorũ quasi amore raucit, & uocem mutat, plumas deponit, tota hispida fit, & demissis alis incedit. Hæc aũt omnia Christo congrua sunt; Nã ipse ad pullos suos. i. fideles magnum affectum pietatis gerit, eos sub alis protectionis suæ, in una fide & ecclesia cõgregauit, cõtra miluum. i. mundum sęuientem eos defensauit, pro labore: & amore no stro in cruce totus lãguidus apparuit, plus de no bis quã de se curauit: nõ tm̃ pane materiali, sed ẽt sacramentali, & spirituali suæ doctrinæ nos pauit: inuenta esca nos uocat dicens. Venite ad me oẽs qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã uos. Pro nostra defensione diabolũ expugnauit: in cruce amore lãguẽs, & uoce deficiẽs, raucus factus fuit, secũdum illud Psal. Raucæ factæ sunt fauces meæ. Ibi ẽt plumas, & uestimẽta deposuit. i. corpore flagellatus totus hispidus factus fuit: & diuinitatis suæ potentiam abscondens, alis. i. uiribus suis dimissis incessit. Hæc igitur omnia Christus pro nostro amore fecit: Qui cũ patre, & sancto Spiritu uiuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Mat. 11

Psal. 68.

EXPLICIT LIBER QVARTVS.

ROLOGVS LIBRI QVINTI,

In quo plurima de animalibus terræ, videlicet bestijs, reptilibus, ac iumentis exempla introducere, eaq; moribus adaptare proponit.

Gen. 1.

FEcit Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumẽta, & oẽ reptile terræ in gñe suo. Gen. 1. Deus hominẽ in rerũ primordio ĩ hac dignitate creauit, ut animalia terræ, oĩa ei subiecta forẽt, quã diu sine trãsgressione p̃cepti, qđ illi dederat, in innocẽtia p̃maneret. Vñ scriptura sacra testaẽ, tãquã trinũ, & unũ Deũ de hoie dixisse creãdo, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrã, & præsit piscibus maris, & uola tilib. cęli, & uniuersis animãtib. q̃ moueñ ĩ terra. Et ut ipsa quoq; animalia homini obedirent ad nutũ mox primis creatis parẽtib. sup̃ eadem aĩalia terræ dñatũ cõcessit: dicẽs. Crescite & multiplicamini, & replete terrã & subiicite eã, & dominamini piscib. maris, & uolatilib. cęli, & uniuersis animantib. q̃ moueñ sup̃ terrã. Et ut hõ eorũdẽ p̃ libito seruitio uti posset, Deus añ conspectũ ipsius oĩa cõgregauit, ut ea noĩbus uariis iuxta uniuscuiusq; p̃prietatem naturæ, singula designaret, ut patet ibidẽ. Verũ postmodũ interueniẽte peccato p̃dictorũ primorũ parẽtũ ex diuini trãsgressione mãdati, quamq̃ p̃factũ dñiũ hoium sup̃ aĩalia bruta fuerit diminutũ, ut sui uidex inobediẽtia hoĩs inobediẽtiæ cã fieret ẽt in iumẽtis, nõ tñ, miserãte auctore fuit ex toto sublatũ, q̃ sic seueritatẽ iustitiã misericordia t pauit, q̃ p̃ditorũ animaliũ terræ q̃dã conuersa sunt ad hominis suppliciũ, quædã uero relicta sunt ad hominis obsequium, & nõnulla cõcessa sunt ad hominis infirmãtis remediũ. Hoc est ergo, qđ in uerbis p̃positis. Moyses animalia terrę tripliciter nominauit. Nã nominauit bestias, reptilia, & iumẽta. Fecit, inq̃t, Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terrę in gñe suo. Nã q̃ sunt ad supplicium hominis, bestias nominauit, q̃a bestia (secundũ Isid.) dicitẽ quasi uastia, a vastãdo, prout sunt leonẽ, & ursi, & animalia agrestia, q̃ homines q̃nque immaniter lacerãt, & deuastãt. Vñ dicitur Eccle. Omnia hæc ad uindictam creata sunt, bestiarũ dentes, & scorpij &c. Quæ uero præstãt remedia, reptilia nuncupauit. Nam ex tyris, & serpentib. & aliis, quæ reptant super terrã, quanquam venenosa

Isido.

Ecc. 12.

nenosa existant, salutifera tamen antidota cōfici docenť a medicis, q̄ uenenis & morbis uariis salubriter obsistunt. Cæterum animalia illa, quę in obsequiis, & usibus uariis homini famulanť, Moyses in uerbis propositis iumenta nominauit. Quæ recte (ut dicit Basilius) iumenta dicta sunt, quasi hominis iuuamenta, prout equi, uel boues, & alia consimilia, quæ hominibus in necessitatibus auxilium prabent: Non tantum aūt hæc iumenta omnibus prabent corporalia iuuamenta: sed insuper eis porrigunt spiritualia documenta: propter qđ eorum doctrinam requirere iubentur, Iob. Interroga, inquit iumēta, & docebunt te: nō quidem documento uerbi, sed potius exempli, eo uidellcet modo, quo Sapiens in puerbijs dicit, Vade ad formicam piger, & considera uias eius, & disce sapientiam. Porro, q̄ a scriptura diuina non tantum de iumentis huiusmodi, sed et de animalibus alijs, ut bestijs & reptilibus ad informationem nostram exempla introducit, Sicut Salomon fortitudinem iusti, Leoni assimilauit dicens, Iustus quasi leo confidens, absq; terrore erit. Et Dominus sṗētis prudētiā nos imitari mādauit, dicēs, Estote prudentes sicut serpētes: ꝑpositum meū est in hoc quinto libro generaliter de animalibus terræ, & bestijs, ac reptilibus & iumētis exēpla introducere plurima, & ea (licēt breuiter) moribus adaptare, librorū pcedētium ordinem in materijs, & capitulis conformiter ꝓsequendo. ad illius uidelicet laudē & gloriam, q̄ docet nos sup iumenta terræ: qui est Deus benedictus in secula seculorum.

Basi. Iob 12. Pro. 6. Pro. 28. Mat. 1.

Abstinentia, ieiuniumq́, valdè hominibus prodesse, varijs canis, ac serpentis e templis, sacrorumq́; Doctorum auctoritatibus confirmatur. Cap. I.

Abstinētia in pluribus hominibus iram, vel impatientiam generat. Nam sicut canis famelicus, si nimis, fame excrucietur, conuertitur in rabiem, sic ēt homo gulosus, si paululū abstineat, & ieiunet, efficitur impatiens, & furiosus, q̄a delicijs assuetus non pōt famem pati. Et tales erant Iudæi ieiunantes, q̄bus dominus dixit. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & pcutitis pugno impie, contra quod dixit, Maximus in sermone de natali, Ieiunium pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quod nō vesceris carnibus, & de ore tuo omni esca sordidius egreditur maledictum.

Item abstinentia deuota, diabolum fugat. Nā sicut fames valida expellit lupū de nemore, ita abstinentia deuota diabolum expellit, ab homine. Mat. Hoc genus dęmoniorum non eijcit, nisi in oratione, & ieiunio. Dicit Ambrosius. q̄ homo ieiunus sputo suo serpentē corporalē interficit: quanto ergo magis ieiunium deuotum spiritualem: Iudith. post ieiunium caput Holofernis amputauit Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorū, & vigiliarū frigore restringere debemus. Ps. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animā meā.

Isa. 19. Laxi. Mat. 9. Iudi 8. Ps. 34.

Item abstinentia plurimum est vtilis ad deponēdam uetustatem prauæ cōsuetudinis. Nam serpens, qñ senio se grauatum sentit, & pellem ueterem cupit deponere, vt renouetur; primo a cibo abstinet pluribus diebus, vt sic pellis eius faciliter relaxetur Quid autem est vetustas serpentis pellis, nisi praua & netus consuetudo eat nalis corruptionis, quam siqnis deponere appetit, oportet, quòd primo abstineat a cibis, & delicijs. Vnde Leo Papa dicit, quòd per uoluntarias afflictiones abstinētiæ, caro concupiscentijs moritur, & spiritus virtutibus renouatur.

Leo Papa. ser. de ieiu.

Item superfluæ delectationes gulæ uindicandæ sunt per afflictiones abstinentiæ. Nam Leo cum se nimis ingurgitasse sentit, per plures dies non manducans abstinet a cibis Sic quoq; super fluitas, & volupras cibi expianda est in cibi subtractione, & afflictione ieiunij. Grego. Caro læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Vnde Bernar. dicit. Per hoc, quod a licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisimus, illicita condonantur.

Grego. Ber.

Illis qui Canis rabidi morsum passi sunt, accidiosi comparantur, quod pluribus similitudinibus demonstratur. Cap. II.

Accidiæ tentatio, similis est morsui canis rabidi Nam qui mordentur a cane rabido terribilia somniant: & timent in somno, & conturbantur: sine causa fiunt stupidi, oēs respiciunt, & a nullo respici volunt, & etiam si passio inualuerit omnem potum respuunt: aquam timent, & latrant vt canes: & ita timidi fiunt ut præ timore cadant, & tales cito moriuntur, nisi eis citius succurratur. Ille igitur mordetur à cane rabido, qui tentatur de accidiæ vitio, & tales somniant terribilia, & timēt sine causa. Quasi enim terribilia somniant, quia ea, quæ facilia sunt, difficilia æstimant, & idcirco sine causa illa aggredi, vel persequi formidant. Somnians. n. aliquod terribile, timet vbi nullū periculū imminet: q̄a illud, qđ p somnum cernit, non vera res, sed imago rei existit. Est. n. somnium (prout dicit Philosophus) fantasma aliquod extrinsecus apparens in somno. Fantasma autē est similitudo rei imaginatæ, & non ipsa res. Talis enim accidiosus homo est: cumque aliquod laboriosum occurrit faciendum, deficiens spiritu quasi stupidus fit.

Aris. de som. & vig.

Item omnes laborantes intuetur, & ipse piger existens, piger tamen videri, vel reputari non pætitur. Et si in ipso accidiæ passio inualescit, omnem potum, idest perceptionem doctrinæ salutiferæ renuit: aquam pœnitentiæ timet & refugit, & prætedio vitæ, vt canis latrat, quia in omnibus impatiens semper cōqueritur, & murmurat. Ad spiritualia autē, & virtuosa, ira accidiosi & interdum timidi & pusillanimes sunt, q̄ omnia dimittentes, in desperationem ruunt: propter quod tales amissa diuina gratia citius moriuntur, in anima nisi eis adhibeatur alicuius spiritualis remedij, per quod excitentur, debita medicina. Et ideo Apo. dicit: Tristitia seculi, i. accidia, mortem operatur, scilicet animę. Vnde sicut mortuo corpori impossibilis est omnis animalis motus, ita accidioso animo impossibile uidetur

2. Cor. 7

Sen. in Ep. 92.

detur eſſe omne laborioſum opus. Vnde Seneca
dicit, Non putant, accidioſi poſſe fieri qequam,
quod facere non poſſunt ex infirmitate ſua, de
virtute ferunt ſententiam. Nam hæc ad quę im-
becilles ſumus, dura atq; intoleranda credimus
tormenta, reputantes mortificari, ac prima luce
excitari. non iſta difficilia ſunt, ſed uos fluidi, &
exiles ſumus.

*Ex ſimilitudinibus naturalibus carnium anima-
lium, aduerſitates hominibus elatis prodeſſe rerum-
que temporalium proſperitates nonnullis obeſſe, nec-
non aliquibus prodeſſe, explanatur.* Cap. III.

ADuerſitas hominib. ſupbis & aridis magis
ꝓdeſt, quã ꝓſperitas. Nã carnes animaliũ,
in quibus caliditas & ſiccitas dominaſ, ut ſunt
camelinæ, in æſtate ſunt malæ, ſed in hyeme
ſunt optimæ. Eſt aũt uelut calor æſtatis fauor ꝓ-
ſperitatis, q plures malos efficit, dũ in ſupbiã ex
tollit: ſed quaſi aſperitas hyemis, eſt afflictio tri-
bulationis, q̃ dum ad humilẽ ſui recognitionẽ

Grego.

mẽtẽ reducit, ad optimi diſpoſitionẽ ꝑducit Gre
go. dicit, ꝙ pñtis uitę ꝓſperitas Innocẽtiæ teſtis
nõ eſt, multi ad perennem uitam per flagella te
deunt, & plerique ad Infinita ſupplicia perduceẽ
di ſine flagello moriuntur. Plerũque ergo de ho-
minibus accidit, quod facit hyems aduerſitatis
bonos, quos fecerat æſtas proſperitatis malos.

Item proſperitas tꝑalis aliqbus prodeſt, & ali
quib. obeſt, ſecundum defectum, uel abundãtiã
charitatis. Nã carnes animalium, q̃ ſunt calidæ,
& humidæ, ut pecorinæ, in hyeme ſunt bonæ, &
in autumno pñt competere, ſed frigidæ, & ſiccæ,
ſicut caprinæ, & frigidæ & humidæ, ut porcinę, a
medio æſtatis uſque ad finẽ ſunt optimæ in hye
me peſſimæ. Similiter ẽt homines, q ſunt chari-
tatis amore calidi, & lacrymarum deuotione hu
midi, tꝑe hyemis. i. aduerſitatis, ſunt boni, quia

1. Cor. 13.

charitas patiens eſt, & non irritatur. Sed ẽt in au
tumno. i. abundantia ꝓſperitatis, q a autumnus
abundat fructib. tales cõgruenter ſe habẽt, quia
ſciunt abundare, & penuriã pati. Sed illi q ſunt
frigidi, calore. ſ. charitatis carẽtes, & ſicci, humo-
rẽ gratiæ non habẽtes, uel frigidi ad ſpiritualia,
& humidi. i. fluxiles ad carnalia: iſti ſunt peſſi-
mi, & in hyeme. i. in aduerſitate, quia aſperitatẽ
aduerſitatis nequeunt ſuſtinere: poſſent tñ eſſe
boni a media æſtate. i. proſperitate, quia ſi ꝓſpe-
ritate, mediocriter, & temperatè uterentur, non
eis obeſſet, ſed potius prodeſſet. Eſt. n. in proſpe-
ritate, ut ſit proficua neceſſaria temperantia:
alioquin eſt nociua. Vnde Seneca dicit, ꝙ ipſa

Seneca epi. 85.

felicitas niſi temperetur, ꝑmit, uel præterit mul-
tarum urbium in ipſo flore luxurioſa imperia
ceciderunt. Et quicquid uirtute partum erat, in-
temperantia corruit.

*Corporis nimiam debilitatem exemplo Taxi, etiã,
animę uires frangere erudimur.* Cap. IIII.

Aris. de ani.

AFflictio carnis indiſcreta plus obeſt animæ,
quã proſit, ut patet exemplo taxi. Nã (ſicut
dicit Aris.) Eſt q̃dã ſpecies taxi, q̃ cum ſua fęmi-
na cibos contra hyemem colligit: ſed poſtea ti-
mens, ne deficiat, fęminã vſq; ad ſaturitatẽ co-
medere non permittit. At illa patientiam ſimu-
lat, & maſculo cedens cauernã exit, & per partẽ
alteram latibulum intrat maſculo ignorante, ci
bos deuorat, & cõſumit. Sunt quaſi taxus, & fœ-
mina, ſpiritus & caro humana, & dum carni ſpi-
ritus plus quam neceſſe eſt ſubtrahit, quamuis
corpus ad tempus ſuſtineat, tamen per alteram
partem, ſ per infirmitatem aliquam, vel debili-
tatem virtutis, quã incurrit, plus improuide ſpi-
ritui ſubtrahit, & ſibi aſſumit, quam illi ſpiritus
ante ſubtraxerit, & ſic indiſcrete abſtinens, uel
laborans, vnde credit lucrari, ꝑdit, Et ideo Greg.

Greg. in Hom.

dicit, Plerumq; dum plus iuſto caro reſtringitur,
ab operis boni eneruatur, vt ad orationem vel
prędicationem non ſufficiat, dum incentiua vi-
tiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat.

*Ambitionem non mediocriter hominem in pericu-
lo detinere, quidq; ambitioſis eueniat, canum ſimili-
tudinibus aperitur.* Cap. V.

AMbitio ſic tenet hominẽ in ſtatu periculo-
ſo, vt ipſum ꝓpter periculũ dimittere non
velit. Sicut. n. canis os carneum, inuite dimittit,
& ẽt carnes calidas ad ignẽ quãtumcunq; ei no-
ceãt, vel nimis expellatur. Sic ẽt ambitioſus nõ
vult dimittere dignitates; quantũcunq; occaſio-
ne illarũ anguſtias multas, & pericula ſuſtineat
Prou. Vſq; nequo paruuli diligitis infantiã, & ſtul

Pro. 1.

ti ea, q̃ ſibi ſunt noxia ſapient. Puer. n. difficili-
ter aſcendit equum, ſed dum parũ equitauit, nõ
põt deponi, donec cadit ſubito: ſic ambitioſus
uix dignitates derelinquit, donec ſubito mori-
tur, Pſ. Vidi impiũ ſuꝑ exaltatũ, & eleuatũ &c.

Pſal. 22.

Item ambitioſis accidit ſicut canibus, come-
ſtis. n. carnibus os canibus proijcitur. Magni ca-
nes oſſe relicto inter ſe litigant, interim alius
paruus canis veniens os inuenit, & comedit in
pace, alijs de eo certantibus, & nihil inde haben
tibus. Sic vacante magna præbenda, dũ vnus ex
parte, alius pro ipſa præbẽda ſurgit ex altera ad
illam adipiſcendam, ad Papam appellant, & ꝑ-
benda relicta ſuper eam litigãt & cauſantur. Et
interim Deꝰ cõfert alicui illã ſimplici, & bono,
q eã non expectabat, nec curã adhibebat, Luc.

Luc. 2.

Depoſuit potẽtes de ſede & exaltauit humiles.

*Improborum amicorum vſus qualis exiſtat, mirifi-
cis vulpium filiorum, catumq; ac Murium exem-
plis declaratur.* Cap. VI.

AMicus fraudulẽtus, q ſolũ utile ſibi inten-
dit, deficiẽte vtili efficitur aliquãdo inimi-
cus. Nã pulli vulpiũ qñ nõ inueniunt lac in ma
tris vberibus, mordent dentibus, & lacerant, &
tanquã extraneam reputant. Sic amici fraudulẽ
ti, niſi (vt ſolebant) dederint in ore eorum qnip-
piam, ſuſcitant bellum ſuper eos, vt dicit Mich.

Mic. 2.

Itẽ patet, ꝙ amicus, q eſt cã vtilitatis, tandiu
ſtat, quãdiu vtilitas durat, exẽplo canis q diligit
os carneũ & amplectitur, & cõſeruat, quandiu
inuenit in eo, qd rodat, ſed nudum ſine carne re
linquit.

Senec. linquit. vnde Seneca. Qui vtilitatis causa assum ptus fuerit, tandiu placebit, quandiu utilis erit.

Item amici vtiles assimilantur muribus qui in plenilunio crescunt, sicut quædam marina fa ciunt, sed decrescẽte luna minuuntur. Sic amici qui sunt causa vtilitatis, crescũt crescẽte luna, i. fortuna, sed ea diminuta minuuntur, vt Poeta dicit: Cum fueris fœlix multos numerabis amicos Tempora si fuerint nubila solus eris.

Spiritualis, carnalisq; amoris discrimen, & effectus, ex forma bruti ac hominis exemplo agnoscitur, amoremq; spiritualem animæ uitam esse, & sanctis viris summopere prodesse, pluribus animalium similitudinibus ostenditur. Cap. VII.

Amor spiritualis trahit ad superna. sed amor animalis & carnalis trahit, ad terrena, qđ apparet p exẽplũ informatione animaliũ. Nam formatio in animali bruto & cõpleto, faciem ha bet reflexã ad terrã, soli homini faciẽ erectã na Oui. in Meta. tura seruauit. Vnde Poeta, Pronaq; cũ spectent animalia cætera terram: Os homini sublime dedit, cœlumq; videre. Vnde Basilius dicit, Pecudes Basi. oẽs terrenæ sunt, ideo curuã ad terram. Sed est alia plãtatio cœlestis, hõ, q̃ tãtũ habitu figuræ, tã tũ dignitate distat a brutis. Illorũ est facies deorsum, tuum uero caput in sublime erigit. Sed si te fœdaueris corporis voluptate, cõparatus es iumẽ Ps. 48. tis insipiẽtibus, & similis factus es illis. Sic ergo, cum p amorẽ fiat q̃dã spiritualis formatio, quia anima in illius rei, quam diligit, similitudinem transformatur, ille qui habet amorem spiritualem, & rõnalem, habet caput. i. mẽtẽ eleuatã ad superna: sed ille, q̃ habet amorem animalẽ, i. voluptuosum, vel carnalẽ, habet eã tãquam brutũ Col. 3. animal inclinatam solum ad infima Apo. Quæ sursum sunt, sapite, non qua super terram.

Item amor spiritualis, in quo cõsistit uita aĩę, tantæ diutius conseruatur, quãto homo minus habet de terrenæ cupiditatis ardore. Nã ceruus, q (ut dicit Pli.) nunquã febrẽ sentit, diutissime viuit, s. plus quã cẽtũ annis. & hoc cõpertũ est in ceruis Alexãdri post eius mortẽ captis post cẽtũ annos q habebãt annulos aureos innaribus ab eo sibi missos. Quid. n. est æstuans febris, nisi ardor cupiditatis. Qui ergo hac febre caret, diutius in vita moratur: q a q caret cupiditate, lõganimi ter conseruatur in charitate. Amor. n. charitatis Hugo. est calor aiæ uitalis. Vnde Hugo de sancto Victo re. Scio, inquit, aĩa mea, q a amor est uita tua. Vn 1. Io. 4. de Io. Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitã, quoniam diligimus. Hanc aũt uitam Augus. amoris extinguit virus cupiditatis. Vnde Aug. dicit, quod charitatis uenenum, est cupiditas.

Item amor spiritualis facit sanctos viros non sentire ruinam, vel aduersitatẽ rerũ tẽporaliũ. Nã catus, q̃ñ ab alto cadit, sup anteriores pedes se recipit, & vix p casum aliquam læsionem sentit vel incurrit. Sic sancti viri, cum p aduersitatis incursum cadunt ab alto prosperitatis tempo ralium, recolligunt se sup anteriores pedes, i. firmant se in affectibus spiritualiũ. Sunt. n. anteriores aĩæ pedes spiritualiũ affectiones: quasi autẽ posteriores sunt affectus tẽporales. Apo. Quę re- Phil. 3. tro sunt obliuiscens, ad anteriora me extendẽs. Et ideo sancti viri casum temporalium tãto minus sentiunt, quanto in amore spiritualium vehementius inardescunt.

Item amor charitatis est ignis spiritualis, qui animam non vastat, sed renouat. Vnde mentes Deum amantium similes sunt cingulia quibusdam, q fiunt de corio salamandræ. Est. n. quoddam genus Salamandræ, cuius pellis villosa admodũ pellis vituli marini, ex qua ad vsus regũ fiunt cinguli. & hi cinguli post multã vetustatẽ, in ignem proiecti, non exuruntur, sed renouantur. Apostol. Renouamini spiritu mentis vestræ. Phili. 4.

Anima rationalis quo magis humiliatur, & a terrenis seiungitur, eo magis exercitijs spiritualibus aptior efficitur, quod per araneam ipsiusq; telæ artificium singularibus similitudinibus elucidatur. Cap. VIII.

Anima quãto est humilior, & ab amore terre no magis vacua, rãto est in spũalibus exercitijs magis ingeniosa, & operosa. Nã aranea est corpore parua, & rñ ad faciendũ telam est mirabiliter operosa. Et est valde admirandũ, quomodo tantam materiã de vtero suo trahat. Dicit. n. Auie. Auicenna, & ẽt Diosc. qđ aranearum telæ naturæ artificio ex earum uisceribus generantur, cũ tñ (vt dicunt q̃dã) semper eius vterus inueniat vacuus a tali materia. Est igitur in aranea parui tas corporis, vacuitas vẽtris, & nihilominus mirabilis ars siue studiositas operis. Nam (sicut di- Plin. cit Plinius,) moderato vngue rotundum filum educit, & miro artificio fila connectit, q̃ ab imo vsq; ad summũ, & trãsuersaliter depũcto ad pũctum reducit quadam lineari distantia, & oẽs lineares tractus in puncto medio æquali distãtia a centro coniungit, & ipsius telæ internalla, seu spatia inter fila miro artificio nũc sunt quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda & tanto strictiora quãto medio viciniora, & tanto latiora quanto extremis proximiora, quo mõ aũt filum filo tam indissolubiliter coniungat, visus non indicat, & rõnis iudicium vix affirmat. Mirũ ẽt mõ per fila tam subtilia vix visui peruia, se leuiter eleuat, & inclinat, vt volare videatur. Paruitas ergo corporis, significat humilitatem mentis: vacuitas ventris, carẽtiam terreni amoris, ingeniositas artificij, prudentiam operis, qua sancti uiri spiritualia opera faciunt mirabili mõ ordinata, cõnexa, distincta, formata, & firma, se aliq̃n humiliter deprimendo p condescensionẽ, aliquando sublimiter eleuando per contemplationem. Similes videlicet illis angelis, quos vidit Iacob Ge. 28. in scala ascendentes, & descendentes.

Item animæ inferiores vires disponuntur p superiores. Respondent enim in anima vires inferiores superioribus, sicut animalis vngues respõdẽt cornibus. Tanta. n. est affinitas inter vngulas & cornua, q iubet Arist. vaccam patientem in vngulis, cum oleo inter cornua perungi. Per cornua uero accipe vires superiores, scilicet voluntatem, & rationem; sed per vngulas, vires

appetitiuas

appetitus sensidui inferiores, s. irascibilē, & concupiscibilem: quæ tunc a morbis passionū inordinatarum temperantur, & curantur, quādo ipse superiores vires oleo diuinæ gratiæ perungūtur, & talis anima similis est illi vineæ, de qua dicitur Isa. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.

Isa. 5.

Quibus armis spiritualibus contra inimicos, Dei electi seipsos tueri debeant, per naturales animaliū terrestrium armaturas instruuntur. Cap. IX.

ARmatura spiritualis hominum assimilatur armaturę naturali animalium terrestrium. Nam in animalibus ingeniata est natura, vt cōtra læsionem aliquid semper habeat munimentū: vt cerui ad suam defensionem habēt cornua, apes aculeos, leones vngues, lupi dentes; & minuta animalia, quæ se defendere non possunt, agilitatem ad fugiendum receperunt, vt lepores, & huiusmodi. Similiter contra corpus, idest contra tentationes carnis, cerui, idem spirituales viri iuuant se cornibus duobus, scilicet oratione qua fugantur cogitationes interiores, & ieiunio quo fugantur motus carnis exteriores. Vnde hoc genus dæmoniorum, scilicet carnaliter tentationū, non eijcitur, nisi in oratione, & ieiunio. Diabolus autē sæpe trahit homines ad peccatum, a quo debet homo resurgere, & de manu diaboli exire, iuuando se dente, quo cibus teritur, in quo signatur contritio peccatorum. Vnde quasi lupus conterens, est peccator, in mente cōtritionem habens.

Matt. 9.

Item debet se iuuare vngue, quo scilicet scindit, & aperit, & aperiendo, quod intus est, prodit, & signat confessionem, qua peccatum in conscientia latens, ad salutem aperitur.

Item debet se iuuare aculeo, vt apis, idest soli citudine satisfactionis. Nam quasi aculeus pungens, est memoria offensæ, ad satisfactionem impellens. Vel apes, idest pœnitentes, p bona opera fructificantes, debent habere aculeum punctionis, idest timorem diuini iudicij, vel memoriam mortis. Sed contra mundum siquis non est ad resistendum fortis, debet iuuare, se fuga, sicut fecerunt sancti Patres antiqui, persecutionem declinantes, ad deserta confugientes. Psal. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, vel saltem fuga mentali fugere debent, scilicet cor a mundanis remouendo. Psal. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere.

Psal. 54.

Psal. 61.

Auaritiæ damna auariq; praui effectus sanguisugæ, apium, araneæ, simiæ, uarijsq; tandem formicæ exemplis demonstrantur. Cap. X.

AVaritia assimilatur sanguisugæ, quæ os triāgulare habet, & fistulam in ore, cū qua sanguinem bibit, & carni applicata sanguinem sugit; & cum nimium repleta fuerit, illum euomit, vt iterum sugere possit, sicut Isid. dicit. Similiter auaritia habet os triangulare, quia scilicet tres habet modos præcipuos malè acquirendi, p rapinam, furtum, & vsuram: cuius fistula irreplebilis, est cupiditas insatiabilis. Hæc sanguinē pauperum sugit, sicut manifestè apparet in usurarijs, qui omnibus ad uitam necessarijs suos quandoq; debitores expoliant, & ex usurario lucro cum repletam bursam habuerit vsurarius, adhuc illud euomit, i. adhuc illud lucrum receptum ad usuram tribuit, ut iterum lucretur Prouer. Sāguisugę duę filiæ sunt dicētes, Affer, affer.

Isid.

Pro. 30.

Item auarus est sicut canis, ad cumulum fœni iacens, fœnum custodiens, nec inde aliquid comedens; sed latrās, nihil inde amouere pmittēs. Et idem dicuntur facere quidam serpentes qui balsamum custodiunt, nihil deferri permittunt, licèt ipsi non vtantur. Et etiam sunt similes auari apibus, quæ mel per flores colligunt, & ipsæ in fœcibus mellis moriuntur.

Item auarus homo similis est araneæ, quæ exiguo tempore longa trahit fila, & telæ semper in textura nunquam desinit laborare, perpetuum sustinet in opere suo dispendium, qa ad modicum ventum, vel pluuiam tela rumpitur, in qua diutius laborauit. Sic auarus in modico tēpore magnas diuitias acquirit, & texturæ, i. augmentationi, vel gubernationi earum semper intentus a labore nuquam desinit, sed frequenter postquā magnam telam, i. lest, magnam substantiam cōgregauit, ad modicum uentum, idest incursum alicuius belli insurgentis, uel tiranni diripientis, vel etiam ad modicam pluuiam alicuius infortunij contingentis, aufertur subito illud, qđ cum magno diutius labore est cōgregatum. Isa. Telas araneæ texuerunt.

Isa. 59.

Item auarus assimilatur simiæ, quæ quando duos habet fętus, filiū quē magis diligit, in brachijs portat, alium uero in humeris gestat. Sed qn sibi fugiendi necessitas instat, dilectū filium eijcere cogitur; quæ dum ab alio, qnē humeris gestat, premitur, facilius capitur. Simia ergo est auarus: filius autē quem diligit est mundus, quē brachijs, i. affectionibus stringit, & gerit: filius autem quē minus diligit, est spiritus suus, quē quasi post dorsum portat, quia parum de ipso curat. Sed cum post mortem hinc fugere siue exire compellitur, tunc filium dilectum, idest mundum dimittere cogitur; & spiritus de quo non curat, peccato grauatus a dæmonibus capitur, & ad æternum interitū ducitur; Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Luc 16.

Item auari similes sunt formicis magnis quę dicuntur indicæ ab ipsis historiographis, quæ aurum mira cupiditate custodiunt, & pro eo defendendo contra homines bella sumunt, & tñ inde nullū commodum suscipiunt. Dicit. n. Solinus, q formicæ illæ sunt magnæ, & cornutæ, & est illis mira feritas propter amorem auri. Sed homines in æstiuo tempore illuc vadunt, quando propter caloris æstum morantur in latibulis, & sic aurum furantur, & gemmas. Sed formicæ eos odore præsentiunt, foras exeūt, eos inuadūt, & aurū pro posse defendunt, & tñ de ipso auro nec comedunt, nec bibunt, nec aliquid inde faciunt. Simile accidit multis auaris, qui die noctuq; pro auro laborāt, nec inde bonū habent, Eccl. Vir, cui Deus dedit diuitias substātiam, & honorem,

Eccl. 6.

honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus, deuorabit illud. hoc uanitas, & magna miseria est.

Vnico Elephantis exemplo mentes feras sedare, unicéq; Deum amare edocemur. Cap. XI.

Beneficentiæ obsequijs, delinif feritas mētis: quod patet in elephantibus, qui capiuntur hoc modo (ut dicit Solinus) fit fouea subterranea in uia per quam assueuerint ire, in quā elephans incidit ignoranter: ad quem ueniēs vnus venator, percutit eum, & pungit ipsum: alter autem uenator dum uenit percutientem ipsum percutit, & eum expellit, & dat ei ordeum ad comedēdum. Cumque ter, vel quater si fecerit, bestia liberantē se diligit, & ei obediēs māsuescit: ex quo patet quod sicut dicit poeta. Omne fœrox animal placat amica manus, sed si brutum animal sic diligit se deceptorié defendentē, uel demulcentem, seu de fouea extrahentem, quanto magis anima debet Christum diligere, qui eam veraciter a diabolo defendit, cęlesti pabulo reficit, & de baratro peccati educit? Vnde quilibet Christianus debet dicere: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ tribuit mihi? Ps. 115.

Scorpionum natura describitur, qui hominibus blādis assimilantur, peccatoresq; blanditijs lenire prohibetur. Cap. XII.

Blanditores assimilantur scorpionibus. Scorpio. n. sicut dicit Greg. blandiendo incedit: sed cauda ferit, nec mordet in facie, sed a posteriotibus nocet. Vnde dicitur scorpio a scorte, quod est dulce, & poio pois, quod est fingere, eo quod in anteriori parte blanditias fingit, & posteriore pungit Scorpiones ergo sunt omnes blandi, & maliuoli, qui bonis in facie non resistunt, sed post dorsum portant unde uenena fundant. Gregor.

Item peccatores delinire blanditiis, malū est magnum. Vnde præcepit dominus, Non coques hædum in lacte matris suæ: per hædum enim peccator, in lacte uero blanditię designantur, de quibus Prouer. Fili mi siue lactauerint peccatores, non acquiescas eis, hædum quidem in lacte coquere, est peccatorem hominum blandiitijs delinire. Aliter autem hædus signat Christū: propter similitudinem carnis peccati qui erat a Iudæis coquendus, idest occidendus, in lacte matris in tempore infantiæ suæ. Exo. 23. Prou. 1.

Bonitatem atque hominum malitiam ex tribus augeri, præcipuéq; ex voluntate manare, varijs exemplis naturalibusq; brutorum affectibus aperitur. Cap. XIII.

Bonitas, & malitia hominū, dependent multum ex loco ubi morantur. & ex societate cum qua conuersantur, & exercitio, in quo occupantur. Nam (secundum Hypocratem) ad cognitionem bonitatis animalium prout ueniunt in cibum hominum, confert scire & pascua vbi nutriuntur: quia illa quæ pascuntur in montibus, idest locis siccis, meliora, & sapidiora sunt ad esum, quam ea, quæ in vallibus humidis, & aquosis in quo etiam signatur, quòd etiam pœnitentibus meliora sunt loca penuriosa, quàm deliciosa. Eccl. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, abundantia, & saturitas panis. Item prodest etiam scire aerem humidum: & sicut cū quo conuersantur. Quasi enim aer, quo homo circūdatur, est collegium in quo homo conuersatur. de quo multum refert utrum sit humidus, uel siccus, idest utrum deuotus, uel indeuotus, & aridus. Eccl. 16

Item confert scire quantitatē quietis, & motus eorū. Animalia aūt domestica paucioris motus sunt, & iō maioris humiditatis, quam syl uestria: propter quod carnes domesticorū sunt molliores, & ad digerendum faciliores: nam ex multa quiete pori clauduntur, & calor intus includit: propter quod grossi humores dissoluuntur, & sic carnes mollescunt, & attenuantur. Sed quia nimium comedunt, & bibunt, humorum superfluitates augentur, & in pinguedines multiplicantur: & ideo talium animalium carnes plurimū nutrire probantur. Sic uiri spirituales, & contemplatiui magis quieti, & minus operatiui sunt, quam carnales, uel actiui, & ideo secum morantes magis sunt pes lacrymarum compunctionē humidi. i. quibus etiam ex multa quiete mentis clauduntur porri. i. sensus corporis: & dissoluuntur grossi humores. i. dissipantur in eis terrenæ cogitationes, & affectiones, mollescunt pietate, & attenuantur cibi, & potus parcitate. Sed quia spiritualibus nutrimentis intrinsecus abundantius perfruuntur, ideo consolationis, & gratiæ pinguedine replentur, de qua Psal. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Psal. 62.

Itē bonitas, & malitia motis sequitur in hominibus ex bonitate, & malitia uoluntatis: sicut in brutis prouenit ex bonitate, & malitia cōplexionis. Nā quod facit in brutis naturalis cōplexio: hoc in hominibus facit uoluntatis dispositio: propter quod dicit Augustinus, quod uoluntas est qua peccatur & recte viuitur quod antē mores uariens brutorum secundum uarias complexiones eorum, ex multis exemplis apparet. Hinc est n. quòd licet omnib. animalib. insit motiua, & sensitiua uirtus, tā secundum magis & minus. Nā quendā sunt sensus uiuacioris, æstimationis fortioris, & sagacitatis subtilioris. Hinc est quòd bos est pigritia plenus, & tardus ad motum, asinus stolidus, equus ad cōcupiscētiā pronus, Lupus indomitus, canis gratificus & fidelis amicus. Et hoc ēt similiter ꝓuenit (ut dicit Ari.) quòd quædā animalia sunt magnę mansuetudinis, ut uacca, & ouis: quædam indomitæ feritatis, ut unicornis, quædā magnę audaciæ, ut leo, quædam astutę fraudationis, & multę maliciositatis, ut lupus, & uulpes Hinc ēt est (ut idem dicit) quòd qdā animalia diligunt societatem, & turmatim uadunt, ut cerui, onagri, & cameli, & huiusmodi: Et qdā societatem fugiunt, sicut illa quæ de rapina uiuunt. Auie. autē dicit, quod inter omnia animalia homo non potest uiuere. solus, & grues, Aug. Arist. de ani. Auic.

& grues, formicæ, & apes in hoc cum homine cõcordant. Omnes ergo huiusmodi mores, qui insunt diuersimode brutis, ex diuersitate complexionis competunt, etiam suo modo hominibus ex diuersa dispositione volũtatis. Dicunt enim primo omnibus hominibus inesse communitet sensus discretionis, & motus boni operis: prælati, & maiores dicuntur esse sensus, i. agnitionis viuacioris respectu Dei: æstimationis fortioris & verioris respectu sui, & sagacitatis maioris respectu proximi, vel debet esse in eis sensus excellens in contemplatione diuinorum: æstimatio vehemens in prouisione futurorum, & sagacitas prudens in gubernatione subiectorum, vel sensus quantum ad expositionem Scripturarũ, æstimatio quantum ad distributionem eleemosynarũ, sagacitas quantũ ad correptionẽ culparũ. Inueniunẽ ẽt homines similes bobus ꝑ tarditatẽ pigritiæ: similes asinis ꝑ stoliditatẽ imprudẽtię, similes equis ꝑ pronitatem luxurię, similes canibus in fidelitate amicitiæ. Inueniuntur interdũ qdam mites, vt vaccæ, ꝑ mansuetudinem: & qdam feroces vt vnicornes, ꝑ tyrannidẽ, qdã audaces, vt leones, ꝑ p̃sumptionem: qdam fraudulenti, vt vulpes, ꝑ deceptionem. Nonnulli ẽt nitam solitariam, & contemplationis secretũ diligunt, qdam vero in cœnobiorum siue conuẽtuũ congregationibus domino seruire satagũt: communiter aũt hõ non tute uiuit solus, neq; quantum ad uitam corporalem, neq; quantum ad spiritualem. Vnde dicitur, Væ soli, q̃a si &c. Claustrales uero, q simul viuunt, dicuntur conuenire cum gruibus, in seipsos bene custodiendo, grues. n dicunẽ esse optimæ sui custodes, quia grues (sicut dicit Ambr.) vocis p̃conio tetrã petũt, vbi a labore qelcunt, & ad castrorum custodias vigiles ordinat, vt aliæ secure qelcant. Vigiles. n. supet unum crus, stant, directæ, & lapillũ in altero pede tenent a terra suspenso, ut si somnus irrepserit, per casum lapilli excitentur.

Deu. 22.

1. Co. 9.

Eccl. 2.

Item conuenire dicunt, cum formicis, de futuro videlicet sagaciter prouidendo. Prou. Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & disce sapientiam: quæ cum non habeat ducem neq; p̃torem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat.

Prou. 6.

Itẽ debet cõuenire cũ apibus, bona opera dulcitet faciendo, Eccle. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius.

Eccl. 6.

Fraternæ dilectionis lex quemadmodum sit a nobis adimplenda, castorum, ceruorumq; exemplis perfecte instruimur. Cap. XIIII.

CHaritatis fraternæ legem implere Castores nos docẽt. Nã hæc animalia in grege niuũt, suam speciem diligunt, dẽtibus ligna præcidũt, & ad sua latibula ferunt, & miro modo ea dedu cunt. Nam unum pro vehiculo pedibus eleuatis supinum ponunt, & inter eius crura abscisa ligna componunt, & sic eum oneratum ad latibula sua trahunt, quem exonerant, & cum subtilitate multa sibi habitacula parant. Docent igitur nos castores inter homines socialiter, & amicabiliter viuere, exempla virtutum ab alijs auide capere, quod est ore arborum ligna præcidere: & ad nostræ mentis habitationem connertere, q̃ autem vnus onera pro alijs portat, docet nos illam legem charitatis adimplere, de qua Apo. dicit, Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, & præcipue debemus nos in uicem iuuare, ad ędificandum mentis domum, in habitaculum Dei.

Gal. 6.

Item charitatis ordo requirit, ut fortiores in laboribus debiliores præcedant, ut eorum tam exemplo, quam auxilio imbecilliores laborẽ facilius ferrant. Exemplo scilicet ceruorum quando flumina immensa, & Maria transeant, tunc fortiores in natando præcedunt, quibus debiliores: natando capita superponunt: & sic sibi succedentes inuicem, laborem leuins ferunt, (vt dicit Isid.) Apo. debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.

Ro 15.

Hominis carnalis, qui Herydi serpenti comparatur miseria quanta sit, breuiter demonstratur. Cap. XV.

CArnalis homo assimilatur Herydi serpenti, qui moratur in aqua, a quo percussi obrigescunt in hydropisim, quam multi bouam vocant, quia bouis stercore utitur, vt Isido. Tales sunt carnales homines in aquis voluptatis uiuentes, qui efficiuntur, ut hydropici, insatiabiles de ipsis delectationibus carnis, sicut hydropicus de potu. Et ibi dum in carnalibus gloriantur, quasi stercoribus bouis utuntur. Gloria n. uiri peccatoris stercus, & vermis. Vt quasi stercus bouis, est ipsa immundiria carnis in qua luxuriosus delectaẽ. Thre. Qui voluptabantur in croceis amplexati sunt stercora, idest, spretis delectationibus spiritus, amplexãtur carnalia vitia. Et etiam serpens rinatrix, qui veneno aquas inficit, ut Lucanus dicit, & talis est delectatio libidinis, quę etiam aquas matrimonij inficit uene no peccati.

1. Mac. 2

Thre. 4.

Caro humana quæ naccæ, & ipsiusmet concupiscentia, quæ Syrenæ, Scorpioni, & rubetæ assimilatur, quomodo sit edomanda pariter, & a peccato purganda, edocetur. Cap. XVI.

CAro nostra assimilaẽ vaccæ. Vacca n. impinguata iugum abijcit, cui minus pasta se libere subijcit. In fimo aut proprio iacens, & torpẽs pinguescit, & maxime si a labore subtrahatur. Sicut igitur vacca ex cibo ex lecto siue fimo, & otio impinguata iugum recusat, sic etiã caro nostra ex refectione gulæ, & fimo luxuriæ, & ex otio incrassata recalcitrat, & iugũ spiritus portare recusat, Deute. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Econtra autem caro laboribus, & abstinentia, domita, iugo spiritus subditur mansueta: ꝑpter qđ dicebat Apo. Castigo corpus meũ & in seruitutẽ redigo. Vnde carnis lasciuia domanda est ad modum iuuencæ. Est. n. iuuẽca iuuenis uaeca, qñ iam iugo est apta (ut dicit Isid.) q̃ q̃a est animal lasciuũ, iugo fortiori premiẽ, & stimulo

Deu. 32

1. Cor. 9.

stimulo pungitur, vt recte bouem sequatur. Sic quando caro lasciua est, debet forti iugo pœnitentiæ premi, & pœnalium operum stimulo molestari. Ecc. 33. Seruo maleuolo tortura, & compedes.

Item carnis concupiscentia assimilatur syrenæ, quæ dulcedine sui cantus hominem dormire facit, quem cum viderit consopitum portat ipsum ad locum siccum, & cogit ipsum coire secum: quod si noluerit, vel non poterit, ipsum occidit, & comedit. Quasi ergo pestifera syrena est carnis concupiscentia, cuius cantus dulcedo, est delectationis suggestio: ad quam tunc homo dormit, quando non per negligentiam non resistit: sed tunc ad siccum ducitur, quando per interiorem consensum aqua gratia vacuatur: sed tunc cum syrena coit, cum ad opus peccati peruenit, quod si homo forte iam interius tactus aliqua compunctione, refugeret, vel impedimento aliquo proficere non ualuerit, tunc acriori pugna tentationis inuaditur, a qua nonnunquam perimitur, & peccati consuetudine deuoratur. Isa. 14. Isa. Syrenæ in delubris voluptatis.

Item concupiscentia carnis assimilatur scorpioni: cuius venenum (sicut dicit Pli.) per triduum valde lædit, & tandem læta morte perimit, nisi citius succurratur. Similiter concupiscentiæ uenenum valde lædit quasi per tridnum, primo. f. in delectabili cogitatione, secundo in consensus adhibitione: tertio vero in operis impletione. Opus. n. luxuriæ lenta morte perimit, quia non statim, sed post finem uiuendi ad æternum supplicium perducit.

Item caro nostra per humilitatem pœnitentiæ mortificata, efficitur animæ medicina, cuius exemplum apparet in rubeta siue in borace, quæ est genus ranæ venenosæ quæ licet sit venenosa valde, tamen per incinerationem perdit vim veneni, & virtutum medicinæ magnam recipit. Vnde valet ad cutis, & carnis perditæ recuperationem, & neruorum consolidationem, & vulnerum desiccationem, si debite illo cinere quis vtatur: sic licet caro veneno sit infecta concupiscentiæ, per incinerationem tamen, i. per mortificationem pœnitentiæ humiliata, efficitur animæ medicina: quia, f. per eius afflictionem, & mortificationem virus luxuriæ extinguitur, meritum pro peccatum prius perditum, restauratur: nerui. i. virtutes animæ consolidantur, & roborantur, & vulnera tentationum cessant, & exiceantur.

Item carnis vitia remouentur assiduitate laboris: cuius exemplum apparet in capreolo, qui (sicut dicit Constantinus) in velocitate motus, & assiduitate discursus, caro capreoli a superfluitate expurgatur, & saporis & odoris grauitas ab eorum carnibus amputatur, & tenerior, & digestibilior efficitur Sic etiam ex solicitudine boni operis, & assiduo motu laboris caro nostra a vitiorum carnalium passionibus expurgatur, quorum nutrimentum est otium. Eccl. Mitte seruum, idest carnem in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociositas. Ecc. 33.

Item carnis vitium siue tentatio melius fugiendo, quam resistendo euaditur: sicut capreolus non ungue, neque dente, sed sola velocitate fuga a canibus se defendit. Vnde Apost. Fugite fornicationem. 1 Cor. 6.

Castitatem seruantes multa suscipiunt bona, & a multis liberantur curis, quod quidem per bouis castrationem & caloris similitudinem aperitur. Cap. XVII.

CAstitas hominis assimilatur castrationi bouis. Nam bos post castrationem proficit in robores & uirtute, & efficitur magis domitus, & maturus, & quietus, & ad laborem magis aptus, & grauioris incessus in quibus significatur, quod per castitatem voluntariam & integre seruatam, quam castratio significat, (de qua Dominus dixit, quod sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum) homo disponitur ad augmentum gratiæ ad suscipiendum mansuetus iugum disciplinæ, ad maturitatem pœnitentiæ: ad quietem conscientiæ, ad laborem quoque, obedientiæ, & ad grauitatem modestiæ. Mat. 19.

Item caste viuentes liberantur a multis curis & periculis, quæ coniugati patiuntur, & illaqueantur. Et ideo continentiam vouentes, & continenter viuentes, sunt similes castori, qui sentiens se a venatoribus propter testiculos quæri, quos habet medicinæ aptos, dum ipsos venatores præsentit testiculos sibi abscindit, & venatoribus derelinquit; & sic se ab eis redimit. & ideo castores, a castrando vocantur. Et hoc testificantur de castore Isid. Cicero, Iuuenalis, Phisiologus, & Plinius. Quidam aut auctores hoc negant: quia forte tamen ipsorum aliqua est species quæ hoc facit. His ergo similes sunt continentiam nouentes, f. qui semetipsos non carnaliter, sed spiritualiter castrant propter regnum cælorum, & ne per desideria, & voluptates carnis capiantur a venatoribus infernalibus, idest a dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta sit, panthera vnico demonstratur exemplo. Cap. XVIII.

CAutelis, & circunspectionibus multis sancti uiri abundant, maximè in exterioribus. Vnde sunt similes pantheræ, quæ est in pelle exteriori minutis orbiculis suppicta, ita vt ex macularum varietate tota videatur exterius oculata, Sicut de sanctis animalibus dicitur Apoc. quod erant plena oculis ante & retro. Et isti oculi sunt eorum prudentissimæ cautelæ, & circunspectiones prouidæ, quibus vident quomodo sit caute ambulandum in omnibus, vt dicitur ibidem, quod isti oculi sanctorum animalium erant ante, & retro. Nam ante est cautela multiplex, & circunspectio uirtutum: sed retro, cautelæ, & circunspectiones vitiorum, vel ante habent oculos. i. cautelas in prouisione futurorum, & retro ex memoria præteritorum, vel ante habent oculos in contemplatione spiritualium: retro vero habent oculos, i. cautelas multas in dispensatione temporalium. Vnde subtiliter contemplantur æterna, quæ sunt ante, & prudenter dispensant temporalia, quæ sunt retro. Apo. 4.

Mentis cæcitatem, lacerta pulcherrimo exemplo, a nobis expellere, ac per pœnitentiæ partes lumen gratiæ recipere erudimur. Cap. XIXI.

CAecitatem mentis fugare nos docet lacerta. Est. n. quædam lacerta suaua dicta (ut dicit Isido.)

Isido.) cuius oculi dum præ senectute caligant, foramen intrat parietis, & contra solem oculos aperiens, lumen recipit. Quasi lacerta caligãs ex vetustate, est peccator cæcatus ex lõga peccandi consuetudine. Hic si uult lumen gratiæ diuinæ recipere, oportet, ꝙ intret foramen parietis, idest amaritudinem pœnitentiæ, vel regularis obediẽtiæ, & ibi oculos mentis, i. intellectum per orationem, & affectum per deuotionem, Soli, idest Christo aperiat, vel aperiũtur oculi animę lumini cœlestis gratiæ, per contritionem, & confessionem in foramine parietis, i. in arctitudine satisfactionis, & tunc recipitur lumen gratiæ cœlestis. Isa. aperientur oculi cæcorum.

Isa. 35.

Cameli singulari exemplo, verbum, quod profeßo cibus animæ est, dignè suscipere instruimur. Cap. XX.

Cibus spiritualis doctrinę qualiter sit recipiẽdus, ostenditur exemplo cameli. Nam camelus habet plures ventres, primo recipit cibũ in ventre primo, q incipit digeri in secundo, & melius in tertio, & eius digestio consumatꝰ in quarto. Sic cibus spiritualis doctrinæ reqrit quatuor receptacula. Nam primò oportet, quòd recipiatur in aure, scilicet, vt attente audiatur. Ioan. Qui est Deo, verba Dei audit.

Ioan. 8.

Secundò in corde, vt intelligatur, vt memoriter teneatur, Iac. Non auditor obliuiosus factus. & ibi incipit digeri per affectionem, scilicet, in corde, in qua tamen digestione non transmutatur verbum, sed transmutat.

Iac. 1.

Tertiò, in manu, i. in opere, vt impleatur Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantum: & hoc modo melius digeritur quia plus applicatur homini, & plus assimilatur ipsi, Iacob. Factor operis hic beatus in facto suo erit. Sed quarto recipitur in ore, vt sapienter doceatur: & hæc est completa uerbi digestio, idest vtilitas communis. cum scilicet, perficit discẽtem. Vnde Matth. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Iac. 1. Iac. 1. Mat. 5.

Vita claustralis commendatur, quæ & testudini non immeritò assimilatur. Cap. XXI.

Claustralium uita assimilatur tortugæ. Nã tortuga testa clauditur, & illa quę est fluuialis, est venenosa, & mortifera. Sed terrestris, quæ habitat in domibus, vel syluis est bona. Huius carnis ethicis, & consumptis sunt bonæ, q a sunt virtutis reparatiuæ. Sic vita religiosi testa includitur, i. clausura claustri, & obedietiæ & cõtinẽtiæ. Sed si sit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo freno disciplinæ coercita, sicut sunt monasteria quædam, tunc est venenosa, & mortifere. Mortifera, scilicet eis, & venenosa alijs imitantibus eos. Sed terrestris, idest illa, quæ disciplinæ debitæ terminis stabilitur, siue sit cœnobitarum in ciuitatibus morãtium, siue † æremitarum in syluis degentium bona est, & laudabilis. Hæc ethicis, ideſt consumptis, idest his, qui sunt a mundo defecti, vel debilis virtutis ad euadendum pugnas mundi, uel diaboli, est utilis, & proficua ad assumendum, quia reparat, & confert eis uirtutes spirituales. Psal. Ecce elongaui fugiens, scilicet a mundo, & mansi in solitudine.

Psal. 54.

Peccata illico confiteri, canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus a diabolo illaqueamur peccatis, leonis similitudine admonemur. Cap. XXII.

Confiteri, & purgari peccata canes docent, q quã infirmantur, comedunt radicẽ cuiusdã herbæ, ut euomant, & sic curantur. Et dicit Plinius, quod euacuationes, & purgationes primo ostenderunt canes, q repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo se purgant. Siquis habet infirmitatem peccati, si comedat radicem herbæ, i. si habeat contritionem, quæ est radix pœnitentiæ; inducet eum ad confessionis uomitũ, ꝑ quam purgabitur animus emittendo peccatum: per gramen igitur pœnitentiæ euomitur peccatum in confessione, quod erat venenosum nutrimentum animæ: & ita fit purgatio conscientiæ. Eccl. Vome, & refrigerabit te.

Item confessio peccati facienda est, dũ adhuc peccatum recens est: quia tunc pœnitentem efficaciter liberat, cũ fit antequam peccatũ per consuetudinem inualescat. Nã catulus lactens apertus, & ictibus serpentium appositus, venenum extrahit, dolori subuenit, & membrum totũ sanitati restituit cum alijs remedijs quæ fiunt, ut Plin. dicit. Quasi enim catulus lactẽs, est peccati nouitas delectans & demulcens: quæ tunc aperitur, & ictui serpentis apponitur, qñ cum compũctione in confessione exponiꝰ. Quasi enim ictus serpentis est ipse casus tentationis: qui & venenum culpæ per consensum, & dolorem conscientiæ ꝑ remorsum inducit. Sed dum per cõfessionẽ peccatum adhuc recens detegitur, quasi lactens catulus, & apertus vulneri adhibetur, quo & uenenum culpæ abstrahitur, & dolor conscientiæ tollitur: & cum adhibitis remedijs satisfactionis mentis salus integraliter reparatur.

Eccl. 51. Pli. li. 5.

Sed notandum, ꝙ verecundia confitendi tenet hominẽ in peccato, & facit eum teneri, & illaqueari a diabolo sicut tenetur & capitur ab homine leo. Ad capiendum enim leonem fit duplex fouea: una cõtinua iuxta aliam, & ouis ponitur in prima, sed qdam cista, q̃ faciliter clauditur, ponitur in secũda. Veniens ergo leo propter ouem, salit in primam, & videns se nõ posse exire de ea ductus verecundia, ut lateat, intrat in secundam, & sic incidit in decipulam. Postmodũ a secunda in primam a uenatore inducitur, & tãdiu ibi tenetꝰ donec domeſ, ut tãgit Hier. Similiter est duplex fouea ad capiendum, & illaqueãdum peccatorem: prima, est quando peccatum committitur, secunda est, quando peccatum retinet, siue continuatur. In prima ponitur ouis, idest delectatio bestialis, propter quam peccator seipsum præcipitat, In secunda est cistula se claudens, idest peccati consuetudo, quæ quasi inclusum tenet peccatorem ut uix exire possit: & peccator ex prima intrat secundam propter uerecũdiam

Hiero. sup ex.

diā, ſ.ut lateat: q̄a poſtq̄ hō cecidit in pct̄m̄ intentū uerecundatur confiteri, & timet ne ſciat, q̄ potius permanet in ipſo peccato. Sed q̄a dum unum pct̄m̄ retinetur, trahit ad aliud: ideo ex prima fouea tranſit ad ſecundā, q̄a ex opere peccati, tranſit ad conſuetudinē peccādi: p̄p quam homo fortiter & diutius a diabolo detinetur, ita q̄ ab ipſo nunquā dimittitur, poſtquam ab eo incluſus eſt per prauam conſuetudinem.

Item accidit peccatori ſicut cani. Eſt.n. quędā rana quæ miſſa in os canis, ipſum obmuteſcere facit. Canis ergo eſt peccator immundus, quem rana ideſt humana uerecundia obmuteſcere facit ad confeſſionem peccati. Et ſimiliter rana.i. timor mundanus facit obmuteſcere canem, id eſt prædicatorem a uitiorum redargutione. Iſa. Canes muti non valentes latrare.

Iſa. 56.

Sanctorum confidentia leonis exemplo ſpiritualiter in capite Chriſto, & in pectore, ideſt corde perſiſtere edocetur. Cap. XXIII.

CONfidentia ſanctorum uirorū non eſt in exteriori apparatu, ſed in interiori ſpiritu, & in Chriſti auxilio, & uirtute. Sunt.n. ſimiles leonibus, quorum tota virtus eſt in pectore, & firmitas in capite: ſic uirtus Sanctorum eſt in pectore, i. intus in corde: quia cor in pectore clauditur. Apoſt. Det vobis corroborari per ſpiritum eius in interiori homine.

Ephe. 3.

Itē firmitas eorū eſt in capite.i. in Chriſto, Pſ. Verbo Dñi cęli firmati ſunt, ſ. ſancti. Ipſe enim Chriſtus qui eſt verbum Dei, eſt caput Sāctorū, ideſt Eccleſiæ, ſecundum illud Apoſtoli: Ipſam dedit caput ſuper omnem eccleſiam quę eſt corpus eius, Prouer. Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit.

Pſal. 32.
Eph. 1.
Pro. 28.

Quemadmodum contriti peccatores, aliquove infortunio afflicti, ſubleuentur, miro elephanti exemplo demonſtratur. Cap. XXIIII.

COmpaſſionem, & auxilium dicūt homines impendere ei qui cecidit in peccatū, uel in aliquod graue infortunium, exemplo, i. elephantum. Dicit.n. Philoſo. q̄ cum elephās quietis gratia arbori, & maxime palmæ ſe appodiat q̄ſique, arborem frangit, & in terram cadit: qui caſum ſuum irrecuperabilem uidens, miro modo barrit, ad cuius barritum multitudo iuuenum accedit ſubito elephātum, qui ſeniorem pro uiribus releuant, & ut eum erigant, miro affectu ſe inclinant. Tunc autem homo quieſcere volens, arbori ſe appodiat, q̄ſi mundo, uel delectationi peccati inhæret, ut deſiderio ſuo ſatisfaciat: ſed arbore fracta cadit, quia uel mundo deficiente, uel delectatione tranſeunte, in aduerſitatē, uel peccatum ruit. Et tunc caſum ſuum miſerabilem agnoſcens debet, barrire, ideſt aliorum auxiliū flebiliter implorare clamando ad ſanctos uel ad homines pios & humiles, & tunc alij fortiores, uel potentiores dicūt ei compati, & iuuare pro poſſe, ut ſubleuetur. Eccle. Si unus ceciderit ab alio fulcietur.

Ariſ. de ani.
Eccl. 4.

Tentationum ſagittas, quadam capreoli ſingulari ſimilitudine expellere erudimur. Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum ſagittas. Dicit enim Ariſt. de capreolo, q̄ q̄n uulneratur ciminum quærit, & comedit, quo ſagittas de corpore ſuo eijcit. Quaſi autem ſagittarum iacula, ſunt tentationum incendia, quibus cū ſe aliquis percuſſum uidet, ciminū comedere debet. Et tunc aliquis ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem ſollicite ſe reducit: hæc.n. eſt quę tumorem elationis reprimit, ſicut cimini ſemen uentris inflationē reſtringit. Hac igitur compunctionis humilitas, dum cor forti cuſtodia munit, tentationum ſagittas longius repellit, Grego. Si compunctionis uirtus nos in intimis afficit, omnis ſtrepitus prauæ cogitationis obmuteſcit.

Ariſ. de ani.
Grego. in quadā ho.

Hominis domus interior quæ ſit, quamq̄, ſolerter a nobis ſit ædificanda, paranda, ac cuſtodienda, bombicis exemplo aperitur. Cap. XXVI.

COnſcientiæ ſuæ domū debet homo quilibet ędificare ante oīa, deinde alijs intēdere, exēplo bōbicis, i. illius uermis, ex cuius textura bōbicinū conficitur. Hic.n. primo domum fabricat, in qua habitat, & in qua contra frigus ſe defenſat, poſtea uero telas texit more aranearum. Domus interior hoīs conſcīa eſt, quā ſapiētia ædificat, pęnitētia purgat, charitas ornat, & talibus ante omnis hō intendere debet. Eccle. Percurre prior in domum tuā, & ſic. Hęc domus cū eſt bene præparata, efficitur Dei habitaculum, pacis domicilium, deliciarū cęleſtium refectoriū, & contra frigus, ideſt contra aſperitatem cuiuſque aduerſitatis fortiſſimum propugnaculū. Hac ergo domo prius compoſita, poteſt ſecure homo telas exterius texere, ideſt exterioribus rebus intendere ordinandis ad aliorum utilitatem.

Eccl. 32.

Item domus conſcientiæ cum labore ædificatur, ſed faciliter deuaſtatur. Vñ aſſimilatur aranearum telæ, quæ cum labore multo componitur, & tamen faciliter diſſipatur. Sic conſcientia, per unum actum peccati mortalis, Iacob. Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus.

Iac. 2.

Præcipuus contemplationis, ſeu orationis locus ubi ſit, eiuſdemq; effectus et utilitates, animalium nonnullorum exemplis, naturalibusq; rationibus declaratur. Cap. XXVII.

COntēplatio, & oratio congruit per ſimilitudinem habitationi animalium terreſtriū; quorū quędā (ut dicit Auic.) habitāt in montib⁹, ut cerui, & hmōi. Pſal. Mōtes excelſi ceruis. quædam uero in cauernis, ut uulpes, & talpæ, & huiuſmodi. Mat. Vulpes foueas hñt, quædam uero in campis, & planis locis, ut oues, & huiuſmodi. Pſal. Oues & boues uniuerſas inſuper & pecora campi. Sic uita contēplatiua, uel oratiū, requirit montē.i. altitudinē conuerſationis. Iſa. Venite aſcendamus ad montem dñi. In cuius ſignum dominus orare uolens, montem aſcendit. Item

Auic.
Pſ. 103.
Mat. 7.
Pſal. 8.
Iſa. 2.

requirit cauernam, idest, latibulum securitatis, & solitudinis Matth. Tu cum oraueris intra cubiculum tuũ, & clauso ostio ora patrem tuum.

Mat. 14
Matt. 9.

Item planitiem, & latitudinem dilectionis, vel planitiem, i. beatitudinẽ humilitatis, vel planitiem, i. temperiem sobrietatis, s. vt' contemplator non plus sapiat, quam oportet sapere, & ideo non debet p̃ impręsumptionem ascendere, sed se in humilitate tenere, Ecclesiast. Altiora te ne quæsieris.

Itẽ contẽplationis quies animas impinguat, sicut, somnus impinguat glires. Glires enim sũt longi mures quos somnus efficit pingues. Tota enim hyeme dormiũt, & requiescunt quasi mortui. Significant ergo eos qui sunt in contemplatione diutius persistentes, qui dum introrsus in semetipsis ab exterioribus tumultibus semoti diutius in contemplatione persistunt, quasi longo somno quiescentes interna consolatione pinguescunt, & dum exterioribus curis & actibus moriuntur, mirabili pinguedine gratiæ interius imbuuntur.

Item cõtemplatio, uel oratio facit nos cognoscere statum mentis nostræ, & eius defectus. Nã onager, qñ nescit vbi fœmina sua sit, in mõtem altum ascendit, & solo flatu percipit vbi sit. Sic homo, qui vbi, idest in quo statu sit mẽs sua, uel conscia nescit, debet per contemplationẽ, & orationem in altum ascendere, & ibi illuminatus, & si non uisione, i. ce ta cognitione, saltem tñ quodam odore. i. quadã probabili coniecturatione ppendet, & cognoscet de statu, uel de defectu aiæ suæ. Isa. Ecce intelliget seruus meus exaltabitur, & eleuabitur. Tũc seruus Dei intelliget qualis sit, cum in altum cõtẽplationis exurgit.

Isa. 52.

Veræ contritionis vis qua culpæ venenum, est immundis muscæ, pulcherrimo exemplo comparatur. Cap. XXVIII.

Contritio humilis trahit de corde peccatoris uenenum culpæ, & mitigat morsum & tristitiam conscientiæ, sicut muscæ contritæ, & super morsum aranea uenenosæ appositæ uenenũ extrahunt, & dolorem lenīunt uel alleuiant. Nam contritio muscarum immundarum, est contritio, & pœnitentia turpium actionum: Morsus autem uenenosæ araneæ, est consensus, uel perpetratio actionis, seu tentationis malæ. Vnde circa hoc exemplum quòd musca viua sit araneæ esca, mortua autem & contrita fit morsus araneæ medicina. In quo signatur, quod peccatum in homine uiuens diabolum pascit. Sic cum per pęnitentiam, & contritionem mortificatur, uirtus diaboli euacuatur. Vel musca mortua, & contrita, est caro vitijs mortificata, & pœnitentiæ afflictionibus, attrita, quæ aranearum morsibus obsistit, quia dæmonum tentamenta repellit.

Diabolum qui vi assimilatur, prauam cordis hominis intentionem magni facere pluribus rationibus demonstratur, araneaq; exemplo quanta reparetur anima peccatrix edocetur. Cap. XXIX.

Cordis vitium diabolus super omnia diligit, immo vt ipsum nutriat, interdum oīa uitia extinguit extrinseca. Et ideo diabolus similis est sui. Nã sus (sicut dicit Pli.) interdũ uiginti filios parit, & qñque omnes deuorat præter primum, quem pręceteris amat, & primò primam mammillam dat. Similiter diabolus quamuis in homine multa uitia quasi multos filios pariat, tñ quia prima radix omnium est in corde, ideo corruptionem cordis super omnia fouet & amat, p̃p ipsam conseruandam, & nutriendam etiam alia uitia extinguere non curat: quod maxime apparet in hypocritis, quorum quasi oīa uitia oriuntur ex intẽtione cordis sinistra. Ad quã nutriendam, & conseruandam in eis non curat, immo gaudet diabolus, q̃ omnia uitia exteriora restringat, q̃ uitium gulæ restringat, per abstinentiam, uel luxuriæ per continentiam, uel lingua per doctrinam sanctam, uel auaritiæ p̃ eleemosynam: & sic de alijs omnibus nõ curat diabolus dummodo cordis intentio, quæ est, ut primogenita eius permaneat, & conseruetur corrupta. Sic enim diabolus bene, quòd si est praua intentio, quæ præcedit, peruersum est omne opus, quod sequitur, quamuis rectum esse uideatur, sicut Grego. dicit.

Plin.

Grego.

Item debet primo cor reparari, deinde exteriora opera reformanda, uel ordinanda sunt. Vnde aranea fracta tela non egreditur ad venãdũ, nisi prius illa reformata, quã sẽp a medio incipit reparare, nihil extrema reputãs, quãdiu medium est fractũ. Sic aīam siue vitã per peccatum fractã, primo debet homo reparare per pęnitentiam incipiendo a medio, i. à corde antequam egrediatur ad opera exteriora facienda, quia remanẽte interius fractura peccati, non essent meritoria opera exteriora. Matt. Munda prius, quod intus est. Greg. Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securè possidetur. Quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quam ueneni dente in radice vitiauit.

Mat. 23.
Greg. in Moral.

Quantum sit immanis hominis peruersa natura canis similitudine fit manifestum. Cap. XXX.

Crudeles homines sunt similes canibus qui percussum canem, & vlulãtem omnes lacerant, & prosequuntur. Ita etiam hominem aduersitate percussum crudeles non adiuuant, sed potius detrahendo lacerãt dicendo, q̃ bene meruit. Psalm. Super dolorem uulnerum meorum addiderunt. Boet. Hic malis nostris cumulus accedit, q̃ cum miseris aliquid grauitatis infligitur, quæ perferant meruisse creduntur. Aliquando etiam tales crudeles homines non tantum maledictis, sed etiã factis, & iniurijs persequuntur, secundum illud Psalm. Persecutus est hominem inopem, & mendicum.

Ps. 68.
Boet.

Ps. 108.

Quod Christus sua cruce, rubeis humanitatis indutus vestimentis, dæmonem deceperit atq; vicerit, ipsius bonis sylvestris mirabilis explanatur exemplo. Cap. XXXI.

CRux Chriſti diabolū ligauit, & eius uirtutē proſtrauit. Cuius exēplum habetur in boue ſyluestri qui odit, & perſequitur oē rubeum, & ideo uenator ſe rubeis induit, & ſic eū ad ſe inducit. Cum aūt ſibi appropinquate uiderit, poſt magnam arborem ſe abſcondit. Ae bos ita fortiter arborem ferit cornibus, ꝙ ea ſic in ligno infigit, ut extrahere illa non poſſit, & ſic dum aliū occidere quærit, ſe ipſum occidit. Hic ergo bos ſylueſtris gerit ſimilitudinem dæmonis, qui omne rubeum odit: q̃a ſanctorum ſanguinē ſundere ſitit. Sed Chriſtus uenator cęleſtis uenit: & rubeo ſe induit, qñ paſſibilem carnem induit, & aſſumpſit, quæ ex puriſſimis ſanguinibus beatæ Virginis formati fuit, ut dicit Damaſ. Vel tūc rubeo indutus fuit, qñ eius ſanctiſſimum corpus ſanguine ruſſilauit, ſicut in oratione, & flagellatione, & crucifixione. Iſa. Quare rubrum eſt indumentum tuum? Videns aūt Chriſtus tempore paſſionis magis propinquum ſibi diabolū pſequentem, poſt magnam arborē ſe abſcondit, qñ ſcilicet (occultando ſuæ deitatis potentiam) cruci ſe affigi permiſit, quem dum diabolus crucifigi fideliter procurauit, in ipſam crucem fortiter impegit, & ſic dum tenere, & proſternete credidit, ipſe detentus & proſtratus fuit. Hoc enim (ſicut dicit Eccleſia) ordo noſtræ ſalutis depopoſcerat, multiformis proditoris ars, ut artē falleret, & medelam ferret inde hoſtis, unde leſerat.

Damaſ.

Iſa.

Leopardi exemplo ſingulari auaritia cupiditatem maiorem in modum fore uitandam manifeſtatur. Cap. XXXII.

CVpiditas aua titię perducit ad interitum animæ. Eſt enim cupidus ſimilis leopardo; qui dum comedit aliq̃d uenenoſum tūc quærit ſtercus humanum, ut eū eo extinguat uenenū. Vñ venatores finum illum ſuper arborē in uaſe ſuſpendunt, in quē leopardus ſaliens, ut ſtercus accipiat interim ipſum uenatores interficiūt. Tūc ergo leopardus ueneno inficitur, cum auarus cupiditate accenditur: q̃a uenenum charitatis eſt cupiditas, ut Aug. dicit. Sed tunc ad expellendū uenenū, quærit humana ſtercora, qñ ad ſatiādū cupiditatē ſectatur tpalia lucra. De q̃bus Apo. ait: Oīa detrimentū feci, & arbitror, ut ſtercora, ut Chriſtū lucrifaciā, ſed tūc uenatores hęc ſtercora ſup arborem ſuſpendunt, qñ cupidæ mēti dæmones, ut eā inflāment. tpalium diuitiarum magnificentiā oſtēdunt. Sic fecit diabolus Chriſto, qñ duxit eum in montem excelſum, & oſtendit ei oīa regna mundi, & gloriā eorū, & poſtea dixit; Hęc oīa tibi dabo, &c. qđ ergo fecit Chriſto aperta uiſione, hoc facit frequentius homini cupido occulta ſuggeſtione, unde cum cupidus ad capiendum temporalium diuitiarum ſtercora per lucra non licita nititut a uenatoribus, i. dæmonibus uita animæ priuatur. vnde Apoſt. Qui nolu at diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa, & inutilia, quæ mergunt animas in interitum, & perditionem.

Aug. de cōfſ. uiti.

Phil. 3.

Matt. 4

1. Thi. 5

Inordinatam rerum temporalium occupationem Bombicis exemplo hominem ab interiori virtute penitus priuare manifeſtatur. Cap. XXXIII.

CVra, & occupatio temporalium multa euacuat hoīem a uirtute interiori. Cuius exemplū apparet in bōbice. i. in illo uermiculo ex cuius textura bōbicinum conficitur: q telas texit ad modum aracnarum. Sed ſicut dicit Iſido. Dū fila aggerit euacuatur, & nihil in eo remanet niſi aer. Ille. n. ad telas extendendas fila aggerit q ad tpalium rerum diſpōnes, & occupationes uitæ ſuę ſtudia conuertit: quia dum ſeculi negotijs totaliter implicatur, interius uirtutibus pęnitus euacuatur. Vnde Apoſt. dicit: Quod nemo militans Deo, negotijs, ſecularibus ſe implicat, ut ei placeat, cui ſe probauit.

Iſido.

2. Thi. 2

Hoīs curioſitate Diabolū aīas ſæpenumero inficere, cerui ſylueſtris exēplo confirmatur. Cap. XXXIIII.

CVrioſitas, noīatum eſt inſtrumentum diaboli ad aīas occidendas. Sunt. n. curioſi homines ſylueſtribus ceruis ſimiles, qui tantæ ſimplicitatis exiſtunt, ꝙ oēm mirantur, & ſtupent nouitatem, & equo uel bubalo, ad eos accedēte ita in eum reſpiciunt, ꝙ hoīem iuxta ſe uenientē, & ſagittis eos impetentē, non aduertunt, ita curioſę mentes, cum circa quaſdā nouitates inutiles, ſed eis admirabiles occupanť, iaculo erroris. uel elationis, uel alterius alicuius peccati a diabolo feriunť Apoſt. dicit, Prophanas uocū nouitates deuita. Sic curioſi fuerūt Athenienſes, de q̃bus dicitur Act. 17. ꝙ ad nihil aliud uacabant, niſi ut aliquid noui dicerent, uel audirent.

1. Thi. 6

Act. 17.

Peccati delectationem mortem inferre menti, vnico muris, atque vrſi naturali exemplo manifeſtatur. Cap. XXXV.

DElectatio peccati occidit mētē, ſicut potus murē. Dicit. n. Ariſ. ꝙ mus nō potat, & ſi potauerit moriť. Tunc. n. delectatio peccati potať, qñ in eā nō cōſentiť. Pſ. Intrauit, ſicut aqua ī interiora eius, & tūc aīa occiditur, quia peccatum cum conſumatum fuerit, generat mortem.

Ariſ. de anim.

Pſ. 108.

Rom.

Item delectatio eſt cauſa mortis aīæ, ſicut dulcedo mellis eſt cauſa mortis vrſi. Namque urſus aliqñ altiſſimas arbores ſcādit, & fructus, & mel ibi quærit, & ſæpe dum eſurit ad eundē locum redit. Vñ uenator circa pedē arboris funes atq; palos acutiſſimos undiq; circumcingit, & ante aperturā unde exit mel, malleum ponderoſum cum fune ſuſpendit, ueniens ergo urſus eſuriēs, & mel de arbore trahere cupiens, per malleum impeditur, tunc ille malleū a ſe abijcit: ſed quāto fortius eum pellit, tanto grauius rediens caput eius percutit, & ſic tam diu fit quouſq; ex frequenti ictu caput eius debilē deficit, cadens, ergo ſuper palos ruit, & ſic propria ſtultitia ſe occidit. Similiter dum homo dulcedinem, ſiue delectationes peccati quærit, malleus diuini ſermonis, de quo Hie. Verba mea quaſi malleus conterens petras, peccatum ipſum prohibens ei reſiſtit, quem dum peccator abijcit, & a ſe proijcit,

Hie. 23.

S 2 ſecun-

Psal. 49. secundum illud Ps. Proiecisti sermones meos retrorsum: in ipsum fortius impingit, & finaliter deficiens in peccatum ruit, quod in æternum interitum trahit.

Quod charitas cum bono cordis desiderio semper debeat copulari vt meritum suscipiat, singulari bonis similitudine demonstratur. Cap. XXXVI.

DEsideria cordis bona tunc habēt efficaciā, & pducunt ad bona opera, quando sunt charitate informata. Boues.n.illæ sunt excellentes ad opera quæ habent cornua lata, nigri vero, & parua cornua habentes reputanẽ ad opus inertes. Quasi.n.cornua capitis, sunt desideria mētis, quæ tunc dilatantur, quādo boues charitate informanẽ, & tunc tales.i. huiusmodi homines excellenter operantur, quia amor Dei nunquā est ociosus operatur enim magna si est; Psal. 68. Psal. Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem. Sed boues nigri.i.homines in peccato obscuri, quia charitatis extensione carent, habent parua cornua.i.parua boni desideria. Et iō ad bene operandum pleni sunt omni inertia. Vnde in tali boue deficiente calore charitatis, & abundante frigore iniquitatis abundat pigritia aratri.i.fructuosi operis secundum illud Prouer. Pro. 20. Propter frigus piger arare noluit.

Detractoris natura breuiter aperitur, qui tribus rationibus serpenti comparatur. Cap. XXXVII.

DEtractor assimilaẽ serpenti. Primò, quia serpens silenter morsum infigit, sicut dicitur de dypsa, ꝙ prius occidit quam sentiaẽ, neq; tristitiam moriturū inducit. Talis est detractor occultus. Eccl. 10 Eccle. Si mordeat serpens in silentio, ita nihil minus habet qui occulte detrahit. Secūdo, quia serpens non recte, sed uirtuose incedit. Isa. lib. hety. Vnde secundum Isido. uocatur anguis quasi angulosus, quia nunquā incedit rectè, & talis est detractor fraudulētus, q incipit a cōmēdatione, ut non recte credatur ex odio dicere, sed post recōmendationem retorquetur ad uituperationem.

Tertio, quia serpens terram comedit, sunt.n. quidam serpentes qui latitāt in cauernis, & lingunt puluerem, & sugunt terræ humorem, vt dicit Plinius: talis est detractor insidiosus, & maliuolus, qui actibus aliorum insidiaẽ latenter, & solum illud quod videt terrenum.i. vile, vel despectum comedit.i. mordendo, & detrahendo dicit; bona autem, si qua nouit, occultando supprimit. Isa. 65. Isa. Serpenti puluis panis eius.

Hominis deuotio quo pacto perficiatur naturali, animalium exemplo docetur. Cap. XXXVIII.

DEuoti homines quāto magis à se remouēt delectabilia carnis, tāto magis proficiūt in bonitate, & sapore mētis. Nā animalia naturaliter humida, sunt meliora, & magis sapida, quāto magis sunt a lacte remota, sicut patet in carnibus porcinis. Sic multis lachrymis humidi.i. homines deuoti quāto plus à lacte ipsius carnalis dulcedinis elongantur tāto magis in sapore internæ consolationis augmentanẽ. Psal. 76. Ps. Renuit cōsolari anima mea.s. in carnalib. & iō sequiẽ memor fui Dei, & delectatus sum. Isa. 28. Isa. Quem docebit scientiam & quem intelligere faciet auditū ablactatos à lacte, auulsos ab uberibus, &c.

Per multas naturales Draconis, serpentis, colubri, lupi, vulpis, taxi, tandemque Cati, proprietates, Diaboli malignitas, ac quanta hominem decipiat, quoue pacto homo ei resistere debeat, non obscuris similitudinibus uarijs explanatur. Cap. XXXIX.

DIabolus assimilatur draconi de quō Ps. 103. Ps. Draco iste quē formasti ad illudendum ei. Nā draco habet malum sibilum, quia sibilando flatum contagiosum emittit, & aerem inficit, & sic morbum pestilentem gignit. Sic diabolus habet malum sibilum.i. malam suggestionem, quam immittendo cor inficit, & morbum pestilentem peccati per delectationem induit.

Item draco habet malum morsum. Dicit.n. Arist. quòd cum morsus draconis sit uenenosus & malus, pisces qui ab eo mordērur, subito moriuntur. Arist. de anima Iste morsus draconis.i. demonis, est in consensu peccati, in quo mox anima moritur.

Item diabolus est similis serpenti qui timet hominem nudum, & insilit in uestitum: sic diabolus timet hominem, pauperem temporalium contemptorem, & illaqueat hominem diuitem temporalium possessorem. Apostolus. Qui volūt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Item diabolus assimilatur colubro. Primò, q a vmbram colit, vnde dicitur coluber quasi colēs vmbrā.i.corda vmbrosa & obscura peccatis, vel vmbras.i.mentes in peccatis sopitas, quia vmbra somnum inducit, Iob. 40. Iob. in umbra dormit.

Item coluber fugit ceruam, & diabolus fugit animam solicitam in operibus bonis: diligit.n. mentem ociosam, & odit solicitam, quæ in ceruã significatur, quæ est ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, & diabolus interimit hominem superbum: quia superbia est proprium eius iaculum.

Item, q a rutam odit.i. pęnitentiam amaram.

Item quia pellem deponit.i. apparentem nequitiam: & hoc est, quando transfigurat se in angelum lucis.

Item, quia nemora, & concauitates arborū diligit. Nemora.n. sunt corda studijs rationalib. destituta, & bestialib. desiderijs plena. Nā nemora sunt habitacula non hominum, sed bestiarum. Cōcauitates aūt arborum sunt ipsæ mentes hominum virtutib. vacuæ, quas diabolus multum diligit. Item lac libentissimè bibit.i. dulcedinē carnis, vel peccati ad sumendum auidè inducit.

Item, quia cauda lædi.i. in fine subtrahit principio n. blandè, & astute ingreditur. Pro. 23. Pro. ingreditur blādè, & in nouissimo mordebit, vt coluber.

Item venenum fundit.s. peccati.

Item, quia canes fugit.i. prædicatores, quia eius nequitiam detegunt: unde ab audiēdis pręedicatoribus multos retrahit.

Item,

Item, quia muscas comedit, quia diabolus pascitur cogitationibus immundis.

Item puluerem lingit, quia auaros demulcet, & in malis lucris prosperitatem tribuit.

Itē diabolus maximè insidiatur fini hoīs, q̃a si in fine hoīem decipit, animam & corpus occidit. Vnde assimilatur cerasti serpēti, qui in semitis insidiosè manens insidiatur equiti, ut mordeat vngulā equi. Nā (sicut dicit glo. super Genesim.) Cerastes est serpēs reguli, tātæ perniciei, ꝙ si eius uenenum tantum ungulam equi tangat, equum, & equitem subdito perimit. Hic ergo est diabolus qui occultis modis insidiat̃ homini. Est.n.hō similis equiti, cuius equus est corpus. sessor autē spiritus, vngula autē quę est finis corporis, signat diem mortis. In quo si potest diabolus uenenum nequitiæ suę immittere, & equum.i.corpus, & equitē.i.aīam ad æternum interitum inducit. Gen. Cerastes in semita mordens ungulam equi, ut cadat ascensor eius retro.

Gen.49.

Itē diaboli nequissima uoluntas, nisi refrenaret̃ per diuinā potentiā, & prouidētiā, hoīes nō possent euadere. Est.n. diabolus similis cuidam bestiolæ quæ dicitur esse apud Aethyopes oībus membris iners, & caput pergraue, hñs semꝑ illud inclinatum, ad terrā deferens; Deo hoībus prouidente: quia cum oēs qui uident eius oculos, mox expirent, si caput eleuatum ferret, omnes occideret. Hæc bestiola diabolus est, cuius mēbra sunt oēs iniqui quos diabolus oēs inertes reddit ad motum bonorum operum: Caput eius, i. mens prægrauata est multiplici iniquitate. Vñ ipsum caput semper defert inclinatum ad terrā, quia ad hoc eius studium, & tota eius contemplatio tendit, ut electorum animas a supernis trahat, & ad infima mergat. Vel diuina prouidentia, caput deflexum portat, quia.s. contra hoīes nō tantum exigere permittitur caput quātum optat: Vñ licet afflictionē iustorum semper uelit, tñ si a Deo ꝑtātem non accipit, ad tētationis articulum nullatenus conualescit. Nam ita subtiles sunt oculi eius, & venenosi, i. malitiosi eius conceptus & astutiæ contra hoīes, ꝙ nullus ab eo euaderet, si circumducendi eos, i. libere exequendi potestatem prout uellet haberet.

Luc.15.

Item diabolus assimilatur lupo.

Primo, rōne noīs, dicit̃.n. lupus quasi leo pes (ut dicit Isid.) eo q̃d quasi leonis pedibus sit ei virtus. Vñ q̃cquid presserit non uiuit. Pedes igit̃ diaboli sunt delectationes peccati, ꝑ quas in hominē ingredit̃, in q̃bus est tātæ uirtutis, ut si eius mentē cōsentientem presserit, eam finaliter occidit. Prou. Pedes illorum ad malum currunt.

Isid. li. ety.

Prou. 1.

Secundo rōne fraudis. Legit̃ enim, ꝙ lupus aliq̃n uoces emittit quasi hominis, aliq̃n latratum canum fingit, ut sic pastores, & oues decipiat. Sic aliq̃n diabolus aliquā suggestionem immittit, quę habet aliquam speciem boni, ut sic hoīes fallat. Cor. Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Tunc.n. in angelum Lucis se trāsfigurat, q̃n uidetur ea suggerere, quæ boni angeli cōsueuerunt persuadere. Dicit.n. Arist. ꝙ inuidiā est quidam lupus qui habet faciem hoīs, & caudā scorpionis. Nā diabolum, qui a principio quasi rōn.abilia suggerit ī fraude, postea uenenū infundit.

2.Co.11

Item lupus, ut capras capere possit, sub folijs se abscondit, & magis astutia quam potentia eas uincit. Sic diabolus decipit se abscondendo sub folijs, idest sub apparentia bonorum. Est enim uersipellis, malitijs plenus, sicut in Aethiopia dicuntur esse lupi, ita varij, vt nullus eis color deesse uideatur, ita nec deest diabolo aliqua uia fraudis.

Tertio, rōne tyrannidis, q̃a diabolus fortius tentat hoīem, q̃n magis uidet eum aduersitatibus fatigatum. Legitur em̃, ꝙ lupus, q̃n ad ouile uadit contra uentum pergit, ne canes eius odorem sentiant. Per uentum autē intelligitur aduersitas: Vnde diabolus contra uētum uadit q̃n hoīem in aduersitate existentē iterum tentādo inuadit. Sępe.n. iustitia Dei ꝑmittente, homini tribulatio ex ablatione substātię addit afflictionem in corpore, & deinde tentationē in mente, ut sic ad impatientiam, & desperationem inducat: sicut patet in Iob, cui primo res abstulit: deinde filios extinxit, deinde graui ulcere percussit; tandem per uxorem, & amicos graues tentationes in cor eius immisit. Sed ille eū superauit in oībus. Et nota, ꝙ diabolus plus tentat, & persequitur iustos quàm peccatores. Dicit.n. Phisiologus, ꝙ lupus non uenatur circa locum, ubi nutrit catulos suos, sed vena a remotis. Quasi antē loca ubi nutriunt̃ carni, eorum luporū, sunt malorum corda in quibus nutriunt̃ delectationes, & afflictiones pc̃torum: ibi ergo diabolus nō uenatur, q̃a tales diabolus tentare non conatur. Greg. Illos diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit, sed quasi loca ab ipso remota sunt iustorum corda, quæ.s. ei contradicunt, & ideo præcipuè tales diabolus persequtur, & molestat Greg. Hostis noster nos in hac uita positos quanto magis sibi rebellare cōspicit, tanto amplius expugnare contendit.

Greg.

Quarto ratione delectationis ludi, quia lupus uald: diligit ludum, ut dicit Plin. & ideo si potest rapere puerum cum eo ludit, & postea eū comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludit, ostendit Grego. dicens: Diabolus facta aliorum modo grauiora, modo nihil esse quod perpetratum est, modo misericordem Deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, ut dum per hoc mens decepta ducitur, ab intrusione pœnitentiæ suspendatur, Prouerb. Stultis illudit peccatum, id est diabolus qui est causa peccati. Postquam autem cum peccatore luserit, eum comedit. Amb. Diabolus non diligit filios suos, sed odit sic enim eos amat, ut perdat, sicut amat gluto morsellum: ut comedat.

Grego. Past.

Pro. 14.

Ambr. sermo.

Quinto rōne fortitudinis. Nā lupus habet magnam fortitudinem in capite, & in collo: intestina autem habet debilia.s. quia tota uis diaboli est in principio tentationis: quia si in principio sibi resistitur. postea debilis efficit̃. Dicit Ambr. ꝙ hō vocem perdit si lupus eum primo uiderit: sed si homo lupum ante conspexerit, audaciam ꝑdit, & caudam deponit. Tunc lupus i. diabolus hominem uidendo præuenit, q̃n eum in prin-

cipio non resistentem conspicit. Sed econtra tūc hō lupum prius cernit, eū se armat, & præparat ad repellendū tentationis principium. Nam postea diabolus perdit audaciā, & caudā deponit, qñ tentare dimittit, & ad finē intentum ipsam tentationem non pertrahit. Chrys. in primis grauis, & intolerabilis est impetus diaboli; quem si quis fortiter sustinuerit, in secundo inueniet infirmiorem. quanto enim plus repercussus fuerit, tanto magis refugescit.

Chrys. Mat.

Sexto ratione breuitatis tēporis. Nā legitur in libro de animalibus, q qñ lupus senescit, quia non potest prædari, uadit de nocte iuxta ciuitates, & insidiatur hoībus, sic diabolus sciens tempus suum esse breue, iam de hominibus bestialibus nō curat, sed bonos deuorare festinat. Isid. Tunc cōtra eum quem possidet diabolus acrius seuit, qñ se diuina uirtute ab eo expellendum cognoscit: Apoc. Væ terræ, & mari, quia uenit ad vos diabolus habens iram magnam.

Arist. de anima.

Isid. de summ. bono.

Septimo, ratione formidinis: Lupus enim multum formidat ignem, ut dicit Homerus.

Item lapides multū timet. Sic diabolus multū timet igneā oratione, i. feruidā, & lapides, i. eleemosynas. Vñ dicitur, qd si qs duos lapides simul collriserit, sup audaciā pdit. Duo lapides, sunt duplex eleemosyna, s. corporalis, & spūalis; & si utraq; fiat, est diabolo valde formidabilis.

Itē diabolus decipit hoiem, sicut uulpes decipit taxū. Nā taxus uulpem odit, sed uidēs uulpes, q eū expugnare non possit pp ipsius duritiē pellis, fugam capit, & dum taxus prædā quærit vulpes eius latibulum intrans, & immunditijs vrinæ, & alijs taxi lectum inficit, cuius fœtorem taxus non ferens inde recedit, & aliam foueam sibi quærit. Vulpes ergo, quia est animal fraudulentum aduersariū calidum signat. Taxus autē hoiem bonū, sed incautum, quē diabolus tētando impotens, cum uidet pp ipsius constantiā se in nullo posse proficere, fugit, quia. s. ad tēpus ei tentationes subtrahit. Dumq; illius animus incauta securitate interna cura dimissa, circa exteriora se occupat, fraudulentus aduersarius interiorem consciæ lectū alicuius peccati inmunditia, uix eo perpendente, cōmaculat. Ex cuius ille fœtore, uel displicentia cum perpendit, interdū per impatientia, uel desperatione quadā etiam bonum ipsum dimittit, quod inceperat.

Item diaboli manum non pōt homo effugere quandiu non abijcit a se peccatum, uel mūdi affectū. Cuius exēplū apparet in boue syluestri. Dicit enim Arist. q est quadā species boum sylnestriū, qui hñt magnitudinē tauri: q cū uidet, q de manu uenatoris, uel canū euadere nō possit, proijcit ex se stercus p quatuor passus. dūque canes stercus odorant, & circa odorē huius druneni, bestia ab eis fugiendo elongat, & euadit. Tanq̄ venatores dęmones sunt, quorū canes eorū sunt fallaces tentationes siue mordaces psecutiones, a quibus aīa nō euaderet, nisi stercus ex se. i. immunditiā peccati abijceret p quatuor passus, primus est in cōtritione, secundus in confessione, tertius in satisfactione, quartus aūt in pseuerātiæ cōtinuatione, uel stercus est gloria, vel prosperitas tēporaliū rerū de quibus Apost. dixit: Oia arbitror, vt stercora. Mach. A glona uiri peccatoris ne timueritis; quia gloria eius stercus, & vermis est. Hanc debet homo abijcere per quatuor passus, primus est si habitam dimittit, secundus si non habitam non quærit, tertius si oblatam respuit, quartus si corde contemnit, & talis diaboli manus liber, & securus effugit.

Arist. de anima.

Phil. 3. 1. Mac. 2.

Itē diabolus insidiat hoibus, sicut Catus muribus. Nam catq insidiatur eis, & in absconditio inuadit. Cumq; ipse catus murē ceperit, prius cum eo ludit, postea occidit, & comedit. Sic diabolus astutē hoīem obseruat, s. vt uideat in qua dispositione facilius possit eum decipere, & capere in obscuro eū inuadit, occultādo, s. ei in tentatione oē illud, qd retrahere posset a peccato, & ostendendo, uel suggerendo solum illud, q delectet, & placeat: Vel in obscuro inuadit, qñ tentat sub specie boni: & cū hoiem p cōsensum cœperit, ludit cū eo. i. illudit, ei ostēdēdo pctm eē leue, & q Deus est misericors, & qd est impossibile nō peccare, & q faciliter poterit exire, & pœnitere, & hmōi. Et postquā, sic illusit trahendo ad opus, spiritualiter occidit: & per prauā consuetudinem comedit, sic eum sibi incorporando.

Hominem cunctis animantibus esse prælatum, ipsiusq; dignitas ac miseriæ non absque ratione demonstratur. Cap. X L.

Dignitas, & infirmitas hoīs cognoscit ex aīalibus brutis: omniū. n. animaliū gfia pter vsum hoīum sunt creata (ut dfit Phi. & Damas.) Nā qdā sunt homini data ad esum, vt pecudes, & hmōi: qdā ad ministeriū, vt eq, & hmōi: qdā ad solatiū, ut symiæ, & huiusmodi, qdā ad exercitiū, ut hō suā infirmitatē cognoscat, sicut pulices, & hmōi: qdā vero ad infirmitatis remediū, vt viperæ, & tyri, ex qb. fit tyriaca, & sic de alijs ad multiplices medicinas. Nam illa q vīr aliqn noxiora, sunt vtiliora, sicut dicit Asclapius. Patiens emoroides curat, si sederit sup pellem leonis. Et dicit ēt, q q corpus suū vnxerit sepo renū leonis, lupus ab eo fugit, & similiter q inūgunt eius fimo, & cōsimiles legunt virtutes de diuersis mēbris, & partib. multorū aīaliū. Apparet ergo hoīs dignitas ex eo qd oibus aīalib. est plat, & ola deseruiūt vsib. vitæ suæ. Sed patet cum dignitate infirmitas ex eo, q se videt homo viliorībus indigere, nec bene posse vitam ducere sine eorum nutrimento, vel sine eorum ministerio, vel sine eorū solario, vel sine eorū remedio.

Asc. li. de occultis vir. me.

Panthera unico exemplo, quid homo adisse, diligereve debeat, breuiter declaratur. Cap. X L I.

Diligere dēt hō oēs hoīes, & peccatū odire, exēplo pāthere, q iō pāthera apā Grece qd est totū. Latinē est dicta, q a oib. aīalib. est amica, soli draconi ē inimica. Sic hoib. dēt hō esse amicus, soli aūt peccato inimic. Sene. Pacē cum hoib. habebis, bellū cū vitijs. Vñ (sic Augu. dicit) Sic sūt diligēdi hoīes, ut eorū ñ diligant errores. Aliud ē. n. amare, qd sūt aliud odisse, qd faciūt.

Sen. Aug. in sen. p speri.

Publici

Publici doctoris partes quae existant, quantaq; diligentia Sanctorum doctrina sit sequenda, magris, ac cerui non absurda similitudine depinitur. Ca. XLII.

DOctrinas Sanctorũ debemus diligẽter quęrere,& in eis delectari,& immorari. Nam onager in mõtibus altis uirentes herbas quęrit, quas cũ inuenerit ꝑ gaudio statim rugit,& q̃ diu virẽtia gramina īuenit ibi, a loco, nisi pulsus nõ recedit. Quid aũt sunt mõtes alti, nisi doctores sancti, quorũ uirentes herbæ, sunt gratiosæ doctrinæ ipsi.n. sunt mõtes eminentiã uitæ, alti ꝑ contẽplationẽ sapientiæ, herbiferi ꝑ refectionẽ doctrinę, q, a doctrinarũ suarũ pabulo velut herbarũ fęno proximorũ aĩas pascunt. Has herbas quęrunt onagri.i. simplices, & deuoti uiri, & cũ eas inueniũt gaudẽtes, & exultantes mugitu alijs prodũt, q, a ad sanctarũ doctrinarũ studia ẽt alios pronocant,& attrahunt: & quandiu inueniunt pabula, nientẽ recreãdo reficiũt, ab eis nõ discedunt. Vel virtutes herbæ montiũ sunt uirtutes,& exẽpla pfectorũ uirorũ, quę quęrũ. Gallij. im perfecti uiri quærũt, & inuestigando inueniunt imitando, produnt ꝑdicãdo,& immorant conti nuãdo. Apost Emulamini charismata meliora.

Itẽ doctoris publici, vel prælati officiũ assumere,& appetere nõ debet ille, qui uirtutib. caret, uel in eis solidatus nõ est. Cerui.n.q̃ diu carent cornibus, uel non hñt illa adhuc solidata, nõ ꝑcedunt in publicũ. Vñ nõ de die, sed de nocte va dunt ad pascua: de die aũt exponũt ea ad solẽ, vt indureñt, & cũ tunc illa indurata esse cognoscunt, ad pabula in aperto procedũt. Qui ergo carere se sentiũt cornibus virtutũ, nõ exire audẽt ad publicæ doctrinæ pabulũ ministrandum Qui aũt adhuc iperfecti,& imbecilles sunt, oportet, ꝙ calore solis, i. feruore diuini amoris solidẽtur,& roboreñ: & cũ ꝑ uirtutũ spũalium robur fuerint solidati, tunc ad pabulũ procedere pñt spũales documenta Abacuc: Splendor eius, ut lux erit, cornua in manib. eius. Dẽnt.n. in sancto doctore simul apparere splendor doctrinæ, lux. scię,& exempla uitæ. Cornua.n. sunt virtutes, quę tunc in manibus geruntur, quando operibus ostenduntur.

1. Co. 12

Abac.

Hominis dolosi, ac proditoris malignitas, hypocritarumq; infecta simulatio recensetur, qui tum mygali, tum vulpi comparantur. Cap. XLIII.

DOlosus hõ assimilatur mygali, quod est unũ paruũ animal ad modũ mustelę, & est animal dolosum. Vnde aliqñ mansuetũ se fingit, cum aliquẽ appropinquare uiderit: sed mox in eum insilit,& uenenum infundit. Sic multi dolosi homines,& proditores faciunt, fingentes se amicos, uel pacificos cum non sint,& obseruantes tempus in quo nocere possunt. Eccle. Multæ insidiæ sunt dolosi.

Eccl. 11

Item dolosus assimilatur vulpi. q, a uulpes est animal fraudulentum, deceptioni assuetum, & nũquã rectis, sed tortuosis incedit an fractibus. Et ideo dicitur vulpes quasi uolubiles pedibus.

Item dum escam non rapit, mortuam se fingit,& sic aues descendentes ad cadauer rapit, & comedit, ut dicit Iũ lo,

Item pellem hẽt pilosam, & caudam magnã, quam dum canis capere putat, os eius pilis implerut. Et dic t Pli. ꝙ qñ multum arctatur a canibus, caudam inter crura recolligit, & rtinam inter pilos caudæ emittit, quam superaspergit, cuius fętorem non ferens canis, aliquant lũ ei cedit, quæ omnia inueniuntur in dolosis. Nam dolosi quidam sunt qui fraudibus & deceptionibus assueti nunquam rectẽ, & simpliciter incedunt, sed sempet malitiosis uijs alios inuolue te,& decipere quærunt.

Plin.

Item quidam hopocritæ mortuos se fingunt, vt alij magis adhæreant & credant, & sic aliqđ tpa'e commodum ab eis obtineant, & ẽt habẽt pellem pilosam, idest pœnitentiæ apparentiam magnã, sed post se trahunt caudam, i. finalẽ intẽtionem, siue operationem aliquam pilis, i insidijs siue deceptionibus plenam. Si qui autẽ eos comprehendere conentur, respergunt eos urina, idest foetore infamę, infamando eos, ipsos ex inuidia persequuntur. Sicut qñq; quidã deceptores hypocritæ, uel hæretici de religiosis, uel inquisitoribus, qũ nolunt eos cognoscere, uel detegere, dicunt secularibus, ꝙ fiat ex inuidia: propter quod canes. i. prædicatores aliqñ eis cedunt, non tam metuentes. Mat. Vulpes foueas habenr, id est hy pocrita, uel hæretici profundas astutias, quibus suam nequitiam abscondunt.

Mat. 8.

Quo pacto mentis domus, quibusq; virtutibus sit ædificanda pariter & munienda, castorum exemplo edocetur, & quot modis Dei domus capiatur, describitur. Cap. XLIIII.

DOmum mentis suæ debet hõ solicitẽ ædificare,& vitæ suæ finem sepius considerare, exemplo, s. Castorum, qui subtilitate multa habi tacula sibi parant. Nã de lignis, quæ dẽtibus pręcidunt in extremis aquarum rupibus faciẽt, domos suos bicameratas, uel tricameratas per solaria distincta. & aqua crescente, superiora loca inhabitant sed decrescente, in parte inferiori se locant, & per quoddã foramen ex industria preparatum, in quolibet solario caudã quæ est piscæ naturæ, mittunt in aquam; quia extra aquã diu sine corruptione non uiuerent Sic homo quilibet debet animæ suæ habitaculum de lignis, id est operibus solidis virtutum, solerter ædificare, sed in rupibus aquarum, idest in studij scripturarum ædificare domus sapientiæ, & hæc est bi camerara, quia scilicet debet esse practica, & speculatiua, idest actiua, & contemplatiua. Vel in rapidus, aquarum, idest in compunctionibus lachrymarum ædificatur domus pniæ, & hæc domus est tricamerata, quia tres pñæ partes sunt, s. contritio, confessio, & satisfactio Crescente autẽ aqua sapientiæ, eleuatur anima in superiorum contemplationem: uel quanto plus crescit aqua compunctionis, uel tribulationis, tanto plus ascendit anima ad perfectionem puritatis, & uirtutis: & quanto plus decrescit, tanto plus inferius cadit.

Item crescente aqua tribulationis, debet anima ad superiora scandere orando: Decrescente uero tribulationis inundatione, debet ad inferiora se trahere, se ipsum in humilitate seruãdo, semper vel sæpe per foramen mentis debet caudam in aquam mittere.i. finem uitæ suæ sapienter considerare. Nam per aquam sapientiam, per caudam vero finem accipimus vitę. Vñ ille caudam in aquam mittit, qui finem vitæ suæ sapiẽter attendit. Sic.n. præseruatur a peccati corruptione, secundum illud: Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Nota, quod domus Dei multipliciter accipitur.

Eccl. 7.

Primò modo tota mundi machina, iuxta illud Baru. O Israel, quam magna est domus Dei.

Baru. 3.

Secundò modo celestis patriæ aula. Psal. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus.

Ps. 121.

Tertio modo domus Deo dicata, Isa. Domus mea, domus orationis vocabitur.

Isa. 56.

Quartò modo cuiuslibet viri iusti anima, ut hic Hebreo. Quæ domus sumus nos.

Hebr. 3.

Quintò modo militans Ecclesia, Thi. In magna domo non solum sunt vasa aurea, &c.

Thi. 3.

Sextò modo, Virgo Beata Psa. Domum tuam domine decet sanctitudo.

Ps. 92.

Septimò, caro a uerbo assumpta, Prou. Sapientia ædificauit sibi domum.

Prou. 9.

Quale cor obstinatum, mensq; dura qua Cocodrillo comparatur Pharaonis ostenditur exemplo.

Cap. XLV.

Dvræ mentes non emendantur flagellis. Vñ sunt similes cocodrillo. Nam tanta duritia est cocodrilli, ut quamuis fortium lapidũ ictus in tergo recipiat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius cor ita induratum erat, ut per multas plagas nollet dimittere populum. Sic peccator durus multis flagellis flagellatus non dimittit peccatum, & de tali duro corde dicit Ber. Cor. durũ ipsum est, quod nec compũctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur, ingratũ est ad beneficia, infidum ad consilia, sæuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentiũ negligens, futura non prouidens: ipsum est, cui præteritorum, præter solas iniurias, nihil omnino nõ præterit: præsentium omnino nihil non petit: futurorum nulla, nisi forte ad ulciscendum, prospectio est.

Electorum Dei perfectio, eorumq; uera innocentia quanta sit ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus, quàm rectissime colligi potest.

Cap. XLVI.

Electi assimilantur ouibus.

Primò ppter innocentiã. Ouis.n. est animal innocẽs.i. nulli nocumentũ inferẽs. Et hinc est, quod nullã natura dedit ei armaturã, quia nec cornua ad feriendum, nec vngues ad scindẽdũ, nec dentes ad mordendũ, licèt nocentẽ bidentes, quæ cum duobus dentibus nasci dicuntur. Sed dẽtes earum non sunt ad mordendum, sed ad pascendum. Hæc innocentia competit electis Dei, qui nihil faciunt, unde aliis nocere intendant. vnde dicitur Reg. Isti qui oues sunt, quid fecerũt: quasi dicat, isti qui innocentes sunt in se ipsis, quid, secerũt.i. mali aliis: ut sic notetur in eis duplex innocẽtia.s. respectu sui, & respectu pximi. Augu. Vera innocentia est, quæ nec sibi, nec aliis nocet.

1. Reg. 4. Aug.

Secundo propter patientiam. Psal. Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Vbi patientia sanctorum primò commendatur ex causa: quia propter te.s. Deũ, non propter furtum, uel homicidium. Psal. ppter ne sustinui opprobrium. Secundo ex pęna, quia mortificamur.s.a nobis ipsis per pœnitentiã tota die.i. per totam uitam. Aposto. Quotidie morior, scilicet in nobis.

Psal. 43. Psal. 68. 1. Cor. 1

Item ab aliis æstimari sumus, sicut oues occisionis.i. digni occisione. Et utere ut oues erãt sancti Martyres, dum occidebantur.s. sequentes illum, de quo dictum est: Quasi ouis ad occisionẽ ducetur, quæ.s. mansuetè uadit, & sine rebellione se occidi permittit.

Isa. 53.

Tertio propter abundãtiam secundum illud Psa. Oues eorum fętosæ abundantes in egressib. suis. Electæ.n. oues abundant in fętibus, & in egressibus, idest in lacte quod egreditur ab vberibus earum.

Psa 143

Item quæ abundant in bonis velleribus. de quibus: Iob: De uelleribus ouium mearum calefactus est.s. pauper. Sic electi Dei abundant in fœtibus.i. in meritis, & uberibus, idest in doctrinis & uelleribus.idest in exemplis, uel eleemosynis. Et nota quòd quatuor sunt quæ faciunt ipsas oues in fœtibus abundare, scilicet uentus, potus, pastus, & motus. Ventus quidem, quia sicut dicit Arist. si oues impregnantur versus vẽtum septentrionalem, pariunt mares, si autem uersus meridionalem, fœminas. Per uentum septẽtrionalem intellige inspirationem gratiæ septiformis, quæ notatur per septentrionem. Vbi etiam septem stellæ sunt circa polum, designantes septem dona Spiritussancti: & hic est uentus qui facit electos Dei parere fœtus masculos, idest opera uirtuosa. Sed per meridionalem uentum calidum intellige inflammationem spiritus maligni, qui facit parere fœminas, idest opera uitiosa & defectiua. Secundum est potus, quia idem Aristoteles dicit, quòd oues impinguantur bibendo aquam. Vnde dant eis comedere salem, ut magis sitiant, & plus bibant. Hæc est aqua sapientiæ salutaris, quam potantes electi, Dei & sancti, facit eos abundare fœtibus bonorum operum. Apostolus. Fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Tertium est pastus. Nã pastus præcipuè in fine diei iuuat eas ad generãdum, & etiam motus, quod est quartum iuuamentum, & sic cibus & pastus lachrymarum, de quo Psalmus. Cibabis nos pane lachrymarum: & motus obedientię, uel charitatis etiam sunt sanctis causa fœcunditatis meritorum.

Iob. 31. Arist. de ani. Col. 1. Psal. 79.

Itẽ sancti abundant in lacte doctrinæ, in quo

lacte

lacte (secundum Cōstan.) est triplex substātia. s. serosa, butyrosa, & caseosa, prima. s. aquosa vel serosa est mundificatiua, & subtiliatiua: secunda butyrosa, vel unctuosa est mollificatiua, & extē siua & extersiua: tertia caseosa est grossa, & oppilatiua. Sic doctrina ouium Christi est subtiliatiua, quando loquuntur sapientibus est mollificatiua. i. compunctiua, & in bonum extensiua & a malo extersiua, quando loquuntur proficiē tibus. Est autem grossa, & oppilatiua i. malorum viarum clausiua, siue restrictiua quando loquū tur incipientibus. Aposto. Tanquam paruulis in Christo lac uobis dedi.

Item ab ouibus Christi habentur vellera diuersorum colorum. i. exempla diuersarum virtutum, quibus anima uestitur, & ornatur, & calēt in diuino amore. Ouis (sicut dixit Beatus Martinus) docet nos seruare dominicum praeceptū: quia cum habeat duas tunicas. s. corium, & lanam, unam retinet sibi, & aliam dat non habenti. s. lanam homini.

Quartò electi Dei assimilantur ouibus ꝑpter obedientiam: audiunt. n. oues, & sequuntur sibi lum, & vocem pastoris. Et viri sancti audiunt, & sequuntur doctrinam, & vocem Christi. Io. oues meæ uocem meam audiunt. s. aure auscultādo, corde credendo, & opere implendo, siue obediē do Psal. in auditu auris obedierunt mihi.

Io. 10.

Psal. 77.

Item electi Dei, & sancti viri, qui sunt de familia eius, a tentationibus demonum non lędū tur, sed reprobi qui sunt tanquā progenies adulterina statim ab eis uincunt, & venenant, sicut dicit Plinius, quod est quidam gens siue familia cui aspis non nocet. Vnde illi pueros quos de se natos habent suspectos obijciunt aspidi: quibus non nocet si ad eos spectant: Si autem adulterini sunt, mox eos occidit. Psal. Super aspidem, & basiliscum ambulabis.

Plin.

Isa. 90.

Euangelistarum dignitas, & officium per equorū qui et sonipedes vocantur plures similitudines, naturales ac etiam caballi etymologiam clarè ostentatur.
Cap. XLVII.

EVangelistæ fuerunt Christi equi: nam equi dicti sunt q a in quadrigis equantur, & pariter componunt. Hæc quadriga, in qua sancti Euangelistæ sunt a sancta ecclesia æquati, & pariter recepti, est doctrina siue scriptura quatuor Euangeliorum, in qua ipsi a Christo instructi nobis salutis nostræ subsidia portauerunt. Vñ Hiero. Matteus (inquit) Marcus, Lucas, & Ioannes quadriga domini, & uerum cherubin quod interpretatur scientiæ plenitudo per totum corpus oculati sunt.

Hiero. ad. Pau.

Item caballi Christi ipsi fuerunt, quia caballus a cauo pede est dictus, eo quod pressa vngula terram cauat, ut dicit Isido. Hęc cauitas pedis, siue terræ cauatio euacuatio est terreni amoris, q a omnia propter Christum contempserunt, & ipsum pauperem secuti sunt. Mat. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.

Isid. li. ety.

Mat. 9.

Item ipsi fuerunt sonipedes Christi. Dicuntur. n. sonipedes, eo q̄ pedibus sonant. Nam ipsi sonuerunt prædicando, non tantum sono verborum, sed etiam gressu operum, vel pedibus sonabant, quando de loco ad locum discurrendo prædicabant. Psal. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum.

Psal. 18.

Omnes eum excommunicatis in casibus non concessis uersantes, effici excommunicatos rabidi canis, exemplo & au toritate probat. Cap XLVIII.

EXcommunicatio assimilatur morsui canis rabidi: q a omnia animalia morsa a cane rabido efficiuntur rabida, & furiosa. Et sic omnes participantes, excommunicatio in casibus non concessis, efficiuntur excommunicati saltem minore excommunicatione. Vnde excommunicati ad modum canū de ecclesia expellendi sunt, Apo. Foris canes & ad modum canis rabidi sunt omnibus euitandi, Thes. Ne commisceamini cum illo. s. cum excommunicato.

Diasc.

Sanctorum exempla qui interdum à Dei gratia ceciderunt, & postea surrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus maiorem in modum prodesse, malis prælati exempla subditis valde obesse, musco, capreolisq; ac candelæ extinctæ exemplis declaratur.
Cap. XLIX.

EXempla sanctorum q a gratia ceciderūt, & postea resurrexerunt, sunt aliis valde proficua. Vnde assimilantur musco. dicitur. n. quod in mōtibus Indiæ sunt qdā capreoli, q herbis aromaticis pascunt, in quorū unguibus sunt concauitates, in qb. colligunt humores ad apostema, sed pp motum, & discursum frangunt: & ille humor collectus cū pilosis folliculis abstrahitur, & substantia illa q̄ infra folliculos continet, summè est odorifera & inter aromata est maximè ꝑciosa, & in medelis plurimū virtuosa (vt dicit Diasc.) & illud vulgariter uocamus muscum. Quasi aūt capreoli sunt qq̄ homines humiles, & solliciti, q quasi aromaticis pascunt, quia frequenter multis donis, & gratijs diuinis replent. Sed tñ qñq; contingit, quod in eorum vnguib. i. in sensibus siue affectibus remanent quędā cōcauitates. i. defectus quidam siue pronitates ad quædam vitia in quibus interdum humores. i. affectiones ex incautela, vel negligentia paulatim multiplicantur in tantum, quod fiant in eis apostema alicuius peccati grauis: in quo ruere permittuntur, sed postea propter motum cōpunctionis, & exercitium boni operis, siue per discursum internæ considerationis, & pœnitudinis mentis, frangitur, talis peccati affectus, & in pilosis folliculis. i. asperis, & afflictiuis exercitiis trahitur a corde. Exemplum autem pœnitētiæ, & humilitatis & patientiæ, quod in talibus afflictionibus ostendunt, & imitationis uitæ quam faciunt, efficit alijs muscus odoriferus p exemplū. Cuius. s. usus, vel per cōsiderationē, vel imitationem, efficitur aliis medicina, vel præseruatiua aliis iustis. s. ad timendum, & se custodiendum illud Cor. Qui se existimat stare, videat ne cadat, & peccatoribus ad pœnitendum, & se corrigendum,

Apo. 22.

rigendum, sicut dixit beatus Ambro. Theodosio Imperatori qui allegauit ei exemplum Dauid peccantis, si inquit, secutus es errantem, sequere corrigentem.

Item exẽplum prælati mali extinguit in subdito bonum propositum: nam candela extincta olfacta ab equa prægnante eam facit abortire. Tunc.n. candela extinguitur, quando prælatus aliquis, uel doctor in manifestum peccatum labitur quasi autem æqua prægnans, est anima bonum propositum gestans, quæ dum peccatum prælati, uel magistri sui imitando olfacit, bonũ, quod cęperat, extinguendo abortit.

Cur fatuus non sit sapienti sociandus, ratione & authoritate patefit. Cap. L.

Fatuus non est sociandus sapienti, vñ præceptum fuit Deut. non arabis in boue, & asino, per bouem enim intelligitur sapiens, per asinum stultus, per arare uero prædicatio designatur. asinus ergo boui in arando non est iungendus, quia fatuus in prædicatione non est sapienti sociãdus, ne.s. ex fatuitatis discordia impediatur sapientis gratia.

Carnis lasciuiam per spiritus feruorem consumi, Cameli exemplo monstratur. Cap. LI.

Feruor spiritus consumit lasciuiam carnis. sicut feruor naturalis caloris consumit pinguedinem corporis, quod apparet in camelo, de quo dicit Constantinus, quod animal calidissimum est ex natura, & ideo macilentum eo, quòd calor consumit sanguinis unctuositatem. Similiter calor charitatis, & feruor deuotionis consumit uiscositatem, siue lubricitatem luxuriæ, & concupiscentiæ carnalis. Eccl. Vapor ignis urit carnes. i. feruor spiritualis amoris consumit desideria carnis. Iac. Exortus est sol cum ardore, & arefecit fœnum, idest carnem. Isa. Omnis caro fœnum.

Ficte pœnitentis, qui uitam in bonum interdũ mutare uidetur, simulatio, nec non hypocritarum in fallendo malignitas, Rubetæ exemplo aperitur. Cap. LII.

Ficte pœnitens similis est uoraci quæ rubeta dicit genus ranæ uenenosæ, quã dicunt uetustã pellem deponere pastu quarũdam herbarũ, uenenum autẽ suum non deponit, sed custodit. Sic ficte pœnitens ostentatione cuiusdam exterioris fictæ pœnitentiæ uitam uidet mutare, ut peccati uetustatem deposuisse credat, uenenum tamen retinet interius malæ uoluntatis, & ipsum ad tempus tantum occultando custodit. Et dicit, quòd rubeta quod maculis sub uentre respergitur, tot modis uenenum eius noxiũ dicit esse, quia. s. fictus, & hypocrita quot in se habet vitiorum malicias, tot etiam habet nocendi, vel fallendi uias: & ideo talem merito Spiritussanctus fugit, secundum illud Sap. Spiritussanctus disciplinæ effugiet fictum.

Quid nobis præstet fides, fideliumq; spes in quocũ sistat, vnico ceruorum exemplo edocetur. Cap. LIII.

Fides ad inuisibilia quærenda nos trahit, quã tñ intellectus viatoris nõ capit. Sunt.n. fide les ceruis similes, quia Maria trãseũtes non visu, sed odore tñ terras petunt. Similiter terrã viuentium. i. soliditatẽ æternorum bonorum nos odore quodam fidei quærimus, quã tñ in transitu huius maris positi prout in se ipsis sunt cernere nõ valemus, vnde Apostolus: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit &c. Sed licet iste odor videatur debilis, tñ est valde suauis, & attractiuus, vnde Can. Trahe me post te: curremus in odorẽ &c vñ & hoc odore Beatus Io. Euangelis. attractus legi Deo dixisse in quadã sua oratione: Odor tuus i me cõcupiscẽtias ęternas excitauit.

Filios erga parentes fore pientissimos gliriuum instruuntur exemplo singulari. Cap. LIIII.

Filios debere parentib. obsequia pietatis impẽdere pręcipuè in necessitate, glires docent, qui insigni pietate genitores suos in senectute nutriendo adiuuant, & eis alimenta ministrãt. Erubescant ergo miseri hoĩes qui suis parentib. sunt crudeles: quia dum eis in necessitate deficiunt se gliribus, & muribus crudeliores esse ostendunt. Eccl. Suscipe senectam patris tui.

Dei gratiæ effectus ipsi cordi naris similitudinibus comparatur, quod membrum radicale esse iure optimo affirmatur. Cap. LV.

Gratia Spiritussancti assimilat membro radicali. nam sicut dicit Arist. in omni anima li est membrum radicale, quod est principiũ omnium uirtutum naturalium, & spiritualium: & hoc est cor, uel aliqd loco eius, a cuius radice (ut dicit Auie.) incipit animalium creatio, & formatio, & figuratio, hoc ergo radicale principium, est gratiæ Dei donum, a qua oẽs uirtutes pcedunt & dona gratuita quib. perficitur anima. Ab hoc principio incipit virtutum creatio, formatio, & figuratio. nam creatio uirtutum est per habituũ acquisitionem, quia virtus (vt dicit Philosophus) est habitus electiuus, sed formatio earum est per charitatis dilectionem, quia charitas est formatio virtutum, sicut dicit Ambr. Sed figuratio virtutum est per actuum productionem: quia actus configurantur habitibus, a quibus procedũt habitus: vnde in actibus manifestat sicut res figurata in sua figura Sed omnium istorum radicale principium est ipsa diuina gratia: vnde Apostolus totum esse suum spirituale gratiæ Dei attribuit, dicens: Gratia Dei sum id, quod sum.

Item gratiam diuinam ad suas consolationes non recipit homo quandiu peccatum in conscientia gerit. Nam pullus equę, qui cum quodam nigro folliculo in fronte nascitur, quãdiu abscissus non fuerit, ad ubera matris non admittitur. Pullus igitur gerens nigredinem in fronte, est homo peccatum habens in mente, quod

Deu. 21

Eccl. 38

Iac. 1.

Isa. 4.

Sap. 1.

1. Cor. 2

Can. 1.

Eccl. 3.

Arist. de anima.

Auic.

Ambr.

1. Cor. 15.

quod quãdiu ꝑ pęnitentiã nõ amouerit, mater virtutũ gratię eum ad cõsolationis suę ubera nõ admittit. Sap. Nihil inquinatum in illa incurrit. Sap. 9.

Panthera pulcherrimo exẽplo, grates semper benefactoribus esse reddendas admonemur. Cap. LVI.

GRatos esse benefactoribus exemplum pantherę nos docet, q̃ quamuis sit bestia ualde sæua, suis tamen benefactoribus nullis est ingrata. Vnde narratur de quodam q catulos eius de quadam fouea liberauit ꝙ panthera eum associauit, & blandiẽs ei cauda, & faciẽ usq; extra deserta duxit. Si ergo sic grata est benefactoribus crudeliũ ferarũ natura, quanto magis decet homines, quibus mansuetudo naturaliter inest & rõnalis censura. Vnde Apostolus: Grati estote.

Gulæ damna enarrantur, uoracisque natura per ursi ac cocodrilli naturalem usum in edendo, quoue pacto gulæ uitium curetur, exprimitur. Cap. LVII.

GVlosus homo assimilatur urso. quia ursus (secundum Aris.) indifferẽter comedit omnia; vnde ꝓ fructibus ascendit arbores, & aluearia ꝓ melle confringit, & cancros, & formicas pro medicina comedit. Sic gulosus aliquãdo sub specie necessitatis, aliquãdo ex dulcedine uoluptatis, aliquando sub prætextu infirmitatis, voluptuosas delectationes exquirit, & accipit. Eccle. Omnem escam manducabit venter, s. gulosi. Aris. de ani.

Itẽ gulosus assimilatur Cocodrillo, q herbas libenter comedit, inter quas endros serpens paruulus, qui eius inimicus est, se inuoluit, vt dum herbas carpit, serpentem transglutiat, qui dum in ventre existit ipsum occidit, & illæsus exit. Sic gulosus homo bonos & sapidos morsellos libenter comedit cum quibus frequenter uenenum volupratis & peccati per delectationem transglutit, quod mentem eius occidit.

Item gula perducit hominem ad luxuriam & incontinentiam. Nã cerui, quando nimis pingues se sentiunt, latebras quærunt: quia nec bene fugere, nec cursum continuare possunt: sed nunc fugiunt, nunc subsistũt, & retro respiciũt, sic etiã pinguedo gulæ quærit latebras luxuriæ. Et homo etiam gulæ deditus incontinens effectus, nec tentationes carnis fugere, nec cursum pœnitentiæ continuare potest: sed nunc consciẽtia punctus fugit, idest fugere proponit, nũc subsistit, idest, tentationes expectat, & suscipit, nũc retro respicit, quia ad turpitudinem desiderio vel opere redit. Vitium itaque gulæ curandum est afflictione abstinentiæ. ariditas autem animæ irriganda est lacrymarum compunctione. Nam (secundum Isaac.) carnes pingues animalium assandæ sunt: quia dum assantur earum humidita, illaudabilis desiccatur: sed siccæ carnes potius sunt lixandæ, quia aquas eas temperat, & humectat. carnes porcinæ, & pecorinæ laudabilis sunt assaturæ, caprinæ vero, & bouinæ meliores sunt lixatæ. Nã per lixationẽ siccæ carnes humectantur, & ꝑ assationẽ humidæ carnes siccantur, est ergo caro pinguis caro assuetis delitijs, q̃ igne assanda est, i. abstinẽtiæ afflictione, famis ardore sedanda vt sic delectationes gulæ compescat afflictio abstinentiæ: sed quasi siccæ carnes sunt aridę, i. indeuoræ mentes: q̃ tunc bullienti aqua elixantur, quando feruentu, & lachrymosa compunctione irrigantur.

Temporalium rerum exuberantia quantum hominibus diuitijs abutentibus obsit pinguia animantia ad esum pessima, valde hominis stomachum dissoluẽtia, naturali quadã similitudine ostẽdant. Cap. LVIII.

HAbentes abundantiam temporalium assimilantur pinguibus animalibus. Animalia nimis pinguia sunt ad esum pessima, nocent enim digestioni, quia sit per cibum natant, & cibum inflant, & villos stomachi emolliunt & lubricitatem stomachi inducunt. vnde pinguedo nimia stomachum dissoluit deficiente virtute contentiua, confortatiua, & expulsiua. Ex pinguedine etiam stomachus incẽditur sicut ignis, quando pinguedo in eum projicitur. Quasi aũt pinguedo carnis est abundantia temporalis, de qua Psal. Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorũ, idest, ex abundantia, & plenitudine temporalium. Hæc igitur nocet animæ sicut pinguedo stomacho, Inducit enim inflammationem, siue elationem superbiæ, mollitiem, & lubricitatem luxuriæ. Dissoluit enim virtutem continentiæ, excludit consolationem, siue confortationẽ gratiæ, non curat de expulsione vitiorum. per confessionem pœnitentiæ, hæc etiam nõ extinguit, sed potius accendit ignem auaritiæ, sicut abũdãtia lignorũ nõ extinguit, sed potius auget ignẽ. Ecc. Secundum ligna sylux exardescit ignis. Ps. 72. Ecc. 28.

Item abundantiã nimia temporalis consolationis generat vitia mentis. Nam ligna quæ in plenilunio ac secantur, vel plantantur, quia tũc humor in corporibus abundat, propter eius superfluitatem non valent regi a natura, & ideo corrumpuntur, & generant vermes a quibus corroduntur, & in puluerem rediguntur. Est autem quasi humor arboris ipsa consolatio, siue repletio carnis, quæ si abundans sit, corruptionem nõ tantum corporis, sed etiam aiæ gignit, & vermes producit vitiorum, quibus virtutes aiæ penitus dissipantur Hinc est (vt dicit Grego.) ꝙ princeps cocorum scilicet Nabuzardam, destruxit muros Hierusalem, quia venter cui coci deseruiunt sua repletione destruit virtutes animæ.

Diuersorum animalium diuersa natura, eorumq; naturales proprietates egregie describuntur, quibus non paucis nec obscuris exemplis homines tam boni quam mali iure comparantur. Cap. LIX.

HOmines tam boni quam mali assimilãtur animalibus terrestribus. Nam sicut dictũ fuit supra in principio huius quinti libri, ponit Moyses tria genera animalium, s. iumenta, reptilia, & bestias, & secundum Basilium sunt iumẽta quæ competunt vsui hominum nuncupata. & qdam ex eis sunt ad laborandum, vt equi, boues, & asini, q̃dam ad lanificandum, vt oues, & consimilia,

consimilla, quædam ad vescendum ut porci, & huiusmodi. Per iumenta igitur intelliguntur activi, qui sunt in adiutorium proximorum solliciti, vnde dicuntur iumenta, quasi iuuamenta: quorum quidam laborant in operibus obedientiæ, vt claustrales, & isti sunt, vt equi: Equus enim homini subditur, ab eo infrenatur, & secundum eius voluntatem mouetur & circunfertur, & sic est subditus respectu prælati Iaco. Equis frena in ora mittimus ad cōsentiendum nobis, & omne corpus illorum circūferimus. Hæc frena sunt regularia præcepta siue instituta, vel prælatorum correctiones. Quidam vero laborāt in opere doctrinæ: & isti sunt, vt boues, cum quibus terra aratur, s. prædicatores, a quibus terra aiæ aratur vomere linguæ, & seritur semine doctrinæ. Alij uero laborant in opere patientiæ, s. in cura regiminis, vt prælati, qui assimilantur animalibus humilioribus, aliorum onera ferentibus, s. camelis, asinis, & huiusmodi, quia quanto sunt maiores, tāto debent esse humiliores, & pro subditis onera portantes. Psal. Vt iumentū factus sum apud te. Iumenta. n. huiusmodi, s. asini & camelli, licet sint magna corpore, sunt tamen vtilia reputatione: & magnæ sarcinæ grauantur onere. Similiter prælatus, licet sit magnus in dignitate, debet tñ esse apud se ipsum vilis, & humilis reputatione. Est etiam magni ponderis sarcina grauatus cū habeat pro suis subditis deo reddere rōnem, unde Greg. dicit: Grandis honor, sed graue onus. Illi autem qui intendunt ad pauperes vestiēdos, assimilantur ouibus, qui quasi mandatum Domini implentes (vt fecit Beatus Martinus) Cum duas tunicas habeant, s. lanam, & pellem, unam dant nō habenti, s. lanam homini. Qui vero pauperes pascunt suis cibis, & eleemosynis, sunt similes animalibus vtilibus ad cibum, ut arietibus, hędis, & porcis, & huiusmodi, quibus. s. assimilantur, nō ratione vtilitatis, sed utilitatis. Reptibilia vero illa sunt, quę corporis contractione, & extensione repunt, & mouent, vt vermes, colubri, & serpentes. Per reptilia vero possunt intelligi perfecti, & contemplatiui uiri, quorū est se contrahere, i. ab exterioribus ad interiora reducere ad Deum contemplandum, & nihilominus se extendere ad proximum diligendū. Vnde debent esse, vt vermes per reputationem humilitatis, vt colubri per refrigerium carnis, quia dicitur coluber quasi colens vmbram.

Item debent esse vt serpentes p prudentiam discretionis, Matt. Estote prudentes sicut serpentes. Vel debent esse, vt vermes, q a eorū est Deū frequenter laudare. Vermes enim, vt bruci, & huiusmodi ore se trahūt, Psal. Semper laus eius in ore meo. Vel vt serpentes, quia eorum est carnē per abstinentiam attenuare. Serpentes enim ui costarum se rapiunt. Iob: Inuadat in medio costas eius. Nam maxime in costis apparet tenuitas ieiunantis. Debent etiam esse vt lacertæ, q a in bonis debēt affectibus æstuare. Lacertę enim pedibus repunt, & pedes animæ sunt eius affectiones, quibus tanto velocius currunt, quanto feruentiores existunt. Bestiæ aūt dicuntur quasi vastiæ eo, φ deuastant omnia sua feritate. Nam sunt feræ, & impetunt, nūc vngue, nunc cornu, nūc dente, ut apri, leones, & lupi, & ideo talibus bestijs peccatores assimilantur, quia omnia bona sua deuastant. Nā bona naturalia diminuūt, gratuita repellunt, cælestia contemnunt, temporalia amittunt. Ipsi sunt fęui sibi ipsius, multo fortius alijs quos lædunt, & impediunt, aut dente inuidiæ detractionis, aut cornu superbæ dominationis, aut vngue violentæ direptionis. Et quidam sunt vt apri per carnis voluptatem, quidam vt leones per superbiæ potestatem, quidam vero sunt, ut lupi per auaritiæ rapacitatem & sic de alijs similibus. Eccl. Dixi in corde meo de filijs hominum, vt probaret eos Dominus, & ostēderet similes esse bestijs.

Iac. 3. — Psal. 72. — Matt. 10. — Psal. 33. — Iob. — Eccl. 3.

Elephantis in coitu admiranda natura, homines coniugalem pudicitiam conseruare erudit. Cap. LX.

HOnestatem & pudicitiam operis coniugalis elephantes conseruare nos docēt, in q. bus est pudicitia q̄dam admiranda maximè respectu aliorū animalium. Non. n. se cognoscūt, nisi in abdito, & hoc non nisi in duobus annis, qñ masculus habet quinq; annos, & fœmina decem, & in istis duobus annis nō nisi quinq; diebus sexto raro adiuncto. In quo exemplo docentur homines coniugali opere honeste vti quantum ad locum, & quantum ad tempus, & quantum ad charitatē. Vnde Tobias iunior dixit uxori suæ. Exurge, & deprecemur hodie dominum, & cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus iungimur Deo, tertia autem trāsacta noctē in nostro erimus coniugio: filij quippe sanctorū sumus, & non possumus ita coniungi sicut & gētes quæ ignorant Deum.

Tob. 8.

Humilis hominis natura quæ siluestri capræ aliquibus exemplis assimilatur atque humilitatis virtus quantum fidelibus prosit, Deoq; grata existat, pluribus rationibus naturalibus aperitur. Cap. LXI.

HVmilis homo assimilatur damulę, idest syluestri capræ quæ est animal timidū, & imbecille, neque scit se defendere, nisi beneficio fugæ, habet enim pro armis membrorum agilitatem, & fugam. Vnde, (secundum Isid.) dicitur damula eo, quòd de manu effugiat, montuosa & nemorosa diligit, gramina aromatica comedit, & ramusculorum extremitates carpit: quando vulneratur, draconteam mandit, & sic telum de corpore excutit. Damulam serpentes odiunt, & eius anhelitum sustinere non possunt: sic quoq; homo humilis semper timet Dei offensam, & imbecillem se reputat ex uirtute propria, defendit se vitiorum fuga, armat se agilitate obedientiæ, & superbiæ fuga, & sic effugit manus tentationis diabolicæ, diligit montem contemplationis, nemus solitudinis, & quasi graminibus aromaticis pascitur sanctorum exemplis. Ramusculorum extremitates, idest humilia opera carpit. Vulneratus peccato, draconteam quæ est herba medicinalis, i. pœnitētiā mādit, & sic telū tētationis, vel peccati de corde trahit. Serpēs quoq; infernalis,

Isid. li. ety.

fernalis,ideft dæmon,maximè hūc odit, & eius anhelitum,ideft voluntarium despectum sustinere non poteſt. Eccle. Abominatio eſt ſuperbo humilitas.

Eccl. 13.

Item humilis ſui recognitio liberat hominē a peccato. Nam pardus,quando infirmitatem incurrit,ſimum humanum comedit, & euadit,qd enim eſt hominis fimus, niſi abominabilis peccati actus,fimus quidem propter vtilitatem, humanus propter proprietatem , quia ſolus hominis inter animalia proprium eſt peccare. Hunc ergo fimum comedit, qui turpitudinem peccati ſui humiliter recognoſcit,& talis ab infirmitate mortifera euadit,ex eo,quòd apud pium iudicē eſt impetratio veniæ, ipſa recognitio culpæ, vt dicit Greg.in illud Pſal. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.

Greg.in pſal.50.

Item profunda humilitas animi,& diligēs auditus verbi Dei iuuant homines contra tētationes diaboli,cuius exemplum eſt, quia (ſicut dīt Ariſt.& Auic.)Coruus valde odit aſinum, & tentat eum roſtro excæcare,ſed iuuat aſinum ,pfunditas oculorum,& ſpiſſitudo corij ſupeciliorū, cum quo tegit viſum. Cui etiam valet proceritas,& mobilitas aurium, cum quibus ſe defendit.Coruus eſt diabolus , aſinus homo ſimplex, & Dei ſeruitio deputatus: cui diabolus inſidiaſ, vt eruat oculos.ſ.bonam fidem,& bonam voluntatem:ſed ſi habeat eos profundos, ideſt in humilitate fundatos,& abſconſos ſub ſpiſſo, & duro corio,ideſt ſub deſpecto,& groſſo habitu, vel exteriori aſpectu, & ſi habeat aures magnas, & mobiles,ideſt ad auditum diuini ſermonis prolixas,& ad motum implendi, & obediendi paratas,euadit ab eius malicia. Item humiles,& pauperes ſunt promptiores ad bene operandū, quā magni,& diuites,ſicut dicit Ariſt. quòd araneæ paruæ ſunt acutæ,& velocis motus, ſed magnæ, & nigræ tardiores,& hæ ſolent texere iuxta terram,& foraminibus ſemper latent donec in rete ſuum aliqua beſtiola cadit,quam comprehendit,& fugit, & quandoque reponit, donec famē habuerit. Sic qui parui ſunt, reputatione ,ppria, ſicut humiles , vel reputatione aliorū ſicut pauperes,ſunt ad bene operandum acuti, ideſt,perſpicaces,& velocis motus,ideſt,ſoliciti, & prōpti. Nam perſpicaces ad prouidendum, & conſiderandum facit eos humilitas,ſed veloces,& expeditos facit eos paupertas. Sed magni, & diuites,qui apud mundum magni reputantur ſunt ad bene operandum tardi, & circa terram texunt, quando ſolum ad terrena diſponenda, vel congreganda intendunt: beſtiolas.i. ſimplices fraudulenter,& inſidioſè decipiunt,& eorū bona diripientes ſibi in ſuum vſum aſſumunt, vel pro futuro tempore reponunt.

Ariſt.de ani.

Item humilitas mentis, & reſtrictio carnis, perducunt hominem ad magnum culmen contemplationis. Nam formicæ cum ſint paruæ, & ſtrictæ, circa ventrem creſcentes, ſunt pennatæ, & volant. Sic qui eſt apud ſeipſum paruus per humilitatem, & circa ventrem per abſtinentiam ſtrictus,creſcit in ſpiritu, & pennis virtutum efficitur pennatus, & tunc ſequitur contemplationis volatus.

Item humilitas plus fructificat, quàm ſuperbia. Nam animalia parui corporis ſunt plurium filiorum,quàm illa quæ maximi. Opera enim Deo placentia ſunt opera humilia, quæ maximi,ideſt ſuperbi facere dedignantur, & ideo permanent ſteriles.

Inferni ignem miro Salamandræ exemplo , perpetuò humana corpora poſt iudicij diem fore cruciatura, eaq; nunquam conſumpturum adaptatum.

Cap. LXII.

Ignis inferni poſt diem indicij humana corpora cruciabit, & tamen non occidet neque conſumet , neque incinerabit. Cuius exemplū apparet in Salamandra quæ in medio ignis viuit Et de corio cuiuſdam generis Salamandræ ſiunt licinia in lampadibus , & lucernis , quæ nullo incendio conſumuntur , ſed perpetuo ardere probantur, & ſi hoc ſit potentia naturæ quanto magis in damnatorum corporibus fieri poterit diuina virtute? Iſa. Ignis eorum non extinguetur.

Iſa. 64.

Equi,cameliq; exempla hic appoſita,inceſti graue peccatum quantopere ſit fugiendum nos erudiunt.

Cap. LXIII.

Inceſtum abhorrere equus docet , qui maternū coitum ſummè refugit. Vnde narrat Ariſto.quòd rex Septentrionis habuit equam pulcherrimam , quæ peperit ei equum pulcherrimum:ex quibus duobus volens extrahere equū alium,cooperuit vultum equi,ne matrem agnoſceret. Qui tandem diſcoopertus matrem ſe cognouiſſe videns fugit , & ſeipſum ab alto proiecit,& mortuus eſt. Quantum ergo debet abhorrere rationalis homo inceſtuoſam ſui ſanguinis commixtionem quando brutum animal ſic abhorret? Item Camelus coitum cum matre tantum abhorret,ut dicit Ariſto.quòd cum in quadam ciuitate cooperta a poſterioribus mater eſſet camelus eam non cognoſcens ſuper eā aſcēdit:ſed tandem eam matrem ſentiens, mox coitum non complens deſcendit, & ingeniatorem inuaſit,momordens dentibus occidit. Erubeſcat homo infœlix , qui iudicio fultus eſt rationis, non ſolum tale quid egiſſe, ſed nimirum facere cogitaſſe. Deute. Maledictus, qui dormit cum vxore patris ſui.

Ariſt. de ani.

Hiænæ in ſexu naturalis variatio , cui non incongruè inconſtans homo comparatur, breui declaratur.

Cap. LXIIII.

Inconſtās homo ſimilis Hiænæ eſt:cuius natura dicitur eſſe,vt vna , & eadem ſexum mutet: unde nunc maſculus , nunc fœmina inuenitur. Similiter homo inconſtans inueniſ aliquando maſculus, ideſt robuſtus in propoſito, ſed poſtea inuenitur fœmina in facto. Vel maſculus.i. virilis in principio,ſed fœmina , ideſt debilis in progreſſu. Luc. Cœpit ædificare , & non potuit conſumare,

Luc. 14.

consumate. Sed nota, quod prædictam mutationem sexus dicunt quidam fieri solum apparenter, ex eo, quòd (vt dicunt) hiæna semper habet vtrunque sexū sicut hermaphroditus. sed aliquando vnus est occultus, & alter manifestus. Et hoc forte variatur secundum tempora: propter quod aliquando apparet masculus. aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quòd hyæna concipit sine mare, sed Arist. hoc negat.

Arist. de ani.

Quantum sit coniugalis incontinentia euitanda, ceruorum exemplo, doctorumq́ue auctoritate admonemur. *Cap.* LXV.

Plin.

INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docent, de quibus dicit Plin. quòd a tempore conceptus fœminæ a maribus discedunt donec a partu purgentur. Et tamen tanta est quorundam hominum libido, vt a grauidata uxore interdum abstinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis nō sit pulchriū audire, tamē est vtile scire: scilicet quamuis matrix post impregnationem clandatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) monetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum aborsus. Et ideo Hieronymus vituperat accessum uiri ad vxorem prægnantem, non tamen ita, quòd semper sit peccatum mortale nisi forte probabiliter timetur de periculo aborsus.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodesse Leonis exemplo, quo ve pacto sit ritè curanda elephantis similitudine naturali erudimur. *Cap.* LXVI.

INfirmitas corporis aliquā. lo est medicina cordis: quia scilicet cohibet uitia. Nam leo (ut dicit Solinus) quarta nam omni tempore patitur. Et hunc morbum Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuersæ infirmitates corrigunt diuersa uitia propter quod dixit Sen. infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse, quæ non debeo uelle.

Sen. in epist.

Item infirmus homo debet infirmitatis remedium præcipuè a Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ uirtutis inuocatione recipere. Nam elephātes quando ægrotāt, colligunt quasdam salutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad celum capite etiam herbas ad cœlum leuant, & quasi quadam religione a Deo auxilium postulant. Multo ergo magis homo cum patitur, a Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare. Iac Oratio fidei saluabit infirmum.

Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere, quàm vires vnico Leopardi Leonem insidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus sit ab homine superandus, edocetur. *Cap.* LXVII.

INgenium aliquando plus valet, quam vires, qđ patet ī leopardo quē leo mirabiliter odit, Vnde leonem timens, quia minor illo est, fo- ueam facit orificium duplex habentem, unum per quod intrat, & alterum per quod exit: & est fouea in utroque orificio ualde ampla, sed in medio stricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo insequens cum ipso foueam intrat: sed ad medium veniens, & foueam strictā repetiens transire non potest neque retro se vertere nalet. Vnde leopardus exiens, per aliam partem, & post eum ingrediens ipsum a tergo mordet. & sic sæpe de eo arte triumphat, de quo triūphare uiribus nequibat. Leopardo ergo assimilatur homo cuius fouea est præsens uita, hæc habet ingressum per mortem & vtrobique est larga humilitatis materia siue hominis principiū consideres, siue finem. Sed in medio debet esse stricta arctitudine pœnitentiæ: quam cum leo, idest, diabolus inuenit in homine, non potest ꝓgredi, ut ulterius hominem decipiat, nec retrocedere, ut per præterita peccata quæ iam per pœnitentiam deleta sunt, ipsum teneat. Vnde leonem leopardus exiens retro mordens occidit, quia postera uita, vel pœnitentia eius nequitiā in se extinguit.

Impatiens ac iracundus quemadmodum sit edomandus, Vrsi exemplo demonstratur. *Cap.* LXVIII.

IMpatiens assimilatur vrso. Est enim vrsus animal impatiens, & iracundum uolens se de singulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaserit, si alius eum tangit, statim primum dimittit, & in alium currit: sed quando capitur aspectu peluis ardentis excecatur: catena ligatur, & uerberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracundus de singulis iniurijs se vindicare appetit: neque propter vnum inimicum dimittit quin contra aliū bellum suscipiat, sed tanquam peluis ardens, est ira furens ad quam excecatur, quia ira oculum rationis perturbat, quem furia, & infamia pœnitus excecat, sed furiosus est catena ligandus, vel verberibus edomandus.

In bonum peragendum non perseuerantes uarijs similitudinibus Satyros, & faunos, nec non leopardo assimilari demonstratur. *Cap.* LXIX.

IMperseuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt similes sunt illis animalibus monstris, quæ satyri dicuntur siue fauni; De quibus dicit Isid. quod habent cornua in frontibus, & sunt similes capris in pedibus. Et tale fuit monstrum, quod beatus Antonius innenit in solitudine, & dum interrogaretur quid esset: respondit, Mortalis siue unus ex accolis hæremi: quos errore delusa gentilitas faunos, & satyros colit, quod autem est, cornu frōtis nisi robustum principium operis: & quid pes caprinus nisi finis defectuosus. Ille ergo qui uiriliter incipit, sed postmodum ad debitum finem bene incepta non perducit, quasi satyro monstro similis existit. & tales erant illi quibus Apost. dixit. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Gal. 6.

Item imperseuerantes, & impatientes similes sunt leopardo, qui saliendo non ꝓsequendo capit

capit prædam quam si, 3. vel 4. saltu non cœperit, præindignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt qui non diutius laborando, sed quanto citius obtinendo nolunt assequi, qđ intendunt. Vnde si non statim obtinent, & non inueniunt, quod volunt, quasi tedio victi, a bene incœpto opere retrocedunt, non attendentes, quòd labor improbus omnia uincit, vt dicit Virgilius. Vnde etiam perseuerātia orantis obtinet a Deo quod cupit. Luc. Si pseuerauerit pulsans, dabit ei quod erit necessarium.

Virgil.

Chamaleontis natura describitur, cui quidem rationabiliter inconstans homo assimilatur. Cap. LXX.

INstabilis, & inconstās homo assimilatur chameleonti, qđ est bestia parua diuerso varietatis colore respersa. Cuius corpusculum ad varios colores quos videt, facile uariatur nullum enim inuenitur animal, quod sic recipiat oppositorū sibi colorum mutationes, ut dicit Isid. Sic animus paruus pusillanimitate, vel paruus in virtute, facile, impressionem amoris, vel timoris, uel gaudij, vel doloris, vel tristitiæ, recipit ex omnibus, quæ sibi occurrunt: & ideo stabilitatem non habet, quia immutatur, & deducitur per varias affectiones. Iacob: Vir duplex animo, incōstans est in omnibus vijs suis.

Isid.

Iaco. 1.

Inuidia malum virus, inuidiosorumq́; natura per quamplurimas India serpentium, cerui, ursi, syrenæ, salamandræ, lincis, draconis, ac tandem papilionis similitudines dilucide aperitur. Cap. LXXI.

INuidi sunt similes quibusdam serpentibus Indiæ, qui statim fugiunt quando uident florere arbores aromaticas, quas etiam corrodere dicuntur ne floreant, eo, quòd odorem florum sustinere non ualeant. Sic inuidi prosperitatem pximorum sustinere non possunt, & de ipsorum, infortunio gaudent. Eccl. Laqueo peribunt qui delectantur in casu iustorum.

Ecc. 27.

Item inuidi dolent si aliquis vtilitatem de bonis eorum capit etiam de his quibus non indigent. Sunt enim similes ceruis, qui quando cornua eijciunt, abscondunt propter inuidiam, & dolere uidentur si aliquis ex illis accipiant medicinam.

Item inuidus assimilatur urso. Nā uisus cerebrū habet uenenosum. & ideo eius caput & spatulæ comburuntur, ne gustantes de eius cerebro in vrsinam rabiem conuertantur. Nulli. n. animali est tanta solertia ad male faciēdum, sicut vrso, ut Plin. dicit. Sic inuidus habet caput uenenosum, idest mentem ueneno odij, & maliuolentiæ infectam. Vnde necessarium esset, ut vreretur igne charitatis, quæ non æmulatur, & sic nemini noceret. Et ideo nullum vitium facit hominem ita solertem ad male faciendum, & nocendum alijs sicut inuidia. Vnde per inuidiā diaboli mors intrauit in omnes homines. Sapiē. Inuidia diaboli mors intrauit in orbē terrarū.

Plin.

Sap. 2.

Item inuidus similis est syrenæ, quæ tempestate lætatur, & in sereno tristaſ. Sic est inuidus dum gaudet de alterius aduersitate, & tristatur de prosperitate.

Item inuidus similis est salamandræ.

Primò ratione temporis. Nam salamandra, q̄ habet figuram similem lacertæ nō apparet nisi in magnis imbribus, & in sereno deficit omnino. Per magnos imbres intellige magnas tribulationes, uel aduersitates alicui contingentes. Tunc inuidus, & maliuolus se manifestat ad insultandum, & nocendum ei sicut fecit Saul Dauid. Sed in sereno. i. dum uidet hominem in pspeŕitate tacendo deficit, & tristitia cōsumitur.

1. Reg. 16.

Secundo, ratione frigoris. Nam tanti est frigoris, ut ignem extinguat sicut glacies: Sic inuidia extinguit ignem charitatis.

Tertiò, ratione oris. Nam ore uenenum euomit, scilicet quandam saniem lacteam, quæ si corpus hominis tetigerit, inde pilos cōtinue fluere facit. Similiter inuidus venenum euomit ore detrahendo, & infamando. Psal. Venenum aspidum sub labijs eorum.

Ps. 13.

Item inuidus ubi alteri nocere credit, quandoq; prodest, & ideo assimilatur lynci, cuius urina in gemmam preciosam conuertitur, & ipse hoc sciens, & quasi homini inuidens, & dolens si gemmam hanc inueniret dum urinam emittit, eam sub terra abscondit: & tamen fallitur, quia ibi (vt dicit Plinius,) in lapidem citius commutatur.

Item inuidus assimilatur draconi. Nam draco venenum suum habet in lingua, & in felle, dicit. n. Plinius, quòd ex ui ueneni semper lingua eius erigitur, & ex calore flatus sui aer inflā matur, ut aliquando incendi uideatur. Vim habet in cauda, & plus nocet uerbere quam ictu: quicquid autem cauda, ligauerit occidit, raro dormit, & visum acutissimum habet, unde a remotis prædam suam videt. Similiter homo inuidus habet venenum odij in felle. i. interius in mente, & in lingua. i. in detractione, & lingua erigitur ad maledicendum, & superbè loquendum, & ad odia inflammandum, & incendendum. Habet etiam uim in cauda, quia scilicet retro percutit per occultam detractionem: & occidit, per infamationem, raro dormit, i. raro quiescit a nocendo, & machinando: & habet acutissimum visum circa defectus proximi, ita quòd a remotis uidet quid de ipso capere possit.

Item inuidus homo frequenter, vnde credit lædere alium, lædit seipsum. Vnde est similis papilioni, qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipse comburitur, Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Hypocritarum defectus eiusq́; fallaciæ per uarias Cocodrilli, panthera, eruca, ac etiam papilionis similitudines, recte, & apposite patefiunt. Cap. LXXII.

HYpocrita ei quem lædit, falsam compassionem ostendit ne ex crudelitate lædere credatur. Vnde assimilatur cocodrillo de quo Phisiol. dicit, quòd si hominem iuxta litus inuenit, eum occidit, sed postea eum plorat, & tamen eū deuorat.

deuorat. Talis fuit Ismael filius Hathanie de quo habetur Hier. quod cũ amicis Godoliæ quẽ ipse occiderat incedens, & plorans ibat, & tamẽ etiam illos cum quibus sic ibat, occidit, ut dicitur ibidem.

Item hypocrita, vel hæreticus assimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia sollicitãtur ualde re, sed toruitate capitis deterrentur: vnde ipsa ca put occultat, & dum ei animal appropinquat ipsum accipit, & manducat, sic propter appatentiã exterioris sanctitatis, & uaria spiritualia opera, quæ hypocrita, uel hæreticus exterius prætendit: & aliquando propter famam doctrinæ, quæ est, ut odor oris, multæ deuotæ & simplices personæ desiderant eum videre, vel ei adhærere qbus ipse caput suæ malitiæ, idest malignam intentionem, vel corruptam fidem a principio abscondit. Sed cum ei aliquis credendo familiariter adheserit, tunc ipsum decipiẽdo capit & mãducat. i. eum sibi incorporat hoc est corrumpendo assimilat.

Item hypocrita assimilatur erucę. Eruca enim est vermis noxius, quia in folijs olerum crescens pampinos fructus, frondes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta est eruca, vt dicit Isido. Sic quoque hypocrisis uitium omnem fructum spiritualem, & bonum hominis destruit, scilicet & florum. i. affectionum, & frondium. i. locutionũ, & fructuum. i. operationum, quia in omnibus intendit hypocrita solum humanum fauorem. Secundò, quia est vermis ingeniosus scilicet ad se conseruandum contra temporis asperitatem. Nam, sicut dicit Pli. Eruca extremitatibus arborum consumptis, folijs & fructibus texit de suis visceribus telas more aranearum quibus se per totam hyemẽ inuoluit, custodiens pestiferum semen suum. Egerit enim quædam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis nascitur multa proles. Sic etiam homo hypocrita instante hyeme, idest asperitate alicuius aduersitatis, vel tribulationis de visceribus suis. i. ex proprijs, & occultis malitijs suis texit telas. i. ordinat mirabiles, & astutas uias quibus se inuoluere, i. cooperire, & defendere possit. Et in talibus vijs se inuoluens. i cooperiens custodit pestiferum semẽ suum, i. malignum affectum. Et egerit quædam oua. i. facit quędam secreta opera ex quibus quãdoq; oriuntur mala multa.

Tertiò, quia est vermis maculosus, est enim eruca mollis, & saniosa diuersis coloribus distincta, de nocte lucens, vt stella, in die deformis apparens. Sic hypocrita est mollis. i. delitiosus, uel mollis, idest cedens tentationibus. Molle. n. tangenti non resistit. sed cedit.

Item est saniosus, idest putredine peccatorũ siue humore luxuriæ plenus, & diuersis coloribus, i. vitijs siue malitijs maculatus, uel diuersis coloribus, i diuersis ostentationibus sanctitatis tinctus, quia multis modis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte. i. obscuritate pręsentis uitę luceat, vt stella, s. per claritatem famæ, uel exterioris apparentiæ, tamen adueniente die mortis, siue die claritatis diuini iudicij, in quo illuminanẽ abscõdita tenebrarum, & manifestãbit consilia cordium, tunc deformitas eius parebit.

Quartò, quia eruca est vermis quasi monstruosus in transformando se. Nam ad modum bombicis sericum faciẽtis formam mutat, & se reptilem in volatilem transformat, Alas. n. tenues, & latas suscipit quibus volitando in aera se extollit, & quot colores in corpore habet tot in alijs ostendit. Et tale volatile papilio vocatur, ut dicit Isido. Et ideo, ut ipse dicit, ex erucis papiliones fiunt, & ex papilionum stercoribus erucę iterum generãtur, & quando uolant minus noxia sunt, quam quando reptant. Tunc enim eruca accipit formam uolatilem, siue papilionis, quãdo hypocrita ascendit ad gradum prælationis. Tunc. n. ad modum bombicis sericum faciens aliam formam assumit, quia ad modum sancti viri multa bona se facturum prætendit. Alas tenues & latas suscipit, quibus in aera se extollit, quia quædam opera, quæ apparenter uidentur mira, sed existenter sunt valde debilia inchoat, & assumit, quibus iactanter se eleuat, & in regimine magnificat. Et sicut ex erucis papiliones fiunt, sic ex hypocritis superbi, & uanæ gloriosi exeunt. Ex quorum stercore, i. temporali gloria: quia uiri peccatoris gloria vermis, vt stercus est, vt dicitur Mach. iterum generantur erucæ, quia scilicet alij ambitiosi uidentes hypocritarum tẽporalem, gloriam sequi, conantur etiam eorum fictam vitam: sed in hoc, minus noxij sunt hypocritæ uolantes, quam reptantes: quia minus latet eorum hypocrisis in statu dignitatis. Nam principatus ostendit uirum, & quanto hypocrisis est minus occultat, tanto minus est noxia.

Item in statu dignitatis hypocrita sibi magis cauet ne perdat nomen, uel honorẽ sanctitatis.

Ira damna iratorumq́; praua natura aperta mõstratur, quibus apri, canes rabidi crocodilliq; per plures eorum similitudines naturales iure comparantur. Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter hominem ad pericula mortifera propter appetitum uindictæ, Vnde iracundus est similis apro, idest syluestri porco. Qui (secundum Auic. & Plin.) est animal seuũ, & tantæ feritatis, ut mortem paruipendat, contra ferrum venatoris intrepide se opponat, immo ferro confossus vires contra uulneratores suos resumit, & ipsos cum cultris suis inuadit. Sic homines frequentet (vt se de inimicis uindicent) ex ipsa ira periculum mortis paruipendentes etiam in tela ferrea se immittũt intrepidos, neque vuulnerati refugiunt, sed maiore furore in suos vulneratores insurgunt. Iob. Virum stultum interficit iracundia: Mach. Feræ beluæ iram gerens.

Item iracundus similis est cani rabido, q sem per solivagus, ipsum enim alij canes fugiunt tãquam pestem, uadit tanquã cadendo, ut ebrius, & currit aperte ore lingua pendente, & saliua defluente, oculos habet rubicundos, quos licet ferat apertos, in omne tamẽ obiectum impingit ac si

Plin.

1. Mac.

Iob. 5.
2. Mac. 4.

ac si cęcus esset: cōtra omnem rem repugnat, & contra umbram suam latrat. Et dicit Constantinus, q canis est calidus & siccus, cui nigra cholera dominatur: quæ dum corrumpitur, canis in rabiem uertitur. Similiter et homo iracūdus est soliuagus, quia nec amicū, nec socium potest sustinere: propter quod dicitur: Noli esse amicus homini iracundo. Merito ab omnibus fugiēdus est tanquam pestis, quia nemini parcit. Itē aperto ore currit: quia uerba maledicta proferre non desinit. Vnde ei lingua extra os pendet, q a eam cohibere non potest: totum enim spiritum suū profert stultus, cui salina sapientiæ, seu discretionis defluit, q a siquid sensus hēt iratus, ex furia totū perdit. Oculus aūt ad literā rubicundos hēt p̄p feruorem sanguinis, qui uaporaliter ascēdit ad faciem, & ad oculos hoīs irati. Est. n. ira naturaliter ebullitio sanguinis circa cor (ut Damasc. dicit) propter inflāmatione spūm nisibiliū. Sed quasi cæcus in oē q̄d audiendo, uel uideudo sibi resistit impingit. Nam in omni uerbo, uel risu, uel alio gestu ostenditur, & ideo contra omnia, quæ audit, vel uidet repugnat: & apud seipsum etiam solus existens murmurat, & sic ad modū rabidi canis contra umbrā suā latrat: maxime autē tunc in rabiem faciliter accenditur, qñ nigra cholera, i. melancolia corrumpitur: quia qñ est in aliqua accidia, uel melancolia hō iracundus, tunc, ex leui causa accendit in furiam, quia tunc est maximè pronus ad irā ex conceptione, uel imaginatione alicuius rei cōtristantis. Iuste ergo debet homo conari ne ab ira superetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te superet ira.

Item iracundus, uel impatiens, cum aliquod contrarium occurrit, etiā quod benè fecerat destruit. Vñ similis est Grogryllo, qui est idem, q Hericius, excepto, q̄d est maior. Iste ex uinea, uel arbore uuas, uel poma deijcit, & super ea uoluēs se pinnulis infigit, & in ore semper unum assumit: sed dum ea ad nidum portat, si aliquid ei ceciderit, iratus omnia excutit, & iterum ad arborem, ut se oueret redit.

Itē irati quæcunq; faciunt, dum sunt in impetu iræ cōiter, & ut plurimū faciunt defectuosē. Cuius exēplū naturale est, q a animalia iracunda pariūt fętus impfectiores, sicut canis catulos cęcos, & ursus parit frusta carnis per lineamenta indistincta, quæ fouet sub ascella sicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formā. Similiter iratus, ī ipso suo impetu facit opera cæca rōnis consilio non præuenta, & iterum opera cōfusa, & inordinata, nisi postea p mansuetudinem sapientiæ reparenē, & formentur. Et ideo bene Sen. dixit: Nihil tibi liceat, cum irasceris.

Item iracundi hoīes similes sunt quibusdam animalibus, de quibus Aris. dicit, q mouent cornua sicut auriculas, & sunt in regione Aufragæ, quæ (sicut dicit Auic.) fuit regio ipsius Aristo. est enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute, quàm cum osse. Similiter iracundi, qui quolibet uerbo audito contrario, statim mouentur ad lędendum. Et qui isti sunt, mouent cornua sicut aures: aures enim ad audiēdum, & cornua sunt ad pcutiendum in eis æque parata, & furor talium sic subito erumpēns, non habet misericordiam, secundum illud Prouer. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.

Pro. 22. — Damasc. — Iob 37. — Seue. — Aris. de ani. — Pro. 27.

Hominem secundum exteriora non esse, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq̃ peccatum fore fugiendum, hœdi, tyriq̃ serpentis exemplo confirmatur. Cap. LXXIIII.

Iudicandum non est de hoīe secundum apparentiam sensus exteriorem. Nā hędus quo ad tactum pellem habet siue pilū agno asperiorē, & tñ carnem habet meliorem, & præcipuè masculus, cuius carnes sunt optimæ, & suauissimæ p suam temperiem. Sic in hominibus aliquan do ille, qui uidetur hispidus & despectus exterius; est optimus interius, unde Ioan. Nolite iudicare secundum faciem. Non solum autem in bonis, sed etiā in malis hmōi iudiciū fallit: quia frequenter, q in apparētia minor est, in malitia est maior. Nā Tyrus est serpens in apparētia paruus, & tñ in ueneno magnos serpentes excedit. Vnde īuenitur Tyrus paruus (sicut ait Aris.) quē magni serpentes timent & fugiunt: & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, cōtra cuius morsum nullum est remedium. Sic malum, uel peccatum debet homo timere quantumcunque uideatur modicum. Apost. Modicū fermentum totam massam corrumpit.

Ioan. 7. — 1. Co. 5

Peccata, vitiorumq̃ pruritus per pœnitentiæ lachrymas facillimè ablui, elephantium naturali proprietate probatur. Cap. LXXV.

Lachrymis pœnitentiæ peccata abluere elephantes docent, qui (secundum Plinium) in noua luna gregatim cōueniunt & in flumine se abluunt, & sic ad locum suum redeunt. Tūc autem quasi apparet noua luna, quando superuenit hominibus aliqua mutatio siue aduersitas noua, & tunc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ siue prædicationis gregatim confluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymosæ compunctionis peccata sua lauare, ut peccatis amotis amoueantur flagella. Etiam tunc gregatim ad aquas currunt, quando processionaliter ad diuinam misericordiam impetrandam, cum letanijs, & orationibus uadunt. Q̄d etiam fieri debet adueniente noua luna, id est nouæ aduersitatis mutatione. Et cum elephantes taliter uadunt, & iuuenes suos in eundo, & redeundo ante se etiam ire faciunt, quos custodiunt, & instruunt ad similia facienda. Et sic in supradictis, debet fieri etiam ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorum. Ioel. Congregate paruulos, & sugentes vbera. vnde & Christus cum esset xij. annorum, fuit ductus cum alijs ad festa in Hierusalem. Item lachrymarum luctus extinguit uitiorum pruritus, sicut aqua marina, uel salsa extinguit pediculos, sic aqua lachrymarum, cū sale discretionis, & aceto cōpunctio-

Ioel 2. — Luc. 2.

nis extinguit pruritus uitiorum, & specialiter carnis. Psal. Contribulasti capita draconum, idest pruritus, seu principia tentationum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Psal 73.

Humanas leges magni viri facile transgrediuntur: quod similitudine aranearum tela iure optime fulcitur. Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anacarsis) similes sunt telis aranearum: quia in eis parua quidem, & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, ut muscæ, & huiusmodi: sed magna, & potentia, ut aues, & huiusmodi, eas optimè transeunt, & dirumpunt, sic magni transgredientes legem non puniuntur, sed solum imbecilles, & parui.

Onagri in eorum siti tollerantia, patienter debitas pœnas subferre nos erudiunt. Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectū & pœnam quousque sit tempus congruum subleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia est animal valde patiens sitis: diu expectat quousque potum inueniat sibi aptum. Cupidi autem tanquam sitientes, & impatientes sitis quærunt impleri aquis turbidis, & immūdis, id est temporalibus diuitijs quæ & animę quietem turbant, & scientiam maculant, nec auferūt eis sitim. Sed sancti viri tanquam onagri patienter expectant, quousque ueniant ad illum fontem vitæ, ubi erit plena satietas. Psalm. Expectabunt onagri in siti sua.

Ps. 103.

Luxuriæ damna quàm plurima, luxuriantiumq; natura atq; defectus, per naturales hirci, porci, boracis, elephantis, & demque tinæ proprietates, & similitudines clare cognoscuntur. Cap. LXXVIII.

LVxuriosi assimilantur hircis. Primò ratione lasciuiæ: quia hircus, (secundum Isid.) est animal lasciuum, & feruens ad coitum. Sic luxuriosi lasciui sunt, & ferventi ad opera lubrica. Hiere. Ollam succensam ego uideo a facie Aquilonis. Facies Aquilonis, quā uidebat propheta, est suggestio maligni spiritus, succēdens ollam, idest carnem, in qua feruescit aqua carnalis concupiscentiæ.

Isid.

Secundo, ratione petulantiæ, quia hircus (ut Isid. dicit) est animal petulcū. Vñ eius oculi ad libidinem in transuersum respiciūt. Sic luxuriosi hñt respectum transuersum, & impudicū repræsentantē impudicū animaliū. qua (sicut dicit August.) ipudicus oculus impudici cordis est nūci⁹.

August. in Reg.

Tertio rōne infamiæ: q̃a hirci sunt fętidi, & sic luxuriosi fœtent per infamiam. Vnde dñs super Sodomā pluit sulphur, & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis concupiscentiæ, & fœtet sulphur infamiæ.

Quartò, rōne inhęrentiæ, q̃a, sic hic uitiū incorporibus inhęret (sicut dicit Democritus, & refert Plin.) q̃ hircus nunq̃ā est sine febre. Est n. hircus tantæ caliditatis, vt adamantē quē nec

Demo.

ferrū, neq; ignis domare pōt eius cruor calidus mollit, ut dicit Isid. Vñ patitur febrē cōtinuā, & sic quidam tam lubrici sunt, ut semp sint in æstu malæ concupiscentiæ. Sed attendendum, q̃ cornu hirci adustum dicitur fugare serpentes. Cornu ergo hirci, est vigor corporis luxuriosi, quod si aduratur igne afflictionis, recedunt serpentes, idest, uenenosæ tentationes carnis.

Item eius fel dicitur clarificare visum, quia amaritudo, & tribulatio carnis interdum visum aperit animæ, & claritatem reddit.

Itē luxuriosus assimilat porco. Primo, q̃a porcus quasi spurcus est dictus, q̃a in spurcis, & fœtidis semp quiescit. Sic luxuriosus in spurcitijs, & fętoribus carnalium peccatorū quiescit, vnde Hier. Moab requieuit in fętoribus suis. Secūdo, q̃a porcus nascitur dentatus (ut dicit Pli.) dētes peccatorū, q̃bus mentē detinent, sūt delectationes, quæ ab ipsa sui origine siue radice insunt peccato luxuriæ, s. in ipsa cogitatione. Non sic aūt est de peccato iræ, quæ potius hēt pœnā, nisi i fine, s. qñ se iratus uindicat. Tertio, q̃a porcus amisso oculo, citò moritur. Sic q̃a oculus impudicus, & uagus est incitamentū, & fomentū luxurię, amoto eius, vitio luxuria faciliter cessat. Iob. Pepigi fędus cū oculis meis ut ne cogitarē q̃nidē de virgine. Quartò, q̃a porci uoluptati in luto plus iacent in latere dextro, q̃ in sinistro, quia, s. plus iacet hō in luto luxurię, dū est in dextro prosperitatis, quā i sinistro aduersitatis, q̃a malitia uni⁹ horæ obliuionem facit luxuriæ, ut dicitur Eccl.

Hie. 48.

Iob 31.

Eccl. 1

Itē luxuriosus assimilat boraci. i. rubetę, quæ est genus ranę uenenosum. Hec. n. oculos habet quasi igneos, & tanto est pniciosior quāto eius aspectus est ardētior. Aspectū solis odit, & tenebras quęrit. Herbas dulces diligit, & earū radices comedit, sed comedēdo eas inficit. Et ideo in ortis ruta inimica ei plātari cōsueuit. Loca fetida, & simosa diligit, & odorifera odit, vñ fugit, dū uinea florere incipit. Sic similiter luxuriosus quasi hēt oculos igneos igne, s. interioris cōcupiscētiæ inflāmatos, & quāto oculus ardētior, tāto aius, detetior in concupiscendo 2. Pet. Oculos habentes plenos adulterijs. Hic ad literā, lucē odit, & tenebras quærit, q̃a oculos adulteri obseruat caliginem. Iob. Vel odit aspectum solis. i. manifestationē peccati sui, & quærit tenebras. i. occulta tionē. Herbas dulces diligit. i. delectationē uoluptatis, quæ dulces sunt carni, & radices earū comedit. i. cogitationibus earū interioribus pascitur, quia si eas opere implere non pōt, saltem in corde reuoluit, & ita sibi ipsi fœtidas & immundas cogitationes gignit. Sed si ruta, i. aliqua amara tribulatio ibi plātari posset, tales infectiones cessarent. Diligit etiam luxuriosus loca fœtida & simosa, idest, inhonesta, & infamia, ut lupanaria, & huiusmodi, honesta autem loca, & consortia odit, & fugit. Et ideo ubi uineam pœnitentiæ florere uidet, non appropinquat, sed fugit, & elongatur. Vnde notandum, q̃ luxuriæ siue concupiscentiæ feruor extinguitur afflictione durę pœnitentiæ. Cuius adhuc exemplum apparet in borace siue rubeta. Tradunt enim auctores (vt dicit Plin.) q̃ in dextero latere ru-

1. Pet. 2.

Iob 2.

Plin.

ræ rubetę est os occultum, quod in aquam ferue tē missum subito feruorē facit stare, nec osse in ea stante potest vltra feruere. Et dicūt illud quar tanā fugare. Quasi vero rubeta est humana vita, cuius latus sinistrū, est status culpæ, sed dextrū est status pœnitentiæ. In hoc latere est os, i. dura afflictio carnis, quæ debet onerari. i. non ad ostē tationem fieri, vt faciunt hypocritæ. Hæc extin guit feruorem aquæ. i. ardorem concupiscentiæ, & fugat quartanam. i. luxuriam quæ quadrupli citer ardet. s. in cogitatione, in affectione, in aspe ctu, & in tactu.

Item gulæ, vel luxuriæ oitium dominator in magnis, & potentibus viris, quia per voluptatē carnis, maxime eos diabolus vincit. Sicut vni cornis, cum elephante sæpe bellum gerens, cum elephantē in vētrem percutit, enni ꝓsternit. Ha bet. n. elephans mollem ventrē. Per vnicornem intelligit diabolus, cuius cornu significat pote statem sibi a Deo permissam ad tentandum, vel ad persequendum homines. Hic elephātes. i. ma gnos viros, & in dignitatib. constitutos præcipuē percutit in ventre: quia per vitia, quæ ad vētrem pertinent. s. per gulam, & per luxuriam eos vin cit, ad quæ ipsi potissime sunt molles, idest, pro ni propter delitias quibus continue utuntur, & propter libertatem quam habent. Vnde Philoso phus dicit, ꝙ multi eorum qui sunt in potestati bus constituti similia pati videntur Sardanapa lo. s. qui fuit rex Assyriorum totus lubricus, & lu xuriosus, & deliciosus.

Arist. in Ethi.

Item luxuriosus assimilatur tineæ. Est enim tinea vermis vestis sic dicta eo, ꝙ vestem tēat, & tandiu ei insistit quousq; eam corrodat. Quid autem est vermis vestimentis, nisi vitiū carnis, ꝗ propter delectationis insatiabilitatē, appeti tui hominis tam diu inhæret, vt ipsū omni bo no euacuet. Vnde luxuria, sicut dicitur Iob. est ignis vsque ad cōsumptionem deuorans, & om nia eradicans genimina.

Iob. 31.

Quemadmodum domini matrem diligere ac vene rari debeant peccatores, ut recreentur, insigni catulo rum canum exemplo explanatur. Cap. LXXIX.

MAriam matrem Domini diligere, & quære re debent & peccatores, & ad eam recurre re sicut ad matrem misericordiæ. Nam & canū catuli matrem diligunt, & adhuc cæci, noce, & odore agnoscunt, mammas quærunt, & dētium acumine comprimentes, uberibus lac effundere cogunt: quando vero esuriunt, querula voce ma terna ubera petunt. Sunt añt velut canum. i. dæ monum catuli, homines peccatores, qui diaboli non natura, sed imitatione, & malitia sunt filij. Hi tā misericordiæ matrem reuereri debēt, & di ligere, q̃a ipsa peccatores non desinit adiuuare. Et licet ipsi sint intus cæci, vt ipsius virginis bo nitatem, & gloriam non videant contēplādo, vo ce & odore, tamen eam cognoscere debent, & au dire vocem ipsius vocantis, & dicentis. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a genera tionibus meis implemini.

Item odorē eius attrahere. De quo ipsa dicit. Ego quasi uitis fructificaui odorem suauitatis. Et iterum sicut cynamomum, & balsamum &c. Vel debent agnoscere eius uocem, in uerbis, vt cū dicit. Magnificat anima mea dominum. Simi liter in aliis uerbis ipsius, quæ in euangelio le guntur: quæ omnia salubriter nos erudiunt.

Item debent agnoscere eius odorem exēplis, quæ nobis reliqoit omnium uirtutum. Debent quærere eius mammas. Habet. n. unam mammā ad exhibendum lac gratiæ. s. iustis, & aliā ad ex hibendū lac misericordiæ. s. peccatoribus. Iō ma ter gratiæ dicit. Et etiam acutis dentibus. i. im portunis orationibus premere, vt vberibus eis subueniat, & si esuriont. i. si ex animo appetūt suæ salutis remedium, querula uoce. i. dolorosa confessione, & oratione debent præfata ubera sę pius postulare. Prou. Vbera eius inebrient te in omni tempore.

Prou. 5.

Hyenæ sæua natura, uariabilis, & monstrosa, cui mors comparatur, quo ve pacto eamet, qui ad culpā, & quo ad pœnam in hominem intrauerit, mort s me ditatio quantum prosit aperitur. Cap. LXXX.

MOrs assimilaē cuidam animali, quod dicit Hyena, quæ habet vipere collum, elephan tis dorsum, fingit uoces hominum, in quantita te, & uoracitate repræsentat lupum, in pilis col li æquum, & uariat, ut dicit sexūm, quia nunc masculus, nunc fœmina eadem inuenitur. Sic mors assimilatur uiperæ propter celeritatē, quia frequenter moriuntur homines inopinate, & ali tempus præcipue per mortes uiolentas, sicut ac cidit viperæ, cui cum tempus pariendi aduene rit, filij non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cū matris interitu exeunt. Sic & molti dirumpunē per mortem ante tem pus. i. senectoris, & mortis naturalis. Elephanti vero assimilaē propter bellicositatem, quia ele phas est animal aptum ad bellum, sed bellū si ue pugna mortis est maxima. Est enim ibi pu gna naturæ, quæ per morbum dissoluit. Est etiā ibi pugna animæ, quæ exire de domo propria, & in regionem sibi ignotam ingredi compellit tur. Est etiam ibi pugna conscientiæ, quæ supra se habet iudicem iratum si sit homo peccator, & intra se peccatorum remorsum, & sub se infernū præparatum, & iuxta se aduersarium truculen tum, & uenire terribile est ad tale iudicium siue ad tale p gnam. Vocem autem hominis fingit propter fallacitatem; fallit enim hominē ꝓpter ince titudinem, nescit enim homo finem suū. Lupo assimilatur propter uoracitatem: homines enim deuorat, & nunquam satiatur. Collū æqui habet propter refrenabilitatem, quia imponit frenum, & terminum nequitiæ humanæ. Sexū autem variat, quia nunc fœminas nunc mascu los asportat. 2 Re. Omnes morimur &c.

2. Reg.

Item mors tam naturæ, quam culpę intrauit, in hominem procuratione, & tentatione serpen tis antiqui, idest diaboli. Cuius signum est, quæ sicut dicit Hyppo. de medulla spinæ homi nis mortui serpens nascitur, quod quidem (ut dicit Isido.) meritò accidit, ut sicut per serpen tem mors hominis euenit, sic per mortem homi

Hyppo.

Sap. 2. nis serpens de ipso procederet moriturus. Sap. Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū.

Item mortis memoria facit hoīem citius & facilius a mundo, uel peccato exire, & ideo assimilatur illi herbæ, quæ dicitur dracontea, quia difficulter pariunt, comedunt, ut facilius fœtus exeat. Est enim quasi in uentre fœtus, homo in peccato positus, uel in mundanis inuolutus qui difficulter educitur nisi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio, & timor faciunt faciliter egredi de uentre mundi, uel peccati. Facile enim contemnit omnia, qui semper se cogitat esse moriturum, sicut Hiero. dicit. Et ille egressus est sicut partus qui fit dolore pœnitentiæ. Ioan. Mulier, idest gratia cum parit, s. nouum hominem in iustitia, tristitiam habet, s. pœnitentiæ, & hæc tristitia facit eum egredi de peccato, quod dimittendum impellit memoria mortis, Eccl. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Ioā. 16.

Eccl. 7.

Item memoria mortis cum cōpunctione cordis, resistit ueneno tentationis carnalis. Sicut cinis scorpionis potatus in uino, remedium est homini percusso ab eo. Quasi percussio scorpionis est ipsa tentatio carnis. Scorpio enim ante palpādo incedit, & retro cauda ferit, & sic caro primo delectat, postea cruciat, ergo homini a scorpione percusso. i. a carne tentato, remedium est cinis scorpionis cum uino. Quid enim est cinis scorpionis, nisi resolutio carnis, quæ cum uino compunctionis potata, idest attento animo considerata, liberat a uenenosa punctura scorpionis. i. a uenenosa punctura tentationis? Augu. Nihil sic reuocat a pctō quā frequens mortis meditatio.

Aug. li. exhort.

Animantia in ueteri lege ad esum concessa ac etiam prohibita, qua mentis munditiam, seu immunditiam signare uidentur, manifestatur, ac cur a Deo id factum sit rationes assignantur. Cap. LXXXI.

Leui. 11

MVnditia mentis signatur in munditia illorum animalium quæ cōcessa sunt ad esum in lege Moysi. Dicitur Leui. Omne, quod habet diuisam ungulam, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet ungulam, sed non diuidit eam, sicut camelus, non comedetis. Cyrogryllus, qui ruminat, vngulamq; non diuidet immundus est. Lupus quoq; nam & ipse ruminat, sed ungulam non diuidit esus, quæ cum ungulam diuidat non ruminat? horum carnibus non uescemini.

Item dicitur in eodem: Omne de uolucribus, quod graditur, super quatuor pedes, abominabile erit uobis. Quicquid autem ambulat sup quatuor pedes, sed habet lōgiora retro crura, p quæ salit super terram, comedere debetis, ut est brucus in genere suo & attactus, atq; ophiamachus, atq; locusta, singula iuxta genus suum. Vbi nota, q animal, quod ruminat, & findit pedes, i. vngulas, conceditur ut mundum, vt dicit Augu. ex quadam significatione. Quia, s. scissio ungulę significat distinctionem duorum testamētorum, uel patris & filij, uel duarum naturarum, in Christo, uel discretionem boni & mali. Ruminatio autem signat meditationem scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunq; autem alterum illorum deest, spiritualiter immundus est: & ideo prohibetur tāquā animal immundum, quod altero illorum caret. Volatilia vero, & quadrupedia, quæ crura posteriora longiora habent, vt saltare possint, comeduntur. Alia vero, quæ magis terræ adhærent, prohibentur: quia illi, qui abutunt doctrina quatuor Euāgelistarum, ut p eā in altum non leuentur, immundi reputātur.

Muneribus sæpe Iudices, seu Principes placari ac corrumpi, Catuli exemplo probatur. Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum iudicis, & prælati, & frequenter corrumpuntur. Nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem ut uideatur eum mordere, sed si proijceret ei unum frustum panis acciperet, & sileret. Sic aliqnādo prælatus aliquis uenit ad aliquem subditum cum tanto latratu ut uideatur eum uelle deuorare, sed ille proiicit eidem unam mateā argenti, & aufert ob eo loquelam. Eccle. Xennia, & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus, in ore auertit correptiones eorum.

Eccl. 20

Per cameli nominis interpretationem, eiusq; naturam, libenter obedientiam, seu pœnitentiam fore à fidelibus subeundam, paucis demonstratur verbis. Cap. LXXXIII.

OBedientiæ, uel pnīæ onus humiliter suscipere, & patienter portare cameli nos docent. Nam Cameli (vt dicit Isid.) uocabulum a Græco noīe sunt sortiti eo, q quando onerantur se inclinantes coram hominibus humilient, & sup genua incuruantur. Came. n. græcè humile uel breue dicitur Latinè. Sunt. n. animalia ad onera apta, & ad portandum mansueta: Sic ergo debet homo onus obedientię a superioribus iniunctum pœnitentiæ impositæ humiliter suscipere, & mansuetè, & patienter illud ferre. Vnde etiā de malis prælatis subditis dicitur. Quæcunque dixerint vobis seruate, & facite.

Mat. 23.

Tria sacrificiorum genera ueteris legis, necnon animalia in his sacrifičijs oblata rerumque modus ac significatio declaratur, quib. omnibus modus uerè Deo sed edandi aperitur. Cap. LXXXIIII.

OFferre se debet homo ad Dei seruitium eo modo quo animalia in lege Moysi offerebātur in sacrificium. Fiebat enim triplex genus sacrificiorum. Nam quoddam erat, quod comburebatur. Vnde dicitur holocaustum quasi totum incēsum: Huiusmodi enim sacrificium offerebatur. Deo ad reuerentiam maiestatis illius: & ad amorem bonitatis illius, & conueniebat perfectorum statui in impletione cōsiliorum, & ideo totum comburebatur, ut sicut totum animal in uapore sursum ascendebat, ita etiam signaretur totum hominem, & omnia quę ipsius sunt, Deo domino esse subiecta, & ei esse offerenda.

Aliud erat sacrificium pro peccato, quod offerebatur

ferebatur ex necessitate remissionis peccati, & conueniebat statui primum in satisfactione peccatorum, quod diuidebatur in duas partes. Nam una comburebatur, alia uero cedebat in usum sacerdotis, ad designandum, quod expiatio peccatorum sit à Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur pro peccato totius populi, aut specialiter pro peccato sacerdotis: tunc totum comburebatur. Non n. debebant in usum sacerdotum uenire ea, quæ pro peccatis eorum offerebantur, ut nihil peccati in eis remaneret, & quia hoc non esset satisfactio pro peccato. Si enim cederent in usum eorum, pro quorum offerebantur peccato, idem uideretur, ac si non offerrentur.

Tertium sacrificium uocabatur hostia, quæ offerebatur Deo uel pro gratiarum actione, uel pro salute, & prosperitate offerentium ex debito beneficij accepti, uel accipiendi. Et conuenit statui proficientium in impletione mandatorum. Et illud diuidebatur in tres partes. Nã una pars incendebatur ad honorem unius Dei. Alia pars cedebat in usum sacerdotum. Tertia uero pars in usum offerentiũ. Ad designãdum, quod salus hominis procedit a Deo dirigentibus ministris, & cooperantibus ipsis hoibus, qui saluantur. Hoc aũt generaliter obseruabatur, quod sanguis, & adeps non ueniebat in usum sacerdotũ, neq; in usum offerentium. Sed sanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorē Dei, adeps aũt adolebatur in igne. Prohibebatur aũt esus sanguinis ad hoc, ut horrerēt humani sanguinis effusionē. Unde dicitur Gen. Carnē cũ sanguine nõ comedetis: sanguinem n. aiarum requiram. Usus uero adipum prohibebatur eis ad uitandum lasciuiam. Unde dicitur Ezec. Quod crassum erat comedebatis. Vel per hoc significabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis, per quam se obtulit pro nobis. De hostijs autem pacificis cedebant in usum sacerdotũ pectusculum, & armus dexter, ad excludendum quandã diuinationis speciem quæ uocabatur spatulamantia, q. a. s. gentiles in spatulis animaliũ immolatorũ diuinabant, & in osse pectoris, & ideo ista offerentibus subtrahebantur. Per hoc ēt figurabatur, quod pectus, quod est tegumentum cordis, & etiã fortitudo ad sustentandum, Deo seruiet, qui significatur per armum dextrum. Et nota, quod qui non poterat habere animal quadrupes, saltem debebat offerre farinam, uel spicam. Cuius figuralis ratio fuit, quia panis significat Christum, qui est panis uiuus: Qui quidē in fuit, sicut in spica, in statu legis naturæ: sed in fide patrum fuit, sicut in similia. In doctrina uero legis, & prophetarũ, sicut in pasta, fuit autem sicut panis formatus post humanam naturam assumptam: Coctus in igne, idest formatus a Spiritu sancto in clibano uteri uirginalis. Qui et fuit coctus in sartagine per labores, quos in mundo sustinuit: in cruce uero uelut in craticula adustus. Similiter ēt ois alia oblatio, quæ fiebat, Christũ aliquo modo figurabat, siue essent de terræ nascentibus, quæ sunt in cibum, ut panis: siue in potum, ut uinũ: siue in cõdimentum, ut oleum, & sal, siue in medicamentum, ut thus, quod est aromaticũ, & consolidatiuum. Nam per panem figurabatur caro Christi, per uinum sanguis eius per quē redempti sumus, per oleum gratia Christi, per sal eius scientia, sed per thus oratio. In offerentibus aũt panis azymus significabat sinceritatem, & ueritatem uitæ. In sale uero designabatur discretio sapientiæ, uel mortificatio carnalis concupiscentiæ. Thus autem offerebatur ad designandum deuotionem mentis, quæ est necessaria offerentibus: etiam ad designandum odorem bonæ famæ. Nam thus, & pingue est, & odoriferum. In sacrificio uero zelotypiæ thus non offerebatur, quia zelotypia non procedit ex deuotione, sed ex suspitione.

Gen. 9.

Ezec. 14.

Ioan. 7.

Occasiones peccatorum esse à nobis remouendas, elephantium exemplo, Christiq; præcepto admonemur. Cap. LXXXV.

OCcasiones peccatorum, & tentationum dēt homo abscindere, sicut faciunt elephantes de dentibus suis. Nam elephas duos dentes hñs eburneos, quãdo a uenatoribus premitur simul ambos percutit, & confringit, ut dũ ebur perditur, non eum amplius persequantur. Hãc enim periculi sibi sentiunt esse causam. Similiter nos docuit dominus etiam quæ chariora nobis sunt abscindere, ne scillicet per illa periclitemur in anima Matt. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te, Poeta, Ferre minora uolo, ne grauiora feram.

Matt. 5.

Cur bona opera sint à fidelibus secreto facienda, elephantis similitudine declaratur. Cap. LXXXVI.

OCcultare bonum opus, ne illud diabolus per inanem gloriam rapiat, Elephas docet, qui in aqua, uel sylua pariens, ubi parit, ibi fœtum dimittit, ppter dracones, qui eis insidias ponũt. Sic qui bonum opus facit, sine in aquis pœnitentiæ, uel sapientiæ, uel in sylua, i. in solitudine cõtemplatiuæ uitæ, si non uult à draconibus, i. dęmonibus insidiantibus illud rapi, sicut in occulto illud facit, ita non exigente necessitate occultum illud teneat, & non in publicum per ostētationem adducat. Matt. Ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito.

Matt. 6.

Quemadmodum diuina officia sint à religiosis dicenda, omniaq; bona opera perficienda, ac æquinoctium unde ortum habuerit, & denique cornuum animalium uariatio, ac significatio scitè eis cleatur. Cap. LXXXVII.

OFficium ecclesię solicitè, & integrè dicere, s. omnes horas diurnas, & nocturnas, onagri nos monet exemplum; de quo Phisiologus dicit, quod semper rugit in die totiès quot horas dies habet, & similiter facit in nocte. Ex quo perceperunt Philosophi æquinoctium, quia tunc duodecies rugit in dies, & totiès in nocte. Ergo si onager non dimittit horas, ita multo minus ecclesiasticus facere debet. Nã elephas, qui in tota uita sua quę quadringētis annis dicitur prolõgari,

Phisio.

semel tantum generat, & vnum filium tātum, antequàm pariat biennio fętum portat. Sic hō illud bonum, quod semel tantum fieri potest, antequā illud faciēdo pariat, diu in utero mētis p̄ deliberationē tenere debet. Unde Sene. Deliberandum est diu, quod faciendum est semel.

Senec.

Item ēt opera f orma sunt a merito ęternæ retributionis vacua, nisi fiant cum puritate mentis, & cum unitate charitatis. Nā oē animal cornutum cornū suum hēt uacuum, pręter ceruū, & unicornē. Quid enim per animal cornu producens ex capite, nisi homo intelligitur, q̄ facit aliquod opus notabile, & uirile? Exit enim opus virtuosum a ratione, sicut cornu a capite. Hoc autem cornu est plenum in ceruo, f. in homine puro. Ceruus enim qui est animal simplex (secundum Arist. & Auicennam) cistam fellis in vētre non habet, & nidum pastum diligit, signat hominem simplicem carentem felle iniquitatis, qui se purum a peccato custodit.

Item est plenum in vnicorne. Est enim uelut unicornis quicūque seruat unitatem spiritus in vinculo pacis. Hic. n. dum se in his, quæ agit, ab unitate fraterni amoris non diuidit, vnum tantum cornu producit. Solum igitur taliū cornua, idest opera uirtuosa, & fortia, plena sunt osse, i. soliditate gratiæ, & fructu mercedis æternę, ecōtra autem de operibus peccatoris dicitur: Non inuenio opera tua plena.

Apoc. 3.

Scytali, atque ophitis discoloris, necnon catæ naturales proprietates, & similitudines apponuntur, quibus comptæ mulieres comparantur. Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierū similis est scytali serpēti, qui (ut dicit Isid.) tanta præfulget dorsi varietate, ut in sui admirationē inducat intuētes. Et quia piger est, quos cursu inuadere nequit, sui admiratione intuētes rapit, & quanto magis est discolor, tanto in ueneno est deterior. Sic mulier ornata, oculos, & corda intuentium ad se trahit, & stupida & insensata reddit, & ea per concupiscentiā rapit, & ueneno mali consensus extinguit. Et ideo quanto ornatior, & pulchrior, tāto perniciosior. Similiter ophites est serpens maculis respersus, quæ tot habet nocēdi modos, quot colores uarios. Et sic mulier diuersis coloribus picta, uel uarijs ornamentis induta. Unde Hierony. dicit, Quod si vir, uel mulier se ornauerit, & uultus hominum ad se prouocauerit, & si inde nullum sequatur damnum: iudicium tñ patietur æternum, quia uenenum attulit, si fuisset, q̄ bibisset Prouer. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata.

Hiero.

Prou. 7.

Item ornatę, & pulchrę mulieres similes sunt catis. Cata. n. qñ pulchram pellem habet, de ipsa gloriatur, & propter hoc qñq; vaga efficitur. Cui tunc si ipsa pellis exuritur in tecto commorantur. Sæpe tñ dum de pelle gloriatur propter ipsius pulchritudinē capitur, & mactatur. Sic mulier sentiens sibi in facie pulchram pellem, uel in dorso pulchram uestem, de ipsa gloriatur, libenter discurrit, ut ipsam ostendat alijs. Sed si pellis eius febet, uel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, siue vestes eius deuastentur, tunc firmior in domo moratur.

Item dū de fragili veste, uel pelle gloriatur, a diabolo capitur per uanā gloriam, & lasciuiā, & aliqñ ad turpitudinē peccati perducitur, & tandem aliqñ subita, uel mala morte mactatur, & insuper pęna æterna cruciatur. Unde Cyprianus dicit, q̄ serico, & purpura indutæ, Christum sincerè induere non possunt auro & argēto, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corporis, & animę perdiderunt. Hinc est etiam, q̄ diues ille, qui purpura induebatur, & bisso in inferno sepultus est.

Cypr.

Luc. 16.

Paschalis agni, Christi passionem præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur ceremoniis, earumq; perfecta significatio artificiose explanatur. Cap. LXXXIX.

PAssio Christi præfigurata fuit in immolatione paschalis agni, de qua habetur Exod. 12. Nā ipsa immolatio agni signat immolationem Christi. Secundum illud, Pascha nostrum immolatus est Christus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in superliminaribus domorum, signat passionem Christi in corde, & in oīe fidelium, per quā liberamur à peccatis, & æterna morte. Secundum illud Petri: Redempti sumus precioso sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illæ, ad significandū esum corporis Christi in sacramento. Erant aūt assæ igni, ad significandum passionem, & charitatem Christi. Comedebantur aūt cum azymis panibus, ad significandum puram conuersationem fidelium corpus Christi sumentium, secundum illud, Epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis. Lactucæ autem agrestes addebantur in signum pęnitentiæ peccatorum, quæ necessariæ est sumentibus corpus Christi. Renes autem accingendi sunt cingulo castitatis; calciamenta autem pedum, sunt exempla mortuorum patrum: Baculi habendi in manibus, signant pastoralem custodiam. Præcipitur aūt, quod in una domo agnus paschalis comedatur, i. in Ecclesia Catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum.

Deum lenem benignumq; existere in sustinendo, ac denique durum esse in peccatorem puniendo, teredinis exemplo probabili monstratur. Cap. XC.

PAtientia Dei est mollis in sustinendo, sed seuerā dura in puniendo, unde assimilatur teredini, idest lignorum uermi qui teredo rodit lignum, sic dicit Isido. Hic licet sit mollis in substantia, comminuit durissima ligna, & in subtiliorem puluerem redigit, quam possit facere ipsa lima. Sic etiam diuina patientia quamuis diu peccatorem hominem molliter, & leniter ferat, ipsum tamen finaliter conterit, & seuerissimo supplicio mulctat. Ro. secundum duritiam tuā, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipse quasi tenerrimus ligni uermiculus, qui scilicet est dū tangitur lenissimus, sed dum tangit,

Isi. lib. ety.

Ro. 2.

2. Re. 23.

tangit, seu rodit durissimus. Sic Deus lenis in su stinendo, durus in puniendo: Psal. Ego sum vermis, & non homo.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia, ac perseuerantia homines coronari confirmatur. Cap. XCI.

PAtientia, & perseuerantia facit hominem victorem. Nam onager, cum sit animal imbecille, solo euadens beneficio fuga, leonem tamē in eremo superat & similiter lupum. Nam tantum in fuga durat, vt illa in persequendo deficiant, sic sancti mundum, vel peccatum superāt fugiendo, & in laborum tolerantia perseuerando Ps. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Cassiod. Patientia est, quæ omnia vincit, ad uersa non colluctando, sed sufferendo. Itē Ber. Absque perseuerantia, nec qui pugnat victoriā, nec palmam victor consequitur.

Psal. 54. Cass. Ber. in epi.

Peccatores satyris ac faunis monstris, etiamq; canibus, capris, asinis, cocodrillis, ranis, & talpis comparantur, quorum naturalibus similitudinibus diuersis, delictorum omnium grauitas delinquentiumq; praceps status plane declaratur. Cap. XCII.

PEccatores similes sunt illis animalib. monstrnosis, q̄ dñr satyri siue fauni. sunt. n. q̄dam bestiæ mōstruosæ effigiē hominis hñtes, sed nō sunt rōnis participes, nec arte, nec natura ad loquendum sunt dociles: ferū. n. & beluinum animū habent, & bestiæ appetitū. Vnde in venerē in tm̄ sunt proni, ut mulieres in coeundo occidāt, si quas in nemorib. comprehendant, vñ dicti sunt satyri eo, q nequeant libidine saturari, vt dicit Isid. Sic peccator monstruosus est hñs. s. hominis faciem, & animum bestialem sine vitā brutalem. Quid aūt bestialius homine rōnē habente, & rōne non utente? vt dicit Bern. Tales sunt præcipue superbi, qui habent animum crudelem, & ferinum, & insipientes, qui nulla arte induci possunt, ut dulciter, & rōnabiliter loquantur, sicut fuit Roboam. Ita tales sunt uoluptuosi, quia appetitum habent gulæ bestialē, & luxuriæ insatiabilem. Omnes tales comparātur iumentis insipiētibus, & similes facti sunt illis.

Isi. libr. Ety. Bern. Psa. 42.

Item peccatores assimilantur canibus. Primo propter gulam. Est n. canis gulosus. Vñ quando nimis comedit, reijcit, & iterum assumit: in quo etiam repræsentat illos, qui per recidiuū redeūt ad immunditiam cuiuscunque peccati. Pet. Canis reuersus ad suum vomitum &c.

Pet. 2.

Item per luxuriam: Est. n. canis libidinosus. Vnde nec matrem, nec sororem discernit. Ideo apud antiquos, talis erat oblatio canis, qualis meretricis, quæ omni libidini se exponit. Eccle. Omnem masculum excipiet mulier.

Ecc. 36.

Item propter iracundiam Est enim canis iracundus, & malitiosus: Vnde lapidem, cum quo percutitur sæpe dentibus mordet, vt se de eo vindicet, & tamen non lapidem, sed proprium dentem lædit. Sic frequenter homo iracundus vnde credit alium lędere, seipsum lędit. Ps. Conuertetur dolor eius in caput eius.

Psal. 7.

Item propter superbiam. Nam canis inter nostos est audax, & animosus, Inter extraneos timidus. Sic ēt superbus apud domesticos & in domo sua est sicut Leo, sed de alijs magis timet.

Canis etiam baculos odit, & timet lapides: q̄a scilicet superbus odit correctionem & timet duras increpationes. Non. n. suum defectum superbus, seu peccatum agnoscit. Sen. Qui peccare se nescit, corrigi non vult.

Sene.

Item propter inuidiam, quia canis inuidus est. Vnde dicit Auic. quòd occultè herbas legit, quibus se purgat, dolens si alius inde medicinā accipiat. Dolet etiam, si alius ad domum suam veniat timens ne gratiam inueniat, & sibi aliqd depereat: & sic etiam homo inuidus dolet de aliorum vtilitate, vel gratia. Philosophus, inuidia est tristitia in alienis bonis.

Auic. Arist. 2. Rhet.

Item propter auaritiam. Nam canis tanq̄ auarus, quæ comedere nequit, studiosè reponit: nec dare vult alijs, sed defendit. Sic etiam auarus facit reponendo, & custodiendo. Luc. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos.

Luc. 12.

Item propter accidiam, quia canis quādo est annosus, est piger, & desidiosus. Vnde tota die, dormit etiam inter muscas, & licet muscæ perforent eius aures, adeo tamen piger est, ut non se nisi raro excutiat, vt eas longius a se pellat. Sic homo accidiosus est piger ad incipiendum, & desidiosus ad operandum, somnolentus ad orādū, vel ad resistendum. s. tentationib. quæ p muscas importunas intelliguntur, vel per muscas perforātes intellige increpationes, & verborū punctiones quibus non excitatur, nec emendatur. Sunt etiam tanquam muscæ pungentes necessitates, vel uoluntates quas habet homo piger, quæ tamen pigrum, non emendant, sed consumūt, q̄a potius consumitur desiderijs siue indigentijs, q̄ velit laborare Pr. Desideria occidunt pigrum.

Pro. 21.

Item canis ultimo post multa seruitia fune ligatur, & eo longius ducitur ad mortē, & in aqua necatur, vel per ripam deijcit, nec ei pellis detrahitur, nec caro manducatur, sed uermibus corrodendus exponitur. Sic peccator post multa seruitia mundi, vel peccati, a diabolo fune ligat. i. consuetudine peccandi, & ea trahitur. i. usque ad mortē corporis detinetur. Et necat in aqua, idest deficit defectu naturali nitæ deficientis. Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur, uel per ripam. i. per casum mortis uiolentę deijcitur, in fossatum inferni. s. secūdum animā. Corpus autem mortuum remanet omnino inutile. De aliis. n. animalibus post quam sunt occisa remanent, vel carnes, quæ sunt utiles ad comedendum, vel saltem pellis, quæ utilis ad induendum, vel calciandū, sed humana caro mortua, vel ociosa ad nihilum ualet vltra, nisi quòd vermibus relinquitur in escam.

2. Reg. 14.

Item peccatores assimilantur capris, primo, propter superbiam. Nam capra sursum semper tendit, ut summitates carpat, & comedat foliorum, vt dicit Isido. Sic sunt superbi, qui semper ad superiores status inhiant, ut summitates foliorū, idest dignitates, & honores maiorum, quos ipsi

Isi. lib. Ety.

Psal.73. summos reputant diripere valeat, & habere. Ps. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semp.

Plin. Item propter luxuriam. Nam (sicut dicit Pli.) Capræ propter caliditatem non abundant pinguedine, & raro sine febre sunt, & ideo in eis est ardens concubitus, & non minus uidere dicuntur de nocte, quam de die. Ista competunt luxuriosis in quibus propter usum ueneris, tam pinguedo corporis, quam mentis deuastatur, sine febre etiam ardenti concupiscentiæ raro inueniuntur, & ipso carnis opere ardenti delectatione sædatur. Non minus etiam luxuriosi ad sua fœda

Iob. 24. opera obseruant noctem quam diem. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem.

Item per auaritiam. Nã capræ (vt idem dicit) rodunt extremitates, quibus pascuntur oues vsque ad radices. Vnde capra à carpẽdis uirgultis est dicta. Sic etiam auari sunt, qui semper ad capiendum intendunt, & extremitates quibus pascuntur oues. i. bona temporalia, quibus boni. i. spirituales viri ad suum uictum, & ad suam sustentationem utũtur, ipsi, vsque ad radices euellunt, quia frequenter ita expoliant pauperes, ꝙ nihil eis relinquunt.

Item peccator assimilatur asino, qui est animal naturaliter ponderosum, tardũ, & pigrũ, & timidum, stolidum, & oneri aptũ, & patiens laboris plurimum. Sic peccator est ponderosus ad cadendum: tardus ad pœnitentiam, piger ad operandum, timidus ad temporale damnum, stolidus, ad prouidendum, aptus ad onus peccati, vel æterni supplicij portandum, & patiens ad laborem mundi infructuosum substinendum.

Item peccator decipitur à peccato, sicut cocodrillus ab illa auicula, quæ dicitur rex auiũ. Nã dum cocodrillus iacet iuxta litus superuenit illa auicula, & uolat circa os eius, qui aperit auiculæ fauces, & illam intrare permittit. At ipsa primo leuiter, eum ungibus scalpit, ita, ꝙ belua ex dulcedine statim obdormit, & cum auicula eũ dormire sentit statim in eius uentrem descẽdit, & eum per uentrem perforat, & occidit. Est enim cocodrillus in uentre ualde mollis. Quasi ergo cocodrillus in litore iacens, est homo ocio torpens. Auicula aũt ad os eius ueniens est tẽtatio peccati imaginationem ingrediens: cui tunc os aperit, qñ in cogitatione, & in delectatione recipitur. Et tunc leuiter scalpit, quia prutitum delectationis gignit: & si tunc homo dormiat, vt per negligentiam tentationi non resistat, ingreditur in mentem, & eum p cõsensum ꝑforat, & necat. Itẽ peccator assimilatur ranæ, quæ est limosa, & clamosa, uentosa, & odiosa, sub uentre maculosa, linguosa, & nõ solum niuẽs in aqua, sed etiam in terra. Sic etiam peccator est limosus per luxuriam. i. immundus, clamosus ꝑ irã, & uentosus per superbiam, odiosus hominibus

Boet. ꝑ auaritiam: nã (sicut dicit Boe.) odiosus auaritia, claros uero largitas facit sub uentre maculosus per gulam, linguosus per inuidiam; Nam rana

Arist. de ani. (sicut Aristo. dicit) linguam habet, & os coaxans. Sic inuidus, & linguosus detrahendo.

Item uiuit in terra, q̃ est grauis, & frigida per accidiam, quæ animam graue reddit, & frigidã.

Item peccator assimilatur talpæ.

Primo, quia talpa sicut porcus, rostrum habet, & talis est peccator per immunditiam luxuriæ, uel gulæ, & cum tali rostro talpa radices de terra extrahit. Quia scilicet per peccata carnis euacuantur, & extrahuntur affectiones mentis. Vnde Iob. 31. de luxuria dicitur, quod est omnia eradicans genimina. Iob. 31.

Secundo, quia talpa terram fodit, nec extracta a terra diu uiuit. Et ideo dicit Pli. melius audiunt talpæ terra cooperta, quam extractæ. & talis est peccator per uitium auaritiæ: Cuius studium est terrena reuoluere, & sine terrenis implicationibus non credit se posse uiuere, & solũ de terrenis vult tractare, & audire, Ioan. Qui de terra est de terra loquitur. Ioan. 3.

Tertio, quia talpa Solem odit, & hoc peccator habet ex uitio superbiæ. s. ut odiat Deum, qui est uerus sol, secundum illud Psal. iam supra allegatum, Superbia eorum qui te oderũt, &c. Nã superbia se Deo maximè opponit propter quod Deus superbis maximè resistit: & quantum ad hoc odiunt eum, uel odiunt solem superbi. i. manifestantem, uel redarguentem uitia eorum. Vnde de superbus non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius.

Io an. 3. Arist. de ani. Quartò (sicut dicit Ari.) talpa non habet oculos apertos, sed sub corio latentes, quos in morte solum aperit, quos in tota vita clausos tenuit. Sic peccator, qui in tota uita ambulat ut cœcus. s. errando, & cadendo in peccato, in morte uelit nolit cogitur oculos aperire, & peccata sua recognoscere ante tribunal Dei, & pœnas etiam experiri quas uiuens considerare neglexit. Grego. Oculos. n. quos culpa claudit, pœna aperit. Grego.

Peccati grauitas ac malitia, omniumq́, delictorũ variatio per cuiusdam monstri Indiæ naturam, muliq́, ac salamandræ, bupretis, formicæ, basilisci, aspidis, cocodrilli, muscæ bouinæ, nonnullorumq́, serpentium naturales effectus ueneniq́, proprietates, multis perspicuis exemplis manifestatur. Cap. XCIII.

PEccatum assimilatur cuidã monstruoso animali: quod dicit esse in India, simile urso in corpore, leoni in crine, & homini in facie, & habet caput rufum, & os magnũ & rotundũ, & in utraq; mãdibula tres habet ordines dẽtiũ, cuius extremitates sunt, ut leonis, cauda eius, ut scorpionis, & percutit pilis suis sicut porcus agrestis suis setis, & uox eius sicut tubæ, & est uelocis cursus, & comedit homines, & nulla bestia illa crudelior. Similitudo ergo ursi ꝑtinet ad peccatũ iræ, q̃a ursus est animal impatiens. Similitudo aũt leonis ad peccatum superbiæ. Similitudo hominis ad peccatum auaritię: quia solus homo ex auaritia congregat, quæ etiam facit caput rubeum. i. mentem igneam, & ardentem ad habẽdum: uel quia est causa homicidij, & effusionis sanguinis. Magnitudo uero oris refertur ad gulam, cui diuersi ordines dentium. i. diuersi ordines ministrantium deseruiunt, ut agricolæ, macellarij, coquinarij, & huiusmodi. Cauda scorpionis refertur ad inuidos, qui detrahẽdo maximè

retro

retro pungunt, idest in absentia detrahunt. Similitudo aūt porci refert ad luxuriosos propter immunditiā. Vox aūt tubę, peccatū est manifestum,& publicum:sed velox cursus est in delectatione peccati,q̄ cito trāhit homines aūt comedit dū eos p delectationem capit : p consensum deglutit,& in se p operationem siue consuetudinem cōuertit;nulla bestia inuenitur crudelior, quia nulla res innenitur nociuior homini.

Item peccatum assimilatur mulo. Primò rōne innaturalitatis quia mulus generatur contra ordinem naturæ,s. ex comixtione duarum specierum,s.ex equa,& asino, vel ecōuerso,s. ex asina, & equo, burdo generatur. Et dicit Isid q Naat nepos Esau fuit primus,qui asinis equas supposuit,ut contra naturam muli nascerentur, Sic et peccatum,vt dicit Augu. non est ex natura, sed vitium naturæ appetētis id, quod non est sui ordinis. Et sicut mulus generatur ex eo, q asino equa supponitur:sic et nascitur peccatum,& peruertitur ordo naturæ,cū ratio sensualitati subijcitur, ita, vt non rationi sensualitas subijciat, sed potius rationi sensualitas dominetur Ecclesia. Vidi seruos in equis, & principes ambulātes quasi seruos super terram.

Arist. de ani.

Ecc.10.

Secundò,ratione sterilitatis, quia mulus sterilis est,natura ab eo suum beneficium retrahente:qa quasi in eius iniuriam contra naturā producit,Sed Ari dicit,qđ mulus sterilis est propter excessum frigiditatis in ipso dominantis. Sic peccatum est sterile,i. absq; fructu, & fęcunditate meriti,uel præmij gloriosi Excessius autē frigiditatis est in anima propter defectum charitatis,q scilicet est,ut calor animæ vitalis, sine qua opus meritorium vitæ æternæ non producitur. Matt. Quoniam superabundauit iniquitas,refrigescet charitas multorum.

Mat. 24

Tertiò, ratione uertibilitatis Nam mulus à molendo est dictus eo,qđ iugo pistorū sub actus ducat in giro molas,sicut Isido. dicit. Sic peccator dum ab vno peccato in aliud trahitur,quasi gyrando ad molas circumuoluit, Ps. In circuitu ambulant.

Isi. lib.

Ps. 11.

Itē peccatū assimilat salamādræ,q̄ est animal venenosum. Vnde dicit Pli.quod fructus arborū inficit,aquas corrumpit:& si eius saliua solū pedē hominis tetigerit,totum corpus corrumpit. Sic peccatum est pessimum nenenum quod fructus arborū,i bona opera, vel merita inficit. Itē aquas,i.gratias corrumpit, & si eius saliua,i. delectatio pedem.i.affectionem animę per consensum tetigerit,totum hominem perdit. Vnde dicitur Corin. Immundum ne tetigeris.

Plin.

2.Cor.6

Itē peccatum assimilatur neneno. dicitur.n. venenum,quia per venas uadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis trāsit ad consensum cordis,uel per uenas, idest per sensus corporis subintrat in arcana mentis Iere. Ascendit mors per fenestras nostras,ingressa est domos nostras.

Iere. 9.

Item uenenum non lędit,nisi quando sanguinem tangit. Vnde Lucanus, Noxia serpētum est admixto sanguine pestis Sic non nocet uenenū peruersæ suggestionis si non admisceatur sanguis delectationis. Ose. Sanguis sanguinem tetigit,quia delectationem cogitationis sequitur delectatio operis.

Lucan.

Ose. 4.

Item uenenū omne frigidum existit. Sic omne peccatum mortale infrigidat, dum calorem charitatis exterminat.

Itē peccatum assimilatur bupresti, qui(ut dicit Pli.)est animal paruum simile scarabeo, qui inter herbas quas bos diligit se abscondit; quem bos accipit,dum herbas carpit: qui deuoratus à boue iecur eius,sic inflammat, ut eum cum cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati sua delectationibus quas homo diligit se abscondit:quam homo non aduertens cum delectationem exterius accipit intrinsecus inducit,quæ & appetitū inordinatè incendit,& mentis soliditatem frangit,& ultimo cruciatum cōscientiæ,uel pœnæ inducit. Isa. Vermis eorum non morietur.

Plin.

Isa

Item assimilatur muscę boninæ,quæ quonsq; sub cauda vaccæ, uel eius corpori manet affixa, eam quiescere non sinit, sed cauda erecta miro modo insaniens per campos undique currit. Similiter quandiu peccatum inhæret conscientię; anima non potest quiescere: & tunc per diuersa uagatur, quærens, & non inueniens requiem;quandiu peccatum non fuerit amotum per pœnitentiam.

Item peccati fœtorem debet homo odire, & fugere exēplo formicæ. Dicit enim Aristo. q in formicis est sensus olfactus,& odiunt omne fętidum. Vnde si quis domos earum subfumigauerit aliquo fœtido eas deserunt. Sic debet homo omnia dimittere,& fugere,in q̄bus est fętor peccati. Fuge peccata.

Ari. de ani.

Item peccatum assimilatur regulo serpenti.i. basilisco,qui olfatu suo necat,& uisu suo interficit omne uiuum, ad cuius aspectum nulla auis illæsa pertransit:& si procul fuerit, ore eius comburitur, & deuoratur, à mustellis conuincitur. Vnde ab hominibus ad eius cauernā deferunt. nihil.n.altissimus absq; remedio dereliqt. Vnde basiliscus uisa mustella fugit quē insequitur, & occidit,maximè si prius pasta sit ruta(ut Arist.& Auic.dicunt)Similiter peccatum occidit animā, vel per odoratum morosæ delectationis in cogitatione,uel per uisum,i. consensum operis. Vnde aues,i.hoium mentes solo uisu.i.consensu et si longe sint ab opere,occiduntur,& deuorantur à peccato. Sed remedium contra basiliscum.i.cōtra peccata, est mustella ruta refecta,i. pœnitentiæ amaritudine plena,quæ ipsum uisa fugit,q a pœnitentia solum in contritione, uel in proposito habita quandoq; peccatum purgat. Ps. Dixi.s. in proposito cordis,cōfitebor aduersum me iniustitiam meam domino,&c. Sed tamen opere cōpleta ipsum perfruens.s. peccatum extinguit. Actu. Conuertimini,& pœnitemini, ut deleantur peccata uestra.

Ps. 32.

Act. 13.

Item peccatum assimilatur aspidi. Nam aspis aurē obturat,ut uocem hominis incantantis nō audiat, nec ei obediat: & hoc ptinet ad peccatū superbiæ, quia superbus uocem Dei nō audit,& eius mandatis obedire contemnit. Ps. Sicut aspidis

Psal.47.

dis furdę, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium. Item aspis interfecto compari suo, idest coniuge suo, miro furore interfectorem persequitur, & illum siue solum, siue inter multos aggreditur, nec periculum curare videtur, vt suum comparem vlciscatur, & hoc pertinet ad vitium iræ, quia iratus propter appetitum vindictæ præcipiti furia omni periculo se exponit.

Item est quædam species aspidis, quæ dicitur situla, ex eo, quòd à se percussum siti occidit: & hoc pertinet ad auaritiam. Cuius sitis. i. appetitus sit inextinguibilis.

Item est quædam alia aspis, quæ dicitur viperabilis, quæ. f. somno interficit, hâc dum Cleopatra sibi aptus poneret, somno resoluta est. & hoc pertinet ad accidiæ vitium, quæ pigritia, & somnolentia animam occidit.

Item est alia, quæ dicitur emorrois, quia percussus ab ea, dissolutis venis fluxu sanguinis vitam finit: hoc pertinet ad luxuriosos, quia. f. luxuria fluxu seminis corpus resoluit, & ad æternum interitum animam inducit.

Item est alia serpens, quæ dicitur pester qui semper ore patente emittens virus incedit, sed ab eo percussus distenditur, & necatur, hoc pertinet ad vitium gulæ, quia gulosus ore patente. i. parato ad cibum semper incedit, & virus. i. vitiũ gulæ patenter ostendit.

Item aspis habet oculos in temporibus nõ in frõte. Vñ non directe respicit, & iò aduersarium psequit magis auditu, vel olfactu, quã visu. Nã si non sic esset (vt dicit Plin) vix hõ ab eo euaderet, & hoc pertinet ad inuidiã, quia inuidus non rectè, sed toruo, & maliuolo respicit oculo. & ex auditu, vel ex opinione sua solum detrahendo persequitur, tanquam de re visa, vel certa. Vnde Psal. Venenum aspidum sub labiis eorum. Psal. 13.

Item peccatum, quàm diu retinetur semper multiplicatur, & crescit. Vnde assimilatur cocodrillo, qui quandiu viuit semper crescit. Nam peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit.

Itẽ peccatum plus inualescit & abũdat in psperitate, q̃ in aduersitate, sicut serpentes plus abundant, & lędunt in æstate, quàm in hyeme, & in die, quàm in nocte. Omnes n. generaliter serpentes frigidæ sunt naturæ, nec pcutiunt, nisi cum calescunt. Vnde venena eorum plus nocẽt de die quam de nocte, quia sunt frigidi nocturno rore. In hyeme se in nidis inuoluunt, & torpescunt, sed in æstate se dissoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem serpentini veneni, nisi malitia accipitur peccati? q̃dum cor per consensum attingit, calorem protinus charitatis extinguit: per calorem vero diei, & æstatis, feruor minor, & maior intelligit mundanæ prosperitatis, sicut frigus ecõtrario noctis, vel hyemis breuiorem, vel leuiorem signat cursum aduersitatis, sed in æstate, vel in die venenum magis lædit, quia ex ipso prosperitatis feruore peccatum perniciosius crescit. Vnde Ps. ab altitudine diei timebo. i. prosperitatis. Psal. 55.

Itẽ peccata carnalia sunt magis manifesta & infamia, q̃ spiritualia, sed tamẽ spiritualia sunt magis nociua Vñ assimilantur serpentibus: Dicuntur. n. quidam esse maximi serpentes corpore, ita, vt coruos integros deuorent. Vnde in Punico bello narrat Titus Liuius a Regulo Romanorum duce interfectus est serpẽs basiliscus, cxx. pedum longitudinis, cuius pellis, & maxillæ fuerunt suspensæ ad quoddam templum Romæ. Sub Claudio & Cesare fuit serpẽs in Italia interfectus, in cuius aluo puer integer est inuẽtus. Sunt aũt alij serpentes, ita corpore parui, vt vix videri possint, sed sunt maximi in ptãte nocendi, sicut dypsa, q̃ prius occidit, quã sentiri possit. Tyrus ẽt (vt dicit Arist) modicus est, & tñ contra eius venenum nullum remediũ est. Serpentes ergo magni significant peccata carnalia, q̃ sunt magnæ appareñtiæ, & infamiæ, sed quasi serpentes aspectu parui, & magis noxij, sunt peccata spiritualia, quæ licet sint minus manifesta, & minoris infamiæ, sunt tñ maioris culpæ, vt patet de luxuria, & superbia. Vñ Greg. Aliqñ, inq̃t minus est in corruptionẽ cadere q̃ cogitatione tacita deliberata elatione peccare, sed cum minus turpis superbia creditur, minus vitatur, luxuriam eo magis erubescunt homines, quo simul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plerunque, vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpæ latentis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant cum prostrati in minimis grauiter confundunt. Liuius. Gregor. Mor. 33

Satisfactoriæ pœnitentiæ modus, ac partes, ipsiusque vis, & fructus multiplex per quam plurima leonis, panthera, sanguisugæ, leontophoni nonnullarumq; aliarum rerum naturalium exempla quam rectissime manifestatur. Cap. XCIIII.

Pœnitẽtia lachrymosa facit Deũ dissimulare peccata Nã leo q̃ coitũ leenæ cũ pardo odore cognoscit, totus in adulteræ surgit pœnã: sed si leena post coitũ in flumine lauat, nihil tunc à leone pcipit. Sic si anima spõsa Christi diabolo peccãdo coniungit, ipse Christus q̃ est leo de tribu Iuda ad vindictã cõtra eam merito puocat. Sed si anima in flumine lachrymosę pœnitẽtiæ lauet, ab ipso Christo peccatũ dissimulat, & parcit. Amb. Quod defendi nõ põt ablui põt, lauãt lachrymæ delictũ, quod voce pudor est confiteri lachrymæ veniam postulant, & merentur. Amb.

Item pęnitentia assimilat pantheræ, quæ (vt dicit Phisiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quæ pasta in spelunca se recondit, & per tres dies aliqñ dormit, tunc surgens magnã uocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit supra modũ suauis, quare tunc oĩa animalia sequũtur eã. solus draco fugit, & eius odorẽ nõ ferẽs, in seipso deficit. Sed sicut panthera dracõẽ, ita pęnitentia odit peccatũ, & peccatũ ipsam pęnitentiam fugit, quæ in spelunca, idest in corde pęnitens inclusa postquam per tres dies. f. contritionis, confessionis, & satisfactionis perseuerauerit exurgens a statu culpę, emittit vocem laudis, solutum sentiens à somno peccati. Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud. Ps. Dirupisti vincula Ps. 115.

vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo. Qui uersiculus, ut dicit Cass. tantæ dicitur esse uirtutis, ut quisq; eum in morte tertia cōfessione dixerit, oīa peccata sibi soluantur. Tunc ēt ex ore suo pęnitens suauē emittit odorem uidelicet suauis, & deuotæ orationis, quam oīa animalia sequuntur.i. omnes uirtutes, & oīa merita per hoc restituunť ipsi pęnitenti, & draco, i. peccatum deficit, & perit.

Cass.

Item pœnitentia satisfactoria requirit mēsuram discretionis, & feruorem cōpunctionis. Vnde assimilatur sanguisugę quæ apponitur corpori, ut corruptum sanguinē detrahit: sed qa qnq; insidet uenenosis, qn qs eam sibi apponit, prius est inuoluenda in sale, & in orticis, ut eoumt si quid ueneni hauserit. Similiter pęnalis pęnitentia imponitur, vt a peccati corruptione, qđ est tā quā sanguis corruptus, anima expietur, uel ut affectus peccādi ab aīa extrahatur, sed ut nihil noxium inferat pęnitentia apponenda, uel assumēda est cum sale discretionis, ut prudenter consideretur, & qualis, & quanta, & cui imponatur.

Item necessaria est in suscipiente vrtica, quæ scilicet, & urit, & pungit, & ideo designat feruorem cōpunctionis, quæ omnem pęnitentiam leuiter ferre facit, & ad hoc idem facit, quod si qs sanguisugæ aquam calidam superfundat, citius se membro applicat. Est enim uelut aqua calida lachrymarum compunctio feruida quæ cito mēbro sanguisugam apponit, quia iniunctam pœnitentiam prompto animo suscipere facit.

Item tentationes pœnitentia extinguiť. Vñ assimilať cuidam bestiolæ paruę quā leones timent & fugiūt, q̄ uocatur leontophonus. Nam quodā uenenum portat in ore, q̄ statim eos necat. Vñ hæc bestiola capitur, & exuriť, & incineratur, ex q̄bus cineribus dum carnes asperguntur, & in capitibus uiarū ponunť, leones trāseutes, dum eas comedūt morinnť, ut dicūt Isid. & Auic. hæc ergo bestiola repræsentat humilē pœnitentiam, quam leones.i. dæmones timent, & fugiūt. Hæc portat uenenū in ore, cū peccatū dicit in cōfessione, & hoc uenenū occidit leones.i. tentationes dæmonum. Hæc bestiola capiť ī peccatorum recordatione, exuriť in cōtritionis dolore, incinerať in mortis meditatione, recolens quō p̄ mortē caro dissoluať in cinere, uel incinerať in humili satisfactione: Iob. Ago pęnitentiā ī fauilla, & cinere. & dū caro ex hoc cinere aspergit, ut s. satisfaciēdo affligať, & p̄cipuè in capitibus uiarū.i. in principijs tētationū, uel sensibus corporis, q̄ sunt principia uiarū, p̄ quas peccata intrāt in aīam. Vñ tūc cinis in capitibus uiarū aspergiť, qñ ipsi sensus corporis humiliter custodiunť, uel affligunť, ut oculi plorent, & os abstineat, aures audiāt increpationes, & sic de alijs. Et sic tūc leones ex his occidunť, qa dæmonū tentationes non præualent, sed cito extinguuntur.

Iob. 41.

Item pęnitentiæ amaritudinē diabolus odit, & abhorret, sicut canis abhorret, ut nō comedat intestina cerui propter amaritudinem, quæ est in eis. Nam (secundum Atisto. & Auic.) ceruus non habet fel nisi forte in intestinis. Vnde eius intestina sunt amara, & fœtida, ita ut canis ea non comedat, nisi supra modum famescat. Sic cum interiora mentis sunt fœtida, scilicet per memoriam turpitudinis culpæ, & amaritudine respersa per dolorem pœnitentiæ, dæmones qui pascūtur delectatione, & dulcedine peccantiū, illa tangere abhorrent.

Item pęnitentia liberat a grandine peccati, & post mortem liberat animam a pęna. Vnde assimilatur cuidā lapidi, quē ceruæ (ut dicit Plin.) cum sentiunt grauitatem deuorant, q̄ eas adiuuat, & postqnā moriuntur, in earum ventre inueniť: & iste lapis miro mō adiuuat mulieres p̄gnātes, & facit eas ēt absq; dolore parere. Sic aīa qñ sentit grauedinem peccati, debet assumere lapidem.i. pęnitentiā duram, & asperam, quę non solum liberat in uita à peccatorū grauitate, sed ēt post mortē eius virtus inueniť in aīa, liberās eam à pęnarū acerbitate. Hęc ēt est, q̄ iuuat mulieres prægnantes.s. animas bonū conceptum.i. bonum propositum portantes ad pariendum, in opere perficiendum: qa aspera pęnitentia carnē refrenat, ne bonis operibus effectum impediat.

Item pœnitentia amara extinguit remorsus cōscie ntiæ, sicut absinthiū occidit pulices, Est.n. eorum venenum, vt Cōstant. dicit. Quid.n. sunt pulices mordentes, nisi peccatorū actus conscięntiam molestantes quos absinthium.i. amara pœnitentia purgando extinguit, & cessare penitus facit. Et similiter folia persicorum, quæ amara sunt, pulices occidunt, & eadē rōne ualet cōtra eos coloquintida si trita, & mixta cum aqua, p̄ locum vbi sunt, aspergať, & signat contritionem peccatorum amara cum lachrymis admixtam.

Nonnullæ ipsius tygridis, stellionis, cerui, ac leonis proprietates naturales annotantur, quibus verò pęnitentes pluribus exemplis assimilantur. Cap. XCIV.

Poenitentes assimilantur tygridi, q̄ est animal ad modū sagittæ in cursu velocissimū, varijs maculis distinctum, ut dicit Isidorus: de quo ēt Pli. dicit, q̄ cū catuli sui rapiuntur, odore raptorem persequitur, qui equo velocissimo trāsportatur, & audiens strepitum bestiæ persequentis, in uia specula post se proijcit: quæ illa uidēs, & suam imaginē intuens, & filium esse credens sistit, & filiū accipere cupit, & interim uenator euadit. Tigris ergo uelociter curiēs peccator est feruenter, vel celeriter pœnitens q̄ diuersis maculis distinguitur, cū diuersis peccatis cōpungiť, qui tunc raptos catulos insequitur, quādo bona per peccata perdita per pœnitentiam recuperare conatur: Cui venator diuersa specula, quibus detineatur, proijcit; quia diuersa sibi impedimēta diabolus quibus impediatur, opponit.

Item pœnitentes assimilantur stellioni. Primo, qa stellio in corio renouatur, dicitur enim, quòd stellio mutat corium sicut serpens. Sic pœnitens debet renouare conuersationem, & uitā, exuendo vetustatem peccati, & induendo iustitiæ nouitatem. Apo. Renouamini spiritu mētis vestræ, & induite nouum hominem &c. Secūdò quia stellio manibus graditur. Est.n. stellio (ut dicit Plin.) genus lacertæ, quatuor habens pedes latos

Phi. 3.

Plin.

latos ad modum manus, quibus repit ad domorum rimas, in quibus facit suam cauernam. Vñ Prou. Stellio manibus nititur, & motatur, in domibus regum. Sunt igitur quatuor manus, siue pedes stellionis, quatuor uirtutes penitẽtis quarum operibus graditur ad mansiones regales, i. cœlestes: s. iustitia qua ntitur, s. satisfaciendo: tẽperantia qua utitur in abstinẽdo, fortitudo qua utitur continuando, vel tentationibus resistendo: & prudentia qua utitur a nociuis sibi cauendo. Hę quatuor uirtutes similes sunt pedibus, quæ habentur in affectione, sed tunc sunt uelut manus quando habentur in usu siue operatione.

Prou. 30.

Tertiò, quia stellio in uisu hebetatur. Nam in hyeme latet, & uisus eius hebetatur. Est enim tẽpus hyemis asperitas tentationis in quam pœnitentes se abscondunt in secreto orationis, uel in latibulo humilitatis: sed tamen esse non potest, quin ex tenebra tẽtationis uisus hebetatur mẽtis, quia saltem dum homo tentatur offuscatur, & remittitur intuitus contemplationis.

Quartò, quia stellio in uisu clarificatur. Nam in uere exiens, & visum hebetatum inueniens locum quærit ubi Solem orientem respicere possit, in quem dum respicit desiccatur humor, qui erat in oculis, & sic lumen recipit, sicut innuit glo. Sic pœnitens in uere, idest in tempore tranquillitatis postquam abijt hyems tentationis, debet per contemplationem mentis, & orationem respicere ad Solam Christum, qui visitauit nos oriens ex alto, & eius intuitu affectus mentis inflammatur, omnis humor, siue affectus indebitus ex tentatione relictus purgatur, & sic mentis ipsius uisus miro modo clarificatur.

Item pœnitentes assimilantur leonibus qui in principio nascũtur informes, & parui ad modum mustellæ: sed postea cum crescunt, efficiuntur fortissimi. Sic pœnitentes incipientes a timore seruili, sunt parui in uirtute, & informes: quia nondum in charitate. sed postea crescentes per charitatem, roborẽtur, & fortissimi efficiuntur. Vnde Greg. dicit quod in uia Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem ueniatur.

Grego.

Item pœnitentes assimilantur ceruis, quia (sicut dicit Isid.) cerui sunt inimici serpentum, & cum sentiunt se grauatos, spiritu narium attrahunt eos de cauernis: & superata ueneni pernicie, eorum pabulo soluti reddũtur. Serpẽtes igitur sunt peccata quæ odienda, & fugienda sunt tanquam uenenosi serpentes secundum illud. Quasi a facie colubri fuge peccatum. Cum ergo per remorsum conscientiæ aliqui sentiunt in se grauamen culpæ, tunc spiritu narium, i. feruore pœnitentiæ (Nam in spiritu intelligitur seruor, & dolor compunctionis, de quo. Psal. Sacrificiũ Deo spiritus contribulatus. In naribus uero discretio satisfactionis accipitur) extrahunt eos de cauernis, i. de latibulis conscientiarum, s. cum peccata ad lucem deducuntur confitendo, & accusando. Vnde uirus peccati depellitur, & fit eis memoria peccatorum nutrimentum lachrimarum quibus a peccatorum reatu soluuntur, & purgantur.

Ecc. 25.

Psal. 50.

Item cerui herbam diptanai primitus prodiderunt, cuius pastu sagittas quibus uulnerãtur excutiunt. Cerui. n. sagittis perculsi, sunt homines tentationibus deuicti. Per diptannum uero quę est herba habens uirtutẽ dissoluendi, attrahendi, & consumendi uenenum, pœnitentia intelligitur, quæ uenenum peccati dissoluit in contritione, attrahit in confessione, & consumit in satisfactione. Vnde hæc cum a ceruis, i. peccatoribus sumitur, sagittæ tentationum repelluntur, & peccatorum uulnera miro modo sanantur.

Miro siquidem elephantis scorpionisque exemplo, peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri aquè admonemur. Cap. XCVI.

PEregrinos, & uiatores dirigere, & defendere nos docent elephantes. Nam elephas si hominem in uia inuenerit errantem, primo ne eũ terreat, de uia aliquãtulum exit, & gradũ figit, & paulatim ipsum præcedens ei uiam ostendit, & si draco eis occurrerit, pro defensione hominis draconi se opponit eumque defendit. Sic homines magni pcipue, & potẽtes, debẽt peregrinos viatores non expoliare, vt multi faciunt, cum ad territorium eorũ ueniunt, sed potius per se uel suos dirigere, & a malis hominibus defendere.

Item lædentes peregrinos, & hospites expoliantes peiores sunt quam uenenosi scorpiones. Tradit enim Arist. in quodam monte a scorpionibus hospites non lædi, sed indigenas occidi, & lædi.

Arist. de ani.

Aurium hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina persistere erudimur. Cap. XCVII.

PErseuerare debet homo, & esse firmus in doctrina bona, quam audiuit. Nam omne animal habens aures eas mouet, præter hominem, in quo significatur, quod illi qui in bona doctrina quam audiunt non perseuerant, nec sunt stabiles, similes sunt brutis animalibus quæ aures mouent, quia ab eo, quòd audierunt cito mouẽtur, sed qui stabiliter perseuerant in audita doctrina, sunt homines uere rationales. Io. Si uos manseritis in sermone meo ueri discipuli mei eritis, & cognoscetis ueritatem.

Ioan. 8.

Canis naturalis vsus varius & admirabilis, nec non castoris, equi, atque, vrsi aliquæ proprietates naturales patefiunt, quibus eum absque ratione uerbi Dei concionatores assimilantur. Cap. XCVIII.

PRædicator assimilatur cani.

Primò ex eo, quia canis dominum suum diligit Et similiter prædicatorem uerbi oportet esse amicum Dei. Vnde prædicator, qui dominũ non diligit, non est dignus annunciare uerba Dei. Vnde Peccatori dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumit testamentũ meũ per os tuum.

Ps. 49.

Itẽ quia canis domini sui custodit domũ, & defendit. Hæc domus Domini est ecclesia quã prædicator catholicus ab hæreticis defendit. Vel hæc domus

domus est conscientia propria, quam debet prædicator sollicite custodire sicut fortis armatus custodit atrium suũ, ut sint in pace omnia quæ possidet.

Item quia canis pro Dño suo morti se exponit, sicut legimus Celoneum venatorem Placentiæ ab armatis inuasum, canem eum defendisse, nec uulnerari potuisse, nisi prius cane perempto. Sic sancti prædicatores pro fide Dei, & veritate martyrio se exponunt, ut patet in Apostolis, & Martyribus.

Item quia canis uoluntariè cum Domino suo ad prædam currit. Est.n. prædicatio quasi quædã venatio spiritualis, in qua omnis anima Deo acquisita est, ut quædam præda capta, sed canis ad prædam non uadit si a Domino suo non ducit, vel sociat, quia.s. prædicator infructuosè prædicaret, nisi eum Deus iuuaret, & sociaret: Apost. Non autem ego, sed gratia Dei mecum, & Cor. Adiutores Dei sumus: debet igit prædicator cum ipsum Deum habeat secum consortem non refugere, sed libenter discurrere ad prædicationis laborem, Corin. Sic currite, ut comprehendatis.

2. Cor. 15.

1. Cor. 9.

Itẽ quia multotiens canis corpus Domini sui ẽt mortuum non derelinquit, sicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipsum Dominum suũ captum Romæ etiam in carcere non dereliquit: quo insuper mortuo, canis mæstos edens ululatus, nec mortuum deseruit: q cum quidam ei panẽ proiecisset ad os defuncti deportauit, & cum ille non manducaret, nec ipse manducauit, cadauere aũt in tyberim proiecto, canis, ut corpus sustentaret in Tyberim se proiecit multitudine concurrente, ut uideret spectaculũ fidi animalis. Similiter prędicatores corpus Christi mortuũ deserere non debent, quia de morte, & passione Christi debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo apostolorũ ex quorum persona Beatus Paulus dicebat. Nos autem prædicamus Christum crucifixum &c.

Item quia canis prædam, quã capit, nõ sibi comedit, sed Domino suo reliquit. & similis est ꝑdicator qui de opere fructuoso non propriã laudem quærit, sed gloriam, & honorem Deo relinquit. Ioan. Ego gloriam meam non quæro.

Ioan. 8.

Item quia canis nobilis, dato, ꝙ de præda a se capta nihil ꝑcepit, non propter hoc infidelis existit, nec prædam aliam insequi ꝑ hoc omittit. Sic quanquam prædicator ex prædicatione sua nihil temporale suscipiat, non propterea a prædicatione cessat, nec minus fideliter prædicat.

Item quia canis locum suum cognoscit. Locus.n. noster finalis, & permansibilis, non est in uita præsenti, quod Apost. recognoscebat dicens. Non habemus hic manentem ciuitatẽ, sed futurã inquirimus. Et nota, ꝙ canes itinera quamuis longa ad memoriam reducunt, & ad propria domicilia per longa terrarum spacia redire cõsueuerunt, quod prædicatores non corporaliter solum faciunt dum per loca uaria prædicando discurrunt, & postmodum ad sua claustra, uel habitacula redeunt, sed ẽt spiritualiter, q a quãquã ꝓximorum salute, seu prouisione ad exteriora negocia, uel officia plerunq; exire cogant, tamẽ solicite ac prouide ad propriũ mentis domicilium redeunt, secundum illud. Animalia ibant, & reuertebant in similitudinẽ fulgoris coruscantis.

Heb.

Itẽ quia interdũ canis fortissimas, & magnas bestias inuadit audacter. Sicut legimus de canibus Indiæ. Solent.n. Indi. (vt dicit Isid.) caniculas nocte ligatas in syluis dimittere, ut a tygribus cognoscant, ex quibus canes adeo acerrimi oriunt, ut leones prosternant. Vnde quidam canis sic natus a rege Albano Alexandro Magno missus, primo in eius pñtia leonem occidit, tandem elephante de ducto uidens eius magnitudinẽ primo obriguit, & ingẽti latratu insonuit, quem tñ inuasit, & tandem afflixit, ꝙ eũ ad terram prostrauit. Sic sancti prædicatores diuino zelo, & spiritu accensi, interdũ magnos tyrannos, & peccatores audacter reprehendendo aggrędiunt, sicut Ioan. Herodem. Vnde Herodes metuebat Ioannem, & audito eo multa faciebat.

Item canis uento, & odore etiam per aquas bestias fugientes insequitur, & earum deprehẽdens latibula, latratu, & mussitatu ea prodit. Sic prædicatores sancti uento.i. spiraculo diuino impulsi, & odore.i. desiderio supernæ salutis attracti etiã per aquas tribulationum insequunt bestias.i. peccatores bestialiter uiuentes, ut trahãt eos ad pœnitentiam, & eorum latibula i. uitia in quibus latere uolunt, redarguendo produt.

Matt. 6.

Item canis humanam societatem diligit. Sic sancti prædicatores humana consortia in quib. fructificare possunt minime fugiunt, sequentes scilicet exemplum illius qui dicit: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.

Item prædicator debet similis esse castori q (sicut dicit Isido.) cum quadrupedibus uiuit in terra, & cum natatilibus stat in aquis. Est.n. in magnitudine ad modum parui canis: pedes posteriores quasi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quasi anserinos: quibus natat in aquis. Sic prædicatores non solum debent per terram discurrere per uitam actiuam quæ competit quadrupedibus, idest his qui perfecti sunt in quatuor uirtutibus, sed etiam uersari debent in aquis scripturarum cum natatilibus, idest contemplatiuis, & debent esse sicut canis per latratum prædicationis, sed parui in humilitate mentis: posteriores autem pedes sunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem: & ideo sunt, ut animalis terrestris: sed anteriores pedes sunt meditationes spiritnales, & ideo sunt sicut natatilis quibus scilicet natant in aqua sapientiæ.

Prou. 8.

Item prædicator curiosus est similis equo qui aquam quam pota, si elata est, pede perturbat. Similiter prædicator curiosus aquam clarã, idest, scripturam, & doctrinã planam, & apertã pede, idest, affectu placendi, & vt reputet sciẽs, Philosophicis rationibus inuolutis, perturbat, idest, offuscat, ut uix intelligatur. Vel aqua clara, est tribulatio patienter exterius potata, quã patiens tunc pede perturbat cum interiori affectu iniuriantem non amat. Greg. Perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat.

Greg. su per Eze.

Nam

Nam tolerare,& odisse nō est uirtus mansuetudinis,sed fulcimentum furoris. Ezec. Cum pu rissimam aquam biberetis,reliquam pedibus ve stris turbabatis.

Ecc.34.

Item prædicator etiam assimilatur urso. Nam quia ursus sic interpretatur, & dictus est, q̄ ore suo formet fœtus(ut dicit Isido.) Auic.etiam dicit quandam carnem nasci quam mater lambēdo in membra componit. Sic etiam prædicator doctrina oris sui, format Deo spirituales filios. Quasi enim more matris in his quos carnales inuenit, linguæ officio nitutum spiritualium membra componit. Vnde Apo. Filioli mei quos iterū parturio,donec formet Christus in vobis.

Isi. lib. Ety.

Veri prælati præcipuum munus, ipsiusq; partes laude digna,quæ sint,ut merito præsit,per quam plu rima arietis,leonis,camelopardalis,ceruæ,aliorumq; animantium cornua habentium clarissima exempla demonstratur. Cap. XCIX.

PRælatus dēt esse similis arieti : q̄a aries dux est gregis,& ouiū princeps. Sic p̄latus debet esse dux subditorum,s.sicut auctoritate præsidē do,ita bonæ uitæ exemplo præcedendo.

Item quia natura arietem fecit fortissimum, secundum Isid. Vnde dicit̄ ueruex a uiribus,eo, quod tanquam uir ouium fit cæteris bibentib. uirtuosior. Vel dicit̄ ueruex,ut ipse dicit:q̄a ver men portat in capite, cuius pruritu sæpe fortissime caput mouet. Dicit̄ autem aries, q̄a hoc animal immolabat̄ in aris,sicut patet in lege Moysi,quæ omnia competūt prælato.s. fortitudo operis,sollicitudo mentis,quæ est ut uermis in capite,de quā Apost. Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum.

2. Cor. 11.

Itē immolatio carnis,de qua Apost. Exhibeatis corpora uestra hostiā uiuētē,Sanctā, Deo &c.

Ro. 12.

Item prædicator bonus dēt clamore p̄dicationis,& gemitu orationis subditos dormientes, siue in peccatis mortuos suscitare, exemplo leonis,cuius catuli,quando nascunt̄,tribus diebus, & tribus noctibus dormiunt,vel mortui esse reputant̄,& tunc patris rugitu , & clamore suscitantur. Tunc super catulos mortuos leo fortiter clamat,quando peccantes subditos prelatus,vel prædicator p̄dicando,vel corripiendo fortiter increpat:& tunc rugitum emittit,cum pro eis orādo fortiter gemit. Vnde sicut clamor, & gemitus leonis dicit̄ suscitare mortuos catulos, ita clamor prædicationis, & rugitus orationis suscitat subditos in peccatis. Isa. Rugitus eius , ut leonis rugiet,ut catuli leonum &c. Sed cum prælatus, uel prædicator loquit̄ bonis , debet loqui dulciter. In cuius signum dicitur Iudicum . Ecce examen apum in ore leonis,& fauus mellis. Apis.n. pungit,& mel componit, quia prædicator debet pungere lentos,& dulcorare deuotos.

Isa. 5.

Item prælatus debet esse similis camelopardali,quod secundum Isid. est animal Aethiopicū, caput habēs cameli,collum equi,crura & pedes bubali & maculas pardi . Est enim bestia albis maculis rutilum colorem emittentib. suspersa:& ideo a capite cameli, & a maculis pardi tali nomine est uocata(ut dicit Pli.) est autē bestia magis aspectu,quam feritate conspicua,tm̄ mansueta,ut quasi ouis nomen acceperit. Omnia autem hæc sunt p̄lato congruentia moraliter accepta.quia caput cameli ore ruminat , & ruminatio signat sacræ scripturæ meditationem . Collū eq̄ flexibile est,quia curuatur ad tractum freni. Et hæc flexibilitas refert̄ ad misericordiam , & pietatē p̄lati.Pedes aūt buba'i ungulas diuidūt, & maturè incedunt : & hoc refert̄ ad discretionis prudentiam. Albæ autem maculæ extra rutilantes,sunt pura opera,& exempla quę exterius alijs apparent. Sic ergo prælatus debet habere caput cameli per notitiam sacræ scripturę. Collum equi per flexibilitatem misericordiæ , Crura vel pedes bubali per discretionē prudentiæ, Albas maculas pardi.i. operum puritatem , & plus in aspectu quàm in facto debet habere feueritatē. Vnde debet esse aspectu ferus , sed animo vel opere mansuetus.

Item prælati debent se habere ad subditos sicut ceruæ ad filios . Ceruæ n. post partum utuntur duabus herbis.s.como,& sumole,quibus pastæ redeunt ad suum fœtum , & illarum herbarū succo imbutæ, filiis lactis exhibent nutrimētū, filios autem ad cursus exercent,& fugere eos docent,& ad prærupta eos ducunt, & saliendi modum eis ostendunt. Duæ ergo herbæ quæ faciūt ceruam ad nutriendum filios lacte abundare, duæ uirtutes sunt quæ faciunt p̄latos subditos suos debito alimento nutrire.s. sapientia,quę facit eos abundare lacte spiritualis doctrinæ , & misericordia quæ facit abundanter dare nutrimenta corporalis eleemosynę,debent etiam eos ad currendum per uiam mandatorum.i.ad velociter obediendum instruere.

Item ad peccata fugienda inducere , præcipitia tentationum eis nota facere, & modum saltandi eis i.euadendi ostendere.

Item sicut prælati præsunt in dignitatibus,ita debent præesse in uirtutibus. Cuius exemplum est,quia omne animal cornutum est quadrupes, excepto quodam serpente in Aegypto, qui dicit̄ cerastes,quod.s.intelligēdum est si cornua sunt de natura ossis, p̄p testudines , siue limaces cornua mollia habentes. Per animal ergo cornutū intellige hominem in dignitate leuatū;signant enim cornua capitis,eminentiam dignitatis. Tales debent habere quatuor pedes.s. iustitiā,temperantiam, fortitudinem,prudentiam . Cerastes autem siue serpens cornutus.i. hypocrita in dignitate positus , cornua sine pedibus habet, q̄a dignitatem tenet,& uirtutibus caret. Similiter limax habens cornua mollia , signat prælatum carnem habentem remissa opera, qui etiam pedibus caret,quia interiores uirtutes non habet.

Item prælatus uirtuosus tunc faciliter ad contemplationem diuinorum erigit̄ cum se abstrahit a temporalibus curis . Cuius exemplum est, quia animalia quæ dentes non habent in superiori mandibula,sunt cornuta: q̄a materia transit in cornua . Per animal uero cornib. munitū, prælatum intellige in uirtutibus ornatū. Cuius inferior mandibula est terrenorum dispensatio prouida,

prouida, in qua est multitudo dentium, i. multiplicitas laboriosorũ operũ, & durorum, sed quasi mandibula superior, est diuinorum contemplatio altior, quæ debet esse vacua dentibus, i. a temporalium curis, & laboribus se mota. Vtraq; tñ debet vti pro tẽpore, qui vult uirtuosè pręesse.

Item prælationis honore digni non sunt qui solum quæ sua sunt quærunt. Vnde nullum animal habens dentes recuruos (ut aper) habet cornua, eo, q illa materia transit in culmos. Ille qp pe prælatus suos dentes recuruat, qui ea q agit ad semetipsum reflectit & replicat: sed non est dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantum seipsum pascit. Ezec. Væ pastoribus qui pascunt semetipsos.

Ezec. 34.

Hominẽ quousque viuit commode proficere in uirtutibus posse, cerui exemplo perspicacissime confirmatur. Cap. C.

PRoficere, & crescere potest homo uirtutibus quãdiu durat pęnitẽtis uitæ tẽpus. Ceruis n. crescunt cornua usque ad septimum annum, q a usq; ad septem annos omni anno pullulant eius cornua unum ramum. Vnde eorum ætas deprehenditur per cornua. Quia ergo septenarius est numerus vniuersalis tẽporis. s. quo vniuersum tempus uitæ nostrę uoluitur, sicut patet in septẽ diebus septimanæ, accipiamus in semptennario annorum totum tempus dierum nostrorum. Scriptum est enim Ezec. Diem pro anno dedi tibi, & Psal. dicit, Dies annorum nostrorum in ipsis sepruaginta annis. Septennarius enim p denarium multiplicatus, i. 70. consurgit: vt innuat, q totum tempus annorũ nostrorum debemus dedicare profectui uirtutum, quem signat augmentatio cornuum. & hoc fit per septennariũ virtutum: quia sunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicæ, uel per septennariũ operum misericordiæ cum obseruatione decalogi.

Ezec. 4.
Psl. 89.

Prudentia virtus quantum nobis expediat, ac quo modo ea homines vti debeant, Hericij, formicæ, serpẽtis, multorumq; animalium naturali sagacitate clarissimis similitudinibus exprimitur. Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter.

Primò, contra insultum tentationum: Nã hericius, dum se infra corium durum spinis asperis undiq; circunseptum includit, se ab inuadẽtibus protegit. Nam mox cum aliquid sentit, se in globum conuertit, & ferienti spinas opponit. Est itaq; dura & spinosa pellis, aspera pœnitentia, & dura afflictio carnis, in quam dum homo se per humilitatem abscondit, & eã tentationi opponit, eius tentationes euadit. Vnde Psal. Ego aũt cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Ps. 34.

Secundò docet nos habere prudentiã quãtũ ad nutrimentum operum. Est n hericij talis prudentia, q a ascendit uitem uel aliam arborem, & vuas, & poma deijcit, & postea se super illa inuoluit, & suis spinis infigit, & sic portat escas filijs, sicut Isid. dicit. Ille ergo uites, vel arbores ascendit, qui ad sanctorum virtutes, uel uitas cõsiderandas per mentis contemplationẽ se erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, qñ ex eorum comparatione suos defectus agnoscit, Quasi enim poma de arboribus deijciuntur, cum maiorum facta minoribus comparantur: Sed tunc ea uelut hericius quis spinulis suis infigit, & dorso desferenda suscipit, quãdo illa pro posse se sequi acutis affectib. disponit, & tunc idẽ filios pascit, qñ ex eorum imitatione sua opera dirigit, & nutrit.

Tertio docet nos esse prudentes circa uarietatem tẽporum. Dicit enim Arist. q hericij faciũt foramen unum contra uentos septentrionales, ad quod confugiunt in calore: & aliud cõtra australes, ad quod confugiunt, dum frigus sentiũt. Vnde dicitur, q quidam fuit in Constantinopoli, qui per hericium quẽ habebat, prædicebat oẽs ventos futuros, nec sciebat aliqs unde hãc sciẽtiam haberet. Sic homo prudẽs in calore prosperitatis debet refugere ad ventum septentrionalem frigidum, i. ad memoriam aduersitatis, ut s. per timorem a superbia & intemperantia liberetur. Sed in tempore frigoris, i. aduersitatis, debet refugere ad uẽtum australem calidum i. ad memoriã prosperitatis ne a tristitia, s. nimia absorbeatur. Eccl. in die bonorũ ne immemor sis malorũ, & in die malorũ ne immemor sis bonorũ.

Aris. de ani.

Ecc. 11.

Item prudentię exẽplũ habemus in formicis. Primo, in prouidendo, prouidẽt enim tempora futura. Nam in æstate congregãt vnde in hyeme uiuant. Sic nos debemus in uita prouidere nobis de tempore mortis. Prou. Vade ad formicam o piger & considera vias eius, & disce sapiẽtiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat æstate cibum sibi & congregat in messe, quod comedat.

Prou. 6.

Item in congregando. Congregat triticeum granum, non curans ordeum. Sic homo debet cõgregare spiritualia, & æterna, & non curare de temporalibus & perituris. Matt. Triticum congregate in horreum meum.

Mat. 13.

Item in conseruando. Nam quando pluuia sit per eius triticum descẽdit, illud Soli exponit, vt iterum desiccetur. Sic qñ aliqua tentatio, uel corruptio in nobis accidit, quæ possit triticum, idest nutrimentum, uel meritum nostrum spirituale corrumpere & perdere, debemus illud reparare calore Solis, idest feruore contritionis, vel manifestatione confessionis quia illud quod soli exponitur, in lucem producitur, vel per feruorem orationis.

Item in custodiendo primo suum cibum. Nã (sicut dicit Pli.) formicæ grana colligũt, cumulos componunt, & in secretiori parte domicilij abscondunt, ne ab auibus rapiãtur, nel a uento dispergantur. ista grana sunt Dei verba quibus anima nutritur, & pascitur: sicut formica de granis, de quibus in secretiori parte anima, s. in memoria debemus cumulum ponere, s. de his quæ audiuimus plura memoriæ commendando, & ibi occultare per humilitatem ne ab auibus rapiantur, i. a dæmonibus, sicut semen, quod cecidit in via & uolucres cœli comederunt illud. Vel ista grana

Plin.

grana sunt bona opera, ut eleemosynæ, & huiusmodi quæ debemus cumulare multiplicando & abscōdēdo per humilitatem, nec iactantes ostēdendo, ne a uento vanæ gloriæ dispergantur, uel ab auibus, idest ipsis dæmonibus auferantur.

Item inueniuntur prudentes in custodiendo aurum. Nam in Aethiopia dicuntur esse formicæ ad formam canis: quæ arenas aureas pedibus eruunt: & ne auferantur custodiunt: quasi arenę aureæ sunt virtutes spirituales animæ, quas pedibus, idest affectionibus, uel gressibus bonorū operum debemus eruere, & cum omni studio custodire, ne a nobis auferantur.

Item prudentia serpentum est in exemplum nobis multipliciter.

Primo, quia serpens docet nos Christum diligere. Nam serpens super omnia caput custodit, quia in ipso præcipuè eius uita consistit. Vnde dicit Pli. quod si caput serpentis cum duobus digitis euaserit, nihilominus uiuit, propter quod totum corpus proseruando capite ferienti opponit: vt s. nos caput nostrū in nobis custodiamus, scilicet Christum, & pro ipso a quo habemus uitam gratiæ, & gloriæ, omnia alia negligamus secundum illud. Omnia detrimentum feci & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.

Secundo, docet nos peccatum abijcere, s. per innouationem pœnitentiæ. Nam serpēs (sicut dicit Philosophus) qñ sentit se senio granatū, pluribus diebus abstinet a cibo, ut sic pellis eius faciliter relaxetur, deinde gustata herba quadā amara prouocatur ad vomitum, & euomit humorē uirulentum, qui erat causa suæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidam temperet in aqua se balneat, & quærens angustam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiā transiens ab exuuia se denudat, idest a pelle, quæ uocatur exuuia, ab exuendo, quia eam exuit & deponit. & tandem se soli exponens, deficcat, & nouum corium separat, & sic, resumptis viribus videt clarius, incedit fortius & comedit auidius. Hoc idem dicit Auic. & Plinius scilicet de innouatione. Nos igitur exemplo serpenti debemus uitam innouare per opera pœnitentiæ.

Arist. de ani.

Primò ieiunando non tantum a cibis, sed magis a uitijs.

Item amaram herbam contritionis cordis gustando, uenenum peccati per confessionem euomendo, aqua lachrymarum, uel doctrinæ nos abluendo. In arcto foraminæ pęnitētiæ exuuias veteris hominis, idest malæ consuetudinis deponendo: ad calorem Solis, idest amorem Christi, mollitiem, & pronitatem peccandi desiccando, & nouum corium scilicet hominem qui secundum Deum creatus est, induendo. Vires bene agendi resumendo. Clarius spiritualia contemplando: fortius Deum & proximum diligendo, & quæ spiritum nutriunt, auidius assumendo.

Tertio, docet nos serpens diabolo resistere. Dicit enim Isido. quod aspis serpens cum incipit incantatorem audire, unam aurem in terram premit, & alteram cauda claudit, & sic vocem incantantis effugit, & incantanti non obedit. Sic etiam nos debemus incātatori, idest tentatori resistere, scilicet cum cauda, & terra, idest cum memoria finis nostri q̄ designatur in cauda, & terrenæ fragilitatis, qui designatur in terra, seu tentationes repellendo. Psalm. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quę non exaudiet vocem incantantium.

Isid. li. 19.

Psal. 47.

Quartò docet nos carnem subijcere. Nam serpēs calcaneo mulieris insidiatur & inimicatur. Gene. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & tu īsidiaberis calcaneo eius. Sic nos debemus insidiari carni, & calcaneum, idest finem eius attente considerare. Aug. Nihil tantum ualet ad domandum desideria carnis, quam cogitare qualis ipsa sit futura.

Gen.

Aug.

Quintò docet nos mundum fugere. Nam serpens propter inimicitias quas habet cum homine fugit, & sub spinis latitat, & in desertis habitat. Sic sancti uiri propter odium mundi, & insidias fugiunt, in desertis claustri latitāt sub asperitate pœnitentiæ. Dicitur enim, quòd serpens fugit hominem nudum, & insistit in uestitum: quia, scilicet diabolus timet pauperem, & se ab affectu temporalium denudantem: sed uestito, idest diuitijs munito præualet. & ideo qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Sextò docet delitias abhorrere: quia serpens dum natat in aqua caput eleuatum portat, ne eo submerso suffocetur. Sic sancti uiri cauent, ne caput rationis submergatur pręsentibus delitijs.

t. Thi. 6

Septimò docet nos humilitatem tenere. Isa. Serpenti puluis panis eius. Ita uir sanctus etiam se reficit cogitando, quòd est puluis & cinis humiliando se ut Abraam: Loquar ad Dominum meum cum sim puluis, & cinis.

Isa. 65.

Gen. 18.

Item prudenter uiuere, & operari anima lia quædā terrestria nos docent. Nam sicut nos docet August. Est admiranda in brutis quædā prudentia, in quibus cum nulla sit propriè loquendo scientia quedā tamen in eis similitudo scientiæ inuenitur: euidentem enim habent solertiā in fœtuum educatione: in latibulorum ædificatione, & nutrimentorum acquisitione in uulnerum medicatione: in nociuorum euitatione in mutationis temporum præcognitione suorum comparium dilectione. Docent itaque homines primo prudentes esse non solum in nutritione carnalium filiorum, quibus sicut dederunt naturæ fundamentum, ita & dare debent documenta disciplinæ, & alimenta uitæ: sed etiam in promotione spiritualium desideriorum, quæ cum in corde exorta fuerit uelut spirituales sunt soboles confouenda.

Aug. 11 de ciu. Dei.

Item in habitaculi constructione, non tantū exterioris in quo quiescat corpus, sed magis interioris, ut domum conscientiæ cōstruas in qua resideat Deus.

Item in nutrimenti procuratione non tantum quo caro reficiatur, sed magis quo spiritus alatur. Non enim in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo, &c.

Matt. 4.

Item in uulnerum curatione, non tantū corporalium iaculorum, sed magis uitiorum, seu tētationum. Docent etiam te prudēter noxia euitare,

tare, non tantum quæ lædunt corpus, sed magis quæ spiritum inficiunt: & insuper tua pericula te præcauere monent, & opportuna futuris temporibus remedia præparare. Quod autem omnibus his dulcius est, non tantum coniugalis fœderis suadent te diligere comparem, sed & socialis vitæ amare consortem.

Quando, ac qua via filij sint a parentibus educandi aranearum exemplo, sacraq́; scriptura testimonijs edocetur. Cap. CII.

Pueri, & puellæ sunt in pueritia bonis & congruis operibus, & studijs assuefaciendi, exemplo aranearum, quæ ex ouis procreatæ, qu͂ mox natæ, texturas ascendere incipiunt, & operari, ac si in neutre essent edoctæ sic fuit Beatus Iob. (Iob 31.) circa opera misericordiæ: Vnde dixit: Ab infantia creuit mecum miseratio, & de utero matris meę egressa est mecum. Sicut & fecit Tobias (Tob 1.) filio suo quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Vnde Eccle. (Ecc 30.) Tunde latera eius dum infans est.

Quantum mentis puritas sit a fidelibus conseruanda ac diligenda naturali animalium exemplo in fæm. in perspicitur. Cap. CIII.

Puritas mentis est inter omnia magis diligenda. Nam oē animal faciens multos fœtus, primum magis diligit, & reputat sibi magis naturalem. Et ideo quædam animalia fœtus suos deuorant præter primum. Primum aūt, quod oportet in nobis esse & omnia nostra opera præuenire, est puritas mētis. Vnde est præ omnibus diligenda & conseruanda. Et ideo dicit de eā Greg. Naz. (Grego. Naz.) zianzenus. Prima sapientia est uita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Quatuor dromedarij naturalibus effectibus, præcipue, quemadmodum religiosi vitam agere debent, aperitur. Cap. CIIII.

Religiosi debent similes esse dromedarijs, siue dromedis. Nam proprie loquendo animal dicitur dromedus. Custos autē talium animaliū dicitur dromedarius. Debet ergo religiosus assimilari dromedis, quadrupliciter.

Primò propter continentiam. Castratur enim dromedus in iuuētute (sicut Auic. dicit) ut sint cursui aptiores. Similiter religiosi debent a iuuētute se per totum continentiæ in mundicia carnis seruare. Matth. (Mat. 19.) Sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei.

Secundò, propter abstinentiam. Sunt. n. dromedi parui cibi, fœnum, & cortices, & ossa dactylorum ualde diligunt. Sic non debent religiosi delitias quærere, sed potius grossa cibaria.

Tertiò, pp obedientiā, in qua uelut dromedi debent esse ueloces, & prompti. Sunt. n. dromedi uelocissimi. Vnde dromos Græcè uelox, cursus dicitur Latinè. Nam centū miliaria, & amplius pergunt in die. Debent ēt esse in obediētia laboriosi, & continui. Sicut dromedi habent crura longa, & neruosa multum ad laborandū fortia, & ad continuandam firma.

Quartò, propter humilitatis mensuram. Sunt enim dromedi non magni corpore, quia minoris staturæ, quam cameli: quia scilicet religiosi non debent esse magni in sua reputatione, sed humiles, & abiecti. Apo. Siquis se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. (Gal. 6.)

Potissima sanctorum virorum virtutes animiq́; dotes per quam plurimas, agni, equi, elephantis, leonis, leporis, taxiq́; naturales, ac promiscuas proprietates excellentur patefiunt. Cap. CV.

Sancti viri assimilantur agnis. Primò, pp innocentiam. Nā agnus inter alia aīa est maxime mansuetus, & innocens. Vn͂ nec dente lædit, nec cornu impetit, nec ungue scindit, nec calce pcutit. Et ideo (sicut dicit Isid.) (Isido.) cętera animalia armauit natura, solū agnum dimisit inermē. Hæc aūt innocentia, quæ est in agno, principaliter fuit in Christo, qui. s. nunquam alicui aliqd mali fecit: quod etiā unus ex latronibus in cruce cognouit, dicens. Nos quidem digna factis recipimus, hic autem nihil mali fecit.

Secundariò aūt talis innocentia cōpetit etiā alijs Sanctis, qui fuerunt imitatores Christi, & ideo tanquā agni neminem lędebant, nec dente inuidæ detractionis, nec tyrāniçę dominationis, nec ungue uiolentæ direptionis, nec calce insultiosę despectionis, siue percussionis. Apo. Neminē lęsimus, &c. (1.Co 7.) Et idcirco etiam alios ad hoc monebat dicens: Nemini dantes vllam offensionem. (2.Co. 6.)

Secundò, pp iustitiā: ptinet. n. ad perfectā iustitiam non solum neminē lædere, sed et alijs oībus, si pōt fieri prodesse. & hanc iustitiā agnus ostendit, qa quicquid in se hēt, hoībus utiliter præbet. Nā pellis eius est utilis ad uarium usum, pili ad indumentū, fimus ad terræ condimentū, cornu & ungula ad medicamentum, & carnes eius ad esum. Hæc autem oīa competūt Christo principaliter, quia ipse suam pellem, i. suā conuersationē exteriorē, sine sua uellera, i. exempla, seu ōpa reliquit nobis ad indumentum, i. ad imitationis exēplum eo modo, quo dicit Apos Induimini dominum nostrum Iesum Christum. (Ro. 13.)

Item suum fimum. i. humilitatē dedit ad condimentum, omnium uirtutum, & operum. Vñ ipse dixit: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Et hæc humilitas est condimentum, sine quo nullum opus placet Deo. Vñ Christus dixit Apostolis: Cum oīa benefeceritis dicite serui inutiles sumus. (Luc. 17.) In cornu autem pp unctiones, quæ cum eo fiebāt, ut patet Reg. (1.Re. 16) significatur potestas Christi, in institutione sacramentorū: sed in ungula agni diuisa, discretio doctrinę Christi. Et hæc oīa nobis ad medicinam dedit, s. & sua sacramenta, & sua uerba, Insuper Christus tanq̄ agnus, & suam carnem reliquit nobis in cibum, scilicet in sacramento eucharistiæ, sicut dixit ipse. Caro mea uere est cibus, &c. (Ioan. 6.) Competunt etiā secūdario sanctis uiris prædictæ utilitates agnorum: quia ipsi sancti in uarijs vsibus, & obse-

quis proximis seruiunt. Nā nudos vestiunt, pau peres cibis impinguant, & condiunt, & ad infirmorum fomētum, & curam frequenter ex compassione intendunt.

Tertiò, ꝓp prudentiā: Nam agnus dicitur ab agnoscendo. Duo.n. sunt, quæ agnus naturaliter discernit, & agnoscit. Primo matrem: Nā inter innumerabiles greges solo belatu matrē agnoscit. Eodē modo Christus dicitur esse agnus ab agnoscendo, q̄a in cruce existens matrem agnouit, de ea spālem curā hñdo, & Ioanni ipsam cōmendando, q̄n dixit: fili ecce mater tua. Quod exēplum sequentes sancti uiri de parentibus suis usq; ad mortē curā & diligentiā gerunt. Nos ēt exemplo Ioānis studere debemus, ut ipsam beatam Virginem matrem habeamus. Agnus.n. belatu matrem quærit; inuenta aūt ea, caput erigit, māmas quærit, quas dum sugit, poplites flectit, & ut mater ei plus de lacte præbeat, capite matris ubera premit. Sic ēt uir deuotus belatu, i. uoce orationis sanctæ matrem misericordiæ inquirit, & ad eam caput, i. mentē per contēplationē erigit, māmas suæ pietatis, & consolationis requirit, deuote etiā, & sepe salutando sibi genua flectit, atq; capite, i. mente feruenter desiderando, & importunè postulando, quodammodo quasi premit ut suę cōsolationis gratiā largius infundat. Secdò, quia agnus naturaliter suum hostem agnoscit, s. lupum. Nā etiā si eum nunquam uiderit, statim cum primo uidet, agnoscit. Similiter etiam Christus suos crucifixores agnouit nō odiendo, sed pro eis orando. Luc. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. In qua oratione aduerte, q̄ patrem pro eis orando inuocauit cū dixit: pater. Item eis ignosci postulauit. Ignosce illis, inquit. Item illos excusauit, quia nesciunt quid faciunt, & hæc tria faciunt etiā ipsi sancti, ipsum agnum sequentes erga aduersarios suos: scilicet quod pro eis orant, eis indulgent, & non solum non accusant, sed etiam excusant.

Quartò, ꝓp patientiam; quia ligatus a carnifice non se defendit, siue expolietur, uellere siue cute. Et dum portatur ad uictimā non plorat, nō clamat, non murmurat, nō recalcitrat, sed placido uultu suum respicit occisorem, ac si eum portaret ad pascua. Similiter etiam Christus captus, & ligatus in horto non se defendit. Similiter in flagellatione expoliatus ueste, lacerata cute, & similiter ēt expoliatus ad crucē se nō defendit, nec crucifixus recalcitrauit, nec murmurauit: vñ Hier. Ego quasi agnus mansuetus, qui portat ad victimam, & Isa. Quasi agnus coram tondente se, obmutescet, & no aperiet os suum. Vñ etiam sancti uiri hoc exemplum patientiæ, & mansuetudinis quantum pñt imitari conant. Apoc. Hi sequuntur agnum quocunque ierit.

Quintò, propter munditiam. Nā agnus quasi animal mundum immolabatur, & victimabat in lege, ad figurandum Christum, qui tanquam agnus fuit pro peccatis nostris in ara crucis immolatus. Vñ Ioannes Baptista de eo dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi. Sic etiā sancti & immaculati uiri faciūt Deo uictimā de seipsis eo modo quo Apost. dixit: Exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem sanctam Deo placentem. Et nota, q̄ immolabatur in lege agnus anniculus immaculatus ad significandum, q̄ ille qui uult de se facere gratum sacrificium Deo, debet esse agnus per patientiam; immaculatus per mundiciam, anniculus ꝑ continentiam. Dicebatur.n. anniculus cum esset unius anni completus: quia tunc est optimus: eo, q̄ agnus tanto melior est, quanto a lacte remotior. Vnde est ille vt anniculus, qui est remotus a lacte, i. a carnali delectatione, scilicet per continentiam.

Item sancti viri assimilantur equis.

Primo, rōne viuacitatis; q̄a equus est animal uiuax: quia in campis exultat bellum a remotis odorat, tubis ad prælium excitat, ad cursum prouocatur: dolens equi cum uicti fuerint, gaudent cum uicerint. Sic sancti uiri in campis, i. in aduersitatum, uel tentationum prælijs exultant secundum illud: Omne gaudium existimate fratres: cum in tentationes uarias incideritis.

Item bellum tentationis, uel bellum mortis ꝓcul odorant, s. in prouidendo, & præparando se tubis, i. uocibus prædicatorum, uel tubis diuinorum iudiciorum excitant ad bellum uitiorum. Hac tuba excitatus beatus Hier. dicebat, Siue comedam, siue bibam, siue quicquid aliud faciam, semper auribus meis intonare uidetur illa terribilis tuba: surgite mortui, uenite ad iudicium.

Item ad cursum, idest uelocitatem bene operandi, uel obediendi, de qua dicitur. Viam mandatorum tuorum cucurri, prouocantur.

Item vincuntur tentatione, uel negligentia; dolore pœnitentiæ purgantur, & in uictoria tentationum, & uitiorum lætantur.

Secundo, rōne sagacitatis, quia quidam equi sagaciter recognoscunt Dños suos, & alios super se ascendere non ꝑmittunt. Sic sancti viri recognoscunt Dñm non tantum in beneficijs, sed etiam i flagellis, & alium Dñm, i. diabolum, uel pctm super mentis sellam ascendere non ꝑmittunt, secundum illud: Nolite locū dare diabolo.

Tertio, rōne pietatis: quia aliqui equi in morte Dñorum lachrymas fundunt. Et sic sancti uiri plorant considerantes legendo, uel audiendo passionem Domini, scientes, quod sicut socij sunt passionum, sic erunt & consolationum.

Itē sancti uiri quāuis magna uitia uitam sequentes tñ pardis uitijs terrentur. Vñ sunt similes elephantibus qui domiti sunt in bellis optimi. Nā acies ꝑferunt, armatos ferunt, nec armatorum acies expauescunt, nec suorum rumores fugiunt.

Item super eos turribus ligneis collocatis, de eis tanquam de muro tela ignea emittuntur: & cum sint tales, tñ de mure timent. Sic sancti uiri quamuis magna tentationum bella uincant, & magnarum uirtutum arma ferant, nec tubulationes, nec persecutiones expauescant, nec linguas calumniantium, seu detrahentium fugiunt: tñ aliqñ aliquis minimus defectus, uel molestia relinquitur eis, qui semper eos in timore, & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cęlum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, cōmunibus gratijs & uirtutibus plenus: tamen stimu-

Marginalia: Ioan. 9. — Luc. 23. — Hier. 11 — Isa. 53. — Apo. 14. — Ioan. 1. — Rom. 12 — Iac. 1. — Hier. — Ps. 118 — Eph. 4. — 2. Cor. 12

stimulo carnis premitur, & timens ac orans, ut amoueri debeat, minime exauditur.

Item sancti viri assimilantur leonibus in multis.

Primo in audacia siue magnanimitate. Appa ret enim magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus est, quia cum venatores eum sequuntur, non latitat, nec se occultat, sed uideri se optat, & in mediũ campum uadens ad pugnã se præparat, & abscondere, fugere magnã uerecundiã reputat. Similiter sancti uiri, & perfecti tribulationes, & persecutiones, cũ opportunũ est, non refugiunt, imo qñq; persecutores incitando, vel expectando præueniunt, & persecutiones cum eueniunt, cum magno gaudio suscipiunt. Act. 5. Act. dicitur, q ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilij; quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

Secundum ostensiuũ magnanimitatis leonis est (secundum Isid.) Isi. li. 6. quia uenatores intuetur, ut ipsis uisis minus terreatur: sed amplius animet. Ecõtra autẽ est in animalibus pauidis, vt est ceruus, & lepus: quia quanto plus aspicerent uenatores, tanto plus expauescerent. Vnde Prou Pro. 30. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Sic sancti, & perfecti uiri inter suos persecutores positi, dum eos seuire uident, intuentur, & considerant quàm sit eorum potestas, & ira breuiter transitoria, & quõ eorum perfidia sit æternum supplicium receptura. Et quõ ab illis sibi fabricatur sempiterna corona. Et ideo dum sic intuentur eos, magis crescit in ipsis uirtus, & patientia. Simile etiam faciũt de tribulationibus, & infirmitatibus considerando quàm breues, & utiles sunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. 2. Co. 12 Apo. Cum infirmor, tunc fortior sum. Tertium ostensiuum suæ magnanimitatis est, q a cum insequitur, saltu vtitur: sed cum fugit non utitur, sed potius lento passu graditur. Sic sancti insequuntur spũalia bona saltibus amoris, & feruoris Phil. Phil. 3. Sequor aũt si quo modo comprehendã. Cant. Can. 2. Ecce iste venit saliens in montibus, sed in persecutione & pœna positi non saltando p impatientiam, uel impetum furoris incedunt, sed cum suauitate patientiæ & mansuetudinis transeunt: Pro. 28. propter quæ omnia dicitur Prouer. Iustus quasi leo confidens, absq; terrore erit, sed nota, q quãuis leo sit ita securus: tñ quędã sunt quæ dicitur timere, quæ etiam sancti viri timent.

Primũ est strata publica, & hæc strata est mors, per quam omnes oportet pertransire. Ps. 110. Ps. Timor mortis cecidit super me.

Secundum est quoddam animal paruum, & uenenosum, quod dicitur leonthofonus, quod signat peccatum. Cuius venenum fugiunt sancti uiri sicut uenenum serpentis. Eccl. 21. Eccle. Quasi a facie colubri fuge peccatum.

Tertium est strepitus rotarum, s. comminationes scripturarũ. Et quasi duæ rotæ sunt duo testamenta, uel duæ fortunæ, s. prosperitas, & aduersitas, quarum strepitus formidabilis est, quia status periculosus utrinsque fortunæ.

Quartum est quoddam animal ferox, quod dicitur lazaini, a cuius ferocitate vix põt aliqua bestia esse tuta, & signat feritatẽ & seueritatem summi iudicis. Psal. Ps. 118. A iudicijs enim tuis timui.

Quintum est ignis, scilicet gehennæ, uel purgatorij.

Sextum est decipula, uel laqueus uenatoris & hæc est tentatio, uel fraudulentia dæmonis, quã etiam sancti timent.

Septimum est flagellum. Timet enim leo, qñ uidet verberari catulum: & sic timenda sunt flagella præsentia.

Secundò assimilantur sancti viri leoni in iustitia, primo distributiua. Nam prædã quam rapit, solus comedere erubescit: & ideo sępe a remotis bestijs alijs sequentibus de sua præda aliquid relinquit. Hęc est illa iustitia de qua dicitur in Psal. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Hanc habuit Beatus Iob, dicens. Job 31. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea.

Item leo vtitur iustitia uindicatiua, siue punitiua erga se, & erga alios: se enim punit, qñ exardescit in ira: quia iratus terram cauda verberat, & eadem cauda seipsum flagellat intantum, ut sanguis fluat, In quo dat exemplum, ut homo iram suam in seipsum deprimat, & non in aliũ refundere quærat quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit. Matt. 5.

Itẽ erga alios utitur leo iustitia uindicatiua. Primo, quia vim ui repellit, quasi cum moderamine inculpatæ tutelæ. Nam si quis contra eũ telum emiserit, si non eum tetigerit, utiq; eum inuadit: sed non ipsum uulnerat, nec lędit, quod est contra illos qui in sua defensione uindictæ moderamine non utuntur.

Tertiò sancti uiri assimilantur leoni in prudentia, primo, q a leones, qñ ambulant, sua cauda delent uestigia, ne a uenatoribus ualeant inueniri. Sic sancti uiri posterioti pnia delent peccata præcedentia, ut dici possit de eis, Beati, quorum remissæ sunt iniquitates &c. Psal. 31. Signum etiam cautelæ, & prudentiæ uidetur esse in leone, q dormit apertis oculis. Vnde videntur eius oculi uigilare. Similiter sancti viri quasi dormiendo vigilant, secundum illud: Can. 5. Ego dormio & cor meum vigilat. Est enim quasi quies somnus contemplationis, qua ab exterioribus actibus uacantes interius uigilant circa spiritualia, & cœlestia oculos mentis aperientes.

Item est somnus mortis, In quo sancti dormiunt, idest æternæ pacis quietem accipiunt, ubi in Dei uisione oculos mentis aperiunt, ita ut nunquam claudantur. Et licet etiam peccatores propter quietem, siue dispositionem carnis in sepulchris in morte dormire dicuntur: Psal. 75 Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum suarum in manibus suis: Tamen ipsi dormiunt oculis clausis, i. moriuntur, quia maxime in morte execantur, & sensum perdunt.

Quartò sancti uiri assimilantur leoni in temperantia, siue abstinentia. Nam leo quando semel satiatur, duobus uel tribus diebus abstinet: si autẽ eum fugere oporteat, & nimis sit plenus cum brancia carnes de uentre extrahit, &

sic leuis sit. Et iterum leo diutissime viuit, quod per dentium comprehendit consumptionem.

Sic sancti viri abstinentes sunt a cibis corporalibus: & quicquid carnalitatis in se sentiunt, quod eos in spiritu grauet, cum brancia .i. cum violentia asperæ pœnitentiæ, ut leuiores fiant, euacuare laborant. Quod aût leo diutissimè viuit signat, quod sicut dicit Eccl. Qui abstinens est, adiiciet vitã.

Eccl. 7.

Quintò sancti uiri assimilantur leonibus in clementia siue pietate. Nam contra hominem ab eo non læsus nequit irasci, sed est homini naturaliter pius. Nam si non nimia fame vincatur, prostratis parcit, captiuos obuios abire permittit, nec hominem, nisi in magna fame comedit, vel occidit, vt Isid. dicit. Fœminas etiam nõ tangit, & raro infantes, nisi magna fame compulsus. Similiter sancti uiri sunt aliis mansueti, ut non irascantur inordinatè, vel de facili contra eos.

Item sunt pij hominibus præcipue miserabilibus, cuiusmodi sunt captiui, mulieres uiduæ, pueri, pupilli, & huiusmodi.

Item prostratis .i. se humiliantibus parcunt & ab iniuriis propriis. Ostendit & leo pietatem ad seipsum maxime in morte. Nam leo quãdo moritur, terram comedit, & mordet, & lachrymatur. Et sic homo debet in morte esse pius animæ suæ, remordendo pro compunctione uitam suã terrenam, & lachrymando, siue flendo peccata, vñ Augu. tempore mortis suæ, contra lectum in pariete fecit sibi scribi psalmos pœnitentiales. Et pluribus diebus eos legendo plorabat.

Item sancti viri assimilantur leporibus.

Primò, rõne velocitatis. Est.n. lepus animal velox ad currendum. Vnde dicitur lepus, quasi leuipes, quia currens leuiter mouet pedes. Nam contra omne nociuum dedit natura salubre remedium, ut dicit Aui. Vnde Lepori data est mẽbrorũ leuitas, cursus agilitas, & sub pedibus pilorum villositas, vt dum fugere oporteat pedes non lædat. Sic sancti uiri sunt veloces ad mãdatorum Dei obedientiam, vel audientiam, secundum illud. Sit autem omnis homo velox ad audiendum.

Auic.

Iac. 1.

Item sunt currentes ad mandatorũ obseruantiã secundum illud. Ps. Viam mandatorũ tuorũ cucurri &c. Gratia.n. Dei quæ potiora remedia tribuit, quã natura, dat eis membrorũ leuitatẽ per continentiam, cursus agilitatem per charitatẽ feruidam, quæ omnia facit agilia & leuia.

Ps. 118.

Item pedũ villositatẽ per pœnitentiã asperã, quæ pedes affectionum custodit illæsos.

Secundò, ratione timiditatis: quia lepus est animal pauidum. Sic sancti uiri sunt semper pauidi siue de diuinis iudiciis, secundum illud. A iudiciis.n. tuis timui, siue de præteritis peccatis. Eccle. De propiciatu peccatorum noli esse sine metu, siue de tentationum præcipitatio. Prou. Beatus homo qui semper est pauidus.

Ps. 118.
Eccl. 5.
Pro. 28

Tertio, rõne mititatis. Est.n. animal mite, & imbelle. Vñ nulla defensione vtitur nisi præsidio fugæ. Sic sancti uiri sunt mites in cõuersatione, imbelles .i. sine proximorũ offensione, fugiẽtes vitia & tgalia cõmoda, & iurgia siue litigia. Et nota quod lepus fugiens canes naturale hẽt, quod fugiat cõtra montes: hẽt.n. crura posteriora longa, vt facilius corpus eleuet quando per montẽ ascendit. Vñ facilius eũ canis inuadit quando de mõte descendit. Tunc.n. non bene currit, sed quasi cadendo incedit. Vnde quando potest, montem circuit, quousque versus mõtem erigit, & sic sæpe canes effugit. Sic sancti uiri fugientes tẽtationes fugiũt ad mõte .i. ad Christum. Pro. Lepusculus plebs inualida, in petra .i. in Christo collocat cubile suum. Ipse.n. est mons de quo Isa. Erit mons domus domini in uertice montium. Ipse & idem, est petra, de qua Apostolus. Petra autem erat Christus, vel ad montem .i. ad contemplationem Paradisi. Habent enim sancti longa crura posteriora .i. magna sequentis uitæ desideria, idest eorum quæ post istam uitam sequentur. Et talibus desideriis eorum mens in contemplatione illius celsitudinis faciliter eleuatur. Quando vero de monte cœlestis contemplationis ad terrena pertractanda, uel cogitanda anima descendit, tunc faciliter in peccatum cadit, & canis, idest diabolus eã facilius capit. Et ideo sancti contemplando circueunt, quousque ad illius supernæ dulcedinis aliquam gustationem assurgunt.

Pro. 30.
Isa. 2.
1. Cor. 10.

Quarto ratione utilitatis. Est.n. animal utile quo ad cibum, quo ad vestitum, & quo ad medicinamentum, nam eius oculi valent contra venenum. Sic sancti uiri alios pascunt suis doctrinis, vel eleemosynis, vestiũt exemplis. Quasi enim eius pellibus, idest uirtutibus induit cum aliquis exempla imitatur.

Item medentur suis consiliis, vel suarum orationum auxiliis.

Item sanctus uir assimilatur taxo.

Primo rõne pœnitentiæ: quia taxus habet pellem ualde hispidam, & villosam, quæ melota dicitur. Quid antẽ est pellis uillosa, & hispida nisi corporis pœnitentia humilis, & aspera. Talẽ pellem Ioannes habuit, cui cibus fuit locusta, & mel syluestre, & vestimentum de pilis camelorum.

Secundo ratione prouidentiæ; quia Plinius dicit, quod quando a canibus persequitur, anhelitũ retinet, & sic cutem inflat, & morsus canum deuitat. Similiter sanctus homo, quando persequentes, & iniuriantes patit, in se per patientiam spiritum suum cohibet, vt per impatiẽtiam, vel iracundiam extra nullatenus exeat; & sic morsus canum .i. læsiones persequentium euadit, ut animæ suæ saltem non noceant.

Tertio rõne prouidentię. Futuram.n. taxus prouidet tẽpestatem: & iõ cauernã sibi parat diuersos exitus habentem. Et quando flat neatus aquilonis obturat canda foramen aquilonare; quando australis claudit australe. Sic sanctus homo vẽto aquilonari flante .i. aduersitate ingruente, foramẽ cauda claudit .i. finis breuis considerationem opponit, & leue æstimat omne, quod patitur, ex quo breui transitu finitur. Nam omnia breuia tolerabilia esse dicunt, etiã si sint magna, ut dicit Tullius. Similiter austro flante .i. prosperitate aridẽte, clausuram caudæ uir sanctus obiicit .i. memoriam mortis: quia facilè contemnit omnia qui semper se cogitat esse moriturum.

Cic.

Item

Itē taxus in suis latibulis contra hyemē congregat cibū:& si deficit cibus, supplet somno, & hoc pluribus animalibus accidit, ut patet de glire,& mure. Sic sanctus vir prouidet sibi in hyeme,i.pro tempore mortis,cōgregando merita bonorum operum per uitā actiuam. Et si deficiat cibus,idest exercitium, uel uoluntas merendi ꝑ actiuam, iuuat se cum somno,i.cum tranquillitate,& quiete uitæ contemplatiuæ. Vnde sancti uiri tempora quibus uacāt a laboribus uitę actiuæ,non ociosa ducunt: quia tunc apud seipsos in sanctis meditationibus quiescunt.

Sapiens quid agere debeat, vt suam colligat sapientiam, quadā araneę similitudine edocetur. Ca. CVI.

SApiens homo similis est araneæ,quæ stans in telæ medio subiecto muscam sentit; quam si obtinuerit,eam filis suis multipliciter circūuoluit.Cuius caput primo abscindit, & sic omnem eius humiditatem sugit.Sic sapiens in medio telæ,s.in contemplatione, rationis cuius medium est Dei minare in actibus uirtutum moraliū cōsistit.Et inde muscas uolantes.i.formas sensibilium ad suos sensus,uel imaginationem uenientes,rapit,& ad examen rationis ipsius intrinsecus reducens, multis considerationibus circūuoluit:& capite abscisso,i.exteriorum sensuum iudicio excluso, quod fuit initium cōgregationis, interiorem ueritatem extrahit,& in suum cibū, idest in suū documentū,seu profectū conuertit. Ezec. Aquila tulit medullam cedri, nam aquila est homo sapiens, & intelligens qui de cedro trahit medullam,quando de re sensibili trahit ueritatem intelligibilem.

Ezec. 37.

Homines aliqua scientia præditi, uoluptatibusq; vacantes, onocentauris, ac hyppocentauris similes in re efficiuntur. Cap. CVII.

SCientia cum mala uita, facit homines similes monstruosis animalibus onocentauris, & hyppocentauris. Dicit.n.Phisiolo. ꝙ onocentaurus est animal ab asino homineq; compositum: nā ab vmbilico sursum hēt effigiem humanam. Vnde medius est inter hominē,& asinum: sicut hyppocentaurus inter hominem, & equum, ut Isido.dicit. Tales est hō litteratus,& uoluptuosus:quia ex una parte est rationalis,& ex alia bestialis.Cognitiones spiritualis opere carnalis.

Isido.

Hæreticorum, schismaticorumq; peruersitas, qui lupis, leunculis, viperæ filijs, ac Pantheræ catulis assimilantur, planis declaratur exemplis. Ca. CVIII.

SChismatici & hęretici sunt similes leunculis, qui uterum matris laniant,& ideo non sæpe parit. Vnde Arist. dicit,primo leenam quinq; catulos parere,postea quatuor, sic omni anno uno minus quousque sterilescat. In hoc ergo schismatici sunt leunculis similes, qui unitatem matris ecclesiæ,& fidei in qua sunt spiritualiter geniti, scindunt & dirumpunt.

Arist. de anim.

Item schismatici similes sunt filijs uiperæ: dicitur enim vipera,eo ꝙ vi pariat.Nam cum tempus pariendi aduenerit,filij non expectantes naturæ operationē,eius latera rodunt, & cum matris interitu exeunt. Sic schismatici in vtero matris ecclesiæ geniti nō expectantes nec sustinentes eius correctionem,rebellādo exeunt;& dum eius unitatem scindunt, quantum est in se, ad interitum ducunt.

Item schismatici,& hæretici assimilantur catulis pantheræ, qui odientes matrem ungula lacerant eius aluum tanquam eorum egressui resistentem. Vnde non parit panthera nisi semel. Sic schismatici,& hæretici vnguibus.i. malignis studiis,& doctrinis sanctæ matris ecclesiæ lacerant vnitatem,quia eorum perfidiæ resistit.

Item hæretici assimilantur lupis. Primo rōne infectionis. Nam lupus lanā ouis quam occidit morsu inficit,& uestem ex tali lana factā, pediculosam reddit,ut dicit Isid. Sic hæreticus morsu,uel ore lanam ouis, idest simplicitatem conuersationis hominis quam falsa doctrina spiritualiter occidit,corrumpit, & eam pediculis, id est corruptis operibus abundare facit.

Item cordula facta de intestinis lupis donata cordulis citharæ factis de intestinis ouis, eas destruit,& corrumpit. Cordulæ de intestinis luporum,prauæ doctrinæ sunt hæreticorum,sed cordulæ de intestinis ouium sunt cogitationes, & opiniones simplicium. Sed si hæc duo simul coniungantur,s.ut praua doctrina, uel falsa opinio hæreticorum a simplicibus recipiatur,tunc simplicitas & sinceritas fidei totaliter euacuatur.

Contemplatiui pluribus exemplis capris syluestribus comparantur, Dæmonesq; præcipuè solitarios insidiari declaratur. Cap. CIX.

SOlitarij,& cōtēplatiui qui.s.perfecti sunt in uita anachorita similes sūt capris syluestrib⁹. Primò,quia talis capra est asperrima in victu, vñ capra a carpendo est dicta, eo ꝙ carpat aspera loca,& sic anachoritici uiri in desertis, aut locis asperis commorantes,oportet, ꝙ asperum uictum carpant sicut patet in Io. Baptista.

Secundo,q̄a est altissima in situ. Vñ tales capræ uocantur ibices, q̄a ad modum illarū auiū quę ibices dñr ardua loca scandunt,ita ꝙ vix patent humanis obtutibus, ut dicit Isido. Et tales sunt uiri perfecti cum ad summa & inuisibilia per contemplationem leuantur. Apo. Non contemplantibus nobis quæ uidentur,sed quę non uidentur,quæ enim uidentur temporalia sunt, quæ autem non uidentur,æterna.

Isido.

2. Co. 4.

Tertiò,quia talis capra est acutissima in aspectu. Nā in altissimis montibus tales capræ commorantes, de longinquo uenientes conspiciunt uenatores,& in petris dirutis stantes,cum homines, uel feras aduenire præsentiunt de altissimis saxorum acuminibus se præcipitantes in suis cornibus suscipiuntur illęsæ. Sic sancti viri in altissimis contemplationibus illuminati de longinquo tempore præuident tentationes futuras & dæmonū deceptiones malignas, quas cum de uicino instare sentiunt, de petris

 altissi-

altissimis, idest a contemplatione subliminm se in imum proijciunt: quia se ad considerationem propriæ infirmitatis per mētis hnmilitatē reducunt, & per intimę humiliratis custodiam super borum dæmonnm laqueos euadunt.

Quarto, quia talis capra est uelocissima in cursu. Et similiter viri perfecti in operibus spiritualibus non sunt tardi, seu pigri, sed solliciti, & festini: & tanto currunt amplius, quanto amant feruentius: nam qui amat uehementius, currit uelocius, præuenit citius, sicut dicit Bern. (Ber. su p Can.)

Quinto, quia capra siluestris est sagacissima in pastu. Nam uisu, gustu, olfactu discernit in pastu. Et similiter sancti uiri spiritualem pastum discernunt uisu, idest legendo, & meliora & utiliora præeligendo. Item gustu contemplando, quia cęlestia auide tranglutiunt, temporalia uero contēnendo fastidiunt. In olfactu, imitando, qa odores ciborū.i. exempla virtutum sequunt. Fętores uero i. uitiorum exempla fugiunt, & abhominātur. Sexto, q a syluestris capra est sanissima in potu. Dicit enim Plin. Siquis lac huius capræ bibat, lāguorem euitat. Ita lac, idest spiritualis doctrina talium perfectorum uirorum bibitum. idest deuotē, & auidē sumptum, facit mentem uitare languores uitiorum. (Plin.)

Item solitarijs, & spiritualibus insidianē dęmones præcipue. & maxime præualent negligētibus, & somnolentis. Vnde assimilantur dæmones qbusdam serpētibus q morantur in syluis, q comedunt uolucres, & bestiolas, earum hnmorem sugentes, ut dicit Arist. & tales insidiantur dormientibus, & si eorum ora inuenerint, aperta subintrant eorum corpora, amantes calorem naturalem, & odorem. Sed contra hos pugnat lacerta, quæ dicitur saura, q̄ sentiens pñtiam serpentis, saltat super faciem dormientis, & pedibus scalpit, ut eū excitare possit, sicut dicit Auic. Per uolucres itaq; q morantur in syluis, intelliguntur viri spūales, & contemplatiui: & per bestiolas intelliguntur hoies grossiores, & simpliciores solitariā vitam ducentes, quos serpentes, ita dæmones comedunt, cū eos ad finæ iniquitatis consēnsum trahere, & inflectere possunt. Quibus, & si aliter nocere non pñt, saltem humorē deuotionis, & cōpunctionis abstrahere conantur. Insidiantur aūt maxime dormiētibus, idest negligentibus, & ociantibus. Et si per incautelā, uel negligentiam eorum sensus inueniunt apertos, & circa exteriora vagantes, validius intrant in eos, ut tollant eis calorē dilectionis, & odorē deuotionis: & ita eos spiritualiter extinguūt. Sed eis, vt plurimū auxiliatur lacerta. i. angelica custodia, eorum negligentiam excitans, vel lacerta ista est sacræ scripturæ doctrina præcipue Saluatoris, qui nos ad vigilandnm, & orandum sollicitat. Matth. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Et similiter Petrus nos excitans, ne serpens ingrediatur in nos, dicit, Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, &c. (Aris. de anima. — Matt. 1. — 1.Pet. 5.)

In via Dei proficere volētes, malorum societatem debere omni tempore effugere. Ceruę parturientis uno ex exemplo aperitur. Cap. CX.

Societatē malorum dēt fugere, qui propositū salutis prosequi uult, & perficere exemplo, C. ceruarum. Cerua. n. cum est paritura, elōgat se à semitis feris notis, & appropinquat semitis ab hoibus tritis. Vnde (sicut dicit Arist.) Iuxta viā parit, ubi prę timore hominum ferū animal non accedit. Sic ergo, qui vult parere i. perficere bonum propositum conceptum, debet se elongare à feris, idest à malis, & iniquis, & appropinquare, siue adhærere hominibus, i. bene, & rationabiliter viuentibus, quorum beneficio tutior esse possit. Sed dęmones quem uolunt corrumpere, ab hominibus, idest à bonis recedere faciunt, & cum feris, idest cum malis conuersari, uel habitare secundum illud: Eijcient te ab hominibus, & cum bestijs ferisque erit habitatio tua. (Aris. li. de ani. — Dan. 4.)

Quo pacto sacræ scripturę studijs nauare studiosi quaq; partes habere debent: animalium ruminantium pulcherrima similitudine admonentur. Cap. CXI.

Studens in sacra scriptura prius debet quęrere sensum literalem, deinde inuestigare sensum spūalem. Quod ostenditur exemplo animaliū ruminātiū: quia oē animal ruminans habet duos ueutres unum magnum, & alium paruū. Cuius causa est digestio multiplex, & nā talium cibus est siccus, & non bene a principio masticatus, pp auiditatem edendi: vnde oportet iterum masticari. de maiori igitur ueutre ad os trahitur, & sic secundo ibi masticatus ad secundum uentrem transmittitur, vt ibi perfecte digeratur. Ruminatio aūt elcæ, est meditatio sacrę scripturæ, quę prius reducēda est ad magnū uētrē. i. ad sensum literalē, qui est primus, & gnālis sensus totius sacræ scripturæ. Deinde ducēda est p meditationē ad paruū uentrē, i. ad spūalem sensum, q quidē paruus dicitur, q a humiliter, & sobriē quærendus, quia non nisi paruulis datur scripturæ sacræ mysticus intellectus. Ps. Illuminat, & intellectum dat paruulis. (Ps. 118.)

Item paruus dicitur, quia in vita ista parū ab homine de æternis, & spiritualibus capitur. Nā ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Hic tamen cibus perfecte digeritur, quando uita, & opere impletur. (1.Co. 13.)

Itē sacrę scripturæ profundus prædicator, cuius est hostes fidei expugnare, cū discretione, & sobrietate perscrutari, & discere debet. Nam illi equi apti sunt duci ad bella, qui in bibendo profundius nares infignnt, q a tales (ut dūt) urina non grauātur in cursu. Per equos ergo aptos ad bellū, prædicatores catholicos, seu doctores intellige, qui hñt contra hæreticos disputare, quia nares discretionis in aquā sacræ scripturæ, pfunde debent infigere, i. cum discretione studere, ut sensum scripturæ profundē hauriant, & intelligant, & sic in cursu vrinæ, i. ertoris conceptione, uel obstaculo minimē lædentur.

Itē studiū spūalis doctrinę in trib. cōsistit, C. in addiscēdo, eligēdo, & retinēdo: qđ patet p exemplū in dētibus aīaliū. Nā quędā aīalia sunt quæ hñt dētes ad capiendū, ut canes, & aīalia prędæ, & ideo hñt dentes diuisos, & acutos, ut possint melius capere prædam. Quædam uero hñt dētes ad pascēdum, ut Camelus, & uacca, & huiusmodi, &

di,& ideo habent eos æquales,& continuos, ut melius herbas præcidant. Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum,sicut pisces. Nam pisces præter modū aliorum animalium habent plures ordines dentium quàm duos,quia præter dentes quos habent serratos,& distantes, habēt etiam interius dentes miro modo insitos, cum quibus(vt dicit Arist.)recolligunt cibos,ne aquę lubricitate de eorum faucibus eruant. Illi antè habent dentes ad capiendum cibum spiritualē doctrinæ,qui sunt apti,& studiosi ad discēdum. Sed,quia non omnes æqualiter ad eadem discē da sunt apti,ideo isti dentes sunt diuisi,& tanto ad discendum sunt magis idonei,quanto ad intelligendum,quæ legunt,vel audiunt,magis inueniunt acuti. Animalia vero,quæ dentibus het bas pascendo præcidunt,quod eis melius videtur,capiunt,& alia dimittunt, & ideo pascendo meliora eligunt. Vnde illi habent dentes ad pascendum,qui de his quæ audiunt, vel legūt,studiosi sunt ad meliora, & vtiliora eligendum, & memoriæ, vel etiam scripturæ aliquando commendandum: sed illi habent dentes ad retinendum,qui sunt soliciti, & studiosi nō tantum ad audiendum, vel legendum, sed etiam ad repetendum,& recogitandum,quia frequens meditatio saluat memoriam,secundum Philosophū. Vnde sine repetitione crebra, memoria inuenitur labilis,& lubrica.

Arist.de me. & rem.

Mali superborum mores ferinaq; uitia, ex pluribus tauri,dracones,boraces,bubaliq; naturalibus effectibus plane cognoscuntur. Cap. CXII.

Superbus assimilatur tauro.

Primo,rōne ferocitatis, sunt n.tauri ferocissimi, quamuis sub arbore fisci ligati dicūtur fieri māsueti (vt dicit Isid.) Sic supbi feroces sunt, & proni ad iniuriandum, & lędēdum alios,nisi ligenī sub arbore fici. i. restringanī sub dominio alicuius viri probi,qui sit mitior, & dulcior. Iudith. Ligauerunt Achior,qui interpretaī montanus,signat superbia tumidum, quia mons est tumor iræ,qui ligandus est ad arborem.i. restringendus ad arbitrium superioris.

Iudith. 6.

Secundo, ratione singularitatis, dicit enim Arist. ꝙ taurus pascit solus, nisi tempore amoris,& sic superbus vult esse solus in honoribus, & dignitatibus,quibus pascitur,nisi forte aliqui bus amicis communicet. Psalm. Singularis ferus depastus est eam.

Arist.de anima.

Psal.79.

Tertio,rōne inflationis: quia si quis de corio taurorum modicum sciderit,& cum fistula suf flando parum cutem à carne subleuauerit,Impinguabitur. Etiam impinguaī cum ficubus, & vuis passis. sic superbi impinguantur,siue inflantur,cum inflatione fistulæ.i.ex verbis blandientis,& laudantis. Et cum ficibus,& vuis passis.i. quando dicunī,& offerunī eis dulcia,quæ delectent. Sed contra eorum inflationem ducit. Non te extollas in cogitatione alæ tuæ uelut taurus.

Eccl. 6.

Quarto,ratione crudelitatis: habent enim tauri cor durum,& crudele. Et dicit Aristo. ꝙ in cor de tauri sæpe os durum inuenitur,quod scilicet designat duritiam cordis superborum. Eccl. Cor durum malè habebit in nouissimo.

Arist.de anima.

Item superbus assimilatur draconi.

Primo,quia draco est venenosus: Et ideo quā do per aerem fertur,aer concitatur per eum etiā mare intumescit propter eius venenum. Tale est etiam uenenum superbiæ,quod interius cor tumefacit,& externus rixas velut tempestates aeris concitat,& inducit.

Secundo,quia est insidiosus. Insidiaī.n. elephanti,& sitit sanguinem eius. Vnde elephas videns draconem super arborem, nititur eā frāgere,ut occidat. Draco autem insilit in eum,& nititur eum mordere inter nares,impetit quę oculos eius,& aliquando eum excecat. Et aliquādo insilit super eum a tergo,& mordet eum, & sugit sanguinem eius. Et post longum conflictum ex subtractione sanguinis debilitaī elephas in tantum, ꝙ super draconem cadit, & moriens suum occisōrem occidit. Causa autem quare draco sic eius sanguinem appetit, est frigiditas sanguinis quo suum incendium refrigerari quærit, ut dicit Isido sicut ergo draco insidiaī elephanti, sic superbus,& ambitiosus insidiatur maiori, & regnanti,interdum sanguinem eius sitit,ut ipse regnare possit. Vnde & ipsum inuadit aliquando a fronte,idest apertè & manifestè. Aliquando a tergo,idest latenter, & occultè,& quandoque ipsum prosternit, & extinguit: & nonnunquam ex eo,vel propter eū etiā ipse perit,sicut frequēter in principibus mundi accidere videmus.

Tertio draco est ventosus, quia s. ventum sequitur, & diligit. Dicit.n. Solinus, quòd draco est animal,ita sitibundum, ꝙ quasi aqua satiari non possit. Vnde os contra uentum aperit, vt sic suum incendium mitigari possit. Vnde sæpe impetus eius in velum,subuerti lignum. Sed nautæ dum draconem præsentiunt, quod ex tumore maris aduertunt, statim vela deponunt,& sic periculum draconis euadunt. Similiter supbus non satiatur aquis delitiarum, sed adhuc sitit uentos vanitatis,& honorum. Vnde sequiī vela nauiū.i.glorias, & vestigia magnorum, quos ēt quoque lubuertit dum eorum ventum, & honorum gloriā sitit. Vnde tutius esset uela honoris deponere,quàm dracones tales cōtra se habere. Iob. Frater fui draconum, & socius struthionū.

Solin.

Iob.30.

Item superbus assimilaī boraci, idest rubetæ, quæ est rana venenosa, quæ sicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnum summè venenosum, aliud vero est contra venenū remedium,& daī ꝓ antidoto contra noxium. Vnde ad cognoscēdū ꝙ sit bonum, & ꝙ sit malum, proiiciunt illud in nidum formicarū, quæ statim venenosum fugiunt,& aliud petūt. Sic in homine superbo est aliquando æstimatio,uel excellētia alicuius gratiæ,seu probitatis,& ista est venenosa, quia continet venenū elationis. Sed ex alia parte.i. defectus ei,vel infirmitas carnis, & hæc est medicina humilians.s.animū,& repellēs s. elationis venenum. Vnde Apo. ne veneno so iecore necaretī superbiæ,antidoto alterius munitum se asserebat dicēs. Ne magnitudo reuelationum extollat me,datus est mihi stimulus carnis meæ &c. Vnde formicæ,idest prudētes viri a suæ magnitudinis

2. Cor. 12.

nis aestimatione se auertunt, ne veneno superbiae inficiant, & ad suam infirmitatem solicite respiciunt, ut per humilitatem saluentur.

Item superbi assimilant bubalis: quorum ferocitas, & fortitudo domari non potest, nisi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic superborum ferocitas, & praesumptuosa fortitudo nõ subiicitur, nisi forti tribulatione, & oppressione. Vnde dicitur cuidam superbo: Ponam circulum in naribus tuis.

4. Reg. 19.

Daemonum in varijs peccatis insidiantur, fraudulentiae tentationes, eorumq; calliditates numerantur, quove pacto tentati seipsos tueri debent, ex cerui, apri, cameli, haedi, formicae, ursi, ac diuersorum serpentum naturalibus effectibus, multisq; exemplis terminatur. *Cap. CXIII.*

Tentationes fraudulentas daemonum sancti viri humiliter metuunt, prudenter fugiũt, efficaciter repellunt. Sunt. n. uirtuosi quodãmodo, sicut cerui. Dicunt. n. cerui timere vocẽ vulpis. Quid. n. est vox vulpis, nisi fraudulenta suggestio daemonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, sunt uiri magnis virtutibus fulti, timent ergo cerui vocem vulpis, quia sancti viri semper metuunt fraudulentiam, & astutiam daemonis. Eccl. Sta in iustitia, & timore, & praepara animã tuam ad tentationem.

Eccl. 3.

Item ceruus qñ canis ipsum insequit, si inuenit biuiũ, nõ rectis currit uestigiis, sed nũc huc, nunc illuc transuersaliter saltus mutat tunc. n. conat transire per cõtrarios passus, vt sic in eius vestigiis canes decipiant. Similiter quoque sancti viri cum eos diabolus tentando persequitur, non rectis vestigijs, sed transuersaliter currunt: quia cum de superbia pulsari se sentiunt: mox non ad considerationem suae virtutis, sed suę infirmitatis recurrunt. Et cum obiecta infirmitate de pusillanimitate tentaẽ, quasi per saltum trãsuersum queque sue fortia opera ad memoriam reducere satagunt. Sic. n. beatus Iob, ne magnitudo uirtutum eum extolleret, ad suam fragilitatem considerandam cucurrit dicens; Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei? quid est homo, quia magnificas eum, aut apponis erga eum cor tuum. Et rursus ne ex calamitatum suarum multitudine desperet, ad suam innocentiã pensandam saltauit dicens. Non peccaui, & in amaritudinibus morabit oculus meus. Vtinam appenderent peccata mea, quibus irani merui, & calamitas quam patior, in statera. Quasi. n. arena maris haec grauior appareret. Quasi ergo contrarios, & transuersales saltus dabat, qui nunc, ut sibi parcerẽ rogabat, nunc autem se non peccasse dicebat, vt neque in elationem superbiae innocentia duceret, neque in desperationẽ animae eum calamitas traheret.

Iob. 7.

Iob. 6.

Item ceruus quando canes eum insequunẽ, si potest fugit ad fluuium, vbi ex aquae frigiditate viribus resumptis transnatando aquam, venatorem effugit. Tũc autem canes insequunẽ ceruũ, quando importunae cogitationes, vel tẽtationes molestant, & stimulant animum: qui tunc ad fluuium fugit, qñ ad sui considerationẽ cũ timore rediens copiosas lachrymas fundit, dicẽs Deo & orans: Deus meus es tu, ne discesseris a me, qm tribulatio proxima est, & non est qui adiuuet, qm circundederunt me canes multi. & cõsilium malignãtium obsedit me. Oratio n. lachrymosa sic animum fortificando corroborat, ut nõ solum canes, i. tentationes euadat, sed & extinguat. Ps. Tu contribulasti capita draconum, id est tentationes daemonum. in aquis. s. lachrymarũ.

Psal. 73.

Item ceruus qñ capitur, mugit, & lachrymas fundit. Vnde & homo a tentatore per cõsensum captus statim emittat mugitum dolorosae cõfessionis, & lachrymas effundat copiosae cõpunctionis antequam pertrahatur ad prauitatẽ operis, uel ad illaqueationem malae consuetudinis.

Item tentationes daemonum assimilantur incessibus serpentũ. Nam quidam serpentes incedunt siue serpunt semper flexuosè, & tales sunt daemones qui tentant insidiosè, & sub specie boni, incipientes à tecto, & declinantes ad curuũ. Quidam uerò semper incedunt rectè, ut cẽtrix. Vnde Lucanus ait, est semper recto lapsurus limine cẽtrix, & tales sunt, qui directè, & apertè suggerunt mala, ut adulterium, & homicidiũ, & huiusmodi. Alij autem sunt qui semper curui super pectus incedunt: & hi sunt daemones tentãtes de auaritia, & incuruantes cor hominis ad auaritiam, & incuruantes cor hominis ad terrena desideria. Aliqui autem serpentes a pectore sursum erecti uadunt: sicut quidam serpens terrenus, & aquaticus nomine chelidrus: & hic serpens qñ currit, crepat si se torserit. Tales ergo sũt daemones tentantes de superbia, quae erigit cor ad alta per elationem. Et potius creparent quidam superbi moriendo, quàm se flecterent humiliando.

Luca.

Item quidã serpentes sunt, qui tardè mouentur. Et isti sunt daemones tentantes de negligentia, & pigritia, quae ad accidiam pertinent.

Item sunt quidam tantae uelocitatis, ut uolare uideantur. Vnde & quidã serpens iaculus dicitur, qui ut iaculum uolare putatur. Et hic arbores exilit, & si obuiã quicquã habuerit, statim illud perimit. Tales sunt daemones tẽtãtes de ira, cuius motus uelox est nõ expectans rõnis consiliũ, & sibi obuiantes, i. resistentes percutit. Sunt etiam in Arabia serpentes alati: qui syrenae sunt dicti, qui plus currunt, quàm equi, & ideo uolare feruntur: quorum tñ est uirus, ut prius homo moriatur, quam dolor aliqs sentiatur. Tales sũt daemones de luxuria tentantes, quae ueIociter uolare dicitur, quia eius delectatio cito labitur, sed prius animam delectando occidit, quam eius dolor sentiatur.

Item quidam sunt fraudulenti, & insidiosi, sicut cerastes, qui est serpens cornutus qui sub arena se abscõdit, & tantum cornua ostẽdit, quae hẽt ad modum arietis: ad quẽ dum animal, uel auis accesserit, ipsum non arietem, sed anguem pessimum inuenit. Tales sunt daemones tentantes de inuidia, quia inuidus dolosè, & fraudulenter capere, & subuertere conatur. Item est serpens bona dictus, qui greges sequitur armentorum,

torum,& bubalorum vberibus se suspendit: & dum lac bibit ipsum animal occidit. Vñ a bobus siue a bubalis nomen accepit, vt dicit Isido. Tales aũt sunt dæmones de gula tentantes Vñ sequunẽ greges armẽtorum.i. hominum bestialiter viuentium, & in guttu lactis.i. in delectatione gulæ pcutiũt animã,& occidũt.Pro. Ingre diẽ blãdè,& in nouissima mordebit,vt coluber.

Isid. de sum. bon.

Pro. 23.

Item tentationes dæmonũ similes sunt uenationibus animaliũ de quibus in Ps. Ipse liberauit me de laqueo uenantiũ.Nã (secundũ Auic.) venanẽ quædam animalia de nocte, ut quidam lupi:quedã de die,vt canes,& vrsi,& hmõi:quædã vero de die,& de nocte,ut ẽt quidam lupi.Sic ẽt quidam dæmones tentant de nocte.i.occulte, & sub specie boni: & iste est timor nocturnus, de quo dicit in Ps.Non timebis a timore nocturno, & a negocio perambulante in tenebris. Suggerit.n.interdum abstinentiam, ut inducat impatientiam. Suggerit dare bonũ exemplum aliis, vt inducat ad vanam gloriam,& similia. Quidã vero tentant de die.i.aperte, & manifestè mala suggerendo,ut qñ tentãt de luxuria,homicidio, furto,& similibus. Et ista est sagitta volans de die: Quidam vero de nocte, & de die, quia quandoque demon tentat vtroque modo: Nã primo tentat subtiliter, & quasi rõnabiliter ingredit, sed postea facit ruere in apertum malũ. Vñ in hoc diabolus similis est manciori animali monstruoso,quod dicit habere faciem hominis,sibilũ serpentis, caudã scorpionis, uelocitatẽ auis volantis,& tres ordines dentium,carnes aũt humanas appetit ad edendnm. Caput ergo hẽt hominis,& sibilum serpẽtis.q a primo tẽtat subtiliter, & quasi rõnabiliter hẽt tres ordines dentium,quia de tribus tentat .s. de concupiscẽtia carnis,de cõcupiscẽtia oculorũ, & supbia uitę.Corpus aũt hẽt leonis:q a fortiter detinet.caudã uero scorpionis,quia in fine nequiter pũgit, vt auis velociter discurrit,hominũ carnes appetit.i.vt carnales homines violet, & trucidet.Hęc ergo tertia tentatio uocaẽ demonium meridianum,quia.s.tanquàm media participat primas duas.s.primam,& secundam.

Psal.50.

Psal.90.

Item sancti uiri tentationes intuentes muniunt se,sicut aper contra uenatores. Nam aper tribus modis se munit:primo duriorem partem corporis opponendo. Nam in latere suo dextro locum durissimum hẽt,quem.s.semper opponit uenabulo persequentis,& tanquam clypeũ ualidum illum locum semper obiicit. Sic ẽt sancti uiri contra tentationem impetus duritiem, idest asperitatem corporis obiiciunt, secundum illud,Ego autem cum mihi molesti essent, induebat cilitio, humiliabã ĩ ieiunio animã meã

Psal.34.

Item aper se munit, culmos suos.i.dẽtes longos ad arbores acuendo. Sciens enim sibi imminere periculum,acuit, culmos ad arbores eos fricans,& fricãdo eos probat, si bene incidunt, q b. postea pro gladiis utens omne, qd ferit laniando dirumpit. Hij ergo culmi sunt uirtutes penitentis,q acuunẽ,cum ad arbores fricanẽ:quasi.n. culmos suos ad arbores fricare, est sues uirtutes proprias sanctorũ,& fortiũ virorũ virtutibus comparare:q bus illorum exẽplo, & ad opus feruentiores,& ad bellum acutiores reddantur.

Item aper se munit origanum masticãdo.Nã si dẽtes fricãdo ad arbores hebetes eos inuenerit,herbã originũ quærit,cuius uirtute masticãdo dẽtes acuit,vt Auic.ait.Origanũ itaq; est verbũ Dei,cuius masticatione.i. consideratione cõtra tẽtationẽ anima præmunit: vinus est.n.sermo Dei, & efficax,& penetrabilior omni gladio ancipiti,vel origanũ est diuina ptectio,q orando q̃rere debemus, ut eius uirtute uires nostræ cõtra tẽtationes acutiores, & fortiores reddanẽ.

Item tentationes carnis expugnare debemus exemplo cameli. Nam camelus tempore amoris,solitudinẽ diligit, & nullus pter pastorẽ audet appropinquare ei. Et iterum quando fœminam appetit,supra genua incuruatus incedit,& parum tunc comedit.Sic homo qñ carnali amore succendit,seu tentatione,debet se ad solitudinẽ orationis reducere, & soli pastori Christo se feruenter recommendare, & genuflexionib. deuotis corpus fatigare, & cibi, & potus parcitate carnem castigare,ut s.carnis terat superbiam,potus sibique parcitat.

Plin.

Item tẽtationes carnales ẽt repellunẽ,& vincunẽ pœnitentia,& feruore meditationũ, & orationum.Cuius exemplum apparet in hędo, q a eius pellis,quæ hispida est(sicut dicit Pli.)sanat morsus uenenosos si calida super alligetur;& pili eius exusti suo odore fugant serpentes. Quid aũt pellis hispida, nisi austera pęnitentia hominis tentati:Hædus.n.qui est animal iocabundũ, & lasciuũ, signat hominẽ carnaliter tentatum: eius igiẽ hispida pellis.i.aspera pęnitẽtia carnis, si calida.i.ex charitate facta, quæ est calor animæ uitalis superponaẽ.i.contra ipsas tẽtationes obiiciaẽ morsus eorũ uenenosos.i. morti feros sanat.Vnde Psal.hoc remedio utẽs dicebat Ego aũt cum mihi molesti essent, induebar cilicio.

Sed quasi pili procedẽtes ex pelle,sunt cogitationes procedentes ex mente, uel quia pili,q ex superfluitate corporis generanẽ,signant eleemosynas,quæ saltem de superfluo dari debent,secũdũ illud.Quod super est date eleemosynã,vnde isti pili adusti.i.cogitationes feruentes, uel eleemosynæ factæ cũ charitatis amore,fugant serpẽtes.i.dæmones,uel eorum tentationes. Vnde de eleemosyna dicit:Super scutum potentis, & sup lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit p te. Et de feruore meditationum dicitur: Incenso iecore.i.mente,per feruentes cogitationes,siue orationes,fugabit demonium.

Ari. Ethi.

Ecc.29.

Tob. 6.

Item nota,q tentationes aliquos dissipant,& aliquos purgãt. Vnde sunt similes formicis,quę plantas uastant,& ursos purgant. Nam formicæ flores,& germina corrodendo uiolant fructus concauant,& manducant, & hominibus nocumentum præstant. Similiter tentationes aliqñ corrumpũt,& dissipãt flores cogitationũ,germina affectionũ,& euacuant a merito fructus operum,& sic sunt homini incauto, & nescienti cã multarum læsionũ: Attamen formicæ ursos iuuãt. Vnde dicit Pli.q quando ursi ægrotãt, quærũt formicas, & deuorãt, & sic salutẽ recipiunt.

Sic

Sic hoibus sancti tētationes.s. sunt ad profectū, & ad purgationem siue liberationē uitiorū: Vnde Iac. Beatus vir, qui suffert tentationem.

Iac. 1.

Item nota, q tentatio diaboli a principio est debilis, & facilis ad resistendum: sed postea in processus, difficilis est, & fortis. Assimilat. n. diabolus vrso, qui habet caput inualidū, sed brachia habet fortissima. Et ergo uelut caput vrsi ipsa suggestio diaboli, sed quasi eius brachia sunt ipsa peccati opera, q si hominē capiūt, difficillime dimittunt. Psa. Conquassabit capita, quia scilicet conterenda sunt ipsa tentationum uitia.

Ps. 109.

Pœnitentiam incipere metuentes, Asino aquam intranti seu bibenti rationabili profecto exemplo comparantur. Cap. CXIIII.

Timens inchoare pœnitentiā similis est asino, q ualde timet intrare aquam, & pedem ibi tingere, uel per eam transire, imo et nō liben ter asini transeunt per pontes, & maxime si possint ibi aquas conspicere, eo q facilè patiātur vertiginem propter capitis debilitatem, propter quam timent de ponte cadere. Nec bibunt de facili, nisi ad locū ubi sunt bibere assueti, ad quē possunt ire sicco pede. Ille timet aquam intrare, vel transire, qui timet penitētiam inchoare, uel in ea perseuerare. Sed ille qui timet per pontem aquam videns transire, est qui timet ad religionem, eius asperitatem considerans, ire. Quod cō tingit propter debilitatem capitis, i. propter defectum sensus: & ideo talis non vult ab affluera aqua, i. uita discedere, nec pniam recipere nisi q faciliter possit ferre. Iudith. Nunqd possum deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos?

Iudith. 9.

Tyranni qui immaniter imperii uiribus abutūtur. Vnicorni, Chamaleonti, simia, Gryphoni, ac lupo assimilantur, ex quorum similitudinibus eorū pariter uita ac exitus non inculte demonstratur. Cap. CXV.

Tyrannus similis est unicorni de quo Pli. dicit, q est similis elephāti in capite, & equo in corpore in cauda uero assimilatur apro; mugitum emittit grauem, & vnum cornu magnum habet in fronte duorum cubitorum. Hanc feram viuam capi posse negant, sed violenter. Sic tyranni in capite, i. in mente, sunt ut elephantes, s. p magnitudinem superbiæ, in corpore, ut equi, s. p fluxum luxuriæ, & in cauda ut apri propter breuitatem potentiæ. Nam aper turpem, & curuam caudā habet: Et similiter potentia tyrannica, & dominium cōiter habet fine celerē, & turpem. Mugitus grauis, est graue imperium, q a, s. alijs grauia, & importabilia imperāt. Cornu magnū est sæua persecut io, quā inferūt bonis præcipue his, qui eorum malignitati non consentiunt. Vi ui autem capi non possunt propter impatientiā. Est. n. (sicut dicit Greg.) unicornis fera omnino indomita, unde si fuerit capta, teneri nequit, q a tanquam impatiens morte deficit. Sic tyranni, & superbi potius aliqñ consentiunt occidi, q ue lint subijci alijs: ut patet de Hannibale, qui bibit venenum, & occidit seipsum, ne ueniret in dominium Romanorum & Cato similiter se occidit, ne Cæsari subderetur.

Grego. sup. ps.

Item tyrannus prælidens est similis chamęleō ti, de quo Ari dicit, q habet faciem, sicut aīalis ex porco, & simia: & alteratur color eius qñ insufflat in corium eius, & dicit Plin. q nullu animal est eo pauidius: & ideo sic mutatur, sicut color eius, & dicit, quòd præ infirmitate mansuetum se fingit, cum tamen sit crudele. Dicit ēt, q huic animali magna uis contra accipitres est data Nam uolantes eos ad se trahit, & præbet eos alijs auibus lacerandos Dicit etiam Arist. quod in morte est turpis coloris, q uis in uita sit magnæ uenustatis; Sic quoq; tyrāni similitudinē habent porci propter immunditiā uitæ, similitudinē uero simiæ p simulationē iustitiæ. Nam simiæ corpus à facie hominis incipit, sed in fine defectu caudæ suam turpitudinem ostendit. Sic tyrannus in principio regiminis, uel operis mā suetudinē, & iustitiam fingit, & sic incipit à facie hominis: sed in cauda i. in fine operis, suæ tyrannidis, & malitiæ turpitudinē detegit, & ostēdit, & qñ contra aliquos aliquid auribus eius insufflatur, color eius satis ueclociter immutat, & inflammatur, & hoc, ut plurimum ex timore pcedit, quia omnes tyranni sunt pauidi, scientes se a multis odio haberi aliquando tamen præ timore, uel impotentia fingunt mansuetudinem, cum tn̄ semper in corde gerant crudelitatis rabiem. His ēt ex diuina permissione data est vis contra accipitres s. contra raptores, uel usurarios, & huiusmodi, quia frequenter illi qui multos alios violenter, uel iniuste expoliauerūt, ab aliquo tyranno insurgente, & eos capiente, ipsi expoliantur, & insuper nōnunq ab eo inhumaniter lacerantur. Licet aūt tyrannus dum uiuit, & dominatur, magnificus, & potens appareat in morte tamen turpitudinem habet, quia communiter tyranni turpi morte moriuntur.

Arist. de ani. Plin.

Item tyrannus assimilatur formicaleoni, qd scilicet est animal paruum, formicis infestū, comedens granum earum: vnde dum eis uictum subtrahit occasionaliter eas occidit, & ideo formicaleon dicitur, q a formicis est, vt leo, sed quē formica expugnare non potest, sed persecutorē, & expugnatorem patitur, ipse ab alijs animalibus deuoratur. Et similiter quandoque tyranni, qui sunt humillium personarum, & pauperum oppressores, & expoliatores, diuino iudicio ab alijs opprimuntur, & præda fiunt commū Isa. Væ qui prædaris. nonne, & ipse prædaberis

Isa. 33.

Item tyrāni similes sunt gryphonibus. Nam grypho est animal pennatum, & quadrupes in hyperbo eis mōtibus nascens, ex omni parte corporis simile leoni, sed in alis aquilæ assimilatur, & habet ungues tam magnos, q inde fiunt cyphi qui regum mensis apponuntur. Similiter tyranni sunt similes leoni in crudelitate, & aquilæ in rapacitate. Vnde magnitudo vnguium est magnum eorum, & multiplex studium ad rapiē dum. Psal. Insidiatur, ut rapiat, &c.

Ps. 10.

Item tyranni sunt similes lupis. Sunt. n. quidam lupi matutini, quidam meridiani, & quidam uespertini. Lupi matutini, qui ad hūc non multum

multum esuriunt, partem ouis comedunt, & partem relinquunt. Tales sunt multi tyranni, q bona pauperum rapiūt, sed partem eius dimittūt. Lupi vero meridiani, qui vsq; ad meridiem non comederūt, qa multum esuriunt, & propter æstū sitiunt, totam ouem comedūt, & sanguinē eius bibunt. Tales sunt multi qui totam supellectilē auferunt, & insuper possessiones, quas cum multo sudore acquisierūt diripiunt. Isid. Iudices prau i luporum more cuncta diripiunt, & vix pauca pauperibus derelinquunt. Lupi autem vespertini, qui vsq; ad vesperam non comederunt, adeo esuriunt, quod carnes ouium comedunt, & sanguinem bibunt, & pellem scindunt, & ossa frangunt. Sic sunt multi tyrāni, qui à pauperibus pecuniam exhauriunt, possessiones diripiūt, & domos tollunt, vestes auferunt, personas opprimunt. Soph. Iudices eius lupi in vespere non relinquunt in mane.

Isido.

Soph.

Peccatoris cor quo pacto aperiatur, cyrogrylli, Hericiique similitudine declaratur, quantumq; peccatoris mentem excitet, humiliet, ac inflammet tribulatio oryis exemplo planum agitur. Cap. CXVI.

TRibulatio fortis, vel prædicatio feruida aperit cor peccatoris. Est.n. peccator similis cyrogryllo, siue hæricio magno, qui tanta fortitudine se in coriū constringit, vt salua cortice aperiri vix possit: sed si aqua calida aspergatur, cōtinuo aperitur. Sic cor peccatoris ita interdum in peccato se includit, vt nisi per mortis fractionem aperiri nix possit, sed aqua calida, i. tribulatio feruida, & fortis, vel aqua calida i. prædicatio feruēs, & affectuosa, ipsum cor peccatoris aperit, dū fortiter, & vbertim perfundit. Hanc cordium apertionem desiderabant prædicatores, qui dicebāt, adaperiat dominus cor vestrum.

2. Mac. 1.

Item tribulationes, & persecutiones vehemētes compellunt peccatores ad Deum per spontaneā pnīam redire, sicut dicit Pli. q ceruus, dum nimis vrgeť à canibus, ad hoīem spōte fugit. Nā quasi canes psequētes sunt tribulationes immīnentes, q dū peccatorē fortiter premunt, ad dominū redire cōpellunt. Ps. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine.

Ps. 82.

Item tribulatio fortis mentem excitat, & humiliat: vnde assimilatur oryci, quę (secundū Pli.) est fera, q in ortu caniculæ stat contra stellam quasi nelit eā adorare, & hoc facit postquā diu dormiuit. Quid est canicula feruens, nisi tribulatio uehemens: in cuius ortu, sine occursu bestia dormiens. i. mens peccatoris pigrescens excitatur & quasi ad adorandum paratur, i. ad pœnitentiam, & denotionem humiliatur? Ps. Humiliauerunt in compedibus pedes eius: ferrum pertransijt animam eius. Per pedes enim, & ferrum, tribulationes intelliguntur, quibus dum peccator stringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus, & anima ad pœnitentiam uulneratur.

Ps. 104.

Vnde inanis gloria ortum habeat, quantumq; sit a fidelibus fugienda, tineæ proprietatibus aperitur. Cap. CXVII.

VAna gloria assimilatur tineę.

Primò, quia tinea etiam ex bono panno nascit, dum, s vestis in aere grosso excussa teneť, vel vento non pfunditur. Eccl. De vestimento procedit tinea. Similiter ex bono opere nascitur tinea inanis gloriæ. Et hic fit dum mens in aere grosso manet. i. dum se non subtiliter, nec suos defectus spirituales aduertit, uel corrigit, nec ē uento perfunditur internæ aspirationis.

Eccl. 42

Secundo, qui a tinea quasi insensibiliter progreditur. Nam quasi insensibiliter ipsam superficiē consumit. Et cum animal sit in ipsa substantia se abscondit, vt videri non possit. Sic etiā inanis gloria est uitium tam subtile, & occultū, ut prius mentem teneat, & meritum hominis destruat, quàm homo inconsideratus aduertat, & ideo uix ab ea aliquis est immunis. Nam (sicut dicit Valerius Maximus) Nulla est prorsus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ non tangatur. Iob. Aedificauit, sicut tinea domum suā.

Iob. 27.

Tertiò, quia tinea amaris & odoriferis fugať. Vnde si folia lauri, vel cedri, uel cipressi, & huiusmodi ponanť cum vestibus, & etiam cum libris, non possunt a tinea lędi, vt dicit Constantinus. Similiter inanē gloriā excludit uel amaritudo tribulationis, vel odor cęlestis gloriæ. Matth. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, ubi nec erugo, nec tinea demollitur. Nam odor i. intentio cœlestis gloriæ excludit tineam uanæ glorię.

Mat. 6.

Vera fides quid in nobis operetur, quibus ve virtutibus sit copulanda, ut opus bonum ad finem perducatur, cerua, ac formica e xemplis redditur manifestum. Cap. CXVIII.

VIrtus fidei bonum propositum concipit, humilitas custodit, sed charitas opere perficit. Et iō hæc uirtus quibusdam herbis, quibus ceruæ post conceptionē vtuntur, assimilatur, q bus, scilicet innautur, & ad fœtum in utero retinendum, & etiam ad facilius pariendum. Fętū quippe in utero gignit, qui fide illuminatus bonum propositum concipit: quod quidem in utero mētis non perit, nec inde inaniter exit, si hoc discreta humilitas ad tempus occultum custodit, qd tandem charitas perficit: quia quodam feruoris impulsu quasi quodam uioiento partu exire in opus compellit. Et ideo Apost; ait, quòd fides per dilectionem operatur: quia scilicet illud, quod fides concipit, dilectio opere perficit.

Gal. 5.

Item uirtus, & prudentia mentis recompensat in aliquib. defectum corporis. Nam formicæ (vt dicit Solinus) maiora sępe ferūt oneta q sint eorum corpora. Vnde recompensant paruitatem corporis per magnitudinem virtutis: morsu pōdera gerunt, & quæ præ magnitudine ore ferre non possunt, nituntur voluere pedibus, & sic ēt homo uirtuosus ingeniatur, ut quod una uia facere non potest, faciat alia. In quo etiam maior est existentia uirtutis quàm sit apparentia foris, & onus proximi fert ore cum ad patientiam eū inducit sua exhortatione. Et si ore facere non sufficit, saltem pedibus. idest compassione affectuum uoluit.

Quemadmodum

Quemadmodum vita spiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur, per nonnullorum animalium naturalia instrumenta, eorumq; significationes diuersas edocetur. Cap. CXIX.

Vita spiritualis paucioribus indiget, quàm vita corporalis. Et huius exemplū apparet in instrumentis, quibus animal mouetur. Nā (sicut dicit Auic.) Oē animal hñs sanguinem nobile quatuor mouetur instrumentis. s. vel quatuor pedibus, vt bruta; vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines: vel duobus pedibus, & duabus alis, vt aues. Sed q̄dā animalia sunt, q̄ habent plures quàm quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibusdā vermibus: & q̄dā plures alas, ut patet in papilionibus, & apibus, & similibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate sanguinis accidit: propter quam causam efficacius operantur quatuor organa in primis, quam multiplicia in secūdis. Ille ergo habet in se nobilem sanguinem, qui habet gratiæ humorem. Nā aīa. i. uita omnis carnis in sanguine est, ut dicitur Leui. Vnde deficiente sanguine, deficit uita corporis. Ita deficiente gratia, deficit uita spiritualis. Nā (sicut dicit Philos.) viuere est uiuentibus esse, sed esse spirituale est per gratiam secundum illud Apostoli, Gratia Dei sum id quod sum, ergo anima per gratiam habet spiritualem uitam.

1. Cor. 2.

Quatuor pedes quibus quilibet hñs gratiam, recte uiuendo graditur, sunt quatuor morales virtutes, siue cardinales, scilicet prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantiū, quibus ad bona opera tendunt, duo amores sunt, s. Dei, & proximi. Sed quasi duplex aīa, duplex est doctrina duorū testamentorum, quæ eleuat uolando, i. contemplando in vera Dei contēplatione. Vel duæ alæ, sunt oratio, & ieiunium: quarū vna leuatur anima, altera leuatur corpus. Vel ut duo pedes spirituales hominis, sunt intellectus, & affectus quorum vnus per fidei viam, alter vero per uiam dilectionis in Deum tendit. Duæ aūt manus, sunt bene operari in prosperis, quod pertinet ad dexteram: & bene operari in aduersitate, qđ pertinet ad sinistram, uel benefacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia quæ ex defectu uirtutis multis instrumentis utuntur, significant peccatores gratia, & virtutibus destitutos, qui multis instrumētis. i. multis curis, & occupationibus inuoluuntur, quod est ex defectu naturæ corruptæ per vitia, & non frenatæ per gratia, uel uirtutibus regulatæ. Natura. n. integra, & uirtutibus modificata paucis minimisq; contenta est, secūdum Boetium. Vnde accidit, quòd carnales plura uitæ fomenta exquirunt quàm viri spirituales: & quietius viuunt spirituales cū paucis bonis, quàm carnales cū multis bonis, & diuitijs.

Boe. de conso.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri, unumq; uitium aliud crebro comprimere, veluti etiam venenum unius antidotum est alterius, scorpionis, aliorumq; animalium uenena fundentium, multis perspicuis similitudinibus affirmatur. Cap. CXX.

Vitia assimilantur scorpionibus. Nam sicut scorpiones se inuicē pariūt, ita se inuicē occidunt. Dicit. n. q̄ scorpio parit vndenos fœtus, quos omnes occidunt matres præter unum. Sed ille unus supra matrem ascendit, & interficit: & vltor est fraterni sanguinis. Et hoc fecit Deus, ne progenies illa pestifera cresceret nimis. Sicut aūt ex uno scorpione multi filij nascunt, ita ex uno capitali uitio multæ filiæ, i. uitia, generantur. Nā ex auaritia, sicut dicit Greg. oriunt p̄ditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam induratio. sed eadem mater auaritia hæc uitia quæ gignit extinguit, non nunquam enim cupidus mercator, quia eo amplius se lucrari cernit quò ab hominibus alijs magis habetur fidelis, ex ipsa cupiditate lucrandi, & a p̄ditione, & a fraude, & a fallacia, & a periurio, & a uiolentia se summè custodit. Ostendit se ēt interdum per eleemosynas misericordē, & piū, vt sic non credatur esse alienorum fraudator q̄ suorum pius est largitor. Interdum etiam una ex filiabus prædictis ipsam suam matrem auaritiam extinguit, s. inquietudo mentis, q̄a interdū aliquis temporalium rerum anxia solicitudine, & inquietudine fatigatus, eorum sarcinam abijcere appetit, & ex inquietudinis molestia aliquādo mundum fugit. Et simile his posset ostēdi in alijs capitalibus uitijs si quis perscrutari uellet.

Greg. 31

Itē vitia quæ corrigere debemus in nobis, signantur in illis animalibus q̄ in lege Moysi poterant immolari. nam de quadrupedibus offerri poterant in sacrificium de tribus generibus animalium, s. boum, ouium, & caprarum, ut patet in Leui. Vnde offerebāt p̄cipuè uitulus, agnus, & hędus. Et sicut dicitur in glo. Leuit. i. vitulum offerimus, dum carnis superbiā vincimus, agnū cum irrōnabiles motus corrigimus. Hædum vero dum lasciuiam superamus. referuntur etiam hæc animalia ad Christum, ut dicitur in eadem glosa. nā Christus in uitulo offertur propter uirtutum crucis, in agno propter innocentiam, in ariete propter principatum, in hirco propter similitudinem carnis peccati. Hæc. n. animalia in lege immolabant. Sed nota, q̄ hæc animalia nō uiua, sed occisa, Deo offerebantur, ut per occisionem horum animalium significaret occisio peccatorum, & quòd homines peccatores digni erāt occisione, ac si illa animalia loco eorum occiderentur, ad signandum expiationem peccatorum: per occisionem etiam horum animalium figurabatur occisio Christi.

Item unum uitium quādoq; frenum est alterius, sicut accidit de serpentibus, q̄a quandoque vnus serpens remedium est contra alterum. Nā pinguedo colubri (vt dicit Plin.) valet cōtra morsum Cocodrilli. Quasi enim cocodrillus, est homo gulosus: q̄a cocodrillus tantum se replet, q̄ postea iuxta litus iacet ructans præ repletione. Sed coluber qui puluerē terræ lingit signat auarum qui terrena diligit. Coluber autem contra morsum cocodrilli ualet, quia plerunque auaritia gulā refrenat, & cohibet: q̄a homo nimis auarus frequentius non quantum appetit comedit, secundū illud, Est uir cui dedit Deus diuitias, & substantiam,

Eccl. 6.

substantiam, & honorem; & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem deus comedat ex eo.

Item unum venenum est medicina alterius. Dicit.n. Pli. q quem draco, uel aspis vulnerat caput viperæ appositum sanat; & econuerso cum aliquem vipera pungit, caro aspidis uenenũ ad se pertrahit: & sic percusso subuenit. Per draconẽ, q est inter uenenosa maximus, & aspidẽ qui est serpens morsu & veneno perniciosissimus, intelligitur superbia, q̃ est maximum, & perniciosum vitiũ: sed per caput viperæ intelligitur luxuria, quia vipera est valde luxuriosa. Vnde masculus ore misso in ore fœminæ, semen ei transfundit, & illa præ uoluptate libidinis in rabiem uersa caput maris præcidit. Est ergo uipera draconis uel aspidis medicina: quia quandoq; ruina luxuriæ est medicina superbiæ. Vnde Grego. dicit. Fit plerunq;, vt nonnulli post superbiã in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpæ latẽtis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant cum prostrati, in minimis confunduntur. Et Augu. dicit, qđ deijcit Deus occultam mentis superbiam per manifestam carnis ruinam. Sed adhuc econuerso, aspis contra uiperam remedium præstat, q a nonnunquam superbia luxuriam refrenat. Nã dum appetit superbus gloriam, infamiã metuens declinat luxuriam: sed potius sunt ista remedia operis, quam intrinseca uoluntatis.

Gre. 33. mor.

Aug. in Epist.

Voluptatis partes quæ luxuria, & gula existunt: voluptuosiq; defectus, per Amphibenæ serpentis, limaciq; proprietates atque eorum naturalia exempla quam latissime declarantur. Capi. CXXI.

VOluptas carnis assimilatur Amphibenæ serpenti. Habet.n. huiusmodi duo capita unũ in principio, & aliud in cauda, currens ex utroq; capite. Ideo dicit Isid. q hydrus est serpens plurium capitum. Hic etiam solus inter serpentes frigori se committit. Sic uoluptas habet duo capita, i. duo capitalia uitia. s. luxuriam, & gulã. Et hoc voluptuosus minus inter omnes uidetur curare de frigore, id est de asperitate futuri supplicij. De quo dicitur. Ibunt ab aquis nimium &c.

Item uoluptuosus assimilatur Limaci, quæ est vermis limi, unde semper est sordidus, & immũdus, & est ualde tardi motus. Etiam quadã concham in dorso gerit intra quam se includit, & quibusdã cornibus viam q̃rit, quia debilis uisus existit, & si quid sibi obuiam præsenserit, statim cornua retrahit & in conchulam incluserit. Sic uoluptas est uermis limi, i. corruptio carnis, siue carnalis appetitus, & ideo uoluptuosus est sordidus per gulam, immundus per luxuriam, & tardi motus ad penitentiã, & concha, quam gerit, intrat quam se includit, est cõsuetudo mala quã accipit, & deponere nescit. Hæc etiam hebetat uisum mentis, scilicet ad spiritualia, & iterum uoluptuosus quibusdam cornibus, idest quibusdam studijs uiam sibi quærit ad delectationes carnis, quæ scilicet studia pertinet ad prudentiã carnis. Vnde quicquid carni obuiat, refugit, & ad prauam consuetudinem se reducit.

Item limax quamuis lento passu incedat, ad arborum tamen summitates ascendit, quarũ folia depascit: & ubicunq; serpit, immunda post se uestigia derelinquit. Similiter voluptas carnis paulatim excrescit, & magnarum arborum summitates ascendit: quia quandoq; magnos uiros occupat, & vincit. Sicut gulam vicit Adam, luxuria Dauid, & Salomonem, & folia idest ornamẽta uirtutum deuastat in eis: ubicunque autem serpit, immunda uestigia. idest exempla turpia & infamia post se relinquit.

Vsurarij uitæ, ipsiusq; pecuniæ breuitas, ex pigmeis, aspidisq; morsus exemplo, ritè demonstratur. Cap. CXXII.

VSurarij, & alij, qui sunt ex iniquo mammone diuites, assimilant̃ pigmeis, qui cito crescunt, & cito deficiunt. Nam pigmei, qui sunt statura cubiti vnde a Græcis a cubito sunt dicti habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanũ (sicut dicit Augu.) in tertio anno sunt perfectæ ætatis quinquennes pariunt, & in septimo anno senescunt. Sicut ergo pigmei breui ætate cito ueniũt, & cito recedũt, sic diuitiæ male acquisitæ vsurariorum, & aliorũ cito crescunt, & cito deficiũt. Cito enim efficiuntur diuites, & cito pauperes. Prouerb. Superbia festinata minuetur.

Aug.

Pro. 13.

Itẽ (sicut dicit Chryso.) Similis est pecunia vsuraria morsui aspidis. Percussus.n. ab aspide quasi delectanter vadit in somnum, & per suauitatẽ soporis moritur: quia tunc venenum latenter p omnia membra decurrit. Sic qui sub usura accepit, sub tempore quasi beneficium sentit: Sed vsura per omnes facultates eius decurrit, & totum conuertit.

Chrys. in Mat.

Rinoceroti, Vaccæ rufæ aquæ expiationis, nonnullisq; animantibus in veteri lege immolandis Dei iussu; Christus perspicuis figuris ac exemplis ritè assimilatur. Cap. CXXIII.

CHristus assimilatur rinoceroti, i. vnicorni, de quo dicitur, q habet unum cornu in fronte, vel in loco narium, quo omnia perforat: qđ est indomabile animal, & crudelissimũ nisi dometur, & mansuescat. Venatores autem, ut dicitur, qui uolunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet transire, quod transiens dũ sentit uirginei odoris fragrantiam, ita immutatur, q omni ferocitate deposita in eius gremio recumbit: & ubera eius lãbit: & sic quasi agnus mansuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus, q ante aduentum erat seuerissimus, attractus odore Beatæ Virginis, de quo Cant. Dum esset rex &c. Virginis, dico nudatæ a terrenis delitijs, & ligatæ voto perpetuæ castitatis, in gremio vteri illius descendens, ita humanus, & mansuetus est fact⁹, ut possit teneri, ligari, & occidi: Iob. Nunquid uolet rinoceros seruire tibi?

Cant. 1.

Iob. 39.

Item Christus figuratus est in illa uacca rufa, de qua fiebat aqua expiationis in lege Moysi. Nam immunditia eorum, qui tetigissent aliquod

animal

animal immūdum, expiabatur per aspersionem cuiusdam aquæ, mandatur n. a Domino, quòd accipiant vaccam rufam, & occidant, & comburant extra castra, & intingebat sacerdos digitum in sanguine eius, & aspergebat contra fores sanctuarij septem uicibus: combutebatur autem uacca illa igne cum pelle, & carnibus, cum sanguine, & fimo flammæ traditis. Adiungebatur etiam combustioni lignum cedrinum, Hissopus, coccusque bis tinctus. Cinis autem combustionis colligebatur totus, & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aspergebat aquas in quib. cinis ponebatur, immundi reputabantur. Sed ab hac immunditia purificabantur per solam ablutionem vestimentorum: nec indigebāt aqua aspergi. Per istam uaccam rufam figuratus est Christus secundum infirmitatem assumptam, quam fœmineus sexus designat: sanguinem autē passionis eiusdem designabat uaccę color. Debebat autem illa uacca esse ætatis integræ: quia omnis operatio Christi est pe fecta in qua etiam nulla esset macula, nec portasset iugum: quia Christus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur antē duci ad Moysen, quia Christo imponebaf transgressio legis Moysi in uiolatione sabbati. Præcipiebatur etiam tradi Eleazaro sacerdoti: quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolabatur autem extra castra: qa extra portam Christus passus est. Intingebāt autem sacerdotes digitum in sanguine eius: quia in discretione quam digitus signat, ministerium passionis Christi est considerandum, & imitandum. Aspergitur autem contra tabernaculum, p quod synagoga signatur, videlicet ad condemnationem Iudæorum non credentium. Et hoc septem uicibus, vel propter septem dona Spiritussancti, vel propter septem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia, quę ad Christi incarnationem pertinent, igne cremanda, idest spiritualiter intelligenda. Nam per pellem, & carnem exterior Christi operatio designatur: per sanguinem eius subtilis, & interna uirtus exteriora uiuificans. Per fimum lassitudo sitis, & omnia huiusmodi pertinentia ad infirmitatem. Addebantur autem tria. s. cedrus, quæ signat altitudinem spei, vel contemplationis Hissopus, quę signat humilitatem, uel fidem: coccus bis tinctus, qui signat geminam charitatem. Per hæc autem debemus Christo passo adhærere. Cinis autem colligebatur a uiro immundo: qa reliquiæ passionis peruenerunt ad Gentiles, q fuerant culpabiles in Christi morte. Apponebāt autem in aqua ad expiādū, quia ex passione Christi baptismus sortitur uirtutem emendandi peccata, sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aspergens, immundi erant, qa Iudæi facti sunt immūdi ex occasione Christi, per quem peccata nostra expiantur. Et hoc vsque ad uesperum, idest usque ad finem mundi, quando reliquię Israel conuertentur. Vel quia illi, qui tractant sancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipsi econtra aliquas immunditias contrahunt, ut Grego. dicit: Et hoc vsque ad uesperum; idest usque ad finem præsentis vitæ.

Greg. in past.

Item Christus fuit figuratus in illis animalibus, quæ pro peccatis sacerdotum immolabātur in lege Moysi. Nam primo sacerdos offerebat p se ipso uitulum, & pro peccato arietem in holocaustum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum unus immolabatur ac expiandum peccatum multitudinis. Et huius hirci immolati sanguis inferebatur simul cum sanguine uituli in sancta sanctorum, & aspergebatur ex eo totum sanctuarium. Corpora uero hirci, & uituli, qui immolati erant pro peccato comburebantur extra castra. Hoc enim fiebat quando offerebatur sacrificium pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum. Aliter uero hircus emittebatur in desertum. Imponebat verò sacerdos manum super caput eius confitens peccata filiorum Israel, ac si ille hircus portaret ea in desertum, ut a bestiis comederētur quasi portans pœnam pro peccatis populi, uel legebatur super caput eius aliqua cædula ubi scripta erāt peccata. Christus igitur significatur per uitulū propter uirtutem crucis; & per arietem, quia ipse est dux fidelium, & per hircum, propter similitudinem carnis peccati. Et ipse Christus immolatus est pro peccatis sacerdotum, & populi, qa per eius passionem, & maiores, & minores a peccato purgantur. Sanguis autem uituli, & hirci; infertur in sancta sanctorum per sacerdotem, quia per sanguinem Christi patet nobis introitus ad regnum cœlorum. Comburebantur extra castra, quia extra portam Christus passus est. Per hircum qui emittebatur, significabatur diuinitas Christi, quæ in solitudinem abiit humanitate Christi patiente, non quidem locum mutans; sed uirtutem cohibens, uel signatur concupiscentia mala quam debemus a nobis abiicere, uirtuosos autem motus Domino immolare.

Heb. 13

Coniugis zelotypiam semper fere a uiris fugiendā, ... similitudine sacraq; scripturæ auctoritate ostenditur. Cap. CXXV.

ZElus carnalis, scilicet uiri de coniuge, facit ruere in stultas suspiciones, & crudeles operationes. Vnde tales similes, sunt Onagris, quorum masculi zelo ducti, fœminarum filiis testiculos amputant, quia habent eos suspectos etiā de matribus. Vnde matres hoc scientes abscondunt eos, sicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos suspectos habent de uxoribus, ex qua suspicione nonnunquam vulnera, & alia crudelia opera sequuntur. Eccle. Ne zeles mulierem sinus tui, debet enim inter coniuges esse non zelus suspitionis, sed amor religiosus, de quo Apostolo. ait: Viri diligite uxores uestras, sicut Christus ecclesiam, quam scilicet in præsenti fide desponsauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit. Vbi una cum Patre, & Spiritu sancto uiuit, & regnat in secula seculorum.

Eccle. 9.

Eph. 5.

EXPLICIT LIBER QVINTTVS.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI SEXTI,

In quo quidem de humano corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

2.Cor.4

LIcèt is qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Antiquorum Philosophorũ de homine tres fuerunt generales sententiæ. Quidam hominem esse substantiam tantum corpoream tradiderunt, sicut Democritus, & Leucippus, & Philosophus Epicurei, qui posuerunt animam esse corpus, & per consequens totum hominem esse corporeum. Alij solum incorporeũ, idest animam, hominem vocauerunt; vt Plato & alij Stoici, qui solam animam quam incorpoream ponunt, uoluerunt ad substantiam hominis, & speciem pertinere, corpus uero quoddam instrumentum esse, velut est natura nauis. Alij autem ex utroque compositum tanquam ex essentialib. partib. anima atq; corpore, velut ex forma & materia, hominẽ tradiderũt, ut Aris. & sui sequaces, q sunt peripatetici dicti. Huic vero velut veriori sententiæ Apostolus Paulus consentiens, utrunque in verbis propositis. s. corpus, & animam appellauit, ut vtrunque ad essentiam hominis ostenderet pertinere. Licèt, inqt, is, q foris est, noster homo corrũpat, tñ is q intus est, renouat de die in diẽ. Nõ tm corpus, vel animã pfectũ esse hominẽ crediderit, sed vtriq; parti p figurã sinecdochẽ totius nomẽ attribuẽs utrãq; partẽ hominis, hominẽ appellauit: immo corpus nõ simpliciter hominẽ, sed exteriorẽ hominẽ, & animã nõ simpliciter hominẽ, sed hominẽ interiorẽ uocauit, & corpus sũ p corruptibile dixit, animã uero nõ corruptibilẽ, sed renouabilẽ esse ondit: Ac si uetustas & corruptio corporis ad renouandũ saltẽ animã nos inducat. Sed notãdũ est, q hõ interior hẽt exteriorẽ adiunctũ. s. animo corpus tanq̃ subiectũ, siue materiã in qua indiuiduat, tanquã instrũ quo operat, tãquã speculũ in quo contẽplat, tanquam stimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo testificatur.

Arist.

Primo ergo inhæret corpori anima velut materiæ forma. Vñ Philosophus dicit, q anima est actus corporis. i. forma. Sed sicut materia p formã pficit, & specificat, ita forma p materiã contrahit, & indiuiduat. Et quãquã rõnalis anima q̃ est humani corporis forma, sit in se immaterialis, videlicet vt nullã hẽat materiam ex qua fiat, hẽt tñ extra suam essentiã, materiã quã informat. In qua s. dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis.

Arist. 1. de an.

Secundo interior homo hẽt exteriorem coniunctũ, uidelicet corpus, ut instrumentũ ppriũ, qđ mouet, & per quod agit. Et idcirco mẽbra uaria corporis diuersis animæ uirib. ut organa coniuncta deseruiũt ad suas operationes explẽdas, a quib. tñ intellectus excipit, q phantasmate (nõ ut organo) indiget, sed tm, ut obiecto secũdum, quod Philosophus tradit. Quia igit eget anima corpore, ut artifex instrumento, uel organo ad agendũ, non incongrue Philosophus dixit diffiniendo animã, quod anima est actus corporis organici. Nam omnia corporis membra sunt ipsius animæ organa ad diuersa, & necessaria opera facienda. Et qa operũm exteriorum, quã plurima præcipue manu fiunt, uocatur a Philosopho manus organum organorum.

Tertiò eget anima corpore, ut interiori ipsius oculo i. menti, uel intellectui exteriorum rerũ imagines, uelut quoddam de propinquo speculum repræsentet. Nam sensus hominis incorporeis organis exteriorum, rerum imagines, & phãtasmata intellectui repræsentat. Ex quib. per abstractionem intellectus agentis, in animæ intellectu possibili uniuersales, & intelligibiles species reponuntur. Vnde phantasmata in corporeo organo, velut quidam colores in speculo interiori uisui animæ repræsentantur. Et ideo Philosophus dicit, q phantasmata se habent ad intellectum sicut colores ad uisum.

Arist. 2. de ani.

Quartò quoq; ne tã nobilis aĩa ut est rõnalis, ex aliquo sibi munere dato naturali, vel gratuito extollat, ĩfirmi corporis stimulũ patit (scđm, q Apost. dicit.) Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Portat ergo onus corporis aĩa, ut eius põderis repressa grauedine ad id qđ supra se est, inaniter nõ leuet. Vñ dicit. Corpus qđ corrumpit aggrauat animã, & deprimit terrena inhabitatio sensum. Aduerte igit, qđ ex corpore aĩa, ut in superbiã eleuari nõ possit, plurima grauamina patit. Nam portat anima corpus, sicut hostẽ, sicut pe-

2. Cor. 12.

Sap. 18.

stem, sicut carcerem, & sicut comitē. Sed est hic periculosus hostis, pestis, & ue morbus pestiferus, carcer pœnalis, & angustiosus, comes siue consors grauis, & onerosus. Aduersatur namq; caro spiritui, vt hostis periculosus, utpotè cuius pugna grauis, & continua: nam caro cōcupiscit ad uersus spiritum, & spiritus aduersus carnē. Hæc enim sibi inuicem aduersantur. Et propterea (vt dicit Hieronymus.) Nos gestamus laqueum, nobiscum circumferimus inimicū, carnem nostrā loquor, de peccato natam, in peccato nutritā, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est quod tā acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, & impatiēs est disciplinę, quod illicite suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec timore vllo inhibetur.

Gal. 5. Hiero.

Itē est corpus animæ, vt pestis perniciosa. Et ideo Apostolus conquerebat dicens, Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Nā caro animam cruciat, debilitat, & exterminat. Cruciatur siquidem aīa ex corporis amore, quia, sicut dicit Joannes Cassio. Corporis nimius amor nos inquietat, solicitudinibus onerat, contumelijs afficit.

Gal. 5. Io. Cassiod. de institu. mon.

Item cruciatur anima ex corporis languore. Nam (sicut Seneca dicit,) multa nos incommoda exagitant, quam male conuenit nobis huiusmodi corpus, nunc de capite, nunc de vētre, nunc de pectore, aut de faucibus conquerimur, aliquando neruī nos, aliquando pedes vexant, nunc contractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguis, aliquando deest: hinc atq; illinc tentamur, hoc euenire solet in alieno habitantibus, hoc enim corpus non domus, sed hospitiū. Debilitas quoq; corporis animæ debilitatem inducit. Nam (sicut beatus Hieronymus dicit) Corporis debilitas nimia etiam uires animæ frāgit, mentis quoq; ingenium marcescere facit.

Hiero. epist.

Item caro nutrita delitijs, & uoluptatum illecebris dedita, penitus exterminat spiritum, & uitam eius extinguit. Vnde Apostolus. Si secundū carnem uixeritis, moriemini. Augustinus: Spiritus deficit ubi caro requiescit, ut enim caro mollibus, sic spiritus duris nutritur: illam blanda ter fouent, hunc aspera exercent. Est insuper corpus animæ velut carcer pęnalis, & angustiosus in tātum, ut Psalmista clamaret, dicens, Educ de carcere Deus animam meam, ut confiteatur nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi. Alia autē litera habet, Educ de custodia animam ad confitendum nomini tuo: In qbus uerbis Propheta ostendit, quòd a carcere corporis cupiebat educi triplici de causa.

Ro. 8. Aug. super Io.

Primò quidem, ut assequeretur mentis iocunditatem, In isto enim carcere sancti sunt semp in tristitia, sed exeuntes semper erunt in lętitia. Et ideo propheta postquam dixit: Educ de custodia, siue de carcere, statim subiunxit. Vt confiteatur nomini tuo, idest, ut laudet, & glorificet nomen tuum, in qua laude erit maximus iubilus, & lætitia, Isa. Venient in Syon cum laude, & lætitia sempiterna super capita eorum.

Isa. 51.

Secundò, ut assequeretur sanctorum, & proborum virorum perpetuam societatē, unde subdidit, Me expectant iusti a quibus ipsi expectati etiam cum magna lætitia colliguntur. Prouer. Expectatio iustorum lætitia.

Pro. 10.

Tertio, vt assequeretur cœlestis mercedis plenam facultatem. Ideo adiunxit, donec retribuas mihi. Psal. Retributio multa. Licet autē anima habeat corpus in suis operibus comitem, & consortem, est tamen eius societas vilis, & onerosa. Vn Hugo. Nihil aliud est caro cum qua tanta est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore uestita. Sed erit quandoq; cadauer miserum, & putridum, & cibus vermium. Sed si diligenter consideras, quid per os, & nares, & cæteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquā vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, prona semper in malum, & in omne uitium procliuis, plenam tantū confusione, & ignominia inuenies. Sed quamquam corpus animæ sit ita nilis ac onerosus socius, est tamē ei a Deo nō ocio se vnitum, videlicet tribus de causis. quarū duas primas ponit. Greg. Nazianzenus, & prima earū est, ut anima in corpore, seu in carne, & per carnem merita multa acquireret: Plura enim sunt quibus per carnem anima meretur, in quibus sine carne vel corpore per se sola mereri nō posset, sicut est contra carnales concupiscentias decertare, ieiunare, peregrinationē facere, & martyrium sustinere.

Psal. Hug. de cla. an. Grego. Naz.

Secunda est, vt anima ipsam carnem tanquā fidelem conseruam custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret. Caro enim sola per se beatitudinis susceptiua non est, nisi mediante anima stolam immortalitatis indueret.

Tertia est, vt Deus suum vniuersum perficeret. Cum enim sit quædam creatura porè corporalis, sicut creatura sensibilis, quædam purè spiritualis, vt Angelus oportuit ad hoc, vt Dei vniuersum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne & spiritu esset composita, sicut est homo. Deut. Dei perfecta sunt opera.

Deu. 32

Quartò, habet aīa corpus velut exēplar quoddam, ex quo homo in sui regimine informatur, & regulatur. Nam ipsa dispositio corporis, atq; membrorum figura patenter ostendunt homini, qualiter membra eadem ab anima sunt regēda. Cur enim lingua est inferius lata, & superius acuta, nisi vt ostendatur ad eruscuandum, & uulnerandum cor esse facilis, & parata. Vt quid ēt est in humido, in saliua posita, nisi ad loquendum mōstraretur esse labilis, & lubrica, sed quaste est inter dentes & labia inclusa, nisi, vt esse noscatur diligenter custodienda, iuxta illud. Diligenter custodi claustra oris tui. Idem quoq; de membris exteris pariter est æstimandum, Ex ipsis membrorum igitē figuris, & dispositionibus, etiam physionomi iudicant, ad quos bonos, uel malos mores anima inclinetur. In diuersis quoque corporis membris naturales reperiunt virtutes, spirituales virtutes animæ per quandam similitudinem designantes. Accidunt, & varij morbi in diuersis partibus corporis, qui diuersus animę

Mic. 2.

animæ uitijs plurimum assimilantur. Nihilque reperitur in corpore humano, quod uel uacuum sit ab officio, uel uacans ab exemplo. Et iccirco post exempla inducta in libris præcedentibus, & irrationabilium animalium uarijs speciebus, cõsequenter est nostrum propositum. In hoc sexto huius operis libro, de corpore humano, & partibus, & accidentibus eius moralia exempla inducere. Interdum siquidẽ introducentur exempla de his ex quibus corpus humanum naturaliter generatur, siue efficientes, ut sunt masculus, & fœmina, quãquam fœmina generationem efficiat, materiã ministrando, siue materialiter, ut sunt quatuor elementa. Qñq; uero inducentur exempla de partibus, ex quibus corpus integrat, uidelicet de interioribus, & de exterioribus mẽbris. Interdum quoque de his ex quibus corpus complexionatur, ut sunt quatuor humores: aliquando aũt de his, ex q̃bus ipsa complexio corporis uariatur, ut sunt ætates t̃pis ipsius uitę humanæ; Nonnunquã uerò de his, ex quibus status hominis nobilitari, uel ignobilitari uidetur, ut sunt conditiones seruitutis, & dominij. Qñq; vero de his ex quibus uita corporis restauratur & cõseruatur, ut sunt cibus, & potus, & somnus, & similia. Et de his quoq; introducentur exempla, ex quibus ipsum corpus humanum corrumpitur, & uastatur ut de morbis, & doloribus uarijs, & ẽt de morte. Cæterũ materiæ singulę quibus hæc adaptantur exempla secundum ordinẽ in superioribus habitum, sigillatim per capitula uaria sub alphabeti literis distinguentur, ad honorem scilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ, qui est trinus, & unus Deus in secula benedictus.

Accidia mala, accidiosorumq; defectus sedulo exprimuntur, quibus melancolici ac melancoliæ quamplurimis comparantur exemplis, idq; multis auctoritatibus confirmatur. Cap. I.

Auicẽ. lib. 3.

ACcidia assimilatur melancoliæ. Est. n. secundum Auicennam, quędã species melancoliæ, ut plurimũ eueniens in Februario quæ quatuor mala accidẽtia causat in hoĩe. Primum est, quia facit eum solitarium. Facit enim, ut homo patiens eã, diligat fugere ab omnibus hoĩbus uiuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepulchris. Vñ talis de nocte uadit, & de die se abscondit: quod solum facit, q̃a diligit solitudinem: & elongationem ab hoĩbus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus uiuis, idest ab hominibus solicitis & operosis, & appropinquare mortuis, i. desidiosis, & ociosis, qui sunt tanquam mortui, & nihil operantur boni.

Item accidiosus homo de nocte vadit, i. tẽpore quietis est solicitus & inquietus, sed in die, id est in tempore operandi, est occultus, & somnolentus. Nam t̃pe quietis inquietatur mente, & tempore operis pigrescit corpore. Iob: Noctẽ uerterunt in diem. Cõpetunt etiã hæc gñaliter peccatoribus, & malis: q̃a malus homo fugit uiuos, & iustos, Deo uiuentes: & quęrit mortuos in peccatis, i. iniquos, s. tanquam similes sibi. Eccl. Omnis cam ad simile sibi coniungetur, & oĩs homo simili sui sociabitur. Diligunt ẽt sepulchra, ubi sunt cadauera fętida, i. opera carnis corrupta.

Iob 17.

Item odit peccator diem, & diligit noctem: quia omnis qui male agit, odit lucem. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.

Eccl. 8. Ioan. 3

Secundò melancolia prędicta facit hominem inquietum, quia. s. patiens eam, non quiescit in vno loco plusquam una hora: immo non cessat discurrere & ambulare incessione diuersa, ignorans quo vadat. Similiter accidiosus homo propter iustitiam aggrauantem animũ eius, in omni loco cito attediatur. Et ideo statim cupit locũ mutare, sperans habere ex mutatione loci subleuationem tędij. Et ideo efficitur girouagus scilicet similis illi spiritui, de quo dicitur Mat. 12. Ambulat per loca arida, & inaquosa, quęrens requiem, & non inuenit: Senec. Aegri animi est ista iactatio discurrere, & locorũ uarietatibus inquietari: sed quia in omni loco suum tędium secum portat, non inueniens alicubi requiem, nescit, quo pergat. Hæc quoq; instabilitas loci, uel animi, etiam generaliter competit peccatoribus propter multiplicitatem desideriorum quibus æstuant & impelluntur interius. Isa. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Mat. 12 Isa. 57.

Tertiò, melancolia prædicta facit hominẽ suspitiosum, & incautum. Nam aliqñ talis cauet sibi ab hominibus, quandoq; autem non cauet, negligens hoc, & parum discernens id, quod uidet, & ei fit præsens. Homo autem accidiosus, qñque etiam appetit occultare pigritiam & tristitiam suam hominibus, & ideo aliquando sibi ab eis cauet: quandoq; etiam tanta est pigritia, quod negligit hæc, & non veretur neque curat, quod ab eis cognoscatur.

Quartò, facit hominem pauidum: & ideo talis, quando vadit videtur semper esse quasi in fuga, sed fuga eius est absque ordine. Vnde assimilatur illi uermiculo qui natat in superficie aquæ, secundum Auicennam, dicitur cutibuth, qui dum mouetur in superficie aquæ, modo vadit huc, modo illuc, & mouetur ad diuersas partes absque ordine, & quando aliquid obuiat, uel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum statim apparet. Eodem itaque modo fuga, & incessio prædictam melancoliam patientis diuersa est & incerta, quasi ignorantis in qua parte ire debeat, & est quasi fugiens ab aliquo sibi apparente & obuiante, & iterum apparente sibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia satis congruunt accidioso homini, quia omnia opera imminentia refugit tanquam difficillima, uel impossibilia, & ideo nescit quid faciat, quia quando aliquid faciendum ei occurrit, statim expauescit, & refugit, timens ne sit nimis difficile. Et quando occurrit aliud adhuc facit simile, & ita non operatur aliquid certum. Sed modo incipit facere unum, modo aliud, & nihil prosequitur, uel ad perfectum deducit. Sed contra hæc dicitur Eccl. Esto firmus in via domini. Sene. Certis ingenijs immorandum est. Eccles. Fili mi ne in multis sint actus tui.

Eccl. 5. Sene. Eccl. 11.

Pulcherrimis siquidem exemplis tum actiuæ, tum etiam contemplatiuæ vitæ perfectio aperitur tribus, præcipuis rationibus actiui, & contemplatiui mandibulis assimilantur. Cap. II.

Actiui, & contemplatiui sunt similes mandibulis propter tria.

Primò, quia mandibulæ sunt situaliter distinctæ. Nã mandibularum alia superior, alia inferior. Sunt enim, sicut duæ molæ ad molendũ, & conterendum cibum continuè se mouentes. Vnde mandibulæ nutrimentũ toti corpori subministrant. In superiori igitur mandibula, dẽtes superiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicantur. Mandibula ergo superior est uita cõtemplatiua, quæ circa superiora intendit sicut circa cœlestia. Inferior uero est uita actiua, quæ inferiora ministrat, s. tpalia. Per utranq; enim cibus ministratur quo corpus ecclesiæ sustẽtatur. Per contẽplatiuã enim uitam disponitur, & præparatur cibus spiritualis, s. doctrinę, & orationis, & aliarũ eleemosynarũ spũalium, quibus etiam proximorum animæ sustentantur, & nutriũtur. Per actiuam uero dispensatur, & ministratur nutrimentum corporale, s. cibi, & potus, & aliarum eleemosynarum corporaliũ, quibus corpora uegetantur. Dentes aũt superiores sunt uiri contẽplatiui, & perfecti quorum conuersatio in cęlis est. Inferiores verò dẽtes sunt viri puri, & fortes, qui proximorũ vtilitatibus inseruiunt. Vbi attendendum est, ꝙ mãdibula superior in oĩ animali est fixa, & immobilis, ad designãdũ, ꝙ uita cõtemplatiua, quæ est circa æterna, & immobilia bona, attendit, & reqrit stabilitatẽ, & quietẽ ab exterioribus exercitijs. Aug. Otiũ sanctũ, quęrit charitas ueritatis, Ps. Vacate & videte Bern. Absit, ut qui Deo vacat ad tumultuosam aspiret fratrum officialiũ uitam. Mandibula vero inferior, idest, actiua uita tã per cõpassionẽ animi quam ꝑ actum ministerij necessario mouet, ita ut possit dici deseruiẽtibus Deo in laboribus uitę actiuæ illud: Ecce, qui seruiunt ei, non sunt stabiles. Cocodrillus n contra naturã oĩum animalium mandibulã superiorem mouet, & inferiorẽ fixã tenet. Sicut dicit Philoso. Et talis est homo peccator, qui tpalibus corde afficitur, circa spiritualia vero nulla stabilitate firmatur. Threñ. Peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est.

Secundò, mandibulæ sunt ex duris partibus cõpositæ. s. ex duris ossibus, & duris neruis, & lacertis, & hoc fuit necessarium ꝑꝑ motus cõtinuitatẽ, & apertionis, & clausionis necessitatem ut dicit Constan. In osse itaq; duro, & forti intellige fidẽ, de qua Pet. Cui resistite fortes in fide. In lacerto uero siue musculo in quo est uirtus motiua, vñ ẽt in quolibet mẽbro est quasi loco cordis, significat spes, s. quę mouet ad bene operandũ, sicut spes pretij ad bene laborandum. In neruo autem colligantem intellige charitatem, quæ secundum Apostolum, est uinculum perfectionis. Et hæc tria necessaria sunt tam ad continuandum opera uitæ actiuæ, quam contemplatiuæ.

Tertiò, quia mandibulæ sunt pluribus munimentis circundatæ, scilicet gingiuis, & labiis, gingiuæ dicuntur a dentibus gignendis, quia in eis dentes gignuntur, nutriuntur, & stabiliuntur. Labia etiam apposita sunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defensionem tam illarum, quam dentium ab exterioribus nocumentis, gingiuæ ergo referuntur ad humiles, sed labia ad Deum laudantes. Nam sicut in gingiuis dentes firmantur, ita in humilitate sancti roborantur. Vnde tam actiuis, quam contemplatiuis vtrumque necessarium est, scilicet ut de se humilia sentiant, & ut etiam ea, quæ faciunt, in Dei laudem referant, secundum illud Psal. Labia mea laudabunt te.

Veræ pœnitentiæ partes (ut Deo grata existat) septem esse debent, quæ per ipsius fellis, per septem similitudines liquide cognoscuntur. Cap. III.

Amaritudo pniam assimilat felli ꝑꝑ septem. Primò, quia fel maxime est amaritudinis contentiuũ, & hoc est ꝑꝑ dñium cholerae ex nimia intensione caloris. Est n. fel membrum calidum, & siccum, epatis gibbo suppositũ, propriũ cholerae rubeæ receptaculum, sicut ergo est maxima amaritudo fellis, ita ẽt debet esse maxima amaritudo pęnitentis, q̃a nihil peccato deterius ei accidere potuit. Isa. Amaritudo mea amarissima. Deut. Vua eorũ, vua fellis, & botrus amarissima. In cuius signum Christus pro nostris peccatis est felle potatus. Ps. Dederũt in escã meã fel.

Secũdò, q̃a fel est sui humoris dupliciter emissiuum. Nã cistula fellis est quædã pellicula hñs duos folliculos, & per unum ad intestina cholera deportatur, per alterũ uero deportatur, ad stomachum. Cistula ergo fellis, est mens amara hominis pęnitẽtis, cuius duo folliculi sunt, primus dolor de peccatis præteritis, & hic uadit ad intestina ad purgandũ fæces cibi. i. ad conscientiam ad intestina ad purgandum fœces peccati. Alius vero est propositum abstinendi a futuris. Vnde hoc vadit ad stomachũ per quam cibi ingrediuntur ad ventrẽ, quia maxime dẽt cautela adhiberi circa sensuum, vñ malę suggestiones, seu cogitationes primitus oriuntur, & transeunt ad mentem. Vñ Aug. Vbi sibi aliqs nostrũ viderit aliqd deesse, doleat de præterito, caueat de futuro. Nã sicut dicit Greg Pniam agere, est perpetrata mala plãgere, & plangẽda nõ ꝑpetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia cõmittat adhuc pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimular.

Tertiò, quia est fel visus clarificatiuum, & pręcipuè fel accipitris, & aliarũ animũ uiuentium de præda, ut dicit Cõstan. Et ideo fel in collyrijs oculorũ est necessariũ, propterea, q̃a fel sua subtilitate est grossorum humorum incisiuum, & sua siccitate consumptiuũ. Thob. Fel eius ualet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pęnitentium fit spũale collyrium, quo oculi aĩę interiores purgantur, & clarificanĩ. Apoc. Collyrio, s. pœnitentiæ inunge oculos tuos ut uideas.

Quartò, q̃a fel est decoctionis ciborum iuuatiuum.

Marginalia: Psal. 62. — Isa. 37. — Deu. 32 — Psal. 60. — Aug. in reg. — Gre. in hom. — Const. — Tho 6 — Apoc. 3. — August. — Psal. 33. — Ber. — Iob 4. — Arist. 3. de ani. — Thre. 1. — 1. Pet. 5.

tiuum. Nam cholera a cista fellis ad stomachum deportata, sua caliditate virtutē adiuuat digestiuam. Et sic pœnitentia suo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum spirituale verborum Dei, vel corporis Christi digne recipiendū, vt sic ei applicet, & prosit ad meritum. Et talis præparatio, vel dispositio respectu cibi spiritualis est quasi quędam digestio. Prouer. Anima esuriens, amarum pro dulci sumet: q. d. non potest anima percipere dulcedinem spiritualis cibi; & alimoniæ nisi præcedat amaritudo pęnitentiæ.

Pro. 27.

Quintò, quia fel est ad expellendum superflua excitatiuum. Nam colera a cista fellis ad intestina deportata est sua subtilitate penetratiua, & suo acumine pungitiua, & intestinorum mortificatiua. Vnde virtus expulsiua confortat, & ad expellendas feces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris pertrāsit, suo acumine conscientiam compungit: & cū eā continnè mordere non desinit, ad expellendas peccatorum fæces per viam confessiones compellit, sicut ex dolore compellit parturiens citius dimittere partum: Psal. Ibi dolores, vt parturiētis.

Psal. 47.

Sextò, quia fel est per accidens dulcedinis causatiuū. Nā in animalibus fel habētibus, quod est sub felle, est valde dulce, quia dū amaræ partes ad locū aliquē colliguntur, partes vicinæ, quæ remanent, magis dulces reducunt. Et sic sub amaritudine pęnitētiæ maxima dulcedo continet quia quantū penitens dolet de culpæ perpetratione, tantum gaudet de eius remissione, & adhuc amplius de gratiæ recuperatione. Indiciū De forti egressa est dulcedo, quia scilicet de forti amaritudine pœnitentiæ sequitur dulcedo miserationis, & gratiæ.

Iud. 14.

Septimò, quia fel est sanguinis a cholera separatiuū, & mundificatiuum. Sanguis enim ex præsentia choleræ incēderetur, nisi in custodia fellis eius superfluitas locaretur. Sic et pœnitentia coarctat, & restringit ardorem concupiscentiæ, quæ est velut ustio cholere tenens ipsam concupiscē. tiam sub custodia rationis & ita humor sanguinis, i. affectio spiritualis amoris, in quo vita animæ conseruatur, sicut uita animalis cōseruatur in sanguine, remanet non infecta, sed pura. Et hac est puritas sanguinis, i. sinceritas spiritualis amoris, de qua dicitur. Carnem cū sanguine ne comedetis, i. carnalem amorem cum spirituali dilectione non miscebitis. Vnde Dominus noluit bibere uinum eam felle mixtum. Est enim vinum amor spiritualis: sed tanquam fel amaricatiuum, est affectio carnalis, de qua dicitur: Nouissima illius amara, quasi absinthium.

Gen. 11

Mat. 27

Prou. 5.

Item amaritudo pęnitentiæ assimilatur choleræ rubeæ propter quatuor.

Primò ratione naturalis proprietatis, quia est naturaliter calida, & sicca. Sic pœnitentiæ amaritudo calida est feruore bonæ voluntatis, & sicca ab humor fluxę cogitationis. Eccl. Vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito. Nā pęnitentia debet esse caura, & ideo requirit vigiliam, idest mentis attentionem.

Ecc. 31.

Item debet esse feruida, & ideo requirit choleram, idest contritionis ardorem.

Itē debet esse pęnosa: & ideo requirit torturā, i. satisfactionis afflictionem. Eccl. Seruo malitiolo, idest peccatori, sine carni, tortura & cōpedes.

Ecc. 33.

Secundò, rōne effectiuæ causalitatis, quia per cōplexionē cholericā efficiuntur homines iracūdi, ingeniosi, leues, & acuti. Sic pęnitētia facit homines iracūdos cōtra vitia, igeniosos ad destructiō diaboli machinamēta, leues, vt audita cito percipiāt, acutos vt subtiliter de rebus sentiāt. Sap. Per hanc iuuenis, & acutus inueniar in iudicio.

Sap. 8.

Tertiò, ratione similitudinariæ cōformitatis, quia cholera est similis igni, & æstati, & calidę iuuētuti. Hæc. n. oīa calida, & siccæ natu æ sunt, ut habeas ex cholera rubea amaritudinē cōtra peccatum, ex iuuenture fortitudinem cōtra diabolū, ex igne claritatē intelligētiæ ad cognoscendū Deum, ex æstate vero habeas amorē dilectionis ad proximum. Et inde est, quod uicinitas æstatis, idest præsentia fraterni amoris manifestatur ex fructu operis. Luc. Cum arbores producūt ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Greg. Probatio dilectionis, exhibitio est operis.

Luc. 21. Greg. hom.

Quartò, ratione purgatiuæ effusibilitatis: quia humor cholericus purgatur, & emittitur, siue effunditur per aures. Dum n. libenter audis quid facere debeas, per aures cordis superfluitates choleræ rubeæ purgas, vel per aures purgatis, dū sacerdos in confessione te audit, Vnde Iacobus hortatur dicens: Cōfitemini alterutrū peccata uestra. Leo Papa, Non remanet in iudicio condemnandum, quod fuerit in confessione purgatum.

Iac. 5. Leo. in ser.

De charitate Dei ac proximi, excellenter pertractatur, quæ egregiis similitudinibus hominum pedibus quoad omnes eorum partes propriesq; effectus coaptatur. Cap. IIII.

AMor charitatis assimilat pedi. Sūt n. vt duo pedes aīæ, quibus ad Deum accedit, amor Dei, & proximi, qui ita sibi connexi sunt, vt alter sine altero currere non possit. Ioan. Currebāt duo autem simul. hæc aurē similitudo pedis, scilicet, & amoris ex multis proprietatibus patet.

Ioā. 20.

Primo, quia pes est ultimum corporis, ad integritatis eius pertinens perfectionē. Et similiter vltima eius virtus, qua aīa in hac uita perficit, est charitas. Vnde Apostolus pluribus enumeratis virtutibus subdit, Super hæc oīa charitatem habentes, uinculum perfectionis. Vel sicut pes est finis corporis humani, ita charitas finis est mādati. Thi. Finis præcepti charitas. & dicit charitas finis præcepti, quia oēs actus virtutum de quibus præcepta dantur, ad hunc finē generaliter ordinantur, vt anima vniatur Deo quod fit per charitatē unde actus aliarū uirtutum non coniungunt animā Deo nisi mediante charitate. Quia uero pes est extrema pars corporis, pōdus totius corporis portat, & sic et de charitate ipse Apostolus dicit, quod charitas omnia suffert Greg. Tātum quilibet portat proximum, quantum amat. Si. n. amas portas: sed si desistis amare, desistis & tolerare.

Col. 3.

1. Thi. 1.

1. Cor. 13. Grego. homi.

Secundò, quia pes longus est, & planus, & cōcauus propter fortiorē uestigij impressionē, sic amor charitatis debet esse lōgus ad pseuerādū, Prou. Omni tempore diligit qui amicus est. Ber.

Pro. 17. Ber. li. 5. de cō. side.

Ama perseueranter,& longanimiter,& habes lō gitudinē:dilata amorē tuū vsq; ad inimicos, & latitudinem tenes : esto in omni solicitudine timoratus,& sublime & profundū apprehendisti.

Item debet esse planus,i. æqualis, & leuis ad facilius onera portandum,l. proximorum defectus. Eph. Supportantes inuicem in charitate.

Eph. 4.

Item debet esse cōcauus ad suscipiendum,s. per hospitalitatem. Apostolus: Suscipite inuicē, sicut & Christus suscepit vos,& ex his relinquit fortis impressio vestigiorum,idest exemplorum.

Ro. 15.

Tertiò,q̄a pes ē digitis distinctus ad meliorē in cessionē,incessio.n aīę in via Dei est p̄ mandato rū obseruationē. Ps. Viam mandatorū tuorū cucurri. Distinctio aūt digitorum est distinctio mā datorū unde sicut sunt 10. digiti pedis, ita sunt 10. p̄cepta decalogi:sed sicut digiti uniunt̄ in pe de,ita mādata uniunt̄,in dilectione. Vnde Greg. dicit,q̄ p̄cepta dominica sunt multa p̄ diuersitatem operis,vnum in radice ipsius charitatis.

Ps. 119.

Gre. in homi.

Quarto,quia pes est nerueus,& osseus ad maiorē durationē:charitatis aūt amor est nerueus ad fortiter colligādum, & est osseus ad alia supportandum,& ideo fortissimus ad nunquam deficiendum. Apostolus. Charitas nunquam excidit. Et nota,q̄ secundum Cōst. pes cōponitur ex ossibus 44.quorum duo sunt calcaneorum , duo maniculorum.10. pedum,& 3.digitorum. In calcaneis itaq; intelligimus morientes; quia calcaneus est posterior pars pedis a calcando sit dictus,q̄a eo terræ vestigia imprimuntur, ut dicit Isid.vnde signat mortem p̄ quā homo terræ infodit̄,& in terrā redigit. Sicut ergo calcaneis necessaria sunt duo ossa, ita morientibus duo sacramenta sine q̄bus male morerentur, unum.s. quo ad paruulos.s.baptismus,aliud quo ad adultos,s. pœnitentia In maniculis vero accipimus pœnitentes quod est posterioribus oblitis ad anteriora se extendere. Maniculæ.n.sunt anterius, quibus necessaria sunt duo ossa ad sui fortificationem,s. timor offensæ,& spes veniæ:In pedibus vero q̄bus mouentur, accipimus obedientes,q̄bus necessaria est compago decem ossium, idest obseruatio 10. præceptorum : in digitis uero intelligimus rectores,& doctores, quibus necessaria est compago 30.ossium , idest maturitas ætatis quæ videtur communiter cōpetere ætati 30. annorū:sicut Christus,q̄n se propalauit,& docere post baptismum cœpit,erat 30. annorum. Vnde Greg. Nazianzenus dicit:Obserua tu q̄ p̄ces, quòd 30.annorum erat Iesus. Forsitan autem,& Ioannes aliquid plus habebat ætatis, & tu antequam adolescas antequam genas barbis vesties, vis docere senes,& magister fieri antequam discipulus cupis, quod certè ideo leue,& facile putas,quia illud penitus ignoras.

Cor. 13.

Grego. Naziā.

Quintò,pes est necessarius p̄pter ambulationem,& corporis eleuationem, nam amor charitatis mouet,& ambulare facit per operationem. vnde Apostolus : Ambulate in dilectione,s. bene operando.:& eleuat per contemplationē, & cœlestium affectionem, sicut calore Solis eleuantur vapores. Et nota(sicut dicit Galenus) q̄ mulier in vtero habens,iunctis, & compositis pedibus si subito vocata fuerit;si masculum habuerit,primo ad veniendum dexterum pedem mouebit:si vero fœminā gestauerit, primo mouebit sinistrū. Per masculum ergo cōceptum,intelligit̄ bona dispositio mentis , p̄ fœminā vero accipit̄ dispositio mala, p̄ pedem autem dexterū amor spiritualium,p̄ sinistrum vero temporaliū amor significatur, Illa ergo aīa , quæ concepit masculum, idest quæ est bene interius disposita p̄ bonum affectum,& propositū,p̄mittit pedem dexterum sinistro,i. præponit amorem spiritualium oībus temporalibus. Sed, q̄ concepit propositum fœmineum,i. uitiosum , præmittit pedem sinistrum.i.p̄ponit affectū tēporaliū spiritualibus.

Gale.

Sexto in multis animalibus pes est ad defensionem. Sic pede charitatis percutienda est frōs, vel fraus tentatoris. Charitas.n. est munimen egregium contra tentationes.

Septimò in volatilibus scissi pedis,& curui, vnguis pes est ad victus acquisitionem,sed in no latilibus clausi pedis, est ad sui in aq̄s gubernationem,& hoc est,q̄a charitate reficimur, & in aquis tribulationum gubernamur, & defendimur,ne s.submergamur. Ps. In flumine p̄transibunt pede,quia.s.inundationem tribulationum secure pertransit p̄ dilectionis: Canticum. Aquę multæ non potuerunt extinguere charitatem, nam charitas sicut dicit Augustinus in aduersitatibus tolerat in p̄speritatibus temperat,in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tētatione tutissima,in hospitalitate latissima, inter veros fratres lætissima , inter falsos prudentissima.

Ps. 65.

Cant. 5

Hydropisis tres species annumerantur,quibus inordinatus sui ipsius atque diuitiarum amor, & propria excellentiæ appetitus, pluribus similitudinibus comparatur. Cap. V.

Amorsui inordinatus assimilatur hydropisi propter tria.

Primò p̄pter exuberantiā humoris . est.n.hydropisis eā,exuberans materia(vt Auicen.dicit) Sed tanquam exuberantia humoris in hydropici corpore,est distēperantia amoris p̄prij in peccatoris corde. Ex qua sequit̄ tumefactio hydropici,i. superbia, & contemptus Dei,quia superbia amor est propriæ excellentiæ, ut dicit August.

Auic. Aug. de ver. do.

Secundò,propter repletionem corporis, nam (sicut dicit Auic.)Talis exuberās materia ingrossat,& tumefacit mēbra , aut membra oīa manifeste aut loca,partium uacua in q̄bus continentur humores , & regimen nutrimenti. Sic inordinatus amor sui,replet oīa corporis membra,i. occupat omnia ipsius peccatoris opera , & loca etiam corporis uacua.i.eius desideria Nam q̄quid desiderat,uel agit, ad seipsum tantummodo homo peccator reflectit, q̄a in omnibus suis studijs solam propriam utilitatem attendit:Apostolus Erunt homines se ipsos amantes.

2.Thi.3

Tertiò p̄pter distinctionem lāguoris. Nā languor, siue morbus hydropisis in tres distinguit̄ partes ac species, quarū una vocat̄ hyposarchā, secūda alchites,tertia timpanites: Prima scilicet

hyposarcha

hyposarcha prouenit ex materia phlegmatica penetrante in mēbra cū sanguine, ex qua apparet ēnflatio in corpore quasi toto, sicut accidit i corpore mortuo. Vnde hæc hydropisis pinguedinē in membra inducit: sed inter membra potissime facies ad pinguedinem est declinis. cūq; digitis corpus prçmitur in omni loco deprimit, ex quo non carnis solidæ, sed fluidæ, & mollis esse pinguedo illa ostenditur. Hyposarcha ergo procedēs ex exuberanti corporis humore, auaritiç uitium est, proueniēs ex sui inordinato amore, quia ex eo, ꝙ peccator se diligit inordinatè plus secundum corpus quam secundū animam, diuitiarū abundantiam appetit, ut cōmodius uiuere possit: ex quarum diuitiarū inordinato amore, cupidus & auarus efficitur, & tunc est hyposarcha proueniēs ex materia phlegmatica. nam exuberantia materiæ phlegmaticæ est abundantia tēporalis substantiæ, quia hmōi materia. s. phlegmatica est fluida, est frigida, est ēt obliuionis & pigritiæ causatiua. Nam phlegmatici sunt fluidi, sunt obliuiosi, sunt pigri, uel tardi: quæ omnia in peccatoribus causat abundantia tpalis. Nam ipsa in se est fluida, i. labilis & transitoria: & necesse est, ut qui labenti innititur, ēt cum labēte labatur. Pro. Qui cōfidit in diuitijs suis corruet. hæc est ēt quç facit homines frigidos ad amandum spiritualiter. Ioan. Siquis diligit mundum, non est charitas patris in eo.

Pro. 11,

1. Io, 2.

Item facit obliuiosos ad recognoscendum beneficia: Gen. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Sic qui prosperatur in diuitijs, obliuiscitur Dei.

Gen. 40.

Itē facit pigros, & tardos ad operandū opera meritoria. Vnde fallacia diuitiarum, & solicitudo seculi, suffocat verbum, ne scilicet opere impleatur. Tunc ergo exuberat in uentre phlegmaticæ materiæ humor, qn̄ crescit in corde hoīs tēporalis substantiæ amor, qui tunc cum sanguine penetrat ad mēbra, cum sub obtētu necessitatis trahit ad operum studia. Est. n. humor sanguinis quasi nutrimentū corporis, & necessariū sustētamētum naturæ, intantū, ut dicat Leuitici, ꝙ anima, i. uita omnis carnis in sanguine est. Ergo accipiamus per sanguinē appetitum necessitatis, in exuberante aūt phlegmate appetitū cupiditatis, vñ tunc phlegma cū sanguine transit, qn̄ sub obtentu necessitatis, impletur appetitus cupiditatis; & tunc penetrat in membra, qn̄ transit ad lucrandi studia, ex quibus sequitur impinguatio, i. diuitiarum repletio, sed ex pinguedine tumefactio sequitur, qa ex diuitiarū plenitudine superbia causatur, & ideo Aug. Morbus diuitiarum est superbia. Nam grandis animus est qui inter diuitias isto morbo non tētatur maior animus diuitias suas uincens contēnendo: magnus est diues qui nō se ideo magnum putat, quia diues est, qui autem ideo magnum se putat, qa diues est superbus & egenus est, in carne crepat, in corde mendicat, inflatus est non plenus, est etiā præcipuè in facie ad pinguedinem, & ad tumorem decliuis: quia præcipuè in exteriori apparentiam suam superbiam, & pompam ostēdit, sed quia plenitudo eius nō est solida plenitudo

Leu. 11.

Aug. in ser. 13.

uirtutis: comprimitur, dum tangitur digitis, qa dum tentationibus impetitur, cedit & dum aduersitatibus premitur, deficit Iob: Venit super te plaga, & defecisti. Secunda species hydropisis, scilicet ascites, prouenit ex materia aquosa effusa in spatium uentris interioris, & quæ sequuntur ipsum. Vnde est in ascite grauitas sensibilis in uentre, & cum percutitur uenter nō est sonitus, sed qn̄ commouetur, auditur sonitus aquæ commotæ. Ascites ergo proueniēs ab exuberantia humoris, luxuriā designat prouenientem ex inordinato amore propriæ carnis, vnde nascitur ex aqueo humore, i. ex carnali amore, & ad inferiora uentris diffunditur: quia luxuria carnis ꝑ inferiora membra expletur. Hæc sensibilem grauitatem uentri ingerit, quia sensibile cōmotionis ardorem in ipso uentre diffundit, huiusmodi aquositas uentris cum percutitur non sentit: quia flagellum tribulatio carnis motum concupiscentiæ sedat, & restringit, sed tamen cum mouetur: sentitur, quia cum tentatione agitatur, protinus, excitatur & deordinatur.

Iob.

Tertia species hydropisis, scilicet tympanitis, est ex materia ventosa spatia in alias partes, & non est in tympanitide grauitas, neq; pinguedo membrorum, sed potius extenuatio ipsorum, neque etiam tumefactio pedum, sed est inflatio uentris, & tensio quasi cordæ, & cum pulsatur uenter, auditur sonitus uentris in quo est inflatio, ut vtris pleni aqua. Est ergo velut typanitis tumor elationis, qui est ex ventosa materia, idest ex humoris excellentia quæ animum inflat nō satiat. Vnde eius abundantia tympanitidem inducit: quia excellentia honoris superbiam, & elationem gignit, qua animus in flatu extenditur: ut si quis eum iniuria tangat, statim per impatientiam resonat, & ad uindictam intendit. Isa. Venter meus ad Moab quasi cythara sonabit.

Isa. 16.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis membris iure solere antiquitus depingi, ostentatur.

Cap. VI.

ANgeli licet sint incorporei, tamen in figura humani corporis apparere leguntur, & sic ēt depinguntur. Vnde & varia membra corporis ēt in diuina scriptura per quandā similitudinem eis attribuuntur, in quibus variç actiones eorum inuisibiles exprimuntur. Depinguntur siquidem angeli primo cum longa coma, & reflexis capillis: vt per hæc eorum mentalis affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur. Nā capilli cogitationes significant, & etiam affectiones quæ nascuntur ex radice mentis. Itē aures dicuntur habere, qn̄ diuinam inspirationem recipiunt; quam utique iudicant & discernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, quia peccata uelut fçtida fugiunt, & uirtutes quasi quædam odorifera dirigunt, & inter munda, & immunda fœtida, & aromatica sagacissimè dijudicant, & distinguunt.

Item ora, linguas & labia habere etiam sæpius memorant, quia diuina secreta quasi nobis

 loquendo

loquendo proferunt, & diuinis laudibus quasi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, vt quasi iuuenes, neq; viribus, neq; senio deficere ostendantur.

Item dentes habere dicuntur, quia gratiam quam a Deo accipiunt alijs cõicare, idest quasi commolendo diuidere consueuerunt. Vnde in dentibus eorum potestas actiua & communicatiua meritò designatur.

Item brachia, & manus hñt, quia uirtute sua actiua, & permansiua, nostras infirmitates sustinent, & usq; in finem ab electorum defensione, & supportatione non desistunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cũ deiformem habeant vitam, de susceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifestissime cooperantur.

Itẽ costas, & latera hñt; quia oĩa gratiarũ munera in se tuta continent, & per ipsorum custodiã in electis hominibus omnia tuta manent.

Itẽ lumbos, & femora habere dñt, sed uestibus occultata, quia gratiam, & uirtutem in se habent quæ hominibus carnalibus sunt occulta.

Item hñt pedes, sed naturaliter denudatos: qa liberos habent affectionum motus in Deum, ab omni carnali concupiscentia denudatos.

Item describuntur penati, & alati, quia sunt a cogitatione terrena penitus alieni, contemplationis raptu ad diuini amoris intima intellectu, & affectu sunt pœnitus eleuati.

Sanctorum animę perfectiones, quæ puellis, necnõ animarum peccantium defectus multiplices quæ mulieribus præcipuè prægnantibus similes esse uidentur, lucidissimis exemplis conscribuntur. Cap. VII.

ANimæ sanctorum virorũ similes sunt puellis. Nam primo: puellæ, secundum cõplexionem sunt calidæ, & humidę, quia, sanimę sãctæ sunt calidæ per dilectionem, & humidæ per deuotionem. Vnde frequentibus ex deuotione lachrymis abundant, in quas deuotionis lachrymas præcipuè resoluuntur audiendo, uel legendo, uel meditando verba diuina. Cant. Aĩa mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Nam in liquefactione animæ notatur calor dilectionis resoluens, & humor deuotionis decurrens.

Can. 9.

Secundò puellæ secundum cordis dispositionem sunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchræ: similiter aĩæ sanctæ sunt tenellæ, per beniuolentiam, flexibiles, per obedientiã, graciles per abstinentiam, pulchræ per munditiam sicut erat pulchra cui dicitur: Pulchra amica mea, & macula non est in te. Hester. Quærantur regi puellæ virgines atque speciosæ: virgines, s. per continentiã carnis, speciosæ per munditiam mentis.

Cant. 4. Hest. 2.

Tertiò, quia puellæ secũdum mentis affectionem, sunt uerecundæ, timidæ, & iucundæ. Sic sancti sunt uerecundi de delictis, timidi de supplicijs, iucundi de obsequijs: lętantur enim, & iucundè se offerunt ad Dei seruitia. Psal. Adducentur regi virgines post eam, proximæ eius offerentur in lætitia, & exultatione.

Ps. 44

Quartò puellæ secundum exteriorem compositionem sunt disciplinatæ in sermonibus, in uestibus delicatæ. Nam (ut Sene. dicit) Vestis decentia pudicas decet. Sic sanctæ personæ sunt disciplinatæ in moribus, tacitæ a noxijs locutionibus, & delicatæ in uirtutum uestibus. Prou. Fortitudo, & decor indumentum eius & ridebit in die nouissimo. Et in eodem. Stragulatã uestem fecit sibi, byssus, & purpura indumentum eius.

Sene. in epi. Pro. 31.

Quinto, quia secundum nominis significationem sunt paruæ, integræ, honestæ, & puræ. Nam (sicut dicit Isido.) Puella est nomen ætatis, nomen integritatis, & nomen honestatis. Dicitur, enim puella quasi pura sicut pupilla. Sic animę siue personæ sanctæ sunt paruæ per humilitatẽ, integræ per virginitatem, honestæ per castitatẽ, puræ per sinceritatem, uel paruæ in sui extimatione, integræ sine carnis corruptione, honestæ in moribus, puræ in operibus.

Isido.

Item anima sancta debet assimilari mulieri; Primò quidẽ, quia mulier est naturaliter pia. Nam mulier maioris pietatis est quam uir. unde cito lachrymas fundit, Et sic anima sãcta debet esse pia, & ad lachrymas compunctionis prona. Tales fuit anima Iob, qui dicebat: Flebã quondam super eum; quia afflictus erat compatiebatur anima mea pauperi.

Iob 30.

Secundò, quia mulier est uehementer amatiua, magis enim diligit quam uir, & sic anima debet feruenter amare Deum, secundũ illud Cãt. Si inueneritis dilectum meum annuncietis ei, quia amore langueo.

Cant. 5.

Tertio, q a mulier est circa fętum sollicita. Et sic aĩa sancta dẽt esse solicita circa bona opera, q̃ sũt quasi fętus quos Deo parit. Talis erat Martha cui Dñs dixit, Martha Martha solicita es.

Luc. 10.

Item anima peccatrix assimilatur mulieri, primo, quia mulier hẽt mentis inconstantiã & mobilitatem, & similiter anima peccatrix est inconstãs in bono, & mobilis & labilis ad malũ. Adeo enim mulier est uolubilis, quòd postquam sæpe a uiro decepta fuerit, adhuc tamen ei credit, & se ei submittit. Sic anima peccatrix inconstans in bono etiam postquam sæpe a diabolo se delusam & confusam sentit, adhuc tamen ei credit, & eius tentationi consentit. Vnde in hoc assimilatur Sansoni quem Dalida toties decepit, ꝙ in manus Philistinorum tradidit. Et sic peccator totiens decipitur, quòd ad manus tortorum infernalium deducitur.

Iud. 16.

Secundò, quia mulier habet mentis & corporis fragilitatem. Nam secundum Philosophũ. In omnibus generibus animalium fęminæ sunt debiliores maribus, præter ursam, & leopardã, quæ sunt fortiores & audaciores quam sunt mares, vnde mulier quasi mollis aer dicitur. Sic anima peccatrix mollis est, & fragilis ad cedendum tentationibus, siue carnalibus, siue spiritualibus. Vnde sicut mulier fornicaria recipit omnes masculos, ita anima peccatrix omnis tentationis motum. Eccl. Omne masculum excipiet mulier.

Ari. 7 de anim.

Eccl. 36

Tertiò, q a mulier appetit habere corporis uenustatẽ: Nam (secundum Arist oĩs fœmina habet generaliter flexibiliorem capillum, & molliorem quam uir, & ceruicem habet longiorem, colorem

Ari. 7 de ani.

lorem albiorem, faciem lætiorem, & carnem molliorem. Unde maximè in his partibus mulieres ostendunt lasciuiam. s. in capillis, in cerusse, in facie, in colore, & in reliqua carne. In quibus omnibus communiter plurimi peccatores offendunt quia animum habentes effeminatum ad prædictorum ornamentum intendunt. Unde nota, quod peccatores habent capillos capitis. i. cogitationes, vel affectiones mētis flexibiles ad malitiā, & sunt ceruicosi per superbiā, & colorati, vel dealbati per hypocrisim, & exteriorem apparētiā, & etiam carne molles per gulam, & luxuriam. Hiere. Mulier circundabit virum. i. malitiam fœminam animus induet masculinæ. (Hiere. 31.)

Quarto, quia mulier habet vocis tenuitatem, quia. s. peccatores tenuem, & modicam vocē ad Deum habent laudandum, vel peccata sua confitendum. Unde potest dici de tali peccatore illud. Non erat vox neque sensus. (4. Reg.)

Quinto, quia mulier habet linguæ volubilitatem, & sermonis facilitatem. Sic peccatores sunt faciles ad male loquendum, & mentiendum, & detrahendum, & similia. Ps. Linguis suis dolosè agebant. (Psal. 15.)

Sexto, quia mulier habet motus tarditatem, & incessus breuitatē, quia. s. peccator tarde mouetur ad pœnitentiam, & parum proficit in via. Sapien. Pedes eorum pigri ad ambulandum.

Septimo, quia habet ad iram pronitatem: sic peccator faciliter turbatur. Ps. Peccator videbit, & irascetur. (Ps. 115.)

Octauo, quia mulier habet odij tenacitatē. Sic peccatores nimis portant odiū in corde. Et hinc est, quod a Deo non inueniunt misericordiam, aut peccatorum medicinam. Eccle. Homo homini seruat iram, & a Deo quærit medelam. (Eccl. 18.)

Nono, quia mulier habet inuidiæ liuiditatē, & sic peccatores inuicem sibi inuident; Apostolus inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. (Gal. 5.)

Decimo, quia mulier habet laboris impassibilitatem, est. n. impatiens laboris. Sic peccator delitiosus refugit laborem pœnitentiæ. Psal. In labore hominum non sunt. (Psal. 71.)

Undecimo, quia habet libidinis concupiscibilitatem, hic etiam pertinet ad quoslibet peccatores luxuriosos, quibus dicitur Iac. Concupiscitis, & non habetis. (Iac. 4.)

Duodecimo, quia mulier hēt malitiæ immēsitatem. Nam malitia mulieris maior est quàm viri, & per peccatum homo efficit non sapiens, sed malitiosus, & subdolus. Psal. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinabat dolos. (Psal. 40.)

Decimotertio, quia mulier habet spei modicitatem. Sic peccator parum confidit in Deo, sed magis ponit spem suam in fallaci mundo, unde finaliter cogentur dicere illud. Posuimus mēdacium spem nostram. (Isa. 28.)

Decimoquarto, mulier habet mendacij loquacitatem, frequenter. n. mendacia loquitur: & sic peccatores sunt proni ad mentiendum, Psal. Filij alieni mentiti sunt. (Psal. 17.)

Decimoquinto, quia mulier habet in uerecundiæ infirmitatem. Nam mulier postquàm verecundiam deponit, sine verecundia existit, & sic qui peccato assuescit efficitur infrunitus. Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi; noluisti erubescere. (Hiere. 3)

Item anima operātis malum assimilatur mulieri prægnanti.

Primo, ratione conceptionis, quia (sicut dicit Arist.) fœmina quæ masculum concipit, minus grauatur, & pulchrioris est coloris, & mundioris, & motus leuioris, quàm si fœminam portaret. Per masculum ergo intelligitur opus bonum, per fœminam vero opus malum. Nam opus bonum est pulchrius ad intuendum, mundius ad cogitandū leuius ad faciendum maximè existēti in charitate, quæ omnia facit facilia, & leuia. Econtra autem fœmina. i. opus malum est immundum, fœtidum, & onerosum. Unde anima operātis malum est similis mulieri gignenti filiā fœminam. Iac. Concupiscentia cum peperit parit peccatū. (Arist. de gen.; Iac. 1.)

Secundo ratione impregnationis. Nam (secundum Arist.) signa imprægnationis sunt, quia mulieres prægnantes res diuersas desiderant, colores mutant, sub oculis liuescunt, ubera turgescunt, & uentres intumescunt, nauseam, & vomitum patiuntur, grauedine premuntur, in laboribus affliguntur, in partu clamare compelluntur, & sæpe periclitantur. Sic anima peccatrix, & malè disposita, diuersa appetit per auaritiam, colorem mutat. i. apparentem oculis exterius nouitatem assumit per luxuriam, sub oculis liuescit per inuidiā, turgescit, & intumescit per superbiā, nauseā, & vomitum patitur per gulam, & crapulā, grauedine premitur, & in labore affligitur per accidiam, clamat, & interdum periclitatur per iram.

Tertio, ratione parturitionis, quia licèt mulier cum voluptate concipiat, tamen cum dolore parturit. Peccatum enim concipitur, dū actu committitur, & tunc habet delectationem, sed parturit dum punitur, & tunc habet dolorem. Io. Mulier cum parit tristitiam habet. Ps. Dolores, ut parturientis. (Io. 16.; Psal. 47.)

Anima appetitus spiritualis pluribus ex causis veluti, & appetitus corporalis destrui, similitudinibus diuersis demonstratur, quantumcunque ambitio, & auaritia hominibus obsit, quæ ve nia temporalia subtrahantur declaratur.

Cap. VIII.

Appetitus spiritualis nutrimenti, scilicet eorum quæ nutriunt, spiritum destruitur ex multis. Sicut etiam ex multis causis destruitur appetitus corporalis. Nam appetitus spiritualis perditur quandoque ex carnali affectione, sicut appetitus cibi, quandoque perditur ex uiscoso phlegmate, ut dicit Auic. Est enim quandoque multum phlegma uiscosum comprehensum in ore stomachi, quod non refugit a cibo, nisi in quo sunt caliditas, & acuitas: sed postea ex acceptione illius acuitur, & fit inflammatio, & extēsio, & nausea, & non quiescit, nisi cum euacuatione. Est autem uelut humor phlegmatis, affectus, siue amor carnalis, qui stomacho. i. animo uelut uiscus inseparabilis hæret. Unde Apostolus (Auic. li. 5.)

lus dicit Ephe. quòd nemo carnem suam vnquã odio habuit. Hic ergo dum orificium stomachi, idest gustum animi imbuit, nauseum inducit. Vnde carnali amore plenus spiritualia fastidit. Prouer. Anima saturata calcabit fauum, & talis nausea siue fastidium periculosum est animæ, & ferè mortiferum. Ps. Omnem escam abhominata est anima eorum, & appropinquauerũt usque ad portas mortis. Aug. Sicut periculosum est corpori corporeas escas non posse percipere, ita periculosum est animæ spirituales delitias fastidire.

Prou. 27

Ps. 106.

Aug. in ser. 15.

Secundo destruitur appetitus spiritualiũ ex honoris ambitione, sicut (secundum Auic.) perditur appetitus cibi ex catarro descendente a capite. Nam ex assiduitate catarri a capite destuẽtis, idest ad stomachum uenientis, fit interdum appetitus destructio, sed velut catarrus capitis est elatio, & superbia mentis, quæ tunc ad stomachum vadit cum appetitum honoris, & ambitionem dignitatis inducit. Tunc enim spiritualium appetitum quem inducit humilitas, superbiæ uacuitas penitus excludit. Et nota, q (secundum Auic.) ex tali catarro a capite desfluente, plura nocumenta in membris ad quæ descendit, aliquando generantur: Nam aliquando descendit ad gutur, & spargitur ad palatum, & ad pulmonem, & ad neri, & ad stomachum, & quãdoque nulnerat ea, & quandoque descendit ad neruos usque ad longinquiora membra, & generatur ex eo aliquando sanies, & pleuresis, & extenuatio, & præcipue cum catarrus est acutus, & calidus, & dolores stomachi, & fluxus vẽtris, & rasura intellimoniorum, cum est salsus, & acetosus. Sicut ergo ex catarro capitis generantur (ut dictum est) multa nocumenta in corpore, sic etiam ex ambitione cordis, & appetitu honoris causantur plurima uitia in homine, de quibus Beatus Ber. sic dicit, Ambitio subtile malũ, secretum uirus, pestis occulta, doli artifex, liuoris parens, uitiorum origo, tinea sanctitatis, excecatrix cordium, ex remediis morbos causans, ex medicina langnorem generans.

Ber. in ser. dra.

Item Inno. hoc idem ostendit dicens: Ambitiosus statim, ut est ad honorem promotus, in superbiam extollitur, in iactantiam est enatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia cernit se superiorem, priores dedignatur amicos, & notos, non curat extraneos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditat, subesse non patit, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, teceps, molestus, arrogans, grauis, & importunus.

Inn. de uti. hu. condit.

Tertio quoque destruitur appetitus spiritualis ex auaritiæ retentione, sicut destruitur appetitus cibi ex nulla, uel ex pauca corporis resolutione. Nam hic accidit quando non fit resolutio in corpore, uel quando fit pauca, sicut fit in febribus in quibus tantum natura laborat ad expellendum morbum, quod refugit ab attractione: unde si fugit humiditatem cibalem ex uenis neque uere ex stomacho, & ideo toleratur dimissio cibi tempore extensio. Propter istam etiam causam ursus, ericij, & plura animalia in hyeme abstinent a cibo, & non comedunt tempore extenso: quia tunc natura occupantur in restificando illud, quod est in corporibus eorum ex humoribus crudis, & administrando ipsum loco eius, quod resoluitur: sed ad ultimum necessitatis cibi inducitur, ut suppleat locum eius, quod resoluitur. Cum autem non est resolutio, aut resolutio praua, non est necessarius cibus exterior. Est ergo auaritia necut quædam febris ardentissima, quæ ita animam occupat, ut nulla resolutio fiat. Non enim anima auari patitur, nisi per eleemosynarum largitionem, uel liberalitatis dationem sua pecunia, uel temporalis substantia resoluatur, idest exponendo, uel consumendo minuatur. Est enim in corde auari morbus cupiditatis: circa cuius impletionem tantum laborat auarus congregando, quod omnino refugit distractionem in dando. Vnde quia anima eius est sic occupata temporalium affectionibus, destruitur in ipsa spiritualium appetitus. Sunt etiam in auaris crudi humores, idest crudeles, & impiæ conceptiones, quæ ita replent, & occupant animam, ut omnem ab eis excludant pietatis, & charitatis affectum, Pro. Viscera impiorum crudelia.

Pro. 12

Quarto ponenit destructio appetitus spiritualis ex amoris remissione, sicut ex debilitate epatis debilitatur uirtus appetitiua ut Auic. dicit. Nam uelut debilitas epatis tepiditas est amoris, quæ appetitum minuit, quia quanto quis Deũ tepidius diligit tanto minus spiritualia attingit, ac appetit. Et tanto magis afficitur anima spiritualium sapore, quanto magis incalescit diuina dilectione. Nam & aqua tepida inducit abominationem, & uomitum ciborũ. Apoc. Quia tepidus es, incipiam te euomere. Vnde sicut tepiditas aquæ, ita & tepiditas animæ nauseam, & abominationem inducit cibo rum spiritualium.

Quinto quoque destruitur ex solicitudinum multiplicationem: quia sicut perditur appetitus corporalis propter uermes existentes in uentre, ita perditur appetitus spiritualis propter solicitudines temporalium existentes in mente. Nam uermes huiusmodi (ut dicit Auicen.) nocent intestinis, quibus cõmunicat stomachus, & ideo mouent stomachum, ad uomendum non ad comedendum, & attrahendum. Sic temporales solicitudines in corde existentes potius mouent ad expellendum affectum spiritualiũ quam ad appetendum ea: Greg. quanto acrior cura anima inardescit ad infima, tanto tempore damnabili refrigescit a summis. Sexto destruitur etiam appetitus spiritualis ex rancoris conceptione, sicut destruitur appetitus corporalis propter impregnationem, & retentione mẽstruorum. Nam quasi mulier pregnans, & portãs conceptum in ventre, est homo tumidus, & indignanter portans rancorem in corde, Et quasi sanguinem retinet menstruum, qui effundendi sanguinem alterius appetitum, vel studium habet. Vel refertur impregnatio ad luxuriã, & corruptionem

Greg.

ruptionem carnis, & præcipue tollit spiritualiũ delectationum appetitũ, Apost. Animalis, i. carnalis homo, non percipit ea, q̃ sunt spiritus Dei.

Septimo destruitur appetitus spiritualium delectationum ex indiscretione pœnitentiæ, sicut propter nimium exercitium, & laborem inordinatum (secundum Aui.) destruitur appetitus corporalis cibi. Similiter ex inordinato labore pœnitentiæ, vel abstinentiæ, vel exercitij spiritualis, plerunque incurritur granedo, & lassitudo accidiæ, quæ sic animæ appetitum deuastat, ut nil amplius boni ei agere liberat. Vñ sicut Tull. dicit, In omnibus negotijs priusquam aggrediaris adhibenda est discretio. Considera ergo ne nimis capias. Nam in prouerbijs dicitur, Qui nimis capit, parum stringit, & proijciendũ est onus sub quo in vita deficias, iuxta illud. Qui plus posse putat sua quam natura ministrat, posse suum superans se minus esse potest.

Cic. de offic.

Pro. 25.

Item appetitus mundanæ fœlicitatis assimilatur dolori capitis. Primo ratione pœnæ. Nam sicut dolor capitis sic, & fœlicitas prosperitatis nõ est sine pœna, ex eo, quod quæritur cum labore, possidetur cum timore, amittitur cum mœrore. Et sicut Aug. dicit. Prospera huius mundi asperitatem habent, iucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miserricordia, spẽ beatitudinis inanem.

Aug. in epi.

Secundo ratione causæ. Quia hic dolor aliquã do nascitur ex calore, aliquando ex tumore. Calor, est nimiæ cupiditatis ardor, vel mali desiderij feruor: vnde dolor capitis ex calore nascitur. quando mens desiderio rerum temporalium anxiè cruciatur, & talis homo clamare põt illud. Caput meum doleo, caput meum doleo. Torquetur enim mens cupidi, vel si assequi non possit, quod appetit, vel si aliquando amittit, quod diligit. Tumor autem capitis est elatio mentis. Vnde dolor capitis ex tumore nascitur quotiens ex abundantia boni operis animus gloriatur. Psalmus. Conuertetur dolor eius in caput eius.

4. Reg. 4

Tertio, ratione curæ. Nam, ut iste dolor capitis curetur, oportet primo, q̃ morbi materia subtrahat. Materia namq; mũdanæ felicitatis, quæ appetitum deordinat, temporalia sunt, quæ dupliciter subtrahuntur: Vno modo actu. s. dum pauperibus erogantur: alio modo ab animo, dum de eis non solicitatur, & vtroq; modo inordinato appetitui resistitur: sed si dolor prouenit ex calore, adhuc oportet, q̃ caput oleo rosaceo inungatur, quia huiusmodi oleũ est frigidum & signat cruorem Martyrum. Et ideo dum passiones sanctorum martyrum legis in quibus maximã con temptus mundi viguit, quasi oleo rosaceo caput vngis, sed antequam oleum infundas, oportet, vt caput radas, superflua resecando, & sic materiam morbis destruis: & fomento frigidi olei feruorem caloris reprimis, Debes etiam æstum fugere, & vmbram, quærere diuinæ protectionis, ut dicas cum prophe. Domine Deus salutis meæ obumbrasti super caput meũ in die belli. Sed si sit dolor proueniens ex tumore: tunc debes oleo uiolaceo caput vngere, ut possis verba, quæ dum de terrena nascitur, non procul à terra proceritã te separatur. Oleum ergo humilitatis placat superbiam mentis: sed caueme oleum peccatoris impinguet caput tuum. Oleũ peccatoris, est blãdimentum adulationis: hoc autem oleum tumorem capitis non destruit, sed nutrit. Vnde utẽdũ est oleo Salomonis dicẽtis Oleum de capite tuo ne deficiat. Grego. Oleum de capite, id est charitas de mente.

Apostolorum, ac eorum qui eos insectantur, perfectiones recensentur, quæ ex laterum naturalibus similitudinibus eliciuntur ossiumque ipsorum enumeratio, & tandem spiritualis significatio aperitur.

Cap. IX.

Apostolorum perfectio, & aliorum qui secuti sunt eos, assimilantur lateri. Eis enim promisit Christus, quod erunt assessores, & collaterales sui in indicio, vt dicit glosa super illud Psa. Cadent a latere tuo mille, & hæc similitudo apparet congrua triplici ratione.

Psa. 90.

Primo ratione discretionis, distinguitur enim in corpore duplex latus, scilicet sinistrum, & dextrum, Et quia distinctione intelligitur duplex perfectio eorum, vna quantum ad vitam præsentem, & hoc pertinet ad latus sinistrum. Sinistrũ enim latus est, quod clypeo munitur, quod gladio, vel ense accingitur, quod ponderibus portãdis subijcitur: vnde & leua vocatur a leuando, eo quod sit aptus ad leuandum aliquid, & portã dum. Et hic omnia bene competunt Apostolis, & eorum sequacibus: quia ipsi scutum fidei fortiter tenuerunt; ense, vel gladio ne ibi Dei fortiter pugnauerunt, & tribulationum, & laborum, & persecutionum onera longanimiter portauerunt. Est alia perfectio eorum quantum ad statum gloriæ, & id significatur per latus dextrũ, quod est potius sinistro: vnde dextera Dei uocatur ubi sunt potiora bona, scilicet gloriæ: & ideo Christus ibi dicitur sedere. Hanc duplicem perfectionem petiuit pro filijs mater filiorum Zebedei, cum dixit: die, ut sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram, de qua tñ, quia non rectum intellectum habebant dixit Christus: Nescitis quid petatis. & postea subdit, Sedere autẽ ad dexteram vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.

Mat. 20

Secundo, ratione compositionis: Nam partes laterum q̃ dñr costræ, q̃a interiora custodiunt, cõponuntur ex ossibus. sunt. n in costis (vt dicit Cõstã.) 14 ossa, septẽa, & septena, ex vtroq; latere collocata. Septẽ ossa, q̃ sunt in latere sinistro, siue costę, sunt septẽ uirtutes, s. tres theologicę, & quãtuor cardinales, quibus in præsenti vita Apostoli, & eorum sequaces instituti, & muniti fuerunt. Vel forte repræsentant perfectionem septem donorum. Spiritussancti. Sed septem costæ in latere dextro signant septem dotes, scilicet tres animæ, quæ sunt, visio, quæ succedit fidei; in hæsio, quæ succedit spei, & fruitio, quæ succedit charitati. Et quatuor erunt corporis glorificati, s. claritas, quæ respondet prudentię subtilitas i.

tas.i.spiritualitas, quæ respondet iustitiæ: erit.n. corpus spirituale totaliter subiectū spiritui: agilitas, quę respondet temperantiæ: impassibilitas, quæ respondet fortitudini.

Tertiò, ratione passionis: quia licet latus multipliciter patiatur ex ventositate, tamen ex cibo rum multitudine generata, simili modo comprimit, ita, ut sæpe homo moriatur. Sic quamuis Sācti mult a patiantur aduersa, tamen eis uentus superbiæ, vel vanagloriæ maxime est timendus: quia maxime spirituales viros infestat. Et dicit Hyppocras, q in acutis ægrum iacere in latere, & præcipuè dextro, bonum signum est: qa significatur, q loca vicina cordi nō sunt opilata, neq; malo modo oppressa, sed ad se dilatata. sic bonum est signum iacere in latere sinistro insistendo uitæ actiuæ, sed melius in dextro, insistendo contemplatiuæ. Grego. magnæ sunt vitæ actiuæ merita, sed contemplationis potiora: vnde neq; auferri vnquā Mariæ pars dicit, qa actiuæ uitę opera cum corpore transeunt; contemplatiuæ vero gaudia, melius ex fine cōualescunt. Et similiter Beatus Bernar. hoc idem opinans dicit. Bonum acquirit gradum, qui bene ministrauerit proximo forte meliorem qui bene vacauerit Deo: optimum autem qui perfectus est in vtroque.

Hyppo. in pro.

Gre. in fer.

Bern.

Auaritiæ detestatio, ipsius que damna explicate conscribuntur, quæ quidem rationabiliter ipsius lepræ quatuor speciebus comparantur. Cap. X.

AVaritia assimilatur lepræ.

Primò, rōne corruptionis, quia scilicet in lepra est vniuersalis humorum corruptio, & infectio membrorum: & similiter ex auaritia, & cupiditate omnes humores, id est affectiones animæ corrumpuntur. Leo. Papa dicebat, Amore pecuniæ vilis est omnis affectio: & anima lucricupida ēt pro exiguo perire non metuit: nullumq; est iustitiæ in illo corde vestigiū, in quo sibi auaritia fecit habitaculum, & hæc omnia ecclesiæ membra inficiūtur, s. laici, clerici, prælati, & sub diti: Hierem. A minore vsq; ad maiorem, a propheta vsq; ad sacerdotem, omnes auaritiæ studenti Vnde Rabanus. O pestis maligna auaritia semper bonis animis decertanda: quē illæsum, quem inconcussum dimittis? genus humanum confudisti, tu discipulum comitum Christi ab Apostolatu præcipitasti: tu milites custodientes sepulchrum captiuasti. Nunquid non bene dictum est. Peceniæ obediunt omnia.

Leo. In quodā serm.

Hier. 8.

Rab. su p Matt.

Secūdo, rōne distinctionis. Distinguitur a medicis quadruplex communiter lepra. Est n. quædam lepra, quę dicitur elephantia, quæ fit de melancolia inficiente sanguinem. Et dicitur elephātia, quia sicut elephas diuersis distinctus est maculis. Sic, & patiens hanc speciem lepræ, diuersis maculis respergitur in cute, siue in pelle. Ita etiam homo auarus repletur diuersis maculis id est, diuersis uitijs: quia (vt dicitur) radix omnium malorum cupiditas. Petrus Rauennas, in quodam sermone, Malorū radix, cupiditas, trāsgressionis est mater, magistra nocendi, & principalis iniquitatis. auriga malitiæ, sicaria uirtutū, seditionis origo, fouea scandalorum. Et ideo etiam Greg. dicit; Quod auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

1. Thi. 6

Pe. Ra.

Grego. 20 libr. Meta.

Secunda species lepræ dicitur leonina, quæ fit de colera inficiente sanguinē: hæc multum inficit oculos. Vnde præcipue cognoscitur per depilationem superciliorum. Ita auaritis oculos inficit, dum ea quæ videt auarus, malè concupiscit: vnde beatus Ioan. auaritiæ cupiditatem, cōcupiscentiam oculorum vocat; qa auarus inuisibilibus spretis sola visibilia qrit Ps. Oculos suos statuerunt declinare in terram, quia, scilicet nō intendunt auari, nisi ad terrena conquirenda.

1. Io. 2.

Luc. [illegible]

Tertia species lepræ dicitur tyria, siue serpentina a tyro serpente: quia sicut serpens ille facile deponit corium, ita, q laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putrescit cutis, & caro propter corruptionem fleumatis. Huius etiam quædam signa sunt, putrefactio ginginarum, & labiorū, & raucedo vocis, & ingrossatio extremitatū digitorum manuum, & pedum, & unguiū casus. Similiter auaritias homines expoliat p rapinas, carnes putrefacit p delitias: qa multi auari postquam ditati sunt delitijs affluunt, & uoluptatibus putrescunt. Ioel. Computruerunt iumenta, id est, peccatores ratione non utentes, in stercore suo, idest in temporali lucro: de quo Apostolus. Omnia arbitror, vt stercora, ut Christum lucrifaciam. Nam post lucrum temporalium putrescunt turpitudine voluptatum: ergo putrescit in eis caro per uitium luxuriæ, & gingiuæ per uitium gulæ: sicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie splendide, ad quod etiā sequitur raucedo vocis, & putredo labiorū, id est, turpiloquium, & stultitia uerborum, quę in conuiuijs, & delitijs solent abundare. Nota ergo, qđ auaritia expoliat per rapinam, & putrefacit per inuidiam, quia auari inuident alijs de lucris tēporalibus. Prouer. Putredo ossium inuidia.

Ioel.

Phil. 3.

Luc 16.

Pro. 14.

Item auari morientes expoliantur in domo, putrescunt in sepulchro.

Item in eis putrescunt labia, ne confiteantur peccata, & ingrossantur digiti, ut non restituant aliena.

Quarta lepra est, quæ uocatur allopicia, id est, vulpina: qa sicut allopides, id est, vulpes habent supercilia depilata, ita depilantur: & hi qui hāc patiuntur lepram. Vnde esset opportuna mulieribus quæ sibi ea depilant, quia tunc non indigerent ad depilandum ea ferreo instrumēto. Et huiusmodi leprosis facies intumescit: Sic in auaris diuitibus oritur supercilium, & tumor superbiæ: contra quod Apostolus diuitibus huius seculi præcipit, non alta sapere. Aug. Difficile est vt nō sit superbus, qui diues est: tolle superbiā, & diuitiæ non nocebunt.

Ea quæ auditui exteriori in homine expediunt, sine gula, & interiori conuenire pulcherrimis demonstrantur similitudinibus, ac quemadmodum verbum Dei sit audiendum, & docendum auriumq; tandem natura scitè explicatur. Cap. XI.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, similis debet esse auditui corporis exteriori. Nā ad perfe-

ad perfectionem auditus corporalis, quinq; sunt necessaria, quæ suo modo requiruntur ad auditum interiorem.

Primum est potentia sentiens, s. virtus animalis auditiua. Sic oportet, quod sit interius in anima virtus spiritualis gratię, quę faciat ipsam animam spiritualiter sentire, & auidè percipere, q dicuntur. Vnde Greg. dicit, quòd nisi spiritus sanctus auditorum corda impleat, ad aures corporũ vox docentium incassum sonat. Formare n. uocem magistri exterius possunt; sed hanc imprimere interius non ualent. Quia igitur hæc uirtus à Deo est sicut uirtus auditiua ab anima, iõ dicitur. Qui est ex Deo, uerba Dei audit.

Greg. in quodã ser.

Ioan. 8.

Secundum instrumentum conueniens (secundum Constantinum) est quoddam os porosum, siue cartilaginosum, quod est concauum, siccũ, & durum. Concauum, quidẽ est, vt sua concauitate spiritum cõtineat, & aerem. Tortuosum est, ne stupor ex subita, & uehementi allisione spiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate sonus temperatè susceptus spiritum audibilẽ nõ reuerberat, sed delectat. Durũ ẽt est, ut in eo mollior fiat aeris collisio, vt sic sonitus maior fiat. Vnde tympanum melius resonat flante borea, qui est uentus frigidus, & siccus, quã flante austro humido atq; lento (vt ait Constan.) Similiter ẽt interior animus, vt sit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primo, quod sit concauus per humilitatem. Greg. Via domini ad cor dirigit, cũ sermo veritatis humiliter audit.

Gre. in homi.

Item oportet, q sit tortusus per ruminationẽ, scilicet vt verbum receptum, quod cibus mentis est, non subito transeat: sed diutius, siue frequentius ruminet, vel reuoluat. Illud enim, quod uadit per tortuosum meatum, non subito, sed lentè, & tractatim gyrando pertransit. Sic etiam uerbum auditum non debet homo dimittere, sed frequenter in corde conferre, & reuoluere: sicut de beata Virgine dicitur, quòd conseruabat omnia uerba hæc conferens in corde suo.

Luc. 2.

Item debet esse durus, & siccus per retentionem. Nam res dura, & sicca melius retinet, & custodit, id qđ recipit, quàm tenera, & mollis. Lucæ. Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiũt illud. Sed secũdum Aristo. organum auditus est aer, qui continetur intra aures inclusus in miringa, i. In quadam pellicula: & ille aer oportet, q sit firmus, qui si haberet proprium motũ, nel sonum, non perciperet sonum exteriorem. Sicut patet in his, quibus ex motu talis aeris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, & firmiter perseuerare in ea, Ioa. Si verba mea in vobis mãserint, &c. Grego. Multi legunt, & ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt. Quorum si venter comedit, viscera non replentur. Quia, & si mente intellectũ sacri verbi recipiunt, obliuiscendo, & non seruando, quæ audierunt: hoc in cordis uisceribus non reponunt. Ia. Non auditor obliuiosus factus.

Lu. 11.

Aris. li. de sen. & sen.

Ioã. 14.

Gre. sup Eze.

Iac. 1.

Tertium est necessarium medium ordinate sensatum deferens. Defertur enim sonus ad audientem (secundum Constantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes in ossibus aurium infiguntur per quos spiritus audibilis ad prædicta ossa defertur, quibus exterior aer formam soni referens immediatè coniũgitur. Vnde aer percussus illa ossa collidit, & spiritus in eis existens secundum proprietatẽ existentis ibi aeris, & neruos allidentis immutatur, qui sic immutatus recurrens ad suam cellulam fantasticam immutationem repręsentat, & sic auditum causat. Sicut igitur sonus rei corporalis defertur ad aurem mediate exteriori aere: Ita & sonus doctrinæ spiritualis transfunditur ad audientis intellectum, mediãte exteriori doctore, vel prædicatore. Vnde Apost. dicit, quod fides est ex auditu, & auditus per uerbum Dei. Et ideo de apostolis prædicantibus dicitur in Psal. In omnem terram exiuit sonus eorum, propter quod qui vult impleri diuina sapientia, oportet, quòd frequenter prædicationes, & scholas, Prouer. Cor sapiens, quærit doctrinam, propter qđ etiã dicit Hugo de sancto Victore. quod prudẽs auditor omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter, quod sibi deest, idest deesse videt, quęrit, non quantum sciat, sed quantum ignorat considerat.

Const.

Ro. 10.

Pro. 15.

Hug.

Quartum est anima intendens: quia cum anima intenta est circa unum, non bene intẽdit ad aliud. Vnde homo sæpe intendens alijs, campanam pulsantem non audit. Sic etiam uerba Dei homo interiori auditu non percipit, nisi circa ea intentionem apponat. Vnde dum est in prædicatione, non debet cogitare de alijs, neq; debet intendere ad sonum uerborum tantum, uel ad ornatum, sed magis ad spiritualem sensum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Sene. Quidam ueniunt, vt audiant, & non addiscant. Sicut in theatris voluptatis causa ad delectandas aures, oratione, uel uoce, vel fabulis ducuntur. Magnam partem auditorum uidebis cui philosophiæ scola diuersorium ocij fit. Nõ illud agũt, vt aliqua illuc vitia deponant, ut aliquam legẽ vitæ accipiãt, quæ mores suos erigat, sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui etiam cũ pugilaribus veniunt, non vt res accipiant, sed verba, quę tam sine fructu alieno discunt, quam sine suo audiunt.

Sen. in epi.

Quintum est obiectum temperatum, & proportionatum, quia auditus, & vniuersaliter omnis sensus, in extremis contristatur, & in medijs delectatur: Vnde nimis fortis sonus corrumpit, & tollit auditũ. Et ideo dicit Ambr. q incolę regionis illius ubi Nilus fluuius oritur, sunt auditu priuati propter nimium strepitũ ipsius fluuij de monte cadẽtis. Sic doctrina, spiritualis debet esse proportionata auditorũ capacitati, ut s. secundum qualitatem, & capacitatem auditorũ formetur sermo doctorum. Vnde quibusdam adhuc rudibus Apo. dicebat. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.

Ambr. in hexa.

1 Co. 4.

Item auditus verborũ Dei qualis esse debeat, ostenditur ex ipsis auribus.

Primò, quia ipsę aures semper sunt apertæ. Nõ enim

enim aliquando claudunt sicut ipsi oculi, vel os: ex quo ostenditur, quod homo ad audiendū verba Dei debet esse semper paratus. Iac. Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures (secundum Isido.) dicuntur ab hauriendis uocibus.

Iac. 1.
Isid. li. ety.

Secundò, quia aures sunt cartilaginosæ, quod duabus de causis fuit necessarium.

Primò propter defensionem. Defendit enim ne quid nociuum decidat in auditum.

Secundò, propter iuuamen, quia. s. uox percussi aeris cum ad cartilaginē uenerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus: & sic unitus melius percipitur sonus. Quod ergo aures sunt cartilaginosæ, signat, quòd id, quòd homo audit ne postea per obliuionem perdatur, debet in carta scribere: stultum enim est propter confidentiam memoriæ nihil scripturæ cōmendare: sicut Hier. dicit, & Ecc. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis.

Ecc. 38.

Tertio quoque, quia aures sunt perforatæ, sed sunt hæc foramina sicut torcular transuersa, ne frigidus aer nimis cito intrans interiores panniculos lædat, & ne nociuum aliquod accidat, quod auditum impediat, ut dicit Constant. In quo significatur, quod qui uerba Dei audiūt, debent ea trāsuertere meditando, & recitando frequenter, vel verba audita transuertunt, qui ea corde perscrutādo discernunt, & in effectu operis ulterius conuertunt. Vnde Bernar. dicit, quod auris bona, & quę libenter audit utilia, prudenter discernit audita: obedienter operatur intellecta, Ps. In auditu auris obediuit mihi.

Ber. in epist.
Psal. 17.

Quartò quoque, quia aures sunt multipliciter passiuæ: Nam aliquando patiuntur ex apostematione, & hoc spiritualiter accidit, quando homo ex aliquo uerbo relato, uel iniutiosè dicto, concipit contra aliquem odium, uel rancorem. Tunc. n. odium conceptum est, ut apostema auris interioris. Aliquando uero auris patit ex uermium subintratione, & hoc est quando ex aliquibus corruptis uerbis subintrant tentationes, & concupiscentiæ carnales, sicut Apost. dicit, corrumpunt mores bonos colloquia praua. Aliquando uero patitur ex humorum coadunatione: quasi autem corrupti humores ad aurem cōfluentes, sunt falsæ opiniones ex doctrinis hæreticorum prauè docentium generatæ. Aliquando uero patitur auris ex mala nerui dispositione. seu contractione: & hoc est, quando aliquis ex alicuius uerbis, & suggestionibus retrahitur a bono faciendo; quia retractio operis boni, est ut quædam contractio nerui. Aliquando uero auditus non habetur ex defectu foraminis, sicut cum in puero procreato natura instrumentum auditus perforare neglexit, quod utique esse potuit, uel propter naturæ defectionem, uel propter inobedientiam materiæ. Sic etiam aliquādo deficit aliquis circa uerbum Dei: quia illud, quod audit, non penetrat ad cor eius: quod est, uel ex defectu naturali intellectus, scilicet, quia non intelligit, quod audit: sicut Dominus dixit discipulis adhuc tudibus: Adhuc & uos sine intellectu estis. Vel quia non recipitur ab effectu, & uoluntate obediendi, uel faciendi contra quod dicitur, Estote factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.

1. Cor. 15.
Mat. 15
Iac. 1.

Quintò, quia aures hoīs sunt paruæ, Nā (sicut dicit Philosophus) homo inter oīa animalia hēt aures immobiles, & breuiores, sed ad audiendū maximè efficaces, & hoc est pp bonitatem complexionis. In quo quidem signatur, quod homo debet esse in audiēdo firmus, & quietus, sicut Maria Magdalena, quæ sedebat secus pedes Domini, & audiebat uerbum illius. Et hoc signat aurium immobilitas: sed Martha econuerso mouebatur in ministrando.

Aris. de ani.

Item significatur in breuitate aurium, quod homini delectabilis & competens est non prolixa, sed breuis doctrina: vnde prædicationes, & lectiones non debent esse longæ, sed breues, & succinctæ quæ auditum delectent, & animū non grauent. Vnde Hugo de sancto Victore, dicit, quod lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritū, & qualitate uidelicet, si obscurior fuerit, & quantitate, si prolixior extiterit. In utroque magno vti moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæsitum est sumatur ad suffocationem. Vel in eo, quod homo hēt aures breues, sed efficaces signatur, quod ex paucis auditus debet multa conijcere: quia sicut terra bona ex paucis seminibus plurima gramina producit: sic sapiens ex paucis verbis auditis plurimas sententias colligit. propter quòd in Prouer. dicitur, quòd pauca uerba sapienti sufficiunt.

Hug. li. 3. in dia sco.
Pro. 14

Summa beatorum felicitas, æternaq; felicitatis immensit. ex decem cœnæ solemnis conditionibus, earumq; similitudinibus, ac sanctorum patrum auctoritatibus subtiliter & copiose ostentatur. Cap. XII.

Beatorum qui sunt in cœlo, refectio siue satietas, assimilatur cœnæ secūdū illud Apoc. Beati qui ad cenā nuptiarum agni uocati sunt. Nam in cena solemni cuiusmodi fuit illa quam fecit rex Assuerus, ista esse cōsueuerunt prima tpis congruitas, Luc. Misit seruū suum hora, scilicet congrua cęnæ, dicere inuitatis, vt uenirent. Sic ad æternam refectionē. Sancti congruo tpe aduocantur, s. post famē, & laborem seculi, post pondus diei, & æstus. Apoc. A modo iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Et Isa. Nō esurient, neque sitient amplius, &c.

Apo. 19.
Hest. 1.
Luc. 14.
Apo. 14.

Secundo loci amœnitatis, s. cœli empirei. Apo sto. Scimus. quod si terrestris domus nostra dissoluatur domum non manufactā habemus in cœlis. Vñ de illa amœna regione cœlesti dicit Bern. O beata regio paradisi, o beata regio deliciarum, ad quam suspiro de valle lachrymarum: vbi sapientia sine ignorantia, vbi memoria sine obliuione, ubi intellectus sine errore, ubi ratio sine obscuritate fulgebit. Ibi etiam (sicut dicit Aug.) fulget, quod non capit locus, sonat, quod non capit tēpus; olet quod non spergit flatus, sapit, quod non minuit edacitas, hæret quod nō diuellit satietas. Ibi uidetur stultitia sapientia Salomonis, ibi esset desormitas pulchritudo Absalonis, ibi tarditas esset uelocitas Azahel, ibi debilitas indicaretur fortitudo Sansonis, ibi esset mortalitas

Isa. 49.
2. Co 5.
Bern. in ser.
Aug. li. medi.

longa

longa uita Matusalem, tibi paupertas esset regnum. Ibi etiam, ut idem Augustinus dicit, nihil obest, nihil deest, nihil extra, quod appetat, nihil intus affluit, quod fastidiatur.

Tertiò, inuitantis hilaritas, scilicet Christi dicentis, Venite ad me omnes, q laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. Et iterum: Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam. Et de hac mensa, siue cibo ad quam te Christus inuitat, loquitur Bernar. O uere felix, & gloriosa facietas, o sacrum conuiuium, o desiderabiles epulæ, ubi nimirum anxietas nulla, nullum poterit esse fastidium. quinimmo sacietas summa, & summum mentis desideriũ. De potu illius quoque mensæ loquitur Gregorius dicens, Cũ ad ipsum fontem uitæ uenerimus, erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque sacietas: sed longe aberit a siti necessitas, longe a sacietate fastidium: quia sitientes saturabimur, & satiati sitiemus. Et nota, quòd hilaritas, & lętitia, & gloria ipsius Christi inuitantis, & reficientis, debet esse nobis maximè desiderabilis, ita, quod (sicut Chrisosto. dicit.) Si quotidie oporteret nos tormẽta perferre, si ipsam gehennam paruo tempore tolerare pro eo, ut Christum uidere possemus in gloria uenientem, & sanctorum eius numero sociari non erit dignum pati omne, quod triste est modus: ut tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur.

Mat. 11. Luc. 22. Bern. in ser. Gre. in mor. Chris. de rep. lap.

Quarto ferculorum diuersitas, ideſt gaudiorum, & præmiorum uarietas. Nam tot, & tanta sunt ibi gaudia, quòd omnes Arithmetici huius mundi non possent ea numerare, omnes Geometræ non possent mensurare, omnes Grãmatici, Rhetorici, Dialectici non possent ea sermonibus explicare. Etenim, nec oculus uidit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Gaudium, & lętitiam tenebunt, & fugiet dolor, & gemitus, Gregorius, Quæ lingua, uel quis intellectus capere sufficit illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus conditoris gloriæ assistere, præsentem Dei uultum cernere, & circunscriptum lumen uidere, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Ibi ergo (sicut dicit Bernard.) gaudium erit iusto intus, & extra gaudium sursum atque deorsum, gaudium circumcirca, ubique, gaudium plenum. Et possunt hæc uerba sic intelligi, quòd Sancti gaudebunt intus, scilicet intra se de animæ, & corporis glorificatione, & extra se de hominum, & angelorum associatione, sursum, scilicet supra se de Dei uisione, deorsum scilicet infra se de cœli, & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circumcirca de omnium sensuum delectatione, & refectione: cum ipse Deus omnium sensuum spiritualium obiectum sit futurus: erit namque speculum uisui, cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui, ibi erit candor lucis æstiualis, amœnitas uernalis, abundantia autumnalis requies hyemalis. Erit quoque ibi (& si non respectu obiecti, ideſt Dei beatificantis: tamen respectu beatorum ipsorum quædam distinctio, & varietas pręmiorum, propter quam Dominus dixit: In domo patris mei mansiones multæ sunt: unde Gregorius dicit: Si dispar retributio in illa beatitudine æterna non esset, una potius mansio quam multę essẽt. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus, & si distincti bonorum ordines propter meritorum variorum consortium cõiter lætentur, vnum tamẽ denarium omnes laborantes accipiunt, qui in multis mansionibus distinguũtur, quia vna est beatitudo quam illic percipiunt, & dispar retributionis qualitas; quam per opera diuersa consequuntur.

1. Cor. 2 Isa. 35. Gre. in hom. Ber.

Quintò ministrorum vrbanitas, s. angelorum. Heb. Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi. Ministrant. n. nobis in hoc mũdo angeli: quia, sicut dicit Bern. credimus sanctos angelos astare orantibus, offerre Deo uota, & pręces hominum, si sine deceptione leuari pias manus perspexerint. Vnde etiam Isid. dicit, q boni angeli ad ministerium humanæ salutis deputati sunt, ut cuncta administrent mundi, & regant omnia iussu Dei. In alia autem vita (saltem in hoc) hominibus ministrant, quòd animas sanctorum de corporibus exeuntes ad illius cœnæ dulcedinem perducunt: quod patet exemplo Lazari. Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Bernar. Tu si vis habere ministerium angelorum, fuge consolationes seculi, & tentationibus resiste diaboli.

Heb. 1. Bern. Luc. 16. Bern.

Sextò discumbentium grata societas, s. beatorum cum angelis incorruptibili uita gaudentiũ secundum illud, Neq; nubent, neq; nubent: sed erunt, sicut angeli Dei in cœlo. Greg. Intuere cętum non solum ex hominibus: sed ex angelis, atq; archãgelis, thronis, & dominationibus, principatibus, ac potestatibus cõuocatum. De Rege aut qui horum medius residet, dicere vox nulla sufficeret. Effugit enim omnem sermonem, atq; omnem sensum humanę mentis excedit decus, illa pulchritudo, illa uirtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas. Et dicit etiam Prosper. Illa ciuitas quæ est angelorum sanctorum omnium cõgregatione beata meritis fulgẽtibus micat. Vbi æterna salus exuberat, ueritas regnat, ubi neq; fallit quisquam, neq; fallitur: vnde nullus beatus eijcitur, ubi nullus miser admittitur.

Greg. Prospe. de vita cont.

Septimo instrumentorũ iocunditas. i. melodia canticorum. Isa. Audietur in ea gratiarum actio, & vox laudis. Et Apo. Et vocẽ quã audiui, quasi citharedorum citharizantium in citharis suis: Greg. In illa æterna patria, qũ iustorũ mens in exultatione capitur, lingua in canticum laudis eleuatur. Aug. Ibi hymni dici angelorũ chori, ibi societas supernorum ciuium, ibi dulcis solemnitas a peregrinationis huius tristi laborẽ redeuntium, ibi festiuitas sine fine: æternitas sine labe, serenitas sine nube.

Isa. 51. Apoc. 14. Aug. su per Io.

Octauò luminarium copiositas; scilicet corporum gloriosorum. Matt. Fulgebunt iusti, sicut sol, &c. Apoc. Ciuitas illa non eget lumine solis, neque lunæ, sed claritas Dei illuminabit illam.

Mat. 13 Apoc. 21.

Nono

Nono cœnæ diuturnitas. i. æternitas bonorũ; Psal. In æternum exultabũt; & habitabis in eis, E. i. n. æternitas (secundum Boet.) diuturnitas sine fine, & carẽs omni mutabilitate: sed Dei æternitas non solum fine caret, sed etiam initio.

Psal 5.

Decimo quietis suauitas. Isa. Sedebit populus meus in plenitudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Vnde in illa B. vita (sicut dicit Prosper.) est certa securitas, secura tranquillitas, fœlix æternitas, æterna fœlicitas, ubi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & vnus omnium spiritus.

Isa. 32. Prosp. de tri. con.

Item omnium malorum immunitas. Psal. Nõ accedet ad te malum, & flagellum, &c. August. Quanta erit ibi fœlicitas, vbi nullum erit malũ latebit bonum, vacabitur Dei laudibus qui erit omnia in omnibus.

Ps. 90. August.

Charitatis perfectiones, per ipsius hominis dorsi, sensusque tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefit, & qui sit verus amor, quidve principaliter sit amandum, clare definitur. *Cap. XIII.*

CHaritas assimilatur dorso propter quatuor. Primo, q̃a dorsum est onerũ portatiuum: vnde dorsum a duritie est dictũ, eo. q̃d sit forte, & durum ad onus portandũ, & durabile ad diutius sustinendũ, vt dicit Isido. Et dorsi cutis spissior, & durior est quam in cæteris partibus animalis. Hæc aũt omnia cõpetunt charitati, de qua Apo. dicit, quod omnia suffert, i. onera pro Christo. Aug. Sarcina Christi, quæ infirmitati grauis est, leuis efficitur charitati. Cant. Fortis est, ut mors, dilectio. Et ideo dorsum charitatis, faciliter portat onus tribulationis. vnde Psal. Posuisti tribulationes in dorso nostro. Sed nota, q̃ dorsum in homine etiam vocatur tergum, eo, q̃ illo resupini in terra iacemus, q̃d nullum animal facit, nisi homo. Vnde bruta in ventre, aut in latere iacent. Sed homo resupinus dum tergo terræ inhæret oculos ad celũ habet q̃ sũt charitati conueniunt, q̃ & terrena bene dispensat p̃ actiuam, & cœlestibus semper intendit per uitã contẽplatiuam. Ad primũ. n. horum inclinat amor proximi, ad secundum vero facilius erigit amor Dei, vnde Apost. dicit. In charitate radicati, & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas. Est enim charitatis sublimitas in altitudine contemplationis, Est uero charitatis profundum in humilitate actionis.

Isid. li. ethy. 1. Cor. 13. August. Can. 8. Ps. 65. Eph. 3.

Secundò, quia dorsum est omnium aliorum ossium fundatiuum, quia omnia fundata sunt supra ipsum, sicut supra carinã nauis, & sic charitas est fundamentum quoddam omnium uirtutum, & primus lapis huius fundamenti est Christus, quia ipse exemplum, & mandatum primum attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit, hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c. Secundi vero lapides huius fundamenti fuerunt apostoli, & prophetæ etiam per fidem Christi uenturi in fundamento ecclesiæ collocati, & super hos postea aliorum fidelium ecclesiæ fabrica est erecta. Vnde Apost. dicit eis. Estis ciues sanctorũ, & domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum, & prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu.

Ioã. 15. Eph. 2.

Tertiò, quia dorsum est viscerum defensiuũ, & operatiuum. Viscera fœcem & turpitudinem continentia, sunt peccata quæ charitas operire dicitur in homine pœnitente. Pet. Charitas operit multitudinem peccatorum. Prouer. Vniuersa delicta operit charitas. Ipsa etiam charitas peccata excusando, & purgando defendit apud iudicium Dei: uel ipsa defendit viscera, idest interiores virtutes in q̃bus nutrimentum alæ continetur ne a tẽtationibus, vel persecutionibus lædanť. Grego. Charitas sancta cor pacificat, & mẽtem in tentationibus corroborat. Glo. Nullum permittit Deus cadere, qui ei seruit vero amore.

1. Pe. 4. Pro. 10. Grego.

Quartò quoq;, quia dorsum est multarum læsionum susceptiuum. Dorsum. n. patitur verberationem, & excoriationẽ, & multa alia mala, Sic sancti propter dilectionem Dei & proximi, sustinuerũt, & excoriationẽ, sicut patet de Beato Bartholomeo apostolo, & verbera secũdũ illud, Alij ludibria: & verbera experti, & multa alia mala, vt subditur ibidem. & multa etiam ex charitate pro aliorum peccatis sustinuerunt. Psal. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.

Heb. 11. Ps. 128.

Item charitas assimilatur sensui tactus propter quinque.

Primò rõne organi. Nam organũ tactus (sicut dicit Philosophus) nõ est caro, quia in nullo sensu potest fieri sensatio si tangatur organum, ut si quis aliquod corpus ponat albũ in superficie oculi non videtur: sed tactus sentit sensibilia posita supra carnem: & ideo caro non est organum tactus: & ideirco, (sicut Aristo. dicit) organum sensus tactus, est aliquod intrinsecum circa cor: organum enim tactus, & si non possit esse a qualitatibus tãgibilibus totaliter denudatum, ppterea, q̃a huiusmodi qualitates sunt elementorũ ex q̃bus ipsum organum cõponitr: tñ oportet ipsum esse medium temperatum, vt sit in potentia ad obiecta tangibilia, sicut medium ab anima. Vnde quanto animal habet complexionem magis reductam ad medium, tanto est melioris tactus. oportet ergo, q̃ organum tactus sit multum terrestre, quia terra minus inter elementa habet de uirtute actiua: & oportet, q̃ si positum in loco calidissimo circa cor ex cuius caliditate terræ frigiditas ad tẽperiẽ reducať. Sicut ergo organũ, & principium tactus, non est caro, sed aliquid circa cor: cuius signũ est, quia si læsio accidat in locis circa cor est, maxime dolorosa: Sic ẽt organũ charitatis non est amor carnalis, sed spiritualis in corde radicatus, secundum illud, Diliges dominum Deũ tuum ex toto corde tuo. Vnde circa cor uidetur esse proprium organũ charitatis: ppter q̃d dicit Apost. q̃d charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Aug. Nõ autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio: ergo organum spiritualis amoris non caro est; sed cor.

Arist. 2. de ani. Aris. de sen. & sen. Deu. 6. Ro. 5. Aug. in reg.

Secundò ratione medij. Medium enim in sensu tactus (vt dicit Philosophus) est duplex: vnũ

Aris. de ani.

intraneum,

intra tactum, & connaturale, s. caro aliud extraneum, & accidentale, s. aer, & aqua. Nam ea quæ se tangunt in aqua, tangunt se mediante aqua, quia illud quod est in aqua oportet esse humectatum, etiam in illa humiditas cum sit qualitas aquæ, non potest esse sine suo subiecto, qđ est aqua. Et simile est de his qui se tangunt in aere, cum etiam aer sit humidus, sed magis latet nos de aere quam de aqua, quod sit medium propter hoc, quod continue sumus in aere. Et ideo imperceptibiliter inhæret nobis. Sicut etiam de aqua latet animalia quæ sunt in aqua, quia s. non percipiunt aquam quæ est inter ipsa, & corpora tangentia.

Item magis latet de aere, quia subtilior est, & minus sensui perceptibilis. Similiter in amore charitatis diuinæ medium s. naturale, & intrinsecum, est caro, & humanitas a uerbo Dei assumpta: quia per incarnati Verbi mysterium noua mētis nostræ oculis lux diuinæ claritatis infulsit: vt dum uisibiliter, Deum cognoscimus, per hūc in inuisibiliū amorem rapiamur, ut Greg. dicit. Vñ hortatur Aug. dicens, Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in uterum Virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit: humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Propter hoc Bern. dicit, quod quicquid blandiť de carne propria, vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere debemus. Et secundum eundē Bern. Ipsa carne sua mediante, Christus dilexit nos sapienter, fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem induit, sapiēter quia uitia carnis cauit: fortiter, quia in ea mortem sustinuit. Sed quasi mediū extraneum est proximus, vel aliæ creaturæ visibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiam, & amorem. Vnde Augu. dicit, Cœlum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce mihi vndiq; dicunt, ut amem te Deus, neq; cessant dicere omnibus ita, ut inexcusabiles sint. Intellige per aquam, grossiorem creaturam corporalem uisibilem. Per aerem, subtiliorē, & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorem manuducimur.

Gre. in præfat. Aug. li. de ca-the. ru. Bern. in Can. Aug. li. conf.

Tertiò rōne instrumenti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus vsīr propria instrumenta ad palpandum, & tangendū, quas natura temperatas hac rōne composuit, ut calida & frigida facilius sentirent. Et sunt concauæ, & neruosæ, & temperatæ. Concauæ, ut melius tangenda percipiant, & tenenda fortius teneāt: neruosæ, ut sint fortiores, & ut ibi uigeat sensibilitas, quia omne neruosum sensibile est. Temperatæ uero fuerūt, ut a re qualibet facilius immutent. Sicut ergo sensus tactus uiget in manib. ita amor charitatis in operibus: manibus. n. pcipuē nos operamur. Ioan. Non diligamus uerbo, neq; lingua, sed opere, Greg. Nunquam est amor Dei ociosus, operaē enim magna, si est, si autem operari desinit, iam amor non est. Sed attēde quales sunt manus, idest, opera charitatis, quia concauæ ad operandum humiliter, neruosæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Ioan. 3. Grego. in ho.

Quartò, rōne subiecti, quia s. sensus tactus videtur esse subiectum, & fundamentum omniū aliorum sensuum, sine quo non inest animalib. aliquis sensus, sed non econuerso. Vnde sensus tactus de necessitate inest omnib. animalibus, sine quo nullum animal esse potest, ut probat Philosophus. Alij autem sensus nō insunt de necessitate, sed sunt de bene esse. Neque est instantia de gustu, quamuis nullum animal possit viuere sine alimēto, quia gustus prout susceptiuus est alimenti, est quidam tactus, prout autem distinguiť a tactu sic est discretiuus saporum, qui faciunt alimentum delectabile, uel triste, ut accipiaē faciliter, uel refuteť. Sicut ergo tactus est aliorum sensuum fundamentum, ita vt nullus sine eo esse possit Sic quoque, & charitas est omnium uirtutum forma, & complementum, ita vt sine ea nulla uera uirtus, & perfecta esse possit. Et ideo Apo. dixit, i. supra allegatum est. In charitate radicati, & fundati: Greg. Vt multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid uiriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Arist. 3. de ani. Eph. 3. Grego. in ho.

Quinto, rōne obiecti. Est enim tactus discretiuus, & perceptiuus qualitatum tangibiliū: qualitates autem tangibiles, sunt calidum, frigidū, humidum, & siccum, durum, & molle, & quædā huiusmodi, ut graue, & leue, acutum, & hebes, & similia: quæ etiam omnia adaptanē charitati, q̄ facit hominem calidum, & frigidum: calidum circa spiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum, & lachrymosum, compatiendo, siccū abstinendo, durum ad tollerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum & uelocem in operibus: vel grauem in corripiēdo, leuem. i. uelocem in obediendo: uel quia amor oia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplando, & hebetem in malignando. Nescit. n. amicus de alius malignari. Cor. Charitas non cogitat malum.

1. Cor. 13.

Quo pacto spirituali cibo, qui verò verbum Dei est, uti debeamus, ut anima perfectè alatur, stomachi similitudinibus, ubiq; corporalis exemplis multiplex plenum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiusmodi rem magis explicandam, aptè apponuntur, & denique Christi corpus pariter animæ alimentum esse demonstratur. Cap. XIIII.

CIbo spirituali qualiter nutriendus sit spiritus ostenditur exemplo stomachi.

Primo, quia stomachus est ciborū receptiuus. Vnde stomachus Græcè dicitur, os Latinè, eo q; sit hostium uentris ad cibum recipiendum, ut dicit Isido. Est etiam stomachus figuræ rotundæ factus, ut cibum recipiat quantitatis amplioris. Stomachus autem humanus in superiori parte est strictus, in inferiori latus, & hoc necessariū fuit. Nam cum homo inter cætera animalia sit erectus, cibus eius semper ad inferiora descendit, & iō perutilis fuit inferior latitudo, ut in ea cibi

Isid. li. ety.

ubi possit recipi multitudo: quæ omnia ostẽdũt stomachum esse receptaculum ciborum. Sic homo cibũ spiritualis doctrinæ, de quo Mat. Nõ in solo pane uiuit homo: sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei: siue lachrymosæ pœnitẽtiæ, de quo Ps. Cibabis nos pane lachrymarum: siue cœlestis obedientiæ, de quo Ioan. Meus cibus est, vt faciam uoluntatem eius, qui misit me; debet diligenter suscipere, primum cum prædicatur, secundum cum inspiratur, tertium cũ impetratur. Act. Cum accepisset cibum, confortatus est.

Mat. 4. *Ps. 79.* *Ioan. 4.* *Act. 9.*

Secundò stomachus est retentiuus ciborũ. Et hinc est, quod stomachus interius est factus asper, & uillosus, ut cibum melius retinere possit. Nisi esset lubricus, & in superficie planus, cibus ab eo recederet indigestus. Sic anima spiritualis cibi non solum receptiua esse debet, sed etiam retentina, & præcipuè cibi sacræ doctrinæ, i. uerborum Dei, quæ non solum recipi debent ad audientiam, uel intelligentiam, sed etiam retineri per memoriam: Ioan. Si uerba mea in uobis manserint, &c. Greg. Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinere. Cibus enim mentis, sermo Dei est. Et quasi receptus cibus stomacho lãguẽte reiicitur quãdo sermo auditus, in uentre memoriæ non retinetur: sed quisquis alimenta nõ retinet, huius profectò uita desperatur. Aeternæ ergo mortis periculum formidate, si uerba vitæ, & alimenta iustitiæ, quæ aure percipitis, in memoria non retinetis.

Ioa. 15. *Grego. hom.*

Tertiò, quoq; stomachus est ciborũ digestiuus. Vnde stomachus factus est in fundo carnosus, ut confortetur in eo digestio. Caro enim est calida, & humida ex quibus qualitatibus maximè digestio confortatur. Per digestionem autẽ corporalem nutrimentum transmutatur, & alteratur & efficitur simile nutrito. Vnde alimentum, quod in principio digestionis est dissimile, in fine omnium digestionum efficitur simile nutrito, ut dicit Philosophus. Sed de cibo spirituali est ecõuerso, quia non transmutatur uerbum Dei in mentem, sed potius mens in similitudinem uerbi. Interdum enim uerbum est dissimile, & contrarium menti. Nam uerbum humilitatis menti superbæ contrariatur, menti luxuriosæ uerbũ castitatis: & menti crudeli uerbum pietatis: quãdo ergo uerbum auditum est tantæ efficaciæ, ut possit mentem alterare, & ad se cõuertere, puta ut mens superba efficiatur humilis, luxuriosa casta, crudelis pia: tunc digestio uerbi facta est. Et ad digestionem hanc similitudine alia hortatur Dominus dicens: Esto consentiens aduersario tuo. Aduersarius enim iste (ut Aug. exponit) sermo diuinus est, qui peccatori aduersatur, peccatum prohibendo, uel iustitiam suadendo, siue præcipiendo. Cui peccator consentire debet, & obedire, si non uult in æternum perire. Notandum etiam, quod sicut digestio corporalis cibi fit mediante calore naturali (propter quod Philosophus dicit, quòd digestio est completio humidi a proprio naturali calore facta ex contra iacentibus passionibus, quæ. s. sunt in ipso humido.) Sic digestio, siue transmutatio spiritualis ipsius animi, fit mediante amore ipsius uerbi auditi: quia nisi homo afficiatur ad ea, quæ audit, non transmutatur ab eis. Verba enim quæ non placent, animum non mouent: & ideo dicit Augu st. quòd doctor agere id debet, ut non solum intelligatur, uerum etiam, ut libenter, & obediẽter audiatur.

Arist. 2. de ani. *Mat. 5.* *Arist. 4. meth.*

Item stomachus ab epate circundatur, ut ad ciborum digestionem ei maior copia caloris ministretur. Epar enim suis quinque frustulis, siue linguis stomachum circuncingit, & ei calorem dum tribuit, succositatem unde sanguis generatur per quasdam uenulas ab eo recipit. Quinq; ergo frustulæ, siue fibræ, quæ sunt extremitates epatis, quinque opera sunt præcipua nostri Redemptoris, quæ animum nostrum calefacere debent, & ad eius uerba amplectenda plurimum inflammare. s. incarnatio, passio, descensus ad inferos, resurrectio, & in cœlum ascensio uel fortè quinque uulnera ipsius Saluatoris, ad quę dũ homo animi deuotionem dirigit, honorẽ quendam lachrymosi amoris, & deuotionis ad epar, idest ad Christum mittit.

Quartò stomachus est secundum diuersam complexionem diuersorum ciborũ appetitiuus, & diuersimodè digestiuus. Nam (secundum Cõstan.) si stomachus fuerit naturaliter calidus, cibos grossos bene digerit, delicatos uero consumit, & plus digerit, quàm eius appetitus sit: & propter similitudinẽ cibos calidos maximè appetit, nec famem sustinere potest. Econtra uero frigidus non bene cibaria grossa digerit, sed grauat ex eis, & ea in humores corruptos, & acidos cito conuertit. Stomachus uero siccus cito sitit, & parum ei aquæ sufficit. Vnde si superfluũ biberit, rugitum ei in uentre facit. Si aũt stomachus fuerit humidus, non sitit, humidum cibũ appetit, sed parum digerit. Ille igit habet stomachum calidum calore naturali, qui habet animum feruidum amore spirituali, & hic grossa, & solida cibaria. i. alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ sunt perfectorũ cibus secundum illud, Perfectorum solidus est cibus. Delicata uero. i. mollia, & facilia pro nihilo quasi ducit. Sed semper similia sibi. i. feruẽtia, & ignita eloquia concupiscit, & plus potest opere capere, quam præsumpserit corde, nec potest desiderium sustinere ociosum, frigidus autem, & imperfectus animus grossa. i. pfecta, & magna dogmata non põt capere, secũdum illud, Facti estis quasi lacte opus sit non solido cibo. Vnde si alta, uel difficilia talibus proponant, grauant audire ea, quæ non intelligunt. Vnde plerunq; talia documenta uertunt eis, vel in corruptionẽ erroris, uel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & si aliquãdo fortè sitierit aquã salutaris doctrinæ, cito tamẽ cũ audierit, & de modico satiat: & si talibus prædicet fortè prolixius, rugiunt murmurando: q uero habet humidum animum carnalis concupiscentiæ humore, non sitit aquam spiritualis doctrinæ, sed tñ appetit cibum humidum. i. fluxũ operis luxuriæ, de quo frequenter accidit, quòd multum appetit, & parum assequitur. Ps. Famẽ patientur, ut canes.

Const. *Heb. 5.* *Hebr. 5.* *Psal. 58.*

Quintò,

Quintò, quia stomachus est multipliciter passiuus, patitur enim euomitionem, indigestionem, abominationẽ, inflammationem, eructationem, & multa huiusmodi. Sic interdũ animus cõtra sanctã doctrinam patit euomitionẽ, cum ipsam per memoriam non custodit: Indigestionem cum ipsam non diligit: Abominationẽ cum ipsam audire refugit. Inflammationẽ vero patitur, qui contra ipsam dedignatur, uel qui de ipsa (quando discit, uel docet) superbit. Apo. Sciẽtia inflat. Sed eructationem .i. stomachi euentationem patitur, qui ex ipsa nentum ostentationis quærit. Patitur autem ista stomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exinanitione, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex uigoris defectione, quandoque uero ex expulsiuæ uirtutis debilitatione. Quasi autem inordinata complexio humorum in stomacho, est inordinatio passionũ, puta amoris, uel odij, vel iræ, & similia, ex qua frequenter accidit, ꝙ homo est male dispositus ad audiendum uerbum Dei. Ex nimia etiã paupertatis inanitione, uel diuitiarum repletione, quia utraque solicitudinẽ nimiam tribuit, vel occupationẽ, frequenter retrahunt plurimi ab auditu, uel fructu uerborum Dei. Vñ Prouerb. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi. Plures aũt alij sunt quibus, & si absit solicitudo ad audiendum, deficit tamen uigor ad id, quod audiunt, opere implendum. Quidam uero uerbũ Dei cum magna deuotione audiunt, sed dũ contrariæ tentationes insurgunt, quia in uirtute expulsiua ipsarum tentationum deficiunt, tẽtationibus deuicti, nihil ex auditis proficiunt, quia scilicet uenit diabolus, & tollit uerbum de cordibus eorum, vt dicitur.

i. Cor. 8

Pro. 30.

Item cibus spiritualis doctrinæ requirit, quatuor virtutes, quæ sunt in hominis corpore, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua, & expulsiua. Oportet enim, vt cibum spiritualis doctrinæ animæ primo appetat: sicut appetebat Daniel, qui propter appetitum scientiæ Dei, vocatus est uir desideriorum. Et sponsa etiam in Cant hunc cibũ spiritualis doctrinæ appetebat, & expetebat dicẽs, Sonet vox tua in auribus meis. Vnde aĩa, quę hunc cibum fastidit, ad mortem tendit. Psal. Omnem escam abominata est anima eorum, & ap. usq; ad pot. mortis. August. Sicut noxium est corpori corporeas escas nõ posse ꝑcipere, ita periculosum est animæ spirituales escas fastidire. Itẽ oportet, quòd anima audita retineat. Nã sicut non prodest corpori, quòd stomachus cibũ recipiat, si receptum statim euomat. Sen. Non prodest cibus neque accedit corpori, qui statim sumptus emittitur. Similiter nec uerbum auditum, prodest si statim obliuioni tradatur.

Luc 8.

Dan. 11

Cant.

Ps. 103.

Aug. su p Psal.

Sen. in epist.

Item oportet, quòd mens auditum, & retentum digerat, & in bonos humores, idest, in bonos mores conuertat.

Item oportet, ꝙ non solum digerat, sed etiam expellat .s. ea, quę bonis moribus non congruũt, respuat, & abijciat: nam si intus retinet, quod expelli debuerat, etiam bene digestis corruptionẽ præstat. Notandum autem, quod secundũ quosdam prædictæ quatuor virtutes ex quatuor elementis contrahunt sibi vires. Vnde ignis, qui est calidus, & siccus, correspondet virtuti appetitiuæ: terra frigida & sicca retentiuæ, aer calidus & humidus digestiuæ, aqua frigida & humida expulsiuæ. Oportet enim, ut quod ignis attraxit, terra ex sua natura retineat: & quod terra retinuit, aer dissoluat: & quod aer dissoluit, aqua emolliat. Ita quoque spiritualiter ignis, i. intelligentiæ claritas appetitum excitat. Nam cum intellectus sublimiter, & delectabiliter cœlestia cogitat, appetitum spiritualem in mẽte causat, & fit desiderium in corde hominis, vt auide quę rat cibum sanctæ exhortationis. Terra uero, i. stabilitas mentis, causat retentionem: quia quod appetitus per intellectum attraxit, stabilitas animi firmiter custodit: sed aer, i. puritas mẽtis causat digestionem, quia quod animus firmiter cõseruat, puritas mẽtis fideliter ordinat. Sed aqua, idest, discretionis mobilitas facit expulsionem: quia quod suis moribus non congruit, discretio remouet, separat, & expellit, & sic a temperamẽto animus non recedit: sed temperamentum seruans, peccati morbo non succumbit.

Item cibus sacramentalis, de quo Dominus dixit, Caro mea vere est cibus &c. operat in anima ad modum, cibi corporalis. Nam nutrit animam gratiam præstando: augmentat uirtutes multiplicando: calorẽ innatum temperat, cõcupiscentiã refrenando. in senibus uero calorem naturæ confortat, charitatem inflammãdo: deperdita restaurat, uires animæ reparando: & custodit hominem ne pereat: a peccatis præseruando. Ioan. Hic est panis de cęlo descendens, ut si quis manducauerit ex ipso, non moriatur.

Ioan. 6

Per uarias capillorum naturales proprietates, uarum quoque cogitationum diuersitates nonnullis similitudinibus Author hic prodere emittitur.

Cap. XV.

Cogitationes assimilanẽ capillis ꝓpter tria. Primo, q̃a capilli sunt capitis ornamentũ. Vnde capilli dicuntur quasi capitis pili (ut dicit Isid.) Sicut ergo capilli, & specialiter pulchri sũt ornamentũ capitis: ita cogitationes ꝑcipuè bonæ & ornatæ, sunt ornamentum mentis. Vnde Greg. dicit, quod quasi capilli in capite sunt cogitationes in mẽte. Luc. Capillus de capite uestro nõ peribit, q̃a nulla bona cogitatio mentis sine retributione transibit. Vnde Greg. dicit, qđ ante Dei oculos vacuæ non transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis pet animum transeunt sine statu retributionis.

Isid. li. ety.

Greg.

Luc. 21.

Grego. 20. mo.

Secundò, q̃a capilli sunt cerebri defensiui Nam iuuant caput, & cerebrum contra extrinsecas lęsiones, & ideo capilli sunt multi, & duri. Capillus enim secundum Constan. ex fumo grosso & calido nascitur, qui ex igneis & incensis humoribus per capitis poros egredir, & ab aere extrinseco desiccatur, & sic in substantiam capillorum conuertitur: vnde hic humore crescente capilli crescunt, eo etiam deficiente euanescunt. Et secundum qualitatem talis fumi malitias

Const.

Y est capilli

est capilli. Et ideo si fumus est multus capilli sunt multi. Si paucus pauci, si niger nigri, & sic de alijs. Sicut ergo capilli sunt ad defensionem cerebri, ita cogitationes bonæ sunt ad defensionem animi, quia dum feruent in ipso animo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipsum cogitationes prauæ. Vnde dicebat Cassianus, Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim ab illis, quæ malæ sunt dignabitur uos Dñs liberare. Quasi aũt fumi capillos nutrientes & causantes, sunt exteriorum sensuum receptiones, quia de his, quæ sensibus recipiuntur interiores cogitationes formantur. vnde secundum modũ fumi est qualitas capilli. Quia secundum ordinationem, uel deordinationem exteriorũ sensuũ sequitur ordinatio, uel deordinatio cogitationum, propter quod dicitur, Pepigi fœdus cũ oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

Gass. coll. 2.

Iob. 31.

Tertiò, quia capilli sunt multipliciter passiui. Nam capilli inciduntur, vnde cęsaries capillorũ a cædendo est dicta, quæ solum uirorũ est, eo ꝙ viro tondi decens est, sed mulieri est indecens.

Item capilli discriminantur, unde dicuntur crines mulierum quia uittis discriminantur, sicut dicit Isido.

Isido. li. Ethy.

Item capilli decaluantur scilicet deficiente humore pingui quo nutriuntur capilli Et si humor talis nõ deficit, sed eũ humor alius inficit, uel impedit, nõ caluicies simpliciter dicitur, sed est quædam caluicies specialis, quæ etiam allopicia uocatur a Medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euanescit.

Item capilli dealbantur, scilicet cũ canescũt. Hæc omnia conueniunt cogitationibus nostris, quæ aliqñ sunt superfluæ, & tunc sunt pręcidendæ. Vnde Grego. Magno studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt, sed tamẽ amputari fundit us nequaquam possũt semper enim caro superflua generat, quæ Spiritussanctus ferro sollicitudinis abscindat. Aliqñ vero cogitationes nostræ sunt dubiæ, uel inordinatæ & tunc sunt discriminandæ, i. diligenter discernendæ, & cõponendæ. Et hoc fit qñ homo ad mentem suã per rationis intuitum redit. Quia (sicut dicit Greg.) Si a domo mentis ad momentum rõ discedat, quasi absente domina, cogitationum se clamor uelut garrula ancillarum turba multiplicat, ut autem ratio ad mentem redierit, mox confusio tumultuosa conquiescit & quasi ancillæ se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad utilitatẽ subduntur. Aliqñ sunt omnino prauæ, noxię, & tũc sunt pęnitus decaluandę, i. totaliter a radice. i. a principio euellendæ. Isa. Auferre malum cogitationum uestrarum, Vnde Hier. dicit, Est tutissimum atque perfectum, ut assuescat anima solli cita semper & peruigili cura ac custodia discernere cogitationes suas, & ad primum animi motũ probare, uel improbare, ꝙ cogitat, ut uel bonas cogitationes alat, uel statim malas extinguat. Hic namq; fons est boni, & origo peccãdi: ibi maxime oportet obseruare peccatum, ubi nasci solet, statimque ad primam tentationis faciem, & malum antequam crescat restringere, dum adhuc est in cogitatione. Aliqñ uero sunt nigræ, & fędæ, & tunc sunt per pœnitentiã dealbandæ. Ps. Lauabis me, & super niuem dealbabor. Nam pęnitentiæ ardor quasi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purificat. vnde Greg. dicit, ꝙ electorum mentes si quas in se carnales cogitationes inueniunt, pęnitentię ardore consumunt, nec cogitationes suas dilatari carnali uoluptate permittunt, quia eo semetipsos iudicantes subtilius feriunt, quo districtum iudicem præstolantur uicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, uidelicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & sic fumosas, & noxias carnales cogitationes repellit. Nam albedo caniciei (secundum Constan.) accidit ex nimia infrigidatione nutrimentalis humoris, qui materia capillorum existit. Nã phlegmatis frigidi humidiq; dominium caniciei est generatiuum. Ex fumo. n. albo & frigido efficiũtur albi tam capilli, quam pilli. Et hinc est etiã (secundum Arist.) ꝙ capilli temporum citius canescunt, quam alij propter humoris paucitatẽ, & ossium frigiditatem. Vnde pęnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dum minuit, & ita caniciem mentis, i. honestatem inducit. Potest etiam dici, ꝙ canicies designat ætatis maturationem, libidinis extinctionem, uitiorũ puerilium mortificationem, uitæ præsentis, & futuræ instantem innouationem.

Gasp. Greg.

Grego. mor.

Psal. 50

Greg. li. 13. mor.

Aris. de con.

Somni naturales effectus septem visionisq́, naturalis proprietates octo erudite describuntur, quibus singulis varijs rationibus, & exemplis contemplatio non immerenter comparatur, & quamplurima de corporali spiritualiq́, visione dilucidantur. Cap. X.

Contemplatio assimilatur somno.

Primo, quia somnus est animalium uirtutum quietatiuus, scilicet sensitiuæ, & motiuæ. Quiescunt enim sensus in somno ab exterioribus mutationibus, sensibilium, & corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua uita requirit quietẽ ab exterioribus motibus, & actionibus. Vnde Beda dicit, quòd contemplatiua vita est ab omni exteriori actione quiescere, & soli desiderio conditoris inhærere. Vnde Maria, per quam contemplatiua, uita designatur describitur, quieta sedens, & a corporali ministerio uacans.

Luc. 10.

Secundò quia somnus est naturalium uirtutum confortatiuus. Vnde (secundum Philosophum) somnus est quies animalium, uirtutum cum intensione naturalium. Naturalis enim uirtus in somno fortius operatur. Vnde in dormiente uirtus digestiua intenditur tum propter reuocationem caloris ad interiora, tum quia anima quiescit ab actionibus sensitiuæ, & motiuæ potentiæ, & ideo uehementius operatur uirtus naturalis Similiter in cõtemplatione cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, uigor mentis ad interiora reducitur. Vnde uis rationalis, quæ est naturalis & propria uirtus hominis, fortius operatur, & affectiua uehemẽtius inflam-

Aris. de som. & vig.

inflammatur, & intellectiua altius eleuatur, secundum illud. Sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se supra se.

Thr. 3.

Tertiò, quia somnus est spiritus restauratiuus. Dicit.n. Auic. quod somnus est reditus spiritus ab instrumentis sensuum cum profundatione, vt digeratur nutriens, vt patet in somno se excitantium in quibus somnus est profundus, propter superfluitatē resolutionis spiritus. Natura n. desiderans additionem, & restaurationem in substantia spiritus, profundat ipsum in interioribus. & facit ipsum latere ab exterioribus, vnde fit in eis profundior, & lōgior somnus, & sic dormiūt quia per medicinam euacuati sunt. Nam dū purgantur, plurimum in talibus de substantia spiritus cum superfluitate dissoluitur, sed per somnū spiritus reparantur, & suæ virtuti redduntur. Sic etiam feruor spiritus, qui per peccata etiam venalia faciliter sæpe minuitur, per profunditatē somni, idest per contemplationem intimam recrescit, & reparatur.

Auic.

Quarto, quia somnus est & exteriorum partiū corporis infrigidatiuus. Nam (secundum Philosophum) calor naturalis aliter se habet in uigilāte, quàm in dormiente, quam uigilāte procedit ab interioribus ad exteriora, sed in dormiēte econtrario retrahitur ab exterioribus ad interiora s. ad stomachum, & partes illas. Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiget homo magis cooperiri dormiens, quàm vigilans. Similiter contemplatio reuocat hominem ad seipsum, & inflammat ipsum circa cordis interiora, idest circa spiritualia secūdum illud. In meditatione mea exardescet ignis, sed frigefacit eum circa exteriora, idest circa temporalia, vt non curet de eis, neque diligat ea.

Arist. de somn.

Psal. 38.

Quintò, quia somnus est humorum reparatiuus, & clarificatiuus. Nam si somnus fit modeatus cib⁹ bñ digerit corpus impinguat, calor naturalis augmentat, humores reparant, & oēs clarificant. Sic et per contemplationem sobriam, & discretam, quæ nō plus quærit sapere, quā oportet, cibus fidei & spiritualis doctrinæ bñ intrinsecus gubernatur, & operatur, mens deuotione impinguat, calor, & charitas augmentant, & humores, idest affectiones, & cogitationes interiores reparantur, & clarificantur. Vnde ipsa est somnus, de quo dicitur, Somnus sanitatis in homine parcō.

Eccl. 3.

Sextò, quia somnus est uirtutum unitiuus, quia uirtus in uigilia dispersa, in somno, unitur dū ad intima reuocatur in corpore dormientis, ut Auic dicit. Sic anima contemplantis tota ad se ipsam, & in se ipsam recolligitur, & unitur, & iō circa spiritualia fortia reperitur. Vnde Dominus de contemplatiua uita loquens, dixit Marthæ: Porro unum est necessarium.

Auic.

Luc. 10.

Septimò, quia somnus est ægrotantium alleniatiuus. Nam infirmo, si somnus in quantitate & qualitate fuerit temperatus, ægrotū alleuiat, & futuram uictoriam contra morbū annūciat. qui aūt fortiter tentatur, quodammodo infirmatur, talis si vult alleuiari, & sanari debet se orationi, & cōtemplationi, quia maxime per hanc victoriā obtinebit. In huius figura de Lazaro in firmato discipuli dixerunt Christo. Domine, si dormit, saluus erit.

Item contemplatio assimilatur uisioni corporali. Nam, ut colligitur ex Perspectiua, ad visionem corporalem requiruntur octo.

Perspe. lib. 1.

Primum est sanitas, siue bona dispositio organi uisualis, idest, oculorum. Quasi autem duo oculi animæ, sunt intellectus, & uoluntas. Oculus igitur intellectus tunc est sanus, quando est ab erroribus mundus: sed oculus affectus, seu uoluntatis, tunc est incolumis, qn est a rerū temporalium inordinatis cupiditatibus immunis, vt dicit Aug. Vtraque ergo puritas est necessaria Deum contemplari uolentibus: propter quod dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Et quia vtrunque oculum fides purificat, s. intellectum ab erroribus, & affectum a cupiditatibus, vnde dixit Petrus, fide purificās corda eorum: ideo fides necessaria est ad Deum contemplandum, sicut oculorum sanitas, & puritas ad uidendum, propter quod Aug. dicit, quod humanæ mentis acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi prius per iustitiam fidei mundetur.

Aug.

Matt. 5.

Act. 15

Aug.

Secundum est oppositio uisibilis, circa uisum. Sed nota, quod qn res uisa directe opponitur uisui, tunc species illius rei uenit super lineas rectās cadentes in centrum oculi, quæ lineæ oēs directæ a singulis partibus rei faciunt unā pyramidem, cuius conus est in pupilla, & basis in re uisa, ex quo patet, quod talis pyramis ex parte rei in se hēt latitudinem, ex parte uero oculi arctitudinē. Sic etiam qn diuina, & æterna ante oculos mentis contemplando deducimus, quia ea prout sunt in se ipsis capere nequimus, sed de eorum magnitudinem modicum quid attingimus, quasi eorum latitudo in oculis nostris quodammodo coarctatur: quia quanquam in se maxima sint, nos tamen parum capimus. Vnde dictum est Moysi Posteriora mea uidebis, faciē autem meam uidere non poteris. In uisione enim faciei, noua est perfecta in uisione uero posteriorum, notitia accipitur modica & confusa.

Exo. 33.

Item uidemus cōiter, quod tria genera uisibiliū uisui opponuntur, s. lumina, & specula, & corpora colorata. Lumina igitur sunt spiritales naturæ, specula diuinæ scripturæ, corpora colorata corporales creaturæ. Et circa hæc uersatur Sanctorum contemplatio, s. uel circa spirituales naturas, uel circa diuinas scripturas, uel circa corporales, & uisibiles creaturas: propterea, quia inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur.

Rom. 1.

Tertium est distantia proportionalis. Nam si res poneretur super oculum, non uideretur. Et si nimis esset longe, nullo modo uideretur, aut male. Oportet igitur quòd a uisu distet secundum aliquam proportionem, intra quam non æqualiter, sed magis & minus uidetur, secundum modum distantiæ. Sunt autē rebus diuinis quorundam oculi propinqui, & uicini, scilicet beatorum, & ideo illi clare, & apertè illa conspiciunt: quorundā uero

Luc. 17. ualde remoti, sicut oculi damnatorum. In cuius signum dicitur de diuite damnato, Eleuans oculos suos scilicet mentis, cum esset in tormentis, uidit Abraam a longe, & Lazarum in sinu eius. Vnde tales de gloria Dei, & beatorum quasi nihil, uel parum uident, quia damnati gloriam beatorū, usq; ad diem iudicij uident non distinctè, sed confusè, sicut illud, quod a remotis uidetur. Nō enim cognoscunt, qualis eorum gloria sit, sed solum cognoscūt eos esse in gloria quadam inextimabili, & ex hoc torquentur, tum propter inuidiam, tum quia ipsi talem gloriam amiserunt: sed post diem iudicij omnino beatorum uisione priuabuntur, secundum illud, Tollatur impius, ne uideat gloriam. Quorundam uero oculi, ut viatorum partim sunt distantes, partim appropinquantes, quia licet distent per naturam, appropinquant tñ per gratiam. Et ideo ipsi diuina magis, uel minus contemplando percipiunt, secundum quod per gratiam magis, uel minus eleuantur, secundum illud, Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde. Oporter ergo (ut patet ex dictis,) qđ eius, quod uidetur ab oculo, sit situs terminatus, s. nō nimis a base visuali elongatus, quia illud quod multum a base visuali elongatur, licet uisui opponatur non tamen distinctè videtur: sicut aūt visus corporalis non bene videt illud, quod est multum elongatum a base uisuali, sic intellectus noster in hac uita imperfecte cognoscit, & contemplatur id quod multū elongatum est a natura sensibili, eo quod nihil sine fantasmate intelligit anima, (ut dicit Philosophus.) Fantasma autem est similitudo rei sensibilis: unde ea quæ sunt oīno a sensu remota, sicut sunt res intellectuales, a nobis cognosci non possunt, nisi inquantum se nobis per aliquos effectus sensibiles manifestant: & ideo cōtēplatio nostra circa talia, modica est, sed tñ delectabilissima, vñ Philosophus dicit, accidit circa illas honorabiles existentes & diuinas substātias minores nobis existere theoricas. Etsi secundum modicum attingamus, tamen propter honorabilitatem cognoscendi, delectabilius aliquid habent, quam quæ apud nos omnia.

Eccl. 2.

Isa. 52.

Arist. de anim.

Arist. 1. de par. anim.

Quartum est soliditas rei, quia si res non est densa, sed uisui peruia, non uidetur, ꝑp quam causam aerem non uidemus. Sic contemplatio nostra non debet esse circa peruia, i. circa transitoria, & temporalia, sed circa solida, & stabilia, & æterna. Apo. Non cōtemplantibus nobis, quæ uidentur, sed quæ non uidentur. Quæ enim uidentur, temporalia sunt; quæ uero non uidentur, ęterna sunt.

2. Co. 4.

Quintum est magnitudo debita rei uisę: quia si nimis esset parua, non uideretur in quacunq; distantia. Visus. n. nō perficitur nisi per pyramidem ad oculum uenientem: quæ si fuerit valde parua, occupabit partem uisus ualde paruā, sed uisus non sentit visibile nisi quando pars suæ superficiei debita quantitate uisibilis fuerit immutata. Spūaliter aūt beatus Aug distinguit tria gña bonorum, s. minima, prout sunt bona fortunæ: media, prout sunt bona naturæ: & maxima prout sunt bona gratiæ, uel gloriæ. Non ergo nostra cōtemplatio esse debet circa bona minima: immo ea per affectum propter sui modicitatem respicere non debemus: sed debet esse circa maxima, s. bona gratiæ, uel gloriæ.

Aug. de ci. Dei.

Sextum est raritas medij, quia si medium fuerit nimis densum non fiet per ipsum multiplicatio speciei, & species uenire non poterit ad pupillam. Hoc medium in contemplatiuis uiris est sensus, sine corpus, siue quo neq; consistere, neq; contemplari pñt: quod si fuerit densum, i. grossum, & plenum, & delicijs enutritum, contēplationem spiritus impedit. Nam uenter pinguis nō gignit sensum tenuem sicut Hiero. dicit. Sed si fuerit per abstinentiam tenue, spiritum aptiorem ad contemplandum efficiet: Grego. Nazianzenus. Caro se uelut grossa quædam, & obscurior nubes animæ obijciens, considerare eā diuini luminis radios non sinit.

Hier.

Grego.

Septimum est lux: quia species non immutat medium, uel uisum, nisi cum luce. Similiter ad contemplandum diuina, necessaria est lux fidei, uel gratiæ, uel scripturæ sacræ. Psal. Accedite ad Deum, & illuminamini.

Ps. 33.

Octauum est tempus: quia uisio fit in tēpore, sicut probarur in perspectiua. Nam quamuis uisibile subito obijciatur uisui, nō tñ distinctè apprehenditur, nisi aliqua animæ habita deliberatione, quæ indiget tempore. Et ideo attētio animæ est necessaria cum prædictis. Sic etiam contemplatio requirit sua tempora: Nam quædam tempora aptiora sunt contemplationi diuinorū, ut tempora magis quieta, uel quibus homo magis est sobrius. Vnde Psal. Mane astabo tibi, & uidebo. Et iterum. In matut: nis dorsec meditabor In te. Et ēt tempora quibus homo non hēt occupari circa exteriora Psal. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ocium enim sanctū quærit charitas ueritatis, ut August. dicit

Psal. 5.

Ps. 62.

Ps. 118.

Aug. 19. de ciu. Dei.

Item dulcedo contemplationis assimilatur sanguini.

Primò ratione principij fontalis: quia (secundum Arist.) sedem habet in corde, quia dicit, qđ cor est principium sanguinis, sicut & uenarum, ut manifestum esse dicit per anatomiam. Sed secundum Gale. sedes sanguinis est in epate sicut in suo fonte: quia in calore epatis est locus secundæ decoctionis, & inde sanguis per membra dirigitur, ut eorum calore tertio decoquat. Prima enim decoctio fit in stomacho, secunda in epate, tertia in omnibus membris. Posset autem dici, utramq; opinionem concordando, ꝙ epar est principium sanguinis quo ad materiā: quia materia sanguinis est ab epate: sed cor quantū ad formam, quia in corde illa materia accipit formam sanguinis. Moraliter autem per calorem, siue epatis, siue cordis, ardorem accipimus amoris. Ex ardore nanq; dilectionis, quasi ex calore epatis, uel cordis profluit dulcedo, & suauitas spiritualiter contemplantis. Psal. Gustate, scilicet per amorem, & uidete, scilicet per contemplationem, quoniam suauis est Dominus.

Arist. de ani.

Gale.

Psal. 33.

Secundò ratione qualitatis naturalis. Est enī sanguis calidæ & humidæ naturę calor ex amore, hu-

re, humor ex timore debet prouenire, quæ duo crescere, & delectari reuerenter, & sobriè faciūt contēplantem: vñ Ps. Ex persona Christi dicētis patri. Qui timent te, s. timore filiali, qui et ex reuerentia, & amore, uidebunt me, s. in contemplatione, & lætabuntur interna delectatione.

Ps. 118.

Infantis nuper nati modus custodiendi ac alendi edocetur, qui lucidissimis exemplis hos qui recenter ad Deum conuersi sunt adaptatur. Cap. XVII.

Conuersi nouiter ad Deum, oportet, ut gubernenē, & foueantur ad modū infantis nouiter nati. Infans. n. nouiter natus diligēter gubernandus est, qa cum caro eius sit fluida, & tenella, sunt ei adhibēda remedia, & somēta, & sicut docet Const. plura fomenta, fuot ei adhibenda.

Const.

Primum est, ut in rosis cū sale tritis inuoluaē, ut membra fluida confortentur, & a nimia humiditate purgentur. Quasi aūt rosæ redolentes, sunt sanctorum uirorū exēpla, & uirtutes, qbus infans inuoluitur, qō nouiter conuersus ad imitandū prouocatur, sed debent ei cum sale teri, i. cum discretione exponi, & suaderi. Nō. n. adhuc debili debent persuaderi exēpla nimis austera, ne fortè desperet, nel ne forte assumat supra posse suom. Vñ debent proponi exempla cōpetentia sibi qbus ad proficiendum confortetur, & a peccati visco, i. consuetudine, seu infectione purgetur, & liberetē. Pet. Quasi modo geniti infantes lac concupiscite, s. facilium exemplorum informationem, siue imitationem, & sequitur: Rationabiles sine dolo ut in eo crescatis.

1. Pet. 2.

Secundum est, ut palatum, & gingiuæ cum digito melle uncto fricenē, ut interiora oris mundificentur, & confortentur, & dulcedine mellis appetitus infantulo prouocetur. Tunc aūt pœnitens digito fricatur, qō leue opus, siue onus, & non graue, & importabile sibi imponitur. Vnde contra nimis austeros sacerdotes Dñs dixit: Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeris hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Sed adhuc oportet, ꝙ digitus melle vngaē, ita ꝙ etiam cum quadā dulcedine pœnitentia inungatur: qa tunc pęnitens libentius recipit, & magis confortatur, & prouocatur appetitus eius ad faciendum: & quāto libentius facit, tanto plus ei ualet ad interiorem purgationem.

Mat. 23.

Tertium est, ut sępe balneetur, & oleo myrtino ac rosaceo inungaē, & omnia eius mēbra fricentur. Per frequentē aūt balneationem accipe frequentē lachrymarum cōpunctionem. Ps. Lauabo per singulas noctes lectum meū, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Per oleū myrtinum intellige doctrinā temperātiæ. Et per oleū rosaceum doctrinā patientiæ: qa myrtus temperantiā, rosa uero patientiā significare cōsueuit. Et isto duplici oleo debet pœnitens præcipuè liniri, i. ad patientiam, & temperantiam pręcipuè moueri, s. ad patientiam aduersorum, & ad temperantiam delectabilium, quæ temperantia debet esse in omnibus membris.

Psal. 6.

Quartum est, ut in loco obscuro somnus procuretur, ut lumen in oculis eius congregetur, & ne nimio lumine oculi tenelli lædantur, ut non lusci efficiantur. Sic nouiter conuersi potius in quadam obscuritate, siue simplicitate fidei sunt tenendi, uel permittendi quiescere, quā eis subtiliora, & altiora sint proponenda, & dilucidanda: quia talia quantumcūque per uerba declarata, debiles oculos mentis eorum potius lęderēt, quàm illuminarent. Vnde talibus Apostolus dicebat: Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo, id est, facili fidei doctrina, non sublimi & difficili.

Heb. 5.

Quintum est, ut super oīa caueatur ne corrupto lacte nutriantur, qa ex hoc infirmitates pessimæ generantur paruulis: nec est danda medicina paruulis dum ægrotant, sed nutrix cōueniēti medicina dietanda est, ut defectum infantis suppleat virtus nutricis sicut Constant. dicit. Ex bona enim dispositione lactis fit bona consistentia prolis. Similiter ergo cauendum est, ut nouiter ad fidē, uel pniam conuersi, non nutriantur doctrina praua, uel hæretica: quia ex hac gñarentur in eis pessimę opiniones & dispositiones. Vnde regula, uel medicina eis necessaria tradenda est de sanctorum uirorū instructionibus & exēplis: quia ex illorum informatione bona uel mala pendet nouitiorum uita & forma: propter qđ dicebat quibusdam Doctor gētium & magister Apo. Obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

Phil. 3.

Sextū est, ꝙ infantuli fascijs sunt ligādi: eo. s. qa mēbra infantulia sunt tenella, & ad diuersarum susceptionē formarū sunt disposita, & ideo fascijs sunt liganda, ne fiāt deformia, siue torta. Sic quia nouiter conuersi, & præcipuè iuuenes, sunt faciles ad suscipiendum omnem informationem sibi datam: ideo sunt sub certis legibus, & regulis limitandi, & certis, & discretis personis commendandi, ne ex alicuius malis exemplis, uel uerbis deformentur.

Septimū est, quod quia infantuli multum capiunt nutrimenti, indigent multo somno, ut sic calor ad interiora reuocēt, & digestio celebretur. Valet ēt eis ad hoc si mitius moueanē: & sic ex motu calor interior cōfortetē, & ut somnus per fumositatū resolutionē cerebro prouocetē. Valet ēt eis ad hoc si canteē vt infantuli sensus ex nocum dulcedine delectenē. Similiter qa conuersi nouiter & præcipuè iuuenes, sunt multū auidi, & apti capere nutrimentū doctrinæ spūalis, indigēt somno, i. uacatione & quiete cōtēplationis, & meditatione, ut calor diuini amoris in eis accendatur: ita ut doctrina qua informatur eis magis placeat & proficiat, debēt ēt moueri ī cunis, idest facilibus obedientiæ operibus occupari, ne ociosi sint: qa ex talib. operibus calor amoris, & somnus, i. quies cōtemplationis in eis accendiē & appetitur. Valet etiam eis, ut cātus diuinę laudis audiant, si sunt laici, uel dicant si sunt clerici. Vnde legitur de beato Aug. ꝙ tempore conuersionis suæ flebat vberrimè atq; creberrimè suauè sonantis ecclesiæ uocibus uehementer affectus. Voces enim illæ influebant auribus eius, & eliquebatur ueritas in cor eius & fluebant lachrymæ, & bene illi erat cum eis.

Tempora quæ in capitis partibus sita sunt humanorum corporum conditione quatuor rationibus indicant carnisq; natura quemadmodum corpus à spiritu gubernari debeat similitudinibus multis declaratur. Cap. XVIII.

CORporum humanorum conditionem partes capitis quæ dicuntur tempora, repræsentant quo ad quatuor.

Primò, qa illæ duæ partes capitis quæ tēpora dīt sunt membra ualde mobilia, Et ideo (ut dicit Isid.) tpa dicta sunt, qa sui mobilitate continua quasi interuallis tēporum immutantur. Sic & humana corpora secundū decursum temporum iugiter immutanť, & alterantur. vñ de hoie quo ad corpus, dicitur Iob: Nunquā in eodē statu pmanet. Apparet & ex hoc dicto Isidori, ꝙ istæ duæ partes capitis denominantur a temporibus, & ideo non debent uocari tempera ut quidam idiotæ proferunt sed tempora, & hoc etiam dicunt Hugon. & Brito.

Isid. li. ety.

Iob 14.

Secundo tēpora sunt ualde utilia. Nam p tempora mediātibus neruis ad instrumenta sensuū spiritus defertur, & per eadē spūs uitalis p quasdam arterias à corde ad cerebrum demandatur. Sicut ergo tempora deseruiunt sensui & uitę, sic corpus datum est homini ut spiritui obsequať, ut in sensu, i. in cognitione perficiatur: & ut uitam æternam etiā mereatur. Vnde Apost. Obsecro vos per misericordiā Dei vt exhibeatis corpora vestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem.

Ro. 12.

Tertiò, quia tpa sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia. Nam pp neruorum sensibilium, & arteriarum uenarumque pulsatilium in loco temporum colligantiā, tēpora sunt ualdè passibilia, & ad læsionem facilia: Vnde animal ibi pcussum de facili moritur, sicut dicit Philoso. & hoc etiam accidit, quia humor qui est in temporibus, cito egreditur propter ossiū tenuitatē, pp quod tpa cito canescunt pp humoris paucitatē, & siccitatē in eis dominantē, & pp eorum conuertibilitatem ad naturam frigiditatis. Sic etiā naturaliter corpus humanū inter omnia corpora est ualde passibile, & ex leui percussione interdum ducitur citius ad mortē, continuē etiam calore, & humore in eo deficiente ad senium, & caniciem tendit. Apost. Quotidie morior, & ad mortem tenditur senescendo. Nam quod antiquatur, & senescit, prope interitum est.

Aris. 19. de ani.

1. Co. 15

Quartò, quia tempora sunt ualde humectabilia, sunt etiam interius aliquātulum uillosa, ut humorē a cerebro ueniētem recipiant & somnū oculis inducant, & si illi uilli fuerunt compressi per liquationem compressi humoris, oculos lachrymari faciunt. Similiter quoque corpus nostrum humorem cibalem quotidiè recipit, qui concupiscentiam frequenter incendit, & somnū peccati inducit. Est insuper corpus frequentius ex sua passibilitate, & grauitate causa lachrymationis, & luctus. Vnde Aposto. Ipsi inter nos gemimus, expectantes redemptionem corporis nostri.

Heb. 8.

Rom. 8.

Item qualiter corpus debeat a spiritu gubernari, ipsa natura carnis ostendit.

Primò ratione nobilitatis. Nam caro humana est priuilegiata eo, quod sit nobilissimæ formæ vnita, scilicet animæ rationali, quæ est Dei imagine insignita, immo quod super omnia mirabilissimum est, caro humana Dei caro est facta, & verbo Dei unita, propter quòd est sup omnia exaltata, ex quo dedignari debet homo carnem sic nobilitatam, & exaltatam alicui uilitati, seu fœditati exponere. Vnde Leo Papa dicit, Agnosce o Christiane dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli degeneri conuersatione tua in pristinam utilitatem redire.

Leo Pa. in quodā ser.

Secundò, ratione utilitatis, quia (secundum Constan. caro cum sit calida & humida, est caloris naturalis fomentum, ossium, neruorum, & lacertorum coopertimentum, & frigiditatis temperamentum. Et ad hæc omnia ualet corpus a spiritu regulatum, quia est amoris spiritualis nutrimentum. Eccl. Feruor ignis, idest, feruor diuini amoris, urit carnes eius.

Eccl. 38

Item est uirtutum, & gratiarum spiritualium absconsiuum. Nam grossities, & infirmitas corporis, abscondit dona mentis, & abscondendo per humilitatem, custodit: Apost. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, idest fragilibus corporibus. Interdum etiam dum corpus atteritur, frigus mentis, idest pigritia expellitur. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.

2. Co. 4.

Psal. 15.

Tertiò ratione uarietatis: est enim triplex caro, siue triplex species carnis. Vna neruis, & musculis admixta, ut lacertus: Alia inter durum, & molle temperata, ut caro cartilaginosa; tertia inter hæc media, ut caro communiter dicta. In quo significatur, ꝙ ipsum corpus nostrum aliquādo est cum duritia, & frigiditate domandū: quod signat caro neruis admixta. Aliquando cū mollitie, & lenitate fouendum: quod signat caro communiter dicta. Semper autem est cū temperantia nutriendum, & regēdum: quod signat caro cartilaginosa. Apost. Exhibeatis corpora nostra hostiam uiuentem, hostiā uicia mortificando; sed uiuentem, naturam conseruando: & hęc duo temperantia facit, quia naturam cōseruat, & uitia resecat.

Luc. 10.

Ro. 12.

Quartò, ratione quantitatis. Dicit enim Arist. quod aues paucas carnes habentes, ueloces sunt, vigorosæ, & boni uolatus. Sed aues multas carnes habentes, sunt pigræ, & uix a terra valent se erigere. Sic homines, qui a carnalibus delitijs, & delectationibus abstinent, sunt circa spiritualia vigorosi, & ad ascensum per uolatum contemplationis idonei. Sed homines carnosi, idest, carni, uel uentri dediti, econtrario sunt, ad spiritualia pigri, & a terrenis affectibus nequeunt separari. Vnde Philoso. dicit, qđ caro nimis abundans, impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis ex multa carne non fuit, vt esset homo sensus melioris, intellectus perfectioris. Dicit Philosoph. etiā quando locus, qui est circa oculos est multæ carni, malitiam signat dispositionis, & prauę formationis, & defectum

Aris. 13. de ani.

Aris. 12. de ani.

Ari. li. 1 de ani.

formatiuæ virtutis. Vnde ex multa carne,& debili virtute nõ valēte illā regere, mōstruosæ generanť in corpore passiones, sicut ipse Philosophus dicit:q omnia ostendunt, q tēperantia necessaria est ad sanitatē mentis, & ad valitudinē corporis. Vnde de sobrietate, quæ est temperātiæ pars. [quo ad potum dicitur, Eccl. q sanitas est animæ,& corporis potus sobrius.

Ari. 16. de ani.

Eccl. 23.

Pastorum munus in eorum cura gerenda quale existat, quamplurimis mammillarum mulierum similitudinibus terminatur. Cap. XIX.

CVra pastoralis assimilantur mammillæ. Primo, quia mammilla in muliere est mēbrum duplicatum, quia duo sunt præcipuè pastori necessaria.s. vita, & doctrina, vt s. ad nutrimentum subditorum ex altero fluat lac exēpli, ex altero vero verbi. Apo. Thi. Exemplum esto fidelium in verbo, in cōuersatione,&c Vel duo vbera sunt duæ virtutes necessaria rectori.s. iustitia,& clementia. Prou. Misericordia,& veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Grego. Inesse rectoribus debet, & instè patiens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Dicit tamen Philosophus, quod animalia multorum vberum, multorum sunt filiorum,& habēt vbera a parte inferiori diffusa, vt patet in canicula,& porca. Et cum peperit porca, dat primo filio primam mammillam,& secundo secundā, & sic de aliis. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios, vnde videtur, q natura non errante non debet aliquod animal plures filios generare, quàm habeat mammillas in corpore, alias esset inuenire diminutum,& superfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philosophus. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque sunt vberū,& ecōuerso, quæ paucorum sunt vberum, paucorum sunt filiorum: Sic pastores quanto plures habēt spirituales filios pascere,& nutrire, tanto pluribus eos vberibus i. virtutibus oportet abūdare, quibus bonorum operum præbeant alimenta. i. exempla, vel iuuamenta. Et iō (sicut dicit Greg.) virtutib. vacuus ad regimē nec coactus accedat.

1. Thi. 4

Pro. 20.

Grego.

Arist. 6. de ani.

Gre. in past.

Secundo, quia mammilla est membrum ad nutrimentum fœtus necessarium: Sic pastoralis cura est necessaria, ut subditi velut filij nutriantur,& pasčantur verbo,& exemplo, & etiā temporali subsidio. Pet. Pascite qui in uobis est, gregem Dei: Tre. Lamiæ nudauerunt mammas, & lactauerunt catulos suos. Nam Lamiæ mamınas denudant, quando pastorū mētes internas suas uirtutes ad subditorum profectum operibus demonstrant, videlicet sapientiam docendo, pietatem subueniendo,& sic de aliis.

1. Pet. 5.

Tre. 4.

Tertio, quia mammilla est membrū lactis ad ministratiuum: Lac autem (vt dicit Arist.) est sanguis decoctus, digestus non corruptus: Nam sanguis menstrualis ad mammillas operæ naturæ repellitur,& ibi decoquitur, & digerif. Sunt.n. mammillæ in pectore situatæ, ut cordi essent vicinæ, ut propter caloris cordis decoctionem, sanguinis in lactis naturam facilius verteretur. Digestus autem sanguis ex albedine glandularum mammillarum in candoris speciem transformatur (ut dicit Const.) Caro enim mammillæ canen nosa,& porosa est, ut spongia, & glandulosa, & mollis,& alba,& ideo ad generationē lactis est apta. Lac aūt bene digestum est dulce, quod necessarium est propter cibationem animalis, eo, quod cibus omnium animalium non est, nisi dulcis,& valde digestus,(ut dicit Const.) Ex quibus omnibus colligiť, q membrum mammillæ est sanguinis depuratiuum, digestiuum, dulcoratiuum,& inspissatiuum: Prælatus igitur ad modum mammillæ debent præbere sanguinē i. doctrinam sapidam, & uitalem, quam tamen primò debet deputare legendo, digerere meditando, dulcorare disponendo, inspissare siue ingrossare proferendo, ita ut faciliter,& auidè ad audi toribus capiatur.

Const.

Quarto, quia mammilla est membrū cordis, & pectoris defensiuum: Nam mammillę sua car nositate pectus cooperiunt, & frigiditatē eius osseam temperantes, a frigiditate aeris protegūt, & defendunt: Sic cura pastoralis non debet tantum intendere subditis, quin pectus, siue cor suum custodiat, siue defendat uitiis. Vnde sicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant: ita pastores primo debent intēdere sibi, deinde gregi prouidere. Act. Attendite vobis,& gregi vniuerso.

Act. 4.

Quinto, quia membrum, mammillæ est concepti fœtus indicatiuum. Nam (sicut dicit Philosophus) si impregnatio fuerit masculi, appa et dextra mamm illa maior sinistra, si vero fęmina fuerit, est sinistra maior. Et hoc signum apparet, quā do primo fœtus incipit se mouere. Sic in correctione prælati mammilla dextra, est rigor disciplinæ: sed sin istra, dulcor misericordiæ. Si ergo dulcor misericordiæ excedat rigorem disciplinæ, facit filios fœmineos. i. subditos dissolutos: sed si uigeat rigor disciplinæ, facit masculinos. i. viriles,& virtuosos; quandoque autem ex nimia mollitie prælidentis, vita omnino corrūpitur,& perditur delinquentis: & econtra, quan doque ex rigiditate, siue duritia, conseruatur. Et ideo dicitur super Anfor. q quādo mulieres parituræ sunt abortium: mammillæ mollescūt: Cu ius ratio est (secundum Gale.) quia gracilitas māmillæ paucitatem lactis signat Vnde cum fœtus debitum nutrimentum non habet, necesse est, ut abortiat. Si uero fuerint ubera dura, sanū esse fœtus designant, unde docet Isid. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est, ut arguatur. Cum dolore, sunt abscindenda, quæ leuiter sanari non possunt.

Arist. 6. de ani.

Gale.

Mentis curiositas doloris verticis comparatur, & quæ ei sint adhibenda remedia, aliquibus doloris verticis medicaminibus declaratur. Cap. XX.

CVriositas mētis assimilatur dolori verticis. Primò rōne diuisionis: qa dolor verticis hoc modo fieri solet, vt uideatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput scinditur, quia hominis curiosi mens in diuersa partitur.

titur, quærunt enim curiosi varia, & diuersa, & noua, contra illud, In pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Secundo ratione curationis: quia oportet primò, vt caput infirmi uita, i. lineo pan no stringatur, & sic mens curiosi stringenda est vita, i. corrigenda est doctrina. Sic sua uita. idest doctrina ligauit Paulus caput Thimothei. i. mentem, dicens: Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens, quòd generant lites, seruum autē Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxilium medicinæ non desit, quoniam huiusmodi morbus velut cancer serpit. Vnde Apost. Prophana, & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem: & sermo eorum, ut cancer serpit.

Eccl. 4.

2. Thi. 2

Tertio ratione læsionis, quia solet talis infirmitas verticem dolentium lædere per multiloquiū. Et ideo curiosis, & garrulis litigatoribus te medium est, vt ori ipsorum silentium imponatur. Nam in multiloquio peccatum non deerit.

Pro. 10.

Pinguedinis varietas ac natura describitur, cui spiritualis deuotio quatuor rationibus similis esse monstratur. *Cap. XXI.*

DEuotio assimilatur pinguedini.

Primò, quidē, quia pinguedo sua unctuositate est ignis, & caloris uitalis nutritiua. Et similiter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, idest feruorem charitatis, quo anima spiritualiter viuit, in ipsa anima fouet, & nutrit. 1. Reg. Incēdatur primum iuxta morem hodie adeps. Adeps enim incenditur, cum ex ipsa deuotione animus inflammatur.

1. Reg. 2

Secundo, quia pinguedo est sua aerea leuitate superficiei petitiua: quia scilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, siue per lachrymas, siue per voces diuinæ laudis, & alia huiusmodi, Vnde Io. Cassianus dicit, quòd deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicijs: Ps. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. & sequit. Et labijs exultationis laudabit os meum.

Io. Cas. in cōst. Abba.

Ps. 62.

Tertio, quia pinguedo est uacuitatis corporis repletiua: & sic deuotio replet, & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis est humilitas mentis, quæ repletur pinguedine: quia mens humilis repletur deuotione Iob. Viscera eius replebuntur adipe.

Iob. 21.

Quartò, quia pinguedo est diuersarum partium impinguatiua, vnde & habet diuersa nomina. Nam (sicut dicit Isido. (a ruina est pinguedo adhærens cuti: & ista signat deuotionem exteriorem quæ ostenditur in effectu: Iob. De lateribus eius aruina dependet. Adeps autem est pinguedo intestina inuoluens, & membra interius custodiens: & hæc designat: deuotionem interiorem, quam Deus præcipuè requirit. Leu. Omnes adeps Domini erit. Pinguedo autem communiter dicitur de vtraque, licèt strictè dicatur pinguedo, quæ adhæret cuidam pelliculæ, quæ dicitur zirbus: ergo pinguedinem largo modo sumptam habet, qui tam interius,

Iob. 15.

Leui. 3.

quàm exterius est deuotus. Vel quia pinguedo sinueuitur in diuersis partibus signat, quod deuotio inuenit in diuersis rebus. Vñ sicut Ber. dicit. Non omnibus eodem modo data est gratia, ista scilicet deuotio. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu, Paulus in tertio cœlo secreti huius gratiam assecuti sunt.

Ber. in Cant.

Cum Deo metaphoricè in Scripturis humana membra adscribantur, huius rei significatio singulatim aperitur. *Cap. XXII.*

DE eo in sacra Scriptura attribuūtur humana membra, & hoc fit secundū metaphorā, sicut Dam. dicit. Simplex. n. Deus est, & nō figurabilis: Oculos. n. palpebras, & visum habere de scribitur, quia hās uirtutē uniuersorū considerati uam, nihil eum latere pōt. Aures quoque, & auditum habere describit, quia apud eum propitiationem fore, & deprecationis susceptionē nō timemus. Per hunc. n. sensum nos mites ostendimus, qñ depreeantibus aures fauorabiliter inclinamus. Os fauces: & labia habere dicitur, quia illud uelut loquendo per inspirationem nobis reuelat, quod hominum cognitio per hmōi organa exprimit, & ostendit. Guttur, & gustum habere dicitur, quia in nostræ iustitiæ operibus tanquam in gustu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tāquam odor suauissimus domino placet quicquid deuotionis affectus exhibet. Faciē uero habere dicitur, quia per ipsius opera eius uirtutem, & pōtiam perpendimus. Nam personam præsentem per faciem cognoscimus. Manus repræsentant eius subtilitatem, & inuisibilem operationem: quia nos digitis, & manibus, & brachijs subtiliora, & fortiora operamus. Quando vero scriptura dextram Dei commemorat, chariora Dei, & digniora insinuat. Vnde & iurare per dexteram dicitur; quādo intrāsmutabiliter eius consilium perhibetur. Sed frequentet pauperibus, & indigentibus subuenit, & ideo pedes habere dicitur, dum sæpe ostēdit in effectu, quod solent operari homines pedibus, uel incessu. Cor & pectus habere dicitur, propter cognitorum iugem recordationem. Ventrem uero, & uiscera propter compassionem, quam se habere in nobis ostendit. Irasci dicitur propter odium malitiæ, & eam quam adhibet ultionem. Etiam dormire, & obliuisci dicitur propter iniuriæ dissimulationem. Quia ergo tot modis per sua beneficia nostram supplet indigentiam, more humano dicitur habere membra diuersa.

Dam. li. 3. ca. 2

Vera dilectionis officium, necessitas atque perfectio, ex quinque menti naturalibus proprietatibus, haud dubie potest cognosci. *Cap. XXIII.*

DIlectio assimilatur mento.

Primò, quia mentum fuit necessarium, propter mandibularum originem. Nam Inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mandibula hæc inferior uitam præsentem designat: cuius est duplex pars, scilicet

rei dextera quæ pertinet ad spiritum, cuius exercitium est in uita contemplatiua: & pars sinistra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius mi nisterium intendit vita actiua: sed vtriusque origo est ex mento.i. ex distinctione charitatis, quia contemplatiua est ex dilectione Dei, acti- ua vero ex dilectione proximi. Ioan. Qui non di ligit, manet in morte. (1. Io. 3.)

Secundo, mentum fuit necessarium propter dentium inferiorum radicationem. Inferiores enim dentes, idest Sancti in hoc mundo vi- uentes, sunt radicati, in mento, idest, in dile ctione Dei, secundum illud. In charitate radi cati, & fundati. (Eph. 3.)

Tertio fuit necessarium propter oris apertio- nem. Nam ossa ipsius menti in suis extremita tibus duas habent furculas, ut dicit Const. Vna est acuta, cuius acumini ligamen quoddam inseritur, quod a latere temporum protendi- tur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Al- tera uero furcula grossa est, & rotunda cuius rotunditate mentum fit mobile. Sic etiam ne- cessaria est dilectio charitatis, ut os aperiri pos- sit, siue in prædicatione, quia: Si linguis homi- num loquar, & angelorum charitatem autem non habeam, &c. siue in oratione, siue in con- fessione, quæ etiam sine charitate validæ non sunt. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Hoc enim desi- derium mandatorum charitas faciebat: quia si- cut calor sitire facit iustitiam, quæ in obserua- tione mandatorum existit, sine qua neque con- fessio est salutifera, neque omnino impetratiua, secundum illud. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis clamabit ipse, & non ex- audietur. (ft. — 1. Cor. 13. — Ps. 131. — Pro. 21.)

Quarto fuit mentum necessarium propter faciei completionem & consumationem: vn- de si fit fronti proportionatum, totam faciem exornat; & si nimis excedat eam, totam fa- ciem dehonestat. Sicut igitur mentum propor- tionatum est ornamentum faciei, & comple mentum, ita amor ordinatus, sicut est cha- ritatis dilectio, (secundum illud. Ordinauit in me charitatem) est ornamentum, & comple. mentum animæ. Vnde per nuptialem vestem charitas designatur, ex eo, quod animam ex- ornat, & decorat. (Cant. 2. — Mat. 24)

Quinto mentum necessarium est ad anima- lis fortificationem. Nam in mento est anima- lis maxima fortitudo propter duritiam ossis, & ideo bruta se tangi per mentum faciliter non permittunt. Nam mento confracto tota eorum feritas quasi armis perditis eneruatur. Vnde di- citur, quod Dauit fracto mento ursi, eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ consi- stit in amore: quia Fortis est, ut mors dilectio. (1. Reg. 17. — Cant. 8.)

Sextò fuit necessarium mentum ad amoris ostē- sionem. Vnde mentum hominis tangere, si- gnum est amoris. Et ideo dicitur. Tenuit Ioab mentum Amasæ: Per mentum enim amor, sed per tactum opus amoris exprimitur. Vnde ille mentum, tangit qui amorem opere ostendit, & hæc est uera probatio dilectionis charitatis, se- cundum illud. Non diligamus uerbo, neq; lin- gua, sed opere, & ueritate. (4. Reg. — 1. Io. 3.)

Quatuor rationibus diuitiæ pilis comparantur, per quas quidem bonus malusq; diuitiarum usus, & auaritiæ detestatio explanatur.

Cap. XXIIII.

Diuitiæ assimilantur pilis.

Primo ratione natiuitatis: quia pili na- scuntur ex fumo calido & sicco: dum.n. fumus subtilis per poros egreditur, dum ab aere tangi- tur, exsiccat. Similiter ex fumo calido, & sicco.i. ex auaritia desiderium hominis inflammante, & humorem pietatis exiccante, procedit dini- tiarum accumulatio. Hic fumus.i. amor cupidi- tatis per diuersos poros, idest per diuersas uias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aere, idest, ab exteriori mundi ne- cessitate tangitur, pili, idest, nummi, siue diuitia rum cumuli multiplicantur, & crescunt, & præ- cipuè illi quibus multiplicantur filij coguntur accumulare. Ezec. Multiplicata es, & grandis ef- fecta, & ingressa es, & peruenisti ad mundū mu liebrem, ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, uel tumore ube rum, intellige augmenta familiæ, & filiorum, & tunc laborat, ut germinet pilus, idest, ut fiat, & crescat diuitiarum cumulus. (Eze. 16.)

Secundo ratione utilitatis, quia pili sunt non solum ornamentum, sed etiam iuuamentū cor- poris, sicut patet in capillis. Similiter diuitiæ, sunt ad ornamentum dignitatis, & adiuuamen tum necessitatis. Vnde Philosophus dicit, quòd diuitiæ, sunt organa felicitatis. Et ideo Ambro. dicit, Diuites discant non in facultatibus cri- men haberi, sed in his, qui uti nesciunt, nam di- uitiæ sicut impedimenta sunt improbis, ita bo- nis sunt iuuamenta uirtutis. (Aris. in Ethic. — Ambr. sup In.)

Tertio ratione qualitatis. Nā ubi incute sunt ampli pori, pili exeuntes, sunt grossi: ubi autem pori sunt stricti, tenues erunt pili. Sic homines habentes animos largos, siue amplos, faciūt ma- gnas expensas: Sed habentes animos strictos, i. auaros, tenuiter, & miserabiliter expendunt. Hieronymus. Qui diuitiarum seruus, est, diui- tias custodit, ut seruus. Qui autem seruitutis ex- cussit iugum, distribuit, vt dominus.

Quarto ratione varietatis, quia pili uariantur secundū ætatem. Vnde quando animalia sene- scunt, pili indurescunt sicut plumæ auium indu. rantur, quia deficiente humore necessario desic cantur. Sic homines (secundum Philosophū) in senectute efficiuntur illiberales, & duri ad lar- giendum: & hoc est quando deficit eis bonus hu mor, idest, bonus amor charitatis. Et hæc auari- tia senilis (sicut dicit Sen.) monstruosa est: Mon- stro, inquit, similis est auaritia senilis quid enim sibi vult non intelligo. Nam quid absurdus (vt dici solet,) quàm quo minus restat uiæ, eo plus viatici quærere & via deficiente viaticum auge re. Huiusmodi ergo pilos: id est, mundi diuitias leuiter iubentur radere, id est, viri perfecti, & re- ligiosi contemnere. (Sen. — Num. 8.)

Doctrinam

Doctrinam spiritualem ad modum cibi fidelibus tradendam esse, ex pluribus in cibi receptione conditionibus necessarijs, quæ hic apponuntur edisitur, & ex diuersitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prædicantis doctrinam similem esse voci modulantis aperitur.

Cap. XXV.

DOctrina spiritualis assimilatur cibo corporali, in quo necessaria sunt 8. scilicet præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio, eius in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuersio, ipsius per membra distributio, cum membris assimilatio, & incorporatio, siue in naturam corporis conuersio. Sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore præparatur dum legitur: masticatur, dum in meditatione disquiritur, in loco digestionis recipitur dum in memoria reconditur: in liquorem mutatur dum diligenter exponitur: In humorem liquor conuertitur, dum deuote dissentitur: Distribuitur per membra, dum diuersis auditoribus sec. illam eorũ exigentiam prædicatur: Assimilatur dum attentè, & affectuose recipitur: Incorporatur & conuertitur dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dominus, Operamini non cibum, qui petit, sed qui permanet in vitam æternam. Hieronym. Discamus in terris, quorum scientia nobiscum perseueret in cœlis.

Ioan. 6. Hiero.

Item doctrina spiritualis debet tradi ad modum cibi, in quo (secundum Galen.) consideranda sunt quatuor.

Gale.

Primò cibi substantialitas. Nam aliquis cibus est ex sui natura nutrimentalis, & naturæ iuuatiuus. Et huic assimilatur doctrina sana, & catholica, quæ anima spiritualiter sustentatur, & iuuatur ad salutem. Aliquis uero est pestilentialis, & corporis corruptiuus, sicut cibus venenosus. Et huic assimilatur doctrina praua, uel hæretica qua mores, vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborum scire naturam, & doctrinarum discernere qualitatem, ne homo uenenum loco cibi accipiat, ne quis falsitatem pro veritate credat. Vnde Eccle. Non te effundat super omnem escam. Ioan. Nolite omni spiritui credere, sed probate, an spiritus ex Deo sit.

Eccl. 8. Ioan. 4.

Secundò attendenda est cibi qualitas, scilicet utrum temperatus sit, uel excedat. Est enim aliquis cibus subtilis, qui de facili digeritur (secundum Auicen.) ex eo generatur sanguis, qui citò resoluitur a mẽbris, & ideo parum nutrit. Et sic est doctrina multum subtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & male intelligitur, & cito a memoria labitur.

Item est cibus grossus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multum nutrit: ex quo scilicet grossus generatur sanguis, qui tardius resoluitur a membris. Sic doctrina grossior, & vulgatior homines simplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria persistit.

Item est alius cibus a substantia temperatus, & talis laudabilis est, quia medium tenet: huic assimilatur doctrina, quæ neq; est nimis rudis, neque nimis subtilis. Talis e. n. laudabilis est, quia simplicibus, & sapientibus satisfacit. Rom. Sapientibus, & insipientibus debitor sum.

Rom. 1.

Tertiò attendenda est cibi quãtitas, ut nõ sit nimia, neque nimis pauca, sed inter hæc media. Nam cibus nimius naturam grauat, stomachum inflat, torsiones generat, malos humores generat & augmentat, uomitum & fastidium prouocat, calorem naturalem suffocat, ossiũ, & neruorum contractionem causat, ulcera, scabiẽ, & apostemata procurat, senium & mortem accelerat. Et fit dum homo manducat, vt mortem fugiat inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis est paucus, naturam debilitat, nisum & sensum hebetat, fluxum capillorum, & caluiciem generat. thisim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates, quàm repletio causat.

Vnde dicit Hyppocras, quod in tenuibus dietis maximè peccant ægrotantes: Cibus ergo si medium inter hoc teneat, rem perditam restaurat, uirtutem conseruat, sanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operãdi tribuit, sanitatem perficit & custodit, & salubrem somnum inducit. Similiter quoq; accidit de doctrina spirituali, q si sit nimia. i. nimis prolixa, uertitur in tædium, & multiplex animę nocumentum, & ideo poeticè dicitur. Quicquid præcipies esto breuis, ut cito dicta. Percipiãt animi dociles, teneantque fideles. Omne supernacuũ de pleno pectore manat. Similiter etiã defectus doctrinæ spiritualis multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet, quàm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus p prophetam comminatur dicens, Mittam famẽ in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi uerbum Dei. Et Hier. hunc defectum deplorauit dicẽs, paruuli petierunt panẽ, & nõ erat q frangeret eis. ergo discreta, & tẽperata doctrina multipliciter animę prodest, & ideo fidelis, & prudens seruus quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram.

Hypp. in apho.

Amo 8.

Tre. 4.

Quarto consideranda est assumentis necessitas. Nam alius cibus debetur sano, alius ægro, alius iuueni, alius seni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quiescẽti, Nam multa sunt salubria sano, quæ sunt mortifera infirmo.

Itẽ est differẽtia in sanis. Nam piper, & alia q alicui phlegmatico sunt in remediũ, alicui cholerico sunt venenũ, & iusquianus, q est mors hominis, est cibus gratissimus passeri, uel coturnici, ut dicit Galenus. Variat et cibus secũdũ qualitatẽ morbi: Nã alius cibus salubris est in quartana, q est mortiferus in acuta: & aliqs q est utilis in morbi principio, est nociuus in medio, vel qñ infirmitas est in summo. Ex quibus patet, qđ cibus uariandus est secundum diuersitatẽ morbi, & uirtutẽ infirmi, & secũdũ substantiã, & qualitatem cibi: quæ omnia obseruãda sunt in doctrina spirituali per quam diuersa uitia debent diuersimodè corripi. Vñ Greg. Nazian. dicit, quòd sicut non una medicinæ species omnibus adhibentur ita neque idem sermo uniuersis cõgruit. Et iterum secundum qualitatẽ auditorum formati

Grego. Nazia:

Grego. in past. mari debet sermo doctorum, sicut Grego. dixit, Et iterũ. Alia & alia doctrina alios, & alios auditores requirit. Nam grossa doctrina, & facilis, competit rudibus, id est, Insipientibus secundũ illud, Tanquam paruulis in Christum lac potũ vobis dedi. Sed doctrina subtilis & difficilis cõgruit perfectis. Apost. Sapientiam loquimur inter perfectos. Heb. 5. Perfectorum enim est solidus cibus. Debet ergo prædicator diligenter attendere, & ad quid dicat, & quid, & q bus dicat. 1. Cor. 3. 1. Cor. 2. Heb. 5.

Item doctrina prædicantis debet esse similis voci modulãtis, & dulciter cantantis. Nã primo dẽt esse cordis lætificatiua secũdum illud, Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, f. cordi. Psal. Lætabor ego super eloquia tua. Cant. 2. Ecl. 119.

Secundo debet esse amoris excitatiua Nam sicut aues vociferando, & cantando excitant se f. mutuo ad amorem libidinosum; ita prædicatores vocibus, & verbis suis, debet excitare ad amorem spirituale, sicut de Christo dicit sponsa. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Et Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturã? Et nota qđ aues parui corporis plus uociferãtur, quàm aues magni corporis, maximè tempore amoris. Aues enim parui corporis, sunt humiles, id est, despecti, vel qui paruam curam habent de corpore suo. Hi sunt magis apti ad vociferandum, id est, ad prædicandum, & excitandũ alios ad amorem spirituale, quàm illi, q sunt magni corporis, id est, superbi, vel voluptuosi prædicatores. Hinc est, quod Doctor gẽtium, & prædicator dicebat. Ego sum minimus Apostolorũ. Et Thi. admonebat, dicens, Habentes alimenta; & q bus tegamur, his contenti simus. Cant. Luc. 24. 1. Cor. 15. 1. Thi. 6.

Tertiò debet esse passionum animæ expressiua. Passiones enim, & morbi animæ, vitia sunt, q̃ prædicatoris vox debet exprimere, notificando, & redarguendo, vt curẽtur: secundum illud, Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam: annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Isa. 58.

Quarto debet esse bonæ dispositionis ostensiua. Bona enim dispositio animæ est per pœnitentiam, & uirtutes: & quia virtus (secundum Philosophum) est dispositio perfecti ad optimum: Prædicatoris igitur vox non solum vitia debet ostẽdère, sed etiam ad curam pœnitentiæ inducere, & insuper ad virtutes. Ad vtrunque enim hortabatur Apostol. dicens, Abijciamus opera tenebrarum, scilicet peccata, & induamur arma lucis, scilicet virtutes. Psalm. Vox enim Domini in virtute. Aris. in Ethi. Ro. 13. Psal. 28.

Quinto debet esse laboris subleuatiua, sicut vox musica & armonica, quę est naturæ cõsona, quæ non solum delectat homines, sed etiã iumẽta, sicut patet in bobus, quæ ad laborem magis cantu, quàm stimulo excitantur. Talis erat uox Christi dicentis, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. Apocal. Audiui vocem de cœlo dicentem mihi, Scribe, Beati mortui, &c. A modo enim iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Mat. 11 Apoc. 9.

Sexto debet esse tędij ablatiua: sic enim uox musica attediatos, & accidiosos recreat, & lętificat. Hiere. Audietur vox gaudij, & lætitiæ. Econtra autem vox terribilis & horribilis non delectat, sed attediat. Vnde dicit Cõstan. quòd interrogatus quidam quare homo horribilis grauior esset ad audiendum, quàm aliquod pondus corporeum: respondit, Homo horribilis est animæ pondus, sed alia pondera grauãt corpus. Sic sunt quidam prædicatores, qui siue ex nimia prolixitate, siue ex inepta prolatione, siue ex vocis ineptitudine, siue ex incongruitate materiæ nõ delectant sed grauant auditores. Hier. 33

Septimo debet esse ætatis, & sexus discretiua. Nam videmus, q animalia secundum diuersitatem sexus, & ætatis habent diuersitatem in uoce. Vnde Philosophus dicit, q causa acuminis, & alię rõnis uocis, est secundum alterationem ætatum. Vnde vox iuuenum animalium est acutior voce senum, & uox mulierum est acutior, q̃ virorũ. vnde (sicut ipse dicit.) multæ fœminæ, & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autẽ vocis sequitur tarditatem motus, quia aer multus tarde mouetur. Mares autẽ, & senes mouẽt multum aerem, & ideo sunt grauioris vocis. Neruos & arterias habent fortiores masculi, quàm fœminæ, & senes, quàm parui, & non castrati, q̃ castrati, eo q propter debilitatem mouent paucum aerem. Et quod paucum est, mouetur velocius, & vox velox est acuta, & ideo propter debilitatem neruorum, sunt vocis castratorum similes fœminarũ vocibus. Dicit etiam Philosophus, q fœminæ sunt acutioris & subtilioris vocis, q̃ masculi, præter vaccam, quæ habet vocẽ suo masculo grossiorem. Sicut igitur sonus vocis naturalis est discretiuus ætatum, & sexuum, sic etiam sonus, seu uox prædicantis debet discernere ætatem, & sexum: & quia aliter admonendi, sunt iuuenes, aliter senes, & aliter viri, & aliter mulieres, sicut docet Grego. Apoc. Audiui vocẽ aquarum multarum, id est, doctrinam. Aris. 5. de ani. Aris. 5. de ani. Grego. in past. Apoc. 8

Octauò debet esse laudis acq sitiua, non tamẽ sui, sed Dei. Psal. Vt audiam uocem laudis tuæ. Ps. 25.

Nonò debet esse affectionis audientium immutatiua, sicut facit vox musica & armonica, g cuius dulcem armoniam interdum infirmi, dæmoniaci, & frenetici ad sensum mentis reuocãtur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit cõuerti in bonas, sicut refert Cõst. quòd Orpheus poeta, & modulator optimus dixit, Imperatores ad conuiuia me inuitant, vt se ex me delectent. sed ego in illis delector cum quibus passim animos eorum deflectere de ira ad mansuetudinem, de tristitia ad lætitiã, de auaritia ad largitatem, de timore ad audaciam.

Sacri doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur, quidque hepar, sanguis, & dorsum significent, explanatur. Cap. XXVI.

Doctores sancti assimilantur renibus. Primò, quia renes sunt calidi, & naturalis caloris conseruatiui. Sic sancti doctores, sicut in se ipsis sunt feruidi, ita etiã sunt in alijs sua doctrina ignea spiritualis feruoris accensiui, & conseruatiui:

conseruatiui: Talis erat doctrina Christi, de qua dicitur: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis? (Luc. 24.)

Secundo, quia renes sunt frigiditati dorsi temperatiui. Vnde sunt renes pinguedine cooperti, ne ex frigiditate ossium dorsi sustineāt læsionē. Per dorsum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus secularibus, quæ retro sunt, totaliter dedit, quorū frigiditas, i. malitia aliqñ nimis excresceret, nisi eam sanctorum uirorum doctrina, vel arguitio tēperare. Vnde de Herode habet, qd metuebat Ioannem, & audito eo mul ta faciebat. Psal. Increpuerunt me renes mei. (Mat. 6. Psal. 15.)

Tertio, quia renes sunt a concauitate epatis aquosi humoris attractiui. Vnde & facti sunt carnosi, & porosi propter faciliorem aquosæ humiditatis attractionem, Concauitas autem hepatis, est profunditas scripturæ sacræ. Ex hepate n. quatuor humores materialiter oriuntur, & sic ex scriptura sacra quatuor sensus trahuntur, scilicet literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis cōcauitate, idest, profunditate trahunt sancti doctores, & hauriunt aquā doctrinæ, quam populis effundunt abundè: Sed quia hanc suam doctrinam, & omnem suam intelligentiam sub fidei metis doctores sanctæ Ecclesiæ restringunt, dicitur Isa. Erit fides cinctorium renum eius. (Isa. 11.)

Quarto quoque, quia renes sunt sanguinis colatiui: dicit. n. Const. quod ad hoc sunt facti, ut ab hepate aquaticum sanguinem sugentes, eum depurent, & eius colamentum, idest, urinam ad vesicam deportent. Et hoc etiam dicit Aristotel. In sanguine itaque intelligitur vita hominis, q a sine sanguine homo non viueret: quam in alijs sancti doctores suis doctrinis purificant, dum peccatores conuertunt, & eos a peccatorum fęcibus faciunt separari. Vnde. Hiere. Si separas preciosum a uili. (Arist. 8. de ani. Hiet. 15)

Quintò, quia renes sunt seminabilis humoris generatiui. Vnde continent lumbos, in quibus dicitur esse causa venereæ uoluptatis quasi autē humor seminabilis est doctrina spiritualis, quæ Deo generat filios non carnis, sed spiritus: qui humor per sanctorum doctorum ora in funditur. Vnde Apostolus dixit: In Christo Iesu per euangelium ego vos genui. Vnde doctores Ecclesiæ ab ipso capite Christo suo mystico corpore tanquam renes in carnali corpore vtiliter possidentur. Vnde ab ipsa sancta Ecclesia ei dicitur. Tu possedisti renes meos. Quos etiam ad aliorum salutem inflammari petebat dicens. Vre renes meos, & cor meum. (1. Cor. 4. Ps. 138.)

Quas partes dominus habere debeat, vt merito subditis dominari queat, ac quæ uitia tyrannum efficiant, breuiter patefit. Cap. XXVII.

Dominari laudabiliter subditis docet ipsum nomen Domini. Nā hoc nomen Dominus, videtur importare quinque conditiones.

Primo enim videtur esse nomē potestatis. Vnde a Deo, a quo est omnis potestas, dominium est statutum. Aliter enim non staret respublica, neque humana societas esset tuta, neque hominū scita essent pacifica, vel quieta. Sublata enim de medio iustitiæ potentia, libera esset malitia, neque innocentia esset tuta (sicut dicit Isido.) Iusta ergo dominatio subditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus seruos non deserit, sed pro eius aduersarijs, se opponit vt dicit Greg.

Secundo, hoc nomen Dominus, est nomen æquitatis, Psal. Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem uidit vultus eius. Vnde iustus Dominus per uiam iuris, & æquitatis, lites & causas inter subditos dirimit, & unicuique quod suum est tribuit, contra malitiam gladium trahit, pro innocentia defendenda titulum iustæ tuitionis opponit: Maleficos punit, uiduas & orphanos de manu opprimentis eripit: prædones, & fures impetit: & per acceptam a Domino potestatem nō secundum impetum voluntatis, sed secundum dictamen rationis, & secundum legis imperiū, uniuersa disponit. (Psal. 10.)

Tertio. Dominus est nomen liberalitatis. Nā boni Domini sunt liberales, & pij. Hester. Cum, inquit, totum orbem meæ ditioni subiugassem, nolui potentiæ abuti magnitudine, sed clementia, & lenitate gubernare subiectos. Bonus Dominus plus amari, q̄ timeri appetit, non hominibus, sed bestialiter viuentibus se præesse agnoscit. Vnde dicit Gre. Homo, inquit, non rationabilibus animalibus est prælatus, ut non ab hominibus sed ab animalibus timeatur. Omnes. n. homines natura gignit æquales, sed p uarijs meritis alios alijs dispensatio diuina præposuit, ut saltem propter humanam potentiam peccare timeant qui diuinam iustitiam non formidant. (Hest. 13. Gre. super Ge.)

Quarto hoc nomen Dominus, est nomen nobilitatis. Vnde dicitur. Tuli de tribubus uestris sapientes, & nobiles, & posui eos Dominos: debent enim Domini esse, & aīa. & carne generosi. Nam (vt dicit Ambr.) natura in animalibus nobiliores, & fortiores præponit aliorum reges, & duces: ergo quod seruatur in iumentis, & animalibus, non seruabitur in hominibus. (Deut. 1. Amb.)

Quinto, quia Dominus est nomen timoris, & honorabilitatis, Eph. Serui obedite Dominis uestris carnalibus cum timore. Vnde per bonum Dominum tota patria timetur, & honoratur, eo quòd cuncta pacificat, & discordes sedat, & aduersarios procul pulsat. (Eph. 6.)

Item nota, quod tyrannicum dominium quatuor vitia faciunt.

Primò auaritia. Nam tyrannus, & malus Dominus subditos nō iuuat, sed spoliat, Mich. Qui violenter tollitis pelles &c. (Mic. 3.)

Item propter munera iustitiam violat, & pauperi, & uiduæ non iudicant, Mich. Audite principes Iacob, & duces domus Israel, nunquid uestrum est scire iudicium? (Mich. 3.)

Item exactionibus populum sæpe vexat. Isa. Populum meum exactores spoliauerunt. (Isa. 3.)

Item occasiones quærit, ut rapiat, Isa. Absque causa calumniatus est eum. (Isa. 52.)

Secundo, facit tyrannidē iniustitia, quia subditos pœnis flagellat. Isa. Dabo Aegyptū in manu dominorum (Isa. 19.)

nu dominiorum crudelium.

Isa. 10. Item statuta iniqua ordinat. Isa. Væ qui condunt leges iniquas.

Item aliena tanquam propria uendicat, & 1. Re. 8. sua esse omnia putat. Reg. Filios uestros, & agros tollet.

Item malorum dictis fidem accommodat. Pro. 29. Prouer. Princeps, qui libenter audit uerba mendacij, omnes ministros habebit impios.

Mac. 16 Item fidem nulli seruat, primo Mac. Iurauit illis rex &c.

Item filios fideles malè remunerat o Exemplū Gen. 38 de Laban.

Tertio, facit tyrannum superbia, quia tyrannus timeri, non amari curat.

Iudit. 3 Item nullius seruitium acceptat, sed omnia ex debito sibi fieri putat, Iudith. Nec tamen ista facientem ferocitatem xins &c.

Quarto tyrannicum uitium est intemperantia, quia alijs laborantibus ipse comestionibus Ecc. 10. vacat, Eccle. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.

Ecclesiæ fides quinque rationibus cuti assimilari, ipsiusq; necessitas quanta sit, non obscuris sacræ scripturæ etiam demonstratur exemplis.

Cap. XXVIII.

Fides ecclesiæ assimilatur cuti, siue pelli, propter quinque.

Primo ratione inclusionis. Nam cutis est superficies corporis, quæ carnem, & ossa continet, & includit. Sic in fide catholica fortiores sunt, qui designatur per ossa; & imbecilliores, qui signantur per carnes: Vnde etiam cutis uocatur Iob. 10. corium, eo, quòd corio caro tegatur, Iob. Pelle & carnibus uestisti me, ossibus &c.

Secundo ratione defensionis: Nam cutis omnia interiora munit, & defendit. Vnde cutis, pro defensione totius corporis omnibus periculis, & passionibus se exponit. Vnde secundum Constan. habet tenuitatem, ne nimis corpus impediat: habet soliditatem, ut melius, quod est intra, contineat, & facilius exteriori læsioni resistat. Vnde etiam uocatur pellis eo, quòd a corpore exteriores pellat iniurias, uentos, & pluuias, frigiditatis, & caloris perfert iniurias. Rectè ergo fides est cutis, quia omnia membra ecclesiæ fide proteguntur, & ab iniurijs persecutorum, & a uentis tentationum, & a pluuijs, idest, falsis Eph. 6. doctrinis hæreticorum. Vnde Apostolus. In omnibus assumentes scutum fidei.

Tertio ratione imitationis. Nam cutis secundum uariam membrorum dispositionem ac necessitatem, nunc se contrahit, nunc se extendit. Sic fideles tempore persecutionis secundum uariam fideliū utilitatem, seu necessitatem quandoque cōtrahebant fidem suam, persecutionē declinādo, siue fugiendo: quandoque uero extendebant, persecutoribus se offerendo: & hoc faciebant uiri cœlestes, & perfecti, sicut Apostoli, & Ps. 103. consimiles. Ps. Extendes cęlum sicut pellem.

Quarto ratione purgationis. Est. n. cutis tota plena poris, & maximè in parte capitis, propter expressionem fumosæ superfluitatis per calorē. Dum enim pori aperiuntur superfluitates intercutaneæ per uapores, & sudores purgātur. Sic fides catholica habet ad modum cutis multos poros, idest, multas uias, & modos ad purgandū animam a peccatis. s. per pœnitentiam, per eleemosynam, per baptismum, & huiusmodi, Act. 15. Actu. Fide purificans corda eorum.

Quinto ratione passionis, quia cutis, siue pellis multipliciter patitur. Nam patitur incisionem, excoriationem, uerberationem, & multa alia quasi innumerabilia: quæ omnia etiam sancti martyres pro fide passi sunt patet. Heb. Alij Heb. 11 uero ludibria, & uerbera experti, &c.

In quibus uirorum spiritualium præcipua animi fortitudo consistat, quinque ipsius barbæ naturalibus similitudinibus rectissimè declaratur.

Cap. XXIX.

Fortitudo uirorum spiritualium assimilatur barbæ. Vnde pili barbæ sunt opera fortia perfectorum quod patet ex multis.

Primo, quia barba est faciei uirilis ornatiua, & similiter ex fortitudine martyrum Vnde & aliorum sanctorum tota facies, immo totū corpus ecclesiæ decoratur, & ornatur. Vnde de ipsa ecclesia dicitur: Fortitudo, & decor induentum eius.

Secundo, quia barba est maxillarū iunatiua. Nam sua uillositate neruos maxillares tuetur, etiam à nimia frigiditate defendit: quasi autem maxillæ. Ecclesiæ sunt, prædicatores, qui cibum spiritualis doctrinæ alijs conterunt exponēdo, & prænarrant prædicando, ut inde fideles cæteri nutriantur. isti dicunt habere barbam. i. fortitudinem boni operis, uel fortitudinem cōtra tentationes, ut frigus peccati repellatur ab eis, ne scilicet cum alius prædicauerint ipsi reprobi efficiantur. Debent esse barbati. i. pilis fortium operum abundare, ut s. quod uerbis suadent, operibus corroborent. Vnde sine robore talis barbæ non congruè nō laudabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde Dauid mandauit nuncijs suis: Manere in Hierico, donec crescat barba uestra. 2. Reg. 10.

Tertio, qa barba est caloris, & uigoris naturalis indicatiua, pp quam causam nō solus barbā nutrit, nō aūt mulier, qa mares calidiores sunt naturaliter fœminis, & maioris uigoris, & iō in maribus fumus, qui est pilorum materia magis, quàm in fœminis augmentatur. Vnde accidit & quandoque in mulieribus calidæ, & humidæ complexionis, quæ uidentur barbescere. Sic illi, qui abundant in calore, & uigore dilectionis, habent animum uirilem, & ideo inest eis fortitudo, & ad peccatis resistendum, & ēt ad bene operandum: propter quod dicitur, quia fortis est, ut Cant. 8. mors dilectio. Siquidem mors sic est fortis, quia ei nullus potest resistere; & competit ei peccatorē multa bona facere, quæ nunquam dū uixit, facere uoluit. Econtrario aūt illi, qui sunt frigidi a calore charitatis, habent animum fœmininum, idest debilem. Vnde carēt barba fortitudinis ad operandum, uel ad resistendum tentationibus.

Quarto

Quarto quoque, quia barba est diuersarum figurarum susceptiua. Nam sicut Philosophus dicit, si humor unde barba generatur, fuerit calidus, fumosus, & siccus erunt pili barbæ sicut & capilli crispi, & in se reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit, quia per duas uias uadit contrarias. Nā pars terrestris mouet inferius, calor uero mouēt superius, & sic inuoluuntur pili, & fiunt crispi. Talis est fortitudo Incipientium cum carne, uel mundo: quilicet ex parte spiritus habeant calorem charitatis, ex partis tamen mundi habent fumum uanitatis, ex parte carnis, siccitatē, siue ariditatem deuotionis. Et ideo sicut ex feruore spiritus trahuntur superius, ita ex infirmitate carnis trahuntur inferius. Et sic efficiuntur aliquo modo reflexi, siue crispi, idest non uniformes, sed uarij. Et de hac uarietate loquitur Apost. dicens. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Si uero humor ex quo generantur pili, fuerit humidus multū, erunt pili leues, & longi. Sic etiam in illis in quibus est humor multus deuotionis, & gratiæ, pili, idest, opera eorum fortia sunt eis leuia, idest, suauia ad faciendum, & longa ad continuandum, & hoc est unguentum, scilicet deuotionis, & gratiæ, quod (sicut dicitur) descendit in barbam Aaron.

Ar.l.19. de ani.

Rom. 5.

Ps. 132.

Quinto, quia barba est multipliciter defectiua: Nam in aliquibus non crescit, sicut in pueris: quia quamuis sint humidi, & calidi, tamen quia fumosa illa substantia, quæ est pilorum materia, trāsit in augmentum puerorum; ideo nō superfluit, ut conuertatur in pilos. Tales sunt, quilicet sint iuuenes, & fortes, tamen fortitudine sua non utuntur ad Dei seruitium, uel in operibus bonis, sed potius pro mundo, & in peccatis. In aliquibus uero barbā canescit, sicut in senibus propter debilitatem ipsius caloris, & abundantiā frigiditatis. Et sic etiam accidit tepescentibus in calore diuini amoris, quia etiam pili barbæ, idest exteriora pœnitentiæ opera in eis immutantur, & debilitantur. In aliquibus uero barba defluit ex caloris, & humoris interceptione, ut in castratis: uel ex humoris corruptione, ut in leprosis. Intercipitur autem calor amoris, & humor deuotionis per peccata spiritualia, & corrumpitur per peccata carnalia, & ideo utrobique deficit barba, idest fortitudo uera.

Quoniam Dei gratia potissimum humilibus est parata, idcirco hic iure ipsi medulla quinque insignibus est assimilata exemplis. *Cap. XXX.*

Gratia Dei assimilatur medullæ.

Primo ratione suæ generationis: quia medulla in concauitatibus ossium generatur. Sunt autem concauitates ossium humilitates mētiū, quibus solis gratia Dei infunditur secundum illud, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Secundo ratione complexionis, quia medulla (ut dicit Constan.) est calida, & humida, sic gratia Dei, est calida in quantum inducit, & accendit charitatem: & humida inquantum emollit ad pietatem facit enim eos in quibus est feruentes ad Deum, & pios ad proximum. Sapien. Apud Deum nota est, & apud homines: apud Deum, scilicet per charitatem, apud homines per pietatem.

Const.

Sap. 4.

Tertio ratione irrigationis, quia ossa irrigat, & confortat, & eorum frigiditatem temperat. Nam sua caliditate temperat eorum frigiditatem, & sua humiditate eorum siccitatem. Anima enim sine gratia est sicut terra sine aqua, scilicet frigida, & arida: unde Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Sed gratia Dei non solum sicut aqua tollit eis ariditatem, idest operis boni sterilitatem, sed etiam, ut ignis, uel Sol tollit eis frigiditatem, idest cōstrictionem, & immobilitatem peccati constringit, & immobilitat, sicut patet de frigore corporali in aqua cōgelata. Vnde gratia Dei multum confortat animam, generat. n. in ea. (secundum Bernar.) odium præteritorum peccatorum, contemptum præsentium, & desiderium bonorum futurorum.

Psal. 14.

Ber. de li. arb.

Quarto ratione nutritionis, quia medulla, (ut dicit Constant.) nutritur ex purissimis partibus, & unctuosis humoribus. sic gratia Dei nutritur ex purissimis operibus, & deuotis orationibus. Bern. Gratia balsamum purissimum est, & ideo purum, & solidum, & profundum uas requirit.

Ber. in Cant.

Quinto ratione mutationis, quia medulla, (ut dicit Varro) mutatur, ut luna. Nam crescente luna, ipsa crescit: & decrescente decrescit: & hoc tam in animalibus, quàm in arboribus patet, quorum medulla in plenilunio augmentatur, & in alio tempore minoratur. Per lunam igitur, quæ est planetarum infima, humilis intelligitur anima in qua secundum augmentum, uel diminutionem humilitatis attenuitur, & crescit gratia salutaris. Quia quanto quis efficitur humilior, tanto, & gratia plenior, & quanto magis superbus, tanto magis a gratia uacuus. unde Bern. dicit: In ueritate didici nil æque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperādam, quam si omni tempore coram Deo inueniaris, non altum sapere, sed timere. Altum enim sapere; ad superbiam pertinet, timere uero ad humilitatem. Ad hoc etiam facit, quod dicit Chrysosto. Aliquando, inquit plerique uitam habentes mundam, non accipiunt gratiam, ne in superbiam eleuentur, ne inflentur uentositate iactantiæ, ne altitudo muneris negligētiores efficiat. Eccl. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & corā Deo inuenies gratiā.

Var.

Bern. in Cant.

Chrys. in epis. ad heb.

Eccl.

Gula uitium quantum hominibus obsit, quantumque detestabile sit, ex multis gutturis naturalibus actionibus ipsiusq; pinguedinis læsionibus facilè perspici potest. *Cap. XXXI.*

Gulositas, & uoracitas assimilatur gutturi.

Primo, quia guttur est cibi, & potus in stomachum inductiuum: Habet enim guttur duplicem concauitatem, habet unam ad attrahendum aerem, & anhelitum perficiendum, & aliam ad cibum recipiendū. Et hæc duplex uia quodam

quodam operculo, quod epiglotis dicitur, distinguttur. Quod utique se habet in superficie gutturis ad modum vestis ad utrunq; foramen gutturis æqualiter se habentis. Sicut igitur guttur est cibi, & potus receptiuum, & stomachi impletitiuum, ita homo vorax & gulosus ad hoc principaliter intendit, ut cibum, & potum accipiat, & ventrem suum impleat. Unde de tali homine dici consueuit. Ipse est totus gula. Psal. Sepulchrum patens est guttur eorum. gl. propter voracitatem. Quia sicut sepulchrum aperitur ad suscipiendum cadauera, ita vorax semper inhiat ad cibaria recipiendum.

Psal. 5.

Secundo, quia guttur est delectationis ciborum perceptiuum. Etiam n. delectatio cibi modico trāsitu gutturis: propter quod dicit Philosophus, quòd quidam multiuorax affectabat habere collum gruis, scilicet, ut diutius duraret cibi delectatio ex longo transitu gulæ. Homo enim gulosus in cibo solam delectationem quærit non necessitatem, vel vtilitatē; Et de talibus dicit Apostolus Philipp. Quorum Deus venter est.

Aris. in Ethi.

Phil. 3.

Tertio, quia deglutio cibi, vel potus spiritus, idest, aeris attractionem impedit. Nam cum natura cibum deglutit, foramē anhelitus claudit, & aliud foramen ad recipiendum cibum aperit, cum autem aerem attrahit, foramē cibi penitus claudit. Nam si de cibo, vel potu subintrauerit aliquid foramen aeris, via spiritus clauditur: & nisi a natura citius repellatur, animal suffocatur. Nihil enim sic timetur in omnibus passionibus gutturis, sicut amissio ipsius aeris a quo non potest animal per xx. partem unius horæ sine periculo abstinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit spiritum, idest, aeris attractionem, ita gulositatis delectatio impedit spiritualium consolationum perceptionem. Unde Apostolus dicit, Animalis homo, idest, gulositas, & voluptuositas nō percipit ea, quę sunt spiritus Dei. Delicata est enim, (vt dicit Ber.) diuina consolatio, & non datur nisi amittentibus alienum.

Cor. 8.

Bern.

Item gulæ vitium quantum nociuum sit animæ, & corpori, ostendit pinguedo corporis.

Primo quidem, quia pinguedo nimia, est pessimorum morborum generatiua. Nam (sicut dicit Const.) Pinguia corpora, & nimia adipe plena, sunt pessima, & morbis pessimis præparata, eo quod calor naturalis sæpe in talibus suffocatur, & via spiritus pinguedine clauditur, & sic ad regimen corporis, vt spiritus influat, denegatur. Et addidit, quod corpora omnia pinguia propter humorem superfluam abundantiam incurrunt sæpe infirmitatem prolixam, & tardissimam curam. Nam pondere pinguedinis pressa non se exercitant, non laborant, & sic nec superflua minuūtur, nec congelata pinguedo dissoluitur. Unde calor naturalis suffocatur, & subito mors inducitur, nisi ei citius succurratur.

Secundò, quia pinguedo est actionum animæ, scilicet sensus, & intellectus impeditiua. Unde Hier. dicit, quod venter pinguis non gignit sensum tenuem: & ideo abstinentia cōfert intellectui.

Hier.

Tertiò, quia est cōplementi generationis animalis tardatiua. Unde dicitur in Aforis. quòd mulier nimis pinguis non concipit, si non macrescit, eo, quod pinguedo matricis semitam intercludit.

Humilitatis virtus, quæ genibus comparatur, quę bona nobis conferat quatuor demonstratur exemplis, cui etiam sapientiam fore coniungendam ad Deum ritè placandum, edocetur. Cap. XXXII.

HUmiles assimilantur genibus.

Primò quidem, quia humilitas est mater concordiæ, & hoc significatur in genibus. Quia genua (vt dicit Isido.) sunt coniunctiones femorum, & crurum. Unde secundum eum femora extenduntur ab inguinibus vsque ad genua. Per femora autē possunt intelligi fœminæ, eo quòd in illa parte fœminæ discernuntur a viris: per crura vero, quę fortiora sunt, possunt intelligi uiri. vel per femora intelliguntur superiores: per crura vero inferiores. Non igitur potest esse concordia, siue inter fœminas, & viros, siue inter superiores, & subditos nisi mediante humilitate. Nam per humilitatem superiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores superioribus obediunt, & subduntur. Inter superbos uero ecōtrario semper sunt iurgia. Ubi vero sunt humilitatis genua ibi pacis & vnitatis concordia.

Isido.

Secundò, quia humilitas est soror sapientiæ: & hoc etiam signatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniunguntur. Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua sursum ad oculos teneantur, quorum coniunctione foramina oculorum causantur. Et ideo est, quòd dum homines genua flectūt, facilius lachrymas fundūt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua se flectunt. Oculis autem assimilantur sapiētes, quia genua oculis coniunguntur. Et quòd ibi locantur oculi vbi genua infiguntur, signat, quòd ubi humilitas, ibi sapientia. Et utrunque est necessarium in compunctione, & ad placandum summum iudicem Deum, scilicet sapientia, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offensę, & etiam humilitas, quæ mentem, & corpus inclinet ad satisfactionem iustitiæ.

Pro. 11.

Tertiò, quia humilitas est opposita superbiæ. Nam genua sunt vocata, eo, quod in utero sunt genis opposita, & a genis, sunt genua dicta. Per genas autem, quæ sunt in superioribus locatæ, & quæ maxillas continent contenentes, superbi significantur superiora petentes & alios per uiolentiam cōterentes. Et sunt duæ genæ, idest duo modi superbiæ, una est de spiritualibus, alia de temporalibus, quibus opponuntur duo genua, idest duo modi humilitatis: Primus est paupertas spiritus quæ est, vt homo recognoscat se spiritualibus indigere: & ea a se non habere, alius est temporalium despectus.

Quartò quoque, quia humilitas est amica abstinentiæ: Nam per abstinentiam caro humiliatur, sicut Amb. dicit: Carnis terat superbiam potus cibique parcitas. Et hæc abstinentia signatur in genibus

Ambr. I hym.

in genibus quæ sunt depauperata a carnositate & pinguedine propter motus continuationem. Nam multant carnosa, & pinguia de facili opilantur,& sic actio virtutis lenibilis impeditur. In quo etiam significatur, quod per abūdantiā, & vsum delitiarum, impeditur & actio virtutis, & continuatio laboris.

Peccatores incorrigibiles esse penitus a bonorum societate,expellendos,dentium unico manifestatur exēplo. Cap. XXXIII.

INfectiui aliorum, & incorrigibiles sunt eradicandi. Cuius exemplum apparet in dolore dentium,quia(secundum Auicen.)quando dens dolorosus non recipit omnino curam,quia quocunque fomento mitigetur, statim post modicū redit, & lędit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipso transit ad eos, & nō inuenitur uia ad eius retificationem,tūc cura eius est sola eradicatio. Sic cum homo est malus, & non recipit cutam,idest correctionem, quia dato,quòd verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, statim tamen redit ad pristinam malitiam, immo etiam alios inficit, & trahit:& tunc etiam talis per mortem,vel expulsionem est omnino eradicandus. Apostolus. Abscindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit, Expurgate vetus fermentum. Vnde Hier.dicit, Secādæ sunt putridæ carnes & scabiosa ouis a caulis repellenda,ne totius corporis massa,oues,& pecora ab ea corrumpantur,& putrescant, & intereant: Aug. In Alexandria una scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa,totam vrbem eius flamma populata est.

Gal. 5. 1. Cor. 5 Hier. & 24. q. 3. Aug.

Vnico puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipsam perficere,a peccatisque custodire confirmatur. Cap. XXXIIII.

INfirmitas corporalis interdum præseruat hominem a peccatis,sicut pueri quibus in partibus capitis accidunt ulcera, & apostemata, & adest fluxus narium: præseruantur ab epilentia (vt dicit Auic.)quia sic purgatur humiditas cerebri,quæ si non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis purgantur, & remouentur interdum tentationes, & malæ dispositiones mentis, quæ facerent hominem (nisi sic purgaretur)ruere in peccatum. Sen.infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse quod non debeo velle. Apostolus, Virtus in infirmitate perficitur.

Senec. 2. Cor. 1

Immunditia corporalis varietas & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorumque significatio multiplex clare definitur. Cap. XXXV.

IMmunditiæ spirituales vitiorum assimilantur immunditijs corporaliū morborum. Nā in lege veteri reputabantur immundi leprosi,& patiens fluxum sanguinis, & patientes fluxum seminis:cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum,& quicunque aliqua immūda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ significabatur immunditia hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra, tum quia nulla falsa doctrina est quæ uera falsis non admisceat, sicut in superficiei corporis leprosi apparet quædam distinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immunditiam uero mulieris sanguiflux designatur immunditia idolatriæ ꝑpter immolantium cruorem. Per immunditiam autem semini flui significabatur immūditia uanæ locutionis,eo quod semen est uerbum Dei. Per immunditiam coitus,& mulieris parientis, designabatur immunditia peccati originalis. ꝑ immunditiam mulieris menstruatæ designabatur immunditia mētis,per voluptates emollitæ, per immunditiam vero cadaueris cuiuscunque, signatur immunditia peccati mortalis, quod est mors animæ. Per immunditiam uero contactus rei immundæ, designatur immunditia consensus in peccatum alterius. Vnde, & Isa. Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.

Accidiosis ac uoluptuosis impatientia, præcipuè aliquid sufferendi contingere ex tribus dorsi doloris causis atque exemplis non difficulter cognoscitur. Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi,vel sustinendi onera, & grauia,præcipuè inuenitur in accidiosis,& voluptuosis, & opulentis. Cuius exemplum est in dolore dorsi. Nam dolor dorsi, licet possit ex pluribus causari,tamen(secundū Auicen.)causæ eius præcipuæ sunt tres, quia aliquando accidit ꝑpter frigus cōplexionis, & phlegmatis crudi, aliqñ vero propter multitudinem coitus, aliquādo uero propter repletionē magnę venæ,quæ est supra dorsum. Quia igitur dorso feruntur onera,congruè per dolorem dorsi impatientia accipit incōmoda,& onerosa sustinendi. Nā cui dorsum dolet onus sustinere non potest. Sed frigus, ꝙ est huius doloris causa, refert ad accidiosos, in quibus refrigust spiritus feruore charitatis expulso. Vnde in corporalibus cibis ea quæ acida sunt,communiter frigida sunt Coitus uero frequentia pertinet ad voluptuosos, qui carnis delectationes sequuntur. plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulētos,qui domos plenas habent temporalibus diuitijs. In his ergo est dolor dorsi, idest impatientia, & impotentia grauia tolerandi, quia accidiosi,& pigri non possunt pati laboriosa propter defectum caloris charitatis quæ facit omnia leuia. Voluptuosi nō possunt pati pęnosa propter molliciem carnis, quia est delectabilibus assueta. Sed opulenti diuites non possunt pati iniuriosa propter elationem mentis quam facit diuitiarum affluentia. Nam diuitię sicut dicit Philosophus,faciunt homines elatos,& contumeliosos.

Arist. 1. Rhet.

Inuidiæ malignitas,inuidisrumque tristitia unde ortum habeat,per tres ipsorum dentium defectus dolorem causantes,manifestatur. Cap. XXXVII.

Inuidia

Prou. 3. Pro. 14.

INuidia assimilatur dolori, siue putrefactioni dentium. Vnde dicitur: Putredo ossium, inuidia. Dolor nanque dentium (secundum Auicen.) causatur ex tribus, quia causa dolorẽ faciens, aliquando est in ipsa substantia dentium: quandoque vero in neruo quæ est in radice eorum, quandoque vero in gingiua, ubi etiã quandoque fit apostema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia; quæ omnia sunt doloris dentium causa. In his ergo designatur triplex causa tristitiæ, seu doloris inuidorũ. Nam aliquando inuidet unus alteri de personali bonitate, aliquando uero de honoris dignitate, quandoque uero de lucri, uel diuitiarum prosperitate. Quando igitur dolor inuidi est de persona, tunc est uelut dolor dentis radicatus in substantia. Quando vero de dignitate, uel honore, tunc est sicut dolor prouenient ex neruo. Nam quasi radix dentis est uirtus probi hominis cui neruus coniungitur, quia uirtutem probi hominis sequitur præmium honoris, vñ neruus radicis est honor virtutis, ex quo sequitur dolor dentis, idest tristitia inuidentis. Quasi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & uestiũ sunt temporales diuitiæ quibus homines circũdantur, & fulciuntur: quibus quandoque ingignitur apostema, idest putrefactio inuidiæ, quia scilicet præcipuè diuitibus ab alijs inuidetur, uel tunc apostema nascitur ex gingiuis, quando auarinæ, uel superbiæ pestis nascitur ex diuitiis, quandoque etiam caro adnascitur, scilicet cum filij generantur quæ omnia sunt dentibus, idest ipsius inuidentibus causę doloris, & tristitiæ. Est enim inuidia tristitia in alienis bonis prout Philosophus dicit.

Arist. 2. Rhe.

Iusti perfectiq; viri quemadmodum in iustitia tum seruentur, a peccatis purgentur, & eorum perfecta compunctio oriatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis insigniter explanatur. Cap. XXXVIII.

IVsti, & perfecti viri assimilantur hepati.

Primo quidem, quia hepar est stomachi iuuatiuum. Nam in hepate sunt quędam extremitates, quæ dicuntur fibrę quę sunt, ut quædam eminentes linguæ quibus hepar amplectitur stomachum ei calorem exhibens ad digestionem ciborum. stomachus ergo qui totius corporis communi utilitati deseruit repræsentat nobis ipsam rem publicam, siue commune bonum, quod sancti, & iusti viri pręcipuè amplectuntur, & fouent, siue linguarum consultatione, siue cuiuslibet fauoris calore. Communia enim proprijs iusti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundò, quia est puri ab impuro separatiuũ. In hepate.n. fit secunda digestio, & separatio, & depuratio cibi prima facta est in stomacho. Hepar.n. succositatẽ primę digestionis p quasdã uenas in suam concauitatẽ trahit, & p ebullitionẽ fortioris caloris celebrata digestione, siue depuratione secunda, in massam sanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit. Cuius digestionis, impuritas emittitur, p vrinã quæ initium sumit ab hepate, sed in renibus cõplementum ubi substantiam recipit, & colorẽ. Et inde per poros vritides transmittitur ad uesicam. Ex ipsa aũt massa sanguinea quæ est quatuor humorũ materia, quod calidum est, & humidum, transit in materiam sanguinis, cuius receptaculum sunt venæ, licet (secundum Philosophum) formatio eius fit a corde. Quod autem calidum est, & siccum transit in materiam choleræ, cuius receptaculum est cista fellis; quod autem frigidum est, & siccum transit in materiam melancoliæ, cuius receptaculum est cistula splenis. Quod autem frigidum, & humidum transit in materiam phlegmatis, cuius receptaculũ proprium est pulmo. Digestio ergo hepatis quæ purum ab impuro secernit, est uiri iusti compũctio, qua a quotidianis maculis sæpe purificare se satagit, & hæc est secunda digestio, siue depuratio. Nam prima est a mortalibus per pœnitentiam, hæc autem secunda est a uenialibus per cõpunctionis iustitiam, ex qua quatuor humores proueniunt, quia quatuor compunctionum sunt genera, quibus viri iusti mens uehementer afficitur, sicut dicit Greg. uel quando considerat ubi fuit, scilicet in peccato, uel quando respicit ubi est, scilicet in mundo, uel quando attendit ubi erit, scilicet in iudicio, uel quãdo pensat ubi nõ est, scilicet in cœlo. Istis considerationibus uiri sancti ad fletum prouocantur, & lachrymando, & flendo ab omni impuritate purgantur.

Arist. de ani.

Gre. in Mor.

Tertiò, quia hepar est multarum passionum susceptiuum. Nam hepar aliquando patitur ex nimia caloris incensione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per consequens caloris euaporatione, & aliqñ ex infrigidatione, propter quam homo sæpe hydropisim incurrit, qa nihil est aliud hydropisis, nisi error digestiuę virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauenda sunt multum iustis, & spiritualibus viris.

Primò caloris nimia incensio, idest indiscreti feruoris præsumptio.

Secundò pororum apertio, idest sensuum circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, uel suarum uirtutum ostentatio.

Tertiò caloris euacuatio, idest feruoris spiritus per negligentiam diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio, est etiam summe uitanda superbiæ tumefactio quę est hydropisis inflatio, Vnde superbienti dicitur: Quid tumet contra Deum spiritus tuus?

Iob 15.

Vnico afferitur epilentiæ exemplo, adolescentium vitia facilius corrigi quàm uirorum. Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corriguntur facilius quam prouectorũ. Cuius exẽplũ apparet in epilenticis. Nã epilentia (ut dicit Auic.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & post pubertatem etiam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus, & impuberibus si in regimine eorum fit

rectitudo remouetur,& non remanet. Sed si accidit adolescentibus præcipuè post 25. annū nō remouetur, sed remanet vsq; ad mortem. Similiter uitia morum a iunioribus si bene regātur, facilius remouentur: sed si non bene regantur ita, vt adolescant,& crescant in prauis moribus, perseuerant in eis semper. Prou. Adolescēs iuxta viam suam, ēt cum senuent, non recedet ab ea.

Pro. 22.

Ex quinque ipsius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimisq; eiusdem vtilitatibus quemadmodum pœnitentium labor esse debeat, vt meritum recipiat, nullo labore colligitur. Cap. X L.

LAbor pœnitentiū assimilatur labori & exercitio corporali, in quo attēdenda sunt q nq;. Primo, vt non sit nimis intēsus, uel remissus, sed tēperatus. Sic ēt labor exercitiis pœnitētiæ non debet esse intensus, ita, ut naturam prosternat,& corrumpat: neq; debet esse remissus, ita ut concupiscentiā,& superbiā carnis nō uincat: & talis est labor militum Christi. de quo Apost. ait. Labora sicut bonus miles Christi Iesu.

2. Thi. 4

Secundo in exercitio corporali est attendēda qualitas, ut non sit nimis uelox, aut tardum. sic pœnitens non debet esse nimis uelox per præsumptionem, ut scilicet statim credat effici summus,& perfectus: Vnde dicebat Beatus Ber. nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo: quia sicut Deo placet uerecundia peccatoris, ita sibi displicet imprudentia pœnitentis. Itē non debet esse tardus per negligentiam, uel dilationem. Apost. Solicitudine non pigri.

Bern.

Ro. 12.

Tertio attendēdum est tempus, (ut maxime fiat ante cibum, ut superfluitates lubricæ in corpore resolutæ per exercitium expellantur, ne cibus superueniens corrumpatur. Sic ēt purgatio, & labor pœnitentiæ debet præuenire cibum Eucharistiæ, & expellendo superfluitates peccatorum, ne ex cibo sacro superueniente lædaē. Post cibum etiam ualet exercitiunt temperatū, quia calorem augendo cooperatur digestiux uirtuti: sic etiam per cibum eucharistiæ non est cessadum ab operibus pœnitentiæ: quia cooperātur ad cibi, i. sacramenti profectum, & operationē, calorem charitatis augendo,& conseruando.

Quarto attendendus est locus, quia aliquis locus exercitij corporalis est aquosus, ut locus piscatorum,& talis locus infrigidat, & humectat. Talis est labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis,& humectat fletu,& lachrymis. Ps. Laboraui in gemitu meo. Aliqs vero locus exercitij est siccus, & nemorosus, ut locus uenatorum,& talis rōne discursus calefacit corpora,& desiccat. Talis est labor abstinentium qui inflāmat mentem,& desiccat carnem.

Psal. 6.

Quintò attendendus est corporalis exercitij, siue laboris fructus. de quo ait Fulgentius super illud Prouet. vltimo, Panem ociosa non comedit. Honestus, inquit, labor est humanę uitæ fida custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris, lima superfluitatis consumptio, vitiorum fuga morborum, mors languorum medicina, lucrum temporis, iuuentutis debitum adolescentiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis auxilium, nutrix omnium bonorum, destructrix uitiorum, & ocij inimica: Et addit ille Ergo solus se ab exercitio retrahit qui fœlicitatis gaudio uult carere. Omnia autem hæc propriissimè competunt labori pœnitētium. Nam pnīæ labor vitam animæ custodit dormientem, idest pigritantem pungit, sopitum calorem, idest tepefactum amorem incendit, superfluitates, idest excessus affectionum consumit, uitia expellit, morbos tentationum extinguit, languoribus passionum medicina existit, lucrum temporis, i. meritum parit, hoc debetur iuuenibus ne pigrescāt, & adolescentibus ne lasciuiant, hic labor portatus est glorlatio senum, & saluatio animarum, hic omnia bona spiritualia nutrit, omnia mala destruit,& tandem etiam talis labor ad æternā felicitatem perducit. vnde hi sunt labores, de quibus dicitur: Labor bonorum gloriosus est fructus.

Fulg in Pro.

Sap. 2.

Sex labiorum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipsum lepide loquendi docemur. Cap. X L I.

LOqui qualiter debeamus, labia ostendunt. Primò, quia labia sunt dentium custoditiua, ut .f. ille qui vult, loqui uerba sua custodiat ad tempus opportunum, secundum illud, Labia sacerdotis custodiunt scientiam. Hinc est, quod Dauid petebat dicens. Pone domine custodiendum ori meo,& hostium circunstantiæ &c. Hostium enim (ut dicit Greg.) Neq; semper clauditur, neque aperitur, quia nec est semper, loquendum, neque semper tacendum, sed utrunque discrete faciendum.

Mal. 3.

Greg.

Secundo temperantia, quia labia sunt duritiei dētium temperatiua, & ideo facta sunt mollia, & carnosa. Sic uerba prædicantis debent esse talia ut mollificēt, uel tēperēt duritiē peccatoris. Item quia labia mollia dulciter respondētis temperant iram furentis, secundum illud. Responsio mollis frangit iram. Et iterū. Verbū dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.

Pro. 15.
Eccl. 6.

Tertio, quia labia sunt uocis articulatæ formatiua. Vox autem articulata, est uox significatiua, aliquem sensum exprimens. Et in hoc instruimur, ut loquamur uerba pensata, non autem uerba ociosa,& insensata, uel stulta.

Quartò, quia labia sunt aeris frigidi, uel calidi interceptiua. Nam aeri frigido, uel calido se opponunt,& ipsum retinendo deputatum interioribus reddunt. In quo instruimur, quod verba inflammantia ad iram, uel inducentia frigus malitiæ, qua homo retrahitur a bonis, si audiamus, non debemus referre, sed potius nos opponere,& si referre oporteat, puriora ea,& placabiliora reportare.

Quintò, quia labia sunt virtutis interpretatiuæ propria organa,& talia sunt labia doctorum, & expositorum qui sacras scripturas interpretantur,& exponunt, sicut de ipso dño dicitur. Qui interpretabatur illis in omnibus scripturas.

Luc. 24

Sextò, quia labia sunt passionum animæ, scilicet

licet odij, amicitiæ, doloris, & tristitiæ expressiua. Vnde dicitur, q tremor labiorum in frenesi in morbis acutis mortem prætendit. Talia autẽ sunt labia confitentium, & exprimentium morbos uitiorum, & passiones malas animæ suę. Vnde qui est in acutis morbis, scilicet in grauibus peccatis, & tremunt ei labia, idest ex timore aliquo uel uerecundia confiteri omittit, incurrit mortem æternam. Prouer. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.

Pro. 28.

Ex quamplurimis ipsius ventris nominibus ac dispositionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipsamet memoria adiuuetur, exprimitur. Cap. XLII.

Memoria assimilatur uentri.

Primò rõne receptionis. Est n. uenter nutrimenti totius corporis receptaculum. Vñ secũdum Isido. venter dicitur, quia uenit per eũ cibus ad totum corpus. Sic cibus spiritualis notitię, qua spiritus nutritur, in receptaculo memoriæ reponitur, & locatur. Vñ & dispositio memoriæ debet esse, ut dispositio uentris: quæ est rotũda p p liberiorem ciborum collocationẽ, & oblõga p p ipsius cũ superioribus coniunctionem, & diuersis panniculis circundata p p interiorũ cõseruationem. Sic memoria tunc est bene disposita, cum est rotunda, idest larga per capacitatem & longa per diuturnitatem, & diuersis panniculis, i. diuersis adminiculis fulta per studiositatẽ. Sunt enim quatuor (secundum Philosophũ) quæ iuuant hominem ad bene memorandum.

Isid. li. ety.

Primum est, vt illa quorum bene vult recordari aliquo ordine disponat, secũdum est, ut circa ea affectum adhibeat. Tertium est, ut ea ad aliquas similitudines non omnino consuetas reducat. Quartum est, ut illa per frequentem meditationem repetat.

Secundò rõne purgationis. Nã uenter uocaƒ aluus, sicut dicit Isid. q a cibũ recipit, & purgari cõsueuit. Sic hõ, & cibum spũalis doctrinæ suscipit in memoria, & se ẽt purgare dẽt, & ista purgatio peccati ex memoria nascitur, q a dolor contritionis quo anima purgatur, dum compungiƒ, ex peccati recordatione concipitur. Apoc. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam.

Apo. 2.

Tertiò ratione conceptionis. Nam uenter mulieris uocatur uterus, eo quod fœtu impleatur, sed sicut ex utero concipitur fœtus carnis, ita ex memoria, idest ex specie in memoria seruata concipitur uerbum mẽtis, quod est quasi quędam proles ipsius. Psalmus. Ex utero ante luciferum genui te.

Ps. 109.

Quatuor humani pectoris naturales proprietates quæ principem locum tenent hoc in loco apponuntur, quibus mediantibus cum corporis compositione phlegmatuq, natura quo pacto mens humana sit regulanda ac constituenda, erudimur. Cap. XLIII.

Mens hominis assimilatur pectori.

Primò quidem, quia pectus est duabus concauitatibus distinctum. Sunt enim duę concauitates in pectore, quibusdam inter se pelliculis separatæ, & fuit necessaria hæc diuisio pectoris, ut si flatus in una parte aliquo casu impediretur, in parte alia seruaretur, ne anhelitu intercluso animal moreretur. Duę ergo concauitates pectoris, sunt duæ uires mentis, i. intellectus, & affectus, siue uoluntas. Et utraque necessaria est menti ad conseruationem spiritus, i. uitæ spiritualis, scilicet intellectus qui uiui fieat per fidẽ, Psalmus: Intellectum da mihi, ut uiuam. Et affectus qui uiuificat per dilectionem. Ioan. Qui non diligit manet in morte.

Ps. 144. 1. Io. 3.

Secundò, quia pectus est mammillarum fundamentum. Nullum aũt animal hẽt mãmillas in pectore pręter hoĩem, & elephantem, ut dicit Philosophus. Quasi autem duę mammillæ quibus mens humana propinat exterius lac sapidæ doctrinę, sunt sapientia, & eloquentia, & ambæ habent fundamentum in mente. Vel duę mammillę quę debent inhęrere pectori lactantis, id est menti doctoris, est peritia duorum testamentorum, scilicet legis, & Euangelij, Cantic. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli.

Aris. de ani.

Can. 7.

Tertiò, quia pectus est q̃ãque multis passionibus subiectum, & passiones pectoris omnes sũt periculosę multum propter cordis uicinitatem, siue patiatur constrictionem, siue humoris consumptionem, siue nimiam humorum repletionem, siue uocis raucedinem, siue apostemationem, siue suffocationem. Pectus ergo, quod cor in se continet, & Deum in corde habet omni diligentia est seruandum, ne patiatur constrictionem auaritiæ, neque humoris consumptionem propter defectum eleemosynę, neq; humorum repletionem, p p congregationẽ pecuniæ, nec uocis raucedinem per obmissionem laudis diuinę, neq; apostemationem per tumorem superbiæ, neq; suffocationem per disperationem ueniæ; Istis enim modis patitur pectus corporaliter, & similiter spiritualiter. Propter quod dũ pro peccatis mea culpa dicitur, præcipue pectus percutitur ratione cordis quod in ipso continetur.

Quartò, quia pectus congrue est figuratum. Est enim pectus latum, & aliquantulum in medio eleuatum, & ipsa eleuatio animositatis, & uirtutis est signum. Aues (ut dicit Philosophus) hñt pectus acutum ad aerem diuidendum, & maxime, quę sunt ad prędandum. Vnde acuitas pectoris in animabus est signum generositatis. Qui ergo habent pectus amplum ad Deũ amandum, & proximum amplectendum, & acutum ad omne malum, quod occurrerit repellẽdum, summæ generositatis deferunt secum signum.

Arist. 2. de ani.

Item mentis constitutio moralis debet esse similis constitutioni corporis naturalis. Nã corpus humanum ex quatuor elementis componitur ex quatuor humoribus cõstituitur. Quatuor elementa sunt, ignis, aer, aqua, & terra. Similiter mens humana debet habere sua elementa, scilicet pro igne prudentiæ claritatem, pro aere temperantiæ mediocritatem, pro aqua iustitiæ puritatem: pro terra fortitudinis stabilitatem. Vel sicut aliqui dicunt utitur mens humana pro igne, intellectus subtilitate, pro aere conscien-

 tiæ

tiæ puritate, pro aqua ingenij mobilitate, pro terra animi stabilitate. Habet etiam mens humana suos quatuor humores, quia pro sanguine utitur dulcedine, pro colera rubea amaritudine, pro colera nigra contristatione, pro phlegmate mētis compositione. Dicunt enim Physici sanguineos esse dulces, colericos esse amaros, melancolicos tristes, phlegmaticos corpore compositos, ut sit dulcedo in contemplatione, amaritudo de peccati recordatione, tristitia de perpetratione, compositio in emendatione.

Item mentis compositio assimilatur phlegmati.

Primò ratione residētiæ radicalis: quia phlegma debet habere sedem in pulmone, per quem signatur discretio, quia sicut pulmo aerem attrahit, & emittit, ita discretio, quod bonum est retinet, & quod malum est expellit. In pulmone ergo est sedes phlegmatis, quia compositio mentis beneficio iuuatur discretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma est naturæ frigidę, & humidæ. Compositio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æstu uitiorum, & humorem compunctionis, quo mundetur a sorde peccatorum.

Tertiò, ratione efficaciæ animalis, quia ex cōplexione phlegmatica sunt homines tardi, obliuiosi, somnolenti, tardi ad operandum malum, obliuiosi ad effectum temporalium, & somnolēti per contemplationis transitum. Psal. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Psal. 4.

Horum ac motuum exteriorum corporis ordinatio, necnon superciliorum dispositio, eorumq; congrua seu incongrua forma, bonam, vel prauam interiorem dispositionem repræsentat. Cap. XLIIII.

MOdestia siue moderatio, & compositio morum, & motuum exteriorum corporis, assimilantur supercilijs.

Primò, quia supercilia data sunt ad oculorū tuitionem. Vnde, & pilorum multitudine sunt uestita, ut sint oculis munimenta ad repellendum humorem a capite desinentem. Sunt ergo supercilia oculorum munimenta ne q̄d nociuū eis ab extra eueniat, ut Isido. dicit. Sic modestia, & compositio extremorum sensuum & mēbrorum ualet ad custodiam mentium: quia frequēter ex sensuum dissolutione subintrat cogitatio mala. Hiere. Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras. Isid. Hier. 9.

Secundò, quia supercilia sunt ad decorem: q̄a nullus sine eorum præsentia decoratur. Sic modestia, & compositio morum reddunt hominem in aliorum conspectu decorum: & gratiosum, vnde Amb. dicit, quòd in modestia consistit pulchritudo uiuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus. Ambr. de offi.

Tertiò, q̄a supercilia sunt ad repręsentationē. Habēt. n. quādā uim latentē passionem animæ indicantem (ut dicit Arist.) quòd cum fuerint supercilia recta sicut lineæ, prætendunt fęmineam molliciem, uel animi leuitatem. Si uero fuerūt demissa, & nimis pressa signant inuidum, si uero fuerint eleuata, & in pilis pressa, animositatē prætendunt: depauperata uero a pilis, & oblonga timiditatem. Si autem fuerint spissa, & pili lōgi, excessum caloris important, si autem fuerint multæ carnis, & paucæ pilositatis, sensum durū significant, & obtusum, in membris principalibus dominanteni: si uero pilis fuerint spoliata, significant sanguinis corruptionē, ut in leprosis aut naturalis humoris consumptionē, ut in ethicis, & similibus, aut meatuum oppilationem, ut in castratis. Sicut igitur dispositio superciliorū congrua, uel incongrua repræsentat bonam, uel malam dispositionem interiorem, sic compositio, seu modestia, uel inordinatio, & dissolutio exteriorum motuum, siue motuum, repręsentant bonam, uel malam dispositionem interiorē, uel dissolutionem, & inordinationem mentis. Vnde Eccl. Amictus corporis, & risus, dentium, & ingressus hominis, enunciant, de illo siue bonus siue ma.. us sit. Arist. de anima. Ecc. 19.

Tres somni proprietates annotantur, quæ profectò aliqualem cum sanctorum morte similitudinem habere uidentur. Cap. XLV.

MOrs sanctorum assimilatur somno, propter tria.

Primo, propter quietis suauitatem, quia nullorum laborum dormiens meminit, sed tūc dulciter requiescit. Et sic sancti per somnum mortis requiem a laboribus capiunt, secundum illud. Apoc. Beati mortui, qui in domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, secundū illud. Psal. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Apo. 14. Psal. 4.

Secundò, propter dormientis firmitatem: q̄a dum homo dormit, nullius aduersarij potētiam pertimescit. Sic sancti per somnū mortis de omnium aduersantium manibus eripiunt, & æternæ securitatis fiducia perfruuntur, unde Dominus dicebat, Nolite timere eos, qui occidūt corpus: & post hoc non habent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc conueniunt mors, & somnus, quia uterq; securitatem tribuit: sed in hoc differunt, quia securitas somni est ex insensibilitate, sed securitas mortis est ex libertate de qua Ps. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Ioan. Si dormit, saluus erit. Ps 123. Ioā. 11.

Tertiò, propter figuræ dormientis mutabilitatem: quia exterius uidetur mortuus, qui maxime interius uiuit: & sic sancti cum mortui secū dum carnem sunt ueram uitam uiuunt. Psal. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini &c. Ps. 126.

Quemadmodum superioribus si iugiter parendū id nobis hominis crura tribus similitudinibus patefiunt. Cap. XLVI.

OBedientes debent assimilari cruribus, propter tria.

Primò quidem debent obedire uelociter, & hoc

hoc significat crura, quę a currendo sunt dicta, quia per ea currimus, & gressum facimus, ut significetur obediēdi uelocitas. Psal. Velociter currit sermo eius: tunc n. sermo imperatus currit uelociter, qñ ab obediente impletur celeriter. Bern. Verus obediens non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam uoci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis.

Ps. 117.

Ber. in lib. de præ

Secundò, quia debent obedire fortiter scilicet ne retrahantur ex operis difficultate, & hāc fortitudinem significant crura, quia habēt ossa fortia, & ēt sunt neruosa, ut ad motum sint habiliora. Si obedientes debent esse ossei, idest fortes ad exequendum, & tolerandum grauia, & neruosi, idest durabiles ad continuandum difficilia. Ber. In ipsa obedientiæ uia, cui fortasse aliqua dura & aspera occurrere possunt, ut accipias interdū nonnulla, quæ licet salubria sint, minus tamen uidentur, hæc si moleste ceperis sustinere, si diiudicare prælatum, si murmurare in corde: si etiā exterius impleas, quod iubetur, nō est uirtus patientiæ, sed uelamen malitiæ.

Bern. in serm.

Tertiò, debent obedire dulciter, quod significant crura, quorum ossa medulla sunt plena, ut medullæ humectatione ossium siccitas irrigetur. Hæc ergo medulla est interior deuotio, qua irrigati interius veri obedientes omnia dulciter, & sine murmure exequuntur, quia non obediunt timore, sed amore: Grego. Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda; est non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

Greg. in 22. mor.

Quatuor ad occasiones peccatorum tollendas necessaria maximopere existere, per nonnulla ipsius umbilici exemplo declaratur. Cap. XLVII.

Occasiones peccandi assimilantur umbilico propter tria.

Primò, propter nutritionem. Nam (sicut dicit Gregorius) vmbilicus est, quo fœtus in utero alitur, sicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus (secūdum Cōstan.) ex uenis, & neruis, & arterijs compositus est, quo mediante ipse fœtus sanguinem subtilem sibi attrahit, & sugit, & per has arterias spiritum recipit. Sic etiam fœtus peccati interius in mala uoluntate conceptus per actiones exteriores nutritur, & augetur, & fouetur. Non est præcisus umbilicus tuus.

Eze. 16.

Secundò, propter situationem, quia in umbilico sita sunt genitalia mulierū sicut in lumbis genitalia uirorum, secundum illud, Virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico uentris eius. In hoc significatur, quod mulieres sunt uiris occasio peccandi, & luxuriandi.

Iob 4.

Tertiò, propter præcisionem, quia consuetudo est mulierum præcidere in fantibus umbilicum. Sed nota, quod vmbilicus (ut dicit Constan.) rumpitur iuxta matricem, dum fœtus egreditur: & cū fœtu cadit, quod obstetrices ligant quatuor digitorum longitudine: & ex hac ligatura fiunt rotunditates umbilici: postea præcidunt eū. Sicut ergo umbilicus stringitur, & rumpitur, & præciditur. Sic peccatorum occasiones sunt stringendæ, rumpendæ, præcidendæ. Occasiones enim peccatorum qñq; sunt importunæ, & tunc sunt per uiolentiam rumpendæ: quādoq; uero sunt opportunæ, & quasi necessariæ, & tunc sunt per temperantiam restringendæ: quandoque uero sunt superfluæ, & omnino noxiæ, & tunc sunt pœnitus præcidendæ. Dicit autem Hiero. quod necesse est infantibus primo ortis umbilicum præcidi.

Hier. in Eze. 16.

Deinde ad abluendum sanguinē aqua lauari.

Tertiò, humorem eorum Sole siccari.

Quartò, tenera corpora pannis stringi, ne mēbra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato primo præcidendus est vmbilicus, idest auferēda omnis occasio peccandi: deinde lauari eum oportet aqua lachrymarum: tertio sole idest feruore spiritus, & amoris desiccandus est humor noxius, idest fluxibilitas, & habilitas ad peccandum.

Quartò, restringendus est ligatura abstinentiæ, & continentiæ salutaris.

Manuum compositio, ornamenta, ac officium digitorumq; significatio, ac omnium partium declaratio, atque pulsus similitudines tres eruditè apponuntur, quibus singulis humana opera, virtutes principales hominibus expedientes, multis adaptantur exemplis. Cap. XLVIII.

Opera humana assimilantur manibus propter quatuor.

Primò, pp numerū. Sūt n. duæ man⁹, s. dextra, quæ signat opus bonū, & sinistra, quę signat opus malū. Mat. Nesciat sinistra tua qd faciat dextra tua, vt scilicet sic opus putè bonum cui nihil admisceatur mali. Pertinet ergo ad dextram opera ri liberaliter, quia dextra a dando est dicta.

Matt. 5.

Item concorditer, quia ipsa signū pacis datur.

Itē fideliter, & salubriter quia ipsa fidei, & salutis testis adhibetur. vñ in veteri testamēto habetur, quod petebat dextras sibi dari, & Apostolus: Dextras dederunt mihi, & Barnabę societatis.

Gal. 2.

Item operari feruenteq;. Est enim manus dextra fortioris caloris, & maioris siccitatis, quàm sinistra, & ideo ad operandū est habilior, quàm sinistra. Mala autem operatio non est facienda, sed potius dimittenda. Vnde sinistra a sinendo, vel sine dextra dicitur, quia scilicet opus malū est, quod debita rectitudine caret: quæ in dextra signatur. Posset enim vtraque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quasi munus, ideo duplex manus duplicis muneris signat dationem. Est enim munus spirituale cuius datio refertur ad dextram, temporale cuius datio refertur ad sinistram. Habet igitur homo dextram, idest spiritualem gratiam ad porrigendū eleemosynas spūales. Et sinistram .i. potētiā, & uirtutē ad porrigendas temporales. Prou. Longitudo dierū in dextra eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria. Quanquam enim eleemosyna spiritualis manum non porrigat, ad dextram tamen refertur: & corporalis ad sinistram, quia spiritualis eleemosyna est potior corporali. Nam illa scilicet corporalis, sustentat corpus moriturum:

Prou. 3.

rituram: sed spiritualis animam in æternum uiuificaturam. Vnde signanter dixit Salomon, Longitudo dierum in dextra, quia scilicet eleemosyna spiritualis animæ subuenit, quæ nunquã esse desinit. Vnde potior est corporali, sicut dextra manus potior est sinistra. Posset etiã dici, quod dextram manum hẽt qui bene operatur in prosperitate, sinistram uero, qui operatur bene in aduersitate. Quidam autem sunt ambi dextri sicut dicitur de Gabaonitis, quod erant in sinistra, ut dextra prœliantes. Et isti assimilantur quidam, qui tã in aduersitate, quàm in prosperitate fortiter operantur. *(Iud. 20.)*

Secundo, propter motum. Nã manus uocantur, quia aperiuntur, & clauduntur, sed extensa manu uocatur palma, & dicitur per similitudinem palmæ ab expansis ramis, i. digitis. Clausa uero manus uocatur pugnus dicitur: & pugnus a pugillo, i. hoc ergo docet nos manus aliqñ esse dandum, quod significat nobis manus extensio, & aliquando tenendum, siue accipiendum, quod significatur nobis clausio. Vnde dicitur Eccl. Non sit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta. *(Eccl. 4.)*

Tertiò, propter munimentum. Est enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque uirtutes designantur, quæ necessariæ sunt homini, ut opera eius sint perfecta. Nam primus digitus qui grossior est, uocatur pollex, eo, quod inter cæteros uirtute plus polleat. Vnde in hoc digito designatur iustitia, quæ inter alias oẽs uirtutes morales plus pollet. Vnde dicit Philosophus, quod iustitia est præclarissima uirtutum, & nec Lucifer, nec Hesperus est ita clarus. Et ideo ẽt Auicenna dicit, quod iste digitus scilicet pollex est iustitia omnium digitorum, quia s. omnes alij digiti cum eo applicantur, & ad quandam æqualitatem reducuntur. Vnde illæ manus pollicẽ hñt, quæ iusta operantur. Ideo iste digitus, & quilibet alius componitur ex tribus ossibus (ut dicit Constantinus) in quibus designatur triplex iustitiæ modus. Nam est iustitia distributiua, commutatiua, & uindicatiua. Ad primã pertinet, quod dicitur; Vnicuiq; secundum propriã uirtutem largitus est. Ad secundam, quod dicitur, Ite uos in uineam meam, & quod iustum fuerit dabo uobis. Ad tertiam pertinet illud, Dentem pro dente, oculum pro oculo. *(Arist. 2. Eth.; Auic. 3. li. med.; Mat. 20.)*

Secundus digitus uocatur index, quia per ipsum res indicamus, & demonstramus: & hoc pertinet ad prudentiam, quæ nobis, quæ agẽda sunt demõstrat, & ordinat. Et hic ẽt ex tribus ossibus est, quia ad prudentiam tria pertinent, s. memoria respectu præteritorum, intelligẽtia respectu præsentium, & prudentia respectu futurorum.

Tertius digitus, qui est medius, dicitur impudicus ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cum sit maior cæteris prius attingit. Hic ergo digitus signat temperantiam, quæ impudicitiam, & uoluptatem carnis tãgit reprimendo, & moderando, & hic ẽt ex tribus est ossibus: quia temperantiæ triplex est modus. Est enim una pars temperantiæ circa cibum, s. abstinentia: alia circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa coitum, scilicet continentia, siue castitas.

Quartus digitus uocatur annularis: quia in ipso annulus defertur. Sic autem annulus in digito est, fortitudo in opere, quæ necessaria est præcipuè in cõtinuando, & perseuerando. Est enim annulus sicut corona digiti, quia sola perseuerantia coronatur. Et nota, quod digiti hñt hoc proprium, quod grossiores sunt ante cibum, quam post. Vnde annulus, qui uix ante cibum de digito trahitur, facile post cibum egreditur, sicut dicitur super Aphoris. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet annulũ quam refectus: Ita homo abstinens, & sobrius, fortior est ad perseuerandũ in bono, quam gulosus, & delitiosus. Hic etiã digitus est ex tribus ossibus, quia triplex est necessaria huiusmodi fortitudo, scilicet in aggrediendo, quod pertinet ad fiduciam: in sustinendo, quod pertinet ad patientiam: in consumando, quod pertinet ad perseuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur, quod cum eo aures scalpimus: & hoc signat obedientiã, quia scriptum est. In auditu auris obediuit mihi. Et hic etiam est ex tribus ossibus: quia obedientia est homini tripliciter necessaria.

Primò, respectu Dei, scilicet, ut homo obediat diuinæ uoluntati.

Secundo respectu proximi, scilicet, ut obediat superiori potenti.

Tertio, ut obediat propriæ rationi, scilicet ut sit caro spiritui subiecta.

Quarto, humana opera assimilãtur manibus, propter ornamentum, s. unguium: unguis enim in fine digiti, charitatẽ signat, quæ est finis præcepti. Vnde sicut sunt decem digiti manuum, ita sunt decẽ præcepta decalogi. Sicut ergo sunt vngues ornamenta digitorum; ita charitatis præcepta sunt ornamenta operum humanorũ. Sed notandum, quod vngues in quibusdam animalibus sunt indecoris ornamentum, & munimentum sicut in hominibus. In quibusdam uero sunt ad defensionis munimentum, sicut in leone, & huiusmodi. In aliquibus vero sunt calciamentum, ut in equo & mulo, & consimilibus: quæ omnia competunt charitati, quia ipsa est, quæ exornat, iuuat, defendit, & calciat etiam pedes affectionum ne lapide offensionis allidantur.

Item operatio hominis assimilatur pulsui propter tria.

Primo, quia pulsus a corde oritur. Est enim pulsus cordis, & arteriarum motus secundum dilationem, & constrictionem. Cum enim cor continuo motu a centro vsque ad circunferentiam ui sanguinis, & caloris, & impulsu uitalis spiritus moueatur, ex tali motu usque ad suas extremitates dilatatur. Quandoque uero econuerso, ab extremitatibus ad centrum mouetur, & stringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aerem attrahendum, & constrictio ad fumosum aerem expellendum, sunt causa pulsus. Sic ergo pulsus a corde incipit, & per arterias ad extremitates corporis se diffundit, unde statum corporis ostendit. Eodem modo operatio hominis

nalis bona, vel mala, a corde, idest a mente procedit: cuius dispositio bona, vel mala a mente per arterias, & venas, idest, per affectiones, & cogitationes ad exteriora se diffundit per locutiones, & actiones. Matt. de corde exeunt cogitationes mala &c. & Luc. Bonus homo de bono thesauro cordis sui, profert bonum.

Mat. 15. Luc. 6.

Secundo, quia pulsus a medicis tangitur. Ad hoc enim pulsus necessarius, vt per eum dispositio spiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoscatur. Sic etiam per operationes bonas vel malas cognoscitur bona, vel mala dispositio spiritus interioris. Matth. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Mat. 7.

Tertiò, quia præcipue in brachijs pulsus quæritur. Nam in quibusdam partibus nō posset plene discerni propter venarum elongationem, a corde. In quibusdam propter cordis regentis occultationem. In quibusdam uero propter ossiū constrictionem. & ideo sapientes ad cognoscendum pulsum arterias brachij elegerunt. Nam hoc fuit facilius: quia brachia arterias non occultant. Et utilius, quia illæ arteriæ magis cordi appropinquant. & honestius, quia nec ęgro, nec medico verecundiam generant. Indecens enim esset plura membra corporis denudare. Sicut ergo brachia sunt instrumenta pulsus, sic etiam nos brachijs, & manibus operamur, sed talia debent esse opera nostra, quod congruant honestati, vtilitati, & facilitati, & tūc faciliter bene operamur, quando ex amore operamur, quia amor (secundum Augustinum) omnia facit facilia.

Augus.

Deo semper gratias a nobis fore agendas, orationibusq; ingiter insistendum, ac modus orandi, ipsiusq; orationis vtilitas, quatuor anhelitus exprimitur similitudinibus. Cap. XLIX.

Oratio cum gratiarum actione habet similitudinem cum anhelitu.

Primò, quia in anhelitu est motus vicarius. Nam per anhelitum aer attrahitur, sed attractus postmodum emittitur, & sic vicario motu aer recipitur, & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam recipit a Deo reddere eidem gratias agendo. Paralipo. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de spiritu attrahitur, quam foras emittatur, quia pars non parua in nutrimentum trāsit spiritus vitalis. Similiter plus a Deo de gratijs, & beneficijs recipimus, quàm reddere possumus.

Secundò, quia anhelitus est corpori multipliciter proficuus. Est enim anhelitus aeris attractiuus: quia scilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones attrahitur. Spiritussancti gratia. Vnde quanto, quis plus orationi & gratiarum actioni insistit: tanto sibi diuina gratia plus multiplicatur, & crescit. Augmentum beneficij, est beneficij eiusdem memoria, & continua gratiarum actio. Vnde etiam Greg. dicit, quod non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis.

Greg.

Item anhelitus est cordis, & innati caloris refrigeratiuus. Innatus enim est homini carnalis concupiscentiæ calor; quem sicut ex parte carnis reprimit ieiunium, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo Dominus dixit, quod hoc genus dæmoniorum (carnaliter tentantium) non eijcitur nisi in oratione, & ieiunio.

Mat. 17.

Itē anhelitus est fumosi uaporis purgatiuus. Fumosus autem uapor, sursum tendens est superbia quam oratio purgat; quia mentem humiliat (ut dicit Hiero.) Vel uapor fumosus est qualibet suggestio, siue cogitatio praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit. Isid. Frequens oratio uitiorum impugnationem extinguit.

Hiero.

Itē anhelitus est spiritus animalis nutritiuus: quia sanctis orationibus nutritur, & uegetatur spiritus. Vnde Aug dicit, Oratio refectio est ieiunorum, duritiam cordis emollit, austeritatem temperat, ieiuniumi dulcificat. Sicut. n. sine pane non est plena refectio: sic & ieiunium sine oratione non potest perfectè animam nutrire.

Aug. in ser.

Item anhelitus est status membrorum spiritualium ostensiuus: sic etiam per assiduitatē, & delectationē orationis ostendit, quod homo sit uere spiritualis: quia sicut auis sæpe exurgit ad uolatum, ita spiritualis homo sæpe ad orandū. Vnde legitur de Beato Martino, quod nunquā ulla hora, momentumq; præterit, quo non aut orationi, aut lectioni insisteret: interlegendum tamen, & operandum nunquam animū ab oratione laxabat, nam ut fabris ferrarijs moris est, quod inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem feriant: ita Martinus dum ali quid ageret semper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque est diminutus, & quando anhelitus est paruus, & frigidus in peracutis febribus signum est mortis, eo quod significet extinctionem caloris naturalis, & defectum uirtutis. In acutis ergo febribus. i. in fortibus tentationibus, si anhelitus sit paruus, & modicus. i. si parum cum frigido corde oretur, timendus est casus mortis. i. mortalis peccati, ex eo, quod prætendat extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat. Orate ut non intretis in tentationem.

Mat. 14.

Quartò quoque, quia anhelitus quandoque est corruptus, & fętidus: quod accidit ex interiorum membrorum corruptione, sicut in leprosis, quorum anhelitus est fœtidus, & corruptus, & aliorum inficiens Nam inficit aerem uicinum sibi, sicut sibilus basilisci, qui aues supra se volātes occidit. Sic ex mala dispositione, & corruptione animæ interioris, oratio, uel gratiarum actio aliquando est execrabilis, sicut fuit oratio & gratiarum actio Pharisæi dicentis, Gratias tibi ago domine, quia non sum sicut cæteri hominū, &c. Hæc. n. erat corrupta per superbiam, fœtida per iactantiam, & læsiua aliorum per infamiam: quia alios infamabat dicens, Adulteri, raptores, &c. Et etiam uicinum publicanum percutiebat, dicens, Velut etiam hic publicanus.

Luc. 5.

Ocium magnopere esse fugiendum, idque quantum hominibus obsit, & corporis recreatio ac quies quo pacto sit agenda, ut prosit, aliquibus naturalibus rationibus educetur. Cap. L.

 Ociositas

Ociositas, & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori. nam quies corporis, aut est nimia, aut nimis pauca, aut sufficiens, & temperata. Si sit quies nimia, est multorum humorum generatiua, conseruatiua, & multiplicatiua, & tandem corruptionis inductiua. Vnde et aquæ quę nimis quiescunt, putrescunt. Similiter quoque ociositas, & recreatio, si est superflua, generat, & conseruat, & multiplicat humores, id est, malas affectiones, & cogitationes. Eccl. Multam malitiam docuit ociositas. Vnde tandem facit animam in corruptiones ruere peccati. Bern. Hæc ociositas mater est nugarũ, nouerca uirtutum. Ipsa enim est, quæ uirum fortem fortissimè præcipitat in reatum Facit enim suffocare uirtutem, nutrire superbiam, & uiam cõstruere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturam laxat, non recreat, debilitatem non reparat, & consumptionem deperditi non restaurat. Similiter si nullam, uel nimis modicã recreationem, uel quietem quis animo suo tribuat, anima tædio lassatur, debilitas, id est, tepiditas mentis non reparatur, quod per negligentiã est deperditũ non suppletur: q̃a lassatus animus accidior, & pigrior, quàm ante esset efficitur. Si autem quies corporis fuerit temperata, calorem naturalem confortat, sensus reparat, digestionẽ emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio seu quies animi calorem charitatis confortat; sensus, id est, considerationes sensatas reparat: digestionem id est, spiritualis cibi, & doctrinæ operationem roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit; Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo quietem dato.

Eccl. 38.

Ber in serm.

Sap. in epist.

Itẽ ociositas, & uoluptas sunt causa doloris, & dissipationis animæ & corporis. Cuius exemplum est: quia secundum Auicẽ. quies corporis, & tranquillitas, & dimissio exercitij, coitus plurimus, & præcipuè coitus super repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè uinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos: sunt præcipuè causa doloris iuncturarum, & podagræ, & sciaticæ. Quies ergo spiritualiter refertur ad somnolentiam, tranquilitas ad pigritiam, dimissio exercitij ad imperseuerãtiam, coitus ad luxuriam, repletio uero & ebrietas ad gulam. Hæc ergo sunt illa uitia, quæ primo lędunt animę iuncturas: sunt enim in anima uis irascibilis, & concupiscibilis, & etiam rationalis, quas oportet esse in anima inuicem cõiunctas per participationem, & colligantiam rationis: quod est, quando passiones irascibilis, & concupiscibilis a ratione ordinantur. Et ideo uocantur a Philosopho irascibilis, & concupiscibilis uirtutes rationales: sed has uirtutes lędũt, & disiungunt uitia supra dicta: quia per ociositatem, & quietem hebetantur passiones irascibiles: sed per gulam & luxuriam distemperantur passiones concupiscibiles, & sic soluitur colligatio & iunctura tonis. Vel per lęsionem iuncturarum intellige lęsionem omnium uirtutum, quia oẽs uirtutes, (secundum Sanctos, & secundum Philosophos,) sunt inuicem connexæ, & coniunctæ. Sed tamen prædicta uitia earũ iuncturas dissoluunt: quia per ocium, & somnolentiam, & imperseuerantiam tolluntur, & separantur uirtutum actus: sed per gulam, & luxuriam eradicant̃ ẽt uirtutũ habitus. Vñ dicitur, de luxuria, quod ignis est vsq; ad consumptionẽ deuorans, & omnia eradicans genimina.

Auic.

Itẽ hęc vitia inducunt podagram, quę est læsio, & vastatio pedum: quia. s. lædunt, & dissipãt bonas animæ affectiones. Sunt. n. affectiones animę quidam spirituales pedes, quibus anima mouetur, & uadit ad ea, quæ diligit.

Iob 31.

Item sciaticum, quæ lædit anchas, quibus scilicet fit lessio corporis: quia scilicet huiũ uitia ẽt impediunt animæ quietem, & stabilitatem, & ita prędicta vitia disiungunt uirtutum colligationem, extingunt animæ affectionem, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientia bona, quæ & quanta sint, per spleni tres naturales effectus paucis sed claris exemplis aperitur. Cap. L I.

Patientia Sanctorum assimilatur spleni.

Primò quidem, quia splen est defectus sinistræ partis suppletiuus. Vnde splen, (ut dicit Isido.) dicitur a supplendo, quia partem sinistrã iecori contrariã supplet ne uacua maneat, & ut ex opposito ad confortationem stomachi iecori rñdeat. Vnde est inter costas, & stomachum positus propter sinistræ partis infrigidationem, ut ꝑ quandam temperantiam factam conseruat stomachi calefactionem. Per sinistram igitur partem aduersitas intelligi potest: in qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret: si bonum patientiæ non habet. Hęc igitur est, ut splen, qui in sinistra parte, idest in aduersitate calori iecoris, idest furori irascibilis se opponit, ut calefactio stomachi, idest, bonus feruor animi conseruetur. Et hinc est quod charitas, quæ est uitalis calor animæ, pręcipuè per impatientiam perditur. Vnde Grego. dicit, quod ipsa quę mater est omnium custosq; uirtutum, per impatientię uitium uirtus charitatis amittitur.

Isi. lib. ethy.

Grego. i past.

Secundò, quia splen est sanguinis purificatiuus. Dicitur. n. splen duas habere venas, per quarum unam humorem ad stomachum mittit ad eius confortationem quantum sufficit eius appetitui, per aliam uero sanguinis fęces, i. colerã nigram, seu melãcoliam ab epate sibi attrahit. Et ideo substantia splenis est rara, & spongiosa propter faciliorem humoris feculenti attractionem. Et est ẽt ipse splen niger propter melancoliã, cuius est receptaculum, assimilationem propter hoc est ẽt durus, ne facile ab humore fęculento lędatur. Sic quoque patientia fœces, quæ gñantur ab epate, i. uitia quę proueniunt ex inlutię illatione, (ut iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & fœdando & sic sanguis, id est, bonus feruor charitatis remanet purus. unde Cassiodorus dicit, quod patientia est, quę totius uoluptatis fœces abstergit, ipsa est quę limpidas animas Deo reddit. Est ergo patientia ad modum splenis nigra, idest, obscura in pęnæ susceptione,

ſceptiones; ſed dura.i.fortis in pœnæ tolleratione. Vnde & Caſiod.dicit quod patiĕtia eſt,quæ omnia uincit aduerſa,non colluctando,ſed ſufferĕdo.nō murmurădo, ſed gratia Deo agendo.

Caſſio.

Item patientiam ſpongioſa eſt.i.attractiua ex conſideratione:quia uidendo, & conſiderando patientiam alicuius, & iratui attrahitur ad placationem, & inuidus,vel inimicus ad eius dilectionem. Vnde ſicut Chryſoſt.dicit,nihil ita cōfuſionem facit ingerenti mala, ſicut fortis tolerantia patiĕtis,& neque uerbo, neque opere reddere vindictam.

Chryſ.

Tertio quoque,q̃a ſplen eſt riſus cătiuus. Cōmuniter etiam dicitur, quod felle iraſcimur,corde ſapimus, iecore amamus, cerebro ſentimus, ſed ſplene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patientiæ præſentis erit nobis cauſa riſus.i. æternæ lætitiæ,ſecundum illud Prou. Fortitudo, & decor indumentū eius,& ridebit in die nouiſſimo,& Io. Triſtitia ueſtra uertet̃ in gaudium.

Prou. 31

Ioã. 35.

Peccati miſeria multiplex qua ſenis miſeriæ comparatur ac phlegmatis, hydropiſiæ, febris,paraliſſæ, epilentiæ, & denique letargia morbi uitia quamplurima deſcribuntur, quibus non obſcurè tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus, & exemplis declaratur. *Cap. LII.*

PEccatum aſſimilatur ſenio.

Primo quidem,quia ſenex multis miſerijs ſubditur. Nam ſicut dicit Cyprianus) Senectute confectus homo ad interitum properat,oculi caligant,aurés grauiter audiunt,capilli fluunt, facies in pallorem mutatur: dentes lapſi numero minuunt̃,cutis areſcit,flatus non ſuauiter olet, pectus ſuffocatur,tuſſis cachinnat, genua trepidant, tallos pedes tumor inflat, humor interior euaneſcit,his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia ruituram iam iamque domum corporis cito prænunciant. Similiter etiam per peccatū homo multis miſeriis ſuppeditatur. Prouerb. Miſeros facit populos peccatū,unde peccator ad modum ſenis ad æternum interitum properat. Hebre. Quod antiquatur, & feruеſcit prope interitum eſt.

Cyp. de abuſ. ſeculi.

Pro. 14.

Heb. 8.

Itē in homine peccatore caligăt oculi interiores p ignorantiam. Pſ. Obſcurentur oculi eorum, ne uideant. Obſurdeſcunt aures per inobedientiam. Actuum. Auribus ſuis grauiter audierunt.

Pſal.68.
Act. 28.

Item capilli fluunt ex capite.i. bonæ cogitationes a mēte per malitiam. Facies.ſ.interior.i. conſcientia palleſcit.i.decoloratur, per immunditiam. Thren. Mutatus eſt color optimus. Dentes.i. boni uiri,ſiue amici ei adhærentes ab eo ſeparantur,& minuuntur per infamiam. Cutis.i. exterior cura pauperum areſcit per auaritiă deficiente humore pietatis. Iob. Sordibus pulueris cutis mea haurit.

Thre.4.

Iob. 7.

Item peccatoribus pectus ſuffocatur, quia uidelicet ſputis,& tuſſibus grauatur. Sputum eſt immunditia, quæ per os proijcitur, vnde ſignat in peccatore uerba inordinata,uel turpia,q̃ peccatores ſine anguſtia retinere non poſſunt. Iob. Conceptum ſermonem tenere, quis poterit? Ecclesiaſt. Sagitta infixa fœmori canis, ſic uerbū in corde ſtulti. Canis.n.non quieſcit, quădiu ſagitta fœmori eius infixa non exierit, & ſic ſtultus quandiu uerbum non emiſerit. Tuſſis autem eſt anguſtia pectoris, & ſignificat in peccatoribus anguſtiam conſcientię,uel pœnæ, Rom. Tribulatio,& anguſtia in omnem animam operantis malum.

Iob.4.

Ecc. 19.

Rom. 2.

Item eſt etiam in peccatoribus tremor genuum.i.timor cordium. Prouerb. Pauor his, qui operantur malum.

Pro. 10.

Item tumor pedum.i. ſuperbia appetitū appetendo glorias,& pompas, quæ omnia cōſcientiam grauăt,& futuram animæ in æternum ſupplicium ruinam prænunciant.

Secundo peccatum aſſimilatur ieiunio, quia ſenex tędio afficitur,ſic peccatum,quia deordinat animum,& grauat per pœnam, & tædium. Aug. Iuſſiſti domine, & ſic eſt, ut pœna ſibi ſit omnis inordinatus animus. Iob. Tędet animam meam uitæ meæ.

Auguſ. lib.1.
Iob.10.

Tertio,quia ſenex morbis grauatur. Sic peccatores morbis grauant̃ diuerſarū paſſionum, vt nunc afficiant̃ triſtitia,nūc inuidia,& cęteris talib. Pſ. Multiplicatę ſunt infirmitates eorū, &c.

Pſal.15.

Quarto,quia ſenex triſtitia præmitur. Pſal. Si aūt in potentatibus octoginta anni,amplius eorum labor,& dolor. Similiter peccatores, ſiue ex remorſu conſcientiæ, ſiue ex uindicta culpæ.ſ. quando præmuntur ab hominibus, uel a Deo, ſiue ex conuerſione pœnitentiæ, oportet ſimiliter triſtes effici. Pſalm. Tribulationem, & dolorem inueni.

Pſal.89.

Pſal.11.

Quinto quia ſenex piger efficit̃ quia uires corporis ei minuunt̃. Similiter peccatū inducit defectū uirtutū,& pigritiam ſpiritualium laborū. Prou. Propter frigus.ſ. malitiæ, piger arare noluit.i.noluit bonis operibus laborare.

Pro. 20.

Sexto,quia in ſene calor naturalis extinguit̃, & ſic extinguitur in peccatore calor charitatis, quia refrigeſcit,& paulatim ad extinctionē tendit. Matt. Et abundauit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum.

Mat.24

Septimo quia in ſene humor diſſoluit, & ſic diſſoluitur humor luxuriæ, & fluxus concupiſcentiæ in peccatoribus. Ezec. Sicut fluxus ęquorum,fluxus eorum.

Eze.23.

Octauo, quia in ſene uirtus regitiua corrumpitur. uirtus autem regitiua eſt rationis prudentiæ,cuius rectam extimationem,(ſecundū Philoſophum)corrumpit in peccatoribus carnis concupiſcentia. Daniel. Species decepit te,& concupiſcentia ſubuertit cor tuum.

Dan.16

Nono in ſene caro conſumitur, quod etiă ad literam nonnunquam in luxurioſis contingit, quorum corpora frequenter minuuntur,uel cōſumuntur ex nimia emiſſione humoris nutrimentalis,ſiue ſeminalis. Luc. Diſſipauit ſubſtătiam ſuam uiuendo luxurioſè. ſubſtantiam ſ. nō tantum tēporalem,(ut diuitias,)ſed etiam naturalem, ſcilicet carnis ſuæ.

Luc.15.

Decimò in ſene nerui cōtrahunt̃, & iō ſenes curui efficiunt̃. Sic p cōtractionē auaritiæ incuruat̃ anima ad ſuſpectum terræ.i. ad appetitum,

ſiue

Psal. 37. siue cogitatum terrenorū bonorum Psal. Miser factus sum ego,& curuatus,&c.

Vndecimo,in sene cutis rugaƒ, idest, exterior Iob. 16. conuersatio in peccatore deformatur. Iob. Rugæ meæ testimonium peribent contra me.

Duodecimo in sene omnis virtus corporis an nullatur. Et sic præcipuè omnis virtus animæ Psal.37. vacuatur. Psal. Dereliquit me virtus mea.

Decimotertio,quia senex ab hominibus uili-peuditur. Et sic peccator quandoque efficitur in Psal. 21. fatuis,& ab omnibus despectabilis. Psal. Ego autem sum vermis,& non homo ; opprobrium hominum,& abiectio plebis.

Decimoquarto,quia senex omnibus hominibus onerosus efficitur:& hoc specialiter facit uitium iracundiæ,& præcipuè in homine stulto,se Pro. 27. cundum illud. Graue saxum, & onerosa arena. sed ira stulti utroque grauior.

Item peccatum assimilatur somno.

Primo,ratione voluntatis, quia.s. voluntariè aliquis ad dormiendum se ponit, & propriè uo-Ose. 10. luntatis arbitrio etiā in peccatum ruit Ose.Con Aug. de funditur Israel in voluntate sua August Pecca-duabus tum adeo est uoluntarium, quod si non esset vo anim. luntarium,non esset peccatum.

Secundo ratione breuitatis, quia quisquis ad dormiendum se ponit,non diu dormire credit, sed tamen frequenter decipitur,quia non quando vult excitaƒ. Sic quanquam ille peccato consentit, ꝓponit cito de peccato exire, tñ vt plurimum decipitur,quia diutius a peccato tenetur: & qñq; ēt in eo moritur: sicut moritur lethargicus dormiendo Ioan. moriemini in peccato ve-Ioan. 8. stro: Iudith. Soporem morti socians.

Iudit 4. Tertio rōne insensibilitatis quia s.somnus ligat,& immobilitat sensum. Nam in somno(secū Arist de dum Philosophū)interiora loca calēt, & exterio som. & ra frigent, qa fit reuocatio caloris ad interiora. uig. Et tūc fumus plurimus in stomacho generaƒ,qui dū ad cerebrū ascendit, & vias sensum ibi claudit,organū primi sensus cōis oppilaƒ, cumq; ab eo oēs sensus particulares orianƒ dū ille ligatur, oēs alij a suis actionibus retrahunt. Sicut ergo somnus ligat & immobilitat sensus corporis,ita quoq; peccatū ligat,& immobilitat sensum mentis.s. vt peccator nō rectè sentiat,qđ oportet,sīt nō eligat facere, qđ sentit, vel cognoscit esse faciendum. Vnde tollit peccatū uirtutē cordis operatiuā,siue motiuā ad benè operandum ꝑ charitatē. Nā fides ꝑ quam est cognitio boni ꝑ dile-Gal. 5. ctionē operaƒ. Sicut Apostolus dicit. Et in hoc ēt Augus. peccatum assimilaƒ somno: qa sicut dicit Aug. de quā. dum humor intrinsecus temperatus vi caloris anim. resoluitur in fumum,petit cerebrum,& ibi resolutus distillat infernis frigidus.licet illuc ascenderit calidus: & sic distillando remittit calorem cordis,& per consequens processum operationū impedit.eo ꝙ cor sit principium omnis operationis. Eodem etiam modo peccatum sua frigiditate mortificat calorem cordis,amoris,seu amorē charitatis, & sic impedit processum omnis ope-Prou. 6. ris. Vnde peccatori dicitur? Vsquequo piger dormis:scilicet nihil bene operando.

Quarto rōne falsitatis. Frequenter.n.somniāt dormientes,& somniando decipiuntur per somnia illusiua,& falsa : & sicut somnus inducit in Gale. dormiētibus somnia falsa,& deceptiua : ita peccatum in hominibus inducit falsas extimationes, & temeraria & non vera iudicia: Prou. Stul-Pro. 14. tis illudit peccatum.

Item peccati corruptio assimilatur corruptioni phlegmatis,ex qua fiunt homines tardi,obliuiosi,& somnolēti. Similiter ex peccato fluunt homines tardi ad operandum bonum obliuiosi vt non recogitent Deum secundum illud: Oblitus es Domini creatoris tui.

Item somnolenti,i. pigri, vel tepidi in prosequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitæ ætatis. Similiter status peccati habet naturam aquæ,quia inū dations periculosus, fluctuatione turbidus, & moribus instabilis. Nam cor impii quasi mare Isa. feruens,quod quiescere non potest, ut dicit Isa.

Item habet naturam hyemis : quia tempestatibus,idest,tentationum procellis lacessitur.

Item habet naturam decrepitæ ætatis, idest, ueteris hominis,scilicet Adæ defectus, & inobedientiam.

Item phlegma per os purgatur: quia ipsa peccati corruptio per oris. confessionem expiatur. 1.Cor.5 Corinth. Expurgate vetus fermentum. & Rom. Ro. 10. Ore confessio fit ad salutem.

Item peccatum assimilatur hydropisi.

Primo,quia in omni hydropisi est ægritudo hepatis,secundum, Auicen Non.n.ut ipse dicit:accidit hydropisis absq; ægritudinē hepatis ꝓpria, vel cōmunicata,licet qñq; ægrotet hepar, & nō sequaƒ hydropisis. Et præcipua cā,& quasi cōinn ctā hidropisis est debilitas. digestionis hepaticæ, per quam purum ab impuro separatur. Et ideo non incongruè hepar rōnem designat,in qua discretio est,bonum a malo separans,& discernēs. Quod ergo in omni hydropisi communicat ægritudo hepatis, ostendit,quod in omni peccato accidit ignorantia aliqua, uel error rationis,unde Arist. in Philosophus. Omnis malus ignorans, quod autē Ethi. non omnē ægritudinem hepatis comitaƒ hydropisis,est,quod nō ad omnē rōnis ignorantiam sequaƒ peccati malitia. Nā est aliqua ignorātia inuincibilis,in qua est nullū peccatū. Debilitas an hepaticæ digestionis,q̄ est causa cōiūcta hydropisis,& defectus,siue inconsideratio rōnis circa particulare eligibile, q̄ est proxima causa peccati. Licet.n.ratio dictet omnem fornicationē esse malū,& cauēdam: tñ quando particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rōnis non cura, neq; attendit, unde quod elegit,ut tunc fornicari est rōnis debilitas, & defectus non considerantis malitiam huius actus.

Secundo,qa est in hydropicis corruptio complexionis.ex qua (ut Auicen.dicit) mutaƒ color Auic. corporis, & faciei ad albedinē.& citrinitatē. Vnde est signū cōmune hydropisis mutatio coloris. Sic aūt bona cōplexio corporis cōsistit in debita ordinatione,siue temperātia humorum,q̄ sunt in ipso corpore. Sic bona complexio animæ consistit in debito ordine, & moderamine passionū,q̄ sunt in appetitu sensitiuo. Vnde sicut cor-

rupio

ruptio complexionis corporis est ex distemperā tia humorum, sic corruptio complexionis spiritualis est ex distemperantia, & inordinatione passionum: puta iræ, uel timoris, gaudij, vel similium. Quod ergo in hydropico est corruptio complexionis est distemperantia humorum, ostēdit, quod in peccato, sine peccatore est corruptio sensitiui appetitus ex distemperantia passionū. Sed per faciei, siue corporis exteriorem calorem accipe hominis conuersationem, qui. s. in hydropico mutatur, quia. s. in homine peccante ex ipsa inordinatione interiori etiam exterior conuersatio, & uita deformatur: unde ipsa dehonestatio conuersationis exterioris, commune signum est ægritudinis interioris. Ecclesiast. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciant de illo.

Eccl. 16

Tertio, quia est in hydropicis corruptio digestionis. Vnde etiam est in eis, ut plurimum paucitas appetitus cibi propter uehementiam appetitus aquæ. Quandoque etiam fit in hydropisi fortis appetitus (ut Auicen. dicit.) Quia igitur per digestionem paratur cibus, ut apponatur corpori, & prosit ei cibus autem mentis est sermo Dei accipere per cibi digestionem uerbi Dei memoriam, & affectionem. Per hanc enim doctrinam uerbi paratur, ut impleatur opere, & in perfectū nutrimentum animæ conuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digestio cibi, ostendit, quod in peccāte homine deficit affectio uerbi Dei, quia. s. non debito modo afficitur ad doctrinā spiritualem, & ad ea quibus anima pascitur: unde tantus fit in eo appetitus aquæ. i. amor transitoriæ substantiæ, quod debilitatur appetitus cibi, idest, deficit amor uerbi, & spiritualis nutrimēti. Quandoque tamē accidit eis post peccatum compunctio, & uehemens appetitus boni.

Quarto quoque est in hydropisi exuberantia humoris, quia. s. replentur membra, vel loca vacua nutrimenti. Et hæc exuberantia humorum est in homine peccatore intemperantia illiciti amoris. Fertur. n. peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis est amor luxuriosi: aut ad gulæ cibaria, quod pertinet ad loca uacua nutrimenti, & talis est amor gulosi: aut ad temporalia, ut diuitias, aut honores: quod pertinet ad humores qui fluidi sunt, & instabiles, sicut & hæc temporalia. Ioh. Mundus transit, & concupiscentia eius, & talium rerum amor auari, & superbi.

1. Ioh. 2

Quinto inuenitur in hydropisi tumefactio corporis, quæ (secundum Auic.) quandoque incipit a femore, aliquando a pedibus, aliquando a dorso, aliquādo a renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor superbiæ, & inobedientię quę est initium omnis peccati, & hoc aliquādo est a femore. i. ab amore filiorum, quia ex femore procedit egreditur generatio filiorum. Exo. Fuerunt oēs animæ q egressæ sunt de femore Iacob: &c. Multi. n. propter carnalem filiorum amorē peccata multa faciunt, & Dei mandata transgredi præsumunt. Aliquando uero ex pedibus. i. ex affectibus temporalium, sine diuitiarum, siue bonorum. Sunt. n. uelut animæ pedes quibus bñ, vel malè curritur. ipsius animæ affectiones. Nā auari, & ambitiosi his pedibus ire præsumūt cōtra mandata Dei. Prouer. pedes illorum ad malum currunt, aliquando est a dorso. i. ab impatiētia tolerandi aliquid onerosum, vel graue. Nam dorso feruntur onera, & hoc est in accidiosis q contra Deum intumescunt, uel contra superiorem imponentem, uel mandantem aliqd onerosum, Iob. Quid tumet contra Deū spiritus tuus? Quandoque uero est ex renibus. i. ex appetitu uoluptatum gulæ, uel luxuriæ: quia ex renibus materia fluit uoluptatis, & delectationis carnalis. Ps. Corripuerunt me renes mei.

Exo. 1.

Prou. 1.

Iob. 15.

Ps. 140.

Sexto in hydropisi est deformatio coloris per corruptionem complexionis, & declinat color hydropici, ut supra tactum est, aliquando ad albedinem, aliquando uero ad citrinitatē, aliquādo ad adustionem, & nigredinem, sicut in pleuretico, aliquando declinat ad uiriditatem, vt cū procedit hydropisis ex apostemate calido splenetico. Similiter in peccatoribus ex malitia interiori deformatur color. i. apparentia, & conuersatio exterior. In quibusdam quidem dealbat per apparentem iustitiam, sicut in hypocritis, quibus Christus dixit: Væ uobis hypocritæ, qui similes estis sepulcris dealbatis. In quibusdam uero denigratur per publicam infamiam. Thr. Denigrata est super carbones facies eorum. In quibusdā cittrinatur iracundia, & seuitia. Nam sicut dicit Ioannicius, cum humores frigidi calefiunt, mutatur color albus in citrinum, uel rubeum: Sic hypocritæ qui primo uidebantur frigidi. i. mites in altitudine potestatis positi efficiunt itacūdi, & seui. Et sic qui uidebant albi, & frigidi. i. puri, & mansueti, calescentes iracundia apparēt citrini, & ignei. Mac. Facies & color immutat &c. Quidam uero etiam peccatores nitescunt aliquando per popularem gratiam, & famam. Nā color niridis est color maximè gratus oculis, sed tamen talium gratia fallax est, & uana, secundū illud Prouer. Fallax gratia, &c.

Mat. 23

Thr. 4.

Ioannici eius.

2. Mac. 3.

Pro. 31.

Septimo in hydropicis inuenitur sitis magnitudo: proprium enim est hydropicis (sicut Beda dicit) ut quanto amplius bibunt, tanto amplius sitiant: quod est (secundum Auicen.) propter complexionem in hepate facientem sitim: aut propter opilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod sitim sedat, aut propter aliam aliquam causam sitim facientem, quæ ex potu non remouetur, nisi forte per accidens: sicut accidit, in terra originis meæ, scilicet in Castello Sancti Geminiani, quod est in partibus Thusciæ xv. miliariis distans a ciuitate Senarum. Ibi enim fuit quidam uir nobilis, & pauper, qui factus est hydropicus, & toto ferè corpore tumidus. Cumque siti insatiabili cruciaretur, nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur, cum iaceret prope locum ubi quoddam ædificabitur palatium, quadam die cum solus esset, uidit ibi tinam magnam aqua plenam, in aqua ueteres lateres mollificabantur. Vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, aqua dealbata erat ad quam aquam ille accedens in magna quantitate bibit, & post potum in lecto se ponens,

Beda.

se ponens,& paululum obdormiēs, post somnū est uirtute illius aquę,seu ex calcis adustione tā magno fluxu uentris solutus est, vt hydropisis, euacuata sua materia & causa,penitus ab eo tolleretur, & ēt sitis cum ea. Est autem inordinata sitis hydropicis, inordinatus appetitus peccandi q in omni quasi peccato insatiabilis inuenitur.

Ps. 106. Vnde Psal. Esurientes,& sitientes,anima eorum in ipsis defecit. Sed specialiter hæc sitis insatiabilis(vt dicit Beda)appropriatur auaris, quia non

Eccl. 4. satiantur oculi eorum diuitijs.

Item peccatum assimilatur febri:quod patet primo de febris descriptione. Nā febris secundū Auicen.est calor extraneus accensus in corde,ꝓcedens ab eo mediantibus spiritu,& sanguine ꝑ arterias, & venas in totum corpus,& inflammatur in eo inflāmatione, quæ nocet operibus naturalibus. Similiter peccatū est calor extraneus homini,idest non naturalis appetitus qui est cō

Aug. 12 de Tri. tra rationem. Vnde Aug.dicit,quod peccatū nō est naturale, sed uitium naturæ appetentis id,

Mat. 15 quod non est sui ordinis:& accenditur in corde, quia de corde exeunt, cogitationes malæ, &c. Vnde a corde procedit peccatum mediantibus spiritu,& sanguine, idest cogitatione,& delectatione:per arterias,& uenas,idest per locutiones, & operationes,siue per verba, & opera,& impediuntur operationes naturales,idest uirtuosæ,& rationales, quæ propriè competunt hominis se-

Psal. 48. cundum naturam suam quæ rationalis est. Vnde de homine peccante dicitur; Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.

Secundo patet dicta similitudo ex febris distinctione. Nā(sicut ipse Auicē.) tradit,aliqua febris procedit ex mēbris radicabilis,ut ethica aliqua ex humoribus,ut putrida:& q̄dā ex spiritualibus vt ephimera. Ethica.n.febris prima accensione sua accedit ut in membris radicalibus,puta in corde:Caliditas.n.hepatis nō est ethica,sed aliquando perducit ad ipsam:& similiter pulmonis,& stomachi Et est exemplum accēsionis huius febris, sicut si aliquis calefaciat aquam per parietes balnei, aut per ollam coci,aut per follē ferrari. Per hanc ergo febrem signantur peccata prælatorum & clericorum,qui sunt quasi radicalia & originalia membra ecclesiæ, ex quibus bona,& mala proueniunt cæterorum. Est ergo triplex species ethicæ,designans triplex uitium clericorum. Prima est, quę consumit humiditatem nutrimentalem,iam sparsam, & unitam in mēbris,& proximam coagulationi,quæ uocatur ros & est sicut oleum in lucernam infusum. Et hæc species febris est amor inordinatus carnalis,scilicet sui ipsius, uel consanguineorum, & nepotum,qui communiter inuenitur in clericis, desiccans in eis amorem pietatis, quæ expandi deberet in membris,idest in indigentibus, & pauperibus subditis. Nam ea quę deberent dare pauperibus,sibi,aut auarè retinent,aut male consumunt,aut consanguineis largiuntur,ut magnificentur,& ditentur, Vnde Bernard.dicit, Timeāt

Ber. in Cant. ministri ecclesiarum,qui in terris sanctorū quas possident,tam iniqua gerunt, ut stipendijs quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua quibus egeni sustentandi essent, impiè sacrilegeque sibi retinent:& in usus suæ superbiæ atq; luxuriæ uictum pauperum consumere non uerentur,duplici profecto iniquitate peccantes,& aliena diripiunt,& sacris in suis uanitatibus, & turpitudinibus abutuntur.

Sextò clericus, ut idem' dicit, cui concessum est,ut ad necessitatem uiuat de altario non superbiat:non luxurietur,nec intendat, ut de clericatu ditior fiat:non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutās quadrata rotundis neq; loculos, inde cōgreget,neq; in uanitate,& superfluitate dispergat,non extollat de facultatibus ecclesiæ consanguineos,aut nepotes,ne filios dixerim.

Secunda species ethicæ consumit humiditatē iam attractam ad locū nutritionis,& propinquā permutationi, siue conuersioni quæ scilicet humiditas est sicut oleum imbibitum in corpore licini,& uocatur cambium. Et hæc designat in clericis uitium carnale, quo destruitur in eis humor deuotionis spiritualis, quo nutriti deberēt, & esse pleni. Vnde tales nō sunt digni domino ministrare pcipuè in sacramento eucharistiæ. Vñ Bernard.ait. In multis multipliciter regnat

Bern. fornicatio, qui puritatis auctorij, impuro corde & corpore ministrāres, nō uerenť stare ante angelū Dei q secet medios,& disperdat: sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes,& intingere in sanguine Saluatoris manus nefarias,qbus paulo ante(Proh dolor)meretrices attrectauerant. Et sic altaria circuire,& ecclesias frequentare, psalmos cantare: cum tñ eis huiusmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia species ethicæ consumit hnmiditatem ; cū qua continuatur partes membrorū similium partium a principio creationis : unde uocatur glutem, & est sicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum est bitumen,& per destructionem talis humiditatis partes membrorum ueniunt ad separationem, & hoc febris designat in clericis peccatū symoniæ. Talis enim humiditas gratiam spiritualem designat,quæ est glutem quo partes membrorum similium partium, idest fidelium mētes q unius fidei,& charitatis participes sunt, adinuicem cōnectuntur:sed hanc humiditatem gratiæ symoniaca prauitas consumit, dum ipsius gratiæ coelestis dona illicitè uendit,uel emit Alia autem febris est putrida, ex humorum putrefactione causata,& hac febre ęstuant laici in quibus sunt humores putridi, idest affectus corrupti, quorū quidam laborant continua scilicet auaritia; cuius,scilicet appetitus est continuum lucrū,uelle enim auarus lucrum suum nunquam terminari. Vnde secundus Philosophus Adriano quærenti Quid est, quod nunquam finit hominem esse lassum? Respōdit,qđ lucrū:pcipuè aūt usura die ac nocte continue multiplicat lucrum, quidam uero laborant quotidiana, idest gula iniqua quotidie peccatum:unde signatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam mensurā laterum,ut habetur in Exo. Quidam uero labo-

Exo. 5. rant

stant tertiana, idest iracundia, quæ ad modum febris cor accendit, & inflammat. Est enim ira inflammatio sanguinis circa cor, secundum Damasc. sed tertiana propter tres gradus iræ quos Dominus assignauit, cū dicit: Omnis q irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autē dixerit, Racha, reus erit consilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod sicut crenit gradus culpæ, sic & creuit ordo sententiæ, vnde recte ira sine voce, consilio; ira cū uoce contumeliæ, gehennæ ignis mācipat (secūdum Augu.) in primo enim ira tantū, in secundo ira & uox, in tertio ira & nox cum expressione irrisionis. dicit enim Greg. quod iudicium est etiā discussio, consilium sententiæ diffinitio, gehēna ignis sententia excommunicationis. Quidā nero laborāt febre quartana, i. accidia, quæ scilicet est febris tardior cæteris, habet enim tēpus suū, scilicet diem determinatam, & horam suæ accessionis, Vnde Iohan. Cassia. dicit. Accidia circa horam sextam maximè monachum inquietat, ut quædam febris, ingruens tempore præstituto, ardentissimos æstus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Istæ ergo sunt febres, quibus socrus Petri, idest Iudeorum Synagoga, vel peccatrix anima laborabat, siue secularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.

Dam.

Matt. 5.

Io. Cas. de inst. mona. 10. libr.

Tertia febris ex spirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera ab ephimero pisce qui modico tempore uiuit, ut supra iiii. libro. Et similiter huiusmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris designāt peccata religiosorū, q a febris ephimera habet causam aliquādo ex parte animæ, i. ex passionibus, vt ira, gaudio, vel huiusmodi, aliquando vero ex corpore. scilicet ex nimio labore, nel vigilia, & huiusmodi: quandoq; vero ab exteriori aere, scilicet distemperato nimio frigore: vel calore Solis, & huiusmodi. Similiter nitia religiosorū sunt vel ex passione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiscreti feruoris, qui frequenter facit eos assumere supra posse in vigilijs, abstinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nonnunquam incurrunt, vel accidiam, vel desperationem, vel amentiam, & huiusmodi. Vel ex parte exteriori, scilicet ex assiduitate, & familiaritate secularis conuersationis: quia incautè, & assidue cum secularibus conuersando, & eorum se negotijs implicando, multa uitia incurrunt.

Item peccatum assimilatur paralysi quo ad quatuor: primo quantum ad subiectum quia paralysis, secundum Auic. quandoq; est in toto corpore præter caput, quandoq; est in uno latere tā tum: quandoq; in uno membro tantum. sic inter peccatores illi sunt quasi ex toto paralytici qui totum tempus uitæ suæ malè expendunt, excepto capite. i. tempore innocentiæ scilicet ætate puerili post baptismum. Quidam enim statim cum attingunt ad annos discretionis, incipiūt facere mala, & semper continuant in peius usq; ad mortem, & tales sunt potius dicendi demones quàm homines: quia (secundum Hier.) Humanum est peccare, sed diabolicum est perseuerare. Sed quasi in vno latere paralytici sunt qui licèt aliquam partem uitæ expendant in peccatis, tamen postea conuertuntur, & bene viunnt in residuo tempore, ut Magdalena. Sunt autem duo tempora uitæ quasi duo latera in corde. Nā ut dextrum, est tempus iuuentutis; ut sinistrum vero, tempus senectutis. In quibusdam ergo paralyticatur dextrum, scilicet in his qui male uiuunt in iuuentute, sed sinistrum in his, qui malè uiuunt in senectute. Sed quamuis in corpore periculosius sit perdere dextrum quàm sinistrū: in tempore tamen est econtrario, quia peius est malè uiuere in senectute quam in iuuentute. Nam tanto culpa senis damnabilior est, quanto fit morti propinquior, vnde Hugo de sancto Victo. dicit: Inter abusiones seculi huius, maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis nō abhorret aduentum, qui quasi ad hostium huius mundi positus, foris expectat, non tamen ui tæ præsentis attendit egressum, nec futuram cōsiderat: audit nuncios mortis, & credere nō nult eis. Tres enim sunt nuncij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus nunciat mortem latentē, infirmitas apparentem, senectus præsentem, ex incertitudine mortis, timor; ex infirmitatis grauitate dolor: ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi debet. In uno uero membro tantū paralytici sunt, qui licet aliquando peccent tamen cito tedeāt, sicut fecit Petrus.

Hiero.

Hug. 2. libr. de cla. animæ.

Secundo assimilatur peccatum paralysi propter effectum, quia paralysis aliquādo tollit sensum, faciens. s. membrum stupidum, & insensibile: aliquando uero tantum tollit motum, aliquādo uero vtrunq;. Similiter peccatum, aliquando tollit sensum. i. vsum rationis, sicut in luxuriosis, in quibus quasi ratio absorbet a uoluptate carnis. Dan. dicitur de senibus luxuriosis, qui exarserunt in concupiscentiam eius, & auerterunt sensum suum, & declinauerūt oculos suos: ut non uiderent cęlum, neq; recordarentur iudiciorū iustorū. Aliqn vero tollit motum, s. boni operis, ut in accidiosis. Exod. vigesimoquinto. Fiant immobiles quasi lapis donec pertranseat populus tuus domine, douec pertranseat populus tuus iste quem possedisti. Aliquando uero tollit utrumq;, sicut in hæreticis, qui neq; rectè sentiunt, neq; operantur.

Dan. 14

Exo.

Tertio assimilatur peccatum paralysi quo ad pulsum. Nam pulsus paralytici (secūdū Aui.) est tardus, rarus, & debilis. Pulsus autem cum procedat a corde, & deriuetur ad manum, siue ad brachium, designat bonum propositum cordis, quando opere impletur. Hoc similiter in peccatoribus accidit tardè, aut raro, aut debiliter fit, quod pcipuè apparet in usurarijs. Quia licèt aliquando compunguntur, & restituere proponāt, tamen raro perueniūt ad hoc, ut bene restituāt, quia aut tardè restituunt differendo usque ad mortem: aut si restituunt citius, debiliter tamē, quia cum tristi corde, & non uera intentione cū remissionis astuta procuratione.

Quarto assimilatur peccatum paralysi quo ad significationem, quia legitur in Euāgelio domini us tres

tres paralyticos curasse, vnũ qui iacebat in multitudine languentium. Alium qui iacuit in grabato. Alium qui fuit seruus Centutionis: qui iacebat in domo: Per primum autem signãtur male retinentes, per secundum malè expendentes, per tertium malè acquirentes, ut sunt vsutarij, qui etiam iacendo in domo malè acquirunt.

Io 5. Mat. 9. Mat. 7.

Item peccatum assimilatur epilentiæ propter tria, primo, qa in epilẽtia (secundũ Aui.) est sensus, & motus priuatio, quæ tñ priuatio sensus, & motus fit non totaliter, sed in parte. Et est ratio, quia materia quæ est causa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non cõpletam, & ideo impedit transitum virtutum sensus & motus in membris integrè fieri, nõ tamẽ totaliter intersecando. Similiter peccatum tollit quidem peccatori sensum, i. discretionem boni, & mali, i. prudentiam, sed non totaliter, quia licet tollat ei prudentiam, & sapientiam spiritualem secundum illud, Gens sine consilio est, & sine prudentia: non tñ tollit prudentiã secularem vel astutiam naturalem, siue experimentalem, immo in huiusmodi sensu magis uigent peccatores quàm iusti secundum illud. Filij huius seculi prudentiores filijs lucis sunt in generatione sua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod uoluit facere Naas Amonites uiris Iabes Galaad quia petiuit eruere oculos eorum dextros non curans relinquere sinistros, quasi enim dexter oculus est prudẽtia spiritualis, sed quasi sinister, est prudentia, sine astutia seculari: Apostolus. Cęcitas ex parte contingit in Israel: Similiter tollit peccatum motum boni operis: sed non totaliter: quia licet qun ad meritum, non tamen quo ad exercitium. Quia etiam multi peccatores faciũt plurima opera de genere bonorũ, sicut eleemosinas, & huiusmodi, q̃ licet in peccato facta non valent quo ad uitam æternam: tamen ualent ad euadendum flagella temporalia, & disponunt etiam ad pœnitentiam, & ad plura alia.

Deu. 32

Luc 16.

Rom. 11

Secundo est in epilentia corporis prostratio. Nam epilentiam præcedit spasmus propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde non est possibile (ut dicit Anicen.) quòd epilentiam patienti remaneat erectio corporis. Similiter peccatum prosternit hominem a rectitudine iustitiæ, & vnum peccatum facit ipsum cadere in aliud, ita, ut sit impossibile ipsum cum peccato diu stare, quin cadat, vnde Gre. dicit, quod peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Greg. in ho.

Tertio epilẽtia est tremor, & exagitatio, licèt fortior, & minus fortis secundum quantitatẽ humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, & timidum: Prou. Pauor his qui operantur malum. Est enim timida nequitia, sicut dicitur Sap. Seneca, Nihil timidum facit animũ, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

Pro. 10. Sap. 17.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum instabilem, & inquietum. Thre. Peccatũ peccauit hierusalẽ, propterea instabilis facta est.

Thre. 1.

Itẽ peccatũ assimilatur lethargiæ, ꝓpter tria, primo, qa morbus lethargiæ inducit febricitationem. est enim lethargia (sicut dicit Aui.) apostema phlegmaticũ factum intra craneum capitis. Et q̃ fit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu eo, quod potus generet humorem phlegmaticũ in quo fit euaporatio, & putrefactio. Vnde vt plurimũ generatur ex commestione cœpatum, & repletione nimia stomachi, & a multitudine potus, & a multitudine cõmestionis fructuum. Sic ergo lethargia est apostema ex humore phlegmatico putrefacto, & (sicut Anicẽ. dicit) in apostemate facto ex humore putrefacto cõmuniter fit febris lenta: & ita patet q̃ in lethargia fit febricitatio. Sed qd est istud apostema in craneo, nisi peccatũ in anima? Hoc comitatur febris, q̃ est innaturalis, & intemperatus calor, qa cõmuniter sequitur peccatum aliquis intemperatus, & irrationabilis amor. Nã peccator a creatore auersus, inordinato amore ad creaturam co nuertitur, sicut auarus ad pecuniam, superbus ad excellentiã, luxuriosus ad delectationẽ uoluptuosam, ad q̃ peccator quanto ardẽtius inhiat, tanto periculosius & fortius febricitat.

Auic.

Secũdo lethargia causat dormitationẽ, præcipuè (ut dicit Aui.) cũ lethargia est in substantia cerebri fit suberth fortior, & difficultas motuum est maior, dicitur aũt suberth somnus superfluus, & grauis, vnde talis uix põt ad horã excitari. Sic peccatũ aliquãdo ita infigitur cerebro i. animo, ut faciat peccatorem dormire. i. in statu peccati immobile pmanere: & si aliqñ molestatus. i. aliqua aduersitate angustiatus, uel arctatus ad horam excitetur, s. vt malũ statũ suũ uideat, & cõsideret, tñ statim ad solitum somnũ i. immobilitatem suã, & negligẽtiã redit: surgere cõtẽnens. Vnde cõtra eũ clamat Salomon dicẽs, usquequo piger dormis. Tertio lethargia causat obliuionẽ. Est. n. obliuio corruptio memoriæ, q̃, ut plurimũ, accidit ex frigiditate, quandoq;. n. fit ex apostematibus cerebri, & ꝓprie frigidis. vnde cum lethargia sit apostema cerebri phlegmaticũ, & p cõsequẽs frigidũ, ideo memoriã corrũpit, & obliuionẽ inducit, Sed qd est frigidũ apostema, nisi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguẽs, animã frigefacit, & Dei obliuionem inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui scriptura dicit: Deum, inquit, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui.

Pro 6.

Deu. 32

Peccatorem qui & Diaboli seruus iure nuncupatur, seruo malo, ac puero, necnon leproso, corporisque uisceribus, & nonnullis monstris comparari declaratur, quorum exemplis, quamplurima etiam peccatorum delicta describuntur. Cap. LIII.

Peccator assimilatur seruo malo, primò qa malus seruus solet esse ebriosus, & tũc bona domini negligit, uel furtim subtrahit, Pro Operarius ebriosus nõ locupletabitur hoc est, peccator q̃ uino. i. delectatione carnis, uel seculi inebriatus est negligit spiritualia quæ ad honorem Domini sunt, uel si non negligit furatur, & sibi vsurpat, non inde Dei, sed suam propriam gloriam, quærendo. econtra boni serui dicunt: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

Ps. 112.

Secũdo, qa seruus malus est ociosus, & tẽpus quo

quo laborare debet, inutiliter expendit, & pdit; vnde paterfamilias dixit seruis. Quid hic tota die statis otiosi? & Eccle. Mitte seruum in operationem, ne uacat. Sic.n. decet illum. Peccatores aut otiosi sunt, qui totum tempus quo in peccato uiuunt, quantum ad meritum perdunt, & inutiliter expendunt.

But. 20. Eccl. 33

Tertio, qa malus seruus de bonis domini sui est prodigus, & uniuersa consumit. Mat. Diffamatus est uillicus, φ dissipasset bona domini sui. Tunc autem peccator de bonis Dei est prodigus, quando eis non utitur ad honorem Dei, & salutem animæ suæ, sed tantum ad gloriã mundi, uel commodum corporis sui.

Mat. 19

Quarto, quia malus seruus est piger, & somno lentus negotia domini negligit. Eccle. Cum serno pigro tracta de opere: & Luc. de seruo q abscondit talentum domini sui. Peccator aũt somno peccati detentus. bona quæ facere posset, omnino negligit. Auarus etiam bona temporalia non alijs tribuit, sed sibi soli abscondit. Multi ẽt ex pusillanimitate taleta.i. gratias sibi traditas, seu creditas.i. concessa, abscondunt, quia non utuntur eis ad proximorum utilitatem.

Ecc. 38. Luc. 18.

Quinto, quia seruus malus, proteruus, & ceruicosus supra dominum se extollit. Ecc. Vidi ser uos in equis, & Pro Per seruum cum regnare cęperit, sic peccator super dominũ superbi, qñ humilitatem domini uidet, & ipse contemnit eam. Videt enim dominum suum afflictum, & ipse vult esse in delitiis. Videt dominum pauperem, & denudatum, & ipse vult fulciri delitiis ac denitiis. Vider dominum abiectum, & cõtemptũ, & ipse vult honorari.

Ecc. 10. Pro. 19.

Item seruus contra dominum se extollit, quã do caro contra spiritum præualet: Ioan. Non est seruus maior domino suo.

Ioan. 15

Sexto, quia malus seruus cupidus existens bona domini in proprium usum uertit. Exemplũ de seruo Elisei, & hoc pertinet ad simoniacos, q bona domini.i. dona Spiritussancti pro sua utilitate temporali emunt, & uendunt.

4. Re. 5.

Septimo, q a præsumptuosus imperia domini paruipendit. 2. Re. Seruus meus contempsit me: & Iob. Seruum meum uocaui, & non respondit mihi. Sic est peccator cum Dei mandata contẽnit, uel cum a Deo uocatus redire per pęnitentiam spernit. Pro. Vocaui, & renuistis.

2. Reg. 19. Iob. 19. Pro. 1.

Octauo cũ sit mal', & dur' gratiã sibi fieri appetit, Mat. Serue nequã oẽ debitum dimisi tibi, qm rogasti me, sic est peccator qui male agendo gratiam a Deo, uel finalem pęnitẽtiã expectat.

Mat. 10

Nono, quia obliuiosus est, & quod redditurus sit de omnibus rõnem, ad memoriam nõ reducit: quod ẽt peccator facit respectu Dei. Luc. Si dixerit seruus, Moram facit dominus meus &c.

Luc. 12.

Decimo, q a iracũdus, & seditiosus totã familiã turbat; & lędit. Luc. Si cęperit seruus pcutere seruos, & ancillas, &c. Talis est q lædit sanctos, & religiosos, vel paupes q sũt de familia Christi.

Luc. 10.

Vndecimo, q a maledicus, & linguosus ẽt domino detrahit, uel ei maledicit. 2. Re de Siba q accusauit dñm regi. Ecc. Cũctis sermonibus qui dñr nec accomodes aurem tuã ne forte audias seruum tuum male dicentem tibi. Talis est maledicus, & blasphemus, præcipuè qui contra dominum linguam suam relaxat.

2. Reg. 16. Eccl. 7.

Duodecimo, quia deliciosè nutritus cõtra dominum recalcitrat, & resistit. Prou. Qui delicatè nutrit seruum suum postea inueniet eum cõtumacem. Et ideo non decent seruum delitiæ. Sic caro rebellat spiritui, cum delicatè nutritur, vel hoc pertinet ad ingratos qui multis bonis à Deo recepus, recalcitrat contra eum, secundum illud: Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.

Prou. 19 Deu. 43

Decimotertio, quia cum sit fraudulentus, domino suo insidias ponit. 4. Reg. Tetenderunt ei insidias serui sui reputat autem dominus sibi insidiari, cum quis insidiatur pauperi, vel hoc ad hypocritas pertinet, qui opera domini faciũt fraudulentur.

4. Reg. 21.

Decimoquarto, seruus domino existens iniuriosus, ab eo fugit. 3. Reg. Factum est, ut fugerent serui semel, & 1. Re. Hodie increuerunt serui q fugiunt dominos suos. Talis est ẽt peccator qui cum Deum peccando offenderit, pęnitentiæ remedium refugit, & ad Deum redire contemnit.

3. Re. 2. 1. Reg. 16.

Decimoquinto cum sit flagitiosus punif, nec sic se cõpescit. Talis est peccator qui propter aduersitates se non emendat, Eccl. Seruus interrogatus assiduè.s. cum tormentis, a liuore i. a liuoris crimine non minuitur, sed magis ad odium prouocatur.

Ecc. 23.

Decimosexto est ingratus, & gratiã sibi factã non recognoscit. Talis est qui post pęnitentiam, & ueniam recidiuat. Eccle. Laxamus seruo, & quærit libertatem.

Ecc. 23.

Decimoseptimo crimosus existens, non nisi uerberibus emendatur. Eccle. seruo pessimo latus sanguinare, glo seruus qui uerbis non corrigit uulneribus corrigatur. Talis est peccator, qui se non emendat, nisi fortiter, & intime tangatur.

Ecc. 23.

Decimooctauo, quia est astutus, cum uocatur, dormire se fingit. Prou. Seruus non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit. Talis est, qui uerbum Dei audit, & intelligit, sed opere implere negligit. Luc. Seru' sciẽs uoluntatem domini sui, & non faciens, plagis uapulabit multis.

Pro. 39. Luc. 12.

Item nota, quod seruus peccati dicitur esse homo tripliciter, secundum quod est triplex genus seruorum. Nam quidam sunt uernaculi, siue originarij, qui s. in seruitute sunt nati. Et tales multis pęnis legalibus subijciuntur, quia sua nõ possunt uendere, neque alienare, nec contrahere. nec dignitatis officium sumere, neque testimonium ferre nisi de domini uoluntate. Hoc mõ nascimur oẽs serui originalis peccati. Ex qua seruitute multæ pęnæ seu damna secundũ diuinæ legis iustitiã homini prouenit, nisi ab ea per baptismum liberetur. Alij uero sunt emptitij, q ab hominibus capti, vel empti, iugo sunt seruitutis astricti. Sic efficit homo seruus p peccatũ actuale, siue quia captus sit, & illaqueatus ab hostibus p tentationis consensum, siue ex nimia malitia sua uenundatus sit ut faciat malũ sicut Achab. Tertij serui sunt cõductitij, q si ex necessitate, sed ex volũtate seruiũt sub stipendio. Et hi

3. Reg. 21.

a famulando,

à famulando, propriè dicti sunt famuli. quoque spiritualiter seruos facit homines auaritia. Vñ & Apost. dicit, quòd auaritia est idolorum seruitus. Ex ponens hoc Innocē. dicit, quòd sicut idolatra seruit simulacro, sic auarus seruit thesauro Nā ille cul tū idolatriç diligenter ampliat, & iste cumulum pecuniæ libēter augmētat. Ille cū oī diligētia co lit simulacrū, & iste cū omni cura curat, seu custodit thesaurum ille spem ponit in idolatria, & isti spem constituunt in pecunia, ille timet mutilare simulacrū, & iste timet minuere thesaurū; vñ dicit Sene. Pecuniæ oportet imperare, non seruite: si uti scias, ancilla est si nescias est dña.

Coll. 3.

Sen. in prouerb.

Item peccatores assimilantur pueris.

Primo, quia ad modum puerorum sola præsentia curant, & futura non cogitant.

Item quia uanitatem amant, & lucris. s. spiritualibus intendere recusant.

Item, quæ sunt minima & nillla, magna æstimant. s. terrestria: & quæ sunt maxima nihil reputant. s. cęlestia.

Item sibi noxia sæpe optaut. s. temporalia cōmoda, uel peccata: & contra utilia clamant. s. cōtra corruptiones, & flagella.

Itē plus de pomo amisso. i. de uilli te transitoria, quàm de patrimonio perdito. s. hæreditatis cęlestis, plorant.

Item beneficium sibi factum. s. à Deo nel ecclesia ad mentem non reuocant, recognoscēdo, uel gratias agendo.

Item omnia, quç uident affectant, & manu. s. operis, uel laboris, & uoce locutionis eo postulant, & procurant.

Item puerorum solum. i. sibi similium consilia amant, & consortia sapientium secundum Deum deuitant.

Item nullum secretum occultant, sed omnia recitant & hi sunt detractores, & proditores.

Item sępe garriunt, & cachinant, & clamant ita ut uix dormientes sileant, hoc faciunt dissoluti, quæ rulosi, & linguosi.

Item loci a sordibus mox iterum se inquinant: & dum lauantur, pro posse repugnāt. Hoc faciunt recidiuantes, pœnitentiam recusantes, vel correptioni resistentes.

Itē sola, quæ uentris sunt, cogitant, & proprij uentris mensurā ignorāt: & in manducādo nul lum ordinem seruant, sed mox, ut a lecto se eleuāt cibum postulāt: quæ omnia faciunt gulosi.

Item pudibunda detegere, vel monstrare non curant, quod pertinet ad luxuriosos.

Itē sola iocosa appreciant, & amant. i. solatia. & delectabilia mundi. Item sæpe ex infectis parentibus generati, etiam ipsi infecti generant, & perdurant: sic frequenter imitantur filij scelera patrum, & perseuerant in eis.

Item omnia laboriosa repudiant, sic peccatores recusant ferre labores pęnitentiæ.

Item peccatores assimilanf quibusdam monstruosis hoibus, qui dñr esse in qbusdā regionibus. Nam (sicut dicit Aug.) prout gentiū narrant historiæ, perhibentur quidam homines vnū oculum tantum habere in fronte media, & isti uocanf Cyclopes, quibus assimilantur auari, q habent respectum solum ad temporalia. Nam tēporalia sunt media inter æterna bona, & æterna mala, & ideo participāt ex utroq;, quia quibusdam sunt utilia, quibusdā noxia: pp quod Philosophus dicit, quòd habent errorem hæc bona scilicet temporalia, quia multis contingūt detrimenta ex illis. Alij n. sunt, qui habent plantas uersas post cruta, & octenos digitos in plātis, & hi in desertis Lybiæ commorātur: qnibus assimilanf retrogradientes in uia Dei, qui triplicites deteriores sunt, q alij peccatores, sicut hūs octo digitos in tribus digitis excedit alios, qui habēt tantum quinque. Primò, quia ante non processerunt, secundo quia retro redierunt, tertiò q a contra propriam notitiam fecerunt. Pet. Melius fuerat illis uiam ueritatis non agnoscere, quam post agnitam retrorsum conuerti. Alij dicuntur esse, qui ora non habent, sed tm̄ per nares alimentum sumunt, quibus assimilantur alienorū factorum bonorum, uel malorum factorum curiosi perscrutatores, qui bonorū factorū odorem pcipiunt, sed ipsa opera imitando non gustant. Alij uero esse perhibentur, qui iacentes in terra resupini umbra se pedum contegunt, & sunt tantæ celeritatis, quod in cursu canibus comparanf, quibus illi assimilātur quibus sensualitas, q significatur per pedes, siue plantas, rationi præ dominatur, quæ significatur per caput. Ideo. n. sensualitas significatur per pedes, quia ad modū pedum inhęret terrę. i. corpori, & sunt quasi duo pedes, duplex eius appetitus. s. concupiscibilis, & irascibilis. Ille ergo plantā capiti superponit qui sensualitatē præfert rōni Et talis licēt sit ad ea quæ sunt carnis, uel mundi uelocissimus, tñ ad spiritualia est tardissimus. Alij autem dicuntur esse sine ceruice habentes oculos in humeris quibus assimilātur illi, qui attendunt solum ad grauia, & onerosa, quæ sibi fiunt. Vnde habent oculum, idest respectum in humeris, idest in grauaminibus impositis, humetis enim feruns onera. Vnde tales non recordantur beneficiorū, sed iniuriarum. Alij uero, sunt cynocephali canina capita habentes, quos ipse latratus magis esse bestiales, quam homines confitetur. Et isti sunt iracundi, & garrientes, qui tota die latrāt, & garriunt, eorum latratus, idest, garritus sunt ratione carentes, & ideo canini, & bestiales sunt. Alij uero habent planam faciem, & labium oris inferius ita prominens, vt in Solis ardoribus totam ex eo faciem cooperiāt dormientes: hos sine linguis esse dicunt solis nutibus pro uerbis utētes. Istis assimilantur homines incauti, & imprudētes, qui in facie, idest in exteriori conuersatione carent naribus, idest discretione non utunf. Excessus autem labij inferioris significat loquacitatem nimiam indiscretam de inferioribus, & terrenis, sed carentia linguæ referf ad indiscretā taciturnitatē, & in repræsentat illos qui nec discrete loqui, nec discrete tacere sciunt, quòd autem loqnunf nutibus, non est, q a sint de ordine Cistercielium. Sed referf hoc ad inquietos, & indiscretos corporis, nel membrorū motus, sicut dicif de apostata homine, quòd annuit oculo, terit pede, digitis loquif, & cætera. Quidam uero sunt modo simili

Arist. in Eth.

Aug 16 de ciui. Dei.

de simili ita magnas habētes aures, ut eis contegant totum corpus. Et his assimilantur qui solicite, & multum audiunt, sed de auditis nihil faciunt. Iac. Qui auditor est verbi, & nō factor, &c. alij vero sunt in Aethiopia proni ambulantes, vt pecora, non se ualentes sursum erigere: qbus assimilantur cupidi, qui solum terrenis intendunt de cœlestibus uero non curantes, contra quos dicit Apostolus. Quæ sursum sunt, sapite, non quæ superbi terreni.

Iac. 1. Col. 3.

Item peccatores assimilantur uisceribus, primo propter multiplicitatem vitiorum. Nam sicut in corporibus sunt uentribus sunt multa uiscera, ita in peccatoribus sunt multa uitia. In ventre enim superius, primo est quoddam intestinum subtile, quod vocatur duodenū, quia in sua longitudine secundum mensurā cuiuslibet hominis est 12. digitorum, & hoc super dorsum erigitur, & ad nullā partem aliā retorquet. Hoc intestinum est superborū, qui super dorsum, i. super homines humiles, & patientes se erigunt, & se p humilitatē, uel pietatē nō retorquēt, nec flectunt. Hoc.n. hēt 12. digitos, i. duodecim gradus. Duodecim.n. gradus superbiæ beatus Bern. ponit, qui sunt curiositas, mentis leuitas, inepra lætitia, iactantia, singularitas arrogantia, præsumptio peccatorum defensio, simulata confessio, rebellio, libertas, peccandi consuetudo: quorum primi sex sumuntur secundum iniuriam proximi, qui debet esse par: quatuor alij sumuntur secūdum iniuriam hominis superioris: Duo vero vltimi proprie secūdum iniuriam Dei, quæ scilicet immediate fit ei. Et vocantur gradus, q a fit progressus a minori malo ad maius. Nam mala est iniuria respectu paris, peior respectu superioris, sed pessima respectu Dei.

Bern.

Secundum intestinum uocatur ieiunium, q a semper a cibis est vacuum, dicit autē quidam sapiens, quod ideo sic est uacuū, quia a se reijciens omne acceptum nullum apud se retinet nutrimentum: Et hoc pertinet ad prodigos, qui quantumcunq; lucrentur, uel recipiant: tamen semp sunt vacui, i. indigentes, quia omnia emittunt inutiliter & nihil reseruant, & ideo semper egent: ut patet per exemplum in filio Prodigo.

Luc. 15.

Tertium appellatur secundo simillimum, nunquam tamen sine cibi corpulentia est inuentum. Hoc pertinet ad gulosos, qui nunquam sunt sine solicitudine cibi & cura corporis sui. Inferius autem sunt tria alia grossa, quorum primum vocatur orbum, idest viduatū altero orificio. Cum.n. cætera viscera duo habeant orificia hoc hēt unum solum, vnde se habet admodum sacci, quia multa recipit, & pauca eijcit. hoc pertinet ad illiberales, & auaros, quorum bursa habet solum vitis foramen, scilicet ad recipiēdum: multa enim recipiunt lucrando, sed pauca, vel nulla eijciunt expendendo. Aliud vero, quod est sub orbo dicitur ilion: eo quod in eo iliaca passio fieri consueuit: hoc pertinet ad inuidos, qui aliorum fœlicitate torquentur. Nā passio iliaca valde torquet, quia est dolorosa. Vltimum autem intestinum, & infimū dicitur colon, quod immediate cum orificio totius corporis est coniunctum, hoc pertinet ad uitium luxuriæ, quæ circa infimam corporis partem viget, & exercetur, quæ eidem officio est vicina. Vnde hoc uitium uilius, & turpius reputatur cæteris.

Item peccator assimilatur leprosis. Primo ratione distinctionis. Distinguuntur enim septem gñа peccatorum penes septem species lepre, uel penes septem modos leprosorum, qui in sacra scriptura leguntur. Nā significatur in carnis tumore superbia, & hæc est lepra Oziæ. Postquam eleuatum est cor eius exorta est lepra in fronte eius, in exustione signatur iracundia, & hæc est lepra Simonis. Cum esset Iesus in domo Simonis leprosi. In siti auaritia, & hæc est lepra Iezy. In pōderositate accidia, & hæc est lepra Moysi, qui cum misisset manum in sinū, protulit leprosam. In pinguedine gula, & hæc est lepra uirorū quatuor in introitu portæ. In putredine inuidia, & hæc est lepra Mariæ: Prouer. Putredo ossiū inuidia. In fœtore anhelitus luxuria, & hæc est lepra domus Iacob. secūdo. rōne mundationis. Nā isti leprosi mundantur quinq; modis. Primò ablutione, per quam significatur contritio. Regum, dictum est Naaman, Lauare septies in Iordane.

2. Pa. 26. Mat. 26. 4. Re. 5. Exo. 4. 4. Re. 7. Nu. 12. Pro. 14. 2. Re. 3. 4. Re. 5.

Item ostensione per quā significat confessio. Ostēdite vos sacerdoti, q dū irēt, mundati sunt.

Iac. 17.

Item separatione, per quam signatur excommunicatio, Num. 12. legitur de Maria, quæ fuit extra castra septem diebus.

Nu. 12.

Item inclusione per quam religio significatur, ut manus Moysi mundata est inclusione. Exo. Item tactu per quem tribulationum perpessio, Matth. Tetigit eum dicens, Volo, mundare, & confestim mundata est lepra eius.

Exod 4. Matt. 7.

Item peccatores assimilantur apopleticis, id est his, qui apoplexiam patiuntur. Primò (q a secundum Auicennā) in apoplexia fit membrorum ociositas. Vñ dicit, quod apoplexia est ociositas membrorum a sensu, & motu propter oppilationem contingentem in uentriculis cerebri, & meatibus spiritus sensibilis, & motui. Hæc ociositas membrorum inuenitur in accidiosis, & in pigris, quia nihil boni volunt operari. Pro. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Et quidam quidem sunt pigri, & ociosi circa speculabilia, puta circa studium scientiæ. Vnde tales priuantur sensu, idest adeptione scientię. Quidam uero circa operabilia, & tales carent motu, idest profectu uirtutis, uel meritorij operis.

Pro. 19.

Secundò, quia in apoplexia est anhelitus difficultas. Nam sic enacuantur instrumenta motus, & anhelitus, aut debilitantur, ut non fiat facilis anhelitus: immo illic est spuma, & est habens uicissitudinem sicut strangulatio, aut sicut vox strangulati, quandoque tamē non apparet anhelitus, neque vox, neque spiritus, & hoc est peius. Et hæc difficultas anhelitus, id est respirationis, est in gulosis, & luxuriosis, qui quærunt delectationes carnis, quia tales spirituales inspirationes difficulter recipiunt. Vnde Apostolus dicit, quod animalis, idest carnalis non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.

Col. 2.

Tertiò, est in apoplexia morbi insanabilitas. Nam sicut dicit Hippoc. qñ apoplexia est fortis, hũs eam non sanatur: si vero debilis eius sanatio non est facilis. Hec insanabilitas inuenitur in auaris. Vnde Philosophus dicit, quod illiberalitas, quę pertinet ad auaritiam est insanabilis. Hier. Insanabilis facta est plaga sua. Sene. Dum cętera vitia senescunt in homine, sola auaritia iuuenescit.

Hippo.
Arist. in Eth.
Hie. 30.
Sen.

Quartò, in apoplexia est mortis deformitas: quia aliqñ accidit, ut hũs apoplexiam sit euitatus, & nõ sit differentia inter ipsum, & mortuũ, ita vt non appatet in ipso aliquis anhelitus deinde reuiuiscit, & sanatur. Et in talibus anhelitus quidẽ non apparet, sed ipsorum pulsus non integre cadit, propter hoc nolunt medici, quod tardetur sepultura, donec perpẽdatur eius dispositio, neq; fit minus 72. horis. Inuenitur autem quędam mortis conformitas in inuidis, quia corpus mortuum putrescit sicut dicitur, quod putredo ossium, idest virtutum, uel virorum fortium, inuidia.

Pro. 14.

Quintò, quia in apoplexia est mala resolubilitas: quia apoplexia, si resoluitur, vt plurimum resoluitur in paralysim. Hæc mala resolubilitas inuenitur in superbis, & iracundis, quia superbia resoluitur, vt plurimum in iram, & ira desinit in stultitiam, & iacturam. Prou. Virum stultum interficit iracundia.

Prou. 5.

Vera pœnitentiæ tum interioris, tum exterioris partes ac merita, per aliquas pulmonis, palpebrarumq́, ac mortis corporalis proprietates numerantur, quove pacto hoc Sacramentum hominem spiritualiter gignat per ipsius naturalem conceptionẽ ac generationem aperitur, electorumq́, gradus breuiter declarantur. Cap. LIIII.

Pœnitentia assimilatur pulmoni.

Primò quidem, quia pulmo aerem attractum interius depurat: & pœnitentia cor interius infectum mundificat, scilicet per contritionem. Iac. Purificate corda duplices animo.

Iac. 4.

Secundò, quia pulmo vocem format: sine pulmone enim vox formari non potest: neq; anhelitus reddi valet, ut dicit Philosophus. Sic etiam pœnitentia cordis exterius format vocem confessionis. Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam.

Ari. 14. de ani.
Psal. 31.

Tertiò, quia pulmo humorem spumosum generat. Est enim pulmo de molli carne, & aerea, & spumę coagulatæ simillimus, ut dicit Constã. & ideo generat consimilem humorem, s. spumosum. Quasi autem humor spirituosus, est feruida lachrymarum compunctio, quam ipsa pœnitentia generat, & producit: Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo.

Const.
Psal. 6.

Quartò, pulmo cor refrigerat. Nam ipse pulmo undiq; cor circundat, & aerem frigidum ad eius temperiẽ ministrat. Vnde inter cor, & guttur est medius, ut subito ad cor aerem mittat, & ipsi gutturi ad vocem formandam reddat. Sicut igitur primo calorem refrigerat, ita pœnitentia tam interior, quàm exterior ardorem concupiscentię mitigat. Eccles. Ignem ardentem extinguit aqua, idest, ardorem concupiscentię reprimit pœnitentię lachryma.

Eccl. 3.

Quintò, pulmo a motu non cessat. Cũ enim sit, ut cordis flabellum, aerem ad temperiẽ cordis attrahens continuè, & emittens, oportet necessario, q̃ se dilatando, & constringendo semp in motu consistat. Sic etiam homo pœnitens, a motu boni operis nullo tempore cessare debet, neque otio uacare. Eccle. Quodcunque potest facere manus tua instanter operare.

Eccl. 9.

Sextò pulmo spiritui vitali nutrimentũ continuum prętat. Nam caro pulmonis est mollis, & concaua, & leuis, ut aer in suam naturam de facili immutetur, & sic vitalis spiritus in uentriculum cordis ad cõseruationem vitæ animalis facilius transeat. Sic per opera pęnitentiæ nutritur interius spiritus, siue per auditum prędicationis, siue per studium orationis, siue per fletum compunctionis, secundum illud Ps. Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes, die ac nocte.

Septimò, pulmo cordis regionem ab instrumentis sensibilibus separat, & sic pęnitentia separat cor pœnitentis a delectationibus sensibilibus, & carnalibus. Isido. Pęnitentia non mensium ac temporum cursu pẽsatur, sed pęna qua anima cruciatur, & mortificatur caro.

Isid. de su. bo.

Octauò, pulmo aerem ad supplementum caloris in suis folliculis & poris reseruat. Vñ tamdiu potest animal sub aqua sine suffocatione viuere, quàm diu potest recollectum aerem retinere. Sic pœnitens debet in secretis studijs, & affectibus conseruare propositum non peccãdi, & tam diu viuit anima sub aqua gratię, quãdiu potest tale propositum retinere.

Item pœnitentia assimilatur palpebris propter tria. Primo propter officium. Nã palpebrarum, siue ciliorum est triplex officium. Sunt enim positæ ante oculos.

Primò ad custodiendum, vnde dicuntur cilia, quia suo motu continuo aerem intercidunt, & sic oculos ab aeris læsione custodiũt. Talis erat pœnitentia Pauli, quam faciebat ad suam custodiam, ne scilicet caderet a gratia. Vnde dicebat: Castigo corpus meum, &c.

1. Co. 9.

Secundò, palpebrę sunt ad operturã. Nã, quia natura oculi est aquea, & humida, ad sui fortificationem, & defensionem indiget opertura. Sed sicut palpebra est opertorium oculi, ita pnia est operimentũ peccati: operit. n. pctm̃, ne videatur ad iudiciũ. Ps. Beati quorũ remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt pctã, & talis fuit pnia Magdalenę. Sed nota, q̃ quędã animalia tegũt, siue claudunt oculum cum palpebra superiori, sicut omne animal quadrupes (sicut Philosophus dicit.) Quędam cum palpebra inferiori sicut aues, quia quidã se affligunt in pœnitentia amore æterni premij, & hęc est palpebra superior, quidam timore supplicij, & hęc est inferior.

Psal. 31.
Ari. 12. de ani.

Tertiò, palpebræ datæ sunt ad apparentiam, i. ad pulchritudinem, & ornamentum faciei. Et talis fuit pœnitentia Ioannis Baptistę, & aliorum sanctificatorũ, quę non fuit necessaria ad purga-

purgationem, uel custodiam uitiorū, sed potius fuit ad decentiam, & ornamentum uirtutum.

Secundo pęnitentia assimilatur palpebris pp cōcursum. Duę enim sunt in homine palpebrę, quę assiduè ad inuicem concurrunt, ut reficiāt assiduo motu obtuitum, (ut dicit Constan.) quæ dīt palpebræ, quia palpitando semper mouent. Sicut igitur duplex est palpebra, ita duplex est pnīa, quæ sibi inuicem in pęnitente assiduè debent concurrere, & inuicem quasi se tangere, s. interior, & exterior. Nam exterior sine interiore est infructuosa, ut patet in hypocritis: sed interior sine exteriori non est fructuosa, sicut patet in negligentibus, & pigris ad satisfaciendum.

Const.

Tertio pp nutrimentum. Nam palpebræ munitæ, sunt villis pilorum, ut apertis oculis, si qd occurrerit repellatur, & inuolutis oculis in ipsis securius dormiatur, ut dicit Const. Hñt aūt palpebræ pilos non oino erectos, sed in extremitatibus mediocriter reflexos, & hoc factum est, ut se habilius, & fortius clauderent, & si quod impedimentum ei occurreret, ei efficacius obuiaret. Quasi aūt uilli pilorum, sunt exempla sanctorū, qui de statu peccatorum præcipuè carnaliū ad Deum conuersi sunt. Nam pili ex superfluitate quidem carnis nascuntur, sed carnei non sunt, sed aridi, & tenues: vnde signant Sāctos ad Deū conuersos, qui licèt primo fuerunt carnales, tñ post conuersionem effecti sunt spirituales, & cęlestes. Horum ergo pilorum uillos, idest, exēpla doctorum, debet pęnitens ad se ipsum reflectere per imitationem, si vult se contra tentationes claudere, & securè dormire in morte.

Item pęnitentia concipit, & parturit hominē inesse spirituali, sicut parturitur, & concipitur in esse naturali, quod patet ex quatuor.

Primò rōne conceptionis. Nam ad conceptionem infantis requiritur materia conueniens, locus expediens, & causa efficiens. Materia ergo conueniens, humor est menstrualis, siue semina lis feminæ. Causa vero efficiens (secundū Philosophum) est semen viri. Instrumentalis causa est calor naturę, virtutem corpori influens, & disponens. Locus autē conueniens, est matrix. Similiter dum aliquis ad pęnitentiā conuertitur, & quasi spūaliter Deo concipitur velut locus conueniens in anima, est mens, siue memoria, quæ est, ut matrix, in qua velut humor menstrualis est peccati recordatio, quæ est uelut materia pœnitentiæ. Sed causa efficiens huius conceptionis est timor Dei, secundum illud Isa. A timore tuo Dñe concepimus, & peperimus spiritum salutis. Et nota, φ si materia fœtus in parte dextra fuerit adunata, in naturam cedit maris; si uero in sinistra, in naturā mulieris. Et hæc diuersitas accidit propter dñium caloris, qui in dextra parte consistit. Similiter qñ calor diuini amoris domi natur in mente pęnitentis, concipitur quasi in dextra masculus, i. spiritus cōpunctionis uirilis, & fortis, sed quasi in sinistra ubi est defectus caloris, idest, in corde tepidè pęnitentis, concipitur fœmina, idest, spiritus debilis, & instabilis.

Isa. 26.

Secundò ratione formationis. Nā corpus infantis in utero matris non subito formatur, sed ordinatè, & gradatim: & iste ordo consideratur ex tribus. Primò ex concepti partibus, siue membris. Quia primo formant mēbra principalia, s. cor, cerebrum, & epar, quæ aliorum omniū sunt fundamenta. Et ista qñ sunt simul in sanguinis massa, sibi vicinantur, & postea ab inuicem diuiduntur. De istis tribus fundamentis alia tria nascuntur, s. nerui, & nucha, dorsi a capite, arterię à corde, venæ ab epate, secundum Galenum. Aris. tamen dicit, φ principium uenarum est cor. His autem sic formatis tanquā omnium fundamentis format natura ossa horum custoditiua, s. craneum ad defensionem capitis, ossa pectoris ad munimen cordis, & costas lateris ad tutelā epatis, & sic de alijs. Post ista producuntur membra secundaria, s. manus, pedes, brachia, & similia, sed ista non simul, sed successiuè formantur. Similiter in pœnitentiæ statu non est homo statim a principio perfectus, sed proficit gradatim secundum illud Psal. Ibunt de uirtute in uirtutem: Vnde possumus per tria membra principalia, s. cor, cerebrum, & epar, intelligere tres uirtutes theologicas, s. fidem, spem, & charitatem. Per membra uero secundaria, seu defensoria, quæ his adijciuntur uirtutes intellectuales, sed per officialia virtutes morales, in quibus omnibus homo non perficitur subito, sed gradatim. Secūdo consideratur ordo formationis & conceptionis gradus; quia infans dum cōcipitur, quatuor habet gradus. Primus est cum adhuc est lacti uicinus, secundus est cum iam semen sanguini se commiscet. Tunc enim cor, uel cerebrum nondum perfecta sunt, sed est quædam massa ex semine sanguineq; commixta. Tertius est gradus, cum corde, & cerebro, & hepate iam formatis, alia membra indistincta sunt. Quartus est, quando corpus est completum, & organizatum, & ad animæ susceptionem dispositum. Cui dum anima desuper datur, in utero mouetur, & si est fœmina, in sinistra parte plus sentitur; si uero masculus, in dextra parte plus mouetur, ut dicit Galenus. In istis igitur quatuor gradibus formationis corporis, designantur quatuor gradus formationis pęnitentis, quorum primus est in peccati recogitatione. Et hæc assimilatur lacti, quia lac est faciliter conuertibile, & in bonos, & in malos humores. Sic recordatio peccati faciliter cōuertitur, uel in bonum animę nutrimentum, puta, qñ ex recordatione peccati nascitur dolor compunctionis, uel in nutrimētum malum, qñ ex peccati recordatione nascitur delectatio, uel uoluntas reiterandi. Secundus gradus est in peccati detestatione. Tunc. n. semen agnitionis, & recordationis peccati, immiscet se cum sanguine, i. cum dolore, & abominatione peccati. Tertius gradus est in peccati confessione, ubi quędā membra sunt distincta, s. cor, cerebrum, & epar, per quę tria intelligitur triplex genus peccatorum, quę homo tenetur distinctè confiteri, præcipuè mortalia, scilicet commissa in Deum, proximum, & in se ipsum, vel commissa corde, ore, & opere. Alia vero membra sunt indistincta, qa ultimo fieri debet pœnitentis confessio communis in qua indistinctè, i. generaliter se accuset

Gale. Aris. de som. & vig.

Psal. 83.

Gale.

de venialibus, & mortalibus, quæ per obliuionem omisisset, uel ignorantiam distinctè confiteri. Quartus gradus attenditur in satisfactione, in qua consistit perfecta pœnitentia, seu pœnitentis dispositio, siue ad supernę gratię susceptionē, siue ad fętus, idest, boni operis motionem. Sed nota, quod fętus interior, idest, dispositio uel propositum interius conceptum de pœnitentia exterius facienda, in quibusdam est fœmineus, id est, defectiuus, & non verus, sicut in fictis, & hypocritis, & tunc est motus exterioris pœnitētiæ, siue operis in sinistra, quia scilicet hypocrita, & fictus exteriora opera pœnitentiæ facit cum sinistra intentione. In quibusdam uero interior fœtus, idest, contritio cordis est masculinus, i. perfecta, & vera, & rectè est motus in dextra, quia scilicet uerè contritus facit opera pœnitentiæ cum recta intentione. Vnde dicitur: Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

Matt. 5.

Tertiò attenditur ordo formationis ex conceptionis diebus, quia in gradu lactis est infans per sex dies: in gradu sanguinis per nouem, in gradu massæ carnis 12. diebus existit. In quarto uero gradu ante plenam perfectionem est per 18. dies, vnde a die conceptionis vsq; ad diem completionis, & uiuificationis, sūt 46. dies, ita, quod primus, & vltimus computetur. Nam in tot diebus, communiter uiuit fœtus. Et secundū hunc numerum. Augustinus computat ædificationē templi cui comparat perfectionē corporis Christi, non quia talis processus fuerit in formatione dominici corporis, cum perfectionem habuerit in instanti: sed quia in tot diebus potuit membrorum distinctiō comprehēdi. In hoc igitur processu dierum intelligitur quadruplex gradus electorum.

Aug. su per Io. cap. 6.

Primus est incipientium, & isti sunt, sub forma lactis, qui est paruulorum cibus. Est igitur eorum inceptio in operibus vitæ actiuæ: vnde assignantur eis sex dies, idest sex opera misericordiæ, quæ enumerauit Dominus.

Mat. 25.

Secundus est proficientiū, & isti sunt sub forma sanguinis, idest sub certamine passionum, & tētationum, & tribulationum. Vnde quibusdā, qui nondum istum gradum attingebant, dicebat Apostolus: Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, & istorum profectus deber esse in vita contemplatiua. Vnde assignantur eis 9. dies propter nouem Angelorum ordines, quibus assimilantur viri contemplatiui.

Heb. 12.

Tertius gradus est perfectorum, qui iam habent completam naturam carnis, idest debitam formam perfectioni. Tales sunt quorum vita conformatur vitæ Apostolicæ: Vnde assignantur eis duodecim dies propter numerum duodecim Apostolorum.

Rom. 4.

Quartus gradus est beatorum quorum perfectio quantum ad corpus erit in octaua resurrectionis, quæ iam inchoata est in Christo, qui scilicet resurgens ex mortuis, iam non morit. Perfecta autem resurrectio & plena erit in fine seculi, quando decima drachma perdita, fuerit reinuenta, idest electorum ecclesia totaliter resuscitata. Vndę vltimæ consumationi decem dies assignantur propter numerum completum electorum, qui signantur in decima drachma prius perdita postea reinuenta.

Luc. 15.

Tertio ratione completionis ex eo, quod quorundam infantium formatio citius, quorundā vero tardius completur. Sunt enim quidam, qui dicunt, quod quidam in 30. diebus complentur, & tales sexto mense nascuntur, & tales propter teneritudinem non uiuere posse dicuntur. Quidam vero 35. die perficiuntur, qui septimo mense nascuntur, & tales viuere posse probantur, quidam 40. diebus formantur, qui octauo mense nasci perhibentur, neque tales in vita seruantur. Vnde Constan. & etiam Galenus, dīt omnē infantem in septem mensibus motum habere, qui si adeo est fortis, vt exire possit ad vitā, vtiq; conualescit. Si vero tunc in septimo mense non egreditur, ipso suo motu debilitatur, & etiā sum me patitur: vnde si etiam sequenti mense, idest octauo exierit, non conualescit, sed si vsque ad 9. mensem, vel principium decimi quieuerit, iterum vires sumit, vnde egrediens conualescit ad vitā, & tales qui nono mense, vel decimo oriuntur, sexdecim diebus in matrice formantur, vel forte qui decimo mense nascitur, quinquaginta diebus in vtero completur. Sicut ergo quorundā formatio citius, quorundam vero tardius perficitur. Sic etiam ad Deum quidam citius, & quidam tardius conuertuntur. Et iterum in amore Dei in quo spiritualis vitæ perfectio consistit, quidam citius, quidam tardius perficiūtur. Possemus etiam per prædictos quinque modos conceptorum, siue natorum intelligere quinque diuersitates fidelium. Quorū primi fuerunt Iudęi ante Redemptoris aduētum: istorū formationi assignantur triginta dies. Tricenarius enim numerus consurgit ex numero ternario, & denario, quia ternarius in denarium ductus, id est, ter decem faciunt triginta. In ternario ergo fides Sanctæ Trinitatis, in denario vero decalogi obseruantia intelligitur. Et vtrunque Iudæorum iusti, & eruditi viri habuerunt, scilicet fidem Sanctæ Trinitatis cum obseruantia decalogi. Sed tamen ante Redemptionis, & passionis eius tempus hoc non sufficiebat, ut ad vitam ingrederentur, cum nondum esset aperta ianua Paradisi. Et hoc significatur in eo, quod natus in sexto mense, uel infra non uiuit. Sex enim cucurrerunt ætates ante Saluatoris aduentum, quas sex menses conceptionis signant, ita ut primas ætas computetur ab Adā vsque ad Noe, secunda a Noe vsque ad Abraā. tertia ab Abraam vsque ad Moysen; quarta vsque ad Dauid, quinta vsque ad transmigrationem Babylonis, sexta vsque ad Christū. Postrema ab aduentu Redemptoris, in qua per passionem Christi aperta est ianua vitæ. Secundi sunt Christiani, & istorum formationi, siue perfectioni assignantur trigintaquinque dies, ita ut ternario addatur quinarius, qui est numerus quinque uulnerum Christi crucifixi. Nam post fidem Trinitatis, & impletionē decalogi, cōformantur, qui viri Christiani sunt, cruci, & passioni Christi, quasi quinque uulnera eius

Gal. 6. eius in semetipsis habentes secundũ illud: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Tales nati, sunt in septimo mense, idest in septima ætate, quę est Christi, secundũ computationem supradictã, quãuis alij aliter computent ętates.

Tertij sunt hæretici quibus assignantur quadraginta dies, quia quadragenarius numerus cõpetit errantibus, secundum illud. Psal. Quadraginta annis offensus fui generationi huic, & dixi, Hi errant corde. Tales licet octauo mense nascantur, non tñ uiuunt: qa hæretici licet ad octauam generalis resurrectionis ætatem sicut & cæteri sint peruenturi, & resurrecturi, non tamen intrabunt in uitam æternam, unde in Psal. Prædicto subditur. Quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Quarti autem sunt viri perfecti, qui sunt habitaculum, & templum Dei vnde talibus assignantur 46. dies, qui est numerus competens ædificationi templi Dei secũdum illud. Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc. Nam 46. Consurgit ex duplici numero scilicet ex 10. & sex. Nam quater 10. faciunt 40. quia scilicet viri perfecti cum quatuor euangelijs obseruant præcepta decalogi, quibus etiam adduntur 6. propter 6. misericordię opera. Illi 9. mense nascuntur, quia nouem Angelorũ ordinibus finaliter sociantur. Quinti autẽ sunt beati, qui liberati, i. a seruitute corruptionis, sũt in libertate gloriæ filiorum Dei, vnde istis assignantur quinquaginta dies, quia quinquagesimus numerus deseruit libertati propter iubileum, idest, quinquagesimũ annum, in quo serui libertati donabantur. Isti etiam nascuntur, decimo mense, qui scilicet, (vt dictum est supra) pertinet ad decimam drachmam, idest, ad naturam humanam quæ per diuinam sapientiam, i. Christum recuperata nouem drachmis, idest, nouem Angelorum ordinibus est iungenda.

Ps. 94. Is. 94. Ioan. 6.

Quartò ratione parturitionis, quia infans dũ parturit matri infert tristitiam, sed post partum tribuit lætitiam. Egreditur etiam ex ventre vestitus secundina. Similiter etiam pęnitẽtia confert tristitiam in actu, relinquit lætitiam in fructu, & vestit etiam animam gratia, & virtutibus ornat. Luc. Cito proferte stolam primam, & induite illum.

Luc. 15.

Item pœnitentia per quam homo morif peccatis, assimilatur morti corporali. Primò ratione vtilitatis. Nam mors (secundum Isido.) 7. vtilitates inducit. Prima est, quia potentiam tyrannorum absoluit: & similiter pnia absoluit potentiam dæmonum, quam habent super animã propter peccatum. Secunda est, quia peccatis, & uoluptatibus finem imponit. Sic pœnitentia finẽ imponit voluptatibus per carnis macerationẽ, & etiam peccandi cauendo recidiuationẽ. Tertiò, quia mors est terminus omnis miserię. Et similiter pęnitentia terminat miseriam, dum culpam excludit, quę est miseriæ causa. Vnde non solum euadit pęnitens pręsentis pęnæ miseriã, sed ẽt sequentis. Quartò, quia mors est cõfirmatio gratiæ: pnia autem dum a culpa preseruat, quodammodo in gratia confirmat. Quinto, qa mors est acquisitio venię. Et similiter per pniam acquiritur venia de offensa, quam effecit culpa. Sextò, quia mors est reparatiua innocentię. Similiter per pniam restituitur innocentia, & si non quo ad actum, saltẽ quo ad meritum. Nam pnia restituit merita, quę quis acquisiuit existens in innocentia, vel ẽt in gratia: multi ẽt feruentes pęnitentes æquiparant, uel superant in merito, uel gratia multos innocentes. Septimo, quia mors est collatiua fęlicitatis æternæ. Et similiter per pęnitentiam acquiritur æterna gloria.

Secundò pnia assimilatur morti rõne varietatis. Distinguitur. n. triplex mors, quę designat tres partes pnię. Est. n. mors acerba, quę est infantiũ immatura quę est iuuenũ, & matura, quę est senum. Sic pnia dẽt esse acerba in cõtritione, & immatura, i. in festina in cõuersione, & matura, idest debita in satisfactione, ubi s. debitum soluitur pęnæ, quam meruit ex illatione offensæ.

Tertiò ratione qualitatis, quia mors est incerta quo ad tempus, August. Nil certius morte, & nil incertius hora mortis.

Aug.

Item quo ad locum, quia nescit homo vbi sit moriturus. Sen. Mors ubique te expectat tu quo que si sapiens fueris, vbique expectabis eum.

Sen. lib. epist.

Item quo ad modum, quia nescimus qualiter morituri sumus. Aug. Nõ est multum curãdum necessario morituro, qua morte moriaf, sed curandum est, quo post mortẽ ire cõpellatur, quia mors nõ est dicẽda mala, quã bona vita præcessit. Sic ergo mors hẽt aliquid certitudinis, q oĩno est uentura, & aliquid incertitudinis, ut dictũ est. Similiter pnia hẽt, quidem, si uera sit (certitudinẽ venię) sed an peccator ad pctm rediturus sit, an in pęnitentia pseueraturus, incertum est quia non est in eius potestate. Non est enim volentis, neq; currentis, sed miserentis Dei.

Aug. li. de ciui. Dei. Rom. 9

Item, quia mors est amara. Ecclesiast. O mors, quam amara est memoria tua. Sic memoria peccati debet esse cum amaritudine animi. Vnde Isa. Recogitabo tibi omnes annos meo, in amaritudine animæ meæ.

Eccl 41. Isa 38.

Ocium spiritualibus uiris maximopere obesse, per plurima ipsius superflui somni detrimenta facile deffinitur. Cap. LV.

Pigritia, siue ocium spiritualium virorum, assimilatur superfluo somno siue dormitioni. Nam intemperatus somnus est caloris naturalis extinctiuus, quia per somnum immoderatũ humores amplius resoluuntur, quos dum calor naturalis aggreditur, ab eis minuitur, & extinguitur, & ideo potio natis, & minutis pręcipitur ne dormiant, ne per somnum humores amplius resoluantur, & sic calor, qui est in talibus, diminuatur, & debilitetur, & suffocetur. Similiter p ocium, & pigritiã humores, i. malæ affectiones, & noxię cogitationes multiplicantur, ex quibus calor, idest, feruor amoris spiritualis minuitur, & aliquãdo totaliter extinguitur: propter quod dicit Apostolus: Non dormiamus, sed vigilemus, & sobrij simus.

1. Thi. 5.

Secũdò, qa intemperatus somnus est animalis virtutis destructiuus. Vnde dicit Constant.

quod si somnus fuerit nimius, animalis deficit virtus:eo quòd nimis humectatur, & infrigidatur corpus. Sic ocium, & pigritia dum abundare facit humorem concupiscentiæ, inducit in animam nimium frigus malitiæ, quia multam malitiam docuit ociositas, ut dicitur Eccle. 33. & extingult funditus, & destruit uirtutem ipsius animæ 2 Reg. Dormiens oppressit eum, scilicet virtutis actum, siue habitum.

Eccl. 33. 2. Re. 3.

Tertiò, quia nimius somnus est egestatis causatiuus, ex eo quod est operationis, & per cōsequēs lucri impeditiuus, unde Prou. Vsque quo piget dormis quando consurges de somno tuo, paululum dormies, paululum dormitabis: paululum conferes manus tuas, ut dormias, & veniet tibi quasi viator egestas. Sic pigritia, & ocium dum a bene operando retrahit, egestatem gratiæ, & spiritualium diuitiarum inducit. Prou. Egestatem operata est manus remissa.

Prou. 6. Pro. 10.

Princeps, quibus virtutibus præditi esse debeant, vt iusti habeantur, ac quale eorum in regimine existat officium, quatuor ipsorum armorum potißimis similitudinibus clarum efficitur. *Cap. LVI.*

PRincipes assimilant humeris secūdū illud, Factus est principatus super humerum eius. Nam primo humeri sunt ad spiritualiū membrorum defensionem: vnde humeri sunt ex uarijs ossibus compositi, quorum præcipua duo spatulæ dicuntur. Et fuerunt necessaria hæc ossa, vt pectus & costas defenderent, ne a posteriori læsionem acciperent. Et in illis duabus spatulis sunt duæ concauitates, quæ vocantur oculi, vnde vocantur spatulæ oculorum, quod nomen ex officio assumpserunt: nam sicut oculi totius anterioris corporis sunt defensores ne ab aliquo lædatur. Sic isti a posteriori pectus, & costas defendunt. Principes ergo ad modum humerorum spiritualium, & religiosorum uirorū præcipuè esse debent patroni, & defensores, ne ab aliquo lædantur, & debent constare ex uarijs ossibus, id est, fulciri varijs virtutibus, sed præcipuè iustitia, & clementia debent uigere in eis, quasi duæ spatulæ in humeris, una ad dextram, i. iustitia, altera ad sinistram, scilicet clementia, & hæ habent duos oculos, quia iustitia respicit culpam, clementia vero naturam. Et istis virtutibus principes firmati sunt ualidi, & potētes ad subditorum defensionem, secundum illud. Misericordia, & veritas custodiūt regem, & roboratur clementia thronus eius. Psal. Nimis confortatus est principatus eorum.

Pro. 20. Ps. 138.

Secundò humeri sunt ad brachiorum, & costarum pectoris defensionem, & ossium concatenationem: vnde duæ spatulæ habent retro, duo acumina, per quæ eadem spatula furculæ est conuexa, ne a superiori totum suum exeat. Interius vero ad hoc nomen ponit alterum, ne subtus exiret acumen armorū, furculæ autē ad hoc fuerunt necessariæ, ut armos ligarent, & a pectore differre facerent, quorum ossa sunt rotunda exterius, interius vero concaua, & cum teneritudine pectoris ante colligata, retro uerò cornu rostro: & sunt eorum ligamenta ossa cartilaginosa, quæ vocantur spatularum capita: ad hoc tñ posita, ut facerent concatenationem armorum, siue humerorum. Prælati ergo ad modū humerorum ad hoc studere debent, ut brachia, idest, vtros artifices, & laborātes, & costas pectoris, idest, mulieres, quia mulier ex costa viri formata est, & ossa, idest maiores & fortiores ad inuicem concatenata teneant, scilicet in catena pacis, & ueritatis.

Tertiò humeri sunt ad ossium spondylium, & colli supportationem. Ossa autem colli, uel spondylium, sunt prælati, & clerici, & uiri ecclesiastici, qui sunt medij inter Deum, & populū, sicut collum inter caput, & corpus: quos Principes seculares non opprimere, neque persequi debent, sed benigne supportare, & reuereri.

Quarto, qa humeri sunt ad ponderum diuersorum supportationem. Licèt enim post caput, & collum alijs mēbris superemineant, omnium tñ onera portāt, & pro aliorum offensa sæpe spatulæ uerberantur. Sic quanquam seculares principes post caput Ecclesiæ, quod est Papa, & collū idest prælatos ecclesiasticos ipsis secularibus, & temporalibus principentur, tñ pro omnibus sibi subditis debent utiliter laborare, & pro eis tuendis, & regendis onera laborū, & expensarū portare: ipsi et pro suis subiectis hñt Deo rīdere, & frequenter ab eo pro ipsis flagellantur.

Brachiorum numerus, partes, officiaq; naturalia ac diuersa, duplicem hominis potestatē pluribus e rem plis indicare videntur. Remp; publicam cordi compa rari non immerito asseritur. *Cap. LVII.*

POtestas humana assimilatur brachijs. Nam sicut duo sunt brachia dextrum & sinistrū, ita duplex est potestas, scilicet spiritualis quæ est, vt brachium dextrum, & temporalis quæ est ut sinistrum. Videmus autem, quod brachia primo quidē sunt ualde fortia, ex omni enim parte fortitudinem habent, scilicet superiori, quia scilicet cum armo superiori brachium fortissimis neruis connectitur.

Item ex parte interiori sunt ossa brachiorum grossa, & dura, & medulla plena. Ex parte uero exteriori non nimium sunt carnosa, ut ossibus, & neruis compacta essent fortiora.

Itē in cute musculis, & lacertis sunt intermixta. Vñ in brachijs maxima est hoīs fortitudo, Psal. Posuisti, ut arcū æreum brachia mea. Sic illi qui sunt in potestate tēporali, uel spirituali constituti debent cum suis superioribus, & maioribus, scum Deo, & hominibus, esse per obedientiam, & beneuolentiam fortiter colligati.

Psal. 17.

Item interius in se ipsis grossis ossibus, i. magnis uirtutibus fulciri, exterius parum carnosi, i. non delitiosi, uel uoluptuosi, musculis, siue lacertis, i. solicitudinibus semp ad bene operandū mouentibus intermixti. Et quādo isti sic se habuerit, ut brachia erunt fortissimi. De tali enim brachio dici potest: Fecit potentiam in brachio suo. Sexto uidemus, quod brachia sunt valde vtilia, valent enim brachia ad eleuandū, ad portandū, ad stren-

ad stringendũ, & ad repellendum, ad impugnandum, & ad operãdum. Sic illi qui sunt Domini, & in potestate constituti, debẽt lenare humiles, portare debiles, stringere, idest amplecti utiles, repellere nocentes, impugnare hostes, & bene operari in omnes. Greg. Potestas cum habetur, cogitanda est ad utilitatem, quatenus is qui utitur, vt prodesse debeat, posse se sciat.

Gre. in past.

Tertiò uidemus, quòd brachia sunt ualde flexibilia. Sunt enim brachia flexibilia in tribus iũcturis, s. circa armum, circa cubitum, & circa manum. Similiter illi qui sunt in potestate constituti, debent esse flexibiles circa armos, idest circa superiores per obedientiam, & humilitatem. Item circa cubitos, idest circa medios per beniuolentiam, & affabilitatem, circa manus, idest circa infimos per subuentionem, & pietatem.

Quartò uidemus, quòd brachia sunt valde cõpassibilia. Nam quia a capite beneficium sensus & motus recipiunt, ingrata non sunt, sed pro ipso capite defendendo contra ictus ferientium, liberaliter se exponunt. Ita principes debent esse grati capiti nostro idest Christo, a quo habent & sensum discretionis, & motũ boni operis. Et ideo pro fidei suæ, seu ecclesiæ eius defensione, deberent ipsi, cum necessarium esset, personas suas exponere.

Item in tantum compatiuntur brachia alijs mẽbris, quod pro eis sępe in minutionibus uulnerantur, ut illa illæsa, & sana reddantur, uel in sanitate habita conseruẽtur. Vnde pro aliorum membrorum custodia vulnerari, & percuti non refugiunt sed sponte se offerũt. Similiter debet facere principes pro salute suorum subditorum, & maximè pro salute spirituali. Ioan. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

Ioã. 10.

Quintò, quia brachia sunt cordi ualde conformia. Nam per quasdã arterias ab ipso corde spiritum, & pulsum recipiunt. Et ideo statũ ipsius cordis lucidum nobis produnt. Cordi autem qđ est membrum commune, ex quo procedit uita omnium membrorum, assimilatur respublica, siue communia bona, ex cuius prosperitate pendet salus omnium singularium personarũ. Huic igitur debent se principes totaliter conformare, a ipso pendet spiritus, & pulsus eius, idest uigor spiritualis, & corporalis. Vnde eius statum, qñ defectiuus esset, debet brachium, i. Princeps ipse prodete medicis, idest sapientibus consiliarijs, ut reparetur. tanta etiam dilectione sunt brachia cordi coniuncta (secundum Gal.) quod hoc habent inter omnia membra propriũ, ut quod cor diligit, & amat, brachia diligunt, & in eius amplexum uoluntariè se extendunt. quod. n. a corde diligi sentiunt, quãto vicinius possunt cordi astringũt, in tãtũ, ut totũ dilectũ amantis cordi imprimerẽt, si ualerent. Sic ẽt boni principes illos præcipuè diligũt, & amplectuntur quos uident cordis, i. reipublicæ, & boni communis magis esse amicos, & promotores: & ad hoc toto studio tendunt, ut omnes quantum possunt cordi astringant, i. ad amorem reipublicæ trahant.

Gal.

Sextò, quia brachia quandoq; sunt mortis indicatiua. Nam sicut habetur in pronosticis, denudatio brachiorum, & inquietatio eorũ in actis est mortiferum signũ, Similiter si principes, & rectores sunt interius denudati uirtutibus, & inquieti exterius, pacẽ subditorum destruentes, signum est in republica mortis, & ruinæ. Prouer. Regnantibus impijs ruinæ hominum.

Pro. 28.

Triplex corporis potus, triplici pariter animæ potationi perspicuis similitudinibus adaptatur.
Cap. LVIII.

Potatur anima ad modum corporis tripliciter. Est enim potus inanis, medicinalis, & nutrimentalis. Nam (secundum Const.) est aliquis potus, qui tantum est potus, vt aqua quæ s. non est per se corporis nutritiua. Et huic assimilatur curiositas, & uanitas scientiæ secularis, qua non nutritur anima in spiritu, uel deuotione.

Item est potus, qui est potus, & cibus, ut uinũ, quod secundum Constan. per omnes partes corporis portat cibum nutriens, & calefaciens spiritum, & confortans naturalem calorem. Huic assimilatur dulcedo sapientiæ salutaris, scilicet sacræ scripturæ, qua omnes sensus animæ nutriuntur, spiritus calefit & inflammatur, & charitatis amor crescit, & confortatur. Prou. Bibite uinum, quod miscuit vobis Apostolus. Bibebant aut de spirituali, &c.

Prou. 2. Cor. 10.

Item est potus medicinalis, qui non datur secundum viam potus, sed secundum regulã medicinæ, ut syrupus, & similia. Talis est potus cõpunctionis pœnitentialis, qua anima purgatur, & sanat. Psalmus. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura.

Psal. 79.

Verbi Dei concionatoris dignitates partes, ac officia, per quatuor oris, oculorumq; septem proprietates, ac utriusque telas, unionisq; formationem, & denique pupillæ perfectionem pluribus exemplis, & rationibus vberrimè explanantur. *Cap. LIX.*

Prædicator uerbi Dei assimilatur ori propter quatuor.

Primò propter nutrimenti susceptionem, nullum enim membrum in animali nutritur, nisi prius cibus in ore ponatur, & masticetur & propter hoc fuit os humidum interius, ut cibi siccitas eius humiditate immutaretur. Fuit neruosum, vt cibi saporositas sentiretur. fuit etiam durum ne cibi duritie læderetur: fuit cõcauum, & rotundum, ut cibus assumptus hinc inde facilius moueretur. Sicut ergo cibus in ore disponitur qui postmodũ ad mẽbra nutrienda trahitur, sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore disponitur, & traditur, quo membra ecclesiæ, idest fideles nutriuntur, unde prædicatorem ad modum oris oportet esse humidum per pietatem, neruosum per charitatem quæ est uinculum pfectionis sicut neruus ligamentum ossium.

Item durum per firmitatem.

Item concauum p humilitatem: & rotundũ, idest motui aptum per operositatem Hier. Si separaueris pretiosum a uili &c.

Hie. 15.

Secundò propter aeris attractionem. Nam aer

primo in ore immutatur & subtiliatur, & sic ad cordis refrigerium per canalem pulmonis trāsmittitur. Sicut ergo os attrahit aerem respirando, sic prædicator debet gratiā spiritualis doctrinæ attrahere orando. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Aug. Prædicator laboret, ut intelligenter, ut libenter, vt obedienter audiatur. Et hoc se posse magis pietate orationum, quàm oratoris facultate non dubitet, vt orando pro se ac pro illis quos est allocuturus, sit prius orator quam doctor. Et in ipsa hora accedens prius q̄ exerat proferentem linguam ad Dominum leuet animam sitientem, ut ructet, quod biberit, uel quod impleuerit, fundat.

Ps. 118. Aug. 4. de doc. chri.

Tertiò propter vocis formationem. Ad hoc.n. est palatum oris concauum, ut linguæ plectrum facilius moueatur, & ad vocem formādam, expedire eleuetur, & exprimatur. Similiter ad hoc ut vox doctrinæ in ore prædicatoris rectè formetur, oportet eum habere palatum cordis concauum, & uacuum ab amore mundi, & ab omni infectione peccati. 1. Reg. Recedāt vetera de ore vestro, idest. O vos prædicatores a vero affectu recedant temporalia, quæ tempore veterascunt. Prouer. Remoue a te os prauum. Petr. Peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius.

1. Re. 2. Prou. 4. 1. Pet. 2.

Quarto propter superfluitatē a pulmone, & cerebro venientium eiectionem, & membrorū a superfluis exonerationem. Sæpe enim dū stomachus grauatur, per oris vomitum expurgaē, sic prædicator eijcere a se debet superfluas affectiones quæ sunt vt superfluitates venientes a pulmone, & superfluas & noxias cogitationes quę sunt superfluitates descendentes a cerebro: debet et per oris confessionem vomere peccati grauedinem. Eccl. Surge de medio, & euome illud, Apoc. Incipiam te euomere ex ore meo.

Eccl. 31. Apo. 3.

Notandum etiam, quod os patitur ex corruptis humoribus aliunde fluentibus. Nā si sit homini societas mala, si mens corruptionibus plena, si peccauerit iu lingua, patitur os eius. Matt. Ex abundantia cordis os loquitur.

Mat. 12.

Item peccatores assimilantur oculis propter septem. Septem.n. sunt prædicatori necessaria. Primum est intentionis humilitas, videlicet, vt non prędicet ad scientiæ ostētationē, sed potius ad Dei laudem, & animarū vtilitatem. Vñ oculi (secundum Isido.) dicti sunt quasi occulti, quia scilicet suum lumen intus occultant, & conseruant, vel quia tegmina oculorum eos occultāt, ne aliquibus iniurijs lædantur. Sic prædicatores ne lædantur a superbia, uel uana gloria, se ipsos uel lumen sapientiæ, saltem quantū ad intētionē, debent occultare, nō ad ostentationē prędicare. Gre. Sic opus sit in publico, ut intentio sem permaneat in occulto. Psal. Oculi mei semper ad dominum, scilicet per rectam intentionem.

Isi. lib. ety. Grego. in serm. Ps. 24.

Secundò est necessaria discretionis sagacitas, ut scilicet sic medici spiritualis animarum morbos sagaciter discernant, & ostendant, ac curas debitas adhibeant, sicut maxime in oculis repræsentantur, & iudicantur animæ passiones. Nam oculi inter omnes sensus sunt animæ uiciniores. Vnde in eis omne indicium mentis apparet; siue anima fuerit hilaris, siue tristis, similiter amor, & odium, & omne animæ passiones in oculis expressē apparent.

Tertiò docendi studiositas. Dicuntur em̄ oculi lumen, quia lumen quod ab exterioribus accipiunt, interioribus refundunt, & similiter prędicatores lumen sapientiæ quod acceperunt, siue a Deo inspirante, siue ab homine docente, siue a scriptura instruente, aliis studiosè, & copiosè tradere, & refundere satagunt. Vnde Apostolus: Tradidi enim uobis, & hoc quòd accepi.

1. Co. 10

Quartò est necessaria officij societas: requirit enim prædicationis officium ex quadā honestatē, siue commoditate, ut prædicatores non soli uadant, sed simul cōbinati, uel sociati. unde primos prędicatores, quos Christus instruit, binos ante faciē suam misit, vt dicitur. Vnde oculi capitis qui prædicatores designant Christi, gemina sunt, ut si forte unus læderetur, eius defectus per alium suppleretur. Eccl. Væ soli, quia cū ceciderit, non habet sublenantem; & ideo religiosi combinati incedunt. Matt. Vbi fuerint duo, uel tres cōngregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Et dicit duo, quia eorum est duo testamenta prædicare, & duo pręcepta charitatis seruare, & addit, uel tres: q̄a eorum est sanctę trinitatis fidē diuulgare & trib. theologicis virtutibus, s. fide, spe, & charitate uitā suā adornare.

Luc. 10. Eccl. 4.

Quintò necessaria est circa cruce Christi deuotionis singularitas, ut prædicator quisq; cum egregio prædicatore dicat, Mihi absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Vnde nerui qui ad oculos spiritum uisibilem deferūt, sunt in modum crucis dispositi. Nam a prora cerebri exeunt, duo nerui, qui in substantiam crystallini humoris oculis se infigunt. Et hi nerui transuersaliter in modum crucis infiguntur in oculis, & in puncto contactus inuicem se contingunt, & hoc ingeniose factū est, ut altero oculo omnino clauso, uel penitus excecato, spiritus uisibilis ad alterum totum transiret, & suam ibi pficeret actionem. unde tunc pupilla, & actus uidendi confortatur propter virtutis uisiuæ coadunationem, ut patet in Sagittarijs: qui uno oculo directius sagittam emittunt.

Gal. 6.

Item ideo se contingunt in puncto, ne quodlibet vnum duo esse uideat. Semper enim unares duo esse appareret, si uterque oculus suum idolum diuisim videret. Necesse ergo fuit, ut virtus visiua continuaretur ad organum, in quo esset uirtus vna fontalis deriuatiua in pupillis: sicut auctor perspectiuæ dicit. Sunt ergo nerui oculi in figura crucis dispositi, ut prædicator cum Christo confixus sit cruci, & non seipsum, sed cruci fixum Christum studeat prædicare, secundum illud: Nos autem prædicamus Christum crucifixum.

1. Cor. 1.

Sextò necessaria est scientiæ luminositas: quia sicut oculo siue pupillæ necessarium est lumen ad videndum: ita prædicatori necessaria est scientia sacræ scripturæ ad prędicādum. Debet enim esse prædicatoris mens uelut pupilla oculi, quę interius immutatur a spiritu ueniente a cerebro, & exterius a lumine refulgētei

naın

nam mediante lumine speciem rei exterius recipit, & receptā animæ iudicio trāsmittit. Sic prædicatoris mens, ut recte speculetur, quæ sunt docenda, oportet, quòd illuminetur interius a Spiritusancto inspirante. Et etiam exterius ex sacræ scripturæ lectione instruente: & ideo oportet, quòd sit ad modum pupillæ in qua est puritas, paruitas, dignitas, & suiipsius reflexionem uisibilitas, propter primū dicit pupilla quasi pura & puella, & sic prædicatoris mens debet etiam esse pura, ut a Deo illuminetur. Sed cauendum est ne hæc pupilla. i. puritas mentis tollatur per mortem peccati non solum exterioris oculi operis, sed etiā interioris consensus, uel delectationis morosæ. Dicunt n. Physici ipsas pupillas per triduum ante mortem morituros homines non habere: quibus non uisis certa desperatio est de ægro.

Item pupilla est parua, & ideo sic dicitur eo, quòd paruuli pupilli esse dicuntur: sic prædicatorū mentes debent esse per humilitatem paruæ. Et hoc etiam multum ualet ad recipiendum lumē diuinæ sapientiæ secundum illud. Ps. Sapiētiam præstans paruulis. vnde pupilla licèt sit parua in quantitate, est tamē maxima in uirtute, & ideo maxima comprehendit.

Psal. 18.

Itē pupilla est magnæ dignitatis: quia (ut dicit Hali.) omnia quæ in ipso oculo sunt, aut sunt pupillā adiuuantia, aut pupillę, ut seruiētia, ipsa vero sedet in medio quasi omnium regina. Similiter omnia, quæ sunt in prędicatore, debent subdi menti & rationi eius. Quædam ad seruiendum, ut corporis membra: Quædam uero ad iuuādū, sicut sensus, & aliæ uires. Quasi ēt in signum dignitatis pupilla circa se habet quēdam circulū, quæ corona dicitur, quo discreta nigredine albæ partes oculi a pupilla separantur. Et in hoc signatur gloria, & corona, quæ fideli prædicatori seruatur, secundum illud Apostoli: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.

2. Eth. 4

Item pupilla cum omnia iudicet, & discernat se ipsam non uidet. Et si cōtingat per accidens se videre, hoc est per radiorum reflexionem. s. quādo species sua uadit ad speculum, & a speculo reflexio fit ad uisum. Et hoc forte est cā quare visus in speculo delectatur, quia per reflexionem radiorum in se ipsum reucisus, coadunatur, & per cōsequens fortificatur, & confortatur. Sic si prædicator nescit se ipsum cognoscere, uel uidere, accedat ad speculum scripturæ, & reflectat applicādo ad seipsum quæ legit, ut ex reflexione radiorum. i. diuinorum uerborum, siue exemplorū, quę ibi reperiuntur possit, & suos defectus, & etiam profectus intueri.

Septimo est necessaria prædicatori uirtutum, & donorum uarietas. Nam oculus est compositus ex tribus humoribus, quorum primus dicitur albugineus, secundus crystallinus, tertius uitreus. Qui non dicuntur humores, quia sunt liquidi, uel fluxibiles, sed propter mollitiem quā habent ultra cætera membra, sed inter hos humores solus crystallinus est instrumētum uisus. In his igitur tribus humoribus designantur tres uirtutes theologicæ, quas prædicator debet habere, sed præcipuè charitatē, quæ cæteris præeminet sicut humor crystallinus. Apost. nunc manēt fides, spes, & charitas, tria hæc: horum aūt maior est charitas. Vnde prædicator sine ea nihil est, secundū illud ibidē. Si linguis hominum loquar, & angelorū, charitatem autem non habeā &c.

1. Cor. 13.

Item oculus habet septē tunicas. i. septē pelliculas, siue telas, quæ circundant illos humores, & ab inuicē distinguūt. s. quatuor a parte anteriori, & tres ab interiori: nā iterius immediate iuxta crystallū, est tunica, quæ dicitur retina à uenis, & arteriis piæ matris. i. subtilioris cerebri pāniculi qui pia mater uocatur, exorta & contexta in modum retis, quæ portat spiritum uisibilem ad vitreū humorē, & cū suis neruis sensum ad chrystallinū. Post retinā sequitur secundinæ, quæ ab ipsa pia matre est generata, ut retinam defendat, ne aliquo casu lædatur. Tertio sequitur sclirotica tunica ualde dura, quę à dura matre i. à superiori, & grossiori panniculo cerebri procedēs, omnia alia est defendens, & est quasi ligamētum oculorū. A parte uero anteriori immediate iuxta chrystallinum humorem est tela aranea, sic propter suam subtilitatem dicta, ut sic spiritui uisibili peruia ex subtilioribus partib. retinæ generata: & hæc tunica inter albuginem, & crystallinū humorē, est collocata, ne simul commisceantur, & hęc tunica coniuncta cum interiori retina facit primum orbem. Nā hæ duæ tunicæ in se claudūt crystallinū humorem. Hanc sequitur uuea, sic dicta, qa uuæ nigræ est in colore simillima, quia. n. omnia prædicta in compositione oculi erant clara, & alba, & uisum disgregantia, ideo necessaria fuit tunica uuea, quæ sua nigredine lumē in oculo aggregaret. Hæc aūt tunica ad modū spongiæ est, quodammō porosa, & uillosa, neruorum continens fila, ut crystallinū humorē ab humiditate superflua depuraret, & spiritū uisibile aliis circunstantib. ministraret. Hæc tunica uuea à parte anteriori cū secundina coniungitur, & faciunt secundū orbē, claudendo albugineū humorē. Hāc sequitur tunica cornea sic dicta, quia cornu lucido est similis. unde & peruia est spiritui uisibili ratione suæ transparentiæ, & tamen rōne aliquantulæ densitatis, est aggregationis uisus aliquātulū operatiua, & rōne sine fortitudinis, & coherētiæ ab exterioribus nocumentis est interius defensiua. Hæc aūt cornia sclirotica interiori cōiūcta tertium facit orbem, dum uitreum humorē circulariter intra se claudūt. Vltimo autem in superficie oculi exteriori ponitur tunica, quæ dicitur coniunctiua: quæ à craneo descendens non totū tegit oculum, sed consistit in angulis oculorum eos: ligans, & retinens, ut in sua maneant fixione. Per has ergo septem tunicas, quæ oculum uestiunt, septem dona Spiritussancti repræsentantur: quæ mentem prædicatoris ornare debent: de quibus dicitur, Requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ: & intellectus, spiritus sciētiæ, & pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eū spiritus timoris domini. Vbi aduertendum, quòd sicut primæ sex tunicæ in tribus ordinibus oculi connectuntur, ita prima sex dona in tribus gradibus spiritus combinantur.

1. Cor. 13.

Isa. 11.

Primus gradus est spiritus sapiētiæ, & intellectus

ctus:vbi sapientia combinatur intellectui, sicut in primo orbe oculi aranea tunica connectitur retinæ.

Secundus est spiritus scientiæ, & pietatis, in quo scientia pietati combinatur, sicut tunica vuea coniungitur secundinæ.

Tertio gradus est spiritus consilij,& fortitudinis,vbi consilium combinatur fortitudini,sicut cornea tunica selioticæ,copulatur in tertio oculi orbe,sed donum timoris ponitur per se, & alteri dono nō combinatur. Et replebit, inquit eū spiritus timoris domini, sicut etiam septima tunica oculi quæ dicitur coniunctiua alteri tunicæ non connectitur.

Capitis constitutio,sensuumq́, tum interiorem,tum exteriorem declaratio,& cellis,tibiarumq́, naturales effectus,ac nutricis proprietates dispersę recensentur, quibus singulis non paucis similitudinibus prælati comparantur,eorundemq́, partes perfectiones,ac officia, & denique sacra scriptura dignitates clare aperiuntur. Cap. LX.

PRælatus assimilatur capiti propter septem. Primo propter suam situationē. Nā q̄ caput est inter exteriora mēbra pars hominis principalis, iō pp dignitatem locatum est in corporis supremo. Et ēt propter necessitatē s. ut possit inferiori mēbra regere,& q̄ sub ipso sunt uniuersa disponere. Sic præfati positi sunt in altitudine dignitatis,& auctoritatis, ut possint sibi subditos congruentis regere,& gubernare. Sed tū sicut eminent dignitate,ita conari debēt, ut emineant sanctitate,humilitate, & operositate. Vñ Beato Petro dixit Christ᷑. Tu uocaberis Cephas, quod dicitur caput. antiquitus.n. capita lauabātur. Vnde Christo dicenti. Si non lauero te &c. Petrus respondit. Domine non tantum pedes meos,sed & manus, & caput, & figurabaē in lotione capitis, ꝙ prælati debent esse mundi. Item capita inungebanē secundum illud. Vnge caput tuum. In quo significabatur, ꝙ prælati debent esse pij.oleo.s.misericordiæ pleni. Item capita cinere aspergebātur. Thre. Aspergerunt cinere capita sua : in quo figurabatur, ꝙ debent esse humiles. Item super capita manus imponebanē. Exo. Imponent Aaron. & filij eius manus super caput illius,in quo significabatur, ꝙ debent esse actiui,& operosi.

Ioā. 13. Mat. 6. Thre.2. Exo.29.

Secundo prælatus assimilaē capiti pp sensationem. Nam oīs sensus apparet in capite,vñ dicit Isi. ꝙ caput dicitē a capiendo,eō,ꝙ oīs sensus, & nerui ab eo initium capiunt : vnde caput est sedes oinm sensuum. Sunt.n. in eo sensus,tā exteriores, q̄ interiores. Exteriores.n. sunt uisus,auditus,gustus,odoratus , & tactus: qui sensus oēs mysticè competunt prælatis.s. uisus coīēplationis,auditus cōfessionis,vel cōsultationis:gustus diuini amoris, quo anima spiritualium delitiarū saporem percipit, odoratus discretionis, & tactus boni operis. Sensus iteriores sunt quatuor.

Isi. lib. et y.

Primus est sensus cōis,q positus est in anteriori parte cerebri,ubi cōcurrūt nerui sensitiui qnque sensuū,q locus medullosus,& humidus est.

Secundus est uirtus imaginatina, & hæc ēt in anteriori parte cerebri ponitur post sensum cōmunem, & ibi est magna dutitia ex frigiditate cerebri proueniens. Hæc eadem uirtus dicitur phantasia,ut vult Auerr. Sed imaginatiua uocaē inquantum imagines rerum sensibilium in ea reseruantur,unde etiam vocaē thesaurus formarum,sed phantasia dicitē inquātum huiusmodi imagines,siue formas cōponit,uel diuidit: vt cū apphendit aliqd esse albū,& frigidū, & similia.

Tertius est uirtus æstimatiua , sed in homine vocaē rō particularis, & hæc uirtus est in media cellula cerebri,quæ calida est ex motu multi spiritus ad ipsam. Vnde in homine media cellula cerebri,rationalis,siue logistica dicitur.

Quartus est uirtus memoratiua quæ cōmuniter ponitur in posteriori parte ac cellula capitis. Iaæ ergo quatuor uirtutes designāt quatuor perfectiones, quæ debent esse in prælato.

Prima est peritia diuinarum scripturarum,& istam designat sensus communis. Nam sensus cōis est(ut dicit Algazel.)a quo oēs sensus ,proprij deriuantur, & ad quem omnis impressio eorum renunciaē,& reducitē,& in quo coniunguntē omnes,& sic sunt quasi suggerentes ipsi. Sicut ergo a sensu cōi deriuanē sensus proprij,ita a diuina sapientia quæ traditē in sacra scriptura, deriuantur omnes scientiæ seculares,& physicæ. Vñ Cassio.dicit,ꝙ omnis splendor rhetoricæ eloquentiæ,omnes modi locutionis poeticæ,quælibet varietas pronunciationis decore,a diuinis scripturis sumpsit exordium. Et iterum sicut omnis sensuum impressio ad ipsum sensum communem reducitur, ita omnes scientiæ altæ ad sacrā scripturam reducunē,sicut ad regulam dirigentem.

Cassio.

Item quia finis eius est ultimus finis , ad quē fines aliarum scientiarum ordinanē s. beatitudo æterna,ēt quantum ad hoc omnes aliæ scientiæ coniunguntur in ea. Nam quælibet scientia est quædam perfectio hominis ad ultimam pfectionem eius ordinaē, quam principaliter ista scientia respicit.s.felicitatem æternam. Vñ Aui. dicit, ꝙ omnes scientię communicant in una utilitate , quæ est acquisito perfectionis animæ; pręparationis eam ad futuram felicitatem.

Item sicut omnes suggerunt sensui cōi.i. expectant complementū cognitionis ab ipso circa particulare, quod est in sensu : ita ēt per sacram scientiam omnis humana cognitio recipit complementū propter quod dicitur quòd uani sunt omnes homines quibus non subest sciētia Dei.

Secundo debet esse in prælato cura, & custodia animarum , quam designat uirtus imaginatiua quæ est conseruatiuā,& custoditiua sensibilium formarum. Insuper ad modum phantasiæ debet subditos adinuicem sociare,vel abinuicē separare prout eorum saluti uiderit expedire.

Sap. 13.

Tertio debet esse in eo prudentia,& discretio rerum agendarum,ut s.omnia cum discretione, & ratione agat: & hanc designat uirtus logistica,idest rationalis.

Quarto dēt esse in eo iugis memoria, seu recordatio suorū defectuū,& culparū,q.s. eū i puritate,

ritate, & humilitate conseruet: & hanc designat virtus memoriæ.

Tertiò prælatus assimilatur capiti propter capitis dispositionem. Dispō.n. capitis (secundum Aristo.) ex tribus cognoscitur, s. ex quātitate, ex figura, ex capillis. Ex quantitate quidem, quia caput dēt esse mediocre inter paruum, & magnū, mēbris alijs in quantitate proportionatum. Nā caput nimis paruū signat defectū materiæ, & debilitatē uirtutis formatiuæ. sed nimis magnum signat superfluitatē materiæ, & defectū uirtutis operatiuæ. Sic prælatus neq; dēt esse nimis magnus per superbiæ elationem, neq; ēt nimis paruus per pusillanimitatis deiectionē: sed vt vtro que uitio careat, magnanimus, & humilis esse studeat, vt s. vt vtraq; virtute quoddam mediū, & temperamentum conficiat.

Item cognoscitur dispositio capitis ex figura, quia figura capitis est rotunda, tum propter læsionis & passibilitatis amotionem: tū ꝑꝑ medullæ cerebri ampliorem receptionem. & tū debet esse aliquantulum oblongum, & circa tpa aliquantulum planum. Nam perfecta dispositio capitis est, quando in rotunditate disponitur ad similitudinem globi cerei inter manus, uel duo ligna compressi. Talis.n. globus est figura rotundus, & tamen aliquantulum in vtroq; latere planus, in parte tamē anteriori in utraq; parte erit acutum aliquantulum eleuatum, & hoc necessariū fuit ad retinendū ventriculum cerebri in prora.i. in anteriori parte capitis, ex qua quinq; nerui procedunt, quinq; sensus facientes. Simili modo parū acuitur a posteriori propter retentionē alterius vētriculi in puppi.i. in posteriori parte, ex qua procedunt medullæ spōdiles, & nerui motum voluntarium facientes. Debet ergo ad modum capitis prælatus esse rotundus.i. iustus, vt non sit in eo aliquis angulus iniquitatis, aliquam partem retinens, præcipuè in iudicio, ubi partem, vel personam accipere non debet.

Item debet esse oblongus per longam discussionem, & deliberationem, s. vt non cito præcipitet sententiam: quia velox consilium siue iudicium sequitur pœnitentia, Debet etiam esse ex vtroq; latere planus, idest firmus, scilicet tam in prosperis quàm in aduersis, illud enim, quod planum est, ubi applicatur, uel ponitur, residet firmum: sed non sic, quod est sphæricum sed debet etiam esse acutus ante in prouisione futurorū: & retro in recordatione præteritorum, & in medio eleuatus, præsentia sublimiter disponendo.

Itē cognoscitur dispositio capitis ex capillis, quia secundum eorum quantitatem, & qualitatem, & cadendi velocitatem siue tarditatem de complexione capitis indicatur. Quasi autem capilli adhærentes capiti, sunt officiales, & familiares, vel consiliarij, vel amici ipsius prælati qui ei iugiter adhærent ex quibus multum pendet, & ostenditur qualis prælatus sit. Capilli.n. bene dispositi quādiu adhęrēt capiti, ipsum custodiūt, ordinant, & defendunt: ablati uero, vel male dispositi, ipsum turpe reddunt. Et simile accidit de amicis vel cōsiliariis, & familiaribus prælati: q a si boni sunt ipsum custodiunt, & honorabilem reddūt, si vero praui ipsum corrumpunt, uel saltem infamem, & odiosum efficiunt.

Quartò prælatus assimilat capiti propter eius compositionem. Nā primo quidem caput est ex multis ossibus cōstitutū, & hoc propter cerebri defensionē: Nā substantia cerebri tenera est, & mollis; vnde de facili læderetur, nisi esset interpositio cranei, & ossiū aliorū, ꝑ q ab extrinseca læsione seruatur. Ossa aūt ista quæ debēt esse in prælato, ut ipsum defendant, & custodiant, sunt misericordia, iustitia, clementia, & cæteræ uirtutes. Prouer. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius.

Item caput habet aliquid de carnositate, & hoc fuit necessarium ad temperamentum ossiū, & neruorum, ne forte nimium ossium frigiditate teneritudo cerebri occasionaliter læderetur. Similiter in ꝑlato est infirmitas carnis, siue passibilitas ad humilitatem scilicet, & custodiam virtutum. Nam (sicut dicit Apostolus,) virtus in infirmitate perficitur Habet tū caput parum de carnositate, & pinguedine respectu aliorum mēbrorum: & hoc propter uiuacitatem sensus, & iuuamētum intellectus (sicut dicit Philosophus.) Forte ratio huius est, quia spiritus in neruis sensibilibus per carnis grossitiem, & nimiam pinguedinem in suo transitu impediretur, & sic sensus hebetaretur, & intellectus obtunderetur: Vnde Hiero. dicit, ꝙ uenter pinguis non gignit sensum tenuem. In hoc ergo signatur, quod prælatus non debet esse deliciosus, neque intendere ad impinguandum corpus, sed paruam curam debet habere, uel impendere carni suæ.

Ari. 2. de ani.

Hiero.

Item debet ꝑlatus parum habere de carne, i. de amore carnali consanguineorum, i. vt non intendat additandum, vel impinguandum eos de patrimonio Crucifixi, idest de bonis ecclesiæ.

Item caput, quamuis multam videatur exterius habere duritiem, multam tamen habet intus mollitiem in medulla, ita ut ipsius mollitie irrigetur totius corporis machina. Sic prælatus quamuis se debeat quandoque durum ostendere in corripiendo exterius, tamen in compatien do mollis debet esse interius.

Item caput multū esse neruosum: & hoc fuit necessarium propter ossium adinuicem coniunctionem, & propter sensus, & motus operationē. Nam per neruum mediū anima in corpore omnem motum operatur, & sensum, neq; sine neruo descendente a cerebro membrum coniungitur membro. Isti ergo nerui sunt bona uerba. & exempla prælati, quibus subditorum sensus informantur, & ad bene operandum mouentur, & in pacis.i. vnitatis consortio inuicem connectitur. Vnde si uirtus fluēs de capite per neruos impediatur, corporis corruptio sequitur. & omnis cōpactio dissoluitur: quia si uirtus doctrinę, uel bonæ uitæ prælato subtrahitur, subditorum uitā quoque corrumpitur, & unitatis per consequēs concordia dissipatur.

Quintò propter cerebri inclusionem. Nā intra caput cerebrum est inclusum, quod est corpus album, sine sanguine de spiritu & medulla habens, muitū, & in tribus cellulis est distinctū;

& intra

& intra duos panniculos.s. piam matrem,& duram situ naturali est contentum. Est autem album,ut cuiuslibet similitudinis coloris sit facile susceptiuum. Habet multum de spiritu, ut multus in eo sit motus. Habet multum de medulla,ut acumen caloris, qui ex eius motu generaf,temperaref. Parũ habet de sanguine ne eius colore inficeref,& sic omne apprehensum uideref rubeum. Ideo etiam fuit humidum sine sanguine,ut cito in naturam senriendi mutaref. In tribus aũt cellulis est distinctum,quæ uentriculi appellanf. In anteriori cellula formaf imaginatio,in media sensibilia rõ, in ultima memoria siue recordatio. Hæc oĩa cõpetunt plato.s. ur sit albus per puritatẽ,& sine sanguine.i.sine inordinato consanguineorum amore.s.ut nõ ædificet Syon in sanguinibus: & dẽt habere etiam multum de spiritu.i.multum esse spiritualis.

Item de medulla humorosa.s. deuotione animæ,uel de pietate compassionis. Distinctio aũt trium cellularum,seu uirtutum,signat tres partes prudentię:quarum una est posterior.s.memoria præteritorum. Alia anterior.s. prouisio futurorum,tertia media.s.intelligentia præsentium. Debet etiam ad modum cerebri esse inter durã, & piã matrem inclusus. Istæ.n. duæ matres sunt duo panniculi ad defensionem cerebri positi:vñ uocanf matres cerebri,unus est grossus, & ideo dicif dura mater:hic autẽ craneo supponif, sed in medio cerebri ingrossaf,& ad maiorem fortitudinem solidaf,non tamen immediatè cũ craneo coniungif,sed potius ab eo suspenditur, & huc atque illuc circa cerebri substantiam dilataf. Hæc dura mater fuit necessaria,ut piam matrem,quæ est ea tenerior, a duritia cranei defensaret:& ut uenas, & arterias cerebri colligaret, & ubi essent spatia uacua, illa impleret, ac pia mater duræ matri supponif, & ipsa mollior inuenif. Et ideo substãtiam cerebri circumuoluit, & dictas cellulas inter se diuidit, & distinguit. Neque superfluit hic pia mater: quia cerebri interius uenas recolligit, & ne cerebrum sua liquiditate defluat,coadunando custodit: cerebrum etiam cooperiens, & amplectens ipsum à dura matre defendit. Istæ ergo duæ matres debent esse in prælato,dura.n. mater est pœnitentia, pia mater misericordia: debet.n. esse sibi per pœnitentiam austerus, sed per pietatem esse aliis largus, & benignus: uel debet esse dura mater in correctione iustitię,& pia mater in compassione misericordiæ. Nam disciplina sine misericordia multum destituitur,si una sine altera teneatur: ut dicit Greg. Vtraque tamen dicitur esse, mater ex dilectione,charitatis mora.

Grego.

Sextò,prælatus,assimilaf capiti propter fumositatum receptionem. Est enim caput totius corporis caminus, & tectũ,& iõ multarũ fumositatu à stomacho ascendentium est receptiuum,& ideo fecit Deus illud porosum,& foraminib. plenum,ut per poros occultos, & foramina manifesta eiiceretur superfluum, ne fieret receptaculum naturæ mortiferum, Istæ multę fumositates ad cerebrũ ascendentes,sunt multæ sollicitudines,& anxietates quas oportet p̃latum habere: sed tamen superfluas curas, & anxietates debet abiicere:siue per secretas considerationes & orationes,siue p manifestas & utiles occupationes.

Septimò, assimilatur capiti prælatus, propter ipsius capitis læsionem,siue passionem, Patitur enim caput multipliciter aliquando quidem ex sua mala cõplexione, aliquando uero ex nimio fumo à stomacho ascendente, aliquando uero ex aeris intemperie,& aliquando ex aliorũ mẽbrorum associatione,aliquando ex nimia repletione,aliquando ex nimia inanitione:aliquãdo ex nimia fatigatione, aliquando ex nimia dormitione:q̃ omnia conueniunt malis prælatis,q aliquando deprauantur ex mala complexione inclinãte,sic aliquando ex fumo superbiæ ascendẽte,aliqñ ex intẽperantia dissoluente:aliqñ ex malorum, familiaritas interficiẽte:vel ex aliqrũ malignitate deficiente,aliqñ ex nimia repletione ciborũ,vel tẽporalis proprietatis, aliqñ ex nimia inanitione expensarum suæ necessitatis, qñq; etiam ex nimia fatigatione infirmantur,& inutiles efficiũtur,aliquãdo uero ex nimia dormitione negligentiæ,& pigritiæ detinentur.

Item prælatus assimilatur collo.

Primo ratione situationis. Nam collum situatũ est inter caput,& corpus, qa prælatus mediator est inter Deũ, & populum, Vnde debet esse cõiunctus Deo p puritatem,& populo per charitatẽ,& pietatem, Vnde dixit Moyses. Ego sequester,& medius fui inter uos, & Deũ. Et quãquã prelatus supra assimilatus sit capiti non propterea est inconueniens,quod ẽt assimilef collo:qa licèt ipse sit,ut caput respectu populi, tñ est, ut collum respectu Christi qui est principale caput ecclesiæ secũdum illud Eph. Ipsum dedit caput super omnem ecclesiam quæ est corpore eius.

Deu. 5.

Eph. 1.

Secundo rõne compositionis. Nam collum cõponitur ex duobus partibus.s.anteriori, quæ dicitur gula,& posteriori, quæ dicitur ceruix sicut dicit Isido. Et istæ duæ partes colli significant duas perfectiones prælati. Quia gula siue guttur significat auctoritatem doctrinæ:quia.s.in guttu re vox formatur. Ceruix uerò significat soliditatẽ uitę. Ceruix.n. non est concaua, ut gula,sed solida est & plena. Sed nota,quod licèt uox in gutture formetur:tamen si est uox significatiua, & articulata,& literata,quæ proprie dicif locutio, requirit plura alia instrumẽta. Vnde secundum Cõstã. Organa uocis sunt plura,s. pulmo,arterię, guttur,gula,& dentes, labia, atq; lingua Horũ enim organorũ q̃dã sunt uocis ordinatiua,ut gula,q̃(secundũ Const. uocem pulchram reddit, & forte,qñ proportionabiliter se habet ad alia instrumenta. Nam aerem introeuntem tẽperat, & ne nimis impetuosè exeat detinet, & refrenat.

Const.

Item a receptione pulueris guttur, & arteria conseruat. Quædam uero sunt uocis emissiua,ut canales pulmonis,& arteriæ quæ sunt quasi quędã fistulæ quæ si sint mũdæ, lenes, & tẽperatæ, dulcẽ,& lenem,& temperatam faciũt ipsam uocem. Si uero sint asperæ aut plus debito latæ, uel strictæ, aut distortæ, grauem, aut exilem,dissonam,& inæqualem uocem emittunt. Quædã uero sunt uocis distinctiua.i.uerborũ distinctẽ formatiua,

matiua, sicut lingua labia, & dentes, & huiusmo di, igitur prima organa, quæ sunt uocis ordinatiua admonent prælatum, & doctorem, ut loqua tur ordinatè, & temperatè. Illa, vero quæ sunt emissiua admonēt, ut loquat apertè: qa in emissione uocis fit oris apertio. Alia uero quæ sunt uocis distinctiua, admonēt, ut loquaf distinctè: Pars vero posterior quæ dicit ceruix designat vi tam prælati. Cōstat. n. ex carne, & ossibus, & neruis, & est ossea ad caput fortius sustinendū, sed neruosa ad motum uoluntarium faciendum, & sensum ad partes corporis deferendum. In quibus designatur, quod prælati quantum ad uitā debent esse carnei per mansuetudinis lenitatē, & ossei per fortitudinis firmitatē, & neruosi p dilectionis colligationem, & extensibilitatem.

Tertio rōne proportionis. Nam debet collum esse proportionatum corpori ne excedat in paruitate, uel in magnitudine modum. Tunc autē prælatus excedit in magnitudine modū quādo est nimis seuerus: tunc in paruitate, qn nimis re missus, dicit aūt Ari. φ in quadrupedibus spissi corporis, & crurum mediocrium collū est curtū, & grossum, & huiusmodi animaliū in collo est maxima fortitudo, sicut patet in bobus, bubalis, & ursis, & lupis. Tali collo fortissimo. s. curto, & grosso, assimilanf plati q debēt esse fortissimi in operādo, curti, & breues in expediēdo, grossi, & pleni, uel pingues in subueniendo, & largiēdo.

Itē prælati debent esse similes tibiis, quia primo debet esse in eis fortitudo patientiæ, & hoc designaf in tibijs quæ. s. intrinsecus sunt ex ossibus fortibus factæ quæ etiam sunt tanqnam columnæ ad corpus portandum habiles. Sic prælati debent esse columnæ per debilium sustentationem, & fortes, & patientes in portando subditorum onera.

Secūdo debet esse in eis compassio misericordiæ, & hoc signatur in tibiis, quarum ossa interius sunt medulla plena: unde sunt exterius duræ, & interius molles; & sic ipsi prælati, ut & videantur exterius duri per correptionem iustitię, & sint intrinsecus molles per compassionem misericordiæ.

Tertiò debet esse in eis mansuetudo cōuersationis extrinsecæ: & hoc significatur in tibiis, q̄ sunt carnositate uestitę, & in cōplicatione carū cū fęmoribus. neq; ab eis recipiunt, neq inferūt offensam. Vn̄ tanquam culcitra ad molē corporis supportandā carnositas ipsarum à parte superiori est interius locata. Sic plati cum se aliis cōplicant siue applicāt cū eis cōuersando, debēt esse sic mansueti, & temperati, ut neque ipsi illos offendant conuersationis asperitate, neque ipsi offendātur ab eis nimię familiaritatis, vel dulcedinis contemptibilitate: debēt aūt oēs subditos, ut culcitra. s. dulciter, & leuiter supportare.

Quarto debet esse in eis longitudo perseuerātiæ, quæ etiam significatur in tibiis siue coxis, q̄ sunt longæ. Vnde ideo dicuntur tibiæ, quia similes sunt tubis in specie, & longitudine, (ut dicit Isid.) quia. s. ipsi prælati longanimes, & perseuerantes esse debent in sui officij solicitudine, & labore.

Ari. 14. de ani.

Isid. Ety.

Item prælatus similis est nutrici.

Primo, quia nutrix puero gaudenti cōgaudet, & condolet patienti, ita debet prælatus erga sub ditos secundum illud, Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flētibus.

Ro. 12.

Secundo, quia nutrix subleuat puerum cadētem. Sic prēlatus cadentem in peccatis subleuare debet, reducendo benignè ad pęnitentiā; vel cadentem in paupertatem, exhibendo ei misericordiam.

Tertio, q a nutrix lactat puerum plorantē, q a prēlatus afflictum subditum debet consolari.

Quarto, quia nutrix deosculatur cadentem: quia. s. prēlatus debet osculo amoris, & pacis fouere subditum patientem.

Quinto, quia nutrix ligat puerum nolentem: quia. s. prēlatus debet restringere inuitum subditum insolentem.

Sexto, quia nutrix abluit puerum se sordidantem: quia prēlatus purgare debet per correptionem iustitiæ subditum delinquentem, & sese per culpam sordidantem.

Septimo, quia nutrix pascit recusantem: q a. s. prēlatus subditum nolentem audire uerba Dei, uel studere in sacris doctrinis, quibus anima pascitur, debet compellere ad audiendum, uel ad studendum.

Octauo, q a nutrix instruit nescientem: q a prę latus debet instruere subditum ignorantem.

Nono, quia nutrix balbutit, & linguam frangit, ut facilius instruat non loquentem. Sic prælatus subditum nescientem confiteri, debet instruere de confessione quodammodo se cum eo peccatorem accusando.

Decimo, quia nutrix medicinam accipit, ut sanitati restituat paruulum ęgrotātem. Sic bonus prælatus libenter pęnitentiam recipit pro subditis liberandis.

Vndecimo, q a nutrix nunc manu, nunc genu eleuat puerū uagientē. Et sic platus nūc manu operis, nunc genu orationis eleuat subditum laborātē, uel tribulationes seu tētationes patiētē.

Duodecimo, quia cibum ipsa masticat, ut reficiat famescentem. Sic prēlatus, uel prædicator uerba Dei disponit, & ordinat, ut melius instruat, & reficiat audientes.

Decimotertio, quia sibilis, & cātilenis demulcet puerum dormientem. Ita prælatus deuotis recommendationibus, & officiis debet inuare subditum morientem, uel quia officiis, & canticis ecclesiasticis debet prouocare subditos ad somnum. i. ad quietem intimæ cōtemplationis.

Item prælati debent excedere subditos sicut mares fęminas excedūt. Masculus. n. in quatuor fęminam excedit. primò quo ad complexionē: quia masculus calidus est, & siccus: fęmina uero frigida, & humida. In quo signatur, φ prælatus debet excedere subditos, & in calore diuini amoris, & in siccitate. i. castitate carnis: carens. s. humore seu fluxu concupiscentiæ carnalis.

Item in masculo uigent uirtutes formales, & actiuę. In fęmina uero materiales, & passiuæ. Vn̄ Ari. dicit, φ uir se habet ad modū formæ, & mulier ad modū materiæ. In quo signatur, φ prælati debent

Ari. 15. de ani.

ti debet magis esse actiui.i. magis operosi q̃ sub diti, & magis solliciti in operibus uirtutum; & præcipuè in operibus pietatis: quæ pertinent ad vitam actiuam.

Secundo præualet masculus quo ad naturæ operationem. Nam in masculo maior est uirtus. Vnde uir ab eminentia uirium dictus est,(ut dicit Isido.) Et ideo nerui uirorum, ossa, & lacerti sunt fortiora, & grossiora, & omnia membra in viris sunt solidiora, & ideo ad opera aptiora. In quo signatur, q̃ prælati debent magis quam sub diti abundare uirtutibus interioribus, & in bonis operibus exterioribus, & in tolerantia laborum, & etiam passionum.

Isid. li. Ety.

Tertio præcellit quo ad sensus discretionē: quia in omni genere animalium masculus in præcauendis insidiis, & fugiendis nociuis, sollicitiorē habet animum fœminis, & prudentiorem(ut dicit Philosophus.) In quo signatur, q̃ prælatus debet excedere subditos in discretione prudentiæ, & in cognitione scientiæ.

Arist. 5. de ani.

Quarto quoque præcellit masculus quo ad potestatem, & dominationem: unde docendi auctoritas uiris conceditur, sed fœminis denegatur. Gen dictum est mulieri. Sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Sic prælati excedunt subditos, & doctrinæ auctoritate, & regiminis potestate, & dominij dignitate.

1. Cor. 6 Gen. 3.

Humana prudentia, quid; & qualis esse debeat quasque partes in se contineat pluribus odoratus similitudinibus ostenditur. Cap. LXI.

PRudentia, & discretio assimilatur odoratui, & hoc patet ex quinque.

Primo ex parte principij effectiui. Nam virtus animæ mediante spiritu animali perficit odoratum, sic & anima mediante Spiritusanctī lumine, & gratia, efficiē prudens ad discernendū, ꝓficua, uel nociua. Vñ Apo. dicit, q̃ spiritualis homo omnia diiudicat, & Ipse à nemine iudicatur. Et q̃ per Spiritumsanctum datur discretio spirituum. Vnde uera prudentia non potest esse nisi in bonis, & spiritualibus uiris, & ideo etiam philosophus dicit, quod impossibile est prudentem esse non entem bonum.

5. Cor. 2 2. Cor. 12. Arist. 6. Ethi.

Secundo ex parte organi receptiui. Organū. n. odoratus est aliquid circa cerebrum, sed in hominibus requirit ad odorandum perfecta dispositio narium, in quibus sunt duæ carunculę siue cauernulæ ad modum mammillarum dependētes, qua uidenē esse propria organa odoratus, & recipiunt spiritum animalem per quosdam neruos à cerebro uenientes. Nares. n. non sunt ꝓpria instrumenta olfactus, quod patet, quia ipsis abscisis non priuatur animal odoratu, Nos etiam ꝑ loca fœtida transeūtes si flatum repressērimus, aerem fœtidum nares intrantem in nullo sentimus, & hoc est, quia illæ carunculæ quasi quodā motu uoluntario sunt obstructæ. Sunt et carūculæ huiusmodi concauæ, & spongiosæ, concauæ quidem, ut in sua potositate concaua fumū recipiant, a re odorabili resolutum. Spongiosæ vero sunt, ut in eis uirtus attractiua sit. Sicut autem sunt duæ carunculæ uelut instrumenta odoratus discretiua sic sunt duæ uirtutes, quæ sunt quasi animæ instrumenta nociua à proficuis discernendi.

Prima est intelligentia, siue rō uniuersalis animæ, quæ. s. per prudentiam perficitur, ut se rectè habeat circa ea, quæ sunt ad finē, utilia. s. a nociuis generaliter discernendo. Vnde Aug. dicit, q̃ prudentia est cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum. Alia est æstimatiua, quæ in homine dicitur rō particularis, quæ est collatiua intentionū particularium sicut rō uniuersalis est collatiua uniuersalium. Et hæc æstimatiua etiā in brutis est per quam ouis fugit lupum sicut inimicum, quamquàm hoc per sensum non ꝑcipit, per hanc etiam mouetur auis ad colligendum paleas tanquàm utiles ad nidum, Vnde per hanc etiam ipsa bruta dicuntur participare aliquid prudentiæ: sicut patet per philosophum.

Tertius ex parte medij delatiui. Nam(sicut dicit philosophus) olfactus immutatur ab odorabili per medium. s. aerem, aut aquam. Nam animalia, quæ respirant, per aerem odorant. Dixerunt autem quidam, quod à corpore vaporabili quædam fumalis euaporatio resoluitur, quæ est subiectum odoris, & peruenit vsque ad sensum olfactus. Et hinc est,(ut dicebant,) quod cōtrarij odores in medio se impediunt. Sed contra hoc est, quia odor cadaueris, a uulturibus usque ad quingenta miliaria sentitur. Impossibile autem uidetur, quod aliqua corporalis euaporatio cadaueris vsque ad tantum spacium diffundatur. Sed ad hoc respondent, quod talis euaporatio ad tam remotum spacium defertur per uentos. Sed contra hoc est: quia sensibile immutat medium undique secundum eandem distantiam, nisi impediatur. Non autem suffic eret ad occupandum tantum spacium, etiam si totum cadauer resolueretur in fumalem euaporationem, cum sit certus terminus rarefactionis, ad quem corpus corporale peruenire potest, quæ est raritas ignis: & præcipue, cum per huiusmodi odorem cadauer ipsum appareat immutatum. Et ideo dicendum, quod ab odorabili resolui potest fumalis euaporatio, quæ tamen non pertingit vsque ad terminum, unde odor percipitur: quia immutatur medium spiritualiter ulterius quàm prædicta euaporatiō pertingere possit. Vnde etiam homines non sentiunt odorem sine respirationibus. Animalia autem aquaticæ, & quæ non respirant, sicut sunt quæ sanguine carent, cum etiam odores sentiunt(quod patet, quia quædam eorum de longinquo ueniunt ad alimentum, quod non esset, nisi prouocarentur odore) oportet quòd odorent mediante aqua. Per aerem igitur, qui subtilioris naturæ est, intelliguntur spiritualia. Vnde quandoque aer spiritus uocatur. Per aquam uero quæ grossior, & fluxibilis est, intelliguntur temporalia, seu corporalia, quæ cōtinue transeunt. Vnde sicut ad odorādum necessarij sunt animalibus aer: & aqua, ita ad rectè uiuendum, uel operandum necessaria est hominibus duplex prudentia. s. spiritualium, & temporalium, s. ut prudenter sciāt utraque disponere, sicut decet.

Arist. 5. de hist. ani. Ari. 2. lib. de ani.

Prima ergo prudentia industria est circa spiritualia, quæ pertinent ad salutem, & inuenitur in omnibus habentibus gratiam, quia vnctio docet eos de omnibus, ut dicitur in 1. Ioh. sed secunda, s. ea quæ est circa temporalia, per quam. s. sibi & alijs quis potest prouidere, non solum de his, quæ sunt necessaria ad salutem, sed de quibuscunque pertinentibus ad humanam uitam, non est in omnibus gratiam habentibus.

1. Io. 3.

Quarto ex parte officij discretiui. Est n. odoratus officium odores fœtoresq; discernere, sed odores percipit diligendo, fœtores vero horrendo. & hoc est, q̄a odoribus tanquam conuenientibus adiuuatur, foetoribus vero tanquam corrumpētibus impeditur. & ista prudentiæ competūt, de qua August. dicit, quòd prudentia est virtus, ea a quibus adiuuatur, ab eis quibus impeditur, sagaciter eligens.

Aug. de mori. eccl.

Prælatorum regimen, quod propter expressionem, dispositionem, significationem, repræsentationem, duritiem, aliaque naturales proprietates, fronti, neruis, ac cartilagini assimilatur, quas partes habere debeat, & à quo potestas omnis deriuetur, exprimitur. Cap. LXII.

Regimen principantium, & prælatorum assimilatur fronti propter quatuor.

Primo propter expressionem. Hæc enim statū mentis nostræ sua specie exprimit, dum nunc sit læta, nunc tristis. Similiter in statu regiminis maxima notificatio fit. Vnde quidam Philosophus dixit, quod principatus virum ostendit. Est etiā status regiminis maximè variabilis, quem nunc tristitia deprimit, nunc vero lætitia extollit. Sed tunc uiri prudentes in hoc statu existentes plus mæroribus afficiuntur quam risibus. Ezech. Signum thau super frontes virorum gementium.

Eze. 11.

Secundo propter dispositionem, quia (secundum Constantinum) frons est os semicirculare neque multum durum, neque nimis molle. Nā necessarium fuit, vt esset sic temperatum, ne læderetur vicinitas oculorū. Sic prælatus, uel princeps, licet debeat in se esse fortis ad modum ossis, alijs tamen neque debet esse nimis durus, ne sit crudelis, neque nimis mollis, ne sit remissus. Et ideo (sicut dicit Bernard.) miscenda est lenitas cum seueritate, & faciendum est quoddam ex utraque temperamentum.

Const.

Bern.

Item frons est modicæ carnositatis, & paucæ pinguedinis, quia (secūdum Philosophum) taliā impediūt intellectum. Vnde signat, q̄ Princeps non debet carnalibus intendere, neq; delitijs insistere ad corpus impinguandum, nisi parum quantū requirit necessitas, s. secundum decentiam status, Eccle. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.

Ecc. 10.

Tertio propter repræsentationē, q̄a totius animalis virtuositas lucet in fronte. Frons enim (ut Philosophus dicit) est sedes verecundiæ, & honoris. Vnde personæ inuerecūdæ dici solet, Tu deposuisti frontem: Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Sic uirtuositas plebis lucet in quālitate rectoris: ppter qd̄ dicit Eccl. Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitātes in ea. Sedes n. regiminis maximè est sedes uel verecundiæ vel honoris. Nā si laudabiliter tenet, tūc reddit dignū honore, Eccl. In medio fratrū rectoris illorum in honore; si uero male tenetur, opprobrio, & uerecundiæ patet.

Hier. 3.

Ecc. 10

Ecc. 10

Quarto propter significationem, vt dicit Arist. quod quando frons fuerit magna, significat stultitiā, qñ me diocris, significat bonitatem complexionis, quando nimis eleuatur, & in superficie rotundatur, excessum significat choleræ, & caloris. Sic si princeps velit uideri magnus per ostētationem, est signum stultitiæ mētis. Et si eleuatur per superbiæ elationem, signat excessum propriæ reputationis, & interioris inordinationis; sed si mediocriter se habet, ut neq; p superbiā se extollat, neq; cōtēptibilē p ignominiam se reddat, tunc est signum bonæ dispositionis interioris.

Arist. de anima. Lib. 1.

Item Rectores, & prælati debent esse similes neruis.

Primo quidem, quia nerui a cerebro originē sumunt. Nō astt a cerebro immediate procedūt, sed quidam ab eo nucha mediante descendunt. Et tale medium fuit necessariū, ne, si immediatè a cerebro omnes uenirent, aut se rumpendo læsionē incurrerent, aut propter lōgitudinē uiæ a principio senlus ad actum sentiendi potentiā non haberent. In hoc aūt signatur, q̄ quorundā rectorum institutio, seu potestas est immediatè à Deo, sic Moyses, & Aaron, & Apostoli instituti sunt à Christo, præcipuè Petrus, alij prælati, & rectores, vt episcopi, & reges, & huiusmodi, eliguntur ab hominibus, vel potestatē habēt à Deo homine mediante: sed siue immediatè, siue mediate, non est potestas nisi à Deo, sicut Apo. dicit.

Secundo, quia nerui motū à spiritu accipiunt quem membris refundunt. Sic plati, & rectores in omnibus, quæ faciunt, debent moueri à Deo, vt videlicet, ea quæ faciunt, propter eum operentur, & non propter fauorem hominum. Tunc n. dicuntur moueri à Deo, sicut sibi mouetur gentem. Apost. Omnia in gloriam Dei facite.

Ro. 13.

1. Cor. 10.

Tertiò, quia nerui, in sua concauitate spiritū recipiunt, & custodiūt. Sic prælati in mentis suæ humilitate debēt spiritum Dei habere, & custodire. Vnde in Isa. secundum aliam translationē dicitur. Super quē requiescit spiritus meus nisi super humilem? &c.

Isa. 11.

Quarto, quia nerui partes diuersas recolligūt, & annectūt, q̄a scilicet prælatorum est subditos discordantes ad priorem reducere concordiam, & vnire. Ephe. Solliciti seruare unitatē spiritus in vinculo pacis.

Eph. 4.

Quintò, quia nerui in suo exitu sunt molles, sed in fine se duros ostendūt. Sic prælati leniter in principio incipiendo semper ad perfectiora, & arctiora subditos trahere debēt. Apost. Prius, quod animale, deinde quod spirituale.

1. Cor. 15.

Sextò, quia nerui sua mollitie & flexibilitate ossa inflexibilia flectunt. Sic prælati suæ mansuetudinis exemplo debent duros, & rigidos flectere ad mititatem, secundum illud: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Et talis rector erat Moyses, qui fuit uir mitissimus, & superpositus

Mat. 11

situs est populo duræ ceruicis sicut neruis alligā tur ossa Iob. in persona Ecclesiæ habentis mites prælatos, & duros subditos, dicit. Ossibus, & neruis compegisti me.

Iob. 10.

Item modificatio regentis debet esse ad modum cartilaginis.

Primo, quo ad temperantiam, quia cartilaginosa sunt ossibus molliora, sed carnibus duriora: In quo significatur, quod rector (vt supra tactum est) non debet esse nimis durus, neq; et nimis mollis, & pius, sed quasi quodam medio temperatus. Vnde in arca testamenti uirga fuit simul cum manna, ut in rectoris iustitia sic uirga, idest asperitas correctionis, simul cum manna, idest cum dulcedine compassionis.

Secundò ratione efficaciæ. Nam cartilago uestit extremitates ossium, ne ex nimia confricatione in suis iuncturis exasperentur, & ut facilius ossa cum carnibus inngerentur. Per ossa intelliguntur subditi fortiores, & maiores, quorū extremitates sunt eorum defectus, nemo enim est tam perfectus, qui non habeat aliquos defectus saltem extraneos, & paruos, ex quibus cōtingit, quod inter fortes, & probos uiros nōnnunquam, & collisiones scandalorū, & exasperationes uerborum procurante diabolo oriuntur. Sed ista extrema, idest parua subditorum uitia, vnde scandala oriuntur, ne ex nimia confricatione. i. ex assidua simul conuersatione, in iuncturis; idest in locis, uel officijs, vel operibus quibus simul coniunguntur se inuicem ossa, idest subditi, exasperent, idest inordinatè perturbent, cartilagine sunt vestienda, ideft prouida, & honesta prælati industria reprimenda & præcauenda. Tunc enim extremum subditi prælatus vestit, & cooperit, quando ipsum ne ad alios turbandum prodeat reprimit, vel tunc cartilaginis mollicies extrema ossium vestit, dum dominorum, & perfidorum subditorum extrema, idest parua uitia quędam dissimulando, vel parcendo prælatus pertransit: ex quo quandoque accidit, quòd dū subditus sic se patienter, & benignè in suis defectibus à maioribus tolerari conspicit, ipse à confratrum iniurijs & exasperationibus facilius se cōpescit. Ipsa etiam cartilaginis mollicies ossa cum carnibus iungit, quia benignitas, & mansuetudo prælati etiam firmiores & fortiores in pacis vnitate connectit. Sic ergo per cartilaginis mollitiem, & ossa simul, & carnes cum ossibus sine læsuris coniunguntur: quia sub benigno & modesto prælato omnes ad inuicem subditi tam fortiores, quàm infirmiores sine scandalis, uel iniurijs in pace custodiuntur.

Tertiò ratione deficientiæ. dicit enim Aristo. quòd cartilago præcisa non recrescit: quia præcisa; vel ablata operis moderatione non perficitur opus, sed deficit à sua perfectione. Vnde bene poeticè dicitur. Semper ad omne, quod est mensuram ponere prodest, Nam sine mensura non stabat regia cura.

Ari. 13. lib. de ani.

Dentibus ob varios eorum naturales effectus, Religiosi tum boni, tum mali comparantur, quemadmodum autem uitam digere debeant, ut Deo grati existant, multis puerorum exemplis clarum uidetur. Cap. LXIII.

Religiosi assimilantur dentibus.

Primò, quia dētes in carne radicati sunt, & tamen terminos carnis excedunt, Sic religiosi quamuis in carne sint positi, tamen præter carnem uiuere debent: secundum illud, In carne ambulantes, nō secundum carnem militamus.

1. Cor. 10.

Secundò, quia dentes nihil inter se, uel in se esse patiuntur. Sic religiosi nihil inter se, uel in se pati debēt, quod sit charitatis eorum, seu unitatis diuisiuum. uel ablatiuum. Rom. Charitatē fraternitatis inuicem diligentes.

Ro. 12.

Tertio, quia dentes superiores ad inferiores reuertuntur, & sibi inuicem mutuo coaptantur, Sic inter religiosos superiores debent redire ad inferiores per compassionem, & humilitatem, & per charitatem. Et inferiores debent eo aptare se superioribus reuerendo, & obediendo. Vel quia sola maxilla inferior in homine mouetur, debent econuerso inferiores cum offenderint, redire ad suos superiores pœnitendo, & veniā humiliter petendo. & superiores in ferioribus se debent coaptare misericorditer recipiendo, uel inferiorum infirmitatibus discretè condescendendo. Aposto. debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere.

Ro. 12.

Quarto, quia dentes ordinate inuicem componuntur, sic religiones vocantur ordines, quia omnia debent in eis esse ordinata, secundum illud, Omnia honestè, & secundum ordinem fiāt in uobis.

1. Co. 4.

Quinto, quia dentes ad formationem uocis cooperātur. Sic etiam à religiosis formari debet uox laudis quo ad diuinum officium cantantes & vox prædicationis quo ad prædicantes: Etiam cooperantur quo ad uocem confessionis, quo ad confessiones audientes.

Sexto, quia etiam dentes toti corpori obsequātur. Et sic religiosi seruiunt vniuersali ecclesiæ per exemplum conuersationis, per uerbum prędicationis, per suffragium orationis, & etiam ꝑ ministerium sacramentalis administrationis. Canti. Dentes tui sicut greges tonsarū. cōnentus religiosorū sunt ex quib. est lac. i. doctrina ꝑdicationis: belatus. i. vox laudis, uel orationis; & fœtus, idest fructus multiplicis administrationis.

Cant. 4.

Septimo, quia licèt non ex se tamen ex adiunctis patiuntur. Nā licet substātia dentiū ossea, & insensibilis sit de se impassibilis, tñ dolorem trahit rōne societatis carnis, vel nerui, qui ei sunt coniuncti. Sic religiosi propter amorem nimium quem habent interdum ad suos consanguineos carnales, uel etiā ad aliquos seculares, sibi familiariter iunctos, de eorum malis dolorē sentiūt, quē ꝑ se non haberent, uel interdum religiosi, q ex se bonis sunt tamē ex incautis, & non bonis secularium familiaritatibus inferuntur, & maculantur, & dolores, seu scandala patiuntur.

Octauo, q̃a dentes abinuicem distinguuntur. Sunt. n. in masculinis 32. quorum quatuor in anteriori parte pares, quadrupli uocantur, q latī sunt, & acuti, Vnde & incisores a medicis sunt vocati,

vocati, eo, quod ad cibi incisionem sunt apti, & quicquid ore capitur primo ab eis capitur, & mordetur. Mordendo autē cibum auferunt, quod est necessarium: & relinquūt, quod est superfluum. Sunt & duo alij, qui canini sunt appellati quadruplis cōiuncti in summitate acuti, & duris ei bis comolendis apti, & rotundiores, & pp hoc canini dñr, quia caninis dentibus assimilantur. Et sunt canini dētes præcisoribus fortiores, acutiores, longiores, & rotundiores. Sunt istis collaterales grossi, & lati, q dñr molares, eo quod ad molendum cibum sunt cōuenientes: nā quę a prioribus sunt confracta, istis tāquam molis tradun tur molenda. In primis ergo dentibus præcisoribus, uel qui tollunt, & præcidunt partē necessariā, & reliquā dimittunt, pñt intelligi religiosi, & minus perfecti, qui seruant tm ea ad quę necessario tenētur ex uoto, uel debito. Per caninos uero, qui duriora conterunt, quidā feruentiores, qui duriorem, & austeriorem vitam ducunt. per molares uero latissimos intelligunt perfecti, qui habent latitudinem charitatis, constantiā firmitatis, latebram humilitatis, efficaciam utilitatis. Nam molares dentes, sunt lati, firmi, occulti, & utilissimi.

Nono, quia dentes multa patiuntur. Nam patiuntur putredines, fętores, perforationes, mutationes, dolores, & alias cōsimiles passiones, quæ oēs sunt ex corruptis passionibus, & humoribus descendentes. Ista omnia competunt malis religiosis qui perforantur per tentationum iacula, putrescunt per luxuriam: fętent per infamiam, mutantur aliquando per apostasiam, torquentur, & dolent per punitionis iustitiam.

Item religiosi debent esse similes pueris.

Primo, q a pueri sunt ablactabiles. Vnde proprie puer dicitur cum est a lacte remotus. Sic religiosus debet se à seculo uelut infans ab uberibus alienare, sicut dicit Isaac. Psalmista: Sicut ablactatus est super matrem suam.

Secundò, quia pueri sunt disciplinabiles: quia dicitur aliquis puer cum doli capax efficitur, & disciplinæ aptus habetur. Vnde sub tutoribus positus, disciplinę subesse cōpellitur. Sic religiosi debent esse sub disciplina patris spūalis. i. prælati. Prou. Noli subtrahere a puero disciplinam.

Tertiò, quia sunt motus venerei inexperti: q a in hac ætate motus uenerei hoīes cōiter non inuadūt, eo, quod viæ adhuc strictę sunt. Vnde ab hac puritate pueri dicti sunt. Sic religiosi debent seipsos restringere, & sibi vias præcludere quibus possent a carnis illecebris superari, & in puritate non tm mētis, sed etiā carnis manere. Apost. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, s. ut non sit in vobis malitia carnis, spūs.

Quartò, quia sunt ad motum flexibiles. Et sic religiosi debent esse flexibiles per obedientiam ad exequendum motum uoluntatis superioris, ut possit prælatus dicere illud Nee. Omnes pueri mei congregati erant ad opus, s. per promptitudinem obedientiæ.

Quintò, quia sunt corpore leues. s. ut nō sint religiosi pigri, uel graues, per accidiam sicut erat ille de quo Matt. Puer meus iacet, &c.

Isaac de his mo-rib. Psal. | Pro. 13. | 1. Co. 14 | Nee. 5. | Mat. 8.

Sextò, quia sunt animo dociles, quia scilicet religiosi debent esse dociles Dei. Sap. Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

Septimò, quia sunt pueri sine solicitudine uitā ducentes: q a scilicet ueri religiosi nihil in terrā appetunt, & sine solicitudine uiuunt, sicut de Apostolis dicit quædam gloria super Actus Apostolorum, quod gloria Apostolorū erat nihil in terra possidere, & sine solicitudine uiuere. Tales enim pueri solum Deum quærunt, Parapolim. Cum adhuc puer esset, cępit quærere Deum.

Octauo, quia nullum periculum sunt magis, quàm uirgam timentes: Et sic religiosi timent uirgam flagelli diuini. Plus enim timere debent flagella Dei, quàm hominis. Iudic. Timebat, & quia adhuc puer erat.

Nono, q a sunt neque laudes, neq; vituperia, aliquid reputantes. Ita religiosi ut Deo placeāt vituperia debent, & laudes hominum paruipendere, sicut dicebat Apost. Mihi pro minimo est, vt à uobis iudicer. 3. Reg. Ego autem puer paruulus sum, idest humilis.

Decimò, quia sunt iniuriarum immemores. Et sic religiosi debēt iniuriarum obliuisci parcendo, exemplo Christi, qui dixit: Pater dimitte illis &c. Vnde & ipse uocatur puer. Cōuenerunt enim uerè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum, Iesum.

Vndecimò, quia verberati a matre statim sūt reuertentes, nec se de iniuria uindicantes. Ita religiosi etiam si affligantur in religione, non debent propter hoc suam religionem relinquere, uel ipsam accusare, & uituperare. Et de talibus pueris patet Religionem dicere illud Isa. Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Dñs, &c.

Sap. 8. | 2. Para. 34. | Iud. 8. | 2. Co 4. | 3 Re. 3. | Luc. 22. | Act. 4. | Isa. 8.

Cordis, virtus, forma, omnisq; ipsius perfectio eruditissimis verbis pluribusq; sententijs circunscribitur, quæ quidem omnia sanctis pluribus exemplis adaptantur, omnesq; eorum perfectiones patefiunt.

Cap. LXIIII.

Sanctorum virorum perfectio repræsentatur in corde.

Primò, quia cor est exterius carneum. Et sic sancti viri sunt exterius carnei, idest, lenes per mansuetudinem conuersationis vel habent sancti viri cor carneum per disciplinæ susceptibilitatem, uel carneum per compassibilitatem, nō lapideum, Idest durum per impietatem: Ezec. Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

Secundò, quia cor est interius concauum, & hoc necessarium fuit (sicut dicit Const.) propter caloris conseruationem, quia cor est totius caloris corporis fontale principiū. Sic sancti viri sunt concaui per humilitatē. Nam sicut calor naturalis conseruatur in concauitate cordis, ita calor charitatis in humilitate mentis, & hanc cōcauitatē habuit cor Christi. Vnde dicebat, Discite a me, q a mitis sum, & humilis &c. Est etiam cor caloris charitatis fontale receptaculum: q a gratia Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritumsanctum, qui datus est nobis, vt dicitur.

Ezec. 36 | Mat. 11

Tertiò cor est substantialiter solidum,& durum,& hoc necessarium fuit ne de facili læderetur. Et sic sancti uiri sunt solidi in se per patientiæ firmitatem, & sunt interdum etiam aliquando duri per iustitiæ seueritatem.

Quartò, cor est figuraliter rotūdum,& etiam oblongum. Rotundum quidem est, ut abundantia spirituū in eo recipiatur. Oblongum uero in forma pirea,ut scilicet tendens in acutum tanquam in conum, actio naturalis caloris fortior sit. Sic etiā sancti uiri habent cor rotundū, idest ualde capax spiritualium uirtutum,& etiā oblongum per continuitatem feruoris, & bonorum operum.

Quintò cor semper est in motu,& mouetur cor secundum diastolem, & sistolem,i. secundū dilatationem,& constrictionem:cuius motus,& si ad horam cessaret,statim animal deficeret, ut philosophus dicit. Et nota, ꝙ per dilatationem frigidus aer attrahitur, per constrictionem vero calidus,& fumosus expellitur: & sic calor cordis temperatur,& complexio adæquatur. Sic sancti viri continuè mouentur, & solicitantur ad attrahendum gratiam:vnde continuè dilatantur per augmentum in gratia,& constringuntur per abstinentiam a culpa, uel quia se coercent in pœnitentia.

Sextò, qa cor est pulmoni uicinum,ut cū ira incenditur,huiusmodi pulmonis remedio tēperetur.Sic sancti uiri impetum iræ sciunt temperare remedio rōnis per virtutem māsuetudinis.

Septimo,quia cor est spiritu, humore,& calore plenum: est enim primo cor fontale, principium spiritus.Habere enim cor duas concauitates,unam sinistram quæ ad cacumen rēdit, & dexterā,q̄ infra subsistit.Et hæ cōcauitates dicūtur vētriculi cordis.Et dicit Aug. ꝙ in vētriculo cordis dextro,plus est de sanguine, quā de spiritu. In sinistro vero econuerso, qa ibi spiritus uitalis generatur ad viuificandum animal, qui ꝑ quasdā arterias diffusus undiq; dilatatur. Sic in cordibus sanctorum est plenitudo spiritussancti sicut de Apostolis dicitur, ꝙ repleti sunt omnes Spiritusancto,ut postea per ipsos tanquā ꝑ arterias,i. ꝑdicatorum ora ad alios deriuaretur. Sed quod in sinistro est,plus de spiritu,quam de sanguine,& in dextro econuerso,signat, quod in aduersitate est plus de amore spirituali, quam de corporali,sed in prosperitate econuerso, sicut in Apostolis,qui postquam ablatus fuit ab eis sponsus,& fuerunt in luctu tribulationum plus,abūdauit amor spirituālis,& gratia Spirissancti quā primo,quia primo plus diligebant Christū corporaliter. Vnde dixit, Si non abiero, Paracletus non ueniet ad uos.

Item cor est fontale principiū humoris,s.sanguinis. Vnde philosophus dicit, ꝙ in corde est principium uenarum,& prima uirtus creās sanguinem,& eius sanguis est mundus,clarus,calidus,& maioris sensus,& cōueniens intellectui. Sic cor Sanctorum est plenum humore sanguinis,idest affectione diuini amoris, uel deuotionis.Nam affectus,seu deuotio eorum non est immunda & impura,sicut hypocritarum, qui similes sunt sepulchris dealbatis,quæ foris apparent alba,& intus sunt nigra,& fœtida.

Item est clara,non obscura, uel tenebrosa sicut hæreticorum.

Item calida, idest feruens, non tepida sicut imperfectorum.

Item sensata,non fatua, vel indiscreta sicut præsumptuosorum.

Item est fontale principiū caloris. Vnde dicit Philosophus,quod propter calorē cordis, posuit natura membrum frigidum ex opposito cordis, scilicet cerebrū. Vnde in gñatione animalis statim creatur caput post gñationem cordis. Sicut ergo cor est plenū calore,ita sancti viri sunt pleni amore.Sed calor cordis a cerebro temperatur: quia feruor amoris sapiētia regulaf. Vult enim Deus diligi sapiēter, qa & ipse neminē diligit, nisi eum,q cū sapiētia inhabitat, ut dicif Sap.7.

Octauo,quia cor est membrum primo formatum:Vnde Philosophus dicit ibidē, ꝙ cor aīalis est complementum primo a natura creatum, id est ante oīa alia mēbra formatū. In quo signaf, ꝙ homo primo intendere debet ad compositionem,& sanctificationem cordis interius, & postea ad cōponendum & ordinandū mores,& facta exteriora. Matt. Munda prius qđ intus est.

Nonò,qa cordi accidit multiplex nocumenta.Nam qñq; patitur ex aliorū membrorum colligantia, qñq; ex propria distēperantia, qñq; ex deficientis regiminis causa.Sic ēt spūales lęduntur qñq; ex prauis socijs, qñq; ex proprijs uitijs, qñq; a defectibus prælatis: patitur ēt cor ex uirtutis suæ dissolutione,ex spiritus euaporatione ex nimia repletione, & ex uenæ concauæ oppilatione Dissoluif aūt cordis virtus spūalis ꝑ luxuriā, euaporat spūs ꝑ superbiā, fit repletio nimia per gulā,oppilaf uena misericordię ꝑ auaritiā. Accidit ēt cordi timor sic, ꝙ patienti uidetur, ꝙ cor de loco suo moueatur: hūc timorē facit accidia circa spiritualia. Nā accidia facit cor frigidū nimis,& omnia opera reddit mollia, & dissoluta. Dicit autem Hal.super quendam textum Galeni, ꝙ si cor fuerit nimis frigidum,& nimis humidum,& pulsus mollis, homo vtilitate, & audacia priuatus erit,piger,& timidus apparebit.

Decimò, quia vigor cordis ostenditur per multiplex signum. Dicit enim Galenus, quod virtus, & complexio cordis ostenditur per magnitudinem respirationis, per uelocitatem pulsus, per virilitatem festinam, ad actionem, per iram,audaciā,& feruorem, per amplitudinē pectoris,& pilositatem, hæc omnia calorem dominantem in corde significant. Hæc ergo cordis virtus, debet apparere in pœnitentibus per magnitudinem contritionis, per quam anima etiā incipit respirare per nouam attractionem spiritualis gratiæ.

Item per uelocitatem confessionis, quæ est similis pulsui, per hoc, quod indicat spirituali medico infirmitatem animæ interius latentem.

Item per festinam & uirilē actionē satisfactionis:& per iram, contra proprias transgressiones: per audaciam,contra tentationes, ꝑ feruorem, contra

Ro.5.
Arist.li. de ani.
Augus.
Act.2.
Io.16.
Arist.li. 1.de anima.
Mat 23.
Ari.16. de ani.
Sap 7.
Arif 12. de ani.
Mat.23.

contra omissiones, per amplitudinē pietatis, & pilositatem austeritatis. Nam caro pilosa est aspe riot non pilosa Ge. No iti, ꝙ Esau homo pilosus sit,& ego lenis. Et ideo Ioannes Baptista ꝓ aspe ritate pęnitentiæ portabat vestimentum de pi lis camelorum. Hæc ergo omnia ostendunt calo rem amoris diuini in corde dominantem.

Gen. 26.

Vndecimò, quia cor quanto animosius, tanto magis paruum. Vnde animalia parui cordis in quantitate, sunt maioris animositatis ꝑ maiorem adunationē uirtutis. Omnis. n. uirtus quan to magis adunata, tanto potentior: & quāto ma gis diuisa, tanto est debilior, ut in lib. de causis ostendit. Hic spiritualiter tanto, qui plus hēt de magnitudine uirtutis, quanto plus hēt de parui tate humilitatis. Hæc. n. est, quæ omnes uirtutes unitas, & concatenatas tenet. Vnde Greg. dicit, quod qui cæteras uirtutes sine humilitate con gregat, quasi puluerem in uentum portat.

Grego. hom. 6.

Vera sapientiæ dignitas, locus, initium, & officiū ipsiusq; instrumentum quo alijs manifestatur, pergustus, ac lingua tum etiam salina plurimos effectus, quam doctissime, explanatur, Cap. LXV.

Sapientia assimilaĩ gustui propter quinque. Primò rōne officij: quia. s. gustus est proprie saporum perceptiuus. Et dico propriè, quia gustus est proprie gustus prout est discretiuus sapo rum: sed gustus prout est quidam tactus, quia. s. tangendo percipit suum obiectū, sic hēt discernere qualitates tangibiles. s. alimentū, cuius sen sus est tactus. Sicut igiĩ gustus est quo sapores ci borum percipimus, sic quoq; sapientia est ꝑ quā quæ sursum sunt sapimus: & ideo sapientia dici tur a sapore. Ecclesiastici. Sapientia doctrinæ secundum nomen est eius.

Eccl. 6.

Secundò ratione principij. Nam principium effectiuum gustus est uirtus animalis. i. virtus q̄dam animæ sensitiua. Instrumentale aūt quoddam principium est spiritus animalis, qui per quosdam neruos ad linguam deferĩ. Sic etiā est duplex principium spiritualis sapientiæ, vnum essentiale. s. fides, quæ est prima uirtus necessaria animæ intellectiuæ. Nam sicut initium artis secundum essentiam eius sunt principia eius, ex quibus procedit, sic initium sapientiæ secūdum eius essentiam sunt articuli fidei. Vnde fides di citur esse initium sapientiæ. Sed principium sapientiæ instrumētale est illud quo anima dispo nitur ad sapientiam, & hoc est timor Dei secun dum illud, initium sapientiæ est timor Domini; Diciĩ aūt timor initiū sapientiæ quātū ad eius effectus. Nā sicut diciĩ initium artis, unde ars incipit operari, sicut si dicaĩ, ꝙ fundamentū sit principiū artis ædificatoriæ, quia ibi incipit ædi ficator operari: sic diciĩ, ꝙ ad effectum timor ini tium sapientiæ: unde sapientia incipit operari. Et hoc modo timor seruilis dicitur initiū sapiē tiæ sicut principium extra disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ recedit a peccato, secundum illud, Timor Domini expellit peccatum, & per hoc habilitatur ad sapiē tiam. Sed timor filialis, & castus, est initium sapientiæ, sicut primus sapientiæ effectus: Cū. n. ad sapientiam pertineat, quod humana uita reguletur ꝑ rationes diuinas, oportet sumere prin cipium, ut homo Deum reuereatur, & subijciatur ei. Sic enim consequenter in omnibus secū dum Deum regulabitur.

Ps. 110.

Eccl. 1.

Tertiò ratione organi. Organum. n. & instrumentum gustus, (ut Philosophus dicit) est aliqd intrinsecū circa cor, & similiter, o gann tactus. Nam ad alios tres sensus deriuaĩ uirtus sensitiua, ex corde mediante cerebro, ita ꝙ a corde pri mo uenit ad cerebrum, & a cerebro postea ad ip sos sensus. Tactus autem, & gustus referunĩ ad ipsum cor medium coniunctum, quod est caro. Sed Constantinus dicit, quòd proximum, & ma nifestum instrumentum gustus prout est discretiuus saporū, est lingua, quæ spiritū animalem ad pfectionē uirtutis gustabilis defert Fit. n. gustus, sicut ipse dicit, hoc modo: quia duo nerui linguæ medio infigunĩ, qui in multos ramos in extremis lateribus linguæ dispergunture, & per eos, (ut dictum est) spiritus animalis ad linguam deferunt. Cū ergo res gustanda subintrat linguā, spiritus animalis, q ibi est immutatur secundū proprietates eius, quas postea indicio animæ repræsentat. Sicut ergo circa cor est primū gustus instrumentum, ita in corde diciĩ esse primū sapientiæ habitaculum, secundum illud Proue. In corde requiescit sapientia prudentis: sed ꝓprium instrumentum sapientiæ quo aliis manifestaĩ, est lingua, Psal. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius &c. Sed duo nerui infixi, sunt duę cautelæ, quæ debent esse in lingua sapiētis: vna ad loquendum, & alia ad tacendum secundum tempus oportunum, uel significāt duplex opus sapientis. s. ueritatem defendere, & falsitatē repellere. Prou. Veritatem meditabiĩ guttur meū, & labia mea detestabunĩ impiū. Et nota, quòd lingua secundū suam complexionē est cōcaua, porosa, humida, & insipida. Concaua ut bene quodlibet retineret. Porosa facta est, ut qd grossum, uel subtile de re gustanda esset, neruos lin guæ facile subintraret, & uirtus actiua ad perficiendum eādem plus uigeret. Humida uero est, ut humiditas cooperetur ad acceptorum dissolu tionem: ut si aliqua dura, uel sicca palato appli carentur humiditate linguæ facile soluerentur. Facta est etiam insipida, ut cuiuslibet saporis sit facile susceptiua. Nam si determinatum saporē haberet, qualitatem alterius saporis percipere non valeret. Hæc etiam omnia competunt linguæ, prout est instrumentum sapientiæ.

Arist. de sen. & sen.

Const.

Pro 14.

Psal. 36.

Prou. 8.

Primò, ut sit concaua ad retinendum, & custo diendum, uerbum usque ad tempus opportunū loquendi. Mal. Labia sacerdotis custodiunt sciē tiam. s. usque ad tempus docendi.

Mal. 2.

Item ut sit porosa ad grossa, uel subtilia pro ut decet dicendum, & disponendum. Nam humidum in re porosa per diuersa foramina minu tim diuiditur.

Item ut sit humida. s. ut dicta, & acta ad dissol uendum dura. i. obscura vel dubia, quę sunt difficilia ad intelligēdum: sicut durum est difficile ad comedēdū, humectet. i. declaret, & exponat.

Item est insipida ex se, suscipiēs saporē aliunde, quia scilicet sapientiam loquendi ex se non habet homo, sed a Deo secūdum illud. Luc. Ego dabo vobis os, & sapientiam, Ang Quòd sapienter loquamini ab illo est, non nostra sapientia. Contra quod superbi Philosophi dixerunt, Labia nostra a nobis sunt.

Luc. 21.

Quartò ratione medij. Nam gustus, (vt dicit Philosophus) non fit per medium extraneum, sicut visus fit mediante aere: sed tū sicut nō fit visio sine medio, vel sine lumine, ita non fit gustus sine humido. Nullū.n saporosum facit sensum sui saporis sine humiditate. Vnde sicut color fit actu visibilis per lumen, ita sapor fit actu gustabilis per humidum, & ita oportet, q gustabile, vel actu habeat humiditatem aqueā sicut vinum, & hmōi, aut sit potentia humectabile sicut illud, quod sumitur per modū cibi. Et ideo oportet, q sit saliua in ore, quæ bene liquida est, & etiam liquefactiua, per quam ea, quæ sumuntur et humectantur, ut eorum sapor percipi possit. Sicut ergo gustui ad percipiendos sapores necessaria est humiditas vel saliua, ita etiam similiter ipsi homini ad percipiēdam veram sapientiā, necessaria est Christi doctrina. Cum.n. Christus sit caput ecclesiæ, (vt dicit Apost.) quasi saliua fluens a capite, est doctrina deriuata a Christo, & hæc per quam veræ sapientiæ gustus habetur, quia ipse verbum Dei est, qui est fons sapientiæ, ut dicitur Ecclesiast. 1.

Aris. de ani. *Eph. 5.* *Eccl. 1.*

Quintò, rōne obiecti, quod est propiè humidum saporabile. Enumerat autem Philosophus saporum species ad quas oēs aliæ reducuntur, s. dulce, & amarum, pingue, & salsum, acetosum, austerum & acutum. Hos itaq; sapores sicut corporaliter, per gustum, sic etiam spiritualiter per sapientiam degustamus. Facit enim nos sapientia degustare dulce in contemplatione cœlestis gloriæ. Amarum in consideratione æternæ pœnæ. Pingue in refectione æternæ gratiæ, Salsum in consideratione præsenti miseriç. Acetosum in recognitione culpæ, & compūctione conscientiæ, Austerum in assumptione exterioris pœnitentiæ. Et acutum in intelligentia scripturç.

Arist. 2. de ani.

Itē sapientia assimilatur saliuç pp quatuor.

Primo propter saporis perceptionem. Nam (secundum Const.) saliua est inter gustum, & eius obiectum media. Nihil.n. gustu percipitur, nisi cuius sapor mediante saliua gustui pñtatur. Sic quoque per sapientiā superna degustamus, eorumq; saporem sentimus, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ supra terram.

Col. 3.

Secundò pp eius humectationē, sine qua humectatione lingua non bene volueretur, neque loqueretur. Sic etiam per sapientiam cordi, os ad rectè loquendum disponitur & dirigitur, secundum illud. Cor sapientis erudit os eius.

Pro. 16.

Tertiò propter digestionis præparationem, ciborum enim siccitatem saliua temperat, & corū succositatem augmentat, ut melius possint dentibus conteri, & facilius postea digeri. Sic quoq; sapiētia facit verba Dei, quæ sunt cibus animę, conterere per expositionem, & digerere per discussionem, & considerationem.

Quartò propter superfluitatū cerebri, & pulmonis faciliorem euacuationem. Sic sapientia euacuat superfluitates cerebri, idest inordinatas, & fantasticas imaginationes, quas sapientes uel non habent, vel eis non inhærent.

Item superfluitates pulmonis, i. superfluas, & inordinatas locutiones. Nam sine pulmone locutionis vox formari non potest, neq; anhelitus reddi valet, sicut dicit Arist. Non autē homo sapiens, aut superfluè, aut inordinatè loquit: oia verba eius sunt ponderata, & mensurata. Eccl. Verba sapientum statera ponderabuntur.

Aris. 14. de ani. *Eccl. 21*

Quinque nasi proprietas annotantur quibus humana scientia diuersimodè comparatur: necnon scientiarum distinctio & perfectio naturalis, hominum appetitus in illis acquirendis manifestatur.

Cap. LXVI.

Scientia hominis assimilatur naso.

Primò propter eius sensibilitatem. Nā per nares odorifera sentimus, & per eas inter odorifera, & fętida discernimus. Est autem verum intellectui, sicut res odorifera naribus; salsum autem est, vt res fœtida odoratui. Vnde scientia p quam verum a falso discernimus, rectè assimilatur naribus, & hinc est, quod nescij, & imperiti vocantur ignari, idest sine nare.

Secundò propter continuitatem. Habet enim nasus duas cōcauitates, siue duo foramina, quæ per quandā cartilaginosam substantiam ab inuicem sunt distincta, & vnum horum foraminum ad concauitatem palati tendit, alterū sursum ad cerebri pelliculas vadit, ut aerem attrahat cerebro, & spiritum deserat naribus animalē ad sensum odoratus perficiendum. Primum ergo foramen fuit necessarium ad eijciendas superfluitates de cerebro euenientes; Aliud vero ad spiritum attrahendum, & odoratum pficiendum. Duo ergo foramina narium, sunt duo modi scientiarum. Est enim scientiarum alia speculatiua, quæ ad superiora tēdit, alia practica, quæ inferiora disponit, vna scilicet practica supfluitates eijcit, sicut patet de scientia medicinę, quę docet expellere superfluitates humorum, & de morali quæ docet reprimere, & expellere excessus, & extrema vitiorum. Altera, scilicet speculatiua spiritum attrahit, idest spiritualem, & intellectualem perfectionem.

Tertiò propter necessitatem. Nam (secundum Constan.) nasus fuit necessarius ad aerem attrahendum. Et sic est necessaria scientia naturalis ad attrahendum aerem, idest ad acquirendā notitiam respectu sensibilium. Nam aer præcipuè est medium, per quod sensibilia deferuntur ad sensum, sicut patet in olfactu, & etiam auditu, & uisu, qui sunt sensus, qui præcipuè deseruiūt scientiæ, & sicut aer per attractionem recipitur in naribus, ita species sensibilium per abstractionem recipiuntur interius primo in sensu, postea in intellectu, sicut aer attractus primo recipitur in naso, postea in pulmone.

Item est necessarius nasus ad cerebrū expurgandum, & sic est necessaria scientia moralis, scilicet

scilicet ad expurgationem animi a uitijs per contrarias uirtutes.

Item est necessarius nasus ad calorem in uentriculis cerebri temperandum, quasi enim calor cerebri, est desiderium naturale. Vnde dicit Philoso. Omnes homines naturaliter scire desiderant. hoc desiderium non totaliter satiat, sed tñ quodammodo perficiendo temperat, pręcipuè scientia metaphysicalis, quę est circa maxime intelligibilia, quibus intellectus magis reficit. non tamē calor iste extinguit, quia per nullam scientiā humanam sciendi desiderium satiatur. [Arist. 1. met.]

Itē est necessarius nasus ad resolutū odorē a quacunq; substantia discernendum: qđ competit scientijs resolutiuis siue demonstratiuis, quę scilicet conclusiones in principia resoluēdo diiudicant, & discernunt, sicut sunt scientię Mathematicę. Fuit ēt necessarius nasus ad decorandū, & honestandum. Nam (secūdum Gale.) nasus est faciei maximum ornamentū, & ipsius carentia faciem maxime dehonestat. Sic quoq; per scientiam homo honestatur, & ornatur, & honorabilis redditur, propter, quod Philosophus scientiā inter bona honorabilia computat. [Gale.]

Quarto propter nasi quantitatem. Debet em̄ dispositio nasi mediocris esse, ita, quod & longitudine, & latitudine, & altitudine modum debitum non excedat. Sic quantū ad scientię studiū excessus longitudinis est in his, qui longo tempore scholas exercuerūt, & parum, uel nihil pficiunt, de quibus Apost. Semper quidē discētes, & nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes. Excessus autē latitudinis attenditur ad numerum scibilium, & hoc excessus prohibet cū dicitur: Non plus sapere, quam oportet sapère, & Eccl. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Sed excessus altitudinis prohibetur, cum dicitur, Altiora te ne quęsieris. [Arist. 1. de ani.] [2. Eth. 4] [Ro. 12.] [Eccl. 4.] [Eccl. 3.]

Quintò, propter nasi passibilitatem, quia (secūdum Constan.) nasus quãque impeditur ex mala cerebri dispositione, & ex eadem causa etiā impeditur scientia: quia ex mala dispositione cerebri naturali, vel violenta, efficitur homo malè dispositus ad scientiam: & casis etiam organis interioribus cerebri, s. fantasię, uel memorię, pditur vsus scientiæ. Aliqñ vero impeditur ex nerui oppilatione, quasi autem oppilatio nerui, est grossitudo, & durities ingenij, quæ ēt scientiam impedit. Qñque vero ex humorum fœtidorum repletione, & hoc pertinet ad fœditates carnalium peccatorū, quæ a studio, & scientia retrahunt, & nostri intellectus acumen obtundunt, uel humores fętidi sunt errores immissi, quibus aliquis repletus lumine veritatis caret, & verā sciētiam non habet. Aliqñ vero ex carnis superflua gñatione; & hoc impedimentum est in gulosis, quia venter pinguis non gignit sensum tenuem, ut Græcorum prouerbium dicit Aliquando ex humorum a capite dissolutione, & hoc impedimentum est in superbis: quia superbia est initium & caput omnis peccati, a qua descēdūt humores, idest cogitationes, uel affectiones tumefacientes oculos mentis, ut lumen veritatis conspicere non possit. Aliquando vero ex nimia constrictione, & hoc est in illis, qui studium suū coarctant solum circa scibilia alicuius scientiæ, & vlterius discere non curant.

Serui Dei, qui, & hominum seruis bonis nonnullis rationibus assimilantur, qua mente præditi esse debeant pluribus uenarū exēplis aperitur. Ca. LXVII.

Seruorum Dei mentes debent esse similes venis.

Primò, quia uenę sunt concauę: quia. s. mētes seruorum Dei sunt humiles, & ad diuinæ gratiæ receptionem habiles. Prou. Sic vena tua benedicta, scilicet benedictione gratię. [Prou.]

Secundò, quia venæ in corpore hominis sunt sanguinis cameræ, siue vasa: quia scilicet mētes seruorum Dei sunt diuinæ gratiæ non solum receptiuæ, sed etiam contentiuæ, & reseruatiuæ, sanguis enim quo uita corporalis sustentatur, & uiuificatur, signat diuinam gratiam, per quam etiam anima viuificatur, & nutritur, Apo. Gratia Dei sum id, quod sum. [Cor. 6.]

Tertiò, quia sancti sunt ministri sanguinis, & baiuli: quia scilicet Dei gratiam quam habent, etiam alijs ministrare, & communicare studēt, secundum illud, Vnusquisq; qui accepit gratiā, in alterutrum illam administrantes. [1. Pe. 4.]

Quartò, quia uenę sunt sanitatis, & infirmitatis nuntiæ. Sic serui Dei alijs infirmitates vitiorum, & sanitatem uirtutum annunciant, & demonstrant, Isa. Annūcia populo meo scelera eorum, domni Iacob peccata eorum. Et de virtutibus. 1 Pet. Vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. [Isa. 58.] [1. Pe. 2.]

Itē seruus Dei bonus ad modum serui mundani ex multis proprietatibus ostenditur.

Primò, quidem, quia docilis est, & ingeniosus ad intelligendum. Eccl Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. [Eccl 7.]

Secundò, quia est humilis, & obsequiosus ad seruiendum, Ps. O domine qa ego seruus tuus. [Ps. 115.]

Tertiò, quia est hilaris, & iocosus ad conuiuendum. Gen Læti seruiemus regi, & Isa. Serui mei lætabuntur. [Gen. 47] [Isa. 45.]

Quartò, quia affabilis, & gratiosus ad loquendum. Vnde dicitur de Dauid, quod seruiebat Sauli: Acceptus erat Dauid in cōspectu vniuersi populi, & maxime seruorum Saul. [1. Re. 18]

Quinto, quia est virilis, & animosus ad se contra aduersarios Dñi sui ponendum. 1. Reg. Non concidat cor cuiusquam in eo, ego seruus tuus. [1. Re. 12]

Sextò, quia est in commisso fidelis, & studiosus ad exequendum. Luc. Euge serue bone &c. Et Nu. Seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. [Luc. 19.] [Nu. 12.]

Septimò, quia ingeniosus, & vtilis ad lucra Domini procurandum. Luc. Vocatis seruis, &c. [Luc. 19.]

Octauo, qa solicitus existit ad seruiendum. Luc. Quis vestrum hñs seruum, &c. Vñ commēdatur Vrias, qui dixit: Dominus meus Ioab, & serui Dñi mei habitant in campis, & ego &c. [Luc. 12.] [3. Re. 12]

Nonò, quia patiens ad expectandū. Luc Beatus ille seruus, quem cum uenerit dominus &c. [Luc. 12.]

Decimò, quia est uigilans ad dominum suum custodiendum. Vnde Dauid redarguit seruos Saul dormientes, & dominum suum non custodientes.

1.Re.26 Vndecimò, quia semper habet oculos ad dominum contemplandum. Ps. Sicut oculi seruorũ in manibus dominorum suorum. Ps. 122.

Ps. 100. Duodecimò, quia semper studet ad placidè, & mundè seruiendum. Psal. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat.

Decimotertiò, quia castigatus non aperit os ad murmurandum. Eccl. Seruo sensato liberi seruient, & uir prudens, & disciplinatus non murmurabit correptus. Ecc.10.

Quibus rite uigilia conueniat, quantumq; spiritualis cura prosit, & temporali solicitudini superflua obsit, pauca hic atque claris demonstratur rationibus. Cap. LXVIII.

SOllicitudo, & cura spiritualium assimilaẽ vigiliæ. Hæ. n. sunt vigiliæ, quæ conueniunt laborantibus. i. bene operatibus, ut meritũ augeãt: conueniũt speculatiuis. i. contemplantib. ut Dominum uenientem recipiant, conueniunt medicinam sumentibus. i. pœnitentibus, ut non se lædant: conueniunt ægrotantibus. i. tentatis, ut citius conualescant, conueniunt itinerantibus. s. per exilium huius uitæ, ne per somnũ pigritiæ dictam amittant conueniunt, & gregem pascentibus. i. prælatis, ne damnum gregis per lupos. i. per hæreticos, vel malos homines, aut dæmones incurrant: conueniunt etiam orantibus, ut coronam promissam uigilantibus non amittant, Matth. Vigilate, & orate. Mat 26.

Item solicitudo, & superflua cura tẽporalium assimilaẽ maxime inordinatæ uigiliæ. Vigilia. n. si fuerit nimia (vt dicit Constan.) calorẽ augmentat. Et similiter solicitudo nimia temporalium, æstum auaritiæ augmentat.

Item corpus desiccat. Et similiter solicitudo superflua desiccat animam ab humore pietatis, & etiam corpus ratione inordinati laboris.

Itẽ oculos grauat. Et similiter solicitudo auaritiæ grauat oculos mentis deprimens ad terrã, idest terrena.

Item uisum hebetat. Et sic solicitudo temporalis hebetat uisum cõtemplationis spiritualis.

Itẽ dolorẽ capitis generat. i. impatientiam, & turbationes mentis. Vnde Dominus dixit Marthæ: Solicita es, & turbaris erga plurima. Luc.10.

Item totum corpus debilitat, & eneruat. Et similiter superflua solicitudo eneruat totius animæ uirtutem, propter quod Dominus admonet dicens, Nolite soliciti esse, &c. Luc.12.

Triplicem in humano corpore spiritum existere, diuersimodeq; singulos gigni, ac in uarijs corporis partibus naturaliter persistere explanatur, ex quibus uaria eliciuntur paradigmata, quę multis Spiritussancti effectibus, & perfectionibus adaptãtur. Cap. LXIX.

SPiritussanctus tria operaẽ in anima. Nam est conseruator naturæ, largitor uitæ, & inspirator sapientiæ. Et secundum hæc tria assimilatur triplici spiritui, qui est in humano corpore. Est enim in corpore humano spiritus naturalis, vitalis, animalis. Naturalis habet sedẽ in hepate, vitalis in corde, animalis in capite. Spiritus. n. naturalis habet sic generari, dum. n. per calorẽ agẽtem in sanguinem fortis in hepate fit ebullitio, fumus resoluiẽ, qui ex neruis hepatis subtiliatus, & depuratus, in quandam subtilem, & spiritualem substantiam siue naturam aeream commutaẽ, qui spiritus naturalis diciẽ eo, quod sua potentia naturaliter sanguinem subtiliat, & sua leuitate ipsum ad singula membra impellit. Iste ergo spiritus, est uirtutis naturalis regitiuus, similiter quoque spiritussanctus est omnis esse conseruatiuus, & omnis uirtutis regitiuus secũdum illud, Psalmi: Spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Spiritus nero uitalis fit, quia spiritus naturalis prædictus in hepate generatus per venas quasdam ad cor mittiẽ, ubi per collisionem & motum partium cordis ad inuicem, magis depuratur, & in naturam subtiliorem conuertiẽ. Et tunc spiritus uitalis diciẽ eo, quod a corde ꝑ arterias ad membra totius corporis se diffundit, & spiritualem uitam augmentans, eius operationes rectificat, & custodit. Similiter Spiritussanctus ueniens in animam, spiritualem uitam gratiæ in eam infundit, & ad singula membra animę. i. ad singulas eius potentias suas uirtutes spirituales diffundit, quibus operationes hominis producunẽ, & rectificantur, sed quædã arteria a sinistro cordis uentriculo exiens in suo motu mox duo diuiditur ramos, quorum unus tendit ad inferiora in plurimos ramos diuisus, quibus mediantibus spiritus uitalis ad omnia membra inferiora uiuificanda portatur. Alter uero ramus tẽdit ad superiora, & in tres ramos iterum diuiditur, quorum dexter ad dextrũ brachium, sinister ad sinistrum æqualiter se diffundit: & sic uitalis spiritus per totum corpus trãsfunditur, & uitalem pulsum in arteriis operaẽ: Medius nero ramus ad cerebrum se extendit, & superiora uiuificans, uitalem spiritum in omnibus circumfundit. Sicut ergo spiritus uitalis uiuificat, & perficit inferiora, & superiora membra corporis, sic etiam Spiritussanctus, uiuificat uitã gratiæ, & perficit inferiores, idest actiuos per dilectionem ꝓximi, & hic habet diuersos ramos, idest diuersa opera uitæ actiuæ, & superiores. i. contemplationis in dilectione Dei. Et iste diuiditur in tres ramos secundum tres modos diligendi, quos ponit beatus Bernardus. Diligũt. n. sancti uiri Deum fortiter, sapienter, & dulciter: fortiter quo ad patrem, sapienter quo ad filium, dulciter quo ad Spiritumsanctũ, uel fortiter contra mundũ, sapienter contra diabolum, dulciter cõtra carnẽ. Vel diuidiẽ spiritus superiora petẽs in tres partes: quia Spiritussanctus superiores. i. sublimiores uiros, & contẽplatiuos perficit trib. uirtutibus. s. fide, spe, & charitate. Vel quia eleuat eos ad tres cõtemplationis gradus quos beatus Dionysius ponit, scilicet rectum, circularem, & obliquum. Spiritus vero animalis fit, quia idẽ spiritus uentriculos cerebri penetrans, ibidẽ magis

Psal.32.

Dio. 4. c. de diui. no.

magis digeritur, & magis subtiliatur, vt in essen tiam animalis spiritus qui cęteris subtilior est, transmutetur. Iste aũt animalis spũs in anteriori vẽtriculo cerebri generatus particulatim, diffunditur per organa sentiendi, ex quo quinque sensus perficiuntur. pars tñ in eisdẽ cerebri ventriculis remanet, vt sensus cõis, & vis imaginatiua formetur: deinde tranſit ad medium ventriculum. s. ad cellulã logisticam ad perficiendum intellectum. Deinde transit ad cellulam memoriæ, ut impressiones factas in alijs cellulis ibi cõdat, & postea inde per medullã spinę dorsi quæ dicitur nucha transit, & penettat ad neruos motiuos, vt sic motus voluntarius in omnibus inferioribus partibus corporis generetur. Sicut ergo animalis spiritus seruit sensui, intellectui, & motui. Sic quoque Spiritussanctus acuit sensum ad discretionem: eleuat intellectum ad contemplationem, & mouet affectum ad dilectionem.

Item sicut aĩalis spiritus pficit tã sensus interiores quam exteriores: sic quoq; Spiritussãctus perficit, & illuminat ad discernendum, & diiudicandũ tã interiora propria, quã exteriora aliena. Vnde Apost. dicit, quod spiritualis homo omnia diiudicat, & ipse a nemine iudicatur. 1. Co. 2.

Nonnulla ipsius hominis sponsæ optimæ partes numerantur, per quas Christi sponsæ perfectiones breuiter patefiunt. Cap. LXX.

SPonsa Christi debet in se habere illa quæ etiã reperiuntur in bona sponsa hominis. s. ut sit frequẽs ad orandũ, & deuota quo ad Deũ subiecta quo ad maritũ, i. Christi obsequiũ, affabilis, & benigna, s. quo ad uicinos, pacifica quo ad vicinos, uel quoscunq; cõsocios, circunspecta quo ad filios, s. quo ad suos mores & actus, quorum nos sumus principia sicut patres natorum (sicut Philosophus dicit) mansueta quo ad subditos, i. quo ad sensus proprios quos debet sponsa Christi mansuete refrenare. Arist. in Eth.

Item patiens in tolerandis sedula & diligens in agendis, modesta in habitu, sobria in motu, tacita in affatu, pudica in visu, honesta in gestu, matura in incessu, verecunda in publico, hilaris marito siue Christo, continens in occulto, scilicet loco, vel corde. Talis ergo est laudanda quę plus motibus quam carnis delitijs, plus virtutibus quam splendidis vestibus studet placere marito siue Christo: & plus causa prolis, i. boni operis quam libidinis, idest quam delectationis, uel commodi temporalis, in bonis matrimonij, idest in spiritualibus exercitijs conuersatur, & plus curat habere filios gratię, quàm naturæ.

Quot epilentia stomachiq; dolor inhumano corpore mala operetur, exprimitur ex quorum cognitione ipsius etiam superbia damna non obscure cognosci declaratur. Cap. LXXI.

SVperbia inducit ruinam, sicut ventositas inducit epilentiam, Dicit. n. Auicenna, q multotiens sentit epilenticus aliquid eleuati ex pollicę pedis sui, quod est sicut ventositas frigida, & tendit versus cerebrum ipsius: cum ergo peruenit ad cor, & ad cerebrum ipsius, incurrit epilentiam. Hęc ergo uentositas frigida est elatio superba, quę mentem tumefacit, & feruorem spiritus extinguit. hæc surgit ex pollice pedis, i. ex præexcellentia honoris. Nam pollex cęteros digitos pręcellit grossitie, & ordine, quia est inter digitos primus, & magis corpulentus. Et ideo tanquam pollex in pede est homo honoratior, & opulentior in plebe, ex quo ventositas surgit, qñ de excellentia superbit: & hęc tunc cor tangit, qñ delectantur in pręrogatiua honoris. Sed tunc ad cerebrum pertingit, cum ad sensum eius, & rationem peruenit, ut scilicet se cęteris eo æstimet meliorem quo se prę cunctis uidet recipere honorem, sed ex hoc incurritur epilentia, quia nonnunquam ex occulta mentis superbia sequitur manifesta ruina. Nam in epilentia est casus, & prostratio corporis. Prouer. Ante ruinam exaltatur spiritus. Pro. 16.

Item superbiæ tumor aliquando ẽt pœnitentes, & Dñm diligentes inuadit, & occidit. Cuius exemplum apparet in dolore stomachi. Nam (sicut dicit Auic.) quando apparet cum dolore stomachi super pedem dextrum aliquid simile uesicę, patiẽs moritur in 27. diebus. Est enim quasi dolor stomachi, pœnitentia, & dolor peccati. Nã sicut dolor cruciat stomachũ, sic consciẽtia peccati remordet, & cruciat animum. Est autem uelut pes animæ, amor eius: sed tanquam pes sinister est amor temporalium, tãquam uero dexter pes est amor spiritualium: ergo anima pœnitens debet habere dolorem quo purificetur, & pedẽ dextrum, idest amorem spiritualium quo promoueatur. Sed inter hęc cauenda est uesica, id est timenda est superbia. Est enim tumor superbię uelut eleuatio vesicę: quę tunc in pede dextro nascitur, quando de spiritualis operis profectu aliquis extollitur, sed hoc patiens ad mortẽ appropinquat: quia omnis intumescens superbia ad ruinam peccati festinat. Prou. Qui altam facit domum suam. s. mentis quęrit ruinam. Pro. 17.

Incubus quid, cuiusq; rei signum existat ac quemadmodum causetur, & ex diuersis ipsius effectibus variè pariter Diabolum hominem in peccatis tentare, triaq; præcipua mala ex peccatis oriri explanatur. Cap. LXXII.

TEntatio peccati assimilatur incubo. Nã incubus (secũdum Auicen.) est ægritudo, in qua homo sentit, cum in somnum ingreditur phantasma graue super se cadens, & comprimens ipsum, & angustiatur eius spiritus, & intercecatur vox eius, & motus eius fortasse pręfocatur, propter pororũ oppilationes, & cum ab ipso separatur, excitat eum subito. Talis ergo incubus tẽtationem peccati designat propter nouem

Primo, quia talis ęgritudo dormientem occupat, accidit enim in somno. Est autem dormienti similis, q tentationibus resistere negligit. Vñ, quod hęc ęgritudo accidit dormienti, & non uigilanti significat, quod tentatio præualet negligenti, non autem sollicitẽ resistenti. Vnde Mat. Mat. 26.

 Vigi-

Vigilate,& orate,ut non intretis in tentationē.

Secundò,quia hæc ægritudo phātasiando grauat. Videtur.n.qui hoc patitur, phātasma quoddā graue sentire quasi super se cadens, & ipsum cōprimens,cum tñ non sit,quod uidetur, q̄a nō est pondus exterius, sed interior ægritudo, sed nihilominus ipsum grauat,ut pōdus. In quo significatur, quod etiam in tentatione diabolus peccatorem deludit,ut uideaẽ peccatum esse id quod non est.f.magis delectabile,uel magis utile esse,vel minus periculosum, quàm postea inueniatur. Et sic illudendo inducit ei pondus,& grauedinem peccati. Aliqñ etiam tentatio peccati est,ut phantasma terrens, ut quando diabolus tentando persuadet dicens: Nisi feceris hoc, tale malum accidet tibi,puta nisi fœnus exerceas,ad paupertatem & miseriam deuolueris, & similia. Et superinducit peccatū,quo postea conscientia plurimum grauaẽ.Psal. Iniquitate meæ supergressæ sunt caput meum,& sicut onus graue grauatæ sunt super me. Prou. Stultis illudit peccatum. Mat. Putauerunt phantasma esse.

Psal.37. Pro.14. Matt.6.

Tertiò,quia incubus spiritum angustiat: angustiatur n.ualde spiritus hoc patiētis, & sic homo postquam tentationi consensit,& peccatum fecit,angustiatur ex remorsu conscientiæ spiritus eius. Apo. Tribulatio,& angustia in omnem animam operantis malum.

Ro. 2.

Quartò quia incubus hominem uoce priuat: Non.n.potest loqui qui hoc patitur, & hoc facit in peccante uerecundia peccati, quia.f. ei tollit uocem confessionis. Luc. Eris tacens, & non poteris loqui.

Luc. 9.

Quintò,quia corpus immobilitat: quia talis non potest membra mouere:& sic postquā peccator cadit in peccatum, non habet motum uitæ,uel operis interioris meritorij. Exo. Fiant immobiles quasi lapis.

Exo.15.

Sextò,quia quandoq; ipsum præfocat.f. p̄p pororum oppilationes:& hoc est quando diabolus omnem porum.i. omnem uiam seu meatū peccatori p̄cludit ne possit de peccato exire. Thre. Conclusit uias meas lapidibus.

Thre.3.

Septimò,quia ægritudines periculosas prænūciat. Nam(ut dicit Auicen.) Talis Incubus antecessor est periculosarum ægritudinum, aut apoplexiæ,aut epilentiæ,aut maniæ, quia.f.postquā homo in tentationem cadit, & peccatū perficit, tria mala consequitur.f. debilitatem, ociositatē, præcipitabilitatem. Siquidem ex vnius peccati mortalis consensu,uel opere sic anima debilitatur,quod se tenere non potest, nisi in aliud cadat. Hanc debilitatem designat epilētia in qua est corporis prostratio. Non.n. est possibile (sicut dicit Auicen.)ut patienti actu epilentiam,remaneat erectio corporis. Vnde necesse est ipsum cadere,nec habet possibilitatē postquam cecidit, erigendi se. Et sic etiam peccatori accidit postquam in peccatum cecidit, quia non est in eo vnde se erigere possit. Psal. Spiritus uadens f spō te in peccatum,& non rediens a peccato, nisi p̄ diuinum auxilium.

Psal.77.

Item priuatur homo propter peccatum omni opere meritorio uitæ æternæ quādiu manet in eo. Et sic quātum ad meritum efficitur ociosus, & hoc designatur in apoplexia, in qua (ut dicit Auicen.)est membrorum ociositas propter priuationem sensus,& motus.

Item per peccatum efficitur homo,ut maniacus qui est furiosus,& præceps,& sic peccatū facit hominem præcipitem, ut frequenter operet absque consilio rationis,Deut. Gens absque consilio est,& sine prudentia.

Deute. 32.

Octauò,quia subito excitat. Nam cū incubus tali a dormiente separatur, subito excitat eum. Sic quando desinit,& separatur ab homine delectatio peccati,tunc homo excitatur, & perpendit,quam male fecerit,uel quando separatur ab homine possibilitas peccandi per mortē, tūc excitatur anima misera, quæ prius in peccato dormiebat: q̄a tunc oculos pęna aperit, quos culpa claudebat,uel postq̄nā per pęnitentiam separaẽ a culpa, tunc anima excitatur a sua negligētia.

Nonò,quia hanc infirmitatē multiplex eā generat. Nam secundum Auic. q̄nq; est ex grosso vapore,qnandoq; ex subito frigore,quandoq; ex debili complexione. Est enim primo,ut ipse dicit huius ægritudinis causa, ut plurimum uapor materiarum grossarum sanguinearum,aut flegmaticarum,aut melancolicarum eleuatus ad cerebrū subito in dispositione quietis,& motus,& vigiliarum resolutus. Et in hoc figuratur tētatio prouenīēs a carne,quæ nunc ex humore sanguinis intendit ad luxuriam, nūc ex flegmatico ad pigritiam, nunc ex melancolico ad gulam siue tristitiam. Sunt enim melancolici edaces,(vt dicit Philosophus,)& Iterum sunt tristes. Quādoq; vero fit incubus, ex frigore uehementi irruenti in caput subito apud somnum. Et hæc est tentatio diaboli, qui tunc quasi frigus subito irruit, cum hominem dormientem, idest negligentem cernit. Vnde Hier. Sēper aliquid boni facito,ne diabolus te inueniat ociosum.

Aris. de som. & uig.

Hiero.

Item incubus(ut Auic. dicit) fit propter debilitatem cerebri,aut a caliditate sua, aut a malitia cōplexionis quā habet. sic tentatio quæ est a mūdo, inducit debilitatē cerebri,i.animi,quia præcipue in cerebro uigēt uirtutes animales. Et hāc debilitatem animi inducit tentatio mundi,aut calore p̄speritatis,aut malitia aduersitatis. Ioā. Totus mundus in maligno positus est. Aug. dicit. Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi,blanditur,vt decipiat, terret, ut frangat, non vos teneat uoluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & uictus est mundus;ad utrosque aditus occurrit Christus, & nō uincitur Christianus.

Ioan.5. Aug.in ser. 10.

Superbiam diuturna tribulatione domari, unica febris longa epilentiam resoluentis confirmatur exēplo. *Cap.* LXXIII.

TRibulatio diuina domat, & excludit superbiā,sicut febris lōga excludit epilētiā; dicit Auic.q̄d epilentia multotiens resoluitur per febres quas tolerat patiens eam,& propriè per febres longas, ut quartanam, propter uehementiam fortitudinis suę,& propter ea,quod digerit materiam

materiam melancolicā;Sed quid est febris longa nisi afflictio diuturna, quæ sua fortitudine elationem mentis prosternit, & sua diuturnitate corpus consumit, & atterit superbiam cationis?

Melancholiæ qualitates, principium, dominium, multiplex, effectus, & stomachi doloris, diuersitati pariter doloris peccatorum pœnitentiæ adaptari demonstratur. Cap. LXXIIII.

Tristitia pęnitentiæ de peccatis perpetratis, assimilatur colera nigrę.i melancholiæ.

Primò ratione dominij:quia melancholia dominatur in latere sinistro:quia.s.tristitia de peccatis uitiis animi subiicitur, quæ sunt: in sinistra parte.

Secundò ratione principij, q̃a sedem habet in splene:q̃a licèt contristenẽ de perpetratione culpæ, tamen gaudent in spe de consecutione ueniæ.Nam(ut dicunt Physici)de splene generatur risus ex qua uicinitate sequitur, quod melancolici aliquando rideant,aliquando fleant.

Tertio rõne qualitatum:quia melācholia frigida est,& sicca,& frigus, & siccitas aliquādo in bona significatione accipiunt, aliquando in mala. In mala significatione accipiť frigus in Cant. Vbi dicit. Hyems transiit,Imber abiit,& recessit, ut.s.in frigore hyemis accipiatur torpor tentationis. Sed in bona significatione accipit in Ps. ubi dicitur, Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, ut post æstum, & dissolutionem transeamus ad requiem; ignis.n. urit,aqua dissoluit Vrit.n. tribulationis aduersitas,dissoluit blandientis mundi prosperitas.vas autem igne solidatum aquam nõ timet: post trāsitum uero tribulationis educet nos Dominus in refrigerium mentis.Similiter, & siccum duobus modis accipitur : quandoq; in bonum sicut Psal.ait . Siccam manus eius formauerunt. siccā enim uocat cordis nostri terram, a malis humoribus exiccatam. Aliqñ uero in malum, sicut dicitur Nu.Anima nostra arida est.i. rore carēs gratiæ cęlestis.ergo tristitia pœnitentiæ ad modum melancoliæ est frigida.i. refrigeratiua a uitiorū ardore;& sicca.i.a uitiorum humoribus siue fluxibus siccatiua,& restrictiua.

Cant. 2.

Psal. 63.

Psal. 94.

Nu. 11.

Quartò ratione effectuum: quia melācolia facit homines iracundos,quandoq; timidos, quandoque uigilantes,quandoque dormientes Similiter tristitia pœnitentię facit homines irasci sibi ipsis.Ps.Irascimini, & nolite peccare.

Psal. 4.

Item facit pauescere, & timere diuinum iudicium.Psalmos:a iudiciis tuis timui.

Ps. 118.

Itē qñq; facit uigilātes i.intētos cęlestib. desideriis quandoq; dormientes.i. grauatos curis.

Quintò rõne similitudinum, quia similis est melancolicus autumno, terræ, & senectuti, ut intelligamus in autumno maturitatem, in terra stabilitatem,in senectute morum grauitatem.

Sextò ratione purgationum : quia purgatur p oculos. Et similiter ab his uitiis de quibus tristamur,si per confessionem eiecta fuerint lachrymis purgamor.

Itē tristitia, & dolor peccati assimilatur dolor stomachi. Nā secundū Auicennam in dolore stomachi inuenitur quadruplex diuersitas, q̃a quidā sunt quibus accidit dolor stomachi, qñ uidẽ qñ comedunt, sed in fine spacij cōprehensionis cibi in stomacho,& post horā decimā quę sequit eam. Et tali quidem dolori assimilatur tristitia peccantis:q̃ prouenit ex remorsu cōsciētię, quia licet peccator dum comedit.i. dū actu peccatum agit,nõ tristitiā, sed delectationē sentiat de peccato,tñ in fine spacij comprehensionis cibi.i.in fine cōplexionis peccati.s.post cōlcosum, vel post peccati actum, sequitur tristitia animi ex remorsu conscientiæ,& reatu peccati. Vnde Philosophus dicit, q̃ beati replenẽ pęnitudine. & bene post decem horas,quia in transgressione decalogi.i decem præceptorum legis omne peccatum perficitur. Vnde Ambrosius dicit,q̃d peccatum est transgressio diuinæ legis, & cęlestium in obedientia mandatorū. Alij uero sunt quib. accidit dolor stomachi dum comedunt, & sedatur post digestionē. Et huic dolori assimilatur tristitia penitentiū,qui dum comedunt.i.dum peccata sua considerant, uel comedunt.i.dum uerbū prædicationis, q̃d est cibus mentis, audiendo percipiunt,compunguntur, & cōtritionē cœpiūt. Sed cōtritionis dolor post digestionē sedať. Quia sicut est triplex digestio cibi in stomacho, in hepate, & in membris, sic ēt est triplex purgatio peccati.s.in corde,in ore, & in opere.i.in contritione cordis,in confessione oris, & in satisfactione operis. Vnde post digestionē completam, stomachi dolor sedatur, quia post plenam purgationem peccati, pœnitentis dolor mitigať. Alij autem sunt, quorum dolor non cessat quousq; euomant quoddā, sicut acetum ex quo bullit, deinde sedatur dolor eorū.Talis est dolor,& pœna in purgatorio existentium, qui non cessat.i. non deficit quousque euacueť, & expieť peccati reatus,qui recte assimilatur aceto bullienti,s.ad modum aceti pungit dolorem, & bullit ardore. Est.n.uehemens dolor ex dilatione pręmij,& uehemens ardor ignis existentis ibi. Quia(sicut dicit beatus Augustinus) licèt ille ignis æternus non sit, tamen est miro modo grauis,in tātum, quod excedat omnes pęnas quas unquā i carne aliquis passus fuit.Alij uero sunt quorum dolor sedatur, non cum uomitu, sed cum defensione cibi,& talis est tristitia irascentis : qui licet non euomat.i.licet iram a corde non abiiciat, neque iniuriam remittat, tamen cum cibus a stomacho descendit.i. cum memoria iniuriæ ab animo discedit,tristitia & ira sedatur.

Arist. 2. cœl.

Ambr.

Aug.

Bonorum ac malorum hominum uerba, lingua, sputo, ac saliuæ pluribus rationibus assimilantur quorũ origo, effectus, naturalesq; uirtutes manifestantur, ac quandoque pacto sit loquendum, sed silendum, edocetur. Cap. LXXV.

Verba bonorum hominum debent esse similia linguæ. Nā lingua est influētiæ spiritus receptiua,& talis fuit lingua prophetarū,& Apostolorum qui Spiritu sancto inspirati locuti sunt. Non enim uos estis qui loquimini, sed Spiritus

Mat. 10

Spiritus patris vestri qui loquitur in nobis.

Secūdo, quia lingua est de tenera & molli materia, scilicet de carne, quia interdum loqui debemus mollia, & placabilia verba. Prou. lingua mollis confringit duritiam, & Prouerb. Lingua placabilis, lignum uitæ.

Pro. 25. Pro. 15.

Tertiò lingua est i cōplexione calida, & humida: & sic lingua bonorum est feruida, & deuota.

Quartò, q a lingua in dispositione est tenuis, & longa & talis est lingua doctorum, scilicet tenuis, idest subtilis ad exponendum & longa ad continuandum, & multiplicandum.

Quinto, quia lingua est ad similitudinem gladij facta: & hoc est, vt sit ad defensionem veritatis, & expurgationem erroris: Isa. Posuit os meū Dominus quasi gladium acutum.

Isa. 49.

Sextò, quia lingua est in corio rubicunda, ut scilicet verecundetur proferre verba inhonesta, & indecentia.

Septimò, q a est uocis, & modulationis formatiua: & ideo est in conεauo posita, ut scilicet, sit suauis, & dulcis, sicut & est modulatio musica.

Octauò, quia lingua est saporis discretiua, ut scilicet sit sapida & discreta ad loquendum.

Nonò, quia est conceptionum animæ interpretatiua: ut scilicet loquatur uerba deliberata, & prius in anima limata.

Decimò, quia est labijs, quasi claustro duplici circumsepta scilicet, ut sciat se claudere tacēdo & aperire loquendo.

Vndecimò, q a lingua est oris humectatiua. Nam (secundū Const.) in lateribus ligamentorū linguæ sunt quædam venæ uocatæ saliuales, q̄ saliuam linguæ administrant, initium uero linguæ unde exeunt hæ venæ, est caro glandulosa, & alba ipsius saliuæ generatiua, quæ linguā humectat, & ciborum siccitatem temperat, & eorū succositatem augmentat. Istæ autem duæ uenæ quæ administrant linguæ saliuam sapientiæ, i. saporosæ doctrinæ, sunt uita, & scientia.

Duodecimò, quia est lingua grauidorum animalium, & fętuum significatiua. Nā (sicut dicit Ari.) qualis est vena sub lingua talis est fętus generatus ab ea. Oues enim aliqū habent sub lingua uenas albas, & tunc pariunt fętus albos, etsi habuerint nigras pariunt nigros, & si uarias pariunt varios. Venæ autem sub lingua existentes, vel ad linguā uenientes possunt &r dici cogitationes, & affectiones quæ lingua exponuntur. Et quales sunt in homine cogitationes, & affectiones, tales etiam sunt linguæ locutiones, & tales etiam sunt fętus idest operationes, scilicet uel nigræ, idest malæ, uel albæ, idest puræ, uel uariæ, idest mixtæ, sicut opera hypocritarum.

Arist. 5. de ani.

Item uerba malorum assimilantur linguæ.

Primò, quia lingua est in lubrico posita. Et sic mali habent linguam lubricam, idest labilem ad uerba inhonesta, & mala.

Secūdò, quia lingua est acuta, & maxime lingua quorundam serpentium. Ita mali ad modū gladij habent linguas acutas ad percutiendum, & diuidendum proximos, Psal. Acuerunt linguas suas, sicut serpentes. Et iterum, Lingua eorum gladius acutus.

Ps. 139.

Tertiò, quia quorundam animalium lingua est venenosa, & mortifera, sicut serpentis, & draconis, & rabidi canis cuius lingua semper apparet, iuxta os, & distillat venenū, & inficit aquā si cadat in eā, de qua si q s bibat (vt dicit Auic.) efficitur rabidus. Hæc lingua venenosa, est lingua inficiens, & alios corrumpens vel lædens: siue per detractionem. Et hæc est lingua serpentis mordētis, & tortuosè incedentis: siue per malam suggestionē. Et hæc est lingua draconis, infernalis, idest demonis, cuius est mala suggerere. Vnde etiā homines qui hæc faciunt sunt quasi lingua eius, uel etiam per malam doctrinā corrumpendo fidem, sicut hæretici faciunt, Et hæc est lingua a canis rabidi, cuius uenenum inficit aquam sapientiæ salutaris, idest sacræ scripturæ per falsas expositiones, ita vt bibens ex ea, idest eorum doctrinam recipiens, spiritualiter efficiatur rabidus, & infectus.

Auic.

Quarto, q a aliqua lingua est in colore uaria, sicut (secundum Aristo.) serpētium linguę, sunt nigræ, siue liuidæ, subrufæ maculosæ, & ad motum velocissimæ, ita ut cum sint in motu bifurcati videantur, tam velociter agitantur. Linguæ ergo liuidę sunt inuidorum subrufę adulatorū, quia sub rufedine, idest sub dulcedine uerborū. Nam rufedo, est color mellis immittunt aculeū deceptionis. sed maculosæ sunt linguæ infamatorum qui aliorum famam maculare sæpissime conātur, ad modum autem linguæ uelocissimę, sunt linguæ relatorum qui verbū auditum, uel conceptum retinere non possunt quin statim ꝓferant. Bifurcatæ antē sunt bilinguium. Omnes autem tales linguas optabile esset, quòd Deus siccaret & abscinderet, quia tunc cessaret uenenum de quo dicitur in Psalm. Venenum aspidū sub labijs eorū. Dicitur enim, quod lingua aspidis, quamuis in corpore serpentis viuētis sit plena venenos mortifero, tamen ab eius corpore separata & siccata venenū amittit, & a lterius serpentis uenenum prodit. Vnde præsente ueneno sudare consueuit.

Aris. de ani.

Psal. 13.

Item verba hominum assimilantur sputis.

Primo quidē, quia sputum venenosis animalibus resistit. Nam dicit Ambros. q̄ sputum hominis est uenenū animalibus venenosis, & maximè si homo ieiunus sit. Sic verbum hominis sobrij, & placati mitigat, vel extinguit uenenū hominis irati, & intēperati. Nam responsio mollis, frangit iram.

Ambr. in ser. q Leui.

Secundo, quia sputum superfluitatem reumatis minuit. Vnde dicit Galenus, qđ ptysicis utile est spuere. Vnde dum spuunt se a superfluitate exonerant, qua retenta suffocati moriuntur. Sic quoque per verba confessionis exonerat se peccator a superfluitate peccati, qua anima suffocatur, & occiditur.

Gale.

Tertio, q a sputum aliquando quidem digestū aliquando uero indigestū existit & hoc pertinet ad uerborum varietatē, quia aliquādo loquitur homo consultè, & præmeditatè, & tūc loquitur sapienter, aliquando verò ꝓcipitanter, & inconsideratè, & tunc etiam, ut plurimum loquit ineptè. Vnde ponit differentia inter sputū: & saliuam

nam: quia saliua est superfluitas naturalis nutrimenti pectoris, & generatur digesta, sed sputum est illud, quod ad pectus aduenit secundum dinersitatem cursus naturalis, uel praeter naturalẽ, nec est semper digestum (secundum Galenum.) Per salinam ergo quae semper est digesta, intelligitur sapientis locutio, quae semper est praemeditata, & ordinata, sed per sputum, quod quandoque est digestum, quandoq; non, intelligitur cõmunis locutio aliorum hominum, quae aliquando est considerata, aliquando non.

Quarto quoq; quia sputum interiorem, corruptionem ostendit, Dicit enim Galenus, quòd in sputo tria sunt attendenda, scilicet color, odor, & sapor, Nam si sputum est in colore liuidum, cordis significat laesionẽ: si sanguineũ, sanie admixtũ pulmonis significat vlceratiomẽ, si fuerit vero in odore fetidũ interiorum significat corruptionẽ, & si in sapore fuerit amarũ, uel acidũ, humoris significat corruptionem in stomacho, & in pulmone. Quidam enim sunt qui habent verba liuida, & maliuola, & hoc significat lęsionem cordis p inuidiã Quidã uero habent uerba sanguinolenta, i. comminatoria, & contumeliosa admixta sanie, i. rabie, & furore, & haec ostendunt lęsionem pulmonis per iracundiam. Nam pulmo est cordis flabellum, quia ad temperamẽtum, & refrigerium continue aerem attrahit, & emittit. Vnde pulmo pôt dici quoddam refrigerium cordis. Sed ira dum sanguinem circa cor incendit, & ebullire facit, cordis refrigerium impedit etiam corporale, Dicit enim Damascenus, q ita est feruor eius qui circa cor est, sanguinis, & ex euaporatione fellis fiens. Et quia iracũdia cor incendit, ideo iracundi proferunt uerba sanguinolenta, & comminatoria, & maledica. Quidam uero proferunt verba foetentia, i. infamantia, qa infamia comparatur foetori uel foetida sputa sunt verba turpia, i. carnalia, & immũda, quae signa sunt interioris corruptionis illa quidem odit, haec uero luxuriae. Quidam vero proferunt verba amara, & fellea, significantia corruptionẽ in stomacho, idest in memoria per reminiscentiam iniuriae receptae. Est enim memoria receptaculum cognitorum sicut stomachus ciborum, sed tamen memoria est etiam conseruatina receptorum.

Dama.

Virginum perfectiones femoribus comparari tribus eorum proprietatibus asseritur. Cap. LXXVII.

Virgines assimilantur femoribus.

Primo, quia femora sunt ex magnis ossibus cõposita, ut dicit Constan. quod necessariũ fuit, quia omnium ossium corporis sunt fundamenta, vel qa portant maiores, neruos, uel lacertos per quos fit pedum motio voluntaria. Sic uirgines indigent magnis ossibus, i. viribus, quia (sicut dicit Aug.) inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt praelia castitatis, Psalm. Accinge gladio super femur tuum: gladio enim super femur accingitur, qui contra tentationes carnis uniuersaliter praeliatur.

Aug. de uir.

Psal. 44.

Secundo, quia femora sunt tota a parte superiori concaua. Et sic virgines a parte superiori. i. a parte mentis debent esse concauae, i. humiles. vt sint ad diuinam gratiam recipiendam & cõseruandum habiles, sine qua nihil valet uirginitas Augu. Quid prodest cuiq; continentia, si dominetur superbia? quasi diceret nihil.

Aug.

Tertiò, quia femora a parte anteriori sunt gibbosa, duo habẽtia acumina. Vnde sunt exterius fortia, ut ibi locum habeant lacerti, & nerui; q si essent intrinsecus, lęderent, Sic uirgines debẽt esse fortes contra exteriora prouocantia, & impellentia ex parte carnis, vel mundi, & sunt necessaria duo acumina, scilicet oratio, & abstinentia. Vnde sunt etiam femora ex parte superiori grossiora, sed inferius graciliora: quia per orationem ingrossatur, & impinguatur spiritus, & per abstinentiam attenuatur, & coarctatur pars inferiori, idest caro.

Animam humanam quinque praecipuis virtutibus, uelut corpus quinque sensibus ac opibus regulari & gubernari, eorum non obscuris similitudinibus diserte ostentatur. Cap. LXXVIII.

Virtutes interiores animae, quinq; sensibus corporis adaptantur. Nam uisus animę, est fides, qua quicunque caret, cęcus est: & assimilatur illi qui erat cęcus a natiuitate, quia. s. omnes sine fide nascuntur. Illum cęcum cum Dominus illuminaret, expuit in terram, & fecit lutũ de sputo, & liniuit super oculos eius. quia tunc illuminatur mentis oculus cum fidem Verbi incarnati suscipit intellectus. Et q fides illuminant satis ostenditur Matt. qñ curauit Dominus Barthimęum caecum, a quo cum Dominus quęsiuisset, Quid uis, vt tibi faciam? Respondit, Domine, vt videam, & dixit ei. Respice, fides tua salnum te fecit, & confestim uidit: Ac si diceret fides est quae te illuminat.

Mat. 10

Auditus autem, est obedictia. Ps. Populus quẽ nõ cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris, obedinit mihi. & Leuitici, dicitur. Si inueneris ouem, & bouem, aure, & cauda amputatis uoluntariè offerre poterit. Votum autem ex bis solui nõ potest. Auris amputatio, est obedientia imperfecta, quae si seculari sufficit qui uoluntariè offert, nõ tamen claustrali, qui ex voto obedire tenetur.

Psal. 17.

Leu. 22.

Odoratus, est spes. Vnde ille odoratu caret, q spem non habet. In Ezechiele comminatur Dominus mulieri adulterae; Praecidã aures tuas, & nares tuas. Aures. n. naribus in praecisione iunguntur, quia a quibus mandatorum obedientia tollitur, frustra de vita aeterna speratur.

Gustus, est charitas. Iob. Guttur escas gustu di indicat. Prudentia enim mundi habens palatũ in fectum, temporalia bona iudicat, dulcia tanquã uera bona, sed gustus charitatis illa respuit. nec libenter suscipit, quia meliora bona esurit, Prou. Anima esuriens amarum pro dulci sumet.

Iob. 34.

Pro. 27.

Tactus est humilitas, qa tactus maximè nobis adhaeret, ut potẽ sine quo animal uiuere nõ pôt. talpa. n. viuit sine uisu, musca sine auditu, & simile inuenit de alijs sensibus, sed nullum animal uiuit sine tactu, immo aliquod uiuit solo

tactu,

tactu, vt ostrea, & concha. Humilitas igitur a modum tactus maxime dicitur adhærere, quia nihil ex nobis habemus vnde superbire debeamus! Eccle. Quid superbis terra, & cinis. & Miche. Humiliatio tua in medio tui. sed q̃a tactus duas hẽt manus, etiã patientia quæ humilitatis comes est tactui comparatur. Hęc enim est qua filij Dei probant. Gene. Dixit Isaac, Accede huc, vt tangam te, & probem, an tu sis filius meus.

Eccl. 10. Mich. 6 Gen. 27

Item virtutes assimilantur ossibus.

Primò, quia ossa sunt totius corporis solidamenta; eo, quòd in ipsis robur est animalis. Vnde cũ sint omnium stabilimẽta ab exterioribus defendunt interiora. Ita etiam ex uirtutibus est totum robur, & soliditas animæ sine quibus: aĩa ab exterioribus tentationibus minime se defendere potest: & ideo sunt animæ velut arma defensionis, de quibus Philosophia Boetij loquitur dicens: Talia ibi contuleramus arma, q̃ ni prior abiecisses inuictate firmitate tuerentur: Iob. Ossibus, & neruis compegisti me.

Iob. 10.

Secundo, q̃a ossa sunt in corpore multiplicata, & hoc propter motus leuiorem facilitatẽ, & ad uitãdum corporis passibilitatem. tanta enim est inter membra colligãtia, ut vno patiente omnia sint compatiua. Vnde natura ferè duplicauit omnia membra, ut si vnum illorum deficeret, alterum eius effectũ suppleret. Vbi ergo oportuit plura ossa cõpegit. Sic vt aĩa ad diuersa, oportuna, & meritoria opera faciliter moueatur, & ut contra diuersorũ passiones se tueatur, necessarium ei est, ut diuersarum uirtutum habitibus muniatur. Et ideo necessarium est animæ non unam tãtum, sed multas virtutes habere, ut qđ per unam non potest per aliam suppleatur. Eze. Dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus. Talis. n. campus est anima uirtutib. plena.

Tertiò, q̃a ossa sunt disparia, & diuersimodè figurata: disparia quidem sunt, quia in magnis mẽbris magna, & in paruis parua diuersimodè ẽt figurata q̃a quædam sunt longa, quædam rotunda, quædam concaua, & quædã solida. Similiter, & uirtutes non sunt in omnibus pariter, uel æqualiter, sed secundũ maius, & minus insunt diuersis hominibus, siue eædem virtutes, siue diuersæ. Dicuntur, enim uirtutes longæ in quantũ faciunt bonum continuare, sicut cõstantia, pseuerantia, & huiusmodi. Rotundæ uero sunt in quantũ habent nos ad superiora ab inferioribus eleuare. Nam secundũ mathematicos, Rotundũ, siue sphæricum sic est undiq; eleuatũ, q̃ nõ tangit planum suppositũ, nisi in puncto. Sic homines uirtuosi non hærent inferioribus, & temporalibus, nisi in puncto necessitatis, undiq;. s. superiora petentes & hoc præcipuè faciunt uirtutes Theologicę, s. fides, spes, & charitas Concauæ uero sunt in quantum semper sunt aptę suscipere augmẽtũ. concauũ. n. est benè receptiuũ. Solidæ uero sunt in quantum. s. firmãt hoiem in bono. Ossa. n. solida facta sunt propter maiorem firmitatem. Iob. Ossa eius, ut fistulæ æris.

Iob 40.

Quartò, quia ossa sunt inuicem colligata. Sũt enim quibusdam neruis inuicem stricta ne mota soluerentur, & ut sibi inuicem cooperentur. Nam minora super maiora radicantur, & maiora minoribus miro naturæ artificio coaptantur. Similiter virtutes omnes sunt inuicem connexæ, & colligatæ. ita ut una sine altera inesse, uel haberi non possit, & minores uirtutes in maioribus radicantur sicut dicit Apostolus de charitate, ut in charitate radicati & fundati, &c. Oẽs ẽt uirtutes, sibi inuicem coaptantur vnde Gregorius, dicit, quod omnes uirtutes vicaria ope se subleuant Eze. Accesserunt ossa ad ossa.

Eph. 3. Eze. 37.

Quinto, quia sunt intrinsecus medullata, ut. scilicet ex ipsa medulla nutriantur: unde ꝑpter euaporationem medullæ per poros ossium, carnes quæ magis ossibus sunt uicinę, magis sunt saporosæ. Quasi ergo medulla intrinseca quibus uirtutes nutriuntur, & sine qua conseruari non possunt, est gratia diuina, quæ per ipsas uirtutes operans, circunstantes proximos afficit, & saporat. Iob. Medullis ossa illius irrigitur.

Iob. 21.

Fidelium unitas per charitatis uinculum ordinata, qualis esse debeat, ut Deo iucunda existat septem mẽbrorum corporis humani similitudinibus redditur clarißimum. Cap. LXXVIII.

VNitas fideliũ Ecclesiæ debet esse sicut vnitas membrorum in corpore quo ad septem.

Primò quidem, quia membra quadam proportione quasi armonica sunt inuicem coniuncta, & fideles ecclesiæ debent esse simul coniuncti per charitatis amorem, diligentes se inuicem secundum debitam proportionem, quia non omnes sunt ęqualiter diligendi.

Secundò, quia membra sibi inuicem sunt administrantia, & suarum uirtutum & operationum mutuo communicatiua. Sic fideles ecclesiæ debent sibi inuicem seruire, & bona sibi mutuo communicare, secundum illud: Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Vnde, sicut superiora membra administrant inferioribus influentiam, & gubernationem, inferiora uero superibus supportationem, media uero impendunt utriusq; cooperationẽ: Sic maiores, & superiores debent inferiores, & simpliciores dirigere, & gubernare, sicut oculi inferiora membra dirigunt, & rectificant. Inferiores uero debent superioribus obedire, & eos supportare, sicut pedes, & crura pondus superiorũ supportant. Alij uero quasi medij debẽt utrosq; iuuare, sicut manus, & brachia tam superiora quam inferiora membra defensant, & iuuãt.

Pet. 4.

Tertiò, quia membra quandiu reguntur ab anima, permanent sana, & ad completionẽ suæ actionis sunt sufficientia: sed regimine spiritus priuata, toti corpori sunt nociua. Similiter quoque fideles, quandiu reguntur a Spiritusancto, s. dum sunt in unitate ecclesiæ & charitate, sunt spiritualiter sani sed quando regimine Spiritus sancti priuantur, scilicet per scisma, uel per peccatum mortale, tunc potius sunt corpori ecclesię pestiferi, & nociui.

Eph. 1.

Quarto, quia tanta est unio inter membra, q̃ propter mutuam inter se colligantiam, sibi sunt inuicem compassiua. Vndę unum membrũ

ab alio

ab alio patiens non se uindicat, sed potius illud iuuat. Et ideo si unum membrum fuerit læsum ad ipsum confluunt humores aliorum membrorum. Sic etiam fideles Christi debēt sibi mutuo compassionem impendere, de iniuriis, uel offensis non uindictam expetere, sed potius sibi remittere: & dum aliquis patitur, alij debēt occurrere adiuuandum.

Quintò, quia membra sunt per patientiæ exēplum sui mutuo confortatiua, nam dolor maior alicui membro superueniens, dolorem minorē alterius membri mitigat, & eius passionem alleuiat, ut nō sic grauiter suum malum sentiat dū malum commembri participat sicut patet in freneticis: quibus dum brachia, siue crura fortiter stringantur dolor capitis alleuiatur. Sic passio Christi, & aliorum sanctorum cōsiderata, debet dolores, & labores nostros alleuiare.

Sextò, quia quanto membra sunt nobiliora, tanto uehementius, & citius sentiunt cuiuslibet læsionis molestiam. Vnde oculus grauius lędit modico puluere, quam manus magno uulnere. Vnde læsio quæ fit in iuncturis, maxime est læsiua, eo ꝙ per impedimenta talium impedit maxime uis motiua, & resoluitur totius corporis armonia. Sic peccata uel delicta maiorum, & grauiora, & periculosiora sunt quam aliorum, tum propter statum, tum propter scādalum, quod. n. a maioribus delinquitur, facile trahitur a subditis in exemplum.

Septimò, quia membra sunt pro inuicem se periculis exponentia. Nam tanta est membrorū dilectio, ut sæpe unum uulneretur, ut aliud liberetur, sicut in cauteriis, in cocturis, in flebothomiis, & incisionibus membrorum ostenditur, sicut Dominus noster qui est caput nostrum pro salute nostra se morti exposuit: Et sic dicitur Io. Christus pro nobis animam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere. 1. Io. 1.

Amor patris in filios, coniugisq; erga uxorē, qualis ac quantus esse debeat, edocetur, quorum exēplis quam maximo Christus suos fideles prosequatur amore, breui enucleaturi. Cap. LXXIX.

CHristus habet se ad Christianos sicut pater ad filios. Nam primo pater filios generare naturaliter appetit. Desiderat. n. speciem multiplicare in filiis, ut naturam quam non potest in se seruare, seruet in filiis. Sic Christus nos appetit in fide spiritualiter generare, & iō dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Item desiderat nos in fide multiplicare: quia uult omne homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, sed hanc generationem, seu multiplicationem filiorum non appetit Deus propter defectibilitatem naturę suę, sicut est in hoīe, immo ꝑꝑ suā bonitatem quam uult quantum est in se omnibus communicare. Ioan. 1. 1. Thi. 2

Secundo, quia pater ad filiorum generationē de sua substantia transfundit, & tamen suā naturam non minuit: quia. s. Christus, ut nos filios Dei faceret sine diuinæ naturæ suæ minoratione seipsum nobis dedit.

Tertio, quia pater tenerrimè filios diligit Vñ sæpe sibi necessaria subtrahit, ut filium suū pascat. sic Christus (ut dicit Apo.) Cū esset diues, ꝑ nos factus est egenus. Et maxime pater filium diligit quem sibi magis similem conspicit, & in ipsum sæpe oculū iacere consueuit. Sic Christus magis illū diligit, ꝙ ei ꝑ similitudinem gratiæ magis appropinquat: & illum oculo amoris, & gratiæ feruentius respicit, qui sibi per fidē forma tam conformior existit. Ps. Oculi mei ad fideles. 2. Cor. 8 Ps. 100.

Quartò, quia pater filium erudit, & uerbis instruit. Sic Christus, & uerbis, & exemplis nos erudiuit, Act. Cœpit Iesus facere: & docere: ad Titū. Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei, in omnibus erudiens nos. Act. 1. Tit. 2.

Quintò, q̄a pater ex amore filium uerberibus corrigit. Sic Christus flagellat omnem filiū quē recipit, ut dicitur Heb. Et ideo omnes qui uolūt uiuere in Christo persecutionem patientur. Heb. 12

Sexto, quia pater filium sub custodia tutorum constituit. Et sic Christus fideles suos sub custodia prælatorum. Gal. Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt a seruo, cum tamen sit dominus omniū, sed est sub tutoribus &c. Talis debet esse bonus Christianus. s. hæres futurus cęlestem gloriam sperando, paruulus se humiliādo, seruus autem mandata Dei custodiendo, dominus omnium. s. temporalium ea contemnendo, sub tutoribus, idest sub prælatis se uoluntario subiiciendo. 2. Thi. 3 Gal. 4.

Septimò, quia pater filiis hæreditatem acquirit, sic Christus acquisiuit nobis cœlestem hæreditatem, Apoc. Si filij, & hæredes. Apo. 4.

Item Christiani debent se habere ad Christū sicut filij ad Patrem. Primo, quia pater filiis est honorandus. Exo. Honora patrem tuū. Sic Christus est honorandus, & uenerādus magis quàm pater carnalis, quia ipse est pater spirituū. Mal. Si pater ego sum, ubi est honor meus? Exo. 20. Mal.

Secundò, quia pater est sustentandus, aliàs ꝑpter ingratitudinem esset filius exhæredandus. Nam nulla maior ingratitudo esse dicit quàm si pater a filio relinquitur, si non ei necessitatis tempore subuenitur. Sic Christus est sustentandus in paupere, alioqui priuabitur qui hoc prætermiserit, cęlesti hæreditate, dicente Christo in iudicio talib. ingratis filiis. Discedite a me &c. Esuriui enim &c.

Tertiò, quia pater est a filio supportandus. Ille autem Christum supportat, quia pro eo tribulationes ferre non recusat. Mat 25

Quarto, quia pater est a filiis exaudiendus. Et Christiani dicunt exaudire Christum admonentem, uel Christum, idest pauperem in nomine Christi petentem.

Quintò, quia pater est a filiis imitandus unde dixit Christus. Si filij Abrahæ estis &c. Sic Christiani, ut filij debēt imitari Christum: Eph. Estote imitatores, &c.

Item Christus se habet ad ecclesiam sicut uir ad uxorem: quia tanta est coniunctio uiri cum uxore, ut propter eam omnia pericula subeat. Et sic Christus per ecclesiam subiit omnia pericula dolorum, & passionum. Io. 8.

Secundo,

Secundo, quia tantus est amor uiri ad uxorẽ, ut amorem eius amori matri præferat, & propter eam patrem, matrem, & patriam derelinquat. Iuxta illud domini. Quamobrẽ relinquat homo, &c. Gen. Sic Christus tantum dilexit ecclesiam, ut relinqueret quodammodo patrem: quia cum in forma Dei esset. i. æqualis patri, exinaniuit semetipsum, &c. quamquam Christus, nec a patris natura se dimiserit, nec eam in se minorauerit ex natura humana. Reliquit matrem ipsam. s. desetens moriendo.

Item reliquit patriam. s. cœlestem in mundũ descendendo: ut dicatur cœlum reliquisse, inquantum naturam cœlestem, uel angelicam non assumpsit.

Tertio, quia maritus uxorem ex zelo magno corripit, & castigat. Sic Christus castigat ecclesiã tribulationibus eam exponendo: quod totum est ex amore, ut sic proficiat, & adulterino amore mundo non adhæreat.

Quarto, quia maritus uxori custodias ponit, & dat. sic Christus, ecclesiæ dat custodias angelorum, & prælatorum.

Quinto, quia maritus uxoris gestus, affatus, aspectus, ingressus, & egressus diligenter considerat. Et sic Christus considerat opera, mores, & uias fidelium, ut eandem pro qualitate sua remuneret, uel puniat. Et dico specialiter fideliũ, quia alij non habebunt iudicium. Nam qui non credit iam iudicatus est. Debent ergo ad ipsius sponsi gloriam introire, ut ibi semper regnare ualeant.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

PROLOGVS
LIBRI SEPTIMI,

In quo de visionibus imaginarijs, & somnijs in sacra collectis scriptura Auctor pertractare intendit, ac de varijs consimilium somniorum significationibus exempla inducere; & haud asserendo, quin potius distinctiones, & notulas referendo, quàmplurima scitu dignissima inserere spopondit.

SI quis fuerit inter vos propheta Domini, in uisione apparebo ei, aut per somnium loquar ad illum dicit Dominus. Quia a Deo homo cõditus est ad quendam finem supernaturalem, qui comprehensionem rationis excedit, secundũ illud: Oculus non uidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Finem autem esse debet præcognitum his qui habent actiones suas dirigere in ipsum. Plura que alia cognosci oportet, quæ ad dictum finem expediunt, ut sunt articuli fidei, uel gratiæ sacramenta ad quorũ etiã comprehensionem non sufficit ratio naturalis. Necessarium prorsus fuit homini ad salutem, ut de huiusmodi tam sublimibus rebus erudiretur a Deo. Vnde dicitur: Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi. Sed, quia lex diuinitatis est sanctissima, prout beatus Dionysius docet, oportet, quòd reducantur infima per media in suprema, præfatorum mysteriorum notitia non est immediate quibuslibet à Deo inspirata, sed quibusdam primum sublimioribus uiris, qui Prophetæ uocati sunt, & eis mediantibus ad alios deriuata. Vñ ꝓphetæ olim Videntes uocabantur, quia uidebant quędam quæ cæteri nõ uidebant. Modus igitur inspirationis prophetice quo scilicet de præfatis mysterijs diuinitus sunt edocti, duplex in uerbis propositis fuisse declaratur. Nam aut eis uigilantibus per uisionẽ innotuerunt oracula quemadmodum tãgit primò, cum dicit. Si fuerit inter uos propheta domini per uisionem apparebo ei, aut eis dormientibus per somniorum apparuere phantasmata quemadmodum subiungit dicens, aut per somnium loquar ad illum. Porrò illa quæ per visionem

Ps. 12.

Isa. 46.

nem oracula vigilantibus apparuere prophetis, quandoque quidem per quasdam formas sensibiles exterioribus repræsentabantur aspectibus, & sic ad sensum Danieli apparuit, sicut & Baltasar manus quædam in pariete scribens, Quandoque vero per imaginarias formas eis ostensa sunt, siue omnino diuinitus impressas, & nō per sensum acceptas, vt puta si alicui cæco nato imprimerentur in imaginatione colorum similitudines. Aut etiam ordinatas diuinitus ex his, quę sunt a sensibus acceptæ, sicut Hieremias vidit ollam a facie Aquilonis succensam. Quandoq; vero per intelligibiles formas mentibus eorum impressas illis innotuerunt ut in illis præcipue patet, qui scientiam, vel sapientiam infusam a Deo acceperunt velut Salomon, & apostoli. Et hinc est, quòd Aug. distinguit triplicem uisionem, scilicet sensibilem, imaginariam, & intellectualem. Sed notandum est, quòd in uisione sensibili, vel intellectuali Prophetæ, siue Videntes ipsi nequaquam abstrahebantur a sensibus, cū aliquid per sensibiles species menti repræsentabatur prophetę: siue huiusmodi species essent ad hoc specialiter diuinitus formatæ, sicut fuit rubus ardens ostensus Moysi, siue per alias causas essent in esse productæ: sed secundum prouidentiam Dei ad designandum Propheticæ aliquid ordinatè, sicut per arcam Noe Christi significabatur Ecclesia. Similiter non erat necesse, ut alienatio fieret ab exterioribus sensibus, ꝑ hoc, quòd prophetę mens illustrabatur intelligibili lumine, aut informabat speciebus intelligibilibus, quia in nobis perfectum iudicium intellectus habetur per conuersionem ad sensibilia quæ sunt prima nostræ cognitionis principia. Sed cū reuelatio fiebat prophetica formas imaginarias, necesse erat fieri abstractionem a sensibilibus, ut talis apparitio phantastica non referretur ad ea quæ exterius sentiebāt. Sed adhuc abstractio talis a sensibilibus sic quando fiebat perfectè: ut ipse propheta abstractus nihil penitus perciperet sensibus. Quandoq; uero imperfectè fiebat, ita ut aliquid sensu perciperet, sed non plenè discerneret ea quę percipiebat exterius ab his, quę imaginabiliter intrinsecus videbat. Vnde Aug. dicit: Sic videntur quæ spiritu sunt imagines corporum, quemadmodum corpora per corpus, ut similiter cernatur & aliquis homo præsens, & absens alius spiritu tanquàm oculis. Talis tamē alienatio sensuum non fiebat in ipsis cum aliqua inordinatione naturæ, sicut in furiosis, uel arreptitijs accidit, sed cum modestia debita, & ordine fiebat, aliquando quidem propter contēplationis vehementiam, sicut de Petro legitur, quod dum ipse oraret in cœnaculo, factus est in excessu mentis. Aliquando vero fiebat diuina virtute, secundum illud Eze. Facta est super eū ibi manus domini. Circa illa uero quæ per somniorum phantasmata hominibus innotescunt, est insuper attendendum, quòd somnia septem ex causis generaliter in hominibus fiunt. Quādoque enim contingunt somnia ex diuina reuelatione. Deus enim angelorum ministerio non nunquam quædam in somnis hominibus reuelat. Vnde Iob. Dicitur quòd per somnium in uisione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Et aduertendum est, quòd huiusmodi somnia quādoque ostenduntur expressa, & aperta, sicut dicitur, quòd Angelus domini apparuit ī somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrē eius, & fuge in Egyptū. Quandoq; uero sunt metaphorica sub quibusdam similib. uisa, sicut patet de somnio cuiusdam ad castris Madian, q̄ Gedeon audiuit, in quo, vt ibidē exponitur sub similitudine ordeacei panis, ipsius Gedeonis gladius est ostensus. Dicit autem beatus Greg. quod sancti uiri talia somnia q̄ in eis diuinitus fiūt, a somnijs alijs quæ vel fiunt ex illusionibus demonum, uel ex alijs causa proueniunt quodam sapore intimo, ut non recipiantur, discernunt. Quandoque autem contingunt somnia ex demonum immissione: quia nonnunquam operatione demonum aliquæ phantasiæ hominibus apparent, in quibus eis aliqua reuelantur: interdum quidem de spiritualibus, interdum uero de corporalibus, quæ tamen ipsis hominibus communiter sunt occulta & non solum de præsentibus, sed etiam de futuris, & præcipuè illis hominibus, qui cum eis habent pacta illicita, tacita, vel expressa. Cum enim intellectus demonum sit ordine naturæ superior quàm intellectus humanus quædam cognoscunt demones sua naturali notitia, quæ sunt ad hominum cognitione remota, & talia non nunquam hominibus per somnia reuelant. Aliquando quidem illa futura, quorum, scilicet ipsi idem postea sunt causa, uel ea quorum signa prænoscunt, quæ tamen hominibus sunt occulta. Immittunt quoq; demones interdum quædā somnia uera, ut magis eis fides præstetur: aliquādo vero somnia falsa, & deceptoria, quibus scilicet confidentes in illis turpiter illuduntur: propter quod dicitur, q̄ multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quandoque autem causantur somnia ex cœlesti impressione. Cum enim cælestia corpora causæ sint effectuū naturalium, q̄ in istis inferioribus fiunt per motum suum, & lumen; relinquuntur ex impressione ipsorum quędā dispositiones in aere similes illis effectibus, qui postea contingunt: quæ quidem dispositiones in somno mediante eodem aere ad caput dormientis perueniunt, eiusque imaginationē immutant, ita, vt ex impressione huiusmodi a corporibus causata cęlestibus eidem dormienti aliquæ phantasiæ appareant, cęlestium dispositioni conformes. Et sic a dormientibus ex impressione cœlestium corporum, futuri quidam somniantur euentus, qui scilicet ex uirtute ipsorum causari naturaliter possunt, vt sunt, tempestates, & pluuiæ, & humanorum ęgritudines corporum, & etiam rerum sterilitate, cæteraq; ipsis similia quæ cælestium causalitati subduntur. Percipiuntur autem immutationes prædictæ. pcipue in somno quia tūc sopitis actionibus sensuum, & intellectus operatione uacante, ac etiā tumultu, vel strepitu exteriorum occupationū cessante,

Dan. 1. Iere. 1. Aug. 12 sup Genes. Act. 10. Eze. 1. Iob. 2. Matt. 1. Indic. 7 Ecc. 24.

cessante, phantasia magis, uiget. Patet igitur, quod hæc somnia ab his, quæ fiunt ex inspiratione diuina dupliciter distinguuntur.

Primò quidem, quia hæc non possunt esse vera signa, nisi tantum illorum euentuum quorum ipsa cęlestia corpora causæ sunt: sed illa quæ causantur a Deo inspirante, possunt esse de quibuscunque.

Secundo, quia illæ etiam quandoq; deficiũt, præcipuè circa actus humanos, siue quia actus humani ex libero procedunt arbitrio, quod cęlestium dominationi non subditur: siue quia homo sapiens per prouidentiam suam, interdum etiam potest ipsarum causarum cęlestium impressionibus obuiare. Vnde Prolo. dicit, quod animus sapientis iuuat, & impedit cęlestem effectum. Sed illa somnia quæ immittuntur a Deo, deficere non possit: hæc enim ad prophetiam pertinent, de qua Cassiodorus dicit, quòd prophetia est diuina inspiratio, rerum euentus immobili veritate denuntians.

Prolo. in Centilogo.

Quandoque quoque, somnia hominum ex præcedẽtibus cogitationibus, siue locutionibus oriuntur, occurrunt enim dormienti phantasmata conueniẽtia, vel similia eis circa quę eius cogitatio, vel locutio fuit in vigilia inmorata, & quia talium somniorum causa non est causa futurorum euentuum, idcirco huiusmodi somnia per accidens se habent ad ipsos euentus futuros. unde si simul concurrunt erit quod casuale. Sed notandum, quod interdum in somnio præcedenti cogitatui hominis reuelatio diuina respondet, ita quòd (secundum Gre.) quandoque fiunt homini somnia ex cogitatione simul, & reuelatione: & tale fuit somnium. Nabuchodonosor, quod habuit de statua. Vnde Daniel dixit ei, Tu rex cępisti cogitare in statu tuo quid esset futurum post hæc: & qui reuelat mysteria ostendit tibi quæ uentura sunt. Et tunc huiusmodi somnia uera sunt, & inter prophetiæ mysteria computantur, quamquã ille qui talia somniat, propheta non dicatur.

Dan. 2.

Quandoque uero somnia fiunt ex intrinseca affectione, siue talis affectio sit circa spiritualia, sicut studiosus somniat de lectione uel disputatione: siue sit circa corporalia, sicut auarus de pecunia somniat, & homo famescens de cibo, & sic de similibus. Et huiusmodi somnia consimiliter, sicut & præcedentia per accidens se habent ad ipsos futuros euentus & casualiter occurrũt cum eis, quia solum indicantia sunt extrinsecas affectiones præexistentes.

Quandoque autem somnia causantur ex studio, & exercitatione. Nam artifices & officiales frequenter habent somnia de artificijs, uel officijs suis. Nam quando dispositio aliquarum operationum præcedit in uigilia, tunc motus dispositionis eiusdem etiam in somno aliquando pręostendunt, vel repræsentant ipsam operationẽ, & ad hunc modum etiam somnia referuntur quæ ex aliqua præcedenti solicitudine generantur, sicut de mulieribus, quæ de viris abeuntibus multum solicitantur, nonnunquàm accidunt somnia de reditu ipsorum, & ita de similibus.

Quandoque vero contingunt somnia ex corporali dispositione. Nam ex interiori dispositione corpori formatur aliquis motus in phantasia dormientis eidem dispositioni conueniens sicut nonnunquam homini, in quo frigidi humores abundant, occurrit, & apparet in somnijs, quòd sit in aqua, vel niue, & propterea dicunt medici, quòd ad interiorem dispositionem corporis cognoscendam est attendendum ad somnia. Possent igitur huiusmodi somnia ueram significationem habere non solum de dispositione præsenti, sed etiam de euentu infirmitatis, vel sanitatis futuræ, seu etiam effectus cuiuslibet, ad quem huius causæ uirtus se extendere potest. Quia igitur in pręcedentibus libris sunt de rebus sensibilibus exempla introducta: restat nunc secundum ordinem a principio libri promissum de rebus imaginabilibus aliquas similitudines ponere. Et quia omnia generaliter somnia per formas imaginarias fiunt, quia nihil sunt aliud somnia quàm phantasmata apparentia, idest quam formæ rerum imaginariæ intrinsecus apparentes, & quædam etiam visiones (ut dictum est) per formas huiusmodi fiunt, unde visiones imaginatiæ a doctoribus appellantur. Idcirco in hoc 7. lib. de uisionibus imaginari. & somni, quæ diuina scriptura recitat exempla inducentur, quamquam enim ex uisionibus falsis, & ex somnijs plerunque fallacibus multi decipiantur: propter quod dicitur. Vana spes, & mendacium insensato uiro, & somnia extollũt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, sic, & qui attendit ad uisa mendacia, Illæ tamen uisiones, uel somnia quæ sacra scriptura refert, cum ex diuina reuelatione prouenerint, fallaciam, uel uanitatem nõ cõtinent, sed veritate & utilitate sunt plena. Quia vero (ut ex dictis apparet) ex diuersis aliquando causis, de quibusdam futuris effectibus tam nera quàm methaphorica somnia præmonstratur: Idcirco a peritis Philosophis de interpretandis huiusmodi somnijs per modũ artis regulæ sunt inuentæ quæ etiam a sacris doctoribus in aliquibus approbãtur. Vnde etiam Arist. breuibus licet uerbis ostendit quis est artificiosissimus iudex ad somnia exponendum: Quare nos inter somniorum exempla quæ de sacra scriptura ponemus, etiam de signationibus varijs consimilium somniorum non asserendo sed referendo tantum distinctiones aliquas, & notulas inferemus. Nam interpretationes aperte similitudinarium somniorum, etiam si quis illã credere non uelit, ad hoc tamen prædicatoribus utiles esse possunt, quòd eis uiam & modum aperiant ad sacræ scripturæ metaphoras aptius exponendũ cum tam Scripturarum quam somniorum metaphoræ per adaptationes quasdam congruas exponantur. Sicut etiam in sacra scriptura apparet de illis somnijs quæ Ioseph, & Daniel interpretati sunt. Liceat igitur interpretationibus talibus communium somniorum non sit quo ad res somniatas fides adhibenda de facili, dum tamen adaptationis attendere, qui fit per similitudines congruas sacræ scripturæ, doctoribus utile reperitur.

Ecc. 34.

Arist. de diuina. somn.

reperitur. Modum autem in superioribus habitum in his etiam exemplis seruabimus, exēpla scilicet sub capitulis uarijs, & capitula uel materias sub alphabeti litteris ex ordine collocantes.

Angelorum, qui firmamento, & crystallo comparātur officium, pulchritud., fortitudo, perpetuaq; beatitudo per duas imaginarias visiones sacrorum arcanorum plenas, lucide panditur. Cap. I.

ANgeli quædam de diuinis secretis nobis reuelant, & quædam nobis occultant: quod ostenditur ex visione imaginaria: Isaię. Vbi vidit Dñs sedētē super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis domus maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant teplebant templum, & seraphin stabant sup illud, sex alæ uni, & sex alteri: duabus uelabant faciē eius, & duabus uelabant pedes eius, & duabus volabant. Hæc n. uisio a beato Hieronymo allegorice exponit uolēte per sedentem sup solium excelsum Christum significari. Per solium aūt excelsum, & eleuatū significari angelos in quibus dicitur Deus sedere secundum illud Psal. Qui sedes super Cherubin. & c. Per domū autem superiorē, ecclesiā triūphantē quę Dei maiestate impletur. Per tēplum uero inferius significantur inferiores creaturæ, scilicet corporales quæ inferiori modo participant diuinitatē. Huius autem sedentis sup thronum facies diuinam signat essentiam, & ea quæ in æternitate fuerunt ante mundi constitutionem. Per pedes vero signantur ea, quæ post mundi consummationem erunt in gloria beatorum, & in penis dānatorum. Per media verò ea quæ in cursu tpis medij aguntur Seraphin ergo faciē & pedes sedentis super thronum velare dicunt, qa mysteria æternæ deitatis, & futurę beatitudinis, & miserię, ęternæ damnationis, nobis ad plenum non reuelant. Sed duabus alis medijs uolare dicuntur: quia de his quæ medio tpe aguntur, nos quantum opus est, ministerio angelorū instruimur, inter quos Seraphin primatum tenent: Volatus, ergo eorum, processum reuelationis in nos demonstrat, quem etiam sectum motum ipsorum Dioni nominat.

Isa. 6.

Psal. 79.

Dio. ca. 4 de di. no.

Item angeli assimilantur firmamento, & crystallo de quo habetur I visione imaginaria, Eze. ubi dicitur. Similitudo super capita animalium firmamenti quasi aspectus crystalli horribili, & extenti super capita eorum desuper. In qua quidem visione de angelis (secundum expositionem Grego.) ostenduntur.

Ezec. 1.

Primum est eorum celsitudo, ex eo ꝙ dñr esse super capita animalium, i. super mentes holum sensu utentium. Sumus. n. in pñti vita in cognoscendo animales, i. sensuales, quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. Nec etiā est intelligere sine phantasmate, vnde quia ipsi angeli q sunt penitus incorporei neque sensu apprehendunt, neq; etiā fantasmatibus, i. imaginarijs formis repręsentari hñt. Hinc est, qđ eorum naturę super capita animalium sunt. Vnde de ipsis Philosophus dicit, ꝙ ita se habet Intellectus noster ad eos, sicut oculus nicticoracis ad lumen Solis: qa scilicet prout sunt in seipsis, nobis qui animales sumus, i. qui sensuales existimus incognoscibiles sunt, quanquam in se manifestissimi sint.

Arist. 1. anim.

Arist. 2. Meth.

Secundo ostenditur eorum pulchritudo. Hāt enim angeli duplicem pulchritudinem: unā ex natura, aliā ex gratia. pp pulchritudinem ergo naturæ hñt similitudinem firmamenti: vnde & appellantur hic similitudo firmamenti. Firmamentum enim. i. celum stellatum habet puritatem, claritatem, & incorruptibilitatem Et in his tribus cōsistit naturalis pulchritudo angelorū, s. in puritate substantię, in claritate intelligētiæ, & pperpetuitate vitæ. Vnde pp primum a beato Dionysio vocantur, angeli specula, pp secundū uocantur lumina: tertium uero habet angelus, qa est intellectualis substantia, quia (sicut dicit Dionysius) intellectuales substantię vitam hñt indeficientem ab uniuersa corruptione materiæ, & gñatione mundæ existentes. Sed adhuc pp pulchritudinem gratię angeli assimilantur crystallo Et ideo dicit quasi aspectus crystalli. Licet. n. crystallus ex fluida, & mobili aqua sumatur, perpetua tamen uigoris duritie solidatur. Sic licet angelica natura primò per liberum arbitrium fuerit mobilis creata, in his tamen qui non ceciderunt per conditoris gratiam immobiliter confirmata.

Tertiò, quoq; ostenditur eorum fortitudo, cū additur. Horribilis fortitudo enim angelorum tanta est, ut merito nobis in corruptione positis horribilis dicatur, i. expauescenda, & terribilis (sicut Greg. exponit) Nā peccatoribus ab eis percutiendis non solum timenda, sed etiam exhortanda, sed sicut est exhorre da, & dura malis sic inuenitur larga, & benefica bonis. Et ideo subditur. Et extenti, s ad iustos. Dñr etiam esse velut crystallus exteti, scilicet, quia eorum uirtus extendit se ad omne tempus, non enim minoratur in eis ex longo tempore, siue ex senio, sicut debilitatur fortitudo humana.

Grego. in hom.

Item extendit se ad omne corpus, quia omnia corpora quo ad motum localem angelis obediunt ad nutum, ut Aug. dicit

Quartò, innuitur etiā eorū beatitudo, ex eo, ꝙ s pet capita animalium adhuc esse memorātur. Bis n. propheta hoc dicit, ut ex primo ostendatur sublimitas naturę, ut supra ostensum est ex secundo Incōprehensibilitas gloriæ. Quis eīn (ut Grego. dicit) in carne corruptili positus mente comprehendere ualeat quę est angelorum ineffabilis, & sine fine lętitia, quę beatitudo sine defectu, uultum vide creatoris, atq; in eius delectatione sine Immutatione persistere? super capita ergo animalium sunt, quia nullae eorum gaudia sensum nostrarum mentium excedūt.

Pseudochristiani locustis, equisq; ad bellum paratis, in Ioannis mysteriosa visione descriptis, pluribus assimilantur rationibus, necnon ipsorum Antichristianorum duodecim praua conditiones recensentur. Cap. II.

ANtichristiani, q Antechristum sequentur, erunt similes ijus locustis de quibus habetur in

Apo.9.

tur in visione beati Ioannis. Vbi dicit, q vidit similitudines locustarũ, quæ erant similes equis paratis in prælium, & super capita earum tãquã coronæ similes auro, & facies earum sicut facies hominum, & habebant capillos, sicut capillos mulierum, & dentes earum, sicut leonum erãt, & habebant loricas, sicut loricas ferreas, & nox, alarum earum, sicut curruum equorum multorum currentium in bellum, & habebant caudas similes scorpionibus, & aculei erant in caudis earum, potestas earum nocere hominibus mensibus quinque, & habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Laabadon, Græce autem Allion, & Latine habens nomen exterminans. In hac enim visione tanguntur duodecim conditiones Antichristianorum.

Prima erit desiderium nocendi. Vnde dicit, q illæ locustæ. s. imaginariæ per quas repræsentabantur Antichristiani erant similes equis. Qui primo ideo locustæ uocantur, quia salient in altum per superbiam, & cadent in terram per auaritiam. Plus enim diligunt terrena quàm cœlestia, q significant crura locustarũ quæ sunt retro longiora. Tales sunt modo in ecclesia multi doctores & prædicatores. Vnde Naũ: Custodes tui quasi locustæ, & paruuli tui quasi locustæ locustarum: Iohel: Residuum erucæ comedit locusta, per erucam enim intelligitur humana corruptio quæ mores deprauat, & quidam non corrumpentur malis moribus, sed decipient ab Antichristianis prædicatoribus. Qui prædicatores admodũ locustarum alte saltabunt, sed cito cadent: quia per Heliã, & Enoch destruetur praua doctrina eorum: in cuius rei significationem, Ioannes Baptista qui est Helias ut dicitur comedebat locustas. Et hinc est, q virga Moysi virgas Magorum deuorabat. Istæ ergo locustæ dicit, q erant similes equis paratis in prælium: q a erunt cum impetu, & sine discretione currentes in cõculcationem electorum.. Equi. n. æqualiter currunt, & irruunt in hostes, & in ciues, & sic illi nõ attendent quos oppriment, & conculcent, dummodo non faciant eorum voluntatem. Erunt ergo similes equis propter velocitatem, atrocitatem, & impetuositatem, quæ omnia ostendunt desiderium nocendi, & exaltandi nomen Antichristi. Secunda conditio erit gloria triumphi. Vnde dicit super capita earum, idest super doctores, siue principes eorum, tanquam coronæ, i. præmia, vel honores pro victoria habita contra ecclesiam, tanquam fuerit vera victoria inimicorum, sed reuera erunt coronæ, i. gloria, seu victoria de præcipitatione Sanctorum similes auro, i. veræ sapientiæ, quasi diceret. Suis doctoribus victorias attribuent, & ipsi ei, præmia æterna promittent: de hoc, quod per suam sapientiam ecclesiam vicerint. Sed reuera, nec doctores eorum victoriam, nec ipsi præmium æterna recipient, sed vtrique æterna supplicia sentient.

Naum 3
Iohel 1
Mat. 11.
Exo. 7.

Tertia conditio erit studium apparendi p hypocrisim: dũ dicit, Et facies earum, sicut facies hominum, quia. s. exterius apparebunt boni, sed interius erunt mali. Sunt aũt in facie hoĩs tria, scilicet oculi, nares, & os in quibus notantur intelligentia, discretio, & eloquentia: quibus isti videbuntur posse, propter quod ẽt multos seducent. Vnde facies eorũ antichristianorum prædicatorum sicut facies hominum, i. intelligẽtes discreti, & eloquentes apparebunt, sed tñ non uerè erunt: quod notat hæc dictio Sicut. Quarta cõditio erit conatus malitiam suã abscondendi. Vnde dicit, q habebant capillos, sicut capillos mulierum, idest habebant crines fœmineos molles, in uita lucentes, & apparentes, & ad terram dependentes: in quo notatur auaritia. Collum regentes in quo fallacia, quia sicut capilli tegunt turpitudinem, ita isti suorum morum abscondent impuritatem.

Item capilli eorum sunt minores, quos adhærentes sibi decipient, subtrahentes sibi vigorem fidei & uirtutum, subtile in malis sibi inuicem cohærentes, & adinuicem se defendentes. Quia omnes tales erunt molles, & fluxibiles in omne vitium, sicut mulieres, & ideo dicit, & habebãt, idest habuerunt capillos, idest discipulos adhærentes sibi, sicut capilli adhærent capiti, qui sicut capilli mulierum molles efficientur, & flexibiles ad omne malum.

Quinta conditio erit crudelitas apertè persequendi. Vnde subditur. Et dentes earũ sicut dentes leonũ erant, quasi dicat. Si per boni falsi ostẽtationẽ, & ueri mali occultationem lædere non poterunt, tunc apertè seuient in electos, laniantes eos, & deuorantes quasi leones sine ulla cõtradictione. Vel per dentes locustarũ intelliguntur ẽt doctores eorũ, qui exponẽt eis scripturas, & incident eis panẽ mendacij. De istis dentibus dicitur Iob. Conterebã molas iniqui, & de dentibus illius auferebã prædã, & Eze. Et dẽtes leonis dentes eius, interficientes animas hominum.

Iob 27.
Eze. 28.

Sexta conditio est obstinatio in malo perseuerandi. Vnde dicit, q habebant loricas ferreas, id est corda in malo obstinata sententia deceptorijs munita. Habebunt enim corda ita dura vt sagittis sacræ scripturæ penetrari non possint. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus & postea subditur. Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum æs: non fugabit eum vir sagittarius Eccl. Sicut lorica induit se equus, i. cordibus frigidis, & gelatis, i peccato obstinatis, & dicit, loricas in plurali, propter duritiam intellectus ad credendum verum, quæ dicitur tarditas, & propter duritiam effectus ad amandum bonum quæ dicitur frigiditas.

Iob 41.
Eccl. 41

Septima conditio est inordinatio clamandi. Vnde sequitur, Et vox alarum earum. i. rationes eorum, quibus quasi quibusdam alijs eleuabuntur, vt iusti, & sapiẽtes credantur a multis: sicut vox curruũ equorum: multorum currẽtium in bellum: quia sicut diuersi currus diuersis vijs, & à diuersi equis tracti cum impetu currũt in bellis contra eandem personam, sic Antichristiani diuersis erroribus infecti, & diuersis rationibus præmuniti current unanimiter cõtra ecclesiam expugnãdam, quorum vox clamosa, & impetuosa, & irrationabilis erit, & multiplex erit: vnde signatur per multas caudas uulpium inuicem ligatas,

Iud. 15.

ligatas, sed habentium faces diuersas.

Octaua cõditio erit astutia decipiendi. Vnde subditur, quod habebant caudas similes scorpionibus. i. doctrinas blandas, & deceptorias. Isa. 9. Isa propheta dicens mendacium, ipse est cauda, uel caudas uocat principes illius temporis, qui ad modum caudarum blandiendo, & tergiuersãdo multos peruertent: quas caudas Antichristiani sibi associabunt contra ecclesiam pugnantes.

Nona conditio est uiolentia malũ defendẽdi, quę fiet per potentiã principum, & astutiã pseudoprędicatorũ. Vnde sequitur. Et aculei erant in caudis earum. i. in principibus illius tẽporis, vel aculei in caudis. i. blãditię, argutię, & astutię in fine prædicationis eorum. Sicut. n. aculeis pungitur equus, uel asinus ne recalcitret: Sic prædicatores falsi Sanctos illos, qui tũc temporis erunt angustijs. & blãditijs pungens, quib. possint mouere eos a uera uia, & à recto tramite facere deuiare, sed frustra iacitur rete ante oculos pẽnatorum. Decimo ostenditur in quo habebunt potẽtiam nocendi. Vnde sequitur. Potestas nocendi hominibus. s. carnalibus mensibus quinque, secundum quinq; sensus corporis, quibus peccãt, Alia tamen litera habet mensibus sex. i. sex ętatibus sęculi in quibus Dei permissione & electi tribulantur. In septima aũt erunt securi. Deut. Cum sex annis seruierit tibi, in septimo dimittes eum liberum. Vndecima conditio est instigatio siue suggestio diaboli. Ipso n. procurante, & instigante, facient hæc Principes, & pseudoprædicatores. Vnde consequenter ostenditur quales erunt peccatores, & ad quid tendent. s. ad oppressionem Sanctorum: quod quidẽ poterũt diaboli auxilio. Vnde subdit, quod habebant supra se regem, non quia ipse eos regat, sed quia eis dominabitur. Iob. Ipse est rex super omnes filios superbiæ, angelũ abyssi, idest, diabolum, qui est de abysso inferni, idest sine fisso, & candore omnis boni, & si aliqñ se transfiguret in angelũ lucis, Cor. Cui nomẽ Hebraice Laabadon. aliqui libri habent Habadon, sed vera litera est, Laabadon. Vnde Hieronymus dicit, quod Laabadõ Hebraycum est, & interpretatur exterminans. Et ideo debet dici Laabadon, & non Habadon: Gracè autem Apollion, quod interpretatur Latinè exterminans. Vnde tres linguas pręcipuè ponit, ut in omni lingua versutia diaboli intellecta uitetur. Et hoc præcipuum est, quia in illa triplici lingua Euangelica doctrina scripta est. Matthæus. n. in lingua Hebraica, Lucas, & Ioannes in Græca, Marcus vero in Latina scripserunt euangelia. Vnde, & titulus crucis hac triplici lingua scriptus fuit. In omni autem lingua nomen diaboli dicitur exterminans, quia de omnibus aliquid exterminat, idest extra terminos catholicæ fidei ponit, & in terram exterminij, idest in infernum quasi exules à patria sua relegat, Psalmus. Exterminauit eum aper de sylua, idest Antichristus, qui dicitur aper propter ferocitatem, syluaticus autem siue syluester dicitur propter inhumanitatem. Sap. A b itinere iusto abierunt in exterminium, idest in infernum.

Prou. 1. Deu. 15 Iob 41. 2. Co. 12 Ioan. 9. Psal. 79. Sap. 3.

Prima Zacharię visio admirabilis mirificè interpretatur, cuius admiranda mysteria Christo, Apostolis, cæterisq, Apostolicis viris non obscura similitudine adscribuntur. Cap. III.

Apostoli, & Apostolici viri assimilantur illis equis, q. describuntur in visione imaginaria, quæ habetur in Zac. Vbi dicitur, Vidi per noctẽ, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, q a erant in profundo, & post eũ equi rufi, & uarij, & albi. Hanc enim uisionem glosa sic exponit. Dicit enim, quod per noctem, in qua cernitur visio, significatur mysteriorũ obscuritas. Vir aũt sup equum rufum Saluator noster est, cuius uestimenta i. caro rubea est sanguine passionis, q sicut hic adhuc passibilis in equo ruso ostenditur, ita in Apocalypsi iã resuscitatus in albis demonstratur. Hic stat inter myrteta, i. angelicas potestates quæ erant in profundo, q a adhuc eidem in carne posito ministrabant. Post eum fuerunt autẽ equi, i. Apostoli, & Apostolici viri, qui totum mundum, idest orbẽ peragabãt. Quorum alij martyrio rufi, alij vita, & doctrina, & signum diuersitate varij: alij vero virginitate, & doctrinæ integritate, & cordis puritate albi extiterunt.

Zac. 1.

Deiparæ Virginis excellentia ac gratiæ plenitudo, ipsiusq, admiranda Assumptionis mysteria, per mulierem Sole amictam, Lunam sub pedibus, stellasq, duodecim in capite habentem, a Diuo Ioanne praeuisam, non obscure patefiunt. Cap. IIII.

Assumptio beatæ Marię describitur in apparitione illius mulieris de qua agitur in uisione imaginaria beati Io vbi dicitur. Signũ magnum apparuit in cęlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stella duodecim. Vbi ostenditur, q Beata Maria fuit assumpta utiliter, sublimiter, mirabiliter, & honorabiliter. Vtiliter quidẽ si consideres officium, quod. s. ostenditur in signo: Signum, inqt, magnum apparuit, ergo Beata Virgo apparuit in cęlo, i. assumpta est, ut esset nobis in signũ. Sunt enim signa directiua, sicut cruces in biuijs, & signa distinctiua, sicut termini in agris. & ostensiua, sicut circuli in tabernis. Vñ Beata Virgo fuit signum magnum, i. magna significãs, ipsa enim nos dirigit sicut stella maris dirigit nauigantes: ipsa nos a peccatis diuidit, sicut facit aurora quę diuidit diem a nocte. Ipsa etiam pro nobis filio factus, & vbera ostendit. Vnde ipsa est ut altera Hester, quæ apud Regem pro nobis assistit.

Apo. 12

Secundo fuit assumpta sublimiter, si consideres situm, quia apparuit in cęlo, scilicet empyreo, & hoc fuit in assumptione Psal. Eleuata est magnificẽtia tua, i. virgo te magnificãs, sup cœlos, i. super Angelos. Et apparuit in cęlo tanquã regina in throno ad congregandum. s. filio suo, quod figuratum fuit 3. Reg. vbi dicit, q positus est thronus matri Salomonis, quæ sedit ad dexteram eius.

Psal. 8. 3. Reg.

Item apparuit tãquàm aduocata in curia ad interpellandum. s. pro mundo. Vnde figurata est

in illa sapiente muliere Thecuite, quæ intrauit ad interpellandum pro Absalone.

Itē apparuit tanquā hospita ad recolligēdū.s. ingredientes, & iō in assumptione eius cantat Euangelium de Martha, q̄ Christum recepit in hospicio suo intrauit, inquit, Iesus in quoddā castellum, & mulier quædam Martha no. acce. ill. in do. suam. Sic beata Virgo hospita est cęlestis, recolligēs, & excipiens eos qui saluant, qui. s. significantur in Iesu ingrediente in castellum.

Luc. 10.

Tertio assumpta est mirabiliter, quod apparet si consideremus sexum, q̄a mulier. Mirum. n. est valde, quod mulier appareat in cęlo, quæ hominem expulit de paradiso. Sed nota, quòd Beata Virgo dicit mulier discretione sexus, non corporis fractione, Ecc Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. ornamentum. n. domus ecclesiæ, est exemplū uirginitatis eius, uel sicut sol oriens in alto existens, illuminat mundum, sic Maria in assumptione ascendēs illuminauit cęlum, quod dicitur domus Dei. Unde Maria interpretatur illuminatrix.

Ecc. 26.

Item dicitur mulier prolis fęcunditate, non mentis fragilitate: ideo ipse Christus eā mulierē uocauit, quia in cruce pendens dixit: Mulier, ecce filius tuus.

Ioan. 9.

Item non ex peccatorum multiplicitate, sicut mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, sed potius ex uirtutum singularitate. Iudith. Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu uerborum.

Iudit. 11.

Quartò fuit assumpta honorabiliter, quod patet, si consideres ornatum siue corporis, q̄a amicta sole, siue pedum, quia Luna sub pedib. eius, siue capitis, quia in capite eius corona stellarū duodecim. Ascendit enim ut pie creditur in cœlum amicta sole. i. cum corporis glorificatione, quæ consistit in quatuor dotibus eius. s. claritate, agilitate, subtilitate, & impassibilitate, q̄ omnia in sole significantur: cuius radius est clarus, & agilis, unde subitò ab oriente ad occidentem uolat. Item subtilis, quia intrat uitrum sine eius læsione.

Itē impassibilis, q̄a nec gladio, nec lapide pōt lædi: p̄p quod dicitur Mat. Fulgebunt iusti sicut Sol. Ubi dicit beatus Ber. Quis erit splendor animarum qn̄ Solis splendorem habebit lux corporum. Fuit et Beata Virgo in cœlo militantis ecclesiæ amicta sole. i. maxima castitatis claritate: habuit. n. castitatē nobilissimā, clarissimā, & sanctissimā. Clara. n. est, & alta, si bene seruet. continentia coniugalis: sed clarior, & altior continentia uidualis: clarissima, & altissima est uirginalis continētia. Cor. Alia est claritas solis, alia Lunæ, alia stellarū. Claritas. n. solis est continentia uirginalis. Lunæ cōtinentia uidualis. Stellarum continentia cōiugalis. Omnes tamē has habuit Beata Virgo. Fuit. n. coniugata, fuit uiduata, fuit uirgo. Unde ipsa dicit. In me omnis gratia, scilicet & uirginitatis, & coniugij, & uiduitatis.

Mat. 13
Ber.

1. Cor. 15.

Ecc. 24.

Secundò describitur ornamentum pedum eius dicitur. Et Luna sub pedibus eius, idest omnis defectus, & imperfectio. Sunt enim quatuor quæ generant defectum boni.

Primum est superbia: Psal. Inimici defecerūt frameæ in finē. Iste defectus designatur in Luna, q̄a dicebatur Regina cœli a paganis: Hie. Ut facient placentas reginæ cœli. Superbia. n. uult placētia audire, & appetit regnare. Hāc Lunā, i. defectum superbiæ suppeditauit Beata Virgo p̄ uerā humilitatem, de qua dicitur: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Secundum est impatiētia: Iob. Venit super te plaga, & defecisti. Hoc uitium designatur in Luna cum dicit, quòd Luna, conuertetur in sanguinē, s. per impatientiam, & iracundiam, In qua sanguis ebullit. uel per quā sanguis effunditur. Hanc Beata Virgo suppeditauit, quæ tota patiens, & mitis fuit. Unde ipsa dicit Ecc. Spiritus meus super mel dulcis.

Psal. 9.
Hie. 8.
Luc. 1.
Iob. 4.

Tertium est auaritia Isa Deficient pueri, & laborabunt. i. auari, qui ad modum puerorū plus diligunt bonum temporalium quam regnū cęlorum. Hic defectus significatur In Luna, quæ ecly psatur ex umbra terræ. i. aīa, uel ecclesia ex auaritia terrenorum, Mat. Luna nō dabit splendorē suum: sed hunc defectum Beata Virgo suppeditauit p̄ paupertatem, & contemptū terrenorum. Cant. Tota pulchra es amica mea, & macula (terrenæ auaritiæ) nō est in te. Quartū est uanitas gloriæ. Psal Defecerūt in uanitate dies eorū Hie defectus designat in lunæ mutabilitatē. q̄a tēporalis gloria instabilis est, Eccle. Stultus sicut Luna mutatur. Hāc suppeditauit Beata Virgo, q̄a mundi gloriam despexit. Despexit enim omnē gloriam exteriorem, quærens solum interiorem scilicet conscientiæ Psal. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus &c. Nota etiam quod quatuor sunt, quæ impediunt defectum.

Ecd. 24
Isa. 40.
Mat. 13.
Cant. 4.
Psal. 77.
Ecc. 27.
Psal. 44.

Primum est patientia. Ia. Patientia opus perfectum habet, ut sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.

Iac. 1.

Secundum est spei constantia. Esa. Qui sperāt in domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabūt, ambulabunt, & non deficient.

Isa. 40.

Tertiū est memoria dominicæ passionis. Heb. Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis uestris deficiente.

Heb. 12.

Quartum est desiderium inquirendi Deum. Psal Inquirentes autem dominum, non deficiēt omni bono, secundum aliam litteram. Gal. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Et hęc omnia fuerunt in Beata Virgine.

Ps. 33.
Gal. 6.

Tertiò describit ornamētū capitis, q̄a in capite eius corona stellarū duodecim. In quo notat plena aīæ beatitudo, q̄ cōsistit in duodecim gaudijs paradisi, quæ intelliguntur p̄ duodecim stellas, & Apo. ult. signantur per duodecim fructus ligni uitæ, ergo corona duodecim stellarū est perenitas duodecim gaudiorū, quorū duo oriunt a Deo, s. gaudium de uisione deitatis, & gaudiū de uisione humanitatis. Alia duo a loco scilicet cœlo empyreo, quod est beatorum locus, unum de spaciositate, aliud de speciositate. Duo a consortio: unum de consortio angelorum, aliud de consortio

Apo. 22.

consortio hominum. Alia duo a mundo: unum de creaturarum pulchritudine, aliud de stabilitate.

Iterum alia duo ab inferno: unum de euasione, aliud de clausione.

Item alia duo a seipso: vnum de stola animę, aliud de stola carnis. Vel per has duodecim stellas coronæ intellige duodecim prærogatiuas gratiæ, quas habuit beata Virgo, quarum quinque conueniunt sibi singulariter.

Prima est spiritualis electio Dei patris ad opus filij sui, Gen. Virgo quæ egredietur ad hauriendum aquam &c. ipsa est quam pręparauit Dominus filio Domini, idest Christo. Psal. Elegit eam Dominus in habitationem sibi. (Gen. 24. Ps. 131.)

Secunda est filij Dei spiritualis desponsatio a 2. Cor. Despondi vos vni viro virginem castā exhibere Christo. In veteri enim testamento summus Pontifex non ducebat uxorē, nisi uirginē. (2. Co. 12)

Tertia Spiritussancti fęcundatio Matt. Inuenta est in vtero habens de Spiritusancto. (Matt. 1.)

Quarta filij Dei conceptio, & parturitio, Esa. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, idest nobiscum Deus: hoc est in humana natura Deus. (Esa. 7.)

Quinta est Dei refectio. Cant. Dilectus meus mihi, & ego illi, q pascitur inter lilia, idest inter virgines, vel inter vbera sine brachia virginis. (Cant. 2.)

Sexta est Dei meditatio. Cor. Mulier innupta, & virgo, cogitat quæ sunt Domini, vt sit sancta corpore, & spiritu. (1. Co. 7.)

Septima est in libro vitæ Inscriptio. Apo. Hēs pauca nomina in Sardis, idest in virginibus quæ non inquinauerunt uestimenta sua, i. corpora, & non delebo nomina eorum de libro vitæ. (Apo. 3.)

Octaua est cœli ornatus, & pulchritudo. Eccl. Species cœli, gloria stellarum, i. virginum quę dicuntur stellæ: quia de die non lucent, sed in vespere incipiunt apparere, idest in pręsenti latēt, sed in fine apparebunt quid sunt. Ioan. Fili Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. (Eccl. 42. 1. Ioā. 3)

Nona est pfecta Christi assimilatio Apo. Virgines n. sunt, & sequuntur agnū quocūque ierit. (Apo. 17.)

Decima est noui cantici decantatio, quod solæ virgines decantabunt. Apoc. Cantabunt Sancti canticum nouum. Psalm. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? idest in carne corrupta? (Apo. 13. Ps. 136.)

Vndecima est maioris fructus pmissio. Nam fructus trigesimus pmittitur cōiugatis: sexagesimus viduis: cētesimus aūt virginibus. Matt. 20. (Mat. 20.)

Duodecima est duplicis coronæ adeptio. Nā ipsis debetur aurea, & aureola 1. Mach. Ornauerunt faciem templi coronis aureis. Facies quæ est nobilior, & altior pars corporis signat corpus virginale, quod est nobilius, & altius membrum ecclesiæ: quam ornauerunt non tantum corona vna, sed coronis aureis. Auream enim pro charitate, & aureolam pro virginitate recipiunt, hęc licèt competant etiam alijs virginibus, tamē singulariter competūt etiam Beatæ Mariæ. Et ideo tales stellæ dicuntur esse in corona duodecim capitis eius, quia ipsa est omnium virginum Primiceria, & Regina. (1. Ma. 4.)

Auari proteruitas, auaritiaq́, malignitas, diaboli rapacitas, superbiæ grauitas aperitur, quæ singula in amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres milui alas habentes a Diuo Zacharia praescriptas ostenduntur. Cap. V.

Avaritia assimilatur illi amphoræ quam per visionem imaginariam Zach. Propheta vidit, cum propheta petiuisset ab angelo. Quid est hoc, quod egreditur, angelus rñdit. Hæc est amphora egrediens: & dixi, hæc est oculus eorū in vniuersa terra, & ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna sedēs in amphorę medio, & dixit, hæc est impietas, & proiecit eam in medio amphoræ: & misit massam plumbeam in os eius. Et ecce duæ mulieres egredientes & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi milui, & leuauerunt amphoram inter cœlū, & terram, & infra subditur, Istę deferunt amphotam, vt ædificetur ei domus in terra Sennaar. Et stabiliatur, & ponatur ibi sup basem suam. Hęc enim visio moraliter secundum verbum Greg. sic exponitur, qa per amphorā intelligitur auaritia, quæ scilicet, uelut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertū tenet, hæc et dicitur oculus eorum in vniuersa terra. Tum quia auaritia intendit solum circa visibilia, & terrena. Ps. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Tū, q a auaritia habet oculos apertos circa terrena, sed circa cœlestia clausos. Vnde licèt sint hebetes, & cæci in bonis: tamen in malis sunt peruigiles, & astuti. Per talentum aūt plumbi intelligit aua ritiæ grauitas. Aggrauat. n. auaritia grauiter & vehementer cor auari. Psal. Filij hominum vsquequo graui corde &c. Qd aūt mulier, i. impietas in medio amphoræ sedere dicitur, significat, q auaritia semper impietas tenetur. Sed quod massa plūbea in os eius mittitur, signat, q impietas auaritiæ peccati sui pōdere grauatur, vel forsan significat, q in auaris uitium linguæ dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiusmodi. Per duas aūt mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorū coniuncta, scilicet superbia, & uanagloria: quæ in alis, idest operibus suis dicuntur habere spiritū malignum: quia scilicet in actionibus suis, Sathanæ uoluntati deseruiunt. de quo dicitur in Matt. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiē. Vnde e aium alæ dicuntur esse sicut milui, qui semper student rapinæ pullorum, & ideo diabolum designat, qui semp intendit ad rapinam bonorū, & captiuitatem paruulorum, i. humilium siue debilium. Vnde superbi, & uanagloriosi habent alas admodum milui, quia. s. eorum opera similia sunt operibus diaboli. Quod aūt hæ mulieres eleuauerunt amphoram, significat, quod superbia, & uanagloria eleuant aīam ad appetitū, & ambitionē bonorū, & dignitatum, & sublimium. Dicit autē, q tenebāt amphorā inter cœlum, & terrā, quia illud, quod inter cœlū, & terrā est inia deserit, sed ad superna minime pingit. Et ideo superbia, & vanagloria ita mentē eleuant, ut quoslibet proximos, quasi despiciendo (Zac. 5. Psal 16. Psal. 4. Mat. 12.)

 deferant,

deferant,& alta gloriando petant, ita q nec in proximis æqualitatē fraternitatis tenent, nec ad summa pertingere præualent. Per hoc aūt, q ei domus in terra Sennaar constituitur, fœtor siue abominatio ipsius significatui: q̄a Sennaar interpretatur siue uocatur Fœtor eorum. Nam sicut bonus odor ex virtute, ita econtra erit fœtor ex vitio Radix enim omnium malorum est cupiditas. Vnde quia quodlibet malum p auaritiā generatur: idcirco dignum est, ut domus auaritiæ in fœtore constituatur.

1. Ti. 6.

Item Sennaar vallis est latissima, quæ pro confusione mentium, & linguarum Babylon dicta est. Vnde, quia per auaritiam, & impietatē omnia mala certum est exurgere, merito hæc in Babylone perlibentur habitare.

Equis in diui Ioannis visione descriptis, carnales homines comparantur, eorumq; significationes praeclarissimè interpretantur, & tandem malorum principium, mores, & luxuriæ damna describuntur. Cap. VI.

CArnales homines assimilantur equis in uisione beati Ioannis imaginaria, quę habetur Apoc. 9. ubi dicitur. Vidi equos in visione, & qui sedebant super eos habebant loricas igneas, & iacinctinas, & sulphureas, & capita equorum erant tanquā capita leonum, & de ore ipsorum procedebat ignis, & fumus, & sulphur. ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominū, de igne, & fumo, & sulphure, qui procedebant de ore ipsorum. Potestas. n. equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorū. Nā caudæ eorum similes serpentibus, hñtes capita, & in his nocēt. Per equos istos intelliguntur hoīes carnales, qui non rationem, sed sensualitatem sequuntur, & carnem. Vnde Psal. Nolite fieri sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus. Equites aūt sedētes super eos, sunt dæmones, qui dicuntur habere loricas igneas, inquantum inflāmant ad auaritiā, & designatur auaritia per loricam: quia totum corpus ecclesiæ quasi tegit. Nam a maiori vsque ad minorem, a propheta vsque ad sacerdotem omnes auaritiæ student.

Apoc. 9.

Psal. 31.

Item iacinctinas inquantum eleuant ad uanitatis superbiam. Iacinctus enim colorem habet aereum, & designat nanitatem.

Item sulphureas inquantum inficiunt per fœtentem luxuriā. Et bene hæc lorica, i. uitiorum armatura dicitur esse equitum, i. dæmonum, q̄a talibus vitijs ecclesiā impugnant, vnicuiq; suggerendo id ad quod ipsius animum magis uidēt esse proclinū. Consequenter describuntur peccata maiorum, s. principium & prælatorum carnalium: quia dicit, q capita equorum, i. principes, & rectores malorum, erant tanquam capita Leonum: Glosa, quia laniant, & fœtent: laniant per crudelitatis violentiam, fętent per carnis luxuriā. Sunt enim mali rectores carnales, & crudeles, sed quia non solum in se mali sunt, sed ēt subiectos ad malitiam impellūt, & cogunt, subditur, q de ore ipsorum, scilicet vel imperando, vel suadendo, vel cōminando, vel requirendo, procedit ignis auaritiæ, fumus superbiæ, & sulphur luxuriæ. Et ab his tribus plagis, i. vitijs occisa est spiritualiter tertia pars hominum, idest omnes reprobi. Nam prima pars est innocentiū: secunda pœnitentium: tertia reproborū, in peccatis istis perseuerantium, & hi soli occiduntur siue de igne auaritię, siue de fumo superbię, siue de sulphure, i. fœtore luxuriæ: etiam dato, quod de ore ipsorum procedat, i. quanquā ēt ad talia a maioribus inducantur siue verbis, siue exēplis: his enim duobus modis possunt ēt maiores in sæ cere minores siue verbis præcipiendo, aut etiam suadendo. Et ideo subdit, q potestas equorū in ore ipsorum est s. principium præcipientiū, aut suadentium, siue exemplis post se trahendo, & quantum ad hoc subdit, & in caudis eorum, i. in exemplis uel ore, dicit quantum ad maiores præcipientes, & monentes: in caudis quantum ad minores offendentes, & eos sequētes. Vel per os intelligitur gula. Ecclesiasticis. Omnis labor hominis in ore eius, sed eius anima non impletur. Per caudam vero intelligitur luxuria. Vnde legitur, quo Sanson, accepit trecentas vulpes, & caudas earum ligauit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne incendit, dimisitq; hue, & illuc discurrentes. In his duobus vitijs multum consistit potestas diaboli, & ministrorum eius, quia per hæc duo vitia præcipuè corrumpuntur. Sed subditur, q caudæ eorum similes erant serpentibus, quia luxuria a principio hēt uoluptatem, sed postea pęnitudinē, & ideo assimilatur serpētibus, qui vt dicit glosa blandiuntur in facie, & occulte immittunt venenum, sed istę caudæ habent capita in quibus nocent. Et hæc sunt exempla malorum, quibus minores corrumpuntur, & occiduntur sequentes, siue in luxuria, siue in auaritia, siue in quocunque alio vitio.

Eccl. 6.

Iud. 15.

Merces dignè operantibus parata, qualis quantaq; existit, in quatuor Abrahæ promissionem magnam ac tutissimam esse auctoritatibus, & exemplis perspicitur ac quemadmodum virtutibus sit vacandum, definitur. Cap. VII.

COnfortat Deus hoīem ad bene operādum, promittendo premium, & certificādo de eo. Cuius exemplum apparet in illa uisione Abrahæ, In qua primo promittitur præmium, quia dicit, q factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens, Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Dixitq; Abraham, Domine Deus quid dabis mihi: ego vadam absq; liberis, filius procuratoris domus meæ istæ damascus Elyezer. Addiditq; Abrahā, Mihi autem non dedisti semen, & ecce uernaculus meus hæres meus erit, Statimq; sermo Domini factus est ad eum, dicens. Non erit hic hæres tuus, sed qui egreditur de vtero tuo, ipsum habebis hæredem. Eduxitq; eum foras, & ait illi, Suscipe cœlum, & numera stellas, si potes, & dixit ei, Sic, erit semen tuum, dixitque ad eum. Ego Dominus, qui eduxi te de Vr Chaldeorum ut darem tibi terram istā, & possideres ipsam. In quibus uerbis aduerte, quod Dominus ad confortandum

Gen. 15.

fortandum Abraham fecit ei quatuor promissiones, de quibus Apo. ait: Abrahæ dictæ sunt promissiones &c.

Gal. 6.

Prima fuit de mercede operis, cum dixit, Noli timere, &c.

Primò eum confortat, excludendo timorem, Noli inquit timere.

Psal. 4. Secundò eũ securat, promittẽdo protectionẽ. Ego, inquit, protector tuus, Ps. Ello mihi in Deũ protectorem, & uere timere non debent, qui talem protectorẽ habent Psal. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Psal. 55.

Tertiò cum lætificat proponendo mercedem. Sed attende qualem mercedem promittit bene operanti in persona Abrahę: quia mercedem certam: Quia ego scilicet qui decipere, uel fallere non possum.

Item mercedem propriam, quia merces tua. Sic enim est omnium generaliter ut sit etiam cuiuslibet singulariter.

Item mercedem copiosam, quia magna nimis. Nam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se.

1. Co. 2.

Secũda promissio fuit de successione heredis: quia dixit ei Dominus: Qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredẽ. In quo signatur, quod datur unicuique illa hæreditas ex proprijs meritis, nam ex alienis. Nam meritum hominis est ei sicut filius. cui debetur hæreditas. Vnde Apostolus: Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, & loquitur de adultis, secus est de paruulis.

1. Co. 3. Tertia promissio fuit de multiplicatione seminis. Dixit enim, Suscipe cœlum & numera stellas, si potes, sic erit semen tuum Per stellas cœli possunt intelligi angeli, qui sunt in cœlo. Per semen vero meritum uitæ, ex quo, scilicet recolliguntur fructus mercedis ecclesię. Tunc enim semen hominis ad modum stellarum cœli multiplicatur, quã homo per vitæ meritum in cęlo angelis coæquatur. Vel quia stellæ cęli sunt incorruptæ lucidæ, magnæ, & tñ in apparentia paruę. Tunc n semen hominis ad modum stellarũ cœli, multiplicatur, quã meritum operum eius est incorruptum per intentionem lucidum per discretionem, magnum per dilectionem, sed apparentiæ paruæ per humilitatem.

Quarta promissio fuit de terra promissionis. Vnde dixit, Ego Dominus, qui eduxit te de Vr Chaldęorum, & dabo tibi terram illã. Terra ista, est corpus, quod tũc pacifice possidet vir iustus: quando per diuinã gratiam est de Vr Chaldæorum eductus, idest de incendio carnis. Chaldæi enim sunt motus carnis, quorum Vr, idest incendium est concupiscẽtiæ inflammatio: a qua nisi homo diuina gratia eruatur, non potest terram corporis sui pacifice possidere.

Secundò Abraham certificatus est per sacrificium, scilicet de promissione implenda. Petiuit enim signum non ex diffidentia promissionis, sed scire volens modum impletionis, dicens: Vnde scire possum, quod possessurus sim eam. Et tunc iussit, vt offerret sacrificium, vt in ipso sacrificio signum acciperet. Vn de præcepit ei, ut immolatet vaccam, & capram, & arietem, & omnia trima, & insuper turturem, & columbam, qui sequenti mane accepit omnia hæc, & diuisit per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit, aues aũt non diuisit: descenderuntq; volucres cęli super cadauera, & abigebat ea Abraham. Cumque Sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum, & istud fuit aliqua pars signi dati. Hoc ergo est sacrificium iustitia, quod Deo offerri debet. Nam in uacca significatur obedientia, & hæc debet esse trima, siue triennis, s. per subiectionem triplicis humilitatis, uidelicet superiori, pari, & inferiori. Sic enim decet nos implere oẽm iustitiam. In capra uero significatur pœnitentia, quæ ẽt debet esse triennis, secundum tria, in quibus consistit pęnitentia, scilicet in dolore contritionis, in pudore confessionis, & in labore satisfactionis. In ariete uero intelligitur simplicitas, quæ etiam debet esse trima, quia est triplex genus simplicitatis cõtra triplex genus duplicitatis, scilicet hæresis, & hypocrisis, & ambitionis. Duplicitas hæresis immiscet falsa veris. Duplicitas hypocrisis, bona malis, honesta inhonestis. Duplicitas ambitionis, tendit ad duplicem finem, scilicet lucri temporalis, & prẽmij cęlestis, uolens duobus dominis seruire, sed diuisit Abraham ea per medium. Nam obedientia diuidenda est, vt fiat in his, scilicet, quæ sunt secundum Deũ, non contra Deũ. Similiter pnĩa est diuidenda, vt fiat cum discretione, ita, ut sit rationabile obsequium nostrũ, & occidatur. Hędon in Valle saliuarum, ut sic occidatur concupiscentia, quod nutriatur natura Nam omnis victima est sale salienda: quia in omni opera est discretio adhibenda.

Item simplicitas diuidenda est, ut non sit fatua, sed religiosa, ut sit sanctitas, non fatuitas, ut sit simplicitas columbæ cum astutia serpẽtis, ne sit sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus Sicut enim mulus cui insidebat Absalon, ipsum detulit in suspendium: sic fatua simplicitas multos præcipitat in infernum. In columba autem designatur charitas: quia columba felle caret, & gregatim volat. In turture vero designatur castitas. Sed has aues Abraham non diuisit, qa charitati & castitati ab omnibus, & omni tẽpore est insistendum. Nam castitas competit nõ solum virginibus, & uiduis, sed ẽt suo modo cõiugatis. Vel ideo fit diuisio animalium, & non auium. Quia per animalia intelliguntur actiui, quorum solicitudo diuiditur ad multa: sed per aues intelliguntur contemplatiui, quorum tota intentio fertur in unum: Psal. Vnam petijt a Domino &c. Vnde Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga plurima: hoc quantum ad actiuam. Porrò unum est necessarium, hoc quantum ad contemplatiuam. Vel in turture significatur vita solitaria, quia turtur solinaga in solitudine gemit, sic solitarius debet gemere luctu pœnitentiæ. Hie. Non sedi in cõsilio ludentium, & gloriatus sum a facie manus tuæ sedebam solus: quoniam comminatione replesti me, habẽs enim precio-

Psal. 31.

Psal. 26. Luc. 10.

Hie. 15.

sum balsami liquorem in uase fragili, non debet se ponere impressura hominum. Senec. Vbi plus est populi, ibi plus est periculi. cum inter homines fui, minor homo redij. Ose. Ducam eā in solitudinem, & loquar ad cor eius. Moysi locutus est Deus non in palatio, sed in deserto. Cęcus a domino extra turbam illuminatur. Puella mortua in thalamo eiecta turba resuscitatur. Nō enim in commotione domus. Clausæ erāt oues in arca, quia opera spiritualia debent claudi in conscientia. In columba uero quæ gregatim uolat, significatur religio in congregatione niuentium, qui debent ad modum columbę carere felle inuidiæ.

Sene.
Ose. 2.

Item non rostro detractionis percutere, nec venenum infamationis, siue litis in ore, sed ramum oliuæ. i. uerbum pacis portare ad chorū, refectorium, & alia communia gregatim simul incedere, iuxta riuos aquarum. i. scripturarum residere, & ibi vmbram accipitris. i. temperationem diaboli præuidendo declinare. Hæc columbina simplicitas in tantum Deo placet, ut Spiritus sanctus in specie alterius animalis noluerit apparere. In hac autem duplici aue, idest uita, consistit omnis perfecta religio. Vnde cuidam quærenti quam religionem deberet intrare, respondit quidam. Nescio, an esse uelis turtur, an columba. Sed in utraque uita cauendum est ne diuidatur, & dispergatur per uanam gloriam, scilicet ne opus uolet ad Deum, & intentio ad mūdum est. Vnde in Leuitico præcipitur, si offeras turtur, uel columba, quòd confringatur ascella ne possit euolare, quia si qua sunt in religiosis opera uirtutum, occultanda sunt, non ad fauorem hominum propalanda. Vnde si ex operibus bonis supercrescit inanis gloria, opera illa quasi alas sumunt ad euolandum, & fugiunt, ut nobis non proficiant, sed eas confringere debemus dicentes nobis. Quid habes, quod non accepisti: Super hoc autem sacrificium dicit, quòd descenderunt uolucres, sed abigebat eas Abraham. Sic tu ad auferendum impedimenta spiritus sacrificij, scilicet orationis deuotæ, abige aues, idest importunas cogitationes. Vnde Grego. Sæpe in ipso nostræ orationes sacrificio importunæ cogitationes se ingerunt, quæ hoc, quod Deo placētes offerimus, maculare contendunt. Vnde Abrahā dum sacrificium obtulit, insidiantes aues pertulit, quas studiosè abegit, cuius nos exemplo dū nota holocaustum Deo offerimus, ab immūdis cogitationibus hoc custodiamus. Sed attendendum est, quod sequitur quia dū occubuisset Sol sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum. Sæpe. n. post sacrificiū boni operis, uel deuotæ, & feruentis orationis (ne per elationem mens eleuetur) occidit Sol; idest extinguitur feruor deuotionis, & irruit in animam sopor torporis, ita, ut anima quasi seipsam magno stupore horrescat, & quasi quædam tenebra timoris, & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, ut ipsam in humilitate conseruet, ne fructum sacrificij. i. boni operis meritum per elationem perdat.

Greg.

Scalæ Patriarchæ Iacob (cui contemplatio iure assimilatur) mysteria omnia patefiunt, ex quibus contemplatiuorum uirtus, & contemplationis, gradus, & perfectio demonstratur atq; Dei uisiones diuersimode interpretari declaratur. Cap. VIII.

Contemplatiua vita qualis esse debeat ostēditur p exemplū in somnio Iacob, quod describitur Gen. 28 Vbi dicitur, q uidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cęlū, & angelos quoq; Dei ascēdentes, & descēdentes per eam: & dominum innixum scalæ dicentē sibi, Terrā, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. Eritq; semen tuū quasi puluis terræ, & dilataberis ad Orientē, & Occidentē, & Septentrionem, & Meridiem. In quo qdem somnio primo tangitur contēplatiuorū virtus q̄ est charitas. Hæc enim scala est p quā ad cœlos ascēditur: hæc ex una parte stat super terram, s. quantum ad amorem proximi. Alia autem, s. summitas attingit cęlum, s. amor Dei: utraq; enim pars pertinet ad vitam contemplatiuam. Vnde Beda dicit, q contemplatiua uita, est amorem Dei, & proximi tota mente retinere. Vel hoc contēplatiua scala, est scriptura diuina, quæ quidē stat sup terram inquantū est pdicta instruens de humanis: sed summitas attingit cœlum, inquantū est speculatiua instruens de diuinis. Vel tangit terram quantum ad testamentum uetus, in quo promittebantur temporalia Cęlū uero attingit quātum ad nouum, in quo promittuntur cœlestia. Huius scalæ duo latera, sunt sensus literalis, & spiritualis. Sunt ēt huius scalæ duodecim interscalaria, q̄ oportet prædicatores siue contemplatores ascēdere, s. confessio, oratio, gratiarū actio; intellectus, perscrutatio, dubiorum inquisitio, litteræ expositio, prædicatio, prædicandi discretio. s. pro uect is alta, rudibus infima, æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promissio, prædicationis obseruatio, constantiæ fortitudo, in prosperis, & aduersis. Huic scalæ innixus est Dominus sicut suo spiraculo, quia scilicet ab eo inspirata Apost. Omnis scriptura diuinitus inspirata &c. Vel sicut suo speculo in quo a contemplantibus aspicitur, & cognoscitur. Corinth. Videmus nunc p speculum &c. Quidam autem dicunt, quod scala per quam maximè ascendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, est crux Christi: hæc licet fuerit super terram materialiter erecta, uirtualiter tamen fuit usque ad cœlum porrecta, quia per ipsam nobis est cœli ianua aperta. Duo autem latera scalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, unum per altum, aliud per transuersum. Gradus huius scalæ sunt pœnæ quas Christus sustinuit, scilicet in capite spinarum coronationem, in facie sputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionem, in dorso & corpore flagellorum uerberationem, in latere lanceæ aperitionem, in pedibus clauorum perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens miranda contemplatur huic scalæ innixus est Dominus in passione: sicut homo nititur suo cubiculo, quia in ea dormiuit post mortem. Vel scala hoc, ut quidam exponunt, est claustralium

Ge. 28.

Beda.

2. Thi. 3

1. Cor. 13.

lium pęnitentia, cuius duo latera sunt ullitas, & asperitas, per uilitatem, nec gloriam affectāt, nec ignominiam formidant, per asperitatem ue ro mollia contēnunt, & molestias paruipendūt. Hæc scala stat super terram habitatione, & attin git cœlum conuersatione, gradus eius autē sunt septem uirtutes, quæ enumerantur. 2. Pe. Vos, inquit, curam omnem sub inferentes ministrate in fide uestra uirtutum. In uirtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinē tia patientiam, in patentia autē pietatē, in pietate autem fraternitatis amorem, in amore autem fraternitatis charitatem. Huic scalæ innitit dominus, sicut exēplar suo exēplato, qa ipse dedit exemplum uiuendi in paupertate, obedientia, & castitate. Alij aūt exponūt, q hæc scala est beata Virgo, quæ super terram fuit p corruptum mundanorum cęlū attingens suscipiendo Deū. Tūc.n. inclinauit cœlos, & descendit, huius scalæ latera sunt humilitas, & obedientia gradus fuerunt in ea donorum, & uirtutum, hui ein infixus est Dominus sicut suo thalamo in incarna tione. Psalmus. Ipse tanquam sponsus procedēs de thalamo suo.

2. Pe. 1.

Psal. 1.

Secundo tangitur in hoc somnio Iacob contemplatiuorum motus. Motus enim contempla tionis triplex est, secundū Dionysiū, s. rectus, & obliquus, & circularis. Rectus ergo motus tangi tur per angelorum, i. contemplatiuorum ascensum, obliquus tangitur per descensum, qa ille, q ascendit sursum, cum descendit, motum suum reflectit, & obliquat a sursum in deorsum. Motus aūt circularis tangit, cum subdit, Dilataberis ad orientē, & occidentē, septentrionalē, & meridiem. Per has quatuor partes cęli circulariter sol mouetur. Igitur isti angeli sunt contemplatiui, & spirituales, qui sunt quasi homines cęlestes & angeli terrestres: hi ascendunt contemplando, & descendunt se humiliando, & sicut dicit Ambrosius. Qui uult per scalā ascendere, oportet, q manibus, & pedibus se teneat: manus opera, pedes cogitationes & affectiones. Vel, ut aliqui exponunt. Isti angeli sunt prælati, qui ascendūt per contemplationē, & descendunt per actionē. Vel angeli sunt, prædicatores, qui quandoq; debent ascendere prædicando sublimia, quandoq; descendere prædicādo humilia. Sequitur motus tertius, quia dilataberis ad orientem, super originem uirtutum, & occidentem occasum uitiorum, ad meridiem per feruorem affectionum, ad septentrionem siue aquilonem per expugnationem diabolicarum suggestionum.

Tertiò, tangitur contemplatiuæ uitæ fructus cum dixit Dominus, Terram in qua dormis, tibi dabo, Terra.n. hæc cęlestis patria est, ī qua erit perfecta quies secundum illud, In pace in idipsum dormiam & requiescam. Vnde in hac terra debet caput nostrum, idest mens tanquā in pul uinari se ponere, ut quiescat a temporalium cura. Hanc dabit nobis deus, si in ea per contempla tionem, & desideriu m peregrinamur, & conuer samur. Gen. Dabo tibi terrā peregrinationis tuę. Quia uero in prædicto somnio dicitur, quod Iacob uidit innixum scalæ dicentem sibi, &c. Notandum est, quod (sicut dicunt somniorum interpretes) apparitio Domini in somnijs potest habe re uariam expositionem, uel significationē. Nā Dominus per somniū aliquando apparet ut tacens, aliqn vero ut loquens, aliquando uero ut patiens. Quando igitur alicui per somnium Dominus apparet, ut tacens, & nihil loquens, si ille, qui hoc uidit peccator est, significat, q conuertetur ad Deū, & finiet in pęnitentia dies suos. Si uero sit iustus, & sanctus, significat, q gloriæ eius augmento apud Deum proficiet, gaudium habi turus. Si uero talis qui hoc uidet ut homo in potestate constitutus, puta rex, vel princeps, significat, q inueniet gaudium, & uictoriam de inimicis. Quandoq; vero Dominus per somnium apparet, ut alicui loquens, & tūc siue loquatur aliquid pertinens ad futurorum promissionem, sicut locutus est hic Iacob, siue aliquid pertinens ad correctionem, sicut aliquando loquitur peccatoribus, siue ad confortationē, sicut aliquādo loquitur iustis tribulatis, & in afflictionibus positis, uel alio quocūq; modo loquatur, quicquid dicit tenēdum est. Quandoq; vero Dominus in somnijs apparet, ut crucifixus, vel imago ipsa crucifixi, & tūc, (vt dicunt) signat patientiā, & uictoriam in tribulationibus. Vnde si quis uideat in somnio se adorare imaginē Domini nostri Iesu Christi, aut osculetur, aut deprecetur, si quidē rex est, & ipse inueniet victoriam de inimicis, & gaudium in gloria sua. Nam crux post crucifixio nem Christi maximas uictorias designat & omnis calamitatis amissionem. Quod si aliquis de populo uideat hoc, consequitur gaudium, & p quo interpellauerit obtinebit. Sed si solū uideatur imago Christi absq; cruce, minus erit gaudiū, uel uictoria. Et nota ēt hic de imaginibus, q illæ, quæ in somnio apparent sine auro significant euentum rerum potiorem. Nam illæ, quæ apparent cum auro quandoq; tribulationem portendunt. Hæc dicunt somniorū interpretes, quæ ego referendo tantum, non asserēdo hic po no an uera uel falsa sint, fateor me nescire. Dicit Arist. quod neq; est eis totaliter credendū, neq; totaliter discredendum. Et ideo euenientia somnia (vt ipse dicit) neq; idoneum est contemnere, neq; oportet ab eis facile persuaderi, præcipue, quia spiritus mendax plerunq; in uisione, uel somnio, ut possit decipere hominē i forma Christi legitur apparere. Sic enim beato Martino per exteriorem visionem sensibiliū in forma Christi apparuit purpuratus, quem tamen ille per spiritum cognouit atque confudit. In uitis quoque patrum refertur, quod monachus quidam audiens facta magna Moysi, cordis spiritu cœpit eum præferre Christo, qui sequente nocte per somnium uidit Moysen cum choro angelorū stā tem in uestibus albis, Christum uero nigris in dutum uidit in choro hominum: propter quod insipiens monachus a fide Christi deposuit, & factus est Iudæus.

Gen. 17

Arist. de som. & uig.

Corporis Christi in sacramento, quod siquidem illi libro intus, & foris scripto a Dno Ioanne prauiso, comparatur septem arcana maximam admiratinem

rum asserentia naturalibus exemplis elucidatur.
Cap. IX.

Aph. 5. Corpus Christi sub sacramēto assimilatur libro quem uidit Ioannes. Vidi, inquit, librum, qui erat scriptus intus, & foris, signatum sigillis septē. Dicitur corpus Christi liber intus scriptus, quia uidelicet in se continet consolationes, & suauitates notabiles, & mirabiles. Et iterum scriptus foris, quia sacramentis visibilibus tegitur, signatum autem sigillis septem. ponitur propter septem mirabilia, quæ sunt ibi.

Primum est, quòd fit de pane non mutatum, sed manens idem, & ponitur a quibusdam exēplum, sicut cognitio mea, mediante uoce, fit tua manens mea.

Secundum est, quòd tanta magnitudo sub tā parua specie tota latet. Et ponunt quidam exemplum, sicut in parua pupilla oculi totus mōs magnus recipitur, vel videtur.

Tertium est, quòd totum corpus per os hominis intrat non diminutum eadem potentia, (ut quidam dicunt) qua clauso vtero de Virgine exiuit, & etiam de sepulchro.

Quartum est, ꝙ comeditur nō consumptum, & non diuisum. Et ponunt aliqui exemplum in sensu visus, sicut uiror herbæ ab oculo uidentis quasi quidam eius cibus suscipitur, nec tamē ipsa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum est, quòd ab immundis tangitur sine contagione sui, sicut lumen Solis recipitur in re fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum est, ꝙ a pluribus sumitur, & in pluribus locis conijcitur, nec tamen augetur, vel minuitur: sicut si multæ candelæ ab una accendātur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum est, quòd est ibi quantitas sine quāto, cuius exemplum proprie non est in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locustis in Diui Ioannis visione descriptis assimilantur) elatio, tentatio, permissa eorum a Domino potestas, malitiæ refrenatio, signiꝗ Thau, & quatuor angelorum super quatuor terræ angulos assistentes significatio, mirè explicatur.
Cap. X.

Apo. 9. Daemones assimilantur illis locustis, de quibus agit in uisione Sācti Ioannis in Apoc. Vbi dicitur uidisse, ꝙ exierunt locustæ in terrā, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ: & præceptum est illis, ne læderent. fœnum terræ, nec omne uiride, neq; omnē arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis. Vbi primo nota dæmonum elationem per similitudinem locustarum: assimilantur enim dæmones locustis, & propter ascensum superbiæ, quia locustæ in altū saliunt; & sic dæmon per superbiam, Isa. In cęlum conscendam &c.

Isa. 43. Item propter casum ruinæ: quia locusta post saltum nimium cadit. Isa. Quomodo cecidisti de cœlo lucifer &c.

Isa. 14. Item propter continuationem malitiæ quæ notatur in longitudine crurum posteriorum, quia semper in malitia perseuerant.

Secundò attende dęmonum tentationem: quia exierunt in terram, s. ad tentandum homines, & dicuntur exire, scilicet a Dei ordinatione. Deus enim tentationes nostras ordinatum bonum nostrum, & profectū, sed ab hac intentione diabolus exit, quia in suis tentationibus nō nostrū profectum, sed casum, & detrimentum intēdit. Exierunt etiam de cœlo, ubi creati fuerunt, s. de empyreo: quando fuerunt eiecti per superbiam in terram, idest ad tentandum homines, qui habitant in terra. eos enim, qui sunt in cœlo tentare uel molestare non possunt. Vnde pars eorum relicta est in hoc aere caliginoso ad tentandum nos, qui sumus in terra.

Tertiò considera diuinam permissionem, quia data est illis potestas, s. tentādi permissiuē. Greg. Licet diabolus afflictionem iustorū semper appetat, tamen si ab Auctore nostro potestatē non accipit ad tentationis articulum, nullatenus cōualescit. Sequitur, Si ut habent potestatem scorpiones terræ. Scorpiones (sicut glosa dicit) facie blandiuntur: se cauda pungūt occulte. Et ita faciunt dæmones tentantes: quia a principio porrigunt delectationem, & in fine inducunt cruciatū, & afflictionē: & sicut non sentitur punctio acus, sic nec punctio scorpionum, sed postea paulatim diffunditur per totū corpus, & moritur pūctus, & similiter decepti a dæmonibus qui peccant, non sentiunt deceptionem, sed tandē miserabiliter puniuntur. Proue. Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absynthium.

Prou. 5. Quartò nota diabolicæ malitiæ refrenationē, quia præceptum est illis, ne læderent, &c. Et hoc præceptum est dæmonum refrænatio, ne tantū noceant quantum vellent, vel quantum possent si permitterentur, quia nullus eis posset resistere. Restringitur autem eorum potestas cōtra electos, & saluandos: quorum quidam sunt incipiētes, & isti intelliguntur per fœnum: quidam uero proficientes, & isti per uiride. quidam uero perfecti, & isti per arborem designantur. Et nota, ꝙ non dixit, ut eos percuterent siue tangerent: sed ne eos lęderent: quia Sancti, & percutiuntur interdum exterius; & tanguntur interius, s. dum tentantur, sed non læduntur in mentibus, s. ut peccatis consentiant: vel ut finaliter pereant. Iob. Dixit Dominus ad Sathā, Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua. Et per ista tria designantur tres ordines saluandorum, scilicet Noe, Daniel, & Iob, idest coniugati, qui terræ adhærent, & designantur per fœnum: Et continentes, qui virorem corporis seruant, & ideo designantur per viride. Et prælati, qui designantur per arbores quarum rami refrigerium præstant alijs. Est ergo sensus. Præceptū est illis, s. dæmonibus, i. coarctata est potestas eorū, ne lędetēt fœnū terræ, i. cōiugatos in asa, sed in corpore affligāt, & interdū corporalia auferāt: neq; omne uiride, i. cōtinētes, uirore pudicitiæ virentes: neq; omnem arborem, i. prælatos folijs uerborū suorum alios sanantes, & fructibus operū satiantes,

Iob. 2.

umbra

vmbra exemplorũ,vel consolatione alios recreã tes:nisi tñ homines ab humo dictos.i. carnales. 1.Cor.3 1.Cor. Cum sit inter nos zelus, & contentio,nõne carnales estis, & secundũ hominem ambulatis?qui non habent signum Dei in fronte sua.i. in aperto hoc signum est Thau, quod habet figuram crucis,& est ultima litera in alphabeto Hebræorum,& nominatur siue interpretatur confirmatio. Vnde significat ipsam finalẽ pœnitentiam, quæ confirmat hominẽ in bono: hoc autem signo Ezec. 9. liberantur oẽs,qui illud habent. Ezec Signa Thau super frontes virorum gementium,& dolẽtium super cunctis abominationibus,quæ fiunt. Et infra: Omnem super quem uideritis Thau, ne occidatis. Et hoc signum debet haberi non solum in corde,sed etiam in fronte, vbi est locus erubescẽtiæ,& etiam locus manifestus, vt s. nõ erubescat homo facere pœnitentiam aperte,& nomẽ Christi aperte prædicare.

Itẽ dæmones conantur maximè impedire prædicatores,quod ostenditur ex visione beati Ioãnis,quæ Apo. 7. habetur in Apoc. vbi dicitur, Vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ,ne flarent super terrã, neque supra mare,neque supra ullam arborẽ. Per istos quatuor angelos intelliguntur vniuersi dæmones,qui dicuntur quatuor propter naturam numeri,quia quaternarius multũ diuisibilis est, & ipsi non intendunt nisi diuisionem facere.

Item quaternarius non est numerus solidus, sed superficialis.

Item suggestio dæmonum superficialis est,nõ habens soliditatem.

Item dicuntur quatuor,quia Euãgelia impugnãt,& quatuor initia præcipue sug gerũt dũ tentant, vel quia per quatuor partes mundi fideles tentant. Vnde sequitur stãtes super quatuor angulos terræ.i.in quatuor partibus mundi immorantes,vt omnes tentent,uel hoc dicitur,quia ipsi dæmones laborant,vt ponant homines in angulis.i.in sordibus peccatorum. Nã in angulo sunt sordes,uel in angulo duplicitatis. Sequitur,tenẽtes quatuor ventos.i. tenentes, & impedientes omnes prædicatores ecclesiæ,qui dicuntur quatuor,quia debent habere quatuor virtutes iustitiam,fortitudinẽ,temperantiam, & prudentiã: vel doctrinam quatuor Euangeliorum, quæ signifi Gen. 1. catur, Gene. 1. per quatuor flumina paradisi, uel quia debent prædicare per quatuor climata mũdi,& dicuntur venti,quia nubes.i.peccatores in pluuias lachrymarum dissoluunt.

Itẽ quia terræ humiditates desiccant.i. carnis voluptatem,& mentis cupiditatẽ,& de his qua Iob. 28. tuor ventis dicitur: Qui facit uentis pondus, & aquas appendit in mensura. Sequitur,ne flarent super terram,i. super illos, qui ad modum terræ sunt arabiles uomere prædicationis, & susceptibiles diuini seminis,neq; super mare.i. sup fluidos,&instabiles, neq; sup ullam arborem.i.sup illos,qui ad fructificandum sunt habiles: quasi dicat dæmones conati sunt,& nunc conantur quotidie impedire prædicatores, ne prædicẽt neque bonis,neque malis,neque ad exercitationem bonorum,neque ad reuocationem malorũ. Sciunt enim dæmones,quod nil adeo prodest sicut prædicatio verbi Dei. Glosa. In tempore tribulationis nihil magis necessarium,quam prædicatio verbi Dei. Ideo nititur diabolus eam detinere in om- Iob. 28. ni loco. Econtra autem dominus sub similitudine ẽt quatuor ventorum uocat prædicatores, ut prædicent. Ezech. A quatuor uentis veni spiri- Eze. 38. tus,& insuffla super interfectos,& istos, & reuiuiscant.

Veri ac contemplatiui Ecclesiæ Doctores Christique imitatores,quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis ac forti Angelo a Ioanne,necnon candelabro aureo a Zacharia praeuiso, per doctissimas uariasq; eorum expositiones comparantur, quasque conditiones sapientes,ac prælati habere debeant,aperitur.

Cap. XI.

Doctores noui testamẽti assimilantur illis animalibus quæ describuntur in prima uisione libri. Ezec. Vbi dicitur, Et de medio eius similitudo quatuor animalium &c. In cuius uisionis Ezec. 1. serie introducuntur hæc animalia, ut copulata, ut figurata,vt pennata,vt mota, & vt inflammata. Ostenduntur ergo primo fuisse copulata, quia quatuor. Vnde dicit,quod de medio ignis,sicut Gregorius exponit,quia supra præmiserat. Et ignis inuoluens similitudo quatuor animalium.

Primò ergo considera tria,primò locum, q cõgruit sanctorũ doctorum probationi. Locus.n.originis siue egressionis sanctorum Doctorum, est de medio ignis.s. tribulationis siue persecutionis. Ecclesiastici. Vasa figuli.i. doctores Christi Ecc. 27. probat fornax tribulationis,sic.n.æstuant,vt per impatientiã non destituantur. Ecc. In medio ignis Ecc. 41. non sum æstuata,dicit Doctorum ecclesia. Et iõ dicitur in Prou quod doctrina uiri.i.uirilis Docto- Prou. 19 ris per patientiam noscitur, Greg. Tanto minus Greg. unusquisque ostenditur doctus,quãto minus patiens,neque enim potest veraciter bona docẽdo impendere,si uiuendo nescit aduersa æquanimiter tolerare. Perfecti.n. Doctoris est sic aliorũ hominum improbitatem patienter sufferre, ut se noui erit ab iniquis sapienter obseruare:neq;.n. propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia ualet. Vel de medio ignis.i. ex intimo feruore amoris sancti Doctores procedunt ad opus prædicationis.

Secundò tangitur numerus,qui competit Doctorum eruditioni,quia quatuor,siue propter doctrinam quatuor Euangeliorum, siue propter quadruplicem intellectũ scripturarum quas explanant, siue propter quatuor mundi partes quas suis doctrinis illustrant,quæ etiam significantur per quatuor quadrigas.

Tertiò ponitur tropus.i. similitudo quæ com- Zac. 6. petit eorum perfectioni,quia similitudo erat animalium. In animalibus.n. est perfectio motus, & sensus,quia.s.sancti Doctores uigent sensu discretionis,& motu boni operis. Ipsi enim sunt animalia,quibus Dominus manum suæ largitatis aperit, & eis benedictionem suæ gratiæ affluenter infundit Psalmus: Aperis tu manum Ps. 144. tuam,&c.

Secundo

Secundo introducunt hæc animalia, ut figurata: habebāt.n.quātum ad communem figurā similitudinem hominis. Et præmittit, quod similitudo hominis erat in eis, siquidem in sanctis Doctoribus est similitudo hominis.i.Christi. Unde Greg.dicit, quod sancta animalia hæc nō essent, nisi Christi similitudinem habuissent. Competit ergo omni sancto Doctori, ut assimilet Christo homini secūdum illud: Omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias.i.Christo. Debet.n.Christum imitari, & ei assimilari in uiuendo sicut Paulus faciebat, qui dicebat, Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Christus.

Greg.sup Ezec. Psal.2.

Item in docendo siue prædicando, sicut idem dixit. Nos prædicamus Christū crucifixum &c.

1.Cor.1 1.Cor.11 Gal.2.

Item faciendo.1.Cor. Imitatores mei estote sicut ego Christi.

Item in patiendo. Vnde idem Paulus dixit: Christo confixus sum cruci. Deinde describit horum animalium figura specialiter quo ad partes eorum.s.quo ad facies, quo ad manus, & quo ad pedes.

Gal.2.

Primò n.quo ad facies ponit, quod erat in eis quadruplex figura.s. hominis, & leonis à dextris, uituli siue bouis à sinistris; sed aquilæ desuper. Per has ergo quatuor facies dicunt quidam mystice præfiguratos quatuor Euangelistas.s.per faciem hominis Mat. qui ab humana Christi generatione euangelium inchoauit, dicens: Liber generationis Iesu Christi, &c. Per faciē uero leonis Marcum, quia à rugitu deserti euangelium incepit, dicens: Vox clamantis in deserto. Per faciem autem bouis, Lucam, quia à sacerdotio Zachariæ incæpit principium, dicēs: Fuit sacerdos quidam, &c. Nam sacerdotis erat boues immolare. Per aquilæ faciem, Ioannes accipitur, qui cæteris altius contemplando uolauit, suum euangelium ab æterna Verbi generatione inchoando dicens. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, &c. Dicit autem, quod quatuor facies uni, quia omnes quatuor euangelistæ locuti sunt de uno, scilicet de Christo, uel illæ quatuor facies competunt uni, Idest Christo Qui (sicut dicit glosa) Natus est, ut homo; passus est ut uitulus: resurrexit, ut leo, ascendit, ut aquila. Et ideo (secundum Gregorium) homo, & leo dicuntur esse à dextris: quia Christi natiuitas, & resurrectio erunt omnium generaliter lętitia, quæ per dexteram intelligitur, sed uitulus dicitur esse à sinistris, quia mors Christi apostolis tristitia fuit, quæ tristitia pertinet ad sinistram, quia sinistrum dicimus, quod aduersum deputamus (ut dicit glo.) Aquila autem dicitur esse desuper, quia ascensionem Christi significat in altum, secundum illud. Ps. Ascendisti in altū. Iob. Nunquid ad præceptum tuum leuabitur aquila? Moraliter autem doctor ecclesiasticus debet esse, ut homo secundum rationem uiuendo. Secundum rationem dico à Deo per fidem illuminatam, & secundum diuina præcepta regulatā: Iuxta illud, Beatus homo quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum.

Mat. 1. Mat. 1. Luc. 1. Ioan. 1. Greg. Psal.67. Iob.30. Psal.92.

Item debet esse, ut leo tentationibus resistendo, & auersa non metuendo. Prouer. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit.

Item ut uitulus seipsum sacrificando, de talibus uitulis dicitur in Psalmis. Tunc imponent super altare tuum uitulos.

Pro. 28. Psal.50.

Item debet esse, ut aquila sublimia contēplādo, uel alios ad contemplationem, & amorē Dei prouocando. Deuteron. Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos. Vel dicitur doctor esse, ut homo per prudentiam, ut leo per fortitudinem, ut uitulus per temperantiam, & ut aquila per iustitiam. Quidam uero, (ut dicit Hieronymus) per quatuor facies intellexerunt quatuor elementa, quæ dicuntur in esse vna quia in vno corpore hominis uniuntur. Vnde quāuis in mū do maiori sit distincta, in mundo tamen minori.i.in homine sunt unita. Alij vero per has quatuor facies, quatuor principales accipiūt animæ passiones.i.gaudium, tristitiam, spem, & timorē, quorum quædam sunt de bono, ut gaudium de præsenti bono, & spes de futuro. Aliæ sunt de malo.s.uel præsenti, ut tristitia, uel futuro, ut timor. Et ideo quædā dicuntur esse à dextris, quędam uero a sinistris, sed super has debet esse ratio eas modificans, & regulans: & ideo facies aquilæ dicitur esse desuper. Et nota, quòd istæ facies dicuntur extentæ desuper, quia in omnibus intentio, & contemplatio sanctorum super se tendit, sicut dicit Grego.

Deu. 32. Hiero.

Item describitur figura eorum quantū ad manus, quia habebāt manus ad modum hominis. Vnde dicit, quod manus hominis sub pēnis eorum. Vbi nota, quòd quilibet doctor debet habere manus hominis.i. opera bona, scilicet ut non solum bona dicat, sed etiam faciat, secundum illud, Cœpit Iesus facere, & postea docere. Grego: Prædicator quisque plus actibus quam uocibus intonet, & bene uiuendo uestigia sequacibus imprimat, quam loquendo, quam gradiant ostēdat, sed debent esse manus hominis, idest opera secundum rationem facta Apostolus: Rationabile obsequium uestrum; sed dicuntur manus esse sub pennis, quia debet esse uirtus operis sub uolatu contemplationis.s. ut sub contemplatiua sit etiam actiua, & debent esse manus in quatuor partibus, quia scilicet quatuor modis pope ra uitæ actiuæ proximis seruitur, scilicet vel quātum ad animam, ut docendo, consulendo, & alias spirituales eleemosynas impendendo, vel quantum ad corpus viuum, scilicet reficiēdo, vestiendo, & alia necessaria ministrando, uel quantum ad corpus defunctum, scilicet componendo, & sepeliendo, & huiusmodi, uel quantū ad res temporales exteriores, sicut defendendo temporalia iura ecclesiæ, uel aliarum personarum, & huiusmodi. Vel (secundum Greg.) dicuntur esse in quatuor partibus, quia sancti Euāgelistæ, qui fuerunt primi doctores noui testamenti opus exterioris doctrinæ per quatuor partes doctrinæ per quatuor partes mundi diffuderūt, scilicet per orientem, occidentem, meridiem, & septentrionem.

Act.1. Grego. Ro. 12. Gre.sup Ezec.

Item describitur eorum figura quo ad pedes: quia pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum,

eorum quasi planta pedis vituli. In pedib. (sicut dicit glosa) intelliguntur gressus operum, ita, ut sicut per manus intelliguntur opera, quę ordinatur ad proximum, ita per pedes intelliguntur opera hominis quantū ad se ipsum. Sicut. n. animal gressibiles pedibus pergit ad locum, ita etiā homo spiritualis operibus tendit in Deum. Vnde Aug. dicit, quòd Deo, qui vbique est, nō locis appropinquamus, sed bonis studijs bonisq; actionibus. Et ideo sicut sine pedibus corpus hominis non pergit. Sic etiam fides hominis siue operibus non proficit. Iac. Fides sine operibus mortua est. Sed istis pedibus. i. operibus debet esse rectitudo intentionis. s. ut recta intentione fiant. Vnde dicit, Pedes eorum pedes recti. s. per rectā intentionem, quia qualis est intenti, tale est opus: Ecclesi. Ambulauit pes meus iter rectum.

Augu.

Iac. 2.

Eccl. 51

Item debet esse in eis maturitas moderationis, quia cum quadam maturitate i. grauitate, & modestia debent exequi, & perficere opus intentum. Vnde dicit, quòd planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. Vituli enim siue boues (ut dicit Gregorius) cum quadam maturitate siue grauitate incedunt. Vel etiam in planta pedis vituli signatur fortitudo laboris, quia vituli siue boues fortes habent pedes, ut ipse Gregorius dicit.

Gre. in Ezech.

Item in hoc signatur discretio circunspectionis, ex eo, quod in pedibus vituli, est vngulum discretio. Ex quibus patet, quòd opera docentiū debent esse recta, grauia, fortia, & discreta.

Tertio, hæc animalia describunt̄ ēt esse pēnata vn̄ dicit. Quatuor pennæ uni. Vbi circa eorū pennas nota quatuor, primò distinctionē, quia quatuor pennæ uni. s. ad modum alarum. Istæ quatuor pennæ, sunt quatuor conditiones, q̄ necessariæ sunt cuilibet contemplanti, vt per uolatum contēplationis possit ad diuina leuari. Prima penna est mentis virtus, per quam. s. anima ad volatum contemplationis disponitur. Est. n. animæ contemplanti necessaria virtus moralis, ex eo, quòd virtutes morales vehementiam passionum reprimunt, & sedant exteriorum occupationum tumultus, quibus abstraheretur intētio eius ab intelligibilibus ad sensibilia. Ecclesiast. Homines diuites in virtute pulchritudinis, studium habentes. Studium enim pulchritudinis, est studium contemplationis, quod competit hominibus virtutibus abundantibus.

Ecc. 44.

Secunda penna, est mentis actus, quo scilicet contemplatio incipitur. Et talis actus est lectio, oratio, & meditatio, & huiusmodi. Nam in lectione mens informatur, in oratione eleuatur, in meditatione autem inflammatur. secundū il lud: In meditatione mea exardescet ignis.

Psal. 38.

Tertia penna, est gradus considerationis, quo scilicet ordinate anima contemplando progreditur. Et nota, quòd habet contemplatio diuersos gradus, quibus s. anima in Dei cognitionem ascendit, secundum illud Psalmistæ. Ascēsiones in corde suo disposuit in valle lachrymarū. Vn̄ Richardus de sancto Victore sex gradus contemplationis distinguit, quibus mens per creaturas mundi Dei contemplationem ascendit.

Psal. 83.
Ricar.

Primus gradus est secundum solam imaginationem, cum attendimus solum res corporales. Vnde in hoc gradu ponitur solum perceptio sensibilium.

Secundus gradus est in imaginatione secundum rationem, prout scilicet sensibilium ordinem, & dispositionem consideramus. Vnde in hoc gradu fit progressus a sensibilibus ad intelligibilia.

Tertius est in ratione secundum imaginationem, quando, scilicet per inspectionem rerum visibilium ad inuisibilia subleuamur. Vnde in hoc gradu ponitur diiudicatio sensibilium secundum intelligibilia.

Quartus gradus est in ratione secundum rationem, quando. s. animus intendit inuisibilib. quæ etiam imaginatio non nouit. Vnde in hoc gradu ponitur absoluta consideratio intelligibilium, in quæ per sensibilia deuenitur.

Quintus est supra rationem, quando diuina reuelatione cognoscimus, quæ humana ratione comprehendi non possunt. Vnde in hoc gradu ponitur contemplatio intelligibilium, quæ per sensibilia inueniri non possunt, sed tantum per rationem capi possunt.

Sextus est supra rationem, quando. s. ex diuina relatione cognoscimus ea, quæ humanæ rationi repugnare uidentur, sicut ea, quæ dicūtur de mysterio trinitatis. Vnde in hoc gradu ponitur consideratio intelligibilium, quæ ratio nec inuenire, nec etiam capere potest.

Quarta penna, est Dei intuitus. i. ipsa contemplatio diuinæ veritatis: & in hac contemplantis uolatus finitur. Quia huius cōtēplatio finis est totius humanæ uitæ. Vn̄ Augustinus dicit, quòd contemplatio Dei promittit nobis, ut actionum omniū finis atq; æterna perfectio gaudiorū. hic autem competit nobis imperfecte, uidelicet per speculū in ænigmate, & ideo est quadā inchoatio illius beatitudinis. Sed nota, q̄d dicit, quòd istarum quatuor pennarum duę tegebant corpora animalium, quia quandiu sanctorum Doctorum animæ corporibus teguntur. i. quādiu sunt in hac uita indigent ad contemplatiuam uitam duobus prædictorum. s. virtute morali. Nā a corpore exuta anima, nec sensibilibus passionibus, nec rerum corporalium tumultibus inquietabitur, uel impedietur. Et ideo non indigebit uirtutibus moralibus, quæ habent huiusmodi impedientia reprimere, uel sedare.

Aug. 1. de Tri.

Itē indiget gradu considerationis, quia. s. in hac uita non potest anima immediatè leuari in contemplationem diuinę ueritatis, sed potius p̄ quosdam gradus in ipsius contemplationē consurgit. Duæ autem aliæ pennæ inuicem iungebantur, quia scilicet in alia uita uidebitur Deus sicuti est, & erit actus, & contemplatio. mentis cum uno intuitu diuinæ veritatis. Vnde Augustinus dicit, quòd non erunt in patria cogitationes nostræ uolubiles ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiā nostrā uno simul cōspectu uidebimus. Duab. ergo pēnis corpora tegunt̄, q̄. s. uirtus, & gradus cōtemplantibus necessaria sunt quādiu anima mortali hoc

corpore

corpore tegitur. Duæ vero pennæ iunguntur, q.a.s. in visione beata mentis actus, & côtéplatio vnito, & simplici intuitu diuinæ veritatis perficitur. Vel ista quatuor pennæ quibus anima in contéplatione leuatur, sunt illæ quatuor côtéplationes, quas beatus Bernardus in libro de consideratione ponit, quarum prima est admiratio maiestatis. Secunda est côsideratio iudiciorum Dei, Tertia est recognitio beneficiorum. Quarta est côsideratio promissorum. Quarum duæ dicunt corpora tegere, quia operta, & tecta sunt animę, quandiu manet in corpore. s. immensitas diuinæ maiestatis, & abyssus iudiciorum Dei: duæ vero inuicem iunguntur. s. promissa, & beneficia. Nam promissio beneficiorum fit, & beneficia promissa conferuntur, sed promissio promittitur ad côsolationem, beneficium vero subsequitur ad satisfactionem. Sed secúdum beatum Gregorium, quatuor istæ pennæ sanctorum animalium, sunt amor, & spes, & istæ duæ inuicem coniunguntur, quia scilicet sancti uiri & amant, quæ sperant, & sperant quæ amát. Aliæ vero duæ sunt timor, & pęnitentia: & istæ duæ tegunt, quia timor, & pęnitentia ab omni potentia Dei oculis mala pręterita abscondunt.

Secundò nota pennarum situationé, quia habebant pennas in quatuor partibus. Ná penna amoris est in cœlo, pęna spei est in Deo, pęna pęnitentiæ habet locum in mundo, penna timoris est de inferno. Sed attende, ꝙ manus dicitur esse sub pennis in quatuor partib. quia nec amor, nec spes, nec timor, nec pęnitentia est sine opere efficax. Nam amor ex nato ostenditur, spes ex merito concipitur, pœnitentia ex debito satisfacit, timor a malo retrahit, & insuper ad bonú compellit secundum illud, Qui timet Deum faciet bona. Vel si per pennas intelligantur considerationes mentis, tunc sunt in quatuor partib. quia aliquando Sancti considerant ubi fuerunt. s. in peccato, & sic replentur mærore, aliquando vero ubi sunt. s. in mundo, & sic affliguntur dolore: quandoque vero considerant vbi erunt. s. in iudicio, & tunc solicitantur timore: Quandoque autem ubi non sunt. s. in cœlo, & ex hoc inflammantur amore. Et ista (secundum Gregoriú) in mora sunt quatuor genera côpunctionum, quibus mêtes sanctorum hominum vehementer afficiuntur.

Tertiò nota pennarum connexioné, quia iúctæ erant pennæ eorum, alterius ad alterum. s. secundum Gregorium, quia prædicatorum uirtus, & sapientia charitatis, & concordiæ pace sociantur: Quamuis. n. sancti uiri diuersitaté habeant siue et distinctionem pennarum i. diuersa uirtutum munera, vel dona gratiarum, tamen dum unusquisque alteri de uirtutis dono, quod habet obsequitur, & econuerso, penna alterius ad alterú mutua utilitate connectitur. Nam côtéplatiuus pro actiuo orat, actiuus vero contemplatiuo necessaria corporis administrat, & sic de aliis. Vnde ad hanc connexionem pennarum hortatur Beatus Petrus dicens: Vnusquisq; gratiam, quam accepit, in alterutrum illam administrantes. 1. Pet. 4.

Quartò considera pennarum extentioné, quia facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper. In facie intellige Sanctorum intentionem, quæ semper ad Deum vertuntur, contra ꝙ de peccatoribus dicitur, Verterunt ad me terga, & nó facies, Hie. 32. facies. n. est pars anterior, & ideo significat intétionem finis quæ opus præcedit. Tergum uero siue dorsum, est pars posterior, & ideo significat opus, quod ipsam intentionem subsequitur. Tergum ergo, & non faciem ad Deum conuertit, qui opus quidem de genere bonorum facit, sed ad Deum intentionem non dirigit. Sed in pennis, quibus volatur ad altum, intelligitur Sanctorú contemplatio, de quarum pénarum volatu, Psalmus dicit: Quis dabit mihi pennas sicut colúbæ Psa. 54. & uolabo, & requiescam. Facies ergo, & pennas animalium extentas desuper Propheta vidit, quia intentio, & contemplatio Sanctorum semp̃ sup̃ se tendit, vt cęleste bonum assequi, & obtinere possint sicut interlinearis glossa dicit.

Quartò hæc animalia erant mota, & impulsa à spiritu. Vnde dicit, quod vbi erat impetus spiritus illuc gradiebantur. Vbi aduerte, ꝙ sancti doctores a Spiritusancto mouentur, impetuosè, continuè, & cautè Et propter primum dicit, vbi erat impetus spiritus. Vbi dicit gl. ꝙ sicut in malis est impetus carnis, ita in bonis est impetus spiritus: & hunc impetum (secundum Gre.) charitas facit: quæ post spiritum ire compellit Psalmus; Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Psal. 45. Aqua fluminis est gratia Spiritussancti, quæ mediante charitate animam impellit ad bonum, & perducit ad ineffabile gaudium.

Item continuè, ꝙ notatur cum subditur, ꝙ non reuertebantur cum ambularent. Nam sicut glosa dicit, cum ambularent ad bona, non reuertebantur ad mala: & ideo in bono perseuerádo, & continuando mouebantur. Matth. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Mat. 10. Sed quia illud verbum bis ponitur, alia glosa quædá exponit de motu recto. Cum ambularent ante. s. ad spiritualia, non reuertebantur retro. s. ad temporalia, Vnde non erat in eis motus reflexus, sed rectus Apostolus. Quæ retro sunt, obliuiscés, ad Phil. 3. ea quæ sunt priora, extendens me. Hieronymus, Qui stiuam aratri tenet, non respiciat retro, non imitetur uxorem Loth ne pereat sicut Heli, qui aliorum uitio Deum offendit. Sed videtur esse contra, quod alibi dicitur, quod animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris corruscantis. Sed dicendum, quòd ibi loquitur de motu contemplationis, sed hoc de imitatione uitæ siue de motu amoris. Vnde illud exponitur, quod ibant scilicet per mentis côtemplationem, sed non diu in ea esse valentes, reuertebantur ad actionem: sed quia ex contemplatione ipsa anima inflammabatur, & illuminabatur. Ideirco subditur, quòd reuertebantur in similitudinem fulguris corruscantis. i. inflammantis, & illuminantis. Nam per eos à contemplationis arce descendentes, cæleste lumen nobis spargitur, vt glosa dicit.

Item mouentur cautè: quòd notatur, cum dicit, quòd vnumquodque eorum coram facié sua ambulabat, scilicet semper sibi præsens, semper diiudicans, quid bonum, vel q̃d malum, in quo

crescat,

Phil. 3. crescat, in quo decrescat, Apostolus: Videte quomodo cautè ambuletis.

Quinto quoq; hęc animalia describuntur, ut inflammata, & ostenduntur sancti doctores inflammati quatuor modis scilicet ad modū scintillarum, ad modum carbonum, & ad modum lampadarum, & fulgurum. De primo enim dicit & scintillæ quasi aspectus æris candentis. quod secundum glosam refertur ad sanctorum prędicatorum doctrinam, quorum uerba sunt subtilia, & ideo sunt, vt scintillæ.

Item sonantia vt æris.

Item feruentia, & ideo candentis. Vel potest exponi, quod ex sanctis doctoribus emicāt scintillæ exemplorum, auditus verborum, & est in eis candor affectionum. uel scintillant orationibus, sonant in prędicationibus, excandescunt in affectionibus. Glossa quasi æris candentis, quia plus ardent desiderio, quàm proferant uerbo.

Secundo sancti Doctores inflāmantur ad modum carbonū. Vnde dicit, ꝙ similitudo animalium, & aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium. Carbonibus enim ardentibus assimilantur sancti Doctores, quia ipsi, & in se ardēt ꝑ desiderium, & alios sibi adhærentes accendunt etiam ad diligendum Deum. Vnde glosa dicit, Si carbonem tetigeris, accenderis, & cum sancto sanctus eris. Vnde isti sunt carbones, qui vastāt incinerando, idest ad pœnitentiam humiliādo.

Ps. 119. Psal. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, vel vastatoribus secundum aliam literam. Item qui sanctificant purificando, secundū

Ps. 139. illud, Sanctificabit eos in igne, Psalmus. Cadent super eos carbones, in ignem deijcies eo, in miserijs non subsistunt.

Item qui adiuuant inflammando, secundum illud, habens, carbones ignis sedebis super eos, & erunt tibi in adiutorium.

Tertiò inflāmantur ad modum lampadarū. Vnde subdit, Et quasi aspectus lāpadarū. In lampadis enim requiritur mundicia vasis, & ideo fit de uitro: copia liquoris, unde implet oleo, cuidētia fulgoris. & ideo suspenditur. In alto: q̄ tria signant in sanctis viris: puritatē carnis, deuotionem mētis, & claritatem siue fulgorē sanctæ opinionis. Vnde glosa dicit, ꝙ sanctorū aspectus est quasi lampadarum, quia opinionē bonam à lu-

Can. 8. mine aliorum, longè lateq; diffundunt, Canti. Lampades eius lampades ignis atq; flammarū.

Quartò sunt inflammati ad modum fulgurū, & ideo subdjtur. Et erat uisio discurrens in medio animalium splēdor ignis, & de igne fulgur egrediens. Sic in medio animalium idest in cordibus Sāctorum, quia medius locus attribuitur

Psal. 2. cordi secundum illud Psalmistæ. Factum est cor meum tanquam cera liquescens, in medio uentris mei. Est visio contemplationis Dei non per simplicē mētis intuitum, sicut est in patria, ubi Deus immediatè uidetur. sed est uisio discurrēs per rationis discursum prout inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, unde discurrunt ex creaturis, quę sunt effectus Dei procedendo in contemplationem creatoris. & in tali cōtemplatione est splēdor, & igni, & fulgur: quia, s. in contemplatione sanctorum fulget splendor diuinæ cognitionis.

Ps. 138. Psal. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Isa. Implebit splēdoribus animā tuā.

Isa. 63.

Ps. 38. Item ardet ignis diuinæ dilectionis, Psalmus. In meditatione mea exardescet ignis.

Item fulgurat zelus fraternæ saluationis. Nā in sancto uiro illuminato, & inflammato in cōtemplatione accenditur zelus etiam fraternæ salutis. Vnde egreditur fulgur. i. uerbum prædicationis uel exemplum conuersationis proximorum corda terrens, illuminans, percutiens, & accendens sicut fulgur. Vel nota, ꝙ in medio animalium. i. in Sanctorum cordibus est splendor ignis, cum ardent in amore Dei, & splendor fulguris, cum in dilectione feruentur proximi. Vel (secundum glossam) est in Sanctis visio discurrens, cum meditātur scripturas, quia dum historias discurrendo percurrunt, Spiritussancti sacramenta cernunt. sed est in illis splendor ignis, dū contemplantur res diuinas: quia in tali contemplatione mēs inflammatur charitate, & illustratur ueritate, sed splendor fulguris est in eis dum considerant res creatas vnde Greg dicit. Quamcunq; creaturam inspicimus, Dei notitiam fulgurat, dum in creaturis se creator manifestat.

Item doctor ecclesiasticus assimilari debet illi angelo forti, de quo habetur in uisione Ioannis.

Apo. 10 vbi dicitur: Vidi aliū angelum fortem descendētem de cœlo amictū nube, & iris in capite eius: & facies eius erat sicut Sol, & pedes eius tanquā columna ignis, & habebant in manu sua librū apertum, & posuit pedem dextrum suum super mare, sinistrum uero super terram. Vbi notātur octo, quæ doctor ecclesiasticus debet habere. Primum est obedientia, per quam assimiletur angelo. Nā pcipua est in angelis obedientia creatorū.

Ps. 102. Psal. Benedicite domino omnes angeli eius, potentes virtute qui facitis uerbum eius ad audiēdum vocem sermonis eius. Vbi nota, ꝙ ex obedientia dura iniuncta qdā prouocantur ad irā, & murmurāt, & maledicunt contra eū dicit. Benedicite Domino. Quidā uero ad implēdum se impotentes, & infirmos dicunt, & asserunt, cōtra quod dicit, potentes uirtute, Quidam uero, ꝙ audiūt implere differunt, & negligūt, &, contra

Iac. 1. hoc addit, Qui facitis uerbū eius. Iac. Estote factores uerbi, & nō auditores tantùm. Alij qnq; se excusant, ꝙ non intellexerunt siue audierūt: contra, qd subiungitur, ad audiēdum vocem sermonis eius. Sunt ergo veri obedientes ad modū angelorum, intenti ad audiendum, prompti ad obediendam, virtuosi ad exequendum, mansueti ad sustinendum. Et talis angelus debet esse do-

Mal. 2. ctor ecclesiasticus, Malach. Legē requiret ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.

Secundum est patientia. Vnde dicitur, forte s. in tollerādo, uel fortē in operādo, & expugnādo

1. Ma. 2. sicut fuit Iudas Machabeus, de quo dicit: Iudas Machabeus fortis uiribus iuuentute sua, sit nobis princeps militiæ, & ipse aget bellum populi.

Tertium est humilitas, quæ notatur cum dicitur Descendentē, s. per humilitatē de cœlo, i. de

Isa. 14. altitudine superbiæ, de qua dicitur, In cœlū cōscendam,

scendam,& sup astra cęli. exaltabo solium meű, uel per descendentem de cœlo,i. de altitudine contemplationis ad ministerium actionis.

Quartũ est misericordia, q̃ notaẽ cum dicitur, Amictum nube. Assimilatur.n.misericordia nubi,eo φ refrigerium pstat,secundum illud ; Speciosa misericordia domini in tẽpore tribulationis,quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Eccl. 35

Quintum est iustitia,unde dicit , Et iris in capite eius.Et sicut iris inde est ceruleus colore radiũ ctus igneo,ita in doctore, uel prælato debet misericordia iustitiæ sociari . Psal Misericordia,& ueritas,obuiauerũt sibi, Hæc ergo iris misericordiæ,& iustitiæ debet esse in capite, idest in prelato siue principe.

Sextum est sapientia, quæ notatur cum dicit, Et facies eius sicut sol. Assimilatur enim sapiẽs soli non solum ratione claritatis , sed etiam ratione firmitatis secundum illud Eccl. Homo sanctus in sapientia sua manet sicut sol. Attribuit etiam sapientia faciei,quia sicut dicitur Eccl. Sapientia hominis lucet in uultu eius. Eccl. 27 Eccl. 24

Septimum est affectionum rectitudo,quę notatur ibi. Et pedes eius sicut columna ignis.Notantur enim affectiones in pedibus, sed erectio domus,& aliorũ sustentatio in columna: sed ser uot, & incẽsio in igne,s. amoris,& ideo ex his colligitur,φ doctor ecclesię debet esse affectuosus,ad cœlestia erectus , aliorum sustentatiuus, & ad spiritualia feruidus : Eccl Surrexit Helias quasi ignis &c. Octauum est perfecta doctrina, quæ requirit tria scilicet ut doctor sit eruditus, uidelicet in sacra scriptura,quod notatur p hoc, quòd hab. bat librum apertum. Eccl. 48

Item,quod sit operosus,ut quòd de ore predicat,opere impleat,quòd notatur per hoc , quod habebat in manu.

Item,quod sit discretus,quia aliter debet prædicare carnalibus & peccatoribus,qui significãtur per mare,& aliter iustis,firmis, & fructuosis, qui significantur per terram:uel per mare secula res,per terram vero religiosi significantur : uel per mare existentes in aduersitate, per terrã existentes in prosperitate : qbus omnibus diuersa exhortatio congruit. Vnde angelus alium pedẽ supra mare,& aliũ supra terrã dicit posuisse.nel pes dexter est amor Dei , & quo calcaẽ mare,i. amaritudo,& aduersitas seculi : pes sinister est amor pximi,q debet calcare terrã,i. omnia terrena,proximorũ saluti postponere : Prouer Qui negligit damnum propter amicum,iu'tus est. Pro. 12.

Item doctor Ecclesiasticus debet esse similis illis candelabro,quod describitur in uisione Zachariæ dicentis : Vidi, & ecce candelabrum aureum totum,& lampas eius super caput ipsius, & septem lucernę eius sup illud,& septem infusoria lucernis:quę erant super caput eius,& duę oliuæ super illud,una à dextris lampadis,& alia à sinistris.Sic quoq; ecclesiasticus doctor esse debet ut candelabrum luminosum p sapientiã, aureum totum per iustitiã:sed lampas Christus: super caput eius p obedientiam:uel super caput eius.i. mentẽ fulgens per gratiam , septem autẽ lucernæ,sunt septem uirtutes,s. tres theologicę, Zac.4.

& quatuor cardinales: septẽ uero infusoria sunt septem Spiritussancti dona, qbus septem lucernis.i.septem uirtutibus oleum gratiæ siue perfectionis infunditur.Nam dona perficiunt uirtutes.duæ oliuæ sunt duæ uitę fructuosæ,i.meritoriè.s.cõtemplatiua a dextris,& actiua à sinistris, quæ oia dicunt esse in perfecto Ecclesię doctore.

Itẽ doctrina catholicorum doctorum differt à doctrina hæreticorũ, sicut differebant illi duo calathi:qui describuntur in uisione Hie. ubi dicitur.Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus,positi ante templum Domini.i, Calathus unus ficus bonas habebat nimis,ut solẽt ficus primi esse tẽporis: & calathus vnus habebat ficus nimis malas q̃ comedi nõ poterant. eo φ essent malæ:isti.n.duo calathi,sunt doctrina catholica,& hæretica:sed doctrina catholicorũ doctorũ est calathus bonis ficubus plenus,i. bonis uerbis , & sinceris, quales solent esse fructus primi tẽporis,i. similes doctrinis , & uerbis prophetarum,qui fuerunt tempore prioris testamenti. Nam doctrina noui testamenti non discordat à ueteri secundum intellectum mysteum.Vel fructus primi temporis, sunt documenta Apostolorum,& discipulorum,qui fuerunt in ecclesia primitiua , à quibus moderni doctores catholici non discordant.Sed calathus alius est hæreticorum doctrina cõtinens pessimas ficus,i. pessimas,& erroneas opiniones. Vnde a catholicis uiris comedi,i recipi , uel acceptari non possunt,eo quod pessimæ sunt Sed ambo calathi dicuntur esse ante templum Domini : quia utraq; doctrina propalata est in ecclesia Christi ; quam quam una acceptata,& altera reprobata sit. Hie. 24.

Spiritus sancti dona septem eorumq; opposita uitia capitalia per Pharaonis somniũ lucidã interpretationem clare describuntur,plurimorumq; somniorum explanatio congrua affertur. Cap. XXI.

DOna Spiritussancti sunt septem; quæ à septem oppositis uitijs euacuãtur:& hoc ostẽdiẽ ex somnio Pharaonis,quod habetur Gen. 41. vbi dicitur,quod uidit Pharao somnium : Putabat enim se stare super fluuium, de quo ascendebant septem boues pulchræ , & crassæ nimis, & pascebantur in locis palustribus. Alię quoque septem emergebant de flumine fœde , confectæque macie,& pascebantur in ipsa amnis ripa in locis uberrimis virentibus, deuorauerantque eas quarum mira species,& habitudo corporum erat. Moraliter, fluuius est Spiritussanctus , de quo Apocalypsis : Ostendit mihi fluuium aquæ uiuæ splendidum tanquam crystallum procedẽ tem de sede Dei,& Agni, idest de substantia patris , & filij, de hoc flumine ascendunt septem boues , idest septem dona : quæ dicuntur ascendere, quia nos ascendere faciunt , & designantur in bobus,quia scilicet faciunt nos bonorum operum fructibus abundare, sicut boues terram. Dicuntur autem pulchræ inquantum animam spiritualiter informant. Nimis autem , idest ualde crassæ dicuntur,eo, scilicet,quòd animam mirabili dulcedine , & uirtutem abundantia Ge. 41. Apo. 2.

dantia implent. Loca aūt palustria in quibus pascuntur, sunt humilium corda, de his septem domis dicitur. Isa. 11. Requiescet super eum, scilicet Christum humilem, spiritus domini, spūs sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eum spūs timoris domini. Per septem autem boues tenues & fœdas intelliguntur septē vitia, quæ designantur in bobus qui terram uertūt, quia scilicet eos deprimunt, & terrenis actionibus inuoluūt hæc emergūt de flumine, id est de instabilitate, & fluxibilitate mentis humanæ. sensus enim, & cogitatio humani cordis prona sunt in malū ab adolescentia sua. Dñr aūt fedæ, quia mentem. s. hoīs maculant, & conuersationem deformant.

Isa. 11.

Gen 3.

Item sunt confectæ macie, quia euacuant pinguedinem gratiæ, & uirtutum;

Item pascuntur, in ripa amnis. Amnis. n. continuè fluens, est vita humana, cuius duæ ripæ sunt spiritus, & caro, in quibus sunt loca uberrima, & uirentia, scilicet diuersę potentiæ animæ, & diuersæ partes corporis, in quibus est uiror, id est vigor virtutis sicut in intellectu virtus cognoscitiua, in uoluntate virtus appetitiua, & sic de alijs, similiter in partibus corporis sitæ sunt vires animæ, ut in oculis vis uisiua, in auribus uis auditiua, & sic de alijs, nec est aliqua particula corporis in qua nō sita sit aliqua alę vis. Vñ istæ sunt loca uirentia, i. uiribus spūalibus plena.

Item sunt loca vberrima per abundātiā actionum. Nam in intellectu abundāt cogitationes, in uoluntate affectiones, in phantasia imaginationes, & sic de alijs. In istis ergo partibus, seu nutribus pascuntur septē vitia, quia auaritię pascit in visu. Vnde vocatur concupiscentia oculorū.

1. Io. 3.

Item gula pascitur in gustu, luxuria in tactu, superbia in appetitu. Est. n. superbia appetitus propriæ excellentiæ, & sic de alijs vitijs.

Item deuorat boues speciosas, idest spiritus sancti dona. Nam plenitudinem sapientię deuorat luxuria, quia facit spiritualia desipere. Nā animalis, idest carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, donum uero intellectus deuorat gula, quia generat hebetudinem sensus circa intelligibilia; vt dicit Gregorius. Donum vero scientiæ deuorat auaritia, quia peruertit rectum iudicium, dum auarus iudicat temporalia esse æternis præponenda in eis finem suū constituens, sed donum pietatis deuorat inuidia beneuolentiam excludens. Donum autem consilij deuorat ira, quæ ad omnia præcipitanter ducit, quod est contra consilium, sed donum fortitudinis deuorat accidia, quę reddit mentem debilem, & grauem. Donum autem timoris deuorat, & excludit superbia, quę præsumptuosum, & audacem facit. Sed secundum Gregorium, aliter recipiuntur ista donis opposita, quia sapientiam deuorat stultitia, intellectū hebetudo, scientiam ignorantia, pietatem duritia mentis, consilium præcipitatio, fortitudinem torpor, timorem uero superbia, siue præsumptio. Sed notandum circa prædictum somniū, quod sicut dicunt somniorū interpretes, somnia quæ apparent hominibus de bobus, ad uarīā referuntur significationem. Nam aliqñ referuntur ad hominum ptātē. vñ in somnio (ut dicunt) boues masculini gñis principes plerumq; significare solent. Et ideo si qs somniet, quod sedeat super bouem rubri coloris, inueniet potestatem, sed ægrotabunt filij eius, & vxor.

Gre. 31. Moral.

Greg. 1. Moral.

Item si somniet quis, q in alia regione pascat boues tricornes, aut quadricornes, princeps intrabit terram illam, & subiugabit eam sibi tot annus quot erant cornua. Aliqñ uero referūtur ad temporum qualitatem sicut ex somnio pręfato, s. Pharaonis apparet, quod Ioseph interpretatus est dicens, quod per septem boues pingues, significabantur septem anni vbertatis, per septē vero macilentas septem anni sterilitatis. Vnde dicunt somniorum interpretes, q si quis in somnio inuenerit unum pinguem bouem, aut plures boues, & vberes, eum complectentur, & proficiet in opere suo. Si uero vitulum macrum, aut bouem eiusdem modi, subdiderit; eos, sibi annum, uel annos malos inueniet, & famē, & detrimentum, & paupertatem, secundum tenuitatis rationem. Qñq; autem referuntur ad diuitiarum prosperitatem. Nam siquis se somniet lac bouinū comedere, inueniet incrementum, & diuitias maiores. Et siquis somniet, quod coriū bouis inuenerit, aut tulerit, diuitias magni principis hæreditabit. Et siquis somniet, q bouem in domo sua occiderit pro quantitate carnis inueniet thesaurum principis cum timore.

Item siquis somniet se tollere de sanguine bouis, aurum inueniet principis, hæc dicunt somniorum interpretes. Sed quia id, quod dicunt ratione non fulciunt eadem facilitatę contemnitur a plerisque qua dicitur secus tamen est de somnio Pharaonis de quo (teste scriptura) certū est q fuit immissum a Deo. Dixit autē Ioseph Pharaoni audito pdicto sōnio, Somniū regis unum est, quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni.

Gen. 40

Quatuor Euangelistarum nonnulla figurę in numero quaternario designata enarrantur, ac declarantur, eorumq; excellentia demonstratur, quibus optimo fidelium doctores, sustentatores, ecclesiæ, fabri nuncupantur. Cap. XIII.

Euangelistæ figurati sunt p illa quatuor animalia, quæ in visione imaginaria sunt ostensa Beato Ioanni Apost. vbi dicitur. In medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primū simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertiū animal habens faciem quasi hominis, & quartū animal simile aquilæ uolanti; Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas. Vbi nota congruitatem similitudinis.

Primò propter locum: quia in medio, & in circuitu sedis, Per sedem intellige cętum prælatorū, in quibus Deus residet alios per eos dirigens, & indicans Psal. Regnabit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suā. Quatuor igitur animalia idest quatuor Euangelistæ dñr esse in medio, & in circuitu istius sedis: quia scilicet eorum doctrina ipsi prælati fulciuntur,

Psal. 45.

& proteguntur. Sed si in medio sedis erant, quo in circuitu, vel si in circuitu, quo in medio? Ad hoc dicitur, quod sedes, planitiem latam & amplam habere videbatur, ut dicit glosa. Et super planitiẽ sedis erant animalia, quasi doctores pręsidentes: vel subtus, quasi columnæ sustentātes: in circuitu quasi excubiæ concustodientes, & protegentes sedem, & hoc tangit glosa. Ex quibus colligitur, quod ipsi Euāgelistæ sunt fideliũ doctores sustentatores, custodes, & protectores.

Secundo nota congruitatem metaphoræ pp numerum, quia quatuor animalia erant, & hoc competit euangelicæ cõscriptioni, quia quatuor euangelia conscripserunt. Vnde ipsi sunt quatuor fabri qui arma ecclesiæ fabricauerunt, quibus se muniant, & hostes expugnent, de quibus Zach. Ostēdit mihi Dominus quatuor fabros & dixit: Quid isti veniunt agere? Qui ait dicēs, hęc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam.

Zach. 1.

Itē cōpetit eorum numerus euangelicę diuulgationi: q̃a scilicet eorum euangelia sunt p quatuor partes mundi diuulgata, & portata. Vñ ipsi sunt quatuor equi varij, rufi, albi, & nigri, quos misit Dñs, vt perambularent terram: Zach. 1.

Zach. 1.

Item quatuor quadrigæ, egrediētes de medio duorum montium Zacha. 6.

Zach. 6.

Item ipsi sunt vectes, & quatuor circuli aurei, quibus arca domini portabatur, & mensa.

Tertio competit eorum numerus euangelicæ instructioni; quia scilicet eorum euangelia instruunt nos de quatuor, s. de credendis, de faciendis, de fugiendis, & de appetēdis. Credenda em̃ sunt articuli fidei, sacramenta, & testamēta, operanda sunt præcepta, consilia, & misericordiæ operai fugienda sunt peccatũ, infernus, & purgatoriũ, appetenda sunt virtutes, sapientia, & uita æterna. Vnde ipsi quatuor euangelistę sunt quatuor columnę quę sustentat velum, i. ecclesiam.

Tertio est cōgrua hæc similitudo propter aspectum: quia plena oculis ante, & retro, i. habētia cognitionem de his quę Deus fecit in principio, & de his, quæ facturus est in fine: uel ante & retro, i. veteris, & noui Testamenti. Vel humanitatis, & deitatis Christi: uel virtutum, & vitiorũ; vel bonorum, & malorũ, uel gaudiorum cęli, & suppliciorum inferni. Omnium. n istorum unũ ante, & alterum retro debet esse, uel quia alterũ altero dignius, uel quia alterũ fugiendũ, & alterum appetendũ, Phi. Quæ retro sunt, obliuiscēs, ad ea quæ sunt priora, extēdens me ipsum, ad destinatũ persequor, ad brauiũ æternę vocationis.

Phil. 3.

Quartò, est similitudo congrua propter distinctionis modum, quia animal primũ simile leoni, s. Marcus, & secundum animal simile uitulo scilicet Lucas: & tertium animal hñs faciem hominis, s. Matthęus: quartum animal simile aquilæ uolanti, s. Ioannes: cuius expositionis ratio dicta est supra cap. xj. in uisione Ezechiel. Sed quęritur, cum Ezechiel primo ponit hominē, secundo leonem, tertio vitulum, quarto aquilā, quare Ioannes hunc ordinem non seruauit? Ad quod dicendum, quod Ezechiel seruauit ordinē historiæ. Christus enim primo fuit natus ut homo, postea terribiliter prædicauit ut leo; deinde immolatus est, ut vitulus; tandem ascendit in cœlum, ut aquila, hunc ordinem prauidit Ezechiel spiritu prophetico illustratus. Et ideo sic ordinauit animalia sua. Ioannes uero, quia hæc omnia impleta vidit, non iam ordinem gestæ rei narrare voluit, sed magis ad fidē populum inuitare, & non vitulum, non hominem, non aquilam, sed leonem præposuit, ut cognita fortitudine Christi per fidem resurrectionis ascendant securius ad uitulum, idest ad fidem passionis, postmodũ ad hominem, i. ad fidem natiuitatis, ad ultimũ ad aquilā, i. ad fidem ascensionis Christi, & deitatis ipsius. Nota ergo, qđ debet vir euangelicus similis esse leoni in liberalitate, & magnanimitate.

Item uitulo in carnis mortificatione, & laborum perpessiones similis homini in mansuetudine, & discretione, & similis aquilæ uolāti ĩ cœlestiũ contēplatione, & tēporaliũ despectione.

Quinto est congrua propter uolatus instrumētum, instrumentu. n. volatus, est ala, quæ multiplex erat in quolibet. Nā quatuor animalia singula eorum habebant alas senas i. sex alæ, sunt sex opera misericordiæ spiritualis quæ in hoc versiculo continentur Consule, castiga, remitte, solare, fer, ora. Debet ēt doctor euangelicus habere sex alas, idest sex opera instructionis, quibus scilicet instructis reddatur ad prędicationis officium exercendum.

Prima ala, est lex naturalis, secunda lex Moysi, tertia prophetarum, quarta doctrina euangelica, quinta doctrina apostolica, sexta expositorum doctrina. Possunt etiam istę sex alæ referri ad uitam æternam, s. ad sex opera misericordiæ corporalis, qui notantur, Matt 25. Esuriui, & dedistis mihi manducare &c. Istis enim alis uolatur in cœlum Vel per sex alas intellige cognitionem & contemplationem operum sex dierum, quibus anima uolat in altum, q a per ipsas creaturas eleuatur in cognitionem Dei. & contemplationem secundum illud. Inuisibilia Dei a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.

Mat. 25.

Rom. 1.

Christi fides in primo Angelo figurata, quantum peccatori prosit vt ad pœnitentiam reducatur, mirifica Ioannis visione declaratur. Cap. XIIII.

Fides generat pœnitentiam, & hoc ostēditur ex uisione Beati Ioannis quę habetur Apo. vbi dicitur: Primus angelus tubā cecinit, & facta est grando, & ignis mixta in sanguine, & missum est in terram, & tertia pars terrę combusta est, & tertia pars arborum concreata, & omne fœnum uiride combustum est.

Apoc. 8.

Primus angelus potest dici fides, quę est prima virtus, vnde Prud. Prima petit cāpum dubia sub sorte duelli, Purgatura fides, & hęc duo facit, scilicet grandinem & ignem. Per grandinem significatur timor inferni, per ignem dolor & contritio peccati. Et hęc duo facit fides, quando miscetur sanguine, idest peccato. Nam anima illuminata per fidem cognoscit pœnam peccati, idest q̃ obligatur pœnis inferni, unde timet, & dolet.

Sed quia hæc duo quodammodo ex libero oriũtur, ideo dicit tubaceciniſe, ideſt eſt uoluntate pœnitentis hæc duo produxit. Et hoc eſt, quod ſequitur, ꝙ tertia pars terræ, & tertia pars arborum, & omne fœnum uiride combuſtum eſt. Per terrã intellige terrena bona, quorum tres ſunt partes: Prima eſt pietatis in proximum; ſecunda neceſſitatis in ſeipſum, tertia eſt uoluptatis in corpus proximum: hæc tertia pars comburitur in uerè pœnitente. per arbores uero ſtatus contemplatiuorũ intelligimus designatur. Cuius tres ſunt partes. prima eſt deſiderium orationis, ſecunda ſtudium lectionis, tertia exercitium actionis, & hæc comburitur. Per fœnum uero uiride ſignaẽ uoluptas carnis, iuxta illud, Iſa: Omne caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni. Vnde omne fœnum comburi dicitur, quia omnis uoluptas carnis per dolorem pœnitentiæ abijcitur. Apo. Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerũt cum uitijs, & concupiſcentijs.

Iſa. 5. — Gal. 5.

Torrentis aquas iuxta Ezechielis uiſionẽ, beatorũ gaudia deſignare edocetur, treſq; illi millenarij quid ſignificent, diuerſimode aperitur. *Cap. XV.*

GAudia beatorum deſignantur in illis aquis quas per uiſionem uidit Eze. Dicitur enim: Ecce aquæ redundantes a latere dextro cũ egrederetur vir ad Orientem qui habebat funiculũ in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos, & traduxit me per aquas uſq; ad talos. Rurſum menſus eſt mille, & traduxit me per aquã uſq; ad genua. Rurſum menſus eſt mille, & traduxit me ꝑ aquam uſq; ad renes. Et menſus eſt mille torrẽtem, quem nõ potuit pertranſire, quoniam intumuerunt aquæ profundæ torrentis, qui non põt tranſuadari. Per aquas redundantes torrẽtis, intellige delectationes gaudioſas, & copioſas quibus ſancti uiri in cœlo fruuntur. Vnde in Pſ. Torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Et dicuntur redundantes, quia interius animam replebunt, & ex ea corpora redundabunt. Dicuntur etiam a latere dextro, per quod intelligitur cœleſtis patria, ſicut per latus ſiniſtrũ uita præſens. Cant. 2. Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Tres autem primi millenarij ſignant tria gaudia electorum in patria quæ finita ſunt, & aliquatenus poſſunt a ſanctis comprehendi. primum uenit ab inferius, ubi uident iuſtitiam Dei adimpleri, de quo multum gaudiũ eſt eis, ſecundum illud Pſalm. Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictam. Iſa. Egredientur, ut uideant cadauera uirorum qui præuaricati ſunt in me, & erit vſque ad ſatietatem uiſionis omni carni.

Pſa. 35. — Cant. — Pſal. 57. — Iſa. 66.

Secundum uenit a mundo de pulchritudine creaturarum, Iſa. Tunc uidebis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Tertium uenit de cœlo de ſecunda, & grata ſocietate Iſa. Exultabo in Hieruſalem, & gaudebo in populo meo. Sed quartum millenarium, quod non poteſt tranſuadari, eſt gaudium ineffabile de diuinæ maieſtatis uiſione. Iſa. Oculus non uidit, Deus, abſq; te, quæ præparaſti expectantibus te.

Iſa. 60. — Iſa. 65. — Iſa. 64.

Aliqui tamen exponunt, quòd très millenarij qui tranſuadari poſſunt, & menſurari ſunt tres ſenſus ſcripturæ, ſcilicet hiſtoricus, allegoricus, & tropologicus. Sed quartus millenarius q non poteſt tranſuadari, eſt quartus ſenſus, ſcilicet anagogicus, qui eſt de ſecretis cœlorum, quæ non poſſunt in hac uita comprehendi: Vel ſecũdum alios, per primum millenarium aquæ pertingentis ad talos intelligitur gratia incipientium, quia in talis eſt hominis inchoatio: per ſecundum millenarium aquæ pertingentis vſque ad genua, intelligitur gratia proficientium, quia in genibus eſt ambulatio, ſcilicet per profectum uirtutum. Pſal. Ibunt de uirtute in uirtutem. Per tertium millenarium qui erat vſq; ad renes, intelligitur gratia prædicantium qui tamque uiri perfecti debent Deo ſpirituales filios generare. Nam ex renibus eſt generatio. Apoſto. In Chriſto enim Ieſu per Euangelium ego uos genui, ſed per torrentem qui non poteſt tranſuadari, intelligitur gloria beatorum, quæ ineffabilis eſt.

Pſal. 83. — Eze. 1.

Hæreſes ortum præcipue à Diabolo habuiſſe, in Ioannis ardentem ſtellam de cœlo cadentem, Abſinthium uocatam, aquas dulces amaras facientes demonſtratur. Hæreticorumq; iniqua malignitas aperitur. *Cap. XVI.*

HAereſes à diabolo procedunt, & hoc oſtenditur in uiſione Beati Ioannis, quæ habeẽ Apoc. ubi dicitur, Cecidit ſtella de cœlo magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiã partem fluminum, & in fontes aquarum, nomen ſtellæ dicitur abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, & multi homines mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. Hæc ſtella magna fuit diabolus qui cecidit de cœlo, ideſt de loco angelorum ubi creati ſunt. Iſa. Quo modo cecidiſti de cœlo lucifer qui mane oriebaris: Et quamuis iſte caſus fuerit a principio, tamen hic introducitur ubi de hæreticis agiẽ qui diu poteſt fuerunt in eccleſia, ex eo, quod caſus ſuus de cœlo cauſa eſt propter quam ipſe inducit hæreſes, & de peccatis tentat, vt ſcilicet impediat homines ne illuc vadant unde ipſe cecidit; & ſic in caſu hæreticorum, & peccatorum, caſus ipſe diaboli quodammodo renouatur, ſicut cauſa in effectu: Vel ideo dicitur cadere, quia tunc, quando ſcilicet hæreſes, introduxit, contra eccleſiam acrius incepit deſæuire. Vnde tunc apparuit malum eius: Luc. Videbam ſathanam, ſicut fulgur de cœlo cadentem. Diabolus autem dicitur ſtella propter ſcientiam, ſed dicitur magna propter potentiam, & poteſtatem; ardẽs autem tanquam facula propter inuidiam. Sapiẽ. 2. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum, & cecidit in tertiam partem fluminis, & in fontes aquarum, dicitur diabolus cadere dũ homines cadere facit. Fontes autem ſunt magiſtri, & doctores hæreticorum, qui dicuntur hæreſiarchæ: Flumina ſunt diſcipuli eorum, Flumina enim a fontibus oriuntur, & poſtea currunt in mare. Et ſic ab hæreſiarchis diſcipuli naſcuntur,

Apoc. 8. — Iſa. 14. — Luc. 10. — Sapi. 2.

qui postea sequentes magistros suos corruunt in infernum Aquæ fontium, sunt populi ab eis decepti, i. credentes doctrinis eorum. Apoc. Aquas quas vidisti vbi meretrix sedet populi sunt, & gentes, & linguæ. Fontes igitur, & flumina sunt omnes hæretici & mali Christiani, qui sub tertia parte hominum continentur. Nā prima pars est totaliter infidelium, puta Paganorum, vel Iudæorum quantum ad fidem Christi. Alia est totaliter fidelium puta catholicorum tertia, ipsorum hæreticorum, qui partim sunt fideles, & partim infideles. Nam quidam confitentur vnum articulum, & negant alium, & partim de Christo bene sentiunt, & partim male. Et in illam tertiam partem diabolus cecidit, quia scilicet per eos doctrinas errorum seminauit, sed quia doctrina eorum puerfa est, & ad inferuū ducit, ideo subdit. Et nomen stellæ dicitur. Absynthiū quę est herba amarissima: & ideo per eam recte significatur hæreticorum doctrina quæ in se amara est propter salutatem quam continet, & ad amaritudinem inferni trahit: & facta est tertia pars aquarum in absynthium, i. prædicta tertia pars hominum infecta est hæretica doctrina, & diabolica. Et multi homines mortui sunt ex aquis, i. de hæreticorum doctrina, quia amaræ factæ sunt per illos hæreticos malè exponentes: & reuera mortui non tantū morte animæ, sed ēt corporis qā multi combusti. Et nota, quod aqua, i. doctrina sacræ scripturæ amarescit per falsam expositionem. 4. Reg. Ecce habitatio huius ciuitatis optima est idest sacræ scripturæ, sed aquæ pessimæ sunt, i. expositiones hæreticorū peruersæ, & falsæ. Sed nota quod hæ aquæ sacræ scripturæ fiūt dulcorari per salis appositionē, i. per vere sapientiæ elucidationem. Vnde 4. Reg. Egressus heliseus ad fontem aquarū misit in illū sal, & ait, Hæc dicit dūs, Sanaui aquas has, & non erit eis vltra mors, neq; sterilitas. hoc etiam signatū fuit Exo. Vbi dicit, Murmurauit populus cōtra Moyses dicens, Quid bibemus; At ille clamauit ad dominum, qui ostendit ei lignum: quod cū misisset in aquas, in dulcedinem uersæ sunt, per lignum autem vera sapientia designatur. Prouer. Lignum vitę est his qui apprehenderunt eam, & qui tenuerit eam beatus.

Apo. 18. · 4. Re. 2. · Exo. 15 · Pro. 18.

Ioseph somnium aliaq; nonnulla citu digna describuntur, per quæ humilitatem sanctis maximopere prodesse asseritur. Cap. XVII.

HVmilitas facit Sanctos proficere, & crescere multiplicitur: quod ostēditur ex somnio Ioseph Gen. Vbi dicitur, quod uidit somniū, qd̄ narrans fratribus ait: Vidi per somnium quasi Solem, & Lunā, & stellas vndecim adorare me. In Ioseph intellige augmentum, & profectū boni, quia sic interpretatur, scilicet augmentū, & in adoratione ostenditur humilitas, in Sole aūt accipitur feruor dilectionis. Vnde dicitur Iudic. Qui diligunt te, sicut sol in ortu suo splēdet, ita rutilent, sed in stellis intelligitur splendor, siue gratia prędicationis. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos, erunt stellę: sed per lunam accipitur vigor actionis, quia Luna maximè agit & potest in istis inferioribus. Quod ergo Luna, Sol, & Stellę Ioseph adorando subduntur, signat, qd̄ in sanctis uiris, & feruor dilectionis, & gratia prędicationis, & vigor bene agendi per inclinationem humilitatis proficiunt, & augentur. Iac. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, scilicet & diligendi & prędicandi, & bene operandi. Notandum antē circa prędictum somnium, quod sicut dicunt somniorum interpretes, somnia, quę apparent hominibus de stellis superioribus, uariam habere noscuntur significationem. Nam aliquando referuntur ad hominis dignitatem. Quia magnę stellę somniatę, sapientes, & potentes designant: paruę uero, & obscurę, uiles & insulsas personas Si cui autem videatur per somnium se dominum esse stellarum, pro quantitate, & qualitate stellarum dominabitur populis. Et si est aptus & decens, erit res & huic interpretationi consonat prędictum somnium Ioseph. Aliquādo uero referuntur ad hominum aduersitatem, quia stellę cadentes in mare, perditionem populi a rege fieri demonstrant. Stellę uero cadentes in terram, aduersitatem significant, & mala plurima. Stellę aūt deficientes in cœlo, diuitum paupertatem, & defectum significant. Nam cœlum simile est domui videntis, stellę vero substantiam, & homines habitantes in ea signant.

Iud. 5. · Dan. 12 · Gal. 13

Quadruplex hypocrisis species iuxta quadruplicem personarum statum, in Ioannis visione sub Solis, Lunæ, stellarum, diesq; significatione describitur annotantur eorumq; discrimen aperitur. Cap. XVIII.

HYpocrisis quadruplex est. s. platorū, clericorū, religiosorū, & laicorū, q̄ describuntur. Apo. In visione B. Ioannis vbi dicit: Percussa est tertia pars Solis, & tertia pars Lunę, & tertia pars stellarum, ita vt obscuraretur tertia pars eorum, & diei nō luceret pars tertia, & noctis similiter. Per Solē intelliguntur pręlati: qā sicut Sol totū mundum illuminat, sic pręlati totā ecclesiam debent illuminare. Matt. Vos estis lux mundi. Item Sol non uariatur per crementa uel decrementa, sed stabilis manet. Si prælati stabiles esse debent, ut nec aduersitate, nec prosperitate, nec detractione, nec adulatione moueantur. Eccles. homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol. Horum tertia pars percutitur, sed non deciditur, quia fidem informem retinent, sed in moribus lęduntur. Horum enim tres partes sunt. Quia prælatorum quidam ardent, & lucent, & hi sunt prima pars. Alij ardent & non lucent, & hi secūda: tertij lucēt, sed non ardent, & hæc pars tertia pcussa est, qā lucet exterius simulata sanctitate, sed nō ardet interius habita charitate, hāc pcussit dñs. Mat. 3. Vbi dixit. Vę uobis Scribę, & Pharisęi, hypocritę: qā similes estis sepulchris dealbatis, q foris apparēt hoībus speciosa, intus uero plena sunt ossib. mortuorū, & oī spurcitia: sic & nos qdē foris apparetis iusti hoībus, intus autē pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate. Vo

Apo. 8. · Matt. 5. · Ecc. 27. · Mat. 23.

te. Vel istæ tres partes accipiuntur secūdum tres conditiones Solis. Sol enim est corpus magnum, in quo notatur prælatorum potestas.

Item corpus latum, in quo prælatorum fides.

Item corpus calidum saltē in effectu in quo prælatorum charitas. Et hæc est tertia pars quæ ferè in oībus percussa est, quia & si ptātem hñt, vel fidem retinent, feruore tñ charitatis carent. Per Lunam uero designantur clerici: quia sicut a Sole lumen Luna recipit: sic a prælatis clerici informātur, & quales sunt prælati, tales sunt clerici. Eccle. Qualis rector est ciuitatis & tales & inhabitantes in ea. Horum autem tres sunt partes, quidam namq; sunt scholares qui frequentant scholas: quidam sunt chorales qui sequuntur chorum. Alij enim curiales qui sequuntur curias. Alij. n. curiales qui sequuntur curias principum, & regum, & prælatorum. Hæc tertia pars percussa est vitio simulationis, & ambitionis. Per stellas vero intelliguntur religiosi. Stellæ enim paruæ uidentur, & magnæ sunt, sicut religiosi parui uidentur exterius mundo, magni autem interius coram Domino.

Eccl. 10.

Item stellæ noctem illuminant, & religiosi ecclesiam Philip. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.

Phil. 2.

Item stellæ fixæ sunt, & religiosi stant in claustro, nisi pauci officiales qui procurant exteriora negocia. Iudi. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo &c. Horum sunt partes tres, iuxta tria uota quæ uouerunt omnes, s. obedientiā, continentiā, & paupertatem. Prima & secunda partes nō sunt adhuc ita percussę, sed tertia pars, s. paupertas iam omnino, & fere vbiq; percussa est, ita ut dicat Apo. Omnes quę sua sunt, quærunt non quæ Iesu Christi, & hoc est, quia restringit & deficit charitas: contra qd dicitur Phil. Nō quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum.

Iudic. 5

Phil. 2.

Item tres partes religiosorum sunt prelati, officiales, & claustrales, & hæc tertia pars pro magna parte percussa est, & læsa uitio simulationis, quia multi simulāt sanctitatem, donec fiot officiales, uel prelati. Et sequitur, ita ut obscuraret tertia pars eorum, i. amitteretur, interius lumen illuminans eos ad Dei, & sui cognitionem.

Quarta hypocrisis est laicorum, & hæc tangitur cum dicitur. Et diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Nam nomine diei ac noctis laici intelliguntur, quia sicut dies a Sole, & nox a Luna, & stellis & lumen recipit, sic laici a prælatis clericis, & religiosis recipiūnt doctrinam, & informationē. Horum autem tres sunt partes, prima principantium, secunda seruientium, vt sunt rustici, & huiusmodi, tertia mediū tenētium, qui primis subseruiunt, ut ultimis dominantur, tamen una istarum trium, scilicet seruientium maxime est percussa, quia scilicet omnes illam expoliant, & opprimunt. Vel tres partes laicorum, sunt quia quidam uidentur boni, & sunt, quidam uero uidentur, & nō sunt. Est ista pars, licet sit diei quantum ad apparentiam, est tamen noctis quantum ad existentiā. Et ideo percussa est plaga hypocrisis, & fictæ simulationis.

Dei inspirationem in suis electis contemplantibus inuisibiliter, tenuiter, terribiliter, instabiliter, incomprehensibiliter, & denique vtiliter fieri, per mirabilis Eliphas visionis exemplum lucida explanatione demonstratur. Cap. XIX.

INspiratio Dei Interior qualiter fiat in uiris contemplatiuis ostenditur per exemplū in visione Eliphas, quæ habetur Iob. Vbi dicitur. Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurri eius in horrore visionis nocturnæ quando enim solet sopor occupare hoīes, pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterritæ sunt & dū spiritus me pñte transiret, inhorruerunt pili carnis meæ & stetit quidam, cuius non agnoscebā vultum, imago corā oculis meis, & uocem quasi auræ leuis audiui, Nunquid homo Dei comparatione iustificabit, aut factore suo purior erit uir. In hac enim uisione primo ostenditur, quod diuina inspiratio fit inuisibiliter, & ideo uocatur verbum absconditum. Verbum, quia mentē informat, sed absconditum quia non sensibili locutione, sed inuisibili inspiratione ac perceptione sentitur. Et dicit Gregorius, q̄ sentitur p hoc, q̄ humanā mentem contingendo subleuat, & temporales cogitationes deprimens, æternis hāc desiderijs inflāmat, ut nihil ei iam, nisi quæ superna sunt libeat, & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione contemnant, uel dicitur absconditum, quia quale sit non pōt scire, nisi qui percipit. Apoc. Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Vel alia de causa dicitur uerbum absconditum. Nam quia pauci sunt illi qui percipiunt dicitur uerbum absconditum quasi paucis inspiratum.

Iob. 4.

Apo. 2.

Secundò ostenditur, q̄ interior inspiratio percipitur tenuiter. Cum subditur, Et quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurri eius, & est sensus quasi furtiuè, idest raptim, & occulte suscepit, idest suscipiendo cognouit auris mea, scilicet interior cordis, uenas susurri eius, idest modos, siue effectus occulte locutionis, siue inspirationis eius, quæ dicitur susurrium propter tenuitatem: quia susurrium, nō plena uoce, sed tenui flatu omittitur Nam quando Deus se nobis plene, & aperte manifestabit, tunc nobis quasi plena voce loquetur, sed nunc, quia tenuiter se nobis manifestat, quasi susurrando loquitur. Non autem ait susurrium, sed uenas susurrij: qa diuina inspiratio diuersis venis, i. diuersis modis, siue causis cordi infunditur. Vnde Greg Quasi venas susurrij aperit nobis Deus, cum latenter insinuat quibus modis ad nostrę intelligentię aurē ueneri: aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit, aliquando præsentia quam mala sunt ostendit, & ad æterna diligenda desiderium erigit: aliquando prius æterna indicat, ut post temporalia vilescant: aliquādo mala nostra aperit nobis, & ad hoc usque, quod et doleamus de alienis malis extendit: aliquando aliena mala nostris obtutibus obijcit, & compunctos mirabiliter a nostra prauitate nos corrigit.

Grego.

Tertiò fit terribiliter, & ideo subdit, in horro

re visionis nocturnę,&c. Vbi nota causam timoris, Primo ex tempore, quia in horrore visionis nocturnæ. De nocte enim homo magis timet quam de die. Sed moraliter sicut dicit Greg. Horror, nocturnæ visionis, est pauor occultæ contemplationis. Humana etenim mens quo altius eleuata, quę sunt æterna considerat, eo de factis tẽporalibus grauius tremefacta formidat: quia tãto se reatum uerius cernit, quanto se ab illo lumine discrepasse, quod super se intermicat conspicit sicq; fit, vt illuminata plus metuat: quia magis aspicit a veritatis regula, per quam tam discordat, eamq; graui formidine suus ipse profectus quatiat, quæ prius quasi securius nil uidebat. Nota etiam, ꝙ id quod in hoc mundo de diuinis contemplando aspicimus, nocturna uisio dicitur propter obscuritatem, quia modicum, & cũ obscuritate de illo summo lumine videmus, & nihilominus ꝓ excessum eius respectu nostri in contemplatione etiam inhorrescimus. Vnde Apostolus: videmus nunc per speculum.

1.Co.13

Secunda causa timoris potuit esse ex sopore. Vnde dicit, Qñ solet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor. Homo enim qui soporari ac dormire incipit, facilius terretur quàm ille homo qui plenè uigilat. Sed moraliter ꝑ soporẽ intelligit̃ quies mẽtis ab exterioribus solicitudinibus, & occupationibus, a quibus quanto magis abstrahitur, ad contẽplandum superna liberior & aptior inuenitur. Cant. Ego dormio, & cor meum uigilat. Vñ Greg. dicit, ꝙ sancta mens quo se a strepitu tẽpalis cõcupiscentiæ cõprimit, eo uerius interna cognoscit, & tanto alacrius ad intima uigilat, quanto se ab exteriori inquietudine occultat. Et hinc est, ꝙ Iacob in itinere positus, caput ad lapidẽ posuit, & dormiuit, & tũc habuit visionẽ de scala, vñ etiam Dñm, & angelos vidit in quo significatur, ꝙ in itinere huius vitæ ille est aptus ad diuinas reuelationes, & cõtemplationes, qui caput ad lapidẽ ponit, i. q mẽte Christo inhæret, & dormit, i. ab appetitu, uisibiliũ mentis oculos claudit, & a rerum tẽporalium amore quiescit. Sed sequitur, pauor tenuit me, & tremor, & oĩa ossa mea perterrita sunt. Ille enim qui illuminatur ad contemplandã celsitudinem diuinæ potentiæ, & rectitudinẽ diuinæ iustitiæ, pauet considerãdo diuinam immensitatem, tremit intuendo suã deformitatem, & terrentur eius ossa, quia. s. expauescit ẽt de his, quæ fortiter se egisse crediderat, scillcet, qñ cõsiderat diuinæ iustitiæ seueritatem. Vnde hoc terrore percussus Dauid dicebat: Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, &c. Nam omnis humanę uitæ rectitudo ad illam rectissimam diuini iudicij regulam deducta, multiplicites inuenitur obliqua, sicut baculus qui uidetur ad oculũ rectus, rectissimę alicui lineæ appositus, statim apparet distortus.

Cant. 5.
Grego.
Gen. 28.
Ps. 142.

Quarto diuina inspiratio fit instabiliter, & ideo sequitur, Dum spiritus me præsente transiret, inhorruerant pili carnis meæ. Homine pñte, idest ad contemplandum Deo assistente, spiritus transit, quia id quod de spiritualibus dulcis videtur non stabiliter, sed in quodã transitu percipitur: quia in illa suauitate non diu mens figitur, eo qđ ad semetipsum immensitate luminis reuerberata reuocatur. Sed sequitur, Inhorruerũt pili carnis meæ. Pili carnis sunt quilibet minuti defectus, siue cuiuslibet superfluitatis te nues excessus, qui etiã in iustis, & contemplatiuis uiris ex carnis corruptibilitate reperiuntur: sed isti pili spiritu transeunte inhorrescunt: quando homo in arce spiritualis contemplationis eleuatur etiam hmõi tenues defectus, siue excessus perhorrescit, & de illis mente cruciatur. Vel pili qui sunt superfluitates carnis, sunt superfluæ cogitationes mentis. Vñ præceptum fuit per Moysen in lege, quod Leuitæ raderent oẽs pilos carnis suæ. Leuita quippe assumptus uocatur oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis radere, quia hi qui in diuinis obsequijs assumuntur, debent ante oculos Dei a cunctis carnis cogitationibus mundi apparere. Transeunte ergo spiritu, pili pertimescunt: quia ante compunctionis uim cogitationes superfluæ fugiunt, ut nil fluxum, nil iam remissum libeat: quia afflatam mentem ẽt contra semetipsam uisitationis intimæ seueritas inflammat, ut dicit Gregorius.

Leu. 14.

Quinto diuina inspiratio fit incomprehensibiliter, quia scilicet non ita fit, ut per eam Deus comprehẽdatur, i. ut aperte per essentiam uideatur. Et ideo sequitur, Stetit quidam, cuius non agnoscebã vultum. mens. n. cõtemplantis Deũ, vsque ad hoc quidem eleuari põt, ut cognoscat Dei immutabilitatẽ quã significat per hoc, qđ dicit, Stetit quidã. Creatura. n. ex se non hẽt, ꝙ stet; quia sicut ex se nihil est, ita ex se in nihilũ tenderet, si eam uirtus Dei non teneret. Vnde omnis creatura, quia depẽdens est a Deo secundum illud Arist. A Deo dependet cęlum, & tota natura, & secundum illud eiusdem. Ab hoc qui dem ente s. Deo, singulis deriuatum est esse, & viuere, his quidem clarius, illis uero obscurius. Ideo ex se non hẽt stare, sed fluere. Stare ergo est propriè solius creatoris, qui nulla mutatione uariatur. Iac. Apud quẽ non est transmutatio, neq; vicissitudinis obumbratio. Vnde ipse immobilis stabilisq; manens dat cuncta moueri. Licet ergo mens contemplantis pertingere possit ad cognoscendã Dei immutabilitatẽ. s. ut cognoscat ipsũ semper stare sicut pleriq; Philosophi probauerũt primum principium esse immobile, & æternũ; tñ ad hoc in hac uita nunquam naturaliter pertingere põt, ut uideat Dei faciem, i. ut cognoscat ipsius quidditatem, & ideo subditur, Cuius non agnoscebam vultum. Exo. Posteriora mea uidebis, faciem aũt meam uidere non poteris. Posteriora Dei dñr eius effectus, ex quibus de Deo cognoscimus potius quid non sit, quàm quid sit, quod esset faciem videre, sed licet ipse Deus in se uideri nõ possit, in sua tñ imagine, i. in suo filio se nobis uisibilem tribuit, sicut ipse filius dixit: Qui uidet me, uidet & patrem meum. Vnde subditur imago coram oculis meis. Ipse enĩ Dei filius, qui est imago Dei secundum illud. Sap. Candor est lucis æternæ, & imago bonitatis illius, mortali nostra carne assumpta ẽt coram oculis carnis visibilis nobis apparuit. Ex his, ergo ma-

Aris. de cœl. & mun.
Iac. 1.
Exo. 33.
Ioã. 14.
Sap. 7.

go manifestè colligit, q quicquid de Deo p contemplationẽ attingitur, valde tenuiter, & imperfectè conspicit. Et ideo subditur. Et nocem quasi auræ leuis audiui. Illa uox auræ leuis est Spiritussancti inspiratio, quæ, quia secundum modũ nostræ capacitatis, & imbecillitatis fit in nobis, iõ est ad modũ auræ leuis.i. tepetata, & tenuis. Vnde Greg. Vox Dei quasi auræ lenis audit, q a in hac adhuc uita positus cõtemplatorib. suis ne quaquam se diuinitas, sicut est, insinuat. Sed lippientibus adhuc mentis nostræ oculis claritatẽ suã tenuiter demonstrat.

Greg.

. Sextò, diuina inspiratio sic utiliter: q a o hanc homo, de Dei æquitate, & de sua humilitate instruitur. Et ideo subditur, quod per istam nocem andinit. Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur (Quia.n.oppolita iuxta se posita magis elucescunt, (ut dicit Philosophus) propter qđ accidit (ut dicit Gregorius) quod tanto quisque subtilius de tenebris iudicat, quanto ei clarius ueritas lucis constat. Ideo eleuatus in Dei contemplationem quanto melius conspicit rectitudinem Iustitiæ diuinæ, tanto clarius cognoscit obliquitatẽ uitæ suæ. Vnde tunc apertè uidet homo, quod in Dei comparatione iustificari nõ potest, quia (ut dicit Gregorius.) Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: q a lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in Solis radio posita, tenebratur: tunc etiam cognoscit, q si aliquid patitur, iustè patitur, ita quòd de flagello Dei murmurare non debet. Et ideo subditur, aut factore suo purior erit nir Gregorius. Quisquis de percussione murmurat, quid aliud quàm iustitiam ferientis accusat? puriorem ergo se nir factore suo extimat, si contra flagellũ querelam parat: eique se procul dubio præponit, cuius iudicium de sua afflictione redarguit, signãter antem dicit. Factore suo, quia non debet aliquis credere, quod creator creaturam suam quã de nihilo fecit ipse affligere nelit, quòd tunc, ut dicit Greg. Eliphas didicit cum uocem auræ lenis audiuit: quia in consideratione diuinæ maiestatis dicitur quam humiliter in sua animaduersione timeatur, & qui superiora degustat, inferiora æquanimiter tolerat: quia plene intus cõspiciet quanti extimat, quod foris agit.

Arist. 1. elen.

Hic plures eleganter explanantur Sanctorum uisiones, uariaq; figuræ conscribuntur, quæ Dei uirginẽ rationaliter designare uidentur, cuius prærogatiuæ dignitates, ac merita ipsiusq, assumptionis mysteria pluribus auctoritatibus ac exemplis patefiunt.

Cap. XX.

MAria mater Domini assimilaẽ illi sedi, quę per uisionem imaginariã ostẽsa fuit Beato Ioan. Vidi (inquit) & ecce sedes posita erat in cęlo, & supra sedem sedens: & qui sedebat similis erat aspectui lapidis Iaspidis, & sardinis, & iris, in circuitu sedis similis uisioni smaragdinæ, huic enim sedi assimilatur Beata Virgo.

Apo. 4.

Primò ratione artificij, quia ad modum, & formam sedis fuit artificiata. Nam sedes est a terra eleuata, inferius clausa, & aperta superius. Sic ipsa fuit eleuata a mũdo, clausa peccatõ, & aperta Deo. Psal. Sedes tua Deus in seculum seculi.

Psal. 44.

Secundò ratione loci, quia posita erat in cœlo s. empyreo, ubi posita erat affectione, & contẽplatione, & nunc est ibi glorificata etiam habitatione. Psal. Dominus in cœlo sedes eius, uel posita. i. per fidem firmiter stabilita in cœlo. i. in ecclesia militante.

Ps. 102.

Tertiò ratione obsequij, quia super sedem sedens. s. Christus, qui licet super eam fuerit dignitate, tamen in ea sedit, & quieuit incarnationis humilitate. Ez. Princeps ipse sedebit in ea. Ostẽdit ibi etiam Beatus Ioannes qualis erat, Ille sedens, quia qui se.e. similiter as la. ia. & sar. Duplici lapidi assimilatur saluator noster Christus ad designandam duplicem naturam in eo. s. diuinam, & humanam. Diuina natura in lapide iaspidis designatur, quia iaspidis uiridis est coloris, qui inter omnes colores magis cõfortat, & delectat uisum, & diuinitatis species super omnia intelligibilia magis delectat, & confortat intellectum. Humanã uero natura designatur in lapide sardinis, qui est coloris rubei: q a Christi humanitas rubricata fuit sãguine passionis. Isa. Quare rubrum est indumentum tuum. In uisione seu cognitione harum duarum naturarũ totus homo glorificaẽ. Vnde siue ingrediaẽ per intellectum ad conspiciendam diuinitatem, siue egrediaẽ per sensum ad uidendam humanitatẽ in suo Saluatore, pascua inueniet intus in aspectu diuinitatis, foris in aspectu humanitatis.

Eze.

Isa.

Quartò ratione ornamenti, quia iris in circuitu sedis si.ui.sma. Et hic circuitus etiam competit Beatæ Virgini, quæ suam protectionem, uirtutem, & gratiam vndique extendit, uniuersam ecclesiam protegens, & adiuuans. Eccl. Gyrum cęli circuiui sola. Duo antem colores principales iridis, scilicet igneus, & ceruleus, sunt, duæ uirtutes beatæ Virginis, quia igneus est charitas, ceruleus est castitas. Sapien. O, quam pulchra est casta generatio cum charitate. Prou. Byssus, & purpura indumentum eius. Dicitur etiam esse smaragdo similis propter uirorem fidei, quæ in ea nunquam emarcuit.

Sap. 4.
Pro. 31.

Itẽ iris est signũ clemẽtiæ, & reconciliationis Dei ad genus humanũ. Vñ proprie cõuenit beatæ Mariæ uirgini Ge. Arcũ meũ ponam in nubibus cęli, & erit signũ fœderis inter me, & terram.

Gen. 9.

Item iris est arcus sine corda ad nos inclinãs cornua in signum, quod non vult ferire, sed parcere. Vnde etiam significat beatæ Virginis pietatem, & misericordiam quæ semper filiũ ad parcendum, & non ad feriendum inducit, dicens illud. Parce domine, parce populo tuo.

Ioel 2.

Item beata Virgo assimilatur illi signo, quod uidit Beatus Ioanes apparere in cęlo. Apo. Vbi dicitur. Signum magnum apparuit in cęlo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius in capite eius corona stellarum duodecim, & in utero habens, & clamabat. Vbi dignitas matris Domini nostri quadrupliciter declaratur.

Apo. 12

Primò ex antiquitate in eo, quod dicitur signum magnum, quia. s. fuit in antiquo in magnis rebus præfigurata.

Secundò ex natiuitate, quia apparuit in cęlo, idest in ecclesia militante. s. quando nata est.

Tertio ex claritate, quia amicta Sole, & Luna sub pedib. eius, & in capite eius corona stellarũ.

Quartò ex fœcunditate, quia in utero habēs, & clamabat.

Primò, ergo Beata Virgo dicitur signum magnum, quia. s. fuit ab antiquo magnificè præfigurata. Fuit. n. præfigurata Beata Virgo in signo cœli, in signo regni, & in signo belli. De primo dicitur Gen. 9. Arcum meũ ponam in nubib. cœli, & erit signum fœderis inter me, & terram. Et assimilatur illi arcui quo ad quatuor præcipuos colores, qui uidentur respondere quatuor elementis, sicut dictum est supra. Ipsa n. habuit colorem igneum in feruore charitatis.

Gen. 9.

Item iacintinum in nitore sanctitatis, ceruleum in compassione pietatis, & gramineum, siue uiridē in nitore uirginitatis. Est & aliud signũ in cęlo, cui assimilat Beata Virgo. Solet. n. secundum computistas, Sol in medio mensium ingredi nouum signum. In medio aũt Augusti signum Virginis ingreditur. Sol autem, quando est in signo in quo creatus est maximos dicitur habere effectus. Et ideo in assumptione quæ celebratur in medio Augusti, Sol iustitiæ ingressus est in signum Virginis gloriosę: quia qui in uirgine conceptus fuerat per incarnationem, in assumptionis die ingressus est in eam per glorificationem, & ideo in eam, & per eam magnos effectus imprimit gratiæ, ita ut omnes possint ad eam confidentem accedere.

Item fuit præfigurata in signo regni. i. in sceptro, siue uirga aurea Assueri. Nam sicut legit Hester 5. Cum rex Assuerus Iudæis esset iratus, Hester Regina ad intercedendum se contulit: & rex autem uirga pro signo clementiæ ad eā extendit, & placatus fuit. Hæc uirga aurea, est mater nostra uirgo Maria, quam mediante Deus humanæ naturæ, siue peccatoribus placatus est. Vnde ipsa data est nobis in signum clementiæ, & misericordiæ, ad quam fugientes liberantur.

Hest. 5.

Item præfigurata fuit in signo belli, de quo Mach. Dato, inquit, signo adiutorij Dei, cōmiserunt cũ Nicanore, & uicerunt. Sic Iudæi. i. confitentes. s. qui Christum, & Beatam Virginem cōfitentur, & laudant, habent signum adiutorij Dei. s. gloriosam Virginem adiutricē, cuius ope diabolum uincunt, & in fugam conuertunt, vnde Proph. hoc signum petens dicebat: Fac mecũ signum in bonum, ut uideant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

2. Mac. 8.

Psal. 85.

Secundò describitur ex natiuitate, quia apparuit in cœlo. i. in ecclesia militante. Tunc enim primo apparuit, quando in mũdo nata fuit. Sed nota, quod beata Virgo apparuit sicut flamma, sicut rota, sicut stella, & sicut fœmina. De primo dicitur Exod. Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi. Hæc flamma fuit Beata Virgo diuino amore inflammata, in qua Dominus apparuit, dum incarnatus fuit.

Exo. 3.

Item apparuit sicut rota. De qua Ezec. Apparuit rota una super terram iuxta animalia, quatuor habens facies. Hęc rota fuit Virgo beata, ipsa enim fuit tota dæmonibus terribilis. Dicitur enim, quod leones terrentur, quando audiunt strepitus rotarum. Hæc fuit super terram, i. a terrenis eleuata cogitatione, affectione, & conuersatione: iuxta animalia, idest iuxta Euangelistas tempore, & familiaritate: unde multa eos edocuisse creditur de Christo filio suo, præcipue beatum Lucam, unde ipsa habuit quatuor facies, i. notitiam, & fidem omnium quæ quatuor Euangelistæ de Christo scripserunt, vel quatuor facies, i. quatuor uirtutes cardinales, s. iustitiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam. Vel quatuor facies, idest quatuor aspectus, quarum unam ad Deum uertit pro nobis intercedēdo. Aliam ad paradisum, idest ad beatos eos læti ficando: Lętificantur enim Sancti qui sunt in cęlo, non solum de aspectu regis, sed etiam Reginæ, qua mediante saluati sunt.

Ezec. 1.

Tertiam vertit ad mundum miserando, & protegendo.

Quartam uertit ad diabolum exterrendo, & expellendo. Vnde dicitur esse dæmonibus terribilis, ut castrorum acies ordinata.

Itē apparuit, ut stella, Matth. Diligenter didicit ab eis tēpus stellæ, q̃ apparuerat eis. Est. n. ut stella matutina quæ diē idest Christũ adduxit.

Mat. 2.

Item, ut stella matutina, qua nauigantes per mundi pelagus, ad portum salutis dirigit. Vnde & stella antecedebat eos vsque dum ueniens staret supra ubi puer erat: scilicet Iesus, qui salus interpretatur.

Mat. 2.

Item, ut stella uastatiua, scilicet uitiosum. Nume. Orietur stella ex Iacob, & consurget uirga de Israel, & percutiet duces Moab, uastabitque omnes filios Seth.

Nu. 24

Item apparuit, ut fœmina 4. Re. Apparuit fœmina, cuius filius mortuus erat. Maximè enim in morte Christi filij sui fœmineum & maternũ ostendit affectum dolēdo, & plorando. Patet igitur, quod beata Virgo tanquam flamma accendit, & calefacit frigidos in dilectione charitatis, & tanquam stella illuminat dubios in cognitione ueritatis: & tanquam rota perstrepens exterret leones, i. superbos timore humilitatis, & tanquam fœmina pia confortat, & securat pusillos in spe suæ pietatis. Et de istis quatuor loquitur Eccle. dicens. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.

4. Re. 4

Tertiò describitur ex claritate, quia mulier amicta sole: ubi ostenditur beata Virgo esse clara, & luminosa a parte inferiori, quia Luna sub pedibus eius.

Itē a parte superiori, quia in capite eius corona stellarum duodecim. Dicit ergo primo, Mulier amicta Sole, i. fulgore gratiæ Spiritussancti. Et hæc gratia fuit septiformis secundum septem dona Spiritussancti quæ fulserunt in ea, quæ, s. repræsentantur in septem effectibus Solis.

Primus effectus est calefactio, & hic ex dono sapiētiæ, q̃ calefacit in amore Dei, sui, & pximi. Eccl. Tripliciter Sol exurēs mōtes, i. excelsos mētes inflāmat triplici amore, ut dictũ est. Vel aliter i amore Dei tripliciter, s. toto corde, tota aia, & tota

Ecc. 43

& tota mente, radios igneos exufflans, i. calidas affectiones immittens. 2. Mach. Refulsit Sol, qui prius erat i nubilo, & accẽsus est ignis magnus. Spũs. n. gustans Deũ p donũ sapiẽtię, inardescit in amore ipsius. Aug. Gustaui, & esurio ac sitio: tetigisti me, & exarsi in concupiscentiam tuam. Ecclesiast. Qui edunt me, adhuc esurient.

2. Ma. 1. Aug. Eccl. 24.

Secundus effectus est illuminatio, quæ pertinet ad donum intellectus. Eccl. Sol illuminans per oia respexit, i. oia respicere facit in cęlo summa gaudia, in inferno summa supplicia, in mundo prẽssuras, & angustias, in seipso peccata, & negligentias a. Machab. Refulsit Sol in clypeos aureos, i. in Christũ, & Mariam, & resplenduerunt montes ab eis, idest electorum mentes.

Eccl. 24. 1. Ma. 6.

Tertius effectus Solis est denudatio, quia facit vestes exuere, & ad hoc donum cõsilij refertur: q̃a docet veterem conuersationem, & secularẽ uitam deponere. Cantic. Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decolorauit me Sol.

Cant. 1.

Quartus effectus Solis est consolidatio, & hęc ad donum fortitudinis pertinet, per quod mens solidatur. Eccl. Homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol, idest firmus.

Eccl. 27.

Quintus effectus Solis est regulatio totius uitæ humanæ, & hoc pertinet ad donum scientię, per quod scimus conuersari in medio nationis prauę, ut dicit Aug. Vnde Apostolus. Inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo.

Aug.

Sextus effectus Solis est liquefactio, & hic ad donum pertinet pietatis quo liquescit anima in compassione proximi. Exo. Cũ incalesceret Sol, liquefiebat manna. Sap. Quod igne non poterat exterminari: statim exiguo radio Solis tabescebat, Psalmista. Flabit spiritus eius, & fluẽt aquę.

Exo. 16. Sap. 16. Ps. 147.

Septimus effectus Solis est desiccatio humidorũ, & hoc ad donũ ptinet timoris, quo carnalis concupiscẽtia desiccatur. Vñ Iac. Exortus est Sol cum ardore, arefecit fęnũ, i. carnẽ: q̃a oĩs caro fęnum, & oĩs gloria eius quasi flos agri. Propter hos septẽ Solis effectus dicis, Lux Solis septẽpliciter erit sicut lux septẽ dierum. Et pp hos septẽ Solis effectus saluatur homo, & ideo dicis, Cras erit nobis salus cum incaluerit Sol.

Iac. 1. 1. Re. 11

Secundò Beata Virgo ostenditur fuisse ẽt illuminata a parte inferiori: quia Luna sub pedibus eius. Vbi per Lunã designatur mutabilitas quę est quadruplex: una naturæ quę ẽt est in Angelicis spiritibus, qui sunt mutabiles p naturã, & immutabiles p gratiã: Iob: Ecce q̃ seruiũt ei, nõ sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatẽ.

Iob 4.

Secunda est fortunę in rebus temporalibus. Eccl. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

Eccl. 1.

Tertia est culpæ in peccatoribus, s. de culpa in culpam. Osee. Sanguis sanguinem tetigit, i. unũ peccatum ad aliud traxit.

Quarta est miseriæ in humanis corporibus. Iob. Homo natus de muliere, breui viuens tpe, replẽs multis miseriis, q̃ quasi flos egredis & cõteritur, & fugit uelut vmbra, &c. Nunquã in eodem statu permanet. Hęc quadruplex Luna, id est mutabilitas fuit sub pedibus Beatę Virginis.

Iob 14.

Primò mutabilitas creaturę cęlestis, quia. s. Angeli eius subduntur imperio. Vnde competit ei illud Genesis: Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me. Vt per Solem intelligatur suprema angelorum Hierarchia, per Lunam Hierarchia media, p stellas vero Angeli infimæ hierarchiæ, qui oẽs Beatã Virginem adorant, & venerantur. Noĩe etiam Lunę intelligitur mutabilitas fortunæ. Ecc. Stultus, ut Luna mutatur, q̃a secundum q̃ bona temporalia fluunt, & refluunt, mutatur animus eius. Istã Lunam Beata Virgo sub pedibus habuit, q̃a oia temporalia calcauit per paupertatem uoluntariã, quã elegit. Si enim ista temporalia calcaremus pedibus, & non tangeremus affectibus, uelociter nostra essent. Deu. Omnis locus, quẽ calcauerit pes vester, vester erit. A deserto & a Libano & a flumine magno Euphrate, &c. Luna tamen quanto magis Soli coniungitur, tanto magis luce priuatur, & quanto magis se a Sole elongat, tãto maiore luce corruscat, quia multi pręlati quanto magis appropinquant ad Deum p aliquam dignitatem, tanto magis obtenebrantur per iniquitatem, & quanto magis elongantur, dignitates fugiendo, tanto magis illuminantur lumen gratiæ recipiendo.

Gen. 37 Eccl. 27 Deu. 11

Noĩe etiã Lunæ intelligitur mutabilitas culpæ. Vnde dicitur de viro sancto, & perfecto. Per diem Sol non uret te, neq; Luna per noctem, q̃a anima sancta neq; in die prosperitatis cadit in peccatũ per amorem male inflammantem, neq; i nocte aduersitatis per timorem male humiliãtem. Istam Lunam Virgo Maria sub pedibus habuit, quia nulla culpa in ea vnquam præualere potuit. Et ideo in Psalmo, non dicitur Luna simpliciter, sed Luna perfecta in ęternum, Luna autem tunc perfecta erit qñ sine macula erit, qñ scilicet verificabitur, quod dicitur Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis. Fuit igitur sicut Luna perfecta, quia sine omnis peccati macula tam mortalis, quam etiam uenialis.

Ps. 120. Psal. 88. Isa. 30.

Nomine etiam Lunę intelligitur mutabilitas miseriæ. Psalmus. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna, glossa, idest mutabilitas, quæ per Lunam significatur. Sicut enim Luna crescit, & decrescit, sic & humanum corpus multiplici mutabilitati subditur. Ro. Vanitati creatura subiecta est. Et quia ipsa mutabilitas miseriæ tolletur in resurrectionis die nouissimo, subditur ibi. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis. Istã Lunam Beata Virgo sub pedibus habet, quia perfectam corporis immortalitatem possidet, & super omnes angelorum ordines in anima, & in corpore glorificata manet, vñ Ps. Caligo. i. humana mortalitas sub pedibus eius. ascendit super Cherubin, & volauit vo. super. pen. ven. Ipsa igitur Virgo Beata Lunam sub pedibus habuit scilicet cœlestem naturam ei præsidendo, prosperitatem humanam eam despiciendo, omnem culpam ipsam penitus vitando, & humanam miseriam, immortalitatem induendo.

Psal. 71 Rom. 8. Psal. 17.

Tertiò fuit illuminata a parte superiori, q̃a in capite eius corona stellarũ duodecim. Istæ duodecim stellę sunt duodecim eius prærogatiuę super omnes mulieres, quarũ quatuor habuit ex

parte

parte corporis, & animæ.

Prima fuit vteri sanctificatio, secunda Angeli salutatio, tertia Spiritussancti superuentio, quarta filij Dei conceptio, Alias quatuor habuit ex parte animæ.

Luc. 1. Prima fuit eius humilitas, quia dixit, Ecce ancilla Domini &c.

Secunda eius prudentia, quia quæsiuit. Quomodo fiet istud &c.

Tertia fuit erubescentia, quia turbata est in sermone Angeli.

Quarta fuit charitas, qua seruiuit cognatæ, & quia uino deficiente in nuptijs dixit filio. Vinū

Ioan. 2. non habent. Alias quatuor habuit ex parte corporis, quæ fuerunt maternitas sine corruptione, virginitas cum fœcundatione, grauitas sine grauamine, & partus sine dolore. Fuit ergo Mater incorrupta, Virgo fœcūda, fine grauamine grauida, sine dolore puerpera. Et stellæ duodecim, sunt nouem ordines Angelorū, & tres ordines Beatorum, scilicet Martyres, Cōfessores, & Virgines qui eam coronant, quia ipsam perpetuo venerantur, admirantur, & laudant. Seraphim. n. admirantur, & laudant in ea charitatem tā succensam: Cherubin sapientiam tam profundam, Throni pacem, & quietem in Deo sic tranquillam, Dominationes tantam super Angelos præeminentiam, Virtutes tantam miraculorū efficaciam, Potestates tantam super dæmones potētiam, Principatus tanta de omnibus regnis prouidentiam, Archangeli tantam de omnibus locis diligentiam. Angeli tantam de singulis personis custodiam, Martyres tantam in tribulatione constantiam, Confessores tantam sobrietatem, & temperantiam, Virgines tantam puritatem, & munditiam.

Quartò eius dignitas ostenditur ex eius fœcūditate, quia in utero habens filium Dei conceptum. f. in annunciatione clamabat spiritu, Deū

Luc. 1. magnificando, quando dixit. Magnificat anima mea dominum. Sed nota ꝙ habuit in utero pa-

Heb. 1. ternum splendorem. Heb. qui cum sit splendor gloriæ &c.

Sap. 7. Item niueum candorem, Sap. candor est lucis æternæ, & speculum sine macula.

Eccl. 24. Item diuinum odorem, Eccle. Ego quasi uitis fructificaui suauitatem odoris.

Itē suauē dulcorem ibidē. Spiritus meus sup mel dulcis, & hæreditas mea sup mel, & fauum.

Heb. 12. Item cœlestē ignē. Heb Deus noster ignis cōsumēs est. Ex hoc ergo, quod habuit in utero pater-

Ambr. nū splendorē, fuit in ea mirabilis claritas, Amb. Quid mirabilius matre Dei? quid splēdidius ea, quam splendor elegit, quid castius ea, q̄ corpus sine corporis contagio generauit? Quia uero habuit niueum candorem siue splendorē, remāsit

Can. 4. ibi mirabilis puritas. Can. Tota pulchra es ami-

Ans. ca mea, & macula non est in te, Anselmus. Decebat, ut virgo ea puritate niteret, qua maior sub cœlo nequit intelligi. Quia uero diuinū odorē habuit, remāsit ibi mirabilis suauitas. Vnde clamabāt adolescentulæ, trahe me post te, curremus in odore unguentorū tuorū. Ecel. Sicut cinamo-

Ecc. 24. mū, & balsamum aromatizās odorem dedi. Sed, q̄a habuit suauē dulcorē, remansit ibi mirabilis pietas. Vñ ipsa dicitꝰ mater gratiæ, mater misericordiæ. Quia uero habuit cœlestē ignē, remansit ibi mirabilis charitas, p quā diabolum sic ēdebat. Iudith. Percuties eum ex labijs charitatis

Iudi. 9. meæ: per hāc n. omnia aduersa superabat. Cant.

Can. 8. Aquæ multæ nō potuerūt extinguere charitatē.

Item Maria mater Domini assimilatur arcæ testamenti in uisione beati Ioannis, quæ habet

Apo. 11. Apo. vbi dicitur, quòd visa est arca testamenti Domini in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus. Vbi primo nota aspectum dignitatis, quo uisa est arca Domini.

Secundò situm sanctitatis, quia in loco sancto scilicet in templo.

Tertiò effectū potestatis, q̄a facta sunt fulgura. Et circa primū nota, quod per arcā Domini intelligitur uirgo Beata Maria. Et hoc patet ex tribus. f. ex materia, ex mensura & ex continentia. i. ex ipso contento. Si quidē materia arcæ veteris testamenti, de qua fabricata fuit fuerūt ligna Sethim sicut patet Exod. 25. secundum autē

Exo. 25. Hiero ligna sethim inter cæterā ligna habent leuitatē, pulchritudinem, & fortitudinē, & imputribilitatem. Per quæ intelliguntꝰ quatuor virtutes Mariæ. Nam leuitas cōpetit eius paupertati, per quam fuit a terrenis affectibus, & solicitudinibus exhonerata, & alleuiata, Isa. Ascendet Do-

Isa. 19. minus super nubem leuē. i. Mariā pauperē: quę in nbes quidē fuit, quia ex terra nata: sed tñ fuit leuis a mundi affectibus, & solicitudinib. exhonerata. Pulchritudo vero competit eius puritati, per quam immunis fuit ab omni deformitate

Can. 4. peccati. Can. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fortitudo aut competit eius stabilitati. f. in fide, & patientia. Prou. Fortitudo,

Pro. 31. & decor indumentum eius. Ecc. Columnę aureę

Ecc. 26. super bases argenteas, & pedes firmi sup plātas stabilis mulieris. Imputribilitas competit eius

Sap. 6. virginitati. Sap. Clara est, q̄ nunquam marcescit.

Secundò illa arca figurabat Beatam Virginē ratione mensuræ, quia sicut dicitur Exod. Lon-

Exo. 25 gitudo arcæ habebat duos cubitos, & semis latitudo cubitum, & dimidium, altitudo similiter

Sem. cubitum, & semis. Iosephus autem dicit, quod facta est arca quinque palmorum longitudinis: quia. f. Beata Virgo quinque sensus ab initio vitæ usque ad finem in omni sanctitate longanimiter custodiuit, & seruauit.

Trium autem palmorum erat latitudo, q̄a restaurationem angelorum, & redemptionē hominum, & totius uniuersi renonationem auidissimè procurabat. Cubitum, & semissem habebat altitudo, quia eius contemplatio plena erat in fide, semiplena in comprehensione, vel certe, quia eius celsitudo humanam, & angelicā naturam excellebat: sed usque ad filij excellentiam minime ipsa attingebat.

Tertiò figurata est Beata Virgo per arcam ratione continentiæ: quia in arca continebantur tabulæ testamenti. Deuteronomium, & virga Aaron, urna aurea in qua erat manna. Quæ omnia competunt Beatæ Mariæ. Custodiebat enim Virgo Beata rigorem discipli-

na,

ne, qui designatur per uirgam, legem decalogi, quæ per tabulas, euangelium Christi, quod per Deuteronomium, quæ est lex secunda; & ipsum Christum, qui per urnam plenā manna. Vel per ista quatuor intelligitur Iesus Christus, qui in ista arca habitauit, in quo quatuor fuerunt, s. diuinitas dulcissima quæ per manna, anima sapientissima, quæ per Deuteronomiū siue secundā legem, caro mundissima, quę per virgam Aarō, quę floruit, & spiritus humanus sapientissimus, qui per tabulas testamenti in quo erant scripta Dei mandata, significantur. Templū aūt in quo hæc arca fuit, est triplex, primum in quo fuit fabricata, & sanctificata, & istud fuit uterus matris suæ, s. Annæ beatæ. Dicitur enim Reg. quod intulerūt arcam Domini in locum suum in oraculum templi in Sancta sanctorum. Hæc arca fœderis Domini, fuit Beata Maria, quam Deus, sterilitatem parentum auferens, & Angelus ꝓmissionem deferens, & Ioachim generationi operā præbens, introduxit in locum suum, idest in uterum Beatæ Annæ, de qua subditur, In oraculum templi. ipsa enim Anna beata tēplum Dei fuit, cuius oraculum fuit uterus ipsius Deo deuota, & orationi dedita: in cuius etiam utero Beata Virgo post conceptionem sanctificata fuit, ut esset Sancta Sanctorum, idest super omnes Sāctos sanctificata, vel vt ipsa Beata Virgo etiam in utero matris præpararetur ad generandum Sanctum sanctorum.

3. Re. 2.

Secundum fuit templum in quo fuit purificata, templum sanctum Salomonis, in quo etiam obtulit filium suum obuiante sancto Simeone. Luc. Venit in spiritu in templum, & cum inducerent puerum Iesum &c. Vt scilicet nos studeamus animam nostram dum est in templo corporis, vel mundi, sollicitè purgare scilicet per pœnitētiam. & spiritum nostrum Deo offerre scilicet per orationem deuotam.

Luc. 2.

Tertium est templum in quo fuit glorificata, & hoc fuit in assumptione, cum s. ingressa est tēplum cęlestis gloriæ. Et de hoc templo dicitur; Dominus in templo sancto suo, Dominus in cęlo sedes eius. Ad hoc igitur cęleste templū deducta fuit arca, idest Beata Virgo cum honorabili societate cum ineffabili iocunditate, cum admirabili claritate, & cum terribili potestate. De primo dicitur figuratiuè 2. Regum. ubi legitur, quod Dauid, & omnis Israel ducebant arcā Domini cum gaudio, & erant cum Dauid septem chori. Per Dauid intelligitur Christus, per sepiē choros vniuersitas angelorum, vel tres chori fuerunt ante nouum testamentum, scilicet angeli Patriarchæ, & Prophetæ, & quatuor in nouo, scilicet Martyres, Cōfessores, & Virgines. & ipsi Apostoli qui nutu Dei ad literam interfuerunt eius exequijs. De ista honorabili societate cantat Ecclesia, Vidi speciosam sicut columbam &c. Et sicut dies uerni circundabāt eam flores rosarum, & lilia conuallium. Per flores rosarum (secundum Hiero.) intelliguntur omnes Martyres sanguine rubricati. Per lilia omnes Angeli, Confessores, & Virgines.

2. Re. 6.

Secundò assumpta est cum ineffabili iocunditate, quod significatum est. Reg. vbi dicitur: Dauid, & omnis Israel deducebant arcam testamēti Domini in iubilo, & clangore buccinę. Et ibidem, Dauid autem, & omnis domus Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & cytharis, & lyris. Circa quod notandum est, quod (sicut dicit Aug. super Psalmos, & Hugo de Sācto Victore.) Triplex est sonus musicus. Vnus qui fit cum uoce, sicut in cātu. Alius cum flatu, sicut in buccina: tertius cum pulsu sicut in cithara. Sonus ergo uocis tangitur cum dicitur. In iubilo, quia iubilatio est cantus modulatio. Sonus flatus cum dicitur in clangore buccinæ. Sonus pulsus in lignis fabrefactis, & citharis. Vnde per hoc dat intelligere, quod in deductione huius arcæ in templo, cœli fuit omnis modulatio siue suauitas musica.

2. Re. 6.

Tertiò fuit assumpta cum mirabili claritate. Cant. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora cōsurgens? in quo ostenditur, qđ ascendit cū claritate corporali, s. corporis gloriosi, deposita, s. omni obscuritate corporeæ corruptionis, sicut aurora noctem relinquit, & diem adducit. sequitur pulchra, vt Luna. Et in hoc ostenditur, quòd cū claritate spirituali, idest cum anima beata. Sicut enim Luna post Solem saltem quantum ad apparentiam maiorem habet claritatem; sic ipsa post Christum maiorem secūdum essentiam & veritatem habuit beatitudinem. Sequitur, Electa, ut Sol In quo ostenditur, ꝙ ascendit cū claritate supersubstantiali, idest cum filio suo sibi occurrēte, qui est verus Sol. Et sequitur adhuc Terribilis, ut castrorum acies ordinata. In quo ostenditur, quod ascendit cum claritate intellectuali, idest cum luce Angelica quia totus Angelorum exercitus ad ipsam uenit, & ipsam usq; ad cœlū associauit. Et ideo dicitur, ut castrorum acies ordinata, quia quidam eam præcedebant sicut domicelli quasi uiam tantæ dominæ præparantes; quidam comitabantur sicut bainli, quasi ipsam ad æthera deducentes: quidam subsequebantur tanquam famuli, quasi eius obsequijs famulantes. Omnes autem associabant sicut ioculatores deuoti, laudes dulcissimas modulantes.

Can. 6.

Tertiò sequitur effectus potestatis: quia facta sunt fulgura, & voces, & terremotus. Dum enim sic triumphaliter ascenderet, facta sunt fulgura, idest terrores dæmonum scilicet fugientium, & uoces scilicet Sanctorum iubilantium, & terremotus, idest commotio Iudæorum concurrentium: de qua scilicet Iudæorum cōmotione multa narrantur in libello de assumptione, quē trāstulit Beatus Hieronymus.

Mare uitreum à Ioanne præuisum. uitam hanc miseria plenam quo ad omnia peccata significare affirmatur. Cap. XXI.

MVndus assimilatur illi mari uitreo, quod Ioānes uidit ꝑ uisionē imaginariā. Apoc. vbi dicitur: Vidi in conspectu sedis tanquā mare uitreū simile crystallo. Est enim mundus mare tumidum per superbiam, liuidum per inuidiā feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam,

Apo. 4.

titiam, inquietum per accidiam, spumosum per luxuriam, absorbens per castrimargiam, ubi etiã maior piscis minorem deuorat. Abac. Facies hominis sicut pisces maris. Psal. Hoc mare magnũ, & spaciosum manibus &c. Dicitur autẽ uitreũ propter fragilitatem. Ioan. Mundus transit, & cõcupiscentia eius. 1. Cor. Præterit enim figura mũdi huius. Dicitur etiam simile crystallo propter frigiditatem, & malitiam obstinationis. Eccl. Gelauit crystallus ab aqua.

Aba. 1. Psal. Ioan. 1. 1. Cor. 6 Ecc. 43.

Christi passiones in Ioseph manipulo figurata, ipsiusq; merita, cæterorum Sanctorum merita, & passiones, in fratrum manipulis designatæ plurimum excedere definitur. Cap. XXII.

Passio, & perfectio Christi excessit passiones, & perfectiones omnium sanctorum, qđ ostẽsum est per somnium Ioseph, quod habetur in Gen. Audite somnium meum, quod uidi putabã colligere nos manipulos in agro & quasi con surgere manipulũ meum, & stare, uestrosq; manipulos circũstantes adorare manipulum meũ. Manipulus enim Ioseph, est collectio contumeliarum, & passionũ Christi, quæ Amos ult. fasciculus uocatur, qui ædificat in cœlo ascensionẽ suam: & fasciculum suum super terram fundauit. Nam Christus ꝑ fasciculũ passionum sibi fecit gradus ascensionis, in cęlum. Manipuli autẽ fratrum Ioseph, significant collectiones pęnarũ, & passionum aliorum Sanctorum. Quod igitur manipuli eorum manipulum Ioseph adorauerunt: nihil aliud est quã recognoscere, qđ passiones eorum nihil sunt respectu passionis Christi, & qđ eorum passiones ex Christi passione uirtutem & meritum habent. Vel quia manipulus dicitur a manu. Per manipulum Ioseph intelligimus uirtutem, & perfectionem operum Christi, per manipulos uero fratrum eius, intelligimus merita siue fructus operum aliorum Sanctorũ, de quibus Psalmus. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem uenient cũ exultatione, portãtes manipulos suos. Quod igitur manipuli eorum illius manipulum adorant est quòd merita eorum in comparatione illius, deficiendo se humiliant Quia uero in prædicto somnio fit mentio de agro cum dicitur, Putabã colligere nos manipulos in agro.

Gen. 27 Amos. 9 Ps. 125.

Notandum est, ꝙ sicut dicunt somniorum interpretes, ager somniatus diuersam habet significationem. Nam aliquando refertur (ut dicunt) ad somniantis malignitatem, sicut referunt, ꝙ quidam de principibus uenit ad magnum somniorum interpretem, qui uocabatur Serim, & dixit ei. Vidi per somnium in agro spatioso, & plano me stare, qui primum quidem apparuit densus & herbidus, postea nudus, & aridus, cui respõdit interpres hoc in fidelitatẽ, & uersutiã protendit somniantis, & vere sic erat in re, sicut dixit, O Nitoclitis, i. somniorum discretor, uel iudex. Vnde uarietas agri somniata ad uersutiã, & instabilitatẽ refertur somniantis. Quandoq; uero ager somniatus refertur ad loci fertilitatẽ, sicut in supradicto somnio Ioseph, ager significabat terram fertilem Aegypti, in qua Ioseph a fratribus suis erat adorandus.

Principis Pistorum Pharaonis somnium interpretatur, per quod peccati grauitas, ipsiusq; quoad principium ac finem malus effectus, ostenditur, quod pariter per librum in uisione a Ioanne denotatum terminatur. Cap. XXIII.

Peccatum primo hominem ligat, & per obstinationẽ includit: deinde ad inferni patibulũ deducit qđ ostenditur ex somnio pistoris Pharaonis, qđ habetur Gen. Vbi dicitur, ꝙ Pistorum princeps ait, Ego uidi somnium quòd tria canistra farinæ haberem sup caput meũ & in uno canistro, quod erat excelsius, portare me putabam omnes cibos, qui fiũt arte pistoria, auesq; comedere ex eo. Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnij, tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce, & lacerabunt uolucres cœli carnes tuas. Iste pistor significat peccatorem, qui morit in peccatis. Tria. n. canistra farinæ, tria peccata sunt, s. cordis, oris, & operis, quæ tunc sunt super caput, qñ dominantur menti. Vel ista tria, sunt tria uitia magna, & principalia, s. auaritia, luxuria, superbia quorũ excelsius est superbia, in quo omnia cibaria quodammodo sunt, i. omnia peccata quibus mali pascuntur, quia. s. in initium omnis peccati est superbia: Aues autẽ q̃ de hoc canistro pascuntur, dęmones sunt, quorum proprium uitiũ superbia est. Tres autem dies sunt tempus natiuitatis, tempus uitę, & tempus mortis peccatoris, post quos peccator educit a carcere mundi, uel corporis. Vnde tunc aufertur caput, i. rõnalis mens secundum quam aĩa a corpore separãtur, q̃ in homine principiare debuit, & suspenditur misera aĩa in tormẽto gehennæ, ubi aues lacerant eius carnes. i. dęmones delectant in pęnis quas aĩa sustinet ꝓ peccatis, q̃ gessit in carne. Quia igitur in prædicto somnio Ioseph ꝑ tria canistra intellexit tres dies, post quos somniũ implẽdũ erat, notandum est, ꝙ (sicut dicunt somniorum interpretes) tempus impletionis somnij accipitur dupliciter. Aliquando quidem ex numero, & ordine rerum, q̃ in somnio apparent, sicut in somnio Pharaonis: Ioseph per septem boues, uel spicas intellexit septẽ annos, & qđ post septem pingues, uel plenas boues siue spicas ueniebat septem tenues, intellexit, qđ septem annos ubertatis sequerentur septem anni sterilitatis. Similiter in somnio pincernæ per tres propagines accepit tres dies, post quos somniũ implẽdum erat. Et in hoc somnio pistoris, (ut dictum est) ꝑ tria canistra intellexit tres dies, aliqñ uero (ut dicunt) determinatur tempus impletionis somnij ex hora qua quis somnium uidet, unde dicunt, quòd somniorum, quæ apparent a nona hora noctis usq; ad initium auroræ, non differtur impletio nisi usq; ad annum, uel sextum mẽsem, uel tertium, uel decem dies, & illa sunt ueriora, & ualidiora, quę fiunt ante lucem, somnia uero, quæ fiunt in luce auroræ ultra tertium diẽ non protenduntur.

Gen. 19 Ecc. 10.

Item peccatum licet in fieri habeat delectationem, tamen in fine habet amaritudinē dū assimilatur illi libro de quo agit in uisione beati Ioannis, ubi dicitur: Accepi librum, & deuoraui illum, & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum deuorassem eū, amaricatus est venter meus. Ille liber repręsentat peccatum: quod vocatur liber, quia scribitur illa scriptura, de qua dicitur: Peccatum Iuda scriptū est stylo ferreo in vngue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum. Tunc autem deuoratur: quando cū delectatione impletur, & tunc habet in gustu. i. in fieri dulcedinem mellis. i. uehementiam delectationis: sed post deuorionem. i. post transitum delectationis amaricatur uenter animæ. i. memoria, seu conscientia pœnitudine repletur. Vnde Philosophus dicit, quod mali replentur pœnitudine. Prouer. Nouissima illius amara quasi absynthium.

Apo. 10.

Pro. 5.

Pœnitentiam hominem à peccati carcere eruere, ac in gratiam restituere, per Pincernarum præpositi somnium à Ioseph explanatis ostenditur, quæ etiam panis subcineritius ex ordeo confecto in castra Madian descendenti comparatur, ipsiusq; partes, & perfectiones clare indicantur.

Cap. XXIIII.

Pœnitentia liberat hominem à carcere peccati, & restituit hominem ad gratiā Dei: quod ostenditur ex somnio Pincernæ Pharaonis, de quo habetur in Gen. vbi dicitur, quod narrauit præpositus Pincernarum somnium suum: Videbam coram me uitem, in qua erant tres propagines, crescere paulatim gēmas, & post flores vuas maturescere, calicemque Pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni. Respōdit Ioseph, Hæc est interpretatio somnij, tres propagines, adhuc tres dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & recipiet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante consueueras: tantum memēto mei cum bene tibi fuerit. Iste pincerna reus, & in carcere positus, & postea liberatus significat eos, qui, & si peccant, tamen per pœnitentiam liberantur. Vitis autem est pœnitentia, cuius tres ꝓpagines sunt contritio, confessio, & satisfactio, ex quibus producunē gemmæ bonarum cogitationum, & flores bonarum affectionū, & fructus maturi perfectarum operationum, quæ etiam exprimuntur per tollerantiam passionum, ut conformetur passioni Christi, quod est exprimi in calicem regis. Ad hoc idem refertur interpretatio, quia tres propagines sunt tres dies. i. tres animæ illuminationes; unus in peccati recognitione, alius in peccati propalatione, tertius in peccati redemptione, primum aūt contritio, secūdum confessio, tertium satisfactio. Post quos Pharao. i. Deus recordabitur peccatoris, & pristinæ innocentiæ eius per misericordiam, & restituet eum ad pristinum statum gratiæ. Quod autē Ioseph subdidit: Memēto mei, dum bene tibi fuerit, est uerbum, quod potest Christus dicere ei, qui percussus tribulatione, uel infirmitate est, memor eius, & reddit ad cor, & pęnitet, ut liberetur. Ps. Cum occideret eos quærebant eū, & reuertebantur, & diluculo ueniebant ad eū. Sed tamē quandoque tales postquam liberati sunt, & ad sanitatem, uel prosperitatem reducti, non amplius recordantur Dei, nec bonum, quod inceperunt prosequentur, sicut de isto pincerna scribitur, quod post quam liberatus est, succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Aliqui autē sic exponunt, quod in hac uite somniata significat Christus, vel ecclesia. Tres autem propagines in uitę sunt tres gradus fidelium ecclesiæ, scilicet coniugatorum, qui sunt in mora operationis, continētiū, & qui sunt in lecto contemplationis, & Virginū siue rectorum, qui sunt in agro prædicationis. Hi sunt tres status incipientium, proficientium, & perfectorum, quos Christus exprimit in Euāgelio. Est ergo sicut palmes in uitæ fidelis in vnitate Ecclesiæ, extra quam nullum fructū meritorium æternæ uitæ, potest facere: hic palmes primò germinat in bona uoluntate, secundò floret in bona operatione, tertiò maturescit in perfectione, quarto uinum exprimit in prosecutione: sed præcipuè cauendum est in florē. i in initio bonæ operationis, quia tunc maximè læditur uinea, & faciliter corrumpitur, siue pluuia temporalis superfluitatis. siue ardore cupiditatis, siue uento uanitatis. Vel hæc uitis producit gemmas in cognitione, floret in deliberatione, maturitatem vnæ habet in operis consummatione: cuius uinum soli domino propinabitur, quia soli Deo honor & gloria.

Gen. 40.

Psal. 77.

Item pœnitentia assimilatur illi pani subcineritio, qui per somnium uidebaē descēdere in castra Madian, de quo habetur Iud. 7. ubi dicitē, quod narrabat aliquis somnium proximo suo, & in hunc modum referebat, quod uiderat. Vidi somniū, & uidebatur mihi quasi subcineritius panis ex ordeo uolui, & in castra Madiā descendere: cumq; peruenisset ad tabernaculum percussit illud atq; subuertit, & terræ funditus coæquauit. Vbi primo attende exemplum, quia subcineritius panis ex ordeo, subcineritius quo ad cocturam. i. sub cinere coctus. In cinere autem Intelligitur humilitas mentis prouenicns ex memoria mortis, quæ corpus hominis in cinerem redigit. Ecel. Quid superbis terra, & cinis? Sub hoc cinere debet esse animus pœnitentis, & excoqui igne doloris. Iob. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

Iud. 7.

Ecc. 10.

Item uidebatur panis quo ad formam pœnitentia: namque est panis doloris, quo reficitur animus pœnitentis, de quo Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Hæc enim est aqua refectionis, qua anima mirabiliter educatur. Per hunc panem compunctionis, & aquam refectionis incipit anima uiuere iustitiæ, quæ per prius erat sub morte culpæ; propter quod dicitur, quod initium uitę hominis panis, & aqua scilicet panis doloris, & aqua lachrymationis. Sed uidebatur iste panis ex ordeo quo ad materiam. Ordeum enim semen habet asperum, & aridum, Vnde ordeum ab ariditate est

te est dictum, & signat asperitatem pœnitentiæ, & ariditatem abstinentiæ, quæ debent esse exterius in carne, tum ad satisfactionem, tum ad vitiorum mortificationem, secũdum illud Apost. Mortificate membra vestra. (Col. 5.)

Secundo in hoc somnio considera motũ: quia iste panis videbatur nolui, & descendere in castra Madian. Id quod rotatur, & voluitur, secundum oẽs partes suas vicissim gradiẽdo vertitur. Similiter penitens proficere debet. s. secundum oẽs partes suas successiuè nerti. Debet n. modo verti memoria ad obliuiscẽdũ iniurias, & recolendum culpas, mõ intellectus, vt non iudicet aliena, sed subtiliter discutiat propria, mõ volũtas, ut detestetur culpam, & diligat iustitiã. Debet verti oculus, vt non aspiciat uanitatem, sed deploret iniquitatem. Et simile debet fieri de omnibus alijs partibus, & etiam membris, ut voluãtur eo modo quo docet Apost. Sicut exhibuistis membra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. (Rom. 6.) Sed quidam non sic voluuntur, qui sunt similes Effraim, de quo Osee. Factus est Effraim quasi panis subcineritius, qui non reuersatur. (Oseæ. 7.) Tales sunt, qui habent memoriam, & aliquando deplorant peccata, sed tamen non mutant opera.

Item videbatur descendere in castra Madiã. Madian interpretatur iniquitas, vñ castra Madian sunt iniquitatis arma. s. diuersorũ modorũ quasi diuersarum acierum vitia, & peccata, quæ terram Israel. i. animas fidelium vastãt. Ad hoc igitur panis pœnitentiæ descendit, cum s. animus dolens ad ea discutienda, & flenda humiliter se ponit. Vel quia Madian interpretatur iudicium, debet panis pœnitentiæ. i. compunctus animus in castra Madian descẽdere. i. ad sua vitia penitenda quodam quasi proprio iudicio humiliter redire. Nam (ut dicit Apost.) si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique a domino iudicaremur. (1. Cor. 11.)

Tertiò considera effectum, quia cum peruenisset ad tabernaculum, percussit illud atq; subuertit, & terræ funditus coæquauit. Tabernaculum diaboli, est cor peccatoris, quod pœnitentia percutit in contritione, subuertit in confessione, terræ coæquat in humili satisfactione. Est enim in satisfactione humilitatis inclinatio, & iustitiæ coæquatio, quia secundum mensuram culpæ debet esse satisfactio pœnitentię.

Tyrannorum crudelitas, societas, potestas, & persecutio contra Sanctos, per uisionem equi rufi. Hæreticorumq; prauitas inuitam sacræq; scripturæ intelligentiæ, per equi nigri, necnon hypocritarum malignitas, per equi pallidi Beati Ioannis uisionem aperte designatur. Cap. XXV.

Persecutio tyrannorũm contra sanctos designaẽ in illo equo rufo quẽ uidit Ioannes in Apocalypsi ubi dicitur: Exiuit alius equus rufus, & qui sedebat super illũ, datum est ei, vt sumeret pacẽ de terra, & ut inuicẽ se interficiãt, & datus est illi gladius magnus. (Apo. 6) Vbi primò notat tyrannicam crudelitatẽ, quæ significatur in equo rufo. Hic. n. equus est tyrannorum Principatus, rufus. s. crudelis, & sanguinolentus sanguine Sanctorum cruentatus: Zach. Vidi per noctẽ, & ecce uir ascendens super equum rufum. (Zach. 1.)

Secundò attende tyrannorum societatem: habent. n. secum Diabolum, qui deduxit eos: Vnde dicit: Quid sedebat super eum, scilicet diabolus, qui tyrannos regit, & ducit in mortem, & oppressionem Sanctorum. Vnde quilibet eorum potest dicere Diabolo illud: Num. nõne animal tuum sum, cui semper insidere consueuisti. (Num. 22)

Tertiò nota tyrannorum potestatem, quã nõ habent nisi à Deo permittente, & præcipuè super Sanctos. Vnde dicit, quod datum est ei, idest permissum a Domino, vt sumeret pacem de terra, idest quietem mentis tolleret a terrenis. Grego. Israel recepit Sabbatũ in munere: Aegyptus vero percutitur muscarum multitudine. Isa. Nõ est pax impijs, dicit Dominus. (Isa. 48.) Vel sic expone: vt sumeret pacem de terra, idest illatis persecutionibus mentes hominum ab amore terrenorum auelleret, Grego. (Grego.) Cum mundus tot calamitates ingeminat, quid nisi, ut non diligatur clamat. Luc. Putatis, quia pacem ueni dare in terrã? non dico uobis pacem, sed separationem. (Luc. 12.) Et vt inuicem se interficerent Deo permittente, & Diabolo suggerente. Matth. Tradet autem frater fratrẽ in mortem, & pater filium; & exurgẽt filij in parentes, & morte afficiẽt eos. (Mat. 10) Vel inuicem se interficerent gladio prauæ persuasionis, quo mutuo se occidunt multi, Iudic. Mutua se cęde truncabant. (Iudic. 7) Sequitur. Et datus est illi gladius magnus, & potestas magna persequendi, & occidendi Sanctos, & dicitur magnus præ multitudine occisorum, quia multos occiderunt tyranni in principio nascentis fidei, & multos occident in fine tempore Antichristi. unde Thre. dicit ecclesia ad Dominum, iacuerunt in terra foris puer, & senex uirgines meæ, & iuuenes mei ceciderũt gladio in die furoris tui; idest tempore quo permisisti tyrannos sæuire contra Sanctos, & dicit dies illud tempus: quia tunc exierunt Sancti de tenebris præsentis uitæ ad lucem ęternæ glorię, & etiam, quia tribulatio illuminat. Isa. (Thr. 2.) Sola uexatio tantummodo dabit intellectum auditui. (Isa. 28.) Vide ergo, quia Deus permittit malos dominari bonis ad eorum profectum. Et hac eadem ratione permittit etiã in hac uita, quòd mali sint semper sociati bonis: sicut patet, & notum est in multis binarijs, quos ponit Clemens in itinerario suo. Nam sic sociati fuerunt Cain & Abel, Noe & Gigantes, Isaac & Ismael, Iacob & Esau, Moyses & Magi, Dauid & Saul filius Dei, & Iudæi Petrus, & Simon Magus, Christus, & Antichristus.

Item persecutio hęreticorum, & prauitas designatur per illũ equum nigrum, quem uidit Ioãnes in Apo. Ecce inquit, equus niger, & qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua, & audiui tanquam uocem in medio quatuor animalium dicentium, Bilibris tritici denario, & vinum, & oleum ne lęseris. (Apoc. 6) Vbi describitur Hęreticorum prauitas tripliciter.

Primò

Primò respectu nigrę,cū dicitur, Et ecce equus niger,i. Hæreticorum cætus sordibus peccatorū denigratus:sed rigore pœnitentiæ exterioris, ne possit perpendi eius malitia, pallatus. Vnde bene dicitur equus niger, qa nigredo pronenit ex labore exteriori, & carnis mortificatione,p quā naturalis calor extinguitur: quia ipsi omnibus modis nituntur extinguere fidem in alijs, quæ est spiritualiter calor naturalis uiuificans homi nem interiorem. Abac. Iustus in fide sua uiuit.

Abac. 3.

Secundo ostenditur Hæreticorum prauitas re spectu scripturæ:quia q sedebat super eū,s. Diabolus,qui regit illos, & ducit quo uult, habebat stateram in manu sua,i. peruersam scripturę expositionem,q̄ stateræ cooperantur,quia sicut statera sine pondere de facili mouetur huc,& illuc sic scriptura sacra si non habet pondus catholicę expositionis,fluctuat huc atq; illuc.& sicut statera per astutiam falsi mercatoris potest malè inclinari, sic scriptura per astutiam falsi expositoris pôt malè exponi. sed bonus Doctor sequitur Sanctorum expositionem. Signanter autem dicitur,quod habebat stateram. qa hæretici scripturam habent,& non habentur ab ea. Nam superbè ei dominantes suo sensui coaptant: econtra uero catholici Doctores non habent, sed habentur ab ea,quia humiliter se illi subijciunt captiuantes intellectum suum ad obediēdū Christo.

Item dicit, In manu sua: quia seipsos macerādo iuxta superficiem literæ operando affligunt; sed totum hoc faciunt, ut uideantur boni,& sic facilius decipiant credētes sibi. Ose. Canaam in manu eius statera dolose.

Item statera quam Diabolus habet in manu sua,est tribulatio qua domino pmittente bonos & malos affligendo ponderat, ibiq; cito cognoscitur, qui sint grauioris põderis, uel leuioris, qa hi,q deteriores ex tribulatione fiunt sunt põderis leuioris,& defectiui,qui uero ex tribulatio ne proficiunt, sunt ponderis grauioris, & insti.

Tertiò ponit eorū peruersitas respectu intelli gentiæ.Non n. possunt hæretici habere uerā intelligentiam scripturarū, qa hæc non datur nisi his,q rectam fidem habent secūdūn illud, Isa. Nisi credideritis,nō intelligetis.Vnde dicit Beatus Ioannes,q̄ audiuit tanquàm uocem,i.Christum,uel Christi existētis in medio quatuor animalium,i.medio prędicatorum, & doctorum,& dicentium idem qd̄ angelus:qa Angelus loquitur in animalibus bilibris tritici.Bilibris,ad litteram, est uas continens duo sextarios,uel duas libras,& significat intelligentiā sacræ scripturæ, q̄ habet duos sensus,s.litteralem,& spiritualem. Triticum aūt qa est cibus nobilium, nouum signat testamentum.Bilibris ergo tritici est intelli gentia duplex noui, litteralis,& spiritualis,quæ sunt quasi duæ libræ.Ordeum vero, qa est cibus rusticorum, & iumentorum,& duritiam habet in cortice, & medullam habet interius dulcem, signat uetus testamētum, qd̄ datum est rudibus Iudęis.& exterius in littera prætendit duritiā, sed intus continet suauem intelligentiam: bilibris ergo ordei,est duplex sensus ueteris testamē ti,s. litteralis, & spiritualis. sed numerantur hic tres bilibres ordei,quia continentia ueteris testamenti tripartita est apud Hæbręos,s. in legem, prophetas,& agiographa. Per denarium autē accipitur vnitas perfectæ fidei:denarius enim Regis habet Imaginem,& superscriptionem:imago enim ad deitatem, superscriptio vero ad humanitatem pertinet,de q bus est fides,quia ergo utrūque testamentum unitatem uerę fidei continet, rectè dicitur uel uendi, uel emi denario,& bilibris tritici.& tres bilibres ordei,i. uera intelligē tia utriusq; testamenti secundum utrunq; sensum emitur,uel uenditur denario,i.vnitate perfectæ fidei acquiritur. & merito idem precium utrobiq; quia eadem est intelligentia spiritualis in utrobiq; testamento, quia tota est in medio Rotę.Cum igitur hęretici non habeāt istum danarium,i. ueritatem Catholicæ fidei,manifestum est,quod non possunt habere uerā intelligentiam scripturæ. Sequitur vinum,& oleum, idest sanctos pdicatores, qui male uiuentes mordaciter increpant, & pusillos frequenter consolantur:sicut Samaritanus infudit oleum uulneribus sauciati.Sequitur Ne lęseris. & intelligitur de lęsione animæ,cui reuera nullus potest nocere si ipsa nōlit:corpus lædi potest, & occidi iuxta permissionem Dei per uinum, & oleum intelligitur uetus testamentum, & nouum,quod præcepit Dominus non lædi.quia licet Hæretici ma le exponant, tamen ueritas manet incorrupta. Vel bilibris tritici,i. intelligentia ueteris,& noui testamenti emitur a discipulis, & uenditur a magistris,pro denario,i. pro uita æterna,de quo Matth. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno.vnde aliam mercedem,s. temporalem,uel Doctor, vel auditor sacræ scripturæ quærere non debet.Prouer. Noli uendere sapientiam,& doctrinam, & intelligentiam. Tres bilibres ordei, quæ eodem denario comparantur,i. fides Trinitatis operantis per dilectionem Dei, & proximi:pro qua etiam denarius,i. uita æterna recipitur,quamuis in hac uita non intelligatur,unde non tritico, sed ordeo comparatur: qa ad eius medullam,i. intelligentiam in hac uita minime peruenitur. Vel bilibris tritici est uir iustus, qui habet libram iustitiæ,& sapientiæ:& dicitur triticum, quia tribulationibus trituratur: quia multæ tribulationes iustorum. Canticor.Venter tuus sicut aceruus tritici. Tres antē bilibres ordei,sunt fideles imperfecti, qui habent quidē sanctæ Trinitatis fidem; sed tamen cum imperfectione uitæ: quia habent uelut ordeum paleā tenacem,i. temporalem amorem,uterq; tamen denario empti sunt,idest sanguine Christi. Et sequitur, Vinum,i. pœnitentes, & oleum,idest misericordes,ne læseris,quia tales ex eo, quod uincunt peccatum, uel mundum non læduntur secundum illud,Qui uicerit non lædetur à morte secunda, licet tangatur præsenti tribulatione, quæ dicitur mors prima.

Ose. 12.

Isa.7.

Ezec. 1.

Luc. 1.

Mat.20

Pro. 23.

Cant.7.

Apo. 2.

Item psecutio hypocritarum assimilatur illi equo pallido,quē uidit Beatus Ioānes in Apoc. Ecce inquit,equus pallidus,& qui sedebat super illum nomen illi Mors,& infernus sequebatur eū, & data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere

Apoc.6.

te interficere gladio,& fame,& bestijs terrę. Vbi primò nota hypocritarum fictionem, quæ assimilatur equo pallido. Nā hypocritæ, ut de religione laudentur, ieiunijs, uigilijs & alijs corporalibus exercitijs coram hominibus se affligūt. Vnde uigore subtracto,& sanguine diminuto, quasi moribūdi pallescūt. Et iō de ipsis dicit. Extermināt facies suas, ut appareant hominibus ieiunātes. Et ideo dicit, Ecce equus pallidus, idest hypocritarū cœtus religione fallaci palliatus, Iob. Congregatio hypocritarum sterilis.

Mat. 6.

Iob. 13.

Secundo nota hypocritarum subiectionem, quia subduntur morti. Vnde qui sedebat sup illum quasi ductor,& rector nomen illi Mors. Sapiē. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbē terrarū. imitant aūt illum, qui sunt ex parte illius: & infernus, i. congregatio hypocritarum,& cęterorum peccatorū, q sunt in inferno deputati sequebat, idest imitabatur eū culpa, & pęna Apo. Infernus & mors, i. peccatores, & diabolus missi sunt in stagnum ignis: uel infernus dicitur sequi Diabolum, quia quos ille decipit, ipse recipit.

Sap. 2.

Apo 20

Tertio nota diuinam permissionem, quia data est illi, s. a Deo permittēte,& forte propter hypocrisim hominum, potestas, sed non mala uoluntas super quatuor partes terræ, i. quatuor genera hominum, quæ sunt in terra, s. Iudæos, Hæreticos, Gentiles,& malos Christianos. Vel super quatuor partes terræ, i. quatuor partes hominū, qui in quatuor partibus mundi, s. Oriente, Occidente, Septentrione,& Meridie morantur. Vel super quatuor partes terræ, i. super omnes illos, qui quatuor cordis affectiones, s. timorem, amorem, gaudium, & dolorem ponunt in terrenis, de quibus dicit Bern. timent ubi non oportet; amant, quæ non docent; gaudent uanè delectanturq; uanis, Iob. Terra data est in manu impij, i. terreni in potestate Diaboli interficere gladio, i. infixione peccati, & fame, idest defectu uerbi,& morte, i. mortifera doctrina,& bestijs terræ, idest bestialibus,& crudelib. principibus mundi, qui omnes deuorant, uel interficere gladio peruersę persuasionis,& fame, idest terrena cupiditate,& morte, s. peccati, quæ animam à Deo separat,& bestijs terræ, idest bestialibus prælatis.

Iob. 2.

Zacaria uisio de quatuor quadrigis pluribus refertа mysterijs, scite elucidatur, per quam Prædicatorū Euangelij gradus, excellentia, & altitudo demonstratur, qui etiam in equo albo septem, Angelis in Ioanne descriptū designantur, quibus septem præcipuę cōditiones adscribuntur, quamplurimaq; mysteria aperiuntur. Cap. XXVI.

PRædicatores Euangelij assimilātur illis eqs quos uidit Zacharias: dicit. n. Zach. Vidi, & ecce quatuor quadrigæ egrediebantur de medio duorum montium,& montes aerei. In quadriga prima equi rufi: & in secunda equi nigri, & in quadriga tertia equi albi, & in quarta equi uarij,& fortes: & infra subditur, quod qui erant robustissimi exierunt, & quærebant discurrere per omnem terram Hæc uisio (ut glosa tāgit) sic exponitur. per quatuor quadrigas intelligūtur quatuor Euangelia, quasi autem duo mōtes sunt natura diuina,& humana, quorum medium fuit Christus, quia mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus. Vnde quatuor quadrigæ de hoc medio egrediuntur, quia quatuor Euangelia de ipso mediatore, & nostro Redemptore loquuntur. Sed dicuntur montes aerei, q̄a nulla possunt uetustate consumi Natura. n. diuina immortalis est: secundum autem naturā humanam licet Christus semen mortuus fuerit, resurgens tamen ex mortuis iam non moritur,& mors illi ultra nō dominabitur. Per equos uero intelliguntur Christi prædicatores, quorū alij fuerunt rufi martyrio: alij obscuri, & nigri profunditate,& cognitione mysterij: alij albi gratia uirginali: alij uarij,& fortes, gratiam curationum,& diuersarum uirtutum habentes. Sed robustissimi, i. Apostoli in omnem terram exierūt: Psalm. In omnem terram exiuit sonus eorū &c. Vel secundum alios per equos rufos intellige Apostolos, & alios religiosos siue prædicatores fidei primitiuos, qui fuerunt rufi, idest ignei ardore Spiritussancti, uel rubricati sanguine martyrij. Per equos nigros intellige prefiguratos fuisse monachos nigros & per equos albos monachos albos,& per uarios & fortes intellige, religiosos,& pauperes, nec in communi, nec in speciali possessiones habentes, utpotè Prędicatores, & Minores, & consimiles inter quos præcipuè radicatorum ordo habet equos uarios in habitu, fortes in spiritu, & discurrentes per mundum p animarum fructu.

Zach. 6.

2. Ti. 2.

Psa. 18

Item prædicator debet esse similis illi equo albo qui describitur in uisione beati Ioan. Apocalyp. Vbi dicitur: Ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona,& exiuit uincens. ut uinceret. Vbi ostendūtur septem, quæ sunt necessaria prædicatori. Primum est audacia, quæ notatur in equo. Equus enim non trepidè, sed audacter pergit, & uadit ad prælium. Et sic prædicator Christi debet habere audaciam securitatis contra tentationes,& tribulationum siue persecutionum insultus. Vnde nota, quòd equus est audax ad occurrendū, fortis ad portandum, uelox ad currendum. Et talis debet esse prædicator, scilicet audax ad occurrendum hostibus. Iob. Audacter in occursum pgit armatis.

Apo. 6.

Iob. 39.

Item fortis,& patiens ad portandum labores, & persecutiones. Iob: Nunquid præbebis equo fortitudinem? Et infra. Contemnit pauorē, nec cedit gladio, scilicet persecutionis.

Iob. 30.

Item uelox ad currendum. Isa. Velociores pardis equi eius, idest prædicatores ueloclores hæreticis.

Isa. 40.

Secundo est necessaria munditia, & ideo dicitur equus albus. Hæc albedo est puritas mentis, uel carnis, in qua ambulare debet prædicator: hæc albedo inchoatur in ablutione baptismis. Psal. Lauabis me,& super niuem dealbabor. Sed reparatur per pœnitentiam. Isa. Si fuerint peccata uestra, ut coccynum, sicut nix dealbabuntur, scilicet per pœnitentiam.

Psal. 50.
Isa. 1.

Tertio est necessaria obedientia, quæ notatur cum

Tertiò est necessaria obedientia, quæ notatur cum dicitur: Et qui sedebat super illum. Oportet enim, vt prædicator sit subditus Christo, sicut equus sessori, ut scilicet Christus sit dux & rector eius. Et nota, quòd homo non bene sedet in equo, nisi habeat frenum, sellam, & calcaria. Sella ergo huius equi prædicatoris est iustitia, quæ parat locum ipsi sessori, idest Christo. Psal. Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ. Hester: Hominem quē rex cupit honorare, debet indui vestibus Regis, & poni super equum qui de sella Regis est. Frenū autem, quo ducitur equus iste huc atque illuc, est obedientia. Iac. Frenos equis in ora mittimus ad consentiendum nobis. Vel freni equorum sunt exempla Sanctorum, quæ debent prædicatores in ore portare, & secundū ea ambulare. Calcaria uero, quibus stimulatur equus, est timor, & amor. 2. Cor. Charitas Christi urget nos.

Psa. 88. Hest. 6. 2. Co. 5.

Quarto necessaria est scientia, s. sacræ scripturæ: quę notatur: quia habebat arcum, i. scripturā sacram, qua defenditur Ecclesia, & inimici eius vulnerantur. si tamen teneatur in manu, s. ut nō solum uerbo dicatur: sed opere impleatur. Iob. Arcus meus in manu mea instaurabitur. Arcus enim fit ex duobus, ex ligno duro, & corda molli, & licet corda sit mollis, tamen durum lignū inflectit. Lignum ergo, est duritia ueteris testamenti, & corda gratia noui, uel corda est misericordia, lignum iustitia. Iaco. Misericordia super exaltat iudicium. Sed qui debeant iustum arcū portare ostenditur. Gene. vbi dicitur; Arcū meū ponam in nubibus cœli, idest in his, qui per contemptum mundanorum, & desiderium æternorum a terra sunt eleuati. per compūctionem lachrymarum aquosi, per contritionem lucidi, p contemplationem alti, per prædicationem pluuidi, per bonam operationem corruscantes: & per comminationem tonantes, qui talis non est, nō debet portare arcum, i. prædicationis officium.

Iob. 21. Iaco. 1. Gen. 9.

Quinto est necessaria pseuerātia, sine qua nemo coronabitur. & hoc notatur in eo, quod dicit, quòd data est ei corona: sola enim perseuerātia coronatur. vnde Apostolus postquam dixit cursum consumaui, continuando subdit, In reliqua reposita est mihi corōna iustitiæ.

2. Th. 4.

Sexto est necessaria prudentia, qua sagaciter sciat ab implicantibus, Et impedientibus secedere. Vnde dicit, & exiuit, scilicet de mundo per contemptum ipsius. Sed nota, quod homo debet exire primo integraliter: quidam exeunt de mūdo corpore, sed relinquunt ibi cor, idest affectum suum ita, Quòd corpore sunt in claustro, & corde & cogitatione sunt in mundo. Et tales significantur per uxorem Loth, quæ post exitum de Sodomis retrospiciens mutata est in statuam salis. Statua enim figuram hominis habet, sed non ueritatem. Vnde 1. Regum, Nuncij Saul credentes innenire Dauid in lecto, idest monachum in claustro non inuenerunt nisi statuam, & pellem capræ, idest habitum monachalem sine monacho. Similiter Petrus, & Iohānes credentes Iesum inuenire in sepulchro non inuenerunt nisi sudariū. Debet ergo homo exire de mundo non tantum corpore, sed etiam corde. Vnde Abrahæ iam egresso de Caldæo, iussit dominus: Egredere de terra tua &c. Et dicit Aug. quòd iam egressus erat corpore, sed adhuc detinebatur ibi mente.

Gen. 19. Ioh. 20. Ge. 12.

Itē debet homo exire totaliter ita s. quòd de mundo nihil sibi retineat. Quidā nanq; exeūt de mundo quo ad diuitias, non tamen quo ad delicias: quia adhuc cor eorum occupatur delicijs mundi, & sępe quidem recogitando delicias quas in mundo habuerunt, pœnitet eos exiuisse, & tales significantur per Iudæos, qui suspirabat in deserto ad ollas carnium Aegypti. unde Num. 11. dixerūt, Quis dabit nobis carnes ad uescendum! Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto, gratis in mentem ueniunt nobis cucumeres, & pepones, porrique, & capæ, & allia. Aliqui ēt exeuntes de mundo portans secū multa de mundo. Quidam honores ipsius, quos adhuc ambiūt in religione, alij diuitias, alij delectationes, alij mores mundanos. Verbigratia modum eundi seculariter, modum loquēdi, modum comedēdi, & alios estus seculares. Et tales significāntur per Rachel, quæ furabatur idola Laban, & abscondit subter stramentum Cameli, i. sub pannis, claustri, ut dicitur Gen. 31.

Nu. 11. Gen. 31.

Itē debet homo de mundo exire triumphaliter, s. ipsum mundū uincendo, & suppeditando. unde dicitur in hac uisione beati Ioānis, ꝙ exiuit uincēs. Talis est cui mundus crucifixus est, & ipse mūdo, quem nō uinceret, nisi exiret, nec exiret, nisi uinceret. Vel tunc exit qñ ipse moriť mundo, tunc uincit, qñ mūdus moritur ei. Gal. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Gal. 6.

Septimo est necessaria potentia, s. ut ipse uincat non tantum mundum, sed etiam carnem, & Diabolum, & ideo additur. Vt uinceret. Diabolus uincitur humilitate, caro castitate, mundus paupertate Apoc. Qui uicerit, faciam illum columnam in templo Dei. Et dicit columnam, i. rectum, altum, firmum, planum, rectum in niuendo, altum in contemplando, firmum in resistendo, sine sustinendo; planum in cōuersando.

Apoc.

Item prædicatores assimilantur Angelis in uisione beati Ioannis, quæ habetur Apoca. ubi dicitur, Vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei. datæ sunt illis septem tubæ. Per septem Angelos intelligitur vniuersitas prædicantium. Nā septenarius est numerus uniuersitatis, uel quia septem donis debent esse perfecti, & septem ultia prædicando eradicare, & septem uirtutes plātare, & septem sacramenta annunciare, uel septem dicuntur, quia fidem Trinitatis prædicant, & per quatuor partes mundi.

Apoc. 8.

Describitur autem eorū perfectio. primo quātum ad uitam in eo, quòd uocantur Angeli. Vbi nota, quod uocantur Angeli primò, quia nō debent esse carnales, sed spirituales Psalmus. Qui facit Angelos suos spiritus.

Ps. 103.

Item quia nō debent esse elati, sed humiles. s. seruiendo; & nō appetentes, ut alij seruiant eis. Hebræ. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi.

Heb. 1.

Item quia debent esse contemplantes Matth. Angeli

Mat. 18

Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris. Dicuntur etiam stantes, i. securè laborátes, non timore corruentes, nel ocio tepentes, uel stãtes, i. parati obedite, ite, & pugnare, vel stantes, quia prædicatores aliquando stando prædicant populo, qnia Dñs stans turbis, discipulis vero sedendo prædicauit. In quo notatur, ꝙ claustralibus est prędicandum ocium contemplatiouis, & ideo eis prædicatur sedendo, laicis vero est prędicandus labor actionis. Sequitur. In cõspectu Dei actiuè, ut ipsi Deũ aspiciant, & alios docẽdo ad Deũ conspiciendum perducant. In primo notatur puritas intentionis, vt ad Deum tantum oculum intentionis dirigant. In secũdo fructus prædicationis, vt alios ad Deum conspiciendũ ꝑducant nunc per fidem, postea per speciem. Vel potest accipi passiue, quia quicquid dicant, uel faciant conspiciũtur ab eo. Boetius, Magna uobis, si dissimulare non uultis probitatis indicta est necessitas, cũ agatis ante oculos iudicis cuncta cernẽtis 3. Reg. Viuit dñs in cuius cõspectu sto.

Boet.

3. Re. 18

Secundo describiť eorum ꝑfectio quantũ ad doctrinã, Quia datæ sunt illis septẽ tubæ, i. prędicationis officium, quod per tubã designatur, sed dicuntur septẽ, quia eorum est contra septem uitia prædicare, quæ sunt velut septem funes, qnibus ligatus fuit Sanson, Vel ideo septem, quia ipsorum est septẽ mundi munitiones destruere, & hoc figuratum est Iosue 6 in exptione, & ruina Hierico per quam figuratur mundus. Nam sicut habetur ibi, Sacerdotes tulerunt septẽ tubas, quarum usus erat in Iubileo, & clangendo circuierũt septies ciuitatem scilicet per septẽ dies, & in septimo circuitu tubis clangentibus muri Hiericho funditus corruerunt. Sacerdotes igitur tubis clangentes, typum gerunt prædicatorũ, q debent manu tenere tubas, & clãgore, i. ore proferre, & opere implere, quod prædicant, Act. Cœpit Iesus facere, & docere: septem aũt tubis debent clangere. i. contra septem mundi munitiones, seu vitia prædicare. Prima munitio est amor diuitiarum, secunda amor delitiarum, tertia ambitio honorum, quarta amor suorũ, quinta obliuio Dei, sexta ignorantia sui, septima immemoria iudicij. Septẽ aũt circuitus Hiericho, sunt septẽ considerationes mundi, quas si hoies haberent, frequẽter in corde, & prædicatores in ore, muri Hiericho in se ipsis corruerent, & postea in alijs corruere facerent. Prima est consideratio vanitatis, qnia uana sunt oia, quæ sunt in mundo. Eccl. Vanitas vanitatũ, & oĩa uanitas. Secũda est consideratio uilitatis. Phil. Oĩa arbitratus sum, vt stercora Tertia est cõsideratio breuitatis. Ioã. Transit mundus, & cõcupiscentia eius. Quinta est consideratio instabilitatis per quã assimilantur mari: Isa. Quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Sexta est cõsideratio infidelitatis, quia nulla fides, vel infidelitas inuenitur. Hiere. Vnusquisque a proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam. Septima est consideratio falsitatis, seu hypocrisis, quia mundus aliud est, & aliud apparet: Iob. Gaudiũ hypocritæ ad instar puncti. Vnde Naum. Qui uiderunt te, resilient a te.

Iud. 15.

Ios. 6.

Eccl. 1.

Phil 7.

1. Ioã. 1.

Isa. 41.

Hier. 9.

Iob 20.

Naũ 3.

Prælatorum, religiosorum, clericorumq́, status qualis futurus sit per Solem nigrum factum, ac Lunam sanguineam, stellasq́, cadentes edocetur, huiusq́, Beati Ioannis. visionis metaphoricè cuncta explanatur mysteria. *Cap. XXVII.*

PRælati, & clerici; & religiosi qualiter futuri sunt circa vltima tẽpora, ostenditur: Apoc. 6. Sub metaphora Solis, & Lunę, & stellarum, & cęli ubi dicitur, ꝙ Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & Luna facta est tota sicut sãguis, & stellæ cęli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cũ a uento magno mouetur, & cęlum recessit sicut inuolutus. Per Solẽ intelligitur prælatorum cętus, q debet splendore suo alios illuminare ad cognitionem fidei, & calore suo inflammare ad amorem Dei, & amorẽ proximi. De quo Sole dicitur. Isa. Lux Solis erit septẽpliciter, sicut lux septem dierũ. i. lucem omniũ subditorum, superabit lux prælatorum, qa sicut præsunt alijs dignitate, sic ẽt præcedere debent scientia, & sanctitate, uel lucere debent prælati septempliciter per septẽ opera misericordię, quę cõtinentur in hoc versu. Visito, poto, cibo, soluo, tego, colligo, condo: uel ꝑ dispensationẽ septem sacramentorũ, quæ in hoc versu continenť. Tingo, firmo, dolet, cibo, iungo, clericus, vngo. Iste ergo Sol, prælatorum. s. cœtus, factus est niger terrenorum negociorum solicitudine. Thren. Denigrata est super carbones facies eorum. Facies est dignior pars, & altior hominis, & ideo signat prælatos, tanquàm saccus cilicinus, qui est totus pilosus, & dicitur cilicinus a Cilicia, ubi primò inuentus fuit, & in hoc innuitur magna cupiditas prælatorum, s in pilositate. Isa. Replebuntur domus eorum draconibus. i. detractoribus, & habitabunt ibi struthiones, i. hypocritæ, & pilosi saltabunt ibi, i. cupidi, & auari officiales: & respondebunt ululæ in ædibus eius, i. ioculatores, & saltatrices, & syrenæ in delubris voluptatis, i. adulatores. Ita. In domibus eius spinæ, idest diuitiæ, & vrticæ, i. deliciæ, quæ generant carnis putredinẽ ac pruriginem, & paliurus in munitionibus, id est auarus prælatus: & erit cubile draconum, & pascua struthionũ, & occurrẽt dęmonia Onocentaurus, & pilosus clamabunt alter ad alterũ, s. voluptas ad auaritiam. Et Luna facta est tota sicut sanguis, i Ecclesia tota facta est carnalis, fundata non in sanguine Christi, & Apostolorum, sed nepotulorum, & cõsanguineorum procedentiã per successionem sanguinis, quia ferè vbiq; nepos auunculo, & consanguineus consanguineo succedit i beneficio Exo. Dicit Moysi uxor sua: Sponsus sanguinum tu mihi es. sic potest dicere Ecclesia: Ose. Sanguis sanguinem tetigit. i. nepos nepoti succedit: Ioel. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequàm ueniat dies Domini magnus, & terribilis. Vnde abundantia sanguinis ecclesiæ, signum est appropinquantis iudicij. Et stellæ cœli, i. claustrales uiri, de quibus Eccl. Species cœli, gloria stellarum, de cęlo ceciderunt super terram, i. de cœlesti vita ad terrenam, uel de claustrali ad mundanam Matth. Stellæ cadent de cęlo, idest monachi exibunt

Isa. 30.

Thre. 4.

Isa. 13.

Psal. 34.

Exod. 4.

Ose. 24.

Ioel 3.

Ecc. 43.

Mat. 24.

bunt de claustro discurrentes per mundum propter diuitias terrenas. Exod. Dispersus est populus per Aegyptum ad colligendas paleas, sicut ficus mittit grossos suos, idest inutiles fructus suos, qui non firmiter adhęserunt ramis arboris, quasi dicat: ita claustrum emittit inutiles, & instabiles monachos ad peragenda terrena negocia, & causas tractandas, cum a uero magno mouetur, i. dum aliqua turbatio oritur. Econtra autem de claustralibus in claustro residentibus, & terrenis negocijs non se implicantibus. Vnde dicitur in Iud. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo aduersus Sisaram pugnauerunt. Et cœlum, idest cœtus clericorum, quorum conuersatio deberet esse cœlestis, recessit a professione sua in susceptione ordinum, quando dixit: Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, &c. Quare ergo non sunt contenti clerici hac portione, causa est, quia recesserunt ab illa promissione, sicut liber inuolutus, vbi nulla eruditio, vel doctrina potest haberi, uel litera videri Sic in clericis pro magna parte nullum exemplum boni potest videri, nec verbum eruditionis audiri. Isa. Cōplicabuntur, sicut liber, cœli, idest clerici, qui debent esse libri laicorum.

Exod. 5. Iud. 5. Psal. 15. Isa. 34.

Qualiter peccatores à Deo in hac vita, & in alia dinersimodè puniantur, per Hieremiæ visionem in virgam vigilantem Ollamq; succensam, id significantem, ostendatur. *Cap.* XXVIII.

PVniuntur peccatores à Deo aliter in pręsenti, vt corrigantur, aliter in futuro, si nō emendantur. Quod ostenditur in visione Hiere. Vbi dicitur Quid vides Hieremia? Et dixi: Virgā vigilante ego video, & infra: Quid tu vides? Et dixi, ollā succensam ego video. Vbi nota, q̄ pręsentis vitæ correptio assimilatur virgę, sed futurę vitæ supplicium assimilatur ollæ. Verè. n. vt virga est punitio vitæ præsentis: quia percutit ad corrigendum, & non ad occidendum: Prou. Si percusseris eum virga, non morietur: vnde percussio hæc non est odij, sed amoris Prou. Qui parcit virgæ odit filium Et Eccl. Qui diligit filiū, assiduat illi flagella. Sed notandum, quod alia translatio habet loco virgæ baculum nuceum, & benè flagellum præsentis vitæ assimilatur nuceum baculo siue virgę, de qua in Psal. Virga tua, & baculus tuus &c Ad hoc enim corripit Dominus, vt emendet. Nux autem (sicut glos. dicit) habet corticem amarissimum, & testam durissimam, vt detractis duris & amaris fructus dulcissimus reperiatur. Sic omnis correctio, & labor continentiæ amaræ sunt ad præsens, sed fructum pariunt dulcissimum; vnde vetus Testamentum quo ad literam est cortex amarus, sed spiritualiter intellectum habet fructus dulces.

Hier. 1. Pro. 23. Pro. 13. Eccl. 30 Psal. 22.

Item assimilatur correptio virgæ vigilanti, quia excitat peccatorem a somno culpæ, & iustum à somno negligentiæ. 1. Cor Euigilate iusti, & nolite peccare. Vnde Angelus in Act. Percusso latere Petri excitauit eum.

1. Co. 15 Act. 12.

Secundò puniuntur peccatores, qui nō emendantur virga præsentis flagelli ardore æterni incendij, de quo ardore dicit: Ollam succensam ego video Vbi nota. q̄ in olla carnes includuntur, & ideo signat locum inferni, in quo includuntur damnati propter peccata, quæ in carne viuentes commiserunt; sed ollæ succensio designat gehennæ incendium Iob De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ, atq; feruentis.

Iob 41.

Quo pacto sancti viri in humilitate, mortificatione, dilectione, ac oratione Christum sequi, & imitari debeant, per Ioannis de quatuor animalibus ac viginti quatuor senioribus coram agno cadentibus visionem, aperte figuratur, & declaratur. *Cap.* XXIX.

SAncti uiri imitari conantur Christum Redēptorem: qd̄ ostendit in uisione Ioā. Apo. ubi dicit, q̄ quatuor aialia, & uigintiquatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, & phialas plenas odoramentorū, q̄ sunt orationes Sanctorum: ita qd̄ p quatuor aialia accipiantur omnes pdicatores euangelicæ doctrinæ, q̄ in quatuor Euangelijs continetur, sed per uigintiquatuor seniores intelliguntur uniuersi fideles se exercentes in sex operibus misericordiæ secundum regulā, & doctrinā quatuor euāgeliorum: q a sex p quatuor ducti faciunt uigintiquatuor. Hi ergo oēs Agnum, i. Christum p nobis immolatum sequuntur, & imitantur in quatuor. Primo in humiliatione, quia ipse Christus formā serui accipiens, se humiliauit, & ideo ipsi Sācti se humiliant p ipsum. Et ideo dicit, q̄ ceciderunt corā Agno, i. de se humilia sentientes, Deum magnificantes, ab ipso uiuificari humiliter postulantes. Ceciderunt dicit non descenderunt: quia humilitas cum semper in imo sit, nescit descēsum. In hoc uero, qd̄ dicit: Corā agno, nota differentiam inter casum humilitatis, & casum peccati, sicut Heli cecidit retro. Retro. n cadit, qui ad peccata redit, uel retro cadit quicunq; ad spiritualia, quæ sunt ante, nō proficit, sed ad temporalia, quæ sunt retro tantum intendit. cōtra illud Apostoli Quæ sunt retro, obliuiscens. Sed qui coram Agno cadit, uidet Agnum, & uidetur ab eo, & ita in hoc notatur rectitudo intentionis.

Apoc. 5. Phil. 2. 1. Re. 4.

Secundo imitantur eum in carnis mortificatione. Christus. n. pro eis mortuus est, & ipsi p eum seipsos mortificant: quod notatur cum dicitur: Habentes singuli citharas, i. carnis mortificationem: in cithara enim lignum est, & corda, lignum est crux, corda est caro Sanctorum, quæ tunc quasi corda ligno cithara coextenditur, qñ diuersis se pœnis affligentes, & mortificantes ipsam crucem imitantur, secundum illud Apo. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs: Isa. Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit. in hac cithara tot sunt cordæ. quot sunt membra in homine, quia omnia membra, quæ peccauerunt, omnia debent in pœnitentia puniri, uel ipsis vitijs mortificari. Rom. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniustitię, & iniquitati ad iniquitatem,

Gal. 5. Isa. 16. Rom. 6.

tatem: ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem.

Tertio imitantur eum in amoris dilatatione. Christus.n.ex amore pro Sanctis mortuus est, & Sancti similiter pp ipsius amorē morti se exponunt,quod notatur cum dicitur: Et phialas aureas,idest corda lata, & lucida, lata per charitatem, 1. Corin. Os nostrum patet ad vos o Corinthij, cor nostrum dilatatum est, dilatamini & vos: item lucida per castitatem: Sap. O quàm pulchra est, & casta generatio cum claritate,sed aurea per sapientiam cœlestem: Apo. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, &c. Hoc aurū est cœlestis sapientia,quæ non tantum splendet intellectui,sed etiam ardet affectui: Ps. Ignitum eloquium tuum vehementer.

1. Cor. 6. Sap. 4. Apo. 3. Ps. 118.

Quartò imitantur eum in oratione: orant enim pro se inuicem, & Christus orauit pro inimicis: quod & Sancti similiter faciunt, & ideo dicuntur phialas habere plenas odoramentorum,quę sunt orationes Sanctorum, idest plena pijs orationibus,& deuotis desiderijs, quales sunt orationes Sanctorum. Et comparatur deuota oratio odori circunquaque diffuso, qui omnibus se cōmunicat:quia scilicet Sanctorum oratio ad omnes se extendit:& quanto odor intensior, tanto diffusior: quia oratio quanto deuotior tanto ca rior,& fructuosior, vt dicit Grego. Vnde Paulus pro omnibus docet orare. 1. Thim. Obsecro primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus,pro Regibus,pro his, qui in sublimi tate sunt constituti. Item odor ascendit,& sic de uota oratio. Cant. Ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus.

Greg. 1. Thi. 2 Cant. 6.

Sacra scriptura libro, rotæ, voluminiq; comparatur, cuius auctoritas, copiositas, obscuritas, intelligibilitas, sensus varietas, excellentia, & veritas, per tres Sanctorum pulcherrimas visiones lucide enucleatur. Cap. XXX.

Scriptura sacra assimilatur illi libro,qui in uisione ostensus est Ezechieli, de quo habetur Eze. 2. vbi dicitur: Ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber,& expandit illum corā me, qui erat scriptus intus, & foris, & scripta erant lamentationes in eo, & carmen, & væ in hac siquidem visione ostenduntur sex conditiones sacræ scripturæ.

Prima est eius auctoritas, quia de manu Dei est habita: Vnde dicitur: Ecce manus missa est ad me,idest reuelatio Dei inspirata est mihi:sed litera septuaginta interpretum habet: Extenta est,quod idem est,quod missa. Tunc enim manus Dei ad aliquem extenditur,uel mittitur cū id, quod fieri debet ei reuelatur. Quia igitur sacræ scripturæ præcepta sunt a nobis non tantum aure audienda, sed etiam opere implenda. Iac. Estote factores verbi,non auditores tantum. Icirco ipsa sacra scriptura per instrumentum ma nus dicitur esse missa Iob. Docebo vos per manum Dei,idest per reuelationem Dei, uel quia sicut per manum scriptoris scientia alicuius scribitur in charta,ita per reuelationem conditoris hæc scientia inspirata est, & scripta in ecclesia. Dan. Apparuerunt digiti quasi manus scribentis: hi digiti fuerunt scriptores sacri canonis. Ex hoc igitur, q scriptura sacra est a Deo inspirata prouenit (sicut dicit Aug.) quòd maior est eius auctoritas, quam omnis humani ingenij perspicacitas.

Iac. 1. Iob 27. Dan. 5. Aug.

Secunda conditio est eius copiositas, propter quam uocatur non cedula: vel charta continens pauca, sed liber, scontinens multa. Nulla enim scriptura humana reperitur ita copiosa, ut sacra doctrina, In qua (dicit Aug.) omnis quodāmodo continetur scriptura. Vnde Apost. Omnem scripturam eam appellat, dicens Omnis scriptura diuinitus inspirata, &c. Et ideo Hiero. dicit, q ne scit literas,qui sacras ignorat. Vnde propter grandem scientiæ copiā, quæ continetur in ea, liber grandis vocatur. Isa. Sume tibi librū grandē &c. & recte liber grādis dicitur, in quo.s. omnis scientiæ forma,& finis includitur. Vnde Aug. ad Volusianum. Hic, inquit, philosophia, quoniam omnium naturarum causę sunt In Deo: Hic Ethica, qm uita bona, & honesta non aliunde sumitur, quam cum ea,quæ diligenda sunt diligunt quo sunt diligenda,hoc est Deus, & proximus. Hic est logica, quoniam veritatis lumen animæ rationalis non nisi Deus est: Hic laudabilis reipublicæ salus: nec enim custodiuntur optimè ciuitates nisi fundamento, & uinculo fidei frater neque custodiæ.

2. Thi. 3 Hiero. Isa. 8.

Tertia conditio est eius obscuritas pp quam vocatur liber inuolutus: Greg. Liber inuolutus, est sacræ scripturæ eloquium obscurū, quod profunditate sententiarum inuoluitur, vt non facilè sensui omnium pateat. Iob. Quis est inuoluēs sentētias? vel dicitur inuolutus, quia stylus eius est metaphoricus,& figuratiuus, & ideo ad intel ligendum obscurus. Dan. Clausi sunt signatiq; sermones. Et Isa. Erit uobis uisio omniu quasi verba libri signati.

Greg. Iob 38. Dan. 12 Isa. 29.

Hæc aūt inuolutio,& obscuritas sacrę scripturæ pluribus de causis vtilis,& rationalis est, qua rum vna e.t, q a sacra scriptura ex hoc copiosior est in sententijs: unde Angu. dicit. Sermonis obscuritas etiam ad hoc vtilis est, quia plures sententias parat, & in lucem sententiæ prodeunt, dam alius eam sic,& alius sic intelligit.

Aug. 12. de ciui. Dei.

Scd'a causa est,ut lateat studere negligētib. & indignis: vnde Greg. Non abscondita est in scripturis veritas,ut nō inueniāt, qui quærūt eam: sed ut non videant,qui quęrere eam nolunt.

Greg. in Mat. 23.

Tertia causa est,ut detur ex hoc materia exercitij studiosis. Vnde August. Deus ad salutem animarum in Spiritu sancto, sic diuinos moderatus est libros, ut non solum manifestis pasceret, sed etiam obscuris uelet.

Aug. li. 73. qst. q. 53.

Quarta rō est,ut nō uilescat curiosis, vñ Aug. in libro contra mendaciū, Lectiones actionesq; propheticæ ppea figuris uelut, quibusdam amictibus obteguntur, ut sensum pie quærentium exerceant,& ne nuda ac prompta vilescant.

Quarta

Quarta conditio est eius intelligibilitas, quæ
notatur cum dicitur. Expandit illum corã me, i.
mihi eius mysteria aperuit, & me ipsum intelli-
Luc.24.
gere fecit. Greg Expãdit, dũ ęnigmata exposuit,
& Luc. Aperuit illis sensum, ut intelligerent
scripturas.

Quinta cõditio est sensus duplicitas, q̃a erat
scriptus, intus & foris, intus. s. per sensum spũa-
lẽ: foris vero p̃ sensum literalẽ. Vel (secundum
Greg.) intus scriptus est, q̃a instruit nos de rebus
inuisibilibus. i. de mysterijs cęlestibus, foris vero
inquantum instruit nos de rebus visibilibus, sci
licet de rebus terrenis disponẽdis, & de exterio-
ribus actionibus. prima scriptura pertinet ad cõ-
Io.10.
templatiuos, secunda ad actiuos. Ioan. Ingredie-
tur, & egredietur &c.

Sexta cõditio est scripturæ varietas, quia erant
scriptæ lamentationes in eo, & carmen, & væ.
Cõtinet. n. lamẽtationes scriptura, & tristitias pę
Ioel 2.
nitentiũ, Ioel. Cõuertimini ad me in ieiunio, &
Psal. 83.
fletu, & planctu. Et continet ẽt carmen laudis,
& lætitiæ beatorum Psal. Beati qui habitant in
domo tua in secula seculorum laudabunt te.

Item continet væ tristitiæ, & pęnæ damnato-
Luc.13.
rum. Lu. Ibi erit fletus, & stridor dẽtium. Isa. Væ
Isa. 13.
impio in malum &c.

Item scriptura sacra assimilatur illi rotæ: quæ
describitur in visione Ezechielis quæ habetur
Ezec. 1.
Ezec. 1. ubi dicitur, Apparuit rota sup̃ terram iu
xta animalia, hñs quatuor facies vbi scilicet de
sacra scriptura sex cõditiones tãguntur. Nã pri-
mo ostẽditur esse alta ex origine in eo, quod ap-
paruit. Non enim hæc est scientia ex humana ra
tione inuenta, sicut aliæ scientiæ, sed diuinitus
reuelata, s. mediante aliqua apparitione, & ideo
dicit Apparuit. Nã traditio ueteris legis facta est
ab Angelo apparente ex persona Dei in monte,
Act. 7.
secundũ illud. Act. 7. Hunc. s. Moysen misit Deus
principem, & redemptorem cum manu Angeli
qui apparuit ei, Et infra Hic est, qui fuit in eccle
sia in solitudine cum Angelo, qui loquebaẽ ei
in monte Synai: & cum patribus nostris, qui ac-
cepit verba vitę dare nobis, reuelatio ẽt doctrinę
propheticæ facta est cõiter per apparitionem in
Nu. 12.
somnio, vel visione, secũdum illud, Num. Si fue-
rit inter vos Propheta Dñi, in visione apparebo
ei, aut per somnium loquar ad illum. Eruditio
aũt doctrinæ euangelicę facta est ex gratia Chri-
Thi.2.
sti in carne apparentis secundũ illud. Apparuit
gratia Saluatoris nostri oĩbus hominibus, eru-
diens nos &c. Vel ideo de sacra scriptura dicit, q̃
apparuit: q̃a quamuis ea quæ in sacra scriptura
traduntur, ut sunt mysteria fidei, non hñt appa-
rentiam siue euidentiam rationis, quia fides est
argumentum rerum non apparentium, ut dici-
tur habent tñ apparentiam, & certitudinem ad-
He. 11.
hæsionis, quia plus videtur Theologo, q̃ debeat
credere illa: quæ in sacra scriptura traduntur, &
indubitabilius eis inhæret, quam his, quę secun
dum rationem apparent, & hæc est apparẽtia fi-
dei, de qua dicitur Sapien. Apparet autem his, q̃
fidem habent in illum. Nam solis Dei fidelibus
apparet scriptura sacra esse indubitabilis apud
quos, (vt dictum est supra) maior est huius scri-
pturæ auctoritas: quam omnis humani ingenij
perspicacitas.

Secundò ostenditur esse perfecta ex similitu-
dine, quia assimilatur rotę: Apparuit inq̃ rota,
Rota. n. habet figuram, & motum circularẽ, &
vtriq; Philosophus attribuit quandam perfectio
nem. Nam figura circularis perfecta est, quia ex
nulla parte potest ei fieri additio, quod ẽt com-
petit sacræ scripturę, quę nihil continet super-
fluum aut minus, quam expediat humanę salu-
ti, ideo ei quantum ad hoc in hac vita nihil ad-
di oportet. Apo. Si quis apposuerit ad hęc, appo-
Apoc.
net Deus super illum plagas, &c.

Item motus circularis probatur a Philosopho
inter oẽs motus perfectior. Nã finem coniungit
principio: quod etiam sacra scriptura facit, dum
Deum omnium rerum principium, & finẽ esse
ostendit. Vnde & ex persona Dei dicit. Ego sum
alpha, & o, principium, & finis. Et de hac simili-
Ps. 76.
tudine rotę dicitur in Psalmo: Vox tonitrui tui
in rota. Vox enim tonitrui Dei, est manifestatio
Iob. 26.
suę magnitudinis, de qua dicitur Iob. Tonitruũ
magnitudinis eius quis poterit intueri? & hęc
manifestatio fit in rota, idest in sacra scriptura.
Vnde glosa hic super Ezec. dicit, quod rota dici-
tur sacra scriptura, quę ad auditores omni parte
voluitur inter prospera, & aduersa.

Tertiò ostenditur esse cõnexa ex unione. Vn-
de dicitur rota vna, quãuis enim duo testamen-
ta contineat, tamen sic inuicem connectuntur,
vt vnum, & idem videantur continere. Et ideo
nouum Testamẽtum includitur in veteri, secun
dum Bern. sicut figuratum in figura, & econuer
Ezec. 1.
so. Vnde Ezech. dicitur, q̃ aspectus earũ, & ope-
ra quasi sit rota in medio rotę, glossa, idest, nouũ
Testamentum in veteri. Vbi nota, quòd sciẽtia
sacrę scripturę dicitur vna tripliciter, s. vnitate
attributionis, inquantum omnia quę conside-
rat, quanquam inter se diuersa sunt, tamen om-
nia considerat per attributionem, siue relatio-
nem ad unum, scilicet Deum puta inquantum
referuntur ad ipsum, ut ad principium, uel fi-
nem & huiusmodi.

Itẽ est vna vnitate luminis, cui innititur: q̃a
in omnibus innititur eidem lumini supernatu-
rali, s. fidei: quæ est sicut quędam impressio diui-
nę scientię, quę est vna, & simplex omnium.

Item est una unitate rationis, quia omnia cõ-
siderat sub vna formali ratione, scilicet inquan-
tum sunt diuinitus reuelata.

Quartò ostenditur ẽt necessaria ex transgres-
sione: quia super terram illam scilicet, secun-
dum Greg. cui dictum est. Terra es, & in terram
ibis. Omnipotens enim Deus super corda pec-
cantium legem posuit, scilicet sacrę scripturę t
quę dicitur lex, quia pręceptis, & documentis
salubribus mentes ligat, ne transgrediantur pec
cando. Apostolus: Lex propter transgressores po-
Rom. 2.
sita est, vel dicitur esse sup̃ terrã, quia super terre
na mentes eleuat, dum eas ad contemplãdum,
& diligendum cœlestia inflammat, secundum
Col. 3.
illud, Quæ sursum sunt, sapite, non quę super
Matt. 6.
terram, & Matt. Nolite thesaurizare vobis the-
sauros in terra, &c.

Quintò ostenditur esse congrua ex ordine, quia iuxta animalia, congruus enim ordo humanæ doctrinæ est, ut per sensibilia erudiatur de intelligibilibus. Nam omnis nostra cognitio (secundum Philosophum) oritur a sensu. vnde tota diuinæ scripturæ dicitur esse iuxta animalia, idest, iuxta sensum, quia sensitiua cognitio propria est animaliū. Tradit.n. diuina scriptura communiter nobis spūalia sub quibusdā sensibilibus signis, & similitudinibus, vel quia homo (secundū Apost.) primo est animalis, i. paruus, & imperfectus, deinde spūalis grandis, & pfectus in gratia. Aliqū tota diuinæ scripturę dicit eleuari secundū spiritum, scdm illud Ezec. Quocunque ibat spūs, illuc euntes spiritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Aliqū vero dicitur stare, vel apparere iuxta aialia: quia diuina scriptura & scit spirituales de sublimibus erudire, secūdum illud, Sapientiam loquimur inter perfectos. Et iterum ibidē, Spūalia spiritualibus cōparantes, & scit ēt animales, & paruulos leuioribus enutrire, secundum illud. Tanquā paruulis in Christo lac uobis potum dedi, & ideo sic iuxta spiritum eleuat spirituales, quod tamen secundum literam non deserit animales. Ro. Sapientibus, & insipientibus deditor sum Ezec. Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea.

Arist. 1. post.

Ezec. 1.

1.Co. 2.

1.Co. 3.

Rom. 1.

Ezec. 1.

Sexto ostenditur esse distincta in effigie, quia habens quatuor facies & dicit habere sacra scriptura quatuor facies, i. quatuor sensus, quia maximè in facie huis sensus vigent, & sunt in ea quatuor distincti, scilicet visus in oculis, auditus in auribus, odoratus in naribus & gustus in ore, tactus autē non est distinctus ab alijs in aliquo organo. Quatuor ergo sensus scripturæ sunt, hystoricus siue literalis, tropologicus, i. moralis, allegoricus, & anagogicus. Vel dicitur habere quatuor facies, quia per quatuor mundi partes est prędicata Gen. Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, Meridiem, & Septentrionem. Vel quia quadrupliciter tradita est. s. p legē, p prophetas, per euangelistas, & per Apostolos, ut dicit Greg.

Gen. 28.

Greg. su p Ezec.

Itē scriptura sacra assimilatur illi volumini, quod describitur in visione, quę habetur Zac. 5. Vidi, & ecce volumen volans, longitudo eius uiginti cubitorum, & latitudo eius decē cubitorū, & dixit ad me, Hęc est maledictio quæ egredit super faciē omnis terræ. Hanc.n. uisionē G ego. exponens dicit. Quid est volumē uolās, nisi scriptura sacra, quæ dum de cęlestibus loquitur, ad superiora mentis nostrę intentionem leuat? quia dum illa supra nos esse cōspicimus, ima attēdere, & cōcupiscere deuitamus Q̄ ęlatitudinē cubitorum decē, longitudinē vero viginti tenere perhibetur, quia latitudo operationis nostræ simpla est, & longanimitas spei in duplum rēditur, qñ p bono ope, & hic requies mētis, & illic gaudia æterna præparantur, attestante veritate. Si quis reliquerit domum, uel agros &c. centuplū accipiet, & vitam æternā possidebit. Cētenarius enim numerus decies multiplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum accipit, qui & si nihil habuerit, ipsa tamē perfectione mētis tam in hoc seculo habere nihil quærit, quia ergo per hanc duplum pro simplo nobis redditur, rectè hoc uolumen per viginti cubitos in longitudinē tenditur, quod per decem dilatatur. Sed, quia hæc sacra ipsa eloquia ad ęternā damnationem sunt eis qui illa nel scire nolunt, uel certè sciendo cōtemnunt, rectè de hoc uolumine dicitur. Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ.

Zac 5.

Mat. 19.

Item scriptura sacra assimilatur illi libro de quo habetur in uisione Ioannis. Apoc. ubi dicitur. Abij ad Angelum dicens ei, vt daret mihi librum, & dixit mihi. Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricare uentrē tuū: sed in ore tuo erit dulce tāquam mel. In hac si quidem uisione ostenditur, q liber sacræ scripturæ primo requirit discipulum, uel lectorem expeditum: & ideo dicit, Abij scilicet a curis mundi, uel carnis: quorum scilicet occupatio impedit & studium, & fructum sapientiæ. Solicitudo enim seculi, & fallacia diuitiarum suffocat verbum Matt. 13. Item requirit auditorem deuotum ut non tam lectione quam oratione sacræ scripturæ intelligentiam quærat. Vnde dicit, Abij ad Angelum, idest Christum dicens ei, scilicet orando, ut daret mihi librum, i. intelligentiam scripturæ. Sap. Optaui, & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.

Apo. 10

Mat. 13

Sap. 7.

Item requirit hominem studiosum. Primò ad capiendam, scilicet doctrinam sacræ scripturæ, quam capere debet audiendo, & legendo. Apo. Beatus, qui audit, & qui legit verba prophetiæ, idest libri huius. Oportet esse studiosum etiā ad audiendum, scilicet in memoria. unde dixit: Et deuora illum, scilicet memoriæ commendādo, & opere implendo, & hoc cum quadam auidita te quæ notatur in verbo deuorandi.

Apoc. 1.

Item requirit hominem vigorosum, qui propter amaritudinem seu laborem qui est in discendo, siue intelligēdo, uel implendo nō omittat eā: quia sicut ex una parte uidetur esse difficilis, & amara, ita ex alia est dulcis, & sapida. Est enim difficilis ad intelligendum, & amara, i. pœnosa ad opere implendum. Et ideo dicit, faciet amaricare uētrem tuum, i. carnalitatem siue humanitatem tuam, quæ est mollis, & fragilis. Et ideo graue est ei, & pęnosum scripturę monita implere. Facit etiā liber diuinæ scripturę amaricare uentrem animæ, idest mentem inquātum ducit hominem in cognitionē propriorum defectuum, de quibus amaricatur. Deducit etiam in contemplationem diuinorum, & cœlestium: & quanto ei fit dulce, quod intus uidet, tanto in amaritudinem uertitur omne, quod foris sustinet. Sed ex alia parte scriptura dulcis est, & sapida. Vnde subditur. Sed in ore tuo erit dulce tan quam mel, quia scilicet sacra scriptura, licet sit difficilis ad intelligendum, & pęnosa ad implendum, tamen est delectabilis ad prædicandum. Psal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.

Ps. 118.

Spes, quæ secunda Theologalis est virtus, in secundo Angelo a Ioanne præuiso figurata, quanta vere pęnitenti bona afferat, breui demōstratur. Cap. XXXI.

Spes

Apo. 8. Spes multa bona facit in anima. Et hoc ostenditur in visione beati Ioannis: quæ habetur Apoc. 8. Vbi dicitur, quòd secundus Angelus tuba cecinit, & mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

Secundus Angelus, est spes, quæ est secūda virtus theologica. hæc tuba canit, quando pœnitenti veniā promittit, & tunc mons magnus .i. animus subleuatus, igne ardens .i. charitate feruēs, mittitur in mare .i. in amaritudinem timoris, & doloris: & tunc fit tertia pars maris sanguis, prima pars est amaritudo timoris, secunda doloris: ex his duabus aliquando sequitur tertia, scilicet amaritudo desperationis: sed hanc omnino excludit securitas spei, & cōuertit in sanguinē, idest in pœnitentiæ asperitatem, & carnis mortificationem.

Item prima pars eorum, qui habēt animas in mari, est timor pœnæ mundi, secunda timor purgatorij, tertia timor pœnæ inferni, & hæc moritur: quia hunc timorem spes salutis excludit.

Item prima pars nauis humanæ mentis, sunt cogitationes necessariæ, quæ sunt circa illa; quæ sunt de necessitate salutis.

Secunda pars sunt cogitationes perfectæ: quæ sunt circa opera supererogationis, quæ non sunt de necessitate, sed de pfectione: Tertia pars sunt cogitationes vanæ circa vanitatem, hæc tertia pars interit canente tuba secundi Angeli, idest spe promittente veniam, & misericordiam Dei.

Psal. 47. Ps. In spiritu vehementi conteres naues Tharsis, idest cogitationes quærētes vana huius mundi.

Virorum spiritualium conditiones quinque numerantur, quæ figuraliter ex Ezechielis visione mysteriosa eliciuntur, quamplurimaq; alia de hac re explanantur. Cap. XXXII.

Ezec. 1. Spirituales viri assimilantur illis rotis, quæ describūtur Ezec. 1. ubi dicitur, quod statura erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus, & totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor. In quibus verbis quinque conditiones spiritualium virorum exprimuntur.

Prima est rectitudo iustitiæ, quæ figuratur in statura rotarum: quia .n. stare dicimus id, quod firmū est, vel rectum: non .n. dicitur stare ille qui iacet, vel ille qui vadit. Ideo statura importat rectitudinem, & firmitatem, quæ duo competunt spiritualibus viris .i. his qui spiritu Dei aguntur .s. rectitudo operis, secundum illud: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, & stabilitas voluntatis, quæ est ex robore Spiritussancti, secundum illud: Det nobis corroborari per spiritum eius in interiori homine. Hoc enim stabilitatis robur gratia Spiritussancti facit. Heb. Optimum est gratia stabilire cor. Et de hac statura spiritualis viri dicitur, Statura tua assimilata est palmæ, quæ scilicet directè crescit, & diutissimè viuit.

Ps. 142. Eph. 3. Heb. 13. Cant. 7.

Secunda est promptitudo obedientiæ, qui assimilatur rotis. Nam sicut rota undiq; est parata ad motum, ita spirituales viri sunt in omnibus parati ad obediendum secundum illud Psal. Paratum cor meum Deus, paratum cor meū. Hanc promptitudinem obedientiæ facit spiritus humilitatis, qui est in rotis eis. Vnde dicitur Eze. Cū euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cū eleuatis a terra pariter eleuabantur, & rotæ sequentes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis.

Ps. 107. Ezec. 1.

Tertia est altitudo sapientiæ .s. In contemplatione cœlestium, & diuinorum. Vnde dicit, quod altitudo erat rotis. Nam sapientis est considerare altissimas causas, ut dicit Philosophus. Isa. Extollam te super altitudinem nubium .i. rerū mutabilium, quia nubes maximè sunt instabiles, & continuè transmutantur. Quarta est trepidatio vindictæ semper .n. aut peccata præterita, aut delicta præsentia etiam parua ex ira districti iudicis in se ferri metuunt, & æternæ gehennæ supplicium formidando attendunt. Vnde dicit, Et horribilis aspectus. ubi Greg. Horribilis aspectus est terror gehennæ: quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conseruat. Vñ tanta est illius pœnæ acerbitas, & profunditas, quod est horror non solum sustinentibus, sed etiam aspicientibus. Iob. Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Aristo. Met. 1. Isa. 14. Iob. 10.

Quinta est circunspectio prudentiæ, quia totum corpus plenum erat oculis in circuitu ipsorum quatuor. Per istos enim oculos intelligunt cautelæ, & circūspectiones prudentium, quibus Sancti, & spirituales uiri tanquam ære prudentes in omnibus abundant. Nam spiritualis homo dijudicat omnia, & isti oculi dicuntur esse in circuitu: quia diabolus nos suis laqueis undique circumcingit, propter quod de eo dicit Petrus, quod tanquam leo rugiens circuit quærens quē deuoret, & ideo contra eum ex omni parte necessaria est cautela. Sed ideo dicuntur esse in circuitu ipsorum quatuor .s. animalium secundum Gregorium super Ezec. vel ipsarum quatuor .s. facierum. Nam supra præmiserat, quòd apparuit rota una habens quatuor facies, quæ uidebanē quasi quatuor ro æ: quia .s. Sancti uiri præcipue in quatuor partibus habent cautelas, & circumspectiones .s. retro circa præterita per memoriā, ante .s. ad futura per prouidentiam, a dextris .i. ad prospera per despectum, a sinistris, idest ad aduersa per exercitium Nam prospera mūdi respiciendo despiciunt, & aduersa ad virtutis exercitium suscipiunt. Vel habent oculos retro .s. ad mala ne inficiant: & ante .i. ad bona ne deficiāt. Grego. Corpora animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte .s. circumspecta est bona desiderabiliter proui dens, mala solerter cauens. Est enim necessariū oculos habere ad mala i. ad uitia: quia uitia plerunque se palliant sub specie uirtutum. Nam superbia fingit se esse libertatem, tumor fingit se humilitatem, tenacitas, siue auaritia fingit se esse parsimoniam, prodigalitas fingit se esse largitatem, uel misericordiam. unde sicut dicit Grego. Hoc est laboriosius ubi mens Sanctorum in-

1. Pet. 5. Gre. in Ezec. hom. 7.

 uigilant,

uigilat, ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abscondant.

Item necessarium est habere oculos ante.s. ad bona ne deficiant. Nam plerunque, dum homo intendit ad quædam bona, negligit quædã alia: & vbi negligimus, ibi proculdubio oculum non habemus, quod patet exemplo Pharisęi, qui habuit oculos ad gratitudinem dicens: Gratias ago tibi, &c. Ad abstinentiam, Ieiuno bis in sabbato. Ad misericordiam, Decimas do omnium q̃ possi deo: Ad iustitiam, Quia non sum, sicut cęteri hominum iniusti, raptores, ad continentiam. Et adulteri, &c. Sed ad mentis custodiam.i. humilitatem oculum non habuit, quia se cæteris hominibus prętulit. Greg. Quid prodest, ꝙ contra hostium insidias tota ciuitas cautè custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur.

Luc. 2.

Item Sancti uiri habent oculos, & a dextris.s. ad beneficia ne officiant. Nam valde cauendum est, ne unde homo proximo suo prodesse intendit, inde magis ei noceat. Vnde apostolus dicebat: Si cui aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter uos in persona Christi, ut nõ circumueniamur a sathana, non.n. ignoramus cogitationes eius. Ecce circũspectus magister sic donare.i. parcere uoluit, ut non displiceret, ne scandalum daret discipulis: quia sciebat, ꝙ sathanas ide solet cordi alterius scandalum immittere. unde alterum conspicit pietatis negocium fecisse, & ideo multum attendendum est, ut etiam bonum, quod fit utiliter, & caute fiat.

Item debent etiam esse oculi a sinistris.i. ad scandala, ne ueniant.s. ex culpa sua, quamuis si necesse sit, ut ueniant scandala: Væ tamẽ homini illi ꝑ quem scandalũ uenit: quod intelligendũ est de scandalo actiuo, quod est ex culpa ꝓpria.s. uel bonum omittendo, uel malum augẽdo, uel studiosè nocendo, & huiusmodi. Sed de scandalo passiuo, ꝙ est ex culpa alterius, non est tantum curandum, quod propter hoc bonũ dimittatur, præcipue bonum ad quod homo tenet si sine huiusmodi scandalo fieri non posset. Vnde Dominus non curauit de scandalo pharisęorum, & tamen curauit de scandalo gẽtilium petentium ab eo tributum, ut habetur apud Matt.

Mat. 7.

Varia tentationum genera, nonnullorumq; peccatorum detrimenta eorumq; remedia ponuntur. Quoue pacto nos diabolus fortiter, & grauiter tentet, & ei sit resistendum, uisionibus, & somnijs quibusdam ex sacra scriptura collectis, hicq; lucide explanatis erudimur. Cap. XXXIII.

Tentatio occulta in cordis cogitatione est sicut pollutio somnij in dormitione. dicitur enim Deut. Si fuerit inter uos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperum lauetur aqua, & post Solis occasum regredietur in castra. In q̃bus verbis primo intellige somnij pollutionem, cum dicitur, Si fuerit inter uos ho. q̃ no. pol. si. so. Nam (sicut dicit Grego.) nocturnum somnium est tentatio occulta, per quam tũc homo polluitur, qñ tenebrosa cogitatione turpe ali quid corde concipitur, quod tamen corporis ope re non expletur. Et causa quare aliquando spirituales uiri talibus cogitationibus, uel tentationibus molestantur, est (sicut Gregorius dicit) ꝙ libenter se occupant in aliquibus actibus terrenis etiam licitis: quia cum uel in minimis terrena actio per desiderium tangitur, crescente contra nos antiqui hostis fortitudine, mens nostra non minima importunitate tẽtationis inquinat.

Deu. 23

Secundò considera polluti exclusionem cum subditur, Egredietur extra castra. Greg. Dignum est, ut qui immunda cogitatione polluitur indignum se cęterorum fideliũ societatibus arbitretur, culpæ suæ meritũ ante oculos ponat, & ex bonorũ se extimatione despiciat. Pollutum ergo extra castra exire, est turpi cogitatione laborãtẽ sese ex continentium comparatione despicere.

Grego.

Tertiò aduerte exclusi purgationẽ, cũ subditur, Et non reuertetur quousq; ad uesperũ lauet aqua. Greg. ad uesperũ aqua abluitur, cum defectũ suum cõspiciens ad pœnitentiæ lamenta cõuertitur, ut fletibus diluat omne, quod animam occulta inquinatio accusat. Psal. Ad uesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Et hinc est, quòd Leuit. mandatum fuit, quòd membra hostiæ in frustra conscissa, & caput, & cuncta q̃ adherent iecori igne cõburerent: pedes uero, & intestina prius aqua lauarent. Ista hostia est hõ qui se ipsum offert ad seruitium Dei; cuius mẽbra tunc conciduntur in frusta, cum eius uitę opera sunt virtutibus distincta. Et tũc super ignẽ ponũtur, quando cũ feruore amoris, & deuotionis Deo offeruntur. Caput autẽ, & ea quæ iuxta iecur cõtinentur incendimus, cum in sensu nostro quo oẽ corpus regitur, atq; in occultis desiderijs flamma diuini amoris ardemus. Pedes autem qui terrã tangunt, sunt terrenæ occupationes. Intestina uero, in quibus stercora portantur, sunt cogitationes immundæ. Vnde Greg. Cum cogitationes nostras immunda cogitatio inquinat, quid aliud quam intestina hostię stercus portant. Hẽt ergo pedes, & intestina ille, qui, dum terrenum aliquid agit, nonnulla etiam illicita in corde cõspicit: sed hęc, ut cõburi debeãt, lauentur, quia nimirum necesse est, ut ante immundas cogitationes timoris fletus diluat quã in acceptione sacrificij supernus amor incẽdat, ut tanto suauius in conspectu sui spectatoris ardeat, quanto cum ei assistere cęperit, nil terreni secum, uel libricum in actu suæ orationis imponit, ut dicit Grego.

Ps. 29.

Leuit. 1

Grego.

Quartò nota purgari reuersionẽ, cũ subinfert, Et post occasum Solis regredietur in castra. Tũc Sol occumbit, cũ ardor tentationis ꝑ lachrymas pniæ deferuescit. Et tunc qui pollutus fuerat, ad castra reddit: quia tunc in societate bonorũ confidit. Vnde Greg. Post aquam quippe occumbente Sole ad castra reuertitur, qui post lamenta pęnitentię frigescente flamma cogitationis illicitę ad fidelium merita pręsumenda reparatur, ut i se a cæteris longe esse non existimet, qui mundum se per habitum intimi ardoris, gaudet.

Itẽ tentatio triplex est, quę describi in prima visione Ezech. vbi dicitur. Vidi, & ecce uentus

turbinis

turbinis ueniebat ab Aqlone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu eius, & de medio eius quasi species electri. Vbi primo notatur tentationis periculum ex tempestate ueniente: secundò remedium ex splêdore circunstante, tertio premium ex electro apparente periculum ostendit triplex secundum triplicem tẽtationis gradum, quorum primus pertinet ad tentationem superbiæ cum dicit, Ecce uen. tur. uen. ab aqui. Greg. Ventus est tentatio mẽtis ꝓpria autem mentis tentatio, est tentatio superbiæ quæ babet cor eleuare. unde assimilaẽ vẽto, qa sicut uentus eleuat corpora leuia, & superbia eleuat corda uana. Iob. Vir nanus in sꝑbia erigitur. Sed nota, quod qui uento flante ascẽdũt, eo qnlescente ruunt. Sic qui superbia, vel fortuna blandiente extolluntur, ea cessãte corruũt, & eliduntur. Vnde Iob. Eleuasti me, & qnasi super uentum ponens, elisisti me ualide. Sed quia superbia est mentis non solum eleuatiua, sed et perturbatiua, ideo tentatio superbiæ nocaẽ uentus turbinis: qnia sicut turbo obscurat, & turbat aerẽ, sic et ipsa superbia obscurat, & turbat mentem. unde Iob: Noctem illam tenebrosus turbo possideat. Turbo possidet noctem, cum superbię tentatio cecat mentem. Et dicitur tenebrosus, quia oculum cordis obscurat. Bernardus. Superbia oculum mentis obscurat, & ueritatem obrũbat. Turbo autem dicit, quia turbat. s. superbientis animum quia facit ipsum amarum, rancorosum, inquietum. Ps. Cõturbati sunt montes. i. superbiæ. Hugo. de Sancto Victore in libro de arra animæ. Signa superbiæ sunt clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione. Et quoniam ista tẽtatio est quasi diaboli propria, quia superbiæ uitium ab eo accepit initium, & ideo subdit, quod iste uentus ueniebat ab Aquilone, idest a diabolo superbo. Ipse. n. superbiens dixit. Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo, unde Hugo de sancto Victore dicit in libro prædicto. Superbia in cęlo nata est, sed uelut immemor qua uia inde ceciderit, illuc postea redire non potuit.

Iob. 7.
Iob. 10.
Iob. 3.
Bern. in cap. de hum.
Psal. 45.
Hugo.
Isa. 14.

Secunda tentatio est luxuriæ, siue carnis, & hæc uocatur nubes magna, quia rationem offuscat. Sicut. n. nubes densa offuscat aerem, lumen Solis intercipiendo, sic concupiscentia carnis offuscat mentem lumen rationis obumbrando. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quod caro uelut nubes quædam grossa se animæ obijciens, considerare eam diuini luminis radios non finit. Eze. Solem. i. rationis lũmen nubes tegam. Aug. Exalabant nebulæ de limosa concupiscentia carnis, & scatebra pubertatis, & offuscabant atque obnubilabant cor meum, ita ut non discerneretur serenitas dilectionis, caligine libidinis. Sed magna dicitur rõne generalitatis, quia generaliter quasi omni homini inest pugna carnis. Nã omnes de carnis peccato propagati sunt, unde omnes intra semetipsos gerũt unde certamina sentiunt. Greg. In hoc mundo cum nostris tentationibus nascimur, & caro aliqñ nobis adiutrix est in bono opere, aliquando seductrix in malo.

Eze. 32.
Aug. li. confess.
Grego.

Item est carnis tentatio magna, continuitate Hiero. in epistola. Quocunque pergimus, nobiscum inimicum. i. carnem portamus, & ideo pugna inceuitabilis est, & continua.

Hiero.

Item est magna difficultate. Augu. Inter omnia certamina Christianorum duriora sunt castitatis prælia. Nam ibi continua pugna, & rarior est uictoria. Est. n. ipsa caro inimicus familiaris, de quo Boetius dicit, quod nulla pestis efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus.

Aug. in sermo.
Boet.
Pro. 30.

Tertia tentatio est auaritiæ, & hæc est a mundo. & hęc dicitur ignis innolens, ignis. s. propter insatiabilem ardorem, quia sicut ignis nõ satiaẽ lignis, secundum illud, Ignis nunquam dicit suf ficit: ita nec auarus pecunijs. Ecclesiast. Auarus non implebitur pecunia.

Ecc. 30.

Inuoluens autem dicitur propter implicationem, Multæ n. sunt inuolutiones, & implicationes hominum auarorum. Iob. Innolutæ sunt semitæ gressuum eorum. inuoluũt. n. se multis curis, multis negocijs, multis peccatis. 1. Thim. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli.

Iob. 6.
1. Thi. 6

Secundò ponitur tentationum remediũ, quia splendor in circuitu eius. Circunstat. n. hominẽ tentatum, ne a tentatione uincatur, triplex splẽdor. s. splendor scripturæ ipsum informans, splẽdor angelicæ custodiæ ipsum confortãs, & splendor diuinæ iustitiæ uincentem coronans unde 1. Thi. Postquam dixit. Bonum certamen certaui, addidit, In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Isa. Implebit splendoribus animam tuam.

1. Thi. 6
Isa. 58.

Tertio ponitur tentatorum, & uictorum præmium, quia de medio eorum quasi species electri, de me. s. uen. tu. & ignis: quia. s. ex tentationum pugna trahitur coronę materia, quæ in electro signatur. Vel in electro secũdũ Gregoriũ, significatur Christus, qui est tẽtatorum, & uictorum pręmium. Electrum enim (sicut Greg. dicit) ex auro est, & argento: dum autem miscentur, argentum crescit in claritate, aurum uero a fulgore suo pallescit. Sic dum humanitas Christi in maiestatis gloriam excreuit, diuinitas a proprij fulgoris potẽtia se humanis oculis temperauit. Et ita in Christo quasi dum pallescit aurum, fulget argentum, ergo electrum de medio, Christus est qui iam exiuit, & triumphauit de pugna tentationum. Ipse. n. tentatus fuit a carne famescẽte, quia cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt.

Item a diabolo persuadente, quia accedens tẽtator dixit ei, &c.

Mat. 4.

Itẽ a mundo alliciẽte, cũ ostendit ei omnia regna mundi, & gloriã eorum, & dixit: Hæc oĩa tibi dabo. Sed tñ Christus de omnib. triũphauit, & ideo hoc electrũ de medio harum tentationũ iam ereptum inducitur in exemplum, immo etiam in præmium, siue in precium, si ipsas tentationes uicerimus, ita ut ex hoc electro fabricetur, & moneta quæ dabitur in precium laboris, & corona quæ reseruatur in pręmium uictoris, & lætifica-

& lætificabimur si quidem ex splendore auri, & insuper ex caodore argenti, quia tam ex visione deitatis quam humanitatis Christi delectabimur, & reficiemur in patria, ut dicit Augustinus super illud, Ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.

Aug. super Io.

Item tentat, & impugnat nos diabolus aliquando de uana gloria, aliquando de superbia, aliquando de iouidia, aliquando de luxuria. Et hæc pugna tentationum figuratiue exprimitur in visione somnij, quæ habetur Dan. vbi dicitur, quod Daniel somnium scribens breui sermone comprehendit, summatimque perstringens ait. Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti pugnabant in mari magno, & quatuor bestiæ magnæ ascendebant, diuersæ inter se.

Prima quasi leæna, & quasi alas habebat aquilæ, aspiciebam donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor eius datum est ei. Et ecce bestia alia similis vrso in parte stetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic dicebant ei, Surge, comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat auis quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei. Post hoc aspiciebam in uisione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis cõculcans Dissimilis autem erat cæteris bestijs quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

Primus ergo ventus, est ambitionis tentatio, qui flat ab Oriente.i. ab origine nobilitate quæ frequenter est ambitionis occasio Bestia autem hoc flatu excitata, superbia est quæ est quasi leæna habens alas aquilæ, quæ sunt sublimitas, & potestas. Et hæc bestia tunc euellitur, quando homo superbus a statu suo deijcitur. Et tunc hæc bestia stat super pedes suos, quia tunc iam non stat, vel in equo, vel super alios homines. Et cor eius datur ei.i. uera cognitio suæ fragilitatis, & vilitatis.

Secundus uentus est tentatio inuidiæ, quæ flat a meridie: quia de prosperitate bonorum dolet inuidia. Est n. in regione meridiana abundantia bonorum. Bestia hac flatu excitata est detractoria lingua, quæ bestia est similis vrso, qui libenter mel comedit, quia dulce est in ore inuidi mala de alijs loqui. Vnde delectatur inuidus cum uidet aliena mala, sicut dolet, & tristatur cum videt aliena bona. Iuxta illud Horatij poetæ: Inuidus alterius rebus marcescit opimis. propterea est ei dulce loqui de malis proximi. Hæc bestia in parte stetit, quia inuidus quandoque hominem in parte laudat. Tres ordines dentium habuit, quia inuidus habet tres modos detrahendi. s. mala augendo, bona minuendo, & indifferentia, vel dubia peruertendo.

Tertius ventus est tentatio luxoriæ flans ab occidente.i. a carne iugiter ad occasum, siue mortem tendente. Quotidie n. appropinquamus morti iuxta illud. Omne, quod est genitum tendit ad interitum. Bestia hæc vento excitata est carnis concupiscentia, quæ similis pardo dicitur, qui est varij coloris propter uarietatem desideriorum. Hæc habet quatuor capita, s. ocium, suauitatem vestium, & consimilium, delectabilitatem epularum, & carnale opus. Quatuor autem alæ quæ eam erigunt, sunt iuuentus, sanitas, pulchritudo, & nobilitas. Et hæc sunt, ut alæ milui, quibus uolatur ad sordes carnales.

Quartus uentus flans ab aquilone, est tentatio crudelitatis, quæ est in potentibus respectu subditorum, ad quam pertinet quarta bestia quæ est cæteris crudelior, quæ cætera comminuit, & conculcat. Cornua eius sunt præpositi, & satellites, & ministri suæ crudelitatis, qui quos conculcare non preualent, saltem accusando lędere nituntur. Quia autem in prædicto somnio dicitur, quod quatuor venti pugnabant in mari magno Notandum est, quod mare somniatum, sicut dicunt somniorum interpretes, quandoque, refertur ad regnorum mutabilitatem, sicut in hoc somnio Danielis, nbi per mare grande intelligitur uniuersale imperium mundi, & per quatuor uentos pugnantes in eo intelliguntur angelicæ potestates laborantes pro ipsis imperijs, & regnis mundi, ut exponunt Glossæ. Aliquando vero refertur ad hominum prosperitatem. Vnde dicunt somniorum interpretes, quod si quis uiderit per somnium, quod in mari ceperit pisces hamo, inueniet diuitias a rege secundum rationem captionis: & similiter, si retibus per rectum obsequium ditabitur ab eo secundum rationem captionis.

Item dicunt, quod si quis somniet, quod secus litus maris ambulando lauet pedes appropinquabit regi, & gratiam inueniet penes illum secundum rationem ambulationis. & si mare intrauerit usque ad fęmora, & lauerit, familiaris efficietur regi, & lętabitur secundum rationem ablutionis.

Item dicunt, quod si quis per somnium de proximo mare uideat tranquillum, omnem tristitiam abijciet, & gaudebit. Quandoque uero refertur (ut dicunt) mare somniatum ad hominum aduersitatem. Nam si quis in somnio mare intrauerit usque ad verticem, solicitudine, & tribulatione & necessitate maxima, uexabitur per regem, terminabitur autem hoc secundum rationem absentiæ eius a terra. Nam si parum distet, minor, si multum, uehementior afflictio erit.

Item si quis somniet secus litus maris se ire, & pedes inquinauerit, tribulabitur a rege secundum rationem inquinationis.

Item si rex per somnium uideat mare perturbatum perturbabitur in regno suo.

Item, quia in præfato somnio Danielis dicitur, quod secunda bestia, quæ est similis vrso, habebat in ore tres ordines, s. dentium. Notandum, quod secundum interpretes somniorum dentes somniati uarias habent significationes. Nam aliquando referuntur (ut dicunt) ad principum, uel regnorum dignitates: & sic accipiendo in hoc somnio Dan. quia illa secunda bestia urso similis, regnum Persarum signat, quod urso simile perhibetur propter patientiam laboris, & parcitatem uictus Nam pro pulmento sale utebatur & cardomomo, sed assimilatur urso non in toto, sed in parte, quoniam contra populum Dei nihil crudeliter egit. tres autem ordines dentium habuit.i. a principio tria regna, s. Persarum,

Medorum,

Medorum, & Chaldæorum. Vel tres dentium ordines tres principes super.120. satrapas habebat.

Quandoque vero dẽtes somniati, ut dicũt communiter referuntur ad consanguineorum somniantis varietatẽ. Nã duo dentes anteriores significant filios, parẽtes, seu fratres, aut magis proximos de consanguineis. Qui vero sequunt anteriores quatuor, consobrinos, & remotiores cognatos Caninus dens firmamentum domus significat, & generis hominum. Molares uero significant pueros, & superiores qdẽ masculos, inferiores uero fœmininum sexum. Passiones ergo dentiũ somniatæ, ad ipsorum cõsanguineorũ referũtur aduersitatẽ. Nã siquis intuitus per somnium fuerit aliquos de anterioribus dentibus moueri ac denigrati, ac scatuire uermibus, signat, quod aliqs ex his quos diximus per anteriores dentes significari, ægrotabit: & si aliquem illorum dentium viderit cecidisse morieť propinquior de lineę consanguinitatis. Si uero aliquẽ de dẽtibus q sequunť anteriores uiderit motũ fore, aut confractum, aut aliquid passum eladẽ signat alicuius cognatorum pdictorũ. Si vero erutus uideať, portendit mortẽ. Si uero caninũ dentem qs uiderit confractum maior domus, uel generis eius periclitabitur. Si autem viderit eum denigrari, vel uacillare, ægrotabit ille, & tribulabitur.

Item si uideat, q caninus dẽs elongatus fuerit in tantũ, qđ impediat comestionẽ, & os claudere, maior domus suæ, & generis erit impedimentum cunctis, & prohibitio: sed tamen suscipit correptionẽ cum dentis excessus habentis radicem facile possit coæquari. Hæc dicunt somniorum interpretes, sed ego interpretationibus talibus communium somniorum fidem esse ponẽdam non existimo, quia nulla ratio mihi claret quare huiusmodi somniorum imagines humanarũ rerum euẽtus tales regulariter cõsequanť. Secus autẽ de illis somnijs sentio, q diuina scriptura refert, q a hominibus ad eruditionem ipsorum a Deo illa esse immissa nulli uenire debet in dubium Christiano. Vnde Iob. Per somnium in uisione nocturna, qñ irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures uirorum, & erudiens eos instruit disciplina.

Iob. 33.

Itẽ tẽtat diabolus homines multipliciter fraudulentes, & instanter: qđ ostenditur in Apo. ubi dicitur, Ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decẽ, & in capitibus eius septem diademata, & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem q erat paritura, ut cũ peperisset, filium eius deuoraret. Iste draco diabolus est latenter animalibus hominum insidiãs. Ipse. n. dicit leo, ubi aperte sęuit; sed draco; vbi occulte decipit. ideo duo sunt contra eum necessaria, patientia contra sęuitiam leonis, & prudentia contra fallaciam draconis. & per ista duo Sancti illudunt ei. Psal. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Dicitur autem magnus propter potestatem nocendi præcipue quam habebit in fine. Iob. Non est potestas super terrã, q comparetur ei. Rufus dicitur propter malitiam, qua sanguinẽ & mortem hominis ab initio sitiuit. Ioan. Ille homicida erat ab initio. Dicitur autem habere septem capita, in quãtum suggerit, & mouet ad septẽ capitalia uitia. Dicitur enim habere cornua decem, in quantum inducit ad contemptum, & transgressionem decalogi, idest decem præceptorũ legis diuinæ. Et in capitibus eius septem diademata, propter septiformẽ tentationẽ, p quã victores eius coronantur. Sũt. n. (ut dicit Bernardus) septem genera tentationũ.

Apo. 12.

Ps. 103.

Iob. 41.

Prima est importuna, quæ procaciter insistit, vt saltem uincat. Iob. Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aquæ, & alluuione terra paulatim consumitur.

Iob. 14.

Secunda est dubia, quæ animam ambiguitatis nubibus inuoluit. Iob: Cogitationes meę uariæ succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur.

Iob. 20.

Tertia est subita, quæ iudicium rationis præuenit: Thre. Velociores fuerũt persecutores mei auibus cœli.

Thre. 3.

Quarta est occulta, quæ deliberationis considerationem præterfugit. Vnde Iob: Quantas habeo iniquitates, & peccata, scelera mea atq; delicta, ostende mihi. Iob: Quis reuelauit faciem indumenti eius, & mediũ oris eius quis intrabit? portas vultus eius quis aperiet? idest quis aperiet occultas eius cogitationes?

Iob. 13.

Iob. 41.

Quinta est uiolenta quæ uires aĩæ, sine mentis transcendit. Iob: Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me & ad meas miserias douoluti sunt.

Iob. 30.

Sexta est fraudulenta, quæ animam seducit. Prouer. Est uia quæ videtur homini recta, nouissima antem eius ducunt ad mortem.

Pro. 14.

Septima est perplexa, quæ narijs vitijs simul impedit. Iob: Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.

Iob. 39.

Sequitur, q cauda eius, i. finalis intentio eius, vel simulata deceptio, quæ malitiam tegit, sicut cauda tegit turpitudinem. Isa. Prophetã loquẽs mendacium, ipse est cauda trahens tertiam partem stellarum, i. reprobos, qui nec sunt de parte innocentium, nec de numero pęnitentiũ: sunt tamen de numero stellarum propter lucem, i. cognitionem fidei, quam habent saltem informem Et misit eos tractos, & allectos in terrã. i. in amorem terrenorum, ut plus ea, quã celestia diligant. Sequitur, q draco, i. ipse diabolus stetit, sed inessanter insidiando ante mulierem, i. animam quæ erat paritura, idest opere impletura conceptum propositi boni. Cum enim grauida sit anima in conceptu boni propositi, statim in partu insurgit diabolus, ut impediat partum.

Isa. 9.

Somnia duo Nabuchodonosor alterum de statua, alterum uero de arbore maximæ plena arcanis mirifica, de Vase Petri uisio scitißime interpretantur, per quæ quidem uita spiritualis ac corporalis qualis esse debeat & quemadmodum uiuetur ac perficiatur diffuse explanatur. Cap. XXXIIII.

Vita hominis spiritualis assimilatur illi statuæ quam somniauit Nabuchodonosor de qua dicit Dã. 2. Tu rex uidebas, & ecce quasi statua una grandis: statua illa magna, & statura sublimis

Dan. 2.

ssimilis stabat contra te, & intuitus eius erat terribilis, huius statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento; porro uenter, & fœmora ex ære. Tibiæ autem ferreæ, pedũ autem quædã pars erat ferrea, & quædam fictilis. Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & cõminuit eos, & tũc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs argentũ, & aurum, & redactæ quasi in fauillam æstiuæ areç, & rapta sunt a uento, nullusq; locus inuentus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mõs magnus, & repleuit uniuersam terram. hoc est somnium. In hoc somnio satis describitur humanæ uitæ spiritualis uarietas.

Primò quantum ad dignitatem conditionis. Ecce statua grandis, &c.

Secundò quantum ad facilitatem corruptionis huius statuæ, Caput &c.

Tertiò quantum ad difficultatem reparationis, uidebas ita, donec abscisus est lapis, &c. Dignitas cõditionis describitur: q̃a statua hęc erat grandis, sublimis, & terribilis. Sic uita spiritualis, hominis, iusti est grandis p̃ fidem, Hebr. Fide Moyses grandis factus, &c. Est sublimis p̃ spem. Danielis: Proceritas, siue sublimitas eius cõtingens cœlum, s. per spem cęlestium. Sed est terribilis hostibus p̃ charitatem. Cant. Terribilis, ut castrorum acies ordinata. Ordinatur. n. castra uirtutum p̃ charitatem, Cant. Ordinauit in me charitatem. Vel grandis in actiua, sublimis in contemplatiua, terribilis in aduersariorum pugna, quam. f. habet in utraq; uita nel magna est eius correctio, sublimis eius reparatio, terribilis est eius pditio, siue dãnatio, ergo magnitudo statuæ in cõsideratione culpæ, sublimitas in cõsideratione gratiæ, terror in cõsideratione pęnę. Sed sequit̃, Stabat cõtra te. Hęc statua tũc stat cõtra hominem, quando fœditatem, i. infirmitatem, & calamitatem mentis intuetur, & qualis sit, & qualis esse possit ex hoc ei ostenditur. Psal. Arguam te, & statuam contra faciem tuam.

Hebr. 11. — Dan. 4. — Can. 6. — Can. 2. — Ps. 45.

Secũdò describitur uitæ spiritualis corruptio, idest casus mentis a sublimitate uirtutũ ad ima uitiorum, cum dicit: Caput huius statuæ ex auro, &c. Vbi ostẽditur, q̃ huius statuæ prima pars erat aurea, secũda argẽtea, tertia ærea, quarta ferrea, quinta testea, paulatim in deterius fit descẽsus: quia nemo repente fit turpissimus, sed gradatim deficiẽdo, quia qui minima negligit, paulatim deficit, uel defluit. In auro ergo significat̃ charitas, quæ cęteras uirtutes supergreditur, sicut aurum cęteris metallis antecellit. In argento ueritas, q̃a argentum quo frequentiori usu atteritur, eo utiq; clarius redditur. Sic ueritas uehementi discussione quo magis discutitur, eo melius commendatur: sic & ueritatis cõsilia experientiæ usu quo tritiora sunt, eo clariora. Charitatis ergo claritatem fulgor auri exprimit, q̃ cœlestis desiderij igne flammescit. In ære simulatio æs enim argentum imitatur in sono, sed tamẽ multum distant in precio. Sic simulatio suaueni dulcedinis cantũ habet in sermone, & suauiter reboat & dulciter resultat in ore; sed quãtum per uerbum, & exercitium demulcet exterius, tantum per consilium, & desiderium pallet intrinsecus. In ferro crudelitas. Ferrum. n. cætera metalla comminuit, & domat. Vnde conuenienter crudelitatis uiolentiam designat, q̃ resistentia queq; præmat, ut opprimat. In testa fictili fragilitas. Fictile enim de facili frangitur, & iõ per eam rectẽ impatientiæ fragilitas designat̃. Illi ergo habent caput aureum, qui incipiunt a feruenti charitate, ut qui sunt spiritu feruentes, in tribulatione patientes, & soliciti in opere, assidui in lectione, deuoti in oratione. Charitas. n. patiens, benigna est, non inflatur, nõ emulatur, non quærit quæ sua sunt &c. Sed tales aliqñ ex auro in argentum mutantur, quia refrigescente charitate operantur ex ueritate, siue bona deliberatione, sed multũ interest inter utrũq; statũ: q̃a aliud est operari bonũ ex desiderio, aliud ex cõsilio, aliud operari cũ magna delectatione, aliud ex sola deliberatione. Hæc cõditio adhuc est bona, s. operari ex ueritate, secundum illud, Qui facit ueritatem, uenit ad lucẽ, sed prima erat optima, s. operari ex feruẽti charitate. Apoc. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, sed habeo aduersum te pauca, quia charitatem pristinã reliquisti. age ergo pęnitentiam, & prima opera fac. Sed adhuc mens negligentior facta ex argento mutat̃ in ęs, q̃a. s. bonum opus quod faciebat ex ueritate, ad laudem hominum resolutus postmodũ actitat pro humano fauore. Qui igit̃ blandũ se exhibet in sermone, benignũ in facie, sed puersum in opere, & nolũtate, iste profecto abiecto argẽto iam operat̃ in ęre. Aeris. n. more suauiter tinnuit extrinsecus, sed uolũtatis depranatione pallescit itrinsecus, Tali dicit̃ Apoc. Scio opera tua, q̃a nomẽ habes, q̃ uiuas; & mortuus es Sed deterior est mutatio tertia, q̃a ex ære mutat̃ in ferrum. Interdum. n. dum ficti hominis ignominia reuelatur, incipit sordescere, & uilescere a quibus antea laudabatur. Et tunc cõtra eos de pectus irascitur, & indignatur, & detestatur eos aliqñ, & in eo, quod potest crudeliter p̃sequitur, quibus quantum poterat antea placere conabatur, & sic æs in ferrum mutatur, idest lenitas in crudelitatem conuertitur, & mutatur.

Ioan. 3. — Apo. 2. — Apo. 3.

Sequitur quarta mutatio, seu coniunctio ferri, & testæ: q̃a sicut sunt prompti, & audaces ad mala inferẽda, sic post illa sunt pusillanimes, & impatiẽtes ad tolerãdum illata, ut recte mirari possis quomodo cõuenire possit ferrũ cũ testa, i. tãta crudelitas cũ tãta impatientia. Ecce statua nostra in qualẽ finẽ desinit, q̃a post caput aureũ plantas fictiles accipit. Threnorũ. Filij Siõ incliti amicti auro primo, quomodo reputati sunt in uasa testea. Sic ergo, patet, quod in capite aureo intelligitur deuotio, in membris argenteis discretio, in æreis simulatio, in ferreis indignatio.

Thr. 4.

Item nota, qđ in capite intelligitur intentio, qua totum opus in bonum, uel in malum finẽ deducitur, quia totum corpus capite regitur. In pectore uero consilium, quia ibi cor latet: in brachijs operatio: in uentre obsequium compassionis, q̃a uenter est tenerior pars corporis, & uelamẽtum fœtoris: in fœmore humilitas quę ad uilia, & indigna

& indigna inclinantur, femur enim pudendis subijcitur, in tibijs rigor seueritatis, quia tibiæ cęteris membris ossa longiora, & robustiora portant, per pedes necessitas uitæ, pedes enim terram tangunt, & quantumcunque mens se ad cœlestia extendat sine huius uitæ subsidijs necessitatem suam non sustentat. Ergo patet, quòd per caput intelligitur intentio, per pectus deliberatio, per brachium exercitatio, per uentrem compassio, per fœmur humilitas, per tibiam seueritas, per pedem necessitas. Vel per caput desiderium intentionis, per pectus studium deliberationis, per brachium exercitium actionis, per uentrem obsequium pietatis, per fœmur seruitium subiectionis, per tibiam flagellum seueritatis, per pedem subsidiũ necessitatis. Si ergo caput intentio, & aurum deuotio, quid aliud est aureum caput, nisi deuota intentio? Si pectus deliberatio, brachiũ actio, argentum discretio? quid aliud est pectus, & brachia argentea, quam consilia, & opera discreta, si in uentre compassio, in fœmore subiectio, in ære simulatio, quid aliud est uenter, & femora ærea, nisi pietas, & humilitas ficta? & si per tibiam seueritas, per ferrum crudelitas, quid aliud in tibijs ferreis, nisi seueritas crudelis, & si pes necessitatem, testa uoluptatem, quid planta testea, nisi superfluitas uoluptuosa? pes ex parte testeus, & ex parte ferreus describitur, quia delicata mens, nunc in eorum odium adducitur, ignique restringitur, nunc uero cum tempora suppetunt, in eorum luxu resoluitur. Est ergo (ut patet ex dictis) fulgor capitis aurei deuota intentio cœlestis desiderij claritas pectoris, & brachij argentei, certitudo recti consilij, & rectitudo operis certi, sonoritas ærei uentris, & fœmoris, blandimentum falsæ pietatis, & fictæ humilitatis: robur ferreæ tibię rigor immoderatæ disciplinæ, fragilitas testei pedis, effrenatio superfluitatis. Caput itaque aureum sancta desideria faciunt, pectus, & brachium argenteum, & consilia, & opera recta: uentrẽ, & fęmur æreũ, obseq a, & seruitia ficta, tibias ferreas flagella seua. plantam testeã, subsidia delicata.

Tertiò, describitur destructæ uitæ reparatio. Sæpe enim, quem non corrigit manus humana, percutit sententia diuina, uel inspiratio interna. Vnde de monte abscisus est lapis sine manibus, & percussit statuam, &c. quia feroces, & induratas mentes potius corrigit inspiratio diuina, quàm corrigant flagella humana. Est ergo lapis abscissus sine manibus, timor diuinitus inspiratus, in cuius ictu statua deijcitur, idest monstruosa uita peccatoris destruitur. Vnde percussio statuæ, & comminutio compuncti cordis est contritio, & humiliatio, & in pedibus, idest in inferioribus statua concutitur, quando mens elata, atque peruersa, per spiritum timoris Domini ad iniquitatis, & infirmitatis suę considerationem reuerberatur, & postquam ferrum concutitur cætera conteruntur. Tunc contrita sunt, inquit, pariter ferrum, testa, ar. & au. &c. Vnde quia totius boni fundamentum est humilitas, prius erubescimus uera mala, quam ficta bona, nouissimè etiam uera bona cum sint imperfecta, & inconsummata. In ferri itaque contritione damnamus mala, quæ per iniquitatem commisimus. In testa autem illa, quæ per infirmitatem contraximus. Aeris autem contritio est simulati boni reprobatio, in argenteis membris hoc displicet, non quod sunt bona, sed quòd non sunt optima. In aureo autem opere, solum hoc est reprehensibile, quòd optimi operis inchoatio usque ad debiti finis terminum non perducitur, in argenti itaque contritione boni operis imperfectio, in auri uero confractione arguitur optimi operis intermissio. Sequitur. Et redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ. Per æstiuum tempus feruor spiritus, per aream spiritualis prudentia significatur, fauillæ nigredo, uerecundiæ est confusio. Has fauillas adhuc in conscientia tolleramus quamdiu de pręteritis culpis confusi, uel suspecti sumus. Vnde peccata in fauillam uertuntur, quia erubescimus, in quibus delectari consueuimus. Sed flante uento, fauillæ tolluntur, cum per Spiritussancti aspirationem reatus nostri formido omnis atque suspitio absorbetur Psal. Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Sic peccata Prophetæ erant in fauillam redacta quando dicebat: Tota die uerecundia mea. contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me, sed quasi a uento rapta, cum dicebat gratias agendo, & exultando, Benedic anima mea domino, & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius. Sed raptis fauillis nullus eis locus inuenitur: quia post impetratam ueniam, mens contra similium corruptionum detrimenta insuperabilis redditur, quia ad similem corruptelam, nec sensus decipi, nec affectus potest corrumpi. Sed nota, quod lapis comminuens statuam, crescit in montem magnum, & eminentem: quia charitas per augmenta proficiens eleuat ad confidentiæ immensitatem de qua dicitur in Psalmo, Qui cõfidunt in Domino sicut mons Sion, &c.

Psal. 38.

Ps. 124.

Item uitæ spiritualis uarietas describitur in illa arbore, quam somniauit idem Nabuchodonosor de qua dicitur, Dan. 4. Videbam & ecce arbor in medio terræ, & latitudo eius nimia magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum: aspectus eius erat usque ad terminos uniuersæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca uniuersorum in ea, subter eam habitant animalia, & bestiæ: & in ramis eius conuersabantur uolucres cœli, & ex ea uescebatur omnis caro. Videbam in uisione capitis mei super stratum meũ, & ecce uigil, & sanctus de cœlo descendit, & clamauit fortiter: & sic ait. Succidite arborem, & præcidite ramos eius, & excutite folia eius, & dispergite fructus eius, & fugiant bestię, quæ subter eam sunt, & uolucres de ramis eius. Veruntamen germen radicum eius in terra finite, & alligent uinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt, & rore cęli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ; Cor eius ab humano

Dan. 4.

commu-

commutetur, & cor feræ detur ei, & septē tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio, donec cognoscant uiuentes: qm̄ dominatur. Excelsus in regno hominum, cuicunq; uoluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eū. Hoc somniū uidi ego Nabuchodonosor. Describitur in somnio hoc uita spiritualis tripliciter.

Primò, quantū ad statū gratiæ: Ecce arbor, &c.

Secundò, quantum ad lapsum culpæ: Et ecce vigil, &c.

Tertiò, quantum ad remedium pœnitentiæ: Veruntamen germen, &c. Quantum ergo ad primum nota, q̄ hæc arbor magna, est anima existens in gratia; & ipsa magnitudo arboris, est immensum robur uirtutis, magna arbor est, qui fortia opera facit. In medio quoq; terræ, q̄a intima bona desiderat: altitudo nimia, q̄a de sublimib. subtiliter sentit. Hæc est arbor magna ad bona agenda, fortis ad mala toleranda, procera ad sublimia contemplanda. Vñ proceritas eius cœlū tangebat, quia inuestigationis eius subtilitas ecclesia pęnetrabat, magna ergo in actionibus, fortis in tribulationibus, sublimis in inuestigationibus, vel altitudo nimia, inuestigatio est ꝓsumptuosa, quæ est cā successionis: aspectus eius. i. famæ, seu nominis celebritas, vsque ad terminos uniuersæ terræ. ut a bonis diligatur & à malis timeatur. Ergo in arbore notatur uirtus, in aspectu virtutis notitia, vel aspectus usque ad terminos uniuersæ terræ, quando propriæ uirtutis experientia, nec in magnis, nec in minimis latet: folia eius pulcherrima, & fructus nimius. in folijs uerba, in fructu scientia, in esu doctrina: nā esca uniuersorum in ea. Folia itaque pulcherrima sunt uerba discreta. Fructus copiosus sensus eruditus, multiplex intellectus. Esca uniuersorum, plena eruditio omnium discreta admonitio singulorum: folijs. n. fructus uestitur, & uerbis compositis sententia ornatur. Fructus bonus sapit, & pascit, & scientia spiritualis per sacras admonitionem suauiter reficit, folijs abūdabat Iob dicens: Qui me, inqt, audiebāt expecta &c. Fructu autem sapiens ille, qui dicebat: Mihi autem dedit omnium, quæ sunt scientiā &c. Sap. 7. Escam uniuersis dabat, qui dicebat: Græcis ac Barbaris, sapientib. & insipiētibus debitor sum. Vel est fructus nimius scientia curiosa. Eccle. siast. In rebus superuacuis noli scrutari multipliciter. subter eam habitabant animalia, & bestiæ, &c. Per animalia intellige mentes uoluptati deditas. Per bestias mentes iracundas. Per uolucres accipe spirituales bonorum studiorum, & Sanctorum desiderium alis ad celestia uolantes, subter eam ergo habitabant animalia, & bestiæ, eo, quod huiusmodi mentes per concupiscētiam, & iracundiam dissolutæ, iustè quidē ꝓmi debent rigore disciplinæ: Sed in ramis superioribus conuersabantur uolucres cœli, eo, q̄ uiri contemplatiui cęlestibus desiderijs accensi meritò debeant, & auctoritate regi & digno honore sublimari. Et ex illa uescebatur omnis caro. Ex illo omnis caro uescitur, cuius uirtutum exēplo omnes ædificantur, cuius consolationib. omnes fouentur, cuius beneficijs omnes recreantur, cuius consilijs omnes roborantur, & doctrina reficiuntur. Vel per uolucres intelliguntur subtiles cogitationes, per animalia, & bestias carnales affectiones. Per arborem ergo, ut dictum est, accipimus robur fortitudinis: per ramos opera, & exercitia uirtutis, ex quib. ramis meritorū bonorum fructus tempore suo colligimus: rami ergo uolatilia cœli suscipiunt, quia. s. bona opera ad sublimes cogitationes deducunt, sed subter animalia, & bestiæ habitant, quia carnis impetus deorsum ꝓmunt: Apost. Castigo corpus meū, & in seruitutem redigo, ne forte cum ali. pręd. ipse repro. effi. Debent ergo aues pro tempore ad cęlestia eleuari, & in æternorum contemplatione suspendi, & iterum post sublimes uolatus ad arboris suæ ramos reuerti, ibique immorari cogitationes cordis ad morum operumq; suorum considerationem frequenter reuocare, & eorum circunspectioni frequentius insistere.

Secundò agitur de uita spirituali quātum ad lapsum culpæ, cū dicitur: Ecce uigil, i. Angelus, Angeli. n. uigiles sunt, quia ad nostrā custodiā, & protectionē impigrè insistunt: quib. somnus ertoris. & obliuionis circa nostram custodiā nūquam subrepit. Et Sanctus, ut intelligatur Angelus bonus, non malus. De cęlo descendit, quia hm̄ō sententiam de cęlo cognouit; & in terra disposuit. Hoc n. est Angelos de cęlo descēdere, q̄ in summis discunt in terra disponere. Et clamor & sic ait prec. ar. Boni Angeli bona ꝑ seipsos faciunt, mala autem per malos fieri ꝑmittunt. Vnde Angelus: hic quia rectitudinis statū subuertere malum esse cognouit. arborem præcidere noluit. Veruntamen, quia hic unius meritū, vel uniuersitatis bonum exigere cognouit, fieri permisit. Vnde q̄ dicit: Arborem præcidite. permissionem intellige non ꝓceptionem. Vnde nō est ꝑ hoc spiritib. malis obedientia iniuncta. sed licentia indulta. Et dicitur, q̄ fortiter clamauit, vt notetur distantia inter uoluntatem, siue intētionem spiritus boni & mali, quia nos fortiter clamamus, cum longe positus aliqd innotescere uolumus. Sed ex his accipe, quia nō possunt nos mali Angeli pro sua uoluntate nisi accepta licētia qua permittantur, perturbare: aliàs autē nemo posset eorum impetum tolerare. Nam arborem succidere potuissent, & noluissent, & tamē non nisi permissi succiderunt, quia sine Dei permissione nil faciunt. Sed uisi arbor ista nimis alta fuisset, & de sua uirtute intumuisset, sententiam successionis non accepisset. Arbor itaq; succiditur, quando constantię uirtus tentationibus paulatim attenuatur, tandemque funditus tollitur. Psal. Dereliquit me uirtus mea. Succisa arbore rami præciduntur, quia uirtute animi deficiente bona opera paulatim subtrahuntur. Arbor succiditur, & rami pręciduntur, qn̄ uirtus in occulto. & uirtutis opus deficit in aperto. Prius igitur subtrahitur uirtus animi, postmodum autem subtrahitur etiam facultas, & occasio bene operandi. Et succisa arbore, arboris, ramisque præcisis folia excutiuntur. fructusq; dispergitur: quia deficiente uirtutum proposito, & uirtutum

Iob. 29.

Rom. 1.

Ecc. 23.

Cor. 9.

tum exercitio, prius gratia bene loquendi tollitur, tandem etiã gratia recte intelligendi subtrahitur. Et rectè postquàm deficit studium bonæ operationis, subtrahitur facundia sermonis: q a scandalizare magis, quàm ædificare audientes potest omnis castigatio, uel exhortatio deprauati prædicatoris. Foliorum ergo gratia excutitur, quando ex suspicione infami prius habita, facũdia loquendi, uel auctoritas amittitur. Fructus dispergitur, qñ eius doctrina contemnitur, quæ quamuis per sensus consilij utilis forsitan uideatur, per prauum tñ vitæ exẽplum facile cõculcatur. Fructus dispergitur qñ importuna uariarũ cõcupiscentiarum in inuersione studiũ meditationis dissipatur, & subtilitas, inuestigandiq; facultas cogitationum euagatione confunditur.

Sequitur, fugiant bestiæ, quæ sub ea sunt. Hoc fit qñ amissis uirtutum ramis, & fructu consilij, & honestate uitæ, & auctoritate doctrinæ subiecti eius ipsius obedientiam detractant, & carnales quiq; eius magisteriũ contemnunt: uolucres quoq; cęli de ramis eius fugiunt, quia ẽt spiritnales viri consortium eius declinant, & infamiam horrescunt, Ps. Elongasti a me amicum, & proximum, & notos meos a miseria. Vel subter habitantes bestiæ fugiunt, cum uigore animi tẽtationibus exhausto iam nõ ualet mens carnales impetus cohibere, uel quælibet irrationabilia desideria sub rõnis magisterio coercere. Auiũ quoq; habitationem amittimus, cum sublimium inuestigationum iocunda spectacula phantasmatũ occursione turbati exercere nõ ualemus. Vel in ramis suis inhabitãtes volucres cœli arbor amittit, cum meditationes suas circa assuetam morũ suorum circunspectionem exercere iam nequit. Contubernia talium volucrum nos amisisse sæpius dolemus, cum cogitationes nostras ab inepta euagatione restringere non ualemus.

Psal. 17.

Tertio describitur uita spũalis quantum ad remedium pęnitentiæ, uel diuinæ misericordię. Magna. n. est admiratione dignum, ꝙ diuina miseratio, nec tales homines sæpe funditus deserit, nec post talem lapsum tãtamq; ruinam penitus destituit, sed ad huc tales sæpe ad correctionem expectat, & ad pęnitentiã reseruat. Vnde subditur: Veruntamen germen eius radicum sinite in terra, s. vnde possit iterum reparari, & ad pristinam pulchritudinem reformari. Tũc arbor radicitus euellitur, quando post perpetrata mala in desperationẽ præcipitatur. Quasi. n. radices suas arbor amittit, qñ omnem correptionem perdit, & in desperationem cadit: ergo hoc est huius arboris germẽ radicum post ruinã remanere, quẽlibet post peccati lapsum pęnitentiæ propositũ habere, & pœnitẽtiæ fructum de diuina pietate sperare: sed aliqñ post multa, & maxima, & diuturna mala, aliq spem, uel propositum resipiscẽdi amittũt. Vnde subditur: Alligetur uinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt. Vinculum ferreum est peruersitatis indomabilis cõsuetudo. In ferro nota audaciã, in ære ꝑtinaciam, in herbis bona infima & terrena Quasi ergo in uinculo ferreo, & herbis terræ mens deprauata alligatur, qñ carnaliũ uoluptatũ amore ex praua consuetudine obduratur. Ferrum. n. quod cętera metalla domat, audacia est, q̃ neminẽ formidat. Vnde qñ mens suis desiderijs audacter, & pertinaciter insistit quasi uinculo ferreo, & æreo ligata existit: & rore cęli perfunditur, idest per subtiles suggestiones Diaboli erroribus imbuitur. Nam ex contumeliarum suarum exhalatione tantã incurrit caliginem errorum, ut ei bonũ malũ, & malum bonum uideatur: ergo q in herbis terræ foris ligat, rore cęli ꝑfundit̃, quia post deprauationem morum sensus deprauatur, & multis erroribus fascinat̃, & implicat̃. Sequitur. Et cũ feris pars eius in herba terræ. Feræ terræ sunt homines crudeles. Vnde feræ a ferocitate dicũtur herbę terræ, sunt oblectamenta uitæ. Vnde cum feris est pars eius quando id, quod non potest ꝑ industriam, satagit per uiolentiam, & rapinam, cor ab humano commutatur, quando nulla cõpassione mouetur, uel humanitate.

Item cor feræ accipit quando sponte seuit, & gratis in apertam malitiam erumpit.

Notãdum est autem, quia de huiusmodi somnijs, quæ de arboribus apparent in hominibus, somniorũ interpretes dicunt, ꝙ aliud signant rõne situum, aliud rõne partium, aliud rõne fructuum. De situ autem arborum exemplum adducitur, quia si quis uiderit per somnium arbores ortas in mari, aut petra, aut alijs locis, q̃ non recipiunt arborum germinationem, uiros inconsuetorum habituum in loca illa intraturos præstoletur secundum rõnem multitudinem arborum. De partibus quoq; arborũ exemplũ adducunt dicentes ꝙ somnia, quæ de arboribus apparent ad hominum conditiones referunt, quia robur trunci, quod in altum porrigitur, ut dicũt, orationem signat, stipites autem siue rami ad folia referuntur: fructus autem referũtur ad fidẽ, uel diuitias: sed folia ad sensum. Nã in somnio folia, quæ bene uidentur virere, & bene nutriri, rectitudinem sensus significant; languida uero labentia, succoq; destituta, sensus protendunt imbecillitatem. De fructibus autem dicunt, ꝙ aliud repræsentãt ratione saporis, aliud ratione temporis, aliud ratione arboris. Quantum. n. ad saporem dicunt, ꝙ omnes fructus acetosi, & stiptici in somnio nisi referuntur ad malum euentum. Vnde si alicui uideatur in somnio, quòd colligat ex palmeto fructum acerbum, tribulabitur, & cruciabitur secundum rationem excerpti fructus: eo quòd stipticus sit.

Item si quis arborẽ oliue complexus, fructus excerpserit, à uiro hilari, ac miti amaritudinem, & tribulationem accipiet eo, ꝙ fructus stipticus sit. Econtra autem fructus dulces, & suaues ad bonum referuntur euentum. Vnde si cui in somnio uideatur, ꝙ ex palmeto excerpat fructus maturos adipiscetur aurum, & diuitias secundum rationem exceptionis. Si autem de theca seminis acceperit fructus palmarum, inueniet gaudium apud filium nobilis mulieris.

Item si quis se conspicatus fuerit nucẽ cõcutere, & accipere de fructu eius, acquiret à uiro sene diuitias cũ labore, quas ille noniter possederat. De tempore uero fructuum dicunt, ꝙ aliud

repręsentant

repræsentant fructus in tempore suo visi, quam faciant extra tempus. Vnde referunt, quod quidam ueniens ad somniorum magnum interpretem qui dictus est Serim, interrogauit eum multis astātibus dicens: Vidi per somnium, quod in arborem ascendens: q̄ dicitur uericolea, comedebam de fructu eius. Qui respōdit, A diuite viro beneficiū ædipisceris. Et iterum post dies multos uenit alius multis astantibus, & eādē quæstionē proposuit dicens. Ascendi arborem, quę dicitur ueri colea, & comedi de fructu eius. & ait Serim. Tributatio expectat te cū tortura. Et mirati sunt qui aderāt. quomodo eiusdem somnij diuersa esset interpretatio. Et respondit primo tempus fructuum erat. Secundo interrogante fructus abierant, ideoq; permutatum est iudicium. Et prout stātes inuenerunt in utrisq;, vt dixerat interpres. Ratione uero arboris uariatur, & mutatur significatio, quia si quis videat, quod uolens colligere mala punica adhæserit uestis eius truncis ipsis arboris, scissaq; fuerit, significat, quod cū uiro locuplete contendet. Et si post complicationem tenuim superit uictoria potietur. Hæc dicunt somniorum interpretes: quæ quia naturalis rationis fundamē tum non uidentur habere, plus à plerisque prudentibus fabulosa reputantur, quam uera.

Item uita hominis variatur secundum statū naturæ, & culpæ, & pęnitentiæ: & hæc uarietas ostenditur in uisione Petri. Dicitur enim ibi, quod Petrus vidit uas quodam uelut linteum magnum quatuor initijs submitti de cœlo in terrā in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & uolatilia cęli, & facta est uox ad eum, Surge Petre occide manduca. ait autē Petrus, Absit a me Domine quia nunquam mālducaui omne commune, & immundum, & iterum uox secundo ad eum, Quod Deus purificauit, tu ne cōmune dixeris. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est uas in cœlum. *Act. 10.*

Primò hic describitur uita hominis quantum ad statum naturę: quia homo maxime ex parte animæ est uelut quodam uas magnum, capax quodammodo omnium. Vnde Philosophus dicit, quod anima est quodammodo omnia. Omnia enim capit per sensum, uel intellectum. imo est quodāmodo capax Dei, unde nihil minus Deo eam implere potest. Sed est homo quasi linteū propter mortalitatē carnis, quia linteis mortuorum corpora hactenus inuoluebantur. *Arist. 3. de ani.*

Itē quatuor initijs submissum, i. quatuor elementis compositum. Sed de cœlo in terrā submittitur: quia de cœlo spiritus, caro uero de terra originatur. Vnde homo de cœlo in terrā submittitur, cum spiritus carni unitur.

Vel describitur homo quantū ad lapsum culpæ, ex eo, quod uas summittebatur de cœlo in terram, i. de gratia in culpam, uel de cœlo in terrā peccatorū submittitur, quia dimisso spiritu carnem sequitur. & ideo sunt in eo quadrupedia, i. peccatum luxuriæ, quia peccatum carnis quasi quatuor pedibus graditur: quia scilicet quatuor actibus siue gradibus perficitur, scilicet suggestione, delectatione, consensu, & opere.

Itē serpētes q terræ inhærēt uētre. i. peccata auaritiæ, quibus rebus terrenis inhæremus mēte.

Item uolatilia, quæ in altum uolant: per quæ signantur appetitus siue peccata superbiæ.

Tertiò describit status pęnitentiæ. Quia sunt est uox ad eum ge, s. à peccatis auaritię: Sur quæ infima petit Occide delectationes luxuriæ, quæ in carne uiuit: māduca. i. cōtere appetitus superbiæ, q̄ proterue se erigit. Sed, quia superbus iustus quā doq; iactāter se cōmendat, & despicit cęteros, & cōiungi rennit humili pęnitēti sicut phariseus, qui dicebat, Nō sum sicut hic publicanus, subdit. Nunquā māducaui omne comune, & immundū: Sed hæc iactantia reprimit, cum dicit: Quòd Deus purificauit. s. per penitentiā, tu ne commune. i. immundum dixeris. Nam pęnitētia omnē immundum purificat. Sed pęnitētia necessaria est tripliciter. s. in corde per contritionē in ore per confessionem, in opere per satisfactionem. Et ideo additur, quòd hoc factum est per ter Et talis pęnitentia etiam in cęlo acceptatur, & approbat. Vnde subinfertur, quòd statim receptum est uas in cœlum. Vel hoc dicitur, quia talis pœnitētia ianuam cœli aperit, & ipsum pœnitentia in cœlestem gloriam finaliter introducit. *Luc. 18.*

Virtutes principales, uitiaq; eis opposita in somnio Pharaonis de septem spicis figurata, quæ quot & qualia sint, nec non quatuor Cardinales uirtutes, quatuor fabris a Zacharia descriptis, assimilari definitur. Cap. XXXV.

Virtutes principales sunt septē, quibus septē uitia opponuntur: quod patet ex somnio Pharaonis, quod habetur Gen. Vbi dicitur, quod Pharao dormiuit, & uidit somnium: septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atq; formosæ: Aliæ quoq; totidem spicæ tenues, & percussę, uredine oriebantur deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Per septem autem spicas plenas possunt intelligi septem uirtutes. *Ge. 41.*

Primò propter numerum, quia septem erant spicæ, & septē sunt virtutes animæ principales, ad quas cætera reducuntur. s. tres theologicæ, ut Fides, Spes, & Charitas. Et quatuor Cardinales, ut Iustitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudentia. Nam fide ordinat rōnalis, spe cōfortatur irascilis, charitate ordinatur concupiscibilis: temperantia gubernatur corpus, iustitia regitur mūdus, fortitudine uincitur diabolus, prudentia dirigitur, & perficitur oē opus Est n. prudentia (secundum Philosophum) recta ratio agibilium. *Aristo. rhet.*

Secundò propter exēplum, quia rectè assimilantur spicis, q̄ dūr spicæ a quibusdam spiculis quibus sunt munitæ exterius. Sic & quælibet uirtus hēt spicula sua, & tela quibus defendit se. Nam hēt fides spicula miraculorum, spes spicula orationum, charitas spicula eleemosynarum iustitia spicula suppliciorum siue punitionum, tēperantia spicula ieiuniorum, fortitudo spicula prę miorum, quia consideratio præmij minuit uim flagelli, prudentia autem spicula habet uerborum quia uerba sapientium quasi stimulit.

Tertio propter fundamentū siue principiū: quia pullulabāt in culmo uno. Iste culmus à quo om nes uirtutes

nes virtutes oriuntur, & in quo fundantur, & vniuntur, est gratia Dei. Vnde sicut oēs potētiæ aiæ oriūt.f ab eius essentia, ita oēs uirtutes oriūtur a gratia. Quarto rōne contenti:quia erāt plenæ. Plenę n. ut tuessēt granis. & seminibus meritorū, e quibus ēt suscipiunt fructus premiorū.

Quintò propter aspectū, quia formosa, idest pulchra in aspectu. Sic uirtutes reddunt uitam hominis pulchram & gratam ad imitādum. Per septem autem spicas tenues intelligūtur septē uitia capitalia, ex quibus cętera uitia oriuntur.

Primò, ꝓpter numerū, q̄a totidē erāt sicur spicę plenę.s. septē. Et similiter principalia uitia sepiē sunt, f. supbia, auaritia, gula, luxuria, ira, inuidia, & accidia. Supbia q̄rit excellētias. Auaritia q̄rit diuitias, Gula expetit delitias, Luxuria quęrit delectari, ira uult uindicare, ꝑ inuidiā cōtristant prospera.s. aliena. Accidia fugit laboriosa.

Secundò ꝑ exemplum, quia assimilatur spicis.s. quæ dicuntur à spiculis punctionum, quia scilicet conscientiam pungunt Ro. Tribulatio, & angustia in omnē animam operantis malū, tribulatio.s. pœna, & angustia conscientiæ. (Rom.2.)

Tertio, propter defectum, quia tenues erant. Carent enim vitia pinguedine gratiæ, plenitudine iustitiæ, & fructu mercedis æternæ.

Quartò propter incendiū, quia percussę vredine.i. inflāmatione suggestionis diabolicę. Ipse enī diabolus est uentus urens virtutes uastās, & uitia inflammans. Iob. Tolles eū uentus urens. (Iob 26.)

Quinto ꝑ effectū, q̄a deuorabant oēm priorum pulchritudinē, q.s. uitia dissipant omnem pulchritudinē virtutum. Nam pulchritudinem fidei vastat auaritia quę est idolorum seruitus: pulchritudinē spei vastat accidia, quæ dum labores refugit quasi euacuat spē mercedis: pulchritudinem charitatis destruit inuidia, pulchritudinem iustitię superbia, pulchritudinem tēperantię deuorat gula, pulchritudinem prudentię ira, pulchritudinem fortitudinis luxuria.

Item quatuor virtutes Cardinales assimulātur quatuor fabris qui describuntur in uisione, ut habet Zach. ubi dixit, Vidi, & ecce quatuor cornua, & dixit angelus: hæc sunt cornua quę uentilauerunt Iudam, & Israel, & Hierusalem. Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros, &, ait angelus: Venerunt illi, ut deijciant cornua. (Zach.1.)

Quatuor ergo cornua (secundum glo.) sunt quatuor passiones animam impugnantes, & perturbantes, scilicet timor, amor, dolor, & gaudium: his cornibus ventilantur & dissipantur iuda, id est pęnitentium confessio. & Israel.i. cōtēplantium speculatiuo, & Hierusalem.i. actiuorum pacifica conuersatio. Nam Iuda confessio, Israel Deum uidens, Hierusalem pacifica interpretatur. Sed cōtra hęc cornua.i. uitia quatuor fabri, quasi quatuor boni medici non cernuntur à propheta, sed ostēduntur à Deo f. quatuor uirtutes, ut prudētia, iustitia, fortitudo, & tēperātia: hæ.n. uirtutes ędificant quicquid uitia destruunt. Vnde fortitudo deijcit cornu timoris, iustitia cornu inordinati amoris, prudentia cornu doloris, & temperantia cornu gaudij, & delectationis: Psal. Cornua peccatorum confringam. (Psal.108.)

Duæ ipsius Ioannis visiones ad amussim exponuntur, in quibus tota Christi vita, Leoni ac libro aperto comparata, ipsius potissimaq; mysteria in septem libri signaculis figurata, erudite patefiunt. Cap. XXXVI.

Christus vocatur Leo in uisione B. Ioannis, quæ habetur Apo.5. Vbi unus de senioribus qui in visione apparebat, dixit: Ecce uicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librū, & soluere septem signacula eius. Vbi primo exprimit Christi ꝑsōnam, cum dicit: Ecce Isa. Dicetur in illa die: Ecce Deus noster, expectamus eū. Est enī Ecce aduerbium demonstrandi. Vñ ecce uicit, quasi uisibilis est qui uicit. Secundò expressit Christi uictoriam, quia uicit, s. mundum contēnendo: Ioan. Confidite: ego uici mundum. (Apoc.5. Isa.25. Ioan.16.)

Item uicit diabolum eijciendo. Ioan. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. (Ioan.12.)

Item uicit carnem crucifigendo. Apoc. Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati. (Rom.6.)

Tertiò expressit eius potentiam, q̄a Leo Christus.n. fuit, ut Leo in natiuitate. Dicitur enim, quod Leo cauda delet uestigia sua, ut non comprehendatur. Sic Christus cauda humanitatis uestigia deitatis abscondit, ne diabolus eum inueniret. Isa. Leo quasi bos paleas comedet, i. fragilitates, & humilitates nostræ humanitatis assumet, ut diabolo suā diuinitatem abscondat. (Isa.11.)

Item fuit, ut Leo in prędicatione, quia audacter, & sine humano timore arguebatur maiores. Osee. Quasi Leo rugiet, quia ipse rugiet, & formidabunt filij maris. (Osee.13.)

Itē fuit, ut Leo in passione: quia tunc diabolū propriè uicit, & prędā de manu eius tulit, Gen. Catulus Leonis, Iuda, ad pradam ascendisti fili mi requiescens, accubuisti ut Leo. (Gen.49.)

Itē, ut Leo fuit in resurrectione: quia mortuus tertia die uirtute patris quasi uirtute uocis eius suscitatus fuit Num. Accubans dormiuit, ut Leo, & quasi leena quam suscitare nullus audebit. (Nu.24.)

Item Leo erit in iudicio quādo emittet rugitum terribilem. Amos 4. Leo rugiet quis non timebit. Quarto expressit Christi prosapiam, quia de tribu Iuda, supple natus Mic. Et tu Bethleē Ephrata paruula es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominātor in Israel. Et ex hoc excluditur error illorum qui dicunt quod Christus non assumpserit carnem de Virgine, sed de æthere fecit sibi corpus, & sic transfudit se in uterum Virginis. Vnde dicunt, quod Christus natus est de Virgine, sed non factus de Virgine: contra quos dicit Apost. At ubi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Sequitur radix Dauid glo.i. procedens à Dauid, uel fundamentum Dauid, imo uti neque procedens à Dauid, quo ad humanitatem. Isa. Egredietur uirga de radice Iesse, fundamentum Dauid quo ad diuinitatem: quæ est radix, & principium omnium Ioan. Omnia per ipsum facta sunt. Apoc. Ego sum radix, & genus Dauid, stella splendida, & matutina. (Mic.5. Gal.4. Isa.11. Ioan.1. Apoc.22.)

Quintò expressit Christi efficaciam, scilicet

PROLOGVS
LIBRI OCTAVI,

In quo exempla de legibus, idest de iure Canonico, & Ciuili quàm plurima exactè conscribuntur.

Prou. 8.

LEGVM conditores iusta decernunt, & liberum arbitrium hominis, ex quo opera humana proueniũt nõ est determinatum ad unum contingit homines in suis operibus, non semper ratione procedere, sed pluries errare, propter qđ fuit necessarium homini habere in suis actibus regulã dirigentẽ. Quãquã aũt omnis rõ, quę est primum, secundũ Philosophum, principium in agendis, sit cõis mensura, uel regula operum humanorũ; diuersa tñ hominum opera mediantibus diuersis habitibus ab ea regulantur. Nã opera humana extrinseca, quæ ad uitã ipsius hoĩs pertinent corporalẽ, regulantur a rõne humana arte mediante. Vnde in 1. Metha. dicitur, ꝙ hominum genus arte, & rõne uiuit, & est ars, ut diffinit Philosophus, recta rõ factibilium; & uocat ipse stabilia opera, quę pñt ex exteriori materia fieri corporali. Ea uero hominis opa, quæ ptinent ad uitã moralẽ regulantur mediante uirtute. Est.n. uirtus moralis, habitus electiuus immediate cõsistens determinata ratione, prout utiq; sapiens determinabit, Sicut eam diffinit philosophus in libro Ethicorum.

Arist. 1. metha. Ar. 8to. Ethi.

Item Philosophus ẽt dicit, qđ uirtus est, quæ bonum facit habẽtẽ, & opus eis bonum reddit. Cætera illa hominum opera, quæ pertinẽt ad uitam ciuilem, rõ mensurat, & regulat lege decernente. Sunt.n. ciuilia opera in quibus unus cõicat alteri in ordine ad bonum cõe, & talium est lex humana, quæ bonum cõe respicit, regula, & mensura. Vnde dicit de ea Isi. ꝙ lex est nulla priuato cõmodo, sed pro cõi utilitate omniũ conscripta. Est ergo hic actuum regula lex humana secundum quàm Inducitur aliquis ad agendũ, uel ab agendo retrahitur. Sed qa talia opera lex secundum æquitatẽ iustitiæ regulat & mensurat, rectè in uerbis propositis dicitur, ꝙ legũ conditores iusta decernunt. In quibus uerbis non tm̃ describitur humanarum legũ origo: sed & arctitudo insuper, & rectitudo earum. Nã legum origo manauit ex sapientia conditorum. Coarctatio uero sumitur ex uiolentia præceptorũ ad quorum.s. obseruantiã ciues per pœnas legales coguntur. quod exprimitur in nomine legũ, qa lex a ligando. i. cogendo est dicta: unde lex coarctationem importat, sed legum rectitudo ppenditur in iustitia decretorũ, quia iusta decernunt.

Isid. in ethi.

Est autem circa primum notandum, ꝙ legũ conditores instarum nõ oẽs indifferenter homines esse pñt, qa condendi leges auctoritas solũ communitati uel principi competere uidetur, propter quod Isi. dicit, & habetur ẽt in decretis, ꝙ lex est constitutio populi in qua maiores natu cum plebibus aliquid sanxerunt. Sunt tñ secundum Isi. quædã leges quæ uocantur constitutiones principum, quæ ptinent ad monarchiã. i. ad ciuitates, uel regnum, quæ gubernant̃, & regunt̃ ab uno. Aliæ uero leges sunt, quæ uocant̃ respõsa prudentum & senatus consulta, & hæ ptinẽt ad aristocratiã ad principatum optimorũ siue optimarum. Aliæ quoq; sunt leges, quæ dicũtur ius prætorium, & hæ ptinent ad oligarchiã, quæ est principatus paucorum diuitum, & potentũ. Aliæ etiam leges sunt, quæ plebiscita uocantur, & hæ ptinent ad moeratiam, quę est populi principatus. Aliæ insuper sunt leges cões quas maiores natu (ut dictum est) cum plebibus sanxerũt, & hæ ad regnum optimum pertinent, qđ est ex supradictis commixtum, Patet ergo, ꝙ priuatæ psonæ non competit ferre legem, sed solum admonere ex eo, ꝙ sua monitio ab aliquo cõtemnatur omnino habet uim coarctatiuam quam oportet habere lex: ad hoc, ut efficaciter inducat ad uirtutem, prout Philosophus dicit sed coactiuam uim habet populi multitudo, uel publica persona ad quam pertinet pęnas infligere. Est autem, prout tradit Phil. utilius, & melius omnia ordinare lege, quàm dimittere arbitrio iudicis, propter tria. Primo quidem, quia facilius est inuenire paucos sapientes, qui sufficiunt ad rectas leges ponendas, quàm multos qui requiruntur ad iudicandum de singulis.

Dist. 2. Isido.

Arist. 2. ethi.

Arist. 2. rethor.

Secundò, quia illi qui leges ponunt ex multo tempore considerant, quod lege ferendum sit, sed iudicia de singulis factis fiunt ex casibus subito exortis. Facilius autem ex multis consideratis potest homo uidere quid rectum sit, quàm solum ex aliquo uno facto.

Tertiò, quia legislatores iudicant in uniuersali, & de futuris, sed homines iudiciis presidẽtes iudicant de præsentibus ad quæ afficiunt̃ amore, uel odio, uel aliqua cupiditate, & sic eorum depravatur iudicium. Quia igitur iustitia iudicis quæ dicitur animata, non in multis inuenit̃,

mana appellata fuit. Sed quia ibi quædam erant Decretales quas ipsa Romana curia minime ad mittebat. Ideo ipse idem Innocentius per manũ Petri Bonouentani compilationem edidit, quæ tertia nocabatur. Qua recepta magister Iohannes Gallensis ex duabus dictis compilationibus Gileberti, & Alani vnam compilauit quę uocabatur secunda. postmodum concilio generali celebrato per eundem Innocentium quartum, tã ex constitutionibus generalis consilij, quam de alijs Decretalibus eiusdem, Innocentij compilatio quarta processit. Postmodum quinta compilatio per Honorium tertium facta fuit. Sed postmodum Grego. ix. volens confusionem, & prolixitatem dictarum Decretalium amouere, antiquis cõpilationibus abrogatis per fratrem Raymundum Capellanum, & pœnitentiarium suũ qui scilicet fuit de ordine Fratrum Prædicatorum, imo eiusdem ordinis postea, idem magister opus Decretalium, quod modo tenetur composuit. Cui postea Bonifacius octauus addidit sextum librum. Nos igitur in hoc pręsenti tractatulo ex prædictis iuris utriusque libris aliqua, dicet pauca, & breuia diuersis adaptanda materijs introducemus exempla, ordinem in superioribus habitum in materijs, & capitulis conformiter prosequentes.

Iura quibus de causis aliquos vocitet prædones, qui ve aut quod sint qui nobis bona spiritualia pręclari contendant declaratur. *Cap. I.*

ADuersatij hominis spirituales, scilicet diabolus, caro, & mundus assimilantur prædonibus. Nam secundum iura prædo dicitur aliquis tribus modis.

Primò, enim prædo dicitur quicunque alios prædatur, & tales sunt qui itinerantibus auferunt bona sua. Et hoc modo dæmones sunt prædones, qui nobis viatoribus, idest qui per huius mundi itinera ad patriam tendimus, bona quæ propriè nostra sunt, scilicet spiritualia auferre contendunt. Illos enim qui sunt in patria expoliare non possunt, sed tantum nos qui sumus in uia Iob. Nudos dimittunt homines uestimenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. *Iob 24.*

Secundo dicitur prædo miles, qui ultra stipendium sibi taxatum quærit. Idcirco enim militibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quęritur prædo grassetur 23. q. 1. Militare. Et hoc modo caro dicitur prædo, quia ultra stipendium necessitatis sibi a natura taxatum, de quo Apos. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus, timor adhuc sibi exquirit varia delectamēta uoluptatis. Vnde Apost. Debitores sumus non carni, ut secundum carnem uiuamus. *1. Thi. 6* *Rom. 8.*

Item prædo dicitur prælatus, qui ultra quam legato seruiat, extorquet a subditis, quærens potius prædam, quàm subsidium in subiectis, extra de censib. c. plerunque. Et hoc etiam modo Dominus uenter, cui tanquam prælato sui multi obediunt, quorum Deus uenter est, dicitur prædo, quia parum spiritui seruit, & tamen multa requirit, & expendit. Vnde qui sibi obediunt hmõi non Christo seruiunt, sed suo uentri, ut dicitur Ro. Alio modo dicitur prædo iudex pecuniis, seu patrimoniis inhians. qui alienũ iurgiũ reputat prædã suam, C. ad l. Iul. repe. l. omnes. Et hoc modo prædo est mundus, cuius auaritia ad pecunias & lucra inhiãs, lites, & iurgia suscitat. Vnde dicit Sen. quod quietissimè homines uiuerent, si hæc duo pronomina meum & tuum, de medio tollerentur. Gen. 13. Dixit Abrahã Loth: Ne quæso sit iurgium inter me, & te, &c. *Ro. 17.* *Sen.* *Gen. 13*

Qua pœna sit plectendus adulator, qui blandiendo, & laudando aliquem ad male operandum inducit, ciuilis legis exemplo terminatur. *Cap. II.*

ADulator, & suggestor, cuius falsa suggestione, uel adulatione alicui damnũ infertur, est duplici pęna dignus, s pp falsum suggestũ, & propter damnum illatũ. Cuius exemplum apparet in his, qui per suggestionem falsi literas impetrant. Qui scilicet secundum iura primo condemnandi sunt ad expensas, quas altera pars fecit in ea re, & circa ipsam, &c. ut extra de rescri; Cæterum, in fine, & C de his, qui accu. primus l. qui crimen, & alias seueritati subiaceant indicantium, ut 25. q. 2. & siue cognitio. Nã & l. Cornelia, de falsis puniri possunt, ut d. l. Corn. de falsis, l si quis irrepserit. Similiter ergo adulator, q falsò laudando furem, uel raptorem, uel huiusmodi iuduceret eum ad furandum, uel rapiendum, uel aliud nocumentum proximo inferendum, si eius adulatione hoc faciat, alias nõ factus, tenetur ad restitutionem damni insolidum, sicut tenetur & iubens, & consulẽs si propter eorum iussum, & consilium damnum infertur, & præter hoc etiam adulator talis puniendus est a Deo de falsa, & iniqua adulatione. Ezec. Væ qui consistit puluillos sub omni cubito manus. Puluilli enim sunt uerba blanda & laudatoria, quę audienti mollia uidentur, & suania: quos sub cubito manus consuit, qui laudando; & blandiendo ad malè operandum aliquem inducit. *Eze. 13.*

Dei amor quandiu in nobis operetur, suiq; ipsius nimia delectio quantum hominem decipiat ac summ peruertat iudicium, canonicæ, necnon ciuilis legis exemplo demonstratur. *Cap. III.*

AMor Dei quandiu est operatur. Vnde deficiente operatione, deficit amor. Cuius exẽplum est, quia si detur alicui priuilegium ad agendum, utpotè ad decimas quas quis nunquã habuerat exigendas, tanto tempore durat priuilegium quanto tempore durat actio, quia non est uerisimile Papam, uel Principem, qui priuilegium concedit uelle mutare naturam actionis, & extra de electione, cap. ecclesia, C. de inofficio. testamen. l. si quando. Similiter etiam amor Dei (sicut dicit Gregor.) operatur magna si est, si autem operari desinit, iam amor non est. Rectè, sicut ignis quamdiu est calefacit: quando autem desinit calefacere ignis non est. *Greg.*

Datur enim amor Dei ad agendū. Vnde dicitur. Nō diligamus uerbo, neq; lingua, sed opere, &c.

1. Ioā. 3

Amor proprius hominem decipit, & eius iudicium peruertit. Et ideo secundum iura in causa propria, uel in re sua non potest quis esse iudex, vt 4. quæst. 4 c. t. & C. ne quis in causa sua iudicet. Dicunt tamen quidam, φ bene potest qs punire propriam iniuriam sibi factam maximè si superiorē non habet, artic 45 dist. Et qui emendat, quia neq; tenetur aliquis remittere propriā iniuriam sibi factam, nisi uelit, de poe. dis. 5. cap. vlt. 23 q. 4 si illis. Alij uero dñt, & melius, qđ nullus debet ulcisci propriam iniuriā, & si superiorē nō habeat. Vnde super illud: Ego gloriā meā non quæro, est qui quærat, & iudicet, dicit Gregorius: Illatas contumelias patris iudicio reseruat, ut nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debemus: dum se adhuc ulcisci non uult, & ipse qui iudicat. Nam sicut ibidem præcedit: Pater omne iudiciū dedit filio. Si ergo iudex iudicum non vult in facto proprio iudicare: multo minus alius debet hoc præsumere quantū est de stricto iure, nisi alius præsupponat se mandatis suis. In quo casu si immoderatum quid præcipiat, redigatur. & reguletur ad arbitriū boni uiri, ut extra de iureiu ueniens, & c. Quintanal. Et licet Papa solutus sit legibus, & C. de legibus. l. digna uox tamen ipse delegat, infra eod. c. 1. Ad idem accedit ff de offi. præsidis l senatus. Et de iurisd om. iudi. l. quæ iurisdictioni, & l. prætor. Hæc probantur, extra de restit. spol. c. conquerente. Et extra de accu. qualiter enim in fine. Sic ergo generaliter prohibetur, ne quis in causa sua iudicet, quia uitium est aliquem suæ rei iudicē fieri, ff. de iudicijs: Iulianus ait: unde non debet quia in sua re sententiam ferre, quia nō pōt seipsum condēnare, nec sibi præcipere, uel absoluere. ff. de arbi. l. penul. Et differentia debet esse inter iudicem, & iudicatum, extra de instit. cap. si. extra de iure patron. c. per uestras extra de dilationibus. c. debitum, extra de uerb. sign. c. forū. Si quis igitur aliquid iniuriæ patiatur, non debet propter hōc tumultum facere, nec seditionem mouere, sed liceat ei adire iudicem, & legum postulare præsidium C. de his, qui ad eccl. confu. l. denūciamus. Alioquin si quicquam publice, uel priuatim extortum sit, cum pœna triplici restituetur. Vnde non est licitum, quod aliquis rem aliquam tanquam suam occupet, alioquin pœnam habet ff. quod metus causa. l. extat. C. unde ui l. si quis in tantam. ff. de reli. & sumptibus fu. Lossa. Fallit hoc forte secundum Azonem ubi quis non habet copiam magistratus ar. C. de Iudæis. l. nullus. ff. de orig. iur. l. 2. paragraph. post orig. Quod intelligas quo ad hoc, ut si forte aduersarius meus fugiat, liceat mihi ipsum detinere, & etiam manus injicere, ad hoc, ut ipsum ducam coram iudice competente. ff. de his, qui in fraud. credit. l. ait prætor & l. si debitorem C. de curialib. l. generali. lib. x. Et est arg. quod si clericus delinquat, & fugiat, quòd possit sine metu canouis duci coram episcopo, & quousque sibi redditus fuerit, detineri, sicut utitur ecclesia Gallicana. Sed non diffinio vtrum excommunicatio euitetur, quia non inuenio hoc expressum in iure canonico. Et semper quantumcunq; delinquat quousque corrigibilis est, priuilegium retinet. extra de sententia excommu. cap. in audientiam, & c. contingit 2. Patet ergo, quod non licet homini ut sit propriæ causæ diffinitor, uel propriæ iniuriæ ultor uel suæ rei occupator. Nā proprius amor fallit, & ab æquitate recedere facit. Sed nota, quòd sicut homo in foro iudiciali non debet esse iudex causæ suæ, ita nec in foro pœnitentiali debet esse iudex culpæ suæ. Apostolus. Neque me ipsum iudico, sed iudicio sacerdotis debet eam dimittere: Luc. Ite ostendite uos sacerdotibus &c.

Ioan. 8.

1. Co. 4. Luc. 17

Quibus, quantisq; bonis anima humana cœlesti sponso viduata priuetur, Ecclesia episcopo, seu archiepiscopo carentis similitudine declaratur. Cap. IIII.

Anima dicitur uiduata amisso cœlesti sponso Deo, sicut dicitur uiduata ecclesia carens episcopo, uel archiepiscopo. Dicitur enim sine archiepiscopo ecclesia uiduata quo ad quædam puta consilij conuocationem, chrismatis confectionem, basilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, episcoporum consecrationem. Similiter episcopalis ecclesia uiduata dicit quo ad quædam episcopalia, puta chrismatis in fronte confirmationem. extra de consuet. c2. quanto uirginum consecrationem pœnitentium publicè remissionem, seu recōciliationem 26. quæst. 6. paragraph. & c. 68 dist. quamuis coepiscopi. c. 25. dist. perlectis. Vbi ad episcopum ecclesiarum reconciliationem, extra de consecratione ecclesię, uel altaris. Abbatum benedictionem, extra de ætate, & qualitate. c. cum contingat. Maioris inquisitionis discussionem, & monasterij consecrationem. extra de elec. c. transmissa. In his enim omnibus ex similibus dicitur uiduata ecclesia episcopalis. Similiter anima priuata per peccatum cœlesti sponso, caret consilio, idest consortio ecclesiæ, quia & si sit de ecclesię numero, non tamen merito.

Item chrismate gratię, & dedicatione personę, quia neque templum animę, neque corporis est Deo dicatum quandiu est in peccato.

Item ordinatione uitę, quia uita peccatoris inordinata est.

Item consecratione animę: quia non est peccatoris anima Deo consecrata, nec contra tentationes habet robur, siue firmitatem, nec conseruationem uirginalis munditię.

Item caret peccatorum remissione, & reconciliatione offensę.

Item benedictione misericordię. Hęc est enim benedictio abbatum, idest patrum qui benedicuntur in semine eleemosynarum. Vnde & misericordibus dicetur illud. Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum est ab initio mundi.

Mat. 25.

Item caret discussione pœnitentiæ, quia peccator seipsum non discutit, nec aspicit. Apo. Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique a Domino iudicaremur.

1. Co. 11.

Superiorum

Superiorum potestas, & dispensatio quemadmodum inferiorum delicta excuset, lege & exemplo tum sacræ scripturæ testimonio demonstratur. Cap. V.

AVctoritas, & dispensatio superioris excusat inferiorum delicta. Cuius exemplum apparet in simonia. Potest enim dari temporale pro spirituali ex prouisione superioris: ut extra, de pactis c.cum pridem. Et extra de præsbyteris in fi. Quasi superioris auctoritas uitium purget, ut ff. de his qui not. infa. l. furti. paragraph. quibus iussu. Et extra, de transac. statuimus, &c. ueniẽs. Sic & auctoritas principis, minus solenne testamentum facit solenne. C. de testamen. l. omni. quæ facit ex nudo pacto dari actionem, ut ff. de pact. l. legitima quæ mutat substantialia, ut C. commu. de legatis. l. 2. C. de rei vxo. actio. l. 1. Et sic forsan filij Israel excusantur a furto, quia furati sunt Aegyptijs vasa aurea, & argentea de mandato, & auctoritate Domini.

Item auctoritatem præstans faciendi malum, puta mandando illud fieri, uel concedẽdo licentiam reputatur, ut faciens malum. Et ideo dicit Imperator omnia nostra facimus, quibus a nobis impartitur auctoritas, ut C de uete. iure enu. l. 1. paragraph cumque, & paragr. sed neque.

Item auctoritatem habent maiores ordinandi de minoribus. Vnde princeps cum suis proceribus potest facere constitutiones, ut C. de offic. præfec. l. humanum.

Bona in charitate confecta ab aliquo fideli in aliũ absque meriti amissione conferri posse, exemplo, pluribusq́ legum auctoritatibus confirmatur. Cap. V I.

BOna, quæ quis facit existens in charitate, si transferat in alium, non propterea ipse illa perdit quantum ad meritum. Cuius exemplum est, quia licet populus Romanus auctoritatem condendi cõstitutiones, seu etiam leges legatur transtulisse in principem, ut C. de uete. iure enu. l. 1. paragraph. & hoc etiam. tñ intelligitur translata, idest concessa ita, non ꝙ omnino populus a se dicauerit potestatem. Et sic dicitur transferri iurisdictio a delegante in delegatum, ut ff de offic. eius cui mand. est iurisd. l. 1 paragraph. q mandatum. Nam & si olim potestatem condendi leges populus in principem transtulisset, tñ postea reuocauit, ut ff. de orig. iu. l. 2. paragraph. ex actis. & paragraph. cum placuisset. Sed licet, sic esset antiquitus, hodie tñ dicunt aliqui, ꝙ nec populus, nec senatus potest condere legem gñalem, sed soli principi, licet condere legem talem. C. de legibus, lege fin. Quod ego uerius credo, ut etiam patet. C. de ueteri iur. enu. l. secunda, paragraph. sed hoc. Sicut enim translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat: sic dici potest, quod translato Imperio, necesse, quòd potestatis cõdendi leges translatio etiam fiat. extra de consti. c. translato. Nam qui nihil retinuit, insolidũ præsumitur transtulisse. argum. extra. de offi. deleg. c. uener. ad fin. Sed & prima opinio, ut sentit Host. est de cõsuetudine indubitata: quæ nec dum opinionem, sed etiam legem tollit, ut in proœmio instit. paragraph. igitur post libros, & in Authen. de haere. & fal. paragr. 1 Col l. 1.

Spiritualia carnalibus digniora, maiora, & fortiora esse clericis, laiciq́ comparatione, & exemplo per ciuiles leges approbato asseritur, carnemq́ spiritui semper fore subijciendam, sacræ scripturæ auctoritatibus confirmatur. Cap. V I I.

CAro debet esse subiecta spiritui, & non ecõuerso: quia spiritualia maiora, digniora, & fortiora sunt quam carnalia. Et hinc est, quod clericus non potest conueniri sub iudice seculari extra de iudi. ca. decernimus. Et etiam episcopus non potest hodie laico delegare, etiam si clericus consentiret, extra de foro compet significasti. Nec obstat, quod habetur. 11. q. 1. placuit. & iterum. 11. q. 1. clericus nullus 16. q. 7. filius se. Hoc enim intelligitur de deposito, & incorrigibili qui non potest per alium distringi. extra, de cleri. excommu. cap. 2. in fi. & de sent. excõmu. ut fame 17. dist. nec licuit. 23. q. 5. de Liguribus. Nam si relicto habitu immisceat se prælijs uel faciat bellum, impune occiditur, extra de sent excommun. cum non ab homine, In fine. Vel hoc potest fieri auct. pontifici. papæ, ut secunda. q. 6. cum deuotissimam. Laicus autem bene conueniitur sub iudice ecclesiastico in multis casibus, vt in causa seruorum, & rusticorum ecclesiæ. 89. dist. iudicatum 11. q. 2. ecclesiarum seruos.

Item in causis pœnitentium. 11. q. 1. aliud.

Item in causis libertorum, pupillorum, & uiduarum, & debilium personarum. 87 dist. desolatis, & præcipue quantum ad tuitionem, & defensionem, ne a potentibus opprimatur. 33. q. 5 administratores extra. de censibus, licet. 34. q. 3. si quis de potentioribus.

Idem etiam est in peregrinis, mercatoribus, & agricultoribus, & mare nauigantibus, extra de treu. & pa. innouamus. 24. quæst. 3 si quis Romipetas.

Idem cum agitur de feudo ecclesiæ, & inuasores etiam locorum ecclesiarum, uel raptores, seu malefactores possunt conuenire clerici sub quocunque maluerit iudice. Et similiter quãdo iudex ecclesiasticus iustitiam reddere negligit, uel suspectus est, vel subditum lædit: recognoscit episcopus, ut in auct. ut diffe. iudi. 1 R. & paragraph. 1. & paragr. si tamen contingit. Coll. 9.

Idem de iure in ciuitatibus quæ iudicibus carent. Quia ergo ecclesiastica ad spiritum, secularia uero referuntur ad carnem. sicut clericus sub seculari iudice non debet conueniri: Ita quoque neque spiritus debet sub lege carnis teneri, de qua Apo. ait. Video aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ &c Rom. 8 Debitores sumus non carni, ut secundum carnem uiuamus. Sed quasi econuerso sub iudice ecclesiastico laicus conuenitur, quando sub moderamine spiritus carnalis appetitus restringitur. Gal. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

Rom. 7
Rom. 8
Gal. 5.

Item mortificanda est ne anima pereat, sicut

homo incendiū timens destruit domū uicini ne sua ardescat. Est.n. licitum hoc secundum leges. Nam si defendendi mei causa tuum ædificium incendio orto dissipauerim, nō teneor tibi, & iō Vlpianus reprobat Labeonem, qui ait in hoc casu,& in eo nomine etiam familiæ iudicium dādum,ut ff.eo.l.3.parag quod ait prætor,posset tñ dici,ꝙ Labeonis sententia fuit uera, ubi iustus non fuit metus:quia adhuc nō peruenerat ignis usque ad domum uicini quam destruxit: tūc.n. teneor in simplum act. l.aquil. Sed si peruenerat,uel iuste dubitabam, an perueniret,quia forte tempus uentosum erat,habet locum,quod Vlpianus dixit. Neque.n.damnū dare uideor æque perituris ædib.ut ff.quod ui aut clam.l. Si alius. parag. Est & alia exceptio. Quamuis autem non peruenerit,tamen putabam ignem uenturū adhuc eesset actio,sic itelligitur.ff.ad l.aquil.l.si qs famo.parag aut dicitur. Sic etiam parcitur ei, ꝙ causa meritorum suarum seruandarū alienas ꝓijcit in mare:ut ff de præsc.uerbis.l.qui seruandarum.Respon t. Multo ergo magis debet homo spiritualiter plus curare de anima quam de carne. Est.n. anima quasi domus Dei propria : caro aūt quasi aliena. Vñ Dñs ait, Nolite timere eos qui occidunt corpus: super animā autē non habent iam amplius quid faciant,ergo domus carnis,seu concupiscentia mortificando per pœnitētiā destruaf,ne.f. libidinis incendio domus mentis absorbeatur. Ro.Si spiritu facta carnis mortificaueritis uiuetis Et hic præcipue est necessariū cū quis perflare senserit tētationis uentū, & ubi se fragilem sentiens,metuit ruinæ periculum.

§ Sunt etiam carnis delectationes uelut alienæ merces in mare proijciendæ i.in amaritudinem pœnitentiæ conuertendæ,ut mentis internæ uirtutes,quasi propriæ merces saluentur. Matth. Si pes tuus scandalizat te,abscinde eum,& proiice abs te. Et idem, Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum,& proiice abs te, &c. Exod.Equum,& ascensorem eius proiecit in mare: Equus.n. est corpus. Ascensor eius delectationis appetitus, qᵉ ei dominantur qui proiiciendus est in mare pœnitentiæ. Ostendunt etiam nobis præfacta legū exempla, quòd magis homo de propria salute, quam aliena debet curare.

¶ Item cum in carne permittit spiritus superare,est uelut quædam collusio damnabilis,& iniqua. Tunc.n.spiritus assimilatur ei , qui colludit in causa status , puta cum dominus accepta pecunia,uel alias malitiosè permittit se a seruo in statu iudicio separari: ꝗ collusio detegēda est,& dantur pręmia detegēti , & adiudicaf ei seruus. Vnde ille,ꝗ colludit in cā status, pdit ius in sonā illius de cuius statu agebatur,& applicatur illi, qui collusionē detexit. ff. de collusionib.l.1. C.eo.l.fi. Similiter cum caro, & spiritus sibi inuicem quasi litigantes aduersentur, & cum spiritus habeat ius domini super corpus , si propter delectationē acceptā a carne permittat se in tētationis causa,seu lite superari ꝑ consensum est quasi collusionis peccatum.Quod tamen si ꝑ pœnitentiam, uel confessionē detegatur caro in seruitutē redigitur ipsius pœnitentis. Et tunc tollit dñiū carnis a spiritu ꝑuaricāte,& subditur eidē spiritui pœnitenti,ex cuius psona dicebat Apost. Castigo corpus meum,& in seruitutem redigo.

Quando casus malus in aliquo ob eius culpam sit conserendus ac plectendus medicorum exemplo terminatur. *Cap. VIII.*

CAsus malus nō imputaf alicui, nisi ubi culpa interuenit.sicut medico nō imputatur si potionē dat,& infirmus aliquo casu fortuito moriatur.ita ꝙ medicus non deprehendatur in culpa aā factum,uel in facto,uel post factū: extra. de cler.ægro.c.ad aures. Aā factum dephenditur in culpa,qā non est peritus in arte, uel qā intromittit se de ministerio alieno, puta est religiosus,qui intromittit de se chirugia , quod officiū nō pertinet ad ipsum. extra de homic.c.tua nos. in facto aūt dephenditur in culpa quando nō dedit portionem iuxta traditionem artis,immo innitebatur prudentiæ suæ , contra inta de consti.c. ecce ne innitaris. Et post factum deprehenditur quando circa custodiam infirmi non apponit diligentiam,quam debet:nec excusatur si cū flodem minus diligentem dimisit ubi uidebat periculū imminere arg. extra de officio Arch.c. ea ꝗ. Caueat ergo quomodo plures curas simul & semel suscipiat, quia si infirmus cōtinuā diligētiā exigit pluribintētus, minor sensus tali ad aures ff ad l.Aql.l. qua actione.parag si.& l.seq.

Quantum circuitus Ecclesiarum dispendia sint uitanda,curiæ Romanæ consuetudine,& lege breuibus monstratur uerbis. *Cap. IX.*

CIrcuitus & dispēdia uitāda sunt cuius exēplū habetur a cōsuetudine curiæ Romanæ. Nam licet per postulationem hoc acquiratur postulato,quod redditur habilis ad hoc ut eligatur postulatione admissa,ut extra,de ele.c. Innotuit in fi.hunc tamen ordinem, & si a iure procedat, non seruat Ro.curia. Nam si ab ea aliquis postuletur, postulatione admissa nō sequitur electio, sed approbatio postulationis,& postulati ꝑ electione,& confirmatione habetur,& simile,extra de electio.c.Cum inter canonicos,& hoc ideo fit,ut euitetur circuitus.Qui certe uitandi sunt, ut ff.de cond.indebi.l. Dominus, & ut nitentur dispendia ecclesiarum, ut extra de elec.c. ult.

Mali cogitatio quando peccatum ueniale, seu mortale existat , quando'ue merita præcedentia euacuet ac gratiam tollat, Sanctorum Doctorum auctoritate,testatorisq; exemplo ostenditur. *Cap. X.*

COgitatio interior peccati sine cōsensu operis,nō tollit gratiā,nec euacuat merita pcedētia,nisi fit cū delectatione morosa, qa tūc interdū est mortalis culpa Exēplū huius est,qa uoluntas testatoris imperfecta nō tollit solenne testamentū pcedens,sed cum decēnio tollit, ut C. de testamentis.l.scimus.Sicut ergo morositas tēporis auctenticat imperfectā uoluntatē testatoris.Siç etiā morositas peccatoris augmentat culpam

partem interioris cogitationis. unde peruersæ cogitationes sicut dicitur Sap. separant a Deo. s. quando sunt morosæ, & ideo, sicut dicit Isid. cum te titillat cogitatio, cũ tibi aliquid suggerit illicitũ, non ibi teneas animum calca serpẽtis caput, calca prauę cogitationis initium. Est. n. periculum in mora. Aduertendum tñ hic est, quod propriè loquendo, delectatio cogitationis dicitur morosa non ex mora temporis, sed ex eo, quòd ratio deliberata circa eam immoratur, nec tamen eã expellit tenens, & uoluens libenter ea statim, ut attingerunt animã respui debuerunt, ut Augustinus dicit. Item non quòd cogitatio ipsa secundum se non est peccatum mortale; immo quandoq; est ueniale utputa cum aliquis cogitat uti litet de fornicatione. s. ut de ea prædicet, uel disputet. Sed si aliqs circa cogitationem fornicationis immoratur, ut delectetur de ipso actu cogitato, tunc est peccatum graue, immo etiam consensus in talem delectationem, & absque cõsensu exterioris operis dicitur esse mortalis.

Sap. 1.

Aug. 12 de tri.

Peccatorũ confessio conscientiaq́, examinatio quomodo sit agenda, ut suum patiatur effectum, eorum, qui secundum iura sunt consecrandi. exemplo edocetur. Cap. XI.

CONfessionem debet præcedere diligens conscientiæ perscrutatio, & examinatio Nã secundum iura, antequàm quis cõsecretur, uel ordinetur, debet pręcedere per triduum scrutiniũ, scilicet, ut incipiatur in feria quarta pcedente sabbatũ ordinũ, & debet per triduũ diligẽter inquiri de gñe, de patria, de institutione in titu. ad quem ordinatur, de ętate, de loco in quo conuersatus est, de scientia, de fide, & de aliis huiusmodi, & sic examinati per triduũ continuũ, Sabbato qui probati sunt, Episcopo præsentantur 24. di. c. qñ Similiter antequã pœnitens se sacerdoti in cõfessione repsentet, ut bñficium absolutionis, & sacramentalis gratiæ consecrationem recipiat, debet semetipsum primò diligenter pscrutari, & conscientiam suam per triduum. i. diutius examinare, uel p triduum. i. de triplici tempore. s. de iuuentute, ultili ætate, & senectute, uel per triduum. i. tripliciter. s. de commissis in Deum, in proximum, & in seipsum, uel per triduum, quia debet esse consideratio penitentiũ, seu confitentium circa personas, circa peccata, & circa circunstantias peccatorum. Debet quoque fieri examinatio pœnitentis de tota uita sua, qñ uult generaliter confiteri, & debet fieri examinatio nõ solum de actibus peccatorum, sed etiã de circunstantiis. s. de conditione personæ, de loco, de facto, de causa, de modo, de tempore, de auxiliis quibus operatus est. Sicut in hoc uersu continetur Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. Sicut clericus, ut dictum est examinatur non solum de persona, & uita, sed etiam de aliis circunstantijs.

Diu peccatum in conscientia non esse ferendum, ne suo pondere in aliud trahat, unico Canonistarum circa Ecclesiæ grauamen exemplo instruimur. Cap. XII.

COnscientiæ grauamẽ non est sustinendum, Sed est p pœnitentiã protinus remouendũ. Nam secundum iura non tolerandum est grauamen Ecclesiæ, unde consuetudines inductæ in grauamen ecclesiarum, non debent obseruari, sed reuocari, extra de consuetudine. c. 1. Sicut ergo est reuocandum, quod infert grauamen Ecclesię Ita etiam est remouendum, & purgandũ, quod infert grauamen conscientiæ. s. peccatum, ex eo, q quandiu retinetur semper peccatot ipse fuit de malo in peius Greg peccatum, quod p pęnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, & ad idẽ de pœni. di. 4. c. 1. & 37. q. 2. & se propter quod hortatur Apostolus deponentes omne onus, & circunstans peccatum, & c. Maxime autem peccandi consuetudo est, quæ conscientiam grauat. Psal. Filij hominum usq; quo graui corde? scilicet per peccandi consuetudinẽ, quæ cor indurat, & aggrauat.

Greg.

Heb. 12.

Psal. 4.

Quemadmodum uiri spirituales, & a quib. delictis sint corrigendi, & puniendi ne quis in errorem incidat, breuibus ostenditur uerbis. Cap. XIII.

COrripiendi sunt spirituales viri non per carnales, sed per spirituales, sicut clerici non sunt corrigendi, uel uerberandi per laicos, sed tãtum per clericos. unde si platus percuteret subditos, siue monachos, siue alios, non per clericos, sed per laicos, uterque esset excommunicatus, & qui pciperet, & qui uerberaret, ut extra de sen. excom c. uniuersitatis, nisi fortè sint incorrigibiles, qui non possunt cõmodè per clericos cõprehendi. Tunc. n. per laicos possunt, dum tamẽ nõ plus se extendatur uiolentia laicorum, quam requirat rebellio clericorũ, ut extra, de sen. excom. ca. ut famæ, parag. laici. Item correptio prelati debet esse moderata. Nam si esset nimis atrox, & uiolenta in clericum ita ut mors sequeretur, nõ transeunda esset sine punitione. Vnde si subditum suum nõ habito respectu ad ordinem sibi datũ, Episcopus cedi crudeliter iusserit, & in cõtinẽti mortuus fuerit, homicida iudicat, ar. 15. di. si qua fœmina. Si aũt per 2. menses, uel amplius, uel minus ad arbitrium iudicis redigẽdũ uixerit, & postea moriatur, quamuis præsumat ex alia infirmitate, tamen suspendendus est Dominus ad tempus, uel usque ad duos mẽses, uel secundum, quod uidebitur inspecta persona, ut extra, de clerico percussore. Præterea, & si se non emendauerit postea deponatur, ut eo ti. c. 2.

Sanctorum corpora post extremi iudicij diem fore glorificanda, & cum animabus beatificanda authoritate, & exemplo confirmatur. Cap. XIIII.

COrpora Sanctorum post resurrectionẽ erũt, & pmilabuntur in cęlo, sicut & spiritus eorum, & similiter corpora damnatorũ in inferno. Tenet enim in homine spiritus quasi ulcem uiri. Caro autem quasi uicem uxoris, & secundum iura uxor sequitur forum mariti, ut ff de ritu sd. om. iud. l. pen C. de incol. l. ultima ff. ad munic. l. ea, q̃ & l. de iure. parag. ult. & l. filij parag. 1. Simi-

liter etiam caso sequitur forum spiritus: quia ubi præmiatur, uel punitur spiritus, etiam caro. Luc. (Luc.20.) Timete eum, qui habet potestatem animam, & corpus mittere in gehennam. Congruum enim est, vt sicut hoc corpus simul cũ anima peccat, uel meretur, ita tãdem simul cum anima puniatur, uel præmietur. & ideo potest dicere anima beata de corpore: Volo pater, ut ubi ego sum, illic sit & minister meus. Nam sicut corpus hoc coniungitur animæ ad ministerium laboris, ita in cœlo ei copulabitur ad consortium mercedis.

Damnatis qui in inferno iam existunt, suffragia aliquo pacto conferri non posse, nec ipsi aliis eorũ, hac rõne potissimũ ab his qui in purgatorio & in cœlo, & in Mundo existunt, differre terminatur. Cap. XV.

Damnati, qui sunt in inferno nec suffragia ualent recipere, in quo differunt ab his, q sunt in purgatorio; nec ipsi aliis cõferre possunt, in quo differunt ab his, q sunt in Cœlo, & in Mũdo, Vnde in hoc damnati assimilant clericis suspensis, q bus secundum iura, beneficia conferri non possunt, extra de ætate, & qualitate ord. præ. c. cũ bonæ memoriæ. nec ipsi aliis possunt conferre ut extra, de conce. præben. uel ecclesiæ non uacan c quoniã diuersitatẽ. Similiter dãnatis (Luc.16.) suffragia conferri non possunt, q a in inferno nulla est redẽptio, sicut patuit in diuite epulone. Similiter etiã ipsi bona aliis cõferre non possunt, qui bonis omnibus sunt priuati: Psalmus Nihil in(Ps.73.)uenerũt omnes uiri diuitiarũ In manibus. suis.

Quãdo culpa damnum inferentis excusabilis existat, & quando non, idque ante factum in facto & post factum posse euenire, pluribus Legistarum aperitur exemplis. Cap. XVI.

Damni dati culpa aliqñ est excusabilis, nã aliqñ excusat eam modus, ut cum quis se defendendo damnum dedit, tunc enim non tenetur dum tñ modum seruauit. Talis. n. culpa caret, quia secundum legẽ fecit. ff. de iustitia, & iure, l. ut uim Aliqñ uero excusat eum metus. Nã mihi quecunq; ferro me petentem quamuis nõ percutientem, interficere licet, sufficit. n. terror armorum. Hac ẽt rõne excisor si furem nocturno tempore interfecero, ut dicit in tabernario repo scenti lucernam, ut tñ cum clamore hoc testificetur, sed de die nõ licet nisi se telo defendat, sed si potui ipsum capere non occidendo, & tñ occidi, tunc teneor. ff. ad legem. Aquil. l. quarta paragraph. fin. & l. 5. & l. si ex plagis. paragraph taber narius. extra de homicidio. c. 2. & 8. Aliqñ uero excusat cũ impulsus, q a sim culpa ẽt est, q alterius impulsu, uel uẽtorũ uiolẽtia damnum dedit. ff. ad l. Aquil. l. quemadmodum. paragraph. si nauis. & l. si ex plagis paragraph I diuino capitolio.

Itẽ culpa dãnum inferentis aliqñ est, ante factum, aliqñ in facto, aliqñ post factum. Ante factum est sicut cum aliqs male cõposuit lapides in plaustro, & propterea lapides ceciderunt, & damnum dederunt: uel in stipulam suam ignẽ apposuit in die uentoso, uel quia non adhibuit diligẽtiam quam debuit de damno, quod sequitur tenetur: quia qui occasionem damni dat, dãnum dedisse uidetur. Porro si omnem diligentiam adhibuit, quam debuit, ita quòd nihil dimisit, de cõtingẽtibus nõ tenetur ff. ad l. Aquil. l. qui occidit paragra. in hac & l. qui foueas. & l. idem iure. paragra. milionem. & l. si seruus. paragra. si explanato. extra de iniuriis, & damno dato. ca. si egressus. Quandoq; vero culpa sequitur factu ut in medico, qui bene secuit, & postea circa curam negligens fuit. Quandoq; autem est in facto, ut si medicus imperite secuit. ff. ad l. Aq l. qua actione paragra fi. & l. idem iure. Et probatur hæc tria extra, de ætate, & quali. ca. ad aures. & de homicid. cap tua nos.

Septem hic potissima causæ Ecclesiæ curam renunciantis annotantur, quibus etiam homo, ut Diabolo ac eius pompis renunciet admonetur, illiusq; fugge stio quanta sit, declaratur. Cap. XVII.

Diabolo renunciare debet homo, & omnib. pompis eius pluribus de causis, similib. his quibus episcopi renũciatio admittitur. Sunt. n. hæ iustæ causæ, quibus talis est renunciatio admittenda, Conscientia criminis non cuiuslibet, sed illius duntaxat, propter qđ ipsius officii executio post peractam pœnitentiam etiam impeditur, puta si sit enorme delictum, secundũ Ber. Gof. & Host. Et dicitur enorme delictũ, secundũ Hosti. homic. 50. di. c. minor. t q. 7. ca. si quas omnem. de cõst. di. t. c. t. Itẽ hæresis in qua post uulnus sanatum cicatrix remanet. 1. q. 7. si qui. Item simonia in ordine extra de accusa. inquisitis.

Secunda causa est debilitas corporis, nec omnis debilitas, quæ ex infirmitate, & senectute procedit sufficit, sed ille duntaxat per quam impotens redditur ad exequendũ officium pastorale.

Tertia est defectus scientiæ, sed quamuis desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen est competens toleranda extra de elec. cap. qualiter.

Quarta causa est malitia plebis, qñ. s. adeo duræ ceruicis existit, & in rebellione sua ita pertinax inuenit, q platus nequit proficere apud ipsam: q si mortis periculum immineat, iusta est cã renunciationis, extra de renun. c. ad supplicationem, & extra de ele. bonæ memoriæ. Hoc periculum intelligitur secundum qđ parochiani ipsum capitaliter persequuntur. In quo casu superior, ad quẽ spectat ẽt ex officio, & si nihil peraf, eum transferre debet argum. extra, de terum permu. c. quæsitum, siue quia aer eidem est pestilẽs, & mortifer 84. di c. quorundam.

Sextã causa est graue scandalum, s. quando de ipso prælato grauiter scandalizantur subditi.

Septima cã est irregularitas psonæ, ut si bigamus, & tũc nõ remanet uel illegitime natus, & rũe ex dispẽsatione remanere põt, vt patet extra de renũ. c. nũe pridẽ. ubi ista plenius exponunf. Oĩa aũt pdicta quodã modo diabolo cõpetunt, q a ipse crimina enormia suggerit, ut hæresim, & simoniã, & homicidiũ. Iob Ille homicidia erat (Iob. 2.) ab initio, &c. Ipse quoque vires nostras iã spiri-

tuales,

tuales, quam corporales infirmat, & constringit: ipse obscuritatem nobis dubietatis, & ignorantię ingerit. Ipse sua malitia pertinax, & immutabilis existit, & insuper nos ad periculũ ęternæ mortis pertrahit. Capitaliter.n. nos persequitur, & pestifero nos flatu uenenosæ suggestionis inficere conatur. Grauia ẽt nobis scandala suscitat, & in ducit, & dum affectum spiritus a ratione recta subtrahit, & uoluptati carnis per consensum cõiungit, quasi bigamũ irregularẽ efficit, ex quo ẽt adulterina proles carnalis operis procedit Ex quibus omnibus patenter apparet, ꝙ diabolo renunciandum est. & omnibus eius pompis. Apostolus. Nolo uos socios esse dæmoniorũ. Et Eph. Nolite locum dare diabolo.

1. Cor. 10. Eph. 6.

Quemadmodum a fidelium unione ab Ecclesiaq; meritis per excommunicationem Ecclesiarum incendiarii excluduntur, sic & multo magis a Sanctorum consortio ignem discordię incendentes, excludi demonstratur. Cap. XVIII.

DIscordiæ, uel odij ignem incẽdentes excludentur a consortio Sanctorum, sicut incendiarij ecclesiarum excluduntur per excommunicationem a consortio fidelium. Nã incẽdiarij Ecclesiarum, qui scilicet ecclesiam, uel locum religiosum, uel cœmeterium, uel ea, quæ sunt infra spacium priuilegiatum, ut legitur 17 q.4. sicut antiquitus incenderunt, uel effregerũt, sunt excommunicati ipso iure. Ita quod ex quo denũciati sunt in Ecclesia non possunt absolui nisi per Papam, ut extra, de sent excom. c. tua nos c. conquesti. Excipitur tamen mortis periculum imminens, ut extra. ea ut super eo & ca. in literis. Alij autem incendiarij s. aliorum locorum non sunt excommunicati, sed excommunicandi. Et excommunicati non absoluuntur, nisi damno restituto, & iuramento præstito, quod ignem ulterius nõ apponant, ut 13. q. ult. c. pessima. Et heredes coguntur satisfacere damnum passis Consuetudo tamen approbata, (ut dicit Host.) reddit tales incendiarios excommunicatos ipso iure, quamuis denunciati non sint, siue in ecclesijs, siue in uillis incendium commiserint dolo malo. Consuetudo autem conseruanda est, cum sit optima legum interpres ubi autem consuetudo non apparet, sentiendum est cum Alano. scilicet quod incendiarij tam aliorum locorum, quam ecclesiarum non sunt excommunicati, sed excommunicandi. Si ergo per excommunicationem excluduntur a consortio fidelium, qui incendunt ecclesiam, uel templũ materiale, multo magis excluduntur a beatorum consortio, qui incendunt igne discordiæ, uel odij templum spirituale. s. animæ. Psal. Incenderunt igni Sanctuarium tuum.

Hostiẽ. Alano. 17. Psal. 73.

Præsumptio secundum iuristas quot modis distinguatur dubiaq; animæ periculum inducentia, quo pacto sint iudicanda, & decernenda, legum auctoritatibus, pluribusq; exemplis definitur, & malam suspicionem tribus de causis prouenire asseritur. Cap. XIX.

DVbia in quib. uertitur periculũ animę, debẽt trahi ad partẽ, & pſumptionẽ tutiorem. extra, de sponsalibus c. iuuenis Ideo in dubio sueũdum iura, præsumitur quis excommunicatus. extra, de senten. excommu. cum desideres.

Item in dubio præsumitur, quis fornicator. 30. q. 5. c. alter, & c nostrates.

Item in dubio præsumitur, quis paganus siue non baptizatus, de consecr. di. 4 c. paruulos ea si nulla, & extra de bap. c. 1 Item in dubio præsumitur, quis non ordinatus 78 di. c. presbyteri Itẽ in dubio præsumitur ecclesia non consecrata de consec. di. 1. c. solennitates, & c. ecclesia. Notãdum est hoc ꝙ iuristæ distinguunt multiplicem præsumptionem. Est.n. quędã præsumptio iudicis, & contumaciæ hominis: ut quando episcopus citauit clericum suum, & non redit ad ecclesiam, præsumit iudex, ꝙ habeat ecclesiam pro derelicta. ar a contrario sensu. 7. q. 1. præsentiũ. Sed hęc præsumptio bene admittit probationẽ cõtrariã. Et de hac ẽt legitur 2. q. 5. c. omnibus nobis. circa finẽ. Alia præsumptio est famæ, ut quã quis infamatus est, nec apparent alia indicia, & hæc admittit probationem in contrarium aliquando per inquisitionem, aliquando per purgationẽ. Alia uero est naturæ, ut si pater exhæredit filiũ, præsumitur, quod iniuste, quia non pmittit natura præsumere, ꝙ filius patrẽ offendat. C. de inoffi. testamento omni modo & Authen. non liceat patri, quod nullus affectus uincit paternũ, uel maternum. C. de cura. furi. l. ult. Ex hac etiã præsumptione contingit, ꝙ non præsumitur frater contra fratrem falsum testimoniũ dicere, maxime in crimine hæresis, uel & alio graui Naturale.n. fœdus non permittit quicquã falsi criminis suspicari, extra, de coha. cle. & muli. c. 1. & ca. ul. Alia uero præsumptio est iuris tñ ut cũ ius præsumit aliqd sed non statuit ius super pſumptio: ut si uir diu fuit cũ uxore sua in lecto, præsumit ius, quod eã cognouit, si ipse hoc dicat quãuis uxor neget, extra de desponsa. imp. c. continebatur, & c. duo pueri. 32. q. 1. ea. si quis acceperit. Tamen bene admittit probationem in cõtrariũ. 27. q 1. c. nec aliqua. Sed notandum, quod aliquãdo lex fingit bonum quod canon malũ præsumit. Nam in liberæ mulieris coniunctione, & cohabitatione lex fingit matrimonium. ff. de ritu nup l. in libere. Canon uerò præsumit stuprum, seu contubernium propter periculum, nisi probetur matrimonium. 30. q 5. ca. 1. & 2. Et hoc pp periculum, ꝙ accidere potest ex clandestina desponsatione Nam quamuis uere matrimonium cõtractum sit inter aliquos si tamen alter diuertat non distringetur per ecclesiam, nisi matrimonium probetur. 30. q. 5. c. his ita.

Item secundum præsumptionem iuris si chirographum cancellatum sit, præsumitur debitor liberatus, nisi probetur contrarium. ff. de probationibus. l. si chirographis.

Item instrumento, & literis statur prima facie, nisi contra probetur. extra, de proba. post testimonium. C de probatio iubemus.

Itẽ præsumitur a iure, ꝙ quicquid habet uxor, de bonis mariti acquisierit, nisi contrarium probetur.

bet.ff.de donat.inter uirum,& uxorē.l.Quintus Mutius.C.de dona.inter uirum,& uxorē. Etiam fic in clerico administrationem habente. Vnde si relinquatur clerico ab extraneo, pſumitur relictū intuitu Ecclesiæ, nisi cōtra pbetur extra de testamentis,req sisti. Item pſumitur ius, qđ quilibet sit idoneus nisi probetur contrarium.extra, de seruti.in or.fac.c.1. Et q̄ sit soluendo.ff de pri.cre.l.si creditores.in fi.& pſumitur, q̄ quilibet sit bonæ fidei nisi probetur malæ. C.de eui.l.penul. Et iō, qui dolum dicit dolum debet probare.ff.de probationib.l.quotiens.paragra.qui dolo. Dominus tñ Gulielmus Alumē. Parisi. Episcopus dicebat, q̄ potius debemus pſumere malum, quā bonū, qa p uno bono inueniunt decem mali Et multi qđ dictum est in contrarium, sunt vocati,pauci uero electi. Sed illud fit,de æquitate & benignitate Iuris. Et qa de omnib. dubijs benigna Interpretatio fieri debet,extra de re.iu.c. estote. Et similiter qđā glosa sup epistolā ad Ro.dicit,q̄ dubia in meliorē partem sunt interpretanda. Vnde Theologi dicunt,qđ ex leui de aliquo malā opinionē habere absq; sufficienti cā est ei iniuriā facere. Et quamuis contingat, sic interpretantē sæpius falli circa malos de q bus bonā haber opinionem,tñ melius est bonā opinionem habere de malis p talem deceptionem, quā rarius falli, & habere malam opinionem de bono homine. Dicunt ēt Theologi, q̄ habere malā suspitionē de aliquo ex leuibus indicijs potest prouenire ex tribus. Vno modo ex hoc,quod aliquis malus est,& ideo ex leuibus de alio iudicat malum.

Secundo ex odio,& inuidia ad alterū, ex qua faciliter de eo suspicatur malum.

Tertiō ex lōga experiētia. Vnde Philosophus dicit,q̄ senes sunt maximē suspiciosi, qa multotiens experti sunt aliorum defectus. Primæ duæ causæ manifestæ importāt peruersitatem affectus, Tertia diminuit de ratione suspitionis, qa experientia ad certitudinē proficit. Et nota ēt qđ ex leuib. indicijs de bonitate, alterius dubitare est ueniale,sed p certo,& quasi diffinitiue ex leuibus indicijs maliriā extimare si fit de grauib. nō est sine peccato mortali: quia non est siue contemptu proximi. Iudex aūt si ex sola suspitione pcedat ad aliquem condemnādum,cum manifeste fit cōtra iustitiam,semp mortaliter peccat. Alia præsumptio est iuris,& de iure, ut cum ius fingit aliqđ,& statuit super ficto,& hæc non admittit probationē in contrarium, ut si quis semel deierauerit nunquam admittiē in testimonium,qa pſumiē,qđ semp deierarer extra,de testibus.c.testimoniū. Itē si aliqua mulier inuita tradaē marito,& habitat secum p annū, & dimidium,de cętero nō pōt reclamare Idē si pmittit se cognosci,quāuis nō habeat annos legitimos. Nam & carnalis copula facit de sponsalibus matrimoniū iure pſumente, q̄ consenserint: & de hac pſumptione ius facit, unde dicitur pſumptio iuris,& de iure.extra,de spōsalib. ca ad idē extra de desponsationibus.impub. capi.de illis a nobis. Q ñq; tñ ius fingit aliud esse quā sit Nā fingit mulierem stipulatam dotem, q̄ non est stipulata.C.de rei ux.ac.l.1.in prin. Fingit ēt natū, qđ nō est.ff.de sta.ho.l.qui in utero. Item fingit viuere.qđ non uiuit. Inst.de excu. tu. paragra.filij aūt.Sed & fingit nō esse natum, qđ natu est.ff.de lib.& posthumis,cuius testimonio.paragra. Lucius.l.prerea fingit non conceptum,qđ nascitur mortuum.ff.de uerborum significationib.l. q mortui. Alia est pſumptio qualitatis,& facti,q̄ ēt est de iure,q a.s.ius propter qualitatem facti pſumit quid bene, uel malē actum. Inde dicit p exteriora. Nam si quis simpliciter,humiliter,& continenter uixerit,& cum honestis,& discretis libenter conuersetur, præsumuntur eius opera bona,& recta,& munda Et econtra si libērer nō orauerit,non ieiunauerit, non humiliter se habuerit,sed cum luxuriosis,lusoribus,& portatoribus se exposuerit, huius opera præsumi possunt inhonesta,& mala. Et ex malo quoq; opere pſumitur malus animus. extra de elect. c. Olius. & extra de clericis nō resid.ca.1. Et impudicus oculus impudici est cordis nuncius, secundū Augu. Et quicquid iniuriosum fit aut dicitur, pſumiē animo iniuriandi factum,aut dictum, nisi contra probetur vt.C.ad l.Cor.de fic.l.1. & de inutijs fine conuitijs,licet delinquens dicat, qđ ludens fecerit. Nā ludus noxius in culpa est ff. ad Aqui.l.nam ludus. Et iō nō debet remanere impunitus.ff de furtis.l in furti actione. paragra. ult.quis enim ludos appellabit,ex quibus crimina oriuntur:ut in constitu.ff.ue teris. paragra.illud notatur. Ideo præsumitur de facili cōtra usurarios,qui consueuerunt exercere usuras.

Guil. | Matt. | Arist. 2. Reth. | Aug. in reg.

Eleemosynam charitatiuę operam (veluti etiam in ecclesiastica electione alicui currere debet) propinquo indigniori, & indigentiori fore conferendam approbatur. Cap. XX.

Eleemosynarum dispensator si habet in domo,uel familia,uel collegio suo indigentē, non debet eū negligere,qa propinquus est, uel collegæ,cuius exēplū est in ecclesiasticis electionibus. Non.n. prohibeē aliquis eligere consanguineum,dummodo sit idoneus. Et similiter si idoneus in Ecclesia in qua facienda est electio inuenit,de ea est eligendus,ut 24. di.in nomine Domini 6 t. dist nullus inuitis. Sed in hoc est differentia,qa in electionib. est in fauorem cuiusli bet congregationis indultum, ut de se eligat si ibi idoneus inuenitur 70.dist. c. nec emeritus. & c.nullus. Potest cōgregatio huic iuri fauorabili renunciare,& alium eligere, uel postulare tota, uel maior pars cōgregationis ipsius,quāuis in ea aliqs dignus existat,ut extra de elect. cum Vintonensis,& c.cū inter canonicos. sed in eleemosynis dandis dicit Apostolus,q̄ si quis suorū, & maximē domesticorū curā nō habet, fidē negauit,& est infideli deterior. Vnde magis cōiūctus, est alij necessariō pferendus,cæteris paribus. Puta si alius nō occurrat magis indigens, uel equæ indigens,& melior,uel reipublicæ utilior,in quibus casibus præferendus est coniunctō.

2. Ti. 5.

Error iure tollerandus,qui sit, manifestatur, peccantium, error, pendentium, & cementium errori assimilatur, quorum hic sex annotantur errores, ac omnia suis aperiuntur exemplis. Cap. XXI.

Error

ERror utilis tolerat. Cuius exemplum est, quia cū seruus nō possit esse iudex, quia nec arbiter, q minus est.ff de arbi.l.pedius. parag si. Tamen si credatur liber, & sententiam ferat, tenet sententia propter utilitatem eorum, qui apud eū egerunt.ff.de officijs præfecti.l. Barbarius, tamē in ueritate iudex non est:ar.ff.de cur.l.habemus Medesanus. Ad idem Inst. de test.parag. sed neque.C.de testi.l.1.C de lari.lib.toll.l.1.parag. sed & qui domini & parag. sed & si quis homini libero. Sic dicimus de excommunicato, arg.extra. de procu.c.fi. Et extra de exce.ca. exceptionem. extra.de sent & re iu.ca. ad probandum.

Item si quis gerat se pro legato, cum non sit, certè ualebunt eius sententiæ si homines ad ipsum tanquā ad legatum bona fide recursum habuerint arg.ff. ad Macedonianū.l.3. Item error intētionis, qui est sine dolo, aliquādo excusat, licet non ex toto: quod patet per exemplū in rapina. Nam raptor non dicitur, quis ui aufert rē alicui rapit, nisi dolus malus interueniat, quia si quis rem propriam alicui uiolenter auferens credens sibi interesse, tunc cessat actio raptoris, licèt talis puniatur per constitutionem, si quis in tantam. Inst.de ui bonorum rap. paragra. sed nec dum talia, & præcedenti.

Item si publicanus pecus meum adduxerit dum putat me aduersus legem uectigalis aliqd commisisse, & sic moratur, non tenetur quāuis errauerit. Secus si ideo inclusit ne pascatur, & fame perierit: quia tunc tenetur.ff. de iuf.& iu.l.2. parag.si publicanus.

Item error peccantiū assimilatur errori ementium, & uendentium, inter quos contingūt plerunque sex errores impedientes contractū emptionis, & uenditionis. Primus est in precio, ut si puteo uendere decem, tu putas emere quinq. secus ecōtra.ff.locati.l.si loce. Iste error est in hypocritis: q opera pęnitentiæ, uel iustitiæ, q̄ sunt magni ualoris, uendunt uili precio humanę laudis. Hoc.n.est, quia hypocrita præmium humanæ laudis maioris ualoris extimat, quā àm sit.

Secundus error est in cōtractu, ut q a puto uendere, tu putas tibi donari.ff.de reb.cre.l.si ego. Similis error est in malis prælatis Ecclesiæ, qui bona ecclesiastica pro libito suo tractant tanquā libere sibi donata i.tāquā essent uiri Dñi, cū tñ sint nō Dñi, sed dispensatores, & ministri. Et iō in fine inuenient ea caro precio sibi uendita, grauem.s.pœnam pro eis exoluentes.

Tertius error in corpore, idest in ipsa re, vt q a puto uendere Sempronianum, tu putas emere Cornelianū, ut ff e.l.in uenditionibus Sed quasi si uendo tibi Petrum cocum cum sit Pelliparius, & si is, qui cocus est, Martinus uocatur, si habui nota nomina seruorum tunc is debetur, qui nominatus est, sed si non habui nota, is uidēt uenditus, cuius artificium est adiectum.ff.de rebus du.l.qui habebat. Talis error est inter diabolū, & luxuriosum. Cui diabolus offert opus carnis, & ille accipit credens emere, idest percipere solam delectationem, & diabolus intendit ei tradere magis amaritudinem, quia uoluptas tristes habet exitus, ut dicit Boetius. Prou. Nouissima illius amara quasi absinthium. *Prou. 5*

Quartus, & quintus si in substantiali qualitate siue materia erretur, ut si æs pro auro, uel plūbum pro argento destruatur, & si ēt acetum ueneat pro uino, quod ab initio acetū fuit, emptio nō ualet: secus si postea acetū fit, quia eadē propriè substantia est. Est.n. idem corpus probatur hoc ff.eodem.l.in uenditionibus.parag. ult.& l. alioquin & l.aliter. Sed si in parte erretur in substantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur, ut ff.eo ti.l.quod tamen, & l.cum ab eo parag.ult. Iste error est in auaris, qui quasi plumbū recipiunt pro auro, & acetum pro uino.i. corporalia pro spiritualibus, & temporalia pro æternis. Appreciantur.n.magis plumbum, quàm aurum.i.magis temporalia, quàm æterna.

Sextus est si erretur in sexu, ut puto uendere puellam, tu putas emere puerum: secus si putas emere uirginem cum iam sit corrupta, ut ff eo.l. aliquorū paragraph.quod & si ego. Sed uenditor sciens corruptam tenetur actione ex empto ad resoluendum contractum.ff. de actio. empt. & uend.l.ex empto parag. si quis uirginem.

Item si erretur in esse, nulla est emptio, ut si tibi uendo domum, quæ iam combusta est, & vtque ignorat, Talis error etiam inuenitur. in hypocritis, qui dare Deo uidentur fœminam i.carnem inquantum macerant eam per pęnitentiā, sed Deus uult puerum, idest spiritum purum.

Irem uendunt domum iam combustam, illæ scilicet personæ: quæ cum luxuriatæ fuerint, in Christo uolunt nubere sicut dicit Apostolus. *1.Thi.5*

Quibus, quantisq; se subijciat pęnis excommunicatus, Adæ exemplo edocentur, ac in sex casibus aliquem in excommunicationem maiorem posse incurrere instruimur. Cap. XXII.

EXcommunicatus assimilatur Adæ, qui fuit expulsus de Paradiso, & separatus ab Angelorum consortio: & priuatus eorum alloquio, & etiam priuatus esu ligni uitę, Gen. Per primum significatur, quod excommunicato excludit a regno cęlorum, ex eo, quod excommunicatio si rectè feratur, ligat etiam quo ad Deum Matth. Quodcunq; ligaueris super terram &c. Ex eo uero, quod fuit separatus ab Angelorū cōsortio, & colloquio, ostenditur quod excommunicatio separat a communione fidelium. Et dicit lex, q maioris pęnæ uisum est non uersari inter homines, uel hominum carere suffragijs q̄ eijci extra ciuitatem, & q̄ exilium deserti, & nemoris. C. ne sanctum baptisma reite.l.qui sanctum. Et alibi. Bannitus a rege, & excommunicatus æquiparantur ut in li feudorum. Ex eo uero, q Adam fuit priuatus esu ligni uitæ, ostenditur, q excommunicatio separat a sacramentis. 11.q.3. cap.nemo, & hoc intelligitur de excōmunicatione maiori. Item excōmunicatio tollit homini gratiā, cuius similitudo est, quia eliditur rescriptum, si ab excommunicato fuerit impetratum, ut extra de eta.& qual.ord.præfi.ca.cum bonæ memorię, & extra de proba.cap. ulti. Item nota, quòd excommunicatus a iure pro aliquo delicto potest *Gen. 3* *Mat.16.*

Item facto committitur falsum in partu suppositio, in quo priuata est actio. Nã de eo soli accusant parentes, vel hi ad quos ea res pertinet, non quilibet ex populo, ut publicam accusationem intẽdat, vt ff. eo qui falsum. paragraph. 1. & in l. Cornel. paragraph. 1. & in notoriũ sigillorum corruptione, extra de fide instrũ. c. inter dilectos.

Quartò committitur in usu, ut si quis vtitur falsis litteris, uel instrumentis, & huiusmodi ab alio confectis, uel impetratis.

Item si quis se pro milite gesserit cum non esset, uel illicitis in signijs usu est, uel fallo diplomate, i. interdicto certi loci, itinere breuiori nia commeauerit, & talis est pro admissi qualitate grauissime puniendus. ff. e. l. eos q. paragraph. ultimo. Et idẽ est in nõ ordinato qui gerit officiũ ordinati, extra de clericis nõ ordinatis, & ministris. c. 1. & 2. Idẽ est in eo, qui sub pretextu clerici cũ hoc munus nõ impleat ab his se muneribus subtrahere conaẽ. C. de sacr. sanct. eccl. l q. sub pretextu. extra de uita, & honest. cleric. c. finali.

Item in eo, qui cum non sit clericus, tanquã clericus nititur beneficiũ ecclesiasticum obtinere, extra de trãsactiõnibus. c. ex litteris, extra de rescriptis. c. cum a Deo. Spiritualiter aũt hęc quadruplex falsitas referri põt ad quatuor genera peccatorum, q. a falsitas scripturæ ptinet ad hereticos, q. sacras scripturas, (q̃ sunt uelut instrumẽta, uel testamẽta Dei. Vnde & vetus, & nouum cõtinent testamentum) falsis glosis, & expositionib. deprauant, & corrumpunt. Falsitas aũt dicti generaliter ptinet ad mẽdaces, quorum sunt uaria genera. inter q̃ pcipuum, & pessimum est mẽdacium in doctrina spirituali contra fidẽ, & bonos mores. Sed falsitas facti referẽ ad hypocritas, q. falsant monetam, i. bona opera quibus cęleste regnum mercari possumus. Falsitas autem usus refertur ad dæmones, qui semper contra nos falsitatibus, & deceptionibus utuntur, & pręcipue quando transfigurant se in Angelos lucis, prætendentes se esse, quod non sunt. Vnde omnes hæ falsitates uitandæ sunt subtiliter, & cauẽdæ: Matt. Attendite a falsis prophetis, &c.

Ille mali fautor esse dicitur, qui ab ijs quibus infertur, nõ propulsat iniuriam, idque quomodo perueniat lege & exemplo declaratur. Cap. XXIIII.

Fautor mali præsumitur qui ipsum prohibere, & impedire põt, & non facit. Cuius exemplum apparet in clericorum defensione, quia incidit in canonem latæ sententię ipso iure, & maiori excõicatione ligaẽ, q. põt defendere clericũ a uiolentia manuum iniectione, & nõ defendit, extra de sen. excom. c. quantæ psumptionis. Hoc enim non solum restringitur ad illos, qui tatum rõne potestatis, & officij, hoc prohibere possunt, 23. q. 4. forte, & c. duo ista nomina: Sed ẽt intelligitur de illo qui, & si non rõne potestatis, uel officij hoc prohibere potest, potest tñ aliter, puta, q. scit hoc fieri debere per illum: Cui si diceret: Caueas ne illud facias statim alius abstineret, vt patet satis aperte in c. decretali, qđ dixit: ne aũt solos uiolentia huius actores, i. qui hoc faciunt, vel pcipiunt hoc fieri, vel in hoc expressẽ consentiunt aliquorum psumptio extimet puniẽdos, facientes, & cõsentiẽtes pari pena puniẽdos catholica cõdẽnat auctoritas: eos delinquentibus fauere interpretãs, q. subaudi quãuis expresse nõ cõsenserint, tñ hoc fieri debere scientes, cũ possent, subaudi nudo verbo, tñ hoc phibere manifesto facinori desinunt obuiare. 83 di. paragraph. 1. & c. seq. & c. error, & 86. di. faciatis. ff. ad se. cõs. Silla. l. 2. paragraph. potuisse, & paragraph. sequẽ. & paragraph. pen. Et hoc hodie cõprobaẽ in auth. di. 2. immo. extra de sen. excõm. dist. c. innuitur. Qđ habendum est tantũ uerbo, sed facto, & plus, q. a hoc locum habet non tantum in clerico, sed etiam in uicino, & proximo.

Fidei significata decem apponuntur, per quę apud iurist. is homo quisque fidelis iure optimo nuncupatur. Cap. XXV.

Fidelis dicit esse homo multipliciter, prout fides secũdũ iuristas multis modis accipiẽ. Nã primò poniẽ p sactamẽto baptismi. 45. di. c. de iudæi, extra de baptis. c. debitu. Et secundũ hoc dicitur fidelis quilibet ritẽ baptizatus.

Secũdo p castitate thori. 27. q. 2. c. cõiuges secũdum hoc dicitur fidelis, qui thori fidẽ seruat.

Tertiò pro conuentionali securitate, q̃ etiam hosti seruãda est. 23. q. 1. c. hosti, quam graue est fidem fallere. ff. de consil. pec. l. 1. Res. 1. sic dicitur fidelis qui pacta fideliter seruat.

Quartò pro conscientia, extra de resti. spol. c. litteras, & præscrip. c. quoniam omne 28 q. 1. c. 1. paragraph. 1. de pœniten. dist. 3. c. illud ultra mediũ, ad fi. dist. & sic fidelis dici potest, qui conscientiam habet non fictam, sed ueram.

Quintò pro credulitate secundum quã credimus id, qđ non uidemus: Gregor. fides nõ habet meritum, cui humana ratio pręberet experimẽtũ, & sic fidelis dicitur qui catholicẽ credit.

Sextò pro legalitate, uel confidentia. Institu. de rerum diui. paragraph. venditæ, & sic dicitur fidelis qui est legalis.

Septimò pro æqualitate, & exuberantia actionum: Insti. de act. paragraph. actionum, & extra de except. c. cum. uenerabilis, & sic dicitur fidelis, qui operatur quantum potest.

Octauo p fidelitate, & legalitate dolo contraria, i. de presenti bona fide, & sic dicit fidelis in commisso, i. non fraudolentus, uel dolosus.

Nono p pbabili ignorantia. ff. de acq. rer. do. l. qui bona fide, & l bonæ fidei, uel probabili credulitate, ff. de uerb. signifi. bonæ fidei emptor.

Decimò pro simplicitate bona, seu innocentia, unde dicit communiter bonę fidei hõ est, quasi dicaẽ, nõ est duplex, non est malitiosus, sed innocens qui omni uerbo credit, 22. q. 4. c. innocens.

Quę piã uerè Dei filiũ adoptiuũ esse uerbo cõfessionis, affectu dilectionis, legitimaq. cõmi satione, iuxta legis ciuilis exẽplum lucide ostenditur. Cap. XXVI.

Filius Dei ostenditur aliquis esse tripliciter, sicut tripliciter probatur aliquis esse filius presbyteri, uel alterius.

Primo

Primo uerbo, s. confessionis. Nā is q cōfitetur se filiū fore, quāuis de illegitimo thoro sic credi tur esse, extra de elect. c. tunotuit: habet. n. ei fides cōtra se, ff. de interrog ac. l. de eta. paragraph. 1. Hoc et mō probatur quis esse filius Dei. Est. n. confessio triplex, fidei, criminis, & diuinę laudis, Quicunq; ergo ueram fidē cōfitentur, & peccata propria in confessione nō celant, & Deum sępius laudāt, hi quasi ex confessione sua filij Dei esse probantur. Ioan Oīs spiritus qui con fitetur Christū Iesum in carne uenisse: ex Deo est, hoc quantum ad fidem humanitatis Christi, sed de confessione diuinitatis subditur in eodē: Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in ipso manet, & ipse in Deo.

1. Ioā. 4

Secundò probatur ex affectu, extra de psum. c. afferte. c. 2. q. 6. c. ad Romanam ecclesiam, C. de inoff testamen. l. si mater. Sic etiam probatur qs esse filius Dei ex affectu charitatis, quia charitas sula distinguit inter filios Dei, & filios perditionis, secundum Augu. Et intelligitur de affectu dilectionis, nō tantum Dei, sed etiam proximi. Ioan. Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum.

1. Ioā. 3

Tertiò pbat ex cohabitatione. Nā dato, q ali quis neget se filium sacerdotis: si tñ constet, q mater eius cū sacerdote morabaf tēpore conceptionis, eius filius psumitur, extra qui fi. sint le. c. causam quæ Econtra autem si pōt probare negans, quod mater sua maritum habebat legitimum cum quo morabaf tempore conceptionis, probat se legitimum Quāuis. n. mater eius de facili sciti possit, ff de insti no l. quia semper. Impossibile est tñ probare patrem in hoc casu p testes idoneos Ideo dicit lex, q hæc cōditio est impossibilis, s si probaueris te esse filium talis, ff. de condit. & demon. l Lucius. Paterna ergo filiatio illegitima de facili non pbaf, licet certa indicia admittantur, s per testes legitimos comprobentur. In his. n. in qbus certa pbatio haberi nō potest, ut in furtis, & similibus, indicia probabilia, & præsumptiones uiolentæ sufficiunt, C. de rei uend. l. iudicia. C. de quæstionib. l milites, ff. de re. mili. l. non omnes paragraph. a barbaris. Consimiliter etiam quodā indicio ostēdit, an homo sit filius Dei, an non. Nā uelut mater parturiēs, pęnitentem in esse gratiæ pęnitentia est. q tunc moratur cum legitimo uiro, cū fit pter Christum. Et hæc est in uerè pęnitentibus: sed tunc quasi cum alio uiro moratur, & adulteratur, qñ ficta intentione operatur. Et talis est pęnitentia hypocritarum. Vnde colligitur, quod uerè pœnitētes sunt legitimi filij Dei: sed hypocritę, & falsi pœnitentes sunt filij spurij, & non Dei, sed diaboli, quibus competit illud. Vos ex patre diabolo estis, &c.

Sicut lex ciuilis quatuor fraudatur modis, idque, quod ex facto sequitur, euacuat, sic quoque hypocritam meritum e x bono consequens opere, penitus amittere terminatur. Cap. XXVII.

Fraudulentus, & hypocrita pdit meritū boni operis, qđ facit. Cuius exēplum est, qa si quid fiat in fraudem legis, non ualet, quod sequitur ex eo, uel ob id, ut C. de legi. l. non dubium, Verbi gratia potest hoc ostendi quatuor exēplis, secundum quòd quatuor modis fit fraus legi.

Primo de contractu ad contractum, ut cū con iunx qui donare nō pōt, ut extra de dona. inter uir. & uxo. c. ult. Vendidit precium non exacturus, idcoq; non ualet contractus, ut ff. de dona. inter uir. & uxo l. si sponsus, paragraph. circa.

Secundò de persona ad personam, ut si cōiux interponat aliam personam, cui donet, ut coniugi suo detur, ff. de donat inter uirum, & uxor. l. 3 paragraph. si tantum.

Tertio de re ad rem, ut cum filiofamilias, cui non potest tradi pecunia mutua sine metu Macedoniani patre inscio, & ratū non habēte, ut C. ad Macedon. l. 1. & ulti traditur species certo pre cio, ut ipsam uendat & precium recipiat, ut ff. ad Macedo. l. item si filius, paragraph. mutui.

Quarta de contractu ad eundem contractū, sed altero mōtū cū trado tibi mutuum, uis dare mulierem p fideiussore: ego sciens eā tutam uelleiano, uolo, q ipsa constituat se principalē, & tu fideiubeas p ipsa, ut ff. ad Velle. l. quāuis. paragraph. sicut ellem. Sicut ergo fraus legis eua cuat, id quod sequitur ex facto, ita fraus & fictio hypocritis euacuat meritum consequens ex ope re bono. Vnde Matth. dicit de hypocritis. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Iō. dicit receperunt, quia nullam recepturi sunt mercedem in futuro, sed potius supplicium.

Matt. 6

Consuetudo (quæ pro altera lege nonnunquam ponitur) quid sit, quatuorq; efficere bona, per quæ etiam quantum confessio saluti humanæ expediat, demonstratur. Cap. XXVIII.

Frequentatio cōfessionis quatuor bona facit aiæ. Et hoc patet p exēplū in cōsuetudine Est. n. cōsuetudo ius quoddā moribus institutū, q p lege accipit cum deficit lex, dist. 1. c con suetudo, di 8 c. frustra. Et dicitur moribus institutum, i. assiduis, uel frequentibus actibus hominum, secundum iuristas. Et ideo actus confessio nis assiduitas, & frequētatio has uirtutes habet respectu mentis, quas dicitur consuetudo habere respectu legis. Primò. Nam consuetudo habet uirtutem legem imitandi.

Imitaf. n. legē, i. supplet ubi lex deficit: extra de cōsuetudine, c. cū olim, extra de sepulchris, c. de uxor in fi. & c. certificari. In. i. de iu. natur paragraph. ex no scripto. Sicut aūt cōsuetudo supplet defectū legis, ita quoq; frequētatio cōfessionis supplet defectū contritionis. Nā cū in pecca to duo sint, s. culpa qua offenditur Deus, & pœna q p culpa debef. In contritione quidē Deus remittit culpā, & pœna æterna in tēporalē mutatur, sed nihilominus manet adhuc ligatus ad pœnam temporalem. Vnde si decederet sine cō fessione non contempta tamen, sed præuenta, iret ad purgatorium, quod (sicut dicit Aug.) est maxima pœna Quando ergo confiteris. sacerdos absoluit te ab hac pena ui clauium, cui subijceris in confessione. Et quando semel confitetur

tetur aliquis, dimittitur aliquid de pęna hmôi. i. Similiter quando iterum confitetur, & posset totiens confiteri, ꝙ tota dimitteretur, & ita (sicut dictum est) supplet frequentatio confessionis defectum contritionis.

Secundo habet consuetudo virtutem dubium ius interpretandi. extra de consue. cap. cum dilectus. paragr. 1. ad fi. ff. de consue. l. si de interpretatione. Similiter, dum homo frequenter discreto sacerdoti confitetur, frequenter de suis factis & dubijs casibus, per eius sapientiam, & consilium declaratur. & sic per frequentiam confessionis claritatem de dubijs recipit.

Tertio habet uirtutem ius tollendi, & abrogandi. Nam consuetudo si sit rationabilis, tollit ius in loco in quo uiget. ff. de leg. & fi. con. l. de quibus. Similiter confessionis frequentatio ius diaboli ab homine tollit. Habet enim ius diabolus in homine (ex eius inductu peccante) sicut homo in suo pectore. Et totiens hoc ius renouatur, quotiens peccatum perpetratur: sed hoc ius diaboli per confessionem abrogatur, & diaboli chyrographum, idest peccatum cassatur. Vnde quia frequenter peccamus, confessionem iterare frequenter indigemus.

Quarto habet uirtutem præsumptionē inducendi. Est enim aliqua cōsuetudo specialissima, secundum quam in dubijs iudicatur, & hęc præsumptionem inducit, cui præstatur fides, nisi fortè contra probetur. Hæc est consuetudo patrisfamilias. ff. de pigno. act. l. uniuersorum. ff. l. de usuris, l. qui se miles. ff. de legib. l. si seruus plerunq;. paragr. si uis, extra de præsump. c. ex studijs, & c. mandata & c. cum in iuuentute. Similiter, quanto frequentius per confessionem cōscientia purgatur, tanto maior præsumptio, idest de peccatorum confessorum, venia generatur Psalm. Dixi. Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatē peccati mei.

Psal. 31.

Dei gratiam semper per peccatum ab anima remoueri, nec in ea sine propria uoluntate operari affirmatur. Cap. XXIX.

Gratia tollitur, siue perditur per unū actum peccati mortalis. Cuius exemplū est, quia quãque derogatur priuilegio, uel statuto per unicum actū cōtrarium: ut si Papa statuat in aliqua ecclesia certū numerum canonicorum, & super iam inducto, uel statuto ab alijs, & per ipsum Papam confirmato, literæ concedantur, hmôi priuilegio derogatur per unicū actum contrarium, ut extra de const. c. cum accessissent, & extra de pręben. cap. pro illorum, & extra de his, quæ fiunt a ma. par. cap. c. ex ore 11. q. 3. c. priuilegium. C. de iure do. l. impe. l. 2. C. de pac. inter emp. & uend. eo. l. cominissis.

Itē gratia diuina nō operat̃ in hoīe sine ipsius uolūtate, & dispositione, ꝙ patet in susceptione sacramentorū, q̃ gratiā cōtinēt. nā sacramēta ipsa talia sunt accipiēti b. quali corde, & conscia suscipiunt, 1. q. 1. c. Ecce cū Dñs declarauit: ideo sūt malis ad iudicium, de conse. dis. 2. Dicit ēt Host. quod qui inuitus recipit sacramentum etiam

Host.

caracterem nō recipit, cap. ext. de baptismo: maiores ideo non cogitur quis præcisè ordines suscipere.

Hæretici qui sint vocandi, quaque pęna sint plectendi, determinatur. Cap. XXX.

HAeretici diuinas scripturas deprauantes, & malitiosè exponentes, grauē pęnitentiam merentur. Nā qui leges, vel constitutiones, seu rescripta Principis malitiosè interpretantur, efficiuntur infames, vt C. de legib. & constitu. l. 2. Multo ergo magis qui malignē interpretantur, & exponunt scripturas diuinas continentes leges & statuta Dei, confusione, & dānatione sunt digni. Nā tales inter hæreticos computantur, licet n. stricto modo propriè dicatur hæreticus, q̃ aliter sentit de articulis fidei, quàm Romana ecclesia, 24. q. 1. c. hæc est fides, & ca. qm̃. Tñ largius accepto vocabulo homo, qui malè interpretat̃ sacram scripturā, i. qui ipsam aliter intelligit, quā Spiritus sanctus efflagitet, a quo inspirata est, licet etiam talis ab ecclesia non recesserit, nihilominus hæreticus dicitur, 24. q. 3. c. hæresis.

Iuris ciuilis seu canonis ignorantia quibus casibus excusare uideatur, aut non videatur, clari aperitur exemplis. Cap. XXXI.

IGnorantia iuris excusat ad tempus. Cuius exemplum est, quia ignorantes constitutionē factā infra duos menses post diuulgationem, nō ligantur, extra de consti. c. cognoscentes. & 82. di. c. proposuisti. in fi. Nā constitutio post duos menses a publicatione incipit artare, ut in authē. factæ nouæ con. in ipsa referri. & c. ref. paragr. 1. col. 5. extra ne clerici, uel mon. c. vlt. extra de sentē. excom. c. nouerit. Elapso hoc tempore nō potest quis allegare ignorantiam, quia non singulorū auribus inculcanda. 16. dist. ca. quod dicitis. 12. q. 2. c. qui in humanis.

Itē ꝙ ignorãtia canonis, aliqñ excuset, patet: quia si quis eps̃ constitutionē ediderit, qđ quicunq; furtum fecerit excōicatus sit, uel consimilem aliā, extranei qui ēt intra eius territorium contra hoc faciunt si ignorant sñiam latam, nec tantum moram traxerunt, ꝙ scire præsumãtur, non ligantur, arg. extra, qui matrimoniū ac poss. cap. fi. extra de adult. c. si ea. Nec. n. ligatur excōicatus sententia, nisi sciens, extra de sent. excom. c. significauit, & ca. cum desideres. Nec etiā talis extraneus tenetur scrutari decreta alterius regni, C. de commercijs, l. mercatores. Si vero hoc sciat, uel magnam moram ibi contraxerit, iam incipit esse subitus rōne delicti, & sententiæ latæ. Nam & de furto tenetur ibi respondere ubi commisit, extra de rapt. c. r. 6. q. 3. c. placuit.

Itē rone delicti, & præses aduersus extraneos homines delinquentes imperium habet. Nec. n. distinguitur unde sit, ff de off. præs. l. 3.

Item ignorãtiæ excusatio nō admittitur, ubi potest homini aliquid imputari. Si. n. puto percutientē me percutere, & percutio alium, hac ignorantia non excusor. ff. ad l. Aquil. l. v. parag. 1. & l.

Gg scien-

sententiã.paragr.pen.Vñ in hac actione culpa leuissima imputatur.Nã si qs cisternã fodit, & ipsam apertã dimiserit , uel sic non cooperuit , qꝫ animal in eam non possit cadere,& bos ibi ceciderit;tenetur,extra de damnis datis, cap.2.

Inobedientia grauitas contumaciæq́, malignitas ac diuersitas per plures diuersorum peccatorum similitudines ostenditur. *Cap.* XXXII.

INobedientia est grauis culpa,& ideo secundũ iura contumacia grauiter punitur.Est.n.contumacia erga iudicem , uel prælatum commissa inobedientia. Vnde multo grauior est inobediẽtia erga Deum.Sed nota, qꝫ cõtumax dicitur aliquis multis modis.Nam uno modo dicitur contumax qui citatus tribus edictis,vel uno pro omnibus,non uenit ad iudicium.ff.de re iud.l.contumacia Et hoc modo peccator citatus a Deo tripliciter,s.p eius flagella,per eius uerba, per eius bñficia,si nõ uenit ad iudicium,est contumax.

Secundo modo dicitur contumax , quia non vult,puta qui impedit,uel procurat qꝫ citatio ad ipsum nõ perueniat, & talis pro citato debet haberi.ff.de reg.iur.l.ad ea.paragr.semper. ff.de cõdi.& demonstr.l.iure ciuili. & l. quibus diebus. Et huic assimilantur peccatores qui prædicatores,& prædicationes fugiunt. Sunt.n.prædicatores quasi quidam Dei nuncij,& præcones. Et eorum verba sunt uelut indicis edicta. Vnde de talibus peccatoribus dicit Iob Dixerunt Deo, Recede a nobis:scientiã uiarum tuarum nolemus.

Iob 21.

Itẽ contumax est si venit ad põtiam iudicis, sic quod iudex ipsum non cognoscat, sed potius latitat retro columnas,aut stationes. ff.q.ib. ex causis in pos.l.fulcinius. paragr. quid sit latitare.& paragr. Idem sciendum.Huic assimilatur q uenit ad pœnitentiæ , siue confessionis iudiciũ, sed non sic confitetur , quod sacerdos eius conscientiam cognoscere possit , aut quia occultat, aut quia palliat,uel excusat,uel hmõi . Vnde ẽt dicitur cõtumax qui iudici obscurè rñdet, & sic qui confitetur per verba obscura,& inuoluta.

Tertio dicitur contumax , qui recedit sine licentia. In auth.de litigio.paragr. omnium uero. Talis est qui recidiuat in peccatum, uel qui pœnitentiã sibi impositam non perficit,sed absque dispensatione,uel licẽtia sacerdotis eã dimittit.

Quarto dicitur contumax,qui ad præceptum iudicis non restituit.in quo casu res manu militari ei auferri iubetur.ff.de rei uendica. l.qui restitut & ne uis.fi.ei. qui in pos. l.si quis missus. Et his assimilantur qui ad dictum sacerdotis aliena nõ restituunt,postquam confessi sunt, vñ Deus quãdoque,per alias uias aufert eis,ex quo nolunt restituere. pro huiusmodi autem criminibus dicit cano. contumaces excommunicari debere 11.quæ.3.c.certum. Omnis autem contumacia graue crimen potest dici . Est.n. quasi peccatum idololatriæ repugnare velle, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere . 1. q. 1. cap. sciendum.

A Deo hominibus inspirata quanta existant auctoritatis legis canonica , veterisq́, testamenti exemplis enucleatur. *Cap.* XXXIII.

INspirata hominibus a Deo excipiuntur a cõi lege.Cuius signum & exemplum est in iure canonico,quia electio per inspirationem nõ est in forma iuris sed exceptio a formis,ut extra de electionibus c.propter diuersas. Et similiter secundum legem diuinam ea quæ inspirantur a Deo,excipiuntur a lege communi,sicut patet in Patriarchis,qui acceperunt plures uxores,ut Iacob,qui habuit Liã,& Rachel : & similiter Dauid qꝫ tñ ex lege communi nõ licebat lex enim de unica uxore non est humanitus , sed diuinitus instituta.nec vnquam uerbo,aut litteris tradita,sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunq; pertinent : & ideo in hoc a solo Deo dispensatio fieri potuit,Nam illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet,reseruantur,ut licentiam præbeat legem prętermittendi In illis casibus ad quos legis efficacia non se extendere debet. Et talis licentia dispensatio dicitur. Et in hoc,quod scilicet aliquis haberet simul plures uxores , a solo Deo dispensatio sibi fieri potuit per inspirationem interuam , quæ quidam principaliter sanctis patribus facta est, & per eorum exempla ad alios deriuata eo tempore quo oportebat . Prædictum uero præceptũ, scilicet ue unitate uxoris,prætermittitur, ut maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

Quot modis iniuria cõmittatur,quibusq́, vĳs nonnulli Christum iniuria afficiant præcipueq́, Iudæi quantis eum iniuriati fuerint modis, & quomodo inexcusabiles existãt aperte ostentatur. *Ca.* XXXIIII.

INiuriantur aliqui Christo tripliciter. Cuius similitudo apparet in ipsis iniurijs hominũ. Iniuriatur.n. vnus homo alteri tripliciter uno modo re,hoc fit quotiescunq; manus infertur.

Secundo verbis,ut qñ conuicium fit , Et dicitur conuitium a conuocatione uel conuentione,i. collectione vocum.Cum.n.in unũ plures uoces conferuntur , specialiter cõuicium dicitur quasi conuocium. Et fit nedum præsenti, sed ẽt absenti.Nam si quis ad domum tuam , uel tabernam uenit conuicium facit,ẽt te absente, si vociferatur , vel alios ad vociferandum inducit contra certam personam. nam uitę nulla est executio. ff de iniuria.l.1.paragr.iniuriam,& l.Item apud Labeonem paragr.conuicium, & paragr. fecisse. & paragr.tibi.

Tertiò fit iniuria in literis,ut cũ qs librũ,uel historiã,uel chartã ad infamiã alicuius ptinentẽ scripsit,uel cõposuit,uel edidit , uel dolo malo facit:qđ qđ eorũ fieret,puta dimisit scripturã cadere in plateã ,ar.ff.de verb.sign.l.late.Nec distinguit utrũ noĩe suo , vel alterius hoc ediderit expresso noĩe proprio illius quẽ infamare intẽdit,uel nõ expresso.Eodẽ modo tenet qui hmõi scripturã uendere curauit,uel emere. Eodẽ modo tenet ẽt sine scriptura si in notam, uel signũ aliquod horũ prodiderit,puta ueste lugubri, uel squalida

qualida vtitur in iniuriam alienius, vel barbā dimittit, vel capillum submittit, ff. de iniu l. itē apud Labeonem. paragra ait prætor: ne infamādi causa & seq. 5. q 1. c. quidam maligni spiritus. Et nota, q̄ de famoso libello agi potest criminaliter secundum l. ſ ad pœnam capitus, tam contra illum qui fecit, q̄ contra illum qui inuenit, nisi ipsum corruperit, uel combusserit, vel inuentū nulli reuelauerit, C. de famoso libello. l. ista. quinta. q 1. c. si quis famosum libellū. Et potest in hoc casu quilibet de populo accusare, & accusatori constituitur precium pro modo substantiæ accusatæ personæ, uel si erat seruus producitur in libertatem. Quid enim si publica utilitas ex hoc emergat, ff. eod. l. paragra. fin. & l. senatus cōsultū, & C. de famo. libe l. unica. Potest etiam ciuiliter agi actione iniuriarum, q̄ non publici iudicij, sed priuati continet querelam: C eo l. iniuriarum ff. eo l. constitu. paragra. unico. Vnde & de omni iniuria ēt si descendat ex lege Cornel. ciuiliter agi pōt, ut ibi, & de omni alia quacunq; actione, ff. eod. l. prętor edixit paragra post se. hodie secundum canon qui famosum libellū conficit flagellatur, & excommunicatur, 5. q. 1. c. qui in alterius, & c. is, qui. Sed & si certum est q̄s confecerit potest accusari, & deponi, cum sit graue crimen, & accusatione ac damnatione dignissimum 25 dist. c. nunc autem.

Primò ergo modo, re iniuriati sunt Christo Iudæi, qui manus iniecerunt in eum, & ligauerunt, & hi, qui eum uerberauerunt, & crucifixerunt. Sed secundo modo iniuriantur ei maledici, & blasphemi, qui linguas suas contra ipsum relaxare præsumunt.

Tertiò autem modo hæretici, qui falsa de ipso Christo scripserunt, & contumeliosa, ut Manichæus, & Arriū, & alij consimiles. Notandum autem, quod Iudæi iniuriantes Christo, quasdā falsas excusationes prætendere conati sunt, ut non iniuriosè, sed iustè eum perdere credentur. Nam secundum iura, iniuria alicui facta excusari posset ex tribus.

Primò ex culpa siue delicto, puta ex eo, quod ille cui conuiciatum est, uere deliquerat. Nam peccata nocentium nota esse, & expedit, & oportet, ff de iniur. l. cum qui nocentem, & C. eod. l. siquidem animam tuam, ubi non se perseueret. Aliàs tenet nunciator. C. & si nō es nunciator. Hanc ergo accusationem Iudæi contra Christū prætendere voluerunt, quando dixerunt Pilato: Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum: sed verè mentiebantur, quia ipse peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Secundo excusatur iniuria ex causa, puta, si fecit iniuriam causa venerandæ reipublicę, ut si magistratus scutum alicuius perforauit, quia in bello se malè habuit, ff. eod. l. qui reipublicæ. Ideoq; excusatur sacerdos a canone ratione turbationis diuini officij, extra de sent. excommu. cap. ueniens. Hanc excusationem prætenderunt Iudæi cum dixerunt: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Sed in hoc etiam mentiebantur, quia ipse gentem suam, idest Iudæos non subuertere, sed saluare conatus fuerat, secūdum illud: Ipse enim saluum faciet populū suū à peccatis eorum.

Ioā. 18.

1. Pet. 2.

Luc. 2.

Tertio excusatur iniuria à præeminentia. q̄a ratione dignitatis præsumitur pro aliquo, quod non animo iniuriando quid agat, vt si minister reipublicæ iubet aliquem duci. q̄a decreto prætoris non obtemperat, quia iuris executio non habet iniuriā, & non tenetur Et quæ iussu potestatis a magistratu fiunt ad iniuriarum actionē nō ptinēt. Et inde est, q̄ nec magister incidit in canonem si causa correptionis scholarē in minorib. ordinibus constitutum pcusserit extra de sent. exc. c. cum volūtate, paragra. si q̄ uero. Hāc excusationem Iudęi primo. Christum tanquam blasphemum per principem sacerdotum, & concilium reum mortis adiudicari fecerunt: Et postea per præsidem Pilatum tanquam contradicētem Cęsari, & tributa dari prohibentem a Pilato crucifigi eum petierunt Sed tamen etiam in his mentiti sunt, quia nec blasphemus, sed dei cultor uerus, nec tributum Cęsari negari suasit, imò dixit, Reddite quæ sunt Cæsari, &c.

Item iniuriantur aliqui ecclesiæ. Nam secundum iura, oīs iniuria tripliciter infertur. Aut. n. infertur in corpus, aut in dignitatem, aut in famam, infertur in corpus cū quis pulsat, uel uerberatur, vel cū ui aliquis domum alterius ingreditur. In his n. tribus casibus, agitur iniuriarum ex lege Cornel. Et est pulsare sine dolore. cædere: uerberare autē cum dolore, sed & dicitur uerberasse abusiuè. q̄ pugnis cęcidit. ff. de iniurijs. l. Item apud Labeonem paragra uerberasse. Domus autem mea accipienda est, non solū, si propria sit, sed & si conducta fuerit, uel gratis concessa, sed tamen ad meritoria, uel stabula non ptinet, ut omnia hæc probantur. ff. e. l. paragra. in omni, & l. lex Cornel. de iniur. Ref. 1 paragra. 1. a & 3. Forte etiam in his casibus agetur iniur de iure prætorio cum filio famili. Pulsato deberet patri prætorio actio iniuriarum: filio vero debetur ex l Cornel. paragra illud. Et hoc modo iniuriantur ecclesiæ illi, qui in personas ecclesiasticas manus uiolentas temerè inijciunt eos capiētes, uel uerberantes, vel etiam ipsa loca ecclesiastica occupantes ni Ad dignitatem vero minuēdam fit iniuria, cum Comes, qui comitatur, & sequitur, siue liber sit. siue seruus, siue mulier, uel masculus, uel etiam pedagogus, nō tamen tenetur, q̄ cępit adducere, sed qui adduxit ut Comes nō esset cū ea. Sed nihil interest utrum ui hoc fecerit, uel persuadendo, ut eam relinqueret. ff. de iniur. l. 1. paragra. omniūq;. & l. itē apud Labeonē. paragra comitem. & paragra. adduxisse. Hoc mō iniuriant ecclesiæ rectores mali, q̄ ecclesias sibi cōmissas sine gubernatore, & officiatore relinquūt. Vel mali pastores, q̄ plebes sibi cōmissas tēpore prosperitatis comitantur, sed tēpore aduersitatis & psecutionis eos fugiunt, & dimittunt. Ad famā autem alicuius fit iniuria. cum alicuius pudicitia attētat. ut fęmina ancillari, uel meretricia ueste induta sit, hoc fit per appellationē, vel affectationem. Et appellare dicitur blanda ex actione pudicitiam alicuius attentare, cum scilicet agitur, ut ex pudica impudica fiat,

 sed qui

sed qui verbis turpibus utitur, non tentat pudicitiā, & iniuriarū tenetur. Affectari vero est cū quis tacitus frequenter sequit contra bonos mores. Assidua enim frequentatio nonnullam infamiā præbet. ff. e l. paragr. omniumque. & l. apud Labeonem. paragr. tenetur. & paragr. si quis. & paragr. inter aduersus. & paragr. qui turpibus, & præcedenti, & l sed est quæstionis. paragr. fi. Hoc modo iniuriantur ecclesiæ hæretici. Qui blandis fictisq; verbis pudicitiam sinceritatem fidei siue morum in ecclesiasticis personis corrumpere molinntur, uel illi, qui blādis colloquijs, seu pro uocatiuis nutibus, uel cōtinuis, & pestiferis exēplis ad impudicitiam trahunt Apost. Corrūpunt mores bonos colloquia praua. (1. Co. 15)

Illicitum opus (licet intentio bona existat) castitatis vsuraq; exemplo à pœna haud fore liberum confirmatur. Cap. XXXV.

Intentio bona non liberat a pœna, si opus sit stultum, & illicitum Cuius exemplū apparet secundum iura in eo, qui, vt sit castus, & uolens placere Deo, abscidit sibi membra impudica. Nā talis irregularis efficitur, 55. dist. cap. si quis absciderit. Non. n. ferro, sed animo castitas, quæri debet, 35. q. 5. c. tunc sanabitur. Ergo de rigore iuris is, qui etiam, (ut castus) hoc facit fieri, deponendus est licet credat placere Deo. Nam (vt ait versus.) displicet imprudens unde placere putat. Et secundum hoc intellige. 55. dist. ca. si euangelica. & c. si quis a medicis, & c. qui per partem. & c. si quis p ægritudinē. Nec obstat, extra de corpore vitiatis, c. significauit, quia ibi gratia fit. Hiero. Illi eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed uoluntas. (Hiero.)

Item intentio, & spes plus recipiendi, ēt sine pactione, quasi vsurarium facit: nam etiam sine pacto, si hac intentione principaliter ductus, ut aliquid mihi dates, tibi mutuarem pecuniam alias non mutuaturus, licet in foro iudiciali non possim censeri usurarius, ut ext. de vsu. c. in ciuitate, tū in foro pœnitentiali inducendus sum, ut pecuniā sic receptam restituam. Luc. Date mutuum, nihil inde sperātes. ext. de vsu. c. cōsuluit. 14. q. 3. c. si feneraueris. Si tū alias essem mutuaturus, sed secundario spero, ꝙ mihi subuenias, uel me remuneres, in nullo, uel modico pecco secundum Host. arg. 61. dist. ca. quid proderit. 59. dist. c. si officia. 77. dis. c. in singulis. 1 q. 2. c. quam piam. ext de testa. c. cum in officijs ff. de per. hęr. l. sed & si paragr. consuluit. extra de simonia ca. tua. Si aūt nullo pacto ab initio interueniēte, ne que ex actione ex postfacto hoc ita, debitor aliquid gratis offerret, recipi posset sine aliquo pec cato, dummodo intentio non fuisset ab initio. Nullam enim maculam oblatio suscipienti ingerit, quæ non ambientis petitione processit. 1. q. 2. c. sicut episcopum. (Luc. 6.)

Quid apud iuristas sit iudicium ac quemadmodū Dei iudicium extremum sit agendum per partes similitudineq; plurimis humani iudicii clare definitur. Cap. XXXVI.

Iudicium Christi, quod fiet in fine mūdi, erit in aliquo simile iudiciali foro hoium. Nā iudiciū, (ut describunt iuristæ) est actus legitimus. triū personarū, s. iudicis, actoris, & rei, qui reddit, in inuitū, vt differat ab arbitrio secundam Azonem & c. Ad hoc, ext. de uerb. sig. c. forus. Nā & ff. de ver. ob. l. inter stipulantē. paragr. 1. Sed ēt si factū negeт, quarta psona, s. testis inducitur. 4. q. 4. ca. 1. Noīe testiū accipias instrumenta, & ēt argumenta, ut in pdicta Decretali. c. forus. paragr. causa, secundum gl. Similiter in illo iudicio Christi finali erit iudex Christus, actor diabolus, rei peccatores, testes Angeli, instrumenta conscientiæ, uel scripturæ diuinæ, argumenta peccata patentia, uel ipse creaturæ cōtra peccatores cōmotæ. Isa. Iudiciū gentib. profert. Et nota, ꝙ illud iudiciū hoc ordine, similitudinariè loquendo, fiet. Quia primo præcedet citatio, s. monitoria, præceptoria, & perēptoria. Thes. Ipse dñs in iussu. Ecce citatio præceptoria, de qua ēt in Ps. Exurge domine in præcepto, qd̄ mādasti, & synagoga populorū circundabit te; & p hanc in altum regredere dñs indicat populos. Sequit: In voce Archāgeli: Ecce citatio monitoria, de qua Ioel: Cōsurgant, & ascendant nēs gentes in vallē Iosaphat, quia ibi sedebo, ut iudicem oēs gentes. Et subdit: In tuba Dei descēdet de cęlo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Ecce citatio perēptoria. Apoc. Angelus quē uidi stātē supra mare, & super terram leuauit animā suā ad cęlū, & iurauit per viuentem in secula seculorum, quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei. (Azo. Isa. 42. 1. Eph. 4 Psal. 7. Ioel 3. Apo. 10.)

Secundo sequitur examinatio: Examinabit enim citatos primo de bonis eis commissis, s. de corpore, de quo malam rōnem reddēt luxuriosi, qui in luxurijs illud nutrierunt. Et de anima de qua malam rationem reddent superbi: qui ipsā omnibus bonis per superbiā euacuauerunt. Et de rebus temporalibus de quibus malè respondebunt auari: qui pauperibus ex eis nihil dare uoluerunt. Et etiam de tempore, de quo male respondebunt ociosi, qui ipsum tempus negligenter expenderunt.

Itē examinabit de bonis omissis, siue nō faciēdo, siue nō multiplicādo, siue nō continuando.

Item examinabit de malis cōmissis. Iudex. n. terrenus rōnem nō requirit de minimis, nec de alienis, neq; de occultis: sed iudex æternus tātæ erit seueritatis, ꝙ requiret rationē de minimis: puta de uerbis ociosis, & de alienis, puta de prælatis, de subditis, & de occultis, scilicet de cordis secretis.

Item examinabit de malis cōmissis, siue de peccatis, puta originali, mortali, & ueniali, siue etiam de supplicijs. Vnde examinabit, & de absolutione culpæ, & de remissione pœnæ.

Tertio sequetur conuictio, quia. s. examinatus conuincet p authentica instrumenta, scilicet p sancta Euangelia. Roma. In die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum Euangelium meum. Et bene dicit occulta hominum, quia quoddam est opus Dei tm̄, ut opus creationis: (Rom. 2.)

tionis: quoddã uero Dei, & hominis, ficut opus iustificationis, in quo per consensum liberi arbitrij adiutores Dei sumus, & quoddam est solius hominis, scilicet opus transgressionis, s. peccatũ, & hoc solum erit opus, quod iudicabitur, & condemnabitur. Quarto sequetur sententiæ prolatio, quia contra conuictos snãm diffinitiuã proferet, dicens: Ite maledicti in ignem æternũ, &c. Et nota, quod ista sententia nullo auxilio iuris poterit subleuari, s. neq; per appellationem, neque per supplicationem, neq; per querelã falsi, neq; per in integrum restitutionem. Appellatio enim ibi locum non habebit, quia crimẽ cuiuslibet notorium erit, scilicet per confessionem propriam: quia cuiuslibet conscientia confitebitur suum scelus.

Item per euidentiam facti: quia omnia facta hominis, (ut dicit Hieron.) quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur.

Item erunt notoria per præsumptionem uiolentam, s. eo ipso, ꝙ stabunt a sinistris. Ex hoc. n. præsumetur, ꝙ sint damnãdi sicut de bonis, qui stabunt a dextris præsumetur, ꝙ sint saluandi. Non et habebit ibi locum supplicatio, in humanis enim iudicijs cum sentẽtia profertur a Principe, non licet appellare, sed supplicare: supplicationes autem, & preces ibi non ualerent, etiam si beata Virgo, & Martyres omnes, Confessores, & Virgines, & omnes sancti Cęlestis curię intercederent.

Item non habebit ibi locum querela falsi, ut scilicet dicatur, ꝙ illa sententia sit lata per falsos testes, uel falsa instrumenta iudice circũuento: quia ille iudex non poterit decipi, nec circũueniri, cum sit ueritas, & sapientia Dei. Vnde cõtra ipsius sapientiam nihil ualebunt loquacitates aduocatorum, aut sophismata philosophorũ, aut facundiæ oratorum, aut argutiæ uersutorũ. Non enim poterit reuelari, uel reuocari in integrum, ut s. de cętero, ad pristinum statum restituantur. Heb. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt &c. & prolapsi sunt, s. per finalem impœnitentiam, seu sententiam rursus reuocari ad pœnitentiam.

Heb. 6.

Iudiciũ temerarium fore uitandũ, rectumq; à minori de maiori nonnunquã agi posse, et tandẽ quas iudex habere debeat partes, declaratur. Ca. XXXVII.

IVdicium suspiciosum, & incertum de malo, est uitandũ. Quia secundum iura de quolibet præsumendem est bonum, ubi non constat contrarium. Vnde quem homo nescit indignũ, debet præsumere fore dignum; extra de præsump. c. dudum. ff. de manumis. testam. l. litteras seruas, ff. de leg. 2. l cum pater. paragr. rogo, extra de iudic c. cum de puta, ff. de fideicom. l. thais. paragr. sotore Nec obstant, quæ habentur, C. de his, qui ue eia. Impe. l. 3. & C. de proba l. ex persona eius, ff. de magistra com. l. 1. Quia licet hæc iura probent, ꝙ præsumitur quis non soluendo, & pauper, nisi probetur contra: non enim præsumitur diues nisi euidens sit. ff. q satisd. cog l. si uero. paragr. qui pro rei qualitate. Tñ aliter est de bonitate, quàm de diuitijs: q̃a uirtutes q̃bus aliquis bonus est, cõgruunt hoĩ naturaliter, non. s. quia naturaliter insint, sed q̃a hõ aptus natus est ad eas, secundũ philosophũ. Insuꝑ et homini uirtutes actu, uel habitu post baptismũ, in quo cõfertur gratia de conse dist 4. c. 2. & c. per aquã. Sed congregatio diuitiarũ ex accidenti uenit, ut in authẽ. ut oẽs obe. iu. paragra. 1. coll. 5. Vel refert utrũ appareat, ꝙ semel fuerit soluendo, & sic adhuc præsumitur nisi contra probetur. Vel quod semel extitit bonis, & sic adhuc præsumitur esse non soluendo, nisi contra probetur arg. C. de proba. l. siue possidetis.

Item ꝙ dictum est, quòd quilibet presumitur bonus: uerum est, qũ quæritur de persona promouenda: secus antem est quando quæritur de persona saluanda: quia persona carnalis, & honores carnales: anima uero spiritualis, & saluatio spiritualis.

Item nota, ꝙ iudicatur aliquando licite maior a minori, quod patet in Papa qui est maximus, & tamen iudicio alterius subdi potest tripliciter: uno modo propter hęresim: sic enim ab alio, & iudicari & accusari potest: alias autem non 40. dist. c. si Papa, 9. q. 3. c. aliorum.

Secundo si ipse se subiecit iurisdictioni alterius, 2. q. 7. c nos si incompetenter, ff. de iurisdic. om. iud. l est re.

Tertiò si ipsemet se deponat, ut 25. distinct. c. nunc autem.

Item nota, quod iudici est multiplex perfectio necessaria. Prima est naturę, s. quantum ad ætatẽ, ut non sit puer: nã impuberes iudicare, phibentur. ff. de iudi c. cum prætor. paragr non autem oẽs: unde impuberẽ non potest delegare q̃libet nisi princeps, de cuius delegatione disputare sacrilegij instar est. Nam dignus præsumitur quẽ Imperator eligit, C. de crim. sac. l. disputati, 17. q 4. paragr qui aũt in authen. ut iudices sine quoquo suffra. paragr. eos autem. Ibi, quis enim non diligat, coll. 2. Alius aũt delegare nõ potest inuitis partibus, nisi talem, qui sit maior 20 annis: sed de consensu potest, dum tamẽ sit maior octodecim annis, sed non cogetur sententiam dicere, ff de a. b. e. cum lege.

Item requiritur perfectio naturæ quãtum ad sexum, quia fœmina non pt̃ delegari, quia regulariter fœminæ remotæ sunt ab omnibus uirilibus actib. ff. de reg. iu. l. 2. ideo non pt̃ iudicare, 23 q. 5. c. mulierem Nec excommunicare, ext. de maio. & obe. c. dilec. Nec pœnitentias dare, extra de pœnit. c. noua quædam, nec ciuilibus actibus fungi. 3 q. 4. paragr. tria.

Secundo requiritur in iudicio peritia scẽtiæ. Oportet. n. cui committitur iudicium, ꝙ iura nõ ignoret. ext. de consan. c. t. & ꝙ sit prouidus, extra de off. iudi. dele. c. cum R. canonicus: sed quo ad causas tẽporales sufficit, ꝙ peritiam habeat, uel per lectionem librorum, uel per experiẽtiã, ar. C. de episc & cler. l. paulatim, C. de iud. l. certi iur. est. In auth. de iudi. 1. R. coll. 6.

Tertio tranquillitas animæ, quam tollit ira, & furia. Vnde furiosus non est aptus iudicare, quia non sentit. 3 q. 9. c. ind. 32. q. 7. ca. nec furio-

fus,17.q.1.c.Gonsaldus, extra de succ.ab inte.c. si.extra de regulari.c.sicut tenor.

Quartò requiritur integritas famæ, quia infames à legitimis actib.prohibentur,extra de test. c.licet ex quadã,extra de excess.præl.c.inter dilectos. Dicuntur aũt infames hæretici, fures sacrilegi,capitalib.criminibus irretiti,sepulchrorum violatores,& qui aduersus patres,s.Episcopos armantur.3.q.4.c.hi qui episcopos, & q.5.c.oẽs. & c.constituimus. Similiter incestuosi, homicidę, periuri,raptores, malefici, uenefici, adulteri, & pro suis scelerib.anathematizati, & demum oẽs quos ecclesiasticæ, uel seculi leges infames pronunciant,probantur hæc.3.q.1.c.infames.

Quintò requiritur libertas fortunæ siue conditionis,s.ut non sit seruus, quia seruus non potest esse iudex,quia nec arbiter,quod est minus, ff.de arbi.l.pedius,paragr.fin.

Iuramentum quibus casibus fit, & quibus non uiolari absque peccato possit, huiusque peccati grauitas innuitur. Cap. XXXVIII.

IVramentum non uiolat, qui illud in melius commutat,vnde Potestas, qui iurauit regimẽ ciuitatis tenere per annum,& magister,qui iurauit regimen scholariũ tenere per annũ,& capellanus,clericus,uel seruiens,qui ecclesiæ, uel domino iurauit seruire per annum, & alij consimiliter aliquid iurantes,põt sine uiolẽtia iuramenti religionem intrare, eum illud in melius commutent secundum Gof. extra de iureiu.c.peruenit:Host.aũt licet putet,quod talis posset se obligare:tamen consuluit, ꝙ prius seruet, & adimpleat,quod iurauit antequàm intret.Quia(ut dicit) hoc tutius est ei, quàm si ad religionẽ intraret iuramenti religione contẽpta,nisi ab illo cui iuramentum præstitit, posset licentiã obtinere, ext.de iureiu.c.debitores. Et expressum est istud consilium,extra de spon.ea commissum.22. q.4. paragraph.vlt. Et soluit Host.illud,quod allegat Goff.de iureiu.c.peruenit:dicens illud etiam intelligendum,quãdo promissio facta est Deo tantum,& non quando homini iuratum est In quo casu Deus in testem induci uidetur,extra de iureiu.c.at si Christus.

Goff.

Quinimò quasi fideiussor inducitur Deus. Ideoq; falsidicus testis tribus personis est obnoxius,extra de crim.fal. cap. 1. Quando ergo homo deierat Deus contemnitur, proximus decipitur, & ipse deierans diffamatur. Non est ergo mirum si difficilius frangitur triplex funiculus, quàm simplex,uel duplex,extra de treuga,& pace,cap primo. Deus enim tanquam plenus misericordia remittit de facili, non sic homo, extra quod met.cau.cap.primo. Nec uerisimile est ipsum cum iactura alterius,uelle fieri locupletiorem argu.ff.de condi.indeb. Luam hoc natura: ubi tantum autem Deo iuratum est: non diminuitur in casibus prædictis seruitium domino, sed potius cumulatur.

Quo pacto pauci iusti inter multis præferantur peccatoribus, exemplo electionis per scrutinium rectissimè demonstratur. Cap. XXXIX.

IVsti pauci benè uiuentes, præferuntur multis peccatoribus, de quibus dicitur Matt. Multi sunt uocati,pauci vero electi:vnde ẽt in electionibus ecclesiasticis prælatorũ in aliquo casu prævalet consensus paucorũ. Nam si maior pars eligentiũ consentiat in viã compendij,& compromissi,pauci in viã scrutinij, tenet curia Romana,ꝙ illi,qui eligunt viam scrutinij prævaleant hac ratione. Quia via scrutinij est via ordinaria per quam cuilibet sanum est in quem uult dirigere uotum suũ, secus aũt in compromisso contingit, per quod plerunq; prouidetur de psona, de qua non est creditũ, nec speratũ, ut extra de elect. c.dilectus filius Arch. Morm. cum nullus inuitus sit dãdus Episcopus, ut 60.dist c.nullus: ad cõpromissum nullus inuitus compellitur, ut ff.de arbi.l.sed & si.paragr.siquis iudex, 3.q.8 paragra 3.Sic,& secundum Deum iusti, qui eligũt viam certam,& ordinariam,s.benè uiuendi, licet pauciores sint tamen prævalẽt peccatoribus, qui ponunt se in incerto,s.proponendo pœnitere in futuro,quod non est in eorũ arbitrio. Et ideo frequentius superuenit eis iudicium,quod nõ sperabant,vnde Aug. Tene certum,& dimitte incertum. Pet. vos aut magis satagite,ut p ue stra bona opera vocationẽ vestrã certam faciatis. Notandum est tñ, ꝙ licet ita sit de cõsuetudine Romanæ ecclesiæ,(ut dictum est)tñ de rigore iuris(ut dñr aliqui)paucorum contradictio in hoc non prævalet,sed succumbit,quia hoc est generale in cũctis actibus ecclesiæ,ut obtineat sententia plurimorũ,ut extra de his,quæ fiũt à maior.par.cap.per totũ.Er hoc ẽt põt contra peccatores inflecti, q a licet aliqui pauci penitentes in fine legantur fuisse à Deo misericordiã consecuti.ut latro in cruce,& quidã alij,tñ secundũ rigorem diuinæ legis,quæ dicit:Despexistis omne cõsiliũ meum, & increpationes meas neglexistis : ego quoque in interitu uestro ridebo &c. Quod uidebo consilium ab eis despectum traditur. Ecclesiast vbi dicitur: Confiteberis uiuens, uiuus, & sanus confiteberis: patet, quòd quamuis plures sint deriśibiles erunt, qui,scilicet usq; in finem se emendare distulerunt : Apost. Quorum finis interitus.

Mat.22.

2.Pet.1.

Prou. 1.

Eccl. 17

Phil. 3.

Quantum Dei iustissima lex in pœnitentiali foro diuersimodè à lege humana iudicet, & puniat & quàm rectè seruetur, quibusque casibus a nonnullis interdum sit prætermissa legum, veterisq; testamenti exemplis terminatur. Cap. XL.

LEx diuina differt a lege humana, quia lex diuina punit animum, sed lex humana punit manum,i.factum. Nam in foro penitẽtiali, idest in iudicio animæ sola uoluntas punitur,vt patet de penitentia distinct.1.cap.homicidiorũ, & quinto cap.ibi sequenti, & cap. super tribus, 6.distinct.cap. testamen. 32. quæstio.5.cap. sicut hi,& cap.1 qui viderit,1.q.1 ca.sciendum.Deus enim non ex operibus iudicat, sed ex corde 22. q.5.cap.qui periurare,& cor respicit,& non manum,14 quæst.5.ca.si quid inuenisti. Et ex corde procedunt adulteria, homicidia, & cætera pec-

Mat.15.

catá,

dita,15.q.6.c.1.ante medium,& ad fi. Talia em cum latentia sint,soli Deo, & sacerdoti eius Vicario(si confiteantur)relinquimus iudicãda,uel remittenda:sic intellige. 32. dist.c. erubescát, 6. q.1.c.si omnia,32.q.5.c.Christiana,extra de poe. c.omnis. Quamuis intrinseca per extrinseca sæpius præsumantur.Ad hoc 27.q.1. ca.nec aliqui. 31 q.2 ca.si uerum,de conse. di.3.c.de pœnitentib.32.q.5 c.nec solo.Quod intelligas de cogitatione deliberata, ex quo quis consensit peccato faciendo,multo fortius,si delectatus sit,ut de pœnitentia dist 1.c.si per tribus.Sed in foro contentioso aliter est. Nam voluntas stetit in suis finibus,& non est processum ad actum, & sic nullã pœnam meretur,ut ff.de penis,l.cogitationis,ff. de furtis,l.si quis,& l.1.& l inficiendo,ff.de acq. poss.l.si tem apud te. nisi in casibus sicut hæresis,extra de heret.cap.ad abolendam , & cap.excommunicamus,paragr.credentes.

Item in crimine læsæ maiestatis,C.ad leg. Iul. maie.l.quisquis. Et in eo,qui cogitauit fugientē de ecclesia extrahere, C.de his,qui ad eccle.con fug.l.fin.cum tñ non processit ad actum . Et eodem modo põt intelligi præcedens lex , q.squis. Si vero voluntas ad actũ progreditur,& actus pficitur, puniendus est quantũcunque pœniteat. Nemo, inquit lex,tali pacto pœnitentia ductus innocens esse definit,ff.de ædil.edic. l.qs sit fugitiuus,post prin.ff.de fur. l. qui ea mente. ff. ui bon. rap.l.non prodest, ff.quod quisque iuris in alium,l.3.R.1.ff.de postu.l 1 paragr. bestias,ut in casibus quibus circa tempora pœnitentię locus est,ff.de seru.fugi.l.1.paragr.1. ff.de publ.& ut l. 1.paragr.quod si fecerit,ff quod met. cau.l. item si cum exceptione , paragr.satis clementer,C.de crimine stellio.l.1.paragr.1. Quòd si actus non perficiatur,& is,q processit actũ ipsum perficere potuisset,sed noluit, quia pœnituit , non incidit in pœnã immo ei parcendum est,ff.ad leg.Corn. de falsis,l.qui falsam,ff.de iniur.l.item apud Labeonem,paragr si curauerit, vel mortē sibi consciuerit: vbi punitur conscientia criminis iam commissi,ff de bonis eorum, qui mor.sibi cõsci. l.3.Si autem ideo non perficit actum , quia non potuit,sed bene uoluisset perficere , puniendus est,ac si fecisset, ff. ad l Pompon. de patricid.l.1. in fi.ff.de re milita. l. 3. paragr.is,qui. C.si quacunque præditus potest.l.1.C.de episcopis,& cleticis,l.si quis non dicam, ff.de fur. l. si quis alieno,C.ad l.Iul.de adulter.l.eum qui,C.de incest. nup l.qui.

Item nota,ꝙ ille legem bene seruat, qui implet mentem legislatoris. Quod patet,quia ille, qui verba quidem legislatoris, sed non mentem seruat,legē fraudare dicitur. Nã aliud est facere contra legem,& aliud facere fraudē legi. Cõtra legem.n.facit,qui facit, quod lex prohibet. Sed fit fraus legi,quãdo circumuenitur seruatis verbis mens,ut ff.de legibus,l.contra legem,& l.sequenti.Vnde patet,quod Iudæi literam legis solam seruãtes,& mysticam significationem , quã lex tradere principaliter intendebat relinquentes,fraudem legi faciunt, unde Apost. Non litera,sed spiritu,&c.

1.Cor.1.

Item nota,quod lex communis, & regula aliquando prætermittitur licitè ex causis specialib. Cuius exemplum est in iure ubi ea,quæ sunt regulariter de iure communi prætermittunt aliquã licitè,siue pp priuilegiũ, siue pp utilitatē,siue pp consuetudinē,siue pp honestatē. Nã regulare est,vt ad collegium cuiuscunq; ecclesiæ spectet electio,& tamen plerunque ex consuetudine,nel priuilegio alieni intrant,ut extra de electio Gumana,& extra de causa possessio.& pro prie.c.cum ecclesia. & de postula.c. bonæ, & extra de consuetudine,c.cum dilectus,& extra de iure patronatus, c. nobis.Vocantur etiam aliqñ religiosi ex honestate nõ ex debito, ut 22. distin. c.in nomine domini.79 dist.c.5. Vocantur etiã populus,non ad eligendum, sed ad consentiendũ, ut 79.dist.c.electiones,& ca.seq. Vocantur etiam principes , ut ab oppressionibus defendant , ut 61.dist.c.principibus.Sic etiam ex specialib. causis quidam antiquorum patrum legem Dei communem licitè prætermiserunt sicut Sanson seipsum occidit, Iacob duas uxores simul habuit; Dauid laicus panem sanctum comedit,quæ omnia non licebant secũdum legem communem.

Hominis sanctificationem nõ a loco,sed a Spiritu sancto, & uoluntate etiam locum sanctificante prouenire auctoritatibus declaratur.
Cap. XLI.

LOcus non sanctificat hominem, sed homo locum 40.di.c.multi sacerdotes:unde ubi Papa est,ibi Roma,non econtra.Nam res accedunt hominib.non econuerso.ff de ædi.edic.l. iustissimè etiam. Propter hoc etiam dicit Beatus Greg. ꝙ nõ prodest locus,vbi deest spiritus.Et de beato Benedicto dicitur , ꝙ locum, sed non hostem mutauit.Similiter etiam dicimus, ꝙ homo in ficit locum,non econuerso.unde dicitur 2. Mach. Non propter locum gentem , sed propter gētem locum Dominus elegit. Ideoq;,& locus ipse particeps factus est populi malorum.

Grego.

2. Mac. 5.

Lenocinantes ea pœna, quam grassatores pro homicidio sufferre debent,plectendos esse infirpima ratione demonstratur.
Cap. XLII.

LVxuriæ mediatrices, ut sunt quædã maledictæ uetulæ, iuuenculas decipientes , q̃ insto uocabulo lenæ appellanẽ,peiores sunt, quã grassatores : q̃a illis mediantib procurat̃ occisio corporis,& interdũ unius hominis tm:sed per tales mediatrices pcuratur mors animæ, & nõ unius tm,sed utriusq, luxuriãtiũ.s.uiri,& mulieris. Vñ apud Deũ nõ minori pena digni sunt tales mediatrices,quã inferat grassatorib Circa quos Ecclesia statuit,ꝙ quicunq, principes vel plati,seu quæuis aliæ ecclesiasticæ, uel seculares personæ, quæ quempiam Christianorum per grassatores interfici fecerint,uel etiam mandauerit, quanquã mors ex hoc forsitan non sequatur, nec non etiam contra illos,qui dictos grassatores recepta uerint, uel defenderint , seu occultauerint, non solum excommunicationis, vel depositionis incurrunt

currunt sententias ipso facto, sed sunt etiam cũ omnibus bonis suis omnibus Christianis expositi, & perpetuo diffidati ita, quod ex quo de prædictis, uel aliquo eorum probabilib. constiterit documentis. s. quod aliquod scelus tam execrabile commiserint nullatus alia excommunicationis seu depositionis, uel diffidationis sententia requiratur: sed & beneficia talium per illos ad quos pertinet collatio libere conferantur, ut in auth. Domini nostri extra de ho pro humani redemp. generis. Multo ergo magis mediatrices animarũ mortem procurantes, & qui etiam mittunt eas, sunt a Deo maledicti, & excommunicati, & demonibus expositi, & ab Angelis custodientibus diffidati.

Matrimonij distinctio, & uarietas, perfectio, dignitas, institutionisq; locus ac tempus, per quam plurimas legum, sacraq; Scripturæ authoritates egregie, & erudite definitur. Cap. XLIII.

Matrimonium spiritnale assimilatur carnali, & significatur p ipsum. Est.n. matrimonium aliud carnale, aliud spirituale. Carnale q̃dẽ matrimonium fuit Adæ, & Euæ in paradiso contractum, & est modo unũ de septẽ Ecclesię sacramentis, quòd uenerabile existit, tum ratione auctoris, qui ipsum instituit. s. Dei, tum ratione loci in quo instituit. s. in paradiso, tum ratione temporis, quia tempore innocentię: tum ratione prioritatis, quia prius est tempore, & ideo dici potest, quod potius est iure extra de maio. & obed. c. 1. Tum ratione intentionis peccati euitãdi, & suscipiendæ prolis. Sed nota, quòd matrimoniũ illud Adæ, & Euę fuit initiatum. Gen. 2. Immisit Dominus soporem in Adam &c. sed contractũ fuit. Gen. 2. ubi ait Adam. Hoc nunc os ex ossib. meis, & caro &c. Et ratificatum cum ait. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem &c. Cõsummatum autem, Gen. 4. ubi Adam cognouit uxorem suam &c. Sicut nunc matrimonium carnale Christianorum, quod est sacramentum, initiatur per uerba de futuro. s. per sponsalia ff. de sponsal. l. 1. 30. q. 5. c. nostrates. Contrahitur p uerba de præsenti. 27. q. 2. parag. 1. extra de sponsa. ca. cum locum: Ratificatur quando per Ecclesiam approbatur. 30. q. 5. c. 1. & 2. & ca. sponsus per totum. extra de clandestina. despon. c. cum inhibitio. Ideo inter infideles ratum non habetur, q̃a non habent sacerdotium. extra de const. c trãslatum. Vel secundum aliquos ratificatur matrimonium in sacramento fidei. s. in baptismo, qui est fundamentum omnium sacramentorum. Vnde inter fideles respuitur libellus repudij, q̃ inter infideles admittitur, ut innuit Augu. 28. q. 9. parag. fi. Consummatur autem per carnis copulam, extra de conuersione coniu. c. ex publico ad fi. & c. ex parte. 2. ad fin. p quã una caro fiunt, & uniuntur inseparabiliter quandiu uixerit. ita tamen, quod licet in ueritate duo sunt corpora, unũ tñ corpus censetur, extra de cõuersio. coniuga ca. ad apostolicã. Matrimoniũ uero spirituale euani distinguit, q̃a aliud est laudabile, aliud uituperabile. Et laudabile adhuc est multiplex.

Gen. 1. Gen. 2. Gen. 4.

Primum inter Deum, & Beatã Virginem Mariã, ubi & ipsa dicitur sponsa. Cant. 4. Veni de Libano sponsa, &c. Et de hoc matrimonio legit. 27. q. 2. parag. 1. & 2. & parag. ecce, & sequenti. Istud matrimoniũ põt dici initiatũ, Luc. Missus est angelus Gabriel ad Mariã &c. Cõtractũ in eodem, ibi: Inuenisti.n. gratiã apud Deũ, ecce concipies, & paries filium &c. ratificatum in eodem. Spiritussanctus superueniet in te &c. Consummatũ in eodem. Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c.

Can. 4. Luc. 1.

Secundum matrimoniũ ẽt inter diuinam, & humanam naturam in utero uirginis Mariæ ineffabiliter contractum, & indissolubiliter seu irreiterabiliter uniens naturas hoc fuit initiatũ. Isa. Ecce uirgo concipiet &c. Hiere. Nouũ faciet Dominus super terram: mulier circũdabit uirũ. Et similiter per uerba aliorum prophetarum. q dixerunt aperte filium Dei humanam naturã assumpturum. Hæc enim fuerunt uerba de futuro, per quæ (ut dictum est) sponsalia contrahunt. Contractum autem fuit per uerba Gabrielis dicentis. Luc. Aue gratia plena, Dominus tecum. Et per responsionem Virginis dicentis in eodẽ. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Nam matrimonium etiam carnale per mutuum consensum mediantibus internũciis per uerba de præsenti contrahi potest. ff. de sponsalibus. l. sufficit, & l. in sponsalibus nihil interest, & l. finali. Ratificatum autem fuit diuina auctoritate, & uoluntate. Tantum.n. matrimonium alterius uoluntate, & auctoritate ratificari non potuisset. Vnde Gal. 4. Misit Deus filiũ suum factum ex muliere factum sub lege. Consummatum aũt est in incarnatione. Nã sine aliqua corruptione Spiritusancto operante, Verbũ caro factum est. Et in hac consummatione tota Trinitas operata est: quia indiuisa sunt opera Trinitatis, extra de summa Tri. c. 1. Tertium matrimonium est Christi, & Ecclesiæ, initiatum in Christi natiuitate, contractum in eius prædicatione, ratificatum diuina auctoritate, & in mira culorum operatione, cõsummatum in passione, uel initiatum quando Christus incœpit prædicare. Mat. Exinde cœpit Iesus prædicare, &c. Cõtractum in Eucharistiæ institutione, Matth. Mãducantibus illis, accepit Iesus panem &c. Ratificatum in Spiritussancti missione. Acto. 1. Factus est repente &c. Consummatũ in euangelij diuulgatione Gal. Eiice ancillam, & filium eius.

Isa. 7. Hie. 21. Luc. 1. Gal. 4. Ioan. 1. Mat. 4. Mat. 14. Act. 2. Gal. 4.

Quartum matrimonium est episcopi, & Ecclesiæ, initiatum in electione. Heb. Nec quisquã sumit sibi honorem &c. Contractum in confirmatione extra de transla. c. inter corporalia. Vel contrahitur per mutuum consensum eligentiũ, & electi. extra de elec. c. cum inter canonicos. ratificatur cum ad obedientiam suscipitur ar. extra de iureiur. c. ego uel. n cõfirmatione ratificatur. Consummatur autem in consecratione extra de translatio. c. licet.

Heb. 5.

Quintũ matrimoniũ est sacerdotis. & Ecclesię suæ, q initiatur in eius canonica electione, siue p̃sentatione, extra de iurepatronatus c. qđ autẽ. Per assensum autem huic præsentationi p̃stitũ contrahitur. Quando uero prælatus ipsum admittit,

mittit, & cōfirmat, ratifica f qſi curā cōmittit, cōſumatur ar. extra de inſti. c. ex frequentib. Et de hoc ēt matrimonio legitur. 40. di. c. ſicut. ca. 21. q. 2. ſicut in unaquaq;. Et dicit Decretalis, quod ſicut Epiſcopus præeſt matrici. i. cathedrali Eccleſiæ ſuæ, ſic & archipresbyter plebi ſuæ, extra de officio archipresbyter. c. fi. ad fi.

Sextum matrimonium eſt Dei, & animæ fidelis initiatum in creatione. 56. diſt. naſci. c. cōtractum in baptiſmo. Oſe. Sponſabo te mihi in fide. Ratificatū in ſancta operatione: quia p hanc anima firmatur cum Deo, Pſal. Qui facit hęc, nō commouebitur in æternam, uel ratificat in Dei dilectione. Cor. Qui adhæret Deo, unus ſpiritus fit cum eo. Conſummatur in morte, quando ab impio ſeculo ſiue mortali ſubtrahitur. 26. q 6. cap. ſi presby.

Oſe. 2. Pſ. 111. 1. Cor. 6

Septimū matrimonium eſt Dei, & animę pœnitentis, quod initiat in cōtritione per uerba de futuro. i. propoſitum confitendi. Sed contrahitur in confeſſione per uerba de præſenti ubi loquit, & confitens peccatum dicendo, & ſacerdos uice Dei abſoluendo. Ratificat in impoſitione pœnitentiæ, & ſuſceptione, & conſummat in plena ſatisfactione. Eſt etiam aliud matrimonium Dei, & animæ ſanctæ, quod initiatur in gratiæ puentione, contrahitur in præuenientis gratiæ ſuſceptione, ſiue in aſſenſu liberi arbitrij. Ratificatur in boni operis executione, conſummantur in boni operis aſſuefactione, & cōtinuatione. Ad hæc 21. q. 3. c. extimauit. Matrimonium autem uituperabile eſt diaboli, & animæ, quod initiatur in ſuggeſtione, quæ delectat, contrahitur in conſenſu, qui acceptat, ratificatur in opere, quod confirmat. Sed conſummatur in peccandi conſuetudine in qua eſt conſummata malitia. ſ. conteptus. Nam peccator cum in profundum uenerit peccatorum contemnit, uel conſummatur in morte. 21. q. 3. c. extimauit. de conſe. diſt. 4. c. firmiſſimè.

Homo de condigno, an de congruo uitam a Deo mereatur æternam exemplis, & auctoritatibus oſtenditur. Cap. XLIIII.

Mereri uitam æternam, licèt homo non ualeat ex cōdigno, q n nō ſunt cōdignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabit in nobis: Deus tñ ex bonitate ſua faciēti q in ſe eſt, ex congruo tenetur eam dare, vñ uocatur corona iuſtitiæ, cuius plura exempla habentur in iure. Nam licèt ex gratia fit, q poſtulatio admittatur, ut poſtulato, uel poſtulanti competat actio, ut admittatur. ar. ad hoc. ff. de adimēdis lega. l. rem legatam. ff. de euic. l. ad res donatas. Veruntamen ſi poſtulatio fiat in concordia, & de digna perſona ex debito incumbit ſuperiori ipſam admittere, & ſi non admiſerit, iniuriam facit poſtulantibus, & poſtulato. Similiter pſentatus petere non poteſt per actionē ſe inſtitui, quia ius non habet in re. Nam & ſine iuris offenſa, & ſine præſentati iniuria poteſt præſentator laicus variare, & alium pręſentare, ut extra de iure patronatus. c cum aduocatus. vnde antequam a prælato fuerit approbatum, tatum non eſt, qđ

Ro. 13. 2. Thi. 4

a patrono fuerit inchoatum, ut extra de iure patro. quòd autem conſulis. Et tamen offendit prælatus ſi præſentatum primò, & dignum non inſtituit. Vnde non admiſſus, agit contra illum a quo reſpuitur, ut ei prouideat de beneficio competenti, ut extra de iure patro. c. paſtor. Sic etiam ſimiliter dicimus, quòd diſpenſatio non ex iure, ſed ex gratia petitur. Et tamen ad eam concedendam ſuperior tenetur ex cauſa, ut 50. diſt. c. ponderet, & c. dono ſancto, & cap. ſi quis presbyter, uel diaconus. Similiter ad eleemoſynam pauperi contra diuitem actio non datur, & tamen diues ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis, vel de ſuperfluo tenetur. Luc Quòd ſupereſt, date eleemoſynam. Et patronus, (ut dictū eſt) de gratia admittitur præſentare, ut 16. q. 5. ca. ſi quis epiſcoporū. extra de iure patro. c. quantum. extra de pœnitētia in cap. quibuſdam. Et tamen iniuria fit ei ſi non admittitur, & ſi præſentatus ab eo non inſtituatur, ut ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. parag. pe. ff. qui ſatiſdare coguntur, l. ſi uero, in ſi.

Luc. 6.

Miracula principaliter a Deo, inſtrumentaliter ab hominibus oriri, pariterq; peccata remitti, iuris ciuilis exemplo, & ratione confirmatur. Cap. XLV.

Miracula ſolus Deus facit, quāuis Sancti miracula dicantur facere, quia non faciūt niſi in uirtute eius. Et ſimiliter ſolus Deus peccata remittit, quāuis ſacerdotes abſoluētes remittere dicant, ſecundū illud Io. Quorū remiſeritis peccata, &c. Cuius exemplum eſt, qa dicitur in iure, quòd ſoli principi licet condere leges, ut C. de legibus, & conſt. l. vlt. Et tamen alibi dicitur, quòd ſenatus legem condere poſſit, ut ff. de legi. & ſena. cō. l. non ambigitur. Quod eſt, quia ſuperiores de quibus eſt, ut poſſint condere legē, principis auctoritate cōdere intelliguntur. Sic in Papa dicendum eſt, ut legati, prælati, capitula, & cōſilia auctoritate ipſius facere conſtitutiones intelligantur. Vnde in conſilijs excepta intelligitur auctoritas Domini Papæ, ut extra de elec. ca. ſignificaſti. 17. diſt. per totum. 1. q. 6. c. dudum peregrina, 9. q. 3. ca. cuncta.

Ioā. 20.

Culpa non eſt in Deo aliqua conferenda ſi quempiā in æternam damnationem ire permittit, qui per pœnitentiam ad eum ſperuit redire. Cap. XLVI.

Miſericordiæ Dei non præiudicat, quòd peccatorem finaliter deſtituat, qui diutius expectans, per pœnitentiam redire negligit. Cuius exemplum eſt, qm ſecūdum iura, nō pręiudicat ſponſę quæ ſponſum in eadem prouincia degentem per biennium expectauit, uel per trienniū ſi erat in alia prouincia Quia per triennium expectandus eſt ſi ad aliam prouinciā ſe transferat, ut patet. C. de diuor. & repu. l. liberum. cum per ſponſum ſtetiſſet ſi alij nupſit. Tunc. n. nihil fraudis. i. pœnæ eſt ei, quòd nuptias maturando uota ſua eludi diutius nō eſt paſſa. C. eo. l. 2. Similiter non eſt fraus aliqua imputanda diuinæ miſericordiæ, ſi peccatorē per triennium, ideſt per trium ætatum decurſum ſcilicet iuuenilis, uirilis,

lis, & senilis. Vel per biennium, i. tempus uitæ, & mortis expectatum, & non redeuntem finaliter deserit, & in æternam damnationem ire permittit.

Hominem mala dispositione morientem omnia præcedentia bona amittere, dumq; ipse uiuit etiam homini, & post mortem soli Deo subditum esse rationabili ter terminatur. Cap. XLVII.

MOrientis in mala dispositione seu uoluntate, omnia præcedentia bona fiunt irrita, & a mercede vacua: sicut ciuiliter vltimæ uoluntatis dispositio, i. vltimũ testamentum ola pcedẽtia euacuat. Nã ultima uoluntas seruãda est, ut 3. q. 2. Et est rõne libertas supremi iudicij restringat, ut ff. p socio l. cũ duobus. paragra. idem. R. Nil. n. ita debet hominib. sicut, ut ultimæ uoluntatis liber sit stylus, ut C. de sacrosanctis ecclesijs. l. 1. Hoc tñ fallit in testamento inter liberos, qp p secundã dispositionẽ nõ tollit, nisi testator scdo testamẽto declaret primũ nolle ualere, ut C. de testamẽtis. in Auth. sed hoc iter liberos.

Item cum quis in primo testamento interdixit sibi licentiã iterum testãdi: q a tunc primum tolli nõ intelligit nisi in secundo de primo mentio habeatur, ut ff. de leg. 3. l. si quis in principio.

Item mors liberat hominem a seruitute humana. Nam subdit homo homini, quandiu uiuit: sed post mortem subditur soli Deo. Et hinc est, qp i officio Ecclesiæ. s. in principio lectionum dicitur, Iube Domne benedicere. In fine autem dicitur: Tu autem Domine miserere &c. Vnde i principio petitur benedictio ab homine per nomen diminutum siue syncopatum, quòd est Domine, sed in fine petitur misericordia a Deo per nomen pfectum, quod est, Domine: quia s. principium signat uitam hominis, & quandiu quis ui uit est sub homine, excepto Papa 14. di. c. qui cathedram, & c. seq. & ca. nulla rõne. Et ideo, ut recognoscat se subditum, petit benedictionem pter bonum obedientiæ. Finis uero signat mortem, qñ tam non homini subest, sed soli Deo, uel est sensus, ut nos Dominus taliter uiuere faciat sub regimine hominis, quòd in fine misereatur nostri. Ideo autem utitur in principio nomine diminuto, in fine uerò integro: quia in principio, ut dictum est, quæritur benedictio ab homine, cuius opera imperfecta sunt. C. de ueteri iure. enuc l. a. paragraph. sed quia diuine. in Auth. de Instrumen. cautela. idest. R. in fine coll. 6. & de non alie. re. paragraph. an aut. coll. a Sed in fine petimus misericordiam a Deo, qui pater est misericordiarum 26. q. 6. ca. si quis præsbyter. Et qui opus imperfectum non cognouit. extra de baptismo ca. maiores.

Item ideo primò petimus ab homine, postea a Deo, ut scias, quòd illud, quod homo minus bene facit, Deus supplet, unde ad ipsum ultimo recurritur tanquam ad ultimum refugium Psal. Domine refugium factus es nobis. Ps. 89.

Pænitentiæ conuentionisq; dilatio, & in bonum operando negligentia, quantum Deo displiceat, hominiq; detrimentum afferat, lege, & exemplo discutitur. Cap. XLVIII.

NEgligentia, & dilatio operis, tollit operādi potestatem. Cuius exemplum est secũdum iura canonica in electione q a ad eligendum est concessum tẽpus trium mensium, ut c. diso. post quam. 63. di. c. obeuntib. Vlterius. n. vacare nõ debet cathedralis, uel regularis Ecclesia. unde si in fra tres menses nõ fuerit celebrata electio iusto impedimento cessante, ad superiorem pximũ deuoluit potestas promouendi. extra de electione ca. fides. Et si infra alios tres menses non fuerit petita cõsecratio, Episcopus metropoli sui iudicio cedat, qd tempus similiter negligentib. cedit, extra de translationibus ca. inter corporalia. Et idem est de metropolitano respectu suorũ superiorum. Similiter secundum Deum, q negligit ad Deum cõuerti tẽpore ad hoc sibi concesso, qd signatur p tempus trium mẽsium propter tres principales ętates, s. augmẽti, status, & declinationis, q̃ sunt peccatori in hac uita ad penitẽdum concessa: postea morte intercedente deuoluitur eius causa ad iudicium Dei, & priuatur facultate pęnitẽdi, & dignitate cęlestis regni, undẽ salubriter consulitur peccatori. Ne tardes cõuerti ad Dominũ, & ne differas de die in diem, &c. Eccl. 5.

Itẽ negligentia eorum q̃ homo facere debet, & potest, sicut sunt pcipue spiritualia, & ptinẽtia ad salutẽ, ualde periculosa est: unde, & a Deo punit sicut secundum iura punit negligentia platorum, q̃ aliqñ punit pęna leuiori, s. excõmunicatione duorum mensium, i. q. 1. Aliqñ pœna breuiori, s. depositionis 81. di. c. dictũ 89. dist. c. 1. extra de transla. ca. inter corporalia. C. de officio præfec. orien. l. ca. si quis. ff. de cust. & exh. actor. Le carceri, & l. milites, 11. q. 1. ca. placuit. Prima ergo pœna locum habet in modica negligentia: posterior autem in magna, quæ culpam sapit, & per consequens dolum. ff de uerborum signi. ca. latæ culpæ, & l. magna. Similiter secũdum Deũ, aliqñ est negligẽtia magna, q̃ est peccatum mortale, & meretur pœnam magnã nõ solum amissionis gratiæ, uel gloriæ, sed et gehennæ. Et hoc uno modo consideraf ex parte eius, qđ p negligentiam ptermittitur, puta si negligatur id qđ est de necessitate salutis, siue sit actus siue circũstantia. Alio modo ex parte causæ, puta si uoluntas intantum sit remissa circa ea, quæ sunt Dei, ut totaliter a charitate deficiat. Et hoc præcipuè contingit, qñ negligentia sequitur cõtemptum. Prouerb. Qui negligit uiam suam, mortificabitur. Aliqñ uero est negligentia modica, q̃ est ueniale peccatum, & ideo meretur pęnã leuiorẽ, puta temporalem. Vnde, qñ ex negligentia prætermittitur aliquis actus, uel circunstantia quæ non est de necessitate salutis, nec hoc fiat ex cõtemptu, sed ex aliquo defectu feruoris qui impeditur interdum per aliquod ueniale peccatum: vnde tunc negligentia non est, aliquod peccatũ mortale, sed ueniale. Eccl. De negligẽtia tua purga te cum paucis. Pro. 19. Eccl. 7.

Obedientiæ obiectum quale, ac quando homini sit parendum, & quando non pluribus legis ciuilis exẽplis aperitur nonnihilque de Pontificia authoritate differitur. Cap. XLIX.

Obedientia

OBedientia non respicit præcipientis sanctitatem, sed auctoritatem. Vnde in his, quę ꝑtinet ad administrationem ecclesiasticarum rerum potius fuisset obediẽdum Papæ, quam Paulo Apostolo, quod patet etiam nũc, unde Paulus dixit, quod oportet ordinãdum sine crimine esse, ut 25. di. paragra. nunc autem. Et tñ auctoritate Pontificum Episcopi dispẽsare possunt in crimine adulterij, & in minoribus Et hoc, quia Papa maior est Paulo i administratione ut 21. di. paragra. 1. Nam Papa est loco Petri, ut 24. q. 1. c. quoniam vetus. & si sic vicarius Iesu Christi, ut extra de transla. c. inter corporalia. & extra, ut beneficia ecclesiastica sine di. confe. c. ut nostrum. Petrus autẽ in administratione maior fuit Paulo, ut 2 q. 7. c. puto 21. di. c. in nouo. Item obediendum non est alicui contra mandatum Dei: unde si a Papa aliquod mandatum, uel rescriptum prodiret, quod esset contra dictum Dei, omnino respuendum esset, ut 25. q. 1. ca. sunt quidam quia nedum minor in maiorem, sed & par in parem non habet imperium, ut ff. de arbitris. l. nã. ff. ad senatusconsultum Trebel. l. aliquo paragraph. tempestiuũ. Dicta tamen Christi, uel euãgelia Papa potest modificare, sicut illud qđ Dominus dixit. Quos Deus coniunxit homo non separet: modificatur per summum Pontificẽ sic. Quos Deus coniunxit consensu animorum, & carnis copula. Alias si primum interueniat, non secundum separantur per religionis ingressum, vt extra de conuersi. cõiuga. c. verum, & c. ex publico. Non sic si alius coniugum uelit in domo propria remanere. ut eo. ti. c. ex parte tua. in fin. Item obedientia ꝓ communi vtilitate iniũcta, nec ꝓpter humilitatem, neq; ꝓpter propriã incõmoditatem licite recusat. Vnde si Prælatus ꝑcipit clerico suo, qđ uadat Romã, uel alias ꝓ negotiis Ecclesię, & ille nõ unlt obedire dicens, qđ alij sunt ibi magis idonei, vel priores eo, hæc inquam excusatio iniusta est: quia ordo in legationib. non seruat. ff. de legat. l. sciendum, paragra. penul. Si aũt excusat se, qđ non possit relinquere curã rei familiaris, est sine dubio excusatio iusta, si ꝓ utilitate alicuius ꝑsonæ priuatæ mittere tur, quia nemo tenetur relinquere propria negotia pro alienis, s. priuatis, ut patet. ff. quem admodum testa. aperi. l. Sed & si qs ex senatorib. C. de testa. l. si qñ. paragra 2. ff. de arbitris. l. licet. ff. de iu. l. si longius. cum suis si. Sed si mittitur pro cõmuni ecclesiæ utilitate non est excusatio iusta: quia communis vtilitas præferenda est priuatæ, extra de postul. prælat. c. bonæ, i. Et plurimorum vtilitas vnius vtilitati præferenda est 7. q. 1. c. scias. In auth de restit. & ea. quæ pat. in 11. mense. paragra quamobrem. Nec enim prælatus vtilitatem suam vtilitati Ecclesiæ ꝓponere debet, alioquin obligatur. 12. q 4. c. quicunq; ff. de administra. tuto. & curator. l. secundum dignitatem, paragra. 1. Nec debet clericus ordinatus occasione propriorum negociorum negocia ecclesiæ relinquere, nisi relaxetur licẽtia impetrata, argumẽ. 7. q. 1. c. præsentium, & c. placuit, ut uenl. & 16 q. 1. c. qui uere. Si enim indistincte prædicta admitteretur excusatio; non inueniretur de facili qui muneta publica subiret. ff. de vaca. mune l. 1. circa principiũ. Obedire ergo tenetur clericus. arg. C. de episcopis, & cleri. l. si quis presbyt. ad fi. ibi ex gestis negotijs subaudi, uel gerendis. Nisi posset remanendo gratiã obtinere. Si enim sunt aliqua munera reipublicæ temporalis quæ excusationem nõ admittunt, ut ff. de uacatione mu. l. sunt munera. multo fortius in munere reipublicæ ecclesiasticæ oportet indistincte, & generaliter obtinere, argu ff. de iusti. & iure l. 1. & ff. de re li. & sumptu fu. l. sunt personę. Dicto tamen esse æquissimũ, quod Episcopus qui regere habet omnia 11. q. 1. c. si regenda. clericum releuet si detrimentum graue sibi uiderit imminere, argum. ff. ad l. Rodiã, de iac. l. 1. & l 2. paragra. æquissimũ, & ff. qui pot. in pig. hab. l. interdum, & l. sequenti. Item obedientiæ iniunctæ recusatio aliquando est debita, sicut quando præcipitur aliquid, quod sit contra Deum Nam secũdum canones, semper obediendum est, nisi id, quod iniungiẽ, aperte sit contra Deum 23. q. 1. c quid culpatur. Aliquando uero est licita, puta si id quod præcipitur, non pertinet ad diuini cultus obsequium uel ecclesiasticam vtilitatem. 7. q. 1. cap frater, & coepiscopus. Vnde si Episcopus præcipiat alicui clerico suo quod libros suos accommodet nepoti suo uel ecclesiæ suæ renunciet, ut alij conferat obedire non tenetur: quia nec ad diuini cultus obsequium pertinet, nec ad ecclesiæ utilitatem. Nam & si præcipiat, quod repleatur bursa sua, cum ipse non egeat, non tenetur obedire. Ideo dixit Cancellarius Parisiẽ. quod non tenebatur ad obedientiam bursalem, siue argẽtiuam, neq; molinam, neq; equinam, intelligas sine causa indictã, argum. extra. de censi. c. cum apostolus. 16. q. 1. c. prædicator. Sed si episcopus preciperet clerico duræ ceruicia, ut libros suos commodaret clerico bonæ indolis, ut instrueretur in studio theologiæ ad quam ipsum mitteret, ut proficeret, uidetur, quod ei sit obediendum, quia non monet ipsum carnalitas, sed ecclesiastica utilitas, & communis. arg. in dicto c. 7. q 1. quia frater extra de magistris. c. super specula. Potest ergo dici, quod si occasione ecclesiæ, uel de bonis ecclesiasticis libros acquisierit, obedire tenetur. Alias contrarium. extra de test. c. requisisti, de iurepatronatus c. cum dilectus. Aliquando uero excusatio obedientię uidetur rationabilis, & acceptãda, s. secundum aliquos, quando allegatur damnum proprium. Distinguunt enim, quod si clericus cui iuncta est aliqua obediẽtia ab episcopo, pnra quod uadat ad aliquem locum, uel huiusmodi, allegans priuatam vtilitatem, certat de damno uitando, est audiendus; sed si de lucro captando, audiendus non est. Ad quod pertinet. C. de iure deliberan. ca. sancimus. paragraph. si vero creditores. C. de codicill. l. fi. paragraph. penul. Nec debet inobedientiæ notam incurrere pro aliquo commodo temporali, extra, de maioritate, & obedientia cap. illud.

Bonam intentionem Deum potius quam opus respicere, tum exemplo, tum Diui Gregorii confirmatur authoritate. *Cap. L.*

Opus

OPus hominis acceptatur a Deo secundū intentionem,& mētem facientis magis,quā secundum illud, quod factum est. Cuius exemplum habetur ex consuetudine quæ inducitur cum populus incipit aliquid obseruare ea mente,ut de extero fit consuetudo, uelut dicunt aliqui cum expresse placet populo aliquid obseruari pro consuetudine in futurum:alias uero nō eo ipso,quòd aliquid fit,Ius consuetudinarium inducitur,argum.ff de itinere actuque pri. l. ultim.Ergo intentio consideratur in facto magis quam ipsum factum , ut consuetudinem inducat.Sic etiam est de nostris operibus apud Deum quia Deus(sicut dicit Gregorius)cor,& non substantiam pensat,nec cogitat quantū,seu ex quāto in suo officio offeratur.

De humilitate,& charitate ab hominibus ex gratia,& non ex merito omnia inita esse in orationibus petenda,affirmatur. Cap. LI.

ORando postulari potest a Deo humiliter ex gratia, quod non debetur ex iustitia : nam secundum iura, postulatio est gratiæ petitio : ut cum ex gratia petitur aliquem intelligibilem licenter eligi,vel concedi . Hoc enim non tam ex iustitia quam ex gratia mouetur,ut extra de postul.cap.bonæ me.il primo.

Item orantes,uel postulantes a Domino misericordiam,& gratiam , non sunt digni exaudiri, si sint ad inuicem in discordia , uel rancore. Vnde Ecclesiast.Homo homini seruat irā, & a Deo quærit medelam,quasi dicat frustra quærit . Cuius exemplum est,quia secundum iura postulatio debet fieri in concordia . Cum enim per postulatum gratia requiratur concorditer, & communiter est petenda,ut extra de postulatione c. bonæ memoriæ , in prin. Aliter enim Romana Ecclesia non consueuit recipere.

Ecc. 12.

Velum multiplex esse describitur quibusque uirtutibus homo spiritualiter animam ornare teneatur, exprimitur. Cap. LII.

ORnantur animæ nostræ spiritualiter sicut moniales uelantur corporaliter. Est.n. multiplex uelum,scilicet uelum professionis , quod suscipitur a uirgine , uel corrupta cū profitetē de altari,uel de manu alicuius , sed in duodecimo anno ad minus.2 r.q. t.can. t.& q.2. c. an puella.

Item uelum cōsecrationis, quod imponit uirgini tantum,& a6. anno ad minus 20. q. t.c.placuit 77 di.c.placuit. Et dicit Hosti.quòd uix ipse obtinuit Lugduni, q in hoc casu in anno uigesimo consecraret,sed in periculum est in mora.

Hosti.

Item est uelum ordinationis,quod olim dabatur diaconissis in quadragesimo anno. 20. q. t.c. diaconissa.

Item est uelum prælationis , q olim dabatur abbatissis in quadragesimo anno.20.q t.e iuuenculas. Addit etiam Hostien.uelum quintum,scilicet conuersionis . Et tunc si per annum postea stat exire non potest,& sic potest intelligi extra de regula c.uidua,& cap. statuimus . In his ergo quinque uelis repræsentātur quinque uirtutes, quibus debemus spiritualiter ornari: prima est obedientia, quæ competit profitentibus: secunda est continentia:quę potissima est in uirginib. In tertio designatur scientia,siue prudentia,quę præcipue competit ordinantis : in quarto uelo designatur iustitia,quæ præcipue competit præsidentibus,siue prælatis: in quinto pœnitentia, g quam ad Deum conuertimur , & ideo incipientibus competit.

Quanta sit filiorum obligatio erga parentes , & quo casu pater filium uendere pignorique obligare queat,aperitur. Cap. LIII.

PAtentum necessitati nullo modo debet deficere filius,& præcipue indigentiæ patris. nā secundum leges pater potest uendere filium necessitate famis ingruente , ut tamen precio præstito,uel a filio uendito,uel alio quocūq; emptori quandocunq; restituto ad ingenuitatem pueniat,vt C.de patribus qui fil. distrax. l. 2. Multo fortius potest pignori obligare q a cui, quod minus est conceditur, multo magis & quod minus. ff.de reg.iu.l.non debet cuiquam. Sed nunquid seruus efficitur.Sic secundum Azonem. Alij cōtra,sed tamen seruire debet argu. C. communia de manumissis.l.i.Et nūquid in alio casu quam necessitatis potest uendi a patre. Non : quia lex generaliter dicit,quod non licet patri filium uēdere.c.de patribus qui fil.distrax.l.2.ergo generaliter ei prohibitum intelligitur, nisi casu ei concesso.Sed nunquid mater potest filium uēdere. Dicitur,quòd non.argumen.C.de transacti.matris:nec lege concessum reperitur, quia nec filiū habet in potestate,sicut pater.

Vtrum innata passio aliqua in homine tolli,seu leniri possit,terminatur. Cap. LIIII.

PAssio innata,uel uitiū nullo consu,uel usu totaliter tollitur.Cuius exemplum est in iure naturali,quod nulla cōsuetudine abrogatur: Nam consuetudo contra ius naturale nullo tēpore cōualescit,ut 32.q.7 c.flagitia. Similiter passio innata,siue uitium,ad quod homo ex cōplexione , uel natura inclinatur licet per contrariā assuetudinem refrenetur,uel mitigetur , tamen non totaliter extirpatur . Sene. Quod innatum est uel infixum,non tollitur, sed lenitur . Poeta Nam expellens furca tamen usque recurret.

Sen.

Quanta peccatum mortale damna animæ afferat humanæ,quibusque modis committatur , augeatur, & cumuletur,atque uenialia ipsa delicta haud charitatem,bonique operis meritum remouere quamplurimis exemplis ciuilis lege confirmatis approbatur. Cap. LV.

PEccati uinculum faciliter nectitur , sed non faciliter soluitur Cuius ratio est,quia peccatum est quid spirituale:spiritualia autem a corporalibus distant,q a corporalia facilius destruūtur quā construantur.ut patet.ff.de pecul. l non stati.

fati.ff de aequiren. pos.l possideri. paragraph iu admitienda. Spirituallia uero econtrario, facilius construuntur quam destruantur. Episcopus.n.q solus ordinat, non solus deponit, quia Episcopus a duodecim episcopis auditur, presbyter a sex, diaconus a tribus.15.quaest.7.capitu.felix praeter proprium episcopum.2.q.5.capit.presbyter. Subdiaconus autem eodem priuilegio gaudet, extra de seruis non ordinandis ca.miram. Sed nec causa illorum audienda est sine praesentia clericorū, idest canonicorum.15.q.7 capi. solus, & duobus cap ibi sequentibus. Sed episcopus quia a metropolitano consecratur.64 distin. cap.1. & sequenti, & extra de tempor.ordin.sine auctoritate Romani Pontificis deponi non potest.3. quaestio.7. capitu. quamuis liceat, & capitu ibi sequenti. Ergo similiter uinculum spirituale, scilicet peccatum facilius est ad nectendum quam ad dissoluendum. Isa. Quasi uinculum plaustri peccatum.

Isa.5.

Item peccatum uilificat hominem, & deponit eum a sua dignitate. Et hinc est, quod secundum iura, aliquando superior dignitate, uel par punitur ab inferiori, uel aequali, ratione delicti, scilicet, quando facit contra sententiam canonis ab eo editi, & scienter incidit in factum damnatum 34 quaestio.1.ca 1.2. & 4.argu.6. distin.ca.2. ut Ambrosius ratione criminis in sua parochia commissi damnatur Imperatorem: quod alias non fecisset. Facit enim ad hoc, quod talis delinquens, & ex certa scientia contra canonem ueniendo se facit inferiorem, argu.40.dist.cap.multi. ad fin. & sic inferioris Imperio tacite se submittit, quod fieri potest, secunda quaestione septima capitu. nos si incompetenter, unde iam non est superior, sed inferior. Sed ista secundum Hostiensem intelligenda sunt de maioribus, uel paribus, extraneis etiam exemptis, quibus scilicet ille, contra cuius constitutionem, uel canonem facit, non subest, puta cum intra eius territorium existentes scienter contra eius constitutiones delinquunt. Sed in eo superiori, cui Episcopus subest, qui canonem edidit, minime locum habet, puta in metropolitano proprio. Nā sicut sententia, uel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis superiorem, extra de maioritate, & obedientia.c.cum inferior.ff. de arbitris.l penultima.

Item nota, quod peccata puerorum pueriliis aetas non semper excusat, quod patet per exemplum tam humanae quam diuinae legis. Nam secundum leges humanas quaedam crimina sunt quae minoribus, sine pueris imputantur post.14. annum tantum. Nam in adulterio, uel alio crimine, quod pro adulterio lex Iulia posuit, puta, si pecuniam accepit pro comperto stupro, vel domum praebuit ad stuprum, uel adulterium committendum, districte punitur minor, quia in nullo eidem parcitur aduersus praecepta legum uenienti, cum committit in legem, ut ff. de minoribus.l.auxilii.parag in delictis, & lege si ex causa. Haec enim iura loquuntur de minore maiore.14. annis, quia minor 14. annis praedicta lege Iulia non tenetur. Solet autem in quibusdā malitia anticipare tempus pubertatis, extra de desponsalibus ea.impube. a nobis, & ca. pubes. Et aliquando tentant, quod forsitan complere non possunt, ext, a de sponsali.cap.iuuenis, & cap.fi. In quo casu ipsos peccare intelligas, si alias mulieres tentanerint, quam uxores. Ius tamen praesumit, quòd in pueris locum non habent peccata, quę membris genitalibus committuntur, extra, de delict puer.cap primo, Alia autem crimina, seu delicta imputantur pueris etiam infra 14. annum, scilicet a septennio usque ad 14. quia omne delictum cadit in impuberem pręterquā delictum carnis scilicet quo ad poenam spiritualem, & quo ad poenitentiam a sacerdote petendam: ex quo scilicet septem annos excessit: quia talis potest mentiri, & uerum dicere. Vnde dicit Augustinus, sic enim habetur in glosa super canonem de consecratio.dist.4.cap.paruuli. Septenis aetatis pueri, & mentiri, & uerum loqui, & confiteri, & negare possunt. Et ideo cum baptizant, & symbolum reddunt, & ipsi per se ad interrogata respondent. Nam & mēdacijs, & periurijs plena est ętas puerilis, extra de delictis pue.ca.1. Et quamuis iurare non debeant.22. quaest.5.c. pueri, & ca paruuli, & cap. honestum. si tamen iurauerit ualet pupilli iuramētum. Potest ergo puer deierare.ff.de libera.causa.l.ultima. Et furtum committere, ut ff.de fur.l. impuberem. Etenim malorum uires infirmitas animi non excusat, ut C. si aduersus delictum leg.1. Hoc denotat mens uerbi positi eodem cap. 1. pueris grandiusculis non dicit infantibus, nec dicit pueris grandibus, sed grandiusculis quasi de maioribus septem annorum loquatur. Sic ergo maior septem annis delinquere potest quo ad Deum, & spiritualiter puniri.

Puniuntur etiam talium delicta poena temporali, quia si conuenitur ex delicto suo commisso ex proposito, nō parcitur ei, ut C. de penis.l. impunitas.15.q 1.cap.illa 26 quaest.5.cap.si quis cuiuslibet. Vbi qui clericum dānatum per Episcopum defendere uult, non excusatur propter aetatem, uel sexum. ff. si aduersus delictum.l. 1. & ff. de damno infecto.l.damni.parag. si pupillus. Et ad Sillanianum senatusconsultum, l.2.parag. Impuberes. Non ergo talibus parcit, nisi quibus miseratio ętatis perduxerit iudicem ad moderationem siue mitiorem poenam, ut extra de delict. puer.c 1.de consecra.dist.4.cap.eos.ff.de mino.l. auxilium parag.in delictis. Sic & parcitur senectuti.ff. de termino amo.l.2. Ad idem extra, de apostatis c.ex literarum. Sed infra aetatem septē annorum dicunt quidam, quòd si pupillus proximus sit infantiae non tenetur delicto, sicut nec infans, ut C.de iur.delib.leg.si infanti: quia illa aetas quicquid uidet ignorat. C. de fal. mone.l. 1. de com.dist.4.c.eos.ff.de aedil.edi.l. cum aūt parag.excipit. Vnde nec periurare potest, q a sciēs, fallere nō uidetur. ff. de iureiur.l. iurasse, & parag.vl.ff.de iuris, & facti igno.l.vl. & de arbitris. l.diē proferre parag.coram, & de acquir.hered.l. pupill ex quib. causis in pos. ea. Si pupillus proximus sit pubertati, punitur etiam tēporaliter. De pęna autem spirituali quantum ad Deū legitur

gitur in quarto dialogorum, Greg. quod puer q̃dam 5. annorum ꝑpter peccatum blasphemię, a diabolo raptus est. Dicunt tamen quidam, quod puer ille non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit. Sed uisio illa fuit ostensa ad patrem contristandum, qui peccato illo peccauerat, non corrigens eum. Sed hoc est expresse contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animã filij negligens, non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Vnde dicendum est, quòd in illo malitia supplebat ætatem. Vnde puero si non esset doli capax etiam septennio non imputaretur peccatum. ff. de regu. iuris l. pupilli. ff. ad l. aq. l. sed & si q cũq;. paragra. 1. & de dolo, l. hæredib paragra. 1. Regulariter tñ dicit in iure, q̃ minor septẽ annis nõ sẽtit: & iõ nõ punitur.

Item peccatum mortale aufert omnia bona gratuita: sicut ciuiliter ex delicto auferũtur oĩa bona temporalia, ut C. de bon. damna. leg. per totum, &c. Et extra de Iudæis, & sarracenis c. ad liberandam, & extra de hæreticis c. urgentis: & extra ne clerici, uel monachi c. relatum.

Itẽ peccatũ mortale, quãtũcunq; sit occultũ, & inuisibile, tñ impedit, & tollit gratiã, sicut tollit rescriptũ ex uitio inuisibili, & intelligibili. Et vocat uitiũ inuisibile, & intelligibile, ut suggestio falsitatis, & suppressio ueritatis. Tollit. n. rescriptũ si ꝑ suggestionẽ falsi, uel suppressionẽ ueri fuerit impetratum, & scienter, uel ignoranter, sed ꝑ talẽ, qua nõ interueniente non fuisset obtentum, ut extra de rescriptis c. super literis.

Item peccatum mortale bino actu mentali inducitur, s. cogitatione, & morosa delectatione, uel saltem terno, s. cogitatione, delectatione, & consensu. Cuius exemplum est sicut secundũ iura binus actus inducit consuetudinem, ut 25. q. 2. c. ita nos. C. de episcopali audien. l. 3 in fine. Et binus actus. vel trinus inducit possessionem, uel quasi, ut extra de causa poss. & proprie. licèt etiã unico actu acquiratur possessio, uel ꝑdatur, uel quasi, ut C. de seruitu. & aqua l. cum talis, & extra de constitu. ca. cum oportet, & extra de prabenda ca. pro illorum.

Item peccata uenialia, quia parua sunt, non tollunt charitatem, nec uitam æternam: nam secundum iura modica damna tolerantur: ut arg. 11. q. 2. c. terrulas & c. si quis, & c. bonæ rei extra de his, quæ fiunt a pręlatis sine consensu c. pasto ralis. ff. de in integrum restitutio. l. Scio. Sic & deceptio modica toleratur, ut ff. de mino. l. in causæ paragra. idem pomp.

Item ueniale peccatum nõ euacuat boni operis meritum, sicut rescriptum, quamuis sit contra ius priuatæ personæ, tamen si leuem, & modicam læsionem infert, nõ euacuatur, sed ualet ut si Papa mandet in suo rescripto, quod nõ admissis dilatorijs exceptionib. ꝓcedatur in principali, uel si mandet actionem, seu petitionẽ alicuius differt, uel cũ indulget cruce signatis non conueniri tempore crucis, ut C. de precibus impera. offe. l. quecunque, & l. rescripta.

Peccatores nothis, spurijs manzeribusq́, ac seruis per uarios eorum defectus comparantur, quorum status distinctè describitur, seruitutisque pariter & peccati origo ac damna aperiuntur, & tandem peccatores (qui etiam diaboli uenatores uocitantur) a reatu diuini iudicij, nisi per pœnitentiam prius satisfaciant, haud liberari demonstratur. Cap. LVI.

PEccatores assimilantur filijs illegitimis quorum quidam dicũtur nothi, sicut qui natus est de adulterio, q. videt uerus, & non est verus. Et his assimilantur hypocritæ: uel hæretici de q̃bus dicitur, Attendite a falsis prophetis: qui ueniunt ad uos in vestimentis ouiũ &c. Vel ꝑ nothos intellige peccatores publicos, & infames. Dicit. n. nothus à nota. i. infamia quæ multum affligit hominem, sicut dicitur nota quartana q̃ multum affligit, si sit antiqua: sic & talis merito sperni põt ff. de re iudic. c. quidam Et tñ non est peccatum illius, qui nascitur, sed illius, qui generat 56. di. c. nasci. Sed quia de graui peccato natus est, fama vigilatur 32 q. 7 c. quid in omnib. Quidam uero dicũtur spurij, s. de concubina nati, qui etiam dicuntur naturales. Et dicũtur spurij a spurcitia incontinentiæ, Licèt. n. concubinatus per legem antiquam admittebat. ff. de cõcubinis l. in concubinatu, in fine argu. 34. di. c. 1. & 2. Hodie tñ talis concubitus prohibetur etiam ꝑ legem, q̃ monet omnes castè uiuere, & punire lenones castitatis pestiferos vastatores. in Authen. de lenonibus R. 1. & paragra. sancimus. colla. 3. Et quibus mo. na. fi. le. effi. paragra. illud quoq; colla. 6. Etsi etiam hoc lex concederet, cum hoc vertatur in periculum animæ, nõ dedignaretur sacros canones imitari extra de secundis nupt. c. si Ergo per spurios per spurcitiam incontinentiæ de concubina natos, accipe peccatores carnales, & luxuriosos, qui ex concubina, i. secundum carnem nati sunt, & in spurcitijs carnalium peccatorum inuoluti, Apostolus. Qui de ancilla secundum carnem natus est. (Gal. 4) Quidam uero dicuntur manzeres, i. de scorto nati, & tales signãt inconstantes, q omni tẽtationi cedunt. Nã mulier fornicatrix oẽm uirum excipit. Vel ꝑ hos intelligunt cupidi, & auari, quia mulier stat in scorto plus cupiditate lucri, q̃ delectationis. Et ideo (secundum Philosophũ) magis debet dici cupida, q̃ luxuriosa. Vnde tales uocãtur meretricis a mercede, Pro 1. Precium scorti uix unius est panis. (Prou. 6.)

Item peccator assimilatur seruo Nam qui facit peccatum, seruus est peccati. Et hæc similitudo attenditur quo ad tria.

Primo quo ad originem, quia seruitus (secundum iura) non est a natura, immo potius contra naturã. Vnde diffinitur a iuristis, quod seruitus est constitutio iuris gentiũ, qua quis contra naturam subijcitur Domino alieno. Instit. de iure ꝑsonarũ paragra. seruitus 50. di. c. ius gentiũ 12. q. 2. c. cum Redemptor. Cum enim iure naturali omnes liberi nascerentur, nõ erat cognita libertas, cum seruitus esset incognita Institu. de libertinis. quia de iure naturali omnia communia erant. Sed ius gentium, & regna diuisit, & seruitutem, & obligationem induxit 8. dist. ca. quo iure. Instit. de iure naturali gentium. Ius autem ciuile nomina obligationum & actiones induxit. ff.

ait ff. de pactis. l. conuentionum, & l. iure gētiū, Inst. de actionibus. Similiter peccatum non est a natura. i. a iure naturæ, imo potius cōtra naturam tanquā eius corruptela, unde August. ait: Peccatum non est natura, sed vitium naturæ appetentis id, quod non est sui ordinis. Vnde natura fuit creata libera ab omni peccato. Et iterū p peccatū subiicitur homo dominio alieno. s. diabolo, uel necessitati peccandi, quia homo in peccato positus (sicut dicit Christus,) non facit quod vult, sed quod diabolus uult. Apost. Nō quod uolo, bonum hoc agit, sed quod nolo, malum, nec ista necessitas, vel voluntas excusat, quia non est coactionis, nec excludens arbitrij libertatem.

Augus.

Ro. 7.

Item ab eisdē hominibus incępit seruitus, & peccatum. s. a primis parentibus. Non est. n. uerū dictū quorundam dicentium, quòd seruitus accepit initium ab ebrietate Noe, quod probant p illud 35. di. 6 c. die. Non esset hodie seruitus, nisi ebrietas fuisset, quia exponi potest: Non esset. s. hoc modo inducta. i. per maledictionem, & propter ebrietatem, seruitus n. fuit ante diluuium: quia Nemroth, qui fuit oppressor fuit ante diluuium. Possemus autē dicere, quod seruitus fuit ab ebrietate spirituali. Nam primi parentes satis possunt dici fuisse ebrij quādo peccauerunt, quia sine mensura fuerunt, nec uerum intellectū habuerunt, nec ueram electionem, sicut nec ebrius habet: Et si illa ebrietas non fuisset, seruitus sub secuta non fuisset, saltem coactionis, & afflictionis. Vnde post peccatum statim dictum est Euæ. Sub uiri potestate eris.

Secundò quo ad conditionem, quia cōditio seruitutis sequitur uentrem. i. mulierem. Nam si mater est serua, & partus seruus. Et si libera aliquo tempore s. dum prægnans erat, ingenuus iudicatur partus. Inst. de ingenuis in princ. & ff. de statu hominū, & seruorum. l. 1. similiter seruitus peccati, uel libertas iustitiæ sequitur matrem. i. voluntatē, quæ quasi mater est in actibus, & operibus humanis. Vnde ipsa est (secundum Augu.) qua peccatur, & rectè uiuitur. Posset etiam dici, quod velut mulier serua est caro, velut autem libera est mens, unde carnis est seruire: mentis uero iubere: unde Sene. dicit. Errat si quis æstimat seruitutem in totum hominem descendere. Pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt ad scripta dominis. Mens quidem est sui iuris. Hinc est, quod in his, q̄ pertinēt ad interiorē motū voluntatis, homo non tenet homini obedire, quia igitur caro serua est, mens uero libera, qui secundum carnē uiuunt sunt serui, hi uero qui secundum mentē: sunt liberi. Gal. Qui de ancilla secū dum carnem natus.

Gen. 3.

Sen. li. 3 de ben.

Gal. 4.

Tertio quo ad liberationem, quia quandoque seruus de gratia Domini sui fit liber, & sic peccator per diuinā gratiā fit iustus. Sicut ergo quandiu aliquis in seruitute est positus est manui, & potestati suppositus, sed manumissus a manu, & potestate liberatur. Inst. de libertinis. Ita quādiu aliquis est in peccato manui, & potestati diaboli subiectus est, sed per penitentiā ab eo liberatur. Nam (secundū Boetiū) erat antiquitus quædam uirga prætoris, quæ dicebatur uindicta, qua manumittendus ter percutiebatur a prætore dicente, Aio te liberū. C. si aduersus liberta. l. 2. secūdū Azonem. Et ex hoc forte processit forma absolutionis canonicæ, quæ cum uirgis fit, & uerbis, & alijs consuetis, extra de sen. excommu. ca. a nobis 2. Sed adhuc hæc uirga pęnitētia est, quasi pęnitens ter percutiatur. s. in contritione, cōfessione, & satisfactione absoluetur a seruitute peccati, & restituetur in gratiæ libertatem.

Item peccans in seipsum non minus puniendus est, quam peccens in alium, quod patet per exemplum eius qui sibi ipsi inijcit manus uiolētas, quia talis secundum iura sic irregularis est, quod non promouetur, & promotus deijcitur. Et assignatur triplex ratio.

Prima, quia præsumitur, quod in alijs omnem tyrannidem tute exerceat, qui in seipsum ausus est seuire. ff. de hæred. ac. cum autem. parag. accipitur, unde uersus. Qui sibi non parcit tibi. uel mihi quomodo parcet. ff. de bo. eo. qui mor. si. an te sen. consci. l. 1. parag. antepen.

Secunda ratio est, quia alienum inuadit, & sic furtum facit. Furtum n. est contrectatio rei alienæ inuito Domino, Inst. de ob. quæ quasi ex maleficio nas. parag. 1. C. unde ui. parag. si Nemo autem Dominus uidetur membrorum suorum. ff. ad legem Aquil. l. liber homo. parag. 1.

Tertia autem ratio est, quia sui ipsius est homicida, & conditioni Dei inimicus. 55. dist. ca. si quis absciderit. In illo igit. qui sibi amputat causa irregularitatis, est seruitia, siue magnum mēbrum amputet, siue paruum, appareat uel nō appareat, nisi causa incisionis iusta fuerit puta languor. Est. n. caro putrida resecāda. 5. q. 5. c. 1. 24 q. 3. c. resecandæ. Verū in his, quæ sine sua culpa ab alio, uel casu fortuito mutilantur est causa irregularitatis deformitas in membris apparētibus, & debilitas in non apparentibus. Sed quanta debilitas, uel deformitas, uel qualem irregularitatem induceat, superioris iudicio derelinquitur ar. extra de corpo. uiciatis c. 1. & 2. & ca. pe & ult. & extra de clerico ægro. ca. 1. Nec est uerum, quod dicūt rustici, q ubi presbyter ab hostibus sectus est non possit celebrare, nisi testiculos siccos, & puluerizatos gerat in bursa, quasi tunc intelligatur omnia membra sua habere, siue enim habeat siccos siue uirides defectus illius membri, nec deformitatem, nec debilitatem inducit.

Item peccatores sunt uenatores diaboli. Est enim multiplex uenatio. Nam quædam est oppressiua, & ista est tyrannorum, aliorum opprimentium. Gen. Cępit Nemroth robustus esse venator coram Domino, idest oppressor hominū, 6. dist. parag. his ita.

Ge. 10.

Secunda adulatoria, & ista est histrionum, & similium, quotiēs placēdi cā dicunt bona de aliquo, ipsum falsè commendando. Et hæc adulatorum uenatio est omnibus illicita, & secundum iura infamiā infert, ut 86. dist. c. sunt nonnulli. & 6. q. 1. c. plurimi. 3. q. 7. parag. tria.

Tertia est arenatoria, cum qs recipit salariū, vt arena pugnet cum bestiis feris: secus de mansuetis. Item secus si non pugnet pro pecunia, sed ut probitatem suam probet, seu uirtutem experiatus.

expetiatur. Et hæc etiam secundum iura est omnibus illicita, vt 3.q.7.paragra.tria.ff. de postu.l. 1.paragra. Item senatus & paragra.bestias. Et de hac etiam loquitur 86.di.c. qui uenatoribus, c.& duobus c.seq.paragra.Goff. Hæc autem uenatio moraliter refertur ad auaros, qui propter cupiditatem lucri pugnant, i. litigant in arena, i.in auro, quia omne aurum tãquam arena est exigua.

Sap. 7.

Quarta est occupatiua, & hæc aliquando est saltuosa, quæ in saltu, siue nemore fit canum, auium, & hominum multitudine congregata, q̃ licet non sit prohibita laicis. ff. de ui.pub.l.1.& Insti.de re.diuisi.paragra. feræ igitur besti. ff. de acquir.re.do.l.naturale.& l.Pomp. Clericis tamẽ omnino est interdicta, ut 86.di.c. qui uenatorib. Sed mens dicti decreti etiam de laicis intelligitur quibus ipso tempore Quadragesimæ, & ieiuniorũ hæc uenatio prohibetur. Moraliter autem hæc uenatio refertur ad persecutores aliorum q̃ uel dertahendo, quod pertinet ad canes mordaces, uel rapiẽdo, quod pertinet ad aues rapaces, uel expugnando armis, quod pertinet ad homines feroces. alios persequi, & lædere student.

Item peccans nõ absoluitur a reatu diuini iudici j, nisi per pœnitentiam satisfaciat, cuius exẽplum est, quia secũdum ius ciuile, si ratis tuã ui fluminis in agrum meum delata sit, non aliter cogor dare tibi potestatem extrahendi, nisi de p̃terito damno mihi caneas, ut ff e.l. ratis, & ff. de exi.l.tellus.paragra.si ratis, & de dam. infe.l. præ tor ait.paragra.hoc edictũ, & l.hoc amplius.paragra.Neracius. Tũc aũt moraliter adaptãdo, ratis ui fluminis in agrum deuenit, qñ aĩa ut tẽtationis per peccati naufragium diuinæ iræ iudiciũ incurrit; a quo ratis aĩæ educi nequit, quam diu per pœnitentiam Deo satisfactum non fuerit.

Item peccans scienter, non est dignus misericordia; sed peccans ignoranter, misericordiã in aliquo meret. Cuius exẽplũ habetur in eo, qui ordinatus est ab Episcopo excõicato, quia si sciẽter quis a tali recipit ordines, indignus est dispẽsatione, extra de ordi.ab episcopo, qui renuncia. uel excommuni. c.1. sed si ignoranter potest cũ eo per proprium episcopum dispensari, extra eo. c.a. dispensabitur autem quo ad executionẽ tantum. Nam excommunicatus licet caracterem quem habet transferat, executionem tamẽ quã non habet, transferre non potest 1.q.1. c. gratia, & c.statuimus, 1.q.7.c.Diabertum.

Tam spiritualis, tam etiam corporalis pœnæ distinctio multiplex hic annotatur, & qui iuste à Deo ab hominibus q; puniendi sunt, quaq; publici usurarij pœna sint plectendi, explanatur. Cap. LVII.

PVniri debent illi, qui sunt in culpa: vnde iuristæ dicunt, q̃ pœna suos debet tenere actores. Sed hoc non intelligitur de omni pœna. Vnde distinguitur ab aliquibus, quod est duplex pœna, s. æterna, & temporalis. De æterna ergo dicitur, q̃ generaliter uerum est, s. quod pœna suos tantum tenet actores. Ezec. Filius non portabit iniquitatem patris. Fallit tamen in originali peccato, quod ad omnes transijt, & ab Adam descendit unde Apost. Per unũ hominẽ intrauit mors, & per omnes transijt. Sed quo ad pœnas temporales benè punitur interdum unus pro alio, & sic loquitur, 24 q.3 c.si habes, 1.q.4.c. item p̃ peccato, & 6.q.1.c.quisquis, 15.q.ult. cum multæ, extra de spon.c.non est nobis, extra de offi. dele. c. sanè.

Eze.2.

Rom.7.

Alij distinguunt, quòd est triplex pœna, s. æterna, corporalis, & spiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur unus pro alio, ut 1.q.4.c. 1. & c. i ã itaq; nisi sit inuitator sceleris, ubi quidem non tàm pro alieno, quàm pro suo delicto, punitur. 1. q.1.c cito turpem, extra de renunc.c. ubi cũ pridem, & sic intellige, 1.q. 3.c. contra dominus ad Moysen. Corporalis uero pœna duplex est. Quædam enim est circa corpus, & illa sæpe punitur unus pro alio, ut patet per diuersa iura. 1.q.4.paragra. item pro peccato criminum. Quædam uero circa statum, ut seruitus, uel infamia, & illa etiam sepe punitur unus pro alio, 6.q. 1.paragra. uerum. 15.q. s.c. cum multæ, extra de fil. presby. c.literas, & extra de purga. c.accedens, extra de pœnis, c.ad aures, & c.in quibusdam. Spiritualis uero pœna quadruplex est.

Prima est pœna excommunicationis, & illa nunquam punitur unus pro alio, 24. quæst. 3. ca. si habes.

Secunda est pœna interdicti loci, & illa frequenter punitur unus pro alio, extra de spon.c. nõ est nobis, extra de offi.dele.c.sanè, & c.1.& 6.

Tertia remotio ab oblationibus, & illa similiter punitur unus pro alio, 17.q 4.c.miror.

Quarta ordinis, & illa punitur unus pro alio. Nam maritus repellit ab ordinibus propter delictum uxoris, 34.di.c.si cuius.

Itẽ si pater emit ecclesiam pro filio ipso ignorante, licet nõ repellatur ab ordinibus, ecclesiã tamen amittere debet, 1 q.5.c. 7. extra de simo. c.de regularib.& duobus, c. sequen.

Item punitur quis in eo in quo deliquit. Cuius exemplum est in illis, qui in eadem uocatione eligendo peccauerant, scienter eligendo indignum. extra de electio. c.cum in cunctis, & c.innotuit, & c. bonæ memoriæ Magunti. quo casu sunt ipso iure potestate eligendi priuati. Et idẽ si peccatur in postulando.

Item punitur quis sine culpa, sed nõ sine causa. Cã aũt quare quis iure suo sine culpa sua priuatur consueuit his uersibus denotari. Paupertas, odium, uitium, fauor, scelus, ordo Personas spoliat, & loca iure suo. Qui uersus sic exponuntur. Paupertas propter quam uniuntur duæ ecclesiæ, & una amittit dignitatem suam, 15. q.1. c. & temporis qualitas. Odium, s. ciuium interficientium suum episcopum, 35.q.2.c. nos, & extra de pẽn.c ad aures, & c.in quibusdam. Vnde si occiderũt ciues duos episcopos proprios successiuẽ, uel fortè ex alia causa simili sibi ira enormi, p̃dit ipsa ecclesia episcopum. Vitiũ s. lepræ, extra de clerico ęgroto, uel debilitato c.tua nos. Vnde p̃p uitium lepræ remouetur episcopus ab administratione ecclesiæ. Fauor, s. Constantinopolis ciuitatis, 22. di.c.renouãtes. Fuit enim datus Cõstantinopoli ciuitati primus locus præter Romanum

mantum, & amisit eum Alexandrina. Scelus, 27. q. si. c. multorum. Vnde pp scelus patris, uel dñi spoliatur tota familia cõmunione. Vnde aliqñ remouetur, ac deponitur familia ab oblationib. altaris pro peccato dñi, & clericus, ut supra dictum est, a beneficio ob simoniam a patre commissam. Ordo pp cuius fauorem dñs seruũ suũ amittit, 54 dist. c. frequens generalis. Et accedit, ff. de oper. libertorum. l. interdum, ubi ratione dignitatis superuenietis amittit quis operas quas habuit in liberta? quia indignũ est, ut liberta seruiat ex quo tantam adepta est libertatem. Eodẽ ẽt modo priuatur aliquis ẽt secundum iudiciũ diuinũ sine culpa, sed non sine causa, sicut Thobias priuatus est uisu, & Iob filijs, ut per patientiã probarẽtur, ad aliorum exemplum. Vnde dicitur, q hanc tentationẽ permisit dominus euenire illi, ut posteris daretur exemplum patiẽtiæ eius: sicut & sancti Iob. Sicut etiam cęcus natus priuatus est uisu non ex culpa, quia neque peccauit, neq; parentes eius, ut cæcus nasceretur: sed tamen non sine causa, scilicet pro gloria Dei.

Thob. 2

Item puniendi sunt peccatores manifesti, nõ solum à Deo, sed etiam ab hominibus: quod patet per exemplum in usurarijs manifestis, qui præter pœnam æternam, quam merentur apud Deum, secundum canones triplici pęna puniuntur. Nam usurarij manifesti, nec ad communionem altaris admittuntur, nec Christianam si in hoc peccato decesserint accipiunt sepulturã, sed nec uiuorum oblationes recipi debent, quod si quis clericus contrauenerit, qđ accipit reddere cogitur, & donec ad arbitriũ episcopi sui satisfecerit ab officij sui manet executione suspensus. Vocantur autem vsurarij manifesti, secundum Host. notorij, vel ex euidentia facti: quia usurarius mensam tenet paratam ad pecuniam mutuandam cuilibet sub usuris, sicut meretrix in postribulo: pater arg. extra de cohabi. cler. c. tua, & c. si. Et in hoc casu ipso iure pęnam patitur canonis pertaxatam. Vel manifesti intelliguntur notorij iuris, puta quia sunt per episcopum in ecclesia publicati, secus si adhuc ab ecclesia tolerentur, ut extra de cohab. cle. & mulie. c. nostra. Nam si manifesti sunt per famam tantum nõ tamen notorij non patiuntur hãc pœnam ipso iure, sufficit aũt ad publicationẽ faciendam, q uocati confiteantur, uel negantes per testes cõuincantur, ut de cohab. cler. c. tua. Sufficiunt autem & certa argumenta: ut extra de usur. ca. cum tu, 81. dist. c. si qui sunt.

Ioan. 9.

Item punitur unus pro malitia alterius inquantum de ipsa malitia participat, sicut hæres usurarij tenetur restituere pro eo inquantum patiuntur uires hæreditatis perceptæ, extra de appell. cap. qua fronte, de raptoribus capit. In literis. Vnde & si alter hæredum factus sit non soluendo, tenetur alius in solidum, saltem quantum ad ipsum de hæreditate peruenit. Nam & res hæreditaria obligata videtur, extra de vsur. cap. cum tu.

Item nota, quòd quædam pœna sunt priuatiuæ, quæ vocantur pœnæ damni. Exemplum cuius in iure de excommunicatione, qua priuatur homo potestate eligendi, quia excommunicatus eligere non potest, extra de constitu. quod intelligitur de excommunicatione maiori, ut extra de clerico excommunicato, & inter. cap. penult.

Item de suspensione, quia etiam suspensi eligere nõ possunt, extra de consuet. c. cum dilect. extra de donatio. cap. apostolicæ: suspensi etiam celebrando irregularitatem incurrunt, extra de clerico excommunicato, capitu. apostolicæ: secus de excommunicatis minori excommunicatione.

Item interdictum est pęna, quæ priuat potestate eligendi, quia nec interdicti possunt eligere, extra de elect. c. cum inter 12. seniores.

Vera pœnitentiæ fructus, & vtilitas quanta sit, et quot modis de culpa ad gratiam hominem transferat, & multiplex apponitur translatio, confessionisq; pœnitentia. Sacerdotum arbitrio quomodo sit relinquenda, declaratur. *Cap. LVIII.*

POenitentia sequens peccata præcedentia destruit, sicut & peccatum sequens destruit pręcedentia merita: Ezec. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abhominationes quas operari solet impius, nunquid uiuet? omnes iustitiæ quas fecerat non recordabuntur. Sicut constitutio posterior derogat priori, ut extra de cogn. spiritu. c. 1. ff. de legi. & constitu. l. non nouum. Etiam si nulla in posteriori de prima mentio habeatur: sic & posterior vita derogat priori. Nam posterior culpa derogat priori iustitiæ, & posterior pœnitentia delet præcedentem culpam: Ezec. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiam: uita uiuet, & nõ morietur, omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor, in iustitia sua quam operatus est, uiuet.

Eze. 12.

Eze. 13.

Item pœnitentia transfert hominem de culpa ad gratiam. Et hæc translatio multipliciter fit, sicut patet per exemplum in translationibus prælatorum. Nam talis translatio aliquando fit causa necessitatis, puta cum prælatus in ecclesia sua persecutionem patitur, & hostilitatem, extra de renuncia. cap. nisi cum pridem. paragr. propter malitiam. Talis autem est translatio siue conuersio eorum, qui propter tribulationes, seu aduersitates, uel infirmitates ad Deum conuertuntur. Nam mala, quę nos hic premũt, ad Deum nos ire compellunt, sicut dicit Grego. Sap. Transtulit illos, s. pœnitentes per mare rubrum, idest per tribulationem, & persecutionẽ. Psalmus. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.

Greg.
Sap. 10.
Psal. 15.

Aliquando vero fit causa vtilitatis, puta cum in ecclesia sua inutilis est, & in alia vtilis. Et enim tã utilitas quàm necessitas legitima causa translationis. 6. q. 1. ca. omnes qui. & ca. episcopus. Et hac etiam ex causa debet homo conuerti, & transire de statu culpę ad statũ gratiæ, gula. s. in statu cul-

tæ culpæ est omnino inutilis quantum ad merē dum, quia nec sibi, nec alteri meretur, sed dum est in statu gratiæ operatur fructuosè, quia meretur; & propterea conuersio peccatoris uocaē trāslatio de morte ad vitam, & de inutili ad utile. Vnde Io. Scimus quoniam translati sumus de morte ad uitam.

1. Io. 3

Aliquando fit translatio causa leuitatis: puta, quòd ex leuitate alteri ecclesiæ adhæreat, vel suam pro derelicta habeat, puta quòd uxorem duxerit, vel miles factus sit, uel quòd ab ipsa ecclesia sua desit per tres septimanas, vel duos mēses sine uita causa, vel absque licentia sui superioris. In quibus casibus, & similibus priuari potest ecclesia, debito iuris ordine seruato. Et ideo talis causa non cōmendabilis est. Et talis est conuersio puerorum impuberum, qui quadam leuitate animi potius, quàm deuotione, & sine licētia parentum religionem intrant, uel profitentur, & maximè si pueri sint non doli capaces, de quibus manifestū est, quod ex sola leuitate hoc fecerunt. Et ideo non obstante tali professione, quam infra pubertatis annos fecerunt, a parentibus repeti, ac reuocari possunt.

Aliquando uero fit huiusmodi translatio causa cupiditatis, vel ambitionis: & tunc secundum iura priuādus, est ecclesia habita, scilicet prima, & ambita, scilicet secunda, ut nec primam possideat, quam per superbiam spernit, nec secundā quam per auaritiam concupiuit extra de clerico non re. paragraph. fin 7. quæst 1. c. eos, & c. si quis episcopus. Prima tamen ecclesia ipsum repetere potest, si uoluerit. 7. q. 1. non oportet. Talis ergo est conuersio siue pœnitentia ficta hypocritarū. S. uel propter cupiditatem terreni lucri, uel ꝑpter ambitionem honoris, qui duplici premio priuātur, scilicet cœlesti, quòd contemnunt, & interdum etiam temporali. Tum quia seipsos aliquādo affligunt abstinentia, & huiusmodi, & sic priuant seipsos commodo corporali. Tum quia etiā aliquando dum eorum hypocrisis deprehenditur, confunduntur, & uituperantur, & sic priuātur præmio æterno, quòd spreuerunt, & temporali, quod ambierunt.

Aliquando fit translatio causa humilitatis; puta religionis. In quo casu inferioribus Episcopis sufficit petere licentiam. Alioquin si nec petita licentia transeat, ecclesia potest ipsum repetere: similiter. 7. q. 1. si qui uero, & c. si quis presbyter. Ipse autem ecclesiam repetere non potest 7. q. 1. c. eos, & extra de renun. c. cum in dubiis. Sed hic sciendum, ꝙ si ob conscientiam criminis dimissa prælatura ad uitam monachalem quis descenderit, ad prælaturā secularem resurgere non potest de iure, alias secus. 4. q. 1. c. hoc nequaquā. Et extra de renun. c. post translationem. Et huic translationi assimilatur conuersio eorum, q. culpam suam, & miseriam erubescentes, humiliter ad pœnitentiam ueniunt interdum quidem remorsu conscientiæ pūcti, & stimulati. Qui postꝗ conuersi sunt ad pristinam culpā, & cōuersationem secularem, i. inordinatā uitam, non redeūt. Ista est uera cōuersio peccatoris, cuiusmodi fuit conuersio Magdalenæ. Item nota, quòd pœnitentiæ, quæ iniunguntur à sacerdotibus, sunt hodie arbitrariæ, quia de eis non possit dari certa diffinitio, siue regula, & ideo relinquuntur sacerdotum arbitrio, seu iudicio determinandæ, sicut ēt secundum iura ea, quæ certa regula diffiniri nō possunt, iudicis arbitrio relinquunē, sicut de fide testibus adhibenda. Ideoq; hoc fidei iudicis recipientis relinquitur; quia ipse magis scire pōt, ꝗ alius. ff. de testibus, & attestat. l. fides, uel uerba epistolæ. Item in mora, cuius diffinitio non tradit. ff. de usuiis, leg. ex mora Re. 1. Item in impensis factis in reb dotalibus. Nā & si deduci debeant, non tamen facile est in uniuersum diffiniri, sed singula ex genere, & magnitudine impendiorū extimari possunt. ff. de impen. in re. dota. factis. L. quod dicitur, in fi. Similiter ergo, & in quantitate pœnitentiæ peccatorib. imponendæ conuenit: Vnde tempora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt sacerdotis iudicio, prout conuersorum animos prospexerit esse deuotos habito respectu ad ætatis pericula, & ægritudinū necessitates. 26. q. 7. c. tempora, & c. hoc fit.

1. Io. 1.

Perseuerantia bonæ, quæ consuetudini similis esse dicitur, breuiter censetur. *Cap. LIX.*

PErseuerantia bonæ uitę excludit ius Diaboli ab homine, & acquirit in eo ius Deo. Vñ assimilatur consuetudini, quæ si sit rōnabilis tollit ius in loco in quo uiget. ff. de legib. & sena. cō sul. l. de quibus. Item cōsuetudo rationabilis ius inducit. Inst. de iu. nat. gen. & ciui. parag. ex non scripto. Item perseuerantia, & continuatio boni præualet legi peccati, sicut ēt consuetudo vincit legem. S. si sit a tanto tempore seruata, ut non sit in memoria hominum qñ incepit, ut ff. de aqua plu. arcen. l. 1. in fin. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. hoc iure. parag. ductus aquæ. Et similiter consuetudo, quam Romana seruat ecclesia, & præcipit ab aliis seruari, etiam uincit legem, ut 11. di. c. nolite, de conse. dist. 1. c. basilicas.

Item continuatio pœnitentiæ, & bonæ uitæ sequentis, abolet culpam, & infamiam malæ uitæ pcedentis: sicut consuetudo posterior tollit priorem, extra de cogna. spiri. c. 1. Et hoc uerum est si in eodem municipio diuersæ consuetudines diuersis temporibus oriuntur. Nam si diuersis, secus, ut 12. dist. c. sāt sancta. Hæc enim diuersæ aliquorum consuetudines aliorum debēt cōtrario more subuerti, vt 12. distinc. illud.

Papæ suprema potestas circa spiritualia, & temporalia duobus in gladiis designata describitur, quæ pariter in usu pallii designari declaratur. *Cap. LX.*

POtestas nō solū spūalis, sed ēt temporalis est apud Papam. Nam Papa utrunq; gladiū hēt. 22. di. c. 1. 63. di. c. tibi domino. Vnde, & reges deponit. 15. q. 6. c. alius, & c. nos sanctorum, & c. iuratorum. 1. q. 4. c. quia præsulatus. 96. di. c. duo sunt. Et non solum regem constituit, imo trāsfert. extra de elec. c. uenerabilē, immo etiam Imperatorem electum Papa habēt approbare, electionem

ctionem confirmare, vel infirmare, & ipsum cōfirmatum etiam consecrare. Et hæc omnia probantur in prædicta decretali venerabilem. Ipse etiam Papa Imperatorem deponere potest. Si enim Zacharias Papa Regem Francorum, qui à Romano Pontifice coronam nō recipit, nec per eum examinatur, nec comprobatur ab eo, nel re probatur, non tam pro suis iniquitatibus quàm pro eo, quòd tātæ potestati erat inutilis, à regno deposuit, & alium loco eius instituit. 15.q.6.cap. alius, multo fortius Imperatorem, qui specialius quodammodo subest ei potest remouere. 99.di. c.duo sunt & c.si Imperator.

Item potestatis, vel officij plenitudo in maioribus prelatis repræsentatur, & designatur in usu pallij. Nam in Papa pallium designat plenitudinem potestatis plenissimam. extra de au. & usu pallij.cap ad honorem, & extra de elect.cap. illa quotidiana. In Patriarchis verò plenissimam officij designat potestatem, argum. extra de priuile.cap. antiqua. In Archiepiscopis pleniorem officij potestatem. extra de auct. & usu pallij.ca. nisi. & cap. ad honorem. In Episcopis uerò plenam officij potestatem, quibus quandoque conceditur scilicet aliquibus, ut Papien. ac Cumen. & Messano, & Ostien. Quibus ex longa consuetudine, & ecclesiarum suarum priuile. debetur, quæ seruanda sunt. extra de officio ordin. c. duo simul. 25.q.2.c.1.2.& 3.

Prælatorum in subditos potestas ac regimen in uirga correptionis, doctrinæq; prædicationis perfici, et quemadmodum corrigere, prædicareq; debeant, aperitur. Cap. L X I.

Prælatorum regimen præcipuè in duob. consistit, scilicet in uirga correctionis, & doctrina prædicationis. Nam latratu canum lupi arcendi sunt, baculoq; pastorum 45. distin. paragr. primo. Sed in uirga disciplinæ attendere debet, ut corrigat beniuolenter, scilicet nō ex odio, sed ex charitate, quia falsa iustitia dedignationem habet, uera compassionem.

Item, ut corrigat prudenter, scilicet, ut cum discretione corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quos castigare seuerius necesse est non sæuientis plectantur animo, sed medentis, ut 86. distin. cap 2.

Item congruenter, scilicet ut rigor iustitiæ, ubi congruit remittatur, & ubi expedit intendatur. Est autem remittendus siue temperādus ex duobus.

Primò ex multitudine peceantium 1.quæst. 7.cap. quotiens. extra de transa. c. fin. Vnde uersus communis: Ob populum multum crimen pertransit inultum. Quando autem est multitudo in causa, tunc prælatus incipere debet à spiritualibus proximis, ut eorum exemplo frangatur extera multitudo 54. di.c. commessationes.

Item puniendi sunt maiores de uniuersitate, qui alios trahunt ad peccatum, extra de cler. excom.c. latores.

Secundò temperatur rigor ex qualitate peccātium, quia deferendum est personæ, & dignitati, extra de offi. deleg. c. sanè, c. quia & c. past. & extra de maio. & obed. c. per tuas. 45. dist. cap. cum beatus. 50. di. contumaces. 2.q.7.c. quisquis. 24.q. 3.c. qui contra pacem ff de pœnis. l. ut seruorum. Ita tñ, q non deferatur iustitia uitæ, quia secundum Aug. siue plectendo, siue ignoscēdo hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. 23.q.c. prodest. Est ēt interdum rigor augendus ex duobus. Primum cum peccatum ex auctoritate defenditur. de pœni. di. 6.c.1. in fi. Item secundo cum usitatum est malum, & multis crastantibus opus est exemplo 1.q.1. c. reperiuntur ff. de pœnis. l. aut facta, paragr. ult Et nota, q si superior modum excedit nimis corrigando, & si peccet 14.q.4.c. quo peccat, in fi. non tamen cogitur à subditis ueniam postulare, ne dum nimiu seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, 86. di. c. quando Sæpe enim ex conuersatione æquali contemptus nascitur dignitatis. ff. de offi. præsidis obseruādum Debet enim prælatus ex ingenio suo dignitatem augere, ne contēptibilis habeatur. ff. de off. procōs. l. nec quicquā. paragr. circa. 50. di.c.1. extra de accu. c. qualiter, & quando. Secundo pertinent ad regimen prelati doctrina prædicationis. Vbi primo necessaria est charitas intus ardens. Cor. Si linguis hominū loquar, & Angelorum charitatem aūt non habeam, factus sum uelut æs sonans. Secundo uita exterius lucens. Gre. Cuius uita despicitur, restat ut eius prædicatio cōtemnatur. 3.q.7. parag. porrò. in fi. Ambr. Iudices ille de alterius errore, qui non habet in se, quod condemnet, ut e.q.e. incidet. Grego. In grauibus peccatis quis positus dum suis premitur aliena nō diluit, ut e.q.c. in grauibus. Chrys. Male uiuendo, & bene docendo Deū instruis qualiter te debeat condemnare. 40. di. ca. multi. Talis secundum Hieronymū assimilatur cineri, per quē lixiuium transiens lauat, & non lauatur 83. di. paragr. ult. Et secundum Aug. assimilatur lapideo canali per quem aqua doctrinæ transit ad urceolos. i. ad subditorū corda, in quibus alijs fructū facit. 1.q.1.ca. si fuerit. Et secundum Nicolaum Papam assimilatur faci ardenti, quæ se ipsam consumens, alijs lucem ministrat. 15. ult. c ult.

Aug.

Aug. in Reg.

1.Co.13

Tertiò necessarius est actus prædicationis discreta, docens: circa quam quatuor cōsiderabis. Tempus, ut non loquatur semper, sed temporibus opportunis. si enim semper plueret, terra nō germinaret. Vnde Leui. Vir qui fluxum seminis, scilicet spiritualis. idest uerba Dei, patitur, immundus erit. Ideo Paulus dicturus importune, præmisit, opportunè 43. di. c. sit rector in fine.

Leu.15.

Item considerandus est locus ut s in ecclesia, uel alio loco publico, uel honesto, nō in priuatis domibus ne suspitio sit de heresi. 30. di. ca. si qs.

Item modus s. ut fiducialiter, & liberè prædicetur. 11.q 3.c. nolite. Et in priuatis locis possunt aliqua proponi non solemniter, sed in modum simplicis exhortationis, seu collationis, extra de hæreticis. c. cum ex iniuncto circa princi. Debet esse etiam prædicatio humilis. extra de maioritate, & obed. c. humilis doctrina quia asperitatis nimie increpatio, nec correptionem recipit, nec

falotem.45 dist.c.cum beatus.ff. ad leg. Aquil.l. præceptoris.

Quattò confideranda est dicendorum,& audi torum qualitas. Nam fecundum capacitatem au dientium docenda funt alta, & profunda,& fub tilia,& infima plana,& fimplici.43.dift.c.fit rector.8.q.1.c.oportet. Alias fi non intelligentibus profunda diceret, fi non effet prædicator,fed pet cuffor. In fine nota,quòd prælatus,qui non audi uit Donatum,& eft nimis infufficiens, deponen dus eft,extra de æta.& qual.e vlt.

Item prælatus debet diligenter cuftodire gregem fuum,quòd ex negligẽtia, uel in curia fua nullus in eo iacturam patiatur:alioquin reus ef ficitur. Vnde prælati in hoc fimiles funt illis,qui habitat in littoribus maris. Quia fecundum leges,fi non inueniatur, qui rapuit res ex naufragio,hi,qui iuxta littora maris in quibus nauis in fixa,uel tracta fuit inter fines agri cuiufque prę dia poffident,fiue morãtur,ex edicto diui Adria ni teneutur,& à præfidibus condemnari debent damnum paffis, ut poffeffores territorij, quãuis nihil rapuerint in omni eo, quòd damnum fibi naufragio ademptum probauerint, condemnen tur. Et eft ratio naturalis,quia fic debent cufto dire inter litora, ne etiam ab extraneis ibi aliquid diripiatur. Inuigilent ergo, & ponant cuftodes, ne detrimentum patiantur, fecundum quod legitur de officio præfecti nigilum.lege prima,fecunda, & tertia. Similiter fi de domo, uel uilla expugnatis aliquid raptum fit, quamnis uerba edicti defint, tamen ex mente Labeo ait, huic edicto locũ fore. Nec enim minus in mari,quàm in uilla, uel econuerfo poffumus per latrunculos infeftari,ut ff. eodem l.tertia,paragraph. Labeo fcripfit. Et fimiliter ex mente diui Adriani dici poteft,quòd fi quis extraneus in ciuitate aliqua, uel eius territorio fuerit fpoliatus, uel res eius furto amiferit, communitas teneatur. Hæc actio,& contra hæredes datur, ut ff. eodem l.quarta,in fi. Si ergo communitas qualĩ bet tenetur cuftodire diligẽter territorium fuũ: multo magis cuftodire, & conferuare tenetur quilibet prælatus gregem fuum. Alioquin dicetur ei illud Zach. O paftor, & idolum derelinquens gregem. Vnde ficut idolum hominis non eft homo fimpliciter,fed homo fecundum quid: fic etiam paftor non cuftodiens gregem fuum.

Zac.11.

Item prælati peccatum periculofum eft fubditis non folum publicum, fed etiam occultum: quod patet per exemplum in fimoniacis. Quia fi epifcopus fit fimoniacus in ordine, & occultus,fufpenfus eft quo ad omnes. Et probatur 32. diftinct.cap.nullus.& c.præter hæc. Simoniacus enim in ordine habet characterem uitiofum. 1. quæft.prima,cap.reperiuntur & cap. quibufdam narrantibus. Vnde fi fcio eum fimoniacum in ordine occultum nullo modo debeo ab eo ordinari prima quæft prima, capl. fi quis a fimoniacis, extra de fimonia per tuas. Et fi ignoro eum fimo niacum effe,cum fit in ueritate non recipio exe cutionem,fed difpenfatione indigeo in detefta tionem criminis. ut in dicto capitu fi quis à fimoniacis, extra de ordinatis ab epifcopo, cap. primo,in fin. & cap. fecundo, Si autem fcio, fed coactus fum recipe re, fi abfolutè coactus fuerim,tunc nec characterem recipio,50. diftinct.c. presbyteros, extra de bap. & maiores. Si uero coactus fuerim cõditionaliter,tunc aliud eft, ꝗ ignoranter prima q.prima, cap. conftat, Recipio enim executionem, fed non ibi. Et ratio eft, qa magis conftat de uoluntate coacti, quàm ignorantis,extra de fimonia capitu. ficut nobis. Si autem credo,uel fcio epifcopum fimoniacum non in fuo ordine,fed in collatione ordinum, feu beneficiorum,fi poffum obtinere,quòd ab alio ordinet,debeo utique hoc facere. Alioquin quamdiu toleratur ab ecclefia, & occultus eft, fi compellat me,fecurè recipio non obftante confcientiã repugnante,quia erronea eft. 23. diftinct. cap. nerui.11.quæftio.tertia,ca. Cui eft illata.licet fit ar.contrarium.ff de libe.l. caufa igitur paragra. primo. Et quia omne, quod fit contra confcientiam & c.28.q prima,parag. ex his extra de præ fcriptio.c.quam omne. Sed intellige confcientiã ex præcepto,uel prohibitione formatam, uel fit contra confcientiam non erroneam, quod fi mala audieris de prælato, fis fidelis,& non nimis credulus. ff.quod cum falfa.tn.l.prima,in fi. ff.de eo quod per quem factum eft l. prima, parag. primo,extra de in int teft. c.ex literis,quia di ctum unius facile fequitur multitudo, extra de purgatione.cano.cap cum in iuuentute,ergo de facili autem non præbeas. 11.q.7.c.fi quis igitur. 86. dift. e.fi quid uero de quocunque.33. diftin.c. habuiffe.

In purgatorio exiftentes non poffe feipfos, uel ligare ad culpam,uel foluere a pęna, hacq; de caufa excommunicationi comparari explanatur.

Cap. LXII.

Pvrgatorij pęna affimilatur excommunicatio ni,uel pęnæ legali per quã.f.nullus feipfum ligare poteft,uel foluere.ff.de arbitris.l. penul 4. q.4.c.1.C.ne qui in caufa fua iudi l.unica. Eft tamen contrarium.ar.de fen.excommuni.ca cum defideres.ubi innuitur, quod fi epifcopus communicet cum illo quem excommunicauit, fententiam incurrit. Sed dic, quod ille non ligatur fententia propria, fed canonis. Et fi exprefsè diceret, quod participans cum excommunicato ab eo non ligaretur ualeret. extra de fenten excommu.c.nuper.11.q.3.excommunicatis,& c.cũ excommunicato. Similiter nullus in purgatorio exiftens poteft feipfum, uel ligare ad culpam, uel foluere a pœna. Et ideo à nobis expectant fuffragia, quibus à pœna illa folui mereantur fiue per fuffragia eleemofynarum,feu orationum, & huiufmodi. Mach. Sancta, & falubris eft cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis foluan tur. Item nota, ꝙ purgantur aliquãdo animę de functorum extra locum communem purgatorij, in quo generaliter animæ purgari dicuntur, ficut patet ex 4. dialo. beati Grego. Et hoc conceditur, ut aliquibus ex priuilegio fpeciali, ut fcilicet exẽptę fint à cõmunis purgatorij loco ficut per

1 Mac. 12.

Greg. 4. dia.

per priuilegium eximitur quis à foro.16.quęst.1. cap.frater.extra de priuil. cap.cum capella ff.de excu.mu.l.penultima. paragr. ti potest.ff.de exeu tut.cap.spadonem.paragr.scire.ff.de admini-stra.l.is cur. Conceditur ergo hoc priuilegiũ gratiæ, quorundam hominum animabus, ut in ali quo loco super terram purgentur, ut eorum status hic existentibus facilius innotescat, ut scilicet ab eis citius adiuuentur, uel propter alias causas Deo notas.

Rationis virtus, quæ participatio luminis diuini interdum vocatur, quantum cæteras animi virtutes excellat, ostenditur. Cap LXIII.

RAtio, cum sit uirtus eminentior in homine, debet regere totam animam, & omnes partes eius: sicut dicunt iura, quòd qualibet ecclesia episcopatus regenda est iuxta dispositionem, & ordinationem episcopi. 10. quæst. 1. cap. decretum & cap. regenda. Nam episcopus est maior omnibus, sicut Christi vicarius 33. quæst 5. cap. mulierem. Vnde inobediens ei morte, scilicet ex communicationis occidetur, extra de maio & obedien. cap. 1. & 2. quia omnes sub eo sunt Arc. ti. c. omnes. Similiter, quia ratio (secundũ Phi.) est supremum in homine, gerere, similitudinem Dei, Psal. Signatum est super nos &c. Est enim lumen rationis quædam participatio diuini luminis, Idcirco debet esse super nos, idest principari, & dominari in nobis, ita ut omnes hominis actus secundum eius dispositionem, & ordinationem regulentur. Et si caro, uel aliqđ membrum illius ei non obediant, occidẽda sunt mortificatione penitentiæ. Vnde Apost. Si spiritus facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

Aristo.

Psal.

Ro. 18.

Quæ, & quando religiosi corporis recreatio conueniat pluribus legum anctoritatibus comprobatur. Cap. LXIIII.

REcreatio quieta, & modesta cuilibet licet pro tempore, sed dissoluta & inquieta non competit viris spiritualibus. Hinc est enim (secundum iura,) quòd clericis non prohibetur piscatio licet enim clericis non solum causa necessitatis, uel utilitatis, sed etiam causa recreationis cum retibus piscari, dummodo tamen cum silentio, & modestia fiat. Nam, & monacho, licèt retia texere pro piscibus capiendis. de consecra. distin. 5. cap. nunquam. Prohibetur tamen clericis uenatio. ut 86. distinct. cap. qui uenatoribus. Ideo ergo piscatio conceditur, & uenatio prohibetur, quia uenatio fit cum inquietudine, & clamore: piscatio vero cum quiete. Et, quia maior delectatio, & dissolutio est in uenatione, quàm in piscatione, uenator enim currit per deuia, sicut diabolus cum ducit animam captiuam, uerum est tamen, quod licèt clericis prohibeatur saltuosa uenatio, & clamosa, tamen quieta, & recreatiua conceditur, scilicet quãdo fit non causa uoluptatis, sed recreationis ad excitandum forsitan appetitum uel calorem naturalem, arg. extra de homicidio. ca. dilectus filius. a. capellanus, & extra de iureiurando. c. & si Christus de conse. di. 5. c sint tibi ieiunia 1. & 2. licèt secundum quosdam episcopo sit omnino interdicta. Sic intelligunt 34. dist. c. 1. Ostien. autem dicit, quod uenatio est omnibus interdicta, si fiat eo tempore quo debent homines in ecclesia esse, uel orare, siue sint clerici, siue laici 86. dist. c. amputatis. de conse. di. 3. c. irreligiosum. & di. 5. c ieiunium. quia uenatorem. s. in uenatione mortuum nemi nem legimus sanctum 86. di. c. qui uenatoribus. Et non solum in diebus ieiuniorum est illicita, sed et in festis, quibus homines debent uenire ad ecclesiam, nisi forte necessitate famis ingruẽte. Et idem est si apri uenirent, & uastarent segetes, uel uineas clericorum uel monachorũ. Aliis aũt diebus licita est laicis pro carnibus, & pellibus habendis, alias non secundum. Raimun. & Goffredum. Qui, & de ipsa uenatione decimas dare iubentur. 16. q. 1. quicunq;. & extra de decimis non est in potestate. Clericis aũt est illicita si nimis apponant mentem in uenatione, ita quod ecclesia in spiritualibus, uel temporalibus exinde detrimentum patiatur, uel aliquod onus inde habeat. extra de cler. uena. c. 1. & 2. Necessitate ergo ecclesia exigente licita est uenatio clericis, & monachis. Et similiter causa utilitatis, & recreationis aliquotiens possunt uenari siue sint episcopi, siue alii dummodo uenatio sit quieta, & non proficiscãtur cum canibus, & auibus quando debent uisitare, & prædicare.

Osti.

Iuris exemplo eiusdemq; auctoritate quando damnum alicui illatum, & quibus casibus possit absque culpa remitti, docetur. Cap. LXV.

REmitti non potest damnũ alicui illatũ sine consensu illius nisi propter necessitatem pacis, uel alicuius consimilis utilitatis communis. Vnde pone quod bellũ fuerit Iter duos milites uel principes, & hinc inde iniuriæ multæ, & damna sint illata, postea facta est pax inter ipsos, & dãna hincinde data remissa sunt nunq d ista remissio extenditur ad hoies & ualitores vtriusque? Non videtur, nisi de consensu eorundẽ sit facta. ar. C. de transac. l. 1. & l. transactionis placitũ, & l. prȩses. & l. ver. pe a. re extra de maio. & obe. ca. si. ff. de transac. leg. 3. & l q cum toto. & l nulli. ff. de pac. l. simus. paragr. pact. l. ubi & l. in summa. & l. si conuenerit. Vel nisi forte aliter non possit haberi pax, ubi quidẽ utiliter partis gentur negocium utriusq;. Et sic põt intelligi. ff. de pact. l. conuentionum. Aliter quomodo possum remittere ius hominis mei, cum nec possem ab eodẽ tantundem extorquere sine rapina.

Quemadmodũ restitutio sit agenda, ut iusta existat, quasq; cõditiones habere dẽat aperitur. C. LXVI.

REstitutio præsupponit tria, scilicet dãnum, factum, & peccatum.

Primo. n. nõ uidetur cadere restitutio nisi dãnum datũ sit. Vnde secundum legem ciuilem si oliuam meam maturam decerpsisti, uel secuisti, uel seruũ meũ puerum castrasti, & preciosiorem

Hh 3 fecisti,

fecisti,& expensas quas in prædictis fecisti d ona sti,idest fingis donasse, tu mihi ad restitutione non teneris,quia non intulisti damnum: sed si aliquod horum interemisti,vel surripuisti, furti teneris,& pro seruo castrato iniuriaru erit agendum, ut ex edicto edi. ant ex l.12.tabu. in quadruplum. Si autem oliuam,vel essem immaturã collegisti,damnũ intulisti: & ideo locum habet actio de damno dato, & per consequens restitutionis obligatio. ff. ad legem Aquiliani l. si seruus seruum.paragr. rapisse,& paragr. si oliuam, & l.fere. ff. de ædi.edicto.l.ædiles. paragraph.sed etenim.

Secundò præsupponit restitutio, q̃ factum hominis interuenit, & intelligo factum commissum,uel omissum. Vnde secundum iura,cũ sine facto hominis ex corruptione ipsius rei damnũ prouenit,non tenetur. Et ideo secundum iuristas si usufructuarius riuos patiatur corrumpi, vel vites non succiderit,non tenetur.l.Aquil.ff. de vsufru.cap.si cuius.paragr.denique. Porrò si propter negligentiam hõis ignis non ex ipsis rebus,sed extrinsecus proueniat Aquil. agitur. ut l.3.paragr.si fornicarius,& extra de dam. da.cap. si egressus.Sicut cum negligentia plaustrali lapides ceciderunt,& damnum dederunt, ff.ad leg. Aquil.l.si seruus,paragr.si ex plaustro.

Tertiò restitutio præsupponit culpam interuenisse: aliàs secundum iura cessat actio de damno dato: Et ideo neque furiosus, neque infans doli carens tali actione tenetur:secus, si sit doli capax,ff ad legem Aqui.l.5.paragr.iniuriam,extra de delict.pub.cap.1.

Omnia sacramenta nouæ legis institutionem à Christo habuisse, eorumq; irreuerentia quantum periculosa exitat,aperte monstratur. Cap.LXVII.

SAcramenta à Christo Instituta partim habentur ex scriptura Euangelica, sicut baptismus,eucharistia,& quædam alia partim vero ex traditione Apostolorum sine scriptura,sicut cõfirmatio,ordo,& huiusmodi.Sicut etiam ius humanum constat ex scripto,& non scripto:sed qđ in scriptis redactum est,uocatur lex, siue constitutio:Quod autem in scriptis non est, uocaſ consuetudo,ut 1.di.paragr.cum itaque.Consuetudo enim est ius quoddam moribus, idest assiduis actibus hominum Institutum,quod pro lege scribitur cum deficit lex, ut 1 dis. cap.consuetudo. Alias etiam dicitur: Constat ius nostrum ex scripto,& non scripto,ut Inst.de iure nat. gen. & ciui.paragr.constat.

Item sacramentorum iniuria, uel irreuerẽtia est valde periculosa, & hoc patet per exemplũ in baptismo,cuius iteratio, quia esset iniuria sacramenti,de consecra.distin.2.paragr. si. magna pœna punitur. Nam pœna iterantis baptismum secundum l.est ultimum supplicium,C.ne sanctũ baptisma rei,l.2. Sed ei qui sanctum baptisma geminat,pœna depositionis imponitur, tanquam indigno sacerdotio,C.eod.tit.l.1. Illi autẽ qui sponte, uel conditionaliter coacti,promoueri non possunt. Et idem intellige si ignoranter, & postea cum scierunt, ratum habuerunt. Item si ab hæreticis scienter,50.distin. confirmãdum. 1.quæst.1.cap.ventum, in fi & quæst. 7. cap. qui in qualibet,& cap.conuenientibus. In habitu tamen clericali debent isti viuere, & sic retinebunt priuilegium clericale,81. distin.ca.dictum est,de consecra.dist.4.dictum est.Qui autẽ ignorantes,sunt baptizati sicut frequenter fit de infantib.vel coacti absolutè,possunt promoueri,secundum quosdam de iure, secũdum alios,quod tutius est,de dispensatione episcopi, 1. quæst.4. cap.placuit de utrisque habetur,de conse. dist.4. qui bis.vbi dicitur, q̃ si ignoranter sit aliquis baptizatus,non indiget pœnitentia: sed tamen est irregularis,& promoueri non potest:sed illud dictum fuit olim in odium rebaptizantium,& de rigore magno, uel loquitur de ignorantia iuris, quæ non excusat in talibus, & quod dictum est de rebaptizato,idem & de re confirmato,arg.68. di.c.1.de conse.dist.5.c.dictum.

Virginis salutatio quomodo naturam humanam prius per Adã peccatum maledictam rebenedixerit, vnico comprobatur Pontificis exemplo. Cap. LXVIII.

SAlutatio Beatę Virginis continet benedictionem, cum dicitur: Benedicta tu in mulieribus.Quia per eã humana natura,quæ prius maledicta, & excommunicata fuerit rebenedicta, & absoluta,siue reconciliata fuit. Nam hæc ei salutatio a Deo missa est. Dicunt enim iura, q̃ si Papa ex certa scientia aliquem excommunicatum salutauerit, uel eidem alias participauerit,quòd ille absoluitur ab excommunicatione, quia eo ipso præsumitur, quòd uelit ipsum absoluere,argum.extra de priuil.cap.cum olim essemus,extra de senten.excommu.cap.si aliquan do.63.distinctio.cap.cum Adrianus,de consecra: distinctio. 2.cap. pacem.Nec obstat,quòd formã absolutionis non seruat, quare uidetur contradicere, extra de senten.excommun.cap.cum desideres, & cap a nobis: quia dici potest, quòd princeps sola uoluntate manumittit. ff. de manumiss.ad eum.Multo ergò magis absoluit salutatio Dei.

Quo pacto pecuniæ,uel alterius rei restitutio sit a nobis agenda,breuiter eruditur. Cap. LXIX.

SAtisfactio debetur ei,qui læsus est, uel alteri qui sit loco eius. Vnde vsura restituẽda est ei a quo extorta est, uel hæredi suo: & si talis non inueniatur,est pauperibus eroganda, ut ext. de vsu.cap.cum tu,& argum.extra de homi.c.sicut, & 14.q.5.ca.1.quòd si debitor, vel hæres eius absens est,dñt quidam, q̃ usurarius adhuc debet ei mittere,sed sumptibus debitoris absentis, ar. ff.de oper libertorum,l.opere. Quod uerum est, quando is a quo extortæ sunt usuræ, uel hæres eius, alibi se transtulerunt. Sed si usurarius, qui est malæfidei alibi se transferat, quàm ubi vsuras exercuit, tunc proprijs sumptibus tenetur mittere. Sicut apertè probantur hæc, ff.de

rei

rei uend. cap. l. si res, & l. Si vero, & sequen & de leg. 1. l. cum res. paragraph. 1. & de edendo, l. prætor, ait. paragraph. ulti. & l. sequen. Item hoc, quod dictum est, quod vsurarius debet mittere absenti, verum est si vsurarius nouit vbi debitor habitat: aliàs non tenetur uagari, argum. ff. de ope. libertorum, l. quod nisi fiat, paragraph. 1 Item si summa expensarum itineris excedit summam vsuræ, pauperibus erogetur, 2. quæst. 7 cap. anteriorum, extra de Iudæis, cap. cum sit. Sed cum de eius proximo aduentu speretur, tunc pecunia deponetur, & consignabitur, C. de vsuris, l. acceptum.

Regula apponitur generalis, qua plurima quidem sacræ scripturæ loca intelligere dubiaq; nonnulla soluere, facillimè admonemur. *Cap. LXX.*

SCripturæ sacræ nerba, in quibus fiunt generales permissiones, uel concessiones alicuius gratiæ, uel potestatis, semper intelligenda sunt supposita quadam conditione, & si illa non exprimatur. Sic igitur quæcunque orantes petieritis, credite quia accipietis, & fiet vobis, subintelligendum est, si digna petieritis: vnde Iac. Petitis, & non accipitis eo, quod male petatis, & illud. Matth. Quodcunque solueris super terram, & in cœlis: intelligitur si solueris claue non errante. Vnde dicit Orig. quòd multos sacerdotes excludunt quos tamen Deus retinet, & econuerso etiam est de alijs consimilibus. Cuius exemplum est. Quia in rescriptis quædam conditiones intelligũtur, & sine expressione aliqua sunt obseruandæ, ut illa: Si preces ueritate nitantur, extra de rescrip. cap. ex parte Si quis idoneus, uel si qua idonea fuerit, extra de elect. c. causam, ff. de muner. & hon. l. vt gradatim. in fine primi rescripti. Item cum quis natalibus restituitur subintelligitur conditio hæc. Si is qui restituitur ex ingenua natus sit. Nam si ex ancilla, per talem restitutionẽ nil agitur, vt ff. de nata. rest. l. 1. Item in concessione viæ, tacitè intelligitur hæc conditio, ut is qui conceditur ciuiliter utatur, ut ff. de seruit. l. sicut. Item in generali mãdato patris quærendi sponsum filiæ suæ hic subintelligitur, ut persona sponsi patri ostendatur, nec prius nuptiæ fiant, vt ff. de ritu nuptiarum, l. generali. Item scripturæ sacræ nerba, quę nidentur inuicem contraria, concordantur per aliam scripturam, uel per distinctionem temporum, uel alio modo. Sicut id, quod dixit Christus de Io. Baptista. Ipse est Helias, & id quod dicit Io. Non sum Helias, concordat Gregorius per illud Lucæ, quod dixit angelus Zachariæ de Ipso Ioann. Ipse præcedet ante ipsum in spiritu, & virtute Heliæ, ex quo colligitur, quod Ioann. non fuit Helias. quo ad personam: sed quo ad similitudinem, primo officij, quia præcedet ante ipsum In primo aduentu, sicut Helias: Secundo quo ad similitudinem zeli, & ideo subiunxit: In spiritu, scilicet zeli tertio modo uiuendi, unde addit, & uirtute, scilicet temperantiæ, vel pœnitentiæ. Sic etiam in legibus iura iuribus ad concordiam reducuntur, vt C. de inoff. test. l. una. Similiter consuetudo puri priuilegij contraria reducitur ad concordiam per interpretationem extra de consuetudo, cap. cum dilectus.

Mat. 11

Iac. 4.

Mat. 28

Ori.

Item scriptura sacra non semper sequitur ordinem temporis, quia quandoque, quod est posterius tempore, ponitur prius, secundum ordinẽ scripturæ. Sicut Matth. 1. in Genealogia Christi David præmittitur Abrahæ: cum tamen fuerit posterior tempore, & Matth 4 primo ponitur Christus fuisse assumptus a diabolo in sanctam ciuitatem, & postea in montem excelsum, cum tamen istud fuerit post illud, nam ultima tentatio fuit in templo, ut patet Luc. 4 Sicut etiam fit in legibus, ut lex codicis quæ confirmat codicẽ factum, & consummatum, post codicem edita est, & tamen in principio codicis posita est, ut C. de Iustinia cod. confir. lege prima. Sic, & lex quæ est in C. de sacram. ca. l. una facit mentionem de lege posterius edita, C. de suis, & leg. hæredi. l. Si defunctus: nec enim ordo scripturæ inspiciendus est, ut ff. de solut. l. nec enim.

Matt. 1

Matt. 4

Luc. 4.

Legum ciuilium exemplo simplicitatem interdum alicuius culpam excusare animaduertimur.
Cap. LXXI.

SImplicitas, aliquando excusat errorem, sed non totaliter: vnde secundum iura, aliquando suggestio falsitatis, & suppressio ueritatis ex simplicitate proueniens, non elidit rescriptum; Impedit tamen formam: & tunc datus iudex pro tenore veritatis, & non pro deprecantis affectione cognoscere debet, ut extra de rescript. cap. super literis, 25. q. 2. c. præscriptione, C. si contra ius, uel uti. publ. l. præscriptiones.

Clerici ne, an laici Dei gratiam, cœlestemque regnum adipiscantur exquiritur, ac vnico ciuilis legis exemplo definitur.
Cap. LXXII.

STatus laicorum altiori munere gratiæ indiget ad assequendam dignitatem regni cœlestis, quam status clericorum, ex eo, quod est magis implicitus, & minus idoneus. Cuius exemplum est, quia ad assequendum dignitatem ecclesiasticam altioris dispensationis gratia indiget laicus, quàm clericus postulatus. Vnde laicus undecunque sit, siue de eadem diocęsi, siue aliunde postulandus est à Papa, cum sit ineligibilis simpliciter, ut 61. dist per totum, & extra de elec. c. cum ad nostram & ca. officij. Sed clericus qui postulatus est de aliena diocœsi, cum non sit ineligibilis simpliciter, quia non est ineligibilis in diocœsi propria postulatus, a suo prælato peti debet, vt eum concedat, ut 71. dist. c. fraternitatem, 85. dist. ca Florentinum archidiaconũ, 63. dist. cap. literas, 86 dist. c. dilect 84. distin. capitulo primo, & secundo.

Intentioni semper fore resistendum in principio exemplo & auctoritate instruimur, ut diabolum superare queamus. *Cap. LXXIII.*

Tentationi non resistens statim à principio, damnum incurrit: quod qui statim resistit, euadit. Cuius exemplum est, quia secundum iura, qui uim inferenti incontinenti se defendendo resistit, reatum non incurrit, quem tamē post interuallum se uindicans, non effugit. Nam si aliquis incontinenti legitime restiterit culpas omnium delictorum tempore uiolentiæ commissorum, siue ex parte aggredientis, siue aggressi aliquis occidatur in aggredientem, constat redundare debere, ut C. de vi pub. l. quoniam multa facinora, & ff. si quadru. paupet. fe. dic. l. 1. paragraph. cum arietes. At ille qui est repulsus cum aliquid fecerit ad vindictam, vel cum ex interuallo possessionem suam recuperauerit, prædonem de ea expellendo, ciuiliter, & criminaliter punitur, ut C. eodem l. si quis, & Inst. de pub. iudi paragraph. inter. iul. Similiter quoque criminis reatum euadit, qui legitimè certando incontinenti a principio tentationi resistit: sed qui per negligentiam resistendi se primo expoliari permittit, antequàm per pœnitentiam recuperare possit, criminis reatum incurrit. Vnde Isido. dicit: Calca serpentis caput, calca prauæ cogitationis initium. Anima enim præcedit carnem in crimine: repelle ergo cogitationes ab anima, & caro non peccabit. Psalmus: Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Paruula enim sunt ipsa tentationum initia quæ ad petram Christum mox cum orta fuerint, allidenda sunt antequam crescant.

Isid.

Ps. 136.

Bonum quomodo agendum à nobis sit, quove pacto quis transgressor iure dicatur, exprimitur.

Cap. LXXIIII.

Transgressor est etiam, qui bonum facit, si illud non bene, vel bono animo facit: sicut mandati transgressor est. non solum qui cōtra illud facit, sed etiam qui illud indebito modo implet. Vnde periurus dicitur, non solum qui iuramentum non seruat, sed etiam qui malè iurat. Vnde si quis, ut seruaret sabbatum a spirituali opere vacaret, malè sabbatum celebraret, & mandati transgressor esset. Et similiter qui mandatum cum alicuius iniuria impleret, puta si propter dilectionem alicuius, hostem eius feriret, uel occideret. Vnde secundum iura finis mandati exceditur cum aliud, vel aliter exequitur, quàm mandetur, vel cum exequendo mandatum præter commissum iniuria infertur. Et ideo tunc potest ab iniuria appellari, ut C. de appellatio. l. si quis prouocatione.

Mundi tribulationes quæ iure optimo legatis comparantur, nuncij Dei uocitantur, qualisque sit eorum finis lucide ostenditur.

Cap. LXXV.

Tribulationes, vel infirmitates, quæ peccatoribus in hac vita eueniunt, sunt quasi quidam nuncij, vel legati Dei, missi ad commonendum eos, & prouocandum ad reconciliationem pœnitentiæ. Vnde patienter, & reuerenter suscipi debent quantumcunque videantur hostiles: nam & nuncij, & legati quos apud nos etiam hostes mittunt, recipiuntur. Et secundum iura, quia sancta res est horum causa legatorum, si quis eos pulsauerit, hostibus quorum legati erant, tradendus est. ff. de legatio. l. vlt. Similiter qui hos nuncios diuinæ iustitiæ repulerit, incidet in manus eius. Sic Rex filiorū Amon incidit in manus Dauid, qui eius nuncios dehonestauerat. Item pro Christo tribulationes, & persecutiones sustinentes, sicut fuerunt socij eius passionum, sic etiam erunt cum eo socij cōsolationum: exemplo scilicet mercatorum, quorum socij, sicut participant de periculo, siue dāno, ita possunt licitè participare de lucro, unde etiam si contrahatur societas, quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, licitum est, dum tamen lucrum, & damnum communiter sentiant: sed si periculum pertinet ad recipientem insolidum, & non ad tradentem, illicita est talis societas, & etiam leonina. Et talibus assimilantur qui volunt participare Christi consolationes, sed nolunt sentire eius passiones.

2. Reg. 4

Triplex mutui, locatiq́, differentia apponitur, usurariamq́, prauitatem excommunicationi assimilari declaratur.

Cap. LXXVI.

Vsurarius assimilatur ei, qui vult habere lucrum, & non stare periculo, vel ei qui venderet rem non suam pro sua, vel ei qui venderet illud, quod non esset. Cuius contrarium est in locatore. Est enim inter mutuum, & locatum hæc triplex differentia.

Primò, quia periculum rei locatæ ad locatorē pertinet, sed rei mutuatæ ad debitorem, vt ff. de rei vendi. l. si nauis. Ideoque incendium non liberat debitorem, ut C. si certum petatur. l. incendium. Sed hac ratione tantum considerata, foenus nauticum licitum esset: quod tamen falsum est, vt extra de vsur. cap. nauiganti: unde est alia differentia, ex qua sumitur alia ratio quare locatio licita est. non autem vsura: quia rei locatæ dominium retinemus, adeo, quòd conductor de proprietate quæstionem referre non potest, C. de pignori actio. l. nec creditores. Et ideo pro vsu rei propriæ, quem concedimus pecuniam recipimus, quod licitum est, quia nec aliquis cogitur de proprio beneficium facere. 10. quæstio. secunda, capit. præcariæ. Sed rei mutuatæ dominium transferimus. Ideo pro vsu rei propriæ debitoris improbe pecuniam exigimus ab eodem, & facit ad hoc illud, quod habetur extra de rei ven. c. si nauis.

Tertia differentia est, & ratio: quia vsus rei locatæ aliquis est sine consumptione, vsus autem rei mutuatæ nullus est sine cōsumptione, & ita vendit id, quod res non habet.

Item vsuraria prauitas similis est excommunicationi, quæ non solum ligat eos in quos fertur, sed etiam participantes cum eis in casibus non concessis, inquantum incurrunt saltem mi-

norem

rorem excommunicationem. Similiter non solum usuras exercentes peccant, & ad restitutionem obligantur, sed etiam coadiutores iuficiuntur, sicut patet in notarijs conficientibus instrumenta usuraria, qui ex hoc efficiuntur periuri, & infames, & conficiendi instrumenta officio priuati. Periuri quidem quia quando creantur iurant, quod hoc non facient: ergo de caetero nec testificari poterunt, nec publica conficere instrumenta. periurus enim testificari non potest, quantumcunque poenitentiam egerit. capitu. extra de testibus, ex parte, & capitu. si. Ex hoc etiam sunt infames quibus sunt actus legitimi interdicti. extra de testibus, c. sed ex quadam.

Quemadmodum praelatus dum est uni ecclesiae alligatus, ad aliam ineligibilis redditur, sic etiam unam habens uxorem ea uiuente alteri minime matrimonialiter potest copulari.

Cap. LXXVII.

Vxorem unam habens, illa uiuente nō potest alij matrimonialiter copulari: & si de facto contraheret, non esset matrimonium. Cuius exemplum est in matrimonio spirituali, scilicet praelati, & Ecclesiae suae: quia uni Ecclesiae alligatus ineligibilis est in alia, quia ligatas habet alas quibus satagit uolitare, ut extra de electis, capitulo ultimo. Et si super electis de facto procedatur non ualet electio, ut patet ibidem. In hoc tamen differt a matrimonio carnali, quia in spirituali uni Ecclesiae alligatus potest ab ea separari, & alteram suscipere, saltem dispensatiue ex causa necessitatis, uel utilitatis, ut extra de electis. capitu. in causis, in fin. & septima quaestione prima, cap. omnis qui. Et ideo in tali necessaria est postulatio, extra de postulatione cap. bonae memoriae, in secundo. Haec autem dispensatio in matrimonio carnali locum non habet.

Quanto diuturnius uitium in anima extitit, tanto periculosius esse per consuetudinis exemplum unusquisque conspexerit.

Cap. LXXVIII.

Vitium nunquam debet approbari. Cuius exemplum est in tute, quia consuetudines malae adinuentae nullo tempore confirmatur, ut in Authen. ut nulli iudi. parag. primo. Item uitium quanto diuturnius, tanto periculosius: sicut consuetudo mala secundum iura quanto diuturnior, tanto pernitiosior, & periculosior, extra de Simonia capit. non satis, extra de consuetu, cap. ultimo 24. quaestione prima, cap. scisma. & capitulo fiat.

EXPLICIT LIBER OCTAVVS.

PROLOGVS LIBRI NONI,

In quo de artificialibus rebus, quas humana ratio in exteriori naturali materia per artis habitum directa producit, interdumq́; de artium operibus, nonnunquam de artificibus, aliquando etiam de artium instrumentis exemplariter fore pertractandum proponitur.

Eccl 9.

IN manu artificũ opera laudabuntur, inquit Ecclesiasticus. Humanum genus post lapsum peccata sua decidens integritate naturæ, caligat ignorantię tenebris, concupiscentiæ caloribus æstuat, crebraque infirmitate dissoluitur. Sed depellit ignorantiæ tenebras utcunque sapientiæ studium, cohibet concupiscentiæ impetus, & cuiuslibet passionis insultus, moralis uirtutis dominium: labentique infirmitati succurrit multiformis artis ingenium. Si enim, ut testatur Galienus, immortale, & impassibile esset corpus, & semper maneret ei optima compositio, non indigeret arte constituente ipsum. Quia igitur corpus humanum multipliciter alteratur, & patit̃, ac insuper ex passibilitate multiplici diuersis necessitatib. subditur; ex industria, vel ratione humana quædam artes inuentæ sunt, ipsius humani corporis necessitatibus obsequentes, quæ ad differentiam liberalium artium seruiles nominantur. Quia enim in speculabilibus rebus per modum cuiusdam operis aliquid inuenitur, puta orationis congrue, seu syllogismi constructio, ac etiam numerandi, uel mensurandi opus; quicunque ad huiusmodi opera rationis speculatiui habitus ordinantur, per quandam similitudinem artes appellantur. Sed tamen liberales ad illarum differentiam artium, quæ ordinãtur ad extrinseca opera exercitata ꝑ corpus: Quæ scilicet dicuntur seruiles, inquantum corpus seruiliter animæ subiugatur, sed illæ econtra dicuntur liberales, quia magis ad animam pertinent, secundum quam libertas in homine reperitur. Et hinc est, quod duæ scholæ habebantur antiquitus Romæ, scilicet liberalium artium una, quæ in triuium, & quadriuium distinguuntur communiter. Sunt enim uniuersaliter septem quarum, scilicet primæ tres triuium, reliquæ uero quatuor quadriuium appellantur. Grammaticã

Galie.

enim, & logicam, & insuper rhetoricam, triuiũ comprehendit: Quarum prima grammatica sermocinalis a literis nominatur. Nã gramma Græcè litera Latine, theca uero reconditio dicit̃. Est enim ipsa scientia non tantum recte loquendi, sed etiam recte scribendi, & origo, & fundamentum omnium liberalium artium.

Secunda uero dicta est logica, idest rationalis, uidelicet a logos, quod est ratio. Nam logos (ut testatur Hiero.) apud Græcos multa signat, uerbũ est enim, & ratio, & supputatio, & causa uniuscuiusque, ut rei, per quam sunt singula quę subsistunt. Est ergo logica rationalis scientia. s. ad ratiocinandum inuenta.

Tertia uocatur rhetorica, idest apte loquendi scientia dicta Græce rhetoresin, idest copia locutionis. Resis enim græce locutio. Rhetor autem orator uocatur. Et fuit disciplina rhetoricę a Gręcis primo inuenta, uidelicet a Gorgia Aristotele, & Hermagora, & a Latinis postea Tullio, & Boetio ac Victorino, & aliis plurimum dilatata. Quadriuium uero quatuor has artes comprehẽdit. s. Arithmeticam quæ est numerandi sciẽtia, & dicitur ab ares, quod est uirtus, & rithmodo, quod est numerus, idest numerorum uirtus. Itẽ Geometria quæ est mensurandi scientia. Musica quoque quæ est sonorum consonantiarum peritia. Et dicitur a moys, quod est aqua ex eo, quod musicus sonus ꝓcipue fit ex aquę humore. Astronomiam etiam quadriuium includit, quæ astrorum, & cœlestium corporum motus certis temporibus, & reditus inuestigat. Hæ septem liberales artes secundum poeticas fabulas septem ancillæ sunt, quas a philologia Mercurius accepit in dotem.

Secunda uero schola, quæ Romæ habebatur erat de mechanicis artibus, quas supra seruiles uocauimus. Quæ ideo uocãtur mechanicæ, idest adulterinæ, quia sicut mechus est adulter, qui ad alterius uxorem accedit, sic & artifex mechanicus dicitur, qui ad alterius similitudinẽ agit. s. ad exemplar naturæ. Nam qui uestiũ usum inuenit,

uenit, naturæ similitudinem sumpsit, quæ ea q̃ extrinsecus possunt lædi, quibusdam tegumentis muniuit, uidelicet corticibus arbores, uelleribus oues, ac plumis, & pennis varijs quasque uestiuit aues. Similiter, & in operibus alijs inquantum potest ars naturam imitatur prout Philosophus dicit. Vel ideo forte uocantur mechanicæ dictæ artes, quia internum rationis consiliũ seu mentalem conceptum ad exteriorem materiam applicant corporalem, sicut homo mechari dicitur qui extraneæ carni, idest alienæ vxori applicat corpus suum. Est enim operatio artis circa exteriorem materiam. Quia igitur harum artium vsus est hominibus multipliciter vtilis, & in eis rationis industria plurimum delectatur, nõ immerito in verbis propositis earundem artiũ opera laudabilia memorantur. In manu, inquit, artificium opera laudabuntur ubi siue artis instrumentum attendere velis in manibus, siue ipsius principia notare in artificibus, siue ipsius commoda mirari in operibus omniquaque uirtutes, & laudes artium apparebunt. Nam laus artificibus, laus eorum manibus nec non & eorum operibus frequenter exhibetur: sed iccirco in laudẽ operum manus primo commemoratur artificum, quia non ex interiori consilio, sed ex exteriori artificio, quod manu facit, artifex commendatur. Non enim laudatur artifex, quia penes se bene prouiderit, vel ex eo, quòd intus in animo prudẽter disposuerit, quæ agere oportet, nisi postmodum manu exterius utile opus agat. primum enim ex prudentia prouenit, secundũ uero ex arte. Est enim prudentia secundum philosophum, recta ratio agibilium. Ars vero esse dicitur recta ratio factibilium quamuis utrunque ars circa factibilia dirigat. s. & rationem, & manum. Differũt tamen agere, & facere, (ut dicitur.) Factio dicitur actus transiens in exteriorẽ materiam, sicut ædificare, secare, & huiusmodi. Agere autem est actus permanens in ipso agente, sicut intelligere, velle, & huiusmodi. Quia igitur ipsa factio artis in exteriorem materiam trãsiens, non est perfectio facientis, sed facti, sicut motus est actus nobilis: patet, quòd bonum artis, & laus consideratur non in ipso artifice, sed magis in artificio, quod manu operatur. Et licẽt sint multa, & varia artium, vel artificum instrumẽta separata, ex eo, q̃ ars q̃libet utit̃ proprijs instrumẽtis. Instrumentũ tamen coniunctũ artificum generaliter omnium dicitur esse manus propter quòd forsitan Philosophus dicit, q̃ ipsa manus est organum organorum, quia omnium artium instrumenta, vel organa, aut manu mouentur, aut fiũt. Nam martellus manu fit fabri, & ab eadem etiam dum percutit agitatur. Mola enim fit manu artificis, sed molẽdo ab aqua ducitur, uel a uento, vel iumento. Fiunt enim molendina ad aquam, ad uentum, & ad iumenta. Expositores tamen Philosophi prædictum verbum communiter referunt ad organa naturæ. Vnde manum esse intelligũt organum organorum, ex eo, quòd manus datæ sunt homini loco omnium organorum, quæ siue ad defensionem, siue ad purgationem, siue ad cooperimentũ cunctis alijs animalibus data sunt a natura. Nihilominus tamen manus, (ut dictum est) artificum quasi omnium est instrumentum primũ, a quo constructio operis, & laus inchoat. Sap. Manum tuam laudauerunt pariter. Cæterum opifices artiũ, idest artifices omnes, aut humanę uitæ multiplici necessitate deseruiunt, aut ad cõmoditatẽ conferunt, aut iocundis solatiis præsentis uitę tedia subleuant onerosa. Humanis namque necessitatibus artifices illi seruiunt. s. qui eas artes exercẽt, quibus uictus, vel vestitus conquiritur, & quibus insuper operimẽta tectorum, idest domus, & habitacula congrua construũtur. De his enim Apostolus ait tanquam de necessariis reb. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Non enim tantũ uestibus tegimur, sed domibus, & tectis quibus s. a ventis, & pluuijs, & æstibus defensamur: propter quod dicit, quod initium uitæ hominis aqua, & panis, & uestimentum, & domus protegẽs, &c. Sed ulterius. 33. c. eiusdem libri additur illis ferrum, cum dicitur: Initium necessariç rei uitæ hominum aqua, ignis, ferrum &c. Constat. n. quod panis, mel, & insuper sal, & oleum in cibum assumuntur, quibus quidem est necessarius ignis coquens. Aqua vero, & liquor uuæ, quod uinum communiter dicitur pertinet ad potum. ad tegendum autẽ hominem, qui nudus, & passibilis nascitur additur uestimentum. Sed quia artes, quæ ad ista deseruiunt, operari sine ferro non possunt, ut de agricolis, & vineatoribus patet, & insuper de factoribus uestium, & domorum, ad ista congrue additur etiam ipsum ferrum.

Sunt igitur operarij quidam, qui humanæ uitæ deseruiunt ad cibum, & ad potum, quorũ primi computantur agricolæ, qui assiduis laborib. suis de arboribus, & agris, & uineis, & etiam de hortis fructus, fruges, & uinum, & olera hominibus recolligunt ad cibum, & ad potum. Horũ autem, quæ agricultura uocatur, apud Grecos Esiodus docuit, & Virgilius apud Latinos, cuius laudib. referta est Catonis maioris distinctio 3. Sed huius quatuor species communiter distinguuntur. s. arualis, quæ docet loca culturæ deputare. Consita, quæ de arboribus docet: pascua, quę de pratis pertractat, & florida, quæ de rosarijs, & violariis, & alijs consimilibus instruit.

Confert quoque ad uictum hominum etiam pastorum custodia, quorum custodire est oues, & capras, & pecora, & boues, aliaque iumenta domestica, quadrupedia, vel pennata, vt sunt gallinæ, & anseres, & huiuscemodi, quorum carnes, vel lacticinia cõueniens præbere probantur hominibus nutrimentum.

Piscatores quoque, & aucupes, & venatores insuper syluestrium bestiarum ad uictum corporis conquirendum laborant, multis modis, & varijs instrumentis. Nam retibus, pedicis, laqueis, arcubus, vel iaculis communiter venatio agitur: aucupium uero laqueis, pedicis viscoque ac retibus, vt plurimum exercetur: sed hamo, retibus, fagenis, & iaculis vtuntur piscatores.

Sunt etiam molendinarij, & furnarij, pistores, & macellarij, & pincernæ, caupones, & coci, alijque,

Arist. 9. met.

Arist. 3. de ani.

Sap. 10.

1. Thi. 6

Ecc. 29.

que,operarij similes,narijs,& assiduis studijs, q ad cibum,uel potum pertinent præparantes.

Vecturales quoque ac nantæ, qui ea,quæ necessaria sunt ad uictum,uel usum hominum iumentis,curribus,uel nauibus, de loco ad locum transportant,humanæ uitę necessitatibus uarijs non modicum obsequuntur.Hi enim penuriam profugant, bella sedant,pacem firmant, & pro communi utilitate omnium remotissimas gentes confederant.

Pigmentarij quoque artifices, siue apothecarij,qui in pulueres confundunt aromata, & sirupos,electuaria,uariasque confectiones, & ualidas medicorum præcepto componunt. Et insuper ipsi medici,qui argumentis, & remedijs uarijs humani corporis corruptioni resistunt. Et rursus chirurgi, qui apostemata, uel ulcera curant, & qui uulneta quæque consolidant ab extra uiolenter illata:omnes inquam humanę salutis necessarij sunt ministri:,propter quod dicit Ecclesiastic.Honora medicum, propter necessitatem,etenim illum creauit Altissimus.

Quia uero non solum victus, sed etiam uestimentum,ut dictum est, inter humanæ uitæ necessaria computatur, quamquam etiam deseruiant homini ad honestatem & dignitatem uestium ornamenta. Iccirco ex industria hominū ad uestes conficiendas,& ad earum uarias materias præparandas plures inuentæ sunt artes de lana,lino,canape,sericoq; , ac bombice. uel alijs similibus opera facientes, texendo, consuendo, vel etiam retorquendo uarijs instrumentis, ut acu,uel fuso,subula,uel girgillo, pectine,uel calamistro,uel instrumentis alijs operātes, in usu uestium,& tegminum aliorum filorum uel cortinarum,& cortinarum, uel galerorum, & aliorū quorumcunque similium,quæ ad lanificium,linificium,sericificium,pellificium,& aliorum consimilium usum pertinere noscuntur. Cum quibus etiam artificibus uestrum hi quoq; qui pelles præparant siue ad uestium pilosas, quos scilicet pelliparios dicimus, siue depilatas ad calceos quos coriarios dicimus,& etiam ipsi calcifices merito computantur tanquam necessarij tegumentis corpori feruientes.

Porro,qui uillas,ciuitates,& castra cum mænibus atque turribus, & alijs munitionibus suis, & domus siue quæque palatia, cum portis,fenestris,solarijs,& diuersis mansionibus earundem construunt cęteraque habitacula hominum in quibus uita mortalis socialis, uel salutaria dicitur,& conseruatur.etiam hi inter necessarios artifices computantur, ut sunt uidelicet latomi,i. lapidum diuisores,cemerarij,atque murarij. regularij,quoque & laterarij,carpentarij,seu tignarij. sculpentes, pingentes, polientes,& dolantes quocunque operentur instrumento dolabra,seu alcia terebra,uel securi, ferra amussi, uel linea, uel quocunque operentur alio instrumento. Et quia ferrum(ut supra dictum est) etiam inter necessaria uitæ sacra scriptura commemorat,cum quo forte & æs intelligitur,etiā ferrarij, uel ęrarij,idest fabri possunt forte inter artifices necessarios computari,quorum quidam malleatores sunt, quidam fusores. Malleatores nanque dicuntur,qui feriendo massam, & dilatando ad artis formam deducunt.Et horum quidam ferrarij,quidam argentarij,& aliqui aurearij nuncupantur.Quorum quilibet artificia fabricant diuersis operibus hominum, & usibus oportuna. Facit enim faber ferrarius vomeres aratoribus, falces messoribus, acus sutoribus,gladios & enses militibus, & fere artificibus omnibus fabri seruire noscuntur. Consimiliter etiam fabri argentarij,atque ærarij monetas varias formant, uasa diuersa ex auro & argento,ære, metallo,& stanno fabricant,ut sunt metallicæ ollæ,siue caldaria ęrea,aut conchæ scyphi,urceoli,& bacilia, cæteraque consimilia.Hi etiam fabricent annulos,formant calices, sculpunt sigilla, incIudunt lapides,& plura opera ab eis alia fiunt. Quibus & si non ratione materiæ,ratione tamen formę, vel operum figuli similantur, qui uasa consimilia diuersis necessaria usibus de lutea materia formant,uidelicet ollas,cacabos, conchas,& urceos. Et etiam quædam aquaria, & olearia uasa. Fusores autem fabri uocantur, qui quæque metallica opera fundendo operantur, ut sunt campanarij,statuarij, & alia fusibilia de quacunque minerali materia facientes. Vnde eis assimilantur uitrarij,qui conflant ex materia uitrea cyatos,& ampullas aliaque uitrea uasa,quibus,& q soccula, & ocularia de uitro conficiunt annumerari possunt.

Secundò sunt quidam artifices quorum artes hominibus conferunt ad quandam commoditatem quędam quidem ad commodum pacis ,put est ars militiæ,quæ ad munitionem reipublicæ contra rebelles, & hostes communem pacem patriæ perturbantes,noscitur instituta. Cui ars subseruit equestris,& per consequens frenefactiua, & quæcunque alia fabricans siue parans equestria instrumenta. Armorum quoque fabricatio atque usus,ut clypei,galeæ,ensis,loricæ,atque lāceæ, & aliorum multorum,quæ ad equites,& milites pertinent. Fundibularia quoque, & sagittaria, & quæque ars alia facit ad bellicum apparatum ad militaris artis officium similiter ordinantur.

Porro scriptorum opera super omnia conferre uidetur humanæ commoditati,utpote, quæ nō tantum corporali,sed etiam spirituali humanæ utilitati deseruit. Hæc enim quæ sępe in litteris absentium uota denunciat. Hæc insuper in chirographis humana pacta confirmat & habet in sapientium libris utilissima erudimenta.Hęc est quoque quæ memoriam reparat,informat intellectum,& affectum inflammat, dirigit opera patefacit arcana,& futura atque præterita quasi p̄sentia facit.Cartularij autem, qui pelles ad pergamena purgant,subiliant,& desiccant, & rasores chartarum & cōfectores incausti, omnes ipsi opera sua scriptoribus subministrant. Illuminatores autem,& ligatores librorum cum scriptoribus computantur. Barbarij quoque fulones,campsores,& mensurarum, uel ponderum æquatores,qui lance,uel statera utuntur,ad talentum, marcam,uel libram,unciam,stateram,quadrantem,

tem, aut sextulam, drachmam, obolum, calculũ, aut assem, aliquid ponderantes. Et quæque ad mensuram cannæ, vel brachij, cubiti, palmi, pedis, ac digiti, perticæ, uel iugeri, miliarij, leucæ, vel stadij pannos, vel spacia, aut res quasque continuas metientes Et qui etiam discontinua, vel liquores ad mensuram, gomor, chori, vel modij, congij, sextarij, minæ, amphoræ, vel metretę mẽsurant: hi omnes eisque cõsimiles humanis utilitatibus, & commodis subministrant. Sunt insuper multæ aliæ artes ad hominum commoditates inuentæ, quæ non possunt præ multitudine breuiter numerari.

Tertiò sunt quidam artifices, quorũ conatus, & studia sunt ad ludum, & solatium hominum: quæ si honeste, & cum moderatione fierent, debitis personarum, temporum, & locorum circunstantijs obseruatis, mortalis vitæ tędia subleuãt, animos recreant, sensus delectãt, infirmos roborant, mestosq; consolanť, & plura alia vitę mortaliũ conferunt iuuamenta. Antiqui ergo in diuersis locis diuersis vtebãtur solatijs, siue ludis. Nam in theatris tragediæ recitabantur, uel comediæ in carminibus a personis cum laruis, & cæteris mechatis, in gabillis ducebant choreas, in gymnasijs luctabãtur, in amphitheatricis curritabant, in atenis pugiles exercebantur, in cõuiuijs rithmis, & musicis instrumẽtis vtebantur, in templis autem Deorum laudes canebant. Et horum omnium disciplina siue ars theatrica dicebatur, quia theatrum erat locus celebrior, & magis frequentatus. Sed hodie quasi tota ars histrionica siue musica quæ ad hominum solatia studet, aut gestu fit, aut cantu, aut certe instrumentorum sono, qui flatu fit, aut pulsu. Nam gestibus fiunt repræsentationes, cantibus modulationes. Instrumentis autem fiunt soni, & consonantiæ musicales. Et aliquando quidem flatu, vt tibijs, & tubis, & organis. Aliquando vero pulsu, vt cymbalis, timpanis, citharis, atque liris, & cæteris consimilibus musicis instrumentis.

De artificum autem operibus est ultimò attẽdendum, quod triplex in eis distinctio communiter assignatur, vt colligitur ex verbis Philosophi, ex artium fine, ordine, & dignitate. Nã fines quarundam artiũ sunt ipse operationes aliquarum vero fines sunt ipse operata. Cum enim omnis ars operetur circa exteriorem materiam quãdoq; artifex assumit materiam solummodo quo ad vsum, ad vtendum, sicut citharizandum & nauem ad nauigandum: qñdoq; vero assumit materiam, ut transmutet ad aliquam formã, sicut lignũ ad formã lecti, & ferrum ad formã cultelli, vnde opera in manu artificum multipliciter collaudanť. Nam in primis horum artificum laudatur operatio ipsa, vnde in manu cytharistæ laudatur, ꝙ bene cytharam pulsat. In secundo vero laudať præcipue res operata, pura cultellus, vel area, ꝙ benefacta fit. Nam in quibus operata sunt fines præter operationem, nobiliora sunt opera ipsis operationibus sicut finis nobilior est, quam ea, quæ sunt ad finem.

Arist. 1. Ethi.

Secunda vero distinctio attenditur ex ordine operum: quia quorundã aliorũ artificũ opera ordinanť, & deputanť ad opera quorundam aliorum, quod ex ordine ipsarum artiũ faciliter apparet. Patet enim ꝙ quędam artes sub alijs ordinantur sicut ars frenefactiua sub arte equitãdi, quæ dicitur equestris, & vlterius equestris sub arte militari. opera ergo militiæ laudabiliora sunt operibus equestris, & equestris opera magis laudantur, quam frænefactiuæ, & simile est de alijs artibus subinuicem ordinatis.

Tertia distinctio sumitur ex artiũ dignitate, & quædã artes architectonicę sunt respectu aliarum, Quæ quidem in duobus excellunt, primò in dominio quia architectonicæ est præcipere arti, quæ est sub ea: ut equestris frænefactiuæ ꝑcipit, qualiter, & quid operetur Secundò excellunt in vsu, qa scilicet architectonica ars ad finem suum vtitur arte, quæ est sub ipsa sicut militaris vtiť equestri, vel fundibularia sagittaria ad finem suum, scilicet ad pugnandum propter victoriam. Nam dicebantur antiquitus milites non solum equites, sed quicunq; pugnantes ad vincendum, unde sub militari non solum equestris, sed quęcũq; alia ars, & virtutes, quæ est ad operationem bellicã ordinata, vnde architectonicorum artificũ opera sunt magis laudabilia, quã earũ, quæ sub ipsis. His igitur de mecanicis artibus, & earum artificibus instrumentis, & artificijs summariè prælibatis, postquam in libro præcedenti Octauo de quibusdam rationabilibus, idest de humanis legibus, quæ certis rationibus constant, iam aliqua exẽpla præmisimus. Restat nunc in hoc Nono libello de rebus artificialibus, quas humana ualet ratio ex exteriori naturali materia per artis habitum directa producere, aliquas similitudines addere. Interdum quidem de operibus artium, interdũ autem de artificibus, interdum vero de instrumentis artium exempla inducendo, & diuersis adaptando materijs comprehensis more solito sub ordine alphabeti.

Actiua, ac contemplatiua uita, quæ amore, Deiq; timore perficitur, tribus de causis sepulchro, & pluribus rationibus agriculturæ, celleq; uinariæ assimulari demonstratur. Cap. I.

Actiua, & contemplatiua vita assimilantur sepulchro propter tria, primo ratione receptionis, quia scilicet sepulchrum non uiuentes, sed tantum mortuos recipit, & similiter vtraque vita non uiuentes mundo, uel peccato, sed utrique mortificatos requirit, unde Col. Mortui. n. estis, & uita vestra abscondita est cum Christo in Deo, vnde Gre. quid sepulchri nomine nisi contemplatiua uita signatur, quæ nos quasi ab hoc mundo mortuos sepelit, dum a terrenis desiderijs susceptos in intimis abscondit. Actiua quoque vita sepulchrum est, quia a prauis nos operibus mortuos tegit. Ex quibus quidem uerbis colligitur, quod actiua uita mortuos peccato, contemplatiua uero super hoc etiam mundo mortuos requirit. unde Grego. subdit, quòd contemplatiua perfectius, sepelit quia a cunctis mũdi actionibus funditus diuidit.

Col. 3. Gre. in hom.

Secundò

Secundò ratione absconsionis quia scilicet in sepulchro corpus includitur, & ab hominū aspectibus absconditur, eo modo quo Christus docuit. Attendite ne insti.ue ap. eis. Vbi prohibet, quòd non fiant ad gloriæ humanæ ostentationem, sed solum ad Dei laudem, & proximorum utilitatem. Similiter de cōtemplatione siue oratione dixit: Tu autem cū oras, intra in cubi. tu. & clau. ho. ora patrem tuum &c

Mat. 2.

Tertiò ratione combinationis, quia utraq; uita, & non, altera tantum requiritur pro loco & tempore. In cuius signum legitur. Gen. Quod Abraham coniugem mortuam in sepulchro duplici sepeliuit. Quia nimirum, (ut dicit Greg.) perfectus quisque extinctam a præsentis uitæ desiderijs sub bonæ operationis tegmine, & contemplationis abscondit, neque perfectus prædicator est, qui uel propter contemplationis studium operanda negligit, uel propter operationum instantiam contemplanda præponit.

Ge. 23.

Item actiua & etiam contemplatiua vita indiget timore, & amore: nam timor humiliat, & amor solicitat, quorum vtrunque requiritur in actiua, sicut in naue requiritur & anchora nauē tenens, cui assimilatur timor humilians: & etiā vela impellens, cui assimilatur amor solicitans, & similiter in contemplatiua necessarius est timor per sobrietatem aggrauans, secundum illud. Non alta sapientes, sed humilia consentientes, & iterum, Nō plus sapere, ad sobrietatē &c. & rursus necessarius est amor per auiditatē eleuans secūdū illud, Quæ sursum sunt sapite, &c. Vnde Greg. dicit anchora cordis est pōdus timoris, sed quasi uela mentis, est nis amoris quę hāc dum a mundo extrahit in alta sustolit: in contēplatione igitur ueritatis quasi in quodam alto pelago maris mens proficiendo non pergit, quā vela amoris feruidi non impellunt. Et rursus si hanc timor non aggrauat præsumptione sensūū quasi procella fluctuum inaniter iactata erroris uoraginem naufragat.

Ro. 12.

Col. 3.

Item actiua vita similis est agriculturæ: nam (sicut dicit Pall.) eligendi, & bene colendi agri ratio quatuor rebus consistit, aere, aqua, terra, & industria, aer sit salutaris & clemens, aqua salubris, & facilis, uel ibi nascens, nel aliunde deducta, uel imbre collecta, terra uero cōmoda situ, & fœcunda. Industria quoque colendi agrū est etiam necessaria circa loca, tempora, & opera. Quæ omnia necessaria sunt, in actiua uita se exercitantibus, scilicet ut sint aerei per benignitatem compassionis. Nam aer facillime ex alijs immutatur, & patitur. Apo. Quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego nō uror. Debet ergo homo actiuus esse clemens in compassione, & salutiferus in operatione.

2. Cor. 11.

Item debet esse aqueus in facilitate subuentionis. Quia sicut aqua in loca vacua faciliter cō fluit, ita homo misericors indigentibus faciliter tribuit, Tob. omni petenti te, tribue; Luc. Esurientes impleuit bonis &c. Imbuit enim aqua loca uacua, sed non plena.

Tob. 4.
Luc. 1.

Item debet esse terreus, idest, fœcundus per multiplicitatem exhibitionis, quia sicut fœcunda terra multos fructus gignit, ita plus & actiuus homo multas eleemosynas tribuit Tob. Si multum tibi fuerit tribue.

Tob. 4

Item debet esse industrius per sagacitatem discretionis, primò circa loca: debet enim attendere ad loca ubi sunt pauperes magis indigentes. Dicit enim idem Palladius, quòd semina citius degenerant in locis humidis quam in siccis. Nā qua si loca humore plena sunt diuites, qui abundant temporali substantia, & in istis semē idest datum degenerat, quia merita fructu non germinat. Sed quasi terra sicca est pauperis indigētia, in qua semen eleemosynæ non degenerat, quia eleemosyna pauperi data, meriti fructu abundat: propter quod Deus Luc. 14. Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare diuites, qui habent unde retribuant tibi, sed voca pauperes, & debiles, &c.

Luc. 14.

Item dicit idem Pall. quòd non est magnopere desiderandus color terræ quia bonitatis incertum est signum. Est enim uelut color terræ, fauor, uel fama eleemosynæ quē eleemosynarius desiderare, uel quærere ad sui gloriam nō debet. Vnde Dominus. Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Nam talis fama non certū est signum, vel causa bonitatis.

Mat. 6.

Item debet esse industrius ad discernendum tempus, in quo dandæ sunt eleemosynæ. Eccl. Tempus custodiendi, & tempus abijciendi. Psal. Tu das escam illorum in tempore oportuno. Dicit autem idem Pall. quòd omnia, quæ seruntur crescente Luna, & in diebus tepidis sunt serenda. Nam tepor enocat frigus inclusum. Sic mittens semen eleemosynæ, uel boni operis crescente Luna, idest defectu, uel caristia, tunc præcipue debet serere, idest eleemosynas dare. Et debet esse remotus a frigore accidiæ, & ab æstu impatientiæ, siue iræ. Vnde debet esse tepidus, idest moderatus, vt neque frigescat per torporem negligentiæ, neque excandescat per feruorem impatientiæ.

Eccl. 4.
Ps. 144.

Item debet esse industrius circa opera, scilicet vt videat, & quid & qualiter est agendum, siue plantando, siue putando, siue serendo, & cętera alia faciendo, quæ spectant ad culturam. Sic etiam debet homo actiuus esse, & industrius, & studiosus ad putandum vitia, ad plantandum virtutes, & etiam ad serendum semina bonorum operum.

Item contemplatiua vita similis est cellæ uinariæ; De qua dicitur Introduxit me Rex in cellam vinariam. Talis enim cella, (ut dicit Pall.) debet esse remota a quinque.

Can. 2.

Primò quidem a calore debet enim esse frigida, & a feruore remota. Sic vir contemplatiuus debet esse frigidus ab æstu concupiscentiæ, & ab ardore libidinis remotus, quæ oculum mentis obtenebrat & excæcat, Psal. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.

Ps. 57.

Secūdò a lumine, quia scilicet debet esse quasi obscura: & hæc obscuritas fit in viro contemplatiuo per humilitatem per quam non reputat se quasi aliquid scire vel videre. vnde Psal. petebat dicens. Qui illuminas lucernam meā, illumina tenebras

Ps. 171.

tenebras meas. Vel hæc obscuritas refertur ad fidem, qua nunc uidetur Deus a contemplantib. in quadam obscuritate, vnde Apost. Lucem habitat inaccessibilem quam nemo hominum uidere potest. Et alibi. Videmus nunc per speculũ in enigmate. Tob. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video. Vel ista tenebra fit in Sanctis quando considerant proprios defectus, diuinũ iudicium formidantes. Psal. Timor, & tremor uenerunt super me, & contexerunt me tenebræ, vel forte, quia Sancti viri timent, & fugiunt nimiam claritatem mundanæ prosperitatis. Psal. Ab altitudine diei timebo: & ideo nõ recusant noctem aduersitatis. Psal. Nox illuminatio mea in delicijs meis. Vnde etiam in die bonorũ non sunt immemores malorum.

Thi. 51. 1. Cor. 13. Tob. 5. Psal. 54. Ps. 55. Ps. 138.

Tertiò debet esse remota a septentrione, idest debet esse opposita septentrioni. Septentrio enim dicitur arcturus siue vrsa, & dicitur septentrio a septem stellis frigidis arcturi. In quibus designatur septenarius vitiorum, quibus Sancti, & contemplatiui oppositi sunt, & resistentes, & contra ea pugnantes, iuxta illud dictum Senec. Pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitijs.

Sen. in Epi.

Quartò debet esse remota ab humore, a cisternis, & aquis. hæ aquæ sunt doctrinæ siue rationes Philosophiæ, quorum cisternæ sunt philosophorum libri a quibus homo contemplatiuus in his quæ ad fidem pertinent debet remoueri, quia fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentũ. Et ideo Ang. dicit. Tolle argumentum, vbi fides quæritur. De his cisternis dicitur: Duo mala fecit populus meus: quia me dereliquerunt fontem aquę viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Hę dissipatę cisternæ sunt libri philosophorum errantium, vt Auerroïs, & quorundam aliorum contra fidem Christianorum loquentium, quos fonte viuo sacræ scripturæ relicto quidam Christiani fodiunt, idest studiosè discunt, & credunt.

Her. 2.

Quintò debet esse remota a fœtore. Vnde fieri debet longe ab alueis, & stabulis, & sterquilinijs. Si quidem in alueis intelliguntur uoluptatis delitiæ. In stabulis dignitatis excellentię, qa viri magni, & Principes præcipue delectantur in multitudine & pompa equorum, quibus stabula repleantur. Vnde de Salomone Rege dicitur, quod habuit Salomon. 4. milia equorum in stabulis. In sterquilinis autem intelliguntur mundanæ diuitię. De quibus Apo. ait: Omnia detrimentum feci, & arbitror, ut stercora. Hæc enim omnia quæ mundanis redolent, Sanctis fętent, qui cœlestium odorem per olfactum internæ discretionis, & contẽplationis percipiunt. Et ideo ab his tanquam a rebus fœtidis longe fugiunt, secundum illud Psal. Ecce elongaui fugiens. Ca fœtore mundi.

2. Par. 9. Phili. 3. Ps. 54.

Dei amor quot bona nobis cõferat, & quo pacto in nobis conseruetur, mundiq; amatoribus interdum condonetur musti similitudinibus aperitur. Cap. II.

AMor Dei conseruatur in suo feruore, sicut mustum in suo dulcore. Nam sicut legitur in libro de vindemijs, quem Burgundo transtulit de Græco in Latinum. Si quis vellet mustum per totum annum habere, vel per longum tempus in dulcedine seruare, hoc modo fieri potest: Quando calcãtur botri, quod ex illis stillat mustum mitte in vas pice interius perunctum, vel exterius, vt semiplenum uas sit, & obtura diligẽter gipso, multo enim tempore manet mustum valde dulce, & multo magis seruabit, si uas musti sit pice perunctum interius, & exterius, & in puteũ mittatur ita, ut sola labia supereminẽat, & hoc per experientiam crebrum visum est optime. Et oportet vvas, ex quibus huiusmodi mustum ęgreditur, quiescibiliter conculcari, ita ut non comprimãtur. Quid est autem tenaci pice vas interius, & exterius linire, nisi mentis, & corporis puritatem iugi, & firma custodia munire. Et quid est uas in puteo tenere, nisi cor in humilitate seruare. Et qd est labia supereminere, uel os vasis gipso alibus obstruere nisi sublimi, & pura locutione, linguam sine os occupare, & ab infimis, vel impuris verbis abstinere. His profectò musti, idest, amoris diuini feruor, & dulcor diutius conseruatur, scilicet in custodia puritatis, in refrigerio humilitatis, & puritate locutionis. Alij autem sunt, qui tale vas musti in arenam humidam suffodiunt, quod etiam efficax est ad mustum conseruandum. Sed quid est arena humida, nisi de grauibus peccatis compuncta conscietia, & humore lachrymarum repleta, & hoc valet ad conseruandum mustum, i. amorem diuinum. Conseruatur enim feruor amoris in lachrymis compunctionis.

Item amor Dei facit hominem obedientem. Nam cæra ad ignem calefacta de facili flectitur, & metalla ad ignem liquefiunt, & sic de facili formam rei cui infunditur accipiunt. Sic etiam cor in quo est calefactio diuini ignis, idest amoris, est ad obedientiam flexibile, & ad iussum prælati ductibile Luc. Ignem ueni mittere in terrã. Amor autem terrenorum siue mundi, impedit salutem. Nauis enim adhærens terræ, ad portum nõ graditur, sed periclitatur. Sic, qui terrenis adhæret diutijs per amorem, ad portum salutis nõ venit, Psal. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Vnde Dominus dixit, quòd facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem introire in regnum Dei. Si igitur nauis animæ est nimis onerata diuitiarum sine cura, remedium est eam alleuiare eleemosynarum largitione.

Luc. 12. Psal. 61. Mat. 19

Item amatores mundi, vel carnis aliquando per diuinam gratiam conuertuntur, & efficiuntur feruentes amatores Dei, sicut mustum acerbum, vel corruptum, per decoctionem, & admixtionem aquæ pluuialis cõstituitur in vinum purum & dulce. Dicitur enim in supra dicto libro de vindemijs, quòd mustum de vuis acerbis, vel corruptis ita est curandum. Aqua enim pluuialis vsque ad dimidiũ est excoquenda. Et ex hac aqua decocta quanta est musti decima pars debet superinfundi vino. Rursus autem cum vino decoqui ut consumetur in decoctione decima pars. Quidam tamen aliter faciunt, quia in ipsis

vuis

vuis immittunt aquam commiſcentes ad futurum muſtum tertiam partem: poſt conculcatis vuis muſtum coquunt tantum, vt eius conſummatur tertia pars. Aqua itaque pluuialis, eſt gratia cœleſtis, cuius decoctio fit in feruore cōtritionis, cuius mixtio debet eſſe cum muſto ſiue vua lachrymoſæ compunctionis, de quo in Pſal. Potaſti nos vino compunctionis. ſed decima pars refertur ad obedientiam decalogi, ideſt mandatorum diuinæ legis. Vbi enim iſta aſſunt, ſcilicet admixtio gratiæ, feruor pœnitentiæ, compūctio lachrymæ, ſubiectio obedientiæ, mutatur vinū acerbum, i. amor mundi, vel muſtum corruptū, ideſt amor carnalis in vinum, ideſt in amorem diuinum dulciſſimum, & puriſſimum. Et hoc patet in conuerſione Matthæi publicani, & Mariæ Magdalenæ, uel tertia pars aquę ideſt pœnitentiæ aſſumit in reſtitutione, & calcantur vuæ in confeſſione, quia tunc exprimitur vinum, i. manifeſtatur peccatum: ſed decoquitur muſtum cum aqua in aſſidua compunctione, & ſic amor mundi, vel peccati conuertitur in amorem Dei.

(Pſ. 59.)

Item nota, quòd in homine proficiente conuertitur punctio timoris in dulcedinem, & ſecuritatem amoris. Cuius exemplum eſt, quia per ſemen porri immiſſum in dolium aceti, acetū ipſum mutatur in uinum ſicut in præfato libro vindemiarum legitur, quid autem eſt ſemē porri, niſi profectus boni? Nam porrum non primo anno, ſed ſecundo ſemen producere dicitur. Et ideo proficientem ſignat, qui non ſtatim a principio perfectus eſſe poteſt, ſed paulatim, & ſucceſſiue perficitur. ergo per ſemen ipſius porri de aceto vinum efficitur, quia per continuum profectum in bono, pœnitentis timor in amorem conuertitur. Perfecta enim charitas foras mittit timorem.

(1. Ioã. 4.)

Rationalis anima quo pacto ſit colenda, ut à carnali purgetur amore, per agri ſimilitudines demonſtratur, quæ pariter paradiſo voluptatis tritici, aceruo comparatur. Cap. III.

ANima hominis ad modum agri eſt diligenter colenda. Agro enim (ut dicit Palla.) tria æqualiter nocent, ſcilicet ſterilitas, colentis morbus, & malus uicinus. Nam ſterilitas refertur ad ocium, per quod videlicet anima a fructu boni operis vacat: ſed morbus refertur ad vitium, quo ſcilicet ipſa anima letaliter ægrotat. ſed vicinus malus refertur ad prauum ſocium, ſiue ad carnem, quæ ipſam animam frequenter moleſtat. Ocium aūt multū nocet aīæ, quia ipſam ad malum acuit. Eccl. Multam malitiam docuit ocioſitas. Facit enim in agro animæ vrticas vitiorum ſuccreſcere. Prouer. Per agrum pigri hominis trā ſiui, & ecce totum repleuerunt vrticę. Contra, ꝙ dicitur ibidem. Diligenter exerce agrum tuum. Morbus peccati ēt multum obeſt quia animam interficit. Ezec. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Et iterum de peccato dicitur. Dentes leonis, dentes eius interficientes animas hominū, prauus ſocius multum officit, quia animā corrūpit, ſcilicet exemplo, vel verbo. 1. Cor. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Et 1. Cor. Corrumpunt bonos mores collo quia praua. Vnde hæc ab agro animæ ſunt protſus repellenda. Dicit etiam idem Pall. ꝙ in agro perditantur interiora, niſi colantur extrema. Sic etiam interiora bona animæ perdit, qui exteriora mēbra, vel ſenſus non cuſtodit.

(Palla. — Ecc. 33. — Pro. 24. — Eze. 18. — Ecc. 21. — 1. Cor. 5. — 1. Cor. 15.)

Item anima iuſti aſſimilatur horto voluptatis, i. paradiſo terreſtri, quem agricola cœleſtis, de quo Chriſtus Ioā. 15. Pater meus agricola eſt, a principio mundi plantauit. Et hæc ſimilitudo congrua videtur triplici ratione. Et primo quidē ratione ſituationis. Nā ille hortus fuit ſituatus in loco fertili, & ideo vocaꝰ Paradiſus delitiarū: & ſimiliter anima iuſti eſt locus delitiarū ſpiritualiū Domini, q̄ dicit: Delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum.

(Ioã. 15. — Prou. 8.)

Item erat ille ortus in loco eminēti, ita, vt dicatur excedere altitudinem terrę, & eſſe ſub globo lunari, quia videlicet mens iuſti omnia terreſtia excedit, & contemplatione ac deſiderio uſque ad cœleſtia pertingit. Apoſt. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.

(Phi. 3.)

Itē erat ille hortus in loco Orietali. Per Orientem autem intellige aduentum ad iudiciū. Vnde in euangelio: Sicut fulgur exit ab Oriēte &c. Vel per Orientē intellige Chriſtum, de quo Zach. Oriens nomen eius. Vel per Orientem intellige originem hominis, ita debet plantari mens fidelis ad Orientem, vt præoculis habeat terrorem iudicij, & recordationem Dominicæ paſſionis, & abiectionem ſuæ conditionis, qualiter ſcilicet creatus, & factus eſt de limo terræ. Vnde in Leuit. pręceptum eſt, ut veſicula auiculæ poneretur ad Orientem altaris in loco vbi erant cineres, hoc eſt per recordationem iudicij motus elationis reprimere.

(Zac. 6. — Leui. 1.)

Item quando motus elationis ſurgit in te ex operibus tuis, pone te ad Orientem, ideſt Chriſtum, & attende quàm parua ſunt, quia nulla ſunt reſpectu illorum, quæ fecit pro te, pone ēt, ad Orientem abiectionis tuæ conditionem, & hoc eſt in locum vbi erant cineres, i. memorare, quàm vilis es, & elides motus elationis in te.

Secundò ratione plantationis, quia produxit Dominus Deus, de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue, lignum ēt vitæ in medio Paradiſi, lignumq́; ſcientię boni, & mali, vt dicitur Gen. Hoc lignum pulchrum viſu eſt in homine ex cōuerſatione bona, ſed ad veſcendum ſuaue eſt ex conſcientia munda. Nā ſecura mens quaſi iuge conuiuium, vt dicitur. Prouer. Debet etiam ibi eſſe lignum ſciētiæ, boni, & mali, ideſt prudentia inter bonum, & malum diſcernens.

(Gen. 2. — Pro. 15.)

Item lignum uitæ, i. gratia Chriſti, cui totum debet homo aſcribere, non ſibi. Apo. Viuo autē iam non ego, viuit vero in me Chriſtus.

Tertio ratione irrigationis. Quia fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandū Paradiſum, qui diuiditur in quatuor capita. Nomē vnī Phiſon, ipſe eſt, qui circuit omnem terram Euilath, vbi naſcitur aurum, & aurum terrę illius eſt optimum, bdellius, & lapis onichinus. Et nomen

men fluuio secūdo Geon, Ipse est qui circuit om nem terram Aethiopiæ. Nomen uero fluuij tertij Tigris, Ipse est qui vadit contra Assyrios. Fluuius aūt quartus ipse est Eufrates. Iste fluuius est gratia Spiritussancti, quę fluit de loco voluptatis, i. a Christo, In quo delectari debemus. Ps. Delectare in Domino. Iste egreditur ad irrigandum paradisum, i. mentem humanam: & diuiditur in quatuor flumina, i. quatuor virtutes Nam Phison signat prudentiā. Prudens enim est, qui nouit os mutare. Phison enim interpretatur oris mutatio. Aliter enim loquendū est maioribus, & aliter minoribus. Eccles. Qui adimplet, quasi Phison sapiētiam. Et hic circuit omnem terram Euilath, quæ interpretatur dolens, quia prudēs est, qui nouit dolere in hoc mundo. Ibi etiam nascitur aurum optimum quia optimum est lugere pro peccatis. Et bene dicit, qui circuit omnem terram Euilath, quæ habet quatuor partes scili cet dolere pro peccatis proprijs, & alienis, pro incolatu huius miseriæ, & pro dilatione patriæ. Bdeliū autē sunt opera misericordiæ, Lapis onychinus discretio, ab onyx, q̄ est vnguis, nam per figuram vnguis significatur discretio uel per lapidem orationem intellige. His tribus curatur peccator operibus misericordiæ, & orationibus cum carnis afflictione siue dolore.

Ps. 36.

Ecc. 24.

Per Geon vero, qui interpretatur hiatus terræ significatur temperantia, quę omnem terrenitatem absorbet a nobis. Et contra Aethiopiam vadit, quia malos motus in nobis destruit. Mali autem motus sunt, mali mores, quos significat Aethiopes. Hier. Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus uarietates suas, & vos bene poteritis facere, cum didiceritis malum. Tigris, qui uelox interpretatur, signat fortitudinem, quę impugnat Assyrios, idest dæmones. Fortis enim debet esse, qui vult cōtra demones pugnare. Eufrates aūt, qui frugifer interpretatur, significat iustitiam, quæ multum fert fructum. Vana enim sunt omnia tēporalia, sed sola iustitia fructifera, sed de ista non determinat scriptura contra quos uadat, q. a iustitia ad omnes pariter spectat. Vel fluuius iste est gratia cōpūctionis, quæ diuiditur in quatuor, quæ sunt, contritio, cōfessio, satisfactio, & continuatio, siue perseuerantia. Phison enim, idest oris mutatio, significat contritionē in qua mutatur facies peccatoris. Sed per Geon, qui interpretatur hiatus significatur confessio, in qua aperiuntur peccata, sicut in hiatu aperitur terra. Per Tigrim, q̄ interpretatur uelox, satisfactio significatur, quæ est quasi medicamentum uulneris. Sicut enim extracto ferro de uulnere, si statim medicina non apponitur, cito vulnus putrescit. Ita si peccata de corde, extrahis, & ut iubet non protinus satisfacis, vulnus tuū de facili corrumpitur. Per Eufratē vero, qui interpretatur frugifer, perseuerantia designatur, quæ nobis confert fructum uitæ æternæ.

Hie. 13.

Item anima iusti assimilatur aceruo tritici, q̄ multis medijs in horreo reconditur. Nam triticum (sicut dicit Greg.)

Primo in segete Sole tangitur quia in hac uita humana anima respectu superni luminis illustratur, plenius accipit, quia veritatis eloquio pinguescit. uento concutitur, quia tentationibus exercetur, & secum crescentes paleas portat, quia nequiorem contra se quotidie uitā peccantium tolerat: atque ad aream deductum triturationis pondere premitur, ut à palearū connexione soluatur, quia mens nostra cœlesti disciplinæ supposita dum correptionis flagella percipit a societate carnalium mundior recedit & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis electa anima ad supernæ mansionis gaudia subleuatur.

Item animæ salus debet corpori, & diuitijs præferri. Nam cum quis necessitate astringitur, quòd in mare oportet merces proijcere, uel personas submergi, merces potius exponuntur, & in bello manus ensi exponitur, ut caput sanum seruetur, quia mortuo merces non prosunt, neo manus ualent capite absciso. Sic cum quis ad hoc deuenit, quod corporis aut animæ habere detrimentum oportet, debet corpus, & diuitias exponere sicut serpens, & caudam exponit, & corpus, vt caput, idest uitam seruet. Matt. Estote prudentes sicut serpentes. Diuitiæ enim corpori mortuo, & animæ damnatæ nil prosunt. Matth. Quid prodest homini, si lucretur uniuersum mundum, animæ autem suæ detrimentum patiatur.

Matt. 8.

Mat 16.

Item anima illa est apta ad Deum diligendū, cuius affectus est a carnali amore purgatus, sicut illa vua dicitur esse apta ad vindemiandū, & mustum exprimēdum, cuius granum exit purum sine carnositate. Dicitur in libro de uindemijs, quòd ad probandum quādo tempus est ad uindemiandum uuas, quidam uuam accipiunt, & exprimunt, & si quidē, effluxerit granū mundum non cōtinens carnem, maturas esse ad vindemias approbant vuas. Si vero effluxerit granū cum parte carnium, non eas esse maturas. Similiter illa anima est ad uindemiā musti, idest ad affectum amoris diuini parata, quæ habet intrinsecum granum, idest interiorem affectum a carne, idest carnali amore separatum, & depuratū. Illa autem quæ est cum carne, idest cum carnali amore non est uindemiationi, idest, spirituali dilectioni accōmoda. Vñ Apo. dixit, qđ animalis hō, i. carnalis, nō percipit ea, quæ sunt spūs Dei.

a Co. 2.

Decem præcipue in militum armatura esse necessaria sacræ scripturæ testimonio confirmatur quę omnia spirituali armatura mystice conuenire, quam plurimus asseritur exemplis. Cap. IIII.

Armatura spūalis similis est armaturę corporali. Est. n duplex genus armorū, quia sunt arma ad defensionē ut clypeus, & hmōi, & sunt arma ad offensionē, ut gladius, & hmōi, & neutrum genus sine altero sufficit in pręlio existenti, quod etiam similiter accidit in armatura spirituali. Vnde dicit Gre. q̄ sicut ad corporalia bella neqnaquam bene armatus pergit, q̄ aut clypeum sumens, gladijs non utitur, aut utens gladio, clypeo nō munitur. Sic ēt miles Dei aduersitatis bello deprehensus, & scutum patientiæ debet

Gre. in mora.

bet ante se ferre, ne pereat, & ad portandū prom
ptus amoris inferre iacula, ut vincat. Vnde mēs
Sanctorum in hoc tentationum prælio, & muni-
ta patiētiæ clypeo, & gladijs amoris accincta ad
perferenda mala sumit fortitudinem, ad impen
dendum bono, exercet benignitatem, quibus, &
odiorum tela patienter excipiat, & amoris iacu-
la valenter reddat.

Item nota, quod sacra scriptura introducit de
cem, quę cōiter necessaria sunt in militū arma-
tura. Nā inter arma quibus milites vtuntur ad
sui defensionem quædam necessaria sunt ad pro
tegendum partem superiorē, ut caput, & hmōi:
ad hoc vtuntur galea siue casside ærea. Quędam
ad muniendum partē inferiorem, puta crura, &
huiusmodi, & ad hoc portant ocreas æreas. Quæ-
dam muniūt partē mediā, uel in parte sicut scu-
tum, qd' portatur in sinistra, vel in toto sicut lo
rica. Torax antē protegit pectus & cor, & renes.
1.Re.17 Hæc erat armatura Goliath, de quo dicit̄. 1.Reg.
ꝙ cassis ærea erat super caput eius, & lorica hu-
mata induebatur, & ocreas ęreas habebat in cru
ribus, & clypeus æreus tegebat humeros eius. In-
ter arma vero offensibilia quædam sunt quibus
percutiunt a remotis, sicut est arcus, & sagittæ.
Gen.27. Et hæc fuerunt arma Esau de quibus dicit̄ Gen.
Sume arma tua, pharetrā, & arcū &c. Quædam
percutiūt de propinquo, sicut gladius, uel ensis,
& hæc erant arma fortiū Salomonis, de qbus di
Cant. 3. citur, Lectulū Salomonis sexaginta fortes am-
biunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gla-
dios, & ad bella doctissimi. Quædam vero percu
tiunt medio modo inter propinquum, & remo-
1.Re.18 tum, sicut lanceæ. Et hæc erat armatura Saul
1.Reg. Tenebat Saul lanceam &c. Decet etiā mi
litem habere equum saltem cum freno, & sella,
& consequenter oportet, ꝙ habeat calcaria. Hæc
omnia sunt arma, quæ etiā necessaria sunt mili-
tiæ spirituali. Nam primo necessarium est scutū
fidei, quod muniat in parte sinistra in aduersis.
Eph. 6. Eph. In omnibus sumentes scutum fidei &c.

Secūdò necessaria est galea spei, quæ super ca-
put se erigit, quia spes ad superna tendit. Ephe.
Eph. 6. Galeam salutis assumite, quod exponens Thes.
1.Th.5. Et galeam spem salutis.

Tertiò necessaria est lorica charitatis, de quo
1.Th. 5. Apost. ibidem. Induti lorica fidei, & charitatis.
Nam sicut annuli in lorica inuicem connectun
tur, ita fideles in charitate inuicem uniuntur.

Quartò necessaria est thorax iustitiæ, & æqui-
Sap. 1. tatis. Sap. Induet pro thorace iustitiam.

Quintò sunt necessariæ ocreæ ferreæ, quæ mu
niunt à parte inferiori, i. duplex humilitas, quæ
dum animi elationem reprimit, quasi ab infe-
riori parte munit. Est autem humilitas necessa-
ria duplex, idest interior in corde, & exterior in
conuersatione. Vel quasi ocrea cruris dexteri est
humilitas in prosperitate: qua aliquis reputat se
indignum, sed ocrea cruris sinistri, est humilitas
in aduersitate, qua aliquis reputat se dignum.

Sextò necessaria est lancea prudentiæ, siue
prouidentiæ, quę a remotis hostem percutit an-
2.Re.18 tequam propinquet. 2.Reg. Tulit Ioab tres lan-
ceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalō.
Hæ tres lanceæ sunt tres partes prudentiæ scili-
cet memoria præteritorum, intelligentia præ-
sentium, & prouidentia futurorum, quibus ini-
micus perimitur.

Septimò est ensis continentiæ, quo femur in
quo est voluptas muniatur, Cant. Vniuscuiusq; Cant. 3.
ensis super fęmur suum.

Octauò necessarius est gladius, idest dolor pœ
nitentiæ, quæ vlciscatur de delectatione culpæ.
Iob. Vltor iniquitatis gladius, vel gladius, i. do- Iob 19.
lor compassionis, & misericordiæ. Lu. Tuam ip- Luc. 2.
sius animam pertransibit gladius.

Nonò necessarius est arcus, s. sacræ scripturæ
cum sagittis doctrinæ. In hoc arcu est lignū du-
rum, s. austeritas veteris testamēti, & corda mol-
lis, s. leuitas testamenti noui. Ex hoc arcu emit-
tuntur sagittæ potētis acutæ, i. diuina uerba cor
da hominum uelociter penetrantia.

Decimò, necessarius est equus, i. corpus subdi-
tum spiritui cum fręno temperantiæ. Ia. Equis Iac. 3.
frenos in ora mittimus, & cum sella patiētię, in
qua faciliter onus portatur. Hest. Homo quē rex Hest. 6.
honorare cupit, debet indui vestimentis regijs,
& imponi super equum, qui de sella regis est. Sel
la regis est patientia Christi, cui sellæ oportet im
poni quicunq; ab ipso rege debet honorari.

Nonnulla breuiter ipsius auaritiæ damna annectuntur, quæ etiam naturalibus exemplis quantum sint grauia, confirmantur. Cap. V.

Auaritia terrenorum lucrorum facit sterile-
scere animas à fructibus spiritualibus ope-
rum. Sicut. n. vinacij cibus facit gallinas sterile-
scere, & cessare ab ouiatione, sicut dicit Palla. Sic Pallad.
& terrenorum lucrorum auarus appetitus retra
hit, & cessare facit a spiritualium operum exer-
citatione: unde Matt. 3 dicit̄, ꝙ sollicitudo secu- Matt. 3.
li istius, & fallacia diuitiarū, suffocat uerbū, ne
scilicet perueniat ad boni operis fructum.

Itē auaritia aduersatur operibus bonis, sicut
letamen anseris aduersat̄ satis, dicit. n. Palla. ꝙ
stercus auiū maxime necessariū est agriculturæ,
excepto anserum letamine, quod omnibus satis
inimicū est. Vnde anser sicut ipse dicit locis con
sitis inimicus est, qa sata, & morsu lædit, & ster-
core. Quid. n. est morsus anseris, nisi rapacitas cu
pidi hoīs? Quid aūt anseris stercora, nisi auarorū
terrena lucra? De his dicit Apost. Omnia detri- Phi. 3.
mentum feci, & arbitror, ut stercora, ut Christū
lucrifaciam: hæc ergo sata lędunt, quia in agro,
uidelicet cordis spiritualis doctrinæ, seu uirtu-
tum germina crescere non sinunt.

Itē auaritia non satiatur ex adeptione auri,
quia sicut uinū in dolio sitim corporalem nō se-
dat, sic pecunia in arca sitim auaritiæ nō satiat:
quod est, quia pecunia non potest intrare, ubi si-
tis est auaritiæ, s. in corde. Pecunia est res corpo-
ralis, anima uero est res spiritualis. Res aūt spiri
tualis corporali impleri non potest, sicut nec cor
poralis spirituali. Vnde sicut arca impleri nō po
test sapientia, ita nec anima pecunia. Eccle. Aua
rus non implebitur pecunia. Eccl. 5.

Itē auarus alienorū detentor, assimilatur nasi

paruo

paruo de terra, quod tuſco uocabulo dicitur ſaluanda, quod ſcilicet denarios ſigillatim recipit: ſed non poſſunt inde haberi, niſi frangatur. Sic auarus raptor, uel uſurarius reddit in morte, qđ non permittitur de mundo portare: Io. Diues cum dormierit, nihil afferet. (Iob 27.)

Boni viri, qua via eorum corda à ſordib. peccatorum debeant cuſtodire, per Apum cuſtodiam, vaſiſq; argenteis reſtaurationem demonſtratur, idq, pluribus eorum ſimilitudinibus declaratur. Cap. VI.

BOni uiri debent cuſtodire corda ſua, ſicut cuſtodienda ſunt apum aluearia. Sunt.n. pręcipuè quinque prout colligitur ex lib. Palla. (Palla.) quæ apibus maxime nocent, a quibus eorum aluearia ſunt penitus remouenda.

Primū eſt uentus: unde dicit, q̄ debēt collocari nō longè a domib. uel in parte ſecreta horti à uentis remota, ita, q̄ uentis frigidiorib altus paries reſiſtat. Sic nimirū boni uiri, qui hñt aluearia plena apib. i. corda plena uirtutib. debent ea munire cōtra uentū, i. contra diabolicæ tētationis inſultum: hic.n. ubi pōt intrare, frigus malitiæ immittit, & apes, i. uirtutes extinguit. Vnde opponenda eſt ei altitudo parietis, i. eleuatio ordinis, & contēplationis, ſicut dixit Dñs diſcipulis. Matt. (Mat. 26) Orate, ut nō intretis in tentationē. Vel debent ſancti uiri cuſtodire aluearia apū, i. ſtudia bonorū operū, ne a uento uanegloriæ diſſipentur, & extinguanť, q̄a ſuρbia (ut dicit Aug.) (Aug. in Reg.) bonis operib. inſidiat, ut pereant. Vñ opponēda eſt altitudo parietis, i. firma cuſtodia humilitatis, cuius fabrica tāto altius exurgit, quanto cor ſeipſum ad ima ρ ſui deſpectū reducit: ſine cuſtodia.n. huius parietis uētus apū aluearia diſſipat, q̄a uirtutū ſtudia ſuρbia uaſtat, niſi humilitas obſtet: perit.n. oē, quod agitur, ſi non in humilitate ſollicite cuſtoditur: q̄a qui cæteras uirtutes ſine humilitate cōgregat, quaſi puluerem in uentum portat, ſicut Gre. (Greg.) dicit.

Secundū, qđ multū nocet apibus, eſt frigus. Et ideo ea, (ut Palla. dicit) in calidiori parte horti locare debemus: unde ēt additus earū debent eſſe oēs oppoſiti Soli. Vas ēt ipſarū debet eſſe de tali ligno, q̄ uim frigoris ad eas non tranſmittat. Et inter oīa meliora ſunt (ut ipſe dicit) aluearia facta ex cortice ſuberis, ubi haberi pōt, q̄a nō trāſmittūt uim frigoris, aut ēt caloris. Quauis enim apes timeant frigus nō tñ diligunt exceſſiuū calorē, ſed temperatū, unde peſſima uaſa ſunt quæ in hyeme gelanť & in ęſtate feruęſcūt. Similiter ſpūalibus, & actiuis uiris, qui eſſe debent itelut apes ſolliciti, & fructuoſi, ſummè nocet frigus accidiæ. Et ideo debēt ad locū calidū, & ſecretū redire, i. ad ſecretū orationis, & cōtēplationis, ubi feruor ſpūs excitať frequenter ſe reducere, ſicut apes frequenter redeūt ad aluearij locum.

Itē eorū aditus, i. cogitatus, uel affectus debēt reſpicere Solē, i. Chriſtū ut conſideratis laboribus, & paſſionib. quos ipſe ſuſtinuit pro nobis, alleuient labores noſtri, & non accidiemur in eis. Vas ēt cordis debet eſſe ſic diſpoſitum, ut frigus accidiæ nō recipiat, ſed repellat. Vnde bonus eſt cortex ſuberis, i. exemplū cōuerſationis alicuius ſancti & ſolliciti hoīs, ut dum in eius conuerſatione, & imitatione moratur, repellat pariter a nobis, & ardor cōcupiſcētiæ, & frigus ardoris.

Tertiū, qđ multū nocet apib. eſt locus fętidus: unde debēt eorū aluearia lōge collocari ab omnibus, quæ ſunt horrēdi odoris, ut a ſtabulis, & balneis, coquinis, fuſorijs, & hmōi, & fętore fęni. Et ēt non debent poni in loco ubi reſonat echo, qui, ſ. ad humanā uocē falſa imitatione rñdet. Sic ēt boni uiri debent ſe remouere a cōſortijs, & familiaritatibus perſonarū corruptarum, & infamium, ne. ſ. eorū fętore, i. infami, & corrupta conuerſatione ipſi, uel in cōſcientia, uel in fama lædanť. Debent ēt ſibi cauere a blanditoribus, q̄ ad modū echonis, vnicuiq; deceptoriè reſonāt, idest loquuntur iuxta uocem ſuam, idest prout credunt ei placere.

Quartum eſt fumus præcipuè cancri adusti. Quid.n. per cancrum aduſtum, niſi mundū accēſum, malo igne auaritiæ, uel luxuriæ inflāmatum? Io. (1 Ioā. 5.) Totus mundus in maligno politus eſt, cancer ēt Lunæ mutabilitatē ſequitur, quia. ſ. ſecundū augmentū, & decrementum Lunę repletionē, & uacuitatē patitur. Et ſimiliter ipſe mūdus ſecundum fortunæ mutabilitatē mutatur. Io. (1. Ioā. 2) Ecce mundus tranſit, & concupiſcentia eius: Boet. (Boet. 2. de cõſ.) Hunc continuum ludum ludimus, rotā uolubili orbe uerſamus. Infima ſummis, ſuprema infimis mutare gaudemus: unde quidā metricè dixit: Ludus fortunæ uariatur, ut orbita Lunæ. Huius igiť cācri fumus tunc ad apes ρtingit, qñ uel mundi affectus, uel terrenæ occupationis actus bonos uiros inuoluit, & nonnunquam ex eis aliquos ēt inuoluēdo extinguit. Vnde debēt ſe boni uiri a tali fumo quantum poſſunt elongare. Apoc. (Apo. 18.) Cum viderint fumum incendij eius, longe ſtantes, ſupple, ſunt.

Quintū, qđ nocet operib. apū, eſt ſuccus quarundā herbarū, uel florū ſicut ſunt elleborus, caſia, abſinthium, cucumer agreſtis, & ſimilia, quarum. ſ. amaritudo impedit dulcedinē mellis. Vnde talia ab aluearibus apum debent pęnitus remoueri, & debēt poni iuxta arbores, uel herbas, q̄bus nulla amaritudo rñdeat i flore, uel ſucco. Quid aūt eſt herbarum malus ſuccus, niſi triſtis, & pęnitudine plenus uoluptatū, & libidinū exitus? Vñ de meretrice muliere dictū eſt: Pro. (Prou. 5.) Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima aūt illi⁹ amara quaſi abſinthiū. In quo oſtēdere uoluit Salomō, qđ uoluptas, licet in principio, uel in medio, i. in cogitatu, vel actu hēat delectionē, in fine tñ relinquit amaritudinē. Vñ īcipit a melle, ρcedit ad oleū, terminať ad abſinthiū. Hic eſt ergo ſuccus amarus, i. luxuriæ fructus, quē. ſ. apes, i. perſonæ ſpūales, & ſi tm̄ cogitatu, uel affectu deguſtent, pdiť dulcedo mellis. i. ſuauitas, & delectatio internæ cōſolationis, & deuotionis. Nam ſicut dicit Ber. (Ber.) Delicata eſt diuina cōſolatio, & nō dať admittētibus alienā, ρρ qđ Apoſt. dicit, (1. Co. 2.) q̄ aīalis, i. carnalis homo non ρcipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei.

Itē boni uiri aſſimilantur uaſis argenteis, quę franguntur, & uruntur, ut reparentur. Si boni

uiri modo frangunt per tribulationes, uel uruntur per infirmitates, ut reparentur, & meliorentur, sed mali sunt tanquã uasa testea, uel uitrea, quæ fracta non reparantur. Psal. Tanquam uas figuli confringes eos.

Psal. 2.

Item uasa argentea limantur, ut clarificẽtur: sic Deus suos affligit, vt puriores sint, & clariores. Aug. Quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano hoc facit tribulatio uiro iusto.

Aug.

Item boni uiri affliguntur, ut perficiantur, & ideo assimilantur imaginibus, & sigillis: de q̃b. Greg. in dialogo dicit, q̃ sicut imperiti homines, nec dum perfectè sculpta sigilla, uel imagines aspiciunt, & iam quasi perfecta laudant, & tñ artifex considerat, & limat, & laudari iam audit, & tundere tamen meliorando non desinit: Sic plerunq; illi quos iam perfectos hões extimant adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent, propter quod infirmitatibus, & tribulationibus quotidie limantur.

Charitatis necessitas, utilitas, perfectio, & ordo diffinitur, quæ singula per ferri igniti, ac fundamẽti proprietates pluribus aperiuntur exemplis. Cap. VII.

CHaritate deficiente non põt aliquis bñ operari. Nam de ferro frigido nõ põt faber operari, nisi calefaciat illud igne, nec potest flecti, sed frangitur sub martello. Vnde (sicut dicit Augu.) Ferrum calidum dum cuditur dilatatur, frigidum autem frangitur. Sic homo non est aptus bene operandi, nisi calefactus fuerit per ignem charitatis. Thre. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me.

Thre. 1.

Item charitas assimilatur fundamento, unde Apo. In charitate radicati, & fundati. Vnde nota, q̃ Apost. assimilat charitatem radici, in eo, q̃d dicit, Radicati, quia sicut omnis fructus a radice procedit, sic opus bonũ a charitate. Vnde Gre. dicit, q̃ non habet uiriditatem ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Eph. 3.

Item assimilat eam fundamẽto domus in eo, quod dicit. Et fundati: quia sine fundamẽto stare non põt, sed destructo fundamento cadit. Claritas. n. oĩa sustinet. 1. Cor. Est alia ẽt rõ qua charitas assimilatur fundamento: q̃a fundamentũ (ut dicit Pallad.) consueuit tripliciter poni. s. aut in petra, aut in argilla solida, aut in terra labili, & in his tribus significantur tria charitatis opera. Tria enim proprie ex charitate sunt diligenda, scilicet Deus qui signatur in petra, spiritus qui in argilla solida, siue sit spiritus angelicus, siue humanus: tertium est corpus, siue ꝓprium, siue proximi, & hoc designatur in terra fluxibili. Et nota, q̃ si fundamentum ponatur in farcofago, uel in petra, debet (ut dicit Palladius) forma fundamenti sculpi unius pedis altitudine, uel duorum unius q̃dẽ pedis altitudinem charitas qua Deus diligit, habet: quia uno tñ affectu seu respectu Deus diligi debet. s. ꝓpter seipsum: hoc. n. est de ratione ueræ amicitiæ, ut amicus sui gratia diligatur. Et ideo ille qui Deum mercedis intuitu diligit, uerus eius amicus non existit. Postea tamẽ ipsa Dei dilectio adhuc alterũ pedẽ. i. aliuni affectum, siue respectum habere. s. ad mercedem. s. ad beatitudinẽ creatam, quam ab ipso Deo habemus, nõ ita. s. q̃ ipsa sit finis amatu ria q̃ Deus propter illam diligaт, eo, q̃ hic esset, ut dictum est nõ uere diligere Deum, sed prout ipsa beatitudo ex parte amantis est finis amoris, & cuiuslibet uirtuosæ operationis. Si uero fundamentum ponaт in solida argilla, & cõstricta, tunc debet habere quintam, uel sextam partem altitudinis eius, quæ super terram. s. in parietib. est futura. Similiter etiam charitas, qua ꝓximi spiritum, uel nostrum diligimus, debet quinq; uel sex gradus habere altitudinis. i. pfectionis. Et primus gradus est, ut diligamus uere: tũc aũt uere diligimus, aliquem cum amamus eũ ad bonum sui ipsius, & non ad utilitatem nostram. 1. Cor. Charitas non quærit q̃ sua sunt. Vnde tunc aliquis uere diligit animã proximi sui, uel suã, quando diligit eam ad salutem eius. Et isto modo Apostolus proximos secundum spiritum diligebat. Vnde dixit non quærens, quod mihi utile est, sed quod multis prosit, ut salui fiant.

1. Cor. 13.

1. Cor. 10.

1. Cor. 13.

Secundus gradus altitudinis huius fundamẽti est, ut diligamus rectè. Tunc rectè diligimus aliquem, cum maius bonum suum minori præponimus, puta ut magis diligamus animã, quã corpus, & spiritualia quàm temporalia.

Tertius gradus est, ut diligamus sanctè. i. in ordine ad Deum, & propter Deum. Et ideo debemus odio habere in anima nostra, uel proximi, quicquid repugnat Deo, puta peccata, & cogitationes peccatorum. Psal. Iniquitatem odio habui, & abominatus sum.

Ps. 118.

Quartus gradus est, ut diligamus operosè. Io. Non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere, & ueritate.

1. Io. 3.

Quintus gradus est, ut diligamus perfectè. s. non tantum amici animam, sed etiam inimici. ad salutem. n. inimici non tantum generalẽ, sed specialem affectum habere, & pro eo specialiter orare pfectionis ẽ. Vñ Mat. Diligite inimicos uestros, &c. & postea concludit: Estote ergo pfecti. Vel si uolumus huic fundamento charitatis, qua. s. proximi spiritum diligimus, dare sex partes altitudinis; tunc per sex gradus accipiamus, uel eleemosynas spũales, quib. aiabus ꝓximorũ subuenire debemus, quæ in hoc uersiculo continentur. Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Debemus. n. eis in dubiis consulere, & delinquẽtes eos castigare, mœstos consolari, offensas remittere, eos sufferre, pro eis orare, quæ ad charitatis altitudinem pertinent. Si autem fundamẽtum ponatur in terra labili, debemus tantum fodere quousque inueniatur argilla munda sine sterquilinio. Et si argilla non inueniatur, tũc sufficit immersisse quartam partẽ altitudinis q̃ futura est sup terrã, ut ipse Pall. dicit. Ex quo patet, q̃ charitas, qua corpus nostrum, uel proximi diligimus, primò debet esse munda a sterquilinio. i. ab amore carnali, ut non sit dilectio carnalis. sed spiritualis. s. ut diligamus non carnaliter, sed spiritualiter.

Mat. 5.

Itẽ debet habere quatuor gradus altitudinis. Primus est, ut magis diligamus corpus, siue proprium,

ptium, siue proximi, quam alias res corporales exteriores.

Secundus est, ut quantum ad res corporales magis diligamus corpus proximi quā propriū. Nam ēt quidam Genulea sine spe uitæ æternæ pro amore amicorum se morti exposuerunt. Vnde multo magis hæc charitas facit cū pertineat ad bonum uirtutis. Vnde etiā Philosophus dicit, quod homo debet amicos ad tristia uocare tarde, sed ad læta & prospera prompte. Econtra autem ad eorum prosperitates, & lætitias debet se tarde ingerere, sed ad tristitias celeriter, & prompte. Vnde secundum carnis amicitiam, plura bona corporalia sunt impendēda amicis quā nobismetipsis, sed de bonis spiritualibus semper plus nobis quàm amicis impendere, & velle debemus, & similiter etiam de malis uitandis.

Arist. 9. Ethi.

Tertius gradus est, ut minus diligatur corpus quam spiritus. Debet enim corpus diligi in ordine ad spiritum.

Quartus gradus est, ut quantū ad actum exteriorem charitatis, q est eleemosyna, ēt ipsa corpora quodam ordine diligamus, & iste ordo attenditur secundum tria, s. secundum debitum; secundum necessarium, & secūdum honestum. Secundum debitum quidem, quia parētibus ac propinquis, & benefactoribus, & eis a quibus spiritualia accipimus, debemus, qñ indiget ēt magis eleemosynam facere quàm alijs. Secundum necessarium uero, quia cæteris paribus debemus magis subuenire indigentibus. Secundum vero honestum cęteris paribus magis debemus dare melioribus. licet assignare in singulis quantum unum alteri eorum præferatur, est impossibile, quia singulares cōditiones quæ attēdendę sunt, infinitę sunt, & non cadunt sub arte. Vnde de his magis unctio docet quàm prudentiæ consiliū. Dicit. n. Pall. ꝙ fundamenta debent ex utraque parte esse latiora quā parietes futurus sit, semipedis spacio, quod signat, ꝙ fundamentum charitatis in sanctis uiris latius est in interiori affectione quam possit ostendi in exteriori opere, uel conuersatione.

Pallad.

Item charitas, & zelus fraternæ salutis reddit sanctos uiros sollicitos, & studiosos, ad attrahendum alios ad Deum. Vnde assimilatur balsamo, & cimino. Dicit. n. Palladius, ꝙ columbæ si cimino pascātur assiduè, uel si alarum ascellæ balsami liquore tangant, inducūt alias columbas ad columbarium dñi sui. Quid autem est ciminus qui secundū medicos in secundo gradu est calidus, nisi fraternę salutis, & charitatis zelus?

Primus namque gradus charitatis est circa salutem sui.

Secundus vero est circa salutē proximi: hoc ergo cimino quotidie sancti uiri pascuntur, quia scilicet de proximorum salute quotidie sollicitantur. Apost. Instantia mea quotidiana, sollicitudo oium ecclesiarum. Est aūt vero balsami liquor, ipsius fraternitatis amor. Balsami nanq; liquor fœtum mortuum de uentre pregnātis educere perhibetur, quia dū quisq; uir sanctus proximorum amore succensus aliquem ex eis sua sancta exhortatione conuertit, atque peccatum mortale de conscientia eius expellit quasi uirtute balsami fœtum mortuum de uentre pręgnantis educit, uel quia scriptum est: Qui nō diligit, manet in morte dū ipsa fraterna charitas odiū de corde propellit, quasi de uentre matris mortuum fœtum educit, Ioā. Nos scimus qui translati sumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres. Sunt autem velut duæ alæ columbarum duæ spiritales uitæ Sanctorum, scilicet cōtemplatiua & actiua. Vel duo genera eleemosynarum, scilicet spiritualium, & corporalium. Vnde tunc ascella alarum balsamo tanguntur quando ipsi sancti uiri fraternæ dilectionis cōpassione ad utriusque uitæ, uel eleemosynæ studia impelluntur, quibus uidelicet studijs protinus ad columbariū domini columbas alias ducunt: quia utriusque eleemosynæ beneficio, scilicet & corporaliter subueniendo, & prædicationis, & orationis auxilio etiam peccatores proximos ad domini gratiam trahunt.

2. Cor. 11

Carnem humanam nunquam delitijs fore nutriendam, sed ieiunijs, laboribus, & aduersitatibus pro animæ salute exponendam, frumenti similitudinibus edocetur. Cap. VIII.

CAro non est delitijs nutriēda, sed laboribus pœnitentiæ, & passionibus exponenda. Nā agricola qui nollet granum ad tempus in terra perdere, & uētis, & tempestatibus exponere, sed tantum in horreo seruare; fructum inde non reciperet, imò ei putrefieret, & corrumperetur. Sic qui tantum amat carnem suam, quod in quiete, & delitijs uult eam seruare, nec ieiunijs, & laboribus uult eam exponere, nihil ex ea, nisi corruptionem habebit: Matth. Qui uoluerit animam suam, i. animalem, uel corporalē uitam saluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animā suā in hoc mundo, inueniet eam, s. in futura gloria, quasi dicat agricolę: Frumentū si perdis seruas, si seminas inuenies. Io. Nisi granū frumenti cadēs in terram mortuū fuerit, ipsum solum manet.

Item caro non delectabilibus, & blandis, sed amaris & afflictiuis conseruatur a corruptione tentationum, & uitiorum, sicut frumentum in horreo non cum dulcibus, & lenitiuis, sed cum asperis & amaris folijs, & succis præseruat a putrefactione, & læsione curculionum, & aliorum uermium: Docet. n. Pall. in lib. suo de agricultura, quòd si factis granarijs amurca luto mixta parietes liniantur, cui aridi oleastri folia, vel oliuæ pro paleis adijciantur, quo tectorio; siccato rursum amurca respergatur, & ubi hæc siccata fuerit, frumenta condantur: a curculionibus, & alijs uermibus tuta seruabuntur.

Item herba coniza, ut Græci asserunt, substrata frumentis addit ætatē. Constat. n. ꝙ & oleastri & oliuę folia amara sūt, & ēt amurca. Conizā est ēt herba lethalis, quę cū tritico gñatur qua tū turdi uescunt. Vñ similiter caro nostra ab amaris, & mortificatiuis ultijs præseruatur: vnde Apo. dicebat Colo. Mortificate membra vestra. Item negat. Columella quē Pallad. in lib. suo frequenter allegat, uentilanda esse frumenta, quia

Coll. 9.

Ii 3 magis

magis miscentur animalia totis aceruis, quæ si non moueantur in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc uelut corrupto corio cętera illæsa durabunt. Et asserit idem noxia animalia ultra prædictam mensuram non posse generare Sic etiam fuerunt quidam feruentissimi Sancti, qui quasi nullus uentilationis refrigeriũ carni suæ præstare uoluerũt. Voluerunt enim potius ipso exteriori cortice, i. carne mala sentire, quàm tentationum, & vitiorum puncturas, & corrosiones ad mentis suæ intima penetrare, sicut patet de Beato Germano Altisiodoren. & Hylarione, & Beato Martino, & quibusdam alijs, qui laboriosissimam, & austerissimam vitam duxerunt continuè, sed tamen Palla. dicit, ꝙ nihil, tam diu custodiendis frumentis cõmodius erit, quam si ex areis in alterum vicinum locũ transfusa refrigerentur aliquantis diebus, atq; ita horreis inferantur. In quo signatur, quod noui, & imperfecti, qui sunt similes frumento, quod de area trahitur, nõ sunt in tanta austeritate, & arctitudine tenẽdi, sed interdum ad breue spaciũ temporis aliqua recreatione refrigerãdi, & post hoc ad horreum asperitatis, & laboris reducẽdi: ex hoc enim feruentius laborabunt, & magis ẽt consolati in labore perseuerabunt: Seneca. Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiem dato, sed & ipsa requies plena sit sapientia, bonisq; cogitationibus.

Sen.

Item caro est pro salute animæ periculis, & aduersitatibus exponẽda. Nam pugnator clypeũ diligit, & charum habet, sed non tantum, quod nõ exponat ictibus, ut corpus seruetur illæsum. Sic caro aduersitatibus, & periculis exponenda est, ut anima seruetur illæsa, & indemnis. Vnde Apo. dixit: Vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent, i. expectant, sed nihil horũ uereor, nec facio animam meam. i. uitam animalẽ, & corporalem preciosiorem quam me, i. quàm vitam meam spiritualem.

Act. 20.

Iudæorum ministri quibus olim vestimentis ornabantur, necnon Ecclesia catholica, clerici & episcopi, summusq; Pontifex quibus vtantur ornamentis, eorumq; mystica mysteria patefiunt, & Papa cur Petri baculo non vtatur, aperitur. *Cap. IX.*

Clerici, & episcopi debent ornari illis uestibus spiritualiter, quibus pontifices, & ministri Iudæorum ornabantur, & vestiebantur corporaliter. Habebat enim tunc Pontifex octo ornamenta.

Primo enim habebat vestem lineam.

Secundò tunicam iacinctinam, in cuius extremitate uersus pedes ponebantur tintinnabula quædam per circuitum, & mala punica facta ex iacincto, & purpura coccoq; bis tincto.

Tertio habebat super humerale, quod regebat humeros, & anteriorem partem, usque ad cingulum, quod erat ex auro, & iacincto & bysso retorta. Et super humeros habebat duos onichinos in quibus erant sculpta nomina filiorum Israel.

Quartum erat rationale ex eadem materia factum, quod erat quadratum, & ponebatur in pectore, & coniungebatur super humerali. Et in hoc rationali erant duodecim lapides præciosi per quatuor ordines, in quibus etiam erant sculpta nomina filiorum Israel, scilicet ad designandum, quod ferebat onus totius populi per hoc, quod habebat nomina eorum in humeris, & quod iugiter debebat de salute eorum cogitare per hoc, quod portabat eos in pectore, quasi in corde habens. In quo etiam rationali mandauit dominus poni doctrinam, & ueritatem: quia quædam pertinentia ad veritatem iustitiæ, & doctrinę scribebantur in illo rationali. Iudæi tamen fabulantur, quòd in rationali erat lapis, qui secundum diuersos colores mutabatur secundum diuersa, quæ debebãt accidere filijs Israel: & hoc uocant veritatem, & doctrinam.

Quintum erat baltens, i. cingulus factus ex prædictis quatuor coloribus.

Sextum erat tyara, idest mitra quædam de bysso.

Septimum erant femoralia linea, ut operirẽt carnem turpitudinis suæ, quando accederet ad sanctuarium, uel altare.

Octauum erat lamina aurea pendens in fronte eius, in qua erat nomen Domini. Ex istis ergo octo ornamẽtis minores sacerdotes quatuor habebant, scilicet tunicam lineam, femoralia, & balteum, & tyaram. Per ista ergo ornamenta designatur sanctitas ministrorum Dei. Sunt enim quatuor necessaria omnibus ministris, scilicet castitas quæ designatur per femoralia; puritas uitæ, quę significatur per lineam tunicam; moderatio discretionis quæ significatur per cingulum, rectitudo intentionis quæ significatur per tyaram protegentem caput. Sed super hæc Pontifices debent quatuor habere.

Primo iugem Dei memoriam in contemplatione, & hoc significabat lamina aurea habens nomen Dei in fronte.

Secundo, ꝙ supportet infirmitatem populi, quod signat superhumerale.

Tertio, ꝙ habeat populum in corde, & in uisceribus per solicitudinem charitatis: quod signatur per rationale.

Quartò quod habeat conuersationem cœlestem per opera perfectionis, quod signatur per tunica iacinctinam. Vnde & tunicæ iacinctinę adiungebantur in extremitate tintinabula aurea per quod signatur doctrina diuinorum, quæ debet coniugi cœlesti conuersationi Pontificis. Adiunguntur etiam mala punica, per quæ signatur unitas fidei, & concordia in bonis moribus, quia sicut mala punica habent sua grana unita, sic vnita debet esse eius doctrina, ni per eam pacis & fidei unitas non rumpatur.

Item clericorum, & ministrorum ecclesiæ Christi idoneitas significaẽ in eorũ uestibus quibus, s. induuntur, quando in Ecclesia ministrãt. Quædam enim sunt q̃ generaliter in omnib. ministris requiruntur, ut sint idonei ad tractandũ diuina. Quædã vero requirunẽ spiritualiter in superioribus. Et ideo quædã uestes sunt oĩbus ministris communes. Quędã superiorum tantũ.

Omnibus

Omnibus enim ministris competit amictus humeros tegens, in quo signatur fortitudo ad diuina officia, quibus mancipanť. Et similiter alba quæ signat puritatem vitæ, & cingulũ, qđ signat repressionẽ carnis. Sed subdiaconus vlterius habet manipulũ in sinistra, in quo signatur extersio multarum macularum, quia manipulus est quasi sudariũ ad extergendũ uultum. Ipse.n.est q̃ primo ad sacra tractanda admittitur. Habet & tunicam strictam, p quã doctrina Christi signať. Vnde iu veteri lege (vt supra dictũ est) in tali tunica tintinnabula pendebant. Subdiaconus.n. primo admittitur ad doctrinam nouæ legis annunciandam. Sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signũ, ꝗ applicatur ad ministerium in ipsis sacramentis, & dalmaticam, q̃ est vestis larga sic dicta, q a in Dalmatiæ partib. primo fuit vsus eius, ad signandum, ꝗ ipse primo ponit dispensator sacramẽtorum. Ipse enim sanguinem dispensat, in dispensatione autẽ largitas requiritur. Sed sacerdoti stola in vtroq; humero ponitur, vt ostendatur, ꝗ plena potestas dispensandi sacramenta ei datur, non vt ministro alterius. Et ideo stola descendit vsq; ad inferiora Habet etiam casulam, quæ signat charitatẽ, quia sacramentum charitatis consecrat, scilicet eucharistiam. Sed episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia, succinctoriũ, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, baculus, & annulus: quia, s. nouem sunt q̃ possunt supra sacerdotem. s. clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos disponere, synodos celebrare, chrisma consecrare, & vestes & vasa etiam consecrare, vel per caligas signatur rectitudo gressuum. Per sandalia q̃ pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis, per tunicam perseuerantia, q a Ioseph tunicam talarem habuisse legitur, quasi descendentem vsq; ad talos, per qđ designatur extremitas vitæ, p dalmaticam largitas in operibus misericordiæ, per chirothecas cautela in operatione, per mittram scientia vtriusq; testamenti. unde & duo cornua habet, per baculum cura pastoralis, qua debẽt colligere vagos, quod signat curuitas in capite baculi: sustentare infirmos, quod signat stipes baculi, & pungere lentos, qđ signat stimulus in pede baculi. vnde versus: Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta: per annulũ signatur vnitas fidei qua ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt loco Christi q est ecclesię sponsus. Sed vlterius Archiepiscopi palliũ habent in signum priuilegiatæ potestatis, signat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Et ista ornamenta correspondent vestibus põtificis veteris legis. Nam pro lamina quæ pendebat in fronte, habet põtifex noster crucem, (vt Innocentius dicit.) Sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicã, pro Ephot annulum, pro rationali amictum, pro superphumerali stolam, pro tiara mitram. Nota etiam ꝗ Romanus pontifex non vtitur baculo. quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum, qui postea factus est episcopus Treuerensis. Et ideo in dięcesi Treuerensi Papa baculum portat, & non in aliis. Vel in signum, quòd non habet coartatam potestatẽ, quod curuatio baculi signat.

Peccatorum confessio quantum sit necessaria, animaq; peccatrici expediens, & quid ei præcedere debeat, ut rite peragatur exprimitur. *Cap. X.*

Confessio necessaria est ad sanandum vulnera animæ. Nã quandiu ferrũ manet in vulnere, non potest corpus sanari. Et sic quãdiu peccatum retinetur in conscientia, anima non sanatur. Educitur autem de conscientia peccatum p confessionis iudicium. Vnde dicitur Iob. Nunquid qui non amat iudicium, sanari potest [Iob. 34.]

Item confessionem debet præcedere conscientiæ examinatio, sicut diuisiuum siue præparatiuum p̃mittitur purgationi. Nã purgandus infirmus prius præparationem recipit, quæ humores commoueat, vt postea medicina sequẽs melius eiiciat. Sic prius debet homo examinare peccata, & diiudicare apud se antequam confiteatur. Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi. [Ecc. 18.]

Item confessio necessaria est ad cordis illuminationem. Est.n. cor simile domui. Domus.n. illuminatur quando fenestra aperitur, quia Sol tunc in eam ingreditur. Similiter quãdo cor Domino aperitur per confessionem, gratia Dei intrat in ipsum, & illuminat. Chrys. Confessio cor emundat, sensum illuminat, animam sanctificat, & ad susceptionem Christi præparat. Vnde dicitur, in Cant. Aperi. mihi soror mea. [Chrys.] [Can. 9.]

Item cõfessio est necessaria ad mortis æternæ euasionem. Nam quando apostema conuertitur ad interiora, & ibi crepat est eã mortis corporalis: sed qñ conuertitur ad exteriora, possibile est ad sanitatem redire. Sic peccatum absconditum interius causa est mortis ęternę Conuersum vero exterius, & manifestatum per confessionem, est spiritualis salutis iudicium. Vnde si inconfessus lates, inconfessus condemnabetis.

Cordis compunctio quæ vino, & aceto quibusdam exemplis comparatur, quantum sit animæ iustæ proficua nonnullis demonstratur exemplis. *Cap. XI.*

Compunctio cordis assimilatur vino, secundum illud Psal. Potasti nos vino cõpunctionis. Nam vinum semper emittendo feces, se purgat & semper est in motu & tremore, donec se paretur purum ab impuro. Sic qui vere compunctus est, semper est in motu, & tremore donec separetur ab eo immunditia peccati. [Ps. 59.]

Item compunctio assimilatur aceto.

Primo, ratione confessionis, q a eisdem cor compungitur quibus acetum ex vino conficiť. Nam si quis velit ex vino aliquo optimum acetum cõficere, hoc mõ facere potest. Accipiat cornalia qñ incipiunt rubescere & centimora, quæ nascunť in cãpis quando similiter incipiunt rubescere, & de labruscis antequam incipiant tumescere, & de brugnolis ceparum acerbis ante

& pulverizet subtiliter omnia simul. Et tunc accipiat de meliori aceto, qd invenerit, & distéperet cum pulvere illo, & ita conficiat panes bene desiccatos. Et si vinum de quo vult facere acetū fuerit forte, ponat de pane illo parū: & si fuerit debile ponat plus, & fiet acetum fortissimū. Quia igitur illa quatuor, ex qbus primo pulvis cōficitur, acerbū habēt, & agreste saporē, s. immatura cotoalia, centimora, & labruscæ, & brugnolæ. Possumus in istis quatuor mala intelligere q facit peccatum homini, quorum s. memoria velut acerbus fructus, conscientiam non parū mordicat, & pungit, s. quia tollit Deum, claudit cœlum, destruit meritum, & obligat ad infernum. Sed ista quatuor debent pulverizari, i. subtiliter discuti, & considerari, deinde acetum optimum apponi, i. exemplum alicuius fortiter pœnitentis in memoria haberi Et de his conficitur panis lachrymarum, de quo in Psal. Cibabis nos pane lachrymarum, ex quo posito in vase vini, i. in memoria ipsius peccati fortissimum acetum efficitur, i. fortissima compunctio generatur.

Ps. 79.

Secundò ratione purgationis, quia purificat cōscientiā sicut acetum purificat mustum. Dicitur. n in libro de vindemijs, qd si quis mittat in metretā dulcis musti conculam aceti, p tres dies erit purum: & similiter compunctionis acetum purificat cor a fæce peccati turbulentum. Unde Amb. dicit. Scindite corda vestra ferro, & aceto cōpunctionis ab usu inveteratæ consuetudinis.

Amb.

Itē cōpunctio amara peccati valet cōtra tētationes diaboli, & cōfortat ēt cor ī bono. Dicit. n. Pall. q pōt fieri vinum contra pestilentiā saluti ferum, stomacho multum pficuum hoc mō. In optimi musti metreta una anteq̄ ferveat, tum si absynthij octo uncias linteo involutas dimittas, & exactis decē dieb curabis auferre, id vinū refunde lagenis minorib & utaris, q a valet ad ea, q̄ dicta sunt. Quid aūt est metreta dulcis musti, nisi memoria delectabilis peccati. Et qd linteus cōtusi absynthij, nisi cōpunctio, & amaritudo animi cōtriti? Ergo tunc absynthium musto immittitur, qn ex memoria delectationis perpetrati peccati conscientia compuncta vehemēter amaricatur, & tale profecto est compunctionis vinum qd animum purificando confortat, & cōtra pestilentiam, i. corruptelam tentationis, seu recidivi salubriter defensat. Exod. Sacrificemus Deo, ne forte accidat nobis pestilentia. Hoc sacrificium contra pestilentiam valens, est compunctio animi contribulati, secundum illud. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus.

Pall.

Exo. 5.

Ps. 50.

Consolationis ordo qualis esse debeat, ut quempiā afflictum a mærore retrahere possimus ferri exemplo declaratur. Cap. XII.

Consolari nō pōt dolētem, & afflictum, q p tristitiæ cōpassionem & doloris ostensionē nō concordat eius dolori. Cuius exemplū est, q a ferrum ferro nō iungit, si nō utrunq; ex ustione ignis liquef: & durū moli nō adhæret nisi prius duritia eius tēperatā mollescat, ut quasi hoc ipsum fiat, qd curatur, ut teneat. Sicut prius emolliri debet cōsolari volētis animus, ut afflicto cōgruat, & cōgruēs adhæreat, & inhærēdo trahat. Alioquin si a mētis afflictione discrepat, minus ab illo recipit a quo mētis qualitate separat. Ergo ordo cōsolationis est, ut cū volumus afflictū quēpiā a mærore suspēdere, studeamus prius merendo eius luctui concordare, ut Greg. dicit.

Peccandi cōsuetudo postquam callnerit, quàm difficulter ab anima removeatur, pluribus naturalibus similitudinibus aperitur. Cap. XIII.

Consuetudo peccandi difficilius dimittitur, si ei nō resistitur anteq̄uā induratur Nā uestis rectam formam de facili recipit, si nondum pravam receperit: sed si contrarium sit, vix pōt rectam suscipere, & cæra dum mollis, est facilius impressionem sigilli recipit, q̄ cum induruerit. Unde Eccle. Curva cervicem eius, s. filij tui in iuventute, tunde latera eius dum infans est, ne forte induret, & nō credat tibi. Unde Aug. Dum consuetudini non resistitur fit necessitas. Lepra enim inveterata, & gutta inossata non de facili curatur, Iob. Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius. Et Beda super Lucam dicit. Diabolus quanto ipsum hominem diutius tenet tanto difficilius dimittit; sicut rusticus, qui diu terram tenuit vult, eam hæreditariè tenere.

Eccl. 13.

Iob. 2.

Arca Noe constitutio, & partium ipsius situatio multis similitudinibus nos erudiet qualis noster conversatio esse debeat. Cap. XIIII.

Conversatio bona assimilatur arcæ Noe, propter quatuor.

Primò ratione structuræ, quia s. fuit a Noe cōstructa, & fabricata. Noe autem, qui interpretatur requies, est homo iustus, qui ut requiescat in domo propriæ conscientiæ, & sit tutus ab inundatione aquarum, i. ab impetu tētationum, vel tribulationum, ædificat arcam, i. conversationē bonam De qua Psal. Exurge Domine in requiē tuā, tu & arca sanctificationis tuæ. Arca. n. Deo sanctificata, est conversatio bona ad Deum ordinata, quæ dicitur esse requies Dei, quia secundū Deum in ea mens hominis requiescit.

Psal. 13.

Secūdò rōne materiæ, q a arca fuit facta ex lignis levigatis, bituminatis, & quadratis. Sic bona cōversatio ędificat ex lignis levigatis, i. ex bonis operib. pura intētione factis. Bituminatis, i. charitate informatis. Quadratis, ut sit mēs hominis stabilis, q a corpus quadratum residet firmū.

Tertiò ratione formæ, circa quam primò attēde mensuram dimensionum. Habebat. n. longitudinem 300 cubitorum, latitudinem 50 & altitudinem 30. Superius autem erat in uno cubito consummata. Longitudo enim arcæ, est memoria Dominicę passionis, quā Thau signata representat. quæ 300. signat. Vel etiam longitudo arcæ perseverantia in continuatione boni, vel longitudo 30. cubitorum, est fides Trinitatis, cum perfectione boni operis, sine qua fides mortua esset. Latitudo autem est dilectio Dei, & proximi amici, & inimici, & signatur in 50. cubitis,

cubitis, quia quinquagesima die a passione Christi datus est Spiritussanctus, per quem (vt dicit Apo.) Charitas Dei diffusa est in cordib nostris. Ro. 5. Altitudo autem est spes, & desiderium seculi venturi: quæ spes designatur in 30 cubitis, quia scilicet tricenarius numerus ex ternario, & denario ducitur, ter enim decem faciunt 30. In ternario autē triplex spes signatur, s. de venia, de gratia, & gloria. In denario autem addito adimpletio decalogi, vt scilicet adsit nobis impletio decalogi sub spe pdicta triplici. Alioquin spes sine meritis, vel operibus nō esset vera, sed præsumptio. Consummatio autem in vnum cubitum, est, vt omnes motus, & affectus dirigātur in Deum, sicut dicit Psal. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum, vel hæc consummatio fit in perfectione consiliorum. Matt. Adhuc vnum tibi deest, si vis perfectus esse, &c. Mat. 19. Dicitur aūt quod ille cubitus arcæ fuit geometricus, qui valet sex vsuales ad ostēdendum, quod per sex misericordiæ opera ad vnitatem perfectionis diuinæ consolationis, & supernæ pacis ascenditur.

Secundo in forma arcæ considera aperturam locorum. Habebat enim in duobus locis aperturam, vnam ad lumen recipiendum, scilicet fenestram: aliam a latere ad ingrediendum, scilicet ostium. Fenestra ergo est gratia, quæ illuminat domum mentis. Vel forsitan est intelligentia, per quam lumen sapientiæ, & scientiæ suscipimus. Ostium autem est liberum arbitrium, quod aperit primo gratia. Vnde Bern. Et si ad inueniri potest, præueniri non potest. Bern.

Tertio considera distantiam mansionum. Nā secūdum Aug. Arca fuit inferius bicamerata, & superius tricamerata: nam in inferiori māsione, idest super tabulatum sentinę, fuit duplex camera, quarum vna dicebatur stercoraria, alia autē apothecaria. Aug. Sed supra istam mansionē fuit alia mansio superior, quæ habebat tres cameras duæ cameræ laterales erant vna immitium animalium, & serpentium. Altera vero mitium. media autem camera erat hominum, & auium. ostium autē erat ibi, bicamerata, & tricamerata coniungebantur. Bicameratio neq; arcæ attēditur in delectatione sensualitatis, quæ maxime inuenitur in actibus duarum potentiarum vegetatiuæ partis, s. propagatiuæ siue generatiuæ, quantum ad actum venereum: & ista est, vt sentina stercoraria. & nutritiuæ quantū ad esum, & ista est apothecaria. Tricamerata autem attenditur in ratione, cuius tres vires sunt, s. irascibilis, quæ detesta tur malum, & ista est habitatio immitium passionum, vt iræ, & audaciæ, & huiusmodi.

Item concupiscibilis, & hęc est quę bonum prosequitur. Et hæc est habitatio mitium passionū, vt amoris mansuetudinis, & huiusmodi. Et duæ hę vires dicuntur rationales non per essentiam, sed per participationem secundum Philosophū, inquantum, s. natæ sunt rationi obedire. Tertia autem est rationalis per essentiam, quæ rō uocatur. Et hæc est, q̄ discernitur bonum, honestū, & verum. Vnde hæc dicitur habitatio hominum. s. actiuorum, & auium, s. contemplatiuorum. Quorum primi reguntur prudentia, secundi eleuant sapientia. Alij autem sunt, qui dicunt huiusmodi cameras arcæ, fuisse dispositas solum in altitudine. Et dicunt, quod inferius in fundo erat sentina siue stercoraria, supra quā erat apothecaria, & supra hāc erat immitiū animalium. Et ostiū erat i medio vbi apothecaria coniungebantur camerę immitiū, supra hanc habitatio mitiū animaliū. Et in suprema erat habitatio hominū, & auiū. Et iō per stercorariā pōt accipi peccati in aīa fetētis detestatio: Per apothecariā lachrymarū effusio, postquā diabolus suscitat ad impugnandū. & iō sequit habitatio immitium animalium, i. multiplicatio tētationum. Sed quia Deus adiuuādo, & consolando subuenit, sequit habitatio mitium, i. gratia consolationum: postquam sequit habitatio hominum, idest exercitatio actiuorū, & auium idest perfectio contemplatiuorum.

Quartò assimilatur bona conuersatio arcę, rōne clausuræ: quia ingresso Noe in arcam cū his, qui debebant ingredi, clausit eam Dominus deforis, ita vt inundatio diluuij non noceret eis. In quo docetur homo iustus, vt si inundauerit diluuium, carnis, intret arcā trāquillę mentis. Et licet circumfluant torrentes iracundiæ, flumina luxuriæ voragine gulæ, licet ebulliant torrentes delectationum abyssus cupiditatum, maria conturbationum intrat tamē Noe arcam, i. quietus animus clauso de foris silētij hostio possidet animam. Et quanto magis caro laborat in actione, tanto spiritus volat sublimius in contemplatione. Vnde Paulus, qui plus omnibus laborauit in fame, & sit, in frigore, & nuditate &c. dixit: Nostra conuersatio in cęlis est. Cor.

Quemadmodū cor Dei gratia repleri, custodiriq; debeat a peccato mundatum, per quinque vasis similitudines demonstratur. Cap. XV.

Cor custodiendum est, ut vas omnium thesaurorum celestium, & sicut castrum in terra inimicorum situm. Proue. Omni custodia serua cor tuū. Prou. 4. Est. n. vt vas preciosum, qd̄ rarius emitur, & in eius fractura magnum damnum incurrit, & difficilius reparat, & iō a Sanctis viris diligentius custodit. Apost. Sciat vnusquisq; vestrū vas suū possidere in sanctificatione, & honore. 1. The. 4

Itē vas cordis, ut possit optimo liquore gratiæ repleri, primò oportet, quod euacuet, s. ab amore seculi. Vas autem repletum uno liquore, non pōt recipere alium nisi euacuetur: sicut plenū uino, nō recipit oleum, quin effundatur. Tanquā uinū, qd̄ mentem inebriat & infatuat est affectus, & amor mūdi: sed tanquā oleum, qd̄ illuminat, & sanat, & lętificat, est gratia Dei. Vnde oportet, quod euacues fętidū uinū, si vis recipere limpidum. Vnde 4. Reg. Vasa uacua repleuit Eli eus. 4. Reg. 4.

Secundò oportet, quod lauetur, s. a sordibus peccatorum. Aliqū etiam euacuato vase adherēt aliquæ sordes quas oportet lauari, ne liquorem immittendum corrumpant, nec pōt intrare gratia Dei ubi sunt sordes peccati, ergo sicut dicitur, Hier. Laua a malitia cor tuum. Hier. 4.

Tertiò oportet, quòd uas siue dollum cordis obstruat siue ligetur, ne scilicet liquor immissus effundatur.

effundatur. nullus enim sapiens immitteret vinum in uase, ex quo uideret statim esse effundendum. Vnde illi, qui gratiam recipiunt, & statim effundunt, dicuntur esse fatui, secundum illud Eccl. Gratiæ fatuorum effundentur. Et hoc est, quia fatuus nō habet uas cordis ligatum, uel solidum, sed confractum, secūdum illud, Eccl. Cor fatui quasi uas confractum.

Ecc. 20. Ecc. 2.

Quartò oportet, quòd inclinetur siue subijciatur rei immittendæ. Non.n. posset uas repleti aqua fluminis, uel putei, nisi inclinaretur, vel ꝓfunde immergeretur. Sic cor hominis non impletur gratia, nisi humilietur. Eccl. Inclinaui modice aurem meam excepi illam. s. sapiētiam, vel gratiam.

Eccle.

Quintò oportet si esset euersum, uel & postq̄ est inclinatum, ꝙ erigatur, & hoc est per desiderium, uel orationem ad De[u]m, Sap. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & uenit in me spiritus sapientiæ, qui est etiam spiritus gratiæ.

Sap. 7.

Item nota, ꝙ corpurum etiam minima peccata metuit. Nam in panno albo minima macula apparet, & nimis displicent, sic in corde puro minima peccata Ecc. Omni tempore sint uestimenta tua candida.

Eccl. 9. Cant. 2.

Item cordis intimum quandoq; assimilatur lecto sicut dicitur In lectulo meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea. Gre. in lectulo, & per noctem dilectus quæritur, quia nimirū etiā inuisibilis conditoris species expressa omnis corporeæ uisionis imagine in cubili cordis inuenif. Quandoq; uero assimilatur cubili secundum illud Ps. Exultabunt Sancti in gloria, lætabunt in cubilibus suis, quia. s. cū mala Sancti ab exterius fugiunt securi intra mentium secreta gloriātur. Sed tunc lætitia perfecta erit, cū carnis exterius pugna non fuerit, nam quousq; ad illicita ꝑ carnem trahimur, quia quasi domus nostræ paries quatitur etiam cubile cordis perturbatur. Quandoq; uero assimilatur strato secundum illud Ps. Vniuersum stratum eius uersasti in infirmitate eius, quia uidelicet cum nos tentatio carnis concutit, tremefacta nostra infirmitas etiam stratū cordis confundit.

Ps. 149.

Corporis delitijs sedulo inseruire signum maximum reprobationis esse primorum reproborum exemplo sese in uarias mechanica sartes principaliter occupantium confirmatur. *Cap. XVI.*

Corpori seruire, & animā negligendo, se totaliter circa ea, q̄ sunt corporis, occupare, ꝓprium est reprobrorum. Et hinc est, ꝙ attes illæ mechanicæ, quę cōmodis, & delicijs corporis maxime inseruiunt, a reprobis hominib. primitus sunt inuentæ. s. a Cain, & filiis eius. Nam ipse primus reprobus. s. Cain fuit, qui ut auaritiæ suę cōsuleret, sicut dicitur in historiis scolasticis, primo agriculturæ se dedit.

Item primus, qui terminos terræ posuit, & qui uitæ hominum simplicitatem adinuentionem mensurarum, & ponderum, ad calliditatē, & corruptionem perduxit.

Item ipse Cain fuit, qui primam ciuitatē ædificauit, & uocauit eā ex nomine filij sui Enoch. Greg. Qui sibi uult, ꝙ Cain primum filiū Enoch uocat, atq; ex hoc nomine ciuitatē quam condidit appellat? Cain primus ciuitatem construxisse describitur, ꝙ aperte monstretur, ꝙ ipse in terra fundamentum posuit, qui a soliditate æternę patriæ alienus extitit. Peregrinus namq; a summis fundamentum quasi longe habitationis in infimis posuit, qui stationem cordis in infimis collocauit. Vnde in eius stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur primus nascitur, sed de electorum progenie Enoch septimus fuisse memoratur, quia reprobi in hac uita, quæ est ante semetipsos ædificando dedicant. Electi uero ædificationis suæ dedicationem in finem temporis expectant.

Greg.

Item Iabel, q̄ fuit de stirpe Cain, fuit primus qui inuenit tentoria portatilia de loco ad locum pro pastorum. s. commoditate, & delicijs. Et ideo signat peccatorem, & propriissime prelatum qui tabernaculo corpori deseruiens in delicijs, trāsit de loco ad locum. i. ruit de vitio ad uitium, & nomen fratris eius Iubal, qui fuit pater canentium in cithara, & organo i. primus inuentor consonātiarum musicalium, ut s. labor pastoralis in delicias uerteretur: hoc.n. pertinet ad uoluptatē aurium, contra quos Iob. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Item postea Tubalcayn de eadem stirpe genitus fuit, primus faber, & operans in ære, & ferro. Vnde iste fuit malleator, qui primo inuenit usum armorum. Et hoc significat oppressores. Et iterū fuit faber, & sculptor, qui sculpturas operū in metallis in libidinem oculorum fabricauit. Vñ in hoc signat curiositatem oculorum. Soror aurē Tubalcayn fuit Noeinia, quę artem textoriam adinuenit, quæ. s. pertinet ad mollitiem, & curiositatem vestium. Cuius contrarium commendatur in Sāctis s. asperitas, & utilitas uestium, sicut de Ioanne Baptista patet, & pluribus alijs.

Bonorum, malorumq; prælatorum correptionē humiliter fore à subditis omnibus suscipiendam Barbitonsoris exemplo, & quomodo etiam eamet sit agenda, ut correptorum corda, & opera immutare queat diuersimodè suadetur. *Cap. XVII.*

Correptionem prælati etiam discoli, dēt subditus humiliter portare, attēdens cū raditur barba alicuius, q̄ patienter se habet sub rasorio, & permittit, caput suum a rasore modo in dextram, modo in sinistram duci, nec audet mentū leuare, nec os aperire, ne si rasori resistāt, vultus incurrat. Attende claustralis sub manu rasoris te positum, noli sub rasorio correptionis rebellare, sed rasoris manibus humiliter te tractari ꝑmittas, ne læsiones grauiores incurras tam in mente, quam in corpore.

Item qui sub manu rasoris inepti radif, necesse est, ut patientius se habeat, quia facilius læderetur q̄ a bono. Sic sub discolo, & inepto plato plurimum expedit patientius se habere Non.n. tm̄ bonis subiectus esse debes, sed et discolis, ut ait Pet. O q̄ graue est a malo tondente, & cū rasorio

sorio dentato sine aqua radi, qui cũ deberet scindere pilos, scindit carnem. Quid per rasoriũ dentatum, nisi mordax correptio, & contentiosa intelligitur? per aquã uero lenitas correptionis designatur. Noli ergo o prælate aquam omittere in barba radenda.i.lenitatem, & compassionem a correptione amouere: sed dentes remoue a rasorio tuo.i.a correptione conuitium. Et nota, ꝙ ille, qui habet rigidũ pilum, magis sub rasorio patitur. Sic qui rigidus est sub disciplina, & culpam suã defendere vult, deterius habet. Pro Qui corripientem se dura ceruice contemnit, repente superuenit ei interitus.

Item correptio acuta, & doctrina discreta immutant non tantum corda, sed etiam opera correptorum, sicut cultelli perforatio, & aquæ coloratæ infusio immutãt fructus arborum. Dicũt.n. agriculturæ auctores, ꝙ siquis vult arborem pomiferam siue fructiferam producere fructus, siue poma rubicunda, vel alio colore colorata, hoc modo fieri potest. Fac foramen in arbore cũ cultello, & quemcunq; colorem uis distempera cũ aqua, & infunde, & colorabitur fructus eodẽ colore. Quid autem est cultelli perforatio, nisi subtilis, & pungens delinquentis correptio? Et quid est aqua colorata, nisi prædicantis, vel exhortantis doctrina discreta, & decenti prounciatione prolata: Hæc sunt.n.quæ faciunt arbores, i. audiẽtes discipulos producere poma pro uarietate correptionis seu persuasionis ipsius diuersarum uirtutum quasi diuersorum colorum pulchritudine adornata.

Item ꝙ delinquentis correptio debeat esse mixta, siue temperata ex asperitate, & lenitate, patet alio exemplo. Dicunt.n uiri de agricultura periti, & experti, quod si arbor, quæ facit acetosum, uel amarum fructum, perforetur, ita quod foramen per arborem transeat, & in ipsum foramen aqua mellita perfundatur, & cum clauo, q̃ sit de ligno eiusdem arboris, ipsum foramen obstruatur, talis, inquiunt, arbor facit fructum dulcem. Qui autem est arbor faciens fructum acetosum, uel amarum, nisi peccator faciens opus malum, quod tandem conscientiam pungit, & amaræ pœnæ reatum inducit? Sed eius foramẽ tunc aqua mellita infunditur, cum blanda eius auri correptio adhibetur, quę tunc cum clauo obstruitur, cum terrore pœnę, & comminatione, cohibetur. Ex quibus patet, ꝙ in correptione delinquẽtis, misceri debent adinnicem aqua.i. sapiẽtia locutionis, mel i dulcor mansuetudinis, & clauus, idest terror pœnæ, uel comminationis. Et talis correptio sic arborem.i.hominem immutat, ut q̃ primo faciebat poma acetosa, uel amara.i.opera corrupta, & praua producat econtrario suauia, & dulcia, idest opera de cætero faciat honesta, & gratiosa.

Item corripiens nimis dure similis est ei, qui ueteres reparat patellas, qui uolens unum foramen uno ictu mallei obstruere multa foramina facit, uel unum magnum maius, quam ante, vel aliquando patella confringitur. Et quid est correptio, nisi uasorum fractorum reparatio. Eccl. Cot fatui quasi uas confractum, sed ictus nimis fortis.i.correptio nimis dura, non corrigit, sed deteriorem efficit. *Eccl. 12.*

Item sicut medicus nimia potione, vel medicina occidit egrotum: sic qui nimis dura correptione corripit non emendat, sed perire facit. Senec. Vitia animi sicut uitia corporis leniter tractanda sunt. *Senec.*

Quibus uijs Dæmones expellantur eorumq; potentia comprimatur, nonnullis remedijs quibus ad eiciẽdas Pulices, Cynifes, & formicas uti solemus lucidissimis erudimur exemplis. Cap. XVIII.

Dæmones repellendi sunt sicut pulices, cynifes, & formicæ. Docet.n. Pall. In libro suo ꝙ contra pulices remedium est amurca per pauimentum frequenter aspersa, uel ciminũ agreste cum aqua tritum, cucumeris semen agrestis cum aqua resolutum, uel cum aqua lupinorum sileris austeritatibus inuncta, si eis locus pulicũ fuerit aliquoticus infusus. Sed cynifes (ut dicit) extinguuntur amurca & felle bubali, lectis, aut locis perũctis, uel folijs hederæ tritis ex oleo, uel incensis sanguisugis. Sed contra formicas, (ut dicit,) si habent foramẽ in loco unde eas uolumus expellere, cor noctuę admoueamus. Si autem de foris ueniunt, omne loci spacium cinere, uel creta candida signabimus. Ex his ergo multiplex remedium contra dæmones colligere possumus. Nam prædictorum remediorũ quædam sunt unctuosa, sicut amurca, uel oleum: quędã sunt amara, sicut agreste ciminum, uel cucumer, vel hedera, uel lupinus, & fel buball, & aqua cũ eis mixta: quædam uero austera, ut siler, quædam uero sunt fumosa, ut incẽsæ sanguisugę: In unctuosis ergo notatur deuotio: in amaris contritio: in austeris abstinentia, & carnis mortificio: in incensis, & fumosis feruida oratio. Sed ulterius contra formicas additur cor noctuæ, per quod significatur cordialis amor Christi, quem ostendit nobis in morte. Vnde & latus eius apertum est, ut ipsum cor pateret, & ipse Christus absconditus mã sit in sepulchro, ut nocticorax in domicilio, ut dicitur in Psalmo. Vnde admotio cordis noctuę, est meditatio crucis, siue mortis Christi. *Pall.* *Ps. 101*

Item additur cinis, in quo figuratur memoria mortis nostræ, & insuper candida creta, per quã intelligitur conscientiam munda. His.n. potissimè remediis dæmones a nobis repelluntur, & eorum tentationes, & molestiæ superantur. Vnctione deuotionis, amaritudine cõtritionis, mortificatione corporis, feruore orationis, meditatione dominicæ crucis, memoria nostræ mortis, & emundatione mortis

Item contra nos pugnat ad modum militis. Nam similes etiam fatis fortis, ad pugnam nadit inermis faciliter hosti cedit: sed si bene armatus incedit, faciliter hostem ferit. Similiter antiquus hostis quasi nos inermes aggreditur, cum mala aperte suggerens humanæ menti bona, similiter omnia destruere conatur, & tunc tanto facilius uincitur, quãto apertius cognoscitur, sed quasi armatus uenit quando bona aliqua cotrũpit. Nam sæpe quosdam intellectu non tentat,

eisque

eisque in sacri eloquij meditatione nō obuiat, sed tamen eorum uitam in operatione supplantat::quia dum de uirtute scientiæ laudantur, nequaquam suorum operum damna respiciunt: cumque in fauoris delectatione animus decipitur, uitæ suæ uulnera non medetur. Hunc ergo armatus hostis rapit, quem fraude lectus ex alia deferens ex alia parte uincit, ut dicit Gregorius.

Ex fimi proprietate, ac narietate, diuitum pariter propriet.ss, & narietas, diuitiarumq, usus bonus qualis esse debeat, similitudinibus edocetur.

Cap. XIX.

Diuitiæ terrenæ nō prosunt eretētæ, sed pauperibus erogatę, nam fimus congregatus in terra non fructificat, nec facit eam fertilem, nisi dipergatur per campos: sic diuitiæ conseruatæ non prosunt, sed dispersæ. Ps. Dispersit dedit pauperibus. Vnde Gre. Terrena omnia, quæ seruando amittimus, largiendo seruamus patrimoniū nostrum retentum perditur, manet erogatum.

Ps. 111.

Item nota secundum Pall. q triplex est genus fimi, siue stercoris quidam.s. qui est terræ quasi ualde proficuus sicut fimus asinorum, & caprarum, & ouium, & iumentorū. Quidam uero ualde nociuus sicut stercus porcinum. Quidam vero ualde ardens, & calidus sicut colūbinus. Sunt autem quidam homines à quibus eorum diuitiæ misericorditer tribuuntur. Et istæ sunt ualde proficuæ, quia fœneratur Deo, qui misereř pauperi. Vnde tales. s. misericordes, & actiui sunt sicut iumenta Dei, & oues, & capræ, & asini. s. humiles, innocentes, fructuosi, & laboriosi. Seruiūt enim proximis non solum de fimo suo i. de diuitiis, sed etiam de corpore suo. Psal. Vt iumentum factus sum apud te. Quidam uero alij sunt, a quibus ipsæ diuitiæ turpiter consumuntur, sicut sunt uoluptuosi, & luxuriosi, ut patet de prodigo, qui dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriosè. Vnde tales diuitiæ sunt valde nociuæ, quia sunt damnationis causa. Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. unde sunt sicut fimus porcorum. Quidam alij sunt a quibus ipsæ diuitiæ ardenter diliguntur, sicut sunt auari. Vnde eorum diuitiæ sunt, ut fimus columbarum. Ecc. Qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. Tales.n. ad diuitiarum amore seducti, decipiuntur, quia dum credunt possidere diuitias ipsi potius a diuitiis possidentur. Vnde dicitur Ose. Factus est Effraim quasi columba seducta, non habens cor. Cor.n. auarorū nō est in eis, sed in ipsis diuitijs. Matth. Vbi est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuum.

Psal. 79.

Luc. 16.

Eccl. 4.

Ose 7.

Mat. 6.

Prælati qui agricolæ merito nuncupantur, quemadmodum seipsos, Deiq, ecclesiam uineæ Noe comparatam, & in tabernaculo Moysi rite figuratam gubernare debeant, multis instruuntur exemplis.

Cap. XX.

Ecclesiæ gubernatio est sicut illius uineę cultura, quam plantauit. Noe, quod apparet, primo ratione plantationis. Dicitur.n. Gen.9. quod cepit Noe uir agricola exercere terram, & plantauit uineam. Sic prælatus agricola est, ad quem.s. pertinet agrum.i. uitam sibi commissæ plebis colere, & terram propriam.i. semetipsum ad pietatem exercere. Hic uineam plantat, quando verbo, & exemplo ecclesiam dilatat Pro. De fructu mannum suarum plantauit uineā, in qua plus proficit opere, quàm sermone.

Gen. 9.

Pro. 31.

Secundo ratione potationis, quia subdiř ibidē de ipso Noe, quòd bibens uinum inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo suo. Tunc.n. ꝑlatus de sua uinea bibit uinum, quando lętatur de profectu subditorum, sed tunc uino inebriař, quando plus debito gloriatur. nudatur autē qñ magnificat fimbrias suas, & aliis opera sua commendat, thesaurum suum publice uia portat, & depredari desiderat, sed turpius nudatur, quādo propter immoderatam gloriā, & ignominiosam luxuriam cadere permittitur, ut per confessionē ignominiæ curetur ostentatio gloriæ. Bernar. Magnum peccatum, quod tam uili emplastro curatur, hoc sępe accidit prælato, ut denudentur fœmora sua propter luxuriā 2. Reg. nuncijs Dauid truncantur tunicæ usque ad nates. hoc fit quando usque ad pudenda luxuriæ dehonestant prædicatores. Inebriatio autem est cordis elatio ex profectu uirtutum, uel abundantia temporaliū: Verendorum denudatio est infirmę cogitationis demonstratio, dum humana prælati infirmitate conceptio gloriationis cogitate per quamlibet iactantiam, uel inanem gloriam, uel per aliquam humanam excessū intemperantiā manifestař.

Bern.

2. Reg. 10.

Tertiò ratione filialis affectionis.i. filiorum Noe circa ipsum: quia unus filiorum uerecundiā patris irrisit, & aliis notam fecit. Alij autem auersis vultibus eum operuerūt. In alio irridente signātur reprobi subditi, qui defectus prælatorum suorū derident, & publicè detrahendo, & infamiando eorū excessus, aliis pandunt: sed in filiis cooperientibus signātur subditi boni, qui quasi pallium in humeris ponunt dum eorum infamationi resistunt: Greg. Quid est, quod filij uerēda patris superiecto dorsū pallio auersi uenientes operiūt, auersati dicimus, quod reprobamus, bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent: ut tamen ab aliis hæc occultent, operimentum auersi deferunt, quia diiudicantes factum, & uenerantes magistros, nolūr uidere, q tegunt. Bern. Dissimulamus interim de magnis ecclesiarum prælatis. Sic enim faciendum est ꝑ reuerentia diuinæ ordinationis non pro personarum meritis. Et si placet illis, ut euadant humana iudicia, cum durum iudicium in iis, qui præsunt fiet, nec est ridendum, sed flendū. Aug. Non sit delectatio minorum, lapsus maiorum, sed casus maiorum sit minorum timor.

Aug.

Itē ecclesia fidelium figurata est in tabernaculo Moysi, nam per exterius tabernaculum, quòd dicebatur sancta, figurabatur status fidelium ueteris legis, ut dicit Apost Quia ad Dei tabernaculum semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. Per interius uero tabernaculum, quod dicebatur Sancta Sanctorum, vel cęlestis gloria uel status fidelium nouæ legis, q est quædam

Heb. 9.

quædam inchoatio futuræ gloriæ, in quem statũ nos Christus introduxit. Introduxit et ipse nos in tabernaculum cęlestis gloriæ per suam ascensionem in cœlum, quod figurabatur per hoc, quod semel in anno summus sacerdos in sancta sanctorum introibat: uelum autem, quod erat interme dium, significabat occultationem spiritualium sacrificiorum in ueteribus sacrificijs, quòd uelũ quatuor coloribus erat ornatum. Bysso quidẽ ad designandum carnis puritatem: Purpura ad designandas passiones quas Sancti sustinuerunt pro Deo. Cocco bis tincto ad designandum charitatem geminam, Dei, & proximi. In iacincto significabatur cœlestis meditatio. Ad statum autem ueteris legis aliter se habuit populus, & aliter sacerdos. Nam populus ipsa corporalia sacrificia considerabat, quæ in atrio offerebantur. Sacerdotes uero rationem sacrificiorum considerabant, habentes fidem magis explicitam de mysterijs Christi. Et ideo intrabãt in exterius tabernaculum, quod etiam quodam uelo distinguebatur ab altero. Quia quædam erant uelata populo circa mysterium Christi, quæ sacerdotibus erant nota, non tamen eis plenè reuelata, sicut postea in nouo testamento, ut habetur. Eph. 3.

Eph. 3.

Eleemosyna, quæ lucernæ accensæ assimilatur, quo modo, quibus, & quando sit agenda, hic addiscitur.
Cap. XXI.

Eleemosynam hilariter dans pro Deo, hilariter remunerabitur ab eo, quia Deus est similis speculo. Nam si quis arridet speculo, & speculum arridet ei. Et sic Deus ei, qui hilariter dat, hilariter retribuit. Apost. Hilarem datorem diligit Deus.

2. Co. 11

Item eleemosyna assimilatur lucernæ, uel candelæ accensæ. Nam eleemosyna, quæ datur in uita, est sicut lucerna, quæ præcedit aliquẽ seruans eum, ut non cadat in lutum, uel foueam. Sed quæ post mortem datur, est sicut lucerna, quæ fertur post tergum, quæ non custodit quin cadat in foueam inferni. Item eleemosyna non debet dimitti propter aduersitatẽ, uel detractionẽ. Nã sicut semen gelu pressum, & retardatum uberius fructificat. Sic aliquando eleemosyna, quæ aduersitate præmitur, maiorem habet remunerationẽ, quam illa, quæ cum prosperitate fouetur: & illa etiam cui detrahitur quam illa, quæ laudatur. Vnde Matt. Sit eleemosyna tua in abscondito.

Matt. 7.

Item eleemosyna danda est indigenti. Vinea enim illa libentius sumptuosè colitur, quæ bonum uinum affert, quàm illa, quæ prauum, uel nihil. Sic pauperes magis inuitandi sunt, quàm diuites, quia remuneratio maior habetur. Melius enim est lucrari in stuppis, & borello, quam perdere in gemmis, & scarlato. Sic melius est dare pauperibus, & uilibus, quam diuitibus, de quibus in futuro nullum lucrum habebitur. Luc. Cum facis conuiuium aut cœnam, noli uocare amicos diuites.

Luc. 14.

Cera, uirgulaque, ac aliorum rerum exemplis naturalibus quantum iuuenilis ætas, senili pœnitentijs aptior reddatur, faciliusque, tenera, quàm caro dura dometur, breuiter ostenditur.
Cap. XXII.

Aetas iuuenilis aptior est disciplinę, uel pœnitentiæ, quam senilis, quia mollior est, & flexibilior, sicut cęra dum mollis est recipit impressionem sigilli, quam non ita recipit postquã indurnerit. Sic etiã tenera uirgula si curua fuerit, potest ad restitudinem reduci, trabem autẽ nullus potest reducere. Sic quando contrarium gratiæ Dei occupauit hominem. s. peccatum, difficilius in eo gratia Dei recipitur, quia inuenit, quod sibi repugnat. Sicut lathomus, uel pictor non ita de facili sculpit, uel pingit in lapide habẽre formam sicut in lapide nudo, & plano. Sicut etiam materia, quæ habet aquam difficilius suscipit ignem.

Item si in tenera ætate caro non domatur, in senectute magis contumax efficitur. Stultus esset, qui non domaret equum suum, usque quo esset senex: sic qui non domat carnem suam in iuuentute sua, sed nutrit eam delicatè. Vnde non potest eam postea tenere, sed proijcit eum in lutum peccati. Prou. Qui delicatè a pueritia nutrit seruum suum, idest corpus, postea eum inueniet contumacem.

Pro. 29.

Malos non absque ratione interdum exaltari à Deo permittitur, immo id rationabiliter euenire exẽplis declaratur.
Cap. XXIII.

Exaltatur interdum homo non propter suũ meritum, sed propter aliorum profectum. Capa. n. pluuiali, siue mantellus non ideo supponitur cęteris uestib. quia charior habeatur, sed ut sola deturpetur, & ut alia uestimenta custodiat. Et sicut fumariũ, uel caminus cæteris partib & officinis domus altius eleuatur, non quia dignius aut charius, sed ut ipsum solùm fumigetur, & per alias partes domus fumus non spargatur, ne. s. deturpetur a fumo. Sic etiam interdum indignus ratione uitæ propter utilitatem aliorum exaltatur, quia expedit, ut unus moriatur pro populo.

Item si uis uentilare granũ cũ palea, granum descendit, & palea ascendit: sed non est palea super granum propter suum ualorem, sed propter suam leuitatem. Sic sunt superbi super bonos. Et tamen dicitur Matth. 3 quod dominus paleam comburet igne inextinguibili, sed triticum congregabit in horreum suum. s. cęlum.

Sanctorum uirorum corda quas habeant perfectiones, & quid in eis Spiritussancti feruor operetur, uni eo uasis ænei exemplo clarum redditur.
Cap. XXIIII.

Feruor spiritus quando intus calescit in sanctis uiris non potest cohiberi quin ad exteriora prorumpat. Cuius exemplum est, quia si fiat uas æneum concauum habens paruum foramen supra, & aliud foramen in uentre parũ maius,

msius, & habeat pedes, ita quòd uenter nõ tangar terram, & impleatur aqua, & lignis optimis obstruatur utrunque foramen, & ponat in igne uehementer calido: generabitur intus uapor, q fortificatus erumpet per aliud foramen: & si erupit desuper proiicit aquam super loca ꝓpinqua: si inferius proiicit aquam in ignem, & proiicit titiones, & carbones, & cineres calidos. Cor. n hominis sancti debet esse æneum per patientię soliditatem, concauum per humilitatem, superius perforatum, & apertum ad Dei cõtemplationẽ, licèt hoc foramen sit paruũ, quia parũ de Deo possumus contemplari in hoc mundo.

Item debet esse perforatum, & apertum inferius ad dilectionem proximi.

Item a terra eleuatum per contemptum temporalium.

Item aqua sapientiæ repletum, & debent obstrui, & claudi foramina. s. per custodiã sensuũ. Tunc autem in igne uehementer calido ponit, quando diuina eloquia meditatur, sicut Ps. ait. Ignitum eloquium tuum uehementer. Vel quãdo meditatur de dolore passionis Christi, qa talis dolor renouatus in corde per memoriam meditantis, uehementissimè accendit, secundum il lud Psal. Dolor meus renouatus est: cõcaluit cor meum intra me, & in medio mei exarsit ignis. Vnde tunc generatur uapor, idest deuotionis feruor, qui superius per oculos proiicit aquam lacrymarũ. Inferius autem ad proximos facit ꝓiicere titiones, idest ignita sanctorum exempla, & carbones, idest feruentia uerba, & cineres calidos, idest humilia, & feruentia opera pœnitentiæ.

Tabernaculi Moysi constitutio, ipsiusq; partiũ omnium spiritualis significatio per quas Christi fidelium status rectissime figurari aperitur. Cap. XXV.

FIdelium Christi status signatus est in tabernaculo Moysi. Nam totum corpus tabernaculi constabat ex quibusdam tabulis, in longitudine erectis, quæ quidem interius tegebantur q busdam cortinis ex quatuor colorib. uariatis. s. de bisso retorta. & iacinto, & purpura, cocco bis tincto: sed huiusmodi cortinę tegebant latera solum tabernaculi. In tecto autẽ tabernaculi erat operimentum unum de pellibus iacinctinis. Et super hoc aliud de pellibus arietum rubricatis, & desuper tertiũ de quibusdam sagis cilicinis, q non tantum operiebant tectum tabernaculi, sed etiam descendebant, usque ad terram, & tegebant tabulas tabernaculi. Per tabulas igitur, ex quibus constructum fuit tabernaculum, signabãtur fideles Christi, ex quibus construitur ecclesia. Tegebantur autem tabulæ interius cortinis quadricoloribus, quia fideles interius ornantur quauor uirtutibus. Nam in bisso retorta, ut glo. dicit designatur caro castitate renitens. In iacincto mens superna cupiens. In purpura caro passionibus subiacens, in cocco bis tincto mens inter passiones Dei, & proximi dilectione refulgens. Per operimenta uero tecti designantur prælati, & Doctores in quibus debet renitere cœlestis conuersatio, quę signatur per pelles iacinctinas, promptitudo ad martyrium, quam signant rubricatæ pelles, austeritas uitæ, & tolerantia aduersorum, quæ signantur per saga cilicina, quæ erant exposita uentis, & pluuijs, ut dicit glossa.

Item nota, q fideles Christiani antiqui fuerunt feruentiores modernis, sicut uinum uetus calidius nouo. Dicitur in lib. de uindemijs, q nouum uinum frigidius est propter terrestreitatem, & aquositatem. Vetus enim uinum calidius, & fortius, & magis odoriferum: quod enim in eo erat aquosum, tempus consumpsit. Sic antiqui Sancti caruerunt terrestreitate auaritiæ, & aquositate luxuriæ. Vnde fuerunt feruentiores in amore, fortiores in persecutione, & redolentiores in conuersatione. Ecclesi. Vinum nouum, &c. Eccl. 9.

Diuinæ iustitiæ flagella, quæ sagittis comparantur quantum nobis prosint, quotque modis, et cur interdũ Deus animam, & corpus uulneret, ut ad salutem reuocet, uarijs ostenditur similitudinibus.

Cap. XXVI.

FLagella diuinæ iustitiæ assimilãtur sagittis, ex eo, q sagittarum more percutiendo prosternunt. Nam dum corpus uulnerant, spiritum humiliant. Vnde Iob. 6. dicitur. Sagittæ domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Quid enim est spiritus hominis nisi spiritus elationis. Sagittæ autem domini spiritum ebibunt, cum supernæ animaduersionis sententiæ afflicti mentem ab elatione compescunt.

Item sagittæ domini spiritum hominis ebibunt, quia intentum exterioribus introrsus trahunt.

Itẽ sagittarum indignatio spiritum hoĩs ebibit, quia supernæ sentẽtiæ electos, quos in peccatis inueniunt cum uulnerant immutant, ut duritiã suam transfixa mens deserat, atq; ex salutifero uulnere sanguis cõfessionis currat: pensant nanq; vnde lapsi sunt, pensant a quãta beatitudine, ad quæ corruptionis suæ tormenta ceciderunt, & non solum gemunt in his, quæ sustinẽt, sed insuper metuunt. hoc quod districtus index delinquentibus de gehennæ ignibus comminatur. Vnde iustorum mens nõ solum perpendit, quod tolerat, sed ẽt pauet, quod restat, uidelicet qualia in hac uita patitur, metuit ne post hanc grauiora patiatur, sicut Greg. dicit.

Itẽ flagellum, & ꝑcussio Dei, est ad animæ salutem, eo modo quo medicus uulnerat ad corporis sanitatem. Vnde Iob. Ipse uulnerat, & medetur, percutit, & manus eius sanabunt. Vbi Greg. dicit, quòd duob. modis omnipotẽs Deus uulnerat quos ad salutem reducere curat: aliquando enim carnem percutit, & mentis duritiam suo pauore tabefacit: uulnerando ergo ad salutem reuocat, cum electos suos affligit exterius, ut interius uiuant. Vnde per Moysen loquitur, dicens: Ego occidam, & ego uiuere faciam: percutiam, & ego sanabo. Occidit enim ut uiuificet, percutit ut sanet. Quia idcirco foras uerbera admouet, ut intus delictorum uulnera curet. Aliquando autem si flagella exterius cessare uideantur Iob 5. Grego.

nis deantur infus uulnera infligit, quia mētis nostræ duritiā suo desiderio percusit: sed percutiendo sanat, quia terroris sui iaculo trāsfixos ad sensum nos restitudinis reuocat. Corda.n. nostra malè sana sunt, cum nullo Dei amore sauciantur, cum peregrinationis, suæ erumnam non sentiunt, cum erga infirmitatem proximi quālibet nec minimo affectu, languescunt, sed uulnerantur, ut sanentur, quia amoris spiculis mentes Deus insensibiles percutit, moxque has sensibiles per ardorem charitatis reddit. Vnde ei sponsa in Cant. dicit: uulnerata charitate ego sum: malè enim sana anima, atque in huius exilij cęca securitate prostrata, nec uidebat dominū, nec uidere requirebatur, percussa aut charitate eius spiculis vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet desiderio contemplationis, & miro modo viuificatur ex vulnere, quæ prius mortua iacebat in salute, ęstuat, anhelat, & iam uidere desiderat quem fugiebat. Percussione enim ad salutem reducitur, quæ ad securitatem quietis intimę amoris sui petturbatione reuocatur.

Cant. 4.

Dei gratiæ distinctio, effectus, & perfectio, quæ mœnibus, ciuitatisq; munitionibus assimilatur quemadmodum in anima infundatur exprimitur.
Cap. XXVII.

Gratia Dei nō infunditur animæ, nisi prius sit purgata, & munda. Nam sicut in pergameno nisi prius rasum fuerit non scribitur, ita cordi humano nisi prius purgatum fuerit, gratia non infunditur: Ber. Balsamum est gratia Dei, uas purissimum requirit.

Item herbæ malæ, & spinæ prius eradicantur a terra, quàm seratur triticum. Sic cogitationes, & actiones malas prius amouere debemus à nobis, si nos volumus esse agri Dei, & gratiæ semē suscipere, & fructuum bonum ferre. Hiere. Noua te vobis nouale, & nolite serere super spinas. i. super peccata.

Hier. 3.

Itē gratia Dei assimilatur mœnibus, & munitionib. ciuitatis. Mœnia enim in urbibus pro ornamēto sunt, munitiones pro defensione, ut Gre. dicit. Mœnib. enim assimilantur gratiæ gratis datæ, sicut prophetia, doctrina, gratia linguarū, virtus curationum, quæ licet animam ornent, tamen sine eis anima stare potest munita per fidē, & iustitiam. Sed gratia gratum faciēs ex qua est fides, spes, charitas, & exterę necessariæ uirtutes, assimilatur munitionibus: quia si hæc habere negligimus hostilibus insidiis patemus, ut Greg. dicit. Et de his mensibus, & munitionibus dicitur Thre. a Factus est dominus uelut inimicus, præcipitauit in Israel mœnia eius, dissipauit munitiones.

Greg.

Thre.

Quo pacto humilitas in tentationum impetum cor roboret fideles, cæteraq; in eis uirtutes conseruet, Rosarum ollaq; similitudine indicatur.
Cap. XXVIII.

Humilitas cogitationū firmat bene operantes cōtra motum tentationum. Cuius exēplū apparet in rosis siccatis, & puluerizatis: quia puluis rosarum siccarum, ut dicit Plinius denses mobiles firmos efficit, puluis quippe rosarum, est humilitas mentium, siue cogitationum. Dentes autem qui alijs membris cibum siue nutrimentum præparant, terēdo sunt actiui, qui proximo rum nutritioni, siue sustentationi seruiunt. Vel prædicatores qui alijs cibum spirtualem uerbi Dei terendo vel exponendo pręparant, & porrigunt. Vt ergo hi dentis firmentur, ita vt tentationum, vel superbiæ impulsu nō moueantur, oportet, quod puluere rosarum, idest humilitate cogitationum teneantur.

Item humilitas conseruat virtutes, sicut olla rudis conseruat rosas virides. Dicit. n. Pallad. quod illi qui volunt rosas seruare virides, in rudi olla conditas, & bene munitas sub dino obruūt ac reseruant. Et quid est rosas seruare virides in vigore, nisi tenere virtutes in suo spirituali vigore? quod tunc in olla rudi reconduntur, quādo sub inculta conuersatione, & humili abscounduntur. Sed tunc bene sub diuo obruuntur cum in humilē mentem conclusæ per ostentationem vel iactantiam ad publicum non ducuntur, secundum illud Matt. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis corā hominibus, vt videamini ab eis. Sed quia humilitas vera nequaquam esset, quæ opportuno tempore virtutes absconditas, idest ab opere vacuas, seu ociosas teneret. Oportet iterum ipsas virtutes, sic seruare in mēte humili quemadmodum, & rosæ recentes in canna viridi seruantur. Dicit n. idem Palla. quod rosas nondum patefactas seruabis si in canna viridi stāte fixa redueas, ita vt fixam crescere patiaris, & eo tempore cannas tecidas quo rosas uirides habere volueris. Quid autem est canna viridis, nisi mēs virtuosa, & humilis, quæ semper. s. in bono opere crescit, & tamē intus a superbiæ spiritu vacua existit. In hac rosæ nondum apertę, idest virtutes nondū propalatæ sic sunt abscondēdæ hominibus, ut tum eis tempore congruo ad exercenda spiritualia opera non denegetur egressus.

Pallad.

Matt. 6.

Quinque contra inconstantis hominis naturam, ac ad peccandum proclinitatem remedia apponuntur, singulaq; exēplis non obscuris roborantur. Ca. XXIX.

Incōstans, & leuis homo cedit omni tentationi. Nam sicut gallus supra pinnaculum ecclesię cuilibet uento se vertit: sic quoq; homo incōstans cuilibet cedit tentationi. Iob. Tollet eū ventus urens, & auferet de loco suo. paleam. n. tollit ventus, non granum, Iob. Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit. Poma putrida, & vermiculosa cadunt de arbore ad modicum ventum, sed sana bene se tenent. Sed nota, quod secundum Pall. contra caduca poma specialiter Persici potest adhiberi remedium. Nam si poma Persici incipiunt esse caduca, radices eius cum securi, aut alio instrumēto findere debes, & fissuris eius truncos factos de pino imprimere, vel foraminibus cū terebello factis clauos ex salice factos cum malleo fortiter infigere. Quid igit sunt caduca Persici poma, nisi

Iob. 24.

Iob. 21.

Pallad.

ma, nisi inconstantium hominum infirma opera, vel recidua peccata? Et quid est radicem arboris securi findere, nisi memoria mortis mentem hominis exercere? Matt. Iā securis ad radicem arboris posita est. Succidit enim ipsa mors hominem, velut securis arborem, sed quia radix arboris, est ipsa mens, vel cor hominis, ad quam dum scissio securis, i. consideratio mortis reducitur, peccatum euitatur secundum illud: Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Sed quasi fissuræ securis truncus pinus quæ est arbor semper virens inseritur dū eiusdem mortis memoriæ futuri seculi, quod semper manet cogitatus adiungitur: sed quasi foramē terebelli, est timor diuini iudicij, quasi vero salicis clauus, est æterni supplicij reatus, q̄a, sicut salice uitis ligatur ad palū, sic ex peccati perpetratione anima obligatur ad supplicium, quasi aūt mallei percussio, est diuini verbi auditio. Hiere. Sermo Dei quasi malleus cōterens petras. Habes ergo multiplex remedium cōtra caducum pomum, idest contra inconstantis hominis opus reciduum, quorū primum est timor mortis, per quam peccatum finitur. Secundum est consideratio æternæ beatitudinis: quæ per peccatum amittitur. Tertium est diuini timor iudicij cui peccator assistitur. Quartum est timor gehennæ, qua peccatum punitur. Quintum est auditus diuini verbi, ex quo peccator conteritur.

Mat. 4.

Eccl 7.

Inferni ingressus qui domus Dedali, & nassæ comparatur quantum damnatis sit facilis gradusque reuocatio difficilis, auctoritatibus, exemplisq; confirmatur. Cap. XXX.

INfernus assimilatur domui Dedali, cuius facilis est ingressus, sed negatur egressus & est sicut nassa, quam faciliter intrant pisces, sed exitus est impossibilis. Vnde Virgilius: Facilis descēsus Auerni. Noctes atq; dies patet atri ianua Ditis. Sed reuocare gradū, superasq;' euadere ad auras, Hoc opus, &c Sap Non est agnitus qui sit reuersus ab inferis. Sed nota hoc, q̄ exitus de inferno potest dupliciter intelligi. Vno modo, ita q̄ simpliciter inde aliquis exeat, ita vt iā amplius eius locus non sit infernus. & sic nullus inferno finaliter deputatus, inde exire potest Iob. Qui descendit ad inferos, non ascendit. Alio modo potest intelligi, vt exeat inde ad tempus, & sic secundum ordinem diuinæ prouidentiæ permittuntur aliquando damnati viuentibus apparere ad eruditionem eorum, & terrorem, non autem frequenter hoc accidit.

Virgi.

Sap. 2.

Iob. 13.

Primo, quia damnati ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quam curent alijs apparere.

Secundò, quia hoc nō possunt, nisi diuinitus permissi: neq; etiam, quando sic apparent damnati, sunt liberi a pœna inferni, quia locus inferni cedit in pœnā, vel dolorem animæ ex eo, qđ tali loco deputata est, ab hoc autem non absolutur q̄uis ad horam exire permittatur, sicut nec captiuus absoluit a carcere, uel a vinculis ex eo, q̄ ad horam exeat. Vnde pœna inferni, siue dolor manet in anima etiā extra infernum. Et q̄uis dānati aliq̄n præsentialiter sint in loco ubi apparent, non tñ credendū est, quod hoc accidat semper, quia aliquādo huiusmodi apparitiones fiunt, vel dormiendo, uel vigilando operatione bonorum, uel malorum spirituum ad instructionem, uel deceptionem viuentium, sicut etiā aliquando viui homines alijs apparent, & eis multa dicunt in somnijs, cum tamen constet eos nō esse præsentes, sicut Augu. per multa exēpla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Plura in Moysi lege merito reputabantur immunda cuius rei rationes assignantur per quas mentis immunditiæ varietas metaphorice aperitur. Cap. XXXI.

IMmunditia mentis repræsentabatur in lege Moysi per immunditiam domus, & uestis, & vasis. Nam in lege veteri reputabatur immunda domus, vel vestis, q̄ erat leprosa, uel vas, qđ non habebat operculum, vel ligaturam & dicebatur immundum. Dicebantur ergo domus, vel vestes leprosæ per similitudinem, quia sicut in corpore lepræ morb. est ex humore corrupto putrefacientem carnem, & corrumpente, ita & p̄p aliquā corruptionem. & excessum humiditatis, uel siccitatis fit aliq̄n corruptio in lapidibus, vel uestimento. Et iō hanc corruptionem lex uocauit leprā, ex qua domus, uel vestis immūda iudicabatur, tum q̄a oīs corruptio ad immunditiam pertinebat, tum q̄a contra hmōi corruptionem Gentiles Deos ponētes colebant. Et iō lex p̄cipit hmōi domus in quibus esset talis corruptio p̄seuerans destrui, & vestes comburi ad tollenda idolatriæ occasionem. Vasa etiā quod non habebant operculum, vel ligaturā desuper, reputabātur immūda, q̄a in talia vasa de facili poterat aliquid immundum cadere: vnde poterat immundari.

Item ualebat hoc ad uitandum idololatriam. Credebant enim idololatrę, q̄ si mures, aut lacertæ, uel aliquid huiusmodi dum immolabant idolis, cito caderent in uasā, uel in aquas, qđ essent dijs gratiosa. Vnde etiam adhuc aliquę mulierculæ dimittūt discooperta uasa in obsequiū nocturnorum numinum, quæ ranas uocant.

Figuraliter autem per lepram domus significatur immunditia cōgregationis hæreticorum. Per leprā uero in ueste linea significatur peruersitas moriū ex amaritudine mētis, per lepram uestis laneæ significatur peruersitas adulatorū. Per lepram uero in stamine significātur peccata carnalia. Sicut enim stamen est in subtegmine, ita anima in corpore: per vas autem quod non habet operculum, uel ligaturam signatur homo q̄ non habet aliquod uelamen taciturnitatis. qui non constringitur aliqua censura disciplinæ.

Hominis impatientis querula natura per nonnullorum animantium irrationabilium exempla aperte monstratur. Cap. XXXII.

IMpatiens homo semper est querulus, sicut currus q̄ semp̄ stridet, siue sit ī bona uia, siue in mala:

in mala: imo quanto melius habent quidam, tanto magis murmurant. Unde sunt sicut anser qui, quando extra domum est ad nentum, & pluuiam non pipat, sed tacitè quærit victum suum; sed quando est in domo, uadit pipando per domum, cum tamen melius habebat quam extra. Et sicut gallina quę vadit causando, & sicut auis in cauea quæ satis habet ad comedendum, & tamen ad quodlibet foramen trahit caput suum cupiens exire, & sicut inclusus porcus qui semp grunit, & non uult stare in pace. Prou. Garrula, & vaga quietis impatiens, scilicet talis persona.

Prou. 7.

Unde dicatur inuidia, inuidiq, hominis natura, quàm sit praua, authoritatibus, & exemplis edocetur. Cap. XXXIII.

Inuidus homo de profectu alterum deficit, sicut ignis grecus qui in aquis ardet, & seipsum consumit; sicut ignis consumit ligna. Nec potest bona aliorum uidere, sicut Heli, qui non poterat uidere lucernam, donec extingueretur: vnde inuidia dicitur a non uidendo, quia non potest uidere bona aliorum. Et hæc displicentia boni quæ est in inuidia, potest notari per uisionem interiorem, uel exteriorem, sicut uult Sen. dicens. Quicquid mente fugimus, iniecti oculis uidemus: Greg. Mens inuidi cum de alieno bono affligitur, quasi de radio Solis obscuratur. Itē inuidus qui de bonis aliorum torquetur, bona cooperantur in malum, sicut econtra bonis mala cooperātur in bonum. Vnde sunt inuidi quasi quidam artifices praui, ut pote, qui aurū conuertunt in cuprum: gemmas in lutum, granum in paleam, uinum in aquam, mel in fel, diem in noctem, gaudium in mœrorem, rosam in pallium, balsamum in sterquilinium, electuariū in uenenum. Isa. Væ qui dicitis bonum malum.

Sen.
Greg.
Isa. 5.

Hypocritæ falsis libris comparantur, quoniam in hac uita difficulter cognoscuntur: eosq; a Deo interdum puniri; similitudine non obscura explanatur. Cap. XXXIIII.

Hypocritarū consciæ assimilanť libris falsis, quorum falsitas non agnoscitur quandiu clausi tenentur, sed qñ aperiuntur, & leguntur. Sic quia in uita ista consciæ clausæ sunt, ideo in hoc mundo multi hypocritæ non cognoscuntur: sed in iudicio, qñ libri aperti erunt, tunc literæ eorum, i. opera falsa apparebunt. Et ideo ipsi hypocritæ, ut falsarii iudicabuntur. Apo. libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui ex his, quę scripta erant in libris.

Itē hypocritę ex diuina sňa qñq; feriūtur, & deteguntur, & deijciuntur, ut s. in melius immutenť. Dñt. n. periti agrorum cultores, φ si poma arboris putrescant, & efficianť rugosa, tunc opportet, φ cortex eius, ubi sanus est cū cultello acuto aperiať, & cum inde modicus humor effluxerit, tunc stercore eā circunda, & uulnus obstrue diligenter cum argilla, & ita poma producenť sana. Quid aūt sunt poma putrida, uel rugosa, nisi hypocritarum corrupta, uel malitiosa oga. Hęc autem in melius immutantur cū gladius diuinæ sňiæ exteriorē corticē qui sanus uidetur, i. fictā apparentiā, qua bonus credebatur percutit, & aperit, i. ex ipsa percussione, quia ficta esset, patefacit. Tunc modicus humor, s. apparentis deuotionis abscedit. Tūc stercorib. circundatur, quia ab hoibus circumquaque uilipenditur. Sed tñ si argilla, i. humili pnia uulnus cordis obstruitur protinus sanatur, ita φ faciat opera sana, quæ prius faciebat corrupta. Matth. Facite fructus dignos pœnitentiæ.

Matt. 3.

Homines iracundos domi ligneæ comparari, et diabolum perperam rationis oculos caligare quęque uia hominis iræ impetus habeat regulari enucleatur. Cap. XXXV.

Iracundi hoīs mēs est, sicut domus lignea. Accidit. n. hoī domum ligneā hñti, φ in vespere diues est, & in mane nihil habet, quia ignis oīa sibi abstulit. Sic hō ad sibilium unius uerbi gratiā Dei, & omnia spūalia perdit, dum in irā, uel odium cadit. Eccl. Væ his, qui sustinentiā perdiderunt. Item est, sicut olla nimium ignem hñs, quæ ebulliendo emittit, quicquid in ea est. Prou. Cor stultorum ebullit stultitiam: quia quicquid sentit in corde, profert ore.

Eccl. 2
Pro. 15.

Item ira cęcat oculum mentis, & ideo sicut equo operiuntur oculi, ut circumeat ad molendinum, ita diabolus excęcat hominem per iram, & sic excęcatum ducit quocunq; uult. Ita Philistei. Sanson excęcauerunt, & postea fecerūt eum ire ad molam, i. ad peccatum circuire. Iob. Caligauit ab indignatione oculus meus.

Iob 17.

Item diabolus facit sicut piscator qui turbat aquam, ut pisces non uidentes nassam intrent. Sic diabolus turbat hominem, ut peccatum non agnoscēs adimpleat. Soph. Tribulabo homines, & ambulabunt, ut cęci.

Soph. 1.

Item nota, φ ita faciliter uitatur, uel superaǂ si prius aius per prouisionem sit armatus, sicut miles securius hostem accipit, quem ante se armando præuidit. Vñ Gre. dicit: Mens aduersa uenientia tanto securius excipit, quāto se cautius ex præscia armauit. Qui. n. improuidus ab aduersitate deprehendiť, quasi ab hostę dormiens inuenit eum, q; Titius inimicus necant, quem ante repugnationem pręfocat: nā qui mala imminentia per sollicitudinem pręnotat, hostiles incursus quasi insidijs uigilans expectat. Solerter ergo animus ante actionis suę primordia, cuncta debet aduersa meditari, ut cogitans semper cōtra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid accipit prouidus superet, & quicquid non accesserit lucrum putet. Item ira, quæ est per zelum iustitię, primo oculum mētis perturbat, sed postea clarificat, sicut infirmāti oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur, sed inde eā post paululum ueraciter recipit. Vnde hāc ad tempus salubriter amittit, sicut dicit Gre. Sed notādum, φ ipsū collyriū posset sic oculo immoderatè infundi, φ oculus cęcaret. Sic et zelo nimio oculus mētis cęcatus, si mentis pueniētis moderamini non subdaǂ. Et ideo cum p zelum animus mouetur curandum summopere est ne hæc eadem quæ instrumento uirtutis assumitur, menti ira domine-

Greg.

minetur, ne quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata a rationis tergo nunquam recedat.

Tunc.n. robustius contra uitia erigitur, cũ subdita rationi famulatur, ut idem Greg. dicit.

Iudicij dies, in quo iustè Dei electi suorum operum gloriosum fructum, reprobiq; pœnam adepturi sunt æternam, regni porta uocatur, idq; porta exemplo confirmatur. *Cap. XXXVI.*

IVdicij dies assimilatur portæ. Nam sicut urbis aditus, porta dicitur: Ita & dies iudicij portã regni, quia per eũ ab electis patriæ gloriã intrañ. Hanc portã sancta electorum ecclesia securè, ac lætanter adibit, quia ibi suorũ operũ, & laudem suscipiet, & retributionem uidebit, secundũ illud Prou. Date ei de fructu manuum suarũ, & laudẽt eã in portis opera eius. Tunc quippe sancta ecclesia de fructu manuũ suarum percipit; cum eã ad percipienda cęlestia laboris sui retributio attollit. Tunc eam sua opera in portis laudant qñ eius membris in ipso regni auditu dicetur: Esuriui, & dedisti mihi manducare: sitiui, & dedisti mihi bibere, &c. Econtra autem reprobi trementes ad hanc portã peruenient, quia ibi sũt conterendi, secundũ illud: Cõterentur in porta, & non erit qui eripiat. Filij n. huius seculi ante portã clausi sunt, sed in porta conterentur: quia: s. amatores mundi in pñti uita superbiunt, sed in ipso regni aditu æterna aduersitate feriẽtur: Vñ & subditur. Et non erit qui eripiat. Illos quippe ueritas ab æterna aduersitate eripit, quos in temporalium prosperis per disciplinam premit. Qui enim hic tenuit premi, tunc non ualet eripi, q̃a iniqui eum quem per disciplinam negligunt habere patrem, afflictionis suæ tempore per adiutorium non inuenient creatorem.

Pro. 31.

Mat. 25

Pluribus naturalibus exemplis, & pulcherrimis cur à multis inique iudicium committatur temerarium, aperitur. *Cap. XXXVII.*

IVdicium suspitiosum, & temerariũ procedit quandoq; ex corruptione iudicantis, quia iudicat alium, secundum quod sentit in se. Metallum.n. qñ funditur, qualem in modulo reperit formã, talem sibi assumit. Vñ si eqqui formã cordis sui hẽt deformatam, quicquid inciderit, totum inuenitur corruptũ, & deformatum. Sicut ẽt in uase corrupto quicquid infunditur, inuenitur corruptum. Sunt etiã tales similes infirmis: quibus cibus qñq; sapidus, & bonus, uideẽ amarus. Et hoc non est ex uitio cibi, sed ex corruptione palati. Sic iudicium malum non ex facto proximi, sed ex corruptione iudicantis procedit. Itẽ baculus in aqua positus uidetur confractus propter reflexionem umbræ.

Itẽ turres, & montes iuxta aquã uideñ trãsuersi. Eodẽ modo cordi transuerso, & uitiato oia uidentur uitiata, & trãsuersa. Vnde Eccl. Stultus in uia ambulans, cum ipse stultus sit; oẽs stultos æstimat. Itẽ semper credit latro, q̃ oẽs sint ei similes. Greg. Ois hõ secundum se, alterũ iudicat.

Eccl. 16.

Greg.

Vnde quicquid in bono corde cadit, in totũ bonum, & dulce efficitur: sicut apis quæ amaros, & uenenosos succos in mel conuertit.

Compunctionis lachrymas mentis ęgritudinem sanare ac æternæ mortis sententiam delere quibusdam naturalibus exemplis præcipueq; Iordanis similitudine erudimur. *Cap. XXXVIII.*

LAchrymæ cõpunctionis delent sententiã, & scripturã mortis: nam sicut literæ delentur aqua, uel alio liquore, sic lachrymæ delẽt literas mortis, quas diabolus scripsit manu propria. Qui enim peccat tradit ei quasi chirographum. Lachrymæ.n. delent delicta, quæ pudor est confiteri, ut dicit Aug.

Item lachrymæ humilis cõpunctionis sanant ægritudinẽ mentis: dicit.n. Palla. q̃ si arbor mali citonij efficiaẽ ęgra, amurca aquæ æqualiter mixta, radicibus eius debet infundi, & sic sanatur. Tunc.n citonij arbor ægrotat, qñ mens alicuius probi uiri, aut uiti alicuius passione, aut tentationis lęsione laborat. Cui sanitas procuratur, si cordis eius radicib. i. cogitationib. seu affectionibus amurca aquæ mixta infundatur. Quid aũt per amurcã accipere debemus, nisi humilẽ considerationẽ proprij defectus? Nã sicut oleum superiora uasis petit, sic amurca ad imũ. i. ad fundum descẽdit. Vnde sicut per oleum superiora petẽs, intelligitur deuotio, qua quis eleuatur in contẽplationẽ Dei, ita per amurcam significatur humilitas, quã q̃s descẽdit ad considerationẽ defectus, & reatus sui. Et quasi amurcæ aqua miscẽ, dum ex ipsa cogitatione suæ malitiæ lachrymarum compũctio gñatur. Dumq; humiliata, atq; compuncta mens lachrymarum largo imbre pfunditur, quasi salubri quadã medicina purgata à suo languore sanatur. Vnde dictũ est Naamã Syro. Lauare in Iordane, & recipiet sanitatẽ caro tua Nam Iordanis interpretatur descẽsio, uel riuus iudicij. Vñ ille in Iordane se lauat, q humiliter seipsum diiudicans, lachrymis se purgat. Et hæc est lotio Iordanis, q̃ sanat languorẽ mẽtis.

Palla.

4. Re. 5.

Cur diabolus hominis perpetuus hostis sedulo in nobis ignem incendat luxuria diuersi modè ostenditur. *Cap. XXXIX.*

LVxurię ignẽ non succendit Deus, sed Diabolus. Sicut.n. faber, qñ non põt ferrum ad uoluntatem suam ducere, illud in ignem mittit, & exufflat taurum. q calefactum ducit ad libitum suum. Sic facit diabolus, qñ nõ põt aliquem ducere ad peccatum, calefacit eum igne luxurię, ut eum sic flectere possit ad peccatum. Isa. Creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem uas in opus suum. Succenditur ignis flatu follium, id est suggestione uetularum, quæ sunt quasi sufflatorium diaboli ad accẽdendum ignẽ luxuriæ. Hiere. Ollam succensam ego uideo, id est uetulam nigram. Olla enim quantumcunque alba sit, si tamen ponitur super ad ignem, denigratur, & sic anima per luxuriæ frequentiam. Thre. Denigrata est super carbones facies

Isa. 54.

Hier. 1.

Thre. 4.

dies eorum. Olla bulliens si non haberet nisi vnam fabam, eam superponeret, & monstraret. Sic luxuriosi luxuriam cohibere non põt, quin fallat, aut per os turpè loquendo, vel cantando, aut per oculos impudicè respiciendo, aut per tactum, vel ornatum, sicut de domo incensa exit ignis per fenestras, & ostia.

Mansuetudo quæ animam, vt antemurale in periculis conseruat, hominumq; gratiam conciliat, quantum Deo grata sit, exemplis clarum efficitur.

Cap. X L.

MAnsuetudo animam seruat, quia est sicut antemurale in castro animæ, lapides durorum verborum leuiter excipiens, & omnes ictus sustinens, & homines à læsione custodiẽs. Sicut ergo vasa vitrea inuoluuntur in fœno, vel in aliis mollire, vt sic à confractione seruentur: Sic quoq; anima in mãsuetudine conseruatur: Eccl. Fili, in mansuetudine conserua aĩam tuã. Mansuetudo est Deo, sicut culcitra mollissima cũ lectulo florido consciẽtiæ: Can. Lectulus noster floridus. Vnde sicut homo libentius dormit in lectulo molli, quã in duro, sic Deus in corde mansueti, quia in pace factus est locus eius.

Pro. 19.

Can. 1.

Item mansuetudo gratiam hominibus impetrat. Nã sicut adamas trahit ferrum, sic mãsuetudo corda hoium: Eze. Vt adamantẽ, & silicẽ dedi faciem tuã: Eccl. Fili, in mãsuetudine opera tua pfice, & super hominum gloriam diligeris.

Ezec. 3.
Eccl. 3.

Mendacium, quod veneno, & falsis denariis valiis de causis assimilatur, quantumq; sit graue peccatum, quamque priam mendaces, tunc patiantur describitur.

Cap. X L I.

MEndacium est sicut quoddã venenum tãtæ efficaciæ, q in ipso ore existens hoiem interficit. Sap. Os, q mentitur, occidit animam.

Sap. 1.

Item mendax homo similis est falso denario. Nã tantum præualet hõ uerax mendaci, quãtũ denarius uerus falso. Vnde. n. bonus denarius ualet, c. falsos. Sic homo uerax, c. mendaces. Magna stultitia, quia uolunt oẽs hoies denarios esse ueros, & bonos, & displicet eis multum si inueniunt unum falsum. Vnde plus uidentur diligere denarios, quàm se ipsos: quia cũ ipsi sint falsi, uolunt tamen denarios esse ueros, & sic nolunt eos esse meliores seipsis: Prou. Cor impiorũ pro nihilo. Et sicut denariũ falsum nullus uult recipere, ita nec homini mẽdaci uult aliquis credere. Et ideo mendaces hac pena puniuntur, q nec uerum eis creditur. Et insuper alia pena, q nec ipsi credunt aliis, quia iudicant alios secundum se ipsos, scilicet mendaces.

Mortis meditatio, quomodo sit vitæ spiritualis gubernatio ex regiminis nauis exemplo comprobatur.

Cap. X L I I.

MOrtis meditatio ualet ad uitæ directionẽ. Qui enim uult nauem suã gubernare, debet se ponere in fine nauis, & ante se nauem dirigere, & pericula euitare. Sic qui uult uitam suã gubernare, debet se ponere in fine uitæ suæ meditatione, ut possit ad bonum exitum nauem suam, i. uitam dirigere Sen. Cõsidera, quàm pulchra sit res ante mortem uitam suam consumere, deinde securè expectare reliquam sui temporis partẽ O quàm sollicitè longè nautæ sibi prouident de nauis directione, quando habent malum passum transire. Sic quilibet debet sibi prouidere ante, quomodo possit periculosum passum transire mortis, quia illic naues transibunt, scilicet animæ per artũ foramen mortis.

Sene.

Item mors pessima hominum peccatorum firmat, & stabilit sanctos viros in bono. Dicit enim Pallad. q columbæ non pereunt, nec deserunt locum, siue columbarium suum si per fenestras aliquid de strangulati hominis vinculo, aut fune suspendatur. Tunc autem columba in fenestra sua habet funem strangulati hominis, quando in memoria. & consideratione sua habet malum exitum hominis peccatoris, quo prospecto nidum suum non deserit, quia bonam conscientiam relinquere non præsumunt. Greg. Festina consolatio bonorum est, consideratus finis malorum.

Pall.

Moysi tabernaculum quoad singulas eius partes distincte describitur, quæ quidem totam Mundi machinam optimis similitudinis significare videntur, in quibus pariter quamplurima aperiuntur arcana.

Cap. X L I I I.

MVndi totus vniuersitas repræsentabatur in tabernaculo suo Moysi. Nã illud tabernaculum distinguebatur in duas partes. Quarũ vna dicebatur sancta sanctorum, quæ erat Occidentalis. Alia vocabatur sancta quæ erat ad Orientẽ. Et iterum ante tabernaculum erat atriũ, & inter vtrunque tabernaculum erat velum quatuor colorum.

Item interiora tabernaculi latera tegebantur cortinis diuersorũ colorum, & supra tabernaculum erat tectum, habens tres coopertura. Pars igitur illa quæ dicebatur sancta sanctorũ, significabat secundum altius spiritualium substantiarũ, pars uero, quæ dicebatur sancta, signabat mũdum corporalem. Velum distinguẽs inter utrunque, erat ex quatuor coloribus, per quos quatuor elementa designantur, scilicet bysso per quam designatur terra, quia byssus, i. lignum de terra nascitur: purpura per quam designatur aqua, q a fiebat purpureus color ex quibusdam conchis quæ inueniuntur in mari, iacyncto per quem signatur aer, quia habet aereum colorem. Et cocco bis tincto, p quem signatur ignis. Et hoc ideo, quia in materia quatuor elementorum est impedimentum per quod uelantur nobis incorporales substantiæ; & ideo interius tabernaculum, idest sancta sanctorum. solũ summus sacerdos, & semel in anno intrabat, ut designaretur, q hæc est finalis perfectio hominis, ut illud seculum introeat. In tabernaculum uero exterius, quod dicebatur sancta introibant sacerdotes cõtinue non autem populus, qui solum ad atriũ accedebat, quia scilicet ipsa corporalia populus

percipere potest, ad interiores aũt rõnes eorum soli sapientes, vel considerantes attingere pñt: p cortinas autem quæ tegebant latera tabernaculi interius, & erant ex uariis coloribus, signabatur cœlum sidereum, quod est diuersis stellis variatum, per saga autem, quæ erant super tectum tabernaculi, signi ficabantur aquæ quæ sunt supra firmamentum, per pelles autem rubricatas, de quibus erat secunda tabernaculi coopertura, significabatur cœlum empireum in quo sunt angeli. Sed per pelles iacinctinas ex quib. erat tertia coopertura significabatur cœlum sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis.

Item in tabernaculo interiori tria continebãtur. s. area testamenti, in qua erat urna aurea habens manna, & uirga Aaron, quæ fronduerat: & tabulæ, in quibus erant scripta decem præcepta legis. Hæc autem area sita erat inter duos Cherubin, qui se mutuis uultibus respiciebant. Et sup arcam erat quædam tabula quæ dicebatur ppitiatoriũ super alas Cherubin, quasi ab ipsis cherubin portaretur, ac si imaginaretur, quod tabula esset sedes Dei. Vnde & propitiatorium dicebatur quasi exinde populo propiciaretur ad preces summi sacerdotis. Et ideo portabatur a Cherubin quasi Deo obsequentibus, area uero testamenti erat scabellum sedentis super propitiatorium. Per hęc ergo designabãtur tria quæ sunt in illo seculo altiori. s. Deus, qui super omnia est, & incõprehensibilis omni creaturæ, & propter hoc nulla similitudo eius ponebatur ad repræsentãdum eius inuisibilitatem, sed ponebatur quędã figura sedis, quia. s. eius creatura comprehensibilis est, quæ est subiecto Deo, sicut sedes sedenti. Sunt etiam in illo altiori seculo spirituales substantiæ. s. Angeli. Et hi significabantur per duos Cherubin mutuo se respicientes, ad designãdũ concordiam eorum adinuicem, secundum illud Iob: Qui facit concordiam in sublimibus suis: propter hoc etiam non fuit unus tantum Cherubin, ut designaretur multitudo cœlestium spirituum, & excluderetur cultus eorum ab his, quibus præceptum erat, ut solum Deum colerent. Sunt etiam in illo intelligibili seculo rationes omnium eorum, quæ in hoc seculo perficiuntur quodammodo clausæ, sicut rationes effectuum clauduntur in suis causis, & sicut rationes artificiatorum in artifice: & hoc signabatur per arcã, in qua repræsentabantur per tria ibi contenta, tria, quæ sunt potissima in rebus humanis. s. sapientia per tabulas testamenti potestas Regis, p uirgam Aaron, & uita per manna. Vel per hæc tria repræsentabantur tria Deo attributa, scilicet sapientia in tabulis, potẽtia in uirga, bonitas in manna, tum propter dulcedinem, tum quia Dei misericordia est populo data, & ideo in memoriam diuinæ misericordiæ seruabatur. In exteriori uero tabernaculo, quod signabat præsens seculum cõtinebantur ẽt tria. s. altare thimiamatis, quod erat directe contra arcam, mensa ppositionis super quam duodecim panes ponebant, & erat posita ex parte aquilonari. Candelabrum uero positum ex parte australi: quæ tria uidebantur respondere illis tribus, quæ erãt in arca clau sa, sed magis manifeste eadem repræsentabant. Oportet. n. rationes rerum ad manifestiorem demonstrationem deduci, quæ. s. sunt in mente diuina, & Angelorum ad hoc, φ homines sapiẽtes eas cognoscere possint, qui signabantur p sacerdotes ingredientes tabernaculum. In cãdelabro autem designabatur, sicut in sensibili signo sapientia, quæ intelligibilibus exprimebatur uerbis in tabulis. Per altare uero thimiamatis signabatur officium sacerdotum quorum erat populum ad Deum reducere. Et hoc etiã signabatur per uirgam. Nam in illo altari incendebatur thimiama boni odoris, per quod signabatur sanctitas populi acceptabilis Deo. Dicitur. n. Apo. qđ p summum aromatum significabantur orationes Sanctorum. Conuenienter autem sacerdotalis dignitas in arca significabatur per uirgam in exteriori uero tabernaculo per altare thimiamatis, quia sacerdos mediator est inter Deum, & populum per potestatem diuinam quam uirga signisicabat, & sanctum sui regiminis. i. sanctitatem populi Deo offert quasi in altari thimiamatis. Per mensam aũt signabatur nutrimentum uitæ, sicut & per manna: sed est communis hoc, & grossius nutrimentum, illud autem suauius, & subtilius. Conuenienter autem candelabrum ponebatur a parte australi, mensa autem a parte aqlonari, quia australis est dextra pars mundi. Aqlonaris autem sinistra, ut dicitur in secundo cœli, & mundi. Sapientia autem pertinet ad dexteram sicut, & spiritualia bona. Temporale autem nutrimentum ad sinistram, secundum illud In sinistra illius diuitiæ, & gloria, potestas autem sacerdotalis est media inter temporalia, & spiritualem sapientiam, quia per eam spiritualis sapientia, & temporalia dispensantur.

Item candelabrum habebat. 7. calamos ut Iosephus dicit, ad designandum. 7. planetas quib. totus mundus illuminatur. Et ideo ponebat candelabrum a parte australi, quia ex illa parte est nobis notus planetarum cursus. In mensa etiã ponebatur. 12. panes ad designandum. 12. tribuś Israel. Mensa autem non ponebatur directe in medio ante propitiatorium, ad excludendum ritum idololatriæ. Nam Gentiles in sacris Lunæ proponebant mensam corã idolo Lunæ: Vnde Hiere. Mulieres conspergunt adipes, ut faciant placentas Reginæ cœli. In atrio uero extra tabernaculum cõtinebatur altare holocaustorum, in quo offerebantur Deo sacrificia de his, q̃ erant a populo possessa. Et ideo in atrio tali poterat populus esse, qui huiusmodi Deo offerebat p manus sacerdotum. Sed ad altare interius In quo ipsa deuotio, & sanctitas populi Deo offerebatur, non poterant accedere nisi sacerdotes, quorum erat Deo populum offerre. Erat autem hoc altare extra tabernaculum in atrio constitutum, ad remouendum cultum idololatriæ. Nam Gentiles infra templa altaria constituebant ad immolandum idolis.

Itẽ mundus assimilatur scacario, cuius tota familia currit transuerso, ut apprehendat aliquid mentiendo, usurpando, & huiusmodi faciendo.

Item in scacario quandiu durat ludus unus est:

Iob. 25.

Apo. 8.

Prou. 3.

Hier. 7.

est Rex, alius miles,& huiusmodi, Et aliquando duo videntur tenere totum,sed quando cessauit ludus idē fit de milite, & rege,qđ de minima familia,quia cōiter reponunt in sacco vno, qńq; Rex in fundo sacculi, & minima familiā in superiore parte. Sic quoq; mundus est ferè,vt ludus scacatij, quia quādiu durat hoc mundus, vnus est rex,alius miles,vnus magnus,vnus paruus:sed adueniēte morte in sacco terræ reponūtur,Ita fit de Rege,sicut de milite, tūc sicut dñs ita, & seruus eius. Eccl. Cōionem mortis scito, quia moritur doctus similiter, & indoctus. Et aliquando diues vadit ad fundum inferni, & pauper ascēdit superius ad gaudia paradisi,sicut patet de diuite epulone, & Lazaro paupere. Luc.16. Item mundus in morte totaliter aufert. Viella.n. qñ tota die cantauerit, & denarios receperit,in sero auferuntur ei denarij, & nihil ei remanet,sed ponitur in forello veteri, & dissipatur. Sic homo nihil in fine portat de labore suo, nisi linteamen laceratū exēplū de Saladino, q fecit portare linteamen in quo debebat sepeliri per terram suā,& dicere. Nihil reportat,imperator de oībus diuitiis Regni sui, nisi linteamen illud. Iob.diues cum dormierit, nihil secum affert. Item mundum debet homo relinquere, ne corrumpatur ab eo. Nam quando vinum corrūpitur, vel deterioraī super fæces in dolio, debet trāsferri in aliud vas,vt nō corrumpatur. Et sic homo à mundo debet exire,ne corrumpatur ab eo. Hiere. Fertilis fuit Moab ab adolescētia sua, & requieuit in fæcibus suis, nec transfusus est de vase in vas.

Eccl. 9. — Luc.16. — Iob 27. — Hier. 4.

Murmurationis vitium habentes, gratia diuinæ vacuos, esse exemplis à rebus naturalibus demonstratur. Cap. XLIIII.

Murmuratores ostendunt se defectum habere diuinæ gratiæ.Nā vasa vacua pcussa resonant, plena non. Sic vacuus à gratia murmurat, non plenus. Eccl Vir prudens, & disciplinatus non murmurabit correptus.

Item olla vacua ad ignem posita crepat,& magnum sonum crepans reddit, plena verò olla non. Eccl. Vasa figuli probat fornax.

Item murmurans est quasi rota nō bene vncta gratiæ vnctione, & ideo murmurat sicut rota currus male vncta. Eccl.præcordia fatui quasi rota carri,quæ fœnum portat,& murmurat Sap. Custodite vos à murmuratione, q̄ nihil pdest.

Ecc. 27. — Ecc. 27. — Ecc 33. — Sap. 1.

Nouitios seu incipientes donec aliquantisper proficiant saltim, optimis viris esse sociandos, caulium similitudine suadetur. Cap. XLV.

Nouitiis siue de nouo conuersis nō sunt admiscendi alij sine sociandi, nisi quorū vita bona nota est, & doctrina sana, saltem quonią; sint in spiritu, vel religione prouecti sicut dicit Pall. quòd in pastinato solo inter nouellas vites omnino nihil esse cōferendū Græci iubent, exceptis caulibus tertio anno,quæ libebit immergere. Sic inter nouiter cōuersos vsq; ad tps quo sunt prouecti, nō sunt quilibet admiscendi nisi noti,& docti, qui assimilantur caulibus,qui sūt olera nota, & quorū ius siue aqua est sana. Vnde significant homines quorum bona vita est nota.& doctrina sana. Tales.n Inter eos pōt admitti. Is. Filij eorū sicut nouellę plātationes,&c.

Pall. — Isa. 14

Veram obedientiam præceptorum Dei, castro, & fictam arcui iure comparari, eorum similitudinibus demonstratur. Cap. XLVI.

Obedientia mandatorum Dei hominē à malis custodit. Nam sicut castrum custodiētes se custodit, ita mandatum Dei seruat seruantes se. Vnde dicitur,Si volueris mandata Dei seruare seruabunt.

Itē obedientia ficta assimilatur arcui prauo, qui à parte ventris, multum pōt incuruari, sed à parte dorsi frangitur. Sic multi in prosperis obediunt,& in his, quæ corpus delectant:sed in duris laboribus, & aduersis refugiunt,& recalcitrant, sicut equus habens dorsum excoriatum contra onus,non attendentes, quod dicit Greg. quòd obedientia quanto plus habet de suo, tanto minoris est meriti.

Ecc. 20

Opus bonum, quod debet ex bona intentione pendere, quemadmodum sit agendum, vt Deo gratum fiat, operantiq; meritum afferat, duobus veteris testamenti miris exemplis, & aliis naturalibus similitudinibus ostentatur. Cap. XLVII.

Opus bonum,& perfectum debet assimilari illi thimiamati siue pulueri,quē Dominus fieri mandauit, Exod.30. vbi dicitur,Sume tibi aromata stacē. & anet galbanū boni odoris, & thus lucidissimum, facies; thimiama compositum opere unguentarij mixtum diligenter, & purum. Thimiama quippe ex aromatibus facimus, cum in altari boni operis virtutū multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum fit, quia quāto virtus virtuti iungitur, tāto incensum boni operis sincerius exhibetur, ubi ēt bene subiungitur. Cumq; in tenuissimū puluerē vniuersa cōtuderis, pones ex eo coram testimonij tabernaculo. In tenuissimū puluerē aromata conterimus,cū bona nostra quasi in pilla cordis occulta discussione tundimus, etsi veraciter bona sint subtiliter pertractamus. Vniuersa ergo in puluerem redigere, est virtutes recogitando terere, & vsq; ad subtilitatem occulti examinis reuocare. De quo ēt puluere subditur. Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc bona nostra veraciter in conspectu Iudicis placent, cum hæc mens subtiliter recogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerē reddit,nē grossum dutumq; sit bonū, qđ agitur, ne si hoc arcta recogitationis manus nō contritat,odorē de se subtilius non aspergat,prout Greg. dicit.

Item opera virtutū à Deo non acceptantur, nisi prius à vitiis separentur: Vn messor grana fumenti in horreo nō recōdit nisi prius excussa à paleis. Et Ideo habetur In libro Iudicū, qđ Hieroboam, cū à paleis frumēta excuteret,Angelum

Exo. 30. — Grego. — Iudi. 6.

gelum uidit, ad cuius imperium protinus hędū coxit, quē supra petrā posuit, & ius carniū desuper effudit, quæ Angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra consumpsit. Quid est autē frumenta virga cedere, nisi rectitudine iudicij a ultiorum paleis virtutum grana separare? Sed hoc agentibus Angelus apparet: q a tanto magis omnia interiora denunciat quanto se studiosius homines ab exterioribus purgant. Qui occidi hœdum præcipit, idest oēm appetitum nostræ carnis immolari. Carnesq; supra petrā poni, & ius desuper fundi. Quē alium significat petra, nisi eum de quo per Paulum dicitur: Petra autē erat Christus. Carnes ergo supra petrā ponimus, cum corpus nostrū in Christi imitatione cruciamus. Ius etiā carnium desup fundit, qui in conuersatione Christi ipsas etiam carnales cogitationes exinaniuit. Quasi.n. ius ex carnali quodā i petra funditur, qñ mens etiā a cogitationum carnaliū fluxu uacuatur, quæ tñ mox Angelus virga tangit: q a intentionem nostrā nequaquam potestas diuini adiutorij deserit. De petra autem exijt ignis, & ius carnesq; consumpsit, quia afflatus a Redemptore spiritus tāta cor. nostrum flamma compunctionis concremat, ut omne, quod in eo est illicitum & operis, & cogitationis exurat, sicut Greg. dicit.

Item opera bona non sunt differenda postq̃ sunt consulta, & deliberata, sicut non differēda est uindemia postquam uua est matura. Nā (sicut dicitur in libro de vindemijs. Tarde vindemiantes non solum uineam lædunt ultra quàm oportet ea ferentem, sed grando, & gelu si fiāt, facile passibilius faciūt uinum. Vnde aiunt Demetrius, & Africanus, quod sex solāmodo dies debet vua non plus matura permanere. Etsi granum vuæ non viride, sed nigrū appareat signat eam esse maturā. Sicut ergo non est differenda vindemiatio post vuæ maturationem, sic nec boni operis executio post deliberationem, quia periculum est in mora. Apo. Solicitudine nō pigri.

Item opera bona nō faciens, sed ociose in collegio, uel religione uiuere uolens non est sustinendus. Sicut agricola ramnum viridem licēt, sed sterilem in medio oleæ non debet sustinere, sed ipsum abscindere, nelut totius arboris inimicū, ut dicit Pallad. Et similiter homines pestilētes, sicut & ociosi non sunt tolerandi, unde mēbra insanabilia solent abscindi. Sicut etiam in ipsis arboribus (ut idem Palladius dicit) ariditas, & sterilitas æquo modo fugiendæ sunt. Gal. Abscindantur, qui nos conturbant.

Item operis bonitas dependet ex bonitate intentionis. Cuius exemplum patet in pomis siue in fructibus arborum. Si.n. aliquis uoluerit, ut in piro, uel pomo aliqua gemma inueniatur, aut et margarita, aut obolus, aut aliud simile, accipiat aliquod talium, & cum pomum, uel pirum aliquod floruerit, & aliquantulum creuerit imprimat in præputium eius, profunde quodcūq; horum uoluerit, & notet ipsum per aliqđ signū appositum, & sinat crescere, & sic tandem inuenitur in pomo. Est aūt uelut pomū arboris, opus cuiuslibet hominis, ꝙ floret in cogitatione, crescit in deliberatione. Sed quasi pomi præputium est ipsius operis initium. Est autē inchoatio operis ab ipsa intētione agētis. Gēma ergo, quę in pomo reperiri dēt, præputio pomi imprimiť: q a virtus sequētis operis in intētione iudicať. Qualis n. est intētio, quę pręcedit, tale est oē opus qđ sequiť, prout Gre. dicit. Ergo ibi imprimenda est margarita puritatis, gēma honestatis, obolus charitatis, a qua est precium siue meritum operis.

Item opus bonū factum sine tædio, simile est fructui nascenti sine nucleo. Docēt enim agricolæ, quod si quis uult plantare arborē, cuius fructus non habeat nucleos, hoc modo facere pōt. Surculi plātādi extremitates reflectat, & cū cultello ambas aptatas infigat ipsi trunco. Et cū ambæ conualuerunt amputet extremitatē maiorē, minorē uero sinat crescere. Quid aūt est surculus plantandus, nisi homo ad conuersionē, uel ingressum religionis dispositus? Huius duę extremitates sunt timor, & amor, quarū uttaque gladio uerbi Dei aparať, q a scilicet verba Dei, & timorē incutiūnt, & ad amorē alliciunt. Sed tūc vtraq; extremitas trunco infigitur, cum timore, & amore Christo inhæreť. Ipse.n. Christus quasi truncus est, nos aūt quasi ramusculi eius sicut ipse dixit: Ego sum vitis, & uos palmites. Sed quāuis in cōuersionis initio plus abundet timor, q amor, tñ postea in pęnitentis profectu amputaē maior extremitas, & minor crescere sinitur, q a scilicet amor crescit, & seruilis timor emittiť. Io. Perfecta charitas foras mittit timorē, & hæc est plāta, quę producit fructus siue nucleo, q a. s. homo charitate feruens operaē sine difficultate, & tędio: propterea diciť, ꝙ qui amat, non laborat.

Deme.

Ro. 12,

Pall.

Gal. 5,

Ioā. 15.

1. Ioā. 4,

Oratio compunctiua quātum animam impinguet, vini similitudine, & ipsamet quod existat breui declaratur. Cap. XLVIII.

ORatio compunctiua, & feruida impinguat animam. Cuius exemplū est, quia per sublimationem conuertitur liquor uini in pinguedinem olei. Nam si uinum distilletur ad modum aquæ rosaceæ distillat humiditas aquea insipida & illud, quod remanet fit oleagineum, & pingue. Et si iterum illa substantia sublimetur, egreditur inde oleum, & hoc plus fit de forti, quàm de debili, & præcipue de musto. Per uini ergo fortis liquorem intellige compuncti hominis feruorem, de quo in Psalmo. Potasti nos uino compunctionis, qui tunc sublimatur, quando orando eleuatur. Est ergo oratio, secundum Damascenum, ascensio menti in Deum. Et ideo sublimatio fortis uini, est oratio hominis compuncti: quæ uertitur in pinguedinem olei, quia scilicet ipsi oranti acquirit abundantiam gratiæ spiritualis gaudij, quod est ut quædam pinguedo, siue repletio animi. Ps. Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ.

Ps. 59.

Dama.

Ps. 44.

Mulieris ornatus, qui meritò diaboli retē nuncupatur, quomodo mortis spiritualis indicium existat, exemplo notabili, authoritatibusq; eiusdem deceptio demonstratur. Cap. XLIX.

Ornatus

ORnatus corporis mulieris est sicut rete diaboli ad decipiendas animas inuentiũ. Nã licèt aliquæ se excusent dicentes, q̃ nõ se ornẽt ad decipiendum: nihilominus similes sunt latrõ ni, qui non audet piscari in uiuario Domini sui, vel venari in foresta eius, tamen accommodat rete summi latroni audacini. Sic & istæ accõmo dant corpora sua diabolo ad decipiendum, & ea piendum animas, & bene uolunt concupisci, licèt non concupiscant, Aug non solum appetere, sed & appeti uelle criminosum est. Et Chrysost. dicit, quod mulier si se decorauerit, & oculos intuentium ad se traxerit, & si plagam non intule rit, uindictam tamen exoluet extremã, uenenũ enim intulit, & si nullus, q̃ biberet, inuẽtus sit.

Augu. Regu. Chrys.

Item ornatus mulieris est signum mortis spiritualis. Nam quando pannus sericus ponitur sup feretrum, signũ est cadauer is mortui, & quod ibi iacet mortuus, sic in corpore ornato signum est, quod ibi sit anima mortua. Vnde mulier ornata non est nisi feretrum animę mortuæ. Abac. Ecce coopertus est auro, & argento, & spiritus non est in visceribus eius. Vnde potius mulier deberet plangere filiam suam ornatam, quàm si uideret eam mortuam ante se. Eccl. Super mortuum, scilicet in anima, plora: deficit enim lux eius, scilicet gratiæ.

Abac 2.

Ecc.22.

Item mulieres se ornantes, se habent ad modum catti, qui difficile excoriatur in capite, q̃a scilicet huiusmodi mulieres uix volunt dimitte re ornatũ capitis, ideo decaluabit dominus uerticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit.

Itẽ mulier ornata decipit, sicut pellipparius, q̃ uolens vendere ueterem pellem, ut decipiat rusticos, dealbat aliquantulũ aliqua albedine, quæ excussa parũ post portata, apparet uetustas eius. Sic impudicæ mulieres uolentes decipere uiros, colores ponunt in facie sua, quibus recedentib. apparent rugæ, & maculę, quia nihil abscõditũ, q̃ non reueletur. Vnde tales sunt fumarium nporum niue, &, quando recedit nix, apparet turpitudo eius. Isa. Reuelabitur ignominia tua, & uidetur opprobrium tuum.

Isa.3.

Matt.6.

Isa. 47.

Christi, Sanctorumq́; passiones nostras decorare tribulationes, & amaritudines in dulcedinem uertere, in patientesq́; reprehensione maxima dignos esse ex ẽplis, & rationibus suadetur. *Cap. L.*

PAssio Christi, & Sanctorũ suorũ dulcorat nobis tribulationes nostras. Nã aqua amara trãsiens per aquã dulcem, dulcis efficitur, & uinũ dulce transiens per garinsilum fit garinsilatum. Sic tribulationes, & tentationes, quæ prius per Christum, & sanctos suos transierunt, exemplo illorum nobis debent esse dulciores. Bernar. Magna consolatio membris ex capite. Heb. Recogitare eum qui talem sustinuit &c. Gre. Facta p̃cedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus. Sed quidam sunt similes simiæ, quę inueniens amaritudinem in cortice nucis, eã proijcit, & ideo non gustat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infœlices amaritudinem pœnitentiæ, & tribulationis sentientes exterius, eam proijciũt, & ideo consolationẽ interius nõ sentiunt. Sap. Sapientiam, & disciplinam qui abiicit, infœlix est. Dicitur, quod in palatio Iouis erant duo dolia uini, unum de amaro uino, aliud de optimo: q̃a quicunq; uolebat bibere de optimo, oportebat eum prius bibere de amaro. Sic si mẽs appetit, quòd demulcet, oportet prius bibere, q̃d dolet, ut dicit Greg.

Heb. 12. Greg.

Item passionis, & crucis Christi deuota consideratio amaritudinem in dulcedinẽ uertit. Vnde assimilatur arbori nucis. Si. n. uis ut amari psicorum nuclei efficiantur dulces, surculũ persici planta super stipitem arboris nucis, & talis persicus producit magna poma. si tamen cum sinrẽt irrorentur lacte caprino. Quid enim est amarus persici nucleus, nisi turbati, & passionati hominis amarus animus, qui tunc stipiti nucis inseritur, quando pęnas crucis meditatur. tunc n. non tantum amaritudo dulcescit, sed etiam magna poma persicus producit: q̃a s. amarus animus cõsiderans pęnas Christi, non solum amaritudinẽ suam pro nihilo ducit, sed etiam in magna desideria prorumpit, quæ quidem tunc florent, quando in animo feruent, q̃ tamen lacte capræ sunt irroranda. i. discretionis moderamine temperãda. Est. n. lac caprinum in tribus suis substantiis post fœmininum lac maxime temperatũ. Vnde merito lac capræ designat moderamen prudentiæ: quod est necessarium in tribus substantiis. i. in tribus partibus operis, scilicet in principio, in medio, & in fine.

Patientiam uer am, quæ rosæ non immerito assimilatur uita regimen esse, ac animam intrepidam custodire multis rationibus exprimitur. *Cap. LI.*

PAtientia assimilatur rosæ cum qua artificialiter fit aqua rosacea, mel, & oleũ rosaceũ, & saccarum rosaceum. Sic quoque patientia præbet aquam odoriferæ compunctionis, mel i. dulcedinem internæ consolationis, oleum fraternæ compassionis, saccarum, idest suauitatem & dulcorem æternæ refectionis.

Item patientia custodit animã, sicut arca thesaurum. Luc. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Vnde sicut homo multum diligeret arcam in qua posset thesaurum suum custodire, sic debet diligere patientiam.

Luc.21.

Item multum diligeret homo etiam illum, q̃ fabricaret sibi talem arcam gratis, & sic debet diligere tribulationem, quæ fabricat arcam istam. Apost. Tribulatio patientiam operatur. Quint. n. contumelię dicuntur tibi quot iniurię fiunt, tot ligaturæ, & claui ad fortificandum scrinium tuũ apponuntur. Vnde magnas gratias debes agere, & non contumelias reddere.

Ro. 5.

Item patientia uita gubernatur. Hoc. n. facit patientia cordi, quod facit gubernaculum naui, Vnde Proue. Qui patiens est, multã gubernatur sapientia, quia doctrina viri per patientiam noscitur. Prou. Vnde sicut nauis fracto gubernaculo, uentis, & turbinibus agitatur, & tandem tempestate conuulsa frangitur ad rupes, uel ad scopulos. Sic etiam cor impatiens. Vnde dicit. Pro.

Pro. 14.

Pro. 12.

Pro. 14.

paupercula conuulsa tempestate absq; vlla cōsolatione. Hæc paupercula est impatiēs anima, vt tutum possessione & gratia spoliata, quā cuiusli bet tentationis tempestas a sua stabilitate diuellit, & absq; consolatione relinquit.

Item patientia tribulationis requirit soliditatem amoris, & uirtutis. Nam cruda tegula si ponatur in flumine dissoluitur, cocta vero non. Ita quoq; hō carnalis, qui nō est igne charitatis uel tribulatiōe decoctus deficit i q ia tribulationis.

Itē fons lutosus iacto lapide facile turbatur, arenosus vero non. Sic homo plenus luto peccati, de facili grauatur: uirtuosus non quia non cōtristabit iu..um, quicquid ei accidcut.

Item qui in hac vita est sine patientia, similis est homini, qui in tempore pluuiæ sine pluuialis mantello, siue capa est. Et sicut homo inermis est in medio hostium suorum Prouet. Qui impatiens est, sustinebit damnum.

Pro. 30.

Cor hominis quod castro comparatur, septem conditionibus hic expositis facillime peccatum custoditur. Cap. LII.

PAcem cordis siue conscientiæ seruare uolēs, debet ipsum cor, siue consciētiam custodire sicut custodiret castrum t pe belli. Nam q̄ii castrum alicuius impugnatur ab aliquo, & non potest cum eo componere neq; pacem habere, debet primo diligenter cōsiderare, utrum in castro illo sint aliqui qui pacē eius turbent. Et primo debet eos si quos inuenerit eiicere, & de eis iustitiā facere, & postea castrū munire, & bene clausum tenere. Etsi in omnibus his non potest castrum tenere. debet dño legitimo illud commendare, uel reddere. Ex quibus colligūtur septem, quæ cuilibet necessaria sunt ad custodiendū castrum in pace. quod uere est tanquam castrū inter inimicos situm, & vndiq; obsessum, & ante ipsum tenet sedē suā diabolus, qui tanquā Leo circuit quęrens quē deuoret. Vbi glosa dicit: Circuit tāquā hostis clausos muros explorās, an aliqua pars sit minus stabilis qua ad Iteriora penetret. Sūt ergo cōtra insidias eius septē necessaria.

1. Pet. 5.

Primum est diligens conscientiæ præseruatio, ut scilicet uideatur si quid est in corde quod pacem cordis conturbet. Apost. Videte ne forte sit in aliquo uestrum cor malum.

Heb. 3.

Secundum est peccatorum confessio, quæ scilicet eijciet de castro cordis peccata, quæ pacē cordis perturbant. Isa. Creaui fructum labiorū pacē & 1. Mach. Quandiu superest Iudas, idest quandiu differtur confessio, impossibile est pacem, scilicet cordis esse negocijs.

Isa. 57. 1. Ma 14

Tertiū est operis satisfactio, ut fiat iustitia de turbantibus pacem. Isa. Est opus iustitiæ pax. Et Ps. Iustitia & pax osculata sunt. Solet dici, quod terra pacifica est, & secura, in qua tenetur iustitia sed multi sunt sicut latrones, qui nō faciunt de se iustitiam, sed fit de eis iustitia, & isti sunt qui patiuntur pęnam inuiti. 1 Pet. Nemo vestrū patiatur, ut homicida, aut fur.

Isa. 32. Ps. 84. 1. Pe. 4

Quartū est cordis clausio, s. castrū cordis clausum, tenendo, quod sit sensus corporis restringēdo. Sunt. n. sensus portæ cordis, per quas hostes ingrediuntur, pacem turbantes. Hiere. Ascendit mors per fenestras, s. sensuum, & ingressa est domum nostram, s. conscientiam. Luc. Dum fortis armatus custodit atrium suum, scilicet clausum tenendo, in pace sunt omnia, quæ possidet.

Hier. 9. Luc. 11.

Quintum est virtutū munitio, ut scilicet fortiter muniatur, fossa, & muris virtutum. Sicut em̄ muri ingressum hostium impediunt, & sic virtutes uitijs obsistunt, charitas enim impedit ne intret auaritia, castitas ne intret luxuria, humilitas ne intret sup bia, & sic de alijs. Vnde Iudith. Filij Israel muris circundederunt vicos suos in præparationem pugnæ contra Holofernē. Sed nota, quod una ruptura muri, idest vnius uirtutis defectus sufficeret hostibus ad ingrediendum. Iob. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerūt super me. Ideo dicitur. Phi. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum custodiat corda vestra.

Iud. 10. Iob 6. Phi. 4.

Sextum est necessariorum prouisio, ut castrū cordis sit bene munitum victualibus, & armis, s. de pane verbi Dei, & scientiæ, & uino compunctionis huiusmodi. Et nota, quod quanto castrū est melius talibus munitū, tanto magis peccant, qui reddunt: & quia mandata Dei pertingēt ad tale munimentū dicitur Isa. Vtinā attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumē pax tua.

Isa. 48.

Septimum est Deo recommendatio, ut scilicet reddatur cordis castrum domino legitimo, dicendo, Pater in manus tuas commendo spiritum meum Nam nisi Dominus custodierit ciuitatē, frustra vigilat, qui custodit eam. Ipse autem est, qui quando placet ei omnia reddit peccata. Prouer. Cum placuerit Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.

Ps. 126. Pro. 16.

Peccatum, quod animæ, infirmitas vocitatur puteo, gladio, latroni, infirmitatiq; comparatur, & qua via peccator, qui caco, & scacario ludenti similis efficitur, peccati ægritudinem expellere valeat, edocetur. Cap. LIII.

PEccatum opere impletum, appetitum malum non satiat, sed amplius accendit, sicut fabri stillicidium ad horam ignem mitigat, sed postea feruet ardentius. & sic peccatū perpetratum plus exardescit, quam ante. Ose. Comedent & non saturabuntur, fornicabuntur, & non cessabunt. Glo Vires fornicantium deficiūt, sed desideria inardescunt.

Ose. 4.

Item peccatum unum quotidie trahit ad aliud. Est enim peccatum quasi puteus sine fundo. Lapis enim in puteum proiectus, uel cadens, si fundum non inuenit, semper est in casu. In peccato autem fundus non est. Vnde cadens in peccatum, semper in casu est continuo, nisi manu gratiæ sustentetur Ps. Abyssus abyssū inuocat. Abyssus enim dicitur, quasi sine base, id est sine fundo, Gregorius. Peccatum, quod per penitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Ps. 41. Greg.

Itē peccator est sicut ille, q ludit ludū scacarij, qui uno ictu, uel tractu nō facto uel male facto, totū ludū, uel totū lucrum perdit, & sic uno ope malefacto

malefacto, vel neglecto totus fructus vitæ nostræ amittitur, & gratia Dei, & regnum æternū. Eze. Si auerterit se iustus a iustitia, & fecerit iniquitatem omnes iustitiæ eius quas fecit, non recordabuntur.

Eze. 18.

Item peccator est sicut ille, qui habet oculos velatos, & portatur de loco ad locum, & nescit quo ducatur, vel vbi sit. Thre. Væ vobis, q̃a peccauimus. ideo obtenebrati sunt oculi nostri.

Thr. 5.

Itē est peccator similis cęco, qui cecidit in lutum, & nō videt se inquinatum, cum tamē multum sit deturpatus. Psal. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut viderē, & sicut cęcus cadit sæpe, & offendit, sic & peccator. Tob. Cęcus pater cępit offendens pedibus currere.

Psal. 39.
Tob. 11

Item nota, q̃ peccatum est sicut gladius in corde, & sicut serpens in sinu, sicut uenenum in stomacho; & sicut latro in domo. Est.n. peccatum, vt gladius vulnerando naturam, ut serpens mordendo conscientiam, ut venenum extinguendo uitam.s. charitatem, quæ est uitalis calor animæ.

Item est, ut latro expoliando animam.s. gratuitis donis. Item peccati impuritas non aufertur a corde sine operibus pœnitentiæ, cuius exēplū apparet in stuppa. Stuppa.n. est lini purgamentū & ab eo multis carpinationibus separatur. Similiter etiam purgamentum culpæ indiget multis carpinationibus pœnitentiæ. Quarum vna fit in corde per contritionem, alia in ore per confessionem, tertia in opere per satisfactionem.

Item peccata quæ sunt quædam infirmitates animæ, sanantur sicut infirmitates corporis. Sanatur.n. corpus primo per emplastrum, & sic sanatur anima per uerbum Dei, quod trahit dolorem ab anima, sicut emplastrū a corpore. Isa. Iussum est, ut sup̃ ulcus Ezechiæ cataplasmaretur, massa ficuum, q̃ dulcedinē uerbi Dei significat.

Isa. 38.

Item per sudorem, qui humorē noxiū repellit à corpore. Et sic anima per timorē, qui peccatum expellit a mente. Eccle. Timor domini expellit peccatum Pro. Time dñm, & recede a malo, sanitas quippe in umblico tuo erit.

Eccl. 1.
Pro. 9.

Item per lotionem, uel balneum. 3. Reg Vade lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua. Sic sanatur homo spiritualiter per lachrymarum effusionem in compunctione.

3. Re. 5.

Item per uomitum, sic anima per cōfessionē. Eccl. Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio, & euome.s. per confessionem uenenū mortiferum ut refrigeret te. Qui sanari desiderat necesse est, ut uulnus detegat. Vnde dictum est leproso. Vade ostende te sacerdotibus, & dum iret mundatus est.

Ecc. 31.

Item per dietam.i. per abstinentiam a peccato. Apost. Abstineatis uos a fornicatione. Eccle. Qui abstinens est addiciet uitam.

1 Th. 4.
Ecc. 27.

Item per putridorum resecationem.i. per tribulationem. Iob. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat, & medetur.

Iob. 5.

Item per unctionem.i. deuotionem, uel pietatem, quem mentem lenit Matth. Vngebāt oleo multos ęgrotos, & sanabantur.

Mat. 6.

Item per munitionem.i. eleemosynam quando homo minuit de bonis suis dando pauperib. Luc. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis.

Luc. 11.

Amara pœnitentia, quæ timere spe prudentia, & humilitate est agenda, quantum boni in homine operetur mira similitudine scamoneæ in arbore Pyri apposita suadetur. Vereq́; pœnitens quid agere debeat, ut peccatorum uenam suscipiat, agricolæ, Lini, Mediciq́; exemplis plurimis ostentatur. Cap. LIIII.

POenitentia amara facit in homine sicut scamonea in arbore. Nā sicut dicit Ristor. Si uis ut aliqua pyrus ferat pyra soluentia, distempera scamoneā cū aqua, & infunde ipsam in foramē, quod fit cum terebello usque ad medullam arboris: & obstrue foramen clauo, qui sit factus de eadem pyro, uel alia, & fient pyra soluentia, & ualde relaxatiua. Sed nō durat illa uirtus nisi p̃ annos. Vnde oportet si uolueris, quod iterū uigoretur, ut alia scamonea infundatur iterum. Et hoc est experimento reprobatū. Et eadem rōne fortè possent pyra stiptica, & contra fluxū ualentia si arbori fuerit infusa stiptica medicina. Et similiter ego opinor, quod hoc dilatari possit ad quarumlibet medicinarum effectus, ut in fructib. se manifestēt, immo etiam probabile est, q̃ omnis species aromatica eodem modo infusa arbori, ut balsamus, muscus, & lignum aloes tā in sapore, q̃ in odore aromatizando se in fructu manifestaret. Intellige ergo per pyrum usque ad medullam terebello perforatam, hominem per uerbū Dei usq; ad intima cordis compūctū: cui scamonea aqua distemperata infunditur, quando pœnitentiæ amara tristitia, seu amara peccatorum memoria cū lachrymarum irrigatione miscetur. Sed tunc foramen clauo obstruitur, quando p̃ timorem Domini cor peccato seu diabolo clauditur. Et tunc de tali arbore nascunt pyra relaxatiua, quia.s. a tali homine fiunt opera satisfactoria, & peccati expiatiua. Quòd aūt ad cōseruādā uirtutem oportet scamoneā iterato infundere, est q̃a ad conseruandam gratiam oportet pœnitē tiā, & peccati amaritudinem seu tristitiam frequenter innouare. Ps. Dolor meus renouatus est.

Rist. li. de pome.

Psal. 38.

Item pœnitentia est, ut arena fossicia, q̃ arena licèt sit grauis in pondere, est tamē utilis in opere: quia ex ea cum calce confecta ædificatur domus materialis. Similiter pœnitentia, licèt sit grauis corpori, tamen est utilis spiritui, quia ex ea informata charitate ædificatur domus spiritualis.s. conscientiæ. Sed nota, quod arena fossicia, q̃ est bona ad ædificia, tribus modis est eligenda, (secundum Palla.) quia cognoscitur ex stridore, ex colore, & ex inhęsione. Ex colore quidē, quia aut est nigra, aut rufa, aut cana. Rufa quidē omnib. est melior, & post illam cana, postquam nigra. Similiter pœnitētia est quædam rufa, ut illa, q̃ incipitur in iuuentute, quando feruet in homine sanguis, aut rubea colera. Quædā uero est cana, ut quæ incipitur in senectute. Quædam vero est nigra, ut quæ differtur in morte. prima est optima, secunda pigra, tertia est dubia Ps. Quoniā non est in morte q̃ memor sit tui. Nā qui nō est memor Dei in uita, multo minus est in morte.

Pall.

Psal. 6

Secundò

Secūdò cognoſcitur ex ſtridore, quia ſ. illa arena, quæ manu compreſſa edit ſtridores, eſt vtilis fabricanti. Sic ille qui manu comprimitur, i. tactu alicuius tribulationis pmitur, ſi emittit ſtridorem non impatientiæ, ſed pœnitentiæ, eſt aptus ad fabricandum domum conſcientiæ. Non autem ille, qui ex flagello non mutatur.

Tertiò cognoſcitur ex inhæſione: quia ſi in pāno, uel in linteo cādidæ veſtis inſperſa, & excuſſa nihil maculę relliquerit, aut ſordis, egregia eſt. ſic illa eſt egregia pęnitentia, quæ nullam maculam, aut remorſum relinquit in cōſcientia. Apo. Nihil mihi conſcius ſum. 1. Cor 4.

Item pœnitens debet facere ſicut agricola, q̄ quanto laborioſius agrū ſuum excolendo exercet, tāto vberius domum ſuam fructibus replet. Ager enim noſter eſt corpus, quod quanto quis magis excolit pœnitentiæ laboribus, tanto domus mētis interior ſpiritualibus pingueſcit uirtutibus, vnde dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, & poſtea ædifices domum tuam.

Item pęnitens debet viuere in timore, & ſpe. Sicut cū nauis cōcutitur in aqua, una pars eius deſcendit ſub aqua, & alia eleuatur. Sic anima pœnitentis partim debet deſcendere ſe humiliando per timorem, partim vero aſſurgere ſe confortando per ſpem.

Item pœnitentia in mortali facta eſt ſicut moneta falſa. vnde ſicut nō liberatur homo ſoluēs monetam falſam, vel quæ non habet formā debitam. Sic non liberatur faciens pœnitentiā in mortali peccato quo ad Deum, & præmium vitæ æternæ, niſi ſit informata charitate 1. Cor. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. 1. Cor. 13.

Item pœnitere proponens in morte ſimilis ni detur eſſe illi, qui ludit ad ſcacos etiam parum de ludo ſciens, & cogitat apud ſe. Ego primò permittam mihi familiā auferri. Deinde mattabo illum cum quo ludo, & in fine in angulo concludam eum, & vincam eum; cum ille cum quo ludit ſit peritiſſimus luſor. Sic uelut luſor imperitiſſimus eſt peccator, qui ſemper in ludo tentationum ſuccumbit qui familiam virtutū, & bonorum operum per peccatum amittit. Et periſſimus luſor eſt diabolus, qui ſ. a principio mūdi exercitatus eſt in ludo tētationū. Qua ergo præſumptione cōfidit peccator, q̄ in angulo debeat eum mattare, i. in fine ſuæ uitæ? Dicit. n. Greg. q̄ tanto diabolus grauiores tentationes ingerit quanto magis fini propinquari conſpicit. Greg.

Item ſicut fatuus reputaretur nauta, qui expectaret nauē ſuam gubernare quouſq; incideret in periculum: ſic & qui uitam ſuam nō dirigit ad portū ſalutis anteqūā incidat in periculū mortis. Prou. Vir prudens dirigit greſſus ſuos. Pro. 15.

Item auis non expectat ictum ſagittæ, quando uidet arcum extentum, ſed ante euolat; ſed miſer homo expectat iſtum mortis ante conuerſionem Pſal. Niſi conuerſi fueritis &c. Pſal. 7.

Item pęnitentia humilis renouat faciem mētis. Vnde aſſimilatur cuidam unguento, quod fit ex fimo cocodrilli, quo facies unctæ oſtendūtur lenes eſſe uelut iuuenes facies. Quaſi. n. fimus cocodrilli eſt utilitas peccati, ex cuius recognitione ſalubre vnguentum conficit humilis pęnitentię. Quòd videlicet faciē mētis uetuſtate deformem renouat, & reformat, Eph. Renouamini ſpū mētis ueſtræ, & induite nouum hominē &c. Eph. 4.

Item pęnitentia quanto magis eſt laborioſa, tanto magis eſt fructuoſa. Vnde aſſimilatur lino, quia linum requirit multum laborē, q̄a ſeminatur, purgatur, & maturatum recolligitur, & in faſciculos coaptatur, aquæ macerandum exponit: tandem multis tunſionibus, & artificijs a ſuis ſuperfluis purgatur, & per decoctiones, & multas lotiones fila ex eo facta ad albedinem deducuntur. Non. n. linum a ſuo uirore terreſtri perfectè ſpoliat, nec pfecto candore decoratur, niſi multotiens contundatur, decoquatur, & Soli exponatur, aqua ſæpius aſpergatur. Sed ſicut linum requirit multos labores, ita, & ſine dubio habet multas utilitates. Nam ex eo fiunt veſtes ad induendum, uela ad nauigandum, retia ad uenandum, & piſcandum, fila ad ſuendum, funes ad ligandum, cordulæ ad ſagittandum, ligamina ad connectendum, lineæ ad menſurandum, linteamina ad quieſcendum, cortinæ ad ornādum, ſacci, & burſæ ad continendum, mantilla ad cōnedendum. Similiter ēt nō poteſt homo ſine multo labore conſcientiam emundare: unde multa laborioſa requiruntur in pęnitentia, ut cōtritio, confeſſio, ſatisfactio, ſiue reſtitutio, ieiunium, eleemoſyna, & oratio. Sed ſicut habet laborioſum exercitiū ita habet copioſum fructum. Habet. n. peccata purgare, naturam reſuſcitare, gratiam, uirtutes, & merita reparare, cœlum aperire, infernum claudere, Eccleſiæ reconciliare, & multa alia bona facere.

Item pęnitens debet curare peccata, ſicut medicus uulnera curat. Nā primo medicus uulnus detegit, deinde medicamētum apponit, quaſi. n. uulnus detegit, qui peccatum confitendo pdit, ſed qui ipſum cum amaritudine plangit quaſi medicamētum apponit. Et ideo (ſicut dicit Gre.) Qui mala, q̄ pperrabat inſinuat, ſ. fallę, quæ inſinuauit recuſat, quaſi ſubducta ueſtes uulnus detegit, ſed torpenti mēte medicamentum uulnerum non apponit. Confeſſionis igit uocem ſolus neceſſe eſt ut meror excutiat, ne uulnus pditū, ſed neglectum, qđ libētius iam p humanam notitiam tangit, deterius putreſcat Pſal. Iniquitatē meam annunciabo, & cogitabo pro pctō meo. Pſ. 37.

Perſeuerantia in bonum, qualis eſſe debeat, nauigātium exemplo, ipſiusq; Ioſeph tunicæ pulcherrima ſimilitudine pariter, & auctoritatibus exprimitur.

Cap. LV.

Perſeuerantiam boni incępti non debet homo dimittere propter aduerſitatem ſiue difficultatem, uel propter tentationem. Sicut q̄ mare nauigant propter contrarium uentum non dimittunt nauigare, ſed contra uentum perſeuerantes laborant donec ad portum ueniant. Et canis uenaticus ſequitur leporem p ſpinas, & tribulos donec apprehendat. Et ſic nos Deum 1. Cor. Sic currite, ut comprehendatis. 1. Co 9.

Item

Item perseuerare non pôt in bono, qui habet in aia infirmitatem, vel corruptionē peccati. Sic homo sanus, & fortis continuat viam suam: sed homo æger, & debilis, & si incipiat viā, cito deficit: sic iustus pseuerat, sed peccator non continuat. Iob. Tenebit iustus viam suā, & mūdis manib. addet fortitudinem. Poma. n. putrida, & vermiculosa, & sine cauda cadunt de arbore: sed sana bene se tenent vsq; ad maturitatē. Sic peccatores interius putridi, & vermiculosi, & carēres cauda pseuerantiæ cito cadunt a modico uento tētationis. Iob. Tollet eū uētus urēs de loco suo.

Iob.

Iob. 27.

Item pseuerātia boni operis assimilat tunicæ Ioseph. Nam Ioseph, (sicut ait Greg.) q inter fratres suos iustus vsq; ad finem ipse pseuerasse describit solus, talarem tunicam habuisse phibet. Nam qd est talaris tunica, nisi actio consummata? Quasi. n protensa tunica talum corporis operit, cum bona actio ante Dei oculos usq; ad uitæ nos terminū tegit. Incassum qppe bonū agitur, si ante uitę terminū deseraf, q a & frustra velociter currit, qui postq̄ ad metam ueniat, deficit.

Prædicator qui quatuor rationibus semini cōparatur, qualiter, quando, & cui verbum Dei seminare debeat quibusq, mali ac boni prædicatores assimilentur, clarissimum redditur. *Cap. LVI.*

PRædicator assimilatur seminatori, qui f.qñ vult seminare, quatuot attendere debet.

Primò loci qualitatem, quia semen est secundum qualitatē terræ densius, vel rarius seminādum. Similiter in pdicatione secundum qualitatem auditorum formari debet sermo doctorum, vt Greg. dicit. Et ideo secundum dispositionem, & indigentiam auditorum est rarius, uel frequētius, & breuius, nel prolixius prædicandum.

Secundò considerare debet temporis congruitatē, qa alicubi est tardius, & alicubi celerius seminandum. Nam in locis humidis seminandū est celerius, ne semē imbre putrescat, & in siccis tardius, vt aqua pueniat, ne diu iacens penitus euanescat? Quasi loca humida sunt loca fluida, & ad peccandū parata, quibus verba sanctæ exhortationis citius impendenda sunt q̄ labantur in putredinem criminis: sed in hominibus aridis, & indeuotis aliqñ tardius exhortationis semen non inconsulte differtur, ut ex ipsa dilatione auidius suscipiatur: vel qa minus fructuosè porrigitur homini verbum sanctæ pdicationis, dum est in accidia, & aridiate mentis. & fructuosius expectatur, ut ei porrigatur postqnam persusus fuerit aqua compunctionis. Et nota, quod illud, quod seminatur celerius, dēsius esse debet, quàm id, quod seminatur tardius, quia scilicet plura, & frequentia monita necessaria sunt homini tentato, quam homini compuncto.

Tertiò considerare debet seminis quantitatē, quia minus de semine faciendū est in terra pingui, & humida, quam in macra, eo, quod in pingui nimis se multiplicat, conculcat, & deuastat, sed in macra non totum crescit, sed aliquando perit. Quasi autem terra pinguis est anima deuota, in qua exhortationis semē auidius recipitur, si parcius, & tēperatius dicitur, sed terra macra est peccatoris cor carens pinguedine gratiæ, in quo, quia semen uerbi plerunq; perditur, oportet vt frequētius seminetur Eccl. Mane semina semen tuum & vespere non cesset manus tua.

Quartò considerare debet seminis vtilitatem. Sunt. n quædam semina utilia quædam uero sterilia ad fructum producendum, quod quidem Aegyptiorum agricolæ hoc modo probare dicuntur. Aream breuem loco subacto & humido in mense iunij excolunt, & in ea diuisis spatijs omnia frumenti, & leguminum semina spargūt, deinde in ortu Caniculæ qui apud Romanos. 14. die Calendarum Augusti tenetur, explorant, q̄ semina ortum sidus exurat, & quæ illæsa custodiat his, abstinent, illa procutāt, quia iudicium noxæ, aut beneficij per annum futurum generi vnicuiq; sidus aridū psenti exitio, vel salutē pmisit, put Pal. refert. Semina ergo inutilia, q̄, f. ad ortum Caniculæ efficiunt arida, sunt curiosorū pdicatorum qdam ampullosa, seu philosophica verba, q̄ quidem arida, & inutilia sunt, quia a canicula aduruntur, iō sunt indeuota, & infructuosa, quia ex uanagloria proferuntur. Illa igif sunt utilia, quę humore deuotionis plena canicula, i. curiositas, vel inanis gloria non desiccat. Matt. Seminauit bonum semen in agro suo.

Mat. 13.

Item prędicationis bonus fructus sequitur, & prouenit ex prædicatoris bonis operib. doctrinā eius pueniēib. sicut ex bona semēte sequif bona messis. Greg. Ille uberes fructus pdicationis colligit, qui semina bonæ operationis præmittit.

Item sicut ex bona cultura agrorum sequitur abundantia frugum, sic ex pręcedenti bona uita tribuitur prædicatori uerborum utilium affluētia. Vnde Greg. refert, & dicit, q̄ tāto fęcundius prædicationis uerbum tribuitur, quanto in prædicatoris pectore perfecti operis exaratione præuenitur. Ille nanq; bene loqnēdi facundiam accipit, qui sinum cordis per recte uiuendi studia extendit, nec loquentem conscientia prępedit, cum uita linguam antecedit.

Greg.

Item pdicatores qui dicunt, & nō faciunt, similes sunt lanijs qui carnes bonas alijs uēdunt. & ipsi peiores comedunt. Et sutorib. qui bonos sotulares alijs pparant, & ipsi peiores portāt. Sic sunt sacerdotes qui uerbum salutis alijs ministrant, & ipsi peiora, quam alij perpetrant.

Item prædicator debet attendere qualiter, & qñ, & cui prædicat. Vnde Gre. dicit. In omne, qd dicitur, necesse est, ut causa, tempus, & persona pensef, si uerba sententiæ ueritas roboret, si hoc tempus congruum postulat, si & ueritatem sententiæ, & congruentiam temporis psonæ qualitas non impugnat. Ille. n. laudabiliter spicula emittit qui prius hostem quem feriat, conspicit. Male nanq; ualide arcus cornua subijcit, qui sagittam fortiter dirigens, ciuem ferit.

Item prædicatores qui dicunt, & non faciunt assimilantur nautis, poma portantibus. Nā hi q poma portantes, Maria transmeant, ipsi qdē fructuum odore pfruuntur, sed eorundem fructuū refectione carent. Tales ergo prædicatores dum uerba profunda scripturæ legunt, & alijs annuncianda

danda in mente disponunt quasi per altum mare in naui mentijs alijs poma ferût. Ex quorum ipsi non fructu, sed solo odore pascuntur, eâ nô doctrinæ opere, sed sola meditatione potiantur. Vel nota, quod nautæ qui poma portant, hęc paleis admiscent, vt ad terras illęsa deferant, quia s. prędicatores discreti inter grauia, vel difficilia dogmata quędam leuia & facilia interponunt. Nam aliquando scripturę verba dubia, uel difficilia p leuia & aperta declarant, vt ad corda audientiû sano intellectu pertingant.

Item prædicatorum verba, assimilãtur vitis, quia corda audientium ligant. Vnde Cant. Sicut vitta coccinee labia tua, & eloquium tuum dulce Labia sponsæ prædicatores sunt Ecclesiæ, quorum prædicatio est, vt vitta, quia in auditorû corDIBUS diffusas cogitationes ligant ne temissę defluant, ne se per illicita spargât, ne sparsæ cordis oculos deprimãt, sed ad vnam intentionem colligant. Dicitur etiam coccinea, quia sanctorum prædicatio solo charitatis ardore flammescit, sicut Greg. dicit.

Item prædicatores sancti assimilantur lampadibus, quia est in eis ardor uitæ, splendor doctrinæ, fulgor famę Per ardorem ergo, vitæ, i. per feruorem spiritus purificant, & consolidant se ipsos. Sed per splẽdorem doctrinę illuminant sibi propinquos, s. illos qui eorum audiût dogmata, & verba, a quorum s. cordibus p flammam urbi errorum tenebras repellût, sed per fulgorem bonæ famæ ædificant & rectificant distantes, & remotos. Lampades n. (vt dicit Gre.) lucem suâ longius spargunt, & cum in alio loco tint in alio resplendẽt. Et ideo sancti prædicatores, quorum opinio longe lateq; claret, quia lõge a se positis lucent, quasi eorum itineri ne in peccatorum tenebras corruant, uelut accensæ lampades refulgẽt. Nam qui eorum fama, vel exemplis auditis ad amorem cœlestium surgunt, in eo, quod bona opera exhibent quasi ex lampadis lumine resplendent. Eze. Similitudo animalium, & aspectus eorum quasi aspectus lampadarum.

Item verba prædicantium congruere debent moribus audiẽtium, quia tunc sicut dicit Greg. vim suæ rectitudinis amittunt quando auditori non congruunt sicut medicamina vires perdũt, quę sanis membris apponuntur. Vnde et Grego. Nazianzenus dicit, quod sicut non vna medicinæ species omnibus adhibetur, ita nec idem sermo congruit uniuersis.

Cant. 4. | Greg. | Eze. 1. | Greg. Naz.

Quo pacto homo spiritualis in uia Dei proficiat, per exemplum formationis casei hic cuilibet aspicienti patefiet. Cap. LXVII.

PRouectus animæ in uia Dei habet quatuor gradus, quod apparet per exemplû in formatione casei. Vbi primo est lactis emunctio, secundo lactis coagulatio, tertio casei recentis, & tenerii formatio, quarto eius per moram temporis induratio. Emunctio fit per hoc, quod lac s. ab ubeRIBUS separatur. Et hoc fit in homine, quãdo per manus Dei expressionem, i. per diuinæ ultionis operationem mens eius ab vsu vetustæ consuetudinis abstrahitur, Iob: Nne, sicut lac mulsisti me. Deinde lac coagulo stringitur, & hoc fit per hoc, quod pœnitens diuino timore se a peccatis continet & restringit, & ad iustitiæ soliditatem colligere se contendit. Post hoc autem caseus recens in quadam teneritudine formatur. Caseus enim recens est aliquantulum solidus, ita quod non defluit, & est pinguis, & adhuc aliquantulum mollis Et hoc est quãdo mens conuersi peccatoris in constipatione pinguescentis cogitationis astringitur, ut nequaquã iam per desideria defluat, sed in vnn amore se colligens ad solidã formationem surgat. Sic ergo est aliquantulum solida per amoris formationem, pinguis per crescentem deuotionem: sed adhuc mollis p lachrimarum de præteritis peccatis compunctionem.

Item adhuc mollis, & pauida propter carnis ex vsu veteri contradictionem. Postmodum autem caseus aquoso humore consumpto induratur. Et hoc est, qu ando timore excluso, charitate solidatur, ita ut nisi gladio uerbi Dei non aperiatur Et nota, quod caseus qui exterius est durus, est mollior quandoq; interius: quia amicus Dei licet sit exterius durus, uel sibi p carnis afflictionem uel alijs per iustitiæ correptionem, semper tamen interius seruat mansuetudinis ac pietatis mollitiem ac dulcorem. Vel licet exterius dura patiatur, intus tamen molli medulla diuinæ consolationis & gratiæ impinguatur. Iob. Sicut caseum me coagulasti.

Iob. 10. | Iob. 10.

Perspicuis exemplis, & authoritatibus temporalium rerum prosperitatem indicium perditionis existere, breuiter despuitur. Cap. LVIII.

PRosperitas temporalis est indicium perditionis, & econuerso aduersitas signum salutis. Nam illi qui in hoc mundo in omnibus prosperantur, similes sunt infirmis desperatis, uoluntari suæ a medicis derelictis, quibus nihil, qđ expetunt denegatur. Vnde (sicut Greg. dicit) Desperatis relictis ægris, medici quicquid postulant dari precipiunt Qui autem ad salutem reduci possunt, multa dari contradicunt. Sic peccatores q bus hoc prospera ad vota succedunt, de æterna salute desperati sunt Sed qui saluandi sunt, aduersitatibus coercentur. Vnde Deus maius beneficium confert hõi, qñ ipsum affligit, quam quã do ipsum psperitati permittit. Aug. Cum mala voluntas potestatem accipit efficiendi, qđ cupit Deus dãdo irascit, & non dando miseret. Psa. Dimisit eos secundum desideria cordis eorû, ibunt in adinuentionibus suis. Greg. Mactandus uitulus liber ad pascua dimittitur, seruandus iugo p mitut. Quia iniustus ad æternã mortem currẽs, effrenatis uoluptatibus utitur. Iustus vero a delectatione transitoriæ iocunditatis restringitur.

Psa. 80.

Corporalem, vestiumque pulchritudinem uanam parietis, & corui mirifico exemplo demonstratur. Cap. LIX.

PVlchritudo corporalis nana existit, qa est sicut pulchritudo parietis. Nam pulchritudo parietis

parietis est ex exteriori pictura, qua sublata apparet lutũ, quod erat interius Prouer. Fallax gratia & uana est pulchritudo.

Item pulchritudo uestiũ quã quidã homines quærunt uana est, quia non est pulchritudo, sed pulchritudo accommodata. Sicut pulchritudo corniculæ de qua dicit fabula, quod ornauit se pennis diuersarum auium, quib. ablatis sibi ab aliis auibus, apparuit nigredo carnis eius. Multũ erubesceret aliquis nobilis superbus mendicare ab ignobilibus. Sic erubescere debet homo, quando a uermibus, & auibus mendicat pulchritudinem exteriorem cui pulchritudo naturalis sufficere dẽt, sicut aliis creaturis, ut Soli, rosæ, & aliis. Guido Carthusien. ait uestes te ornant: pulchritudo esset, si tu eas ornares: ideo ornatum quære do ostendis te esse turpem. decor qui cum ueste induitur, cum ueste deponitur: uestis proculdubio est, non uestiti. Bern. Fulgent montilibus, sordent moribus.

Peccatorum punitio interdum diploidi comparari asseritur, quia his, & in alia pernicaces iusta animaduersione puniuntur. Cap. LX.

Punitio peccatorum quorundam assimilat diploidi, de qua in Ps. Induantur sicut diploide confusione sua. Diplois quidem (sicut dicit Greg.) duplex uestimentum dicitur. Confusione ergo, sicut diploide, induti sunt, qui iuxta reatus sui meritum, & temporali, & perpetua animaduersione feriuntur. Solos quippe pœna a supplicio liberat, quos mutat. Nam quos præsentia mala non corrigunt ad sequentia perducunt.

Homo qui rationem habet eaq, minime utitur, bestiis comparari exemplo unico, & auctoritate monstratur. Cap. LXI.

Ratione uti, & secundum rationem uiuere competit homini ex ppria forma. s. ex anima rationali. Et ideo qui ratione non utitur, & secundum rationem non uiuit, proprie non est homo sicut (secundum Philosophũ) serra lignea non est serra, & lapidea nauis, non est nauis eo; quod non habet usum, & actum nauis qui est a forma, licet habeat figuram propter materiam figurabilem in qua est. Sic quodammodo est de homine. Ber. Quid bestialius homine rationem habente, & ratione non utente? unde philosophus dicit, quod animalia omnia memoriis, & imaginationib. uiuunt. Hominũ uero genus arte, & rationibus uiuit. Psal. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Peccatorum, recidiuatio quantum animæ obsit cũ Dei gratiam non retineat, tribus similitudinib. suadetur. Cap. LXII.

Recidiuantes in peccatis similes sunt sotolaribus, uel pelliciis ueterib. qui futurã tenere nequeunt, & ideo in lutu proiiciuntur. Sic recidiuantes non retinent gratiam, uel charitatẽ, & ideo in lutũ inferni proiiciuntur. Ps. Vt lutum platearum delebo eos. i. de libro uitæ.

Item similes sunt recidiuantes pauidis, & aridis militibus nistis sincopi, qui solo timore cedũt, & fugiunt de prælio Sen. Plura nos terrẽt q̃ premant, & plus opinione quam re labotamus.

Item similes sunt infirmis recidiuantibus in ægritudinem qui debiliores fiunt quam ante. Et sic quanto frequentius cadunt, tanto plus leduntur, & difficilius resurgũt. Luc. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Humanorum corporũ resurrectio à Christo in ictu oculi posse fieri tribus tum artis tum naturæ exemplis prouide exploratum efficitur. Cap. LXIII.

Resurrectionem humanorũ corporum uirtute Christi fieri posse tã artis q̃ naturæ exẽpla persuadẽt. Nã si artifex de ciuerib. arborum, uel herbarũ purum facit, & fractum ultrũ liquefacit, & reformat, & de metallo imaginem hominis facit, & de terra ferrum. Quid mirum si summus artifex hoc faciat de corporib. hominũ? Phil. Saluatorẽ expectamus, dominum nostrum Iesum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ congruatum corpori claritatis suæ.

Item de puluere Fenicis, quo sola auis est, & aliam autem facit natura & ad rugitum Leonis suscitantur leunculi. Quare ergo, non poterunt suscitari homines de putueribus suis ad uocem filij Dei? Ioan. Mortui audient uocem filij Dei: & qui audierint uiuent.

Item si semina, quæ prius moriuntur, & putrescunt, uirtute naturæ postea uiuificantur, multo fortius uirtute omnipotentis Dei mortui reuiuiscent. 1. Cor. Insipiens, quod tu seminas nõ uiuificatur, nisi prius moriatur, &c.

Satisfactionem peccatorum iuxta mensuram delicti fore debere, auctoritatibus persuadetur, & exemplis. Cap. LXIIII.

Satisfactio pœnitentiæ debet esse secundum mensurã culpæ. Qui ad magnã mensurã acquirit ad magnã oportet, q reddat Deutero. Pro mensura peccati erit, & plagarũ modus. Matt. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Glosa. Nã debet esse par fructus boni operis eius qui multũ, & illius qui parum peccauit. Et ubi abundauit delictum abundet, & gratia, & operatio bona. Debet. n. esse gladius secundum mensuram uaginæ. Et sic afflictio pęnitentiæ, secundum mensuram culpæ, & qui plus bibit de uino delectationis, plus oportet eum soluere symbolum pœnæ. Apo. 18. Quãtum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormenta, & luctum.

Sensus exteriores qui ueluti cordis ostia se habẽt, quantum sint cautè custodiendi, ut mentis puritas conseruetur, quatuor pulcherrimis exemplis indicatur. Cap. LXV.

Sensuum cautela necessaria est a cordis custodiã, sicut clausura ostij ad custodiam domus. Thesaurus

Ps. 108. | Ber. | Arist. 1. Metha. | Ps. 108. | Psal. 17. | Sen. | Phil. 3. | Ioan. 5. | 1. Cor. 15 | Deu. 25 | Matt. 3. | Apo. 18.

Thesaurus enim non est securus, ubi sunt omnia ostia aperta. Sic non est thesaurus cordis securus, ubi sensus exteriores sunt patuli, uel incauti, scilicet os ad loquendum, oculi ad uidendum, & sic de alijs: unde sicut diligeret homo ostium, & arcam bandis, & clauis ferreis munitam, ita debet multo diligentius sensuum suorum custodijs puritatē interiorem seruare; quæ est thesaurus cordis.

Item si claudis ostium, & fenestras contra uētum, & pluuiam, quare non magis contra tribulationes, & tentationes? Dominus enim uult ianuas esse clausas: Vnde ad discipulos ianuis clausis intrauit. Diabolus autem ecōuerso uult eas tenere apertas: Ezech. Porta clausa hæc erit. Quando Ioseph erat clausus, dominus erat cum eo. Gen. 39.

Eze. 48.
Gen. 39

Item quando fit in ciuitate aliquis tumultus, in aliquo uico, burgenses sapiētes claudūt ostia sua, & fenestras suas, sed stulti exeunt, & resiliūt in medium, & redeunt frequenter uulnerati. Sic & sapiens contra opprobria litigationis, & tribulationes claudit ostia oris sui, vel aurium suarū Ps. Ego inquit, tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum.

Psal. 37.

Item cupidus diligēter circuit dolia uini sui, & claudit vndiq;, & obturat, ne vinum effluat. Sic & tu sensus tuos, ne gratiam, & auxiliū Dei effundas. Felix ergo, qui dicere potest, Ostium meum clausum est, & pueri mei, i. cogitationes, & affectiones mecum sunt in cubili, idest in secreto conscientiæ.

Luc 11.

Sacram scripturam quæ speculo, ac pani a Domino in deserto populis tradito comparatur, mentis humilitate, cordis puritate, animi tranquillitate, deuotionis suauitate, & postremo affectionis auiditate inuestigandam fore, aqua materialis exemplis explanatur.

Cap. LXVI.

Greg.

SCriptura sacra assimilat speculo. Vnde Greg. dicit: Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, ut interna nostra facies in ipsa uideatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus, ibi sentimus quantum proficimus, ibi a profectu, quàm longe distamus.

Item sacra scripturæ sermo assimilatur illi pani, quem Dominus præbuit populo in deserto, de quo dicitur: Panem de cælo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Panis namque ille omne in se delectamentum, & saporis suauitatem habuit, quia s. in ore spiritualium iuxta uoluntatem edentium saporem dedit: quia diuinus sermo, & omnib. congruens, & à semetipso non discrepans, qualitati audientium condescendit: quem dum electus quisq; vtiliter iuxta modū suum intelligit, quasi acceptum manna in uolūtarium saporem, uertit sicut Greg. dicit.

Sap. 16.

Item sapientia sacræ scripturæ inuestiganda est ad modum aquæ.

Primò, cum mentis humilitate. Docet enim Pallad. quod si quis vult puteum fodere, & in quo loco inuenire possit aquam, inuestigare hunc modum tenere debet. Mane ante ortū Solis in his locis quibus aqua quærenda est, æqualiter pronus mento ad solum depresso iacens in terra spectare debet Oriētem, & in quo loco aspiciens subtilem nebulam in aere cōsurgere uiderit, & se uelut rorem spargere, signo antiquo uicinæ stirpis, vel arboris prænotare. Nam cōstat siccis locis, ubi hoc fieret, aquam latere. Sicut ergo, cum prostratione corporis quærēda est aqua materialis, ita quoque cum humilitate mentis inuestiganda est aqua sapientiæ salutaris. Prouer. Vbi humilitas, ibi sapientia. Sed notandum, quod qui se ad terram prosternit, ad Orientem debet spectare: quia qui humiliter scripturæ sacræ perscrutatur mysteria, a Christo de quo scriptum est: Ecce vir Oriens nomen eius, eorundem intelligentiam debet, & petere, & sperare. Vnde Iac dicit: Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnib. affluenter, &c. Ipse. n. Christus Deus est sapientiam præstans paruulis. i. humilib. Vnde iacens, & Orientem conspiciens, subtilem nebulæ uaporem conspicit, qui se uelut rorem spargit. Quia qui humili mente a Christo sapientiā petit, primò hanc quasi subtili, & tenui uapore, idest consideratione percipit, quæ post paulatim excrescens, uelut ros desuper ueniens copiosius ac largius se infundit: Matt. Abscondisti hæc a sapientibus, & prudētib. & reuelasti ea paruulis.

Pallad. de Agri.
Pro. 16.
Iaco. 1.
Mat. 11.

Secundo inuestiganda est cum cordis puritate. Dicit n. idem Palladius, quod si in aliquo loco, ubi non sit lacuna, neque aliquis ex consuetudine humor insideat, aut transeat, in tenui salix syluatica uirens, arundo hederaque humore gignantur, fodiatur locus ille latitudine pedum trium, altitudine pedum quinque, & proximè ad Solis occasum mūdum uas æreum, uel plumbeum interius vnctum immersum ponatur in fundo ipsius fossionis, & supra fossam cratis de virgis, ac frondibus additaq; terra spacium omne cooperiatur: sequēti die aperto loco, si in eodem uase sudores intrinsecus inueniantur, aut stillæ, aquas ibi esse nō dubites. Sicut ergo, ad inueniēdam materialem aquam congruit habere vas mundum, ita ad inuestigandum spiritualē sapientiam conuenit habere cor purum: Sapien. In maliuolam animam non introibit sapiēntia. Sed notandum, quod idem uas de solida debet esse materia, s. æreum, uel plumbeum ut videlicet inuestigator spiritalis sapientiæ ipsum uas cordis solidum, habeat non confractum, sicut illud, de quo dicit Eccl. 21. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit.

Sap. 1.

Item debet idem uas esse interius unctum illa unctione, uidelicet de qua dicitur: Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in uobis, & nō necesse habetis, ut aliquis doceat uos, sed sicut unctio eius, docet uos de omnibus.

1. Ioā. 2.

Item, quòd idē uas debet sub crate uiminea per diem operiri, & sequenti die discooperiri, signat, quod sacri inuestigator eloquij, & debet se tacendo aliquando occultare, & aliquando, scilicet opportuno tpe se docēdo ppalare. Vel primò debet se abscondere ad studendum, & meditandum, & postea se propalare ad aquam doctrinæ

stillandum

stillandum. Sed iterum nota, quod non est quaerenda aqua sapientiae salutaris in lacunis, idest in his reticorum doctrinis, seu libris, neque ubi fit humor transiens, idest mundana scientia, quae solum transitoria quaerit, sed in herbis humorosis, & semper virentibus, idest in sacrae scripturae, seu Sanctorum doctrinis, in quibus abundat humor spiritualis deuotionis, & vigor virtutis, uel perpetuae ueritatis.

Tertio, inuestiganda est cum mentis tranquillitate. Dicit enim idem Palladius, quòd si uas figuli siccum neq; coctum eadem ratione ponas, ac similiter operatur, altera die si aquarum uena est in praesenti vas concepto humore soluetur. Similiter in inuestigando diuinam sapientiam debet esse vas siccum ab humore concupiscentiae, & non coctum caloribus irae. Nam istae duae passiones maximè mentem inquietant, & reddunt ineptã ad percipiendum lumen sapientiae, s. passio concupiscentiae, & irae. Vnde oportet inuestigatorem diuini eloquij ab vtraq; passione mentem habere trãquillam. Et ideo castitas, & mãsuetudo maximè conferre dicuntur ad cõtemplationem sapientiae. Iacob. in mansuetudine suscipite insitum uerbum. Iaco. 1.

Quarto inuestiganda est cum deuotionis suauitate. Nam idem Palladius dicit, quod lucerna oleo plena, & incensa, si tibi similiter tecta ponatur, & secunda die inueniatur extincta super stibus alimentis, aquas idem locus habebit. Similiter inuestigator sacrae scripturae debet habere lucernam, i. mẽtem oleo deuotionis plenam, quia talis mens est, quae aquam ueritatis sapiẽtiae efficacius, & fructuosius inuenit. Sed notandum, quod in ipsa aquae inuestigatione lucerna accensa extinguitur, quia in contemplatione diuinae sapientiae, uel in ipsa profunditate scripturae humani ingenii claritas obumbratur, ita ut mens nihil, quasi se scire credat, quae ualde se forte prius scientem reputabat: sed lucerna extincta aqua dignoscitur, quia humiliatae menti, & in sciam se reputanti sapientia coelestis infunditur.

Quinto inuestiganda est cum affectionis auiditate: dicit enim idẽ Pallad. quod si in eo loco focum feceris, & terra vaporata, humidũ fumũ nebulosumque ructauerit, aquas ibi esse cognoscis. Sic in inuestigatione scripturae necessarius est focus, idest feruens ardor discendi. Damasc. Si fuerimus affectuose discentes, erimus, & multa scientes. Sed notandum, quod ab hoc igne consurgit fumus humidus, & nebulosus, i. inquisitio, quae est nebulosa, i. obscura in dubitando: sed humida, i. facilis in suscipiendo, sicut id, quod est humidum, vel molle impressiones faciliter recipit. Item est fumosa, i. subtilis est in inuestigãdo, & est feruida in addiscendo.

Sexto quoq; manifestatur aqua salutaria scientiae, i. sacrae scripturae intelligentia ex doctrinae communicabilitate, ut idem saepe dictus auctor testatur. Vellus lanae aequè positum, vel coopertum, si tantum humorem colligit, ut alia die fundat expressum, copias aquae ibi esse testabit. Sic qui docendo aquam sapientiae copiosè alijs fundit, signum est, quòd copiosè hauserit. Philosophus: Signum sapiẽtis est posse docere. Arist. Cum expressione aquae, idest ex ipsa cõmunicatione doctrinae reuelatur plerunque doctori aqua, i. intelligentia coelestis sapientiae.

Hominem per subtractionem, appositionem, ac impressionem, similem Deo posse fieri, naturalibus commonstratur exemplis. Cap. LXVII.

Similis Deo fit homo tripliciter. Nam secundum artem similitudo alicuius rei in aliquã materiam inducitur. Vno modo per subtractionem, sicut in sculptura: & sic anima efficitur similis Deo per ablationem culpae, uel per subtractionem conceptus materialis substantiae. Est n. Deus actus purus, & immaterialis, 3. Reg. Sculpsit cherub, leones, & palmas, & similitudinem hominis stantis. 3. Re. 7.

Secundo per appositionẽ, sicut in pictura ubi apponuntur lineamẽta, & colores. Et sic anima efficitur Deo similis per appositionem gratiae, & uirtutum: Eccl. Cor suum dabit in similitudinem picturae. Ecc. 38.

Tertio per impressionem, siue adhesionem, sicut in figura sigilli, quando inhaeret cerae. Et sic anima efficietur similis Deo per inhaesionẽ gloriae: Eccl. Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & Ioan. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Ecc. 45. 1. Ioã. 4

Iusti simplicitas hic non sine ratione lampadi comparatur, quamvis malitiae subtilitas sit euitanda, mystico Dei praecepto docetur. Cap. LXVIII.

Simplicitas innocentiae non conuenit cũ subtilitate malitiae. Vnde prohibetur: Leui. 9. Vestem quae ex duobus texta est, non indueris: Nã in uestimento ex duobus contexto, s. lanae, & lino, interdicitur coniunctio simplicitatis innocẽtiae, quae significatur per lanam, & subtilitas malitiae, quae significatur per linum. Leu. 9.

Item simplicitas iustorum assimilatur lampadi. Habet. n. uitrum purum in carnis honestate, papirum album in mentis puritate, oleum pingue in operis pietate, ardet dilectione, lucet discretione. sed aliquando contemnitur ex humili ostensione. Iob. Lampas contempta apud cogitationes diuitum: Gre. Saepe cõtingit, ut electus, qui ad aeternam foelicitatem ducitur, continua hic aduersitate deprimatur: non hunc rerũ abũdantia fulciat, non dignitatum gloria honorabilem ostendat, nulla ei obsequentium frequẽtia suppetat, nulla hunc humanis oculis uestium pompa componat, a cũctis uero despicabilis cernitur, & huius mundi gratia indignus aestimat. Sed tamen ante occulti iudicis oculos uirtutib. emicat, uitae meritis coruscat: honorari metuit, despici non refugit, corpus cõtinentia afficit, sola in animo delectatione pinguescit, mentẽ semper ad patientiam praeparat. Et eiectus pro iustitia, de perceptis contumelijs exultat, afflictis in corde compatitur, de bonorum prosperitatibus quasi de proprijs laetatur, sacri uerbi pabulũ mẽte sollicitus ruminat. Et inquisitus, quodlibet eloquij Iob. 12. Gre in mora.

quij duplicis ignorat. Vnde itaque iusti simplicitas, & lampas esse dicitur, & cõtempta. Lampas, quia interius lucet, intus ardet flamma charitatis foris nulla gloria resplendet decoris: lucet ergo, & despicitur, quia flagrans uirtutibus abiectus æstimatur.

Huius seculi solicitudo Molæ comparatur, quæ ex pauptatis asperitate, laudis cupiditate, uoluptatisq; amore ortum habere exemplis pluribus admonemur. Cap. LXIX.

SOlicitudo, & actio seculi assimilatur molę farinam molẽti. Nam mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæq; igitur mundi actio est mola. Quia dum multas curas colligit, humanas mentes quasi per gyrum uertit, atq; ex se uelut farinã proijcit, q a seducto corde semp munitissimas cogitationes gignit, sicut Gre. dicit.

Itẽ solicitudo seculi causatur ex tribus. Tria enim pręcipuè sunt, quæ reddunt homines seculi solicitos, & operosos, s. asperitas paupertatis, cupiditas laudis, & amor voluptatis. Vnde homines seculares similes sunt columbis, de quibus dicit Palla. q fętus frequentant si ordeum terefactum, uel fabam, uel orobum sæpe consumãt: Quid enim est columbas fętus multiplicare, nisi seculares homines per lucra frequẽtia pecunias augere, etiam per solicita studia laboriosa, & secularia opera frequentare? Ad quæ videlicet iõ compelluntur, quia ordeo faba, & orobo pascuntur. Si quidẽ in ordeo asperitas, in faba vero ventositas, in orobo onerositas inuenitur. Vnde in ordeo asperitas paupertatis. Nam etiam pauperes rustici ordeaceo pane pascuntur. Faba uero, cum sit ventosa, inflationis est generatiua. Vnde gloriæ, vel laudis humanæ signat appetitum, qui inflationem, & tumorem superbiæ inducere consueuit. Orobus autem est genus leguminis, quo tauri impinguari dicuntur. Vnde amorem voluptatis significat, qua taurus, i. caro indomita, i. nõ subiecta spiritui, delectatur. Quia igitur ex his tribus vitijs omnis mundana solicitudo causatur, dicitur: Omne qđ est in mundo est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia uitæ. Nam concupiscentia carnis, uoluptatem requirit. Concupiscentia oculorum, idest auaritia, paupertatem fugit. Superbia uero vitæ ex humana laude, uel gloria uelut ex faba venter intumescit.

1. Ioã. 2.

Spes Ancoræ, & Baculo similis esse, dicitur, quia animæ nauem, hominisq; uitam in hoc mundo peregrinantem sustentare uideatur. Cap. LXX.

SPes assimilatur Ancoræ, quia scilicet nauem, idest animam seruat, ne a procella tentationem, & tribulationũ irrumpat, ut innuit Apost. Quj cõfugimus ad propositam nobis spẽ, quam sicut Anchoram habemus ratam, & firmam, ubi dicit Aug. Si uideris te fluctuare in mari huius mundi, noli abrumpi ab Anchora, antequam intres in portum, fluctuat nauis, sed non longe a terra proijcietur, nec in æternum fluctuabit, & si ad tempus fluctuat.

Heb. 6.

Aug. super pa. epi.

Item spes baculus est in uia huius uitæ peregrinanti, & q huic baculo innititur nõ corruit. Psal. Non deliquent omnes, qui sperant in eo.

Item nõ fatigatur, nec deficit. Isa. Quj sperãt in dominò mutabunt fortitudinem.

Psa. 33.

Isa. 40

Superiores à subditis (nisi maxima urgeat necessitas) haud fore reprehendendos, Oze Dei Arcam tangentis e templo confirmatur. Cap. LXXI.

SVbditi multum peccant temere reprehendẽdo facta suorum maiorum. Et similiter infirmi, vel peccatores temerè iudicando, uel redarguendo facta, uel dicta iustorum. Cuius exẽplũ ostenditur in arca testamenti, quam bobus calcitrantibus inclinatam Leuites, qui casuram credens erigere uoluit mox sententiam mortis accepit, Quid namq; (sicut dicit Greg.) est mens iusti, nisi arca testamenti; Quæ gestata bobus calcitrantibus inclinatur: quia nonnunquàm etiam qui bene præest dum subiectorum populorũ cõfusione concutitur, ad dispensationis condescẽsionem ex sola dilectione mouetur: sed in hoc, quòd dispensatoriè agitur Inclinatio ipsa fortitudinis, casus putatur ab imperitis. Vnde & nõnulli subditi contra hunc manum reprehensionis mittunt, sed a uita protinus ipsa sua temeritate deficiunt. Leuites igitur quasi adiuuãs, uitam tetẽdit, sed delinquens uitã perdidit. Quia dum infirmi quiq; fortium facta corripiunt ipsi a uiuentium sorte reprobantur. Aliquando etiã sancti uiri quædam minimis condescendentes dicunt, quædam uero summa contemplantes ꝓferunt: dumque uim, vel condescensionis nesciunt, vel altitudinis, hæc stulti reprehendunt. Et quid est iustum de sua condescensione uelle corrigere, nisi inclinatam arcam superba reprehensionis manu releuare? Et quid est iustum de incognita locutione reprehendere, nisi modum eius fortitudinis lapsum reputare? Sed perdit uitam, qui arcam Dei tumide subleuat. Quia nequaquam quis Sanctorum corrigere recta præsumeret, nisi de se prius meliora sensisset. Vnde & Leuites idem recte Oza dicitur: qui uidelicet robustus, Dei interpretatur, quia præsumptores quique nisi audaci mente robustos se in domino crederent, nequaquàm meliorum facta, uel dicta uelut infirma iudicarent. Cum igitur quædam facta meliorum deterioribus displicent, nequaquam hoc, quod mentem mouet, reticendum est, sed cum humilitate magna proferendum, ut intentio piè sentientis eo modo seruet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis. Et liberè ergo dicenda sunt quæ sentimus, & ualde humiliter proferenda, quæ dicimus, ne quod rectè intendimus, hoc elatè proferendo, non recte faciamus, sicut Grego. dicit.

2 Re. 6

Turris Babel, cur, quando, ubi, quomodo, & a quibus fuerit ædificata, distinctè describitur, ex quorum similitudinibus superbia grauitas, Tyrannorumq. proteruitas aperitur. Cap. LXXII.

Superbia

Gen. 11. SVperbia secularis potentiæ assimilatur turri Babel. Et hoc primò ratione causæ, scilicet, propter quā fuit ædificata, quæ scilicet fuit triplex.

Primò fuit timor diluuij. Timebant.n.homines, ne iterum diluuium fieret, & ideo se contra ipsum præmunire noluerunt ædificando excellentissimam turrim, quam aqua diluuij non posset operire. In quo signatur, quod superbi, & potentes semper sunt in timore, ne a sua altitudine deijciātur. Vnde conanē se præmunire, ostendendo tyrannicè aliis altitudinem suę potentię ad hoc, ut semper plus timeantur, & maiores reputentur.

Secunda causa fuit pro cupiditate dominandi. Hoc enim factum est ab hominibus de consilio Nemroth, qui nolebat dominari eis. In quo significatur ambitio mūdanorum, propter quā unus appetit alteri dominari, sed sicut dicit, interdū dominatur homo homini in malum suum.

Tertia causa fuit pro celebratione nominis, unde dixerunt, Venite, faciamus nobis ciuitatē, & turrim, cuius culmen perringat ad cęlum, & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in uniuersas terras. Vbi attēde quadruplex studium tyrannorum, & superborum.

Primum est ad commoditates corporales habendum, propter quod isti cogitauerunt ciuitatem facere, ut.s.commodius uiuerent.

Secundum est ad se fortificandum propter quod cogitauerunt turrim maximam ædificare, s.ad fortitudinem. Vnde dicit Iosephus, quod tanta fuit grossitudo eius ut aspicientibus de propè longitudo uideretur minor.

Tertium est ad se exaltandum, vnde cogitauerunt cęlum attingere, imitantes, scilicet, illum, Isa. 14. qui dixit: in cęlum ascendam, & super astra cęli exaltabo solium meum.

Quartum studium est ad nomen suum dilatandum. Et sic cogitauerunt isti nomen suū celebrare, siue apud præsentes præ magnitudine & pulchritudine operis, siue apud posteros de Ps. 48. operis firmitate, & perpetuitate. Ps. Vocauerunt nomina sua in terris suis.

Secundò superbia potentum assimilatur illi turri rōne materiæ, quia habuerunt lateres coctos pro saxis, bitumē pro cęmento. Sicut autem in cęmento, quod fit ex calce uiua intelligit unitas charitatis, in saxo uero boni operis firmitas. Sic in bitumine accipit unitas, & colligatio impietatis, qua eorum sequaces confœderantur, quasi loco saxi, i. veræ constantiæ habent laterem coctum pertinacis maliriæ.

Tertiò ratione patriæ, siue terræ, ubi fuit ædificata, quia in terra Sennaar. Vnde dicitur, quod cū proficiscerentur de Oriente inuenerunt cāpum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo, & ibi po-Gen. 11 stea ædificauerunt. Vbi nota primo superbię originem in eo, quód isti ædificatores turris profecti sunt de Oriente, per quem signatur claritas originis. i. nobilitas natalium ex qua frequenter nascitur, & prouenit ambitio dominandi. Vel per Zach. 6. Orientem intellige Christum, de quo dicitur. Ecce vir Oriens nomen eius: a cuius claritate, & humilitatis exēplo superbi, & ambitiosi discedunt, & inueniunt cāpum, Latitudinē, & licen-tiam uoluptatis corporis, quæ lata uia est perditionis. Vnde dicitur esse in terra Sennaar, i.fętoris. Quia.s.libertas uoluptatis est causa perditionis animæ, & fœtoris infamiæ. Vel turris superbiæ ędificatur in cāpo Sennaar. i.fętoris: quia licet superbia floreat, & oleat mundo, tamen Deo maxime fœtet. Vnde superbi assimilantur ardeis, qui alia scandunt, & fętidi sunt.

Quartò rōne pęnæ, quia punita fuit hæc superbia pęna diuisionis, & cōfusionis linguarum, & hæc diuisio linguarum est dissensio superborū. Pro. 27. Prou. Inter superbos semper sunt iurgia, ubi enim superbia, ibi & contumelia. Itē propter linguarū confusionem uocatum est nomen illius Babel: quia ibi confusum est labium uniuersæ terræ. In malis enim est confusio affectionum. Tot.n.linguis loquuntur mali quot ęstuant desiderijs. Et bene iungitur turri Babel, qui superbiam sequitur cōfusio Prou. Superbum sequetur humilitas, & hu- Pro. 29. milem spiritu suscipiet gloria.

Item superbus homo difficulter corrigitur. cibus.n. in quo nimis est de sale quasi perditus est, sed non ille in quo parum est, quia pōt apponi. Facilius enim sal cibo apponitur quàm subtrahitur. Sic homo superbus qui nimis habet de sensu difficulter obedit alteri, & ideo non est flexibilis ad obedientiam. Sed humilis econuerso est, quia humilis uenenus a sensu suo recipit alienum, quia uidens sensum suum non sibi sufficere, alieno sensui acquiescit.

Item superbus prelatus similis est oui, cui pastor imponit molam ad collum, quæ quantumcunque sit misera, omnes tñ quasi domina præcedere satagit. Sic homo quantumcunque imbecillis fuerit, si fiat prælatus, omnes tamen pię cedere se credit, & se existimat omnibus meliorem: contra quod dicitur Eccle. Rectorem te po- Ecc. 33. suerunt, nolli extolli &c

Item superbus similis est illi, qui uult altam domum facere sine fundamento. Nam uult eleuari ad gradū dignitatis sine base humilitatis, & ideo certus pōt esse de ruina. Prou. Qui altam Pro. 18. facit domum suam quærit ruinam.

Item superbus est, quasi lucerna, quæ de nocte lucet, & in die uix apparet. Et similiter ligna putrida, & quidam uermes de nocte lucent, sed de die non. Sic superbi modo lucent in tenebris huius mundi, sed in die iudicij qñ Sol iustitię apparebit, quales sint apparebunt, quia tūc uidebuntur in colore proprio. Prou. Lucerna impiorum Pro. 13. extinguetur, i. extincta monstrabitur.

Os hominis, quod non incongruè ostio, ciuitati sine muro, molendino sine exclusa, naui absque regimine, at equo sine freno assimilatur, quantopere sit custodiendum, & silentium obseruandum, demonstratur. Cap. LXXIIII.

TAcere dolorem, & indignationem conceptā aliquā non est bonum. Nam (sicut dicit Grego.) Vulnera clausa plus cruciant quia putredo, quæ virtus feruet eijcitur, ad salutē dolor aperitur. Sic plerunque nimis taciturni dum nonnulla iniusta patiuntur, eo in amariorem dolorem

prodeant, quo ea, quæ sustinent non loquuntur. Nam si illata molestias corde tranquillo dicerent, a conscientia dolor emanaret.

Item tacere, & loqui debet homo pro tēpore. Cuius exēplum appaiet in ostijs. Ostium nāque aperitur. & clauditur, vnde Dauid ori suo ostiū petijt, dicēs: Pone dñe custodiā ori meo, & ostiū circunstantiæ labijs meis: ex quo apertè docuit, q & per disciplinam lingua retineri debeat, & ex congruitate laxari, quatenus os discretum, & congruo tempore nox aperiat, & rursum tacitur nitas claudat.

Pro. 25. Item qui ori suo silentij, & locutionis discretionem non apponit, est sicut ciuitas sine muro. Prou. Sicut vrbs patēs absq; murorū ambitu, ita vir, qui in loquendo non pōt cohibere spiritum suum. Glo. Si murū silentis non hēt, patet inimicorum iaculis ciuitas mentis, & dum per verba extra semetipsum proijcit, apertā se aduersario ostendit. In periculo autem est ciuitas, cuius porta semper aperta est tempore belli & in terra inimicorū sita. Tales sunt illi apud quos nullum est silentiū, nullum secretum, nihil celare, uel abscondere sciunt: quicquid audiunt, uel

Pro. 25. uident in publicum referunt. Contra quos dicit: Quæ viderint oculi tui, ne proferas: in iurgia cito, ne prorumpas, ne fortè emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum.

Itē ille est sicut molendinū siue exclusa, qui abundat uerbis malis, sicut aqua ad molēdinū. Vndę sicut molendino submittit exclusa, quæ fluxum aquæ retinet, qua amota fortius entrit, quàm antè: Sic amota censura silentij malori

Pro. 17. impetu loquitur, quàm prius: Prou Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquam dimittit, q se a fluxu verborum non restringit, qui est causa

Eccl. 25 iurgiorum, & discordiæ: Eccle. Ne des aquę tuæ exitum nisi modicum.

Itē est sicut nauis sine gubernaculo, quæ vadit non quò vult, sed quò uentus ducit.

Item nauis in aquā cito submergitur, nisi obstruatur. Sic homo, qui os suum non restringit a

Prou. 27 verbis superfluis, cito in peccata cadit. Prou. Os lubricum operatur ruinam.

Item est sicut equus sine freno, qui se impingit ubi non uult dominus eius: Ita homo non

Eccl. 3. gubernans linguam, ad ruinam tendit: Eccl. Lingua imprudentis subuersio ipsius est.

Itē sicut ad portā domus, uel castri maior custodia apponenda est, q a qui habet portā de faci li habet castrum: Sic ad portam oris custodia est

Psal. 38. ponenda: Psal. Posui ori meo custodiam. Prouer.

Pro. 14. Qui custodit os suum, custodit animam suam, quia mors, & uita in manibus linguę.

Item est sicut vas sine operculo, quod immundum est, & cito refrigeratur. Sic homo, qui non

Nu. 18. custodit linguam suam immundus est. Num. Vas, quod non habuerit operculum, & ligaturā desuper, immundum erit.

Nouem signa sanitatem, mortemve futuram significantia scite describuntur, quæ spirituali infirmitati tentationes adaptantur. Necnon quibus quantisq; modis Diabolus nos tentet, & in quo præcipue peccatores, ac etiam pœnitentes aggrediatur, exprimitur. Cap. LXXIIII.

TEntatorum, uel peccantium infirmitas habet quaſdam pronoſticationes, i. spiritualis mortis, vel salutis futuræ significationes ad modum infirmitatis corporalis. Sunt enim nouem modi signorum sanitatem, uel mortem futurā infirmi significantium, quos Hippocras in pronosticis commemorat: & de quibus in eodē libro pertractat, ad quos medicum oportet attendere, tam corporalem, quàm suo modo etiam spiritualem. Hipp.

Primum itaq; signum est fortitudo infirmi, morbum facile tolerantis, & hoc est signum bonum. Contrarium autem signum est debilitas, suum morbum parum nequeūtis. Spiritualiter autē infirmaf, q tentatur: moritur aūt qui despe rat. Licet igif quis peccet, si tū adeo fortis remanet, ut a bono opere non cesset, signum est boni talis fortitudo infirmi. Si autē adeo fuerit ægri animus debilis, ut cesset ab effectu bonę operationis, signū est mortis, i. futuræ damnationis.

Secundum signum bonum, est leuitas infirmi, facilè se mouentis. Contrarium autē est grauitas infirmi, inertem motum habentis. Cum enim homo interior aliqua tentatione afficitur, & adeo leuis est, ut faciliter cōuertatur, reparandæ salutis spes indicatur. Si vero tanta est grauitas infirmi, ut obstinatus a peccato nequeat conuerti, signum finis est mali.

Tertium est effigies mēbrorum, quæ est sibi sano similis. Contrarium vero est effigies sano dissimilis. Hæc effigies est in interiori homine, compositio morum, & mentis. Exterius vero distributio actionum. Quæ est sibi sano similis, quandiu actiones sequuntur temperamentum religiosæ mentis. Tunc vero non est sibi sano similis, quando uariatur per opera peruersitatis.

Quartum est sanitas mentis, & facilis appetitus. Oppositum eius est perturbatio mentis, & difficilis appetitus. Sanæ mentis esse dicitur, q a rectitudine consilii non alienatur. Facilè uero cibum appetit, qui uerbum uitæ, quod est cibus aiæ, libenter audit. Qui verò est turbatę mentis, & cuius appetitus est difficilis, si uerbum uitæ non appetit, sed fastidit, necesse est, ut mortem perpetuæ damnationis incurrat.

Quintum est, suauitas somni in congruo tēpore facti infirmum iuuātis. Cōtrarium vero est eius malitia somni non congruo tpe facti, infirmum nocentis. Tpe congruo dormit, qui dormit in nocte, i. qui mentis trāquillæ est in aduersitate, in hac quietè Deum somniat, & huiōi somnus infirmum iuuat: dormit verò non congruo tempore, qui dormit in die, idest qui delectatur in mundi prosperitate. Hic enim somnus quanto magis placet, tanto magis infirmo nocet.

Sextum est suauitas spiritus. Oppositum eius angustia spiritus. Suauitas spiritus, i. anhelitus, est sermo consolatorius, ut cū lenitate peccantē corripiat fratrē. Angustia vero spiritus est sermo durus, de quo dicitur, Ezec. Vos autem cum austeritate imperabitis eis, & cum potentia. Eze 34.

Septimum

Septimum est qualitas pulsus naturali similantis. Contrarium vero eius inęqualitas pluralis, ut modo sit magnus, modo paruus, modo fortis, modo debilis: Arteriæ procedunt a corde. Aequalitas aũt pulsus in arterijs est identitas uitæ procedens ex affectu cordis. Cum autem mens in contrarium uitium uertitur, tunc per diuersos motus inæqualitas pulsus uariatur, & sic inæqualitas mentis designat periculum mortis.

Octauum est fortitudo virtutis in loco decoctionis: contrarium eius debilitas uirtutis in loco. Primus decoctionis locus est stomachus, secũdus hepar, tertius cætera mẽbra. Cum.n. cibus aĩæ decoquetur in stomaco memoriæ, per recordationẽ, in calore hepatis per dilectionem, in cęteris membris; per operationem, tunc fortitudo uirtutis est in loco decoctionis. Si vero sequitur debilitas virtutis signum est mortis.

Nonum est laudabilis purgatio per sudorem. Contrarium vero eius vituperabilis purgatio p sudorẽ. Sicut aũt in quolibet infirmo aperiũtur pori corporis, ut per sudorẽ fiat purgatio morbi. Sic per confessionẽ peccati, fit laudabilis purgatio animi. Laudatur ẽt sudor mediocris, si habeatur in oĩbus membris. Cum enim sudor a toto corpore exit, omnium membrorũ fortitudinẽ designat, ꝙ est signum bonũ. Similiter oportet, ut sudor confessionis fiat de peccato cuiuslibet operationis. Cũ autem sudor fit tantum in quadam parte corporis, ut in capite, contingit ex mẽbrorum debilitate. Moraliter igitur per ægrũ intellige animũ, per caput intentionem, per reliquum corpus actionum sequentium distributionem, p sudorẽ confessionem. Cum aliquis igitur intentionem suam laudat, & hoc, ꝙ malè gessit conscius excusat, creditur esse vituperabilis huius purgatio sudoris. Quia sudor confessionis poros non aperit, quos excusatio clausos per obstinationem stringit.

Item nota, ꝙ diabolus amplius tentat hoĩem de illo peccato, ad quod nouit eum proniorem, sicut bellator impugnat castrũ ex illa pręcipuè parte, ubi debilius est. Greg. Diabolus mores uniuscuiusq; conspicit, cui uitio sit propinquus, & illa ponit ante faciem, ad quæ uiderit facilius inclinari mentẽ. Sicut etiam uenator ponit laqueos, ubi consueuerunt bestiæ frequentare. Ps. In uia hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Abscondit enim diabolus peccati pęnam, & ostendit delectationem. & absconditur malum a diabolo sicut pedica sub folio. Iob. Abscondita est in terra pedica eius; & decipula eius super semitam.

Greg. — Ps. 130. — Iob 22.

Item sicut laqueus sub grano, & sicut uenenũ sub morsello, & hamus sub cibo: Eccles. Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo.

Eccl. 9.

Item tentat diabolus plus fortes, quam debiles: quia debiles fortè tentari Deus non permittit, nam miles non mittit filium suum ad prælium, quando paruulus est, sed quando fortis est, & potest arma ferre.

Item Rex uillas campestres impugnare dedignantur, & mouere exercitum contra eas: sed contra fortis castra: sic diabolus fortiores impugnat acrius. Vnde qñ bellator aliquis uult terrã alicuius capere, primo impugnat ipsius fortis castrum, quo capto tota terra capitur, q a per illud impugnat dominum castri, & totam terrã eius. Sic diabolus magis impugnat eos, qui eminent in iustitia, & fama, ut exemplo eorũ alii capiantur. Vnde Reg. dicitur, quod totum pondus pręlij versum est in Saul. Et in libro Iudicum dicit, ꝙ Philistei, qui figurant dæmones, acceperunt Sansonem, qui interpretatur Sol eorum, i. illuminãs alios, & erutis oculis molere eum fecerunt, idest peccando circuire.

1. Reg. — Iud.

Item plus tentat diabolus pęnitentes, quam peccatores non pęnitentes. Nã pœnitentes sibi rebellant, sed peccatores ei obediunt. Sicut Reges castrum sibi subditum, uel sibi subditos non impugnant, sed sibi contrarios, & rebelles. Sic diabolus sibi rebelles magis impugnat. Gre. Hostis noster quanto magis sibi rebellare nos cõspicit, tanto amplius expugnare contendit. Iudith. Ego nunquam nocui uirum, qui uoluit seruire Nabuchodonosor Regi Babylonis: populus autẽ tuus si non contempsisset me, non leuassem hastam meam contra eum. Itẽ miles, uel Rex aliquis quando castrum amisit, nititur amicos requirere, & congregat exercitum magnum, sicut fecit Pharao ad persequendũ filios Israel, fugientes ab eo: Sic facit diabolus contra pœnitentes. Ambr. Quotidianis experimẽtis didicimus eos, qui conuerti deliberant tentari acrius a concupiscentia carnis, & urgeri grauius in operibus luti, & lateris, qui Aegyptum egredi, & Pharaonẽ fugere voluerunt. Ideo dicitur Luc. Quod dum immundus spiritus exierit ab homine cõuerso, tunc dicit: Reuertar in domum meã, unde exiui: & uadit, & assumit septem spiritus nequiores se, &c. Isti septem spiritus, sunt septem uitia, quibus diabolus obsidet animam, quasi Rex cũ exercitu suo. In quo exercitu superbia quasi uexillum portat: Psal. Posuerunt signa sua. Signa, & non cognouerunt &c. Gregorius. Euidentissimũ signum reproborum est superbia, & electorum humilitas: quam cum quisque hẽt in se apertè cognoscitur sub quo Rege militat. Vnusquisque enim quendam titulum portat operis, quo facile dignoscitur sub cuius potestate seruiat rectoris. Inuidia sagittas trahit detrahendo aliis Hiere. Extenderunt linguam suam quasi arcũ mendacij, & non ueritatis, lingua eorum dolum locuta est. Ita autem quasi funda lapides iactat, ingeminans improperia. 2. Re: Semel maledicebat Dauid mittens lapides aduersus eum: sed ipse prius se percussit in capite, quàm alium in ueste, Eccle. Qui in alium mittit lapidem, super caput eius cadit. Accidia fossatũ euacuat ab aquis gratiæ: Spiritus n. tristis exsiccat ossa. Iudith. Holofernes fecit præcludi aquæductum, ne ueniret in ciuitatem. Auaritia fossata implet per terrenorum cumulationem. Dan. Veniet Rex Aquilonis, & comportabit aggerem, scilicet diuitiarũ, & capiet urbes munitissimas. Multi uidentur captionem suam multum diligere, qui non cessãt

Greg. — Iud. 12. — Exo. 14 — Amb. — Luc. 12. — Psal. 73. — Hier. 8. — 2. Re. 16 — Ecc. 28. — Iud. 12 — Psal. 45. — Dan. 11.

fossatum paupertatis implere diultias congregãdo, Eccle. 8. Multos perdidit aurum, & argẽtum. Luxuria ignem concupiscentiæ incendit: Iob 38. Ignis est, usque ad cõsumptionem deuorãs, &c. Omnia eradicans germina Gula hunc ignẽ nutrit, & accendit, proponẽdo ligna cibariorum 3. Re. 12. Nabuzardan succendit domum domini: Psal. 73. incenderunt igni Sanctuarium tuum.

Item a tentationibus cito capitur, qui non ex pellit a se cogitationes carnales, uel terrenas affectiones. Non enim diu potest teneri castrum, ubi non sunt homines fortes, & defensabiles. Vnde cum obsidentur castra, extra mittuntur paruuli, & mulieres, quia non sunt utiles ad bellandum. Sic facere debes de corde tuo ne cogitationes pueriles, & affectus molles intus retineas. Mulieres enim sunt cogitationes, & affectiones circa carnalia uersantes. Vnde dicitur Naum. 3. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. Paruuli uero castri cordis, sunt affectiones Prou. 1. terrenorum. Paruus enim plus diligit pomum, quam regnum. Prou. Vsquequo paruuli diligitis infamiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cupient?

Item nota, quòd tẽtatus, & impugnatus a diabolo, debet orationi insistere. Debet. i. petere succursum a Deo: ille qui tentatur sicut faciunt obsessi in castro. Vnde uiri labes miserunt ad Saul pro succursu, cum obsedisset eos Naas Ammonites, qui interpretatur serpens, & significat diabolum. Freques. n. oratio, uitiorum impugnationem extinguit.

Item tentatio diaboli uincitur per humilitatem. Rete. n. diaboli non capit pisciculos, i. humiles ad modum scilicet retium magnorum piscatorum.

Item diabolus uadit per montes superbiæ. Humiles uerò per ualles humilitatis: & ideo eos nõ Greg. inuenit, quia non uadunt per uiam suam Greg. Quotidie tela tentationum accipimus, & nos cõtra illum tela mittimus, si confecti tribulationibus humilia respondeamus. Vnde humilitas (sicut dictum est Antonio) euadit omnes diaboli laqueos.

Item nota, ꝙ tentator decipit animam sicut piscator murenulam. Nam quia serpens cũ murenula coire uolens, eam sibilo ad se uocat: ideo etiam à piscatoribus sibilo uocatur, & capitur. Sibilus ergo serpentis est delectatio carnis: Sed sibilus piscatoris ei consimilis est ipsa tentatio carnis, in qua tentator malignus animæ ipsam carnis delectationem ad imaginationem adducit, & suæ fraudulentiæ ei speciem absconditq; a ad quid eam deducere finaliter debeat, tentando non ostendit.

Item nota, ꝙ Deus permittit non semper tentari, uel tribulari hominem: sed quousq; sit purgatus, & probatus sicut paterfamilias nõ dimittit bladum in campo, & uinum in ulnea quousque putridum sit, sed quousque sit maturum. Et furnarius non dimittit panem in furno quousque comburatur, sed quousque decoquatur. Sic Deus in tentatione, uel tribulatione hominem non omnino derelinquit, sed donec ipse purgetur, uel probatur: Pet. Nouit Dominus pios de tẽ Pet. 11. tatione eripere.

Item tentationes uehementes fatigari, & debilitant animam rationalem, sicut imbres pluuiales ante uindemiam debilitant, infirmant, & imbecille reddunt uindemiarum mustũ. Vnde hæc fatigatio repellenda est ab anima; sicut debilitas huiusmodi remouetur a musto. Dicitur enim in libro de uindemiis, quod si pluuialibus imbribus multis superuenientibus vuę in urna adhuc existentes, uel post uindemiam amplius, quam oportet, madefiant, ex necessitate ipsas calcabimus. Et si uindemiatum mustum imbecillius esse didiceris, quod quidem docebit te gustus, quod uinum in doliis mittitur post primam ebullitionem, confestim transfundatur in alia dolia. Manet. n. In fundo omne limosum ꝓpter grauedinem, & addatur uinum aliud ad decem. f. metretas cotulæ tres. Quidant autem melius facientes, uinum coquunt, quousque uigesima pars eius consummatur immittentes gipsi centesimam. Paulatim uero eo, usque ad ignem dimittunt uinum, quousque quinta eius colũm matur, & eo postea utuntur. Habes ergo multiplex remedium cõtra debilitatum uinum, idest contra lassatum, uel tepefactum ex tentationibus animum.

Primò per transuasationem, id est occupationem, quia uarietas operis tedium tollit.

Secundò, per decoctionem. i. scientia meditationem, quia inflammatur in nobis ignis amoris. Ps. In meditatione mea exardescit ignis. Psal. 38.

Item per gipsi immissionem. i. per sacrę doctrinæ studium, quia sicut mediante gipso scriptura imprimitur tabulæ, sic mediante studio scripturæ doctrina imprimitur animæ.

Item per uini cõsumptionem. Nam ignis, cui nas cordis adhærere debet, est consideratio passionis Christi. Ibi enim ignis diuini amoris, maxime exarsit, & ideo tepida corda, & frigida maxime calefacit, Ps. Ignis a facie eius exarsit. Et Psal. 17. hic ignis omnem accidiam consumit, & animæ nouas uires addit.

Item tentationis languor repellitur sicut languor persici. Dicunt enim sapientes de agricultura periti, quod si persicus languere incipiat nãgandus est, & inde stercorandus. Et dicit Pall. q̃ stercorizatio eius melior est ex fæcibus uini, ga talis stercorizatio ualet etiam contra pruinas. Alij etiam dicunt, quod melior est stercorizatio si irrigetur cum aqua decoctionis fabarũ. Similiter si homo languere incipiat ex tẽtatione luxuriæ, oportet, qđ ligonizet. i. aliquo laborioso opere, uel obedientiæ onere exerceatur. Vel quasi ligon. terrã scindens, est pęnitentia carnẽ affligẽs, per quam languor tentationis luxuriæ optime repellitur a carne. Si autem langueat ex tẽtatione superbiæ tunc debet stercorizari. Homo aũt superbus tũc stercorizatur quam ei suus defectus, & uilitas ad memoriam reuocatur. Ad hoc etiã ualet aqua decoctionis fabarũ. Quid enim sunt fabæ, nisi honores, & dignitates mundanæ, quę uento superbię implent mentem, sicut fabę uentrem,

ventrem, sed istæ fabæ aqua decoquuntur, quia scilicet in dignitatibus, & honoribus positi mul tiplici tribulatione replentur. Vnde irrigatio hu ius aquæ, idest consideratio tribulationis, & inquietudinis dignitatis, & potestatis mundanæ expellit languorem persici, idest ambitionē, & appetitum dominij, sed si animus languet, ex tentatione auaritiæ, stercorizetur ex fæcibus vini. Quid enim sunt feces vini, nisi impuritates, & uilitates mundi, quas dum animus prudenter attendit, ea quæ mūdi sunt uelut stercora cōtemnit, secundū illud. Col. Oīa detrimentū feci, & arbitror, ut stercora, ut Christum lucrifaciam.

Col. 3.

Hac in uita tantum tempus esse merendi, & demerendi, in alia uero tempus iudicandi aperitur. Cap. LXXV.

TEmpus præsens cōcessum est homini ad merendum, sed in futuro erit tempus Domini ad iudicandum. Ille enim, qui ludit ad decios, facit auantagium compati suo, quādo dat ei decios, vt iactet sicut uoluerit. Sic facit Deus peccatori, quando qu asi decios dat ei tempus ad bene operandum, modo decios habemus, idest tēpus. Seneca. Tempus tantū nostrum est, sed post mortem nō est nostrum, sed tunc accipiet, uel habebit decios ipse scilicet Christus, & iactabit contra nos decios iræ, idest, reuocabit aduersum nos tempus. Psal. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.

Sene.

Ps. 74.

Quomodo Dei timor, hominis mentem corroboret amoremq; introducat, tribus clarum efficitur exemplis. Cap. LXXVI.

TImor Domini stabilit mētem, sicut lapides superpositi asseribus sine tegulis super tecta custodiunt eas, ne a uento moueātur. Sic timor Domini, ut dicitur Eccl. super omnia se superpo nit. Et sicut ancora tenet nauem ne mergatur, ita timor tenet cor stabile ne periclitetur. Greg. Ancora mentis est pondus timoris.

Ecc. 25.

Gre. 22.

Item timor introducit amorem (ut Aug. dicit) sicut seta introducit filum. Et sic intelligitur de timore seruili Seta nanque sic filum inducit, ut ipsum præcedat, sed cum ipso non permaneat. Sic timor seruilis charitatis amorem præuenit, sed amore proficiente discedit. 1. Ioan. Perfecta charitas foras mittit timorem.

Aug.

1 Io. 4.

Cur Deus electos suos quantum ipsimet sufferre queant, uexari permittat, quantumq; tribulationes fidelibus expediant non paucis exemplis, & auctoritatibus suadetur. Cap. LXXVII.

TRibulatio probat animum sicut pomū, uel malum inimissum dicitur probare mustū. Nam (sicut dicitur in libro de vindemijs.) illi q uolunt probare mustum an purum sit, uel aqua mixtum, malum aliquod mittūt in vas: melius uero est pyrum, alij autem locustā, alii cicadam, & si supernatant, purum est uinum, si mergenſ, mixtum est aqua. Similiter animus an sit uerus, uel fictus, probatur ex incursu, uel illatione alicuius rei aduersæ, uel contumeliosæ, quę tunc supernatare probatur, quando sine ira toleraſ. Tūc vero submergitur, qn̄ cor per iram ingreditur, Greg. Qualis quisq; apud se lateat, illata contumelia probat.

Greg.

Item tribulatio probat aīum, sicut per contritionem probatur fortitudo synapis, & per feruorē fornacis uirtus vasis. Non n. est magnū si lucerna non extinguatur, ubi non est uentus, uel pluuia: sed magnum est lucere cum uento tentationis, & ardere in aqua tribulationis. Sap. Inextinguibile est lumen illius. Cant. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

Sap. 7.
Cant. 8.

Item tribulatio quanto amarior, tanto maiorem consolationem meretur. Nā quanto amario res sunt herbæ medicinæ, tanto plus ponitur de saccaro, uel de melle, ut infirmus potionem absorbeat Sic ēt de cōsolatione, & tribulatione, Ps. Secundū multitudinē dolorū in corde meo, con solationes tuæ lætificauerunt animam meam.

Psal.

Item tribulatio ad bonū cōpellit, & ēt festinare facit. Nam qn̄ aliquis pastor, uel alius porcum suum, uel ouem ducit ad pascua, uel ad forū, & non vult eum sequi, ligat fune, uel virga percutit, & ita inuitum ducit. Sic Dominus ligat nos infirmitatibus, & alijs defectibus, qui aliter eū nolumus sequi. Vnde dicitur. Ose. In funiculis Adæ traham eos, in uinculis charitatis.

Ose. 11

Item pastores pecora sua, sequentibus hostibus, ad loca munita fugere compellunt.

Sic nos de tribulationibus, & infirmitatib. ad cęlestem patriā intrare cōpellimur. Luc. Cōpelle intrare. Glosa. Qui aduersitatibus fracti ad amorem Dei redeunt compelluntur intrare.

Luc. 14.

Itē sicut homo percutit equū, uel asinū suū, ut ad uiam redeat, uel ut citius uadat: sic Deus vrget nos tribulationibus, Isa. Dn̄e in angustia requisierunt te. Psal Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Et ideo, Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea ac celerauerunt.

Isa. 27.
Psal. 82.
Psal. 15.

Item tribulatio sanctū hominem probat. Nā ferrum calidū debet malleari, non frigidum. Sic Sancti amore Dei succensi debent tribulationibus probari. Sicut. n. ferrum calidum dum tunditur, dilatatur, sed frigidum frangitur: Sic boni ex tribulationibus crescunt, mali vero deficiunt.

Itē lotius luteus uacuus ad ignē crepat, & magnum sonitum reddit, sed plenus non. Ita homo a gratia uacuus per impatientiam crepat tribulatione Eccl. Vasa figuli, probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.

Ecc. 27.

Item tribulari permittit Deus Sanctos suos, & quandoq; non cito liberat eos a pœnis præsentibus, sicut pater non liberat filium suū a manu medici chirurgici, uel magistri, licet uideat eum affligi, quia scit sibi prodesse in futurū. Sic Deus suos non liberat a tormentis. Non. n. liberauit Petrum a cruce, uel Paulū ab ense. Heb Alij astī distenti sunt &c. Et postea sequitur. Vt meliorem inuenirent resurrectionem.

Heb. 11.

Item pater filium ab ictibus in torneamento non liberat, ēt si videat eum graues ictus sustinere,

Ll 3

tiere, ut laudem patiendo acquirat. Sed si uideat eum in periculo non posset sustinere, quin ipsū adiuuaret. Similiter ēt Deus amicos suos sustinet affligi in pāti, ut laudem, & gloriam cęlestis patriæ acquirat. Sed si in periculo animæ eos videat, eos liberat. Ideo Deus Iob exposuit periculo corporis &c. Sed dixit diabolo, Veruntamē in animam illius serua. Psal. Adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Tunc.n. oportunum est, cum agitur de periculo animę.

Iob. Ps. 9.

Itē tribulatio iustos purgat, Mulier.n. bonos pannos sæpe lauat, sed uiles, & veteres putrescere permitut. Sic Deus iustos flagellat in pāti, sed peccatores putrescere permittit in peccato. Apo. Flagellat omnem filium, quem recipit.

Heb. 12.

Item tribulatio est scyphus, & calix Domini, unde potat amicos suos. Unde sicut non irasceretur homo si Rex faceret eū sedere iuxta se, ut de scypho suo potaret: Sic ēt non debet irasci de tribulatione. Matt. Calicem quidem meū bibetis.

Mat. 20.

Itē tribulatio, & pęna utilior est in uita ista, quā in alia. Nā tamdiu est moneta utilis ad lucrandum, quādiu est in cursu modo moneta tribulationis, & pnæ est in cursu, quia una denariata in isto seculo ualet centum in alio seculo. Unde dicitur Ezec. Diem pro anno dedi tibi.

Ezec. 4.

Vana gloria, quæ molendino, Chamæleonti, ac nanui assimilatur, semen diaboli simul cum zizania appellatur, cuius hic filiæ septem numerantur.

Cap. LXXVIII.

Vana gloria similis est molendino ad uentū, quod sine ueuto non molit, & est sicut chamæleo, qui ex uento pascitur, & uiuit. Ose. Ephraim pascit uētum &c. Et est ēt sicut nauis, quæ sine uento non currit. Unde merito dicitur Iob. Tollet eū uentus urens Et nota, quod uana gloria zizania est, & sementis mala, quam diabolus seminat in agro cordis inter fruges bonorū operum, ut destruantur. Et sicut ex uno grano mali seminis nascuntur multa, sic ex ipsa uana gloria nascuntur multa uitia. Unde secūdū Greg. Inanis gloria generat septem filias. Quarum primo est inobedientia, quia uana gloria in nullo uult uideri inferior, φ fieret si faceret mandatum.

Ose. 2. Iob 26. Greg.

Secunda est contentio, quia uult uincere cum clamore, & per hoc apparere.

Tertia est iactantia, qua quis enarrat bona sua, ut laudabilis appareat.

Quarta est hypocrisis, qua quærit hominibus ex exterioribus apparere.

Quinta est pertinacia, quæ factum suum malum, uel dictum defendit, ne errasse uideatur.

Sexta est discordia, qua contra omne dictum assumit contrarium propter uanam gloriam.

Septima est nouitatum præsumptio, qua quis noua, uel dicit, uel inuenit, ut laudetur.

Dei verbum cuius plurimi fructus hic recensentur, sagittis gladio, medicinæ, aquæ, ac pluuiæ comparari ostentatur.

Cap. LXXIX.

Verba Dei assimilantur sagittis: quia secundum Greg. Eo, quod durius feriunt, male uiuentium corda transfigunt. Unde Redemptori nostro de his sagittis a Psal. dicitur. Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.

Ps. 118.

Item verbum Dei, assimilatur gladio, quia penetrat cor, sicut gladius penetrat corpus, Apost. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Et nota, φ eandem uim habet gladius in manu debilis, uel fortis; parui, uel magni, sed non eundem effectum cum fortiter, uel debiliter percutit. Sic, & uerbum Dei in ore prædicantium.

Heb. 4.

Item uerbum Dei purgat, sicut medicina, lauat sicut aqua, & fęcundat sicut pluuia. Nā sicut medicina purgat a corruptis, & superfluis humoribus. Sic verbum Dei a prauis, & superfluis affectionibus, & ideo animam sanat. Sap. Neque herba, neque malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine qui sanat omnia.

Sap. 16.

Item sicut aqua lauat, & mundat uestem sic uerbum Dei mentē, Ioan. Vos mundi estis, propter sermonem quē locutus sum vobis. Sed nota. φ cribrum si ponatur in aqua, statim impletur, sed cum extrahitur nihil intus remanet: Sic multi sunt in sermone, qui dum audiunt, pleni sunt aqua compunctionis, & deuotionis: sed cū recesserint, uacui remanēt, & auditorum memoriam non habent Eccl. Cor fatui quasi uas cōfractum, omnem sapientiam non tenebit. Sed nihilominus attende, φ uas cui aqua infunditur, licet aquā non retineat, est tamē mundius quàm si non infunderetur. Sic ille qui frequenter audit uerbum Dei, quàm ille qui non audit.

Ioā. 14. Eccl. 21

Item mulier cum in speculo sordes aspicit aqua abluit. Sic verbum Dei ad modum speculi maculas cordis ostendit, & dat aquam gratiæ ad lauandum. Prouer. Doctrina bona dabit gratiam.

Pro. 12.

Item uerbum Dei fœcundat animam sicut pluuia terram. Deut. Concrescat ut pluuia doctrina mea. Pluuia enim facit exire de terra vermes, bufones, & herbas germinare. Sic verbum Dei peccata ab homine facit extra, & bonum propositum germinare. Leui. Dabo uobis pluuias temporibus suis, & agri gignent germen suum.

Deu. 32 Leu. 26

Item uerbū Dei mundat, & purificat affectū, sicut manipulus coriandri purificat oleum. Dicit ēt Palladius, φ si animal in oleū ceciderit, & oleū putrediuē ac nidore uitiauerit, iubent Græci coriādri manipulū in olei metreta suspendi, atq; ita paucis diebus manere, & si nihil de nidore dimiserit, mutandum esse coriandrum, donec superet hoc uitium. Tunc φppe animal in oleum incidit, quando carnalis tentatio in cor deuotum incurrit, quod putredine uitiat, quando delectatione polluitur Sed quid per manipulum coriandri, nisi studium significatur diuini uerbi? Coriandrum q ppe cautibus dicitur esse cōtrarium, q a nimirum diuinum eloquium peccatoribus est aduersum. Manipulus autē dicit eo, qđ manu capiatur. Unde coriandrum manipulum ducitur, quando uerbi diuini studium ad opus ordinatur. Manipulus ergo coriandri, Idest studium diuini uerbi, corruptionē animalis ab oleo

oleo abstrahit, quia delectationẽ tentationis carnalis ab animo repellit. Vnde Hiero. Ama scientiam scripturarum, & carnis uitia non amabis.

Hier.

Peccatorum uerba ipsorumq́; malos mores mirandũ in modum iustis displicere unico exemplo pluribusq; auctoritatibus suadetur. Cap. LXXX.

VErba, & mores peccatorum, & etiam aliũ hominum displicent iustis, sicut displicet gustui cibus insulsus. Vnde Iob. Nunquid comedi potest insulsum, quod non est sale conditum? Verba quippe moresque carnalium quasi cibaria se nostris mentibus ingerunt, ut in delectationis uentre tapiantur: sed electus quisque insulsa non comedit, quia prauorum dicta factaque dijudicans ab ore cordis repellit. Paulus enim ad esum mentium, insulsa inferri prohibuit, cum discipulis dixit. Sermo uester sit semper in gratia sicut sale conditus. Et Proph. quæque uerba reproborum in cordis ore immissa tapiebat, & dicebat, Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Sæpe autem uerba carnalium, dũ importune se nostris auribus ingerunt, in corde bellum tentationis gignunt. Et quamuis hæc ratio reprimat, & lingua reprehendat, cum labore tamen intus uincitur, quod foris cum auctoritate iudicatur. Vnde necessariũ est, quod nec ad aures ueniat, quod mens a cogitationis auditu uigilans repellat. Sancti igitur uiri qui ad æterna desiderio anhelant, in tanta se altitudine uitæ subleuant, ut audire iam quæ mundi sunt graue sibi ac depriniens pondus credant: Valde nãq; insolens ac intolerabile æstimant quicquid illud non sonat, qđ intus amãt, sicut Greg. dicit.

Iob. 5.

Ps. 118.

Virginitatis perfectio, quæ lampadi accensæ assimilatur in quibus potissimum consistat, clara similitudinibus aperitur. Cap. LXXXI.

VIrginitas assimilatur lampadi, quia sicut lãpas fracta non reparaĩ, sic virginitas amissa non recuperatur. Nam siquis amiserit virginitatem suam, si totum mundum daret plenum auro, non recuperare eam. Amos: Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam.

Amos. 5.

Item uirginitas sine charitate & gratia, est sicut lampas sine oleo. Bern. Subtrahe oleũ, lãpas non lucet: tolle charitatem castitas non placet.

Bern.

Item uirginitas corporis plena secularis desiderij, similis est latrinæ habenti artificium deauratum, & lampadi integræ plenæ stercore. Et ẽt similis est sepulchro, & feretro exterius ornato. Mat. Væ uobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis.

Mat. 23

Item uirgines debẽt esse solitariæ, & pauldę, non audaces, vel domesticæ. Animalia enim syluestria pulchriorem habent pellem, quàm domestica: & onager syluestris quàm domesticus. Similiter etiam uirgines solitariæ pulchriores esse solent quam affabiles. Nam familiaritas, & affabilitas uiam ad luxuriam præparat.

Sanctorum uirtutes unguentis oleisibus liquoribusq; & præcipue uino comparari, eorum exemplis confirmatur. Cap. LXXXII.

VIrtutes Sanctorum unguentis assimilantur. Sicut enim unguẽta redolere latius nesciũt, nisi commota, & sicut aromata odorem suũ non nisi cum incenduntur, expandunt: ita sancti uiri omne, quod uirtutes redolent, in tribulationibus innotescunt, sicut Greg. dicit.

Greg.

Item virtutes assimilantur liquoribus, scilicet uino, oleo, & melli. Omne enim uinum in medio sui uasis melius est, & oleum in superficie, sed mel est melius in fundo. Et ideo (ut dicunt experti uiri) cum sit uini transuasatio, quod est in supremo, uel in fundo, tunc bibatur: medium autem reseruetur. Hinc est, quod quidam pro loco propinant amicis suis triplex uinum de uno uase, dando eis de supremo, medio, & infimo. Sicut ergo inter liquores aliquis diligit locum supremum, aliquis medium, aliquis infimum: sic etiam inter uirtutes supremum quærit charitas, infimum petit humilitas, medium autem tenet quælibet uirtus moralis, de qua Philosophus dicit, quòd uirtus est habitus electiuus in medietate consistens.

Arist.

Præsens ac futura uita ratione mutabilitatis, & tabernaculo, ac ueteris Testamenti templo figurari breuiter exprimitur. Cap. LXXXIII.

VItæ præsentis ac futuræ status figuratus est in tabernaculo & templo ueteris testamẽti. Nã per tabernaculum qđ erat mutabile, figurabaĩ status mutabilis præsentis uitæ. Per templũ uero, qđ erat fixum & cõstans, figurabaĩ stabilitas uitæ futuræ, quæ est omnino inuariabilis. Et ꝓpter hoc in ædificatione tẽpli dicit, qđ nõ est auditus sonitus mallei, uel securis, ad signãdũ, quod omnis perturbationis tumultus longe est a statu futuro. Aliqui tamen dicunt, quod per tabernaculũ figurabatur status ueteris legis. Per templum autem a Salomone cõstructum, status legis nouæ. Vnde ad constructionem tabernaculi soli Iudæi sunt operati. Ad ædificationem uero templi operati sunt etiam Gentiles, scilicet Tyrij, & Sydonij.

Tribus mirificis telæ similitudinibus hominis uitæ status, miseria, & breuitas prouide terminatur. Cap. LXXXIIII.

VIta hominis corporalis assimilatur telæ propter tria.

Primò ratione contexionis: quia sicut tela cõtexitur filis, ita uita hominis diebus perficitur. Sed quo augmentum percipit, eo ad incisionem tendit. Nam cum tempora percepta prætereunt futura deplicãtur, & de uniuerso uitæ spatio tãto fiunt pauciora quę uoluñtur, quo multa sunt quæ transierunt. Iob. Dies mei uelocius transierunt, quam a texente tela succiditur.

Iob. 7.

Secũdo rõne innexionis, Tela quippe infra supraq; ligata duob. lignis innectiĩ, ut texatur. Sed quo inferius texta inuoluiĩ, eo superius texẽda

 deplicatur

deplicatur:ut unde se ad augmentum multiplicat, inde fit minimum, quod restat. Sic nimirum vitæ nostræ tempora & transacta quasi inferius voluimus, & uentura quasi superiora deplicamus: quia quo plus sunt præterita, eo minus esse incipiunt futura.

Tertiò ratione succisionis. Tela enim breui tempore texit, & ideo cito succiditur. Sic homo breui uiuens tempore, cito moritur. Isa. Præcisa est velut a texente uita mea. Vnde Greg. dicit, quod tela tarditatem profectus, uita autē præsens moram defectus non habet. In illa nanque cum laborantis manus figitur, aduentus termini elongatur. In ista uero, quia tempore desinens indesinenter consumimus, ad finem nostri itineris etiam quiescēdo peruenimus, & per cursum nostri transitus etiam dormientes imus. Electi ergo, quia præsentis vitæ momenta decurrere sub festinatione conspiciūt, nequaquam in hoc mobilitatis itinere cordis intētionem figunt, sicut dicit Gregorius.

Isa. 38.

Vitam tum corporalem, tum spiritualem hominis propter pugnæ necessitatem, contra diaboli malignitatem, propriam infirmitatem, ac uitiorum nascentium prolixitatem debet pugnæ ne non stuppa tribus rationibus comparari, exemplis demonstratur apertis.

Cap. LXXXV.

Vita humana spiritualis assimilatur militię. Primo propter pugnæ necessitatem, quādiu enim hac uita pręsenti homo tenet, pugnare necesse est eum.

Primò propter diaboli malignitatem. Vnde Iob, secundum unam literam dicitur. Tentatio est uita hominis super terram. Greg. Quid tentationis nomine, nisi pugna contra malignos spiritus exprimit. Ergo uita hominis tētatio est, quia dum contra malignorum spirituum insidias uigilat, in bellorū procinctu proculdubio desudat.

Iob. 7.
Grego.

Secundò habet pugnare contra propriam infirmitatem. Sponte quippe a statu cōditionis lapsus, corruptionis suę putredini subditus, dum sibi ex seipso molestias gignit, in quadam pugna varietatis existit. Vnde nunc, & si ad summa appetenda & etiam consequenda se erigit mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsum cadit: uult in contemplatione stare, sed non ualet cogitationis gressum figere, uititur sed infirmitatis suæ lapsibus eneruatur. Qui nimirum mutabilitatis suæ onera, quia uolens expetit, nolens portat. Quietus homo carnem possidere potuit, si bene ab auctore conditus possidere uoluisset. Cumq; se erigere contra conditorem studuit, in semetipso protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cum culpa simul ab origine et pœna propagatur inserto infirmitatis uitio nascimur, & quasi cum hoste deducimur, quē cū labore superemus. Ipsa ergo hominis uita pugna est, cui ex semetipsa nascitur: unde perimat.

Tertiò habet pugnare contra uitiorum nascentium perplexitatem: quia scilicet pęnitentis animna semper in pugna est, quia & si semper ex uirtute succidat, qđ ex infirmitate generat, semp tamen ex infirmitate generat, quod ex virtute succidat. Nam & si iam ab iniquitatis perpetratione compescitur, in ipsis tamen bonis operib modo maiorum memoria, modo seductionis caligine tētationis suæ interpretatione fuscatur. Alius nanq; a luxuria iam carnem refrenat, sed tamē adhuc luxuriæ fantasmata tolerat, quia qui uolens, sed horum etiam inuitus meminit, & pœnam sustinet, quod uoluptatem putauit. Quia vero ad deuitādam culpam retrahi metuit, vētrē mire rigore abstinentiæ constringit, uultusq; ex abstinentia pallescit. Cumq; pallor in facie aspicitur, ueneranda ab hominibus uita laudatur, moxq; inanis gloria abstinentis animam cū uerbis fauoris concutit, quam concussa meus dum subijcere non ualet, eum, per quem veneratur tergere a facie pallorem quærit, sicque fit, ut infirmitatis nexibus ligata, aut pallorem abstinentiæ fugiens iterum per alimenta subdi luxuriæ metuat, aut impulsum luxuriæ per abstinentiā superans pallorem suum inani gloriæ militare pertimescat. Alius lapsum superbiæ superans, toto iam desiderio statū humilitatis apprehendit. Cumq; superbientes quosdam usq; ad oppressiones innocentium erumpere conspicit postponere aliquantulum cogitur, quod decreuit, uim rectitudinis exerit, & prauis non mansuetudine, sed auctoritate contradicit. Vnde plerunq; fit vt aut per humilitatis studiū rectitudinis zelū deserat, aut zelo rectitudinis turbet humilitatis studium, qđ tenebat. Cumq; seruari simul, & zeli auctoritas, & ꝓposita humilitas nō possit, sibimet ipsi homo ex perturbatione incognitus redditur ita, ut vehementer ambigat, ne apud seductum animum, aut superbia se auctoritate zeli insinuet, aut torpor pauidus humilitate fugat. Alius quanta sit fallaciæ culpa, & fidei uirtus cōsiderās, arcē ueritatis eligens, decernit, vt ex ore iam falsus sermo non prodeat, seseq; funditus a mendacij transgressione disiungat. Sed fit plerūque, ut dum uerum dicitur, uita proximi grauetur. Cumq; ingerere alteri lęsionem metuit, ad hoc, quod dudum presserat, fallaciæ uitiū, quasi ex studio pietatis redit, sicq; fit, ut si malitia mētem non teneat, in eo tamen ueritatis iudicium vmbra mendacij obscuret. Vnde & sæpe quia ꝓconctatus quisq; cōticere non valet, aut falsum dicens suam mentem trucidat, aut verū loquēs proximi uitam grauat. Alius amore conditoris excitatus, a terrenis cogitationibus mentē curat assidua oratione suspendere, atq; hanc in secreta quietis intimæ securitate collocare. Sed in ipso suæ orationis ascensu, dum eleuare animum ab infimis nititur, infimorum phantasmatibus reuerberatur, atq; ad intuendum lucem mentis oculus tenditur, sed ex corporeo usu surgētibus terrenorū imaginibus obscuratur. Vnde fit plerunq;, ut intendentis animus ipsa sua infirmitate fatigatus, aut orationem deserens desidia torpeat, aut si diu in oratione ꝑmāserit, apud eius oculos obortarum imaginum caligo densescat. Propter quę omnia recte dicitur, quod militia siue tentatio est uita hominis super terram.

Secundò uita hominis assimilatur malitię ꝓpter

pter armaturæ contrarietatem. Quia s. mens humana ipsis suis spiritualibus armis quibus se defendere nititur, impugnatur. Vnde fit, vt si eis careat, pigrescendo superetur. Et rursus si & illa sumat, eisdem ipsis vulneretur, nã ecce iste ab eru ditione diuinæ legis alienus ignorantia sua deprimitur, ne quid obtinendæ salutis operetur. Ille diuinæ legis sciẽtia præditus, dũ sibi præ aliis gaudet intellectum suppetere, quia priuato gaudio exultat, ꝑcepti intellectus in se munera dissipat, & inde in iudicio cæteris deterior exhibetur, vnde cæteris ad tempus clarior ostenditur. Hunc quia virtutum dona non subleuant ẽt nitam simplicẽ rectitudinis declinat, & uelut extraneũ se a cœlesti munere deputans, quasi eo securius praua agit, quo superni doni sublimia munera nõ ꝑcipit. Illũ vero ꝓphetiæ spiritus replens ad ꝓscientiam subleuat, eiq; vẽtura quasi iã ꝓsentia ostendit Sed dũ sæpe & in multis super semetipsum tollitur, ut futura veraciter contempletur, mens in sui confidentiam deducta, eũ q haberi non semp pōt, semper sibi adesse ꝓphetiæ spiritum æstimat, cumq; omne, qđ senserit propheticum pnat. Et quia sibi hanc, & cũ nõ habet tetribuit, & inquantũ haberi potuit amittit. Sicq; fit, vt inde post aliorum merita tristis redeat, unde æstimationem omnium lætus præibat. Militia ergo, siue tentatio est uita hominis super terram, quæ aut aliena a uirtutibus ad cœleste præmium fugere non valet, aut ditata donis spiritualibus aliquando indeterius ex occasione nirtutum ruit.

Tertiò uita humana etiam corporea assimilatur militiæ propter deficientiæ velocitatem. Nã per militiæ transitum ad finem quotidie tenditur, cumq; per ordinem militiæ locus crescit, tota militia simul homini deficit. Militia ergo est uita hominis super terrã. Quia dum nnusquisq; ad uitæ pronectum per temporum augmentum tendit, augẽdo uitam uiuere desinit. Dies quippe expectantur, ut ueniant, sed cum ad augmentum uitæ ueniũt iam ab augmento uitæ subtrahuntur. Quia & itinerantis gressus dum in ulteriora proficit, quod restat iter decrescit. Vita ergo nostra militia est, quæ quanto ad augmenta ducitur, eo, ut non sit, finitur.

Eccl. 4. Item uita nostra assimilatur stuppæ Eccl. Prophanæ stuppæ collectio synagoga præ tereuntiũ. Primò propter vsum. Fiunt enim ex stuppa fila grossa, inæqualia, debilia, & nodis plena. Talia autem sunt opera peccatorũ, scilicet grossa, propter defectum prudentiæ, inæqualia propter defectum iustitiæ, debilia propter defectum constantiæ, siue fortitudinis, & nodosa, idest nexibus noluptatum plena, propter defectum temperantiæ.

Secundò propter siccum. Est enim stuppa multum sicca, & ideo cito arripit flammam, & cito uertitur in fauillam. Sic mens peccatoris cum sit sicca ab humore gratiæ, cito inflammatur a tentatione, & peccati delectatione: sed cito deficit delectatio operis, quæ tandem uertitur in fauillam, idest in cruciatum ignis.

Tertiò propter fumum: quia fumus stuppę dũ extinguitur, amarus, & tenebrosus inuenit oculis nociuus, & naribus fœtidus. Fumus ergo stuppæ, est delectatio culpę, quę extinguitur cu opus peccati finitur, & tunc relinquit in conscientia amaritudinem, in anima tenebrositatem, oculis intuentium nocet per malam ædificationem, & naribus per infamiæ fœtorem.

Virtutes in anima veluti in terra semina fore inserendas, uitiaque semper fomitem 'in nobis relinquere naturalibus similitudinibus clarum efficitur.

Cap. LXXXVI.

Vitia sunt ptius extirpãda, & post inserendæ virtutes. Nam si cãporum sentes arator uomeris scissione non eruit, terra accepta semina in segetẽ nõ producit. Et si putredinẽ medicus uulneris, uel ulceris apertione non eijcit, nequaquam in loco putredinis sana caro conualescit.

Item uitia etiam per pęnitentiam, uel emendationem purgata aliquã post se notam, uel uirtutum debilitatem, seu ad peccandum pronitatem relinquunt, sicut etiam post sanationẽ uulneris remanet cicatrix. Simon, ergo ille quem dominus a lepra mundauit, etiam post emundationem semper uocabatur Simon leprosus, & sicut qui vulneratur in pede ẽt post sanationẽ uulneris claudicat. Sic ẽt post uitiorũ consuetudinũ correctionẽ remanet pronitas quædã & debilitas.

Vnitas spiritualis, quæ triplici corporali unitati assimilatur, quam tum bonis tum corporalibus tum spiritualibus prosit, pluribus edocetur exemplis.

Cap. LXXXVII.

Vnitas spiritualis assimilatur vnitati rerum corporalium. Est enim in rebus corporalib. triplex unitas, scilicet artificialis, naturalis, & socialis. Artificialis quidem est ex partium integritate, sicut est una domus constans ex multis partibus, quarum nulla per se domus dicitur, omnes uero simul unitę constituunt domum unã. Vnde Boetius. Vnũ est indiuisum in se ab alijs autem diuisum. Et talis res quandiu est, una est, unde si diuidatur non est. Sicut patet in cultello, qui vnus est ex manubrio, & ferro. Vnde si ferrũ a manubrio separetur iam non est cultellus: sed duo frustra. Hęc vnitas spiritualiter debet esse in homine, respectu sui quo ad mentis integritatẽ. Cordis enim diuisio signũ est mortis. Oseas. Diuisum est cor eorum propterea interierunt. Vñ anima quæ diuidit affectiones suas circa multa, est sicut candela quæ tot parietib. adhæsit, quod auulsa cera sua uix sunni ligmen remansit in ea. Vnde de anima sancta dicitur. Can. 6. Vna est columba mea.

Boe.

Ose. 11.

Can. 6.

Secunda est unitas naturalis, sicut animæ, & corporis in una persona, & plurium consanguineorum in una parentela: & talis unitas competit humilitas competit homini respectu Dei. 1. Corin. Qui adhæret Deo, scilicet per fidẽ, & charitatem, unus spiritus est cum eo. Et nota, quod in homine caro unita spiritui suscipit ab eo multa bona, scilicet uitam, motum, sensum, & huiusmodi.

1. Co. 6.

iusmodi. Et similiter pauper homo consanguinitate coniunctus diuiti, suscipit ab eo multa dona, unde multum appetit pauper nobilis matrimonium mulieris diuitis propter bonorum cōmunicationem. Ergo multo magis appetēda est unitas charitatis cum Deo, qui est summum bonum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Vnde anima ex charitatis cōiunctione assequitur communionem multorū, & magnorum bonorum Sap. Sciens quoniā me cum communicabit de bonis, & Sap. 7. Venerūt mihi omnia bona, &c.

Sap. 8. Sap. 7.

Tertia est unitas socialis, sicut multorū mercatorū in una societate. Sic debet homo in charitate vniri, & sociari proximo ad lucrū ultæ æternæ, ita ut possit dici. Ecce quam bonum, & quā iocundum habitare fratres in unum. Hanc ergo unitatem facit uinculum charitatis ad ꝓximū, sine qua mutua pax, aut spiritualis gratia nō cōseruatur, sed effunditur, & euacuatur, sicut uinū de dolio sine uinculo. Et nota, quod hæc unitas, & uinculum charitatis multorum congregatorum in unum, valet ad multa. Primò quidem ad laborandum. Nam sicut homo debilis fortiori sociatus portat, seu trahit, quod per se solus trahere, uel portare non posset, sic est unus homo alteri in charitate unitus. Eph. Supportantes inuicem in charitate.

Ps. 132.

Item ualet ad inflammandum. Ligna. n. pariter congregata maiorem ignem faciunt. Eccle. Vnus quomodo calefiet?

Eccl. 4.

Item ualet ad impetrandum, quia multi rogātes faciliter exaudiuntur, sicut Abbas faciliter audit conuentum, quando simul aliquid petūt. Et similiter, quādo omnes ciues alicuius regni, aliquid petunt a Rege, non de facili negat eis. Et unus denarius minus bonus recipitur, aliqñ cum multis bonis, qui per se refutaretur. Sic preces unius admittuntur ratione alterius. 1. Pet. Omnes unanimes in oratione estote.

3.

Item ualet ad pugnandum. Nam quotiēs filij Israel congregati fuerunt, uictores extiterunt, dispersi uero icti sunt. Pugna n. unanimiter aggressa uictoriam parit, sicut cauda equi diuidēdo pilum a pilo faciliter potest rumpi, sed non simul accepta. Eccl. Si quispiā præualuerit uni, duo resistunt ei. Dicit, ꝙ Saladinus, cū moreretur, uocauit filios suos, & iussit, ut singuli afferrent uirgas, quas diuisas de facili fregerunt: sed simul iūctas frāgere non potuerunt. Et dixit eis: Sic filij, si fitis unū inter nos, & unanimes nō poteritis uinci, nec frāgi: sed si diuisi, & separati, uincemini.

Eccl. 4.

Item ualet ad supportandum. Leuis. n. est sarcina quantumcunque debilis, quando leuatur a pluribus sicut patet in ceruis, quando transeunt aquas, quorum unus, sustentat caput alterius, & membra etiam corporis inuicem se supportant. Rom. unum corpus sumus in Christo singuli autem alter alterius membra.

Ro. 12.

Item ad securandum. Miles n. non est securus extra exercitum, nec obsessus extra castrum. Sic nec fidelis extra congregationem bonorum.

Item ualet ad congaudendum. Nullius. n. rei sine socio iocunda est possessio. Apis. n. plurium florum humorem in unum congregat, ut mellificet. Vnde in uita æterna uetè erit perfecta unitas, & perfecta iocunditas. Nam ibi erit una vox lætantium unus ardor cordium, amor pfectus, & unus omnium spiritus, Ioan. ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

Ioā. 17

Dei gratiam in corde alicuius ut persistere, quatuor clarissimis signis non posse cognoscere, exemplū, & auctoritatibus erudimur. Cap. LXXXVIII.

VNctio spiritualis gratiæ quatuor signis ostēditur, cum est interius in corde.

Primum est, si mandata Dei seruat. Ligna. n. & ligamen oleo uncta, ignis facilius accendit, & urit. Io. Vnctionem quam accepistis, maneat in uobis, quæ. s. ad obseruanda Dei mādata cor implet, & inflammat.

Secundum est, si uinculum diaboli. i. peccatū totaliter euadit. Pugil. n. bene unctus non diu a socio tenetur. Eccl. Qui ungis Reges ad pœnitētiam. Tertium est, si lucide de reb. iudicat. Res. n. uncta lucidior est. Sic anima gratia uncta, clarè ac lucidè, & uere iudicat de mundanis. Ioā. Vos unctionem habetis a Sancto. Vbi glosa, non est necesse, ut doceamini, sed unctio docet uos, quę scilicet tenenda sunt & quę non.

1. Io. 2.

Quartum est, si onera tribulationum, & infirmitatum, & pęnitentiæ, & huiusmodi patienter, & sine murmure portat. Quadriga enim si est bene uncta currit, sine stridore Eccle. in his curans mitigabit dolorem. Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & unctiones cōficiet sanitatis. Sed nota. ꝙ unctum locum inuadunt muscæ & inquināt. Sic dæmones illos quos uiderint habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus. Eccl. muscæ morientes, idest immundæ cogitationes, perdunt suauitatem unguenti, idest bonorum operum meritum, uel deuotionem orationis.

Eccl. 38

Ecc. 10.

Astutos subtilitatemq; ingenij habentes, propriæ inuiti uoluntati tribus confirmatur exemplis. Cap. LXXXIX.

VOluntati propriæ maxime consueuerūt inniti homines astuti, & religiosi, uel prælati. Nam pellis quanto est subtilior, tanto est difficilior ad excoriandum. Sic qui plus habent de subtilitate ingenij, uel religionis, difficilius exuuntur propria uoluntate.

Item caput animalis difficilius excoriatur, q̄ alia membra. Per caput ubi magis uigent sensus corporis, q̄ in aliis membris, significantur prælati, & illi, qui plus uidentur habere discretionis. Tales difficilius excoriantur a propria uoluntatē, quàm simplices, eo ꝙ in multa sapiētia multa sit indignatio.

Item anguilla pellē lubricam habet, & uix teneri potest ad excoriandum. Sic multi ita lubrici, & mobiles sunt, quòd pelle propria uoluntatis expoliari nō possunt, semper rationes ad excusandum, uel contradicēdum habētes. Hæ sunt pelles contradictionis quibus comminatur Dominus

Abac. 3. minus dicens, Turbabuntur pelles terræ Madiā, scilicet in præsenti seculo; vel in futuro iudicio.

Vsurarij, qui dum aliena retinent, a Diabolo detinentur, animalibus a carnificibus emptis comparantur. Cap. XC.

Vsurarius quādiu detinet alienum bonum, ipse a Diabolo detinetur. Vas. n. plenū aqua in fundo firmius tenetur: & hoc non esset, nisi aquā in se teneret: & tandiu tenebitur, quandiu aquam continebit. Si e qui tenet alienum, tenetur ipse a diabolo.

Item usurarius, quod per usuras extorquet su per seipsum accipit, idest super animam suam: & dum pignus accipit a proximo, animam suā impignerat diabolo. Vnde quicquid de usurario lucro expendit, super seipsum expendit. Et ideo similis de animalibus emptis a laniis quæ ad occidendum impinguantur: pro quibus quicquid lanius expendit super ea expendit. Hier. Congrega eos tanquam gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, idest separa eos tanquā ea, quæ solent immolari.

Christum qui hic iure optimo statere comparatur, in his singulis, quæ in tabernaculo Moysi, & in Arca continebantur, necnon in duplici Altari figuratum esse varijs similitudinibus confirmatur. Cap. XCI.

Christus assimilatur staterę, Quia (ut Gre. dicit) ad pensandum ultæ nostræ meritum venit, ac secum iustitiam simul, & misericordiam detulit: sed misericordiæ lance præponderās culpas nostras parcendo leuiauit. In manu etenim patris quasi statera miri libraminis factus, hinc in se calamitatem nostram, & illine peccata suspendit. Sed grauis ponderis calamitatē moriendo innotuit, & apud misericordiam suam Deus leue esse peccatum relaxando monstrauit, qui hoc primum gratiæ contulit, quia pœnam nostram nobis cognoscibilem fecit. Nam quāta pęna nostris deberetur peccatis, ex pœnis, & morte apparuit ipsius Redemptoris.

Item Christus figuratus est in lege ueteri per illa, quæ continebantur in tabernaculo Moysi. Ipse enim figurabatur per ea, quę erant in tabernaculo interiori, per propitiatoriū, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris, vt dicitur. 1. Ioā. 1. Ioā. 2. Et cōuenienter hoc propitiatorium a Cherubin portabatur, quia de seipso scriptum est. Adorent Psal. 69. eum omnes Angeli eius. Qui sedes super Cherubin, &c. Ipse etiam figurabatur per arcam: quia sicut arca erat constructa de lignis Sethim, ita corpus Christi de membris purissimis constabat. Erat autem deaurata: quia Christus fuit plenus sapientia, & charitate, quæ auro signantur. Intra arcam autem urna aurea erat, idest anima habens manna. i. omnem plenitudinem deitatis. Erat etiam in arca uirga, idest potestas sacerdotalis, quia ipse factus est sacerdos in æternū. Erant etiam ibi tabulæ testamenti ad designandum. q ipse Christus est legislator.

Item Christus figurabatur per ea, quæ erāt in tabernaculo exteriori. s. per candelabrum, quia ipse dixit; Ego sum lux mundi. Et per septem lucernas septem dona Spiritussancti notantur, q̄ fuerunt in eo. Ipse etiam figurabatur per mensam: quia ipse est spiritualis cibus secundum illud Ioan. Ego sum panis viuus. Duodecim autē Ioan. 6. panes figurabant duodecim Apostolos, vel doctrinam eorum. Vel per candelabrū, & mensam, potest significari doctrina, & fides Ecclesiæ, quæ illuminat, & spiritualiter reficit.

Ipse etiam Christus figurabatur per duplex altare. i. holocaustorum, & thimiamatis, quia per ipsum oportet nos offerre omnia uirtutum opera siue illa quibus affligimur, quæ offerebantur in altari holocaustorū, siue illa, quæ maiori mentis perfectione. s. spiritualia perfectorum desideria Deo offerebantur in Christo quasi in altari thimiamatis, secundum illud Heb. Per ipsum ergo offeramus hostias laudis semper Deo. Heb. 13 Et nota, quòd Exo. 13 Dominus mandauit, quòd fieret altare de terra, uel saltem de lapidibus non Exo. 20 sectis. Et iterum quòd etiam non facerent altare excelsum, ad quod oporteret ascendere per gradus; ad designandum, quòd in Christo Domino nostro, qui est uerum altare, debemus confiteri ueram carnis naturam quantum ad humanitatē, quod est altare de terra, uel lapide faeere: quantum ad deitatem debemus in eo confiteri patris æqualitatem, quod est non ascendere per gradus ad altare. Ipse enim Christus non minor patre est, aut Spiritu sancto, sed coæternus, & coæqualiter utrique uiuens, & regnas Deus in secula seculorum. Amen.

EXPLICIT LIBER NONVS.

PROLOGVS LIBRI DECIMI,

In quo ſuccinctè de reſiduis humanis operibus, quæ ad vitæ neceſſitatem rationabili de cauſa præter legis humanæ decretum homines operantur, ac de moribus, & conſuetudinibus quamplurimis, quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, exempla, & ſimilitudines ad moralem inſtructionem inflectere proponitur.

Eccl. 38.

COr ſuum dabit in conſummationem operum. Eccl. Quia omne agens agit ꝓꝑ finem. generaliter operarius omne cœptum appetit opus perficere, maximeque, quod laborib. plurimis longisque proſecutum eſt ſtudijs fine deſiderat debito fœliciter conſummate. Poſtquam igitur in præcedentibus libris exempla de rationis operibus, quæ homines, aut lege iubente, aut arte dirigente producunt, quàm plurima ſunt inducta, ad reliquorum conſummationem operũ humanorum, de quibus exempla promiſimus, libet cor, & ſtylum conuertere, & de reſiduis humanis operibus, quæ ad uitæ neceſſitatẽ, uel cõmodum rationabiliter præter legis humanæ decretum, vel præter artis habitum homines operãtur, ac de moribus, & conſuetudinibus variis, & quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, & interdum etiam de fortuitis caſib. in hoc ultimo noſtri operis libro exempla, vel ſimilitudines ponere, ac ea, ut de aliis fecimus, ad moralem inſtructionem inflectere. Cum his inſuper inducentur exempla de moribus, & actib. fidelium Iſraelitici populi, & de quibuſdã particularibus actibus inſignium perſonarum, quæ in illo fidelium populo celebres extiterunt. De moribus quoque, & actib. clericorum miniſtrantium, & populi Chriſtiani, & de his rurſum, quæ ad fœmineum ſexum, uel puerilem ætatem pertinent, ac de his, quæ ad defectum ſpectant tã corporalis, quàm ſpiritualis uitæ; necnon, & quæ ad damnum, vel tedium plerunque inter homines fiunt, nonnullæ ſimilitudines introducent. Dabit itaq; huius operis auctor in hoc libello cor ſuum iuxta uerbum propoſitum in conſummãdis exemplis operum humanorum, ut uidelicet huiuſmodi operum ſimilitudinibus conſummatis labor ſuſcepti operis totaliter terminetur. Cæterum ne ordine diſpari a prioribus poſteriora degenerent, ſecundum modum obſeruatum ſuperius diuerſorum capitulorum materias nolo ſub alphabeti literis, & ordine diſponere.

Peccati turpitudine abiectos a mundo Chriſtum ve plurimum ſuſcipere, ſerui Amalechitæ exemplo quem Dauid inuenit. Ducemq; ſui itineris conſtituit, aſſeritur, idq; Diui Gregorij ſententia myſtice interpretatur. *Cap. I.*

ABiectos a mundo Chriſtus plerunque ſuſcipit, ſicut nonnũquam una ciuitas ſuſcipit, & honorat expulſos ab alia. Et ſicut etiam unus homo miſericors famulum ſuſcipit pauperem, & infirmum ab alio crudeli Domino derelictũ, ſicut legitur de quodam Aegyptio puero in via laſſeſcente, quem Amalechita ægrotum in itinere deſeruit, Dauid uero inuenit, cibo refecit, ducem ſui Itineris, fecit, Amalechitam perſequitur, epulantem reperit, & extinguit. Quid. n. eſt, ſicut Gre. dicit, quod Aegyptius ab Amalechita puer in itinere laſſatur, niſi quod amator præſentis ſeculi peccati ſui nigredine operatus, ſępe ab eodem ſeculo infirmus deſpectusq; relinquitur, vt cum eo nequaquam currere ualeat, ſed fractus aduerſitate torpeſcat. Sed hunc Dauid inuenit: quia Redẽptor noſter ueraciter manu fortis nõnunquã quẽ fractũ a mũdi gloria reperit in ſuo amore cõuertit, cibo paſcit, q a uerbi ſciẽtia reficit, ducẽ itineris eligit, q a ſuum ẽt prædicatorẽ facit. Et q Amalechitam ſequi non ualuit dux Dauid efficitur, quia is quem indignum mũdus deſeruit non ſolum conuerſus in ſua mẽte dñm recipit, ſed etiam prædicando hucuſq; ad aliena corda perducit. Quo uidelicet duce Dauid Amalechitam conuiuantem inuenit, & extinguit, q a ipſis Chriſtum prędicantibus mundi lætitiam deſtruit, quos mundus comites habere deſpexit.

1. Reg. 30.

Cum

Cum Deus omnium sit largitor bonorum, si ea interdum alicui auferat etiam innocenti, eum nũquam iniustum fore iudicandum clarissimo humano exemplo confirmatur. Cap. II.

Ablatio,& priuatio temporalium alicui iam innocenti facta diuino iudicio,nõ ostendit Deum esse iniustum,cum ipse ea dederit,& omnia sua sunt sint.Cuius exemplũ est, q a nec aliquando iniustus est creditor,quidem prolixo requirendi tempore non constringitur,qñ vult exigit,quod fœneratur. Ita dum Deus aufert,q̃ dedit non aufert nostra, sed recipit sua. Vnde dicitur: Iob,Dominus dedit,Dominus abstulit, sicut Domino placuit,ita factum est, sit nomen Domini benedictum.Sene.Nõ est,quod nos suscipiamus tãquam inter nostra pósiti, mutuata accipimus, usufructusq; noster est.Cum ipse atbiter sui muneris Imperat, nos oportet in promptu habere,q̃ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere, pessimi debitoris est creditorẽ facere iniustum.

Iob. 1.

Sen. ad Marc.

Vitia adulatorum quamplurima tanquam Diaboli instrumenta ad homines alliciendos uarijs similitudinibus patefiunt. Cap. III.

Adulatores similes sunt proditoribus, quia scilicet osculo oris tradunt hominem hostibus suis,ut Iudas Christum, & Ioab Amasam.

2. Reg. 20.

Item ipsi sunt lactatrices diaboli,lactãtes peccatores,& in peccatis dormire facientes cantãdo eis Placebo,cantilenam diaboli.Pro. Filij misi te lactauerint peccatores,ne acquiescas eis.

Prou. 8.

Item ipsi sunt diaboli ioculatores non permittentes suos in aliquo contristari.Osee.In malitia lætificauerunt Regem,& in mendacijs suis Principes.

Ose. 7.

Item sunt diaboli incantatores, quia faciunt hominibus credere, q̃ sunt,id quod non sunt,& ubi nihil sunt,aliquid esse ostendunt.

Item sunt diaboli aucupes.Prouer. Qui blandis blesisq; sermonibus loquitur amico suo,rete expandit gressibus suis.

Pro. 20.

Suiipsius ad mundi amor inordinatus, qui causa perditionis existit amicusq, qui tantum propria utilitate proximum amore prosequitur quam sit improbã dus,tribus similitudinibus edocetur. Cap. IIII.

Amor suiipsius inordinatus quo aliqs nimis sibi parcit est ei cã perditionis.Sicut qui nimis diu seruat frumẽtum suum perdit illud, q a corrumpitur.Sed si seminat,seruat. Vnde glosa super illud. Nisi granum frumenti,&c. dicit: insipiens,quod tu seminas non uiuificatur, nisi prius moriatur. Ioan.Qui amat animam suã perdet eam.August Si male amaueris odisti,si bene oderis,tunc amasti.

Ioã. 12.

Ioã. 12.

Item amicus,qui amat proximum cã utilitatis tm̃,adhæret quidem ei in prosperitate,sed ipsum in aduersitate relinquit. Homo.n.arborem, diligenter seruat.& freqnenter uisitat, quandiu in ea fructus fuerit:sed ablatis fructib.sinc custodia relinquit.Sicut patet in uineis, & hortis,qui tempore fructuum clauduntur,& custodiuntur, sed amotis fructibus exponuntur. Isa. Relinquetur filia Sion sicut umbraculũ in uinea, & sicut tuguriũ in cucumeratio.s.cũ non sunt fructus.

Isa. 1.

Item amator mundi similis est homini, q inebriatur ex aliqua re amara ,qui.s.propter ebrietatem non sentiret amaritudinẽ. Vnde Thre. Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe(sicut dicit Greg.)quod patitur , nescit. Absynthio ergo est ebrius,qui pro amore præsentis seculi a sensu rationis est alienus , qui dum quicquid pro mũdo sustinet,leue reputat , laboris amaritudinẽ quã tolerat ignorat , quia nimirum delectabiliter ad omnia ducitur in quibus pœnaliter fatigatur. At contra uit iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis studet.finem suum conspicit uitam præsentem quam sit transitoria attendit,& pro ea labores perpeti exterius renuit, cuius intrinsecus delectationem uincit.

Thr. 3.

Auarus, qui obruto in aquis assimilari uidetur, quanta anima iactura mentiendo iurando multaq, illicita perpetrando,aliena lucretur,explanatur. Cap. V.

Auari cũ magno dãno animæ suæ lucrant illicita. Cæcis.n.in ludo stultorũ paruus porcus ad lacerãdũ traditus,& cũ cęcus credit scindere porcũ,scindit manũ socij,& ille sitam, & reportat modicũ fructũ,sed magno stipẽdio uulneris illud emit. Sic cupidi modicũ lucrum temporale acqrunt mentiendo,iurando, & aliã illicita dicendo,uel faciendo, sed magna uulnera peccatorũ,q̃ non attendunt cõtrahunt. Et hoc est,q a cæci sunt. Excæcauit enim eos malitia eorum.

Sap. 2.

Item auarus est similis ei,qui est submersus in aquis,qui quicquid manu tenet, ita fortiter tenet,quod non vult dimittere,sed secum submergit. Sic auarus diuitias etiam male acquisitas p quas etiam totam familiam secum submergit.

Item si caput hoĩs sit extra aquam, & totum corpus sit in aqua,non submergitur. Sic si homo sit in diuitiis multis , & cor non sit ibi , non nocet:sed si cor sit ibi , perit. Thre. Inundauerunt aquæ super caput meum,& dixi,Perij.

Thre. 3.

Vnum os,duasq, aures homini a natura datas esse,ut plus audiat quàm loquatur, quidq, dum audit, attendere debeat,quove modo uerbum Dei perficiatur,ut proficiat, authoritatibus multisq, exemplis terminatur. Cap. VI.

Audire debet hõ libẽtius,q̃ loqui. Natura.n. unicuiq; dedit unũ os,& duas aures, ut uelociores simus ad audiendum, q̃ ad loquẽdum. Iac.Sit omnis homo uelox ad audiẽdum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

Iac. 1.

Itẽ aures hẽt homo erectas.i.tẽdẽtes ad cœlestia,& Dei uerba,nõ pendẽtes ad terram, ut animalia.Sed multi cõtra legẽ plus habẽt aures ad terrena pẽdẽtes,q̃ ad celestia erectas.2.Thi. Erit enim tẽpus cum sanam doctrinam non sustinebunt,sed a ueritate quidem auditum auertent,

2. Thi.

Item

Item auditor deberet attendere non ad dicentem, sed ad id, quod dicitur. Stultus.n.est ille, q vult emere frumentum, vel uinum, & plus atten dit ad saccum, vel ad doliũ, unde exit, quàm ad ipsum frumentum, vel uinum. Sic est ille, qui attendit in sermone nõ quod dicitur, sed a quo dicitur, cum tamẽ Dominus dicat: Sermonẽ quem audistis, non est meus. Sene. Non te moueat dicentis auctoritas, nec quis dicat, sed quid intendas. Luc. Qui uos audit, me audit

1.Io.16. Sen. Luc.10.

Item audiunt quidã uerba doctrinæ nõ ut faciant, sed ut sciant loqui. qui similes sunt lingentibus, qui gustant plura uina, non ut emant, sed ut possint dicere aliis illud bonũ, illud melius. Sic isti audiunt non ut faciant, sed ut loquãtur, & detrahant.

Itẽ similes sunt militib. & clericis eũtibus ad nũdinas, nõ ut emant, aut uendant, sed ut inde loquanẽ. Ps. Firmauerũt sibi sermonẽ nequã.s. ut referrent, sed bonum relinquerunt. Eze. Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos, &c.

Eze.39.

Itẽ auditor obliuiosus similis est cribro, quod si ponatur in aquam, statim impletur, sed cũ extrahit, nihil remanet. Sic multi cum sermonẽ audiunt aqua compunctionis, & deuotionis pleni sunt: sed cũ recesserint, uacui remanent. & audi torũ memoriã non hñt: Ecc. Cor fatui quasi uas confractum, omnem sapientiam non tenebit.

Ecc.21. Psal.69.

Itẽ sicut nihil pdest cibus, q statim sumptus emittit, & plus cõceptio, quã statim mors seqt, vel imprimere figuras in aquã. cum eas non retineat, uel capere auem, quæ statim emittitur. Sic non prodest audire uerbum Dei, & proijcere illud: Aggei.1 Qui congregauit mercedes, misit eas in sacculum pertusum.

Item audire dẽt homo uerba Dei, cum reuerẽtia, & auiditate. Nã cũ magna reuerentia, & desiderio iret infirmus ad reliqas Sanctorũ p quas crederet sanari. Tales aũt reliqe sunt uerba Dei, q expellunt omnem languorem Sap. Neque herba, neque malagma sanauit eos domine: sed sermo tuus, qui sanat omnia. Et quia uerbum Dei maioris efficaciæ est, q aliquæ reliquiæ Sanctorũ, mirabile est quo aliqs infirmus remanet, ubi a sermone curaret. Solent ẽt homines ad reliqas Sanctorum aliquid offerre: sed ad istas reliquias nihil petitur, nisi intentio, & operatio.

Sap. 16.

Itẽ si aliqs haberet lapidẽ pciosum, qui pualeret oĩ auro, & argẽto, & oẽm infirmitatem curaret, non piiceret illum, sed diligẽter custodiret. Sic nec homo dẽt piicere uerbũ Dei, sed diligenter illud custodiret: q a pualet oĩ auro. & argẽto sicut dicit i Ps Bonũ mihi lex oris tui, super milia auri, & argẽti. Glosa. Plus diligi charitas Dei legem, quàm cupiditas millia auri, & argenti.

Ps. 118.

Peculiares Iudæorum solemnitates, ipsarumq, modus celebrandi ac institutionis causæ rectissime recẽsentur, in quibus præcipua a Deo nobis per Christum collata beneficia rationabiliter figurantur.

Cap. VII.

Beneficia per Christũ nobis exhibita figurata fuerunt in illis festiuitatibus, quas Iudæi consueuerant celebrare. Nam in ueteri lege erãt septẽ solennitates tpales, uel speciales, & una cõtinua, ut põt colligi: Num.28. Erat.n. quasi festũ continuum, q quotidie mane, & uespere immolabatur agnus, ad repræsentandum perpetuitatẽ diuinæ beatitudinis. Aliæ aũt erant festiuitates speciales. Inter quas prima erat sabbatũ in qualibet septimana in memoriã creationis uniuersalis. Secunda erat Neomenia in quolibet mense in innouatione Lunæ, ad commemorandum opus diuinæ gubernationis, quia inferiora præcipuè uariant secũdum motũ lunæ. Aliç uero quinque fiebant tãtum semel in anno.s. phase primo mense, ad commemorandum beneficium liberationis de Aegypto. Et festum Pentecostes quinquagesima die ad recolendum beneficium legis datæ. Alia tria celebrant mense septimo, q quasi totus erat solennis sicut dies unus. In prima.n. die mensis septimi erat festũ tubarum, in memoriã liberationis Isaac, qñ Abrahã inuenit arietẽ hærentẽ cornibus, quẽ repñtabant per cornua quib buccinabant. Sed decima die celebrabant festum expiationis, ad rememorandum bñficiũ ppitiationis Dei, super adoratione uituli ad preces Moysi. Post hoc aũt celebrabant festum scenophegiæ.i. tabernaculorum septem dieb. ad commemorãdum beneficium protectionis. & deductionis per desertum, ubi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc festo debebant habere fructum arboris pulcherrimæ.s. buxum, & lignum densarum frondium.i. myrtum, quæ sunt odorifera, & spatulas palmarum, & salices de torrẽte, quæ diu retinent suum uirorẽ, & hæc inueniuntur in terra promissionis, ad significandum, q p terram aridam deserti eos duxerat Deus ad terram deliciosam. Octaua autem die celebrabant festum cœtus, atque collectæ, in quo colligebantur a populo ea, quæ necessaria erant ad expensas cultus diuini. Et figurabatur adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis.

Figuraliter aũt per iuge sacrificium significabatur perpetuitas Christi, q est agnus Dei Heb. Iesus Christus heri, & hodie ipse, & i secula. Per sabbatum aũt spiritualis requies nobis data per Christum. Per Neomeniam autem quç est incensio lunæ nouæ, significabatur illuminatio primitiuæ ecclesiæ per Christum eo prædicante, & miracula faciente. Per festum autem Pentecostes descensus Spiritussancti in Apostolos. Per festũ expiationis emundatio a peccatis populi Christiani: Per festum tabernaculorum peregrinatio eorũ in hoc mundo, in quo ambulant, in uirtutib. proficiendo Per festum autem cetus, & collectæ congregatio fidelium in regno celorum Et illud festum dicebatur sanctissimum. Et hæc tria festa erant continua adinuicem, quia oportet expiatos a uitiis proficere in uirtute, quousque perueniant ad Dei uisionem. Vnde dicitur in Ps. Ibũt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Syon.

Psal 83

Bonum semper ex mali admixtione corrumpi, prani sacrificij Pilati exemplo aliisq, rationibus suadetur.

Cap. VIII.

Luc. 13. BOnum corrumpitur ex admixtione mali. Sicut legit. Luc. 13. q Pilatus miscuit sanguinē eum sacrificio Galilæorum, qđ fit, quando id, quod secundum spiritum diligi debet, secundū carnem diligitur; ut in Beguinagio ubi sub prætexto dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificiū Deo, latet sanguis carnalis affectionis: & de pallio religionis operitur latrina uitiorū, & de Christo fit ostium lupanario, cum propter Deū Gal. 2. dilectio simulatur. Gal. Sic stulti estis ut cū spiritu cepetitis, nunc carne consummamini.

Caro quæ semper spiritui aduersatur, & veluti ignis sua concupiscentia, quàm sæpissimè inflammatur, quo tempore, ac quemadmodum sit domanda, & extinguenda diuersimodè edocetur. Cap. IX.

CAro domāda est in iuuentute, & in seruitutem spiritus redigenda. Stultus. n. esset, qui non domaret equum suum, usq; dum senex esset. Sic qui non domat carnem suam in adolescētia, sed nutrit eam se delicatè, ita quòd non potest eam postea tenere, sed proijcit eum in lutū Pro. 29. peccati. Pro. Qui delicatè a pueritia nutrit seruum suum, idest corpus suum: postea illum sentiet contumacem.

Item ignis concupiscentiæ extinguendus est, dum paruus est, quia tunc de facili potest extingui. Fatuus reputaretur ille, qui expectaret ignē amouere a domo sua, donec esset magnus, & ferè tota domus combusta. Sic qui in adolescētia Bern. nō restringit carnem suam. Ber. Abscondis ignē in sinum iam ueste defluente, extincto iam latere adhuc consulendum est, an extinguas illū? Nunquid potest homo abscōdere ignem in sinu suo, & uestimenta illius non ardeant?

Item caro quantūcunq; luxuriosa: potest uinci abstinentia. Non est. n. adeo fortè castrum, q nō potest capi, si uictualia subtrahatur, nec adeo magnus ignis, q p subtractionem lignorum nō Pro. 26. extinguatur. Prou. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, i. luxuria ex defectu delitiarum.

Item caro est sicut mulier, quæ blandiendo at Pro. 7. trahit homines ad peccandum. Prou. dicitur de muliere, quæ multis sermonibus, & blanditijs labiorum protraxit iuuenē, statim secutus est eā, quasi bos ductus ad uictimam.

Itē est sicut latronissa, quæ peregrinis obuians in sylua, uel ambiguo uiæ promittit se ducturā eos ad rectam uiam, vel ad bonum hospitium, & postea ducit eos ad malū, & ponit eos ad maEcc. 18. nus latronum. Ideo dicitur. Ecc. Post concupiscētias tuas non eas &c.

Quemadmodum Leuitæ in veteri lege corporaliter mundabantur, & sacrabantur, eo pacto Ecclesiæ Christi ministros spiritualiter debere mundari & lauari, eorumq; perfectionem ac dignitatem in capitis tonsura ostendi admonemur. Cap. X.

CLericorum perfectio, & dignitas ostenditur ex tonsura, & rasura capitis eorū. Fit. n. eis tonsura, & rasura in modum coronæ, quia corona est in signum regni, & perfectionis cū sit circularis Illi āt qui diuinis ministerijs applicant, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtutibus esse tenentur. Competit etiam eis ratione subtractionis capillorum, & ex parte supe riori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorū retardetur, & ex parte inferiori per tōsuram ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

Item clerici, & ministri ecclesiæ Christi debēt se lauare, & sanctificare spiritualiter, sicut ministri: & Leuitæ in ueteri lege faciebant corporaliter. Nam quando intrabant tabernaculum, lauabant sacerdotes manus, & pedes. Radebant sacerdotes omnes pilos carnis suæ, aspergebantur etiam aqua lustrationis.

Item consecrabantur: quæ. s. cōsecratio fiebat isto modo. Nam pontifices, & sacerdotes primo postquam abluerant induebantur quibusdā vestimentis specialibus. Specialiter autem pontifex oleo vnctionis in capite ungebatur. Leuitæ vero non habebant aliam consecrationem, quā q offerebātur Domino a filijs Israel per manus pontificis, qui orabat pro eis. Minorum uero sacerdotum singulæ manus consecrabantur, & ne sanguine animalis immolati tingebatur extremum auriculæ dextræ ipsorum, & pollices pedis, aut manus dextræ. Aspergebantur enim ipsi, & vestimenta ipsorum sanguine animalis immolati. Offerebantur etiam in consecratione ipsorum huiusmodi sacrificia, uitulus pro peccato, aries in holocausto, aries etiam consecrationis, canistra panum, imponebant autē super manus eorum adipes arietis, & torta panis unius, & armus dexter. Leuitæ uero applicabantur ad ministeria, per hoc, q intromittebantur in tabernaculum fœderis, quasi administrandum circa uasa Sanctuarij Similiter ergo clerici, qui sunt consecrandi ad spirituale ministeriū Christi, sunt primo purificandi per mysterium baptismi, idest lachrymarum in fide passionis Christi, quæ est expiatiuum, & purgatiuum sacrificium: & debent radere pilos carnis, idest omnes prauas cogitationes. Debent etiam ornati uestibus uirtutum & consecrati oleo Spiritussancti & aspersione sanguinis Christi, & ita debent esse intenti ad exequenda spiritualia ministeria.

Malas cogitationes veluti latrunculos, & internūtios, domum diabolo aperire, & parere demonstratur. Cap. XI.

COgitationes malæ preparant locum Diabolo. Nam qū aliquis magnus dominus uult hospiciū habere in aliqua domo præmittit nuncium ad præparandum sibi hospitium, & ubi recipitur ibi descēdit. Sic diabolus præmittit malas cogitationes, vt ei præparēt hospitium, & ubi recipiuntur, ibi declinat dicēs. Qui vos recipit, me recipit: & qui uos spernit, me spernit.

Item parui latrunculi per paruū foramen domus intrantes, aperiunt domum magnis latronibus. Sic uanæ & inutiles cogitationes per sui frequentiam aperiūt domum conscientiæ magnis peccatis per consensum mentis, & captiuam ducunt

cunt animam spoliatam gratuitis, sicut dicitur. 4. Regum: Latrunculi Syriæ captiuam duxerunt de terra Israel puellam.

Quando peccator peccata confiteri, & quid ante confessionem agere debeat, ut mereri ueniam possit, aperitur. Cap. XII.

Confiteri dēt homo ante mortē. Latro.n. sentiens venire iudicem ad domum suam, furtum eijcit de domo antequam iudex ueniat. Sic peccatum est per confessionem eijciendū de domo animæ ante mortem. Eccl. Precurre prior in domum tuam. &c. Et in eodem, Confiteberis viuens, uiuus & sanus confiteberis.

Item confessionem præcedere debet peccatorum præmeditatio. Nam dispensator domus, uel uillicus expēsas coram domino suo computaturus, prius per lapillos cōputat antequam domino suo appareat, & diem, & causam. Sic & tu peccatorum tuorum computationem facias, antequam domino tuo in confessione appareas.

Item orator, uel aduocatus antequam coram iudice ueniat, rationes suas, uel allegationes ordinat, & affirmat. Sic & tu ad forum cōfessionis premeditatus accedas. Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi.

Lachrymarum compunctio ex desiderio supernæ patriæ proueniens, quam diabolus sedulo impedire conatur, lotioni quæ cum niue agitur, comparatur, quod pluribus affectibus niuis declaratur. Cap. XIII.

Compunctio, quæ prouenit ex desiderio supernæ patriæ, assimilatur lotioni, quæ fit cū niue. Nam nix, quæ manus multum mundat, & abluit, desuper procedit, & in terram descendit. Sic lachrymarum compunctione manus sordidæ. i. opera fæda nitiorum mūdantur. Vnde Iob. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint uelut mundissimæ manus meæ. Cun.n. per compūtionis fletum lauatur anima, manus, idest opera efficiuntur fulgida, & munda.

Item illam compunctio benè animam abluit quæ desuper procedit. Nā (sicut dicit Greg.) sunt pleriq;, qui per orationum lamenta se cruciant, sed tamen cum totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exundant, compunguntur in fletibus, uel precibus, sed felicitatis trāsitoriæ gaudia exquirunt. Hos itaq; niuis aqua non abluit, quia eorum fletus ab imis uenit. Qui uero idcirco plorant, quoniam superna præmia desiderant, aqua niuis hos diluit, quia cœlestis cōpunctio infundit. Nam cum perennem patriā p lamenta appetunt, eiusq; accensi desiderijs plāgunt, a summis, accipiunt vnde mundentur.

Item nix inferius ad terram descendit, in quo designatur compunctionum humilitas. Vnde Gre. Aquę niuis sunt lamēta humilitatis. Sūt.n. nonnulli, qui lamenta habent, sed humilitatem non habent, qui afflicti plangunt sed tamen in ipsis fletibus contra proximorum uitam superbiunt, vel contra ordinationem conditoris eriguntur. Hi nimirum aquas habens, sed aquā niuis non habent: & ideo mundi esse nequeunt, quia humilitatis fletibus minimè lauantur. Psa. Niue dealbabuntur in Selmon. Selmon.n. interpretatur sensus. Et nix ergo in Selmō, est in sensu mentis humilitas compunctionis, qua s. dealbātur, qui vitiorum nigredine fuerāt obfuscati.

Item compunctionis feruorem diabolus impedire conatur, immittēdo aliquam affectionē, & occupationem terrenam. Sicut homo quādo vinum siue mustū multum bullit, & feruet, ita q timetur ne forte dolium rumpatur, tunc immittit intus caseum terrestrem, & tūc recipitur uapor, & feruor in poris casei, & cessat periculū, & ebullitio remisso feruore. Quid est.n. uinum bulliens, nisi compunctio ferues, de quo Psa. ait: Potasti nos uino compunctionis, Cui nimirum diabolus feruorem tollit, cum caseum terrestrē immittit. Quia dum compunctam mentem ad terrenā affectionem, uel occupationem trahit, feruentem spiritum citius frigefacit.

Item compunctionis lachrymæ diabolum cū exercitu suo submergunt Vnde Exo. 4. Pharao cū exercitu suo submersus est in mari. Psal. Contribulasti capita draconum in aquis.

Psa. 67. Psa. 59. Ex. 14. Ps. 73.

Humilibus ac tribulatis, non autem peccatoribus carnis, uel mundi oblectamenta quærentibus diuinas consolationes condonari nonnullis naturalibus exemplis asseritur. Cap. XIIII.

Consolationes diuinæ humilibus danē, non superbis. Nā mater dat lac filio quādo paruus est: sed quando magnus est, subtrahit ei, sic Deus humiles consolatur, non superbos. Ps. Si nō humiliter sentiebam, sed exaltaui animā meā, sicut ablactatus est super matrem suam, ita retributio in anima mea. Iudith. Expectemus humiles consolationem eius. 1. Cor. Qui consolatur humiles, consolatus est nos. Psal. Hæc me consolata est in humilitate mea.

Itē consolationes spirituales non dantur peccatoribus quærentibus cōsolationes mundi, uel carnis. Nam mater non lactat filium cum comedit alia cibaria. Ber. Delicata est diuina consolatio, non conceditur admittentibus alienā. Ideo filij Israel non est datum manna, donec defecit farina, quam tulerant de Aegypto Item clamatores uini, vel tabernarij non dant gustare de uino suo potcis, uel canibus, uel leprosis. Sic etiam Deus non dat de consolatione sua luxuriosis, gulosis, detractoribus, & alijs peccatoribus. Et sicut dicit Aug. impius dulcedinem Dei non sentit, quia de febre iniquitatis palatum cordis amisit.

Item consolationes cœlestis dulcedinis danē Sanctis in mundo isto quasi ad prælibandum, ut magis ad plenitudinem gratiæ feruescat desiderium. Nam uini venditores aliquantulum dant gustare uolentibus emere, ut suauitate uini pręgustata ad emendum alliciantur. Aug. Gustaui te, & esurio: tetigisti me, & exarsi in pacem uel cōcupiscentiam tuam. Similiter aucupator parū prælibat accipitrem suum, ut ardentius volet ad prædam. Et ille, qui uult uendere bladū suū, parū portat ad forum, & dicit mercatoribus de tali

Ps. 139. Iud. 8. 2. Co. 7. Ps. 113. Bern. Aug.

tali satis vendam nobis. habeo.n. atria mea plena. Sic Deus amicis suis in uita ista dat parū de dulcedine sua, ut eos alliciat ad eam. Psal. Preuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Et iō Apostolis aliquantulum de gloria sua ostendit in transfiguratione.

Psal. 20.

Item cōsolationes diuinæ dantur tribulatis, & amaricatis. Dicit.n. Boe. q̄ i palatio Iouis erāt duo dolia uini, unum de optimo uino, aliud de amarissimo, & quicūq; uolebat bibere de bono, oportebat, q̄ prius bibere de amaro. Sic, qui uult bibere de uino diuinæ consolationis, oportet, quod prius bibat de uino amaritudinis, quàm de uino consolationis: Grego. Si mens appetit, quod demulcet prius gustet, quod dolet.

Boe. de conso.

Gre.

Viri contemplatiui, qui dormientibus assimilantur, quid dum contemplantur, efficiant, quibusdam somnij proprietatibus ostenditur. Cap. XV.

Contemplatiui viri dormientibus assimilantur, quia (sicut dicit Gre.) frequēter hoīes dū in lecto quiescunt, somniorum visione turbantur. Quasi.n. somnia, uel in uisiones sunt imaginationes, ultimi districtiq; examinis, q̄ iā utiq; p̄ timorē cernimus: sed tn̄, & ueraciter nō uidemus. Beati itaq; uiri ad cordis semp secreta redeunt, cū ab hoc mundo, uel ultra uotum p̄spera, uel ultra uires aduersa patiunt, atq; terrenis laborib. fessi quasi stratū, uel lectum cubile mētis petunt. Sed dum q̄busdā imaginib. cogitationum, quàm sint subtilia iudicia diuina, conspiciunt, quasi intra statu sui requiem somnij uisione turbantur. Contemplant.n. q̄ districtus iudex ueniat, qui dum ui, immēsæ magnitudinis cordiū secreta illuminat, oēs ante oculos culpas reuocat, pensaut quāta sit illa uerecundia in cōspectu tūc totius humani gñis Angelorū oīum, Archangelorumq; confundi, p̄pendunt q̄ post confusionem cruciatus maneat, cum & reatus aīam immortaliter morientem, & indeficientē carnem gehēna consumat. Cum itaq; tā pauida imaginatione mens quatitur q̄d aliud nisi triste somnium uidetur: Vnde Iob. Si dixero, Cōsolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens me cum in strato meo, terrebis me per somnia, & p̄ uisiones horrore concuties.

Iob. 7.

Qua pacto continentia sit seruanda, carnisque pericula uitanda, exemplis naturalibus commonetur. Cap. XVI.

Continentiam seruare uolens, & a gulæ delectationib. nō abstinēs, & similis est ei, q̄ domū suā illæsam custodire disponit, & tn̄ ignē, & ligna p̄prijs manib. apponit. Nā cibi, & potus calidi, sunt cōcupiscētiæ, & ignis luxuriæ uehemēter inflammatiui. Ecc. Secundū ligna siluę ac ignis ardescit. Vnde talis si de luxuria tētat, non inuitus, sed volūtarius uit. Debet et̄ q̄ uult esse continens, mulierū uitate consortia: alioquin similis est ei, qui hostium hostium insultus formidat, & tn̄ sicut fatuus eorum loca, uel consortia non uitat. Talis ergo si tentatur ab eis, quasi ipse seipsum occidit. Et talis est continens, qui mulierum contortijs sedulo se immiscet. Eccl. Qui amat periculum, in illo peribit.

Eccl. 28

Ecc. 11.

Cor nostrum in Deo tantum esse collocandum illique sicut thalamus sponso fore aperiendum, ut suam percipere queat legem, auctoritatibus ac claris similibus suadetur. Cap. XVII.

Cor suum non dēt aliquis alicui rei apponere, nisi primo bene uideat, ubi apponat. Lusor.n. scacū a scacario subleuatū diu tenet in manu, & cū magna deliberatione prouidet, ut in tali loco assideat, ne ab aduersario capiatur. Sic debet homo facere de corde suo cauendo ne in loco turpi, & periculoso, & aduersario discoopetto illud ponat, sed in Deo qui est securitatis locus, & custos inuiolabilis.

Item cor apeiēdum est Deo, sicut schola aperitur magistro ad audiendum. Iob: Adaperit aures uirorum, & erudiens eos instruit disciplina. Sed multi claudunt ei aures cordis, ut non audiant more aspidis surdæ, & obturantis aures suas, ne audiat uocem incantantis.

Iob. 34.

Item aperiēdum est, sicut fenestra lumini ad uidēdum 2. Macha. Adaperiat Dominus cor uestrum in lege sua. Sed multi claudunt, ut quietius dormiant. Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, & tales similes sunt noctuis, & illi cęco qui fugerat beatum Martinum, ut non illuminaretur.

2. Mac. 1

Item aperiendum est, sicut thalamus sponso ad respiciēdum. Apo. Ego sto ad hostium & pulso: pulsat enim Deus manu beneficiorum, uel uirga flagellorū. Solet.n. dici, quod q̄ pulsat magno strepitu, non uenit manu uacua, sed aliq̄d portat, & ideo hilariter recipitur. Quanto ergo magis sponso aperiendum est, qui cum magna multitudine donorū uenit vtraq; manu plena, scilicet sinistra temporalibus, & dextra spiritualibus. Can. Surrexi; ut aperirem dilecto meo.

Apo. 3.

Can. 5.

Crucis Christi uirtus, & contra Diabolum eius potestas quanta sit nonnullis ueteris testamenti figuris demonstratur. Cap. XVIII.

Crux Christi est sicut uirga Moysi, qua Pharao, i. diabolus multipliciter flagellat. Crux est tropheum aduersus diabolum, ut non appropinquet uastator.

Item qua magorum serpentes, idest dæmonū tentationes deuorantur.

Item est, sicut lignum Moysi ostensum quo aquæ amarę, idest tribulationū, & aduersitatū amaritudines dulcorantur. Eccl. Nonne a ligno indulcorata est aqua.

Ecc. 27.

Item est sicut uirga Assueri, quā ad Regis aulam, idest ad Dei gloriā iter preparatur. Hester. Nullus transibat ad regē, nisi uirga deosculata.

Hest. 2.

Quanta uirtute mentis aditus sit muniendus, ne quando in eam insidiantes penetrent hostes, Isboseth exemplo eruditur. Cap. XIX.

Custodia sui mala & debilis, est causa mortis, & p̄ditionis animæ, sicut ille q̄ haberet

 inimicos

inimicos feroces & capitales eum quærentes, si ostium domus in qua quiesceret, aut apertum dimitteret, aut ibi debilem custodem poneret, faciliter occideretur, sicut patet 2. Regum. Exemplo Isboseth, qui ad custodiam domus nō ostiariam posuit, vnde uenientes filij Remon Berothitæ, Rechab, & Banaa, ingressi sunt domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suū meridie, & ostiaria domus purgans triticum obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latēter assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine sicut enim dicit Gregorius, ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discernendo uirtutes a uitiis separat: quæ si dormiat in mortem proprij Domini insidiatores admittit, quia cum discretionis solicitudo cessauerit ad interficiendum animam malignis spiritibus iter pandit, qui ingressi spicam tollunt, qui mox bonarū cogitationum germina auferunt atq; in inguine feriunt, quia uirtutē cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire est uitam mentis carnis delectatione perforare. Nequaquam autem Isboseth iste hac morte succūberet, si non ad ingressum domus mulierem .i. ad mentis aditum, mollem custodiam deputasset. Fortis namque uirilisq; sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligētiæ somnus opprimat, nec ignorantiæ error fallat. Vnde bene Isboseth appellatus est, quia a custodia fœminæ hostilibus gladijs traditur. Isboseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus nō est. Quia dum virtutes se habere æstimat subintrantia uitia nescientem necant. Tota itaque uirtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis.

2. Re. 4.

Quisquis præsentis vita delectationibus pascitur vuam acerbam comedere videtur, quoniam interni eius sensus hic facillimè alligari demonstratur. Cap. XX.

DElectationes præsentis uitæ quærens, assimilatur ei qui comedit uuam acerbam. Illi enim qui comedit primo uuam acerbam obstupescunt dentes, ita quòd non potest postea alios meliores cibos conterere. Et sic illi qui sumunt præsentis uitæ delectationes mentis, sensus ligantur, vt nō possit capere delitias spirituales. Hiere. Omnis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes eius. Greg. Vua acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis uitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tēpus comedere festinat. Qui igitū uuā acerbā comedit dentes eius obstupescunt, quia qui pñtis mundi delectationibus pascuñ interni eius sensus ligantur, ut in spiritualia incidere, i. intelligere nequeant: quia unde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obstupescunt: & cum de peccato anima pascitur, panem iustitiæ edere non ualet quoniam ligati dentes, i. sensus ex peccati consuetudine, iustum, quod intus sapit, comedere nequaquam possunt.

Hier. 31. Greg.

Diabolus qui mulieri muscas capere volenti, ac latroni comparatur, & quo pacto hominem per peccati consensum cupiat, declaratur. Cap. XXI.

DIabolus similis est mulieri volenti capere muscas, quæ linit ollam suam intrinsecus cum lacte, & tunc muscæ intrant, & cum multitudo intrauerit includit eas, & succendit. Sic diabolus delectationem peccati offert, & hominem capit per consensum peccati, & captum ligat per consuetudinem, deinde in ignem infernι trahit. Ideo in principio tentationis clamandū esse, sicut dicitur: Mors in olla, mors in olla, s. corporis, & animæ in delectatione uenenosa.

4. Re 4.

Item diabolus est sicut latro, qui promittit cō ductum uiatoribus, & postea iugulat, diuertere faciens a uia recta. Sicut patet exemplo iuuenis qui uolebat ire ad Amasiam, & inuenit pontem ruptum super magnam aquam, & astitit diabolus ei super magnum equum, & fecit eum ascendere post se, promittens ei conductum bonum: & statim insiliens in aquam, præcipitauit eum, & suffocauit.

Diuitiarum paupertatisq; varij effectus, & exitus exprimuntur, idq; similitudinibus ac sacræ scripturæ auctoritatibus explanatur. Cap. XXII.

DIuitiæ sunt causa timoris, & persecutionis, & paupertas est causa securitatis. Nam si arbor non haberet fructus, non inueniretur qui proijceret lapidem super eam, nel ramum traheret. Cum autem abundat fructibus, uix transit aliquis qui nō proijciat super eam lapidem, uel ramum frangat. Sic qui diuitias habet, insidias latronum, & oppressiones Principum, & exactiones uiolentorum officialium non euadet, a quibus pauperes sunt immunes. Abacuc. Væ ei qui multiplicat non sua usquequo, & aggrauat contra se densum lutum, &c.

Abac. 2.

Item diuites qui habere uolunt abundantiā mundi, habebunt penuriam inferni. Consuetū est enim ꝙ qui abundanter pransus est, uel conuiuatus, ut parum sibi superſit ei, quod cœnet. Diuites ergo mali in hoc mundo conuiuāt abundantet, & ideo iustum est, ut parum superſit: quod patet in diuite epulone. Multum enim splendide in mane huius uitæ comedit, & ideo merito in uespere huius uitæ, i. in fine, parum cœnauit: quia ad cœnam suam guttam aquæ habere non potuit. Sed econuerso sancti pauperes in mane huius uitæ comedunt parum, idest paruam, uel nullam huius mundi delectationem habent, & ideo iustum est, ut in uespera huius vitæ habeant magnam cœnam.

Mentem quæ per elationem quasi in tyrannidem erumpit, tentatione adueniente superbiæ fastum deponere tyranni exemplo ostenditur. Cap. XXIII.

ELatio eijcitur a mente adueniente tentatione, sicut tyrannus eijcitur de ciuitate adueniente fortiori hoste. Mens. n. cum in elationem se erigit, quasi in tyrannidem erumpit. habet autem

autẽ tyrannidis suæ satellites, fauentes sibimet cogitationes suas, sed cum super tyrannum hostis irruit, fauor mox satellitum cessat. Intrante namq; aduersatio satellites fugiunt, eumq; terri ti deserunt, quem in pace positi calida persuasione laudabant, subductis uero satellitibus hostis solus remanet. Quia recedentibus elatis cogitationibus perturbatus animus se solummodo in tentatione uidet. Et iccirco pia Conditoris dispensatione agitur, ut de se confidens anima tẽtatione pulsetur, quæ infirmata quid sit, inueniat, & præsumptionis fastum deponat, ut dicit Gregorius.

Triplici ratione Dei electi seruis in hac uita existẽtibus comparantur, quod auctoritate unica, pluribusque rationibus educitur. Cap. XXIIII.

Electi Dei assimilantur seruis, dum sunt in uita præsenti, triplici rõne, s. subiectionis, affectionis, & passionis. Et hæc triplex rõ tangitur. Iob 7. Sicut seruus desiderat umbram; sic & ego habui mẽses uacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. In eo n. qđ dicit Seruus tangit subiectionem. Sũt. n. electi Dei seruituti corruptionis subiecti, quousq; ad libertatem perueniant glorię filiorũ Dei. Vnde sicut dicit Gre. electus quisq; quousq; infirmitatis corruptionẽ cõstringit, sub dominãtis corruptionis iugo quasi sub astus anxietate retineri. Qui nimirũ cũ corruptione exutus fuerit, tũc sibimetipsi libere trãquillus innotescit. Vnde dicit, qđ ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorũ Dei. Ac si aperte diceret, pęna corruptionis nunc aggrauat, sed tũc incorruptionis gloria exaltat. Et quantum ad p̃sentis necessitatis põdera nũc in filijs Dei de libertate nihil ostenditur, tãtum ad subsequẽtis libertatis gloriam tunc in famulis de seruitute nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta in filiorum Dei gloriam uertitur, quia unita Deo per spiritum quasi hoc ipsum, quod creatura est, transisse ac subegisse declaratur.

Secundo tãgitur rõ affectionis, siue desiderij, quia desiderat umbrã. Nã electus Dei quousq; iugũ miseræ corruptionis portat, sub angustia tẽtationũ æstuat, & ideo umbrã. i. refrigeriũ quietis desiderat. Vnde Greg. Vmbram desiderare est post tentationis æstum sudoremq; operis æterni refrigerij quietem quærere; Hanc namq; umbrã seruus ille desiderabat qui dicebat. Sitiuit anima mea ad Deum uiuum, &c.

Tertio tangitur ratio passionis, cum additur, Sic ego habui menses uacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi: Nam seruus multa incommoda patitur, siue in uictus defectu, siue in labo ris excessu. Sic electi (ut dicit Gre.) quamuis rerũ conditori deseruiant, sæpe tñ eos rerũ inopia coangustat, per amorem Deo inhærent, & tamẽ subsidio uitæ præsentis egent. Qui ergo p actiones suas præsentia non quærunt; a mundi compendijs uacuos mẽses ducunt. noctes quoq; laboriosas tolerant, quia aduersitatem tenebras non solum usq; ad inopiam, sed sæpe usq; ad corporis cruciatum portant. Despectum namq; egestatẽq; perpeti laboriosum mentibus bonis non est. Sed cum usq; ad afflictionem carnis aduersitas uertitur, labor proculdubio ex dolore sentitur. Vel forte, ideo Dei seruus menses uacuos habere dicitur, quia laborem iam sustinet, sed præmium nõdum tenet. hoc tolerat, illud expectat. Noctes uero laboriosas enumerat, quia aduersitates sibi præsentis temporis sæpe in uirtutibus exercendo coaceruat. Nam si proficere in mente nunc appetit, minus fortasse aspera quæ mundi sunt sentit.

Iob. 7.

Grego.

Ro. 12.

Grego.

Psa. 41.

Iob. 7.

Quid agere debeant Christiani, ne benefacere stulte ullo tempore erubescant, duobus suadetur exemplis. Cap. XXV.

Erubescẽtes benefacere debent facere, sicut fit equis umbraticis. Equi enim umbratici sonitu tintinabuli, uel folij, uel umbra arborum terrentur, & non audent transire. Sed armigeri, qui eos equitant, faciunt eos transire frequenter per loca q̃ formidãt. Sic & tibi facere debẽt ut ea quæ magis formidant, frequentius faciant.

Item tales sunt, sicut pueri qui timent latratum catulorũ qui adhuc mordere nesciunt. Sed mater pueri eum securat, catulum capiendo, & ad puerum adducendo. Et sic talibus illa opera, quæ stultè erubescũt, uel timent, præcipuè sunt imponenda.

Sacra Missæ mysteria, quæ ad nouem principalia reducuntur, eucharistiæ præstantiam rectissimè indicantia hic quàm strictissimè explanantur. Cap. XXVI.

Evcharistiæ sacramentum quantæ sit dignitatis, quantamque idoneitatem gratię in se habeat, repræsentat sacerdos in his, quæ dicit, siue facit in Missa, quæ sunt nouem. Nam primò præmittitur præparatio, quædam continens quatuor partes.

Prima enim pars eius est laus diuina in introitu Missæ.

Secunda uero pars continet commemorationem præsentis miseriæ inuocando Dei misericordiam, ter dicẽdo Kirie eleison: prima uice p persona patris, secũda filij, tertia Spiritussancti. Et hoc contra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ, & pœnæ.

Tertia pars commemorat cœlestem gloriam, ad quam ibimus post præsentem miseriã in Gloria in excelsis: quod in festis dicitur, in quibus prædicta gloria recolitur. Intermittitur autem in officijs luctuosis, quæ ad commemorationem præsentis miseriæ spectant.

Quarta uero pars continet orationes quas sacerdos pro populo facit, ut digni tanto mysterio habeantur.

Secũdo vero loco p̃mittitur instructio fidelis populi, q̃a hoc sacramentum est signũ, uel sacramentum fidei. Et hoc dispositiuè fit per doctrinam Prophetarum, & Apostolorum, quę in ecclesia legitur, scilicet a Subdiaconibus, uel Dia-

tonibus prædicata. Sed quia Christo credimus, tanquam ueritati diuinæ, lecto euangelio symbolum fidei cantatur. Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, ut In festis Christi, Beatæ Marię, & Apostolorũ qui hanc fidem fundauerunt.

Tertio populo præparato, & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem offertur, ut sacrificium, & consecratur, & sumitur, ut sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundo consecratio materiæ, tertio perceptio eiusdem. Circa primum duo aguntur, scilicet laus populi in cantu offertorij, & oratio sacerdotis petentis, vt oblatio populi sit Deo accepta. Deinde in consecratione quæ supernaturali uirtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione: unde monetur sursum habere corda, & ideo post præfationem populus laudant deitatem Christi cum angelis dicens: Sanctus, sanctus, sanctus. Et humanitatem cum pueris, dicens: Benedictus qui &c. Trina aũt crucis signatio, quæ fit super illa uerba: Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: signat Christi traditionem, quæ facta est à Iuda, & Iudæis, & gentibus.

Secunda est Christi venditio, quæ facta est Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis, & hæc signatur per aliam crucis signationem super illa uerba: Benedictam, ascriptam, ratam: ad ostendendũ precium venditionis triginta denarijs. Adduntur autem duæ cruces super illa verba: Vt nobis corpus, & sanguis, &c. ad designandum personã Iudæ venditoris, & Christi uenditi.

Tertiò autem duo fuerunt in cœna, scilicet panis, & uinum præfiguratiua passionis Christi. Ad quod signandum fiunt duæ cruces, una in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis.

Quartò fuit ipsa passio Christi: unde ad repræsentandum quinque plagas, fit quanto quintuplex crucis significatio super illa uerba. Hostiam puram, &c.

Quintò repręsentatur extensio corporis & effusio sanguinis & fructus passionis, per trinam crucis signationem, quę fit super illis uerbis: Corpus, & sanguinem sumpserimus, &c.

Sextò repræsentatur triplex oratio, quam fecit in cruce, unam pro persecutoribus cum dixit: Pater ignosce, &c.

Secundam pro liberatione à morte, cum dixit: Deus Deus meus.

Tertia ptinet ad adeptionẽ glorię, cũ dixit: In manus tuas cõmẽdo spiritum meum. Et ad hoc repræsentandum fit trina crucis signatio super illa uerba Sanctificas, uiuificas, & benedicis.

Septimo repręsentantur horæ tres quibus Christus pependit in cruce, s. a sexta vsq; ad nonã. Et ad hoc repræsentandũ fit iterum trina crucis signatio sup illa verba: Pręstas nobis p ipsum, &c.

Octauo repręsentatur separatio animę a corpore per duas cruces extra calicem factas.

Nono repræsentatur resurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba. Pax domini, &c. Nota etiam, q extensio brachiorũ quam facit sacerdos, ostendit extensionem brachiorum Christi in crucem. Quod autem manus interdum iungit, & inclinat suppliciter, & humiliter orans, designat humilitatem, & obedientiam Christi pro qua passus est. Quod autem digitos tenet unitos post consecrationem fit hoc, vt si aliqua particula adhęsisset, nõ dispergatur. Nota etiam, q sacerdos se quinquies uertit ad populum, ad designãdum, quod Christus in die resurrectionis quinquies apparuit. Episcopus autem qui repræsentat personam Christi, dicit: Pax uobis primo ad populum, sicut Dominus dixit post resurrectionem Apostolis. Nota, q fractio hostiæ designat primo ipsam diuisionẽ corporis Christi quæ facta est in passione: secundo distinctionem corporis mystici secundum diuersos status: tertio distributionem gratiarũ procedentium a passione Christi. Nota etiam, quod pars hostiæ in calicem missa, designat ipsum Christum, & beatissimam Virginem, & si qui alij resurrexerunt cum eo: pars comesta ambulantem adhuc super terram: pars reseruata usq; in finem Missæ, corpus Christi in sepulchris. Hoc autem hodie nõ seruatur, scilicet reseruando partem, usque in finem Missæ. Tamen signatio partium manet. Vnde versus. Hostia diuiditur in partes, tincta beatos: Plene sumpta notat uiuos, seruata sepultos.

Quantum sit mulierum consortium, earumq; familiare colloquium à viris continentibus fugiendum, quibusdam suadetur similitudinibus. Cap. XXVII.

Familiaritas multa virorum cum mulieribus periculosa est. Quia sicut papilio iuxta candelam tantum uolitat, quòd tandem se comburit: Sic homo iuxta mulierem sedendo, & colloquendo: vnde Hier. dicit: Ostium tuum mulierum pedes nunquam intreat. Sed si uideris mulierem bene conuersantem, mente dilige non corporali frequentia, quia non securum fęno, & stuppæ esse iuxta ignem. Bern. Cum muliere semper esse, & eam non cognoscere maius est, quàm mortuum suscitare, & si quòd minus est, non potes: quomodo quod magis est, credam. Terra bona est in se, & aqua bona, & munda: tamen si simul apponantur, faciunt lutum, & se inuicem polluunt. Sic est de homine, & muliere.

Fides, quæ lumen, oculusq; animæ dexter vocitatur, quo astu à diabolo auferatur homini, per mercatoris carnis, & latronis similitudinem clarum redditur. Cap. XXVIII.

Fidem præ omnibus alijs conatur diabolus homini auferre, quia est lumen animę, sicut latro qui intrat domum, lumen extingnit, & fenestras claudit ne videatur. Et sicut mercator deceptor tenebras quærit, ut decipiat. Ioan. Qui mala agit odit lucem. Hæc est etiam oculus dexter quẽ Naas Ammonites qui interpretatur Ioan. 3.

serpens

serpens, idest diabolus petebat eruere oltis Iabes Galaad. Est enim diabolus, sicut coruus, qui primo eruit circulum cadaueris. Nec mirum, quia hostis est inuisiblis, & sine fide non uidetur. Dicitur in vitis Patrum, quod quando operiuntur oculi animales, circuit ad molendinũ. Sic diabolus si operuerit oculos mentis, i. fidem humiliat ad omne peccatum. Iudicum 16. Sanson eruerunt oculos, & molere fecerunt. Ideo dicit Sen. Qui fidem perdit, nihil proficit.

1. Re. 1. Iud. 16. Sen.

Tribulationes, & flagella quantum boni in malis operentur vnico virgarum exemplo ostenditur. Cap. XXIX.

FLagella tribulationũ assimilantur virgis scoparum. Quasi sicut virgulis scoparum nodosis, & duris pueri castigantur, atque de eatum fasciculis domorum habitacula a sotdibus purgantur: Sic ex tribulationum flagellis insipientes peccantes expiantur, & melioiati ex eis ad Deũ per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellum enim tunc diluit culpam, cum mutauerit vitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones.

His qui mundo tantum sunt corde, Deum suam infundere gratiam atq; elargiri, clarè aperitur. Cap. XXX.

GRatia Dei non infunditur, nisi cordi dispo sito. Nullus enim sapiens in vase immundo, vel pleno, vel confracto preciosum liquorẽ infundit. Sic nec Deus cordi humano per luxuriam inquinato, vel vento superbiæ pleno, uel discordiam fracto, uel ad terrena incuruato gratiam suam infundit. Et ideo dicit Apostolus. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore: si enim uasa in quibus reliquiæ Sanctorum ponuntur mundè, & honorabiliter seruãtur, quanto magis vas cordis, in quo tam preciosæ reliquiæ, gratiæ scilicet & corporis Christi ponuntur? Idcirco dicitur. Prouer. Omni custodia serua cor tuum, &c.

1. Thi. 4. Prou. 4.

Mentis humilitas sterquilinio comparatur, idq; Diui Gregorij clara interpretatione hic cognoscitur. Cap. XXXI.

HVmilitas mentis assimilatur illi sterquilinio, in quo legitur Iob sedisse. Vnde Greg. ibi dicit, quòd in sterquilinio sedere, est vilia de se quempiam, & abiecta sentire.

Iob 7.

Item dicit, q in sterquilinio sedere, est mentis oculos ad ea, quæ illicitè gessimus pœnitendo reducere. Cum enim ante nos peccatorũ stercora cernimus, omne quod in animo de elatione surgit, inclinamus.

Item in sterquilinio sedet, qui infirmitatem suam sollicitè respicit, & sese de bonis, quæ per gratiam perceperit, non extollit.

Quo pacto incipientes in via Dei sint instituendi naturali exemplo declaratur. Cap. XXXII.

INcipientibus, & adhuc in spiritu debilibus debent imponi leuiora Cuius exemplũ est, quia homines primæ ætatis non frugibus, aut carnibus, & solidis cibis, sed cibis leuioribus, scilicet oleribus, & pomis nutriebantur. Vnde olus ab alendo est dictum secundum Isid. quia oleribus ante diluuium homines alebantur, sicut animalia herbis: Et ideo in olere leuis institutio accipitur, quæ infirmioribus tradi debet. Vnde Rom. Qui infirmus est, olus manducet.

Isid. lib. ethy. Ro. 14.

Cum humanus animus illa in qua conditus fuerat, iustitiæ soliditate non figatur, uarium semper mutabilemq; esse, infirmi grauiter laboranti exemplo monstratur. Cap. XXXIII.

INconstans, & mutabilis homo similis est infirmo in graui, & afflictiua infirmitate constituto, qui nocte adueniente optat, quòd cito transeat, & dies ad surgendum fiat, & rursus in die afflictus vesperam, & noctem expectat, sperans, scilicet ex uarietate temporis minui uim doloris in nocte enim quæ est dormiendi tempus, accipitur torpor ocij, per diem vero, qui est tempus operis exercitatio actionis intelligitur. Similiter in vespere, quia somno congruit, rursus ocij desidia significatur. Inconstans ergo animus in nocte diem quærit, quia inquiete existens exercitium actionis appetit: & rursus in die uesperam expectat, quia in exercitio positus ocium quietis exoptat. Vnde dicitur Iob: Si dormiero, dicam. Quando surgam? & rursum expectabo vesperã. Humanus enim animus, (ut Augus. dicit) quia illa in qua fuit conditus iustitiæ soliditate non figitur, alternantis semper desiderij motu uariatur, ut quietus actionem desideret, & occupatus ad ocium anhelet. Vnde si dormiero, scilicet per quietis ocium, quando surgam, scilicet ad actionis exercitium? Et rursus in exercitio positus expectabo uesperam, id est quietis desidiam. Posset tamen hoc exemplum beati Iob, & aliter intelligi, ut scilicet per dormire accipiamus statum peccatoris: Prouer. Vsquequo piger dormis? Greg. Dormire nanque est in peccatis iacere, sed per surgere accipiamus pœnitere, per quod scilicet ad lumen Iustitiæ transitur. Eph. Exurge, qui dormis: exurge a mortuis, & Illuminabit te Christus. Sed per uesperam propter tenebras aduersitas, uel tentatio signatur. Dicit ergo, si dormiero, s. in peccati somno, dicam. s. cõpunctos inferius, qñ surgam, scilicet ut per pœnitentiam lumen iustitiæ uideam? Et rursus in lumine iustitiæ positus, & superbię tẽtatione pulsatus, expectabo vesperã, i. aduersitate, quæ. s. mentẽ humiliter, & liberet a peste superbiæ, unde Grego. dicit circa uirtutum prosperã mente eleuata adiutrix aduersitas desideratur, ut profecto animus cum virtutum suarum gaudio plusquã debet attollitur, per contrarietatem

Iob 7. Aug. Prou. 6. Eph. 5. Greg.

tatem præsentis vitæ edito mœrore solidet. Vnde & nequaquam formidabo uesperam dicitur, sed Expectabo. Expectamus etenim prospera, & formidamus aduersa. Vir igitur iustus uesperam expectat, quia cum exterius habet tribulationem intus ipsa ei fit aduersitas prospera. Vel dicit expectabo vesperam, idest tentationem. Expectabo, scilicet non optando, sed incurrendo, quia quanto violentius a peccati somno ad iustitiæ lumen exurgitur, tanto antiqui hostis tentatio uehementior, & obscurior sequitur. Et hinc est, quòd Gen. cum ordo temporis creationis rerum narratur, primo mane, & post vesperum nominatur, quia primo dicit factum est mane, & postea dixit: Factum est uespere, ubi scilicet dicit Gregor quod creator omnium humanæ culpæ præscius tunc expressit in tempore, quod nunc versatur in mente. Mane quippe ad uesperam ducitur, quia nimirum lumen rectitudinis umbra sequitur tentationis. Sed quia electorum lux tentatione non extinguitur nequaquam nox, sed vespera facta perhibetur. Quia nimirum sæpe tentatio in corde electorum lumen iustitiæ abscondit, sed non interimit, quasi ad pallorem trepidationis pertrahit, sed funditus non extinguit. Electi ergo post somnium surrectionem appetunt, post surrectionem uesperam præstolantur, quia de peccati tenebris ad iustitiæ lumen euigilant & in ipso iustitiæ lumine positi semper se contra illecebras tentationum parant, quas nimirum non timent, sed expectant, quia utilitatis suæ rectitudini etiam tentamenta proficere non ignorant.

Gen. 1.

Incontinentes seu in proposito benefaciendi non perseuerantes, qui rectè inuolutis comparantur, facillimè infinita incurrunt delicta cuius rei causæ hic breuiter patefiunt. Cap XXXIIII.

INcontinentes, & illi, qui non se tenent in eo, quod est secundum rationem rectam deliberatum, scilicet propter passionem superuenientem, ut sic accipiatur Incontinens non tantū circa luxuriā, sed large pro omni eo, qui recedit à ratione recta propter tentationem. Tales inquā assimilantur eis, qui inuolutis, itineribus pergunt. Vnde (ut Greg. dicit) Omne, quod inuoluitur in seipso replicatur. Et sunt nonnulli, qui seducentib. nitiis obuiare quasi tota intentione deliberant, sed irruente tentationis articulo in proposito non perdurant. Alius nanque prauo usu superbiæ inflatus eū magna esse præmia humilitatis considerat aduersus semetipsum se erigit exhibere se in quibuslibet contumelijs humillem promittit. Sed cum repente hunc, unius iniuria verbi pulsauerit, ad consuetam protinus elationem reddit, sicq; ad tumorem reducitur, ut nequaquam, quia bonum humilitatis concupierat recordetur. Alius quoque per auaritiā æstuans augendis facultatibus anhelat. Is cum præterire omnia uelociter conspicit, uagantem per concupiscentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo sub magni moderaminis fræno possidere. Sed cum repente fuerint oculis oblata, quæ placeant in ambitionem protinus mens anhelat, semetipsam non capit, adipiscendi hæc occasionem quærit, & oblita continentiæ quam secum pepigerat cogitationum se stimulis per desideria acquisitionis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam consuetudine captus tenetur. Quanta autem sit castitatis munditia conspicit, & carne uinci turpe deprehendit. Restringere ergo uoluptatum fluxa deliberat: & reluctari consuetudini se toris uitibus parat, sed uel obiecta oculis spem, uel ad memoriam reducta cum subita tentatione concutitur, protinus a pristina præparatione dissipatur. Et qui contra hanc clypeū deliberationis erexerat, delectationis iaculo cōfossus iacet, sicque eum luxuria eneruem superat, ac si nulla contra eam intentionis arma præparasset. Alius iræ flammis accenditur, eiusq; stimulis ad inferendas proximis contumelias effrenatur. Cum vero nulla furoris occasio animum pulsat, quanta sit mansuetudinis uirtus, quantaque patientiæ altitudo considerat, seque etiam contra contumelias patienter parat. Sed cum parua qualibet commotionis occasio nascitur, repente ad uoces, & contumelias medullitus inflammatur, ita, ut non solum ad memoriam patientia promissa non redeat, sed & semetipsam mens, & ea, quæ loquitur conuitia nō agnoscat. Cumque furori plene satisfecerit, quasi post exercitium in tranquillitatem redit, & tunc se ad silentij claustra recolligit, linguæ non patientia, sed procacitatis suæ satisfactio frænum ponit, uix igitur sero post conuitia illata se cohibet. Quia & a cursu sæpe spumantes equos non præsidentis dextra, sed campi terminus coercet. De oibus ergo huiusmodi talibus dicitur Iob. 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum. Quia recta quidem deliberando appetunt, sed ad cōsueta mala semper replicātur, & quasi extra se extensi, ad semetipsos per circuitum redeūt. Et bona quidem capiunt, sed a malis nunquam recedunt. Esse quippe humiles, sed tamē sine despectu: esse contenti proprijs, sed sine necessitate: esse casti, sed non sine recreatione corporis: esse patientes, sed sine contumeliis uolunt, prout Greg. dicit.

Greg.

Iob 6.

Infernalis pœna meditatio quantū ad mundi carnisq; contemptum nos inducat, nutricis exēplo filiū a dulcedine lactis remouentis, cōfirmatur. Ca. XXXV.

INfernalis pęnę meditatio ualet ad contemptū mundi. Nā sicut in uitis patrū dixit quidam senex Nutrix qñ vult ablactare puerū, & a dulcedine lactis amouere, ponit aliqđ amarū in māmilla, qđ sentiēs puer retrahit a māmilla. Sic & tu amaritudinē inferni delectationibus mundi opponas, & retraheris ab eis. Iob. Nūqđ gustare pōt aliquis, quod gustatum affert mortē, quanto ergo magis si afferat homini mortem æternam. Cōsumit et Infernalis ignis meditatus in homine carnalem affectum. Sicut enim baculus, qui uersatur in igne consumitur in eo cortex, ita ne-

cesse est, vt consumatur in eo carnositas, qui sæpe de inferno meditatur.

Hypocritæ, qui quidem non causa Deo, sed mundo morem gerendi operantur, hoc in loco non incongrue falsis nuncijs edacibusq; assimilantur.
Cap. XXXVI.

Hypocritæ assimilantur falsis nuncijs qui portant arma regis picta in piside, sed intus non habent literas, vel sigillum eius. Tales sunt hypocritæ, qui non operantur intentione placendi Deo, sed mundo. Et ideo opera eorum, & ipsi condemnabuntur, ut falsi testes in iudicio, quando libri cōscientiarū aperti erunt, & dicetur eis, Nescio uos.

Item hypocritæ, qui de suis operibus, & laboribus in præsenti uita remunerari cupiunt, similes sunt illis, qui fructus suos matu ari non sinunt, sed ante matura ionem colligunt. Et gulosis, qui non sinunt cibos suos diligenter præparari, & illis, qui segetes suas in herba colligunt, qui nihil habent tunc in autumno. Sic qui non expectant remunerationem suam a Deo, sed uolunt hic remunerari per nanam laudem, uel corporis sanitatem, vel temporalem prosperitatem, non remunerabuntur in iudicio futuro. Matt. Amen amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Iac. Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes ergo estote fratres vsque ad adnentum Domini. Mat. 6. Iac. 5.

Iracundi lignis aridis assimilantur, quorum hic quatuor species ex diui Gregorij sententia numerantur.
Cap. XXXVII.

Iracundi sunt similes illis materiis, in quibus homo ignem accendit. Nam sicut dicit Greg. quidam iracundorum sunt accensis calamis similes, qui dum nocibus perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt, citius quidem flammam faciunt, sed protinus ad fauillā frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusque non dispares accensionem tarde suscipiunt, sed tamen accensi semel difficilius extinguuntur: & quia tardius in asperitate se concitant, furoris sui diutius ignem seruant. Alij autem, quod est nequius, & citius iracundiæ flammas excipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli uero has, & tarde suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquido lector agnoscit, quia & ad tranquillitatis bonum ultimus plusquam primus appropinquat, & in malo secundum tertius superat.

Diuinum iudicium quomodo agatur humani flatus pulcherrima similitudine declaratur.
Cap. XXXVIII.

Iudicium diuinum assimilatur flatui humano. Quia (sicut dicit Greg.) nos cum flamus, aerem ab exterioribus introrsus trahimus, & introrsus tractum hunc exterius reddimus. Quasi igitur flare in uindictæ retributione uidetur, qui ab exterioribus causis introrsus iudicij consiliū concipit, & ab intimo consilio extrorsus sententiam amittit, quasi enim flante Deo ab exterioribus aliquid introrsus trahit, quando foras mala nostra conspicit, & intus iudicium disponit. Et rursum quasi flante Deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur, quando ab interiori cōceptu cōsilij exterius iudicium damnationis infertur.

In die iudicij extremi quam stricte homines reddituri sint Deo rationem, nonnullis clarè aperitur exemplis.
Cap. XXXIX.

Iudicij dies cum uenerit, reddent homines de omnibus rationem. Nam sicut in fine hebdomadæ solent pueri recitare lectiones totius septimanæ, & qui nescit reddere uerberatur, & qui scit euadit, & operarij solent recipere mercedes pro operibus suis, & deficientibus nundinis vadunt mercatores ad solutionem: Sic etiam in fine mundi oportebit reddere rationem de omnibus, & recipere mercedem iudicatam. Eccl. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato siue bonum sit, siue malum. Eccl. 12.

Item in iudicio omnium hominum opera patebunt. Vnde sicut creditor probat debitū suum per literas patentes, quas habet a debitore. Sic diabolus probabit in iudicio se actorem eorum coram summo iudice per opera mala, quæ fecerunt, quæ tunc omnib. apparebunt. Apoc. Iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris. Apo. 20.

Qui aliorum uitia iudicare intendit, qualis esse debeat, auctoritatibus breuiter demonstratur.
Cap. XL.

Iudicās aliorū uitia, dēt ipse immunis esse a uitiis. Et corrigēs aliorū delicta, dēt ipse mundus esse a deliciis, & præcipue ab aspectu, & affectu terrenorū. Quia (sicut dicit Gre.) nequaquam pure in mēbro maculā considerat oculus, quem puluis grauat: & supiectas sordes tergere nō ualēt manus, q̄ lutum tenent. Et hinc est, q Deus in iudicio adultere Iudæis dixit. Io. Qui sine peccato est uestrum primus in illā lapidem mittat. Greg. Ioā. 8.

Lingua iure flagello comparatur, idque quomodo existat, Diui Gregorij uerbis definitur. Cap. XLI.

Lingua cōtumeliosa assimilat flagello, secundum illud Iob. A flagello linguę abscōderis, ubi Gre. dicit q flagellū linguæ est exprobratio illatæ contumeliæ. Flagello.n. linguæ bonos feriūt, q eorū opera irridēdo persequunt. Sæpe.n. lingua a bono opere dum uituperat reuocat, & quasi flagellum se erigit, q a dorsum timidæ mētis cędit. Sancta aūt anima a flagello linguæ absconditur, q dum in hoc mūdo honorem laudis non quęrit, nec contumelias detractionis sentit. Iob. 5.

Quemadmodum sit loquendum ne sermo reprehensione sit dignus, neque in ipso error committatur recte edocetur.
Cap. XLII.

Loqui irreptehensibiliter uolens debet ipse prius examinare, quod dicit. Nam sicut per dissidente arbiter medius constituitur, q utriusque partis meritis discussit eos ad rectitudinem æquitatis reducat. Ita qui in dictis suis reprobari meruit, ipse prius examinando, quod dicit inter eor, & linguam, quasi æquus quidam districtusque arbiter sedeat subtiliter, pensans si recta uerba cor offerat; quæ utiliter suscipiens ad auditorum iudicium lingua perducat, sicut Grego. dicit.

Quid diabolus agat, ut in nobis ignem luxuriæ inflammet quinque ignis similitudinibus facillimè indicatur. Cap. XLIII.

Luxuriæ Ignis accenditur per exemplum maledictarum uetularum. Nam quando aliqs ignem non potest incendere in uiridibus lignis, accipit lignum siccum, ut facilius succendat. Sic facit diabolus quando non potest in iuuenibus accendere ignem luxuriæ, accipit uetulam siccam, & per eam facit, quod per se facere non potest. Vnde diabolus decepit primam mulierē per serpētē habentem uultū uirgineum similē sibi.

Item accenditur ignis iste per ornatum. Sicut etiam raptores, & prędones quando uolunt unā uillam comburere, ponūt ignem in una domo, & per illam aliæ succendūtur. Sic diabolus ignē luxuriæ ponit in una ioculatrice, quæ ornata discurrens per contratam, omnes in se aspicientes comburit. Hę sunt uulpeculæ Sansonis habentes ignem in caudis.

Item accenditur ignis iste ex appositione combustibilium, scilicet lignorum, uel olei, uel picis. Sic ignis luxuriæ ex appositione ciborum, & potuum. Luxuriosis enim bonus morsellus, aut scyphus ulni est quoddam incentiuum luxurię. Nō ergo uidetur habere bonam uoluntatem extinguendi illum ignem, qui bonos morsellos, & fortia uina frequentat: sicut non uideretur habere bonam uoluntatem extinguendi domum succensam, qui oleum, & ligna in ignem proiiceret. Venter enim, & genitalia uicina sunt. Hier. Venter mero æstuans facile despumat in libidinem.

Item accenditur ignis iste familiaritatib. mulierum, & colloquiis. Eccle. Colloquium illius, quasi ignis exardescit. Murilegus albam pellem iuxta ignem comburit, & papilio iuxta candelā uolitans comburit se. Sic homo iuxta mulierem sedens. Nulla securitas est fœno, uel stuppe iuxta ignem esse: sic homini iuxta mulierem. Hiere. Omnis caro fœnum.

Eccl. 9.

Hiere. 9

Item accenditur hic ignis flatu oris, idest suggestione diaboli. Iob. Halitus eius prunas ardere facit.

Iob. 41.

Cur Pharisæorum mandata legis in fronte, in manibus, ac in angulis palliorum ferre mos esset, utique quid nobis insinuet aperitur. Cap. XLIIII.

Mandata Dei debent haberi in meditatione, & operatione cū recta intentione. Mos enim Pharisæorum erat portare mandata legis scripta in membranis in fronte quasi coronam, ut ante oculos mouerentur, & etiam ligatas ad manus in angulis etiam palliorum ipsi, & etiā communiter Iudæi iacinctinas fimbrias inferebant. Sic enim præceptum fuerat Deute. scilicet, q ligarent præcepta Dei quasi signum in manu sua, & quod scriberent in limine ostiorum, & q per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent iacinctinas uittas in memoriā mādatorum Dei, ut habetur Num. 15. quod scilicet mandatum Pharisæi ad literam intelligebant, & seruabant, sed intentio Dei mandantis fuit, ut ligarentur in manu, idest in operatione, & essent ante oculos in meditatione. In iacinctinis autem uitis, quę palliis inserebantur, signat cœlestis intentio quæ omnibus operibus nostris debet adiungi.

Deute.

Vita humanæ miseria quanta sit, in quibusq; consistat, & quomodo etiam ipsamet salus ægritudo indicanda sit, Diui Gregorij testimonio confirmatur. Cap. XLV.

Miseria, & grauedo humanæ uitæ ostendit ex defectib. corporis, & ex uarijs medicamentis. Nā præter hoc, quod corpus diuersis infirmitatibus, & febribus, & doloribus frequenter affligitur, etiam ipsa hæc nostri corporis, quæ salus uocatur, ægritudo est, ut dicit Greg. Nam ocio tabescit, opere deficit, media deficiens, cibo reficitur, ut subsistat, refectione lassescet, abstinentia releuatur, ut uigeat, aqua psunditur, ne arescat; linteis tergitur ne ipsa nimis psusione liquefiat, labore uegetatur, ne quiete torpeat, quiete refouetur, ne laboris exercitatione succumbat, fatigata uigilijs somno reparatur, oppressa somno uigilijs excutitur, ne sua peius quiete lassetur, uestibus tegitur, ne frigoris aduersitate penetretur, quæ si æstus fit calore deficiens, aurarum flatu refouetur. Cumque unde molestias inuenit, unde uitare molestias quærit, malè fauciata, (ut ita dixerim) de ipso suo medicamine languescit. Remotis ergo febribus, cessantibus doloribus, ipsa nostra salus ægritudo est, cui curandi necessitas nunquam deest Quot enim solatia ad uiuendi usum quærimus, quasi tot nostræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipsum quoq; medicamen in uulnus uertitur, quia exquisito remedio paulo diutius inhærentes ex eo grauius deficimus, quod proui ad refectionem paramus. Sic ni mirum debuit præsumptio corrupi, sic superbia elidi: quia enim elatum semel sumpsimus spiritum, ecce defluens quotidie portamus lutum.

Mortem necessariam esse, iuuenesq, prius quàm senes sæpissimè inuadere, eamq; sanctos appetere, simi litudinibus, & authoritatibus terminatur. Cap. XLVI.

Mors citius aliquando inuadit iuuenes, q senes, immo fortè plures moriuntur iuuenes quàm antiqui. Sicut de animalibus accidit, quod plures occiduntur agni quàm pecudes, & ita

Ita cito frangitur uas nouum sicut antiquum. Et similiter scinditur citius arbor iuuenis, quàm antiqua. Isa. Subito dum non speratur, veniet contritio illius. (Isa. 30.)

Item mors timenda est propter necessitatem. Quicũq; enim in carne uiuit, oportet, quòd moriatur. Terra enim cum homine transit ad hominem, & sic ergo cum mortalitate. Ecc. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. Qui uidet domum proximi sui ardere, non debet multum de sua confidere. Eccl. Memor esto iudicij mei: sic enim erit & tuum, mihi heri, tibi hodie. (Eccl. 8. — Ecc. 38.)

Item uiri sancti quanto plus appropinquant morti, tanto feruentiores fiunt: sicut quærentes thesaurum eo ardentius fodiunt, quo iuxta quæ situ aurũ magis appropinquãdo pungũt. Et corpus naturali meatu tãto mouetur uelocius quã to plus ad suæ quietis terminum appropinquat.

Qui uere mundo mortui sunt, eis pariter mundũ mortuum esse, mortificantesq; seipsos spiritualiter fodientibus thesaurum assimilari, ac ueram sapientiã in inuisibilibus consistere rationabiliter affirmatur. Cap. XLVII.

MOrtuus est homo mundo, & mundus ei, quando nec mundus curat de ipso, nec ipse de mundo. si enim in uno loco sit mortuus, & uiuens, & si mortuus uiuum non uidet, uiuus tñ mortuum uidet: si uero mortui sunt utrique, aliter alterum nequaquam uidet. Ita qui iam mũdum nõ amat, sed tamẽ ab illo, uel nolens amatur, & si ipse uelut mortuus mundũ non uidet, hunc tamen mundus adhuc mortuus non uidet: si uero, nec ipse in amore mundum retinet, nec rursus in amore mundi retinetur, uicissim sibi utriq; extincti sunt: quia dum alter alterum non appetit, quasi mortuus mortuum non attẽdit. Et talis erat Paulus, qui dicebat. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. (Gal. 6.)

Item qui est mortuus mundo, oditur & a mũdo. Nã sicut mortua corpora mare a se expellit, uiua uero sibi retinet: sic mundus detinet suos amatores tanqñ ãni sibi uiuentes, & eijcit contemptores tanquam sibi defunctos. Ioan. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat diligeret: nunc uero, quia de mundo non estis propterea odit uos mundus. (Ioã. 15.)

Item mortificantes spiritualiter se ipsos assimilantur fodientibus thesaurum. De quibus dicitur: Quasi effodientes thesaurũ gaudentq́, uehemẽter cum inuenerint sepulchrum. Mũdo.n. (sicut dicit Greg.) per inuisibilem sapientiã morimur. Quæ thesauro assimilatur. Prou. Si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum superficie non iacet, quia in inuisibilibus latet: & tunc mortificationem nostram sapientiam contingẽtes apprehendimus, si relictis uisibilibus in inuisibilibus abscondamur, si sic hanc effodientes q̃rimus, ut ratione omne, quod terrenum mẽs cogitat, a semetipsa manu sanctæ discretionis eijciat, thesaurum uirtutũ, qui latebat se agnoscat. (Iob. 3. — Prou. 2.)

Facile enim in se thesaurum inuenit, qui eam, quæ se male presserat, molem a se terrenę cogitationis repellit. Quia autem quæsitam mortem sicut thesaurum dicit, recte subiungit, Gaudẽtq́; uehementer cum inuenerint sepulchrum. Sicut enim sepulchrum locus est, quo absconditur mortuus; ita diuina contemplatio quoddam sepulchrum est, quo absconditur anima. Quasi enim huic adhuc mundo uiuimus cum mẽte in eum foras uagamur. Sed mortui in sepulchro abscondimur, cum mortificati exterius in secreto interna contemplationis celamur. Sancti igitur uiri ab importunitate desideriorum temporalium, a tumultu inutilium curarum, a clamore perstrepentium per turbationum semetipsos sacri uerbi gladio mortificate nõ desinunt, atq; intus ante Dei faciem in occulto mentis se abscondunt. Col. Mortui enim estis, & uita uestra abscondita est cum Christo in Deo. Qui ergo mortem quærit, gaudet dum sepulchrum inuenit: quia qui mortificare se appetit ualde ad inuẽiam requiẽ contemplationis hilarescit, ut exutus mundo lateat, & a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Sciendum ẽt q̃ antiqui mortuos cũ diuitijs sepeliebant. Et ideo qui thesaurum q̃rit, gaudet cũ sepulchrum inuenerit: quia sapientiam ꝑquirẽtes cũ sacræ scripturæ paginas uoluimus, cũ exẽpla præcedẽtiũ Sãctorũ ꝑscrutamur, quasi ex sepulchro gaudiũ summimus, q̃a mẽtis diuitias apud mortuos inuenimus, q̃a qui huic mundo ꝑfecte extincti sunt, in occulto cum diuitijs requiescũt. sepulchro ergo diues efficiť, qui ꝑ exẽpla iustorum contemplationis uirtute subleuať. (Col. 3.)

Sequens mundum qui aliud permittit aliudq́; soluit, fatuo ac puero papilionem sequenti comparatur, quod auctoritatibus affirmatur. Cap. XLVIII.

MVndum sequẽs assimilať fatuo, q̃ summo mane surgebat, ut sequereť umbrã, q̃ semper eum fugiebat, & nunquã eã apprehẽdebat. Ecc. Quasi q̃ appræhẽdit umbrã & ꝑsequiť uentũ, sic q̃ attendit ad uisa mendacia, i. res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud soluunt, sicut mendacia aliud sonant, & aliud continẽt. (Ecc. 34.)

Item mundum sequens assimilatur puero, q̃ sequitur papilionem, quem non capit, sed ab eo fugit, uel ipsum dimittit. Eccle. Si secutus fuerit, non apprehendes. (Eccl. 11.)

Iudicibus munera omnia cordis, oris, & operis, ut luti uenenum fore uitanda, Diui Pauli similitudine suadetur. Cap. XLIX.

MVnera debẽt manus iudicis renuere, sicut renuũt serpẽtẽ tãgere, uel uenenosum uermẽ sup se tenere. Si.n. uermis uenenosus sup ꝑ manũ ascẽderet, ꝑtinus ipsum excuteret ne eũ uenenaret: Vnde dicitur, quod Paulus niperam, q̃ manum suam inuasit, & ad ipsum pendebat, in ignem excussit. Tunc enim uipera, uel uenenosus uermis manum iudicis inuadit, ut uitã eius ueneno extinguat, quãdo aliquis eum muneribus tentat, (Act. 28.)

bus tentat, vt cupiditatis veneno iustitiam corrumpat. Sed probus iudex eam in ignē excutit, quia hanc cum quodam quasi furore,& indignatione repellit. Vnde dicitur. Beatus qui excutit manus ab omni scilicet munere. Quia triplex est munus cuius acceptio, uel expectatio corrūpit non solum manus iudicātis,sed etiam intercedentium cuiuscunq; bona operātis. Vnde Gre. Tres sunt acceptiones munerum,ad quæ ex fraude festinatur. Munus nanq; ex corde, est vana gratia per cogitationem. Munus ab ore, est uana gloria per fauorem. Munus ex manu,est præmium per dationē,Sed iustus quisq; ab omni munere manus excutit:quia in eo, qđ rectè agit.nec ab humano corde uanam gratiam, nec ab pre laudē, nec a manu dationem accipere quærit. Solus igitur in Dei operatione fraudem non facit,qui cū ad studia bonæ actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia,nec ad laudis uerba, nec ad humani iudicii gratiam anhelat.

Isa. 33.

Greg.

Ei, qui obedientiæ operibus est assuetus, omnia onera esse facilia Deoq, obtemperanti cuncta pariter obsequi exemplis demonstratur. Cap. L.

OBedienti Deo,obediunt omnia & creator, & creatura. Quòd patet exemplo. Iosue, q mādauit. Soli,quod staret,& stetit. Vnde Iosue 10. Non fuit postea tam lōga dies obediente Domino uoci hominis: Grego Si obedientes fuerimus preceptis diuinis,obediet Dominus orationibus nostris.

Iof. 10.

Item assuefactio ad opera obedientiæ facit ea videri facilia. Equus enim assuefactus circūuolutionibus,de facili ad uoluntatem sessoris flecti potest. Prou. Equus paratur ad diem belli, Dominus autē salutem tribuet. Equus iste religiosus est,cui frenum obedientiæ imponitur: quia paratus est per assuefactionem ad obediendum, ut ad dexteram,uel sinistram uertatur. Psal. Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.

Pro. 25.

Ps. 118.

Opus bonum a nobis omnibus Deus, uelut a quali bet pomaru arbore Hortus fructum requirit bonum, idq, quemadmodum sit perficiendum, duplici ueteris testamenti figura clarissime insinuatur, & fauens bonum ac a malis se minime custodiens, cui comparetur, explanatur. Cap. LI.

OPus bonum debet offerri Deo pure,& complete. Sicut iubebatur offerri hostia in lege. Nam in lege iudicis præceptum erat ut subtracta pelle hostiæ artus in frusta conciderent. Pellem nanque hostiæ(sicut Gre.dicit) subtrahimus cum a mentis nostræ oculis superficiem uirtutis amouemus:cuius artus in frusta concidimus,cū distinguentes subtiliter eius intima, membratimque cogitamus Item Leui. Preceptum est,ut cauda hostiç in altari offerretur,ut uidelicet omne bonum,quòd incipimus, etiam perseueranter fine compleamus.

Leui. 3.

Item operātes bona propter difficultatem,assimilantur ascendentibus:mala uero propter facilitatem,descendentibus. Nā(sicut dicit Greg.) omnis ascensus in labore est,descensus in uoluptate. Quia per nixum gressus ad superiora tēditur,per remissionem uero ad inferiora declinat. Ad montis enim verticem ipsum saxum subuehere magni laboris est, ipsumque a summis ad ima dimittere laboris non est. Sine mora nidelicet proruit,qui magnis conatibus ad summa peruenit,lōgo studio seges seritur, Soli atque imbri diu committitur, sed tamen una,& subita scintilla consumitur. Paulatim ędificia ad alta proficiunt,sed repentinis casibus terram petunt. Robusta arbor in aere per tarda incrementa se erigit,sed quicquid diu ad alta protulit,semel & simul cadit. Sicque fit,iusti ad summa per tarda incrementa proficiant; sed iniqui ad uitiorum ima sine ullo obstaculo ac difficultate descendāt.

Item opus bonum requirit Deus ab homine sicut homo de qualibet arbore, q est in orto suo uult habere bonum fructum, ad hoc enim plantauit.& si non portat fructum bonum scindit,& comburit. Sic Deus de quolibet homine,quē posuit in mundo, fructum bonorū operum requirit. Alioquin scindetur,& in ignem æternū mittetur. Matth. Omnis arbor, quæ non facit fructū bonum excidetur,& in ignem mittetur.

Mat. 4.

Item materia mollis cito dissoluitur, sic opus mollium,& tepidorū cito deficit. Prou. Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Pro. 18.

Item bona opera faciens, & a malis se nō custodiēs:similis est fatuo, qui mittit aquam in cisternam perforatam,uel uinum ponens in uegetem fractum, frumentum in saccum pertusum. Quia quantum ex una parte poneret,tātum ex alia exiret. Ita talis quicquid lucratur ex operib. bonis,consequenter perdit ex malis. Agg. Et qui mercedes congregauit, misit eas in sacculū pertusum. De pertuso enim sacculo, sicut dicit Gregor. aliunde exit,quod aliūde mittitur. Quia indiscretæ mentes mercedem, quam ex bono acquirunt, non aspiciunt quomodo ex malo opere perdunt. Alius nanq; castitatem corporis seruat,seq; vigilanter circumspicit, ne quid foris reprehensibilis admittat. suis contentus est,aliena non diripit:sed tamen odium fortasse in corde contra proximum seruat,cum scriptū sit Qui odit fratrem suum,homicida est. Considerat.n. q sit mundus foris in opere, & non perpendit, quod sit crudelis in mente. Alius iam aliena nō diripit,iam corpus ab immunditia custodit,iam mente pura proximum diligit,& malorum præteritorum conscius lamentando se in precibus afficit:sed finita prece:lęta de quibus in hoc mūdo gaudeat,exquirit, temporalibus gaudiis negligēter animum dimittit,nec curat ne in eo lachrymarum mensuram immoderata gaudia sequantur. Fitque ut bonum nimis ridendo perdat,quod plangendo lucratus est.

Agg. 1.

1. Io. 3.

Quantopere Mulieribus corporis ornatus sit uitandus, cuiusq, rei signum sit, & quibus tales comparentur, exemplis non obscuris demonstratur. Cap. LII.

O. natus

Ornatus corporis est signum meretricij, & luxuriæ. Faciunt enim de templo Dei papilionem meretricis. Quia sicut papilio signũ est scorti, sic ornatus exterior. Pro. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata.

Prou. 7.

Item solent equorum uenditores equis suis imponere ramum, vel stramen super capita eorum, uel in caudis in signum, quod volunt eos vendere. Ita mulieres imponunt ornamenta capitibus suis in signum, quod corpora eorum uenalia sunt. Si quis alicuius nobilis equo imponeret signum uenditionis, & per uillam circunduceret eum quasi venalem, multũ offenderetur. Sic offenditur Deus de sponsa sua, idest, de uirgine, & maritus de vxore sua offendi deberet. Pro. Zelus, & feruor viri non parcet &c.

Pro. 6.

Item mulieres se ornantes sunt incendiariæ diaboli, templa Dei combur̃etes, ferrentes ignẽ in caudis, vt vulpes Samsonis. Psal. Incenderunt igni sanctuarium tuum.

Ps. 73.

Item mirabile esset, si mulier veniret ad Missam in morte mariti sui, vel patris ornata floribus. Sic est de illis, quæ ueniunt ad Missam ornatæ, cum omnis Missa celebretur in memoriã Christi crucifixi, cui corona spinea imposita est, & tu imponis tibi coronã de floribus, & rosis, Sap. Coronemus nos rosis &c.

Sap. 2.

Hominem ociosum uelut signum ante Diaboli sagittam esse locumq; ocio Diabolo parere affirmatur. Cap. LIII.

Ociosus homo locũ facit diabolo, sed in homine occupato non habet Diabolus locũ sicut res perfecte occupata nõ est capax alterius. Vnde Hiero. dicit: Semper aliquid boni facito, ut diabolus inueniat te occupatum.

Hiero.

Item homo ociosus est, sicut signum ad sagittam, quod vndiq; a sagittarijs, idest dæmonibus sagittatur sagittis tẽtationum. Thr. Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam. Sed occupatio est uelut clypeus cõtra sagittas diaboli. Eccle. Super scutum potentis, i. uiriliter operantis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit.

Thr. 3.

Ecc. 29.

Passionis Christi meditatio quantum nos ad ipsius timorem inflammet, quoue modo cordis magnam afferat compunctionem prauasq; expellat cogitationes, edocetur. Cap. LIIII.

Passio Christi inflãmat corda frigida ad amorem. Non enim est lignum sic frigidum, uel aquosum, quod si homo miserit in clibanũ, uel fornacem ardentem, non succendatur. Similiter etiam nec cor est aliquod ita tepidum, q̃ si ponatur in fornace amoris diuini, intuendo quantũ exarsit in passione, quin accendatur ad amãdum ipsum. Psal. Carbones succensi sunt ab eo. Ber. Super omnia te reddit mihi amabilem bone Iesu calix passionis quem bibisti, opus redẽptionis. Hic enim amorem nostrum facile sibi vendicat totum.

Item passionis Christi memoria generat compunctionem, quæ expellit omnes prauas cogitationes. Vnde Angelus Raphael dixit filio Thobiæ de pisce, quem ceperat. Particulam illius pone super carbones, & fumus illius fugabit dæmonẽ. Hic enim piscis est Christus, qui exẽteratur, quando interiora passionis eius considerantur, & quomodo deitas latuit. Sed fel reseruatur, quãdo amaritudo illius memoriæ cõmendatur. Cor reseruatur, quando charitas eius consideratur. Particula super carbones ponitur, quando de illa dilectione cogitatur, & inde fumus compunctionis generatur, qui fugat omne genus dæmoniorum. Quia omnis strepitus prauæ cogitationis obmutescit.

Dei patientia peccatorem diu ad pœnitentiam expectantis quantum sit tandem formidanda mulieris parturientis similitudine suadetur. Cap. LV.

Patientia Dei assimilatur grauidæ mulieri, quæ scilicet conceptum, quem diu portauit, postea cum magno dolore eijcit. Sic Deus diu quidem peccatorem tolerat per patientiam, & expectat ad pœnitentiam, sed diu expectatum, & nõ emendatum quandoq; subito percutit, & cũ magno vindictæ feruore quasi cum magno dolore proijcit quem diu tolerauit, vnde dicitur. Isa. Tacui semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Non est ergo Dei patientia contemnenda ex dilatione, sed amplius formidanda. Quia sicut dicit Valer. Maxi. Lento gradu ad uindictam diuina procedit ira, tarditatemq; iudicij grauitate pensat.

Isa. 42.

Val. lib. 1.

Quis merito patiens homo debeat nuncupari pauci naturalibus exemplis approbatur. Cap. LVI.

Patientia hominis quanta sit, non nisi in tribulatione cognoscitur. Nam sicut aliquis habens quartanas, uel tertianas non dicitur curatus esse, si in diebus in quibus non est accessio, non febriciter. Similiter nullus debet dici patiens, pro eo, quod ipse non turbatur cum nulla sit ei molestia, sed si instãte tribulatione, uel miseria patiens esse, tunc diceretur patiens, sicut ille, qui in tempore accessionis nõ febricitat, diceretur esse curatus, & sanus a febre.

Itẽ si nullus esset ventus arbor, quæ tunc non moueretur, non diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, quod non ardet igne absente non diceretur propter hoc incombustibile. Et sic de alijs. Sic homo sine tribulatione non debet dici patiens. Gregorius. Qualis quisq; apud se lateat illata contumelia probat. Sap. Per tormenta interrogemus eum, & probemus patientiam illius.

Grego. Sap. 2.

Peccatum quantopere fugiendum sit quantumq; graue, & ponderosum existat, & quomodo ante Solem sedenti cęco, defunctoq; sepeliendo comparetur, ceterumque exemplis pluribusq; ostenditur auctoritatibus. Cap. LVII.

Peccato homo non solum non debet consentire, sed neq; in eius delectatione uel animo detineri.

detineri. Sicut malum, & venenosum cibum homo non solum non vult comedere, sed nec etiā gustare. Differunt enim gustare, & comedere, sicut delectari, & consentire. Nam gustare est sine gluritione super lingua tenere, sicut quando gustatur cibus si bene sit salitus, sed comedere est cum intus cibus in corpore trahitur. Sic q intentione non vult consentire, sed tamen immoratur in delectatione cogitationis, iste & si non comedit, tamen gustat, sed ille comedit, qui peccato consentit. Coll. Neque tetigeritis per cogitationem, neque contrectaueritis per consensum, vel operationem. Et nota, quod multiplicata gustatio commestioni, uel gustui æquipollet sicut parer in his, qui uina probant. Sic frequens delectatio plerunq; inducit consensum. Si ergo mortem animæ, quam facit consensus times, time ta le gustare, quod disponit ad mortem.

Col. 2.

Item peccatū creaturas, quæ in se bonę erāt, fecit homini noxias. Nā uenenum est mors homini, & tamē est uita serpenti. Sic ergo Deus res a se bene conditas nobis in flagellum format, ut ex ipsa & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala sint, & per naturam, qua existunt bona, sicut dicit Greg.

Item peccatorum onus multum grauat animam. Psal. Sicut onus graue grauatæ sunt super me scilicet iniquitates meæ, sed miser homo non sentit modo onus illud, sed sentiet postea, sicut ille, qui portat, vel trahit onus in aqua non sentit bene podus, donec exeat de aqua. Sic onus peccati in aquis delitiarum non sentitur bene, sed quando exierit de aqua. i. peccato, vel mūdo in morte sentietur. Deo hic deponēda essent peccata tanquam onera grauissima in infernum trahentia. Ille enim qui habet magnum onus sup collum suum non cessat currendo ire, ut ueniat ad locum ubi debet deponere: sic debet homo festinare confessionem, & ibi onus peccati proijcere. Vnde Heb. Deponentes omne onus, & circunstans nos peccatum.

Ps. 37.

Heb. 12.

Item ille, qui debet portari aliquod onus, tentat prius quantum ponderet, & quantum portabit, & stipendium considerat. Sic homo quando vult peccare, & onus peccati sibi assumere debet considerare onus peccati prius, quòd tantū ponderat, quòd decedentes cum eo in puncto ad inferna descendunt. Tantum. n. ponderat, quòd neque firmamentum ipsum hora una potuit sustinere. Luc. Videbam sathanam sicut fulgur, de cœlo cadentem. Et quandiu portabit: quia forte sine fine, quod nescit, qui assumit, & quod non poterit deponere. Psal. Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. Et stipendium peccati, qđ est mors æterna. Rom. Finis eorum mors est. Et ibidem dicitur: Stipendia enim peccati mors.

Luc. 11.

Ps. 38.

Ro. 6.

Item peccator assimilatur cęco sedenti ad Solem. Nam cęcus cum in Sole consistit, ipse radijs Solis perfunditur, sed tamen lumen non uidet, quo illustratur. Sic peccator cū peccat, licèt peccati delectatione, & ardore cęcatus ipse non uideat Deum neque attendat ad ipsum, Deus tamen cui omnia patent, bene cōspicit illum. Vnde de peccatoribus cęcatis dicitur in Psal. Super cecidit ignis, idest ardor peccati, & non uiderunt Solem.

Ps. 57.

Item peccator assimilatur defuncto sepeliendo. Nam defunctus ad tumulum aliquando cū magna honoris pompa defertur, sed postmodū in terra sepultus in putredinem, & cinerē uertitur. In pompa igitur honoris ad tumulū, idest exterminium mortis breui transitu deferuntur superbi sicut de quodam Psal. dicit: Vidi impiū superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, sed in carnis putredinem fœtidam conuertuntur luxuriosi. Vnde possunt luxuriosi dicere illud Iob, Induta est caro mea putredine, sed in puluerem terræ redi guntur auari, qui dum sagaci solicitudine terrenis actionibus subdūtur, qua si subtili terrę puluere asperguntur, Iob. Sordibus pulueris cutis mea aruit Cutis enim, quæ puluere respergitur, & quæ arescendo atteritur, mentes auarorum signat, quæ tūc puluere resperguntur quando terrenis affectibus replentur, sed ideo arescunt, q a cęlestibus desiderijs uacuæ quasi subtracta pinguedine inanescunt, quo contra Psal. petijt dicēs: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animā replet, cum hanc contra præsentium desideriorū ęstū supernæ spei infusio refouet. Cutis ergo arescēs contrahitur cum cor rebus exterioribus deditū atque ex dispensatione illarū in actoris sui amore non tenditur, sed in semetipso, (ut ita dixerim) rugosa cogitatione replicatur.

Ps. 36.

Iob. 7.

Iob. 7

Ps. 62.

Item sicut stultus esset electus in episcopum si ante confirmationem aliquid committerent, unde episropatum perderet. Sic qui peccatū mortale committit, unde uitam ęternam amittit. Eph. Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

Eph. 1.

Inferni tormenta in singulis damnatis nequaquā æqualia esse Solis similitudine ostenditur.

Cap. LVIII.

Poena gehennæ, licèt sit in damnatis omnib. ab eodem igne, non tamen eodē, uel pari modo omnes cruciat. Cuius exemplum apparet in hominibus, qui stant ad æstum Solis. Quia licèt aliqui ab eodem Sole calefiant, non tamen pari modo æstuant, quia iuxta qualitatem corporis sentitur pondus caloris. Quod ergo respectu Solis facit dispar ualetudo corporum, hoc facit respectu gehennæ disparitas meritorum. Vnde in eodem igne est diuersitas cruciatuum, secundū diuersitates & gradus meritorum.

Pœnitens quomodo ut vere pœniteat, parturienti mulieri debeat comparari, & postea suamet opera studiose discernere, uitiorumq; uetustatem destruere, & nouitate uirtutem sese decorare exemplis demonstratur, cuius pœnitentiam non esse differendam, sed continuo, perseueranter, moderateq; peragendam fore asseritur. *Cap.* LIX.

Poenitens debet esse parturienti similis. Mulier enim cum delectatione concipit, sed cū dolore

dolore vehemētissimo parturit, quia non est ita minimum membrum in partutiente, quod non doleat. ita nullum debet esse membrum in corpore, quod pœnitentiam non faciat. Quia cum omnia membra fuerint instrumenta uitiorum, debent similiter esse instrumēta pœnitētiæ. Sic fuit Magdalena q̄ tot ex se exhibuit holocausta, q̄d habuerat oblectamēta Rom. Sicut exhibuit (Ro. 6.) sua mēbra uestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibere ea seruire iustitiæ in sanctificationem.

Itē pœnitens, uel tentatus, debet studiose opera sua discernere, & corrigere. Cuius exemplum est, quia mos antiquorū fuit in dolore uestimenta scindere. Vestimenta enim, sicut Greg. dicit, scindimus, cum discernendo nostra opera pertractamus. Si n. apud Deū nostra opera nos quasi uestimenta non tegerent, nequaquā uoce angelica diceret: Beatus q ugilat, & custodit uestimenta sua, ne nudus ambulet, & uideant turpitudinē eius. Turpitudo. n. tunc nostra cernitur, cū uita nostra ante iustorū oculos reprehensibilis monstratur. Tanquam enim subsequentis operis tegmine uelamur, quando culpa tentati ad lamēta accendimur atq; ipsis lamentis excitati ad perspiciendum lumen iustitiæ subtilius oculos mētis aperimus. Quasi in dolore uestimenta scindimus, quando ex fletu discretione crescente cuncta q̄ agimus districtius irata manu indicamus.

Itē sicut dicit Gregorius, Pœnitentium corda sterquilinio assimilātur: quia dum mala sua flēdo considerant, quasi ante se stercora sese abijciendo coacervant.

Item pœnitens debet destruere uetustatē uitiorum, ut habeat nouitatem uirtutum. Pueri. n. uestes ueteres laniant, ut nouas recipiant. Et armiger destruit malum equum, ut habeat meliorem. Et homo dissipat domum veterē, ut faciat pulchriorem. Similiter debet homo p pœnitētiā destruere ueterem hominē, ut induat nouum. 2. Cor. Scimus quoniā si terrestris dom⁹ nostra dissoluatur, domum nō manufactā habemus, &c. (2. Cor. 5.)

Item differens pœnitentiam usq; ad senectutem, similis illi est, q haberet quatuor asinos, & debiliori eorum totū ipsorum quatuor onus imponeret: quia talis profecto impius, & stultus reputaretur. Sic est ille q totū onus pœnitētię suæ vult in senectute sua portare, quando iam non potest laborare. Vnde Malach. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & uotum faciens immolat Domino debile. (Mal. 1.)

Item pœnitentia accelerata, & in ætate iuuenili incępta præseruat a putredine carnaliū desideriorum. Nam sicut carnes custodiuntur ex salis appositione, aliàs putrescerent, & scaturirent vermes quin sal cito apponeretur: Sic caro hominis uermes peccati, & prauæ delectationis scaturit, nisi in ętate iuuenili dometur, & in seruitutem spiritus redigatur.

Item omne onus alleuiatur ex consideratione mercedis Nā portio lignorū uel bladi maius onus libenter assumit in humeris suis, ut maiorem mercedem habeat. Sic debet facere pœnitēs maiora, Conera laborum, & ieiuniorum sibi assumere, ut magis remuneretur. Vnusquisq; enim mercedem accipiet secundum laborem suum.

Item qui indiscretè per pœnitentiam se affligit, similis est illi qui vermem uult excutere de arbore, & excutit florem, uel fructum cum uerme. Et lotrici quæ pannos lacerat lauando super lapidem, & percutiendo. Et monacho qui tantū equitauit, quod oportuit equum remanere in crastino in stabulo.

Item ille qui aufert uitam alicui, qui uicturus esset per annum, homicida iudicatur. Quāto magis ille qui nimis ieiunijs, & afflictionibus efficit, ut decem annis citius moriatur quā esset moriturus? Ber. Non habet calidus hostis efficacius (Bern.) machinamentum ad tollendum de corde charitatem, quod si efficere possit, ut in ea incautè, & sine discretione ambuletur.

Item tardius pœnitentiam faciens, similis est ei qui debitum incurrit ad usuram: qui quanto plus differt soluere mutuum, tanto plus crescit debitum sup eū, & tāto plus oportet eū dare tēpore solutionis. Sic quanto diutius fuerit aliqs in peccatis, tanto plus soluet in pœna Rom. Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor &c. (Ro. 2.) Verè enim magna est usura, quādo pro uiso peccato soluitur pœna infinita, i. pro una delectatione peccati pœna æterna.

Item pœnitentia est appetenda, & si non propter pęnam quam infligit, saltem propter gratiā quam acquirit. Solet. n. hō aliquis nobilis uetulam mulierem ducere, & ignobilem in uxorē, nō propter se, sed propter diuitias magnas quas habet, & propter magnam hęreditatem quā possidet. Sic & tu pęnitentiam assume tibi in uxorem, & si nō ꝑpter se, q a tibi uidef grauis & turpis, tñ ꝑpter thesaurum gratiæ, & uirtutū quem si cum defert, & hæreditatem æternam, quam ꝑ mittit. Sap. Hanc amaui, & exquisiui a iuuētute (Sap.) mea, & quæsiui illam spōsam mihi assumere, & amator factus sum formæ illius. Et ibidē. Sciens (Sap. 7) quoniam communicabit de bonis suis. Et uenerunt mihi omnia bona pariter cum illa.

Viri perfecti, vt in Dei amore feruentiores reddantur superuacaneas cogitationes exemplo Nazareorū amente reijcere admonentur. Cap. LX.

Perfecti uiri student resecare superfluas cogitationes. vt s. in diuino amore fiant feruentiores. Cuius exemplum quidem ostenditur in Nazareis, q in ueteri lege capillos eorum quos in deuotione nutrierant, expleta deuotione radere, & in ignē ponere iubebantur. Quid est. n. vt Greg dicit, q Nazarei capillos nutriunt, nisi q per uitam magnę continentiæ ꝓsumptionum cogitationes crescunt? Et quid est deuotionés cōpleta capillos radere, nisi q tūc ad perfectionis summam contingimus cum sic exteriora uitia uincimus, ut etiā cogitationes superfluas a mēte resecemus? Quas nimirum sacrificij igne concremare, est flammis amoris diuini incēdere, ut totaliter mens in amore Dei ardeat, & cogitationes superfluas concremans, quasi Nazarei capillos deuotionis perfectione consumat.

Ad finem

Ad finem usque in bonum instanter esse perseuerandum, hostiæ sacrificij, pauonisq; exemplo hoc admonemur, ut Dei gratiam impetrare queamus.
Cap. LXI.

PErseuerantia necessaria est in opere bono, sicut cauda animalis in sacrificio. Vnde cauda hostiæ iubetur offerri in sacrificio. Leuit. 3. Indecens est. n. animal sine cauda. i. opus inceptum sine fine, uel complemento. Vnde dicitur, quod pauo auis, quando amisit caudam, non audet apparere præ uerecundia. Sic sine cauda perseuerantiæ non audebit aliquis coram Deo in iudicio apparere.

Item perseuerantia impetrat gratiam. Nam si homo tantum perseueraret in oratione quantũ pauper ad ostium diuitijs pro eleemosyna, citius impetraret spiritualem eleemosynã quam ille corporale. Vnde Apostoli perseuerantes in oratione, Spiritum sanctum acceperunt. Act. 2.

Pigri hominis naturam plurium Dominorum castro agroq; neglecto assimilari declaratur.
Cap. LXII.

PIger homo similis est castro plurium Dominorum, inter quos ille qui remissus est totũ amittit. alius enim paulatim aufert ei ius suũ. Sic si spiritus remissus fuerit caro, quæ aduersus spiritum concupiscit, quotidie aliquid cõtra ipsum acquirit Prou. Manus fortium dominabitur, quæ autem remissa est tributis seruiet. Pro. 12.

Item piger homo similis est agro neglecto qui herbas inutiles profert, si in pace dimissus, nec fossus, nec purgatus sępe fuerit, & bonis seminibus seminatus. Sic homo uitiorum spinas, & tribulos generat, nisi utilibus occupet laborib.

Prædicatores bona dicentes eaq; ipsimet non agentes cęcis ac claudis comparari affirmatur.
Cap. LXIII.

PRædicatores qui dicunt, & non faciunt similes sunt cęcis, & claudis, qui sedent in introitu ciuitatis mendicantes qui transeuntib. uiam ostendunt, sed nunquam in ea pedem ponunt. Contra illud Iac. Sic loquimini, & sic facite. Iac. 2.

Item sicut esset deridendus qui argẽto uas fictile ornare uellet decorare lutum, ut sordidaret argentum. Sic irrisione dignus est, qui cum malus sit, bona dicit. Pro. Quomodo si argento solido ornare uelis uas fictile, sic tumentia labia cũ pessimo corde sociata. Pro. 26.

Quantum laborandum sit, ut diuina merita ad augeamus seminamus ditamusq; exemplo instruimur.
Cap. LXIIII.

PRoficere debet homo continue in operibus suis bonis Nam uolenti ditari nõ sufficit sibi non perdere nisi annuatim crescat in aliquo. Similiter desiderans ditari in bonis spiritualib. debet annuatim, & quotidie bona sua ampliare, ut dicitur. Ambuletis, ut abundetis magis.

Item nullus uellet semen suum terræ cõmittere, nisi crederet illud multiplicatum colligere. Ergo sicut laboraret homo ad multiplicandum semina, sic debet laborare ad multiplicandum merita, quod est secũdum Deum proficere Apostolus. In omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei. 1. The 4

In peccatis hac in uita prosperantes, qui insanis ac freneticis similes indicantur ferè per amena prata pulchraq; itinera ad interitum duci edocetur.
Cap. LXV.

PRosperantes in peccatis similes sunt illis, qui per pulchra itinera ad suspendium trahũtur, uel qui per amęna prata ad carcerem damnationis ducuntur. Vnde Greg de peccatore prosperitatibus mundi flurente dicit. Honoratur in uia, in peruentione damnabitur, & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit qui per præsentis uitæ prospera ad interitum tendit.

Item prosperitas peccatorum exultantium in peccatis, similis est insanis, quia tales, ut dicit Greg nõ prosperitate eriguntur, sed insania quã subeunt, unde affligi debuerunt, & exinde miseri in exultatione defluũt, unde altius flẽdi sunt.

Item peccatores tales sunt freneticis similes qui insaniam uirtutem putant, quia ex morbo esse nesciunt hoc, quod amplius sani possunt, quasi creuisse uiribus se æstimant, dum ad uitæ terminum per augmenta doloris appropinquant, qua rationis sensum non habentes flent, & rident, & tanto magna æstimatione se dilatant quãto insensibiles malum, quod patiuntur ignorant.

Rationis uis quanta sit, & qua uia semper animi cogitationes habeat regulare, unico ancillarum Dominæ exemplo ostenditur. *Cap. LXVI.*

RAtio debet regere cogitationes sicut domina regit ancillas, & familiam. Nã uidemus (sicut dicit Greg) quod absente domina familia deordinatur, quia ancillarum linguæ perstrepunt, silentium deserunt, deputati operis officia negligunt, totum ordinem sibimet cõfundunt. At ubi repente domina uenerit mox perstrepentes linguæ reticent officia uniuscuiusque operis repetunt, sicque ad opus proprium ac si non recessetint reuertuntur. Similiter si ad momentum ratio discedat quasi absente domina cogitationũ se clamor uelut garrula ancillarum turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit mox se confusio tumultuosa compescit, & quasi ancillæ se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dũ cogitationes protinus causis se propriis ad utilitatem subdunt.

Religiosorum uita qualis esse debeat, mortuorum similitudinibus quibusdam facile terminatur.
Cap. LXVII.

REligiosus debet esse mortuus mundo. Et ad modum mortui se habere. Nam mortuus in sepulchro absconditur, & sic religiosus debet abscondi

Coll. 4. scondi in claustro, & non discurrendo uagari. Col. Mortui n. estis, & uita uestra abscondita est cũ Christo in Deo.

Item anima mortui a carne separatur. Et sic religiosus debet a carnali amore separari. Eccle. Quasi adeps separatus a carne. In adipe enim significatur deuotio spiritualium, quæ debet esse in religioso separata ab amore carnalium.

Ecc. 47.

Item cato mortui a uermibus consumitur, scilicet in sepulchro. Quia religiosus per pœnitentiam debet consumere corpus suum in hoc mũdo, mente autem debet esse in cœlo. Iob: Elegit suspendium anima mea, idest desiderium æternorum: & mortem ossa mea, idest mortificationem carnalium desideriorum.

Iob. 7.

Item mortuus non sentit si pungatur, vel deijciatur, vel eleuet. Et sic uero mortuus mundo. 1. Reg. Sicut angelus domini dominus meus, neç benedictione, nec maledictione mouetur.

1. Reg. 19.

Item mortuus omnia tẽporalia relinquit. Et sic religiosus omnem proprietatẽ debet resignare, & omnia coram Deo, & fratribus repræsentare, nihil sibi arrogate. 1. Cor. Quid habes, qđ non accepisti? Bernar. Monacho habenti propriũ, negabit Deus suum proprium. s. cœlum.

Sacerdotum ueteris legis corporales perfectiones exterioresq; ipsorum immanitates negatiuè recensentur, quibus Christi sacerdotum clara similitudinibus spiritualia ornamenta aperiuntur.

Cap. LXVIII.

Sacerdotes Christi, & clerici immunes debẽt esse ab illis maculis spiritualiter, à qb. clericos, seu sacerdotes Iudæorum oportebat esse immunes corporaliter. Prohibetur. n. esse cæcus. i. ne sit ignorans: claudus. i. instabilis, & ad diuersa inclinans. Et ne sit paruo, uel grandi, uel curto naso. i. ne habeat defectum discretionis, ne plus, vel minus, aut aliqua praua exerceat. Per nasum n. signatur discretio, quia est discretiuus odorum.

Item ne sit fracto pede, uel manu, i. ne amittat uirtutem operandi bene, uel procedendi de uirtute in uirtutem.

Item repudiatur si habeat gibbum ante, uel retro per quem signatur superfluus amor terrenorum.

Item si lippus. i. si per carnalem affectũ eius ingenium obscuratur. Contingit. n. lippitudo ex fluxu honoris. Repudiatur etiam si habeat albuginem in oculo, idest præsumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione.

Item si habeat iugem scabiem. i. petulantiam carnis. Et si sit habens impetiginem, & quæ sine dolore corpus occupat, & membra corporis fœdat; per quam auaritia designatur. Et etiam si sit herniosus uel ponderosus, q. s. gerret pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat opere.

Mercenarijs sancti uiri quatuor rationibus, nec non illis qui corporaliter suspenduntur, comparantur, eorumq; in alia uita ab omni corporis animiq; perturbationes tandem a Deo fore liberandos demonstratur.

Cap. LXVI.

Sancti uiri assimilantur mercenarijs.

Primo ratione temporis, quia tempus pñs cito finiri exoptant, ut s. ad uitæ pmia pueniãt. Sicut mercenarij præstolantur finem diei, ut labor cesset, & recipiant præmium operis sui. Iob. Sicut dies mercenarij dies eius. Vbi dicit Greg. dies suos mercenarius euolui citius exoptat, ut ad laboris sui præmium sine tarditate perueniat. Dies itaque hominis a uera, & æterna sapientia rectè diebus mercenarij comparantur, quia præsentem vitam exilium non patriam militiã non palmam deputat, & eo longius a præmio se conspicit, quo tardius ad finem uenit.

Iob. 7. Grego.

Secundo ratione laboris. Nam, sicut dicit Greg. Mercenarius in alienis laboribus exsudat, sed tamen sibi præmium proprium præparat. Omnes ergo qui spe cœlestium præditi exercitatione uitæ præsentis atterimur in alieno laboramus: Nam sæpe & reprobis seruire cogimur, mundo q̃ mundi sunt reddere coartamur, & alieno quidem labore fatigamur; sed tamen præmia nostra præcipimus: & per hoc peruenimus ad propria, q; pure ministramus aliena.

Tertio ratione operis. Nam, sicut dicit Grego. Mercenarius sollicitè curat inspicere ne unquã dies uacuus labat ab opere, & expectatus finis temporum inanis ueniat ad remunerationẽ. In laboris namque studio conspicit quid percipere in tempore remunerationis possit. Nam cũ opus creuit, præmij fiducia proficit. Cũ uero opus tot pnerit, spes a remuneratione lassescit. unde & electus quisq; uitam suã, quasi mercenarij diẽ pensans, tanto fidentius ipse tendit ad pmium, quanto nũc robustius perdurat ad laboris incrementum, qui sit decursus præsentis temporis pẽsat; dies cum operibus numerat: ne a labore uacua transeant uitæ momenta formidat: aduersis gaudet, passione reficitur, mœrore refouetur, qa sequentis uitæ præmijs tanto se largius remunerari conspicit, quanto præamore illius quotidianis se mortibus uerius impendit.

Quarto ratione mercedis. Quia consideratio mercedis, hominis mercenario leuiat pondus laboris, Et similes Sanctis viris consideratio præmij, minuit laborem exercitij. Vnde Greg. dicit: Mercenarius cum facienda opera conspicit, mẽte protinus ex longinquitate, & pondere laboris adficit. Cum uero lassescentem animum ad considerandum operis præmium reuocat, uigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue perpendit ex opere, leue æstimat ex remuneratione. Sic electi quique cum mũdi huius aduersa patiuntur cum honestaris contumelias, eorum damna, cruciatus corporis tolerãt esse grauia quibus exercentur pensant, Sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione pretij, quãm sit leue, quod patiuntur inueniunt: quod enim ual de esse importabile ex dolore ostenditur consideratione prouida ex remuneratione leuiatur.

Item Sancti viri assimilantur illis, qui corporaliter suspendnntur: Quia sicut illi, qui suspẽditur corpore ad alta sustollitur, ut ibi moriatur. Sic quoque uiri sancti ad alta per contemplationem

nem se subleuat, ut affectibus terrenis intereat. Vnde Iob. Elegit suspendiū anima mea, & mortem ossa mea. Gre. Sancti uiri certissime sciunt, q a habere in hac uita requiē nequaquam possunt. Et idcirco suspendium eligunt, quia nimirū desideria terrena deserentes, ad alta animum tollunt; suspensi autem mortem suis ossibus inferunt: quia amore supernæ patriæ in uirtutū studijs accincti, hoc quod fortes prius in mūdo fuerant, nineulo humilitatis insequuntur.

Item Sancti post hanc uitam liberātur ab omni pœnalitate, & molestia, quàm patiunt in hac uita. Nam licet cardui, & urticæ granis in cāpo socientur, tamen cūm ponuntur in horreo, societas illa separatur. Et sic affectiones, & tribulationes quibus modo Sancti coniuncti sunt in campo mundi omnes separabuntur ab ipsis, cū reponentur in horreo cœli. Apo. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, &c.

Iob. 7.

Apo. 21

Mysticam sacræ scripturæ intelligentiam assidua eius lectione haberi unica hominis ignoti cognitionis similitudine breuiter ostenditur. Cap. LXX.

Scripturæ sacræ intelligentia mystica assidua eius lectione aperitur. Cuius exēplū est (secūdum Grego.) Sicut ignotorum hominum facies cernimus, & corda nescimus, sed si familiari eis locutione coniungimur, usu colloquij eorum, & cogitationes indagamus. Ita cum in sacro eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud quam facies uidetur. Sed si huic assiduo usu communicamus, intimam mentem ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum.n. alia ex aliis colligimus, facile in eius uerbis cognoscimus aliud esse, qđ intimant, aliud, quod sonant. Tanto autem quilque notitia illius extraneus redditur, quanto in sola eius superficie ligatur.

Silentij utilitas quanta sit, linguaq; refrenatio quā tum prosit, duobus naturalibus indicatur exemplis. Cap. LXXI.

Silentium feruorem deuotionis seruat. Solet enim obstrui uas in quo est uinum, ut uinū fortius fiat, uel sit, & potus coopertus colorem suum, & munditiam cōseruat. Sic qui uult deuotionem cordis, & munditiam conseruare, debet os clausum tenere. Psal. Concaluit cor meum intra me, &c.

Item silentiū seruare est os, unde exit ignis, & flamma omnia comburens, obstruere. Iac. Lingua ignis est, &c. Ecce quantus ignis quàm magnam syluam incendit, idest uirtutem bonorū operum consumit.

Psal. 38.

Iaco. 3.

Simoniacus leoni, ac latroni comparatur: cuius peruersitas ex illorum similitudinibus indicatur. Cap. LXXII.

Simoniacus assimilatur Leoni, quia procurat, quod ecclesia quæ est sponsa Christi, aliunde grauida fit quàm de suo uiro quæ de solo Spiritussancto concipere debet, sed simoniacus facit, quòd concipit de spiritu maligno, & sic ea facit nutrire filios adulterinos, & filios proprios exhęredat a patrimonio Christi constituens hæredes filios diaboli. Ecclesiastic. Omnis mulier relinquens uirum suum peccabit, & statuens hæredi tatem ex alieno matrimonio.

Item simoniacus assimilatur latroni. Facit.n. Simonia homines esse latrones, & sacrilegos, q a scilicet sacra sunt ea, circa quæ latrocinium exercent. Absurdum est.n. dicere eum qui furatur, uel capit calicem alicuius ecclesiæ sacrilegium, uel furem esse, & nō eum qui furatur tam ecclesiam quàm quæ ad eam pertinent. Io. qui nō intrat per ostium in ouile ouiū, sed ascendit aliunde, ille fur, est & latro.

Ecc. 23.

Ioā. 10.

Quamplurimis perspicuisq; exemplis sacræ scripturæ testimonijs quantopere malorum societas, qui cum bonis uiris nunquam uersantur, ut eorum malitia patefiat, sit fugienda enucleatur. Cap. LXXIII.

Societatem bonorum fugiunt mali, ne eorum malitia appareat. Sicut mulier turpis non libenter sedet iuxta pulchram, nec turpitudo illius magis appareat: quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. Sic mali non sociantur bonis libenter, ne malitia sua eorum bonitate magis euidens fiat. Ioan. Omnis qui male agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut non arguātur opera eius.

Item societas mala trahit ad peccatum sicut accidit de spinis, quòd una trahit aliam. Pro. Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, &c. Et idcirco, sicut non est tutum ęgroto esse in aere corrupto, quia ex hoc cito recidiuū pateretur, sic non est tutum bonis esse in consortio peccatorum, ex hoc enim ad peccatum inducū tur. Prouerb. Amicus stultorum efficietur similis. Vnde sicut non est secura ouis iuxta lupum, nec stuppa iuxta ignem, nec sagimē iuxta catum: Sic nec iustus iuxta peccatorem, nec mulier iuxta peccatorem. 1. Corin. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Item societas mala est uitanda. Nam qui non uult esse leprosus, debet uitare consortiū leprosorum. Sana poma sociata putridis citius corrumpuntur, & sani cum infirmis citius infirmātur. Psal. Cum peruerso peruerteris. Prouer. Non delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum uia.

Item societas mala non est toleranda ꝓpter utilitatem temporalem. Nam si quis esset in domo succensa, ubi non esset, nisi una fenestra, per quam non posset exire indutus, & oneratus, potius omnia sua dimitteret antequam nō exiret. Sic quilibet dispendium suorum. & suæ carnis quantumcúque potius deberet sustinere, quam in consortio malorū remanere in periculo suo. Vnde Gen. Ioseph relicto pallio in manu fœminæ fugit. Et homo de periculo maris libenter nudus euadit.

Item socius malus adijciendus est, sicut dens putridus de ore deijcitur ne alios corrumpat, &c.

Ioan. 3.

Pro. 1.

Pro. 13.

Psal. 17.

Pro. 4.

Gen.

ouis

ouis morbida de grege aliarum, & leprosus de consortio hominum. Et pomum putridum de aceruo aliorum. 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit.

Quam benigne bonis temporalibus uiris præsertim spiritualibus prouideat Deus, tum exemplis tum auctoritatibus ostentatur.

Cap. LXXIIII.

Sollicitudo temporaliũ est uiro spirituali contemnenda. Nam qui ad fontem uadit nõ est sollicitus quid bibat. Quid ergo times stultè? prouidentia Dei maior est fonte. Cogita, quòd seruus debet esse sollicitus, quo modo bene seruiat domino suo, & domini est prouidere ministro suo. Vnde dicitur: Omnem sollicitudinem uestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de uobis. Matt. 6. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, &c. Chrysost. Escã corporis, si sollicitus non fueris, habebis: iustitiam uero si sollicitus non fueris non habebis. Quis est pater qui non prouideat filijs suis, cum uiderit eos egere? Matt. 6. Scit pater uester, quia his omnibus indigetis.

1. Pet. 5.

Quo pacto spes tuta fiat, & adiuuetur, & quantum sit semper in Deo sperandum terminatur.

Cap. LXXV.

Spes iuuatur ex bonis operibus securus enim debet esse de re, qui habet bonum pignus apud se. Securi itaque sunt de regno futuro, qui habent bona opera, quæ quasi pignora sunt regni cœlestis. Greg. Cum opus proficit, regni cœlestis fiducia crescit.

Greg.

Item spes iuuatur ex tribulationibus. Certus enim potest esse de re uenali, qui precium apud se habet. Sic debet esse certus de regnõ æterno, qui multas tribulationes sustinuit, quibus regnum cęlorum emitur. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Item sperandum est in Deo, quia sperantes in se, sustinet ne cadant. Naturaliter enim qui debilis est, & timet cadere, alicui rei adhæret, ut patet in puero, uel infirmo. Sic naturalis ratio dictat animæ cognoscenti debilitatem suam, quod fortiori se inniti debeat, scilicet Deo. Quia de facili transit malum passum, qui habet bonã appodiationem, scilicet Deum, qui bene potest eum extra malum passum eijcere. Veritatis enim est præstare fulcimentum innitenti sibi, sed uanitatis est negare. Vnde cum Dominus ueritas sit, innitenti sibi non se subtrahit, sicut solent facere mali pedisequi eis, qui appodiãt se sibi, quia subtrahunt se, ut cadant. Isa. 1. Speret in nomine Domini, & in innitatur super Deum suum.

Valde monstruosum esse de Dei gratia superbire, difficulterq́; superbos humore gratiæ carentes a propria uoluntate deflecti definitur.

Cap. LXXVI.

Superbire de gratia a Deo data, monstruosum est. Nam sicut monstruosum esset, quod ex muliere nasceretur bufo: sic monstruosum est, quod aliquis ex gratia Dei, sibi data à Deo efficiatur superbus. Et talis etiam de vita moritur, de sanitate ægrotat, de medicamento interficitur. Grego. Qui de virtutibus se extollit, non de gladio, sed medicamento se interficit.

Item superbi difficulter a propria uoluntate, quia carent humore gratiæ. Virgula enim quanto plus habet de humore, tanto citius flectitur. Sic qui plus habet de gratia, citius obedit, sed lignum aridum cito frangitur dum flecti creditur: sic superbi qui sine humore gratiæ sunt, flecti non possunt. Eccles. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ uelut thaurus, ne forte elidatur per stultitiam virtus tua, & comedat folia tua, & fructus tuos perdat, & relinqueris uelut lignum aridum in deserto, idest sine merito.

Eccl. 6.

Diaboli tentatio in quo potissimum fiat peccato, illiq́; obsequi quantum obsit, ac quos præcipuè Deus in hoc mundo tentari, tribulariq́; patiatur, quomodove tentationibus resistendum sit, examussim explanatur.

Cap. LXXVII.

Tentat diabolus hominem de illa re, qua magis consueuit decipere: sciens, q membrum citius frangitur, ubi prius fractum fuerit, quàm alibi. Et citius incenditur lignum, quod aliquando fuit in igne, quàm si nunquã fuisset. Et citius cadit homo in infirmitatem, quàm aliquando habuit, quàm in aliam. Sic homo facilè inclinatur ad peccatum, quod aliquando fecit.

Item tentationis delectatio corrumpit sinceritatem animæ, etiam sine consensu operis, sicut mulier non dicitur casta, quæ libenter audit uerba corruptoris, dato etiam, quòd ei in opere non consentiat, & quæ appetit diligi, etiam si corrumpi non appetat. Aug. Non solum appetere, sed appeti uelle, criminosum est. Sic non est reputanda casta anima, quæ tentationes diaboli recipit, & in eis delectatur, quamuis peccatum facere non uelit.

Aug. in Reg.

Item tentat diabolus, & impugnat maxime illos, qui ipsum deserunt, & ad Deum se conuertunt, ut Pharao filios Israel fugientes persecutus est. Glo. Qui ab illecebris mundi abstinere, & in Christo piè uult uiuere, persecutionem patitur. Dum. n. diuino seruitio cõstringi exoptat, bellum diaboli contra se excitat, sicut rex sibi subditos non impugnat, sed aduersarios.

Itẽ tentationibus, & suggestionibus non resistentes, non põt coniungi Deo. Vnde assimilant̃ illis mulieribus, cũ quibus in ueteri lege nõ poterat sacerdos matrimonium contrahere. Nam Leui. 21. Præceptũ est sacerdoti, vt virginem tantum duceret in uxorem, sed uiduam, & repudiatam, sordidam, & meretricem non acciperet. Per uiduam enim intelligitur anima, cuius mortuus est carnalis usus, sed non affectus, quam sola necessitas retrahit a malo, non charitas. Et talis potest dici vidua de uno marito, quæ

lambit vbi mordere non potest, idest delectatio nes præteritas quas habere non potest, cupit: sicut canis lingit hastile,& scutellam post cibum. 1.Thi,5 Thim. Vidua in delicijs viuens, mortua est. Glo. morte peccati, vel morte animæ. Talis enim vidua, quando contingit ei aliquid, quòd tædet, semper recogitat maritum mortuum, quamuis pessimus fuerit: & talis est anima, cui quando contingit aliquid aduersi semper suspirat ad ea, quæ dimisit, vt filij Israel ad ollas carnium in Aegypto Per repudiatam significantur illi quos negocia mundana repudiant, & ad illa se ingerunt non uocati, & a mundo contemnuntur, & opprimuntur, & tamen mundum non contemnunt. Sicut meretrix ad leccatorem suum accedit, licet ab eo frequenter verberetur, & cũ eo multas molestias sustineat. August. Ecce turbat te mundus, & amarut, quid si tranquillus esset? quomodo inhereres formoso, qui sic amplecteris fœdum? Tales etiam similes sunt leccatoribus, qui in curtis Principum bonis nutriti morsellis, licèt fastidientur, & licentientur, tamen expulsi per unum hostium, redeunt per aliud. Sic quidam ita sunt allecti illecebris, & delectationibus mundi, quòd licet aduersitatibus, & molestijs impugnentur ab eo, tamen non recedunt. Per sordidam intelligitur anima, quæ immundis affectionibus maculatur. Si vis ergo desponsari Christo, auferas tibi vestimenta sordida, vt omni tempore vestimenta tua, idest ope Ro. 13. ra sint candida. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, &c. Per meretricem autem, quæ cuilibet patet libidini, intelligitur anima, quæ cuili- Hier. 3. bet cedit tentationi. Hiere. In omni via prosternebaris meretrix. Nulla ergo talis anima est Deo coniugi apta.

Item tentari, & tribulari Deus hominẽ permittit, etiam postquam ei magna dona contulit. Vnde Salomon (sicut dicit Grego.) diuinitus sapientiam accepit, & statim post meretricũ mulierum quæstione pulsatur fuit. Quod igitur Salomon mox post tantam reuelationem certamen turpium mulierum pertulit, designauit, quòd mentem nostram sæpe concessis uirtutibus respectus intimæ largitatis illuminat: sed hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, ut quæ subleuata immenso munere exultat, etiam tentatione pulsata, quid sit inueniat. Sic Helias diuina gratia præditus, sermone cœlos aperuit: & tamen probatus subito infirmus per deserta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic & Paulus ad tertium cœlum ducitur paradisi penetrans secreta considerat, & tamen ad semetipsum rediens contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cuius impugnatione in se fatigari spiritus legem dolet.

Item tentat diabolus primo blandiẽdo, quasi procando, sicut leccator primo salutat mulierem procando, sed postquam fuerit ab eo corrupta semel, sequitur eum non rogata, nec habet audaciam postea aliquid ei denegare: sed plerunque contra cor suum obedit ei in omnibus. Sic anima diabolo semel exposita per consensum peccati non habet amplius audaciam ei resistendi, sed dicit illud Hiere.2. Adamaui alienos post eos ambulabo.

Item tentatio mala est statim a principio repellenda, sicut ignis antequam crescat, extinguendus est: & infirmitas antequam radicetur, sanari potest Grego. Si tentationi in corde nascenti, festinè non resistitur, eadem mora, qua nutritur roboratur. Iac.5. Resistite diabolo, & fugiet a uobis. Esto ergo sicut Dangerosus epulator, qui cibos immundos, seu non bene paratos uertit, uel reijcit in faciem apponentis. Sic cum indignatione tentationes reijciens, quasi scutella sua diabolum in fronte percutit. Item qui pannos suos comburi sensit, ignem amouet. Et miser homo se sensit comburi igne concupiscentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit.

Item tentatio mala uincitur oratione. Exod. Cum leuaret Moyses manus, & oraret, uincebat Exo. 17. Israel. Iud.4. Memores estote serui Dei, Moysi, qui Amalech non in ferro pugnando, sed precibus sanctis orando eiecit. Plus enim ualet unus Sanctus orando, quàm multi peccatores præliando. Item tentationes repelluntur per confessionem. Latrones enim fugiunt eos accusantes Sic dæmones fugiunt peccata reuelantes, & confitentes. Hiere Reuelata traditione confusus fugiet inimicus. Eccl. Qui reuelat arcana amici, fidem perdit.

Item vincitur tentatio carnis spiritualiter per fugam, sicut extinguitur ignis per separationem lignorum 1.Cor. Fugite fornicationem. 1.Co 6.

Peccatorum caussa hominis vitam abbreuiari, serui vnico exemplo, duabusq́, sacra scriptura auctoritatibus approbatur.

Cap. LXXVIII.

Tempus abbreuiatur homini propter peccatum. Nam si aliquis haberet seruum, uel filium, cui dedisset pecuniam ad negociandũ, & totam consumeret filius prodigus, uel etiam de pecunia sua ipsum impugnaret non plus ei daret, sed potius residuum ei auferret. Sic facit Deus plerunque peccatori de tempore, quod dedit ei ad pœnitentiam, & ille abutitur eo in superbiam, & Deum impugnat. Prou.10. Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breuiabuntur. Sicut medietas membri abscinditur ne totum corrumpatur. Psalm. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos. Psal. 54

Hominis ad benefaciendum tepiditas, quantum Deo displiceat, & quot animæ damna afferat breuibus ostenditur verbis exemplisq́, perspicuis.

Cap. LXXIX.

Tepiditas iram Domini prouocat, sicut aqua tepida prouocat uomitum. Apo.3. Quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Tepidus à Deo euomitur cum in deterius labi permittitur, uel cum impœnitens moritur.

Item

Item tepiditas fiduciam tentandi diabolo pstat. De multis enim tentat tepidum, de quibus non auderet tentare feruentem. Oleę enim feruenti muscæ, non insident.

Item tepiditas reddit hominem impotẽtem, & contractum: vt patet in illis, qui cum fortes sint corpore, tamen possunt uix pa tem pęnitentiæ facere, quam facit una vetula totam. Quod accidit ex tepiditate eorum, quia paruum habẽt desiderium Bernard us: Forsitan non possumus, quia non multum volumus.

Verus timor hic Animæ ostiarius utre nuncupatur, qui quidem a seruili timore facilè seiungitur, & quantum Dei timor nobis prosit, aperitur.

Cap. LXXX.

TImor est sicut ostiarius animæ. Nobiles n. in egressibus habent ostiarios cum baculo turbam arcentes, ne comprimant eos, & personas suppositas, ne super collum suum se ingerant, expellunt. Sic anima iusti, quando exit ad loquendum, vel videndum, timorem habet pro ostiario, cuius baculus est totus infernus ad expellendum turbas malorum cogitationum, ne ab eis comminatur Iesus, idest salus animæ per consensum. Vnde Turbæ te comprimunt, dictũ est ei. Et ideo non est exeundum sine ostiario. Sed timor seruilis non est ostiarius viuus, sed pictus: quia manet in timore seruili peccandi uoluntas, & sequeretur opus, si putaretur impunitas, vt dicit Aug. Est ergo timor seruilis, vel mũdanus sic verè sicut ostiarius pictus in portis dinitum, qui eleuata claua videtur percutere ingredientes, & ingressum prohibere: quod facit. Sic timor, qui sine charitate est, uidetur peccatum expellere, sed non expellit. Item timet bonus præparat cor hominis Deo. Quando enim aliquis magnus uult hospitari in aliqua domo, præmittit nuncium, qui domum mundes, & præparet. Sic Deus facit immittendo timorem. Ecclesiast. 2. Qui timet Dominum, præparabũt corda sua, scilicet ad recipiendum eum, & in cõspectu illius sanctificabunt animas suas. Item timor mundanus, quo quis magis eligit malum animæ, quam corporis, & facit eum similem rustico, qui eundo ad forum portat sotulares suos in collo suo, magis eligens lędere pedes suos quã sotulares.

Augu.

Eccl. 2.

Tribulationum, quæ & flagellis ac aquis optimo iure assimilantur, maximus ostenditur fructus, & cur Deus in hoc mundo nos torqueat: quantumq; fugientes tribulationes, sint improbandi, pluribus exemplis, atque sacræ scripturæ testimonijs declaratur.

Cap. LXXXI.

TRibulatio separat hominem ab amore mũdi, & peccati: est enim uelut absynthiũ, quo diti spirituales a temporali consolatione separantur, sicut pueri aliqua amaritudine a lacte matris separantur. Electis enim suis Deus iter asperum fecit, ne dum delectantur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Sed sicut pulmentum adhæret ollæ, in qua decoquitur, nisi sæpe moueatur: sic cor hominis adhæret mundo, nisi tribulationibus pulsetur. August. Ecce turbat me mundus, & amatur: quid si tranquillus esset, quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fędum?

Aug.

Item tribulationes similes sunt flagellis, seu virgis scoparum nodosis, & duris quibus pueri castigantur, & earundem etiam fasciculis, domorum habitacula a sordibus, & immũdicijs expurgantur: similiter etiam ex tribulationum flagellis castigantur insipienter peccantes, & purgantur, qui humiliari ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellũ enim (sicut Gregorius dicit) Diluit culpam, cum mutat uitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones.

Grego.

Item tribulari permittit Deus hominem, ut liberet eum a pœna, & ut proficiat in disciplina. Sicut pueri quanto plus verberantur, tanto magis addiscunt, & melius faciunt commodum suum, quam si dimitterentur voluntati suę Isa. Misereamur impio, & non discet facere iustitiã.

Isa. 26.

Item tribulationem fugiens in mundo isto, magis tribulabitur in alio. Nam scelestus, qui non uult, vel non potest soluere, de sua taberna spoliatur, uel verberatur ad ualorem. Sic peccatot, qui non uult modo facere pœnitentiam, & soluere, quod debet; verberatur in præsenti, infirmitate, uel alia tribulatione, uel soluet in centuplum in inferno, uel purgatorio. Vnde Isido. Nequaquam delinquenti parcit, quoniam peccatorem, aut flagello temporali ad purgationem ferit, aut iudicio æterno puniendum relinquit; aut ipse in se homo pęnitendo punit, quòd malè admisit.

Isido.

Item tribulatio temporalis ad libertatẽ ęternæ glorię perducit. Sicut homo diu tenet bestiã quam emit ligatam in domo sua, donec fuerit domestica, & tunc dimittit eam libere ire per domum. Sic ligat Deus nos tribulationibus modo, & infirmitatibus in præsenti, sed post dimittit nos liberè ire in domo sua cęlesti, cum creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorum Dei.

Ro. 8.

Item tribulatio à peccato retrahit, & ignem concupiscentiæ extinguit. Est enim succursus homini missus a Deo, Si enim domus alicuius esset igne succensa, si quis ei aquam ad extinguendum illum ignem afferret, obsequium, & subsidium reputaret, & non nocumentum. Tribulatio enim aqua est qua domum conscientię igne concupiscentiæ succensam extinguit. Eccl. ignem ardentem extinguit aqua.

Eccl. 3.

Item si quis ab hostibus suis duceretur super equum uelocem, vbi esset occidendus, gratum haberet, si quis equum illum occideret, uel necaret, ut sic ab hostibus liberaretur. Quantum ergo gratum debet esse ei, qui corpus suũ, a quo ad mortem ducitur, infirmitate, uel tribulatione aliqua debilitat, ut scilicet a dęmonibus; & a pœna liberetur? Greg. Durum non ęsti-

Greg.

mes, quod pateris dum ab æternis cruciatibus in tua passione liberatis.

Item ad uitam rectam errantes reducit. Quando enim aliquis porcum suum, uel oues ducit ad pascua, uel ad forum, & non uult sequi, ligat eũ fune, uel uirga percutit, & sic inuitum ducit. Sic Deus ligat nos infirmitatibus, & alijs defectibus, quia aliter nolumus eum sequi, nisi ligati. Ose. In funiculis Adam traham eos in uinculis charitatis.

Ose. 11.

Item tribulationes fugientes, & gloriã Christi adipisci cupientes, similes sunt his, qui sociãt se mercatoribus in lucro tantum, & non in damno. sic tales uolunt esse comites Christi in consolatione, non autem in passione, cum tamen dicat Apostolus. Sicut socij passionum estis, sic eritis, & socij consolationis.

2. Cor. 1

Verbo Dei carentes spiritualiter grauiterque famescere naturali similitudine, & auctoritate monstratur. Cap. LXXXII.

VErbi Dei carentia assimilatur fami. Vnde Gre. Sicut fames carnis, est subtractum subsidium corporis, ita fames mentis, est silentium diuinæ locutionis. Vnde recte per prophetam dicitur: Emittam famem in terra, non famem panis neque sitim aquæ, sed audiendi uerbum Domini. Sicut ergo pauperes festinant ad portam diuitis, ut habeant refectionẽ corporalem unius diei, & multum infirmus est, uel debilis, qui ille non properat: sic ad refectionem animę multo magis debemus currere. Iac. Sit autem omnis homo uelox ad audiendum.

Amos.

Iac. 1.

Vitam æternam, quæ in Dei consistit uisione, nos ab omni malo liberare, & omni bono replere, iureq; hæreditario fidelibus conuenire, quam plurimis sacræ scriptura exemplis redditur perspicuum. Cap. LXXXIII.

VIta æterna erit in uisione Dei, quæ liberabit ab omni malo. Nam si uiso serpentis ænei liberabat ab omni morsu serpentino, quanto magis Dei uisio liberabit ab omni nociuo?

Item replebit omni bono. Nam si uisio Heliæ in curru igneo subleuati impleuit omnem petitionem Helisei, & uotum: multo magis diuina uisio, & fruitio implebit omni bono desiderium cordis humani. Et si mannæ degustatio in deserto dabat omnis saporis suauitatem: multo magis Dei fruitio in cœlo dabit omnis delectationis uoluptatem. Psal. Torrente uoluptatis turpę potabit eos.

Psal. 35

Item uita æterna debetur nobis iure hæreditario. Vnde sicut turpe est, quando terra aliqua uẽditur, quod ab eis, qui sunt de cognatione uẽdentis non ematur, sic cum nos homines simus fratres Christi, hæreditatem regni cœlestis, quam uenditioni nobis exponet, emere debemus. Iud. Eme agrum meum, qui est in Anach: tibi enim competit iure hæreditatis. Itẽ Deus ostẽdit multum ualere gloriam uitæ ęternæ; quando eam tam durè uendit amicis quos nullo modo deciperet. Petrus enim emit eã martyrio crucis: Paulus amputatione capitis, & sic de alijs. Et ipse filius Dei emit eam amicis suis effusione sanguinis. Magna ergo insania uidetur esse illius, qui credit ad melius forum habere rem uenalem, quam filius aut seruus, uel quã ipse paterfamilias. Sic qui paradisum ad melius forum uult habere, q̃ sancti Viri, aut ipse Christus. Lu. Nonne Christũ oportuit pati, &c. Gre. Quis Sãctorũ sine tribulatione coronatus est facta præcedentiũ recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus.

Iud. 32.

Luc. 24.

Grego.

Quot modis uocet nos Deus, quo ve modo ad cœlestes nuptias intrare compellas, præclarissime enucleatur. Cap. LXXXIIII.

VOcat Deus hominem multipliciter. solet enim inter homines fieri uocatio. per litteras, per nutum, per uocem, & per nuncios. Litteræ igitur Domini offeruntur tibi per prędicatores quas literas Dei qui audit, uel legit qui audit uerbum Dei, si autem seruus alicuius magni Domini cum literis Domini sui uenisset, & apportaret bonũ nuncium cum deuotione. & honore susciperetur, sic & prædicator debet recipi. Luc. qui vos recipit, me recipit, sed multi literas Domini sui non recipiũt, nec audire uolunt, nec ad citationes eius ueniunt, licet omnia teneant ab eo, sed ad citationes mũdi, & diaboli. ad quos nõ tenentur, cito uadunt. Prou. Vocaui scilicet per literas prędicatorum, & renuistis.

Luc. 10

Prou. 1.

Item sicut gallina uocat pullos suos propter miluum, qui ad ipsam currunt, & abscondit eos sub ala. Sed miserrimus pullus aliquãdo est intẽtus circa spicam unam & non uenit, & capitur a miluo. Sic miser homo intentus nimis rebus tẽporalibus non uult ad Deum uenire quãdo uocatur a Deo: & ideo rapitur a diabolo, Hiere. Appræhenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Mirabile est, qđ canis uocatus a Domino statim uenit, & currit ad eum. Et factura ad creatorem, filius ad patrem, beatificandus ad beatificatorem, infirmus & ægrotus ad medicum, & sanatorem, egenus, & pauper ad ditatorem, & locupletatorem, seruus ad Dominum ire cõtemnit. Ideo conqueritur Dominus Iob. Seruum meum uocaui, & non respondit mihi ore proprio depręcabar illum. Glo. ore prędicatorum. Si rex uocasset pluries seruum suum, & contemneret uenire, multum indignaretur. Et quomodo non irasceretur Rex cęli, qui toties uocat hominem, & uenire non uult? Isa. Omnes in cæde corruetis pro eo, quod uocaui, & non respondistis mihi.

Hier. 8.

Iob. 29.

Isa. 56.

Secundo uocat nos nutu manus, uel signis creaturarum, quę nobis innuunt, ut ad Deum ueniamus, Malus est monachus, qui non intelligit signum Abbatis sui. Prou. Extendit manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Extendit enim Deus manum suam beneficia largiendo, innuendo per hoc, ut ad eum ueniamus, sicut uocatur accipiter, uel canis, cibũ ostẽdendo. Sed nota, quod accipiter saturatus non redit ad Domini

Prou. 1.

mini nutum, sed famelicus: Et ita non diuites ad Deum, sed pauperes famelici ueniunt. Et ideo addit, Non fuit, qui aspiceret, stultus tepu taretur ille qui signũ, quod ponitur ad uinum. i. circulum; uellet cum uino portare, sic qui ista vi sibilia, quæ sunt signa regni cœlestis, uult habere cum regno, vel pro regno Aug. Væ illis, qui diligunt nutus tuos pro te.

Aug.

Item nolunt habere ona, & obulum unum & nummum pro regno. Hiero. impossibile est, ut quis fruatur bonis præsentibus, & futuris, ut hic ventrem, & illic mentem impleat, ut de diuitiis ad diuitias, de delitiis ad delitias transeat, ut in cęlo & in terra gloriosus appareat.

Hiero.

Isa. 30. Psal. 84.

Tertiò nocat uoce, idest inspiratione. Isa. Aures tuæ audient uerbum post tergum monentis, Psalmus. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus, qui stat ad ostium cordis, & pulsat. Sed multi ei non aperiunt: quod est magna rusticitas non aperire Domino suo. Et ideo sequitur: Despexistis omne consilium meum. Audires consilium amici tui de rebus tuis seruandis: & de salute animæ tuæ consilium Dei non audis.

Psal. 84.

Item nocat per nuncios, idest per flagella, quæ deferunt nobis signa salutis. Sap. Ad correctionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis. Libenter recipit homo nuncios ab amico suo sibi transmissos. Sic debemus amplecti tribulationes à fideli amico nobis transmissas. Prou. Quem diligit dominus corripit, & quasi pater in filio complacet sibi: Glosa. Tanto minus de flagello quo castigamur murmurare debemus, quanto in eo paternæ dilectionis munus accipimus. Isti ergo nuncij deferunt nobis arras salutis. Heb. Flagellat omnem filium quẽ recipit. Istis nuncijs debemus respondere per contritionem, confessionem, & satisfactionem, non turpiter eiicere, nec sine honore remittere, sicut dicitur de nunciis Dauid ad Amon missis. Isti nuncij compellunt nos intrare ad nuptias æternas. Vnde dicitur: Compelle intrare. Glo. Qui tribulationibus tracti ad amorem Dei redeunt, cõpellantur intrare. Et nota quomodo solicitus est de nobis. Quando aliquis inuitat aliquem ad prandium, nellet fortè, quòd non ueniret: sed Deus non ita, immo uim infert, ut secum maneamus, & inultat nos, usque ad uestium laniationem, uel lacerationem, & trahit per subtractionem temporalium, & infirmitates, quod est uestes laniare. Os. 11. In funiculis Adã tradam eos, in uinculis charitatis, quia multos seducit prosperitas, quos aduersitas reducit. Hoc patet in Paulo, quem cœcitas humiliauit: & in filio prodigo, quem fames reuocauit: & in Manasse, quem aduersitas conuertit.

Sap. 16.

Pro. 3.

Heb. 12.

1. Reg. 10.

Luc. 15.

2. Par. 16.

Hominis uoluntas ad bonum operandum uariata, cui comparetur, exemplis pulcherrimis demonstratur. *Cap.* LXXXV.

Volntatem bonam quidam nunquam habent. Et isti sunt, sicut mulieres steriles, quæ nunquam cõcipiunt. Quidam uero bonum propositum concipiunt, sed non ad opus perducunt. Et hij similes sunt mulieribus, quæ concipiunt, & non pariunt, sed partus in utero suffocatur. Et quid prodest prolem concipere, quæ statim emittitur, uel moritur: uel auem capere, & statim dimittere? Oseæ. 9. Effraim quasi auis auolauit. Isa. 33. Concipietis ardorem, & parietis stipulam. Stultus esset ille, cui Rex Franciæ vellet dare ciuitatem, uel castrum, si differret per mensem, uel per annum accipere. Posset enim Rex uoluntatem suam, uel consilium mutare, sed magis fatuus est ille, cui Rex cœli vult Regnum æternum, uel gratiam suam dare, quando differt accipere, ne forte accipiat alius, & ipse ut indignus repellatur. Matt. Auferetur a uobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Item tales similes sunt sacerdoti, qui proponebat ire Romam: & dicebat, quòd non poterat in æstate propter calorem ire; nec in hyeme propter frigus, & malas uias, nec in uere propter cultum agrorum, & uinearum: nec in autumno ꝓpter messem, & uindemias. Augustinus. Ligatus eram non ferro alieno, sed mea ferrea uoluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde fecerat mihi catenam, & constrinxerat me. Quidam uero bonum concipiunt, sed non perficiunt, qui similes sunt mulieribus, quæ pariunt, & non nutriunt. Isa. 37. Facti sunt sicut herba tectorum, qui exaruit antequam maturesceret. Quid prodest ignem accendere qui statim extinguitur, nec lignis, aut flatu nutritur. Debet enim fer uor uoluntatis bonæ nutriri, sicut ignis nutritur lignis. Pro. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.

Matt. 21.

Pro. 26.

Tria præcipua uerba, scilicet herbas, & lapides nobis Christus elargitus est, & quid significent declaratur. *Cap.* LXXXVI.

Christus nobis tradidit tria multum uirtuosa, quæ similia sunt illis tribus, in quibus dicitur communiter esse magna uirtus, scilicet uerbis, lapidibus, & herbis. Quę tria quidam expertus est semel, dum propter mala uerba quæ dicebat socio suo, socius ipsum impegit in fossatum, ubi punctus est ab urtica, & lapis de muro in caput suum cadens, ipsum usque ad effusionem sanguinis nulnerauit, & tunc recognoscẽs errorem suum, a socio petiit ueniam, dicens, ꝙ nunc didicerat uerum esse, quod uirtus erat in uerbis, quæ ipsum impegerant, & in herbis quæ ipsum pupugerant, & in lapidibus qui ipsum cruentauerant. Nos igitur a Christo domino habemus uerba doctrinæ, lapides, idest exempla solida iustitiæ, & herbas, idest medicamina, siue sacramenta gratiæ. Et his anima non solum sanatur, sed etiam pascitur, & ue getatur. Sicut patet præcipuè de Eucharistia. Eze. 34. Requiescent in herbis uirentibus.

Zelus spiritualis qualis sit, & quomodo fraterna correptio sit agenda, unico exemplo exprimitur. *Cap.* LXXXVII.

Zelo

Zelo bono corripiēs asperius, quàm debeat, assimilatur ei qui lignum cędendo hominē præter intentionem pcutit, & occidit. Et de hoc etiam dicitur Deut. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in syluam ad ligna cędenda, & lignum securis fugerit de manu, ferumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit: hic ad unam supradictarum vrbiū confugiet, & viuet. Ne forte proximus eius cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Tunc enim ut Greg exponit, homo ad syluā cū amico abit, quando cum quolibet proximo suo, conuertitur ad sua delicta inruenda. Et tunc ligna simpliciter incidit, quando delinquentis uitia pia intentione corrigendo resecat. Sed tunc lignum de manu, quādo asperius, quàm debeat corrigit. Et tunc ferrum de manubrio prosilit, cum de correptore sermo durior exit, uel procedit. Et quasi amicum percutiens occidit, qui auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit: quia dū aliquis plus iusto corripitur, ad odium prouocatur. Et talis necesse est, ut ad tres urbes fugiat, ut in una earum defensus uiuat. Quia si ad pęnitentiæ lamenta conuersus in unitate sacramenti, sub fide, spe, & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij nō tenetur. Et ideo occisi fratris. i. durius correpti, & ad odium prouocati proximus, idest Christus, q nobis proximus factus est per naturę consortiū, eum non occidit, idest pro huius correptionis excessu non æternaliter punit. Magnæ ergo uirtutis est zelus spiritualis, qui scilicet ueniam recipit. Vnde Grego. dicit, quòd apud misericordem iudicem, nequaquam sine uenia culpa relinquitur, cum p feruorem zeli, ex eius amore peccat.

Deu. 25

Greg.

Item qui gratiam, & dignitatē acquirit. Mac. Phinees pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni.

Greg.

1. Mac. 2.

Item qui ad cęlestem gloriam finaliter perducit. Quod fuit figuratum in Helia, de quo dicitur in eodem, quod Helias dum zelat zelū Dei, raptus est in cœlum: In quo scilicet datur intelligi, quòd quicunque tenuerit spiritualis amoris zelum incunctanter admittendi sunt ad cœlestis gloriæ præmium, ubi scilicet, ut Augu. testatur: quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur, quod nō aderit. Nam omne ibi erit bonum: & quod est omnino beatissimum, ita semper stare certum erit. Ibi uacabimus, & uidebimus: uidebimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus eum qui erit finis sine fine. Nam quis alius noster est finis, nisi peruenire ad regnum, cuius nullus est finis? Ad quod nos regnum perducere dignetur, qui trinus, & unus uiuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

a b. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn.

Omnes sunt Quaterniones, præter N n, qui est duernio.

Venetijs, apud Dominicum Farreum.

M. D. LXXXIIII.